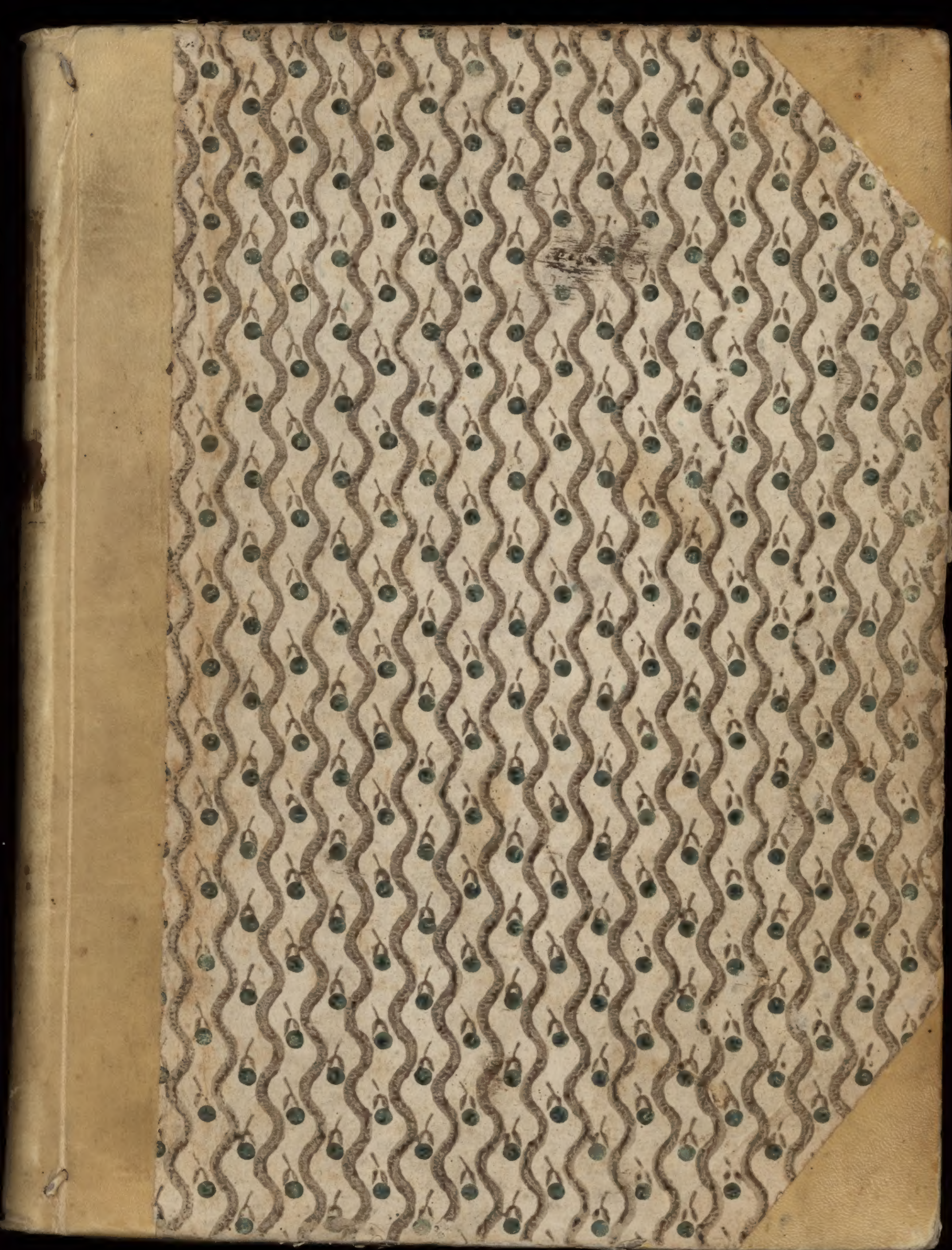

ADM. R. P. F.

LUCII FERRARIS

SOLER-ALEXANDRINI, ORD.MIN. REG.OBS.S.P. FRANCISCI, LECTORIS JUBILATI EXPROVINCIAL. EXAMIN. SYNODALIS, AC S.O. CONSULTORIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA

Innumeris fere locis ad Auctorum fidem sedulo restituta a compluribus Doctissimis Viris luculentissimis Additionibus locupletata, nec non Vindiciis Auctoris in easdem Notas, & Additiones.

NOVISSIMÆ HUIC EDITIONI ACCEDUNT

LOCUPLETISSIMA TRIUM PRÆSTANTISSIMORUM VIRORUM

ADDITAMENTA, ET CORRECTIONES

TUM AD SACRAM THEOLOGIAM, TUM AD JUS CANONICUM, ET CIVILE MAXIME PERTINENTIA.

ADJECTIS ETIAM SUMMARIIS

TOMUS QUARTUS.

G = H = I

ROMÆ MDCCLXXXVII.

EX TYPOGRAPHIO MICHAELIS ANGELI BARBIELLINI

SUMPTIBUS NATALIS BARBIELLINI IN FORO PASQUINI,

ET MICHAELIS ANGELI BARBIELLINI IN PLATEA MINERVÆ,

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX TITULORUM

Qui hoc IV. Tomo Continentur.

APPROBATIONES.

Voluminis IV. Bibliothecæ Ferraris Additamenta item perlegi, non secus ac præcedentium digna censeo, quæ typis edantur.

Dabam Romæ die 10. Julii 1787.

Fr. Jo. Franciscus Rigo Ordinis Prædic. In Colleg. Germ. Sac. Theol. Profess.

In quarto Bibliothecæ Ferraris Volumine nihil occurrit, quod fide, & moribus adversetur quapropter typis publicis committi poterit.

F. Dominicus Nicolaus a SSmo Rosario Augustinensis Excalceatus Sac. Indicis Consultor.

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

Franciscus Xaverius Passeri Vicesgerens.

REIMPRIMATUR,

Fr. Th. Maria Mamacchi Ord. Præd. Sac. Pal. Apost. Magister.

ADM. REV. P.

F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICO-MORALIS, THEOLOGICA.

GABELLA, GABELLARIUS.

1 GAbella descendit a *Gabbia* voce Syriaea significante Publicanos, qui conducebant vectigalia exigenda, & Ministros eorum; apud Romanos quidem functionem honestissimam, quæ non nisi equestri Ordini conferri soleret, apud Judæos autem, & Græcos infensissimam, & plane invidiosam, ut eorum libertati contrariam; Spondan. *ann.* 31. *n.*26. Nicol. *in Flosculis verb. Gabella num.* 1.

2 Gabella, Dacia, Talia, Passagium, Pontivegium, Guidagium, & similes voces, quæ apud Italos sunt species certi tributi, & exactionis, nemo ignorat esse ab interpretibus e trivio sermonis italici collectas; Lexicon Calvini, verb. *Gabella*. Unde quia multi sunt modi exigendi tributa, & hæc variantur ex personis, a quibus exiguntur, ex rebus, de quibus solvuntur, ex titulis, propter quos petuntur, ex tempore, ex loco, ex quantitate, & aliis pluribus circumstantiis; ideo innumera videntur esse genera tributorum veterum, & novorum, quorum præcipuorum nomina, & significata ad uberiorem notitiam hic recensentur.

3 Appellantur igitur istæ exactiones, seu contributiones aliquando *Tributum*, sic dictum a contributione, vel ex eo, quod militibus tribuatur; Ulpian. *de verbor. significat. lib.*77. *in fine*, & Festus *lib.*17. Lexicon Calvin. verb. *Tributum*. Unde tributa, postquam Augustus cum populo provincias partitus est, appellari cæpta sunt, quæ bello victæ Provinciæ populo quotannis pendebant; Lexicon Calvin. *loc.*

4 *cit.* Tributum stricte sumptum est pensio, quæ subditis imponitur Principi solvenda ad hoc, ut statum suum tueri, & communibus utilitatibus, ac necessitatibus congrue prospicere possit; *Est in re*

5 *communis*. Dividitur in ordinarium, & extraordinarium. Ordinarium est, quod singulis annis ad dictum finem ex lege nova, vel antiqua in certa quantitate solvitur. Extraordinarium est, quod non in singulis annis, nec aliis certis, ac determinatis temporibus, sed ingruentibus extraordinariis necessitatibus ex mandato Principis juxta determinationem ejusdem a subditis solvi debet; prout plerumque fit tempore belli. Hujusmodi extraordinaria tributa alias vocantur *Exactiones*, Talia, seu Taleæ, ita ut horum omnium nomine aliud non significetur, quam extraordinaria *pensio*, seu *Tributum*; ut Alciat. super verb. *Extraordinarium in l. Placet*, *de Sacrosanct. Eccles.* Calvin. *in Lexico Juridic.* verb. *Talea*, ubi etiam dicit, quod Talea pro exactione est barbarum prorsus vocabulum, natum e schola imperitorum Latinitatis, cui multa id genus similia debemus. Tributum adhuc subdividitur in duo mem- 6
bra. Unum est, quod singulis personis, seu capitibus, nulla habita ratione facultatum ponitur, & *capitatio* vocatur, cujus impositio modica solet esse, cum a singulis etiam minimæ fortunæ famulis, & famulabus præstetur. Alterum vero, quod secundum æstimationem bonorum, quæ quivis possidet, taxatur, & imponitur; *Leg.* 3. *ff. de censibus*, *Leg.* 42. *ff. de pact. Leg.*32. *in fine de usufructu*.

Aliquando *Vectigal*, quod est id, quod rebus Ci- 7
vitatis invectis, vel evectis publico solvitur; Alciat. *in commentar. ad Leg. inter publica*, *ff. de verb. signific.* Calvin *in cit. Lexico* verb. *Vectigal*. Vectigalium jus proprie dicitur redditus, qui Principi, vel Reipublicæ pro evectione, & invectione mercium in compensationem salvi conductus, ac reparationem viarum, ac pontium in certo loco penditur; Ita cum aliis Calvin. *loc. cit.* Aliquando *Portorium*, & hoc 8
Vectigal est, non tantum quod in portu, sed & quod in transitu pontis pro exportandis mercibus solvitur; *l.*203. ubi vide Gæddeum, *ff. de verb. signif. l.* 3. *Cod. de Vectigal. l.*60. *§.*1. *ff. locat.* unde Publicani, qui hoc Vectigal redemerunt, Portitores dicuntur; *Portorium* rerum venalium dixit Cic. *in Pison.*, & cum aliis Calvin. *in cit. Lexico*, verb. *Portorium*. Aliquando *Guidagium*, & est illud, 9
quod transeuntes dant pro salariandis illis hominibus, qui secure deducunt per loca, vel alias loci securitatem præstant; Glossa *in cap. Quamquam*, *in princ. de censib. in* 6. quod idem stricte loquendo significat *Pedagium*: *Guidagia* enim sunt quasi *Pedagia*; *cap. in citat. cap. Quamquam de censibus in* 6. Calvin. *Super quibusdam* 26. *de verb. signific.* Joan. Andr. *in cit. Lexico* verb. *Guidagia*, Schardius verb. *Pedagium*. Unde capiens *Pedagium*, seu *Guidagium* debet dare salvum conductum, & territorium ejus tenere securum, adeo ut teneatur ad resarciendum damnum, si transeuntes a raptoribus, vel aliis vias infestantibus, damnum patiantur; Calvin. *in cit. Lexico* verb. *Pedagia*, cum Archidiacono, & Baldo *ibi cit.* Schardius verb. *Pedagium*, Reiffenstuel *lib.*3. *Decret. tit.* 39. *num.*39. & alii. Guidagium, seu Pedagium, est quod datur alicui pro securo conducto tran-

transeundi per terram alicujus; *C. de raptoribus* 36.
10 *pars*.3. Calvin. *loc. cit.* verb. *Guidagium*. Aliquan-
do *Census*, quia censebantur singulorum facultates
ad ejus solutionem; Card. de Lugo *de just. & jure*
11 *disp*.36.*num*.2. Aliquando *Collectæ*, quia colligun-
12 tur a singulis, seu *Præstantiæ*, quia præstantur; Lugo
13 *loc. cit.* Aliquando *Stipendium*, quia per stipes col-
14 ligitur; Lugo *loc. cit.* Aliquando *Gabella*, & est il-
lud tributum, quod in Civitatibus, & Pagis pro
certis rebus, vino, cerevisia, frumento, carnibus,
vel aliis mercibus solvitur; Calvin. *in cit. Lexico Ju-*
15 *ridic.* verb. *Gabellæ*. Dicta tamen nomina, licet ad
diversa tributa significanda imposita sint, usu ta-
men confunduntur, & uno nomine cetera Tributa,
seu Gabellas, Gabellarum Communitatis nomini-
bus significare solemus. Unde hic pro nomine
Gabellæ intelligimus quodcumque Tributum, seu
qualcumque Exactiones quocumque nomine ap-
pellentur.
16 Ad justitiam Gabellarum, Tributorum,& hujusmo-
di tres potissimum conditiones requiruntur: *Com-*
17 *munis*. Prima est, ut legitima auctoritate imposita
sint. Unde Gabellas, Tributa, & hujusmodi im-
ponere, & exigere possunt soli Principes supremi
in terris suis alium Superiorem non agnoscentes,
aut ii, qui a supremis Principibus privilegio, aut
legitima consuetudine jam præscriptam facultatem
has Gabellas, Tributa, & hujusmodi imponendi,
consecuti sunt; *Communis, ac certa, argum. cap.*
Innovamus 10. *de censibus*, & *c. Super quibusdam* 25.
18 *de verb. signific.* Secunda est justa causa, videlicet
Principis decens substentatio considerato ejusdem
statu, dignitate, & meritis in Rempublicam: Ne-
cessitas, seu magna utilitas communis Reipublicæ:
Expunctio debitorum pro communi necessitate, seu
utilitate Reipublicæ contractorum, & hujusmodi;
19 *Communis*. Si causa necessitatis, vel utilitatis sit per-
petua, v. g. conservatio murorum, pontium, cu-
stodia Civitatis, & hujusmodi, perpetua etiam po-
test imponi Gabella, Tributum, & hujusmodi. Si
vero causa sit solum temporalis, & transitoria, ut
defensio contra hostem tempore belli, reparatio de-
structorum per hostes, & hujusmodi, tunc ea cau-
sa cessante, debet cessare etiam Gabella, Tribu-
20 tum, & hujusmodi; *Communis, ac certa*. Tertia
conditio est modus debitus imponendi Gabellas, &
Tributa, ut videlicet exactio, seu contributio non
sit nimia, sed moderata, & juxta mensuram causæ
vel necessitatis, ob quam contribui debet, & secun-
dum proportionem facultatum singulorum, ut non
alii plus, alii minus graventur, quam justum sit; *Com-*
munis.
21 Imponentes Gabellas novas, nova Pedagia, &
hujusmodi sine dictis conditionibus, præter resti-
tuendi obligationem, incurrunt Excommunicatio-
nem Bullæ Cœnæ, ut expressis verbis habetur in §.5.
ejusdem Bullæ, ibi: *Item excommunicamus, & ana-*
thematizamus omnes, qui in Terris suis nova Peda-
dagia, seu Gabellas, præterquam in casibus sibi a Iure,
seu speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis impo-
22 *nunt*. Unde hic juvat adducere ad litteram, quæ
habet Reiffenstuel *lib*.3. *Decr. tit*.39. *num*.42., ibi:
Colliges, Principes non tantum gravissime peccare,
sed etiam ipso facto Excommunicationi subjacere,
ac insuper ad restitutionem teneri; I. Quoties sine
justa causa publica nova *Tributa, Vectigalia, Gabel-*
las, vel alias *Exactiones*, qualitercumque eas bapti-
zent, imponunt subditis. II. Si plus exigunt, quam
causa ipsa requirit. III. Si causa justa cessante
continuant, nisi nova emergat. IV. Si antiqua *Tri-*
buta, aut *Vectigalia* augent, absque justa causa. V.
Si antiqua, & extraordinaria *Tributa*, aut *Vectiga-*
lia per se jam essent sufficientia ad causam, vel ne-
cessitatem præsentem tollendam. Peccant etiam VI.
Si nimiis, & excessivis luxu, pompa, lusu, con-
viviis, donationibus, recreationibus, ædificiis &c.
omnino exhauriant æraria, vel etiam debitis Ca-
meram gravent, ut quavis urgente necessitate co-
gantur statim indicere nova *Tributa, Vectigalia,*
Gabellas, & id genus Exactionum, cum alias anti-
qua *Tributa*, & Ærarium ad tollendas similes ne-
cessitates, vel omnino sufficientia fuissent, vel certe
cum magno sublevamine pauperum multum contri-
buere potuissent. Et in hoc habent, quod multum
attendant Consiliarii, & Confessarii Principum, ne
alias vel muti canes, vel adulantes politici, vel di-
splicere timentes, & se, & Principes in æternum
perdant, simulque miseros subditos plurimis, iisque
gravibus oneribus, & *Exactionibus* emungant. Cer-
te severe scribunt de hac materia cuncti Doctores,
hactenus Reiffenstuel.

Defraudantes Gabellas, Tributa, Vectigalia, & 23
alia hujusmodi peccant pro materiæ quantitate gra-
viter, vel leviter, & ad restitutionem tenentur; *Est*
communior, & re ipsa vera sententia DD. & signan-
ter hanc tenent Lugo *disp*.35. *sect*.4. Lessius *libr*. 2.
cap.33. *dub*.2. *num*.8. Molina *disp*.674. Layman *l*.3.
tract.3. *part*.1. *cap*.3. *num*.5. Covarruv. *in cap. Pec-*
catum, de Regul. Juris in 6. *part*.2. §.5. *num*.1. & 5.
Diana *part*.1. *tract. de Legibus resol*.19. Navarr. *in*
Manual. cap.17. La Croix *lib*.3. *part*. 2. *num*.269.
Sanchez *l*. 2. *consil. cap*.4. *dub*.1. *num*.8. Sporer *tr*.5.
in decal. cap.5. *num*.150. Gabriel, Silvest., Cajetan.,
Medina, Sotus, Sayrus, Corduba, Turrianus, Vega,
aliisque congestis, Suarez *l*.5. *de legibus cap*.18. Va-
squez *de restit. cap*.6. §.1. *dub*.2. Alfonsus de Castro
l.1. *de lege Pœnali cap*.9. & 11. ubi dicit, conclusio-
nem adeo esse certam, ut contraria doctrina sit er-
ror, Reiffenstuel *loc. cit. num*.45. ubi dicit, esse
communissimam aliorum contra Angelum, Henri-
cum, Durandum, aliosque satis graves Doctores 24
dicentes, subditos non obligari in foro conscientiæ
solvere ejusmodi Gabellas, & Tributa, antequam
petantur ab Exactoribus, quia ut volunt ipsi, Lex
pœnalis non obligat in conscientia nisi ad pœnam post
Judicis condemnationem; Lex autem Gabellarum,
Vectigalium, & hujusmodi solvendarum pœnalis
est, quia Magistratus intentio esse videtur, ut sub-
diti, vel negotiatores, aut Gabellas, & Vectiga-
lia solvant, aut si non solvisse deprehendantur, pœ-
nam solvant, quæ communiter debet esse pœna com-
missi, vel caducitatis, seu confiscationis mercis.
Nec per hoc derogatur bono communi, nam unus
defraudans deprehensus abunde solvet pro viginti oc-
culte elapsis, & hanc sententiam tenent etiam Ta-
biena verb. *Pedagium conclus*.3. Beja *part*.2. *cas*.12.,
& in

& in eamdem inclinant Sotus *lib.3. q.6. art.7. in fin.* Toletus *lib.5. c.65.* & probabilem censet Lessius *lib.2. c.33. n.55.* Bonac. *de restit. disp.2. q.9. punct.1. nu.3.*, & alii.

25 Ratio autem nostræ conclusionis est, quia justitia commutativa obligat semper in conscientia, etiam antequam petatur debitum: Justæ autem Gabellæ, justa Tributa, & Vectigalia sunt debita Principi ex justitia commutativa, tamquam jure naturæ debitum stipendium ad suum statum, & bonum publicum sustinendum, justitia enim commutativa postulat, Principi publica onera compensari ab iis, quorum gratia sustinet ea, quia *dignus est operarius mercede sua*. Tum quia lex, vel mandatum Superioris justum obligat in conscientia juxta certissimam apud Covarruv. *in cap. peccatum, de Regul. Juris in 6. part.2. §.5. num.1.* juxta illud Pauli *ad Roman.13.* ibi: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, non est enim potestas, nisi a Deo, quæ autem sunt a Deo, ordinata sunt, itaque, qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, sibi ipsi damnationem acquirunt.* Adeoque justæ Gabellæ, & justa tributa, Vectigalia, & hujusmodi præcepta a justa lege Principis sunt in conscientia solvenda; Tum etiam quia obligatio solvendi gabellas justas, justa tributa, vectigalia, & hujusmodi est de jure divino, adeoque obligat in conscientia; *ad Romanos* enim *cap. 13.* dicitur expresse: *Ideo enim, & tributa præstatis, Ministri enim Dei sunt in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum; cui Vectigal, Vectigal*; & *Matth.21.* Christus ipse quæstione facta de hac materia, ostenso sibi Numismate census dixit: *Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Immo non tantum verbo, sed & exemplo docuit, justas Gabellas, & justa Tributa, Vectigalia, & hujusmodi esse solvenda, dum *Matth. 17.* pro se, & Petro tributum solvit.

26 Non solum subditi, sed etiam exteri tenentur ad solvendas justas Gabellas, Vectigalia, Pedagia, Guidagia, quia quoad usum Pontium, Fontium, viarum, & hujusmodi, Gabella etiam exteris ideo imposita justificatur, cum ad illorum etiam utilitatem cedat. Sic recte Medina, Suarez, Vasquez, Azorius, Filiucius, aliique cum Sanchez *d. 45. num.9.* Bonacina *loc. cit. num.4.* Là Croix *lib.3. part.2. num. 275.*

27 Emens ab eo, a quo scit defraudari Gabellas certe justas, si vere cooperetur defraudationi, tenetur ipse Gabellam solvere pro venditore, quia Gabella est onus reale, quod cum merce transit ad ementem, & ipse, ratione suæ vere cooperationis, esset causa damni, adeoque tenebitur resarcire in defectu Venditoris; *Communis*. Si vero non cooperetur, sed tantum permittat, Molina, Lessius, Bonacina, Dicastil. *dub. 9.* Sanchez *dub. 12.* Sporer *loc. cit. num.151.* & alii, dicunt non teneri, quia Gabella non est stricte onus reale gravans mercem, sed merx tantum est veluti hypotheca obligata pro Gabella, si fiat excussio, & intentetur actio.

28 Quando certo, aut satis probabiliter constat, Gabellas, Tributa, & hujusmodi ex toto, vel ex parte injuste esse imposita, tunc potest quis ea, vel ex toto, vel ex parte subterfugere, & defraudare. Immo potest insuper occulta compensatione uti, casu, quo in foro externo, uti ordinarie fit, ad solvendum cogeretur; Sic Layman *lib.3. tract.3. part.1. cap.3. num. 5.* Molina *disp. 674.* Silvester *verb. Gabella 3. q.3. art.14.* Reiffenstuel *lib.3. decretal. tit.39. n.43.* & post alios Sporer *loc. cit. num.152.* dicens ita pro certo tenere omnes. Et ratio est, quia unicuique jure naturæ concessum est damnum suum injustum impedire, vel resarcire, quatenus licite fieri potest, in eo autem casu exactiones Gabellarum injustarum, seu quorumcumque injustorum Tributorum subditi patiuntur damnum injustum, quod alia ratione impedire non possunt, nisi subterfugiendo solutionem, vel si jam solvere coacti sint, occulte compensando, dummodo serventur conditiones justæ compensationis, ut patet ex dictis verb. *Compensatio*, adeoque &c. Quando est dubium de justitia Gabellarum, 29
Tributorum, & hujusmodi, sive dubium sit negativum, dum scilicet dubitatur de tali justitia, absque eo, quod sit aliqua ratio probabilis pro, aut contra, sive dubium sit positivum, dum scilicet dubitatur de tali justitia, ex eo quod pro utraque parte sint rationes probabiles, non datur in conscientia obligatio ea solvendi. Ita communior, & verior, ac in praxi tuta sententia, quam tenet Lugo *de just., & jure disp.36. sect.6.* Sanchez *lib.2. consil. cap.4. dub.6.* Molina *disp.674. n.6. & 9.* Azorius *par.3. cap.22. quæst.7.* Diana *part.7. tract.17. resol.59.* Sporer *loc. cit. num. 154.* Reiffenst. *loc. cit. num.44.* Cajet. Silvester, Medina, Armilla, Gabriel, Corduba, & communis fere omnium, teste Cardin. de Lugo *loc. cit. arg. cap. Pervenit 5. de censibus, & cap. Quamquam 4. eodem in 6.*, & ratio est quia in dubio debiti melior est conditio possidentis, *arg. cap. in pari 65 de reg. juris in 6.*, & ei, qui petit, incumbit probatio debiti. In proposito autem subditus possidet adhuc bona fide res suas, & Princeps petit Gabellas, Tributa, & hujusmodi, ut sibi debita, adeoque, donec a Principe probetur justitia Gabellarum, Tributorum, & hujusmodi, subditus non tenetur solvere.

Nec valet objicere, quod in dubio justitiæ legis, 30
& præcepti præsumendum est pro justitia, & parendum Legislatori juxta communem. Non valet, inquam, quia verum quidem est, quod in dubio justitiæ legis, & præcepti præsumendum est pro justitia, & parendum Legislatori, quando non agitur de ipso Legislatoris interesse proprio, qui tunc præsumi potest partialis, aut quando non agitur de interesse ipsius subditi, seu inferioris, cujus rem suam possidentis meliori, & potiori conditioni præjudicari non debet. Et in nostro casu præsumptio non stat pro ipso Legislatore, cum, ut patet, agatur de ipsius interesse, & etiam de interesse subditi meliori, & potiori conditione adhuc bona fide res suas possidentis. Tum quia novæ Gabellæ, Tributa, Pedagia, & hujusmodi damnantur, & rejiciuntur tum in Jure civili; *leg. Non solent, Cod. Vectigalia nova*, tum in Jure Canonico, *cap. Quamquam 4. de censibus in 6.* ibi: *Quamquam Pedagium, Exactiones, tam Jure Canonico, quam Civili regulariter merito sint damnatæ*, adeoque solvendæ non sunt, quando de eorum justitia aperte non constat; *argum. cap. Pervenit 5. de censibus*, eo quod contra ipsas Gabellas, Tributa, & hujusmodi militet utrumque jus, tam Civile, quam Canoni-

31 cum per textus mox citatos. (*a*) Hinc pro praxi Confessariorum placet referre consilium Molinæ *to.2. de justitia disp.673. num.9.* valde laudatum a Card. de Luca *cit. disp.36. sect.4. num.43.* a Sporer *loc. cit. num.156.* La Croix *loc. cit. num.282.* & ab aliis, & est, quod quando evidenter, vel satis probabiliter non constat de justitia Gabellæ, Tributi, & hujusmodi, monendi sunt pœnitentes, ut solvant, & non defraudent, ne nimis laxentur habenæ in præjudicium Reipublicæ, & in spretum legum, & præceptorum Supremorum Principum. Post factum autem, & post jam defraudatas Gabellas, & hujusmodi in ipso dubio, & incertitudine justitiæ ipsarum non sunt cogendi pœnitentes ad restitutionem, ne nimis graventur, & illaqueentur animæ, cum ex mille in similibus casibus vix unus restitutionem faciat. Unde ut refert Card. de Lugo *loc. cit.* & ex ipso Rosignolus *de restitutione 1. prænot. XI. sub num.14.* Potentissimus Hispaniarum Rex Philippus II. Ministris conquerentibus contra fraudantes Gabellas, Vectigalia, & hujusmodi, sic respondit: *Sinite eos, furantur enim de suo.*

32 Gabella, Vectigal, seu Portagium, quamvis antiquitus solveretur ob translationem Cadaveris de uno loco ad alterum, juxta *l. Funeris 37. ff. de relig. & sumpt. fun.* ibi: *Vectigalia*, idque duraverit apud Romanos usque ad tempus Imperatorum Valentiniani, Theodosii, & Archadii, quapropter bene carpit Romanos Xiphilinus in Nerone, ibi: *Scitis quantum pendamus pro mortuis? Romanis solis etiam mortui vivunt, ut aliquid ex his accipiant, neque enim mori licet apud eos sine tributo, & multta*; Besoldus *de Ærario publico cap.4. §.17.* Pancirol. *in Thesauro lib.3. c.31.* Cujacius *observ. lib.5. cap. ult. & lib.11. observ. cap.21.* Petrus Gregorius *de Republica lib. 3. cap.6. a num.21.* Prædicti tamen Imperatores lege lata hæc Vectigalia abstulerunt, liberumque reliquerunt corpora de uno ad alium locum transferre; *in l. ultim. Cod. de Religios. & sumpt. funer.* Unde de jure communi loquendo, quando corpora de uno ad alium locum transportantur, ut alibi funerentur, aut tumulentur, in transitu per Oppida, vel Parochias, per quas corpus transfertur, vel in pontibus, Vectigal, seu Portagium nullimode licet exigere, *ex d. l. ult. Cod. de Relig. & sumpt. funer.* ubi Vectigal pro transferendo corpore de uno ad alium locum percipere expresse interdicitur. Et sic non posse exigi Gabellam pro extractione, introductione, vel transitu cadaveris, reprobatis contrarium sentientibus, nervose probat Cardin. de Luca *de Regal. disc. 166.* occasione prætensionis excitatæ pro cadavere Card. Giberti Borromæi, qui obiit in Oppido Neptuni, & transportatus fuit ad Urbem, & in fine testatur ita vivæ vocis oraculo decisum fuisse a San. Mem. Alexandri VII. occasione ejusdem prætensionis Dohaneriorum pro translatione cadaveris infantis Margaritæ de Sabaudia, quæ in Urbe pie decedens Assisii sepulturam elegerat, quem aliis adductis sequitur *Add. ad Pamphil. dec.323. nu.9.* Ursaya *Institut. crimin. lib.8. num.40.* & late sic etiam tenet cum plurimis aliis Amostaz. *tom.2. lib. 6. de causis piis, a num.40.* ubi *sub num.44.* subjungit, quod cadavera ad mercimonium trahere, & quæstum de eis percipere odiosum est, *cap. Quæsita 12. & cap. Postquam 13. caus.13. quæst.2.* Unde nulla valet considerari ratio, ut simile Portagium, seu Vectigal percipi possit in translatione cadaverum; *& num.45.* addit similiter esse dicendum de Parochis volentibus aliquam

Notæ Romani Theologi.

(*a*) Videat hic prudens lector, num Censores ferre æquo animo possint doctrinam numeris 28. 29. & 30. expositam? Fac enim in dubio de justitia tributorum licere aut dolo solutionem declinare, aut quidquid solutum sit occulte compensare, ubi tunc Principes securi esse poterunt de suis ex solutione tributorum proventibus? Cum enim plerumque justæ causæ, quæ Principem ad tributa exigenda movent, occultæ sint, atque Populo incognitæ, & cum pauci ex plebe sint homines, qui justam agnoscere, ac decernere tributorum causam valeant; nec aliunde desint, qui causa etiam incognita, tributorum injustitiam prædicent, facile erit, si non omnibus, plerisque saltem de tributorum justitia dubitare. Quamobrem pauci semper erunt in Republica homines, qui se ad tributa solvenda obligatos credant. Ubi ergo tunc esset debitum præcepto Principis obsequium? Ubi debita eidem subjectio? Nam semel facta populo, ob dubium in ejus mente ortum de tributorum injustitia, libertate, statim Princeps veluti tirannus contemnitur, ac animus debitam ei subjectionem exuit: Satius ergo est asserere cum Antoine de justitia, & jure *cap.5. qu.17.* in dubio de justitia tributorum solvendum omnino esse, *quia in dubio justitiæ debet præsumi pro justo præcepto superioris possidentis jus præcipiendi, & exigendi tributa, quod jus est altius, & majus jure, quod habent subditi in bona quæ possident. Præterea Princeps sæpe habet causas occultas. Immo etiamsi essent evidenter injustæ sive ex toto, sive ex parte, tamen solvenda sunt, cum exiguntur, ad vitandum scandalum, ac perturbationem publicam, ob quam causam quisque juri suo cedere debet.* Hæc quantum ad solutionem; ad compensationem vero quod adtinet, satis notum est ex iis quoque, quæ Auctor exposuit ubi de compensatione tractavit, compensationem permitti non posse, nisi in casu certo. Dubium ergo de tributorum injustitia satis non est ad compensationem hujusmodi permittendam. Accedit etiam, doctrinam hanc perniciosam Reipublicæ esse, cum fovendo adversus ipsam occultam compensationem, ad occulta eidem inferenda damna homines alliciat; ut consideranti patet.

Ex iis facile etiam est agnoscere, tutam non esse doctrinam num.31. expositam. Si enim subditi, etsi dubitant de tributorum injustitia, solvere illa tenentur ob superius allatas rationes, cogendi a Confessario sunt ad restitutionem ii, qui subterfugiis solutionem declinaverint. Neque enim ex difficultate, quam patitur pœnitens ad restituendum, moveri Confessarius debet ad eum absolvendum a restitutione. Confessarius enim Judex est, qui cogere pœnitentem debet ad suum cuique tribuendum.

quam portionem, seu stipendium percipere ex translatione Cadaveris per ipsorum Parochias, hoc enim nullo jure Decretum est. Vide verb. *Cadav. n.* 15. ubi affertur ad id decretum Sac.Congr. Immunitatis.

35 Gabellarii, seu Dohanerii, exigentes Gabellam in excessu, tenentur ad restitutionem, & possunt puniri; *l. Locatio alias licitatio 9. §. Quod illicite, ff. de Publicanis, & l.3. Cod. Vectigalia nova*, per quæ Jura deciditur, Publicanum exigentem Gabellam in excessu, & ultra modum, teneri ad restitutionem, quinimmo, & puniri posse disponit, textus *in l.4. Cod. Vectigalia nova*, Bajard. ad Clar. *§. Furtum*, Galeot. *respons. fiscal.* 10. *numer.* 17. *cum seqq.*, Card. de Luca *lib.2. de Regalibus disc.71. num.4.*

36 Neque consuetudo præterita excusat, quoniam ista tamquam contra legem, censenda est potius corruptela, frequenter, & de facili per hujusmodi Publicanos, & Gabellarios, seu Dohanerios induci solita, ideoque ubi etiam, non per ipsosmet, sed per prædecessores introducta esset, id operari posset excusationem a delicto, & pœna, non autem a restitutione exacti; Franc. Marc. *dec.*421. Fachin. *consil.61. lib.2.* Guttier. *de Gabell. qu.3. n.*14. apud quos ceteri. Hinc, ut recte notat Sporer *loc. cit. num.*144. cautissime debent procedere Confessarii circa Gabellarios, Telonarios, & similes Officiales, qui inscio Principe propria auctoritate certas expensiones sibi exigunt, & in consuetudinem deducunt, nunquam, aut difficulter abrogandam. Quamvis enim aliquando excusari videantur ob justam causam, vel compensationis ob defectum stipendii, vel extraordinarii laboris, & molestiæ, vel quod homines benevolentia, vel gratitudine ultro liberaliter donare videantur, omnia tamen periculosa, & caute trutinanda a Confessario; hæc Sporer.

37 Gabella carnis noviter imposita non est solvenda a Clericis; *eadem Sac. Congr. Immun. in Asculana* 30. *Maii* 1628. *lib.*1. *Decr. Paul. pag.*94.

38 Gabella Vini, vulgo *della Foglietta*, non est solvenda a Vendentibus vinum in Civitate Lauretana, nisi Venditores sint caupones, vel ut dicitur *diano da mangiare* &c. Nec huic resolutioni obstat Const. Clement. VIII. super extinctione recentiorum Victualium; *ead. Sac. Congr. Immun. in Lauretana* 18. *Julii* 1629. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.*145.

39 Clerici, & Ecclesiastici vendentes vinum recollectum in propriis bonis minutatim in suis domibus, non tenentur ad Gabellam vulgo dictam *della Foglietta*, & cognitio fraudum, quæ desuper fieri possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Ravennaten. Spoletana, & aliis* 25. *Septemb.* 1627. *lib.*1. *decret. Paul. pag.*67. *Nolana* 26. *Januarii* 1644. *lib.*3. *decret. Paul. pag.* 218. *Theatina* 15. *Martii* 1661. *lib. Decret. Rocci pag.* 323. *Faventina* 25. *Januarii* 1677. *lib.2. Decret. Altovit. pag.*1338.

40 Sacra Congreg. inhærendo decretis alias factis censuit, personas Ecclesiasticas, tam Sæculares, quam Regulares vendentes vinum minutatim in propriis locis, & domibus, recollectum in eorum bonis non teneri ad solutionem Gabellæ etiam vigore Constit. Sixti V. dummodo ibidem non dent, ut vulgo dicitur, *da manziare, e non faccino Bettole*, a quibus debent abstinere ratione honestatis Clericalis; cognitionem autem fraudum, quæ desuper committi possunt, spectare ad Judicem Ecclesiasticum; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Asculana* 23. *Jan.* 1646. *lib.3. decr. Paul. p.*268.

Ecclesiastici non tenentur ad solutionem Gabellæ dictæ *della Foglietta* pro vino vendito in propriis domibus minutatim, & recollecto in eorum bonis, cum Communitas nunquam appaltaverit dictam Gabellam juxta præscriptum Bullæ Sixti V. sed solum juxta quædam Capitula Communitatis; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Auximana* 2. *April.* 1680. *lib.2. decr. Alt. pag.*1954. 41

Item non tenentur ad gabellam pro Vino minutatim vendito, & pignus desuper factum est iis restituendum; *eadem Sacr. Congregat. Immun. in Callien.* 1. *April.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vallemani pag.* 568. 42

An Ecclesiastici vendentes vinum minutatim possint permittere, ut ementes bibant vinum emptum, dum degunt in eorum Cellis Vinariis, seu Anditis, & ibi manducent res comestibiles per ipsos emptores secum latas? Sac. Congreg. respondit: Serventur litteræ Sac.Cong. Sublevaminis sub die 4. Junii 1656. in Tudertina, quibus hoc cavetur, & dicitur esse facere (ut vulgo ajunt) Betulam; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Faventina* 5. *Martii* 1697. *lib.2. Decret. Vallem. pag.* 78. *in Tolentina* 15. *Aprilis* 1699. *ibi pag.*215. *in Firmana* 19. *Augusti* 1704. *lib.3. Decret. Vallem. p.*605. 43

Quare Ecclesiastici, vel se abstineant a venditione Vini minutatim cum permissione ementibus manducandi, vel solvant gabellam dictam *della Foglietta*; *eadem Sacr. Congregat. Immun. in Camerinen.* 4. *Decembris* 1680. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 2105. 44

Vinum Ecclesiasticorum non potest vendi in caupona sine solutione gabellæ dictæ *della Foglietta*; *ead. Sac. Congr. Imm. in Senogallien.* 12. *Julii* 1678. *lib.2. decr. Altov. pag.*1612. 45

Pro Vino recollecto in propriis bonis, quod Canonici Lateranenses faciunt vendere in domo per eos conducta, solvi non debet gabella dicta *della Foglietta*, si ibi non vendantur comestibilia ad edendum; *ead. Sac.Congr. Immun. in Ravennaten.* 1. *Decembr.* 1638. *lib.3. decr.Paul. p.*81. 46

Vinum, quod ab Ecclesiasticis traditur ad vendendum, assignata certa mercede ei, qui curam habet vendendi, debet esse omnino exemptum a quacumque gabella pro vino imposita; *ead. Sac. Congr. Immun. in Ulixipon.* 1.*Decemb.* 1638. *lib.3. decr. Paul. pag.* 82. 47

Canonici non tenentur ad gabellam pro eo, quod minutatim vendant vinum absque comestibilibus; *eadem Sac. Congr. Immun. in Lauretana* 27. *Julii* 1654. *lib.2. decr. Paul. p.*193. 48

Personæ Ecclesiasticæ sive vendentes, sive ementes vinum minutatim non comprehenduntur sub gabella imposita vendentibus, & ementibus Vinum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Nolana* 12. *Julii* 1649. *lib.4. decr. Paul. pag.*113. 49

Gaudere debent exemptione a gabella vini, tam personæ Ecclesiasticæ vendentes, quam ementes ab illis; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Taurinen.* 11. *Septemb.* 1634. *lib.2. decret. Paul. pag.*202. *Conversana* 14. *Junii* 1653. *lib.3. decr. Paul. pag.*5. 50

Ta-

51 Taxatio quoque exemptionis, seu Franchitiæ super oneribus vini, & molituræ singulis Ecclesiasticis assignandæ non spectat ad Judices Laicos, nec cognitio controversiarum, quæ illorum occasione oriri possunt, sed ad Judicem Ecclesiasticum: prævio tamen beneplacito Apostolico; taxatio insuper vini, & frumenti non est facienda pro singulis tantum Ecclesiasticis; sed etiam pro omnibus, qui vivunt expensis Ecclesiasticorum; *ead. Sac. Congregat. Immun. in eadem Taurinen.*

52 Rata, seu portio vini spectans ad Ecclesiasticos est dumtaxat exempta ab oneribus, cognitio vero super hujusmodi portione spectat ad Judicem Ecclesiasticum. Ad obviandas fraudes committendas ab Ecclesiasticis, quarum cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum, pro opportuna provisione prohibere potest Ecclesiasticis, ne recipiant in propriis Cellis vinariis vinum laicorum, nec proprium vinum reponant in Cellis vinariis laicorum; *eadem Sac.*
53 *Congr. Immun. in eadem Taurinen.* Vina recollecta in Feudis Ecclesiasticis excipiuntur ab oneribus; *in eadem Taurinen.*

54 Personæ Ecclesiasticæ gaudent exemptione a gabella Vini, dummodo non adsit fraus; *eadem Sacr. Congr. Immun. in Januen. 9. Aprilis 1647. lib. 4. decret. Paul. pag. 10.*

55 Bannimenta laicalia super venditione Vini non possunt comprehendere Ecclesiasticos; *eadem Sacra Congr. Immun. in Lycien. 30. Jun. 1632. lib. 2. decret. Paul. p. 130.*

56 Absque solutione ullius gabellæ Episcopus potest vendere vinum propriæ mensæ, dummodo nihil indecens intercedat; *eadem Sacr. Congregat. Immun. in Asculana 5. Apr. 1672. lib. 1. decr. Altov. p. 677.*

57 Episcopus tueatur jura Ecclesiasticorum vendendi vinum minutatim recollectum in eorum bonis, vel in propriis domibus, vel in apothecis in Civitate ad hunc effectum electis, & per laicos ad hunc effectum deputatos contra Edictum Gabellariorum prohibens cuicumque recipere vinum ad effectum vendendi sine eorum licentia; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Callien. 14. April. 1693. lib. 1. decr. Vallem. pag. 17.*

58 Ecclesiasticus Faventinus introducens Ravennam proprium vinum, partim per aquam, partim per viam Terræ; tenetur tantum ad gabellam vini introducti per aquam; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Faventina 20. Novembris 1685. lib. 3. decret. Altov. pag. 509.*

59 Ecclesiastici medio eorum juramento assignent quantitatem vini recollecti per ipsos in propriis bonis; & deinde consignent attestationem mulioni de vino, quod extrahetur, ad evitandas fraudes; *ead. Sac. Congr. Immun. in Faventina 4. Maii 1688. lib. decr. Martel. pag. 281.*

60 Denegatur facultas petita, quod Ecclesiastici teneantur consignare notam vini deputato Civitatis ad effectum illud appretiandi, etiamsi adsint conditiones, quod pretium debeat esse justum, & Ecclesiastici non teneantur solvere gabellam, & etiamsi una cum Ordinario consenserint; *ead. Sacr. Congregat. Immun. in Salernitana 26. Febr. 1636. lib. 2. decret. Paul. pag. 245.*

61 Quoad exemptionem a Gabella vini, ut dicitur *a minuto*, dantur D. Nuncio Litteræ ad instar earum, quæ datæ fuerunt Episcopo Lucano sub die 26. Novembris 1655. quibus ei injungebatur, ut prohiberet Regularibus suæ jurisdictionis, ne venderent comestibilia, sive cocta, sive cruda Sæcularibus quovis prætextu, sub pœnis sibi benevisis; *ead. Sacra Congregat. Immun. in Neapolitana 12. Martii 1695. lib. 1. decret. Vallem. pag. 177.*

Additiones ex aliena manu.

De Gabella sine Beneplacito Apostolico imposita 62
Venditoribus Laicis super rebus ad victum necessariis, puta carne, vino &c. an ea lædere censeatur Immunitatem Ecclesiasticam, hic non incongrua est quæstio.

Examinavit eam ex professo clar. mem. Card. Lan- 63
fredinus occasione talis Gabellæ anno 1730. impositæ a Senatu Civitatis Ulissiponen. auctoritate Regis; & affirmativam tenuit sententiam, idque quia licet Gabella non sit imposita Personis Ecclesiasticis, sed 64
Laicis, onus tamen novæ illius gabellæ afficit non minus Ecclesiasticos quam Laicos; & hoc quia res illæ, æque Ecclesiasticis, ac Laicis sunt necessariæ, 65
& ab omnibus cariori pretio sunt emendæ propter impositum gabellæ onus. Læsa autem dicitur Eccle- 66
siastica libertas, etiamsi indirecte, & tacite graven- 67
tur Ecclesiastici, præsertim post B. Cœnæ, in qua Summus Pontifex excommunicationem fert in Principes, qui Ecclesiasticis etiam indirecte gabellas imponunt.

Idque procedere ait, etiamsi gabella, de qua dis- 68
seritur, imposita sit ob communem utilitatem, tam Laicorum, quam Ecclesiasticorum. Hæc enim com- 69
munis utilitas justam præbere valet causam impetrandi a Summo Pontifice facultatem gravandi etiam Ecclesiasticos, nequaquam vero potis est sustinere gabellam sola auctoritate Magistratus sæcularis impositam. Consule mox laudatum Auctorem *Respons. Ecclesiast. 25. per tot.*

Cæterum si agatur de gabella absque Apostolico 70
Beneplacito imposita supra aliis rebus; licet ejus onus per accidens afficiat Ecclesiasticos, non dicitur lædere libertatem Ecclesiasticam, adeoque sustinetur; idem Auctor, ubi supra *num. 11.* ibi: *Atque hinc facile declinatur auctoritas Molinæ, quem specialiter laudat Theologus Lusitanus in tract. 2. disp. 663. num. 2. ubi agens de vectigali nuncupato* Alcavala, *quod Laicis impositum est, pro venditione rerum tam mobilium, quam immobilium, probat eam non repugnare Ecclesiasticæ immunitati per hoc, quod Clerici eas res ementes cariori pretio emere cogantur. Etenim observandum est, quod cum Rex Alphonsus XI. ad Mauros ex Hispaniis depellendos cogitaret de imperando tributo, quod a Nobilibus, non autem a plebe solvendum esset, Nobiles, ut suam a tributis exemptionem servarent illæsam, obtulerunt se soluturos trigesimam, aut vigesimam partem pretii rerum omnium, quæ venderentur, indeque ortum est vocabulum* Alcavala, *idest:* Alquovala; *atque ita fieri capit sub annum* 1342. *Promptum itaque est intelligere, quod in origine impositionis hujus tributi non venit in mentem cogitatio, & desiderium gravandi Clericos, sed sincera, & bona fide fuit dumtaxat cogitatum de exigendo hoc tributo a*

Lai-

Laicis, ex pretio ad eos perventuro, dum res suas venderent. Idcirco autem Molina inquit momenti non esse quod ratione talis oneris per accidens augeatur pretium, quo indiscriminatim res illæ emuntur sive a Laicis, sive a Clericis, prout etiam contigit in portoriis, sive Gabellis, quas Mercatores solvunt pro transvectione Mercium venalium, cum in his vectigalibus imponendis vere non alter habeatur respectus, quam ad ipsos Mercatores, qui negotiationis causa Merces asportant; ideoque per accidens fit: quod inde augeatur pretium, quodque etiam Clerici emptores earum Mercium idem pretium solvant, quod Laici, prout eo exemplo utitur ipse Molina.

GEOMANTIA. Vid. verb. *Superstitio n.17.*

GRADUS AFFINITATIS, & CONSANGUINITATIS. Vid. verb. *Affinitas art.2. n.14.* & verb. *Impedimenta Matrimonii art.1. a n.32.*

G R Æ C I.

---

1 Græcæ Ecclesiæ laudabiles consuetudines, jejunia, ritusque immutari nequeunt inconsulta Sede Apostolica; Bened. XIV. to.1. Constit.87. incip. *Demandatam §.3.*

2 Græci Italiæ, & Insularum adjacentium subjiciuntur Ordinariæ Jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcoporum Latinorum, in quorum Diœcesibus manent; idem Constit.57. incip. *Et si Pastoralis §.9.*

3 Ita tamen uti iidem Episcopi Vicarium Græcum retineant pro negotiis, & causis Græcorum; idem *ibi-*

4 *dem*. Quemadmodum Metropolitanus pro causis Græcorum vigore Appellationis ad se delatis Judi-

5 cem Græcum deputare debet; idem *ibidem*. Si vero proprium Ordinarium Græcum habeant, ab Episcoporum Latinorum jurisdictione, & visitatione exempti esse debent; idem *ibid.*

6 Græcorum filii quo ritu baptizari debeant; Vide

7 verb. *Baptismus*. Infantes Græcorum ad ejus Parochi jurisdictionem pertinent, cujus ritu sunt baptizati; Laud. Pontifex in cit. Constit. 57. §.2.

8 Græcorum Ordinationes in Italia duobus Episcopis delegantur; uni Romæ commoranti, & alteri in

9 Calabria in Collegio Corsino; idem *ibidem §.7.* Exclusis schismaticis Episcopis, & etiam Latinis, quan-

10 tumvis locorum Ordinariis; idem *ibidem*; Prædicti tamen Episcopi ad Ordinationes Græcorum deputati, nullam habent ordinariam jurisdictionem: Nec ordinare possunt aliquos absque dimissoriis Ordinariorum, præter Alumnos Collegii Corsini; idem

11 *ibid.* Tam ipsi quam alii quicumque Episcopi Græci Latinos ordinare prohibentur, sub pœna suspensionis; idem *ibid.*

12 Græci ordinati ritu Latino cum dispensatione Apostolica, promoveri possunt ad reliquos Ordines ritu Græco. Si vero ordinati fuerint ritu Latino absque dispensatione, coguntur remanere in ritu Latino, maxime si post susceptos Ordines latine vixerint; idem *ibid. §.7.*

Græcis Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis permittitur retentio uxoris, quam ante Ordinem Sacrum 13
duxerint unicam, & virginem. Si vero bigami sint, 14
ad Sacros Ordines promoveri non possunt. Et si post 15
Ordines susceptos Matrimonium contrahant, separandi sunt, & ab Ordine deponendi; idem *ibidem §. 7.*

Græci Laici communicari possunt sub specie azymi 16
in Ecclesia Latina, ubi desit Ecclesia Græca. Numquam vero Latini sub specie fermentati; idem *ibid.*
§.6. Græci non aliis Libris Ecclesiasticis in Sacramen- 17
torum administratione, & Missis, Divinisque Officiis celebrandis uti possunt, nisi iis, qui per Congregationem a S. Sede Apostolica emendationi librorum hujusmodi deputatam, correcti, typisque impressi fuerint; idem *ibid. §.9.*

Græcorum, & Latinorum præcedentiæ desumi de- 18
bent a dignitate personali, ab Ordine, & antianitate; idem Constitut.57. incip. *Et si Pastoralis §.9.*
Græco-Melchitæ Latino ritu baptizati de præterito 19
eligere possunt, quo ritu vivere velint. In poste- 20
rum vero sic baptizati, Græcum ritum sequi tenentur; idem Constitut. 87. incipien. *Demandatam §. 18.*

Græca lingua legitur Euangelium, & Epistola 21
in Missa Pontificali Papæ. Et id olim fiebat per Mo- 22
nachos Basilianos Cryptæ Ferratæ; donec ad Alumnos Collegii Græci munus istud translatum est; idem 23
tom.2. Constitut. 33. incip. *Inter multa*. Græci sine 24
ullo proprii Ritus detrimento Latinorum Antistitum jurisdictioni subsunt; idem *ibid.*

Apud Græcos gradus octavus consanguinitatis, 25
vel affinitatis respondet quarto gradui apud Latinos. Et in hujusmodi gradu Matrimonia prohibentur; idem cit. Constit. 57. incip. *Et si Pastoralis §.8.*

A Græcis in Sacris Ordinibus constitutis recitari 26
debent horæ Canonicæ; idem *ib. §.7.*

Græci in Latinorum Episcoporum Diœcesibus 27
commorantes impediri non debent, ne suis ritibus vivant; idem Constitut. incip. *Allatæ sunt §. 13.* A 28
Græcis, & Orientalibus ritibus non licet ad latinum transire absque dispensatione Apostolica; idem *ibid.*
§.21. Græci, qui ritus suos ita sectantur, ut latinos 29
damnent tamquam improbos, sunt hoc ipso hæretici; idem *ibid. §.22.* Græci non sunt a Latinis Ec- 30
clesiis arcendi, ubi præsertim propria carent Ecclesia; idem *ibid. §.41.*

Uxores ante ordinationem ad Ordines sacros ac- 31
ceptas jure retinent Græci Sacerdotes; idem Constitut. incip. *Allatæ sunt §.13. & 22.* Vide supra *num. 13. ad 15.*

Italo-Græcis duo constituti sunt Græci Episcopi, 32
qui eosdem ad Ordines promoveant; idem Constit. incipien. *Allatæ sunt §.15.* Constitutiones pro Italo-Græcis editæ Græcos Græcis Episcopis subjectos non afficiunt; idem *ibid. §.15. & 16.* Nec ipsis Italo-Græc[illegible]licet sine dispensatione Apostolica ad latinum ritum transire; idem *ibid. §.21.*

Italo-Græci mentionem Romani Pontificis in Mis- 33
sa facere debent, idem Constitut. incip. *Ex quo primum §.17.* Italo-Græci quoad commemorationem in Missa habendam, latinam disciplinam sequi tenentur. Ideoque nec Episcoporum, nec Patriarcharum Orien-

Orientalium commemorationem facere debent in Sa-
35 crificio Missæ; idem *ibid.* §. 21. Italo-Græci Kalendario novo uti debent: Attamen quandoque ex peculiaribus circumstantiis iisdem permissus est veteris Kalendarii usus; idem dict. Constitut. *Allatæ sunt* §. 45.

GRASSATOR, GRASSATIO.

1 GRassator viarum, quamvis a multis cum latrone confundatur, stricte tamen loquendo unus differt ab alio. Nam Grassator dicitur ille, qui in itineribus frequentatis, aut stratis publicis prædæ causa homines violenter, absque tamen occisione, aggreditur. Ita desumitur ex Bulla Gregorii XIV. incip. *Cum alia* §. 3. ibi: *Viarum Grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur*, ubi ut vides, nulla fit mensio de occisione. Latro autem publicus dicitur ille, qui violenter cum armis homines aggreditur, & spoliat cum occisione; Ameno *de pœnis tit. 9. §. 6. Latrocinium 3., & 4.* Reiffenstuel *lib. 3. decret. tit. 49. num. 34.* Officialis Curiæ *quo ad Immunitatem Eccl. num. 4.* & alii passim. Concordat, & distinctionem inter Latrones, & Grassatores facit *l. Capitalium 28. §. 10. ff. de pœnis*, ibi: *Grassatores, qui prædæ causa id faciunt, proximi latronibus habentur*.

2 Tam Grassator viarum, quam publicus latro non gaudet immunitate Ecclesiastica; *cap. Inter alia 6. de Immunit. Eccles.* Gregor. XIV. Constitut. incip. *Cum alias*, & novissime Bened. XIII. Constit. incip. *Ex quo*.

3 Grassator viarum, ut careat immunitate Ecclesiastica, requiritur I. ut non una tantum, vel altera vice, sed sæpius grassetur, & homines aggrediatur. II. Ut auferendi causa id fiat. III. Ut in itineribus frequentatis, ac stratis publicis hoc agat. IV. Ut de hoc constet notorietate Juris, vel facti; Reiffenst. *loc. cit. num. 94.*, & alii passim, & sic sæpius decrevit Sac. Congregat. Immunit., ut patet in sequentibus decretis.

4 Grassatores non privantur Immunitate Ecclesiastica, nisi reiteratis vicibus delictum Grassationis commiserint; *ead. Sacr. Congregat. Immun. in Beneventana*
5 *20. Novembr.* 1640. *lib. 3. decret. Paul. pag.* 133. Immo de Jure requiritur trina Grassatio ad hoc, ut quis privetur Immunitate Eccles. *ead. Sacr. Congreg. Immunit. in Aprutina* 14. *Novembr.* 1645. *lib. 5. decret. Paul. pag.* 262.

6 Et insuper requiritur plena, & concludens probatio quoad trinas Grassationes, ut quis privetur privilegio Immunitatis; *eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Lauden.* 7. *Novembr.* 1651. *lib.* [illegible] *decret. Paul. pag.* 163.

7 Verumtamen justificatis pluribus Grassationibus in publicis viis commissis extractus immunit. non gaudet, & consignandus est Curiæ sæculari; *ead. Sac. Congregat. Immun. in Brugnaten. seu in Florentina* 11. *Martii* 1681. *lib. 2. decr. Altov. p.* 2165.

8 Grassator publicus, qui commiserat sex homicidia, & postea assumpserat habitum Laici in Religione, carceratus ab Episcopo ante professionem, annuente Sanctissimo exuto habitu Regulari, conceditur justitiæ sæculari; *eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Mediolanen.* 16. *Septembr.* 1625. *lib. script. vet. pag.* 71.

Quando vero legitime non probantur prætensæ 9
Grassationes, extractus est restituendus; *ead. Sacr. Congreg. Immun. in Cremonen.* 2. *Maii* 1661. *lib. decr. Rocci pag.* 232. *in Fesulana* 11. *Sept.* 1685. *lib. 3. decr. Altov. p.* 485.

Sic quando delictum non est commissum in publi- 10
ca via, gaudet Reus Immunitate; *eadem Sac. Cong. Immun. in Albinganen.* 22. *Junii* 1627. *lib. 1. decret. Paul. pag.* 33.

Mandatur Nuncio, ut constito quod Reus commi- 11
serit unicam Grassationem, reintegrata Ecclesia annuat pro pœna extraordinaria, citra pœnam tamen sanguinis; *ead. Sac. Congr. Immun. in Neapolitana* 2. *Decemb.* 1666. *lib. 1. decr. Altov. p.* 75.

In Causa Grassationis annuente Sanctissimo datur 12
Gubernatori facultas examinandi personas Ecclesiasticas, & Ministros Religionis Hierosolymitanæ, eosque cogendi in casu renitentiæ etiam per alium (modo sit Clericus) cum solita præservatione, & procedendi contra easdem personas, dummodo denuncientur; *eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Viterbien.* 19. *Februar.* 1695. *lib. 1. decret. Vallem. pag.* 172.

Supradicta autem modo sunt corrigenda, & re- 13
gulanda juxta novissimam dispositionem Bened. XIII. Constitut. incip. *Ex quo* §. 3. ubi sic præcise statuit: *Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit ut publicis latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur, immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus latro, & Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur? Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes unicam tantum grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.*

GRATIA, UT EST DONUM DEI.

GRatia est donum Dei gratis homini concessum 1
ex meritis Christi, reddens hominem Deo gratum, vel capacem eliciendi opera ad finem ultimum supernaturalem conducentia; *Est in re communis*.
Gratia per respectum ad finem, ad quem datur, di- 2
viditur in Gratiam gratis datam, & in Gratiam gratum facientem. Gratia gratis data specifice sumpta est illa, quæ præsertim ad aliorum utilitatem, & salutem procurandam homini a Deo conceditur; *Est in re communis*. Gratia gratum faciens est illa, quæ ad ipsius recipientis salutem, & Dei gratiam obtinendam

3 nendam primario conceditur. Gratiæ gratis datæ novem sunt species, quas enumerat Apostolus 1. ad *Corinth.* 12. ibi: *Per spiritum alii datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alteri fides, alii gratia sanitatum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.* Gratia gratum faciens alia est
4 habitualis, & alia actualis. Habitualis est qualitas supernaturalis inhærens permanenter homini, ipsumque formaliter, & intrinsece sanctificans reddendo ipsum Deo gratum. Gratia actualis est aliqua motio in nobis Divinitus excitata, qua transeunter illustratur intellectus ad bonum, & malum cognoscendum, vel pulsatur voluntas ad illud prosequendum, & istud fugiendum in ordine ad beatitudinem. Gratia habitualis sanctificans est duplex; *Prima* scilicet, & *Secunda*. *Prima* Gratia dicitur, qua homo peccator primo justificatur, atque ex inimico amicus Dei constituitur, inde dicta *Prima*, quia nullam aliam gratiam habitualem præsupponit, cum ipsa immediate sit expulsiva peccati mortalis, & talis gratia prima per se confertur per Sacramenta mortuorum, Baptismum scilicet, & Pœnitentiam.
5 Gratia *secunda* dicitur Gratiæ prioris augmentum, & omnis gratia sanctificans habitualis præsupponens in suscipiente primam, seu est illa, quæ confertur homini jam in Gratia constituto, indeque dicta *Secunda*. Et talis Gratia secunda per se confertur per Sacramenta vivorum, scilicet Confirmationem, Eucharistiam, Ordinem, Extremam Unctionem, & Matrimonium. Item talem gratiam secundam acquirimus meritorie per omnem actum meritorium, factum scilicet in statu Gratiæ.

6 Gratia sactificans actualis est triplex, scilicet Excitans, seu præveniens, Adjuvans, seu concomitans, subsequens, seu complens. Hæc Gratiæ divisio desumitur ex Scriptura Sacra; Nam prævenientis fit mentio *Ps.* 20. *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*. Concomitantis 1. *ad Corinth.* 15. *Laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum*. Et subsequentis *Ps.* 22. *Misericordia tua subsequetur me*. Hujus triplicis Gratiæ meminit Concilium Trident. *sess.* 5. *c.* 16. ubi sic dicit: *Ipse Christus Jesus tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit, quæ virtus bona eorum opera antecedit semper, & concomitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, &*
7 *meritoria esse possent*. Gratia excitans, vel præveniens est supernaturalis motio animæ ad bonum aliquod volendum, vel malum fugiendum; dicitur enim *excitans*, quia excitat hominem velut dormientem, dicitur *præveniens*, quia voluntatem prævenit, dicitur *antecedens*, quia antecedit consensum nostrum.
8 Gratia concomitans, seu adjuvans est illa, per quam Deus cum volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur ad illud volendum, & exequendum, ad quod prævie excitavit. Hocque colligitur ex S. Augustino *lib. de gratia, & liber. arbitr. cap.* 13. ibi: *Ut velimus*, inquit, *sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur*. Dicitur enim *concomitans*, quia concomitatur liberum voluntatis usum, dicitur *adjuvans*, quia hominem jam motum, aut excitatum adjuvat ad bonum opus actu perficiendum, vel malum evitandum; dicitur *cooperans*, quia actionem bonam, ad quam Deus prævie excitavit, nobiscum coefficit. Gratia subsequens, seu complens est illa, 9
quæ liberum voluntatis consensum sequitur, corroborat, & confirmat; de hac gratia loquitur S. Augustinus *in Enchirid. cap.* 32. ubi postquam de gratia præveniente dixisset; *Nolentem prævenit, ut velit*, de subsequente subdit: *Volentem subsequitur, ne frustra velit*. Dicitur enim subsequens, quia subsequitur justificationem, & dat homini justificato, ut in sanctitate accepta confirmetur, ac perseveret; dicitur *Complens*, quia corroborando hominem justificatum tribuit operi bono cœpto ultimam perfectionem, & complementum, ne justus iterum fiat impius, & ne a tali bono opere cœpto deficiat, & cadat, unde S. Fulgentius *l.* 1. *ad Monimum capit.* 11: de subsequente sic sumpta, sicuti, & de præveniente, præclare ait: *Prævenit impium, ut fiat justus; subsequitur justum, ne fiat impius. . . . prævenit elisum, ut surgat; subsequitur elevatum, ne cadat*.

Gratia excitans dividitur in sufficientem, & efficacem. Gratia sufficiens specifice sumpta est illa, quæ 10
licet præbeat vires sufficientes ad ponendum effectum, ad quem ultimate datur, non ponitur tamen defectu consensus ex parte hominis. Efficax vero est illa, quæ semper & infallibiliter infert effectum ultimate intentum, & cooperationem liberi arbitrii. Utriusque hujus Gratiæ meminit Scriptura: de Sufficienti 2. *ad Corinth.* 15., ibi: *Sufficit tibi Gratia mea*: & *ad Philipp.* 4. ibi; *Omnia possum in eo, qui me confortat*. Efficacem commemorat Ezechiel. *cap.* 26. ibi: *Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis*; & Paulus *ad Philippen.* 2. ibi: *Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere*. Homini lapso datur interior Gra- 11
tia mere sufficiens, quæ defectu consensus liberi arbitrii frustratur effectu a Deo ultimate intento. *Est certissima* apud Catholicos contra Pelegianos, qui Gratiam omnem rejecerunt, & contra Calvinum, & Lutherum, qui omnem gratiam, efficacem esse voluerunt, & ita efficacem, ut voluntas juxta Calvinum nonnisi rapta, & necessitata operetur, immo juxta Lutherum, ut in actibus bonis mere passive se habeat nihil operando, & contra Bajum, & Jansenium, qui ultimus *lib.* 3. *de Gratia Christi cap.* 3. dicit Gratiam sufficientem esse monstrum quoddam singulare gratiæ. Veritas nostræ conclusionis patet clare ex pluribus locis Scripturæ; *Isaiæ* enim 5. sic dicitur: *Habitatores Hierusalem, & viri Juda judicate inter me, & vineam meam, quid debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? Expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruscas*, ubi, ut vides, populus habebat gratiam interiorem, qua bene operari poterat; illa autem gratia non erat efficax, quia non habuit effectum, quoniam loco uvarum, fecit labruscas: ergo erat sufficiens, adeoque homini lapso datur interior gratia mere sufficiens, cui resistitur; *Matthæi* 23. sic habetur: *Hierusalem, quæ occidis Prophetas, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos; & noluisti*; *Isaiæ* 65. & *ad Romanos* 10. sic dicitur: *Tota die expandi manus meas ad Populum non credentem, & contradicentem*; *Proverb.* 1. *Vocavi, & renuistis*; *Actor.* 7. *Vos semper Spiritui Sancto restitistis*; 2. *ad Corinth.* 6. Exhor-

Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis,
ex quibus aperte patet, dari gratiam sufficientem ad
salutariter operandum, alias non posset juste Scriptu-
ra viam salutis negligentes increpare, & patet etiam,
non omnem gratiam esse efficacem, nam inutiliter
hortaretur Apostolus Corinthios, ne in vacuum gra-
tiam Dei recipiant. Hinc merito Innocentius X. in
Constitut. incip. *Cum occasione*, damnavit ut hære-
ticam sequentem propositionem Jansenii secundam
in ordine: *Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ
nunquam resistitur*, & dict. Innocentii Constitutio-
nem una cum aliis confirmavit, & innovavit Cle-
mens XI. Constitut: incip. *Vineam Domini Sabahot*,
ex qua damnata propositione aperte constat, & se-
quitur, quod Gratiæ aliquando resistatur, si au-
tem resistitur, non est efficax, adeoque tantum
sufficiens.

12 Nec valet objicere illud *Joan. 6.* ubi expresse dici-
tur: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit
me, traxerit eum*, quod D. Augustinus *lib. de præ-
destin. Sanctorum cap. 8.* intelligit de tractione ef-
ficaci, adeoque gratiam sufficientem non dare posse
ire ad Deum, & consequenter esse superfluam.
Non valet, inquam, quia supposito, quod fiat ibi
mentio tractionis efficacis, distinguitur antece-
dens. *Nemo potest &c.* absolute loquendo, negatur
antecedens: omnis enim habens gratiam sufficien-
tem potest absolute credere, & sequi Christum, cum
nihil aliud requiratur ex parte Gratiæ. Nemo po-
test &c. ex suppositione quod Deus viderit non ven-
turum, conceditur antecedens, sed nihil inde con-
tra nos.

13 Item non valet objicere illud *ad Romanos 9.*, ubi
dicitur: *Non est volentis, neque currentis, sed mise-
rentis Dei*, quod non posset dici, si daretur gratia,
cui homo posset consentire, vel dissentire, quia in
tali casu esset etiam volentis. Non valet, inquam,
quia respondetur distinguendo antecedens. Non
est volentis ex propriis viribus, conceditur antece-
dens. Non est volentis quatenus gratia excitati, &
adjuti, negatur antecedens. Item non valet obji-
cere, quod Deus nihil facit frustra, sed frustranea
est gratia sufficiens, cum nunquam habeat effe-
14 ctum, adeoque &c. Non valet, inquam, quia re-
spondetur distinguendo minorem. Est frustranea
ex parte Dei, negatur minor; semper enim habet
effectum proximum, & generalem, ad quem Deus
illam tribuit, qui est instruere homines de mediis ne-
cessariis ad salutem, ipsisque præbere sufficientem
illius obtinendæ potentiam. Est frustranea ex parte
hominis potentis, & nolentis ex sua malitia ipsi as-
sentiri, conceditur minor. Unde gratia sufficiens
de se nobis bona est, utilis, proficua, medicina-
lis, cum det homini omnia, quæ ad actum primum
completum sunt necessaria, ita ut nihil aliud requi-
ratur ex parte Dei, ut quis possit plane operari sa-
lutariter. Hinc merito Alexander VIII. die 7. De-
cembris 1690. damnavit inter alias sequentem pro-
positionem 6. in ordine: *Gratia sufficiens statui no-
stro non tam utilis, quam perniciosa est, sic, ut pro-
inde merito possimus petere, a Gratia sufficienti li-
bera nos Domine.*

15 Gratia sufficiens datur omnibus; *Est commu-
nis* inter Catholicos contra Calvinum, & alios hæ-
reticos, & habetur clare ex variis Scripturæ locis;
Joan. enim 1. dicitur expresse; *Erat lux vera, quæ
illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*
Quod omnes Patres de lumine Gratiæ intelligunt;
& signanter S. Augustinus *lib. 1. de Genes. contra
Manich. cap. 3.* ubi sic dicit: *Illud autem non irratio-
nabilium animalium oculos pascit, sed pura corda,
quæ Deum credunt, & ad ejus præcepta servanda
convertuntur, quod omnes homines possunt, si velint,
quia illud lumen illuminat omnem hominem venientem
in hunc mundum*; *ad Rom. 8.* ibi: *Qui etiam proprio
filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit
illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis do-
navit?* *1. ad Timoth. 2.* ibi: *Omnes homines vult...
ad agnitionem veritatis venire*, & *2. ad Timoth. 2.*
ibi: *Deus vult omnes homines salvos fieri*; *Psal. 18.*
ibi: *Non est qui se abscondat a calore ejus*; *Ezech.
22.* ibi: *Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœni-
tentiam reverti*, & alibi sæpe consimiliter. Homo 16
potest cum gratia Divina, quæ nulli deest, omnia
Dei præcepta observare; *Est communis* inter Catholi-
cos contra hæreticos nostri temporis, & habetur clare
ex S. Scriptura *Matth. 11.* ibi: *Jugum meum suave est,
& onus meum leve*; *Lucæ cap. 1.* de Zacharia, &
Elisabeth dicitur: *Erant justi ambo ante Deum ince-
dentes in omnibus mandatis, & justificationibus Do-
mini*; *1. Joan. 5.* ibi: *Mandata ejus gravia non sunt*;
ad Philipp. 4. ibi: *Omnia possum in eo, qui me confor-
tat*, & sæpe alibi consimiliter.

Facienti quod in se est ex viribus Gratiæ, Deus 17
non denegat Gratiam; *Est communis*, & colligitur
ex Zach. 1. ibi: *Convertimini ad me*, nempe per
Gratiam prævenientem, *& convertar ad vos* per
Gratias ulteriores, & tandem per gratiam reconci-
liantem, & justificantem; Unde S. Thom. *in qu.
disput. q. 14. de Fide art. 11. ad 1.* sic ait: *Si aliquis
nutritus in Silvis, vel inter Bruta animalia ductum
naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fu-
ga mali, scilicet cum auxilio gratiæ, certissime est
tenendum, quod & Deus per internam inspirationem
revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel ali-
quem Fidei Prædicatorem ad eum dirigeret, sicuti mi-
sit Petrum ad Cornelium*, & idem S. Doctor *qu. 14.
de veritate art. 11. ad 2.* expresse dicit; *Si nos fece-
rimus, quod in nobis est, ut scilicet ductum natura-
lis rationis sequamur, Deus non deficiet in eo, quod
est nobis necessarium.* Nullatenus autem potest homo 18
solis naturæ viribus gratiam actualem etiam salutis
initialem consequi. Est contra Pelagianos, & Se-
mipelagianos, & habetur clare ex variis Scripturæ
locis; *Joan. 6.* sic dicitur: *Nemo potest venire ad me,
nisi pater, qui misit me, traxerit eum*; Item *Joan-
nis 15.* habetur: *sine me nihil potestis facere*; *2. ad Co-
rinth. 3.* sic dicitur: *Non sumus sufficientes cogitare
aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra
ex Deo est*, & similiter alibi sæpe; Unde S. Augusti-
nus *lib. 2. contra duas Epist. Pelagian. cap. ultim.* sic
expresse concludit: *Nemo potest bonum inchoare sine
Domino*, & S. Bernardus *tract. de Gratia, & liber.
arbitr. vers. finem* sic præcise dicit: *A Deo sine du-
bio fit salutis exordium, nec per nos, nec nobiscum.*

Gratia æqualis potest esse respectu unius sufficiens, 19
& respectu alterius efficax: Colligitur clare ex S. Scri-
ptura; *Matthæi* enim 11. sic præcise habetur: *Væ tibi*

Co-

Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in Vobis, olim in cinere; & cilicio egissent pænitentiam, quibus verbis Christus ostendit, quod si gratiæ eædem, quæ sunt concessæ habitantibus Corozaim, & Bethsaidæ, concessæ fuissent Tyriis, & Sidoniis, certe cum illis egissent pœnitentiam, adeoque eadem Gratia fuisset efficax respe-
20 ctu Tyriorum, & sufficiens respectu aliorum. Immo aliquando convertuntur illi, qui minorem habent Gratiam, & non convertuntur, qui majorem habent, ut colligitur *ex Matth.* 12. ubi Christus Judeos reprendens dicit; *Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pænitentiam egerunt in prædicatione Jonæ*: Jonæ autem prædicatio fuit minor Gratia in Ninivitis, quam in Judæis, multa, & maxima Dei auxilia, adeoque Ninivitæ cum minori gratia conversi sunt, & non Judæi cum majori. Tum quia certum est, aliquos superiores Angelos cecidisse, minores vero perseverasse in Gratia; Gratia autem fuit major in superioribus, cum Gratia Angelis data sit cum proportione ad naturam. Sic etiam probabile est, Judam accepisse majores Gratias pluri-
21 bus prædestinatis. Hinc deducitur Gratiam in actu secundo reddi efficacem per cooperationem voluntatis humanæ elevatæ per Gratiam adjuvantem, uti colligitur *ex 2. ad Corinth. 6.* ubi Apostolus clamat nobis, ne in vacuum Gratiam Dei recipiamus; ibi *Exhortamur, ne in vacuum Gratiam Dei recipiatis*; quibus verbis videtur clare monere, ut demus efficaciam Gratiæ, adeoque pendet a cooperatione nostra, non quidem nuda, sed elevata per Gratiam adjuvantem, & hoc est conforme Concilio Tridentino *sess. 6. can. 4.* ubi asseritur, esse in potestate liberi arbitrii consentire, vel dissentire vocationi; sic enim liberi arbitrii cooperatio reddit Gratiam efficacem, & concordat ratio, quia non alia ratione Gratia in actu secundo dicitur efficax, nisi quia voluntas consentit, & non aliunde est inef-
22 ficax, nisi quia voluntas dissentit, adeoque &c. Dicitur autem notanter *Gratia in actu secundo*, quia efficacitas Gratiæ potest spectari in actu primo, hoc est, in quantum potest habere suum effectum, & sic Gratia habet efficacitatem in actu primo ab ipso Deo, qui ideo concedit illam homini, ut per illam operetur voluntas nostra. Et potest etiam considerari in actu secundo, in quantum scilicet suum effectum obtinet, & de efficacitate Gratiæ sic sumpta in actu secundo procedit conclusio.

23 Gratia divina non necessitat voluntatem humanam ad bonum, nam voluntas gratiæ resistere potest: *Est communis* inter Catholicos contra Calvinistas, Lutheranos, & Jansenistas, & habetur clare ex Sacræ Scripturæ locis; *Proverb.* 1. ibi; *Vocavi, & renuistis*; *Actorum* 7. ibi: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*; *ad Romanos* 10. ibi: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem*; *Matth.* 23. ibi: *Quoties volui congregare filios tuos .... & noluisti?* 2. *ad Corinth.* 6. ibi: *Exhortamur ne in vacuum Gratiam Dei recipiatis*; *Genes.* 4. ibi: *sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*; *Ecclesiastici* 31. ibi: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*, & sæpe alibi consimiliter. Accedit ratio, quia si homo non esset liber, non posset mereri, nec demereri, nec præmiari, nec puniri, quare Scotus *in 1. dist.* 39. inquit, *negantes libertatem exponendos esse tormentis, quousque credant possibile esse eos non torqueri*. Hinc Innocentius X. in Constitut. incip. *Cum occasione*, damnavit ut hæreticam sequentem Jansenii propositionem, secundam in ordine; *Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*, & ut falsam, & hæreticam damnavit etiam hanc sequentem, quartam in ordine: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare*. Reliqua de Gratia quære apud 24
Theologos.

APPENDIX PRIMA.

In Articulo de Christi Gratia plura in Auctore desiderantur; & quæ exposita sunt, unius Scotistarum Scholæ opiniones indicant, & inter hæreticos stabilire videntur Auctores illos Catholicos, qui negantes dari gratiam sufficientem obcæcatis, & obduratis, hanc dari omnibus negant; ac præterea talia argumenta ab eodem adhibita sunt, ut quis suspicari facile possit, reprehendere eum voluisse Thomistarum, & Augustinianensium de gratia efficaci opiniones. Hac de causa duas hasce addidi Appendices; In hac prima de vitio, atque eorum crimine agam, qui Bajanismi, & Jansenismi catholicas opiniones insimulant; in altera vero principaliores opiniones designabo, quæ notari erroris nequeunt.

VEnio itaque ad grave eorum crimen explicandum, qui Thomistas, Augustinianos, & Theologos saniores morum regulas edocentes, Janse-
nismi accusant. Principio vero statuo, gravem esse 25
culpam in re gravis momenti Apostolicæ Sedi non obtemperare, ejusque præcepta sub onere sanctæ obedientiæ, & sub gravissimis pœnis imposita palam contemnere. Id enim Catholicis est omnino exploratum. Videamus modo Apostolicæ Sedis Decreta, & Constitutiones. Mitto latas in causa Baii 26
Constitutiones, atque rem ex Innocentii XI. decreto exordior. Is itaque die 2. Martii anni 1679. *omnibus in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut tam in libris imprimendis, ac MSS. quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus, caveant ab omni censura, & nota, nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede re cognita supra iisdem propositionibus judicium proferatur*. De- 27
inde Innocentius XII. die 6. Januarii anni 1694. decreto suo sancivit, *ne quis traducatur invidioso nomine Jansenismi, nisi prius legitime constiterit, aliquam ex quinque propositionibus docuisse, ac tenuisse*. Vides Apostolicæ Sedis præcepta. Parent ne decretis, præceptisque hujusmodi, qui Thomistas, Augustinianos, ac Theologos eorum opinionibus non faventes Jansenianos palam prædicant; Sed rem persequamur. Satis nota est celeberrima Constitutio, 28
quæ incipit *Unigenitus*. Cum ea promulgata nonnulli Quesnellianismi, & Jansenismi insimulare cœpissent assertores gratiæ per se efficacis, ac saniores morum regulas edocentes, re ad Clement. XI. Pont. Max. delata anno 1718. v. Kalendas Septembris Constitutionem edidit, cujus initium est *Pasto-*

ralis

ralis, in qua ad eos coercendos, qui Scholarum opiniones cum damnatis in Bulla *Unigenitus* propo-positionibus confundebant: *Cæterum*, inquit, *in hoc ipso præpostero judicio consuetum calumniandi modum non derelinquunt; nisi enim excæcaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent, sententias illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam, & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri, atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas. Verum supercecidit ignis contentionis, & non viderunt solem lucidissimæ veritatis.* Cum vero hæc satis non fuerint ad eos compescendos, qui partium studio incitati, atque superbiæ spiritu ducti, proprias alienis opinionibus præponere, & de adversariis victoriam, ac veluti reportatum triumphum canere student; Clemens XII. die 2. Octobris anno 1733. novam Constitutionem edidit, quæ incipit, *Apostolicæ providentiæ officio*, in qua celeberrimæ Constitutionis *Unigenitus* mentione præmissa, in hunc modum loquitur; *Nos paterna quoque sollicitudine inhærentes magnopere dolemus, tenebras a dissensionis filiis offusas nondum ex quorumdam mentibus satis esse discussas, sed plerosque etiam nunc intolerabili pertinacia contendere, censuræ laudatæ Constitutionis doctrinam Sanctorum Augustini, & Thomæ de divinæ Gratiæ efficacia esse perstrictam. Ut igitur nullas charitatis partes ad revocandos errantes nobis reliquas faciamus, universis, & singulis Christifidelibus, quacumque dignitate, etiam Episcopali, & majori fulgentibus, in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, & sub canonicis pœnis mandamus, ne disputantes, aut docentes, sive in Scholis, sive in concionibus, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quæ antedictas Novatorum calumnias firmare, & promovere possint. Mentem tamen eorumdem Predecessorum perspectam habentes, nolumus aut per nostras, aut per ipsorum laudes Thomisticæ Scholæ delatas, quas iterato nostro judicio comprobamus, & confirmamus, quidpiam esse detractum cæteris Catholicis Scholis diversa ab eadem in explicanda divinæ gratiæ efficacia sentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem præclara sunt merita, quominus sententias ea de re tueri pergant, quas hactenus palam, & libere ubique etiam in hujus Almæ Urbis luce docuerunt, & propugnarunt. Quamobrem fel. record. Pauli V., & aliorum prædecessorum nostrorum ad restinguendum dissensionum fomitem vestigia prosequentes, & saluberrima mandata renovantes, auctoritate quoque nostra omnibus, & singulis superius expressis interdicimus, & prohibemus sub iisdem pœnis, ne vel scribendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione Notam, aut censuram ullam theologicam iisdem Scholis diversa sentientibus inurere, aut eorum sententias conviciis, aut contumeliis incessere audeant, donec de iisdem controversiis hæc Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronunciandum censuerit. Pacem siquidem, quam cum veritate diligendam Dominus præcipit, inter Catholicæ Ecclesiæ filios fovere, & communire debemus, & curamus, ut conjunctis diversarum licet Scholarum studiis firmius sit adversus erroris insidias præsidium.*

29 Accedunt etiam Litteræ in forma Brevis Benedicti XIII. ad universos Fratres Ordinis Prædicatorum adversus calumnias doctrinæ SS. Augustini, & Thomæ intentatas, quarum initium est, *Dimissas preces*. In iis itaque habetur: *Eos qui Constitutione* Unigenitus *damnatam Augustinianam, & Thomisticam doctrinam asseverant, Apostolicæ auctoritati detrahere*: atque ita concluditur: *Magno igitur animo contemnite, dilecti Filii, calumnias intentatas sententiis vestris de gratia præsertim per se, & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita Prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuistis, & quas ab ipsis Sanctis Doctoribus Augustino, & Thoma se hausisse, & Verbo Dei, summorumque Pontificum & Conciliorum decretis, & Patrum dictis consonas esse commendabili studio Schola vestra gloriatur. Cum igitur bonis, & rectis corde satis constet, ipsique calumniatores; nisi dolum sequi velint, satis perspiciant, SS. Augustini, & Thomæ inconcussa, tutissimaque dogmata nullis prorsus antedictæ Constitutionis censuris esse perstricta: ne quis in posterum eo nomine calumnias struere & dissensiones tenere audeat, sub canonicis pœnis districte inhibemus. Pergite porro Doctoris vestri opera Sole clariora sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mira eruditione clarificavit, inoffenso pede decurrere, ac per certissimam illam Christianæ doctrinæ regulam sacros anctæ Religionis veritatem, incorruptæque disciplinæ sanctitatem tueri, ac vindicare &c.*

En Apostolicæ Sedis decreta; præcepta, ac latas 30
in contemptores pœnas. Atquæ sub præcepto, & in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub canonicis pœnis vetita sunt, ea gravem præ se obligationem ferre, nemo ignorat. Ita vero Apostolica Sedes vetat Jansenismi notare opiniones, quæ in Scholis a Thomistis, & Augustinianis traduntur, quæ palam Romæ sub Pontificis oculis docentur, & propugnantur, & quæ ab Auctoribus Catholicis proponuntur, dummodo per legitimam causam probatum non sit, sensum illas involvere damnatorum errorum. Quis ergo non videt, 31
peccare eos, qui invidiosis hujusmodi nominibus viros catholicos traducant, ac publicos etiam esse Apostolicæ Sedis contemptores?

At convicia, & calumniæ hujusmodi non solum 32
inobedientiæ, & contemptus Apostolicæ Sedis reatum habent, sed injuriam maximam secum ferunt, ac alia quamplurima, quæ peccatum augeant. Nam crimen hæreseos maximum est, ac maximam secum fert infamiam. Ergo gravissima viro præsertim Ecclesiastico, vel Regularium Ordini injuria fit, dum hæreticus prædicatur, & gravissimum peccatum hujusmodi convicium est. Ac- 33
cedit præterea odium, quod inde sequitur, & publicæ inter Ecclesiasticos viros inimicitiæ, atquæ lites, quæ res Populo Christiano sunt maximo scandalo, atque hæreticis occasionem præbent contemnendi Ecclesiam Catholicam, fidemque Orthodoxam. Quænam vero etiam apud benigniores Theologos doctrina est, quæ a gravissima culpa mala hæc valeat excusare? Non solum enim charitas in re gravissima, sed etiam justitia manifeste læditur, ut ex iis, quæ de Charitate, & Justitia disputata sunt, manifestum est.

Dicet vero aliquis, non posse opiniones illas 34
censura notari, sed fas esse Theologo, qui in opposita sententia versetur, Thomisticas, vel Augustinianas opiniones ita confutare, ut ex earum opinione

nione Bajanismum, vel Jansenismum consequi ar-
gumentetur. Ut enim cuique licet omni argumen-
torum genere contrarias opiniones refellere, ac pro-
prias tueri, ita etiam licitum cuique erit ob absur-
da, quæ inde sequerentur, opiniones illas rejicere,
quia veris illis constitutis, vera quoque adstruere
oporteret Baii, Jansenii, Quesnellique theses.
35 Non nego, licite id fieri posse, immo & quan-
doque hujusmodi oppositiones plurimum conferre
censeo ad exponendum Catholicum dogma, & ad
aperiendum, explicandumque discrimen, quod in-
ter damnatas ab Ecclesia propositiones, & Catholi-
36 corum opiniones intercedit. Quamobrem si servatis
Charitatis legibus, ac eo tantum animo hujusmodi
argumenta urgeantur, ut veritas magis magisque
clarescat, & ut certi interdamnatam doctrinam, at-
que orthodoxas opiniones limites detegantur, laude
37 digni Theologi haberentur. Sed si fallaces illas ra-
tiocinationes, quas adhibent, tanti faciant, ut
certos se esse jactitent, opiniones illas, Baja-
nas, Iansenianasque esse, atque ita prædicent,
tum peccant revera contra Apostolicæ Sedis, præ-
ceptum, & Apostolicam Sedem contemnunt, cum
pluris faciant privatam eorum opinionem, quam il-
lius judicium, & mandatum: peccant etiam con-
tra charitatem, & justitiam, quia lædunt quam ma-
xime famam proximi sui, illumque ad odium, &
dissidia talia provocant, ut maxima inde in Christia-
no Populo scandala sequantur; ac demum Catho-
licæ Religioni plurimum obsunt, tum ob honorem,
quem præbent damnatis sectis, dum cum iisdem
Theologos nostros sentire prædicant, tum ob deri-
sionem, cui apud illas sectas exponunt judicium
Ecclesiæ, quod veluti iniquum traducitur, quasi
in illis damnasset, quod in aliis tolerat, ac aperte
permittit; tum denique quia ita difficiliorem faciunt
38 errantium conversionem. Hæc vero tanti mihi mo-
menti semper visa sunt, ut non modo convicia
hæc, sed etiam hujusmodi argumentandi rationem
horruerim. Neque enim facile fieri posse censeo, ut ita
argumentando scandalum apud simpliciores præca-
veri possit, & ut animus in eo, qui ita agit, desit in
opinionem contrariam, illiusque assertores invidiam
39 conciliandi. Accedit etiam, argumenta hujusmodi
mera esse sophismata, posita jam definitione Eccle-
siæ, quæ decrevit opiniones illas a damnatis erro-
ribus esse omnino diversas. Ecquis enim ignoret, in
re Theologica purum putumque sophisma esse ratio-
cinium illud, quo probari quid jam contenditur,
quod judicio Ecclesiæ adversetur? Quis ergo dicat
non perverse agere, qui usu sophismatum violant
charitatem, scandala creant, & ad minus periculo se
se exponunt lædendi in re gravissima famam proxi-
mi; & contemnendi Ecclesiam?
40 Denique muneri desunt suo Scholastici illi qui hu-
jusmodi ratiocinandi rationem adhibent. Nam Scho-
lastici Theologiæ institutum, ac Theologi officium
est explicare orthodoxa dogmata, Novatorum ad-
versus ea sophismata solvere, ac discrimen ostende-
re, quod inter proscriptos errores, & catholico-
rum opiniones intercedit; Hac enim unice de causa
Theologia Scholastica utilis dici potest; quodnam
enim aliud est bonum, quod ejus usu Religioni, at-
que Ecclesiæ afferri possit? Numquid ingenii osten-
tatio, gloriosa apud homines, aut seria occupatio,
quæ otium excludat? At priora duo Ecclesiæ ma-
lum potius, quam bonum afferunt, tertium vero
inutile prorsus est, nisi ex occupatione illa quidpiam
erui valeat, quod Religioni prosit. Age vero, qui
tanto conatu student Thomisticas, vel Augustinia-
nas, aut aliorum Catholicorum hominum opiniones
Jansenianas ostendere, an non potius confundere
orthodoxas opiniones cum erroribus videntur, quam
discrimen detegere, & explicare? An non favent
potius, quam noceant errori proscripto, dum illum
cum Catholici hominis opinione confundendo, oc-
casionem Novatoribus præbent sub velo orthodoxæ
opinionis tegendi errores, ac hæreses? Ubi tunc est
bonum, quod Ecclesiæ affert Theologia Scholasti-
ca? Nam ita potius errori, quam veritati catholicæ
præsidio est. Nec dici potest, obscuram hac in re 41
materiam esse; etenim Ecclesiæ definitio, quæ
Scholarum opiniones immunes ab errore declarat,
perspicua est. Theologi Thomistæ, & Augustiniani 42
perspicue explicant discrimen inter proprias, & dam-
natas sententias, atque id egregie quoque tuen-
tur. Ut ii ergo id faciunt, cur conjunctis vi-
ribus adversus errorum insidias ex horum etiam
principiis agere Theologi reliqui non poterunt? Ita
sane prudentiores omnes faciunt, dum contra Semi-
pelagianos disputando, eos constituta quoque *scien-
tia media* confutant, etsi hæc hujus aliquando er-
roris insimulata fuerit. Quare ergo Thomistica, vel
Augustiniana, aut quacumque alia constituta hypo-
thesi refellendi non erunt Lutherani, Jansenianique?
Hac via Catholicorum honori, Ecclesiæque bono
consulitur, & conjunctis viribus, ut Apostolica Se-
des jubet, hæreses impugnantur. Hæc quantum ad
Monitum: quoad explicationem Catholicarum opi-
nionum, earumque a Ianseniano errore discrimen,
vide sequentem Appendicem.

Appendix altera.

*In qua discrimen ostenditur inter Catholicas opi-
niones, & Jansenianam hæresim; Ut vero clarior res
fiat, exponuntur varii hominis status ad Gratiam
comparati.*

Status hic sumitur pro conditione illa, sub qua 43
humana Natura ad suum ultimum finem juxta
providentiæ leges comparata concipitur: quo sensu
ii, qui ultimum finem possident, eoque fruuntur,
in statu termini; qui vero per virtutes, ac bona ope-
ra ad illud pervenire contendunt, in statu viæ posi-
ti dicuntur. Dum hominem spectamus veluti in via 44
positum, per quam juxta providentiæ ordinem ad
finem pervenire studeat, triplicem distinguimus ip-
sius statum; hoc est, innocentiæ, naturæ lapsæ,
& naturæ per Christi gratiam reparatæ. Status inno- 45
centiæ ille est, in quo fuit Adamus a Deo positus a
doloribus, miseriis, ac morte immunis, cum ea na-
turæ integritate, per quam sensus affectusque perfe-
cte rationis imperio subesset, & cum originali justi-
tia, ac gratia sanctificante. Status naturæ lapsæ mise- 46
ra est illa Adami posterorum conditio, qui nondum
per Baptismum ab originaria, quæ ex eodem Adamo
trahitur, culpa liberati sunt. Status denique natu- 47
ræ reparatæ is est, in quo sunt homines Christi gra-
tia liberati, & redempti. Atque ii status sunt, in
quibus

quibus revera homo aut fuit, aut nunc est. Dispu-
tari quoque solet de statibus, qui non fuere: sed
esse possint, qui possibiles appellantur, & inquiri.
48 I. Num possibilis sit status puræ naturæ, in quo ho-
mo sine vitio, & sine gratia esset, subjectus tamen
infirmitatibus, aliisque miseriis, quibus nunc su-
49 mus obnoxii? II. Num possibilis sit status naturæ
integræ, in quo supernaturali auxilio careret homo,
nec ad supremam esset beatitudinem elevatus, sed
iis naturæ præsidiis donaretur, quibus immunis fie-
ret a nostris miseriis, ac per natarales virtutes iis
respondentem beatitudinem comparare sibi posset.
50 III. Denique num possibilis sit status naturæ lapsæ,
non reparandæ, in quo fuisset homo post Adæ
peccatum, si Deus infinita sua misericordia eum
non liberasset. De iis ergo statibus primum dicen-
dum est.
51 Atque a recensendis proscriptis erroribus exor-
dior. Pelagiani initio V. Ecclesiæ sæculi negantes
peccatum, Adamum dixere ita a Deo conditum,
ut nunc homines nascuntur, sine ullo naturæ adju-
52 torio, & sine supernæ gratiæ auxilio. Horum hæ-
resim excitavere iterum sextodecimo sæculo Soci-
niani, originariam culpam negantes, ac docentes
Adamum mortalem, ac iis omnibus obnoxium con-
53 ditum fuisse miseriis, quibus nos premimur. Iis
proxime accedunt Arminiani, qui juxta Limborchii
explicationem, in Adamo nullum supernaturale do-
num, nullamque indebitam prærogativam cogno-
scunt, licet scientia aliqua ei in illo statu necessaria
donatum fuisse asserant, eaque rectitudine, qua nec
inordinate concupisceret, nec concupiscere posset;
quia cum lex tunc non esset, liberrimus voluntatis
usus sine culpa erat; Et licet contra Pelagianos, ac
Socinianos doceant, a morte futurum fuisse immu-
nem, virtute fructus arboris vitæ, quo in Paradiso
uti potuisset, statuunt nihilominus, hominem viri-
bus naturæ, quas etiam in præsentia habet, Deo
ultimo fini, ac superno bono proportionatum esse,
ac ad illius possessionem pervenire posse; & Ada-
mum peccato suo, secluso pravo exemplo, nihil pror-
sus homini nocuisse.
54 Contra vero Calvinus, Lutherus, Bajus, Jansenia-
nique, hominem ob Adami peccatum, ita vitiatum
in natura, ac depravatum effutiunt, ut non tantum
quælibet indebita in eo prærogativa desideretur, sed
etiam naturales, ac propriæ ipsius virtutes, ac per-
fectiones, quibus ante illius peccatum Deo ita pro-
portionatus erat, ut solis naturæ viribus cognosce-
re, amare, ac bono libertatis usu facile Deum con-
sequi potuisset. Dicam paucis, omnia concessa
Adamo bona, integritatis, justitiæ, innocentiæ,
quibus a passionibus, infirmitate, ac morte immu-
nis erat, & facile virtutem sectari, sancteque vi-
vere poterat, naturæ fuisse proprietates, & appen-
55 dices tradunt. In eo ergo cum Pelagianis, Soci-
nianisque conveniunt, quod hominem omni bono
spirituali, ac superna gratia destitutum, initio a Deo
conditum asserant, & quod solæ ei naturæ vires ad fi-
nis consecutionem sufficerent; diffident vero, quia
nunc nonnullis naturæ proprietatibus, & perfectio-
56 nibus spoliatum asserunt. Ita vero Calvinum do-
cuisse, verba hæc satis aperte declarant, quæ a Bel-
larmino recensentur *de Gratia primi hominis cap.* 1.
*Ergo animam hominis Deus mente instruxit, qua bo-
num a malo, justum ab injusto discerneret: ac quid
sequendum, vel fugiendum sit præeunte rationis luce vi-
deret. Huic adjunxit voluntatem, penes quam est ele-
ctio. His præclaris dotibus excelluit prima hominis
conditio*. Vides nullam fieri supernaturalis gratiæ 57
mentionem, sed libertatis tantum per peccatum amis-
sæ, & naturalis cognitionis per istud obtenebratæ,
ut ipse alibi exponit; Lutherus vero *Commentar. in
3. Genes. caput* clarius loquitur, quia postquam di-
xit, *justitiam non fuisse quoddam donum, sed fuisse ve-
re naturalem, ut natura Adæ esset, diligere Deum,
credere Deo, agnoscere Deum*, subdit, *Hæc tam na-
turalia fuere in Adamo, quam naturale est, quod ocu-
li lumen recipiant*. Et infra: *Porro hæc probant, ori-
ginalem justitiam esse de natura hominis: ea autem per
peccatum amissa, non mansisse integra naturalia, ut Sco-
lastici delirant*. In eamdem abiere hæresim Bajus, 58
ejusque sectatores. Vide Baji propositiones circa gra-
tiam Angelorum, & primi hominis, 1. 3. 7. 9. 21.
23. 24. 27. 65. 66. in quibus asserit, Angeli, pri-
mique hominis *merita* non recte vocari *gratiam*; fe-
licitatem, quam consecuti sunt Angeli, quamque
perseverando assecutus esset Adam, non *gratiam*,
sed *mercedem* fuisse; *merita* primi hominis *munera*
fuisse creationis, ac exaltationem humanæ *naturæ* in
divinæ consortium, idest justitiam, & santificatio-
nem, sive in filii Dei adoptionem, naturalem dicen-
dam esse, non supra naturæ ordinem, atque indebi-
tam; naturalem itidem, sive juxta naturæ conditionem
fuisse immortalitatem. Denique irridet Theologos
ajentes, Adamum supernaturalibus, & gratuitis do-
nis ac auxiliis indiguisse, ut fide, spe, & charitate
Deum coleret. Hæc vero cum ita se habeant, quis 59
non videt, Bajum cum Calvino, ac Luthero sensis-
se, hominem a Deo initio formatum cum debitis
ipsius naturæ perfectionibus, ea fuisse mente, ac li-
bertate præditum; qua bonum malumque discerne-
re, sancte vivere, ac æternam adipisci beatitudinem
potuisset; si vellet, quave perfecte corpus, ejusque
motus deprehenderet, ac nutu suo facile regeret,
corpus denique habuisse, nec infirmitatibus, nec
morti obnoxium? Ita sane ipsius sententiæ declarant,
atque ita expositæ illæ fuere a celebrioribus Theolo-
gis, scilicet a Bellarmino *de Grat. primi hominis lib.* 1.
cap. 1. ab Aloysio Turriano *in tract. contra Bajum
cap.* 1. §. 1. a Vasquesio, a Suaresio *proleg. 6. de Grat.
cap.* 2. *n.* 5. a Ripalda, Goneto, Estio, Francisco
Macedo, aliisque. Hoc vero posito, quis non videt, 60
turpiter eos errare, qui censeant, cum Bajo sentire,
negantes possibilem statum puræ naturæ, quia hic
propos. 55. dixerat *Deus non potuisset ab initio talem
creare hominem, qualis nunc nascitur?* Nam Bajus pu-
ram naturam hominis eam credidit, quæ in Adamo
fuit, nunc vero non puram, sed depravatam, vitia-
tam, ac in naturalibus corruptam ob peccatum esse,
& a Deo vitiatam fieri non potuisse naturam asserit.
At qui negant inter Catholicos, naturam puram a
Deo creari potuisse, ex aliis principiis id eruunt, quæ
non sunt improbata, ut infra ostendemus. Redeo
nunc ad rem.
Neque dubitari potest, quin in eadem cum Bajo 61
hæresi fuerit Jansenius damnati illius systematis pro-
pugnator acerrimus, cum recensendo Adamiticæ
cul-

culpæ consectaria ea doceat, quæ ex pravis Baji prin-
62 cipis sequuntur, de quibus infra dicemus. Interim indicare sufficiat Quesnellianas illas theses, quæ eumdem errorem præteferunt. Sunt vero 34. 35. 36. 37. in quibus declarat, Adami gratiam, quæ sequela fuit creationis, debitam adhuc integræ naturæ fuisse, & humana dumtaxat produxisse merita; ac discrimen designando, quod gratiam status innocentiæ, atque Christi gratiam intercessit, ait, illam quemque *in propria persona* recipere debuisse, hanc vero *in persona Christi*; ac illam, sanctificando hominem in semetipso, fuisse *ei proportionatam*; hanc vero, nos in Christo sanctificando, omnipotentem esse, ac Dei Unigenito Filio dignam. Quæ sane perspicue designare videntur, voluisse Quesnellium adstruere integritatem, ac sanctitatem, cæterasque Adami prærogativas, naturæ nondum per culpam depravatæ, inseparabilem conditionem, ac debitas proprietates fuisse. Id vero ne gratis videatur assertum, celebres nonnullos Theologos indicandos censui, qui rem ita explicaverunt. Vide Jacobum Fontanam *tom.* 1. *Constitut. Unigenitus propugnatæ pag.* 747. *& seq.* Instructionem editam, ac probatam post comitia Cardinalium, Archiepiscoporum, & Episcoporum Galliæ anno 1714. Henricum Cardinalem Bissy *in tractat. Theologico advers. Quesn. &c.* Gregorium Selleri S.R.E. Card. in principio *Tomi VI.* aliosque Theologos.

63 Habes itaque hæreses contra Catholica de statu innocentiæ dogmata, quæ credere nos cogunt, Adamum in illo fuisse statu positum, supernaturali gratia instructum, per quam in sanctitate & justitia constituebatur, & a morte, miseriisque immunem; nec denique concupiscentiæ, & passionibus subiectum, cum affectus rationis imperio omnino subditi essent.

64 Dum hæc intacta maneant, nil est quod in Scholasticorum opinionibus reprehendas, quæ versantur, vel circa instans, in quo fuit illi gratia collata vel circa distinctionem originalis justitiæ a charitate; vel circa necessitatem originalis gratiæ per se efficacis, ultra sufficientem, vel circa naturam habitus supernaturalis auxilii, aliudve simile. Dum enim statuas habuisse supernaturale auxilium, sine eo nil agere potuisse, quod ad æternam felicitatem conferret, ac liberum sub hoc auxilio mansisse, Fides nostra sarta tecta servatur, sive dicas, gratiam sanctificantem habuisse, & sufficientem qua bene agere posset, si vellet; sive auxilium efficax ultra sufficiens ad salvandam dependentiam a Deo, necessarium ei fuisse ad agendum opineris; sive putes supernam dilectionem divinitus eidem inspiratam, ac in eo permanentem charitatem fuisse, qua sanctus Deoque charus esset, & qua si vellet, bene agere, ac in accepta justitia perseverare potuisset, quin etiam novo auxilio adjuvaretur, sive alio modo Scholasticis etiam ignoto explices inhærentem, aut permanentem in eo sanctitatem, & justitiam, & supernum adjutorium, sine quo bene agere, ac perseverare non poterat. Idem de integritate, aliisque privilegiis dicas; nam modo rationis in affectus imperium adstruas, ac immunem illum a morte fuisse concedas, nil vetat, quominus vel in gratia supernaturali, vel in naturali rectitudine vim illius imperii constituas, & quominus una, vel altera hypothesi, qua id contigerit ratione demonstres; sicut liberum cuique est investigare, quo ab infirmitatibus modo, & morte futurus fuisset immunis, dum tamen legem fateatur, qua a moriendi necessitate liberabatur.

Pauca nunc de statu puræ naturæ dicemus idque 65
ex eo quod Sporerius, sive illius supplementi auctor, aliique confidenter asserant, Bajanos, Jansenianosque esse, qui hunc possibilem negant, sed ducti principiis superius a nobis expositis, quæ sunt hæreseos ab Ecclesia notata. Si ergo Theologi sunt, qui prin- 66
cipia illa improbent, ac alia via adstruere conentur, vel Deum hominem concupiscentiæ rationi rebelli subjectum condere initio non potuisse, vel debuisse etiam illum supernaturali gratia donare, cur damnati erroris contra Apostolicæ Sedis sententiam arguuntur? Sunt vero quam plures, qui hominem fieri potuisse, qualis nunc nascitur, negent, ac nonnulli etiam, qui attenta divina providentia, nequidem sine gratia condi posse propugnent. Ex iis autem nemo cum Jansenianis convenit in damnatis erroribus. Ii enim, ut vidimus, integritatem justitiamque originalem, & sanctitatem debitas naturæ proprietates adstruebant. Contra vero Augustiniani, aliique Theologi Orthodoxi, hæc indebita homini esse, ac sanctitatem gratuitum donum supernaturale fatentur; Negant vero posse hominem fieri concupiscentiæ subjectum; quia hunc effectum peccati, ad peccatum inclinantem, & contra naturam esse hominis rationalis juxta SS. Augustinum, & Thomam opinantur. Quid vero in hoc est revelationi, ac definitioni Ecclesiæ contrarium?

Dicent fortasse, damnatam esse Baij propositio- 67
nem, quæ hominem fieri potuisse negat, sicut nunc nascitur. Sed jam dixi, quo sensu hæc proscri- 68
pta fuerit, ac celebriores Theologi asserunt, hanc unam ex illis esse, quæ aliquo pacto defendi possunt, licet attentis Baji principiis jure meritoque proscripta in eo fuerit. Videatur Petrus Mansius *de peccato Originali quæst.* 4. ubi plurima profert ex Augustino, Thoma, Bonaventura, Alensi, aliisque Theologis, qui probant concupiscentiam esse ab appetitu sensitivo distinctam, ac perversam affectionem, sive qualitatem, quæ Deum auctorem habere nequeat. Accedit etiam quod si ex illa fas esset inferre, potuisse revera Deum hominem facere qualis nunc nascitur cum nunc peccato nascatur infectus, ita quoque fieri potuisse oporteret, quo nil absurdius.

Alii vero censent, non solum fieri a Deo non pos- 69
se hominem concupiscentiæ subiectum, sed nec etiam supernaturali gratia destitutum; non quod hæc naturæ sit debita, cum donum sit gratuitum, & supernaturale, sed quia posito homine ad imaginem Dei formato, ac amante Deum, atque in ipsum veluti in ultimum finem suum tendente, illumque appetente, providentiæ ordo postulat, ut ea ipsi concedantur, quæ ad illius consecutionem sunt necessaria; & sicut alii Theologi teneri Deum ex providentiæ lege asserunt ad unicuique dandum in hoc statu auxilia sufficientia Redemptoris, quibus possint homines expedite, & proxime mandata servare; quæ tamen auxilia etsi ex illa lege debita, ad veram tamen gratiam pertinere tuentur; ita isti quod hominis naturam exigere asserant imaginem Dei, innatum Dei clare videndi appetitum, & esse non possit, quin Deum amet, quem tamen nequit sine gratia diligere, nequi-

quidem ut naturæ auctorem, in quocumque statu ex providentiæ, & justitiæ lege homini gratiam Conditoris deberi opinantur, ut mandata servare, Deum auctorem suum diligere, ac optatam beatitudinem consequi valeat.

70 Opinio hæc Novatorum supra expositam hæresim detestatur, atque in tribus fundatur principiis, in quibus Theologi pro libito disceptare salva Fide possunt: Nam asserunt I. Hominem natura sua ad immaginem Dei esse. II. Fieri non posse, quin indito naturæ appetitu feratur in Deum ipsius auctorem, ac finem clare videndum. III. Amare non posse Deum ne quidem ut naturæ auctorem, quin superna gratia a creaturis, & supra se ipsum elevetur, ac dirigatur in Deum propter se amabilem. Hæ vero opiniones sunt, quæ revelatis principiis, & Ecclesiæ definitionibus non adversantur, & quæ in Scholis Catholicis
71 semper apud nonnullos viguere. Ex hujusmodi principiis eruunt, Deum condito homine rationali, vi suæ providentiæ, debere illi gratiam conferre, qua suum auctorem diligere possit, servare mandata, & in finem suum pervenire; qua gratia is, qui est natura servus, adoptatur, ut licite serviat, & suum dominum colat, & jus habeat ad illam hæreditatem, si-
72 ne qua beatus esse non possit. Ubinam hæc opinio ab Ecclesia proscripta est? Immo Apostolica Sedes, ut improbat eos, qui contrariam, quæ communior est, Pelagianismi, & Manichæismi cum Jansenio insimulant; ita eos reprehendit, qui hanc Jansenianismi accusant. Atque hæc una ex illis Scholæ opinionibus est, quæ a Catholicis etiam Romæ sub oculis Pontificis propugnatur; Mitto enim Contensonium celebrem e Dominicana familia Theologum, aliosque, qui editis jam operibus variis in locis puræ naturæ statum impossibilem tradidere Cardinalis Norisius, Fulgentius Belelli, & Laurentius Berti Romæ hanc propugnaverunt opinionem, ac in editis in lucem Operibus asseruere, & eamdem traditam vidi ac publice propugnatam, non solum in Schola Augustinianensium, sed etiam a Monachis Cassinensibus in Monasterio S.Calisti, & a Viro Clarissimo Antonio Francisco Vezzosi Clerico Reg. in Conventu S. Andreæ de Valle. Sed hæc satis de statu innocentiæ, & naturæ puræ.

73 Disputandum nunc est de statu naturæ lapsæ, hoc est de misera illa conditione, in qua humanum genus ob Adami culpam nunc reperitur, spoliatum nempe naturæ indebitis donis; miseriis, quibus premimur, concupiscentiæ, potestati Dæmonis, Deique indignationi subjectum, ac Adamitica ipsa culpa per ge-
74 nerationem propagata infectum. Orthodoxa Fides docet, omnes homines ex Adamo propagatos, etiam ex Fidelium parentibus ortos, originali peccato infectos nasci, esse jure ad æternam felicitatem privatos filios iræ, atque vindictæ, & æternæ damnationi ob-
75 noxios. Hæreticorum nonnulli, ut Pelagiani, Sociniani, & Arminiani, Originale peccatum negant. Lutherani vero, Calviniani, ac Janseniani, nimium illius effectus extollunt. Nam per istud liberum arbitrium omnino extinctum prædicant, ac rationem misere obtenebratam, depravatamque ipsam naturam. Ad Lutheranos, Calvinianosque quod spectat, præter quam quod peccatum originale in concupiscentia formaliter positum asserunt, quæ etiam in baptizatis remanet, ajunt, Baptismum tegere tantum, aut radere, non vero tollere originale peccatum, & editi contra eosdem in Concilio Tridentino Canones palam faciunt, docuisse etiam perditum omnino Adami culpa fuisse liberum arbitrium. In quam hæresim abiisse quoque Bajum, Jansenium, atque Quesnellium, eorum damnatæ propositiones ostendunt, ex quibus constat, in homine post Adami peccatum libertatem deesse indifferentiæ, ad merendum, & demerendum satis esse, ut a coactione immunis sit, nec requiri ut a necessitate antecedente, & inevitabili sit liber. Hinc ajunt, peccare homines damnabiliter, etiam in iis, quæ vitare nequeunt, indeliberatos concupiscentiæ motus esse vera peccata; impossibilia Deum jubere, ac hominibus quoque justis impossibilia esse aliqua Dei præcepta, atque iis similia, quæ clariora fient eorum exposita hæresi.

Omnes ergo Novatores isti ajunt, Adamum per 76 voluntarium peccatum dona naturæ debita amisisse, & inter alia libertatem indifferentiæ; & claram cognitionem eorum, quæ ad jus naturæ pertinent. Quamobrem ignorantia eorum quæ ad naturæ legem pertinent, & agendi, peccandique necessitas, atque concupiscentia rebellis, veluti voluntarie in Adamo volitæ reputantur. Ideoque invincibilis juris naturæ ignorantia a culpa non excusat, indeliberati concupiscentiæ motus peccata sunt contra præceptum *Non concupisces*, & operationes omnes, quamque necessariæ, ut sunt opera omnia Infidelium, secundum hypothesim Jansenianam, sunt peccata quia necessitas illa, qua inevitabiliter fiunt ex voluntaria, & libera Adami culpa, cum quo nos quoque peccavimus, orta est, ac remanet in homine, etiam postquam per Baptismum sit originale peccatum sublatum.

Itaque homo post Adami peccatum libertatem a- 77 misit, ac necessarie agit quæcumque operatur. Quamobrem spectari juxta Novatores hujusmodi debet, veluti agens necessarium, delectatione ad ea, quæ operaturus sit, determinandum. Itaque sicuti bilanx determinatur pondere, & sicut lanx quæ majori premitur pondere necessario inclinatur, ita necessarie in eam trahitur partem hominis voluntas, in quam major delectatio urgeat. Hæc est vera Jansenianæ hæresis imago a Luthero, & Calvino delineata, sed a Bajo, Jansenio, atque Quesnellio veluti aliquo velo obducta. Videant vero ii, qui Augusti- 78 nianos, ac Thomistas Jansenianismi insimulant, num jure horum de libertate hominis sententia, cum Jansenii systemate confundatur? Nam ii omnes fatentur per Adami peccatum attenuatas quidem esse liberi arbitrii vires, sed manere adhuc indifferentiæ libertatem.

Sed antequam ad aperiendum discrimen veniamus, 79 quod inter hos Novatores, Catholicosque Theologos intercedit, observare necesse est, tria alia illos statuere, quæ sunt cum recensito errore connexa; scilicet amissam cum libertate fuisse naturalis scientiæ cognitionem, castumque amorem Dei integræ naturæ debitum, ac loco istius dominantem cupiditatem successisse. Cum vero in homine necessitas, ignorantia legis, & vitiosa cupiditas ob peccatum insint libere in Adamo commissum, asserere non verentur,

ad

ad peccatum, & demeritum agendi necessitatem non obesse, sed libertatem sufficere libere in Adamo amissam, eamdemque ob causam peccata esse, quæ ex ignorantia etiam invincibili contra naturæ legem fiunt atque dominantis concupiscentiæ motus. Hæc basis
80 est Janseniani Systematis. Ut vero pessimas, quæ inde nascuntur, consecutiones intelligere valeamus, duo illi amores, sive duæ illæ delectationes exponendæ sunt, quibus veluti pondere necessario flectitur, agiturque voluntas. Sunt ii duo amores amor mundi, qui vitiosa cupiditas, ac terrena quoque delectatio dicitur, & amor Dei, sive charitas a Deo inspirata. Nullam in homine actionem esse contendunt, quæ aut ex vitiosa illa cupiditate, aut ex charitate perfecta non oriatur. Quamobrem, quæ ex charitate non sunt, ea omnia ex cupiditate, ideoque vera peccata esse prædicant. Hinc omnia opera Infidelium, & peccatorum cum ex charitate non sint, veluti ex vitiata radice prodeuntia infecta esse, atque peccata ajunt: Hinc vel ipsum timorem gehennæ, quo peccator ad conversionem disponitur, actusque reliquos, qui a charitate non oriantur, cujusque generis sint, vera peccata esse definiunt. Hac de causa, ajunt, liberum arbitrium sine sanctificante gratia nihil nisi peccatum operari posse, atque gratiam omnem extra dominantem charitatem, etiam sufficientem, excludunt. Hæc indicasse sufficiat, ut inde concludere clare possim, toto Cœlo Thomistarum, Augustinianensium, aliorumque Theologorum opiniones, ab horum Novatorum erroribus diffidere. Nam ut incipiam a libero arbitrio.

81 Quis ex his est, qui Adami peccato extinctum asserat? Numquid illud perimit gratia efficax? At hæc infirmo, & attenuato arbitrio a Deo datur, ut illud roboret, adjuvet, perficiat, modo tamen ejusdem indoli consentaneo, libero scilicet, cum libera sit illius indoles; Gratia enim efficax, quæ lapsis hominibus datur, medicinalis est, neque præsumi potest, peritum medicum cognito ægroti morbo medicinam
82 porrigere, qua illum occidat. Quis ergo credat, Deum divinum medicum, cui arbitrii infirmitas cognita est, congruam medicinam non porrigere? Si Adami peccatum non extinxit arbitrium, numquid medicina divina illud interficiet? *Si non occiditur per vulnerantem*, inquit Prosper, *numquid per medentem*? Quod medicus gravi infirmitati, natura sua efficax remedium porrigat ideonè ægroti natura detrimentum accipiet? Paucis dicam, efficax gratia actio est Dei Omnipotentis, qui non tollere, sed roborare, juvare, perficere vult libertatem; ergo perficit, non minuit, non extinguit; alioquin effectus infinitæ causæ virtuti non responderet. Dices: intellectu difficile est, qua ratione id cum arbitrio concilietur. At mysterium est, ut ait S. Augustinus, quid ergo mirum?

83 Hæc vero non ad Thomistas tantum, sed etiam ad Augustinianos pertinent. Si enim medicinalis efficax gratia a Deo ad perficiendum libertatis usum destinata est, sive hæc præmotio dicatur, sive divina inspiratio sive dilectio prævia, ac victrix, semper Dei actio est, atque effectum parit, quem Deus vult. Quid si dicant moralem necessitatem afferre præviam prædominantem delectationem? Quis unquam hanc proscripsit opinionem? Sed ut os obstruatur imperitis nonnullis, quibus Sorbonicus ille Tournelius imposuit, dum asseruit, delectationem superiorem, seu relative victricem, basim constituere Janseniani systematis, paulo fusius rem agam. Opinio hæc, damnata jam Janseniana hæresi, propugnata fuit a Basilio Pontio, Augustino Burgensi, Mansio, Macedo, Haberto, Cardinali Lauria *iterum, iterumque impresso Romæ* 1776. *per Barbiellinum*, Cardinali Norisio, aliisque; & Romæ sub oculis Pontificis Summi tradita, & propugnata fuit ab Augustinianis, & Monachis Cassinensibus, ac asserta, & typis tradita a Laurentio Berti, aliisque. Numquid passa id fuisset Apostolica Sedes, cujus judicio Janseniana hæresis damnata fuit, si res ita se haberet, ut Tournelius asserit; Immo pluries hæc doctrina expensa fuit, ac 84
post illius examen, Norisius Cardinalis renunciatus fuit, ac Berti laudatus. Sed annon Moliniani ipsi propugnant gratiam relativam, comparatam malitiæ gradibus, quæque respectu Syriorum est efficax seu victrix, & respectu Corozaitarum inefficax est? Numquid hæc a Jansenianis differt, quia gratiam, non vero inspirationem, lumen cæleste, sanctam delectationem vocant? At hic non est de nominis appella- 85
tione contentio. Itaque cum jam sit notum, Jansenium extinctum asserere arbitrium per peccatum Adami, jam patet fundamentum systematis: ac delectatio illa victrix in Jansenio non potest libertatem, quæ non est, tollere, sed naturam necessarie operantem flectere debet; ut ab aliis vero usurpata, juvat, fovet, perficitque libertatem, ut alia quæcumque efficax gratia.

Diffident præterea Thomistæ, Augustiniani, alii- 86
que ab istis Novatoribus: Quia isti præter dominantem charitatem, nullam aliam gratiam agnoscunt, ac sufficientem damnant. Contra vero Thomistæ sufficientem adstruunt, quæ vere potentiam perficit, ac dat posse operari, atque hanc ab efficaci diversam statuunt, concessamque asserunt non prædestinatis tantum, sed Catholicis, Hæreticis, ac etiam Infidelibus, licet nonnulli eorum cum aliis Catholicis sentiant, non dari parvulis decedentibus in utero Matris ac obcæcatis nonnullis peccatoribus, & Infidelibus. Qua 87
in re consentientes quoque habent Augustinianos, qui gratiam sufficientem, usurpata ab Augustino phrasi, etiam parvam vocare solent, quod concupiscentiæ conatus non vincat: Differunt vero isti a Thomistis, quia sine novo auxilio hanc satis esse ajunt ad orandum, si homo velit, ut gratiam uberiorem ad vincendum aptam obtineat.

Aliud est Augustinianæ doctrinæ caput, quod cum 88
damnatis erroribus aliqui imperiti confundunt, quod scilicet ii doceant hominem teneri ad actiones suas humanas in Deum ultimum finem dirigendas, nec posse eas ita in Deum referre sine gratia. At a Jansenianis, Bajanisque hæc opinio longe diversa est, cum Augustiniani dicant, tantum vel actu, vel virtute in Deum referendas; cum adstruant, præsto esse infidelibus, & peccatoribus etiam, saltem non obcæcatis, gratiam, qua ita actiones dirigant suas; cum fateantur, non ita esse mentem ab originali culpa depravatam, ut motus aliquos bonos natura sua habere non possit, ac non habeat, & ut gratia destituta necessarie ad peccandum trahatur. Nam beatitudinis amor, qui in natura est, bonus est naturæ motus, & si qui sint actus, qui ad Deum non referantur juxta Augu-

Augustinianos, non sunt mali, ac lethalia peccata, quæ ab infecta dominante cupiditate inficiantur, sed mali tantum dici possunt ob defectum rectæ ordinationis, ac fere semper culpa venialis, ac levissima sunt. Rursum gehennæ metum in pœnitente bonum, ac salutarem fatentur, & Novatores hac in re validissime confutant, licet asserant esse præterea ad justificationem obtinendam necessariam initialem charitatem qua, & Deum pœnitens diligere incipiat, & se se a creatura avertere, atque convertere ad Creatorem. Hanc opinionem censura notari posse vetuit Apostolica Sedes, ut videre est in superiore appendice. Vides ergo quam late distent Catholicorum opiniones a damnatis sententiis.

89 Sed unum adhuc monendum superest, scilicet, notandos non esse Catholicos, qui salva Fide, qua credimus hominem justificari per gratiam eidem inhærentem, gratiam ei necessariam esse ad bene agendum etiam ad initium Fidei, eamque iis conferri omnibus quos supra diximus, atque hanc arbitrii libertatem juvare, & roborare, non adimere; diverso a recepto in Scholis modo supernaturalium donorum, & gratiæ interioris naturam explicent. Nam id Philosophi potius munus est modum declarantis, quo actiones nostræ fiant, habitusque in anima insit, quam Theologi revelationem unice proponentis, atque consecutiones ex ea deducentis. Quis ergo reprehendat illos, qui sanctificari animam per charitatem asserant, & charitatem esse vel Dei in nobis permanentem actionem, vel inspiratam divinitus dilectionem, quę naturam elevet, elevatam ad Deum amandum, ejusque amorem augendum inclinet, adjuvetque etiam ut vere actu diligatur Deus, vel Dei amore quidquam agatur? Si hæc salva libertate fiant, quid est, quod damnari possit, præsertim cum aliæ etiam divinæ in homine gratiæ operationes, juxta definitam ab Ecclesia doctrinam explicentur? Dum necessitas gratiæ salvatur ad initium Fidei, ad sanctitatem, ad credendum, sperandum, agendumque ut oportet, libertas una cum gratia operante, & mysterium in concilianda gratia cum libero arbitrio, salva Fides, ac Ecclesiæ doctrina est.

GRATIA, UT EST GRATIOSUM RESCRIPTUM.

1 GRatia, quam Papa concesserit, eo mortuo non revocatur, etiamsi adhuc res integra maneat; *cap. Si super gratia 9. de offic. Deleg. in 6.* ibi: *Ipsa gratia, licet nondum sit in ejus executionem processum, morte non perimitur concedentis*: *cap. Si cui 36. de præbend. eodem in 6.* ibi: *Hujusmodi concessio (quam, cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat, etiam re integra per obitum concedentis*. Gonzal. *ad regul. 8. Cancellar. gloss. 12. in princ. num. 32. & seq.* ubi in pluribus exemplis hoc ipsum demonstrat, Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. lib. 1. num. 8.* Card. de Luca *de Pension. disc. 1. num. 25.* Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 3. num. 250.* ubi testatur de communi circa gratiam jam factam, ut supponit nostra conclusio. Secus autem circa gratiam faciendam, idest 2
quando Rescriptum Apostolicum continet gratiam primum faciendam, sed concessam non in proprium recipientis litteras, sed in alterius duntaxat favorem, quia tunc ejusmodi gratia facienda expirat morte concedentis re adhuc integra, textu expresso *in cit. cap. Si cui 36. de præbend. in 6. §. final.* ibi: *Secus si super provisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam, sed ejus, cui provideri mandatur, gratiam, vel favorem, illa quidem expirat omnino: si concedens re integra moriatur*. Et ratio disparitatis est 3
clara, quia circa gratiam jam factam, seu quando Rescriptum Apostolicum continet *gratiam factam*, jam illi, cui talis gratia facta est, fuit Jus acquisitum, quod non decet ei amplius auferri ratione solius mortis concedentis. E contra vero *circa gratiam faciendam*, seu quando Rescriptum Apostolicum continet *gratiam primum faciendam*, nulli adhuc Jus quæsitum fuit; unde nullum est inconveniens, quod talis gratia veluti primum facienda expiret morte concedentis re adhuc integra, seu cum in ejusdem executione necdum cœptum est procedi.

Gratia facta ad beneplacitum concedentis, durat, 4
donec ille eam revocaverit, quia istud beneplacitum nulli subjacet legi adnotat. *in leg. Fideicommissa §. Quamquam, ff. de Legat.* ubi glossa verb. *Voluerit*, Natt. *consil. 508. num. 5. vol. 3.* Coxhier *de jurisd. ordinaria in exempt. part. 3. quæst. 5. num. 3.* Barbosa *clausula 8. num 2.* & alii passim. Aut donec ipse conce- 5
dens moriatur, quia morte voluntas solvitur, & extinguitur, textu expresso *in cap. Si gratiose 5. de rescriptis*, ibi: *Hujusmodi gratia per ejus obitum (per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur) eo ipso expirat*. *Et sic communis* Doctorum cum Barbosa *loc. citat.* & Reiffenstuel *loc. cit. num. 260.* Card de Luca *disc. 40 num. 4.* Gratia concessa ad beneplacitum Se- 6
dis Apostolicæ, aut interim, dum Sedes Apostolica voluerit, non expirat morte Papæ concedentis, sed opus est expressa revocatione, textu expresso *in d. cap. Si gratiose*, ibi: *Secus autem si usque ad Apostolicæ Sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta*, tunc enim quia Sedes ipsa non moritur, durabit perpetuo, nisi a successore fuerit revocata. *Sic etiam communis* cum præcitatis. Si gratia fieret, & con- 7
cederetur ad beneplacitum Personæ, & Dignitatis, quæ perpetua est, aliqui volunt, quod præponderet dignitas, & sic quod illa gratia minime extinguatur morte concedentis, cum Dignitas sit perpetua. Ita Joan. Andr. *in d. cap. Si gratiose num. 6. in fine*. Alii autem volunt; quod præponderet nomen, quod præcedit, & sic quod gratia non extinguatur, si præcedat nomen Dignitatis; *arg. cap. Quoniam 14 de offic. & Potest. Judic. Delegat.* quia Dignitas non moritur, neque variatur per mortem, & variationem personæ; *cit. cap. Si gratiose 5. de rescriptis in 6.* & quod extinguatur, si præcedat nomen personæ, quia tunc sequitur personam, & veluti accessoria extinguitur cum persona, *arg. cap. Privilegium personale 7. de Regul. Juris in 6. & cap. Accessorium 42. de Regul. Juris etiam in 6.* Et sic tenet Imola *in d. cap. Si gratiose*; ut eum referunt Dominicus *ibid. num. 6.* & Franch. *in fine*, & Barbosa *loc. cit. num. 6.* Gratia concessa cum 8
clausula *donec revocaverimus*, *donec aliud duxerimus ordi-*

ordinandum, & hujusmodi, durat perpetuo, nisi a concedente, vel successore ipsius revocetur, neque expirat morte concedentis. Sic Barbosa *clauf.* 43. *n.* 21. Theodor. de Rub. *in singul. Rotæ tom.* 2. *par.* 4. *clauf.* 290. Reiffenstuel. *loc cit. num* 263. Menochius *de Arbitr. Judic. lib.* 1. *quæst.* 69. *num.* 12. citans communem aliorum contra Bartolum; Et ratio est, quia ad revocationem requiritur actus positivus contrarius, qualis non habetur per solam mortem concedentis, nam aliud est voluntatem cessare, & aliud eam revocare: prius fit per mortem; *l.* 4. *ff. Locati*, posterius autem requirit factum quoddam, nempe novam dispositionem, & expressionem ipsius revocationis, Menochius *consil.* 360. *num* 9. cum aliis, Barbosa *loc. cit.* Reiffenstuel. *loc. cit.*

9 Gratia solo verbo Papæ perficitur etiam Litteris non expeditis; *cap. Inquisitionis* 25. *qu.* 1. *Clement. dudum, de Sepulturis §. ultim.* Archidiacon., & Jo. Andr. *in prœm.* 6. *Decretal.* Felin. *in cap. In nostra in fin. de rescript.* Pyrrhus Corrad. *Prax. dispens. Apostolic. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 4. Rota *part.* 1. *recent. decis.* 585. *num.* 2. *par.* 7. *decis.* 218. *num.* 7. *par.* 8. *dec.* 79.

10 *num.* 21. Gratia recipit robur, & virtutem suam, & regulatur a sola signatura Papæ a die ejusdem datæ; Rota *part.* 2. *decis.* 327. *n.* 1. *& seq. p.* 8. *decis.* 70. *n.* 17. *p.* 17. *dec.* 270. *n.* 4. *p.* 18. *to.* 2. *dec.* 469. *n.* 5. *p.* 19.

11 *tom.* 2. *decis.* 648. *nu.* 4. Gratia Papæ per solam signaturam perficitur; Rota *part.* 6. *decis.* 38. *num.* 80. *&*

12 *seq. part.* 17. *decis.* 270. *num.* 5. Scriptura autem, seu litteræ Apostolicæ requiruntur tantum ad probationem gratiæ; Rota *locis mox citatis*, Mascard. *de probationibus concl.* 843. *num.* 10. Pyrrhus Corrad. *loc. cit. n.* 7. Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancell.* Glossa 2. *n.* 47.

13 ubi dicit, quod in lingua Principis stat gratia, & in scriptura testimonium, & in executione commodum. (*) Huic opinioni contraria videtur Cancelleriæ praxis. *In Regula* enim 27. *de non judicando juxta formam supplicationum, sed litterarum expeditarum habetur. Cum ante confectionem litterarum gratia sit informis . . . . , Judices vel in Romana Curia, vel extra eam existentes, & quicumque alii non juxta supplicationum signaturam super quibusvis impetrationibus, sed juxta litterarum super iisdem impetrationibus, & concessionibus confectarum tenores, & formas judicare debent. In Regula* 31. *non valeant commissiones causarum nisi litteris expeditis. Statuitur quod omnes commissiones causarum obtentu, vel occasione concessionum dumtaxat gratiarum apostolicarum de beneficiis ecclesiasticis, super quibus litteræ apostolicæ confectæ non fuerint, ac processus desuper habendi nullius sint roboris, vel momenti.* Demum *Regula* 52. *ut nulli suffragetur dispensatio nisi litteris confectis* addit, *quod gratia cujuscumque dispensationis nulli cuiquam in judicio vel extra suffragetur, ante-*

14 *quam super ea litteræ Apostolicæ sint confectæ.* Hinc factum est, ut per solam signaturam cum informis reputetur gratia, executioni nequeat demandari, & irrita remanet executio facta sine litteris pergamenis gothica manu conscriptis, & signo plumbeo communitis, vel sine authentico earum transumpto.

15 Quin immo ipso jure vacare dicitur beneficium illud, cujus possessio fit absque litteris Pontificiis capta, ut ex *Constit. Sanctissimus in Christo Julii III.* inter suas 30. juxta *Bullar, Mainard. tom.* 4. *part.* 1. *pag.* 306. *coll.* 2. *in fin.* & Paulus III. antea sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibuit Officialibus transumptorum concessionem litteris non expeditis *Constit.* 64. *Bullar. Mainard. tom.* 4. *part.* 1. *pag.* 248. Nullius pariter roboris declaratur Cathedralium, & Abbatialium Ecclesiarum capta possessio absque litteris Apostolicis, ut luculenter definivit *Urbanus VIII. in extravagant. injunctæ* 1. *de electione* (*). Gratia concessa per Pontificem Prædeces- 16
sorem absque expeditione Bullarum, est exequenda per Successorem expeditis litteris sub forma: *Rationi congruit*. Card. Petra *tom.* 5. *in comment. in Constit.* 1. *Pii II. num.* 12. ubi tradit etiam tenorem talium litterarum; Rota *par.* 12. *decis.* 121. *num.* 5. & habetur ex Regula decima Cancellariæ, in qua super litteris non expeditis solet concedi facultas expeditionis pro gratiis factis, & non expeditis a duobus Antecessoribus Pontificibus tantum. Unde Re- 17
gula tantum quoad nominatos Pontifices suffragatur, quia ceteri non nominati exclusi censentur; Amyden. *de Stylo Dataria lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 14. Card. Petra *loc. cit. num.* 15., & alii passim. (*) Ex 18
citata *Regula Cancellariæ* 10. *de litteris in forma rationi congruit expediendis* successores Pontifices solent sex mensium spatium præfigere ad expediendas litteras pro gratiis a prædecessore concessis, quin immo in multis gratiis ad evitandas fraudes apponi solet ex Dataria Stylo clausula, *quod infra tres menses proximos litteræ Apostolicæ desuper expediri debeant*; Rigant. *in dictam Regul.* 10. *num.* 65. Ex edicto vero speciali Datariæ obtinentibus beneficia, sive simpli- 19
cia, sive residentialia solet præfigi terminus sex mensium ad expediendas litteras, quibus peractis eadem beneficia possunt ab aliis jure impetrari; Rigant *loc. cit. num.* 72. Gagliard. *de Benefic. Eccles. capit.* 10. *de collat. §.* 7. Ad Ecclesias tamen Cathedra- 20
les pro litterarum expeditione unius integri anni spatium concedi tradit; Fagnan. & Thomasin. *apud eumdem* Rigant. *l. c. n.* 74. (*).

Hæc regula Cancellariæ, seu hic modus expe- 21
diendi litteras ab Antecessore, seu Antecessoribus non expeditas, desumptus fuit ex Jure communi, *in cap. Litteris, de Rescriptis*. Ex quo Canone arguunt DD. Pontifices successores ex congruenti ratione deberi exequi gratias, quas concesserunt Prædecessores, & morte præventi exequi non potuerint. Barbosa *in cap. Litteris num.* 5. Mandos. *in Regula de Litteris in forma, Rationi congruit, expediendis, quæst.* 2. *num.* 5. Rosa *de execut. Litterarum Apostolicarum part.* 1. *c.* 2. *n.* 19., *& sequent.* Card. Petra *loc. cit. num.* 16. Hinc novus Papa nullam facit gra- 22
tiam de novo, sed solum testatur de gratia concessa, vel exequitur eam, juxta verba Gregorii IX. *in cit. cap. Litteris*, ibi: *Cum factum Prædecessoris nostri potius, quam nostrum, fuerimus prosecuti*. An ista 23
expeditio requirat, ut supplicatio sit signata tempore antecessoris, vel sufficiat, si gratia sit facta solo verbo Papæ, variant Doctores; Rebuffus *ad Regul.* 10. *Cancell. num.* 8. dicit vidisse hujusmodi Litteras expeditas per Successorem super Gratia viva voce facta ab Antecessore, sed Jure probata; Mandos. *loc. cit. qu.* 11. affirmat in Gratia etiam verbo facta, si Papa statim moriatur, vel æger fiat usque ad mortem, ut expediantur istæ Litteræ in forma, *Rationi*

congruit; Secus si diu supervivat, quia sibi imputet
impetrans, si supplicationem signari omiserit; Glos-
sator antiquus hujus Regulæ decimæ *num.*2. quem
sequitur Amyden. *loc. cit. num.*18. dicit non posse ex-
pediri has litteras, nisi in gratia per supplicationem
signata. Corrad. vero citatus a Card. Petra *loc. cit.*
*num.*21. dicit, quod si Papa mandaverit expediri,
Jure expedirentur sub ipso, sed ex Stylo non solent
expediri hæ Litteræ, nisi signata fuerit supplicatio
tempore Antecessoris; quia mora non obtinendi sup-
plicationem signatam debet impetranti nocere, quia
ex *Regula* 25. *Juris in* 6. *Mora sua cuilibet est nociva*,
& idem docet Rosa *loc. cit. n.*25. Card. Petra *loc. cit.*
*sub num.*21. ubi dicit, quod vere si deberent expe-
diri litteræ hujusmodi, super gratia solo verbo facta,
plures fraudes occurrere possent pro probanda tali
24 gratia per testes, aut alio modo. Hinc inolevit mos,
quod supplicationes signatæ statim mortuo Papa
consignentur Collegio Cardinalium sigillatæ, ut præ-
sententur futuro Pontifici, & sic supplicatione signa-
ta gratiæ non expirant morte Papæ concedentis,
etiamsi litteræ expeditæ non sint, sed sunt expedien-
dæ per Papam Successorem sub dicta forma, *Rationi*
congruit. Rota *part.*18. *tom.*3. *decis.* 808. *num.* 15.;
Card. de Luca *de Pensionibus disc.*44. *n.*6. Rota *loc. cit.*
*n.*18. *&* 20. Card. Petra *l. c. sub n.*21. & alii passim.
25 Gratiam non suspendit Clausula, *Ex nunc prout*
ex tunc, quando est apposita in collatione de vacan-
ti, secus si de vacaturo. Cassad. *decis.*3. *num.*15. *de*
præbend. Crescent. *dec.*7. *num.*13., *&* 19. *de conces.*
præbend. Achill. *decis.*7. *nu.*4. *de renunc.*, & fuit di-
ctum *in una Illerden. Canonicatus* 25. *Octobris* 1597.
coram Cardin. Pamphil. ut referunt Mart. *claus.*54.
*num.*2. Aloysius Ricc. *in Collect. dec. part.*1. *Col-*
26 *lect.* 753. *in princip.* Barbosa *claus.* 61. *num.*5. Dicta
enim clausula operatur, quod unum tempus alteri
inesse dicatur. Rota *part.*3. *dec.*770. *num.*3. *part.* 5.
*tom.*1. *decis.*350. *n.*9., *& communis Doctorum cum*
27 Barbosa *loc. cit. num.*6. Gratia expectativæ concessa
cum clausula *Ex nunc prout ex tunc*, retrotrahitur
ad tempus datæ ipsius gratiæ; Felin. in *cap. Licet*
*causam num.*6. *de probat.* Alexander *consil.* 211. *nu-*
*mer.*13. unde perinde est, ac si Papa tempore datæ
primam gratiam contulisset; Crescent. *dec.*4. *lib.*2.
*alias decis.*7. *num.*13. *de concession. præbend.* Ferret.
*consil.*314. *num.*7. *lib.*2. Barbosa *loc. cit. num.*7. Rota
in Anconitana Canonicatus 8. *Octobris* 1592. *coram*
28 *Penna*. Gratia ita dicitur perfecta, si Papa concor-
dat expectativam de beneficio vacaturo cum clau-
sula: *Ex nunc prout ex tunc*, ut non expiret morte
concedentis, ut fuit dictum in una *Calaguritana*
Canonicatus 1. *Junii* 1591. *coram Penna*, cujus me-
minerunt Gonzalez *ad Regul.*8. *Cancellar. Gloss.* 12.
*num.*42. *vers. sic etiam* Lotter. *de re beneficiar. lib.* 1.
29 *quæst.*29. *num.*34. Barbosa *loc. cit. num.* 9. (*) Expe-
ctativas omnes sustulit *Concilium Tridentinum ses-*
*sion.*24. *cap.*19. *de reformatione. Decernit sancta Sy-*
nodus Mandata de providendo, & gratias, quæ ex-
pectativæ dicuntur nemini amplius etiam Collegiis,
Universitatibus, Senatibus, & aliis singularibus per-
sonis, etiam sub nomine indulti, aut ad certam sum-
mam vel alio quovis colore concedi; nec hactenus
concessis cuiquam uti licere. Sed nec reservationes
mentales, nec aliæ quæcumque gratiæ ad vacatura,
nec indulta ad alienas Ecclesias, vel Monasteria ali-
cui etiam ex Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus
concedantur, & hactenus concessa abrogata esse cen-
seantur. Et Cancellariæ Regula XXI. ita statuit. *Si*
quis supplicaverit sibi de beneficio quocumque tamquam
per obitum alicujus, licet tunc viventis vacante pro-
videri, & postea per obitum ejus vacet: provisio, &
quævis dispositio etiam vigore alterius novæ supplica-
tionis, vel gratiæ dicto supplicanti per obitum hujus-
modi denuo faciendæ nullius sint roboris vel momenti.
Harum constitutionum vigore si quis aliquod benefi- 30
cium ante ipsius vacationem jam vacare per obi-
tum exposuerit, duplici coercetur pœna, nul-
lum videlicet ad illud acquirit jus, quamvis gra-
tia collationis post obitum fortasse prodiverit; quod
intelligendum est quando a die obitus beneficiati ad
diem resignationis gratiæ tantum temporis spatium
non intercessit, quod sufficiat ad habendam quod-
ammodo notitiam vacationis, ex *Regul. Cancella-*
riæ 30. *ibique* Rigant. *num.* 1. Fleury *lib.*2. *Instit.*
*jur. canon. cap.*21. Gagliard. *de benefic. Eccles. cap.*6.
*§.*4. Deinde fit inhabilis ad illud postulandum etiam 31
post secutam vacationem per Ecclesiasticas censuras
jure communi sancitas. Gagliard. *de benefic. Eccles.*
*cap.*6. *§.*6. Quæ Regula indistincte in collationibus
etiam Ordinariorum aut Legati Apostolici locum ha-
bet, ut ex communi DD. sententia testatur Rigant.
*in Regul.*21. *num.*17. *seq.*, *& in Regul.* 30. *num.*26.
& seq. Ab his tamen Constitutionibus exceptos vo- 32
lunt Equites Hierosolymitanos; Loter. *de re benefic.*
*lib.*2. *q.*15. *n.*44. Rot. *cor. Lancet. decis.*618. *n.* 13.,
& 14., quæ tamen exceptio non satis rationi juris-
que principiis conveniens videtur. Cum enim ex-
pectativa votum captandæ mortis in se contineat,
quod est contra hoc nos mores non video cur hoc
nonnullis concedi debeat dum cæteris omnibus pro-
hibitum est, dummodo in expetentibus hoc modo
comendas hoc votum excludatur (*).

Gratia conditionalis expirat per mortem Papæ con- 33
cedentis ante illius purificationem. Card. de Luca *de*
*Pension. disc.*1. *n.*14. Gratia dicitur conditionalis per 34
tacitam conditionem, *si preces veritati nitantur*. Rot.
*p.*13. *dec.*353. *n.*1. Dicitur etiam conditionalis ema- 35
nata cum clausulis, *Ut asseris*, *Dummodo*, *Constito*,
Si ita est, *& hujusmodi aliis*. Rota *part.*5. *tom.*1.
*decis.*142. *num.*5. *part.*7. *dec.*157. *num.*3. *& part.*17.
*dec.*41. *num.*2. *part.*19. *tom.*1. *dec.*379. *num.*2. Gratia 36
concessa sub aliqua conditione, regulari debet ab
ipsa conditione; Rota *part.*11. *dec.*206. *num.*6. *p.*14.
*dec.*536. *num.*86. ad quem effectum requirit præci- 37
sam, & concludentem justificationem; Rota *par.*7.
*dec.*157. *n.*3. *p.*12. *dec.*341. *num.*2. *p.*14. *dec.*15. *n.*12.
*p.*19. *to.*1. *decis.*379. *n.*9. *&* 10. Et interim stat in su- 38
spenso, nec capi potest alia provisio, donec per ne-
cessarias probationes verificetur. Rota *part.* 10. *de-*
*cis.*122. *num.*21. *par.*19. *tom.*1. *dec.*379. *nu.*10. Hinc 39
fit quod gratia conditionalis cessat, cessante, vel non
purificata conditione; Rota *part.*4. *tom.*1. *decis.*184.
*sub num.*1. *decis.*641. *num.*2. *part.*7. *decis.*237. *num.*5.
*part.*11. *decis.*187. *num.*11. *part.*14. *decis.*88. *num.*14.
*part.*15. *dec.*147. *nu.*19. *par.*16. *dec.*186. *num.*4. *p.*18.
tom. 2. *decis.* 416. *num.*5. Purificata vero conditio- 40
ne perinde est, ac si ab initio simpliciter emanasset;
Rota *par.*13. *dec.*62. *n.*17.

Gra-

41 Gratia alicui concessa, præterquam in certo casu,
si ille casus evenerit, cessat; Rota *part.*14. *dec.* 536.
*num.*124. Et gratia concessa cum aliqua limitatione
subsistit, donec venerit casus limitationis, & inte-
42 rim dicitur pura; Rota *ibid. num.*518. Gratia con-
cessa cum clausula: *dummodo tempore datæ præsen-
tium non fuerit alteri jus quæsitum*, constito quod
alter habeat legitimum Jus, resolvitur, ac si non
fuisset concessa; Rota *part.*9. *tom.*1. *dec.*254. *num.*9.
43 Prout gratia Apostolica facta sine præjudicio alterius
habetur pro non facta, si ex ea aliquod præjudicium
resultet; Rota *par.*4. *tom.*2. *dec.*260. *num.*13. *& seq.*
44 *par.*18. *tom.*2. *dec.*495. *num.*10. Facta enim cum præ-
servativa Juris alterius, vel sine derogatione eidem
tertio præjudicare non potest; Rota *part.*18. *tom.*1.
45 *dec.*139. *num.*12. Et in omni casu clausulæ præserva-
tivæ reddunt gratiam conditionalem, & præservant
Jus alteri ex antecedenti provisione quæsitum; Rota
*p.*19. *to.*2. *dec.*566. *n.*21.
46 Per gratiam *Si neutri* acquiritur Beneficium, quan-
do neuter litigantium super illud Jus habet; Barbo-
47 sa *clausula* 164. *num.*2. cum aliis ibi citatis. Gratia
Si neutri est conditionalis dummodo scilicet per
eventum litis apparuerit neutri jus competere; Rota
48 *part.*4. *tom.*1. *dec.*220. *num.*6. Gratia *Si neutri* ita
pendet a futuro litis eventu, ut antequam operetur
effectum suum, debeat expectari dictus eventus;
Barbosa *d. clausula* 164. *num.*5. cum multis ibi ci-
tatis; Rota *par.*2. *dec.*726. *num.*3. Et interim nullum
jus tribuit, non impleta conditione, seu non im-
pleto tali eventu; Rota *par.*19. *to.*1. *dec.*223. *n.*18.
49 Gratia *Si neutri* non habet locum, nisi quando Be-
neficium est litigiosum lite nondum extincta; Gon-
zal. *ad Regul.*8. *Cancellar. Gloss.*32. *num.*4. Azor.
*Instit. moral. part.*2. *lib.*9. *cap.*72. Barbosa *loc. citat.*
50 *num.*6. Immo Gratia *Si neutri* requirit litem de tem-
pore datæ gratiæ; Garcias *de benefic. part.*6. *cap.*2.
*num.*212. *& seq.* Mantic. *decis.*56. *num.*1. Verall. *de-
cis.*34. *num.*1. *& sequent. par.*2. & resolutum fuit in
Gerundensi Hebdomadariæ 13. *Junii* 1602. *coram Pa-
triarcha Pamphilio* impressa per Farinac. *decis.* 456.
*n.*1. *p.*2. *recent.* Sicuti enim piscis nequit esse sine
aqua, ita nec Gratia *Si neutri* sine lite, ut fuit dictum
a Rota *in Salamantina Archidiaconatus* 16. *Junii*
51 1581. *coram Rubeo*. Unde Gratia *Si neutri* non con-
ceditur pro lite movenda; Barbosa *loc. cit. num.*8.
Verall. *decis.*34. *num.*4. *part.*2., & fuit resolutum a
Rota *in Verdun. Canonicatus* impressa per Nicol. Gar-
52 ciam *de Benefic. par.*1. *cap.*3. *num.*44. Gratia *Si neu-
tri* ut suffragetur, debet, ultra litem, verificari du-
plex conditio, videlicet, quod Beneficium vacet,
& quod neutri jus competat; Barb. *d. clausula* 164.
*n.*4. cum multis ibi citatis; Rota *p.*2. *dec.*726. *n.*1. Qui-
53 bus probatis, scilicet vacatione Beneficii, lite inter
Provisos, & non jure utriusque, habet executionem
paratam; Rota *p.*12. *dec.*298. *n.*12. *p.*17. *dec.*298. *n.*1.
54 Satis autem probatur lis, seu Beneficium esse li-
tigiosum ex commissione causæ appellationis, ex ci-
tatione cum inhibitione, & illius executione; Rota
55 *part.*2. *decis.*81. *num.*1., *& dec.*455. *num.*1. Non jus
impetrantis probatur ex ipsiusmet impetrantis con-
fessione, & ex non justificatione prioris gratiæ;
Rota *part.*2. *dec.*699. *num.*2. *& dec.*736. *num.*6. *p.*5.
56 *tom.*1. *dec.*68. *num.*3. Beneficii vacatio probatur per
mortem ultimi legitimi possessoris, & non factam
adhuc de illo ullam legitimam canonicam provisio-
nem. Unde, ad hoc ut sit valida Gratia *Si neutri*,
debet fieri mentio illegitimæ, & non Canonicæ
provisionis adversarii, seu ipsius intrusionis, & fru-
ctuum malæ perceptionis. Flamin. *de resignat. lib.*2.
*quæst.*3. *num.*43. Barbosa *loc. cit. num.*12. Rota *p.*2.
decis. 105. *sub num.*1. In Gratia *Si neutri* attenditur
data, non autem expeditionis tempus; Rota *par.*11.
*decis.*124. *num.*52. Gratia *Si neutri* debet præsentari 57
infra novem menses, & pro illius executione insta-
ri, alias remanet nulla; Rota *part.*18. *to.*1. *decis.*237.
*num.*11. Item debet intimari, quando agitur de pri- 58
vatione; Rota *par.*2. *decis.*99. *n.*4. Verum, ut dica- 59
tur intimata, sufficit eum, contra quem agitur
fuisse citatum ad dicendum contra gratiam; Rot.
ibidem. Gratia *Si neutri* non est subreptitia, ex 60
eo, quod non sit facta mentio, quod collitigans
sit provisus Apostolicus; Gregor. *dec.*150. *per totum*,
ubi *num.*3. dicitur, quod hæc gratia ex Stylo Data- 61
riæ conceditur proviso Apostolico etiam contra
alium provisum Apostolicum; & *num.*6. quod non
est præjudicialis, quia non habet locum, nisi data
invaliditate gratiæ partis adversæ; Barb. *l. c. n.*16. *&* 17.

Gratia *in forma dignum* non est conditionalis, quia 62
illa verba *quatenus idoneus reperiatur*, respiciunt qua-
litatem idoneitatis, quæ de jure inest, & potius
sonat in monitionem, & instruunt Executorem, ut
intelligat, qualis esse debeat ille, cui providet, &
sic non reddunt gratiam conditionalem, quoad ejus
substantiam, sed tantum respectu executionis, &
provisionis faciendæ, quæ est dilata in tempus, post-
quam idoneus repertus fuerit. Licet enim ista con-
ditio impediat executionem gratiæ, donec constet
de idoneitate impetrantis, tamen non impedit acqui-
sitionem, si in rei veritate impetrans sit habilis, &
sic ista suspensio est circa executionem, non circa ac-
quisitionem juris, cum qualitas idoneitatis sit pura,
& certa in rerum natura, licet a nobis ignorata, ante-
quam examinaretur, & conditio de præterito, vel
præsenti non suspendit; *l. Cum ad præsens, ff. Si cer-
tum petatur, l. Institutio talis, ff. de condition.* Sic Bar-
bosa *clausula* 16. *nu.*1. Rot. *par.*4. *tom.*3. *dec.* 539.
*n.*1. *p.*10. *dec.*122. *n.*19. *par.* 17. *dec.* 116. *n.* 11. *&* 12.
Et quod talis gratia non sit conditionalis quoad sub-
stantiam, sed suspensiva solum executionis, donec
constiterit provisum esse dignum, resolutum fuit a Ro-
ta *p.*1. *dec.*711. *n.*2. Clausula enim *in forma dignum* 63
posita in gratia, operatur, ut Beneficium habeatur
pro collato, remanente solum suspensione circa exe-
cutionem ratione examinis, & collationis ab Execu-
tore faciendæ; Rota *part*. 16 *decis.* 141 *num.* 33. Hinc 64
ubi hujusmodi gratia *in forma dignum* sit justificata,
tribuit non solum jus ad rem, sed etiam in re; Rota
part. 17 *dec.* 207 *num.* 46.

Sequuta morte Provisi *in forma dignum*, antequam 65
dignus repertus, seu declaratus fuerit, Beneficium non
vacat per mortem illius sed per mortem ultimi posses-
soris; Barb. *d. claus.* 56. *n.*7. cum aliis ibi citatis; Ro-
ta *p.* 5. *to.*2. *dec.* 549. *n.*21. *& dec.* 569. *n.* 25. Gratia *in* 66
forma dignum censetur facta a die ejus datæ, ita ut ex-
cludat gratiam alterius postmodum impetratam; Rot.
*part.*2. *decis.* 523. *num.*3. Quando gratia est concessa
in forma dignum, Executor fit mixtus: Garcias *de Be-*
nefic.

nefic. part. 6. cap. 2. num. 126. *&* 127. ubi citat varias decisiones Sac. Rotæ; Barb. *loc. cit. n.* 8. ubi adducit
67 etiam varias Sac. Rotæ decisiones. Unde ab executore cum ista clausula *in forma dignum* appellare licet, & possessio interim capta est attentata; Sic sæpe fuit resolutum in Sacra Rota & signanter *in una S. Agathæ Gothorum, & Zamorensi Beneficiorum, & in Nullius Sacristiæ 26. Octob.* 1601. *coram Penna, & in Barchinonen. Parochialis* 10. *Decemb.* 1601. *coram Card. Sacra-*
68 *to, & dec.* 701 *sub num.* 2. *p.* 1. *recent.* apud Barb. *loc. cit. num* 9. Hoc tamen est intelligendum, quando alius est in possessione, vel adest legitimus contradictor; tunc enim datur appellatio propter præjudicium possessoris; Secus quando nullus est in possessione, nec adest legitimus contradictor; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 333 *n.* 5. *& sequent.* Barbosa *loc. cit. nu.* 10. ubi adducit alias decisiones Sac. Rotæ, & testatur de com-
69 muni. Provisus per Sedem Apostolicam *in forma dignum* de Canonicatu, cujus Ordinem requisitum jam habet, examinandus non est ab ordinario super litteratura, seu idoneitate scientiæ; ii vero qui sacros Ordines nondum susceperunt, examinandi sunt, an illa habeant adjumenta doctrinæ, quæ ex præscripto Sacri Concilii Tridentini necessaria sunt illi Sacro ordini, qui Canonicatui, quem consequi volunt, erit annexus; Sic decisum fuisse a Sac. Cong. Concilii referunt Garcias *de Benefic. p.* 6. *cap.* 2. *num.* 234. Barbosa *de Canonic & Dignitatib. cap.* 13 *n.* 7. *&* 8. *& in Summa Apostolicar. decision. verb. Examen, Examinare num.* 10 Fagnan. *lib.* 1. *Decret. in cap. Accepimus* 13. *de ætat. & qualit. n.* 14. ubi dicit, sic a Sacra Congreg. Conc. fuisse responsum Card. Borromæo.

Additiones ex aliena manu.

70 De gratia *derogatoria Jurispatronatus in totum*, de gratia *pro præsentato cum derogatione medietatis vocum*, tum de gratia *si neutri*, quæ concedi quotidie a Dataria solent haud abs re videtur pauca hic adnotare.

71 Ut locus esse queat *Gratiæ derogatoriæ jurispatronatus in totum*, ante vacationem Beneficii lis debet inter Patronos pendere, tum nemo ex ipsis debet existere in pacifica quasi possessione præsentandi.

72 Ad primum requisitum quod atttinet, litis pendentia satis probatur ex precedenti instantia facta coram Judice competenti, quod jus presentandi ad instantem pertineret cum productione nonullorum, eaque instantia
73 intimata aliis Patronis. Minimeque obstat si citati non comparuerint, quia ad hujus gratiæ validitatem non est neccessaria litis contestatio, sed sufficit eam fuisse
74 introductam. Maxime si Summo Pontifici expressa
75 fuerit simplex hæc litis introductio. Pariter nec obstat si a litis introductione effluxerint triginta & amplius anni, quia instantia de jure Canonico est perpetua, & pro extincta non habetur, nisi vel supervenerit sententia illius extinctionem decernens, vel cum lapsu temporis concurrat malum jus Actoris. Confer de his omnibus Rotam *in Camplen. Cappellaniæ* 28. *Novembr.* 1725. *cor. clar. mem Millin.*

76 Cæterum si instantia non fuerit legitime intimata, vel reproducta, deest requisitum pendentiæ litis; Rot. *in Colonien Parochialis de Vittemberg.* 16. *Jann.* 1747.
77 *cor. bon. mem. Viccom.* Idem est si fuerit affectate introducta; Rot. *in Januen. Jurispatronatus* 27. *Martii* 1748. *&* 15. *Junii ejusdem anni cor. Illustris. Molin.*, ubi quod lis re judicata sublata non est subjectum 78
Gratiæ derogatoriæ jurispatronatus in totum, etiam obtenta commissione restitutionis in integrum, si elapsis centum annis nihil actum sit.

Alterum requisitum est, quemadmodum supra in- 79
nuimus, ut nullus Patronus, existat in pacifica quasi possessione præsentandi. Cæterum si sit Patronus, qui in pacifica quasi possessione præsentandi existat, cessat ratio reservationis reposita in incertitudine Personæ præsentare debentis, adeoque frustra impetratur gratia derogatoria jurispatronatus in totum, quum non intendat Summus Pontifex præjudicium illi irrogare; Rot. *in dict. Colonien. Parochialis de Vittembergh* 17. *Januar.* 1746. *cor. bon. mem. Vicecom.*

Intellige tamen si existat ex *persona propria*, non 80
item *ex persona sui Auctoris*; Rot *in dict. Camplen. Cappellaniæ* 28. *Novembris* 1746. *coram clar. mem. Millin.* In jurepatronatus vero familiari suffragari, & quasi possessionem presentandi Auctoris ad impediendam dictam Gratiam, respondit idem Sacrum Tribunal in *Compostellana Parrochialis S. Thirsi* 8. *Martii* 1755. *coram bon. mem. Nunez, &* 12. *Febr.* 1745. *cor. bon. mem. Vicecomit.* Hæc de gratia *derogatoria jurispatronatus in totum.*

Ad gratiam vero *pro præsentato cum derogatione me-* 81
dietatis vocum satis est fuisse præsentatum a Patronis existentibus in quasi possessione præsentandi pro medietate ad formam ultimi status. Quinimo potest ob- 82
tineri hæc gratia ante hanc præsentationem, sufficitque quod ea intra quadrimestre superveniat; Rot. *in Papien. Beneficii* 4. *Maji* 1744. *coram Illustrissimo Thunn, &* 15. *Mart.* 1749. *cor. R. P. D. Clemente Impress. Romæ Typis Barbiellini* 1781., *& in Colonien. Vicariæ* 12. *Jun.* 1750. *cor. R. P. D. Canilliac.*

In hac Gratia quasi possessio Auctoris prodest Suc- 83
cessori, qualecumque sit juspatronatus.

Nec attenduntur exceptiones quamcumque indagi- 84
nem admittentes; Rot. *in dict. Camplen. Cappellaniæ* 28. *Novembris* 1746 *cor. clar. mem. Millin.*

Validitati hujus gratiæ non obstat sententia super in- 85
stitutione alterius Presentati lata jam ab Ordinario, Diversum tamen esset si ordinarius gratificationem il- 86
li concessisset. De cætero si gratificatio, & gratia præse- 87
ferant datam ejusd. diei, præsumptio est pro anterioritate gratiæ, nisi concludenter probetur, quod per aliquod spatium ejusdem diei Ordinarii sententia præcesserit; Rot. *in Colonien. Personatus* 22. *Novembris* 1743. *cor. b. m. Nunez, &* 25. *Januar.* 1745. *cor. Illustris Caprar. Almæ Urbis Gubernatore, &* 14. *Februar.* 1746. *coram R. P. D. Canilliac., &* 13. *Martii* 1747. *cor. bo. mem. Vicecom.*

Nec obstat si reticeatur alterum Præsentatum a Patro- 88
no habente medietatem jurispatronatus esse filium ejusdem, dummodo is, qui dictam gratiam obtinuit, sit Consaguineus, & agatur de jurepatronatus hæreditario; Rot. *in dict. Colonien. Personatus*. Quod si 89
Presantatus a Patronis habentibus medietatem jurispatronatus; sit insuper unus ex Patronis, dicta gratia vitiatur ex ejus reticentia; Rot. *in Tuden. Parrochialis de Luvaderes* 9. *Maji* 1749. *&* in confirmatoria 29. *Novembris ejusdem anni* 1749. *cor. Illustris. Molin.*

Restat, ut verba faciam de Gratia *Si neutri*. Ejus 90
requisita sunt non jus utriusque & litis pendentia. Quoad vero illum, qui impetrat gratiam hanc, hoc 91
ipso

ipso quod eam impetrat, fatetur nullum sibi jus competere, ut dixit Rot. *in Mindonien. Parochialium* 15. *Februar.* 1748. *cor. bon. mem. Lana*.

92 Lis per renunciationem sublata inefficax est ad susti-
93 nendam dictam gratiam. Idque etiamsi affectate reno-
94 vata sit. Quando autem dici possit affectate renovata, vide apud Rot. *in Colonien. Parochialis* 22. *Januarii* 1748. *cor. R. P. D. Clemente impress. Romæ Typis Barbiellini* 1781.

95 An Gratia hæc impetrari queat a Tertio? affirmandum videtur secundum ea, quæ firmavit Rot. *in Cæsenaten. Vicariæ* 14. *Maji* 1727. *cor. b. m. Gamaches.*

96 Quando & ex quibus clausulis dicta gratia impetrata dici queat ad majorem cautelam, adi Rotam *in Vercellen. Cappellaniæ* 29. *Nov.* 1720., *& in* confir-
97 matoria 5. *Junii* 1722. *coram bon. mem. Foscar.*

(*) Quando hæc gratia conceditur alteri ex litigantibus appellatur gratia *si neutri*: quando vero conceditur exstraneo tunc vocatur gratia *si nulli* Rigant. *in*
98 *Reg. XXIX. §. 1. n.* 135. Quid vero dicendum si alter ex collitigantibus moriatur lite adhuc pendente? Hoc casu ad omnes exstinguendas lites Apostolica Sedes solet collitigantem in jura adversarii vel naturaliter, vel civiliter defuncti subrogare, ne novus ei superveniat adversarius. Hinc Regula XXIX *de subrogandi collitigantibus* statuit: *quod quoties deinceps aliquem super quovis beneficio Ecclesiastico collitigantem in jure vel ad jus, si quod forsan ejus adversario in dicto beneficio competierit subrogari contigerit (dummodo prædictus collitigans in dicto beneficio intrusus non fuerit, nec super eo contra dict. adversarium postquam illud per triennium pacifice possederit lis tunc mota fuerit) aliorum quorumlibet de præmisso jure sive tunc vacet, vel cum vacaverit, impetrationes, vel concessiones etiam motu proprio infra mensem ante concessionem hujusmodi factæ nullius sint roboris vel momenti. Et nihilominus cupiens eorum fraudibus obviare per viventium beneficia illorum præsertim, quibus aut propter senium, aut propter infirmitatem immineret vitæ periculum, impetrant, ut illis decedentibus tamquam collitigantibus in eorum juribus facilius subrogentur voluit, ut deinceps nullus in jure, vel ad jus in beneficio defuncti, quod illo vivente in casibus similibus impetraverit, aliquo modo subrogetur, & subrogatio vel gratia* SI NEUTRI SI NULLI, *seu* NOVÆ PROVISIONIS, *aut* PERINDE VALERE *taliter impetranti nullatenus suffragetur. Quod etiam strictissime observari mandavit in impetrationibus beneficiorum per privationem, & amotionem ex quibusvis criminibus, & excessibus forsan perpetratis etiam usque ad definitivam sententiam, quæ tamen in rem non transiverit judicatam, processum foret*, *ibique* Rigant. & Gagliard. *de benefic. Eccles. cap.* 5. *§.* 61. 62. 63. præsertim in *notis*

99 Supra facta est mentio gratiæ *perinde valere*, quam concedi sciendum est, ut prædefuncti Pontificis gratiæ infra annum concessæ reconvalescant, ubi aliqua occurrat dubitandi ratio, quod ob vitium subreptionis aliumque defectum ipsæ nullitatis vitio laborent, sine tamen præjudicio juris alteri interea quæsiti. *Regul. XII. Omnes & singulas a Romano Pontifice prædecessore infra annum ante diem ejus obitus concessas gratiæ & justitiæ litteras temporibus debitis earum executoribus seu judicibus non præsentatas omnino revalidat, & in statum pristinum, in quo videlicet antea fuerant, vel pro quibus erant obtentæ quoad hoc plenarie restituit.* (*)

GUBERNATOR.

Gubernator non comprenditur sub nomine Magistratus Civitatis; Sac. Congr. Rit. *in Alexandrina* 15 *Mart.* 1608 *in* 4. *dubio* teste Sellio *in select. Canon. cap.* 27. *num.* 18. Barbosa *in Summa Apostolicar. decision. verb. Gubernator num.* 1. 1

Gubernatori Provinciæ non debet textus Evangelii osculandus porrigi; Sac. Congr. Rit. *in Cusentina* 17. *Julii* 1614. *& in Tropien.* 3. *Junii* 1617. ubi quod nec etiam debet in processionibus simul cum Episcopo incedere, quas refert Sellius *d. cap.* 27. *n.* 30. 2

Gubernator Civitatis Lauretanæ præcedit juxta consuetudinem Vicario Generali; Sac. Congr. Rit. *in Lauretana* 9. *Maji* 1609. quam citat Sellius *d. cap.* 27. *num.* 31. 3

Gubernator, & Magistratus recusantes contra solitum accedere ad Ecclesiam Cathedralem, debitis remediis cogendi sunt, ut accedant Sac. Congr. Rit. *in Fanen.* 1. *Sept.* 1607. penes Antonin. Dianam *moral. resol. p.* 5. *in fine*, *in collect. declaration. n.* 49. Lezanam *in sum. quæstion. Regular. tom.* 3. *verb. Ecclesia num.* 18. 4

Gubernator Civitatis non debet habere Sedem, seu locum in Choro, nec supra, nec inter Canonicos, sed omnino extra Chorum in loco decenti; Sac. Cong. Rit. *in Signina* 4. *Junii* 1615. referente Sellio *dict. c.* 26. *num.* 32. 5

Gubernator Civitatis debet habere Sedem pro audienda concione apud Episcopum, quæ tamen non sit major, nec pulchior Sede ipsius Episcopi, & neutra sit coloris rubri; Sac. Congreg. Rit. *in Perusina* 3. *Octobris* 1615. cujus meminit Ald. *in compend. Canon. resol. l.* 1. *t.* 16. *n.* 59. 6

Gubernatori Prælato solita Sedes cum strato in Ecclesia paranda est; Sac. Congr. Rit *in Fulginaten.* 30. *Januar* 1610. apud Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 71. 7

Gubernator Civitatis, quæ est caput Provinciæ, thurificandus est, & pacem habere debet ante Vicarium Episcopi, etiam absente Episcopo; in aliis vero minoribus Civitatibus post Episcopum thurificari, & pacem habere debet, sed absente Episcopo ei prefertur Vicarius; Sac. Cong. Episcop. & Regular. *sub die* 30. *Iunii* 1592. quam adducit Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 62. 8

Gubernator status, ubi viget consuetudo, thurificandus est ante Barones, & Curatos Ecclesiarum; Sac. Cong. Rit. *in Gotian. in Sardinia* 5. *Julii* 1613. teste Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 63. 9

Gubernator Protonotarius cum habitu prælatitio, id est rochetto, & mantelletta Divinis assistens, thurificandus est ante Canonicos immediate post Episcopum; Sac. Cong. Rit. *in Faven.* 5. *Julii* 1603. attestante Aldan. *d. tit.* 16. *num* 64. 10

Gubernator dignissimus, & perpetuus thurificandus est immediate post Episcopum, & ante Canonicos etiam paratos; Sac. Congr. Rit. *in Alexandrina* 15. 11
Mar-

*Mart.*1607.*in resp. ad* 4.*dub.* penes Sell. *d. c.*27.*n.*34. & Barb. *Summa Apost. dec. verb. Gubernator n.*11.

12 Gubernator Civitatis etiam non Prælatus, thurificandus est immediate post Canonicos assistentes, ante alios Canonicos; absente vero Episcopo, immediate post Vicarium Generalem; Sac. Congregat. Rit. *in Faventina* 9. *Maii* 1606. & *in Fanen.* 1. *Septembris* 1607. apud Sellium *d. cap.* 27. *num.* 35. etiamsi Gubernator sit uxoratus; Ead. Sac. Congreg. *in Faventina* 17. *Novemb.* 1607. cujus meminit idem Sellius *d. cap.* 27. *num.* 36.

13 Gubernatores Civitatum Sedis Apostolicæ quando sunt Referendarii, & Prælati, & utuntur rochetto, post Episcopum, & assistentes, ante Canonicos juxta consuetudinem thurificandi sunt; Sac. Congreg. Rit. *in Cæsenaten.* 7. *Decemb.* 1601. quam refert Aldan. *d. titul.* 16. *num.* 65.

14 Gubernator thurificari debet post Dignitates, & Canonicos tam Ecclesiæ Cathedralis, quam Collegiatæ; Sac. Congr. Rit. *in Camplen.* 28. *Januar.* 1612. quam citat Aldan. *d. tit.* 16. *num.* 66.

15 Gubernator Civitatis thurificandus est duplici, non triplici ductu thuribuli; Sac Congr. Rit. *in Civitatis Ducalis* 11. *Novemb.* 1614. apud Sellium *d. c.*27.*n.*38.

16 Gubernatores Capitulares electi a Capitulo, Sede vacante, non debent præcedere Decano, & Canonicis aliis ipsis dignioribus; Sac. Congr. Rit. *in Elboren.* 25. *Januar.* 1603. de qua Sellius *d. cap.* 27. *n.* 39. Licet ad ipsos tantum, & non ad Decanum, & alios Canonicos non electos pertineat decidere, & votare in is, quæ pertinent ad curam ei commissam; Ead Sac. Congreg. *in d. Elboren.* 5. *Julii* 1603. penes Sellium *d. cap.* 27. *num.* 30.

17 Gubernator Judex, & alii Ministri non possunt prohibere Executoribus Curiæ Laicæ, quo minus exequantur monitoria, & mandata Curiæ Eccles. etiam nulla ab eis petita licentia, seu assensu; Sac. Cong. Imm. *in Macerat.* 2. *Septemb.* 1664. *lib. Decret. Rocci p.* 587. *in Vercell.* 30. *Junii* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 131.

18 Gubernator debet permittere Episcopo liberum usum Birruariorum, & carcerum Laicalium; Ead. Sac. Cong. Immunit. *in Civitatis Castellanæ* 19. *Julii* 1679. *lib.* 2. *Decret. Altoviti pag.* 1800.

19 Quare Gubernator carcerans Balivum Curiæ Laicæ, eo quod ei præsentasset præceptum Curiæ Episcopalis, excommunicatur; Ead Sac. Cong. Imm. *in Sutrina* 13. *Jan.* 1703. *lib.* 3. *Decr. Vallem. pag.* 468.

20 Gubernator denegans claves carcerum communium Curiæ Ecclesiasticæ, graviter reprehenditur; Ead. Sac. Cong. Immun. *in Civit. Castellanæ* 28. *Februarii* 1662. *lib. Decr. Rocci pag.* 386.

21 Gubernator pariter reprehenditur graviter, & acriter pro carceratione Birruarii Curiæ Episcopalis, & ipsi injungitur, ut sine mora eum relaxet cum refectione damnorum; Ead. Sac. Congr. Immun. *in Camerinen.* 9. *Mart.* 1649. *lib.* 4. *Decr. Paul. pag.* 73.

22 Gubernator non potest cogere Colonos bonorum Patrimonialium Episcopi ad mittendum eorum animalia pro servitio, & reaptatione viarum, nisi habeat a Sancta Sede facultatem specialem; Ead. Sac. Cong. Imm. *in Macerat.* 15. *Decembr.* 1654. *lib.* 5. *Decr. Paul. pag.* 60.

23 Nec potest prohibere Notariis, & Officialibus Curiæ Episcopalis, quin exercere possint Officia publica Communitatis; Eadem Sacra Congr. Imm. *in Firmana* 8. *Aprilis* 1631. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 74.

Gubernator declaret per suum Edictum circa damna data non esse cogendos Ecclesiasticos ad dandas querelas pro damnis datis in bonis Ecclesiasticis in Curia Gubernatoris. Ead Sacr. Cong. Immun. *in Massana* 2. *Junii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 50. 24

Non potest, nec debet Episcopus permittere Clericum incedentem in habitu, & Tonsura gerere vices Gubernatoris Laici absentis. Ead. Sac. Congreg. Immun. *in Civitatis Plebis* 24. *Januarii* 1651. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 97. 25

Gubernator contra eum, qui in fraudem reassumpsit habitum Clericalem, potest prosequi causam quoad bona, non autem quoad personam; Eadem Sac. Congreg. Immun. *in Reatina* 10. *Septembris* 1629 *lib.* 2. *dec. Paul. p.* 6. *in Nullius S. Laurentii in Campo* 17. *Decembris* 1630. *lib.* 2. *dec. Paul. pag.* 68. 26

Injungitur Gubernatori, ut faciat suos Birruarios excommunicatos parere, alias illos removeat Ead. Sac. Cong. Immum. *in Maceraten.* 16. *Junii* 1651. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 163. 27

Facto verbo cum Sanctissimo injungitur Gubernatori; ut non impediat, quatenus Episcopus procedat ad pœnas spirituales contra Birruarium, qui Clericum offendit, etiamsi Gubernator prævenerit in captura. Ead. Sac. Cong. Immun. *in Macerat.* 20 *Junii* 1656. *lib.* 5. *decr. Paul. pag.* 100. 28

Gubernator non habet potestatem visitandi molendina Ecclesiasticorum, nec molestandi Molitores affictuarios eorumdem. Eadem Sacr. Congr. Immun. *in Verulana* 2. *Octobris* 1691. *lib. decret. Grim. pag.* 18 29

Nec visitandi Furnos Ecclesiasticorum; vide verb. *Furnus num.* 15. 30

Gubernator tenetur declarare in suo Edicto, quo prohibetur indistincte, ne quis possit emere, & vendere frumenta absque ejus licentia, non comprehendi Ecclesiasticos. Ead. Sacr. Cong. Immun. *in Guardien.* 6. *Augusti* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 208. 31

Non potest impedire, seu punire Larvatos die festo de licentia Episcopi. Ead. Sac. Congreg. Immun. *in Civitatis Castellanæ* 6. *Februar.* 1694. *d. lib. pag.* 102. 32

Gubernatori, quamvis sit Clericus conjugatus, datur facultas procedendi contra Personas Ecclesiasticas, & quomodocumque exemptas, nec non examinandi; easque in casu renitentiæ cogendi cum solita præservatione. Ead. Sac. Congr. Immun. *in Perusina* 2. *Junii* 1703. *lib.* 3. *decr. Vallem. pag.* 492. Item quamvis non sit Clericus, datur facultas procedendi contra Clericum. Eadem Sacr. Congreg. Immun. *in Amerina* 24. *Martii* 1688. *lib. decret. Martelli pag.* 257. 33 34

Jussu Sanctissimi aliquando Episcopus consignat Gubernatori corpus delicti. Ead. Sac. Congr. Immun. *in Aquipendii* 11. *Decembris* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 160. & *alibi*. 35

Injungitur Gubernatori, qui mandaverat carcerari reum in loco immuni, ut ipse una cum aliis Ministris suæ Curiæ omnino adeant Episcopum pro absolutione a Censuris incursis, & simul injungitur Episcopo, ut benigne illos recipiat, & dictum Gubernatorem, & Magistratum absolvat privatim, alios vero officiales inferiores publice in forma Ecclesiæ consueta 36

sueta. Ead. Sac. Congreg. Immun. *in Narnien.* 4. *Augusti* 1627. *lib.* 1. *dec. Paul. fol.* 59.

37 In casu occisionis mulieris cum fœtu, Sanctissimus tribuit Gubernatori facultatem procedendi, & injungit Curiæ Archiepiscopali Firmi, ut consignet carceratum eidem Gubernatori. Ead. Sac. Cong. Immun. *in Asculana, seu Firmana* 15. *Maii* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 121.

38 Ad tuendam publicam quietem a Bannitis, & Facinorosis datur Gubernatori Asculi facultas procedendi contra Personas Ecclesiasticas, tam sæculares quam Regulares, & quovis alio titulo privilegiatas, easque examinandi, & cogendi absque incursu Irregularitatis; Ead. Sacr. Cong. Immun. *in Asculana* 20. *Octobris* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 152. Etiam extra Jurisdictionem. Ead. Sacr. Cong. Immun. *in ead.* 1. *Martii* 1695. *d. lib. pag.* 175.

Recensentur aliqui Gubernatores Excommunicati.

1 Datur Episcopo Narnien. facultas absolvendi privatim Gubernatorem, ejusque Cancellarium ob carcerationem cujusdam Rei habilitati a Curia Episcopali ad habendam Civitatem loco Carceris; impositis pœnitentiis salutaribus, ac de consensu Partis; & quatenus hæc sit absens a d. Civitate, recipiat idoneam cautionem de reficiendis damnis juxta summam liquidandam. *Ead. Sacr. Cong. Immun. in Narnien.* 7. *Nov.* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 85.

2 In honorem Festi Paschalis absolvitur cum reincidentia Gubernator, & Ministri Curiæ Laicalis, eo quia processerunt in quadam causa Clerici conjugati, & carcerarunt successive ejus consanguineos ob recursus ab ipso factos ad Curiam Episcopalem, dummodo non existant in aliqua actuali læsione Immunitatis Eccles. & se obligent de parendo mandatis Papæ. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Policastren.* 30. *Martii* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 114.

3 Episcopus absolvat cum reincidentia Gubernatorem Civitatis N. qui violenter posuit, ut dicitur, *un Banco* in Ecclesia, quatenus judicet dignum tali gratia, & pro sua prudentia id expediens judicaverit. *Ead. Sac Cong. Immun. in Isernien.* 30 *Octob. d. Anni, & lib. pag.* 154.

4 Gubernator, & Satellites, qui carcerarunt Balivum Curiæ Episcopalis, absolvuntur in forma privata, & abolitis prius actis factis per Curiam Laicalem, & refectis damnis ob d. carcerationem ipsi illatis *Ead. Sac. Congr. Immun. in Imolen.* 10 *Jan* 1690.

5 *lib. Decret Mart. pag.* 561. Item absolvuntur Gubernator, & complices ob recognitionem corporis delicti factam in Ecclesia absque facultate Apostolica. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Nullius S. Marci* 21. *Nov.* 1693.

6 *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 87. Item Gubernator, qui propria auctoritate extrahi fecerat ab Ecclesia cadaver ad effectum recognoscendi corpus delicti. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Portuen. eadem die pag.* 87.

7 Item Gubernator Atini, Ministri, & Executores Curiæ Laicalis ob carcerationem, & læsionem Clericorum *Ead. Sacr. Cong. Immun. in Atini* 17. *April.*

8 1694. *d. lib. p.* 119. Insuper ob carcerationem Cursoris Curiæ Episcopalis. *Ead. Sac. Congr. Immun. ibi-*

9 *dem.* Præterea sustinentur censuræ contra dictum Gubernatorem, eo quod vulneraverit Cursorem dict. Curiæ *Ead. Sac. Congr. Immun. ibid.* Rursus idem 10

Gubernator absolvitur impositis gravibus pœnitentiis salutaribus, quia carceraverat duos Clericos Salvaticos. *Ead. Sac. Cong. Immun. in ead.* 9. *Julii* 1695. *d. lib. pag.* 200.

Contra Gubernatorem Minerbinen. Episcopus procedat ad aggravationem Censurarum super earum contemptu, & procedat etiam juridice super Edicto læsivo libertatis Ecclesiasticæ, ex eo quia prohibebat sæcularibus emere, & recipere panem Franchitiarum Ecclesiasticis debitarum. *Ead. Sacr. Congr. Immunit. in Minerbinen.* 6. *Nov.* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 155. 11

Et injungitur Nuncio Apostolico, ut instet apud d. Proregem, ut condigne puniat Gubernatorem pro publicatione præfati Edicti. *Ead. Sac. Congr. Immunit. ibid.* Rursus contra præfatum Gubernatorem denuo proceditur ad aggravatorias ob spretum Censurarum. *Ead. Sac. Congr. Immun. in ead.* 8. *Decemb. d. Anni, & lib. pag.* 160. 12 13

Prævia consignatione carceratorum in manibus Curiæ Ecclesiasticæ, præstita cautione de in omnibus parendo mandatis Ecclesiæ, datur facultas absolvendi d. Gubernatorem cum reincidentia post mensem, quatenus se gesserit cum debito respectu erga Censuras, saltem ab initio Quadragesimæ. *Ead. Sac. Congr. Immun. in ead.* 26. *Martii* 1691. *d. lib. pag.* 179. 14

Denuo injungitur Episcopo, ut procedat prout de jure contra Gubernatorem d. Civitatis, & alios pro Edictis læsivis Ecclesiasticæ libertatis, & ut supra *n.* 12. pro extractione a loco immuni, & in reliquis ad ulteriora procedat super spretu Censurarum. *Ead. Sac. Congr. in ead.* 19. *Aprilis d. Anni, & lib. p.* 183. 15

Insuper quia carceraverat duos Clericos Salvaticos, datur facultas eumdem absolvendi, constito de reintegratione Ecclesiæ, & prævia obligatione de non incurrendo amplius in similia, & impositis gravibus pœnitentiis salutaribus. *Ead. Sac. Congr. Immun. in ead. d. Anni, & lib. pag.* 200. 16

Gubernatorem Carinolen. ejusque Ministros prævio deposito penes personam Eccl. summæ exactæ a Custode animalium Clerici carcerati, eo quia Clericus non obedierat Edicto edito circa animalia, Episcopus absolvat cum reincidentia, quatenus humiliter petat *Ead. Sac. Cong. Immun. in Carinolen* 19. *Julii* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 203. Insuper contra eundem procedat super spretu Censurarum. *Ead. S. Cong. Immun. in ead.* 6. *Aug. d. Anni, & lib. pag.* 207. 17 18

Constito de reparatione Ecclesiæ violatæ ob extractionem confugiti in eamdem, arbitrio Episcopi absolvitur private Gubernator, alii vero in forma consueta, prævio tamen consensu omnium interesse habentium, qui sunt in Diœcesi, & prævia cautione de reficiendis damnis, & parendo mandatis Ecclesiæ. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Theanen.* 4. *Junii* 1695. *d. lib. pag.* 193. 19

Sic Gubernator Avellinen. absolvitur private, ejus autem Minister publice ob carcerationem Clerici. *Ead. Sacr. Cong. Immun. in Avellinen.* 8. *Maii* 1694. *d. lib. pag.* 21 20

Gubernator Verulanus, seu ejus Curia excommunicatur, quia visitavit Molendina Ecclesiasticorum, & carceravit Molitores affictuarios eorumdem. *Ead. Sacr.* 21

Sacr. Congr. Immun. in Verulana 2. Octobr. 1691. lib. decret. Crim. p. 18. in Vigilien. 12. Novembr. 1704. lib. 3. Decr. Val. pag. 627.

22 Gubernator Castri Turris absolvitur, dummodo revocet præceptum factum Officialibus Confraternitatis de non egrediendo a d. loco, nisi soluta dote quibusdam mulieribus debita ab ipsa Confraternitate; & revocet omnia alia læsiva libertatis Ecclesiasticæ; *Ead. Sac. Congr. Imm. in Alatrina 13. Decemb. 1692. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 10.*

23 Proceditur contra Gubernatorem retinentem fructus cujusdam Beneficii. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Aquilana 1. Januar. 1695. d. lib. pag. 165.*

24 Attenta reintegratione Ecclesiæ, & prævio consensu Partis, ac juramento de non incurrendo amplius in similia, absolvitur Gubernator cum suis Ministris ob carcerationem Clerici, & sequestrationem rerum ejusdem. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Materanen. 12. Nov. 1695. lib. 1. Decret. Vall. pag. 227.*

25 Item constito de reintegratione, & cum supradictis conditionibus absolvitur Gubernator private, sed servata forma, alii vero in forma consueta, qui carceraverant Custodes animalium Clerici. *Ead. Sacr. Congr. Imm. in Carinolen. 17. Decemb. d. Anni, & lib. pag. 235.*

26 Gubernator, ejusque Ministri absolvuntur cum reincidentia, prævia cautione de parendo mandatis Ecclesiæ, & quatenus humiliter, & personaliter petant; *Ead. Sac. Congr. Immun. in S. Severinæ 17. Decemb. d. Anni, & lib. pag. 236.*

27 Attenta abolitione actorum, & prævia obligatione de abstinendo a similibus, absolvitur Gubernator, qui processum formaverat contra Sacerdotem; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Asculana 31. Augusti 1700. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 311.*

28 Præmissis consuetis conditionibus, & facta obligatione de servando in posterum debitum respectum Immunitati, & jurisdictioni Ecclesiasticæ, absolvitur Gubernator cum suis Ministris ob carcerationem Clerici; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Nepesina 18. Septembris d. Anni, & lib. pag. 314.*

29 Gubernator Frosinonis absolvi potest a Confessario; ejus autem Ministri absolvantur ab Episcopo privative ob carcerationem detentorum in carceribus Laicis vigore mandati Curiæ Episcopalis; *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Verulana 3. Augusti 1694. lib. 1. Decr. Vallem. pag. 138.*

30 Locumtenens Frosinonis, eo quod testem examinatum in Curia Ecclesiastica super loci Immunitate carceraverat, jubetur accedere ad Urbem; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Verulana 14. Januar. 1698. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 133.*

31 Locumtenens positis solitis conditionibus absolvitur in forma Ecclesiæ consueta ob perquisitiones in Ecclesia factas; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Hydruntina 9. Februarii 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 105.*

32 Imposita aliquali eleemosyna arbitrio Episcopi, absolvitur Locumtenens Oppidi N. qui extraxerat ab Ecclesia homicidam, præcise ad vitandum tumultum Populi acriter concitatum; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Aquen. 28. Septemb. 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 148.*

33 Gubernator Placentiæ in Hispania aliorum auxilio confugam violenter ab Ecclesia extraxit, ac per Civitatem publice fustigatum in Ecclesiam reposuit: Constito autem, quod idem Gubernator, & alii abstinuerint ab exercitio quorumcumque munerum, & se gesserint in omnibus tamquam Censurati per mensem, & prævia satisfactione partis, & quatenus Oratores humiliter petant, datur Episcopo facultas absolvendi Gubernatorem in Sacello Episcopali in forma Ecclesiæ, alios vero in Ecclesia, servata forma pariter, soluta prius tamen per Gubernatorem eleemosyna in summa duplarum 100., & per alios omnes in summa duplarum viginti quinque, eroganda in aliquo patenti opere in reparationem injuriæ Ecclesiæ illatæ, arbitrio Episcopi; *Eadem Sac. Congr. Immun. in Placentina Hisp. 18. Augusti 1699. lib. 2. decr. Vallem. pag. 240.*

Gubernator, Magistratus, & alii Censurati ob violentias Ecclesiæ illatas in violenta collocatione scamni, prævia remotione ejusdem scamni, absolvuntur arbitrio Episcopi etiam in forma privata, si humiliter petant; *eadem Sacra Congregat. Immunit. in Isernien. 1. Martii 1695. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 174.* 34

Gubernatori Urbis nulla competit jurisdictio in Civilibus contra Clericos, & loca Pia. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 115. incip. *Romanæ Curiæ* §. 23. 35
Exceptis causis mercedis, & summæ infra scuta 25. 36
etiamsi adsit obligatio Cameralis. Idem *ib.* §. 24.

Gubernatore Civitatis, aut loci Ditionis Ecclesiasticæ decedente, non licet Magistratibus, sive Consiliis subrogare Pro-Gubernatorem. Idem Constitut. 117. incip. *Ad populorum* §. 1. Non obstante quacumque consuetudine, aut quasi possessione. Nisi doceant de expresso privilegio a Sede Apostolica sibi concesso. Idem *ibid.* §. 7. & 8. 37 38 39

Gubernatoribus Prælatis Civitatum Ditionis Ecclesiasticæ decedentibus, subrogantur ipso facto eorum Locumtenentes cum facultatibus, & emolumentis. Idem *ib.* §. 1. Gubernatoribus non Prælatis substituuntur similiter Procuratores Fiscales. Idem *ib.* §. 2. & 3. Gubernatoribus a Præfectis sive aliis Gubernatoribus dependentibus subrogari jubetur aliquis Pro-Gubernator. Idem *ib.* §. 4. In Legationibus Romandiolæ & Ferrariæ hujusmodi subrogatio pertinet ad Cardinales Legatos, sive præsides Provinciarum. In Legationibus autem Bononiæ, & Urbini spectat ad eos, ad quos pertinet deputatio Gubernatorum. Idem *ib.* §. 5. 6. 40 41 42 43 44

Gubernatoris Urbis Tribunal certo Judicum, & notariorum numero constare debet, quibus omnibus certa emolumenta assignantur a Benedicto XIV. t. 2. Constit. 44. incip. *Rerum humanarum*. Iisdem certa summa annua attribuitur pro expensis commissionum ex qua si quid reliquum fuerit in fine anni, inter omnes æqualiter dividendum erit. Idem *ibid.* Gubernatori Urbis prohibetur ullum Judicem, Notarium, aut substitutum admittere supra numerum a Pontifice statutum. Idem *ibid.* Gubernator Urbis cibaria taxare debet pro Judicibus, & commissariis ad commissiones prodeuntibus; & idem annua scuta centum loco præmii partiri potest inter eos, qui digniores se præstiterint. Idem *ibid.* Gubernatori urbis S. R. E. Vice-Camerario concessum est Rochettum per Urbem deferre, & Lemniscos nigros equorum capiti appensos habere. Idem *in Appendice n. 5. pag. 30.* 45 46 47 48 49

Gu-

50 Gubernatorum per Ditionem Ecclesiasticam constitutorum controversiæ Cæremoniales cum Episcopis definiuntur, & assignantur certæ Cæremoniales Leges, quas erga Episcopos servare jubentur. Idem tom.1. Constitut.18. incip. *Quod Apostolus*, *& tom.2. in Appendice num.2. pag.11. & sequent.* ubi ad longum adducuntur,& ibi brevitatis gratia videndæ relinquuntur.

GUIDAGIUM, SEU PEDAGIUM. Vid. verb. *Gabella num.9.*

G U L A.

S V M M A R I V M.

1 *Gula quid sit, & quot quibusque modis peccatum Gulæ committatur*, ad num. 7.
8 *An gula, comessatio, potatio, sit ordinarie per se, vel tantum per accidens peccatum mortale evadat*, ad num. 9.
10 *An sit illicitum commedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, & quid pro satietate intelligi debeat*, ad num.11.
12 *Ebrietas quid sit, an suapte natura peccatum mortale, & an liceat unquam se inebriare*, ad num.17.
18 *An alterum inducentes seu provocantes ad illicitam ebrietatem, & præsertim Cauponæ, mortaliter peccent*, ad num.20.
21 *An & quomodo peccet Judex inebrians reum, ut eum sic inducat ad fatendum crimen.*
22 *An graviter peccet reum ad mortem damnatum ac rite dispositum inebrians eo fine, ut cruciatus & mortem non sentiat.*
23 *An & quando in carcere detentus graviter peccet Custodes inebriando, ut ipse evadat*, ad n.25.
26 *An liceat unquam aliquem inebriare ad malum quodlibet evitandum*, ad num.27.
28 *An graviter peccent, & ad quid teneantur qui sciunt se in ebrietate solere percutere Uxorem, Filios,atque Domesticos,aut damna aliis inferre.*
29 *An & quando liceat bibere in sanitatem aliorum*, ad num.31.
32 *Quot & quæ sint Gulæ filiæ*, ad num.37.

1 Gula est inordinatus, seu immoderatus appetitus,
2 usufque cibi ac potus. *Est in re communis.* Quinque sunt species; seu modi, quibus peccatum Gulæ solet committi; Sic S. Gregorius *l.3. moral. cap.17.* ibi: *Quinque modis Gulæ vitium tentat, aliquando namque indigentiæ tempora prævenit, aliquando lautiores cibos quærit, aliquando quæ sumenda sunt, accuratius præparari appetit, aliquando in ipsa quantitate sumendi mensuram necessitatis excedit, aliquando in ipso actu immensi desiderii peccat.* S. Gregorium sequitur D. Thomas 2. 2. *q.* 184. *art.*4. *& communis aliorum*, & prædicti quinque modi comprehenduntur in hoc versu a S. Thom. *l. c.* adducto.

Præpropere, laute, nimis, ardenter, studiose.

3 *Præpropere* quis dicitur peccare peccato Gulæ, quando tempora indigentiæ prævenit. Unde si in die jejunii notabiliter præveniat tempus ordinarium refectionis sine necessitate, peccat mortaliter, si autem aliis diebus, vel nimis mane: vel ante orationem, vel sæpius, quam deceat, comedat, & bibat, peccat solum venialiter. Hic juvat adducere duos sequentes veteres versus.

Qui semel est, Deus est; homo qui bis; bestia qui ter.
Qui quater Dæmon, qui quinquies est sua Mater.

4 *Laute* quis dicitur peccare peccato Gulæ, quando nimia sollicitudine quærit cibos pretiosos, delicatos, aut particulares, & similiter pretiosiora, & delicatiora vina ex sola Gulæ aviditate. Si autem propter infirmi consolationem, Principis, amicorum, seu conjunctorum adventum, convivii occurrentiam, vel ordinariam sese lautius certis diebus recreandi consuetudinem quærantur cibi pretiosiores, delicatiores, & rariores, nullum ordinarie committitur peccatum. Unde S. Augustinus *l.3. de Doctrina Christiana cap.*12. sic ad rem dicit: *In omnibus talibus, non usus rerum, sed libido utentis in culpa est. Fieri enim potest, ut sine aliquo vitio cupiditatis, vel voracitatis pretiosissimo cibo sapiens utatur; insipiens autem fœdissima Gulæ flamma in vilissimum ardescat.* Idem ait S. Gregorius *l.* 30. *moral. cap.* 14. *Neque enim cibus* inquit, *sed appetitus in vitio est, unde & lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus; & abjectiores non sine reatu conscientiæ degustamus.*

5 *Nimis* quis dicitur peccare peccato Gulæ, quando nimiam & immoderatam cibi, & potus quantitatem absorbet; quia tamen difficile est limites debitæ comestionis, & potationis non excedere, cum venter sit exactor inquietus, nisi temperantiæ frænum ei injiciatur; Unde S. Gregorius *l.* 30. *moral. c.* 14. dicit: *Quia per esum voluptas necessitati miscetur, quid necessitas petat, & quid voluptas suppetat, ignoratur*: Ideo debet unusquisque complexionem suam consulere, & inde sibi regulas præscribere, semper in mente retinens id, quod dicit Card. Bona *in manud. ad Cœlum c.4. §.1.* scilicet quod *pauci sunt infirmi, quos Gula ad ægritudinem non adegerit; & ibidem §. 1. in fine* quod *Gula multo plures occidit, quam gladius.* Unde recte Poeta, prout refert Ursaya *in Miscellaneo sacro, & profano verb. Gula.*

Gulæ pone metas, ut sit tibi longior ætas.

6 *Ardenter* quis dicitur peccare peccato Gulæ, quando cibum, & potum nimis avide sumit, quod contingere potest etiam in cibis, & potionibus vilioribus, ut patet experientia in Esau, qui nimis avidus lenticulæ fratris sui Jacob pro ea primogenita sua stulte commutavit. Unde S. Augustinus *l.*10. *Confess. c.* 31. ait: *Non ego immunditiam obsonii timeo, sed immunditiam cupiditatis... Scio Esau lenticulæ concupiscentia deceptum.*

7 *Studiose* quis dicitur peccare peccato Gulæ, quando nimis accuratam, & exquisitam in ciborum condimentis præparationem exquirit: Unde Hugo *de disciplina c. ult.* dicit: *Quidam sunt, qui præparandis*

 cibis

cibis nimium studium adhibent, infinita decoctionum genera excogitantes, modo mollia, modo dura, modo calida, modo cocta, modo assa desiderant, & tanta sollicitudine præparantur, ut devoratis jam quatuor, aut quinque ferculis prima non impediant novissima, semper novos sapores desiderant instar fœminarum pregnantium .... : ad irritandam autem Gulam hæc fiunt, non ad sustentandam naturam, ad aviditatem explendam, non ad necessitatem supplendam.

8 Gula, comessatio, potatio ordinarie per se est solum peccatum veniale, quia nimirum excessus non enormis in re alias indifferenti, vel licita, nonnisi venialis culpa est. Sic S. Augustinus *serm.* 4. *in die Animarum t.*10. ubi ait: *Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit quam necesse sit, ad minuta peccata pertinere noverit*, & S. Thomas 2. 2. *quæst.*148. *art.*2. sic dicit: *Si vero in vitio Gulæ intelligatur inordinatio concupiscentiæ tantum secundum ea, quæ sunt ad finem, utpote quia nimis concupiscit delectationes ciborum ...
9 est peccatum veniale.* Per accidens tamen potest evadere peccatum mortale multipliciter. I. Ratione enormis excessus, & deformitatis contra virtutem temperantiæ qua homo statum naturæ rationalis enormiter, & horrende deturbat, maxime, qui scienter, & ordinarie se insarcit, & ingurgitat usque ad vomitum, & qui ex proposito comessat, & potat in excessu, ut vomat; talis enim Gula, comessatio, & potatio *ad Roman.*13. *Galat.*5. 1. *Petr.*4. *& in Epistola Judæ num.*12. inter peccata mortalia enumeratur. II. Ratione scandali, dicit enim Apostolus 1. *ad Cor.*8. *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* III. Ratione gravis nocumenti corporis, ut qui ex nimia comessatione, & potatione prævidet aut prævidere debet contracturum se morbum notabilem, ut enim dicitur *Ecclesiastic.*37. *Propter crapulam multi perierunt.* IV. Ratione gravis nocumenti animæ, & cum quis advertit ex nimia ingurgitatione sibi causari graves morbos libidinosos, quibus ordinarie consentire solet. V. Ratione impotentiæ servandi præcepta graviter obligantia, ut solvendi debita, alendi familiam, studendi in Judice, aut Advocato, ubi res urget & hujusmodi. VI. Ratione ultimi finis positi in cultu ventris, ut faciebant olim Epicurei, de quibus Apostolus *ad Philippens.*3. *dicit*: *Quorum Deus venter est; & ad Roman.*16. *Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri.*

Illicitum est comedere, & bibere usque ad satietatem 10
ob solam voluptatem. Innocentius enim XI. *die* 2. *Maii.* 1679. expresse damnavit sequentem propositionem inter alias ordine 8. *Comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus
naturalis suis actibus frui.* Hic ad damnatæ propositio- 11
nis (*a*) intelligentiam est advertendum, quod satietas potest duo significare, vel comestionem & potationem talem, qua satisfit fami, & siti; vel talem, quæ fiat in majori quantitate, quam requirit sustentatio. Si sumatur primo modo, comedere & bibere usque ad satietatem nullum est peccatum, si secundo modo, est peccatum. Sic ex S. Augustino *tom.* 10. *serm.* 4. *in die animarum*, ex S. Gregorio *lib.*30. *moral.c.*17. ex S. Isidoro relato, & secuto a S. Thoma 2.2.*q.*148. *art.* 4. probat Cardenas *in* 2. *Crisi dissert.* 7. *n.* 26. Sanctus enim Augustinus *l. c.* sic ait: *Quoties aliquis in cibo, & potu plus accipit, quam necesse est, ad minuta peccata pertinere noverit.* S. Gregorius *loc. cit.* ait committi peccatum Gulæ, cum quis *in ipsa quantitate sumendi mensuram necessitatis excedit*; S. Isidorus *loc. cit.* affirmat peccare gulosum, dum excedit in cibo *secundum quantum*; S. Thomas *l. cit. in dicto versu* dicit quod committitur peccatum Gulæ, cum quis *Nimis* comedit.

Ebrietas est excessus voluntarius in potu voluptatis 12
gratia factus usque ad privationem usus rationis. *Est
in re communis.* Ebrietas formalis & voluntaria est 13
peccatum mortale. *Est communis* cum S. Thoma 2.2. *q.* 150. *art.* 2. & habetur ex Sacra Scriptura; *ad Galatas* enim 5. *Ebrii excluduntur a Regno Dei, & Isaiæ* 5. legitur: *Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam ... Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & Viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Væ autem non usurpat Scriptura, nisi contra peccatum mortale.

Probabilius licitum est se inebriare ex præscripto Me- 14
dici ad recuperandam sanitatem, si desit aliud medium. Et ratio est, quia sicuti licitum est se in perpetuum privare brachio, vel pede, ut servetur totum corpus, ita multo magis ad breve tempus usu rationis; non enim est inebriatio formalis, quia non est voluptatis gratia, ut requiritur ex data definitione, sed

Nota Romani Theologi.

(*a*) Damnata ab Innocentio XI. propositio eo videtur exposita consilio ab Auctore nostro, ut licitum esse velit intendere delectationem, quæ capitur ex cibo, & potu moderato; quemadmodum a Sanchesio, Escobario, Moya, aliisque benignioribus Theologis propugnatur. Cum solam cibi vel potus quantitatem respicere propositionem illam contendat, facile est intelligere Ferrarium nostrum opinari improbatam a Summo Pontifice non esse delectationem, quam pro fine, habeat ultimo comedens, & bibens ad satietatem. Sed quis æquo animo ferat hanc interpretationem? Voluptas sane, & sapor cibi & potus peccatum non est, quia *non solum cibo, sed etiam cibi sapore indiget infirmitas corporis*, inquit August. *lib.*4. contra Julian. *cap.*14. sed qui manducant, & bibunt ob solam voluptatem, semper peccant saltem venialiter; nam inordinatus tunc est eorum appetitus quo fruuntur utendis, ideoque peccatum gulæ, juxta traditam definitionem. Audiatur S. Thom. 2. 2. *quæst.* 189. *art.*2. *Homines*, inquit, *gulæ dediti, ventri suo, tanquam ultimo fini famulantur. ut* Rom. XVI. *ait Apostolus*; *Hujusmodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed ventri. Item ad* Philippen. III. *Quorum Deus venter est. Si vero in vitio gulæ*, subdit idem Doctor, *intelligatur inordinatio concupiscentiæ, secundum ea, quæ sunt ad finem, utpote quia nimis concupiscit delectationem ciborum, non tamen ita, quod propter hoc faceret aliquid contra legem Dei, est peccatum veniale.*

sed materialis, ut ex justa causa, cum talis ebrietas sit re ipsa necessaria ad conservationem vitæ (*a*). Sic tenent Silvester verb. *Ebrietas q.*2. Sa *eod. verb. num.* 4. Armilla *eod. verb. num* 5. Naldus *eod. verb. num.* 2. P. Ledesma *tract.* 23. *cap.*3. Navarr. *cap.* 23. *num.* 119. Tolet. *lib.* 8. *cap.* 61. Tanner. 2. 2. *d.* 3. *q.* 4. *num.* 53. Diana *p.* 6. *tract.* 7. *resolut.* 44. Bonacina *t.* 2. *d. ult. quæst.* 1. *par.*1. *propos.* 1. *num.* 3. Alv. 1. 2. *d.* 147. *n.* 6. Reginald. *lib.* 22. *cap. ult. num.* 55. Baldell. *lib.* 3. *d.* 30. *num.* 23. Rayn. *de virt. & vit. lib.* 6. *sect.* 2. *cap.* 6. *num.* 113. Joan. Pontius *d.* 22. *q.* 12. *num.* 103. Stephan. *tit.* 1. *d.* 5. *num* 76. Loth. *tract.* 18. *art.* 8. Ilsung. *tract.* 4. *d.* 1. *num.* 54. Layman. *lib.* 3. *sect.* 4. *num.* 5. Busembaum *lib.* 5. *dub.* 5. *art.* 2. Sporer *t.* 1. *tract.* 1. *cap.* 7. *sect.* 2. *num.* 62. La Croix *lib.* 5. *num.*
15 311. alique plurimi citati ab ipso *num.*309. Varii autem alii cum Mendo *d.* 13. *q.* 24. Henno *tom.* 1. *tract.* 1. *de peccatis actualib. disp.*4. *art.*3. *conclus.* 1. & apud ipsum S. Antoninus, Silvius, & alii sustinent contrarium, quia, dicunt ipsi, ebrietas est intrinsece mala, & per se loquendo est peccatum mortale, adeoque nunquam potest esse licita. At revera ebrietas est solum intrinsece mala, cum est facta *voluptatis gratia*, non autem cum est facta ex justa causa, qualis est conservatio vitæ non alio medio conservabilis.

16 Sic probabilius licitum est se inebriare ad vitandam mortem ab alio intentatam, dummodo absit scandalum, neque cedat in contemptum Religionis, & virtutis temperantiæ a Christianis servandæ. Et ratio est, quia, si ad redimendam vitam a Tyranno fas est sibi ipsi manum, vel pedem amputare, cur non etiam rationis usum ad breve tempus sibi adimere? Lessius *lib.* 4. *cap.* 3. *d.* 4. *num.* 37. Layman *loc. cit. n.* 5. Busembaum *loc. cit. num.* 3. Azor. Reginald., Bal-
17 dell., La Croix, & alii. Contrarium tamen sentiunt multi alii nitentes pro se adducere Divum Augustinum *serm.* 232. *de tempore*, ubi sic habet: *Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur, aut bibas, aut morieris: melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* Sed S. Augustinus, ut exponunt Lessius, Dicastill., Illsung. apud La Croix *loc. cit. num.*311. loquitur de casu, quo in contemptum Religionis, vel virtutis bibendum esset, quod & concedit etiam nostra conclusio. Fateor tamen contrariam opinionem esse vere probabilem, quinimmo Henno *loc. cit. conclus.* 2 dicit esse communem contra paucos.

Alterum inducere, seu provocare ad illicitam ebrie- 18
tatem, semper est peccatum ex genere suo mortale: Sic S. Augustinus *serm.* 231. *de tempor.* ubi sic habet: *Certa bibendi lege contenditur, qui poterit vincere laudem meretur ex crimine.... Oh infelicitas generis humani. Quam multi inveniuntur, qui ebriosos, & luxuriosos amplius, quam oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus, vel unum calicem dissimulant dare ..... Quando animalia ducuntur ad aquam, ubi saturaverunt sitim suam, etiamsi supra aquam ipsam diutius teneantur, expleta siti bibere nolunt omnino, nec possunt; considerent ebriosi, si non pejores animalibus judicandi sint...Et quod pejus est, aliqui Clerici, qui hoc deberent prohibere, ipsi cogunt aliquos plus bibere, quam expedit... Si & te, & alium inebriaveris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum.* Sic S. Ambrosius *de Elia, & jejunio, c.* 13. & 14. graviter tales reprehendit, qui ad vini haustus se mutuo provocant, verisimiliter prævidentes in se, vel altero ebrietatem secuturam esse. Et S. Augustinus citat. *serm.* 231. *de tempore*, sic expresse ad rem loquitur: *Qui enim alterum cogit, ut se plus quam opus est, bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem ejus vulneraret gladio, quam animam ejus per ebrietatem necaret.* Sic graviter peccant Caupones, si 19
inebriandos, plura vendendi, ac lucrandi prætextu ad potum continuandum provocent, nam si teste Apost. *ad Romanos* 1. digni sunt morte, non tantum qui male agunt, sed etiam qui male agentibus consentiunt, a fortiori digni erunt morte, qui alios ad male agendum provocant, & inducunt. *Communis.*
Immo mortaliter peccant caupones, qui potum mi- 20
nistrant iis, quos inde prævident inebriandos, si ex denegatione non timeantur gravia incommoda. *Communis & certa*, teste Henno *loc. cit. artic.*4. *conclus.* 1.

Judex, qui inebriat reum, ut sic inducat ad faten- 21
dum crimen, dupliciter peccat; primo peccat tantum, & eo genere peccati, quantum, & quo illi, qui illicite aliquem ad ebrietatem provocant. Secundo peccat etiam contra justitiam, quia vult ab invito extorquere confessionem, quare gravi injuria illum afficit;

Romani Theologi Nota.

(*a*) Ebrietas jure naturali, & divino prohibita est. Itaque a supremo Medico, in cujus manu salus, & vita hominis est, omnino damnatur. Quis ergo Medicorum pro medicina præscribat, quod supremus vitæ Dominus execratur? Docet utique Sanctus Thomas largiorem potum sanitatis causa sumi posse ad vomitum excitandum, sed subdit 2. 2. *quæst.* 150. *art.* 1. *ad* 3. *nec tamen ad vomitum requiritur, quod sit potus inebrians, quia etiam potus aquæ tepidæ vomitum causat; & ideo propter hanc causam non excusatur aliquis ab ebrietate.* Sed abstineo ab ulteriori confutatione; quia casus chimæricus est; Neque enim designari morbus potest, cujus necessaria, & unica medicina ebrietas sit, sicut morbi occurrunt in brachio, vel alio membro, quos sola membri amputatio curare, & sanare possit. Quamobrem frustra in ebrietatis favorem hæ ac iis similes opiniones excogitatæ a Probabilistis fuere; neque tutæ haberi possunt opiniones, quas Auctor infra recenset *num.*16. 23., & 26. quas conferre juvat cum doctrina S. Cæsarei *serm.*295. *in Appendice oper. S. Augustini*: *Solent* inquit, *Ebriosi, ut dicant: Persona potens me coegit ut amplius bibam: & in convivio Regis non potui aliud facere. Ad excusandas excusationes in peccatis ista prætendimus, & quod implere noluimus, non potuisse nos dicimus .... Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibes, aut morieris: melius erat ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* Item *serm.*292. *Qui alterum cogit ut se, plusquam opus est, bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem ejus vulneraret gladio, quam animam ejus per ebrietatem occideret.*

afficit; *arg. c. Qualiter, & Quando 17. de accusat.*
Hinc ex illa scientia, utpote illegitima nec juridica
illicite procederet ad torturam vel ad sententiam, Bal-
dell. *lib. 5. disp. 30. num. 29.* Lessius *l. 2. cap. 29 dub.
ult. n.* 173. Clarus *in practica criminali q.* 55. Glossa, &
22 DD. *in l. penult. ff. de quæst.* Si quis reum ad mortem
damnatum, & rite dispositum inebriaret eo fine, ut cru-
ciatus, & mortem non sentiret, peccaret graviter,
quia hic non est finis potus, neque est ratio sufficiens
tollendi rationem pro eo tempore quam maxime ne-
cessariam. Dicastill. *lib. 1. de justitia, & jur. disp.* 3.
dub. 11. *n.* 146. Tanner. *to.* 3. *disp.* 2. *qu.* 6. *dub.* 8.
23 Gobat. *tom.* 2. *c.* 13. *n.* 38. & alii. Injuste detentus in
carcere non peccat inducendo Custodes ad materia-
lem ebrietatem cum in tali casu ex quo ebrietas ipsis
Custodibus non sit voluntaria, ipsi inculpabiliter ine-
brientur, & aliunde injuste detentus utatur jure suo
ad se liberandum a tali injustitia sine propria, & custo-
24 dum culpa. Peccat tamen, si inducat ad ebrietatem
formalem, etiamsi adesset periculum mortis, quia est
intrinsece malum inducere aliquem directe ad pecca-
tum, quidquid contra dicere videatur Lessius *l.* 4. *de*
25 *justitia c.* 3. *n.* 35. & Baldellus *l.* 5. *disp.* 30. Si autem
juste detinetur in carcere, peccat, licet ad materialem
tantum ebrietatem inducat partim quia inducit ad ali-
quid de se malum; partim quia est causa injusta gra-
vium malorum, quę patientur Custodes. Gobat *t.* 2. *c.* 13
n. 30. La Croix *lib.* 5. *c.* 3. *dub.* 5. *art.* 2. *n.* 332. & alii.
26 Si grave malum non possit alia via impediri, ni-
si Auctor inebrietur, licet eum inducere ad ebrieta-
tem materialem ei penitus involuntariam, ut scili-
cet præter intentionem, ideoque inculpabiliter ine-
brietur, v. g. præbendo tali homini vinum fortissi-
mum, seu medicatum, cujus vi ignorata inebrietur,
& sic omittat grave illud malum jam ideatum, &
præparatum, exempli gratia proditionem Urbis, in-
cendium communium, & publicarum scripturarum,
abductionem, seu deprædationem publici ærarii, &
hujusmodi. Tunc enim videtur adesse justa causa sic
eum materialiter inebriandi, & aliunde non induce-
retur ad peccatum formale, cum talis ebrietas esset
ipsi penitus involuntaria. Sic Lessius *lib.* 4. *cap.* 3.
dubit. 4. *num.* 37. Sanchez *lib.* 2. *de Matrimon. d.* 11.
Busembaum *lib.* 5. *cap.* 3. *art.* 2. *num.* 5. Diana, Me-
27 dina, Gobat, & alii. An autem hoc casu liceat eum
inducere ad ebrietatem formalem ipsi voluntariam,
& culpabilem, variant Doctores. Lessius *loc. cit. n.* 32.
affirmat, quia, inquit, licet suadere, & inducere ad
minus malum, ut impediatur majus. Rectius tamen
negant Arsdechin *in q. q. singul. q.* 11. Burgh. *cent.* 3.
cauf. 68. Layman *l.* 3. *sect.* 4. *n.* 6. Busembaum *loc. cit.*
28 & alii. Qui in ebrietate scit se solere percutere Uxo-
rem, Filios, aliosque Domesticos, aut damna infer-
re aliis, peccat etiam contra pietatem, aut justiti-
am, si se inebriet, teneturque compensare damna in
tali ebrietate aliis illata, cum sint satis prævisa in cau-
sa, neque adhibeatur sufficiens, & requisita præcau-
tio. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 19. *sect.* 1. La Croix
l. 5. *num.* 334. & alii passim.
29 Bibere in sanitatem aliorum, v. g. Regum, Princi-
pum, Magnatum, amicorum, & hujusmodi, est
mos satis antiquus, ut ex Ovidio, Horatio, atque
aliis ostendit Fornerus *l.* 3. *de tumulentiæ malo cap.* 16.
& potest esse laudabilis, & licitus, si re ipsa nihil
aliud contineat, quam sanitatis apprecationem, cum
sit consuetudo usitatissima in conviviis etiam Clerico-
rum, & Religiosorum modestiæ laude non carenti-
um, dummodo tamen non interveniat in similibus
potationibus aliqua ad vini haustus mutua provocatio
cum solito periculo ebrietatis; ut ad rem S. Augusti-
nus, & S. Ambrosius adducti supra *sub num.* 18.
Si autem per talem potum intenderet, & vellet quis 30
inducere Deum ad sanitatem alteri dandam, esset pec-
catum superstitionis, quia esset per actum per se in-
differentem, & non spectantem ad Dei gloriam vel-
le movere, & inducere Deum ad aliquid faciendum,
quod est superstitiosum, cum ex S. Thoma 2. 2. *q.* 93.
art. 2. *in corpore*, & communi aliorum, actus super-
stitionis exerceatur, quoties ad Dei gloriam fa-
cimus aliquid, quod ad Dei Gloriam non per-
tinet. Tum quia potest esse peccatum, cum tales
propinationes sæpissime fiant ex sola adulatione, &
talia pocula ut plurimum ebibentur cum præsentissi-
mo periculo lædendi mentem sanitatemque propri-
am, vel alienam; Unde, ut refert Gobat *tom.* 2.
tract. 5. *cap.* 14. *sect.* 8. *num.* 68. scite scripsit quidam
sibi notus Medicus.

Quo tibi potarum plus est in ventre salutum.
Hoc minus a potis hisce salutis habes.

Hinc S. Ambrosius *de Elia, & jejunio cap.* 7. sic
ait: *Quid autem obtestationem potantium loquar? Quid
memorem sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur?
Bibamus, inquiunt, pro salute Imperatorum, & qui
non biberit, sit voti reus in devotione. Videtur enim
non amare Imperatorem, qui pro ejus salute non bibe-
rit. O piæ devotionis obsequium! Bibamus pro salute
exercituum, pro Comitum virtute, pro filiorum sani-
tate. Et hæc vota ad Deum pervenire credunt. O stul-
titiam hominum, qui ebrietatem sacrificium putant.*
Unde Fornerus *loc. cit. cap.* 19. suadet Principibus, 31
ne permittant hujusmodi vinaria vota pro sua salute
fieri, ne Deus irritatus peccatis, quæ intervenire so-
lent, morbo potius illos plectat, quam sanitate do-
net Vid. Gobat *loc. cit. sect.* 8. *per tot.* La Croix *loc.
cit. num.* 327. Forner. *loc. cit. cap.* 19.
Gulæ filiæ quinque assignantur a S. Gregorio *l.* 3. 32
moral. c. 17. (*alias* 31.) a S. Thoma 2. 2. *q.* 148. *art.*
6. *in corp.* a S. Antonino *part.* 6. *tit.* 6. *cap.* 4. *ante §.* 1.
& sunt: Hebetudo mentis, Inepta lætitia, Multilo-
quium, Scurrilitas, Immunditia. *Per Hebetudinem
mentis* intelligitur obfuscatio intellectus orta ex cibo-
rum, & poculorum fumositate, caput perturbante,
atque impediente operationes intellectus, ac rationis
ut non possint penetrare ea, quæ ceteroquin possent, ac
deberent, & ideo monuit Christus *Luc.* 21. *Attendite
autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapu-
la, & ebrietate.* Unde S. Joan. Crysost. *hom.* 44. *in
Joan.* sic ait: *Nihil gula perniciosius, nihil ignominio-
sius est; hæc obtusum, & crassum ingenium, hæc car-
nalem animam reddit, hæc excæcat intellectum, nec si-
nit, ut quidquam perspiciat.* Tunc solum per eam 33
aggravatur malitia Gulæ, quando per eam im-
peditur cognitio illorum, quæ quis scire debet,
v. g. necessaria ad salutem, & necessaria ad recte fun-
gendum officio proprio, & hujusmodi; S. Anton.
loc. cit. Baldell. *Theolog. moral. lib.* 3. *disp.* 2. *n.* 1. &
alii. *Per ineptam lætitiam* intelligitur lætitia vaga, & 34
incomposita reddens hominem inaniter hilarem, &
eum excitans ad stulte, obscœne aut infamatorie lo-
quendum, ad ridicule saltandum, ludendum, & hu-
jusmodi

jusmodi; Unde *Exodi* 32. dicitur, *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere*, & S. Gregorius *lib. 1. moral. cap.* 4. (alias 5.) sic ait; *Pene omnes epulas comitatur voluptas, nam cum corpus in refectionis delectationem resolvitur, cor ad inane gaudium*
35 *relaxatur*. Ordinarie loquendo non excedit peccatum veniale, nisi adhibeantur gestus, saltus, aut verba ad grave peccatum inducentia, vel grave malum causantia. *Per Multiloquium* intelligitur certa quædam superflua loquacitas, per quam augetur mortaliter gulæ malitia, quando potus, vel cibus ingestus causa est gravis detractionis, secretorum revelationis, & hujusmodi; Unde *Prov.* 10. dicitur,
36 *In multiloquio non deerit peccatum*. *Per Scurrilitatem* intelligitur certa jocularitas, qua excitatur risus per verba inhonesta, aut etiam per actus exteriores inhonestos, S. Thom. *loc. cit. art.* 6. S. Anton. *loc. cit.* §. 5. Unde S. Chrysost. *homil.* 57. *ad popul.* sic ait: *Ubi ebrietas, ibi Diabolus, ibi turpia verba, ubi saturitas, illic Dæmones choros agunt &c.* Scurrilitas si fit in materia indifferenti cum solo excessu in jocis, & facetiis est solum venialis. *Per immunditiam* intelligitur 37
inordinata emissio quarumcumque superfluitatum, sive per vomitum, sive per pollutionem; S. Thomas *loc. cit. art.* 6. Gobat. *tom.* 2. *tract.* 5. *cap.* 23. *num* 209. Unde Apostol. *ad Ephes.* 5. dicit: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*, & Sanctus Hieronymus *Epist.* 83. *ad Oceanum* sic habet: *Venter mero æstuans cito despumat in libidines, in vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est*. Ordinarie Immunditia est solum peccatum veniale, potest tamen esse mortale, si inde sequatur notabile damnum in corpore, vel bonis fortunæ, aut aliorum scandalum; aut ex excessivo potu, & cibo intendatur, & directe procuretur voluntaria pollutio.

H A B I T U S

1 Habitus non facit Monachum, sed Professio regularis, textu expresso *in cap. Porrectum* 13. *de Regularibus*, ibi: *Cum Monachum non faciat Habitus, sed Professio regularis, & in cap. ex part.* 22. *eod. tit.* ibi: *Cum habitus non faciat Monachum, sed Professio regularis*; Et est communis Doctorum sententia cum Glossa *in cit. cap. Porrectum, verb. Non facit*
2 *Habitus*. Ad hoc tamen, ut Professio regularis faciat verum Monachum, debet Novitius per integrum annum probationis deferre Habitum Monachalem, seu Regularem, aliter professio est invalida; Conc. Trid. *cap.* 15. *sess.* 25. *de Regularibus*, & sic tenent communiter Doctores, & Glossa *in cap. final. verb. Habitus* 17. *quæst.* 2. *& in cap. Super eo, de Regularibus*, ubi expresse dicit probationem debere fieri in Habitu Monachali, & *cap. Statuimus, de Regularibus, alioquin*, inquit, *non posset probare austeritatem Monachalem, quæ magna ex parte in vestibus consi-*
3 *stit*. Et quod in habitu sæculari nequeat fieri Novitiatus, expresse decrevit *Sacr. Cong. Episcop. & Regul. in una Senogallien.* 17. *Aprilis* 1602. *& in una Mediolan.* 25. *Octobr. ejusd. anni* 1602.

4 Habitus Novitiorum est triplex pro diversitate Religionum, ac Constitutionum earum, & consuetudinis, ut bene advertit Glossa communiter recepta *in Clement. Eos qui* 2. *de Regularibus, verb. Deinceps.* Primo enim in aliquibus Religionibus est penitus indistinctus ab Habitu professorum, de quo *in cap. Statuimus* 23. *de Regularibus, & in cap. Is qui* 1. *de Regularibus in* 6. Secundo in nonnullis Religionibus est quidem distinctus, sed latenter seu non patenter, ut si Habitus Professorum soleat benedici, non Habitus Novitiorum; *cit. cap. Statuimus* 23. *de Regularibus, & cit. cap. Is, qui* 1. *de Regularibus in* 6. Tertio in pluribus Religionibus est patenter, & manifeste distinctus ab Habitu Professorum; *cap. Constitutionem* 3. *de Regularibus in* 6. v. g. quia Habitus Novitiorum est albus; Professorum vero niger, vel quia habet alia externa patentia signa, uti in mea Religione, & Provincia, ubi ad Novitiorum Habitus appenduntur pe-
tia ad distinctionem Habitus Professorum. Deferre 5
Habitum Novitiorum non est de essentia, & necessitate anni probationis ad validitatem Professionis, sed sufficit deferre Habitum Religionis seu professorum, quia etsi de jure communi Canonico Novitiatus debeat omnino, & simpliciter fieri in Habitu Regulari, ut dicit Glossa *in cap. Si quis* 3. *claus.* 17. *quæst.* 2. *in verb. Habitus*, & habetur *in cap.* 1. *Super eo, de regularibus*, ibi: *Religionis Habitum susceperunt, & cap. Statuimus* 23. *eod. tit.* ibi *Ante susceptum Religionis habitum*: Nihilominus in citatis locis nihil in specie dicitur de Habitu Novitiorum, sed tantum de Habitu Religionis, qui æque se extendit ad Habitum Novitiorum, & Professorum, etiamsi inter se reperiantur in aliqua Religione distincti. Quis enim diceret, quod in mea Religione, & Provincia Habitus delatus per integrum annum Novitiatus, solum ex quo non habuerit appensa supradicta parvula petia, non sufficeret ad validitatem Professionis expressæ, concurrentibus omnibus aliis requisitis? Tum quia ex supradictis in pluribus Religionibus Habitus Novitiorum est penitus indistinctus ab Habitu Professorum, ut in specie de suo præclarissimo Ordine Prædicatorum testatur Doctissimus Donatus *in praxi Rerum Regul. tom.* 2. *tract.* 10. *q.* 23. *num.* 1. dicens, quod Novitiorum, & Professorum est unus, & idem omnino habitus, sola benedictione distinctus, & tamen validissimæ sunt Professiones. Unde secundum Jura supracitata debet intelligi Concilium Tridentinum *in cap.* 15. *sess.* 25. *de Regularibus*, ibi: *Nec qui minori tempore quam per annum post susceptum habitum* (supple Religionis) *in probatione steterit*, ut bene advertit Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 15. *de ingressu cap.* 14. *num.* 10. Donatus *tom.* 4. *tract.* 11. *quæst.* 4. *num.* 4. & patet ex eo, quia per Trident. *loc. cit.* non aufertur Professio tacita, quæ incurritur per annalem probationem factam cum habitu Professorum *cap. Ad nostram* 8. *de Regularibus*; *& Clementin. Eos qui* 2. *de Regularibus*, & notat Pellizar. *in tract. de Monialibus art.* 2. *sect.* 2. *qu.* 13. *num.* 40. Donatus *loc. cit. nu.* 4.

& sic

& sic respondit Sac. Cong. Concil. ut refert Armendar. *in addit. ad recopilat. LL. Navarræ lib. 7. tit. 18. de Relig. num. 6.* Navarr. *in sua Lucerna Regul. verb. Professio num.* 24.

6 Hinc Novitius deferens per annum Religionis Habitum, completo integro anno probationis, censetur tacite professus, si Habitus, quem defert, sit patenter indistinctus ab Habitu Professorum, & aliunde concurrant aliæ qualitates requisitæ; *Clement. Eos qui 2. de Regularibus* per expressa verba infra adducenda; Donatus *tom. 2. tract. 10. quæst. 22. num* 1. cum
7 aliis infra citandis. Secus autem si Habitus Novitiorum sit patenti distinctione distinctus ab Habitu Professorum, nempe in colore, forma, & scissura, prout in Ordine Minorum; habetur utriusque conclusionis decisio expressa *in cit. Clement. Eos qui 2. de Regularibus*, ibi: *Eos, qui deinceps in discretionis constituti ætate Novitiorum habitum in aliqua Religione per annum portaverint, hoc ipso Religionem illam decernimus esse professos. Nisi hujusmodi habitus in colore, scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat ab Habitu Professorum*; Sic Silvester *verb. Relig. 3. quæst. 19. vers. 3. Inducitur*, Navarr. *de Regularib. consil. 41. num. 1. in 1. edition. & comm. 4. eodem tit. num.* 72. & 74. Rodriquez *in compend. resolut.* 101. *in fin.*
8 Donat. *loc. cit. num.* 2. & alii. Nec requiritur protestatio ad hujusmodi Professionem præcavendam; Miranda *tom. 1. Manual. Prælat. q. 24. art. 10. in fine*, quia ipsummet signum, quod patenter defertur, & quod a Professis distinguit, est sufficientissima prote-
9 statio; Panormit. *in cap. Ex parte, & cap. Postulasti de Regularibus*, Donat. *loco citato num.* 3. Nec nocent antiqua Jura, quia censentur correcta per dictam Clementin. *Eos qui 2. de Regularibus*, Donat. *loc. cit. nu.* 5. Immo Silvester *loc. cit.* Donat. *loc. cit.* dicunt, quod talis delatio quantumcumque producta etiam ad centum annos nunquam talem Professionem inducet.

10 Habitus Religionis debet patenter deferri, non autem occulte; Nullus enim Religiosus de jure communi potest habitum sui Ordinis dimittere, ut constat *ex cap. Ut periculosa 2. Ne Clerici, vel Monachi in 6.* & ex Tridentino *sess. 29. de Regularibus cap. 19. in fin.* ubi sic expresse habetur: *Nec detur licentia cuiquam Regulari occulte ferendi habitum suæ Religionis*, & sic docet Navarr. *lib. 3. de Regul. consil. 51. num. 3. & consil. 53. num.* 1. Donat. *tom. 1. tract. 3. num.* 3. &
11 alii passim. Potest autem Religiosus Habitum occulte deferre, seu etiam deponere, & alium induere absque ulla culpa, dum transiturus est per loca Infidelium, vel Hæreticorum cum periculo vitæ, aut ob metum servitutis, verberum, vel alterius gravis incommodi, & ut evadat incolumis, neque cognoscatur ab hostibus ipsum ad necem insectantibus, & hujusmodi; *arg. cap. Deus qui 11 de vita, & honestate Clericor.* sicuti ob similes rationabiles, & justas causas potest Clericus occulte deferre suum Habitum Clericalem, & alium induere; Barbosa *in Clementin. Quoniam 2. de vita, & honestate Clericor.* Portell. *verb. Habitus §. Additio num.* 1. Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 1. num.* 112. & 117. Bonacina *tom. 3. de Censuris disp. 3. q. 6. punct. 6. num.* 2. Sanchez, Cajetan. Aragon. & alii communiter post Glossam *in cap. Clericus 5. de vita, & honestate Clericor. verb. Relaxaverint*, ubi id declarat exemplo Clerici, qui a Papa reprehensus, quod sine Tonsura, & Habitu Clericali Romam accessisset, sequentibus versiculis se excusavit.

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut finerem luxuriare comam.

Religiosus dimittens temere Habitum suæ Religionis est ipso facto excommunicatus. textu expresso *in cap. Ut periculosa 2. Ne Clerici, vel Monachi in 6.* ibi; *Ut periculosa evagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcumque Religionem tacite, vel expresse professus in scholis, vel alilibi temere Habitum Religionis suæ dimittat; nec accedat ad quævis studia litterarum, nisi a suo prælato cum consilio sui Conventus, vel majoris partis ejusdem, sibi eundi ad studium licentia primitus sit concessa: si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.* Habitus dimissio 12 13 dicitur temeraria ad incurrendam hanc excommunicationem, cum sit animo vagandi, & sine rationabili causa, secus si ex justa causa; Barbosa *in d. cap. Ut periculosa num.* 5. Suarez *tom. 5. disp. 23. sect. 4. n.* 27. & 29. Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. num.* 41. & alii passim. Religiosus temere exiens a Claustro cum Habitu ita abscondito, ut a circumstantibus cognosci nequeat, cujus Ordinis sit Religiosus, incurrit dictam excommunicationem, quia licet non dimittat habitum materialiter, dimittit tamen formaliter, in quantum est talis Religionis protestativus, & sine illo, sive dimisso, sive abscondito non cognoscitur, quod sit hujus, vel illius Religionis; Bannes *2. 2. quæst. 12. art. 1. quæst. 3. dub. 2. conclus. ultim.* Cajetan. *in Summ. verb. Excommunicatio cap.* 61. Donat. *prax. Rerum Regul. tom. 1. part. 2. tract. 6. quæst.* 8. Navarr. *in Manual. cap. 27. num.* 131. Suarez *tom. 4. lib. 3. cap. 5. num.* 12. Rodriq. *tom. 1. quæst. 30. art.* 2. Sanch *loc. cit. cap. 8. num.* 63. & cum variis aliis Barbosa *loc. cit. sub num.* 5. 14

Religiosus dimittens Habitum temere, sed intra Claustra, non incurrit dictam excommunicationem, 15 quia ipsa incurritur ob dimissionem habitus factam ad finem libere vagandi, ut aperte habetur in principio ipsius *cap. Ut periculosa*. ibi: *Ut periculosa evagandi materia subtrahatur*, & cessante causa finali Legis, cessat legis dispositio; *l. Adigere §. 2. ff. de jure patronat.* maxime si sit pœnalis, ut est ista, de qua agitur, cum Lex pœnalis sit potius restringenda, quam amplianda; *arg. cap. Odia 15. & cap. In pœnis 49. de Regul. Juris in 6.* Talis autem Religiosus in nostro casu, dum existit intra septa Monasterii, ut supponitur, non potest dici, quod actu vagetur extra illud adeoque non incurrit dictam pœnam, seu Excommunicationem. Donat *loc. cit. quæst. 9. per tot.* Angelus *verb. Excommunicatio 7. casu* 27. & alii. Non 16 incurrit dictam Excommunicationem Religiosus, qui intra, vel extra septa ex quadam levitate dimittit Habitum suæ Religionis, verb. gr. ut quietius dormiat, melius studeat, expeditius currat, aut saltet, aut lapidem projiciat, ut Habitum purget, vel accommodet, ut se in Balneo melius lavet, & hujusmodi; quia non censetur facta dimissio habitus ex contemptu legis; Suarez *tom. 5. de censur. dist. 23. sect. 4. num.* 29. Donat. *loc. cit. quæst. 7. num.* 2. Sanchez *loc. cit. cap. 8. num.* 55. Sayr. *lib. 3. cap. 33. num.* 13. & 14. Barbosa *loc. cit. num.* 7. & 8. & alii apud ipsum. Nec 17 etiam dictam Censuram incurrit, si Habitum dimittat

tat ad finem domestice manendi per totam diem in Camera, vel alibi, dummodo sæcularium conspectui non se exhibeat, quia talis dimissio Habitus non dicitur facta ad finem vagandi; Cajetan. *verb. Excom-*
18 *municatio cap. 61.* Donat. *loc. cit. qu. 7. n. 3.* & alii. Nec item incurritur d. Censura propter dimissionem Habitus, si fiat animo adeundi pro brevi tempore ad lupanar, vel ad aliquid turpius peragendum; Sanchez *loc. cit. cap. 8. num. 56.* Donat. *loc. cit. quæst. 7. num. 3.* Barbosa *loc. cit. num. 9.* & alii. (*a*)

19 Religiosus tenetur semper portare Habitum suæ Religionis, ut colligitur *ex cap. Sanctimonialis Virgo 24. dist. 23.* ibi: *In talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est Professioni, & Sanctimoniæ aptis* & *cap. Vidua 15. 20. quæst. 1.* ibi *Tunc accepta a Sacerdote apta Religionis Professioni veste, in quocumque loco consistens constanter ea utatur*. Cum enim Habitus sit signum protestativum propriæ Religionis, adstringuntur Professi illum semper, & in omni occasione
20 portare, ex Conc. Trid. *sess. 14. cap. 6.* Verum ly *semper* debet intelligi moraliter, hoc est seclusis causis rationabilibus occultandi, vel dimittendi Habitum Religionis propriæ, ut sunt illæ assignatæ sub *num* 11. & aliæ consimiles; Donat. *loc. cit. q. 5. per totum*.
21 An autem Religiosus teneatur deferre proprium Habitum etiam in lecto, & dormire cum ipso sub culpa? Respondent Doctores, quod de Jure communi non licet Religioso Professo dormire sine Habitu absque peccato, nisi ab eo excusetur ex aliqua causa rationabili, ut colligitur expresse *ex cap. Vidua 15. caus. 20. quæst. 1.* ibi: *Seu in lectulo quiescens, & cap. Sanctimonialis Virgo 24. dist. 23.* cujus verba relata sunt
22 sub *num.* 10. An autem dormire sine Habitu sit peccatum veniale, seu mortale; relictis brevitatis gratia diversis Doctorum opinionibus, quorum aliqui volunt esse peccatum veniale, & alii esse peccatum mortale, maxime si sit cum scandalo; Respondeo cum sapientissimo Donato *loc. cit. quæst. 10. num. 6.* quod ad hoc dignoscendum unusquisque Religiosus debet attendere tenorem suæ Regulæ, & particularium Constitutionum sui Ordinis; Quæ si de hoc, quod quæritur, nihil dicant, recurrendum est ad Jus commune, nempe *ad d. cap. Vidua 15. caus. 20. quæst. 1. & cap. Sanctimonialis Virgo 24. dist. 23.* quæ duo capitula, cum non sint præceptiva, sed consultiva, & inter consilium, & præceptum magni intersit, videtur dicendum, quod dormientes sine Habitu, dempto contemptu, & scandalo, non peccent ne quidem venialiter, etsi alias sint castigandi.

23 Habitum suorum Ordinum debent deferre Regulares ad Cardinalatum assumpti Greg. XIV. Const. incip.
24 *SSmus*, & Bened. XIII. Const. incip. *Custodes.* Sic Episcopus Regularis tenetur portare Habitum suæ Religionis; *Communis* cum Henriq. *in summa lib. 10. cap. 32. §. 5. & cap. 33. in fine*; Valent. 2. 2. *disp. 10. quæst. 3. punct. 8.* Azor. *part. 1. lib. 12. cap. 7. quæst. 4.* Bartholomæus a S. Fausto *in Thesauro Relig. lib. 6. quæst.* 199. Barbosa *super Trident. sess. 25. de Regularibus cap. 19. num. 38.* Lessius *de justitia lib. 2. cap. 40. dubit. 14. num. 113.* Petrus de Ledesma *in summa part. 2. tract. 32. cap. 3. ad fin.* Fr. Joan. a Cruce *de statu Relig. lib. 1. cap. 7. dubit. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 6. num. 22.* & ex multis probat Rodriq. *Addition. ad summ. verb. Episcopus, cap. 68. conclus. 6.* maxime ex Concilio Lateranensi, & addens Sixtum V. semper gestasse Habitum Regularem Ordinis, ut de facto vidimus etiam hisce nostris temporibus Benedictum XIII. semper eum gestasse, & citat Cæremoniale Papæ Clementis VIII. ubi jubetur, quod Episcopus Monachus non portet Rochetum, sed vestes coloris sui Habitus Regularis cum birreto nigro, & galero circum circa fibrato viridis coloris. Et sic novissime statuit sub pœna suspensionis ab exercitio Pontificalium ipso facto incurrenda Benedictus XIII. cit. Constit. incip. *Custodes*, relata per extensum a D. Ursaya *tom. 6. part. 2. discept. 37. num. 6.* ubi multa ad rem; quæque etiam a nobis ad litteram afferetur infra sub *num.* 26.

Episcopi autem, & Cardinales Regulares, quam- 25
vis sine causa Habitum Religionis deponant, non incidunt in Excommunicationem latam a Bonifacio VIII. *in cit. cap. Ut periculosa 2. Ne Clerici, vel Monachi in 6.* quia Episcopi, & Cardinales licet teneantur deferre Habitum suæ Religionis, & certe peccarent si talem Habitum non deferrent, ut docet Cardin. Petra *Tom. 4. commen. in Constit. 1. Eugenii IV. num. 22. & tom. 5. in Constit. 9. Sixti IV. sub num. 17.* tamen sunt extra Religionem, quo ad vim coactivam, ita ut requiratur mentio specialis eorum, & non possint venire sub nomine, & turma Professorum, de quibus loquitur Bonifacius VIII. *in cit. c. Ut periculosa*, quotiescumque elevati fuerint ad dignitatem Episcopalem; maxime quia cessat causa, & ratio *textus* ne vagentur Professi extra obedientiam Superiorum Habitu dimisso, quod non est verificabile in Regularibus Episcopis, & Cardinalibus; Passerin. *tom. 1. de statu homin. quæst. 185. art. 8. num. 142.* Diana *part. 2. tract. 2. de dub. Regul. resolut. 50.* Card. Petra *tom. 5. Comment. in Constit. 9. Sixti IV. num. 17.* Barbosa *super Trident. sess. 25. de Regularib. cap. 19. n. 39.* Azorius *l. c. lib. 12. c. 17. q. 4.* Sanchez *l. c. cap. 6. n. 23.* Bartholomeus a S. Fausto *l. c. q. 200.* Fr. Emman. *to. 2. q. 58. art. 3.* Sanctarell. *de Apostasia c. 1. n. 15.* Bonacina, & alii passim, contra Majol. *de Irregul. lib. 2. cap. 1. num. 13.* Fulv. Pacianum *cons. 132. num. 42. vol. 1.* Surd. *de aliment. tit. 8. privileg. 79. num.* 10. Henriq. *lib. 10. cap. 33. in fin.* & alios existimantes Episcopum Regularem omittentem Habitum, & assumendo illam albam, & candidam vestem; quæ ab Episcopis exterius defertur, incurrere excommunicationem latam contra Monachos deponentes proprium Habitum *in cit. cap. Ut periculosa 2. Ne Clerici, vel Monachi in 6.*
Habitu Clericorum Sæcularium, qui in Episcopos 26
creantur, uti possunt Canonici Regulares ad Episcopatum

Nota Romani Theologi.

(*a*) Non video, cur non incidat in censuram dimittendo habitum ad breve tempus propter pravum illum finem; dimissio enim habitus eo tunc animo fieret, quo liberius concupiscentiæ, & libidini serviret.

patum assumpti; Leo X. Constitut. incip. *Dudum*. Nunc autem quoad concernentia habitum, & varia alia Episcoporum, & Regularium, attendenda est novissima Constitutio Benedicti XIII. quæ ut ab omnibus percipiatur, hic ad litteram datur.

BENEDICTUS PP. XIII.

Custodes super muros Hierusalem a Christo Domino constituti, de omnibus Sacrorum virorum Ordinibus in eo, quo decet, sanctioris disciplinæ splendore servandis magnam vigilantiam, & solicitudinem gerere debemus; tum vero illud nobis incumbit, ut qui e Regularium, Monachorum, & Mendicantium institutis ad onus Episcopale admoventur, majoris observantiæ, & virtutum specimine gregi sibi subjecto præluceant; primævique instituti, cui nomen dederunt, insignia more majorum perpetuo retineant non solum in Monastica, & regulari professione, sed etiam in specialibus indumentis, inque rasili tonsura ad planitiem cutis in summo capite circumducta, vel eo gyro, & forma, quibus quisque, ut sui Ordinis Regularis, Monastici, & Mendicantis peculiaribus signis, pridem solemni ritu vitam Deo consecraverat.

Mœrorem, quem jam dudum animo premimus, celare diutius non possumus, nec debemus; quippe quem post nostram humilitatem ad summum Apostolatum evectam, præsulum doctrina, & pietate præstantium expostulationes auxerunt, nimirum quod nonnulli Episcopi ex Regularium, Monachorum, & Mendicantium familiis assumpti reperiantur qui brevioribus vestimentis pristinæ suæ professioni minime congruis, sed quibus tantum inferiores Clerici sæculares uti soleant, se in ipsa etiam civitatum frequentia palam spectandos pati non erubescant, laneasque tunicas a suorum Ordinum conditoribus præscriptas, & eorumdem vitæ sanctimoniæ quodam modo consecratas induere detrectantes, etiam contra Cæremonialis Episcoporum sanctiones, a Romanis Pontificibus antecessoribus nostris probatas, summa omnium admiratione vestes sericas præferant; eo quoque impudentiæ, sui status plane immemores, progressi, ut albas chirothecas ad ostentationem gerant, inque Pontificalibus Ecclesiæ functionibus, unde omnis arrogantiæ typhus, & fucus abesse debet, superpelliceum Episcopis Monachis, vel ex Ordinibus Mendicantium proprium abjicientes, rocchetum Præsulum ex Clericis sæcularibus, vel regularibus assumptorum temere adhibeant, nec defuerit, qui colores a suo instituto omnino abhorrentes in exterioribus vestibus jactare non dubitaverit. Hæc quam dedeceant Episcopos, qui ex Monachorum, & Mendicantium regulis non sine spiritus Apostolici afflatu conscriptis, modestiam Sacerdotalem nunquam ex suis animis obliterandam, ceterasque virtutes aliis propinandas haurire debuissent, quosque in majori gradu, quo Spiritus Sanctus eos posuit, auctas retinere oporteret; non jam nostris verbis dicemus, ne ipsi, qui regulam Ordinis Fratrum Prædicatorum, quam professi fuimus, & profitemur, quique onus Episcopale per totos quinquaginta annos sustinentes ejusdem nostri Ordinis sacros ritus, disciplinamque, Deo juvante, in omnibus observare studuimus, ex privato affectu loqui videamur: sed suis verbis dicent Romani Pontifices, qui nobis in eorum locum longe dispari merito suffectis exempla, quæ sectari debeamus, reliquerunt. Dicent Concilia ab iisdem probata, auctorum Ecclesiasticorum, quos honoris causa Patres, Doctoresque appellamus, documenta memorabunt.

Ut ergo a primis, hoc est a Romanis Pontificibus ordiamur, inclytæ record. Innocent. Papa III. Pennensem Episcopum Ordinis Cisterciensis olim Abbatem propterea graviter objurgavit, quod post acceptum Episcopatum *in sui Ordinis injuriam ageret in pluribus, ut apostata, & propriæ conditionis oblitus picturata sella, & chirothecis sericatis uteretur, amplo se galero coronaret, & Cisterciensis Ordinis observantias non custodiret, a quibus eum Pontificalis dignitatis susceptio non absolveret*, sed earumdem onus ei magis augeret. Si ad Conciliorum statuta evolvenda hinc processerimus, nobis se offeret Canon. 27. Concil. Œcumenici VIII. seu Constantinopolitani IV. decernens, illos, qui Monasticam vitam amplexi, *Episcopalem meruerunt honorem, conservare schema, & amictum Monasticorum indumentorum, & ipsam Beatam vitam, nullamque habere potestatem deponendi jam dictum schema propter typhum, & arrogantem voluntatem, ne per hoc inveniatur propriorum transgressor pactorum*. Postremo *Episcopum, qui Monasticarum vestium schema deposuerit, aut corrigendum, aut deponendum statuit*. Hæc rata habuit Canon 16. Concil. Œcumenici XII. sive Lateranensis IV. sub jam dicto Innoc. Papa III. definiens *Episcopos Monachos deferre habitum Monachalem*. Hoc idem postea sanxit Synodus Londinensis ab Otthobono S. R. E. Diacono Cardinali S. Hadriani, & Apostolicæ Sedis Legato celebrata, cujus Canon V. *iis qui de Monasteriis, vel de regularibus locis in Episcopos sunt assumpti; vel de cætero assumentur, suum deferre habitum regularem* speciatim indicit. De inconvenientia, & dedecore habitus splendidi in Episcopis sæcularibus, eoque magis in regularibus, extat Canon 16. Concil. Nicæni II. Sed nostrorum temporum regulares Episcopos instruentem audiamus Ferrandum Carthaginensis Ecclesiæ Diaconum de B. Fulgentio Ruspensi Episcopo testantem, Episcopatum sine aliqua ambitione ab illo susceptum, *nec ita factum Episcopum, ut esse desisteret Monachus; sed eum, accepta Pontificis dignitate professionis præteritæ servasse integritatem, nunquam prætiosa vestimenta quæsivisse, orario, sicuti Episcopi, nunquam usum, sed pelliceo cingulo, tamquam Monachum*. Nec vero soli Episcopi, sed & ipsi Romani Pontifices eadem Religione se obstringi voluerunt. De Magno enim Gregorio intelligimus una cum ejus corpore inventum baltheum, *qui speciem propositi regularis, olim a S. Benedicto statuti, manifestaret*. De Eugenio III. legimus *laneam tunicam carni ejus adhæsisse, & diebus ac noctibus cuculla vestitum intus Monachi Habitum retinere, extra se Pontificem, & moribus, & vestibus exhibere consuevisse*. Denique Doctor Ecclesiæ B. Thomas Aquinas, ob sanctioris Doctrinæ excellentiam *Angelici* elogio cognominatus, cujus hodie festa recolimus, diserte docuit: *si qua sunt in regularibus observantiis,*

quæ

quæ non impediant Pontificale Officium, sed magis valeant ad perfectionis custodiam, sicut est continentia, paupertas, & alia hujusmodi; ad hæc remanet Religiosus, etiam factus Episcopus, obligatus; & per consequens ad portandum Habitum suæ Religionis, qui est hujus obligationis signum.

Hæc in sacris receptisque Ecclesiæ Codicibus de exteriori amictu, & habitu Episcopi regularis sancita reperimus, quæ nostrates ejusdem disciplinæ Episcopi sibi dicta meminerint. Rasilem capitis coronam in orbem expressam ad humilitatem docendam regulæ Monasticæ, constitutiones, usus, & consuetudines statutis anni temporibus earumdem Sacris alumnis renovandam præscribunt: quos postea Episcopali charactere insignitos ea maxime distinguendos nemo in dubium vocaverit. Hæc tamen, quæ ex venerandis Ecclesiæ monumentis adduximus, cum per humanam corruptelam, nisi eis occurratur, nobis ipsis spectantibus, in desuetudinem abire videantur, hac nostra Constitutione Apostolica, firmum robur perpetuis futuris temporibus habitura, ea omnia confirmantes, & renovantes statuimus, atque sancimus, ut ex Monastico, Regulari, & Mendicantium instituto ad Episcopalem, seu quamcumque aliam dignitatem, etiam S. R. E. Cardinalatum jam evecti, & in posterum evehendi, universis, & singulis suæ Regulæ Officiis, & obligationibus, quæ Pontificale, sive cujuscumque alterius dignitatis, aut Cardinalatus Officium minime impediant, perpetuo subsint, & proinde sui Monastici Ordinis, sive alterius regulæ Mendicantium insignia, & propria indumenta lanea, suoque peculiari colore distincta, rasilem quoque, & ad cutis planitiem in summo vertice, vel eo gyro & forma expressam coronam præferant, quibus antea cum intra eorumdem regular. Ordinum claustra Deo militarent, ex solemni sua professione insignia induere, & coronam præferre tenebantur, a cujus professionis obligationis per munus Episcopale neutiquam absolvuntur, aut ullo pacto eximuntur. Propterea hujusmodi Episcopis ex familiis Regularium, Monachorum, & Mendicantium assumptis in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus ut omnia, & singula præsentibus litteris nostris hactenus recensita undequaque observare non differant. Si vero, quod absit, hoc agere contempserint, vel neglexerint, eos pœna suspensionis ab exercitio Pontificalium ipso facto incurrenda tamdiu innodatos esse declaramus, donec a contumacia resipiscentes ejusdem suspensionis relaxationem meruerint obtinere.

Quia vero pastoralis nostræ sollicitudinis est non solum excubare pro optimo statu, & conservatione Regularis observantiæ in Religiosis viris, qui ex Monasticis, & Mendicantibus institutis ad onus Episcopale assumuntur; sed etiam prospicere, ne illi, qui ex his ceterisque universis Religiosis Ordinibus ad ejusmodi gradum evecti Ecclesia sibi commissa postmodum se abdicaverint, ita vivant, ut, qui eos primum in claustris Monasteriorum, deinde in culmine Episcopali conspexerant, quique ipsos demum curarum Episcopalium oneri subductos visuri essent, eis objicere nullo modo possint, quod ideo ad Episcopatum irrepserint, ut hac via Regularem observantiam deserentes extra sua claustra, quasi nullum unquam Religiosum Ordinem professi, vitam ducerent; hæc animum nostrum, omnium quorumcumque Ordinum Regularium honoris amantissimum permovent, ut Apostolica auctoritate approbemus, confirmemus, & tanquam præsentibus inserta habeamus Decreta duo ab antecessoribus nostris felicis recordationis Alexandro VII. die 20. Julii anno Domini MDCLXII. & Clemente XI. die 11. Junii MDCCXV. vulgata quibus Decretis Regulares ad transmarinos Episcopatus, sive Vicariatus Apostolicos translati, vel etiam Ecclesiarum administratores, aut visitatores creati, quotiescumque in locis, & Ecclesiis sibi in Episcopalis dignitatis collatione adsignatis minime resederint, vel Episcopatum dimiserint, aut munere suo perfuncti fuerint, seu quomodocumque a Schismaticis, vel infidelibus impediti munus Episcopale exercere non possint, jubentur ad pristina suorum Ordinum claustra reverti cum reliquis confratribus suis sub eodem instituto Religiosam vitam ibidem acturi.

Hujusmodi autem Episcopis tam pio disciplinæ regularis instinctu ad suos redeuntibus Apostolica largitate concedimus, ut in sua Provincia quodcumque Ordinis sui Cœnobium, & Monasterium, ubi commode, & Religiose degere possint, sibi pro libitu eligant; ideoque volumus, & præcipimus, ut illorum præsides, & Superiores Regulares congruas eis, & honestas cellulas in cœnobiis, & Monasteriis ab eisdem electis adsignent. Itaque Monachis, Mendicantibus, & cujuscunque Ordinis Regularibus, qui onere Episcopali sibi imposito deinceps quomodocumque etiam ultro se abdicaverint, præcipimus, eosque monemus in Domino, ut ad suorum Ordinum cellulas ultro quoque regrediantur: qua in re sanctitate, & Doctrina illustrium, & magnorum Præsulum exempla eis imitanda proponimus, Cælestini Papæ V. antecessoris nostri, Gregorii Nazianzeni, Petri Damiani, aliorumque ob virtutes Sacerdotales omnium sæculorum præconiis maxime dignorum Antistitum; ut interim sileamus legationibus, & muneribus clarum Ardicinum juniorem a Porta Aleriensem Episcopum, & S. R. E. Presbyterum Card. tituli Pammachii, a felicis recordationis Innocentio Papa VIII. renunciatum. Is enim, annuente Pontifice, dimissis dignitatibus, vetus propositum in Sacrum Camaldulensium Eremum confugiendi resumere, atque ultro executioni mandare sanctum existimavit. Ubi vero, quod minime credimus, iidem regulares paternis nostris monitis aures accommodare noluerint, his nostris perpetuum robur habituris decernimus, volumus, & præcipimus, ut Monachi, Mendicantes, & cujuscumque alterius instituti Regulares, specialissima etiam mentione digni, qui Episcopatu sibi pridem collato quacumque de causa se in posterum abdicare permissi fuerint, claustra suæ Religionis repetere omnino teneantur, & debeant; iis tantum exceptis, qui a nobis, sive a Romanis Pontificibus antecessoribus, aut successoribus nostris obtinuissent, vel obtinebunt facultatem expressam vivendi extra claustra sacro alicui muneri, quod cum vita claustrali exerceri non posset, ex peculiari voluntate nostra, vel eorumdem antecessorum, aut successorum nostrorum speciatim addicti: quod quidem munus respiciat servitium, & obse-

obsequium nostrum, vel successorum nostrorum, sive hujus S. Apostolicæ Sedis. Eis autem, vel eorum cuilibet, qui hanc Constitutionem violare tentaverint, vel eam quomodocumque neglexerint, omni usu Pontificalium, etiam cum facultate, & permissione cujuscumque Episcopi exercendorum, penitus & undequaque interdicimus; sique perseveraverint in contumacia non redeundi ad claustra, post annum sint eo ipso suspensi a Divinis.

Omnia vero, & singula Romanorum Pontificum Decreta, Conciliorum Canones, Patrum dicta, sententias, regulas, Constitut. Usus, Consuetudines, statuta his nostris litteris memorata, post maturam hac de re habitam deliberationem, ex certa scientia, auctoritate nostra confirmamus, innovamus, & stabilimus, inque plenario robore perpetuis futuris temporibus servanda sancimus, præsentesque semper validas fore, sicque & non aliter per quoscunque Judices semper judicari, interpretari, & definiri debere statuimus. Quidquid autem secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus, non obstantibus privilegiis, concessionibus ordinationibus, aliisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, confirmationis, innovationis, sanctionis, declarationis, suspensionis, præcepti, decreti, interdicti, & voluntatis infringere, vel ei temerario ausu contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Dominicæ Incarnationis millesimo septingentesimo vigesimo quinto, nonis Martii Pontificatus nostri anno secundo.

P. Card. Prodatarius

F. Card. Oliverius.

27 Habitus, & color peculiaris fuit præscriptus pro discretiva visibiliter servanda in quolibet Ordine Regulari; Passerin. *de statu hom. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 6.
28 *num.* 13. *&* 17. & alii passim. Quam diversitatem habitus, & præceptum servandi formam illius juxta præscriptum in Constitut. procedere etiam quo ad Moniales, sub Regula approbata per Sedem Apostolicam viventes, præcise resolvit *Sacr. Cong. Concil.* 27. *April.* 1686. *in Romana delationis Habitus.*
29 Unde una Religio non debet, nec potest assumere Habitum alterius Religionis, & ad hoc variæ Religiones obtinuerunt expressa privilegia a S. Sede, ne eorum Habitus ab aliis assumeretur; uti de PP. Prædicatoribus referunt Constitut. Gregor. IX. & Innocent. IV. ambæ incip. *Quia confusio Habitus*, Gregor. XI. incip. *Virtute conspicuos*, Clem. VIII. & Alexand. VII. ambæ incip. *Ex injuncto Nobis*, & Benedicti XIII. incip. *Pretiosus in conspectu*, & de Minoribus Gregor. IX. Constit. incip. *Regularem vitam*, Clem. IV. Constit. incip. *Virtute conspicuos*, Urban. VIII. Constit. incip. *Cum sicut*, & de mandato Innocent. XI. ad instantiam Procuratorum Generalium Ordin. Minor. de Observantia, Reformator. & Cappuccinor. *Sacr. Congreg. Episcop. & Regul.* 21. *Martii* 1686. & novissime Benedict. XIII. Constit. incip. *Alias emanarunt* edita ad instantiam Procuratoris Ordinis Minorum de Observantia, quæ ad litteram cum alia Urbani VIII. refertur sub verb. *Eremita num.* 20. Et eodem privilegio gaudent omnes Regulares Ordines, sive per speciales concessiones Apostolicas, sive per communicationem; Rodriq. *q.* 76. *art.* 1. Portell. *dub. Regul. verb. Habitus num.* 6. & alii passim.

Et sic per eamdem rationem prohibitus est Clericis Sæcularibus Habitus Regularium, & Regularibus Habitus Clericorum Sæcularium; Hinc in Concil. Aquisgrani *anno* 816. apud Gonzalez *in c. Intelleximus n.* 4. *de stat. & qualit.* habetur: *Reprehensibilem, & Ecclesiastica moderatione dignum apud plerosque Canonicos comperimus casum, eo quod contra morem Ecclesiasticum cucullas, quibus solis Monachis utendum est, induant; cum utique illorum Habitum usurpare non debeant, a quorum professione quodammodo distant, quia sicut eis indecens est, ut arma militaria more Laicorum gestent, ita nimium inhoneste, & valde indecorum est, ut alterius propositi indumenta sibi imponant.* Cuculla enim est talaris vestis, *Flocbus* dicta, propria & distinctiva Monachorum. Clementin. *Ne in agro, de statu Monachorum*, Gonzalez *in cit. cap. Intelleximus* 11. *num.* 4. *de stat. & qualit.* & 30
cum aliis. Card. Petra *loc. cit. num.* 14. Pueris quoque sexto ætatis suæ anno expleto non licet, neque possunt ex devotione, Habitum Religiosum deferre, sed ipsum debent statim deponere, prout *sub die* 10. *Januarii* 1627. fuit rescriptum Neapoli Cardinali Boncompagno, ut per extensum refert Lantusch *Theatr. regul. verb. Habitus num.* 1. Novitio 31
exeunti non est restituendus Habitus Religionis, sed illius pretium. Sic decisum fuisse *a S. Cong. Concil.* referunt Novarius *in Lucerna Regul. verb. Habitus num.* 6. Barbosa *in sum. Apostolic. dec. eod. verb. Habitus num.* 9. Lezana *in sum. qq. Reg. tom.* 1. *cap.* 25. *num.* 38. 32

Super admissione ad Habitum, ejusdemque concessione Tertiariis cum Claustralibus habitantibus, servari debet decretum Congr. super Statu Regularium, quam licet Innocentius XII. sub die 4. Augusti 1698. *Const. Debitum* extinxerit, & suppresserit; singulas tamen facultates eidem quomodocumque a Prædecessoribus concessas, illis exceptis, quas Congregationi super disciplina Regulari, præfatis Litteris institutæ impertitus est, in Congregationem Episcoporum, & Regularium transtulit, ex speciali mandato Sanct. mem. Clementis X. sub die 16. Maii 1675. ea de re editum tenoris qui sequitur. 33

DECRETUM.

Etsi decretis Sacræ Congregationis super statu Regularium de mandato Summorum Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. jam pridem editis pro Novitiis recipiendis statutum sit, ut omnes, qui ad Habitum probationis se recipi postulaverint, diligenter examinentur, ac per vota secreta probentur, quotquot idonei reperti fuerint, ætate, aliisque requisitis, ad præscriptum Apostolicarum Constitutionum ac Statutorum Ordinis; nec quispiam censeatur habilis ad hujusmodi Habitum suscipiendum; ut Clericus, nisi annum ætatis suæ decimum quintum, neque ut Conversus, nisi annum vigesimum exple-

expleverit: nihilominus in pluribus Religionibus
Italiæ, & Insularum adjacentium, aliquibus ab hinc
annis introductum est, ut recipiantur adolescentes
Laici non quidem pro Conversis, ut annum proba-
tionis incipiant, & finito tempore Novitiatus admit-
tantur ad Professionem, sed pro Tertiariis, vel Obla-
tis, seu Donatis, eisque tradatur Habitus, ut vo-
cant sine Caputio illis dari consueto, ut sic inserviant
alicui Religioso particulatim, aut pluribus, vel om-
nibus communiter; & multoties pueri, & adoles-
centuli recipiantur in Monasteriis non ut Novitii, sed
ut hospites, seu postulantes se recipi pro Clericis ad
Habitum probationis, & parva veste induti plures
menses, quinimmo & annos, sic detinentur intra
Claustra, donec compleverint annum ætatis decimum
quintum Clericis ut supra præscriptum ad annum No-
vitiatus inchoandum: idque prætextu, ut interea
fiat experimentum de ipsorum indole, & aptitudine
ad Religionem; & aliquando etiam in eadem veste
iidem pueri, & adolescentuli admittantur in Novi-
tiatibus, & cum Novitiis degant ad hoc, ut eorum
voces pueriles in Choro cum vocibus Professorum
misceantur, dum Divina peraguntur Officia.

Quoniam vero secundum Canonicas Sanctiones,
& Juris regulas, cum quid una via prohibetur alicui,
ad id alia non debeat admitti, & memorati abusus
irrepserint in fraudem Legis, & elusionem Decreto-
rum ut supra editorum in Religionum dispendium,
ac non sine multorum admiratione, & scandalo;
idcirco ead. Sac. Congr. ut in dies crescat in Ecclesia
Dei Sacrarum Religionum splendor, & veneratio,
ex speciali mandato Sanct. D. N. D. Clementis Divi-
na providentia Papæ X. hoc præsenti decreto in virtu-
te Sanctæ Obedientiæ præcipit omnibus, & singulis
Superioribus Generalibus, Provincialibus, & Loca-
libus, quocumque nomine, ac titulo appellatis,
quorumcumque Ord. & Congreg. tam mendicanti-
um, quam non mendicantium, ut de cetero nemi-
nem pro Tertiariis, vel Oblatis, seu Donatis, aut
Commissis, vel servientibus, nec pro hospitibus,
seu postulantibus, vel Cantoribus, aut alio quo-
cumque nomine nuncupatis, aut quovis prætextu,
vel causa, aut quæsito colore recipiant, seu admit-
tant ad Habitum intra Claustra, nisi vigesimum æta-
tis suæ annum expleverint, omnesque sic receptos,
seu admissos (iis tantum exceptis, qui completa æ-
tate annorum quindecim pro Clericis, seu Choristis
in Habitu Novitiorum annum probationis agunt) a
Monasteriis, seu Domibus Regularibus omnino a-
moveant & ejiciant infra terminum duorum mensi-
um, inchoandum a die intimationis præsentis Decre-
ti faciendæ Procuratoribus eorumdem Ordinum, &
Congregationum in Romana Curia existentibus.

Quod si prædicti Superiores præsenti Decreto per
omnia non paruerint, aut in aliqua ejus parte contra-
venerint, pœnam privationis Dignitatum, & Offi-
ciorum, quæ tunc temporis obtinebunt, ac perpe-
tuæ inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obti-
nenda, vocisque activæ, & passivæ ipso facto absque
alia declaratione incurrant, non obstantibus quoad
omnia suprascripta, privilegiis, indultis, & consue-
tudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Dat. Romæ 16. *Maii* 1675.

34 Prohibentur disputationes super vera forma Habi-
tus S. Francisci; cum enim in dies orirentur lites inter
Patres Conventuales, & Cappucinos circa veram for-
mam Habitus, & Caputii Seraphici Ordinis, Urba-
nus VIII. *die* 14. *Decembris* 1630. *mandavit eisdem sub*
excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, nec non
privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque etiam corpo-
ralibus arbitrio Sanctitatis suæ pœnis, ne audeant de
cetero voce, vel scripto de hujusmodi materia tractare,
donec ab eadem Sanctitate sua aliter fuerit ordinatum.
Joannes Antonius Thomasius S. Roman. & Universal.
Inquisition. Notarius Sic apud Lantusch. *Theatr. Re-*
gul. verb. Habitus num. 11. Interdicuntur libri omnes 35
tractantes de vera successione Filiorum S. Francisci,
& vera forma Caputii. Alexander enim VII. fieri
mandavit sequentia decreta, & in Indice librorum
prohibitorum apponi videlicet: *Libri omnes impressi,*
& qui inconsulta Sac. Congregat. imprimentur, tractan-
tes controversiam de vera, & non interrupta successio-
ne Filiorum S. Francisci, & de vera forma Caputii
ejusdem, prohibentur sub pœnis in Indice librorum pro-
hibitorum contentis die 20. *Junii* 1658. *Inscriptiones*
omnes Imaginum SS. Francisci, & Antonii de Padua, 36
in quibus dicitur formam Habitus; qua depicti sunt,
esse eamdem, qua ipsi usi fuerunt, vel in quibus asseritur
in hoc, vel illo Ordine S. Francisci esse veram, legiti-
mam, & non interruptam ejusdem S. Patris in Filios
successionem, inhærentes decreto alias edito die 20. *Ju-*
nii 1658. *prohibentur. Romæ* 20. *Novemb.* 1663.

Suspenduntur quoque, & prohibentur Imagines 37
S. Augustini, S. Nicolai de Tolentino, & aliorum
Sanctorum ejusdem Ordinis impressæ, & depictæ a
Fratribus Discalceatis Augustinianis in eorum Habi-
tu, prout in Decreto *Sacr. Rit. Congreg. edito die* 19.
Decemb. 1627. quod ab Urbano VIII. approbatur,
& confirmatur Constit. incip. *Exponi nobis, la* 240.
tom. 5. *Bullar.* Expost tamen dicta suspensio & pro-
hibitio fuit revocata per varia posteriora Pontificia
Rescripta de quibus vide quæ adducuntur in verb.
Imagines sub *n.* 39. ubi inter alia occurit Rescriptum
Benedicti XIII. specialiter attendendum. Prohiben- 38
tur sculpi, aut facere pingi Imagines Domini No-
stri Jesu Christi, & Deiparæ Virginis Mariæ, ac An-
gelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorum-
que Sanctorum; & Sanctarum cum Habito peculiari
alicujus Ordinis Regularis, seu alio modo in Eccle-
sia Catholica inconsueto, & jam sic sculptæ, aut pi-
ctæ prohibentur teneri, & publico aspectui exponi
& mandatur, ab Ecclesiis, & aliis locis quibuslibet
amoveri, & deleri. Et Regulares, & Moniales pa-
rere negligentes possunt a locorum Ordinariis, & Le-
gatis Apostolicis juris remediis, & etiam Censuris Ec-
clesiasticis, & aliis arbitrio eorum ad observantiam co-
gi, & quoad loci Superiores etiam privationis Officii,
ac vocis activæ, & passivæ pœnis compelli. Sic expresse
statuit Urbanus VIII. 15. Mart. 1642. Const. incip. *Sa-*
cro-Sancta Tridentina la 163. *Bullar. Cherub. to.* 4.

Habitum Fratrum Mendicantium osculantibus 39
concessit Joan. XXII. quinque annos, & totidem
quadragenas de injunctis pœnitentiis, qui sunt dies
2075. Sic referunt Casarrub. *verb. Indulgentia quo ad*
Sæculares §. 9. *num.* 6. Fr. Emanuel *quæst. Regul. t.* 2.
quæst. 76. *artic.* 10. Laurent. de Peyrinis *de privileg.*
Regul. ad Constitut. 3. *Sixti IV. num.* 5. Barbosa *in*
Summ. Apostol. decis. verb. Habitus num. 5., & alii
passim.

passim. (*) Vide tamen dictas verb. *Indulgentia art.5.*
40 *nu.48.* (*) Talem Indulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares, quia conceditur omnibus Christifidelibus Habitum osculantibus, inter quos Fratres deterioris conditionis esse non debent; Nec Indulgentia hæc revocata est per Paulum V. quia non est concessa Fratribus immediate, sed omnibus etiam sæcularibus; Lantusch. *Theatr. Regular. verb. Ha-*
41 *bitus num.10.* Cum Habitu Fratrum Minorum morientibus, vel cum eo sepeliri eligentibus, Clemens IV. Nicolaus III., & Urbanus V. concesserunt remissionem tertiæ partis omnium peccatorum; Casarrub. in *compend. Privileg. verb. Indulgentiæ quoad Sæculares §.6. num.1. 2. & 3.* Leo X. concessit Indulgentiam plenariam morientibus cum Habitu Fratrum Minorum, vel cum habitu Sororum Tertiæ Regulæ Sancti Francisci sub obedientia Ministrorum Generalis, & Provincialium degentium, ad quam lucrandam Indulgentiam declaravit idem Pontifex sufficere, habitum prædictum petere, ac super se usque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiamsi ante mortem non induatur. Casarrub. *loc. cit. n.6. 7. & 8.* & Alexander VI. concessit, ut mulieres suscipientes ante mortem, vel post mortem, Habitum S. Claræ habeant talem relaxationem peccatorum, qualem habent viri pro Habitu Fratrum Minorum; Casarrub. *loc. cit. num. 5.*

42 Eligentes sepeliri in aliquo habitu Religiosorum sive Minorum, sive aliorum habentium eadem privilegia per speciales concessiones, aut per communicationem, debent, ut lucrentur Indulgentias, recipere habitum a Superiore illius Religionis, cujus est habitus, vel ab alio, cui ille duxerit committendum, & non ab aliis quavis auctoritate fulgentibus; Sixtus IV. in Bulla aurea. Unde prædictum habitum dare non potest particularis Frater subditus, neque Confessarius Monialium, neque quivis alius, nisi id sibi a Prælato concedatur; Portell. *dub. Regul. verb. Habitus, additio ad additionem, & verb. Sepultura n.6.* Non autem est necesse, ut habitum petentes dent aliquam eleemosynam Fratribus pro habitu, quia Bullæ Pontificiæ illas indulgentias concedentes nihil loquuntur de obligatione dandi eleemosynam pro illo. Rodriquez *tom.2. quæst. Regul. q.76. artic.10. ad fin.* Portell. *loc. cit. verb. Habitus*; Lantusch. *loc. cit. num.6.*

43 Volentes sepeliri in habitu Religiosorum, non est de necessitate, quod tumulentur in Ecclesiis eorum, quorum est habitus, sed possunt sepeliri, ubi sepulturam elegerint; prout eorum relinquitur arbitrio a Leone X. Constit; incip. *Dum intra*, ibi: *Volentes quoque sepeliri in Habitu eorumdem Fratrum in Claustro non degentes, sed in propriis domibus cohabitantes, in eorum ultima voluntate sepulturam sibi*
44 *libere eligere possint*. Sixtus IV. statuit quod corpora volentium cum prædicto habitu sepeliri, deferantur ad sepulturam sine alio pallio, vel tegumento superimposito; non obstante quacumque Ordinatione, vel prohibitione Ordinariorum locorum, etiam sub censuris facta. Sic refert Casarrub. *loco cit. verb. Sepultura n.15.* Vide verb. *Vestis num.17.*

45 Sæculares utentes Habitu Religiosorum ignominiose in ludis: vel in lasciviis, peccant mortaliter, & per *l. Authentica, de Sanctiss. Episc. §.ult.* plectuntur exilio, & insuper incurrunt alias pœnas civiles, & possunt puniri etiam per Judices Sæculares; Silvester *verb. Habitus §.5.* Portel. *l. c. verb. Habitus n.3.* & alii. Sic 46
mortaliter peccaret, qui Habitum traderet ad lusum profanum, aut ad facinus exequendum; Sanctorus *in compend. verb. Habitus num.3. ex Constit. Ordinis cap.2. Statut.71. quæst.4.* Hinc locorum Ordi- 47
narii, aliive Prælati Regulares non debent dare licentiam, nec permittere, quod Moniales tempore Bacchanalium recreationis gratia dimittant proprium Habitum, & assumant alium Sæcularem præsertim virilem, *ut S. Cong. Episc. & Regul. rescripsit Episcopo Ferrar. 27. Aprilis 1654.* Femina enim non 48
potest uti veste virili, nec vir veste feminea, & si hoc fiat sine prava intentione, periculo scandali, & libidinis, erit tantum peccatum veniale; alias mortale; *Deuteronom. enim c. 22. n.5.* sic expresse habetur: *Non induatur mulier veste virili, nec vir utatur veste feminea, abominabilis enim apud Deum est, qui facit hoc*; Nullum tamen erit peccatum si hoc faciat ex necessitate, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam 1. quæst.7. cap. Omnes 1. de fer. cap. Consuluisti 3. de celebrat. Missar.* In qualibet enim dispositione necessitas intelligitur excepta; *cap. Licet, de pænit. & remiss.*

Habitum, & Tonsuram deferre teneantur Clerici 49
Beneficiati non solum in sacris constituti, sed etiam in Minoribus, & Clericali Tonsura insigniti, sub pœna privationis ipso facto, ipsoque jure Beneficiorum, & pensionum absque ulla monitione ac Judicis decreto, sed Beneficia ipsa libere aliis conferri possunt, & pensiones cassatæ, & extinctæ dicuntur: Sixt. V: Constitut.92. incip. *Cum Sacrosanctum*. Ha- 50
bitum decentem, atque vestem talarem deferre tenentur percipientes fructus, vel pensiones ex Beneficiis Ecclesiasticis excedentes valorem 60. ducat. auri de camera; Idem Sixtus V. in d. Constit. *Cum Sacrosanctum*. Habitum dimittens Clericalem potest illum 51
reassumere non obstante irregularitate supervenien-te, & Ordinarii prohibitione; *Sac. Congreg. Concil. in Mazarien. 27. Jun. 1630. & in Regien. 29. Novembris 1692.* apud Monacell. *tom.4. supplement. ad to.2. n.199.* Clericalis vestis Laicis Curialibus permit- 52
titur, præter Collare, quod sit a Collari Clericorum diversum; Benedict. XIII. *in Concilio Romano tit.16. cap.4.* ibi: *Laicis vero Curialibus, cum sæpe sit eis in Palatio nostro Apostolico versandum, sæpissime etiam cum Cardinalibus, & Prælatis agendum, togam Clericalem nigram communem facimus; & Collaria Clericorum propria, sive rotundæ sint formæ, sive quadratæ, penitus prohibemus eisdem, & prohibita jam sibi esse sciant, tenore servato nostri Edicti die 22. Januarii 1725. expediti.*

Irregularitas ex homicidio voluntario non impe- 53
dit reassumptionem Habitus Clericalis, & Episcopus procedat prout de jure; *Sacra Congreg. Immunit. in una Civitatis Ducalis 10. Martii 1699. lib.1. decr. Vallem. pag.206.* Clericus reassumens Habitum 54
post commissum homicidium gaudet privilegio quoad personam tantum; *ead. Sac. Cong. Immunit. in Gravinen. 7. Jul. 1699. d. lib. pag.230.*

Item Clericus, qui post renunciationem Clerica- 55
tus

tus inquisitus a Curia Laica, denuo reassumpsit Habitum, gaudet privilegio quoad personam tantum; *eadem Sac. Congreg. Immun. in Spoletana 20. Novembris 1696. lib.2. decr. Vallem. pag.49.*

56 Similiter Clericus, qui per duas vices renunciavit privilegio Clericali, & ista renunciatio acceptata fuit ab Ordinario, potest denuo reassumere Habitum, & gaudere. *eadem Sac. Congreg. Immun. in Marsicen. 22. Apr. 1692. lib. dec. Grim. pag.121.*

57 Inquisitus de pluribus delictis, & obligatus ad ratiocinia ob officium Syndici Communitatis, de consensu Episcopi reassumens Habitum Clericalem, licet habeat uxorem, & filios, gaudet quoad personam, non quoad bona; *eadem Sac. Congreg. Immunit. in Sorana 2. Junii 1693. lib. 1. decr. Vallem. pag.51.*

58 Item gaudet privilegio Fori Clericus reassumens Habitum, postquam exercuit officium Notarii, administravit publicum Archivium, ac alia officia Laicalia; *ead. Sac. Congr. Immun. in Narnien. 30. Sept. 1798. lib.2. decr. Vallem. pag. 178.*

59 Clericus conjugatus soluto Matrimonio rite potuit reassumere Habitum cum Decreto Episcopi; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Anglonen. 19. Augusti 1695. lib.2. decr. Vallem. pag.169.*

60 Archiepiscopo injungitur, ut adducat rationes cur deneget reassumptionem Habitus Clericalis; *eadem Sac. Congr. Immun. in Tranen. 2. Decemb. 1662. lib.1. decr. Vallem. pag.8.*

61 Quidam Episcopus denegans, seu impediens reassumptionem Habitus adduxit sequentes causas.

I. Quod toto tempore habiti Matrimonii cum Virgine, & unica, non incesserit in Habitu.

II. Quod non posset promoveri ad superiores Ordines ob imperitiam, & podagræ morbum.

III. Quod non reddiderit rationes administrationum locorum piorum juxta Ordines Episcopi.

IV. Quod exercuerit macellum, & laridariam.

V. Quod esset Usurarius.

At cum primæ tres causæ militent in promovendis, non in promotis, duæ autem ultimæ non justificentur; Sac. Congr. pronunciat: Orator utatur jure suo quoad reassumptionem Habitus; *ead. Sac. Congr. Immun. in una Civitatis Ducalis 13. Jan. 1699. lib.2. decr. Vallem. pag.197.*

62 Utens Habitu honorifico alicujus, ab eo inhiberi potest; Ursaya *Instit. Crimin. tit.10. §.4. nu.77.* Abbas *in Cathal. Glor. Mund. p.1. consider.32., & seq.* Menoch. *de Arbitr. cas.18. num.23. & seq. l.2.* Ursel. *conclus. legal. 171. num. 8.*, & alii passim.

63 Benedictio parvorum Habitum facienda est a Patribus Carmelitis in illis locis, in quibus Conventum habent, etiamsi ante fundationem dictorum Conventuum facta fuisset a Parochis, vel a Capellanis Confraternitatum; A quibus pariter Patribus facienda est Processio in die Dominica infra Octavam propriæ Festivitatis, cum facultate tamen Confratribus illam associandi, vel faciendi aliam Processionem posteriori die. Vertente enim controversia inter Patres Carmelitas discalceatos Loci Biumi Varasii, & Confraternitatem Beatæ Mariæ Virginis de Monte Carmelo super d. Confraternitatis translatione ad Ecclesiam prædictorum Patrum, eaque delata ad Sac. Congreg. Episcop, & Regul. prodiit *die 13. Sept.* 1707. rescriptum; *Confraternitatem non esse transferendam, & cum SS. prophanatione*, & quia præfata Confraternitas benedictionem parvorum Habituum, qui distribui solent a Patribus Carmelitis, impugnare, & Processionem similiter fieri solitam quolibet anno in Festivitate Beatæ V. ad sui libitum celebrare prætendebat, hinc pro parte dictorum Patrum *die 1. Martii* 1709. proposita causa in dicta Sacra Congreg. Episcop. & Regul. per Emin. Card. Corsinum, ex post Clement. XII. Summum Pontificem, fuit rescriptum; *Benedictionem, & distributionem parvi Habitus spectare in posterum ad Superiorem Conventus Patrum Carmelitarum, & quoad Processionem videatur particulariter.*

Reproposita vero die 22. Junii ejusdem anni 1728. fuit rescriptum: *Quoad benedictionem, & distributionem Habitus parvi persistendum in decisis. In reliquis ad Emin. Archiepiscop. pro concordia.*

Tertia tandem vice iterum proposita die 10. Aprilis 1710. rescriptum fuit: *Quoad benedictionem, & distributionem Habitus parvi persistendum in decis. 1. Martii & 22. Jun. 1708. Quoad Processionem vero, illam faciendam prius esse die Dominica infra Octavam per Patres Ordinis, cum facultate Confratribus, vel illam associandi, vel aliam Processionem alia die posteriori faciendi*; Sic refert Ursaya *tom.3. part.1. disc.24.* ubi egregie rem tractat suo more per totum.

Cum quidam Canonicus Regularis Lateranensis 64 obtinuisset Indultum Apostolicum retinendi Beneficium Parochiale cum Clausula *servata forma decreti Clementis X.* dubitatum fuit: Primo an teneatur deferre Habitum Regularem, tam in functionibus Ecclesiasticis, quam extra Ecclesiam. Et secundo, an eidem competat regressus, seu reintegratio ad bona renunciata occasione Professionis Regularis; & Sac. Congreg. Concilii in Firmana 23. Maii 1722. censuit: Ad primum, ad mentem ut servaretur solitum. Ad secundum, Affirmative quoad usum tantum; Sic refert Card. Petra *tom.5. comment. ad Constitut. 9. Sixti IV. sect. unic. sub n.5.*

Habitus viatorius ad formam habitus per Prælatos 65 & Familiares Pontificis extra Urbem gestari soliti servato tamen nigro colore, Advocatis Consistorialibus conceditur a Bened. XIV. tom.1. Constit. 106. incip. *Inter conspicuos §.13.*

Alia quoad Habitum Clericalem; vid. verb. *Cle-* 66 *ricus art.1.* Quoad Habitum Religiosum; vid. verb. *Apostata. Conventus. Novitius.* Quoad Habitum Tertiarii; vid. verb. *Tertiarii.*

HÆRESIS.

SUMMARIUM.

12 *Hæresis in quo differat a Schismate, quid sit Schisma & quomodo dividatur*, ad n. 16.
17 *Hæresis causa ad quem Judicem spectet, & qui sint vel esse possint Judices Ecclesiastici in hujusmodi causis*, ad num. 28.
29 *Principes Potestates & Judices seculares an aliquid Juris habeant circa Processum instituendum vel institutum a Judice Ecclesiastico contra Hæreticos*, ad num. 31.
32 *Qui possint absolvere necne a crimine Hæresis in utroque Foro*, ad num. 38.
39 *Subnectuntur alia ad rem*, ad num. 50.

1 HÆresis est verbum Græcum Latine significans electionem, ac sectationem, eo quod sit novæ, & a communi Ecclesiæ, & Spiritus Sancti vero sensu alienæ Doctrinæ, & opinionis electio, aut secta; *cap. 27. Hæresis & cap. Hæreticus 28. caus. 24.*
2 *qu. 3.* Hæresis alia est materialis, & alia formalis. Hæresis materialis est hominis baptizati, & Fidem professi erroneus assensus contra aliquam veritatem Fidei ex sola ignorantia, vel errore proveniens absque pertinacia voluntatis in eo persistendi; *Est in*
3 *re communis*. Hæc Hæresis materialis inter veras Hæreses numeranda non est; *arg. cap. Dixit Apostolus 29. caus. 24. q. 3. & cap. Damnamus 2. de Summa Tri-*
4 *nitate*. Hæresis formalis est hominis baptizati, ac Christianam Fidem professi error voluntarius, ac pertinax contra aliquam veritatem Fidei; *Est in re com-*
5 *munis*. Unde patet, quod ad Hæresim formalem duo copulative requiruntur, scilicet error in intellectu, & pertinacia in voluntate; *arg. cap. Dixit Apostolus 29. & cap. Qui in Ecclesia 31. caus. 24. qu. 3. & cit. cap.*
6 *Damnamus 2. de Summa Trinitate*. Pertinacia autem ex parte voluntatis requisita ad constituendam Hæresim formalem non consistit in hoc, quod quis acriter, & mordicus diu retineat, defendat, & tueatur errorem contra Fidem, sed in hoc, quod hujusmodi errorem retineat postquam contrarium eidem est jam sufficienter propositum; vel quando scit contrarium teneri a vera universali Christi in terris Ecclesia, cui judicium suum præferre præsumit, sic Doctores communiter. Talis autem pertinacia, & error debet esse *hominis baptizati*, & *Christianam Fi-*
7 *dem professi*, ad hoc ut contineat Hæresim, quia errores, quos non baptizati, v. g. Turcæ, Gentiles, Judæi contra Fidem Christianam habent, non sunt *Hæreses*, sed Paganismi, Gentilismi, vel Judaismi
8 sunt, & vocantur; *Communis*. Talis pertinax error ad hoc ut sit *Hæresis*, debet esse *contra aliquam veritatem Fidei Christianæ*. Nam si sit circa alia objecta, quæ ad Fidem Christianam non pertinent, non est *Hæresis*, ut de se patet; Et si non sit contra *aliquam*, sed contra omnem Fidei Christianæ veritatem, non Hæresis, sed Paganismus, vel Judaismus erit, aut Apostasia a Fide, aut denique Atheismus perfectus; Quælibet enim Hæresis admittit aliquos articulos, & veritates Fidei Christianæ, v. g. Christum pro nobis esse passum, & mortuum, resurrexisse, & ascendisse in Cœlum, & hujusmodi.

9 Hæresis formalis, de qua hic est sermo, alia est interna, seu mentalis, & alia externa. Hæresis interna, seu mentalis est illa, quæ in corde, seu mente retinetur, & nec verbis, nec facto externo manifestatur. Hæresis externa est illa; quæ interne vigens, verbis, vel facto aliquo externo sufficienter externe exprimitur; *Communis*. Hæresis externa dividitur in 10
occultam, & publicam, seu manifestam. Hæresis externa publica, seu manifesta est illa, quæ palam, & coram pluribus externe manifestatur. Hæresis externa occulta est illa, quæ verbis, vel facto, aut signo aliquo externo proditur, vel nemine, vel uno, aut altero solummodo præsente, & audiente, dicendo v. g. *Non credo tres esse Personas divinas. Non credo secundam Divinam Personam esse incarnatam.*, & hujusmodi. Et hæc Hæresis, quia vere est, & dicitur *externa* quantumvis occulta, sufficit ad incurrendas pœnas, nec requiritur, ut sit publica, dummodo alias conditiones habeat. Quot autem, 11
& quænam fuerint Hæreses, & Hæresiarchæ, vide Berninum; ubi late, & fuse de omnibus per quatuor integros Tomos, Graveson in Historia Ecclesiastica, Nicolium in Flosculis, Boyvin in *Theologia tom. 4.* aliosque passim Dogmaticos, & Historicos de Hæresibus, & Hæresiarchis expresse tractantes, & quo ad antiquos S. Augustin., & S. Epiphan. *lib. de Hæresis*, & S. Isidorum relatum *in cap. Quidam autem 39. caus. 24. qu. 3.* ubi plurimæ antiquæ Hæreses, & Hæresiarchæ enumerantur.

Hæresis differt a Schismate puro per hoc, quod ipsa per se, ac directe opponatur Fidei, negando, seu 12
non credendo unum, aut plures Fidei Articulos; Schisma vero opponitur unitati, tollendo Ecclesiæ unitatem, quæ per Charitatem habetur; *Sic communis* cum D. Thoma 2. 2. *quæst. 39. art. 1.* Sanchez *lib. 2. Moral. cap. 35. num. 6.* Reiffenstuel *lib. 5. Decret. tit. 8. num. 7.* Unde constat, Schisma esse erro- 13
rem voluntatis, non intellectus, ut est hæresis; Ursaya *Instit. crim. lib. 1. tit. 7. num. 4.* Notanter autem 14
dicitur, *a Schismate puro*; quia schisma purum facit quidem recedere ab unitate Ecclesiæ, & ejus Capitis Vicarii Christi in terris, sed absque errore in Fide, ad differentiam schismatis mixti, seu conjuncti cum hæresi, quod nedum facit recedere ab unitate Ecclesiæ, sed & insuper facit recedere a vera Fide, negando v. g. seu non credendo Summum Romanum Pontificem esse in terris Vicarium Christi, & Caput totius Ecclesiæ Catholicæ &c. Hinc patet, posse esse 15
schisma sine hæresi, sed non econtra; Omnis enim hæreticus est schismaticus, sed non e converso, ut declarat Goffred. *in Summa de Schismat.*, & Soccin. cum Fagnan. *lib. 5. decr. in c. Quod a prædecessore 1. de Schismaticis num. 20.* Ordinarie tamen, & practice 16
loquendo vix nostris hisce diebus unquam datur amplius Schisma purum, seu sine Hæresi, quamvis enim in suo principio Schisma non habeat perversum Fidei dogma, sicut hæresis, tamen in fine nullum Schisma est sine hæresi, ut ex verbis S. Hieronymi recte notatur *in cap. Hæresim 26. caus. 24. quæst. 3.*, ibi: *Inter Hæresim, & Schisma hoc interesse arbitrantur, quod hæresis perversum dogma habeat; Schisma propter Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separat. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest; Cæterum nullum Schisma non ali-*

aliquam sibi confingit hæresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur.

17 Hæresis causa spectat solummodo ad Judicem Ecclesiasticum, est enim hæresis crimen mere Ecclesiasticum; textu expresso *in c. Ut inquisitionis* 18. *§. Prohibemus de Hæret. in* 6. ibi: *Prohibemus quoque districtius, Potestatibus, Dominis temporalibus, & Rectoribus, eorumdemque Officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine, cum sit mere Ecclesiasticum, quoquomodo cognoscant vel judicent*, & Gloss. *ib.* communiter recepta. In spe-
18 cie autem Judices Ecclesiastici in causa hæresis sunt
19 sequentes. Primo, Summus Pontifex; *Communis, & indubitata*. Secundo, Sac. Congreg. Cardinalium Generalium Inquisitorum ad hoc erecta a Paulo III. anno 1542. Constitut. 34. incipien. *Licet*, & denuo restituta a Sixto V. anno 1587. Constitut. in-
20 cip. *Immensa*. Tertio, Episcopi respectu omnium existentium in sua Diœcesi; *cap. Excommunicamus* 13. *§. Adjicimus, de Hæreticis*; *Clement.* 1. *§. Propter quod, de Hæreticis*, & Communis Docto-
21 rum. Immo Episcopi etiam exemptorum Regularium Judices sunt in causa hæresis, non ut Judices Ordinarii, sed ut delegati Papæ, textu expresso *in cap. Ad abolendam* 9. *§. final. de Hæretic.* ibi: *Si qui fuerint a Lege Diœcesanæ jurisdictionis exempti, soli subjaceant Sedis Apostolicæ Potestati; Nihilominus in his, quæ contra Hæreticos sunt instituta, Episcoporum subeant Judicium; & eis in hac parte, tamquam a Sede Apostolica delegatis, (non obstantibus li-*
22 *bertatis suæ privilegiis) obsequantur*. Vicarius tamen Generalis sine speciali mandato Episcopi non est Judex in causa hæresis; Farinac. *de Hæresi qu.* 186. *n.* 13. Imola *in Clement.* 1. *de Hæret. num.* 18. Pirhing *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *num.* 124. Reiffenstuel *ibid. num.* 439. & alii: & ratio est quia ob gravitatem hujus criminis requiritur specialis commissio, ut desumitur ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. cap.* 6.

23 Quarto Judex Ordinarius in causa hæresis est etiam Capitulum Sede vacante; Sic Farin. *de Hæresi q.* 186. *n.* 177. Hostiens. *in c. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis num.* 2., *&* 4. Barb. *ibidem num.* 2. Abbas *ibid. num.* 1. Pirhing *loc. cit. num.* 125. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 440. *arg. cit. cap. Ad abolendam*, ibi: *Vel Clerici ipsi Sede vacante, cum consilio (si oportuerint) vicinorum Episcoporum, Hæreticos judicaverint*.
24 Non potest tamen Capitulum Sede vacante Exemptos Judicare in causa hæresis; Farinac. *de Hæresi quæst.* 186. *num.* 182. Abbas *in cit. cap. Ad abolendam in fine*, & alii communiter. Et ratio est, quia Capitulum Sede vacante succedit Episcopo solum in iis quæ jure ordinario competunt Episcopo, non vero in iis, quæ non nisi jure delegato, aut speciali habet; *arg. cap. Pastoralis* 11. *de offic. Judic. Ordin.*, *& Regul.* 7. *Junii in* 6. *& l. In omnibus*, *ff. de Re-*
25 *gul. Juris*. Quinto Judices competentes in causa hæresis sunt Inquisitores Fidei in S. Officio Inquisitionis specialiter deputati a suprema, & universali Congregatione Cardinalium Generalium Inquisitorum, juxta cit. Constit. Pauli III. incip. *Licet*, & Constitut. Sixti V. incip. *Immensa*. Et est communis *arg. cap. Ut officium, de Hæreticis in* 6. *cap. Ut inquisitionis eod. in* 6. *Clementina* 1. *de Hæreticis*, cum simi-
26 libus. Inquisitores autem Provinciarum, & Diœcesum non sunt Judices Episcoporum, Nunciorum, & Officialium Apostolicorum, sed occurente casu suspicionis, vel accusationis, vel denunciationis contra ipsos, debent significare Sedi Apostolicæ, prout expresse statuitur *in c. Inquisitores* 16. *de Hæret. in* 6. & Extravagant. *Cum Matthæus* 3. *de Hæretic.* inter communes.

Inquisitores, & Episcopi possunt conjunctim, vel 27
separatim in causa Hæresis contra suspectos, vel denunciatos procedere, ita tamen ut si separatim procedant, Sententiam condemnatoriam ferre non possit Inquisitor, nisi prius processum communicet Episcopo, vel Sede vacante, Capitulo; Nec Episcopus, nisi suum processum communicet Inquisitori, si in sua Diœcesi officium Inquisitionis vigeat, textu claro *in cap. Ut Officium* 11. *de Hæret. & c. per hoc* 17. *eod. in* 6. In locis, ubi non viget Officium Inquisi- 28
tionis, Episcopi soli gaudent omni facultate Inquisitoribus alias competente. Sic probat receptus usus, & consuetudo, ut observant Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 18. *quæst.* 2. Pirhing *loco cit. num.* 130. Reiffenst. *loco cit. num.* 449., & alii passim. Episcopi enim in suis Diœcesibus sunt Inquisitores nati, ut recte notat Card. de Luca *Relat. Curiæ Romanæ disc.* 14. *n.* 4.

Principes, Potestates, & Judices Sæculares nullo 29
modo possunt se immiscere in processum a Judice Ecclesiastico contra Hæreticos instituendum, vel institutum, sed debent indilate exequi sententiam Judicis Ecclesiastici, textu expresso *in cap. Ut inquisitionis* 18. *de Hæret. in* 6. Nec possunt prætendere vi- 30
dere prius processum a Judice Ecclesiastico factum, & si prætendant, debet illis negari; *cit. cap. Ut Inquisitionis*, & Innocent. VIII. Constit. incip. *Dilectus*, ubi præcipit, ut Judices Sæculares sine ulla visione processus ab Inquisitore facti exequantur sententiam sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrenda. Sententia autem Judicis Ecclesiastici di- 31
citur statim, & indilate exequi a Judice Sæculari, si intra sex dies exequitur, textu expresso in cit. Constitut. Innocentii VIII. incip. *Dilectus Filius*, ibi: *Præcipiatis, atque mandetis, ut infra sex dies postquam legitime fuerint requisiti sine aliquo dictorum Processuum per vos agitatorum visione, sententias per vos latas contra hujusmodi Hæreticos prompte exequantur appellatione remota*.

Hæresis pure mentalis, cum excommunicatio- 32
nem annexam non habeat, potest absolvi a quocumque etiam simplici Confessario; Barbosa *de potestate Episcop. part.* 2. *alleg.* 40. *num.* 13. Bordon. *in Tribunali cap.* 12. *num.* 2., *&* 3. Del Bene *de Offic. Inquisit. part.* 1. *dub.* 49. *petit.* 3. Bonacina *de Censur. in Bulla Cœnæ disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 2. *num.* 3., & cum aliis a se citatis Card. Petra *tom.* 3. *comment. ad Constit.* 18. *Innocent. IV. num.* 13. Episcopi, & Inquisitores ab- 33
solvere possunt in utroque Foro ab Hæresi deducta in Forum contentiosum; *cap. Ut Officium* 11. *de Hæret. in* 6., & docent communiter Doctores teste Cardin. de Petra *loc. cit. num.* 27. ubi dicit sic pluries respondisse Sacram Supremam Inquisitionem; nec obstare Bullam in Cœna Domini, cum ipsa procedat quo ad absolutionem ab Hæresi non deducta ad Forum contentiosum. Non possunt tamen absolvere ab 34
Hæresi in Foro conscientiæ tantum, ut pluries de Inquisitoribus respondit Suprema Inquisitio, teste Cardin. Albitio *de inconstantia in Fide cap.* 25. *numer.* 16. Salell, *lib.* 2. *cap.* 8. *regul.* 200. *num.* 35. Cardin. Petra *loc.*

*loc. cit. num.*28. , & de Episcopis pluries respondit Sac. Congregat. Concil. præsertim *Die* 21. *Augusti* 1609. *die* 7. *Julii* 1617. *die* 5. *Novem.* 1644.

35 Quamvis enim Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. concesserit Episcopis facultatem absolvendi in Foro conscientiæ ab Hæresi occulta, tali tamen Decreto Tridentini derogatum esse per Bullam Cœnæ pluries respondit Sac. Congreg. ejusdem Concilii, & signanter *in Concordien. anno* 1585. *lib.*4. *decretor. pag.*17. *censuit*; *Decreto Concilii sess.* 24. *c.*6. *derogatum esse in casu Hæresis per Bullam Cœnæ Domini*, *& in Cameracen.* 28. *Februarii* 1602. *lib.*10. *decretor. pag.*25., ibi: *Quamvis a Concilio Tridentino Episcopis tributa fuerit facultas ab Hæresi per se ipsos in casibus occultis absolvendi*, *eam tamen in illis ademptam esse Pontificia Constitutione*, *quæ in die Cœnæ Domini legi consuevit*; *Ideoque oportere ipsum*, *si ita e re esse arbitretur*, *ejusmodi facultatem petere a Sede Apostolica*, *a qua facile illam impetrabit*, *& in causa Hiberniæ* 9. *Septembris* 1690., ibi: VI. *Cum de jure*, *ubi non adest inquisitio*, *Episcopus sit Inquisitor*, *an possit saltem ut Inquisitor absolvere ab Hæresi*, *etiamsi specialem ad id non habeat a Sede Apostolica facultatem concedi solitam ad tempus limitatam Episcopis Hiberniæ*. VII. *Cum neque Episcopus*, *neque Vicarius Generalis commode adiri possint pro absolutione ab Hæresi*; *an liceat Episcopo delegare facultatem Parocho absolvendi ab ea?* Sac. Congreg. respondit *Ad VI. Negative*. *Ad VII. Negative*, *& ad mentem*, *& mens est*, *ut quatenus facultas absolvendi non sit concessa*, *concedi possit*, *& debeat*: & sic etiam pluries declaravit Suprema Inquisitio, ut testantur Pegna *part.*3. *director. comm.*141. Cardin. Albit. *loc. cit. cap.*25. *num.*9. Card. Petra *loc. cit. nu.*21. & teste Barbosa *de offic. & potest. Episcop. par.*2. *allegat.* 40. *num.*24. Pignatell. *tom.*1. *consult.*391. Pegna Piasec. Fagnan. & alii. Sic pariter declaratum est a S. Pio V. Gregorio XIII. & Clement. VIII., & clarissime ultimo constat ex Decreto Alexandri VII. de anno 1665. 24. Septembr. damnantis hanc propositionem tertiam in ordine: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem Hæresis*, *& aliorum criminum*, *quando publica sunt*, *& id non derogare facultati Trident.*, *in qua de occultis criminibus sermo est*, *anno* 1629. 18. *Jul. in Consistorio Sac. Congregat. Eminentiss. Cardin. visa*, *& tolerata est*.

36 Et hanc aliam 4. in ordine: *Prælati Regulares possunt in Foro conscientiæ absolvere quoscumque Sæculares ab Hæresi occulta*, *& ab Excommunicatione propter eam incursa*.

37 An autem Prælati Regulares possint absolvere suos subditos ab Hæresi occulta? Vid. verb. *Absolutio*, ubi late de hoc.

38 Absolutio in Foro interno non suffragatur in Foro externo. Pœnitentes enim sic absoluti possunt adhuc in Foro externo inquiri, & puniri; Locatus *verb. Absolvere num.*1. & *verb. Hæreticus num.*24. Repertor. Inquisitor. *verb. Confessio §. Rerum*; Zanchin. *de Hæretic. cap.* 34. Duard. *in Bulla Cœnæ lib.* 3. *§.* 2. *quæst.* 12. *num.* 12. Barbosa *loco citato allegat.* 40. *num.* 29. Card. Petra *loco citato num.* 39., & alii passim.

Hæresis abjuratio præcedens requiritur tanquam conditio necessaria in Litteris Apostolicis dispensationum, quæ super gradibus consanguinitatis, vel affinitatis, aliisve impedimentis petuntur pro personis diversæ professionis; Bened. XIV. tom. 2. Constit. 51. inc. *Magnæ Nobis admirationis*. Hæresis abjurandæ promissio non sufficit, ut hujusmodi Litterarum Executor, seu Episcopus dispensandi facultatem ab Apostolica Sede habens, dispensationes ipsas ad effectum perducat; Idem Constit. 59. incip. *Ad tuas manus*. Hæretici ratione suscepti Baptismi ad amplectendam Fidem Catholicam cogi possunt; Idem *ibidem*. 39 40 41

In locis tamen, in quibus toleratur, ut hæretici mixti cum Catholicis habitent, videndum quid ferat usus & consuetudo; Idem *ibid.* 42

Hæreticorum conjugia ex perpetua Sedis Apostolicæ disciplina, sunt Catholicis interdicta; Idem Constitut. 52. incip. *Magnæ Nobis admirationis*. Si vero aliquando ex gravissimis causis permittuntur, opportunæ adjiciuntur cauthelæ, quibus & conjugis Catholici Fides, & futuræ prolis Catholica educatio in tuto habeatur; Idem *ibidem*. Hujusmodi conjugia in aliquibus locis, in quibus hæretici cum Chatolicis mixti vivunt, de facto ineuntur, & a Potestate Ecclesiastica, ne majora mala proveniant, tolerantur; Idem Constitut. 19. incip. *Ad tuas manus*. Verum dispensationes super gradibus aut impedimentis, ab Apostolica Sede pro ipsis non conceduntur, nisi adjecta conditione abjurandæ prius hæresis; Idem *ibidem* & citat. Constitut. 51. incip. *Magnæ Nobis admirationis*. 43 44 45 46

Hæretici occulti absolvi possunt a Pœnitentiaria Apostolica; Idem tom. 1. Constitut. 95. incip. *Pastor bonus §.* 9. Hæretici ad Fidem redeuntes summa Charitate ab Ecclesia recipiuntur; Idem Constitut. 129. incip. *Quamvis tempore §.* 11. 47 48

A censuris propter Hæresim formalem externam incursis nullus Confessarius quibusvis amplissimis facultatibus munitus vel etiam tempore Jubilæi, absolvere potest, nisi expressam ad id facultatem habuerit; Bened. XIV. Const. incip. *Inter præteritos §.* 85. Etiamsi occulta Hæresis sit; & Confessarius facultatem habeat absolvendi a Censuris in Bulla Cœnæ reservatis: Idem Bened. XIV. Constitut. incip. *Convocatis §.* 53. 49 50

HÆRETICA PROPOSITIO; vid. verb. *Propositiones damnatæ n.*22.

Hæresi proxima Propositio. Sapiens hæresim. Suspecta de hæresi; vid. *ibidem n.*23. *ad* 25.

HÆRETICUS.

1 Hæreticus est, qui negat aliquem ex articulis ab Ecclesia definitis; *cap. Sicut* 2. *dist.* 15. *cap. Cum Christus* 7. *de Hæreticis*; Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Ex parte* 8. *de Clericis non resident*. & communis aliorum. Ad hoc autem ut quis sit Hæreticus
2 formalis, articulum ab Ecclesia definitum negare debet cum errore intellectus, & pertinacia voluntatis; *arg. cap. Dixit Apostolus* 29. & *cap. Qui in Ecclesia* 31. *caus.* 24. *quæst.* 3. *& cap. Damnamus* 2. *de Summa Trinitate*. Hæreticus enim censeri non debet errans in
3 Fide, si Romanæ Ecclesiæ Fidem se tenere confiteatur, & errorem suum supponat judicio Sedis Apostolicæ, quia in suo errore non est pertinax contra Fidem; *cap. Hæc est Fides* 14. *caus.* 24. *qu.* 1. *cap. Dixit Apostolus* 29. *caus.* 24. *quæst.* 3. ubi ex verbis S. Augustini sic dicitur; *Qui sententiam suam quamvis falsam atque perversam nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis pepererunt, sed a seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta solicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquam sunt inter Hæreticos deputandi*; & concordat *cap. Damnamus* 2. *de Summa Trinitate §. In nullo*: juncta Glossa *ibidem verb. Paratus*, & Extravagant. *Vas electionis, de Hæreticis*, & Glossa *ibi verb. Corrigenda*, & sic Communis Doctorum.

4 Hæreticus autem formalis est, qui positive dubitat de Fide, vel de aliquo illius articulo sufficienter sibi proposito, pertinaciter asserendo, vel judicando non esse omnino certum, vel esse dubium, an sit certus, vel verus talis Articulus Fidei *arg. cap. Dubius* 1. *de Hæreticis*, ibi: *Dubius in Fide infidelis est*; *cap. Firmiter* 1. *de Summa Trinitate*, juncto Symbolo S. Athanasii, ibi: *Nisi fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit*; Sic S. Thom. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 5. *& quæst.* 11. *art.* 1. Abbas *in cit. cap. Dubius num* 1. Pirhing. *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *num.* 4. Reiffenstuel *ibi-*
5 *dem num.* 10. & communis aliorum. Dicitur autem notanter, *de articulo sufficienter sibi proposito*, quia ex hujus defectu formales Hæretici non sunt, qui inter Hæreticos nati, & educati de uno vel pluribus articulis dubitant; His enim dubitare interim licet, donec instruantur, & argumenta, seu motiva credibilitatis Fidei, nostræ sufficienter, & recte apprehendant. Et ratio est, quia talis dubitatio in istis non est conjuncta cum pertinacia, immo eam ordinat ad penetranda melius fundamenta Fidei Catholicæ exemplo Beroensium, qui audita prædicatione S. Pauli *susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent*, ut legitur in actibus Apostolorum *c.* 17. & sic colligitur ex verbis S. Augustini *Epist.* 162. *relat. in cap. Dixit Apostolus* 29. *caus.* 24. *q.* 3. & docet Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 13. *n.* 5. Valent. *tom.* 3. *d.* 1. *quæst.* 10. *part.* 4. Sanchez *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 8. Reiffenst. *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *n.* 11. & alii.

Hæreticus est qui de Sacramentis aliter sentit, ac 6
docet, quam Romana Ecclesia prædicat, & observat; *Argum. cap. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis, & cap. Hæresis* 27. *caus.* 24. *quæst.* 3 Fagnan. *lib.* 1. *Decret. in cap. Cum venisset* 1. *de Sacra Unction. num* 96. Hæreticus alius est lapsus, & alius relapsus. 7
Lapsus est, qui a professione Fidei in Hæreticam pravitatem incidit, in eaque perseverat; Relapsus vero est, qui postquam pœnitens errorem abjuravit, iterum in Hæresim relabitur; Farinac. *de Heresi qu.* 194. *&* 195. Brugiot. *Institut. crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 9. Card. Albic. *de Inconstant. in Fid. part.* 1. *cap.* 16. *num.* 1. *& sequent.* Ursaya *Instit. Crimin l.* 1. *tit* 6. *num.* 12. Relapsus alius dicitur relapsus mani- 8
festus, seu vere, & alius præsumptus, seu ficte. Relapsus manifestus, seu vere, est ille, de cujus primo, & secundo lapsu constat ex manifestis probationibus; Decian *lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 1. Relapsus vero præsumptus, & ficte, est ille, cujus duplex lapsus non est concludenter probatus, sed solum ex vehementi suspicione; Ursaya *loc cit. num* 13. Non 9
solum autem relapsus dicitur, qui in eamdem speciem Hæresis, quam abjuravit, relabitur, *ut in cap. Ad abolendam* 9. *de Hæretic. §. Illos quoque*, sed etiam ille, qui post abjuratam simpliciter, & generaliter Hæresim, inde in quamcumque aliam Hæresim incidit vel receptat, associat, defendit, vel auxilium fert Hæreticis; *cit. cap. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis. §. Illos quoque* Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 1. *tit.* 6. *num.* 15. & cum aliis Pegnia *de Inquisit. part.* 2. *Commen.* 65. Menoch. *de Arb. cap.* 374. *n.* 1. *& seq.*

Hæreticus, vel Schismaticus, si non resipiscat, ne- 10
quit salvari, sed æterno damnabitur, nec ad salutem ei proderunt Baptismus, eleemosyna, aut mori pro Christo, tex. expresso *in cap. Firmissime* 3. *de Hæreticis*, ubi ex verbis S. Augustini (sive potius, ut aliqui volunt S. Fulgentii) sic præcise habetur: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, omnem Hæreticum, vel Schismaticum cum Diabolo, & Angelis ejus æterni ignis incendio præcipitandum, nisi ante finem vitæ, Catholicæ fuerit incorporatus Ecclesiæ*; & post pauca: *Omni homini, qui Ecclesiæ Catholicæ non tenet unitatem, neque Baptismus, neque eleemosyna, quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem* (a).

Catechumenus nondum baptizatus deficiens a Fi- 11
de, quam recepit, non est proprie dictus Hæreticus saltem coram Ecclesia, & in Foro externo, sed Infidelis, quia Fidem solemniter in Baptismo non est professus, adeoque neque formaliter; & completive membrum Ecclesiæ factus est, sed inchoative solum; Sanchez. *lib.* 2. *moral. cap* 7. *num.* 34. Azor. *part.* 1. *Instit moral. lib.* 8. *cap.* 9. *q.* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 6. & alii. Ficte, & invalide Baptizatus si 12
Fidem deserat, habendus est ut Hæreticus, quamdiu

Notæ Romani Theologi.

(a) Scilicet, dummodo mors pro Christo suscepta non includat implicitam hæresis detestationem; nam si charitate motus hæreticus pro Christo mortem subeat, implicite detestatur hæresim.

de Baptismi fictione, aut invaliditate non constat; licet in genere talis non sit defectu Baptismi. *Commu-*
13 *nis*. Qui metu mortis perculsus negat Fidem, V. G. se esse Catholicum, vel aliquid Fidei contrarium affirmat, absque ullo tamen interiore mentis assensu, peccat quidem contra præceptum profitendi Fidem, at non est vere, & proprie Hæreticus, cum Hæresis essentialiter consistat in interno judicio erroneo intellectus contra Fidem. Azorius *part. 1. Instit. moral. lib. 8. cap. 9. q. 9.* cum communi aliorum.
14 Tamquam Hæreticus censendus est, non solum is qui temere asserit, sed etiam qui vertit in dubium animam rationalem, seu intellectivam non esse formam corporis humani per se, & essentialiter: *Clement.*
15 *Unic. §. Porro, de Summa Trinitate*. Sic etiam tamquam verus Hæreticus est habendus non solum is, qui temere negaret, sed etiam qui vertit in dubitum, animam rationalem, seu intellectivam esse immortalem. Concil. Lateranense tertium *sub Leone X. sess. 8.* ibi *Damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, & hoc in dubium vertentes, cum illa non solum vere, & per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis, quod manifeste constat ex Evangelio*. Ursaya *Instit. Crimin. lib. 1. tit. 6. de crimine Hæresis num. 2.*
16 habet hæc præcisa verba: Si aliquis hodie assereret Terram esse mobilem, Solem vero Orbis Centrum, & immobilem, esset Hæreticus; quia contrarium a Sacra Congregatione sanctissimæ Inquisitionis definitum fuit die 22. Junii 1633. teste Caferr. *in Syntagm. vetust. ad diem 22. Junii* condemnando opinionem præstantissimi Mathematici Galilæi, qui eamdem antiquam sententiam Copernici, & Pithagoræ totis viribus defendebat. Hæc Ursaya. Et quidem merito cum ex Sacra Scriptura expresse habeatur Solem moveri, & Terram quiescere; De motu enim Solis habetur Josue *cap. 10. num. 12. 13. & 14. Tunc locutus est Josue.... dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon; Steteruntque Sol, & Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis... Stetit itaque Sol in medio Cæli, & non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea, nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Israel*. Et Ecclesiastes *cap. 1. n. 5. & 6. Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & flectitur per Aquilonem: lustrans universa in circuitu pergit spiritus & in circulos suos revertitur*. Et Isaias *cap. 38. num. 8. Reversus est Sol* (in Horologio Achaz) *decem lineis per gradus, quos descenderat*, juxta id quod habetur etiam *4. Regum cap. 20. num. 11.* Et Matthæi *cap. 5. num. 45.* Christus ipse dicit: *Qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos*. Et Apostolus ad Ephes. *cap. 4. num. 26.* dicit: *Sol non occidat super iracundiam vestram*. Pro terræ autem quiete habetur Paralipomenon *lib. 1. cap. 16. num. 30. Commoveatur a facie ejus omnis terra; ipse enim fundavit orbem immobilem. Et Psal. 92. num. 1. Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur. Et Psalm. 103. num 5. Qui fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum sæculi. Et Proverbior. 8. num. 29. Quando appendebat fundamenta terræ*. Et Ecclesiastes *cap. 1. num. 4. Terra autem in æternum stat*. Hinc jure merito Copernici, Pithagoræ, Galilæi, suorumque sequacium opinio de motu terræ, & solis quiete tamquam contraria Sacræ Scripturæ anno 1616. sub Paulo V. & anno 1633. sub Urbano VIII. proscripta est, ut temeraria, & Hæretica apud Ricciol. *lib. 9. Almagesti*, & Fortunatum a Brixia *in Philosophia sensuum mechanica tom. 2. tract. 1. dissert. 2. propos. 3.* & alios passim (*a*).

Omnis

Nota Romani Theologi.

(*a*) Lucius noster hospitem omnino in re theologica se se demonstrat, dum hæreseos notat opinionem, quæ terram moveri, Solem vero centrum esse mundi, atque immobilem asserit. Scimus, sub Paulo V. an. 1616. & sub Urbano VIII. anno 1633. vetitum fuisse hanc opinionem propugnare: at nefas inde est concludere declaratam fuisse hæresim, atque ut hæreticam proscriptam, etsi enim qualificatores notarint ut in philosophia falsam, *& formaliter hæreticam* hanc propositionem: *Sol est in centro mundi, & immobilis motu locali, quia est expresse contraria Sacræ Scripturæ*; ut legitur in sententia contra Galilæum lata; tamen Apostolica Sedes neque tunc, neque deinceps illam hæreticam declaravit. Id ex ipsa abjuratione sententiæ annexa satis superque liquet. En verba Galilei; *Eo quod postquam mihi cum præcepto fuerat ab hoc sancto Officio juridice injunctum; ut omnino desererem falsam opinionem, quæ tenet, solem esse centrum mundi, & immobilem, & terram non esse centrum, ac moveri, nec possem tenere, defendere, aut docere quovis modo, vel scripto prædictam falsam doctrinam, & postquam mihi notificatum fuerat, prædictam doctrinam repugnantem esse Sacræ Scripturæ scripsi, & typis mandavi librum, in quo eamdem doctrinam jam damnatam tracto, & adduco rationes cum magna efficacia in favorem ipsius non afferendo ullam solutionem; Idcirco judicatus sum vehementer suspectus de hæresi, videlicet quod tenuerim, & crediderim, Solem esse centrum mundi, & immobilem; & terram non esse centrum, ac moveri*. Vide ergo, mi Ferrari, Galilæum non hæreticum, sed suspectum de hæresi habitum ob hanc opinionem fuisse, quæ quidem suspicio vehemens ex eo quoque oriebatur, quod monitus a Suprema Inquisitione de falsitate opinionis pugnante cum Sacra Scriptura, illam obstinate tueri etiam deinceps voluerit. Injuria ergo dicitur fuisse hanc opinionem ut formalem hæresim damnatam. Dicet fortasse ita fuisse a Theologis notatam. Sed nota illa per Apostolicam Sedem probata non fuit, neque ab omnibus Theologis adjecta propositioni fuit; fuere enim, qui eam erroneam in fide existimarunt; Sed neque hæc ita probata fuit censura, quemadmodum Lucius noster affirmat; nam in sententia dicitur tantum Galilæum se reddidisse *vehementer suspectum de hæresi*; atque ita coactus fuit abjurare.

Itaque a Suprema Inquisitione prohibitum fuit, ac etiam nunc prohibetur defendi ut thesim prædictam opinio-

17 Omnis communicatio politica, seu quæcumque conversatio, commercium, & convictus cum Hæreticis, unde imminet periculum subversionis Fidei, vel morum, est Catholicis prohibita sub mortali. *Communis*. Apostolus enim *ad Titum* 3. sic præcise dicit: *Hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem devita, sciens quia subversus est*; & 2. *ad Timoth. cap.* 2. idem Apostolus prohibet omnem conversationem, & colloquium cum Hæreticis dicens: *Profana, & inaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum ut cancer serpit ex quibus Hymenæus, & Philetus, qui a veritate exciderunt*, & ex Ecclesiastici 3. *Qui amat periculum, in illo peribit*.
18 Si autem absit periculum subversionis, & scandalum, possunt Catholici licite cum Hæreticis communicationem politicam habere, etiamsi essent Lutherani, Calvinistæ, aliive publice denunciati, excommunicati quotannis per Bullam Cœnæ. Et ratio est, quia Martinus V. in Concilio Constantiensi per Constitutionem incip. *Ad evitanda* declaravit, nullum excommunicatum in posterum esse vitandum, nisi a Judice specialiter, & nominatim sit denunciatus, aut nisi sit publicus, & notorius percussor Clerici. Denuntiatio autem, quæ fit in Bulla Cœnæ, non est specialis circa aliquas Personas nominatim expressas, sed generalis dumtaxat omnes Lutheranos, Calvinistas &c. in genere complectens, adeoque &c. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 9. *num.* 3. Pirhing *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *num.* 22. & 23. Reiffenstuel *ibid. num.* 22. & 23. & communis aliorum juxta praxim, & usum communem.

Hinc citati Doctores, & alii inferunt, licitum esse Catholicis, præsertim in locis ubi cum Hæreticis permixti vivunt, Primo, inire, & habere cum eis civiles contractus. Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 11. Sanchez *loc. cit. cap.* 9. *num.* 5. Pirhing *loc. cit. n.* 24. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 24. Secundo, adire, & visitare templa Hæreticorum, & ibi ritu Catholico orare, vel conciones eorum audire, si ex justa causa fiat, V. G. ut famulus Dominum suum comitetur, vel ut errores Prædicantis Hæretici annotentur ad confutandum, dummodo absit scandalum, & periculum propriæ perversionis. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 4. *num.* 26. Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 11. *n.* 5. Becan. *tract. de Fide cap.* 9. *quæst.* 5. *num.* 17. Azor. *loc. cit. cap.* 11. *q.* 4. Pirhing *loc. cit. sub num.* 24. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 23. Tertio admittere filios Hæreticorum ad Scholas, vel studia Catholica, non tamen e contra Filios Catholicorum ad Scholas Hæreticorum ob perversionis periculum Navarr. *lib.* 1. *consil.* 1. *num.* 26. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 24. Quarto, cum Hæreticis nondum personaliter denunciatis simul orare, & rem Divinam, ac conciones cum eis audire, & funus ad sepulchrum comitari, dummodo id fiat solo affectu civilitatis, & amicitiæ sine communicatione in ritibus, & cæremoniis Hæreticorum 19

opinionem de motu telluris, quia textus sacræ Scripturæ, qui exprimunt motum Solis, ac quietem telluris, a Sanctis Patribus in sensu litterali accipiuntur; & non juxta vulgi intelligentiam, & captum, ut nonnulli philosophi exponunt. Nefas vero est recedere a sensu litterali Sacræ Scripturæ etiam de re philosophica differente, Sanctis Patribus probato, sine perspicua, & omnino evidenti demonstratione contraria. Hac de causa vetitum est hanc opinionem tueri veluti thesim; nam ut hypothesis propugnari, & doceri licite potest ex Decreto Supremæ Inquisitionis anni 1712. Immo si eo Philosophi devenirent, ut evidenti demonstratione ostenderent, quiescere Solem in centro mundi, ac terram moveri, statim permitteretur omnibus hanc opinionem amplecti; sicuti universim tenemus dari antipodas contra plures Patres, qui exponentes secundum litteram nonnullos Scripturæ textus dari antipodas inficiati sunt. Hoc in casu diceremus, Scripturam de Solis motu loquentem, id exprimere quod oculis apparet, & quod vulgo homines putant: non vero qua ratione motus illi juxta naturæ leges fiant.

Responsio Auctoris.

(a) Censurat hic *Rom. Theologus* propositionem a me traditam *loc. cit.*, nempe *si aliquis hodie assereret Terram esse mobilem, Solem vero orbis centrum, & immobilem, esset hæreticus*. Et tamen dicta propositio tamquam contraria Sacræ Scripturæ ann. 1616. sub Paulo V. & ann. 1633. sub Urbano VIII. proscripta fuit. *ut temeraria, & hæretica* apud Ricciol. *lib.* 9. *Almagesti*, & Fortunatum a Brixia *in Philosophia sensuum mechanica, to.* 2. *tract.* 1. *dissert.* 2. *proposit.* 3., & Ursaya *Instit. crimin. lib.* 1. *tit.* 6. *de crimine hæresis num.* 2. expresse concludit, quod id asserens *esset hæreticus*, quia contrarium a Sacra Congregatione SS. Inquisitionis definitum fuit *die* 22. *Junii* 1633. teste Caferr. in Syntagm. vetust. ad dictam *diem* 22. *Junii*, condemnando opinionem Galilæi, qui eamdem antiquam sententiam Copernici, & Pythagoræ totis viribus defendebat. Et novissime Eruditissimus D. Antonius Maria de Lugo Congregationis Somaschæ *nel Dizionario Storico portatile*, lingua italica impress. 4. verb. *Galileo Galilei* sic expresse tradit: quest' opera avendo fatto rumore, Galileo fu citato di nuovo all'Inquisizione di Roma, che lo costrinse con un decreto de' 22. *Giugno* 1633. *di abjurare il suo sistema come un errore, e come un'eresia, come se l'immobilità della terra fosse una verità, ed un dogma di fede, e non già una pura questione di scuola, ed una vecchia popolare opinione*. Unde videat prudens Lector, an mea propositio innixa tot præclarissimis Auctoribus, uno ore fatentibus sententiam Galilæi fuisse proscriptam, *ut temerariam, & hæreticam*, fuerit digna tam injusta censura *Theologi*, esto quod ex formula abjurationis Galilæi a se adducta colligeretur, Galilæum se reddidisse tantum suspectum vehementer de hæresi, ubi tot celebri Auctores a me secuti expresse tradunt, fuisse Galilæi opinionem damnatam ut *hæreticam*, sicuti etiam, ut ipse fatetur, fuit a Theologis (certe non inferioris subsellii) ut formalis *hæresis* notata, & ab aliis, ut *erronea in fide* existimata, quamvis, ut ipse tradit, talis censura a Sede Apostolica non probata.

corum, & Hæretici non sepeliantur in loco Sacro Navarr. *consil.* 12. *num.* 7. *de Hæreticis*. Azor. *loc. cit. cap.* 11. *q.* 2. & 4. Pirhing *loc. c. num.* 24. Quinto, servire, seu famulari Hæreticis Reiff. *l. c. n.* 24. & communis aliorum (*a*).

20 Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis debite, ac ritu Catholico contracta, sunt valida. S. Thomas, & S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 39. *q.* 1. *art.* 1. Abbas *in cap. final. de condition. appos. n.* 5. & ibi Joan. And. *nu.* 8. Cardinalis *nu.* 3. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 72. *nu.* 2. Navarr. *in Manual. cap.* 22. *n.* 49. Reiffenstuel
21 *lib.* 4. *Decret. tit. num.* 357. cum communissima aliorum, & hodie certa: *arg. cap. Decrevit* 14. *de Hæreticis in* 6. Talia tamen Matrimonia sunt illicita sub peccato mortali, nisi Papa dispenset, aut rationabilibus causis excusentur. *Communissima* ob clara jura hujusmodi Matrimonia expresse, & graviter prohibentia, uti patet ex Concilio Agathens. relat. *in cap. Non oportet* 15. *caus.* 28. *qu.* 1. ibi: *Non oportet cum hominibus Hæreticis miscere connubia*. Concil. Illiberitan. *cap.* 16. ibi *Catholicas puellas neque Hæreticis dare placuit*; & *cap. Cave* 15. *caus.* 28. *q.* 1. ibi *Cave Christiane .... ne Hæreticum omnem alienam a Fide tua uxorem accersas tibi.* Concordat Concil. Laodicense *cap.* 10. Carthaginense III. *cap.* 12. Chalcedonense *cap.* 14. juncto *cap. Decrevit* 14. *de Hæreticis in* 6. ubi mulieres Hæreticis nubentes in pœnam peccati privantur dote, & sic tenet communis Catholicorum cum Perez *de Matrimonio disp.* 36. *sect.* 2. *n.* 2. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 72. *num.* 5. Sporer *tom.* 4. *cap.* 1. *sect.* 1. *num.* 118. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 14. *n.* 2. Gobat *tract.* 9. *cas.* 11. *num.* 216. dicentium peccare mortaliter Catholicum, aut Catholicam, si cum Hæretica, aut Hæretico Matrimonium contrahat, quia in re gravi agit contra justissima Ecclesiæ præcepta. Et novissime declaravit Clemens XI. *die* 16. *Junii* 1710. teste Card. Petra *tom* 4. *Comment. in Constit.* 12. *Joann. XXII. num.* 13. Vide ibi, ubi multa ad rem.

22 Notanter autem dicitur, nisi Papa dispenset, aut rationabilibus causis excusentur, quia interveniente Pontificis dispensatione, talia Matrimonia sunt licita, cum Pontifex possit sine dubio supra jus Ecclesiasticum dispensare; textu expresso *in cap. Proposuit* 4. *de concession. præbend.* ibi: *Qui secundum plenitudinem*
23 *potestatis de jure possumus supra jus dispensare*. Sicuti etiam sunt licita talia Matrimonia, si rationabiles causæ interveniant, quæ potissimum tres esse possunt. Prima utilitas spiritualis, utpote si conjux Hæreticus promittat, vel certe magna spes sit illum Fidem Catholicam amplexurum; Ita expresse cit. Concil. Illiberitanum, & Laodicense, & communis Doctorum cum Laym. *l. c. sub n.* 2. Marchan. *to.* 2. *tract.* 2. *sect.* 4. *qu.* 11. *in appendic.* qui huc refert connubia cum Hæreticis Regibus, & Principibus, si inde speretur conversio Regnorum, protectio Catholicorum, cessatio persecutionum. Secunda moralis quædam necessitas, V. G. dum quis habitat in Regionibus Hæreticorum prædominantium, nec facile reperit personam suæ qualitatis, & conditionis; cui honeste nubere possit. Tertia gravis damni evitatio, V. G. quia alias esset periculum exhæredationis, proscriptionis, ruinæ totius familiæ, Hereditatis totius ad Hæreticos devolvendæ, & hujusmodi. In his, & similibus casibus permittuntur connubia Catholicorum cum Hæreticis, consulto tamen semper, cum fieri potest, Pontifice, vel saltem Ordinario. Immo Azorius 24
tom. 1. *lib.* 8. *cap.* 11. *q.* 5. Sanchez *cit. disp.* 72. *n.* 5. Sa *de Matrimonii impedimentis n.* 8. Layman *loc. cit. sub num.* 2. Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 3. *sect.* 3. *num.* 33. Reiffenstuel *lib.* 4. *decr. tit.* 1. *sub num.* 371. & alii addunt, in Germania, & ceteris locis, ubi Hæretici cum Catholicis permixti habitant, id licere ex consuetudine, dummodo revera absit omne periculum subversionis, & scandali, Matrimonium celebretur ritu Catholico, & educatio totius prolis in Fide, & moribus maneat penes conjugem Catholicum saltem usque ad annos pubertatis, & emancipationis. Observa tamen novissimam declarationem allatam supra *num.* 21. *in fine*. Adisis etiam Benedicti XIV. de Synodo Diœcel. *cap.* 3. *lib.* 9. ejusque Constitutionem *Magnæ nobis* quæ legitur Tomo 2. Bullarii *num.* 51.

Unde iniquissimum, & graviter peccaminosum est 25
tam contra Jus Ecclesiasticum, quam Divinum, illud pactum, quod in aliquibus locis dicitur adjici Matrimonio Catholici cum Hæretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica Patris, & feminæ in secta Hæretica Matris; vel e contra; Navarr. *lib.* 1. *consil.* 1. *qu.* 25. *num.* 63. Dicastil. *disp.* 7. *n.* 705. Perez *de Matrimon. disp.* 36. *sect.* 2. *n.* 6. Bosco *de impediment. Matrim. disp.* 2. *sect.* 11. *concl.* 3. *num.* 118. Sporer *tom.* 4. *cap.* 1. *sect.* 1. *num.* 118. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 371. Layman *loc. cit. num.* 3. ubi dicit id apud omnes in confesso esse. Et quidem quod sit contra Jus Ecclesiasticum, patet *ex cap. final. de convers. Infidelium*. Et concordant Jura allegata *supra num.* 21. Quod autem sit contra Jus Divinum inde constat, quia juxta communem Theologorum ad utrumque parentem de Jure Divino pertinet cura educandi omnes liberos in vera Fide, ac Religione. Nec 26
valet dicere, pluribus in locis adesse immemorabilem consuetudinem de existentia, vel tolerantia hujusmodi pacti. Non valet, inquam, quia cum tale pactum sit contra Jus naturale, & Divinum, nulla valet

Nota Romani Theologi.

(*a*) Vide Append. verb. *Fides* adjectam, in qua laxæ *Auctoris* nostri opiniones hic expositæ confutantur. Hic vero satis duximus responsionem afferre, quam dedit Anglis an. 1606. Paulus V. *Accepimus namque*, inquit SS. Pontifex, *compelli vos gravissimis pœnis propositis templa hæreticorum adire, cætus eorum frequentare, concionibus illorum interesse .... nihilominus zelo Pastoralis officii nostri impulsi, & pro paterna sollicitudine, qua pro salute animarum vestrarum assidue laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, ut nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento Dei cultus, & salutis vestræ.*

valet consuetudine etiam immemorabili roborari, & licitum reddi, textu expresso *in cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*, ibi: *Nemo sanæ mentis intelligit naturali Juri, cujus transgressio periculum salutis inducit, quacumque consuetudine (quæ dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari*.

27 Disputare publice, vel privatim cum Hæreticis de Fide, est prohibitum omnibus Laicis sub pœna Excommunicationis ferendæ sententiæ, textu expresso *in cap. Quicumque Hæreticos §. Inhibemus* 2. *de Hæreticis in* 6. ibi: *Inhibemus quoque, ne cuiquam Laicæ Personæ liceat publice, vel privatim de Fide Catholica disputare, qui vero contrafecerit, excommunicatio-*
28 *nis laqueo innodetur*. Notant tamen, teste Sanchez *lib.* 3. *moral. cap.* 6. *num.* 7. Palao *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 4. Herincx *disp.* 5. *de Fide q.* 3. *num.* 34. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decret. tit.* 7. *num.* 28. Pirhing *ibid. sub num.* 28. & alii Legem, seu prohibitionem hanc, vel usu nunquam fuisse receptam, vel contraria consuetudine iterum abrogatam in locis, in quibus Catholici habitant permixti cum hæreticis, quia passim ibidem Laici Catholici disputant cum Hæreticis in privatis colloquiis, & id sæpe necessarium est pro avertendo pusillorum scandalo, præsertim, ubi ob persecutio-
29 nem Hæreticorum non tolerantur Clerici. Disputare cum Hæreticis non est prohibitum Clericis, maxime si sint sufficienter docti, & debitas circumstantias prudenter observent respectu audientium loci, & temporis, ut recte observat Gonzalez *in cap. Cum ex injuncto* 12. *de Hæreticis*, Reiffenst. *loc. cit. num.* 29. *&* 30. Vid. verb. *Fides a n.* 36.

30 Stando in rigore Juris communis tum Canonici, tum Civilis, nec recipi, nec tolerari possunt Hæretici, & ritus eorum in territoriis Catholicis, sed eos ubique repellere, expellere, & exterminare tenentur Principes Catholici. Et quidem in Jure Canonico sic statuitur expresse; *c. Excommunicamus* 13. *§. Moneantur de Hæreticis*, & concordat *c. Ad abolendam* 9. *§. Statuimus tit. eod. & cap. Ut Officium* 11. *§. Statuimus eod. in* 6. & sæpe alibi. In Jure civili sic statuitur *leg. Omnes* 2. *Cod. de Hæreticis*, *l. Manichæus* 5. *Cod. eod. Authent. Si vero*, *Cod. eod. Auth. Gazaros*, *Cod.*
31 *eod.* & sæpe alibi. Ad evitandum tamen majus Religionis, vel Ecclesiæ Catholicæ malum recipi, & tolerari possunt Hæretici in locis Catholicis; Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 17. *num.* 4. cum variis aliis; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 146., & alii passim, & docet usus & praxis communis.

32 Hæretici sunt revelandi, seu denunciandi Inquisitoribus sub pœna Excommunicationis; Innocent.
33 IV. Constitut. 18, incip. *Noverit*. Immo Hæretici evidenter cogniti tales sunt denunciandi, quamvis probari non possint; Alexander enim VII. die 7. Septembris 1665. inter alias merito damnavit sequentem propositionem in ordine quintam. *Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse Hæreticum, non teneris denun-*
34 *ciare, si probare non possis*. Libros Hæreticorum scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, incurrunt Excommunicationem Bullæ Cœnæ; *Communis ac certa*, textu expresso in ipsa Bulla *§.* 1. ibi: *Excommunicamus, & anathematizamus &c. omnes, & singulos hæreticos &c. ac eorumdem libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostra, aut Sedis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes, imprimentes seu quomodolibet defendentes ex quavis causa, publice, vel occulte, quovis ingenio, vel colore &c.* Sed de istis late sub verb. *Libri*.

Hæretici omnes formales externi ipso facto incurrunt Excommunicationem Papæ reservatam; *Communis, & certa* ob clara Jura *cap. Sicut* 8. *cap. Ad abolendam* 9. *cap. Excommunicamus* 13. *de Hæreticis, & Bullæ Cœnæ §.* 1. Immo non solum hæretici, sed etiam credentes eis, receptores item, defensores, & fautores eorumdem; *Communis, & certa* ob expressa Jura *cit. cap. Excommunicamus* 13. *de Hæreticis & Bull. Cœnæ §.* 1. Credentes autem in propositio dicuntur, qui eorum erroribus aliquo modo assentiuntur, saltem implicite & in confuso, v. g. dicendo, & tenendo vera esse, quæ Lutherus, Calvinus, vel alius determinatus Hæreticus contra Ecclesiam Catholicam docuit, vel dixit; etsi in particulari eorum errores ignorent; Communis cum Barbosa *in cit. cap. Excommunicamus* 13. *de Hæreticis num.* 20. Piringh. *loc. cit. n.* 106. Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 148. Sporer *loc. cit. n.* 27. Receptores dicuntur, qui Hæreticos ob causam Hæresis fugientes domo, vel alio loco recipiunt, & abscondunt, ne a Judicibus legitime inquisiti capiantur; *Communis*. Defensores dicuntur, qui quovis modo, vi, aut dolo, verbis, aut calamo Hæreticorum errores, vel Personas defendunt, & impediunt ne cum eis justitia fiat; *Communis*. Fautores dicuntur, qui aliquem illis favorem præstant, quo eorum hæresis, aut immunis permaneat, aut illam liberius diffundere possint, & exercitia sua hæretica, conventicula, aut alia quæque ad hæresim fovendam, & promovendam spectantia exercere valeant; *Communis*. Excommunicationem ipso facto etiam incurrunt, qui Hæreticos, aut eis credentes, aut eorum receptores, defensores, aut fautores in loco Sacro sepeliunt; *cap. Quicumque* 2. *de Hæreticis*.

Omnes Hæretici publici, & notorii ipso facto sunt Irregulares, & remanent tales etiam post conversionem, & absolutionem; Communis ac certa; *arg. cap. Nos consuetudinem* 8. *dist.* 12. *cap. Si qui presbyteri* 1. *cap. Convenientibus* 4. *§. Ex hac auctoritate, & cap. Saluberrima* 21. *caus.* 1. *quæst.* 7. *juncto cap.* 2. *§. Hæretici, & cap. Statuimus* 15. *de Hæreticis in* 6. Etiam hæretici occulti probabilius sunt Irregulares; Sicut enim ob hæresim occultam contrahitur Excommunicatio, ita & Irregularitas; Jura enim universaliter loquuntur; Tum quia Clemens VII. concessit Inquisitoribus facultatem dispensandi in irregularitate ob hæresim occultam, quod est manifestum signum eam etiam incurri propter hæresim occultam, aliter esset superflua talis concessa facultas dispensandi in ipsa; Sic Farinac. *de hæresi quæst.* 192. *num.* 68. Donatus *prax. rerum Regul. tom.* 2. *tract.* 5. *q.* 21. *n.* 5. Silvest. *verb. Crimen qu.* 2. *num.* 3. Azorius *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 11. *qu.* 3. *& cap.* 21. *qu.* 8. Sanchez *lib.* 2. *Moral. cap.* 25. *num.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 255. cum communiori, & veriori aliorum. Irregularitas incurritur etiam a Credentibus, Receptoribus, Defensoribus, & Fautoribus Hæreticorum; *cap. Quicumque* 2. *§. Hæretici, & cap. Statutum* 15. *de Hæreticis in* 6.

Hæretici omnes, Credentes, Receptores, Defensores, & Fautores eorum, sunt inhabiles ad Benefi-

cia

cia, & Officia Ecclesiastica; *textu expresso in cit. cap.*
Quicumque 2. *§. Hæretici*, *& cit cap. Statutum* 15.
46 *de Hæreticis in* 6. Hinc tenentur Beneficia in hæresi
recepta una cum fructibus dimittere, & restituere;
arg. cit. cap. Quicumque, *& cit. cap. Statutum*, ubi
expresse subjungitur: *Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum*, *& inane*, quod autem est irritum
& inane nullo modo subsistit, & sic talis collatio Beneficii est ipso Jure nulla, & fructus injuste sunt recepti, adeoque &c. Farin. *de hæresi qu.* 189. *num.* 71.
Garcias *de benefic. p.* 11. *cap.* 10. *nu.* 72. *&* 80. Sanchez
lib. 2. *Moral. cap.* 27. *num.* 4. Piringh *loc. cit. num.* 49.
47 Reiffenstuel *loc. cit. num.* 257. & alii passim. Talis inhabilitas ad Beneficia, & Officia Ecclesiastica durat in
ipsis etiamsi convertantur, & hæresim abjurent, præsertim si fuerint publici, seu notorie hæretici; Geminian. *in cap. Super eo* 4. *de hæreticis in* 6. Hostiens.
in Summa de Hæreticis §. Quando, *& qualiter n.* 12.
Palao *de hæresi tract.* 4. *disp.* 5. *punct.* 5. *num.* 2., &
dicens id esse certum, Reintestuel *loc cit. num.* 258.
48 alii relati a Farinac. *de hæresi qu.* 193. *num.* 68. Et hæc
inhabilitas probabilius durat etiam in hæreticis occultis post eorum conversionem, & absolutionem; Jura enim citata indistincte loquuntur, & ubi lex non
distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap.*
Quia circa 22. *de privil.* *& l. de pretio*, *ff. de Publiciana in rem action.* Reiffenst. *loc. cit. nu.* 269. & alii apud Farin. *de hæresi q.* 189. *num.* 82. *& seq. & quæst.*
193. *a num.* 66. & Donat. *Prax. rer. Regul. tom.* 2.
tract. 5. *q.* 21. *n.* 5. ubi ex *cap. Nos consuetudinem* 8.
dist. 21. *& cap. Convenientibus §. Ex hac auctoritate* 4.
caus. 1. *qu.* 7. expresse dicit, quod qui lapsus est formaliter in hæresim, sive occulte, sive manifeste,
etiam post absolutionem remanet Irregularis, non
solum quo ad recipiendas dignitates, sed etiam quo
ad recipiendos Ordines; & etiam ad exercendos eos,
quos habet; Ricciul. *de Jure Person. lib.* 5. *c.* 18. *n.* 1.
Bonac. *de Censur. disp.* 7. *q.* 5. *p.* 7. *n.* 6. *& seq.* & multis citatis Peyrin. *tom.* 2. *de Prælat. q.* 2. *c.* 5. *§.* 6. *n.* 73.
49 Hæretici, eisque Credentes, Receptores, Defensores, & Fautores eorum, sunt insuper privati
Beneficiis, & Officiis prius rite obtentis; Communis, *arg. cap. Ad abolendam* 9. *de Hæreticis*, *& cap.*
50 *Vt commissi* 12. *eod. in* 6. Et hoc ipso Jure ante sententiam Judicis; Garcias *de Benefic. p.* 11. *cap.* 10. *n.* 66.
Gonzal. *ad Regul. Cancell. Gloss.* 15. *num.* 65. Farin.
de hæresi q. 183. *num.* 77. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 26.
n. 6. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 262. Flaminius *lib.* 3. *q.* 1.
num. 31. Castro Palao *loc. cit.* Cavarrauv. *variar. resolut. cap.* 8. *num.* 4. & communior; & probabilior cum
Fagn. *in cit. cap. Ad abolendam a num.* 29. *usque ad* 44.
arg. cit. cap. Ad abolendam 9. *de Hæreticis*, & facit
praxis, & Stylus Curiæ Romanæ hæreticos a die
commissi criminis hæresis censentis privatos Beneficiis, ita ut a die lapsus in hæresim nulli amplius resignari possint, sed a quovis impetrari valeant; Fagn.
51 *loc. cit. num.* 41. Sic de tali stylo & praxi testantur Sanchez & Farin. *locis citatis.* Ante tamen sententiam declaratoriam criminis commissi Beneficia dimittere, &
fructus post privationem ipso jure statutam perceptos
restituere non tenentur; *arg. cap. Cum secundum leges* 19. *de Hæretic. in* 6. Farin. *loc. cit. qu.* 189. *num.* 8.
Sanchez *loc. cit. num.* 7. Castro Palao *loc. cit. num.* 5.
Reiffenstuel *loc. cit. n.* 265. Azor. *p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 8. *q.* 3.
Fagn. *loc. cit. num.* 42. citans alios. Hinc infertur quod 52
privatio Beneficiorum prius rite obtentorum locum
non habeat, quandiu hæresis manet occulta, cum
supra hæresi occulta nequeat sententia declaratoria
proferri, ut de se patet; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 266.
& alii passim.

Tam filii, quam nepotes patris Hæretici, soli au- 53
tem filii non item nepotes matris Hæreticæ ipso jure
sunt inhabiles ad Officia, & Beneficia Ecclesiastica,
& Irregulares, textu expresso *in cap. Quicumque* 2. *§.*
Hæretici, *& cap. Statutum* 15. *de Hæreticis in* 6. &
sic communis Doctorum. Redduntur tamen habi- 54
les, si eorum parentes convertantur, & ad Ecclesiam Catholicam redeant, sive nati sint ante, sive post
ipsorum conversionem, textu expresso *in cit. cap.*
Statutum 15. *§. Hoc sane de Hæreticis in* 6. Rursus
Communis. Qui ad preces, vel recommendationem 55
Hæreticorum obtinent Beneficia, ipso actu privantur
sic acquisitis, & inhabiles fiunt ad alia, textu expresso *in cap. Quicumque* 2. *§. Ad hæc, de Hæreticis in* 6.
Communis. Hæretici, eorumque Receptores, De- 56
fensores, & Fautores, ipso Jure privati existunt Ecclesiastica Sepultura; *arg. cap. Sicut* 8. *de Hæreticis*,
& cap. Quicumque 2. *eod. in* 6. *Communis*. Hæretici 57
propter crimen hæresis confugientes ad Ecclesiam,
non gaudent immunitate; Gregor. XIV. Constit.
incip. *Cum alias*, ubi inter Personas non gaudentes
immunitate Ecclesiastica expresse excipiuntur *hæresis*
rei. Notanter autem dicitur, *propter crimen hæresis* 58
confugientes, quia si Hæretici tolerati confugiunt ad
Ecclesiam propter aliud crimen, v. g. furtum, homicidum &c. immunitate gaudent ut cæteri, cum solum pro hæresis crimine, & non pro aliis delictis
non exceptuatis immunitate priventur; Nicolius *Lucubr. utriusque Juris part.* 1. *lib.* 2. *tit.* 8. *limita secundo*, Silvester *verb. Immunit.* 3. *qu.* 3. Zoesius *de Immun.*
Eccles. num. 16. & alii passim. Et sic docet praxis, &
usus communis.

Hæretici omnes sunt infames; *cap. Infames* 17. 59
caus. 6. *q.* 1. *cap. Excommunicamus* 13. *§. Credentes*,
de Hæret. & Authen. Gazoros, *Cod. de Hæretic.*
ibi: *Omnes Hæreticos utriusque sexus quocumque nomine censeantur perpetua damnamus infamia*. Post tamen sententiam declaratoriam criminis commissi, ut
docent Sanchez *lib* 2. *moral. cap.* 26. *num.* 1. Pirhing.
loc. cit. num. 52. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 239. & alii
communiter, nisi sint Hæretici publici, & notorie tales; Sanchez *loc. cit. num.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. num.*
304. Azorius *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *quæst.* 8. & alii. Re- 60
ceptores, Defensores, & Fautores Hæreticorum
redduntur etiam ipsi infames, si postquam fuerint
Excommunicati intra annum satisfacere contempserint, textu expresso *in cit. cap. Excommunicamus* 13.
§. Credentes, *de hæreticis*; Hæretici eorumque Re- 61
ceptores, Defensores, & Fautores sunt etiam inhabiles ad omnia Officia publica, honores, & omnes
actus Civiles; *cit. cap. Excommunicamus* 13. *§. Credentes*, *de hæreticis*, & concordat *cap. Quicumque*
hæreticos 2. *§. Hæreticis in* 6. *l. Manichæos* 4. *l. Quæ*
Samaritis 18. *& Authent. Credentes*, *Cod. de hæreticis*, & sic communis Doctorum.

Hæretici a die commissi criminis ipso facto amit- 62
tunt patriam potestatem in filios, & isti efficiuntur
sui Juris, textu expresso *in cit. cap. Quicumque hæreticos*

ticos 2. *§. final. de hæreticis in 6.* Et ibi Glossa commu-
63 niter recepta, verb. *Desierint*. Sic mulieres Hæreticæ amittunt dotem, & omnia alia privilegia, textu expresso *in §. Item privilegium, Cod. de hæreticis*.
64 Hæretici amittunt facultatem faciendi Testamentum, & succedendi in hæreditatem, tam ab intestato, quam ex Testamento; *l. Manichæos* 4. *§.* 2. *& §.* 5. *Cod. de Hæreticis*; Concordat Authen. *Credentes, & l. Ariani, & l. final. Cod. eodem*; & expresse *cap. Excommunicamus* 13. *§. Credentes, de hæreticis*.

Hæretici a die commissi criminis ipso Jure incur-
65 runt confiscationem omnium suorum bonorum; itaut nec filiis eorum Catholicis successio aliqua vel hæreditas relinquatur; *cap. Vergentis* 10. *de hæreticis, cap. Cum secundum* 19. *de hæreticis in 6.* Et *Authent.*
66 *Gazaros, Cod. de hæreticis*. Ante autem sententiam declaratoriam commissi criminis hæresis, Hæretici possessionem non amittunt, & bona sua *Fisco* tradere non tenentur, *arg. cit. cap. Cum secundum* 19.
67 *de Hæreticis ad finem*. Et communis Doctorum. Nisi tamen Hæretici sint publici, & notorie tales, quia tunc cum crimen jam notorium celari non possit, declaratio illius non erit expectanda; *arg. cap. Evi-*
68 *dentia, de accusat.* Hæretici amittunt jurisdictionem, & dominium in vassallos, & servos; ipsi enim vassalli, & servi, aliique liberantur a privata obligatione debita hæreticis, & fide eisdem servanda, textu expresso *in c. Absolutos* 16. *de hæreticis*.
69 Hæretici debent damnari ad carceres perpetuos, vel temporales juxta criminis, & Personarum circumstantias, & qualitates; *cap. Ut commissi* 12. *vers.*
70 *Et illorum, de Hæreticis in 6.* Hæretici impœnitentes ultimo supplicio affici, & comburi debent; Sic communis Doctorum; *arg. l. Ariani* 5. *l. Quicumque* 8. *Cod. de Hæreticis, cap. Excommunicamus* 13. *de hæreticis*, & Constitutione Caroli V. ann. 1540. edita, vi cujus hæretici impœnitentes comburi, re-
71 sipiscentes vero gladio feriri jubentur. Sic etiam *ultimo supplicio* afficiendi sunt hæretici relapsi, etiamsi pœniteant, & hæresim denuo abjurent, & plene se convertant; *arg. cap. Ad Abolendam* 9. *de hæreticis*, & concordat *cap. Super eo* 4. *& cap. Accusatus* 8. *eod. in 6.* Et sic communis Doctorum, teste Palao *de Fide tract.* 4. *disp.* 6. *punct.* 2. *n.* 7.
72 Filii, & Filiæ parentum Hæreticorum, quamvis sint Catholici, privantur quavis hæreditate paterna, tam ex testamento, quam ab intestato, eis alias competente; *cap. Vergentis* 10. *de hæreticis, cap. Cum secundum* 19. *eodem in 6. & Authent. Gazaros. Cod. de*
73 *Hæreticis*. Non sunt tamen incapaces hæreditatis ascendentium, collateralium, & exterorum; quia Jura statuentia privationem successionis ex Testamento, & ab intestato loquuntur de sola successione paterna, non autem Avi, Collateralium, & exterorum bonis, & consequenter ad hæc extendenda non sunt; *arg. cap. Odia* 15. *& cap. In pœnis* 49. *de Regul. Juris in 6.* Communis cum Farinaccio *de hæresi quæst.* 291. *num.* 26. Pirhing *loc. cit. num.* 99. Molina *de Jure, & Just. disp.* 6. *num.* 19. Filii, & Filiæ Hæreticorum sunt 74
etiam infames; *arg. l. Quisquis* 5. *Cod. Ad l. Jul. Majest. & cap. Quicumque* 2. *de hæreticis in 6.* Et expresse habetur in pluribus Constitutionibus Pontificiis, ut Innocent. IV. incip. *Ad extirpanda edita* 1252. Alexandr. VI. incip. *etiam ad extirpanda edita* 1259. Clementis IV. incip. pariter *Ad extirpanda, edita* 1265, Honorii IV. incip. *Exhibita, edita* 1286. quibus specialiter declaratur, filios Hæreticorum esse infames, ut videre est apud Farinac. *de hæresi quæst.* 191. *nu.* 26. & Pegna *in Direct. Inquisit. p.* 1. *comm.* 4. *vers. Hæc autem infamia*; Claudius tamen La Croix *lib.* 6. *p.* 12. 75
num. 2218. ex Sa, Henriq. Sanchez, Layman, Sayr, Gibal., Gobat., dicit, quod nati in Germania ex hæreticis parentibus non sunt infames, unde conversi possunt sine dispensatione promoveri ad Sacros Ordines.

Filii Hæreticorum sunt immunes a reliquis tempo- 76
ralibus, & corporalibus pœnis; *cap. Vergentis* 10. *de hæreticis, & l. Quisquis* 5. *Cod. Ad l. Jul. Majest. Communis*. Immo Filii hæreticorum sunt immunes 77
etiam a pœna privationis Beneficiorum, & Officiorum obtentorum ante parentum condemnationem; Quamvis enim Jo. Andr. Gigas, & alii, quos refert Ricciullus *de Jur. Person. lib.* 5. *cap.* 29. *num.* 4. teneant, & affirment, ipsos talem pœnam incurrere; merito tamen negat Abbas in *cap. Vergentis* 10. *de hæreticis num.* 4. & alii. Unde cum tempore Sa. Me. Clement. VIII. quæstio hæc ad Sedem Apostolicam delata fuisset, idem æque Summus, ac Doctus Pontifex auditis sententiis Cardinalium approbavit hanc partem negativam, ut testatur Ricciullus *loc. cit.*, & recognosci potest *ex decis.* 87. *& 90. impressis post* 2. *vol. Consil. Farinac.* Sic Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 1. *tit.* 6. *num.* 72. & tenent Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 28. *num.* 28. Menoch. *consil.* 805. *num.* 33. Felin. *in cit. cap. Vergentis n.* 3. Clarus *§. Hæresis n.* 14. Pirhing *loc. cit. num.* 106., & plures alii contra Gonzalez, Reiffenstuel *l. c. n.* 281., & plures alios ibi ab ipso citatos.

Hæretici, qui ad Catholicam Ecclesiam redeunt, 78
possunt libere, & licite retinere tamquam sua propria omnia bona Ecclesiastica olim a suis majoribus, seu a se ipsis usurpata. Sic novissime amplissime concessit Clemens XII. Constit. incip. *Sedes Apostolica*, edita pro Hæreticis in ditione Saxonica existentibus. Uti jam concessarat Benedictus XIII. Constit. incip. *Æterni Patris*, edita 12. Augusti 1724. pro Ruthenis redeuntibus ad Ecclesiam Catholicam (*a*).

* Hære-

Romani Theologi Nota.

(*a*) Constitutio Benedicti XIII. de qua loquitur Auctor noster de solis Ruthenis ad Catholicam Ecclesiam redeuntibus verba facit; & Clementis XII. de Solis hæreticis in Saxonia degentibus: ait enim Summus Pontifex: *Omnia, & singula bona Ecclesiastica cujuscumque qualitatis, & valoris in Ducatu Saxoniæ, aliisque ditionibus* Augusto Regi, uti *Saxoniæ Duci subjectis, consistentia, præteritorum temporum confusione occupata modernis eorum possessoribus, seu detentoribus, cujusvis status ordinis, dignitatis, conditionis, & præeminentiæ fuerint, qui ad Catholicæ Ecclesiæ unitatem jam redierunt, vel in posterum redierint, eorumque successoribus quibuscumque Catholicis, & in sinceritate Orthodoxæ Fidei perseverantibus, una cum fructibus per-*

ceptis

79 * Hæretici occulti absolvi possunt in foro conscientiæ a majori Pœnitentiario, vel de ejus mandato; Occulti vero sunt, qui etsi hæresim suam extrinsecis actibus manifestarunt, nemo tamen illos vidit; ita Benedict.XIV. Constit.95. tom.1. incip.*Pastor bonus* §.9.

80 Potest etiam major Pœnitentiarius in foro conscientiæ absolvere publicos hæreticos, seu apostatas a fide, quando necesse non est complices denunciare; illis nempe mortuis, sive degentibus in locis palam infectis; non vero si vivant ubi Inquisitionis officium viget; *Ibid.*

81 Princeps, vel qui Vicario nomine Statui præsunt, Dominia, & Respublicæ, illarumque administratores, vel qui administrationem habere solent, Episcopi, & Superiores Prælati, in casibus publicis contentis in Bulla Cœnæ Domini ab illo, nempe majori Pœnitentiario, absolvi nequaquam possunt; *ibidem* §.11.

82 Sicuti nec ab eo absolvi possunt ab incursa censura omnes quicumque etiam S. R. E. Cardinales, qui vivente Romano Pontifice, de alio eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusque aut pactiones fecerint; *ibid.* §. 12.

83 Nec potest absolvere eos, qui per astrologiam judiciariam per se, vel per alios de statu Reipublicæ Christianæ, sive de vita, & morte Rom. Pontificis tunc existentis inquisiverint; *ibid.* §13.

84 Denique nec potest absolvere in casibus publicis violatæ immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticæ, etiam non deductis in judicium; *ibid.* §.14.

85 Tenetur Episcopus etiam in locis ubi Officium S. Inquisitionis viget, sedulo curare, ut creditam sibi Diœcesim ab Hæreticis purget; & si quem repererit, pœnis canonicis punire debet; cavere tamen debet, ne Fidei Inquisitores a suo munere obeundo impediat. Deductum vero hæreticum ad suum tribunal non minus Episcopus, quam Inquisitor reconciliare possunt Ecclesiæ, & pro utroque foro absolvere. Quin & possunt hæreticum, postquam errores suos ejuraverit, ad simplicem Confessarium pro absolutione remittere, quæ tunc data a Confessario in foro Sacramentali absolutio pro foro pariter externo valet. In Tractat. *De Synodo Diœces.* lib .7. cap. 32. §. 3.

Ab hæresi mere interna, & mentali, nullo exteriori signo manifestata, simplex Confessarius absolvere potest, cum hæresis sit Summo Pontifici reservata per censuram adnexam, quæ certe in eo casu nulla est. Potest etiam simplex Confessarius eum absolvere, qui verbo aliquo vel facto Fidei articulum negaverit, interiori tamen assensu fidem retinuerit, neque enim in ea rerum circumstantia censura illigaretur. Quamquam in foro externo tanquam hæreticus puniretur, & nequidquam ostenderet se in corde fidem retinuisse; *ibid.* §.4. 86

87 Si vero agatur de hæresi externa occulta nondum deducta ad forum Episcopi, olim quidem facultas facta fuit Episcopis a Concilio Tridentino *sess.24. cap.6.* ut per se, non vero per Vicarios suos, illam absolverent in foro conscientiæ. Sed cum in Bulla singulis annis publicata reservetur Romano Pontifici absolutio inter cætera etiam ab hæresis crimine, & in ea Bulla derogetur omnibus contrariis decretis cujusvis Concilii, hinc quæstio agitatur apud Theologos, num hodie pariter Episcopo maneat facultas absolvendi hæreticos in foro conscientiæ. Neganda tamen est illis hæc facultas, nam illis verbis *non obstantibus cujusvis Concilii Decretis*, omnis Concilii Tridentini facultas Episcopis adimitur. Quam in rem multa Congregationis S. Officii, & Congregationis Concilii afferuntur Decreta, adjiciuntur S. Pii V. Gregorii XII. Clementis VIII. vivæ vocis oracula, nequid dixerim de propositione inter damnatas ab Alexandro VII. *Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno* 1629. 18. *Julii in Consistorio S. Congr. Emorum Card. visa, & tolerata est.* Ingenue quidem fatendum, hanc propositionem ideo confixam fuisse ex falsa assertione de approbatione Sac.Congregationis, quæ nulla fuit. Vix tamen creditur Pontificem adeo se præbuisse sollicitum de amovenda hac Sac. Congregationis approbatione ab ea propositione, nisi, & eamdem ipsam propositionem improbabilem judicasset. *De Synod. Diœc. cit. lib.7. cap.32.* Sed nec credi potest, facultatem hæ- 88
resis hujusce absolvendæ Gallicanis Episcopis datam esse, quamquam eam sibi multi arrogant, ut multis argumentis *cap.33.* evincitur. Quod vero negatur Episco-

ceptis, harum serie de speciali dono gratiæ remittimus, condonamus, cedimus, & relaxamus &c. Ex quo perspicuum fit, iis tantum Ecclesiæ bona jam antea occupata concessa fuisse, alios vero eadem relaxatione atque cessione indigere.

Responsio Auctoris.

Dicit hic. *Rom. Theologus* quod Constitutio Benedicti XIII. incipien. *Æterni Pastoris*, loquitur de solis Ruthenis, & Constitutio Clementis XII. incip. *Sedes Apostolica*, de solis hæreticis in Saxonia degentibus; & revera sic loquuntur dictæ Constitutiones, ut jam *ibi* tradidi. Sed ad alliciendos hæreticos ut ejurent hæresim, & ad Catholicam Ecclesiam redeant, neve ab hoc absterreantur, propter debitum restituendi bona Ecclesiastica a suis majoribus, seu ab ipsis usurpata; sicuti præfatis Ruthenis, & Saxonibus est specifice & nominatim concessum, ut talia bona tuta conscientia redeundo ad Catholicam Ecclesiam retinere possint: ita generice insinuare juvat aliis hæreticis, ad magis eorum conversionem planandam & augendam; quia ubi eadem est ratio, eadem est legis dispositio; *L. Ideo* 27. *ff. de legibus*; *L. Illud* 32. *ff. ad l Aquiliam, & c. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* Quum ratio legis sit anima legis, textu expresso *in L. Quum ratio* 7. *ff. de bonis damnat.*, & quatenus opus esset etiam pro aliis similis specifica concessio facile posset semper haberi. Et utinam tali indulgentia allici possent ad ejurandam propriam hæresim, & ad Catholicæ Ecclesiæ castra repetenda, qui est finis a Summis Pontificibus intentus.

piscopis, negandum est etiam Inquisitoribus Hispaniæ, & Lusitaniæ, quibus si aliqua olim fuit in hanc rem auctoritas, modo ex Bulla Cœnæ sublata est. *ibid.* §.4.

Additiones ex aliena manu.

89 Lapsus in Hæresim, privatur ipso facto omnibus bonis, & juribus ex text. *in Cap. Vergentis de Hære-*
90 *tic. Cap. Quum secundum Leges eod. titul. in 6.* At intellige, si accedat sententia Judicis declaratoria incursæ hæresis, & pœnæ condignæ, ut, advertit Auctor *num.66.* & dixit Rot. *in Romana Pecuniaria seu Livellorum 2.Decemb.*1746. §.5. *cor Illustriss. Caprar. Alm. Urb. Gubernator. & 5.Febr.*1748. §. *cor. bon. mem. Cortad.*

91 Dubitatur vero, an hoc ipsum procedat respectu Hæretici manifesti? Negant post alios Fagnan. *in Cap. Absolutos num.* 13. *de Hæretic. quæst.*189. *n.66.* tenentque etiam citra sententiam declaratoriam privatum esse Hæreticum manifestum omnibus suis bonis, & juribus.

92 Cæterum textus *in Cap.26. de Verb.significat.* statuit: *Illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra Fidem Catholicam publice prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errores, vel qui coram Prælatis suis convicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hæretica pravitate.*

93 Debitores Hæretici etiam manifesti, tametsi solvere non tenentur Hæretico ipsius creditum; tamen nihil sibi lucrantur, quum Fisco illud solvere debeant; Petra *in Comment. ad Constit Apostol. Const.8. Innocent IV. num.26.* Farinac. *de Hæres. quæst.89. num.68. in dict. Romana Pecuniaria seu Livellorum 2.Decemb.* 1746. §.8. *cor. Illustriss. Caprar. & 5.Feb.*1748. *cor. bon. mem. Cortad.*

94 Inde sequitur, quod si Fiscus non exegerit creditum hæretici, interimque Hæreticus absolutus fuerit ab omni pœna, potest ipse Hæreticus suum creditum a Debitore suo exigere; Rot. *in dict. Romana Pecuniaria, seu Livellorum 2.Decemb.*1746. §.8. *cor. illust. Caprar. & 5.Feb.*1748. *coram bon. mem. Cortad.*

95 Illud non omittendum, quod licet lapsus in hæresim repellatur a testimonio dicendo; ab eo tamen minime repellitur ille, qui Patris sui vestigia sequens, Hæreticus natus est; Rot. *in Paderbonen. Canonicatus* 22.*Mart.*1734. *coram clar. mem. Calcagnin.*

HEBDOMADA, HEBDOMADARIUS.

1 Hebdomas, Græcis spatium dierum septem, vocitatur septenarium; Latini septimanam, ut vulgus appellant: Calvin. *Lexico Jurid. verb. Heb-*
2 *domada.* Et hæc septimana sic a vulgo appellata, dicitur latine communiter Hebdomada; & dupliciter sumitur; uno modo pro hebdomada composita ex septem annis, de qua habentur plura exempla in sacra Scriptura & signanter *Genes.*28. 29. ubi Patriarcha Jacob nonnisi post servitutem septem annorum præstitam Labano obtinuit in uxorem pulchram Rachaelem, ibi *Acquievit placito, & hebdomada transacta: Rachel duxit in uxorem.* Aliud exemplum habetur *Levitc.*25. 8. pro anno Jubilæi, ibi *Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, idest septies septem quæ simul faciunt annos quadraginta novem sanctificabisque annum quinquagesimum.* Tertium exemplum habetur *Daniel.*9.24. ubi ab Archangelo Gabriel fuerunt revelatæ Danieli Prophetæ septuaginta hebdomadæ, post quas venisset, ut de facto venit, Messias Redemptor Mundi, ibi: *Septuaginta hebdomadæ abbreviatæ* (idest definitæ) *sunt super populum tuum, & super Urbem sanctam tuam, ut consumetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas; & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio, & Prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum.* Alio modo sumitur pro Hebdomada composita ex se- 3
ptem diebus, eam incipiendo a Die Dominico usque ad sabbatum, & hæc initium habuit ab origine mundi, dum creator Omnipotens omnia creavit, & eduxit ex nihilo, termino sex dierum, ut habetur *Genes. cap.*1. *per tot.* quibus sex diebus adjunxit septimum, vocatum diem quietis & sanctificatum Domino, ut habetur *Genes.*2. *n.*2. & 3. ibi: *Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, & requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat, & benedixit diei septimo, & sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit Deus ut faceret;* Et hæc est hebdomada, qua impræsentiarum communiter utimur omnes; Clericat. *in suis spicis verb.Hebdomada.*

Decanus, qui ex consuetudine simul est Canoni- 4
cus, & una hebdomada servit ut Decanus, & altera ut Canonicus, in hebdomada, qua servit ut Canonicus debet sedere in loco Canonicali, circumscripta consuetudine; *Sac. Congregat. Conc. in una Fulginatensi* 26.*Novemb.* 1616.

Impeditus a capitulo, aut etiam expulsus, quo- 5
minus cum aliis choro interesset, quotidianas distributiones, non amittit, & in hoc casu non est necessaria protestatio, nisi ante expulsionem aliquid omisisset, quod potuisset facere pro consequendis distributionibus hujusmodi, veluti si omisisset facere hebdomadam probatoriam; *Sac. Rota in Casalensi distributionum coram Orcembergio* 16.*Novemb.*1605.

Canonicus etiam non constitutus in Sacris debet ha- 6
bere suam hebdomadam, si collatio spectat ad Canonicum hebdomadarium per Turnum; *Sacra Rota in Leodien. Beneficii coram Durano* 24.*Novemb.*1628.

Si quis gravi morbo oppressus, fuerit a Sede Apo- 7
stolica provisus de Canonicatu in Ecclesia Cathedrali dictoque morbo durante possessionem cœperit per procuratorem, absque eo quod ex causa ejusdem morbi nunquam personaliter inservierit, sed solum in ultima hebdomada Mensis Vesperas, & Missam per alium Canonicum celebrare fecerit, lucratur distributiones a tempore possessionis, ut supra, captæ; *Sac. Congreg. Concil.* 23.*Julii* 1650. *in una Sarsinaten. ad c.* 11. *sess.*24. *de reformat.*

Cum in Liberiana Basilica S. Mariæ Majoris de ur- 8
be, Beneficia illius Ecclesiæ spectent pro duabus ex tribus partibus ad Archipresbyterum pro tempore, & pro alia ad Canonicum de Hebdomada, ita ut Canonicus pro una, Archipresbyter pro duabus hebdomadis Beneficia præfata conferat ex concessione Pii IV. Si quis ex Beneficiatis Ecclesiæ prædictæ moriatur in Vesperis Sabbati, licet hebdomada Canonici Turnarii incipiat a dictis Vesperis Sabbati juxta text. *in Canon. quod die* 75. *dist. & in cap.*1. *de fer. & in Clement. de relig.*

relig. & vener. Sanct. attamen collatio Beneficii spectat ad collatorem, qui erat in hebdomada vacationis, non autem ad Canonicum Turnarium successurum, cujus facultas nondum accesserat, ad text. *in cap. ex parte de concess. praeb.* Hebdomada enim non completur, nisi post adventam mediam noctem ultimi illius diei, & in Beneficialibus attenditur dies naturalis, quae incipit a media nocte diei praecedentis, & spatio viginti quatuor horarum terminat in mediam noctem sequentem, juxta text. *in l. more Romano, ff. de fer. & in cap. Consuluit, vers. licet etiam, de offic. & potest. Jud. Deleg.* Et ad Effectum reservationis sic computat diem Dataria, & Cancellaria, & idem servatur in alternativa Mensis inter Papam, & Episcopum; & collatio Beneficii ratione Mensis non differt a Collatione ratione hebdomadae, sed utraque iisdem regulis subjacet, ut erudite *Rota Romana, Beneficiatus S. M. Majoris coram Albergato Decano part.19. decis. recent. tom.1. dec.98. num.1. & seqq.*

9 In Hebdomadariis existentibus in Ecclesia Collegiata, cui Animarum cura annexa est, ut Collegio non ut singulis, examen per concursum non requiritur, sed *in forma digno*, ut resolvit *Sac. Cong. Conc.* 13. *Aug.* 1596.

10 Quilibet functiones suas prompte obeat, ut puta Missam planam, vel cantatam, tam solemnem, quam Conventualem ac hebdomadariam juxta Ecclesiae laudabilem consuetudinem sub poena punctaturarum juxta Sacrorum Canonum dispositionem, ac Ecclesiae consuetudinem; *Sac. Cong. Episcop. & Regular. in Theatina* 18. *April.* 1617.

11 Hebdomadarius non debet celebrare valde diluculo; *Sac. Congr. Episcop. & Regul.* 10. *Feb.* 1601.

12 Hebdomadarius absens ex causa ex qua conceduntur distributiones, nihil tenetur dare supplenti hebdomadam pro ipso, nec ipse supplere, quando rediit; *Sac. Congr. Episcop. & Regul.* 5. *Martii* 1602.

13 Hebdomadarii absentis, vel impediti vices supplere debet Canonicus junior juxta consuetudinem Ecclesiae & non coadjutor, licet sedeat post ultimum Canonicum; *Sac. Cong. Rit. in Elboren.* 15. *April.* 1606. apud Barbosa *de Canonic. & Dignit. cap.*29. *n.*34.

14 Hebdomadarius non potest praetendere celebrationem Missarum, & Officiorum, quae ad primam Dignitatem pertinent, ea vero absente, vel impedita, tunc secunda Dignitas debet illa celebrare; *Sac. Cong. Rit. in Andrien.* 15. *Martii* 1608.

15 Hebdomadarius quando est paratus debet sedere in primo loco; quando vero non est paratus debet sedere in proprio stallo; *Sac. Congreg. Rit. in Perusina* 20. *Decembris* 1660. Si vero est consuetudo, ut quando non est paratus, praecedat aliis Canonicis, aut Dignitatibus, servanda est; *Ead. Sac. Congreg. in Andrien. d. die* 20. *Decemb.* 1601. apud Barbosa *in Summ. Apostolic. decision. verb. Hebdomadarius num.* 3.

16 Hebdomadarius Officium faciens primum locum habere debet super omnes Canonicos, & Dignitates, si ipse est Canonicus, vel Dignitas. Si vero est Clericus, debet accedere in medio Chori; *Sacr. Congregat. Rit. in Brundusina* 17. *Junii* 1616. apud Barbosa *loc. cit. num.* 4.

17 Hebdomadarius in decantandis Horis Canonicis non debet uti stola; *Sac. Congreg. Rit.* 4. *Augusti* 1663. apud Piton. *Constitut. ac decision. ad Canonicos num.* 718.

Canonici denominantur Hebdomadarii, si tales in creatione vocati sint, & Hebdomadarii vocantur etiam Canonici, si ita ab observantia sint vocati; *Sac. Rota in Avenionen. Denominationis, coram Rondin. part.*17. *recent decis.* 212. *n.*2. & 3. 18

Tales Hebdomadarii tenentur assistentiam facere Canonicis celebrantibus juxta statutum Ecclesiae; *Sac. Cong. Rit. in Avenion.* 24. *Martii* 1612. *apud Barbos. loc. cit. n.*5. 19

Dignitates Collegiatarum tenentur exercere Officium Hebdomadarii, & alia munia subire, sicut ceteri Canonici; *Sac. Cong. Concil. in Cursul.* 29. *Maii* 1653. & *in Romana contra Achipresbyterum Collegiatae S. Mariae in Cosmedin* 11. *Decemb.* 1694. 26. *Mart.* 1695. & 11. *Februar.* 1696. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 2. *formul.* 4. *num.* 10. 20

Hebdomadarius etiam non paratus, quando est facturus Officium, debet sedere in primo loco supra omnes Canonicos, & Dignitates; *Caeremonial. lib.*2. *cap.*6. ibi: *Canonicus &c. facturus officium &c. ascendit Chorum in primo stallo, seu sede ex ea parte ubi ea stet hebdomada, Chorus assignatur.* Et resolvit *Sac. Congr. Rit. in Romana* 21. *Novemb.* 1626. & *in Aretina* 14. *Jan.* 1688. & ita judicavit *Congregatio particularis Eminentiss. Card. Mariscotti, Colloredi, & Nigroni* inter Capitulum S. Mariae in Cosmedin, & Abbatem Piazza ejus Archipresbyterum, & per sententiam 4. Septemb. 1705. demandatum fuit, *Canonicum Hebdomadarium, facientem Officium, etiam non paratum, debere in omnibus praecedere Archipresbytero, servata forma super modo sedendi in Choro in omnibus, & per omnia, prout disponitur in Caeremonial. Episcop. lib.*2. *cap.*6. 21

Additiones ex aliena manu

De Canonico Hebdomadario parato quaeritur, utrum is sedere debeat in scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato, an in primo stallo ab ea parte chori, in qua Hebdomada obtingit? Dubium inde nascitur, quod *Caeremonial. Episcopor. lib.*2. *cap.*3. §.4. non absolute jubet, ut Canonicus Hebdomadarius paratus sedeat in primo stallo ab ea parte chori, in qua obtingit Hebdomada, sed alternative, ut sedeat, vel in dicto scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato vel in primo stallo ab ea Chori parte, in qua Hebdomada obtingit. 22 23

Distingui autem debent Missae a Vesperis. Porro si de Missis agatur, chorusque sit retro Altare, Canonicus Hebdomadarius paratus non in primo stallo ab ea parte chori, in qua obtingit Hebdomada, sed in scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato sedere debet, ne alias toties accedere, & recedere de loco ad locum teneatur. Et de his sane functionibus intelligi debet Caeremoniale Episcoporum, dum CanonicoHebdomadario parato potestatem facit sedendi in scamno panno cooperto a cornu Epistolae praeparato. Concordatque Rubrica Missalis Romani *tit.*17. *de Ordin. sedend. in Missa solemni n.*6. 24 25

At si res sit de Vesperis, pariterque sit chorus retro Altare, Canonicus Hebdomadarius paratus, qui semper in choro assistere debet, excepto modico illo spatio 26

ſpatio in quo dum cantatur Pſalmus: *Magnificat*: incenſatur Altare, non in ſcamno panno cooperto a cornu Epiſtolæ præparato, ſed in primo ſtallo ab ea parte chori, in qua Hebdomada obtingit ſedere debet,
27 ut ita ſemper aſſiſtat, pro ut tenetur, in choro. Et de hiſce aliis functionibus intelligendum eſt Cæremoniale Epiſcoporum ubi ait, Canonicum Hebdomadarium paratum ſedere poſſe in primo ſtallo ab ea parte chori in qua obtingit Hebdomada; Ita tradunt Bauldry *in Manual. Sacr. Cæremon. part.* 1. *cap.* 11. *de Veſper. artic.* 1. *num.* 4. *&* 11. Merat. *part.* 3. *tit.* 11. *fol. mihi* 364. optime Cardinal. de Luca *de Miſcellan. Eccleſ. diſcurs.* 38. *num.* 8. & *duob. ſequent.* tum etiam optime Caſtald. *in Prax. Cærem. lib.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 3. *num.* 13. *& ſequent.*

28 Non ignoro, Sacram Rituum Congregationem anno 1757. *in Balneoregien.* ſenſiſſe, quod & in Veſperis Canonicus Hebdomadarius Paratus ſedere debeat in ſcamno panno cooperto a cornu Epiſtolæ præparato. At ita ſenſit, ex peculiaribus facti circumſtantiis.

H E B R Æ U S.

---

1 HEbræus confugiens ad Eccleſiam gaudet privilegio Immunitatis Eccleſ. *Sac. Congreg. Immun. in Sarzanen.* 26. *Septemb.* 1651. *lib.* 4. *decret. Pauluc. pag.* 161. (*) Tuta parum quibuſdam videri poſſet iſthæc propoſitio, recta tamen, aut rationabilis eſt ex auctoritate etiam Sacræ Immunitatis Congregationis. Cum enim tale privilegium a Summo Pontifice non delinquentium, vel perſonarum intuitu, ſed in Dei cultum ac venerationem locorum habita ratione unice conceſſum fuerit, hinc liquet, Quod quicumque ad Eccleſiam confugit ſive chriſtianus, ſive Hebræus ſit immunitatis privilegio gaudebit ut firmant *Barboſ. in collect. Tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 49. *c.* 6. *num.* 50. *Faber. in Cod. L.* 2. *de his, qui ad Eccleſ. confugiunt, & in §. Sed & hoc num.* 3. *Inſt. de his qui ſui ſunt vel alien. jur. & Diana oper. moral. tract.* 1. *reſ.* 43. *& ſeqq. per tot. Tom.* 3. quidquid in contrarium ſentiat *Megala in* 3. *p. lib.* 4. *c.* 2. *num.* 3. *&* 16, ac diſtinguat *Svar. de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 3. *c.* 10. *num.* 11. (*)

2 Hebræus, ſeu Judæus captus a Birruariis ſub tecto, ſeu ſtillicidio Eccleſiæ gaudet Immunitate; *Ead. Sac. Congr. Immunit. in Piſauren.* 26. *Mart.* 1686 *lib.* 3. *dec. Altov. pag.* 550.

3 Hebræus, ſeu Judæus doloſe extractatus ab atrio Inquiſitionis Anconæ eſt reſtituendus; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Anconit.* 17. *Nov.* 1699. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 256.

4 Cognitio cauſæ commercii carnalis habiti cum duabus ſororibus Chriſtianis, ſpectat ad curiam Epiſcopalem, *Ead. Sac. Congr. Imm. in Mantuana* 7. *Junii* 1678. *lib.* 2. *decret. Alt. pag.* 1749. (*) Qua autem pæna plectatur Hebræus cum Chriſtiana, vel e contra rem habens, fuſe videre eſt apud *Oldrad. conſ.* 333. *& apud Carpzov. Juriſpr. forenſ. part.* 4. *conſt.* 26. *def.* 4. (*)

5 Cauſa rixæ Hebræorum ſecutæ in eorum Synagoga die feſto eorumdem Hebræorum, attenta præventione ſpectat ad Curiam Sæcularem; *Ead Sac. Cong. in Senogalien.* 15. *Jan.* 1686. *lib. decret. Altov. pag.* 527.

Hebræa mulier viro relicto Chriſtianam fidem amplexa fuit, permanſitque innupta, ſperans ejus virum Catholicam Religionem amplexurum, qui ducta alia muliere Hebræa in uxorem, poſt multos annos una cum ipſa Catholicam fidem amplexus fuit; Ipſa autem repetente virum, *Sac. Cong. Conc. in Florentina Matrimonii* 1. *Jul.* 1679. reſpondit referendum Sanctiſſimo ejus votum, ſcilicet debere virum redire ad primam. Sic apud Urſayam *in Miſcellaneo Sacro, & profano p.* 1. *verb. Hebræa*. 6

Manutenendi ſunt Parochi in poſſeſſione exigendi a Judæis Pretaticum vulgo nuncupatum, pro decimis, oblationibus, aliiſque incertis, quæ a Chriſtianis percipiebant, antequam eorum domus ad ipſos Judæos quocumque titulo deveniſſent, textu expreſſo *in cap. Quanto, de uſur. & cap. De terris, de decimis*, & concordat *cap. Nimis prava, de exceſſib. Prælat.* & late probat ex multis Pignat. *to.* 5. *conſult.* 70. *per tot.* ubi *num.* 14. dicit quo ad quantitatem hujuſmodi Pretatici ſtandum eſſe conſuetudini, & tranſactionibus; Card. de Luca tamen *de Parochis diſc.* 29. *num.* 3. dicit quod Hebræi non tenentur aliquid reficere Parocho pro domibus per ipſos inhabitatis, & prius per Chriſtianos. 7

Hebræi in urbe obligantur ad obſervationem Feſtorum, quæ ſervat Eccleſia; *Paulus IV. Conſt.* 3. incip. *Cum nimis abſurdum §.* 2. apud Laert. Cherub. *in Magno Bullar. to.* 1. *pag.* 720. *alias pag.* 589. *in noviſ. impreſ.* 8

Hebræi omnes debent habitare in uno, eodemque loco, & ſi ille capax non fuerit, in duobus, vel tribus, aut quot ſatis ſint contiguis, ad quos unicus tantum ingreſſus pateat, & a quibus non detur exitus; *Paulus IV. in d. Conſtit.* 3. *Pius V. Conſtit.* 6. incip. *Rom. Pontifex* apud Laert. Cherub. *in Magno Bullario tom.* 2. *pag.* 181., *alias pag.* 136. *noviſſ. impreſſ.* 9

Hebræi utriuſque ſexus qualitate habitus a Chriſtianis diſcerni debent, ita ut maſculi birretum, feminæ vero aliud ſignum patens, quod nullo modo celari, aut abſcondi poſſit, palam deferre teneantur, nec ſuper non delatione birreti, aut alterius ſigni hujuſmodi cujusvis eorum gradus, vel præeminentiæ, vel tolerantiæ cauſa excuſari, aut per Camerarium, vel ſedis Apoſt. Legatos abſolvi poſſint; *Paulus IV. d. Conſt.* 3. *& Pius V. d. Conſt.* 6. 10

Hebræi ne de cetero auderent quovis prætextu, & quæſito colore, etiam emptionis, & venditionis bonorum, ingredi domos meretricum, & ſi quid ab eis prætenderent habere, & ob id eas alloqui vellent, id in portis, & januis domorum earumdem mulierum apertis facerent, & non intra eaſdem domos, facere liceret, neve dictas mulieres ad eos pro ſimilibus negotiis emptionis, & venditionis accedentes permitterent domos, & apothecas ſuas ingredi, ſed tantum in illarum portis, & januis, & foribus apertis cum eis alloqui, & tractare poſſent ſub pœna privationis a Synagoga, & gravi pecuniaria, præcepit *S. Pius V.* mediante ejus Vicario *ſub die* 20. *Maii* 1566. 11

Hebræi medici, aut alias infideles, ne ad curandos Chriſtianos infirmos admittantur, impoſita Chriſtianis pœna ſubtractionis Sacramentorum, & ſepulturæ Eccleſiaſticæ, prohibuit *Gregor. XIII. Conſt.* 68. incip. *Alias piæ memoriæ* apud Laert. Cherub. *in Magno Bullario to.* 2. *pag.* 449. *&* de illa meminit Scortia *in ſelect.* 12

select. Summor. Pontific. Constit. epit. 136.

13 Hebræis qualibet hebdomada Verbum Dei est prædicandum, & id curent Prælati in terris, ubi sunt eorum Synagogæ (non tamen in loco sacro, vel ubi sacra confici solent) per aliquem Magistrum in Theologia, aut alium idoneum virum, Hebraicæ, si fieri potest, linguæ peritum, qui scripturas veteris Testamenti exponat *Gregor. XIII. Constit. 92.* incip. *Sancta Mater*, *de anno* 1584. apud Laert. Cherub. *in Magno Bull. tom. 2. pag. 479.*, *alias pag. 360. in noviss. impress.*, & illius meminit Scortia *in Select. Summ. Pont. Constit. epit. 136.* Et novissime Clemens XI. Constit incip. *Propagandæ §. 20.* vide infra *sub. n. 21.* ubi affertur per extensum.

14 Hebræi sola arte Stracciariæ, seu cenciariæ contenti esse debent ad tollendam, quantum fieri potest, occasionem familiaritatis inter illos, & christianos; *Paulus IV. in d. Const. 3. §. 1.*

15 Hebræorum per plateas non est deferenda Sanctissima Eucharistia; *Sac. Congreg. Rit. in Anconitanæ 22. Feb. 1593.*

16 Hebræorum accessus ad Monasteria Monialium nullo modo permitti debet ad alloquendum cum illis; *Sac. Congregat. Episcop. & Regul. in Ravennaten. 28. April. 1594.* teste Sell. *in select. Canon. cap. 28. n. 18.*

17 Inquisitores libere contra Hebræos procedere possunt in sequentibus casibus. Si negaverint, quæ circa Fidem communia sunt cum Christianis. Si Dæmones invocaverint, aut eis immolaverint. Si quem Christianum hæc docuerint, vel ad ea perduxerint. Si hæreticas blasphemias dixerint. Si Christianum a Fide deviaverint. Si infideles ad Fidem Christi transire impedierint. Si Hæreticum scienter receptaverint. Si libros Hæreticos, vel Thalmudicos, aut alios Judaicos quomodolibet damnatos tenuerint. Si hostiam salutarem, aut Crucem, & similia, vel Christianos deriserint. Si Nutrices Christianas retinuerint, vel easdem ab hac die, qua Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, lac in latrinas effundere coegerint, *Greg. XIII. Const. 70.* incip. *Antiqua Judæorum, de anno* 1583. apud Laert. Cherub. *in Magno Bullario tom. 2. pag. 42.* & de illius materia Scortia *in sel. Summ. Pontif. Constit. epit. 132.* Vid. *Const. 20. Clem. VIII.* incip. *Cum Hebræorum malitia*, *de anno* 1593. apud Laert. Cherub. *t. 3. pag. 25.*

18 Non potest prohiberi Regularibus, ne prædicent, vel ne Confessiones audiant sub prætextu, quod originem duxerint ab Hæbreis; *Sac. Congr. Episc., & Regul. in Elboren. 16. Novemb. 1621.*

Edictum, quo plura Judæis interdicuntur ad tol-
19 lendas corruptelas, & abusus ex illorum cum Christianis consuetudine provenientes.

Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della S. R. C. Cardinale di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale ec.

LA Santità di Nostro Signore volendo con suo Pastoral zelo provedere agl' inconvenienti, che procedono dalla comunicazione de' Cristiani con gli Ebrei nelle cose proibite da' Sommi Pontefici, particolarmente dalla san. mem. di Paolo IV. nella sua Costituzione, la quale comincia: *Cum nimis absurdum*, e dalla dichiarazione fatta da S. Pio V., e publicata dal Cardinal Savelli suo Vicario sotto li 11. Gennajo 1572. ordina, e comanda a tutti gli Ebrei, li quali dimorano in Roma, di non farsi servire da Cristiani, particolarmente da Fanciulli, o Fanciulle nelle sere del Venerdì, e giorni di Sabbato per accendere il fuoco, e lumi, per la provisione de' comestibili, ne li suddetti Cristiani possano andare a servirli.

In oltre ordina, che li suddetti Ebrei non vadino a lavorare nelle Domeniche, ed in altri giorni Festivi di Precetto in Case di Cristiani, molto meno in Case de' Sacerdoti, e Conventi de' Regolari; nè questi debbono in conto alcuno ammetterli.

Finalmente inerendo all' Editto pubblicato nel tempo della Sa. Me. di Clemente VIII. sotto li 6. Ottobre 1604. si proibisce alli medesimi Ebrei di vendere, e donare il loro pane azimo, detto volgarmetne l'Azimelle, alli Cristiani di qualsivoglia stato, grado, e condizione, nè questi le debbono ricevere sotto pena in caso di trasgressione di ciascheduna delle suddette alli Cristiani di scudi cinquanta; alla quale rispetto alli Fanciulli, e Fanciulle saranno tenuti li loro Padri, e quelli che hanno cura di loro; Agli Ebrei parimenti sotto pena di scudi cinquanta, e di tre tratti di corda, ed altre pene ad arbitrio della Santità Sua.

Volendo che il presente Editto pubblicato, ed affisso ne' luoghi soliti di Roma, obblighi tutti, e ciascheduno, come se gli fosse stato personalmente intimato.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 2. Aprile 1708.

G. Card. Vicario.

Niccolò Antonio Canonico Cuggiò Segretario.

Edictum quo Mulieres Judææ nocturno tempore 20
e septis Judaicæ Nationis in Alma Urbe constitutis exire prohibentur.

Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della S. R. C. Cardinale di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale ec.

ESsendo pervenuti a notizia della Santità di Nostro Signore li grandi inconvenienti, che nascono, e ponno nascere dalla gran quantità delle Donne Ebree, che escono di notte dal Ghetto, e si trattengono nell'Osterie, e che vanno a passeggiare per Piazza Navona, ed altri luoghi, dove vi si fanno fuochi, o Feste da' Cristiani, contro gli Editti altre volte emanati; e volendo rimediare a tanto disordine, per ordine ancora datoci a bocca da Nostro Signore, rinnovando primieramente tutte le proibizioni emanate dal nostro Tribunale contro gli Ebrei circa l'uscir di notte dal Ghetto, ordiniamo, e comandiamo a tutte, e singole Donne Ebree di qualsivoglia età, che non ardiscano per qualsivoglia causa uscire dal Ghetto, nè trattenersi fuori di quello dopo l'ora solita, che si permette di tenere aperto lo sportelletto del Portone di esso Ghetto, sotto la pena di scudi dieci, e della frusta da eseguirsi irremissibilmente contro quelle Donne, che si troveranno fuori del Ghetto dopo di detta

ta ora, non ostante che avessero qualsisia licenza, benchè speciale, e specialissima, benchè fossero in compagnia de' loro Mariti, Padri, e Fratelli, o altri parenti più prossimi, e similmente ordiniamo al Portinaro Cristiano del Ghetto, che non ardischi permettere, che niuna di dette Donne eschi dal Ghetto vicino alla dett'ora, il quale in ogni caso di trasgressione incorrerà incontinente nella medesima pena di scudi dieci per ciascheduna Donna, che esso farà uscire, ed inoltre la privazione dell'Officio, volendo che il presente, affisso che sarà nelli luoghi soliti del Ghetto, e Portoni, s' intenda come se fosse personalmente intimato, aciascheduno.

Dato dal nostro Palazzo questo dì 5. Agosto 1712.

G. Card. Vicario.

N. A. Can. Cuggiò Segretario.

21 Judæis, aliisque infidelibus conversis conceditur retentio bonorum, filiisque familias legitima; Immo bona illicite quæsita, nisi notæ sint personæ, quibus restitui debent, ipsis conversis applicantur; & privilegia Civitatis conceduntur. Clemens XI. Constit. incip. *Propagandæ per universum*, quæ ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic datur ad litteram.

CLEMENS EPISCOPUS,

Servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

PRopagandæ per universum Terrarum Orbem Christianæ Fidei, cujus illibatum, ac perenne depositum Romana in primis servat Ecclesia, pro commissi Nobis Apostolici muneris debito jugiter intendentes, dum in remotissimas quasque partes Evangelii Præcones ablegare satagimus, in eam simul curam diligenter incumbimus, ut quicumque disjectis Infidelitatis tenebris ad verum Justitiæ solem, qui Christus est, agnoscendum, eo adjuvante festinant, nullis, quoad fieri potest humanarum rerum obstaculis impediantur; sicque ad Catholicæ Ecclesiæ gremium ex omni natione, quæ sub cœlo est, eo frequentior, quo facilior, expediatur accessus.

§. 1. Quamvis enim non temporalium rerum commodo, sed æternæ potius hæreditatis intuitu ad suscipiendam Christi Fidem Infideles allici oporteat, quin etiam edoceri, præcipuam Christiani hominis gloriam in eo maxime sitam esse, ut terrena despiciat, existimetque omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini nostri; nihilominus rationi congruum & piæ Matris Ecclesiæ institutis consentaneum arbitramur, ita paternam nostram erga eos, qui adhuc in Fide parvuli lacte potius quam cibo solido nutriendi sunt, providentiam temperare, ut infirmiores quique a Christianæ Religionis proposito amittendarum facultatum, incurrendæque potius miseriæ egestatis horrore non retrahantur: cum potius juxta Canonicas sanctiones, eos qui ad Fidem veniunt, melioris conditionis esse oporteat post Baptismum, quam antequam Fidem susceperint, haberentur, & in illis etiam impleri debeat Christi certa promissio: Quærite primum Regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.

§. 2. Quam quidem ob causam cum plures Romani Pontifices Prædecessores nostri pro tradita sibi divinitus in iis, quæ ad ejusdem Sanctæ Fidei favorem & propagationem pertinent, Apostolica potestate, multa in Neophytorum commodum privilegia concesserunt, aliis quoque additis ordinationibus, quibus & indemnitati ipsorum, & Christianæ Religionis dignitati, & faciliori simul infidelium conversioni consultum foret; præcipue vero fel. rec. Paulus PP. III. Apostolicam constitutionem edidit in hæc verba.

§. 3. Paulus Papa Tertius. Ad perpetuam rei memoriam. Cupientes Judæos, & alios Infideles quoslibet ad Fidem Catholicam converti, & prætextu bonorum per eos ante possessorum ab eadem Fide non distrahi, motu proprio, & ex certa scientia nostra, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, hac in posterum valitura Constitutione sancimus, quod cuicumque eorumdem Judæorum, & Infidelium, ad dictam Fidem converti volenti, etiamsi in patria potestate constitutus fuerit, bona sua quæcumque, tam mobilia, quam immobilia intacta, & illæsa permaneant. Ita ut etiam Filii familias, & in patria potestate, ut præfertur, constituti, legitima, & quacumque portione bonorum patrimonialium aut maternorum eis de jure, seu successione bonorum eis alias debitorum, per eorum parentes fraudari, aut privari non possint, neque debeant; sed eis integre etiamsi contra voluntatem parentum suorum ad Fidem ipsam conversi fuerint, etiam eorum parentibus viventibus, debeantur.

§. 4. Et si bona ipsa, ex usura, aut illicito quæstu fuerint acquisita, & notæ sint personæ, quibus eorum fuerit de jure facienda restitutio (quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur male ablatum) illa eisdem personis omnino restituantur: personis vero non extantibus prædictis, quia bona ipsa essent per manus Ecclesiæ in pios usus convertenda, bona hujusmodi eisdem Judæis, & aliis Infidelibus, in favorem suscepti Baptismatis, tamquam in pium usum libere concedimus, eaque apud ipsos sic conversos Judæos, & alios Infideles remanere decernimus. Interdicentes sub divini anathematis pœna quibusvis tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus personis, ne ullam super bonis hujusmodi quovis quæsito colore molestiam inferant, aut inferri patiantur; sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint.

§. 5. Et quoniam, ut scriptum est, qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in ipso? Si ipsi conversionis tempore inopes, aut indigentes fuerint, omnes tam Ecclesiasticos, quam sæculares per viscera misericordiæ Dei nostri exhortamur, ut ipsis conversis manus porrigant adjutrices; ipsi quoque Diœcesani non solum Christianos ad subveniendum ipsis exhortamur, sed etiam tam de redditibus Ecclesiarum prout poterunt, quam de his, quæ ad pauperum usus per ipsos convertendos devolvuntur, hujusmodi Neophytos sustentare non negligant, ipsosque a detra

tra

tractionibus, & contumeliis paterna affectione defendant.

§. 6. Et quoniam per gratiam Baptismi Cives Sanctorum, & domestici Dei efficiuntur, longeque dignius existit regnare spiritu, quam nasci carne, eadem Constitutione statuimus, ut Civitatum, & locorum, in quibus Sancto Baptismate pro tempore regenerabuntur, vere Cives sint, & privilegiis, ac libertatibus, & immunitatibus, quæ alii ratione nativitatis, & originis duntaxat consequuntur, gaudeant.

§. 7. Curent insuper Sacerdotes Baptizantes, & alii de sacro fonte eos suscipientes, tam ante Baptismum, quam post, illos in articulis Fidei, ac legis novæ præceptis, Catholicæ Ecclesiæ ritibus diligenter instruere, & tam ipsi quam Diœcesani operam dent, ne cum aliis Judæis, seu infidelibus, saltem per longum tempus conversentur, ne, sicut quandoque contigit, ab infirmitate curatis modica occasio ad pristinam damnationem recidivam efficiat.

§. 8. Et quoniam experientia teste compertum est mutuam ipsorum Neophytorum inter se conversationem, ipsos in Fide nostra fragiliores reddere, ac saluti ipsorum plurimum officere, hortamur locorum Ordinarios, ut quantum pro incremento Fidei viderint expedire, curent, & studeant Neophytos ipsos cum originariis Christianis Matrimonio copulare.

§. 9. Et prohibeant eisdem sub gravibus pœnis, ne mortuos more Judæorum sepeliant, aut Sabbata, aliasque solemnitates, & antiquæ sectæ ritus quoquomodo observent, sed & Ecclesias, & prædicationes, prout alii Catholici, frequentent, & in omnibus Christianorum moribus se conformes reddant.

§. 10. Contemptores autem prædictorum per Sacerdotes, in quorum Parochiis degunt, aut alios, ad quos de jure, vel antiqua consuetudine de talibus inquirere spectat, aut etiam per alios quoscumque, Diœcesanis, seu inquisitoribus hæreticæ pravitatis deferant, & invocato si opus fuerit auxilio brachii sæcularis, per eos taliter puniantur, quod aliis transeat in exemplum. Et insuper de his omnibus, in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis diligens fiat inquisitio, & tam circa Episcopos, & Sacerdotes in præmissis negligentes, quam ipsos Neophytos, & Infideles prædictos contemptores, opportunum adhibeatur remedium.

§. 11. Si quis autem cujuscumque gradus, vel præeminentiæ fuerit, hujusmodi Neophytos, ne observationem ritus Christiani, & aliorum præmissorum complectantur, foverit, aut defenderit, pœnas contra Fautores Hæreticorum promulgatas, ipso facto incurrat; Neophyti vero si se corrigere post monitionem Canonicam neglexerint, & ad vomitum judaizantes redire comperti sint, contra eos tamquam perfidos hæreticos, per Ordinarios locorum secundum Sacrorum Canonum instituta procedatur.

§. 12. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis Privilegiis, Indultis, & Litteris etiam Apostolicis, seu etiam Regiis, vel Imperialibus eisdem Judæis, vel Infidelibus quomodolibet concessis, quæ quatenus in detrimentum Catholicæ Fidei, aut nominis Christiani, seu aliquorum ex præmissis quomodolibet vergant, & ad effectum præsentium, cassamus, & irritamus, ac cassa, & irrita esse decernimus, aliis Decretis, & Constitutionibus Apostolicis, quæ super præmissis sunt condita, in suo robore duraturis.

§. 13. Et ut hujusmodi Sanctæ Constitutionis jugis memoria habeatur, & ne quisquam ipsius ignorantiam prætendere possit, illam per singulas Cathedrales, & Collegiatas Ecclesias, aliaque pia loca, in quibus uberior erit Fidelium concursus, semel in anno ad minus infra divina publicari volumus, & decernimus.

§. 14. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferre, volumus, & etiam declaramus, quod earumdem præsentium transumptis, seu copiis, etiam impressis, & manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillo alicujus Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, ubicumque forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 15. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die 21. Martii millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus nostri anno octavo.

§. 16. Nos igitur, ne tam salubris Constitutionis memoria temporis diuturnitate deficiat, & observantia neglectu cujuspiam obsolescat, aut etiam Fidei hostium dolo notitia converti volentibus supprimatur, de nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & Dilectorum Filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum, quibus hujusmodi negotium commisimus expediendum, consilio, atque etiam motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine eamdem præinsertam Constitutionem, omniaque, & singula in ea contenta tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innovamus, eamque ab omnibus, ad quos pertinet, inviolabiliter observari perpetuis futuris temporibus debere statuimus, & mandamus.

§. 17. Simulque ad omnis dubitationis umbram pœnitus removendam, eadem a memorato Paulo Prædecessore statuta clarius explicantes, & quatenus opus sit, etiam amplius extendentes, bona quædam adventitia, quocumque modo talia censeantur, ad filios familias Christianam Religionem profitentes, utpote a Patriæ potestatis jugo, quo parentibus infidelibus subdebantur, sacri Baptismatis beneficio prorsus exemptos, pleno jure spectare, neque super illis usumfructum, aut aliud quodcumque jus, præfatis parentibus, quamdiu in infidelitate permanserint, ullo modo competere; e contra vero parentes ipsos, aliosque quoscumque, qui conversis, eorumque descendentibus alias alimenta, seu dotem præstare quocumque titulo, etiam in subsidium tenerentur, ad eamdem alimenta, seu dotem, illis subministranda pariter teneri, & obligatos esse post conversionem eorum, similiter tenore præsentium declaramus, atque etiam ex integro statuimus, decernimus, & mandamus.

§. 18. Et quoniam Infidelium, ac præ ceteris Judæorum malitiam eo usque in odium Christiani nominis processisse pluries compertum est, ut bona sua occultando; seu in alios transferendo, vel alias de illis inter vivos, vel etiam in ultima voluntate disponendo

do, Filios, alioſque conſanguineos ad Chriſti Fidem converſos eorumdem bonorum ſucceſſione, ad quam ab inteſtato legitime admittendi fuiſſent, aut etiam ſpe ſucceſſionis ejuſdem frandare tentaverint; Idcirco Nos rec. mem. Gregorii PP. XIII. Prædeceſſoris noſtri, qui per ſuas quaſdam ſub annulo Piſcatoris die 13. Septembris 1581. Pontificatus ſui anno decimo datas litteras hujuſmodi malo, utpote in Chriſtianæ Fidei detrimentum cedenti, occurrendum merito cenſuit, veſtigiis inhærentes, Judæos quoslibet, ſicut & alios infideles, bona ſua, & jura quæcumque, in præjudicium filiorum, aut aliorum conſanguineorum, qui alias ipſis ab inteſtato decedentibus ſucceſſuri eſſent, & Chriſtianam ſuſceperint Religionem, quocumque modo alienare, ſeu occultare, vel diminuere, inter vivos, aut in qualibet ultima voluntate, non poſſe; ſed potius eadem bona, & jura quæcumque (tradita ſtatim poſt Baptiſmum legitima, quibuſcumque alias poſt obitum competeret eorumdem) integre conſervare, teneri, & obligatos eſſe, tamque ipſos, quam alios bonorum eorumdem detentores, vel occupatores ad illa, ſeu eorum rationes, quoties opus fuerit, exhibenda, & de eiſdem Inventarium legitime faciendum, & de utendo, & fruendo arbitrio boni viri cavendum, oportunis Juris, & facti remediis compelli poſſe; atque in eorum bonis, & juribus, ſi in infidelitate deceſſerint, ipſorum filios, ſeu alios quoſcumque Conſanguineos, ut præfertur, Chriſtianos eodem prorſus modo, & jure, nulla etiam obſtante ingratitudinis, aut alia quantumvis legitima exheredationis cauſa; quam, ob ſuſcepti poſtea Baptiſmi venerationem, ſublatam prorſus eſſe volumus, ſuccedere debere, ac ſi iidem Judæi, ſeu alii Infideles, nullum feciſſent, aut ordinaſſent teſtamentum, vel etiam ultimam voluntatem, omneſque, & ſingulas bonorum, & jurium, ſive inter vivos, ſive in ultima voluntate, alienationes, diſtractiones, aut alias diſpoſitiones prædictas in hujus noſtræ Conſtitutionis fraudem, & in odium Chriſtianæ Fidei factas, ſeu potius attentatas cenſeri, ac nullius propterea roboris, & momenti eſſe, motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, tenore præſentium ſancimus, decernimus, & ordinamus.

§. 19. Ceterum, ne dum provida ſolicitudine temporalia converſis ad Fidem commoda comparamus, ſpirituale animarum lucrum negligere videamur in convertendis; quemadmodum Infideles ceteros, qui longe ſunt, Sacris Miſſionibus inſtitutis, Evangelica prædicatione inſtruere non ceſſamus; ita de Judæis etiam, qui magno numero inter Chriſtianos vivunt, & noſtris quodammodo oculis obſervantur, æterna ſalute procuranda præcipue cogitamus. Triſtitia enim nobis magna eſt (fidenter cum Apoſtolo dicimus) & continuus dolor cordi noſtro, dum paterni amoris viſceribus miſeremur Iſraeliticam gentem, olim Deo amabilem populum, quem elegit Dominus in hereditatem ſibi, & cuſtodivit quaſi pupillam oculi ſui nunc autem (poſtquam Judaica in ſummum ſceleris erumpente perfidia, vere iratus eſt furore Dominus in Populum ſuum, & uſque in finem abominatus eſt hæreditatem ſuam) velut gregem ſine Paſtore diſperſum per invia quæque, & inaquoſa miſere divagantem, ac verbi Dei, quod illi unicum ſupereſt, ſalutari pabulo deſtitutum, ſolo ſcilicet litteræ, quæ occidit, a Judæis cortice deguſtato, ſpiritu vero, qui vivificat, & animalibus hominibus non percepto.

§. 20. Propterea ad eoſdem Judæos in ſanctæ Fidei veritate ſalubriter erudiendos, & trahendos ad Chriſtum, ea omnia, & ſingula quæ de ſacris lectionibus, ſeu ſermonibus per ſingulas hebdomadas ad ipſos, ubicumque eorum Synagogæ fuerint, habendis memoratus Gregorius Prædeceſſor noſter in aliis ſuis Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto, Kalendis Septembris, Pontificatus ſui anno tertiodecimo, editis Apoſtolicis litteris, quarum tenorem pro expreſſo in præſentibus haberi volumus, ſapienter conſtituta ſunt, ab omnibus, ad quos pertinet, inviolate ſervari, & ſicuti in deſuetudinem abierunt, in uſum revocari præcipimus, & mandamus; Concionatores omnes, qui ad id munus electi fuerint, ſpecialiter admonentes, iiſque etiam in nomine Domini diſtrictius injungentes, ut memoratos Judæos non injuriis, contumeliis, aut nimia verborum aſperitate, quibus in Judaica magis perfidia obfirmarentur, ſed charitate potius, & manſuetudine, quam mitis nos, & humilis corde Chriſtus edocuit, velut oves errantes ad Sanctæ Eccleſiæ cauſas ſuaviter allicere, & patefacta, ex veterum potiſſimum, quas venerantur, Scripturarum oraculis, Chriſtianæ veritatis luce, velamen ab oculis eorum detrahere omni ſtudio ſatagant, ut ex Judaicæ pravitatis tenebris, quibus obſcurati ſunt oculi eorum, ne videant, Dei Omnipotentis operante virtute liberentur.

§. 21. Poſtremo Judæos omnes, ceteroſque Infideles quoſcumque, qui ad Baptiſmi gratiam, Deo donante pervenerint, omnibus Eccleſiarum Prælatis ac ſæcularibus etiam Principibus per miſericordiæ Dei noſtri viſcera; commendamus, ut eos patrocinio foveant, auctoritate adjuvent, potentia tueantur, neque ab aliis, præſertim vero a Judæis, aut quibuſvis Infidelibus ulla in re indebite vexari patiantur; Univerſoſque ubique Terrarum Chriſtifideles in Unigeniti Filii Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, cujus vice fungimur, nomine hortamur, & obſecramus, ne venientes ex Infidelitate, præſertim pauperes, deſpiciant, aut averſentur; potius novella hujuſmodi Eccleſiæ germina officiis, ac beneficiis, prout quiſque poterit, excolere, & irrigare non deſint, atque, ut veros in Chriſto Fratres, ac domeſticos Fidei effectos benigne excipiant, in neceſſitatibus ſublevent, & omni demum Chriſtianæ charitatis genere proſequantur, ut de ſuſcepto Sanctæ Fidei propoſito gaudium ipſorum ſit plenum, & exultatio, iis vero, qui foris ſunt, & adhuc infidelitatis caligine detinentur, ad ejuſdem Sanctæ Matris Eccleſiæ gremium properandi excitentur.

§. 22. Decernentes eaſdem præſentes Litteras etiam ex eo, quod quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, eiſdem non conſenſerint, aut vocati, ſeu auditi non fuerint, aliaque quavis de cauſa, quantumvis legitima & in corpore juris clauſa, de ullo ſubreptionis vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis noſtræ, vel alio quocumque defectu notari, impugnari,

gnari, vel in controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci nullatenus posse, sed semper, & perpetuo validas, firmas, & efficaces existere, & ab iis ad quos spectat, & in futurum spectabit, inviolabiliter observari; Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos quavis auctoritate fungentes, etiam Caussarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere; irritum quoque, & inane, quidquid secus super omnibus, & singulis præmissis, vel circa ea a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 23. Non obstantibus de jure quæsito non tollendo, ac ceteris nostris, & Cancellariæ regulis, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, nec non aliis quibuslibet, etiam Juramento, Confirmatione Apostolica, aut alia quavis firmitate roboratis, statutis, consuetudinibus etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, indultis, & Litteris etiam Apostolicis, seu etiam Regiis, & Imperialibus eisdem Judæis, vel infidelibus quibuslibet singulis, aut eorum Universitatibus quomodolibet, & ex quibusvis causis, etiam publicis, gravissimis, & urgentissimis, atque etiam titulo oneroso, & vim contractus hinc inde obligatorii inducente concessis, quæ quatenus in detrimentum Catholicæ Fidei, quam humanis quibusque rationibus quicumque debet præferre Christianus, quomodolibet vergant, & ad effectum dumtaxat præsentium cassamus, & irritamus, ac cassa, & irrita esse decernimus, aliisque omnibus sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis quomodolibet in contrarium præmissorum editis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio facienda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, formas, & occasiones, ac alia etiam speciali expressione digna præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, insertis, & servatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 24. Ut autem eædem præsentes Litteræ omnibus innotescant, quibuscumque locorum Ordinariis, in quorum Diœcesibus aliqua Judeorum Synagoga, aut notabilis aliorum Infidelium numerus reperiatur, injungimus & mandamus, ut ea omnia, quæ a nobis ut præfertur, constituta, & ordinata sunt, ad eorumdem Judæorum, aliorumve Infidelium notitiam quotannis semel, seu pluries, & eo modo, qui iisdem ordinariis opportunior visus fuerit, sermone vernaculo deduci faciant, & in memoriam revocari, atque ut nemo prorsus earumdem Litterarum ignorantiam allegare valeat, volumus, ut illæ, seu earum exemplum, ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, ac præfatæ Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis Innocentianæ, nec non in acie campi Floræ de eadem Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris, pro ut moris est publicentur, & affigantur, quæ sic publicatæ, & affixæ omnes, & singulos perinde afficiant ac si illis personaliter intimatæ fuissent.

§. 25. Quodque illarum transumptis, etiam impressis, manu notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

§. 26. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ confirmationis, approbationis, innovationis, declarationis, extensionis, Statutorum, decretorum, mandatorum, sanctionis, ordinationis, præceptorum, admonitionis, commendationis, irritationis, cassationis, derogationis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationis Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septigentesimo quarto, quinto Idus Martii, Pontificatus Nostri anno quarto.

22 Canonicatus, Præbendæ, ac Dignitates in Cathedralibus Ecclesiis, principalesque dignitates in Collegiatis, existentes in Regnis Portugalliæ, & Algarbiorum non conferantur aliquibus personis de genere, seu stirpe Hebræorum descendentibus usque ad septimum gradum inclusive. *Clemens VIII. in Litteris ad formam Brevis, quas confirmavit, & innovavit Paulus V.* 1612. 17. *Januarii apud Barbos. de Canon. & Dignit. cap.* 13. *n.* 48.

23 Statuta puritatem sanguinis requirentia in obtinentibus Canonicatus sunt exorbitantia, & pœnalia, ac proinde strictissime interpretanda, quia illis, qui a Judæis originem trahunt auferunt habilitatem, quæ alias eis competit de jure communi; *in cap. Eam te 7. de Rescriptis*. Rota 13. *Jan.* 1624. *in Ulysipponen. Quaternariæ coram Coccino Decano, apud Barbos. loc. cit. cap.* 13. *n.* 30.

24 Est invalidum statutum a Capitulo conditum, quod descendentes ex genere infecto, nempe Judæorum, Maurorum, vel Hæreticorum non admittantur ad Beneficia Ecclesiastica, cum hujusmodi statutum sit contra Jus commune; *c. Eam te 7. de rescript.* Rota 28. *Junii* 1628. *in Cordubensi dimidiæ portionis coram Merlino, apud Barbos. loc. cit. cap. ultim. num.* 18.

25 Originem trahentes ab Hebræis, vel Hæreticis nequeunt recipi in Fratres Ordinis Minor. de observantia; Nec Fratres hujusmodi possunt eligi in Ministros Provinciales, & Guardianos; Clemens VII. 19. Martii 1525. Constitut. incip. *Officii nostri*; Et quamvis Julius III. apud Roderic. *in collect. Privileg. Regul. tom.* 2. *Bulla* 1. *hujus Pontificis*, quæ incipit, *Ad hoc*, revocaverit, & annullaverit dictam Constitutionem Clementis VII. hanc tamen Julii III. revocationem nullam facit, & dicti Clementis VII. ordinationem validam declaravit Paulus IV. anno 1559. 24. April. apud eumdem *ib.* Bulla 2. quæ incip. *Cum ex Apostolatus officio*, & dictam Paulinam declarationem confirmavit Pius IV. anno 1564. 5. Decemb. Bulla 3. quæ incipit *Provisionis nostræ*.

26 Principes Christiani licite tolerant in suis Territoriis Hebræos, ritusque, & synagogas eorum; Barbos.

bos. *in cap. Sicut Judæi 9. de Judæis*, Card. Petra *t.2. Comm. ad Constit.1. Honorii III. n.8.* cum pluribus ibi citatis. Pignatell. *tom.5. Consult.* 14. *a n.70.* Engel *lib.5. Decret. tit.6. n.2.* & communis aliorum; *arg. c. Sicut Judæi 9. & c. Et si Judæos* 13. *de Judæis* ibi: *Et si Judæos, quos propria culpa submisit perpetuæ servituti pietas Christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorum*; juncta *l. Nullus* 14. *Cod. de Judæis, & Novel.146. cap.1.*

27 Judæi antiquas suas Synagogas restaurare possunt, non autem novas erigere; *cap. Judæi 3. & cap. consuluit 7. de Judæis*, ibi: *Judæos de novo construere Synagogas, ubi non habuerint, pati non debet; verum si antiquæ corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reædificent, potest æquanimiter tolerari, non autem ut eas exaltent, aut ampliores, aut pretiosiores faciant, quam antea fecisse noscuntur.*

28 Judæi, qui in Christianorum Territoriis semel recepti, & de protectione assecurati sunt, sine justa, & legitima causa expelli non possunt. Decian. *in pract. crim. lib.5. cap.11.* Socinus *consil.86. lib.4.* Vasquez *Illustr. contr. cap.8. n.12.* Barbos. *in cap. Sicut Judæi 9. de Judæis n.4.* & alii passim; *arg. l. Nullus* 14. *Cod. de Judæis*, cuilibet enim etiam *Judæo*, & gentili fides justæ data servanda est; *arg. l. Sicut 5. Cod. de Oblig. & action.*

29 Notanter autem dicitur sine justa, & legitima causa, quia ob justam, & legitimam causam Judæi semel recepti, iterum expelli possunt, *arg. l. Judæi* 11. *l. Judæi*, 16. *Cod. de Judæis*; & sic tenent Doctores citati *n. antecedenti*, & Farinac. *Frag. Crim. part.2. litt.1. n.64.* Tuscus *litt.1. verb. Judæi conclus.371 n.58. tract. de jure personar. extra gremium Eccles. existent. lib.2. cap.51.* Pignatell. *tom.5. consult.14. num.109.* citans plures alios. Justæ autem, & legitimæ causæ eos expellendi recensentur a Ricciullo *loc. cit a n.9.* a Barbosa *loc. cit.* a Pignatell. *loc. cit. a nu.110.* quæ, ut ab ipso recensentur, hic ad litteram dantur.

30 Prima igitur eos expellendi causa est si versarentur in Regno noviter ad Fidem converso. Nam quo facilius ibi Christiana religio propagaretur, posset indici Judæorum ceterorum, ac Infidelium expulsio, ut Constantinum fecisse in Ecclesiæ primordiis, testantur Hostiens. *in c. consuluit, de Judic.* Oldrad. *cons.87. n.2.* pro quibus facit textus *in Canone Sæpe malorum 28. q.1.*

31 Secunda, si in Christianam Religionem evadant contumeliosi; *arg. d. cap. Quia super, & cap. Et si Judæos, de Judæis*. Ob hanc causam exularunt ab Anglia, propterea quod Uvorvici puerum Christianum in die Parasceves in nostræ Religionis contemptum cruci affixerunt. Idemque fecerunt Judæi Nordovici degentes, ut refert D. Antonin. *part.2. histor. tit.17. c.1. §.6.* & Polydor. Virgil. *lib.16. histor. Anglic.* Et ob similem causam anno 1510. e Marchia Brandeburgensi generali Edicto sub pœna capitis proscripti sunt, ac quadraginta ipsorum exusti, ex eo quod unus ipsorum Sacratissimam Christi Hostiam, quam pharisaica infidelitate coemerat, crebris pugionum ictibus confodere nixus erat, Hostia semper integra permanente; reliqui vero plurimos Christianorum infantes ictibus, & punctionibus peremisse, fassi sunt. Surius *de reb. in Orbe gestis sub anno* 1510.

32 Tertia, si seditiones excitent, aut aliter in nos detegantur injuriosi, ut recte colligitur *ex d. l. Christianis, C. de Pagan.* Hac de causa imperante Phoca ejecti fuerunt Antiochia; Ingentem enim Christianorum multitudinem ferro conciderant, vel igne exusserant, nec non & Anastasium ejusdem Civitatis Antistitem fœda morte affecerant. Nicephor. *lib.18. cap.44.*

Quarta, si in tam magnum numerum excreverint, 33
ut inde timeri posset proditio, *d. l. Christianis* ibi: *Nihilque turbolentum tentantibus*. Quam ob causam abire coacti sunt e Regnis Hispaniarum, ut patet ex *Const. Granat. prag.5. & 6. anno 1491.* & ex Concilio Toletano *capite 8.*

Quinta, si Leges non servent, ut probat textus *in* 34
d. l. Christianis ibi: *Nihilque tentantibus turbulentum, legibusque contrarium*. Quapropter ejecti fuerunt Parisiis anno 1180. per Philippum Francorum Regem; Nam contra Ecclesiastica Decreta in Domibus suis servos Christianos, & ancillas habebant, eosque ex aliqua parte cogebant judaizare, ut testatur Jo: Naucler. *gener.40.*

Sexta, si ita Divites evaserint, ut ex faculta- 35
tum augmento aliquid inconveniens suspicari possit; In his enim casibus possunt, vel in facultatibus ex aliqua parte mulctari, vel in parte ejici, prout casus qualitas exquirit; Quia potest Princeps ex causa publicæ utilitatis tollere dominium rerum a subditis; *leg. Si quis sepulchrum, ff. de Relig. & sumpt. fun.* Roman. *cons.310. sub num.2.* Ang. *cons.139. n.3.* Fulgos. *cons.143. num.3.* Felin. *in cap.2. post princip. de constit.* Decian. *cons.352. sub init. & in cap. Quæ in Ecclesiarum num.19. de constit.* Grammat. *cons.8. num.8. in Civile, & cons.190. num.11.* Tum etiam quia Judæi tolerantur ex commiseratione, & ut ipsi tandem convertantur ad Fidem, non tamen, ut officere possint Christianis. Isern. *in Constit. Si quis in posterum tit. de Judæis.*

Et generaliter quidem expulsionis exempla suppe- 36
ditant superiorum temporum Annales. Nam sub Imperio Caroli IV. anno 1348. Judæos, ex eo quod ex fontibus per ipsos veneno infectis, pestis universalis orta diceretur per totam ferme Europam, flammis, aliisque suppliciis absumptos ex Jo. Nauclero recenset Seb. Franc. *Chron. Germ. fol. 198. & 199.* & præcipue 205. Plura expulsionis Judæorum exempla ex historicis refert Marquard. de Susan. *tract. de Judæis p.1. c.7. n.2.*

Et de facto talibus, vel consimilibus justis causis 37
intervenientibus jure merito expelluntur; Eo vel maxime, quod Judæi censeantur personæ odiosæ, & infames; *cap. Cum sit, de Judæis, leg. final. Cod. de Judæis*; Inimici Crucis Christi Redemptoris nostri; *cap. Licet universis, Extrav. de testibus*, & ejusdem nominis blasphemi; *cap. 1. c. Cum sit nimis Extravag. de Judæis*, & ut constat ex eorum Thalmud; quod ut observat Sixtus Senensis *lib.4. Bibliotb. Sacr.* est ingens, & vastum opus Judaicarum traditionum, in quo decreta omnia Rabbinorum collecta sunt, Sammai, Hillel, Akiba, Joseph, & filiorum Asamonæi, una cum aliis innumeris aliorum Magistrorum statutis, sententiis, & tam Divinarum, quam humanarum legum expositionibus, quibus nunc tota Judæorum natio regitur; Ab aliis vero vocatur Jus Judaicum, tam Civile, quam Canonicum, Doctrinale etiam, ac Pandectæ, & digesta. Cœptus est autem anno a Domino Jesu 100. ad finem perductus anno

ejusdem 400. Sed Ben Majemon in compendium redegit Thalmud, & scripsit anno 1150., & habetur secundo loco post Bibliam, & tantæ est auctoritatis, ut Thalmud, continens innumeras ineptias, fabulas, impietates, contumelias, blasphemias, imprecationes, maledictiones, hæreses, & hujusmodi, quarum variæ hic ad litteram subnectuntur, ut referuntur a Pignatello *t.5. consult.14. n.11.*

38 „ Deus ante mundi creationem, ne otio torpesceret, exercebat se in extruendis variis mundis, quos ubi condiderat, paulo post destruebat, atque iterum restaurabat, quoadusque hunc, quem nunc habemus, Mundum facere didicisset. *Ordin.1. tr.4. dist. 5.*

39 „ Deus tres primas horas diei totas insumit in lectione Legis Judaicæ. *Ordin. 2. tract.1. dist.14.*

40 „ Moyses cum aliquando ascendisset in Cœlum invenit Deum scribentem Accentus in Scriptura Sancta. *Ordin. 5. tract.6. dist.5.*

41 „ Deus die prima novilunii mensis Septembris judicat universum Orbem; reliquis deinde sequentibus decem ejusdem lunæ diebus applicat se ad scribendum justos in libro Vitæ, malos vero in libro mortis. *Ordin.2. tract.8. dist.5.*

42 „ Deus quotidie orationes, & precationes animo devoto peragit. *Ordin.1. tract.1. dist.1.*

43 „ Deus habet locum quemdam separatum, in quo statutis temporibus multis cum lacrymis deflet, ac se ipse affligit, quod Judæis iratus Templum everterit Jerosolimitanum, & populum suum in captivitatem disperserit. *Ordin. 2. dist.5. & ordin. 1. dist.7.*

44 „ Deus quotidie imponit sibi circa caput, & brachia Vitas, sive Corrigiolas quasdam coriaceas *Thephillin* appellatas, induitque se tunica quadam linea, quæ *Zizith* nuncupatur, eoque modo ornatus procumbit in genua, & orat. *Ordin. 2. tract.8. dist.5.*

45 „ Deus præcipit populo Judæorum, ut singulo quoque novilunio Sacrificium expiationis peragant ad expiandum scelus perpetratum a Deo, quando lumen, quod injuste Lunæ ademerat, Soli attribuit. *Ord.4. tr.6. dist.1.*

46 „ Deus quotidie reminiscitur calamitates, quas Judæi a gentibus patiuntur, lacrymas duas effundit in Oceanum, & præ dolore pectus utraque parte contundit. *Ord.1. tr.1. dist.9.*

47 „ Deus quinta die creavit pisces duos magnitudinis pene interminatæ, Leviathan appellatos, quorum corporum vastitatem cum ipse secum animo perpenderet, veritus ne omne piscium genus a tam magnis belluis deglutiretur, & ne ab ipsis mare universum navigiis invium redderetur, sicque humani generis commercia prorsus tollerentur, si ex iis proles propagaretur, occidit femellam, & ex ejus salitis carnibus salsamenta delicatissima paravit justis, & electis suis post hanc vitam comedenda; masculum vero sibi vivum reservavit, ut cum eo subsecivis diei horis quotidie luderet; juxta illam *Psal.103.* sententiam: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei.* Pro quo Hebræi legunt: Leviathan iste, quem creasti, ut cum eo luderes. *Ord.4. tr.3.* Itaque.

48 „ Deus tribus postremis diei horis laxandi animi gratia ludebat olim cum pisce illo vastæ magnitudinis Leviathan dicto. *Ord. 2. tr.1. dist.14. & Ordin.4. tr.8.*

49 „ Deus ignota de causa indignatus pisci magno Leviathan dicto, ipsum occidit, carnesque ejus sale condivit, ut ex eis cibum ministraret animabus Sanctorum in futuro sæculo. *Ord.4. tract.3. dist.5.* „

50 Paulo aliter de Thalmude refert Hieronymus de S. Fide, ex Judæo Christianus, qui fuit Medicus Bened. XIII. nuncupati Petri de Luna circa an.1412. *lib.1. contra Judæos c.9.* ubi sic scribit: *Dicitur in Thalmud, quod animal Behemoth est omnium animalium majus, & quod masculus, & fœmina fuerunt ab initio creati. Videns autem Deus, quod si filios genuissent, præ illorum magnitudine, & multitudine totus mundus esset destructus, castravit masculum, & refrigeravit feminam, quam custodit, ut det eam justis tempore Messiæ ad comedendum.*

51 Item piscium squamas non habentium accipiunt majorem, quem Leviathan appellant, & dicunt, quod Deus habet ipsum salsum, ut eum det justis ad comedendum in futurum, in tantum, quod multi hodie reperiuntur, qui partem suam hujus Leviathan, quam comedere sperant, multo auro, & argento minime commutent, & ad veritatem rationem habent. Ego namque Hieronymus de S. Fide hujus opusculi compilator, non dimitterem, pro maxima pecuniæ quantitate, partem meam congri, aut lampredæ, quam, postquam agnovi Messiam veracem, comedere consuevi.

52 Proxima his est fabula aliorum Hebræorum, qui ut ait Albertus apud Dionysium, asserunt Leviathan esse serpentem, seu piscem, qui circulo sui corporis totum terræ ambit globum, quique Solem, ac radios apprehendere nititur, & volare; Sicque Solem in circulo suo semper agitat fugientem. Vastum animal, sed fabulosum, qualia multa fabularis Judæorum Theologia progenerat. En qualis bellua est Behemot.

53 Ex Lyrano autem Judæi dicunt, quod in una die depascit herbas mille montium, & crastino renascitur herba in tanta magnitudine, sicut erat in præcedenti die. Et ad hoc adducit Rabbi Samon super istum locum auctoritatem *Psalmi 49.* in quo, uti habemus, *Jumenta in montibus, & boves*, Hebræi dicunt, *Behemot in montibus mille.* Translatio a Hieronymo sumpta immediate de Hebræo, habet: Pecudes in montibus millium.

54 De hujus autem belluæ magnitudine hæc item leguntur ex Hebræorum sententia apud Albertum, & Dionysium. Quod Behemot sit bos, cujus corpus septem milliaria contineat, collum unum, & caput unum; sicque novem milliaria in universum contineat, cujus cauda sit quasi silva cedrina. Ingens procul dubio, & immane non tam animal, quam mendacium, inquit Joannes Pineda. Sed si non mentiuntur, addit idem, at somniant procul dubio homines veræ sapientiæ, veræque Theologiæ expertes, quod viros mediocris sapientiæ pudet, & somniare. Adjungunt Judæi, quod in resurrectione Deus occidet illud animal, ut justis paret convivium. Quam sollicita est de convivio alterius vitæ, salitisque carnibus Judæorum natio!

Simi-

55 Similis eſt fabula apud Eliam Thesbitem in Juchna, ubi ſic habet: *Invenitur in Agadah avem eſſe magnam, quæ vocatur Bariuchna, cujus ovum miræ magnitudinis eſſe dicunt in Maſſechet Becheroth*. Etiam audivi, quod Deus tandem in futuro ſæculo ex eo juſtis paraturus ſit convivium una cum Leviathan, & Bove. Sed nondum fabularum Judaicarum eſt finis. Quæ ſequuntur translata ſunt e Thalmude.

56 „ Deus ſemel quotidie iraſcitur, & tunc criſta gallorum gallinaceorum ruborem emittit, ipſique interim uno pede ſtant. Tunc ſi quis eodem momento alicui maledixerit, is ſtatim concidet mortuus. *Ordin.* 1. *tr.* 1.

57 „ Cum olim Rabbini quidam adverſus Rabbi Eliezer diſputationem iniiſſent, Deus voce cœlitus dimiſſa, ſententiam contra illos pro Rabbi Eliezer protulit, quamobrem indignati Rabbini Deum anathematis pœna damnarunt. Tunc Deus ipſe ſubridens, Filii, inquit, mei me vicerunt. *Ord.*4. *tr.*2. *diſt.*7.

58 „ Cum Deus die quadam in Cœli Curia differeret de ſpecie quadam lepræ, quam ipſe mundam ajebat eſſe, ceteris diſſentientibus Rabbinis, qui immundam eſſe affirmabant, lis tamen communi omnium aſſenſu devoluta eſt ad Sapientiſſimum quendam Rabbinum, qui cum ſententiam proferre pararet, ſtatim ejus anima relicto corpore, vociferari cœpit, *Mundam, mundam*. *Ordin.* 4. *tract.*2. *diſt.* 7.

59 „ Tanta fuit olim in Rabbino quodam prudentia, ut Diabolum ſimul, & Deum hoc aſtu eluſerit. Cum Rabbinus in extremo vitæ articulo laboraret, Diabolum precibus exorat, ut ſeſe jam moribundum ad portas uſque cœleſtis Regni deducat, ut inſpecto inde loco Divinæ habitationis, lætus ex hac vita decedat. Hanc gratiam cum Diabolus veteri amico præſtitiſſet, Rabbinus illico ſe intra portas Cœli conjiciens, juravit per Deum viventem ſe nunquam inde receſſurum. Qua de cauſa coactus eſt Deus hominem apud ſe retinere, ne illum perjurium faceret, ſicque hac una arte prudentiſſimus vir Deum, & Diabolum ſimul fefellit.

60 „ Cum Angelus Gabriel flagitium grave commiſiſſet, Deus juſſit eum igneo flagello flagellari. *Ord.*2. *tr.*5. *diſt.*8.

61 „ Animæ hominum migrant de corpore in corpus hac lege, ut ſi anima in primo corpore peccet, mittatur in ſecundum, in quo ſi iterum peccet, mittatur in tertium corpus; in quo ſi peccare non deſiſtat, denique in gehennam detruditur. *Ord.*4. *tr.*2.

62 „ Anima Abelis migravit in Seth, anima Seth in Moyſen. *ibid.*

63 „ Animæ hominum indoctorum in reſurrectione non recipient corpora ſua. *Ord.*3. *tr.*1. *diſt.*3.

64 „ Rabbini duo ſingula quaque hebdomada pridie Sabbati duos vitulos creabant, quos deinde totos comedebant. *Ord.*4. *tr.*4. *diſt.*2.

65 „ Quicumque ter in Sabbato comederit, vitam æternam conſequetur in altero ſæculo. *Ord.*3. *tr.*1. *diſt.*6.

66 „ Nihil comedi debet numero pari, ſed impari; hoc [illegible] numero maxime delectatur Deus. *Ord.*4. *tr.*2. *diſt.*7.

67 „ Si quis oraverit facie ad meridiem converſa, ſapientiam conſequetur; ad Septemtrionem vero divitias. *Ord.*4. *tr.*3. *diſt.*2.

68 „ Si quis ſub ventre Cameli, aut inter duos Camelos, aut inter duas mulieres pertranſierit, nihil unquam ex Thalmud poterit ediſcere. *Ordin.* 4. *tract.*10. *diſt.*2.

69 „ Gemina ſuperioribus fabula eſt, quod tempore Meſſiæ Judæa proferet Judæis panes coctos,& veſtes ſericas cuique Judæo accomodatas.

70 „ Quod Deus Adamo creaverit duas mulieres, ex quibus texunt fabulatores genealogias interminatas, ut ex Auguſtino refert Beda *in Epiſt.*1. *ad Timoth.*

71 Quod Deus antequam legem ſuam daret Iſraelitis, eamdem præſentarit Idumæis, & Iſmaelitis, quorum illi habitarunt in Seir, hi vero in Deſerto Pharan. Idumæos autem rejeciſſe Legem, cum audiviſſent quintum præceptum; *Non occides*; Recordabantur enim, quod patri eorum dictum eſſet: *Vives in gladio*. Iſmaelitas vero eamdem rejeciſſe, cum audiſſent ſextum præceptum, *Non mœchaberis*. Ita fabulantur, dum exponunt illa *Deut.* 33. 2. *Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus eſt nobis: apparuit de monte Pharan, & cum eo quinquaginta millia*.

72 Quæ poſtrema ut exponant, fingunt fuiſſe in datione Legis in monte Sinai animas omnium Prophetarum, qui poſtea inter Judæos prophetaverunt, ac ſingulos eo tempore, & loco accepiſſe prophetias ſuas, quas ediderunt. Addunt etiam fuiſſe inibi omnes Rabbinos, conditores Thalmudi.

73 Hæc ſufficerent ad exhibendam formam Theologiæ fabularis Judaicæ. Sexcenta alia enarrari potuiſſent, ſed modus ſervandus fuit. Notum enim eſt, Judæorum Rabbinos poſt Chriſti Domini anaſtaſim Sacram Scripturam fabulis a ſe confictis fœde contaminaſſe. Quarum fabularum non paucæ ſunt in libro dicto Thargum, qui Caldaicam translationem continet.

74 „ Adverſus autem Legem Moyſis hæc habent: quod licitum ſit cum propria uxore maſculino concubitu uti. Quare cum duæ Mulieres eſſent de hac re apud Synagogam conqueſtæ, reſponderunt Rabbini, virum eſſe uxoris dominum, ac proinde poſſe eum uti corpore uxoris ſuæ, utcumque voluerit, non aliter quam ille qui piſcem emit. Is enim tam anterioribus, quam poſterioribus piſcis ejus partibus ad arbitrium veſci poteſt. *Ordin.*3. *tract.*3. *diſt.*2.

75 „ Si quis aut filiam ſuam, aut ſororem ſuam, ſibi Matrimonio junxerit, is rem Deo facit gratiſſimam. *Ord.*2. *tr.*1.

76 „ Rabbinum, qui non oderit hoſtem ſuum uſque ad mortem, & qui vindictam adverſus eum non quæſierit, indignum eſſe nomine Rabbini. *Ord.*5. *tr.*1. *diſt.*2.

77 „ Gravius plectendos eſſe eos, qui contradicunt verbis Scribarum, quam verbis Moſaicæ Legis, quibus qui contradixerit abſolvi poteſt; qui vero verbis Rabbinorum contradixerit, morte moriatur; *Ordin.*4. *tr.*4. *diſt.*10.

78 „ Si teſtes de falſitate convicti fuerint, puniri debent pœna talionis. Quod ſi contigerit injuſte

„ accusatum fuisse damnatum,& ita pœna affectum;
„ tunc falsi testes absolvi debent, & nulla pœna
„ puniri ; *Ord.* 4. *tr.*4.

79 „ Si quem major pars Judicum ad mortem damnaverit, is mori debet ; Si vero omnes, nullo excepto, in ejus damnationem consenserint absolvatur ; *Ord.*4. *tr.*4.

80 „ Si quis marsupium loco publico invenerit, sciveritque ejus Dominum jam de inventione marsupii desperasse, non tenetur ad restitutionem marsupii; *Ord.*4. *tr.*2. *dist.*5.

81 Hæc autem adduxi, ut Christianis persuadeatur quid de perfidæ illius gentis dogmatibus sentire debeant, & patescat animus nefariorum hominum in Religionem Sacrosanctam. Hunc finem producendi nonnulla ex Thalmud habebat Sixtus Senensis, qui ita mentem suam aperit: *Decreveram profecto nullam talium librorum habere mentionem, & omnem doctrinæ hujus memoriam, quantum fieri potuisset, silentio aboleri, sed quoniam me præteritorum temporum experientia docuit, hujusmodi volumina toties extincta, iterum instar hydræ capita reviviscere, permittente id Principum Christianorum avaritia, qui quovis pretio inducti, facultatem instaurandi hos libros Judæis vendunt; ideo me opere pretium facturum existimavi, si turpitudines impietates, & blasphemias nonnullis Thalmudicis voluminibus comprehensas aliqua ex parte manifestarem, annotatis nominatim libris, ubi hæc habentur, ut si quando hæc nefaria scripta, quibus adhuc abundat Asia, Africa, Græcia, & Germania, apud nos revocentur in lucem, habeant pietatis Christianæ propugnatores indicem, quo veluti manu ducantur ad inveniendos, ac detegendos particulares hujus operis libros, ac locos, in quibus prædictæ blasphemiæ scriptæ sunt, & his detectis, Christianos Principes iterum adversus renascentis hydræ colla inflamment.*

82 Subjungit deinde nonnulla, quibus Capitale Judæorum odium in Christianos innotescit; qualia sunt.

83 „ Statuimus, ut quilibet Judæus ter in die blasphemet omnem Christianorum gentem, ac Deum precetur, ut confundat, exterminetque ipsam cum Regibus, & Principibus suis; atque hoc maxime faciant Sacerdotes Judæorum in Synagoga ter quotidie, orantes in odium Jesu Nazareni; In Thalm. *Ord.*1. *tr.*1. *dist.*4.

84 „ Deus præcepit Judæis, ut quovis modo, sive dolo, sive vi, sive usura, sive furto facultates Christianorum sibi vindicent; *ibid.*

85 „ Præcipitur omnibus Judæis, ut Christianos omnes loco brutorum habeant, nec aliter eos tractent, quam bruta animalia; *Ord.*4. *tr.*8.

86 „ Judæus Gentilibus, neque boni, neque mali quicquam faciat. Christianum vero omni studio, atque industria conetur de vita tollere; *Ord.*4. *tr.*8. *dist.* 2.

87 „ Si quis Judæus Christianum præcipitio propinquum inspexerit, ipsum statim præcipitare tenetur; *Ord.*4. *tr.*8.

88 „ Imperium Christianorum execrabilius est Imperio ceterarum gentium, & levius peccatum est serviri Principi gentili, quam Christiano; *Ord.*2. *tr.*1. *dist.*5.

89 „ Templa Christianorum sunt domus perditionis & loca Idololatriæ, quæ Judæi tenentur destruere; *Ord.*1. *tr.*1. *dist.*2.

„ Evangelia Christianorum, quæ inscribi debent 90
„ Iniquitas revelata, & peccatum manifestum, a Judæis comburi debent, etiamsi in eis nomen Dei contineretur.

Hic igitur Thalmud, sive Jerosolymitanus, sive 91
Babylonicus, demptis etiam ineptiis, figmentis, & blasphemiis, scriptus est Judæorum pervicacium odio in Christum, & Christianos capitali flagrantium, ac pleraque in eo scripta tacite, & aperte Christianæ Fidei mysteria obscurant, vel evertere nituntur, & ad superstitionem ducere. Uterque sæpe ab Ecclesia Catholica jussus est comburi, idque aliquoties justissime factum, quia plurimis, gravissimisque contra Christum Dominum, Divinamque Majestatem, & hujus administros, & amicos, Angelos, & Testamenti veteris Divos, Beatissimam Virginem Mariam, Christianos omnes, immo & contra Moysis legem, jus gentium, atque omnem naturæ legem, & rectam rationem erroribus, mendaciis, contumeliis, & blasphemiis scatet.

Quo circa Gregorius Nonus omnia Thalmudica 92
volumina flammis adjucavit anno 1230. & Pontificium decretum instauravit Innocentius IV. anno 1244. Clemens IV., Honorius IX., & Johannes XXII. Cum autem eadem volumina a Judæis pristino nitori restituta fuissent, & artis typographicæ præsidiis in infinitum prope numerum propagata, Julius Papa III. novo edicto promulgato, inquiri jussit, & anno 1553. cum Festa Tabernaculorum a Judæis Septembri mense celebrarentur, per omnes Italiæ Urbes exuri jussit. Postea Paulus Papa IV. una cum Sacrosancto Inquisitionis Senatu anno 1559. idem fieri imperavit, & Thalmudicos libros inter scripta ab Ecclesia Catholica damnata connumerari voluit. Extat etiam ea de re Pii V. decretum anni 1566. & Gregorii XIII. quo statuitur, ut ab Inquisitoribus procedatur contra Judæos hujusmodi volumina retinentes; Et tandem Clementis VIII. contra impia scripta ut loquitur Constitutio anni 1593. & libros hebræorum Thalmudicos, Kabalisticos alios, opera, tractatus, volumina, & scripta quæcumque tam lingua Hebraica, quam quavis alia lingua conscripta, aut versa, edita, impressa, ac in posterum conscribenda, aut vertenda, edenda, vel imprimenda, continentia, seu continentes tacite, vel expresse hæreses, vel errores contra sacras veteris Legis scripturas, nec non contumelias, impietates, blasphemias contra Deum, Sanctissimam Trinitatem, Salvatorem nostrum, Beatissimam Virginem, Beatos Angelos, patriarchas; Prophetas, Apostolos, aliosque Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sacramenta novæ Legis, Sacras imagines, Sanctam Catholicam Ecclesiam, Sedem Apostolicam, ac contra Christi fideles, prætertim Episcopos, Sacerdotes, & alias Ecclesiasticas personas, atque etiam contra Neophyitos, & alias contra Catholicam Religionem, vel in quibus impudicæ, & obscenæ narrationes habentur, etiam sub prætextu, quod expurgatæ fuerint, vel donec expurgentur. Item impii Thalmudici, Kabalistici, aliique nefarii hebræorum libri omnino damnati, & prohibiti maneant, & censeantur. Idem fecerunt Principes Sæculares. In Galliis S. Ludovicus Rex Francorum anno 1240. In Hispaniis Ferdinandus & Isabella, & antea Livigius, ac demum Carolus V. In Dominio Veneto Benedictus Valerius Mar-

Marcus Centanus, & Franciscus Longus Senatores anno 1553. Immo constitutio Iustiniani Imperatoris contra Judæos, & eorum scripta, intelligitur de libris Thalmudicis, ad eo ut omnino prohibiti sint, nec eorum correctio per Bullam Clementis VIII. admittatur; hactenus Pignatell. *loc. cit.*

93 Ex quo juvat etiam ad litteram referre quæ habet *ibidem a num.* 119. Intermittere ait ipse, nequaquam possum, quin saluberrima Concilii primi Mediolanensis sub Sanctissimo viro Carolo Borromæo de Judæis proponam, quæ plane a generalibus Conciliis, Pontificum Constitutionibus, ac Sacris Canonibus excerpta sunt.

94 Ut quantum possumus Judæis corrumpendi Christianorum mores, & eis bona per fraudem auferendi occasionem adimamus, ipsosque ad viam salutis traducere studentes, ex Sacrorum etiam Canonum decretis edicimus.

95 Ut Judæi semper, & quocumquæ iter faciant, viri pileum, seu birretum Crocei coloris, mulieres impositum reliquo capitis integumento pannum ejusdem coloris ferant.

96 Ne Christiani ad convivia, nuptias, vel dies festos, & Synagogas Judæorum accedant, aut cum eis ludant, vel quod detestabilius est Choreas cum Judæis agant

97 Ne Judæis Christiani in famulatu esse possint.

98 Ne Christiani, si in diem, vel horam Judæis operas suas locaverint, apud illos cibum capiant.

99 Ne Christianæ Mulieres Judæorum nutrices in earum domibus esse ullo pacto possint. Neve extra eorum domos, nisi cum necessitas, Ordinario probanda, postularit.

100 Ne Christiani Judæos medendi causa ad se accersant.

101 Ne in conjungendis inter se Matrimoniis eorum opera utantur.

102 Ne Christianæ Mulieres Judæos fuci, pigmentorum, aut ornandi se causa adhibeant.

103 Agros, prædia Ecclesiastica Judæis locari, vestes, vasa, aliave sacra, vel ad usum Ecclesiæ destinata, vendi, aut pignori dari non liceat.

Ne in ædibus, quæ Ecclesiæ vicinæ sint, Judæi habitent, & si quis in eis nunc habitat, intra certum tempus omnino cogatur emigrare.

104 Ne Christiani cum Judæis in diebus festis, emptionis, venditionis, vel alio nomine contrahere audeant.

105 Ne Dignitatem, vel publicum Officium, quod ad Christianos pertinere aliquo modo possit, Judæi obtineant.

106 Hæc & reliqua, quæ de Christianorum cum judæis consuetudine a Sacris Canonibus constituuntur, curent Episcopi, & Principes ac Magistratus pro suæ quisque auctoritatis munere, pœnis contra Christianos, & Judæos acrioribus constitutis, ut inviolate serventur.

107 Vehementer etiam a Principibus petimus, ut in singulis Civitatibus certum locum constituant, ubi Judæi separatim a Christianis habitaturi conveniant. Et si quas proprias ædes Judæi in Civitate habent, intra sex menses eas vere, non autem simulato contractu, Christianis vendi jubeant.

108 Illud præterea pro sua pietate Principes statuere debebunt, ut Judæi quibusvis contractibus, & negotiis, quæ cum Christianis habuerint, in libris suis conscribendis, litteris, & lingua vulgari nostra, non autem sermone, & characteribus Hebræis utantur. Si secus fecerint, severe puniantur, nullumque inde jus eis esse possit agendi, vel excipiendi.

Omni denique diligentia illos in eo uti æquum 109 erit, ut fraudolentam & insidiosam Judæorum cum Christianis contrahendi rationem, & eorum facultatibus inhiantem avaritiam comprimant, & coerceant.

Monemus vero Episcopos, ut ab hominibus piis 110 ac peritis linguæ Hebraicæ, & rituum Judæorum, vel si hujusmodi non reperiantur, ab aliis doctis ac bonis viris curent Fidem, ac Doctrinam Christianam Judæis prædicandam.

Ad eas conciones Judæi omnes jussi conveniant, 111 sed pueri, ac puellæ seorsim a parentibus, atque aliis majoribus natu concionatorem audiant, qui ipsos familiariter instituat, & interrogantibus benigne satisfaciat.

In quo signum aliquod conversionis cognitum 112 fuit, is ab aliis separetur, & in domum aliquam Catechumenorum ad id paratam deducantur, ubi diligentius omnia, quæ scire Christianum oportet, doceatur.

Catechumeni ne baptizentur, nisi prius diligen- 113 ter instructi, & examinati fuerint, præsertim si grandiores sint.

Baptizati curæ alicujus probi viri, saltem per an- 114 num, committantur, qui vitam illorum his rationibus regat, ac moderetur.

Ut diebus festis Missam, Conciones, ac Vesperas 115 adeant.

Aliis diebus aliquo artificio, quo victum quærere 116 possint utantur.

Ne cum Judæis ullam omnino consuetudinem 117 habeant.

Neve cum Christianis, quorum vita flagitiosa sit. 118

Curet Episcopus, ut Judæus, qui ad Fidem se con- 119 vertit, omnia bona sua habeat ac si filius familias sit, legitima, & quæcumque alia bonorum pars ei jure debita a patre etiam vivente, detur. Vel si mulier fuerit, ei dos a marito restituatur, vel a patre constituatur, unde ali possit ex præscripto Constitutionis Pauli III. Summi Pontificis, præsertim in iis, quæ ille statuit de iis facultatibus, quæ ex usuris comparatæ sunt. Vide novissimam Constitutionem Clementis XI. allatam supra *n.* 21.

Placet etiam adducere quædam proloquia, sive de- 120 creta, quæ ex variis declarationibus, resolutionibus, atque responsis S. Inquisitionis Romanæ congessi, quæque forsan nusquam alibi reperiuntur, suntque hujusmodi.

Judæi tenentur ex se suos libros expurgare, alias 121 puniendi.

Fere semper est ipsis deneganda licentia medendi 122 Christianos.

Non debet eis permitti, ut a Christianis accenda- 123 tur ignis in suis domibus, præsertim die Sabbati, etiam si offerrent eleemosynam locis piis erogandam.

Prohibentur cum Christianis promiscue larvatas 124 adire Comœdias tempore bacchanalium, ac simul tripudiare, & contra eos potest procedi per Inquisitores.

Fingentes se Christianos, & sumentes Euchari- 125 stiam

stiam, vel tradendi sunt Curiæ Sæculari, vel, si recipiant Sacramentum Baptismi, admittendi sunt ad pœnitentiam, sed videndum prius est, quo animo id fecerint.

126 Retinentes pro suis servitiis puellas Christianas, quæ non accedunt ad Missam, puniuntur in S.Officio, ad quod hujusmodi causæ spectant, & non ad Judicem Sæcularem.

127 Deferentes arma Algerium, vel ad alia loca Infidelium sub prætextu illa deferendi ad aliquem locum Catholicum, puniuntur in Sancto Officio.

128 Amplectentibus Fidem Catholicam conceditur retentio suorum bonorum, dummodo constet, non fuisse fænore acquisita. Sancta tamen Congregatio de propaganda Fide 15. Junii 1646. approbante Sanctissimo, non solum dixit observari posse Constitution. 32. San. mem. Pauli III. quæ incipit: *Cupientes Judæos*, quo ad licite acquisita, vel illicite ab incertis, ipsis conversis tanquam pauperibus applicanda, sed etiam alias fuisse factam gratiam filiis Hebræorum ad Fidem Christianam conversis, etiam de bonis illicite acquisitis a certis personis (*a*)

129 Testes absque tortura, non faciunt Fidem in causa contra Christianos, itaut possit procedi ad torturam contra reum.

130 Retinentes libros prohibitos puniuntur ab Inquisitoribus ex Constitutione Clementis VIII. etiam cum confiscatione. Unde Inquisitores si habeant sufficientia indicia, quod hujusmodi libros retineant, & præcipue Thalmud, qui corrigi non potest, debent contra eos procedere. Nec iidem Inquisitores debent illorum correctionem acceptare, vel libros expurgatos subscribere.

131 Transferentes cum pompa, & luminaribus Arcam ab una in aliam domum puniuntur in Sancto officio.

132 Non possunt absque licentia Sedis Apostolicæ novas Synagogas construere.

133 Accedentes ad hospitia Christianorum non puniuntur in Sancto officio.

134 Infantes, quos nutrices Christianæ baptizare faciunt, insciis eorum parentibus, illis non restituuntur, quia sunt vere baptizati, & eorum parentes tenentur ad præstandum alimenta.

135 Ipsis conceditur per breve expeditum die 2. Junii 1593. licentia accedendi ad quæcumque loca status Ecclesiastici occasione mercaturæ, dummodo in illis nón contrahant domicilium, quod in nullis Civitatibus, ac locis ditionis Ecclesiasticæ possunt habere, nisi Anconæ, Romæ, & Ferrariæ, & ex Brevi Urbani VIII. in Ducatu Urbini.

136 Dantes Christianis panes azymos, quos in paschate conficiunt, puniuntur extra Urbem in Sancto Officio, in Urbe per Eminentiss. Cardinalem Vicarium.

137 Persolvunt pœnas, vel pœnitentias, sibi impositas non quidem manendo præ foribus Ecclesiæ, sed ante Synagogam,

Circumcidentes Infantem Christianum severe puniuntur ab Inquisitoribus. 138

(*) Neque hic ommittendum, quod si Christianum infantem, vel Hebræum ipsum circumcidisse, vel circumcidendum alteri mandasse constiterit, idem vel Set circumcisor, vel circumcisionis mandator civium legum sanctione pœna plectitur, & bonorum proscriptione, & perpetuo exilio damnatur *Sic ex L. Si quis Cod. de Judæis, & cælicolis* (*). 139

Existentes in triremibus, volentes amplecti Fidem Catholicam, instruuntur, & baptizantur, sed remanent in triremibus. 140

Habentes commercium carnale cum mulieribus Christianis non puniuntur in Sancto Officio, sed ab Ordinariis. Aliquando tamen simul procedunt. 141

Non possunt eorum Synagogam, licet combustam, in alio loco ædificare, sed debent illam in eodem loco reficere. 142

Percutientes, vel corrumpentes Imagines Sanctorum puniuntur in Sancto Officio, etiam privative quoad Judices Laicos, idque etiamsi prævenerint. 143

Descendentes ex eorum progenie non admittuntur ad Canonicatus, ad Dignitates in Collegiatis, ad Beneficia curam animarum habentia, nec etiam ad munus Vicarii, & curæ etiam amovibilis. Quod item servandum est a Regularibus in Ecclesiis, in quibus habent curam animarum. Ad Ordines vero promovendi non sunt, nisi viri probatæ vitæ, & ii, quibus merita vitæ suffragantur. 144

Divites coguntur ad subministrandum expensas victus suis filiis neophytis ad Fidem conversis. 145

Non possunt uti nutricibus Christianis, etiam extra Ghettum, nec de licentia Episcopi; In casibus tamen necessitatis, ita ut aliter eorum filii educari non possint, nisi a nutricibus Christianis, potest Episcopus ex se id permittere ita tamen, ut omnino prohibeat quodcumque commercium cum ipsis Judæis, & omnino separatæ existant, & infantes in propriis domibus Nutrices retineant, prohibendo Judæis, ne ad illas accedant; Quo in casu Inquisitores se ingerere non debent. 146

Pro exercendo fœnore debent petere licentiam a Summo Pontifice. 147

(*) De usuris Hebræorum erudite, ac fuse agit *decis.301. part.5. tom.1. Recent.* ubi quæstionem tractat, an Hebræis occasione mutui fœnerari licitum sit, ibique etiam elegantissime illa *Deuteronomii cap.3.* verba explicat, concluditque usuras æque, ac Christianis, sic Hebræis prohibitas esse censendas, utpoteque tum Divino, tum Canonico, tum naturali jure prohibentur. 148

Cœterum clarissimi viri occasione mutui non esse prohibitas rationibus non contemnendis tenent Grot. *dissert. præmial. cap.1. sect.2. de usur. tom.5.* Puffendorf. *lib.5. cap.7. §.9.* Videndi post hos eorumdem Interpretes, qui eorum sententias fere omnes amplexi 149

Nota Romani Theologi.

(*a*) Pauli V. Constitutio confirmata fuit a Clemente XI. Const. incip. *Propagandæ*; immo §.17. ampliatur illa constitutio *favore filiorum* conversorum, tam Hebræorum, quam infidelium, quoad legitimam, & subtractionem a patria potestate.

plexi sunt; Binkershoek, Thomasius, Gerardus Noodt, & ea, quæ nuper ea de re exhibuit Antonius Genovesius *in sua Oeconomia civili t. 2. pag. 148. & seqq. pag. 13.*, qui omnes cum Aristotele non conveniunt, quem tamen Theologi fere omnes sequuti sunt, quum ab illius sententia recedere centum ab hinc annis foret piaculum, Consule Henricum Coccejum *disput. de anatocismo §.5., & seqq.*

150 Neque ex eo quod tolerantur, licitæ sunt in Hebræis usuræ, sed istæ absolute non prohibentur ad evitanda majora mala; quemadmodum ex Lege Moysis tolerabatur, ut Hebræi libellum repudii mitterent uxoribus, ne a viris suis interficerentur *Vid. cit. dec.301. part.5. tom.1. a nu.31. usque ad fin.*

151 In alteram post hanc quæstionem incidimus, an Hebræorum usuræ duplum sortis valeant excedere. Affirmativam erudite magis quam vere sustinet Surd. *cons.302. per tot.* Contrariam tamen sententiam rectius tenent Fachin. *lib.10. controv. cap.65.* Roderic. *de annuis redditibus,* & cæteri plene deducti *per Manente cons.148. lib.2.* ubi ex professo argumenta Surd. *loc. cit. refellit*. Et quamquam De Luc. *disc.5. de usuris* aperte initio profiteatur de hac quæstione quid sentiat se nolle declarare, sententiæ tamen proclivior esse videtur, ne Hebræorum usuræ duplum sortis valeant excedere. Cui opinioni valde assentior. Revera esto etiam, quod de Hebræorum usuris Ecclesia non curet; fiet hinc, quod Hebræis fœnerari licitum sit civilibus legibus permittentibus, modum tamen civilibus legibus præscriptum prætergredi non poterunt; istis enim tum Hæbræi, tum Christiani obligantur, utrique quippe dicuntur cives de populo, & corpore ejusdem civitatis ad notata per Cyriac. *controv.241.* Surd. *decis.133.*, Rot. *dec.414. par. 1. Rec. dec.269. part. 4. tom.2. num.18., & seqq.* Quapropter in sortem imputandum erit, quidquid ultra duplum sortis usurarum nomine & ipsis hebræis fuerit persolutum *ad leg.27. Cod. de usur. Nov.121.* 138. 160. *Chr. ab Ilag. c.5. num.15. L. Si non sortem ff. de cond. in deb. &c.*

152 At quatenus civilibus legibus permittuntur in genere, & in specie tolerantur ab Ecclesia in Hebræis usuræ, quæri etiam posset, an Christianus recipere possit ab Hebræo usurarium creditum vel cessionis, vel donationis titulo tuta recipientis conscientia. Negativam tenet de Luc. *de usur. disc.5. & 6. per tot.* cum cæteris, quos refert *sub num.13. disc.15.*, concluditque donatarium, vel cessionarium Christianum non posse tuta conscientia acceptare Hebræi creditum ex causa usurarum, etiamsi titulo oneroso illud recipiat, ad instar illius, qui a non domino rem accipit alienam, vel a fure acquirit bona furata.

153 Hujus tamen opinio cum quadam distinctione, aut certa modificatione videtur recipienda. Opinioni de Luc. *loc. cit.*, & cæterorum quos refert, subscribimus, si cessionarius, aut donatarius Christianus aliquo modo mutuatarium coegit ad persolvendum mutuum cum usuris, idque importunis verbis, exactionibus, aut minis; nam omnia isthæc injustam ponunt proximi læsionem. Secus autem dicendum; Si mutuatarium nullo modo cogat, sed a mutuatario solvente accipiat pecuniam ex causa usurarum, quia tunc talis cessionarius injustæ exactioni, aut contractui cooperari videri non potest, cum contractus in nostro casu, & ab Hebræo sit initus, & sit exactio per eumdem causata. De his vid. Zoesius *in jus Can. lib.5. tit.19. num.35. Consulendi,* & Azor. *instit. moral. p.3. lib.5. c.18. q.9.* Navar. *de rest. d. c.2. n.425., & seq.* Less. *d. c.20. n.181. & seqq. &c.*

Neque obstat, (sic ut in omni casu opinio *De Luc. &c.* amplectenda sit) purificatio illius, qui a non Domino recipit bona furata. Primo siquidem qui Hebræi nomine usuram recipit, a vero exigit domino, eoque exigit consentiente, ac sponte volente, ut in secundo casu; Rursus quamquam sint turpes, & infames usuræ, non tamen furtum committere dicuntur ii, qui eas paciscantur, quippeque consensu, & contractu hominum libero nituntur uti notant Selden. *de jur. nat. & gent. lib.6. cap.9.*, Puffendorf. *de jur. nat. & gent. lib.5. cap.7. §.9. de mutuo*. Ex his nullum contrahit vitium usurarum nomine persoluta pecunia, siquidem & in actu solutionis Domini ipsius voluntas concurrit. Quidquid tamen sit de veritate harum opinionum laudabilius semper erit, si Christianus hujusmodi contractus parum bene olentes omnino effugiat (*). 154

Nequeunt occidere sua animalia in macellis Christianorum cum suis superstitiosis observationibus. 155

Non possunt uti opera Christianorum in lavandis pannis; Verum ob penuriam aquæ potest ob bonum publicum permitti, ut ipsimet deferant pannos lavandos mulieribus Christianis ad locum, in quo dealbantur, & lotos ad suas domos reportent; Neque ipsis expresse permittitur, quod uti possint servitiis bajulorum in conducendis sibi lignis, frumento, & vino, sed totaliter per conniventiam. 156

Procurantes liberationem Turcarum a triremibus, ut judaizent, puniuntur in Sancto Officio. 157

Non possunt uti opera Christianorum in addiscendis litteris latinis, vel scientiis, aut artibus. Quod si concedatur licentia, potest concedi, ut doceantur in aliqua Domo privata extra Ghettum, in qua non interveniant pueri Christiani, & exceptis diebus Festis, atque habita prius diligenti informatione de sufficientia, & pietate præceptoris. 158

Nequeunt docere Christianos scientiam aliquam, vel artem. 159

Prohibentur accedere ad Cauponas Christianorum cum meretricibus. 160

Non possunt promoveri ad gradum aliquem Doctoratus in Universitatibus Catholicis. 161

Prohibentur apponere suis sepulcris epitaphia, & insculpere nomina, & cognomina, ac patriam Defunctorum, & apposita amoventur. 162

Permittitur ipsis uti opera Christianorum quoad frumentum, ligna, & vinum advehendum tantum, cetera denegantur, & utentes aliis servitiis Christianorum puniuntur in Sancto Officio, sicut & Christiani illa exhibentes. 163

Nequeunt vocari nominibus Christianorum. 164

In vendendis, ac emendis libris tenentur servare Ordines Bibliopolis Christianis datos. 165

Debent subscribere suum examen, licet examinentur die Sabbati. 166

Cum Medicis, & Chirurgis ad eorum domos causa eos medendi accedentibus Episcopus conniveat; annuum tamen salarium iis prohibeat. 167

Barbitonsores debent ab Episcopo prohiberi, ne 168

accedant ad illorum domos pro illis tondendis.

169 Cum puellis ultra secundum gradum dispensatur, ut ingredi possint Religionem, & habilitantur ad officia, & munera.

170 Occasione pestis permittitur ipsis usus Medicorum Christianorum, si non habeant Medicos Judæos.

171 Nullo modo est ipsis concedenda licentia conducendi prædia a Christianis, & concessa revocanda.

172 Eorum Synagogæ erectæ absque licentia Sedis Apostolicæ supprimendæ, ac destruendæ.

173 Eorum filii infantes, baptizati in Lazareto, educandi apud Christianos, & a suis parentibus, si possident bona, subministrentur alimenta, sin minus Episcopus suo zelo pastorali illis provideat.

174 Ad Christianismum conversi post conversionem, & pœnitentiam ab anterioribus, & pristinis delictis in Judaismo perpetratis etiam in foro sæculari quoad pœnam corporalem impunitatem non consequuntur. Idque etiamsi cum tota familia baptizentur.

175 Prohibetur mercatura librorum Ecclesiasticorum, & illos apud se retinere. Nec permittitur typographia idiomatis hebraici.

176 Baptizati, & relapsi in Judaismum, non sunt iterum baptizandi, sed abjurare debent de formali.

177 Non possunt deferre processionaliter per Ghettum Bibliam.

178 Eorum spontaneas comparitiones volentium suscipere Baptismum, debet Inquisitor remittere ad Ordinarios.

179 Ipsorum filii minores septem annorum possunt baptizari ad instantiam patris, vel matris conversorum ad Fidem Catholicam: Sed ii, qui excedunt septem annos, suntque doli capaces, sunt relinquendi suæ voluntati.

180 Filii eorum, quamvis non possint, invitis parentibus, baptizari si tamen de facto baptizentur, valet Baptismus, & apud Christianos alendi sunt, non licet tamen hujusmodi Baptismum conferre, eorum parentibus invitis. Quia tametsi finis sit bonus, media tamen sunt illicita, præsertim ex Constitutione Julii III. imponentis pœnam mille ducatorum, & suspensionis baptizantibus filios Judæorum, invitis parentibus.

181 Contra hortantes eorum filios neophytos ad redeundum ad Judaismum non devenitur ad confiscationem bonorum, sed ad mulctam pecuniariam.

182 Amplectentes sectam Turcarum, & inquisiti in Sancto Officio expediendi, ac si essent sponte comparentes cum abjuratione, vel retractatione erroris, in quem inciderant, juxta formam præscriptam a Pegna *in Comment. q. Directorii*.

183 Pronunciantes blasphemias hæreticales puniuntur in Sancto Officio.

184 Puellæ, quæ confugiendo ad Christianos pluries asserunt se velle fieri Cristianas, collocantur apud aliquam nobilem mulierem Christianam, ipsæ, earumque parentes examinantur, & nolentes Fidem amplecti, restituuntur suis parentibus.

185 Non licet Christianis pueros Judæos in articulo mortis constitutos baptizare, nisi ubi nulla spes adsit, quod hujusmodi pueri possint supervivere, nec adsit scandalum,

186 Judæa, quæ ante baptismum nupserat Judæo, restituenda est viro Fideli, cui postea nupsit, non attento quod tunc non constabat dictum Judæum suum primum virum obiisse. Faciendæ tamen sunt diligentiæ, an præfatus Judæus adhuc vivat, & monendus an ad Catholicam Fidem converti velit, vel saltem cum ipsa cohabitare sine injuria Salvatoris, absque eo, quod traheret illam ad peccatum mortale. Quod si dictus Judæus moneri legitime non poterit, id sufficiens videtur pro causa dispensationis juxta Breve Gregorii XIII. in hac materia, ut scilicet dispensetur cum dicta muliere ad cohabitandum cum viro fideli, cui nupserat.

Infans Judæus, cujus pater consensum, ut baptizaretur, præstiterat, & postea pœnituit, retinetur sub custodia Christianorum, examinantur testes super consensu, & in casu periculi ordinatur Baptismus. 187

Qui a lege Hebraica apostatant ad Mahumetismum damnantur ad revocandam, & detestandam sectam Turcarum juxta formulam præscriptam, damnantur ad carceres ad tempus arbitrio, & interim benigne suadentur ad suscipiendum Baptismum. 188

Juvat etiam hic afferre Edictum pro Judæis, quod jussus ab Emo Domino Cardinali Ginetto Summi Pontificis Vicario italice composuit idem Pignatell. ut ipse testatur *loc. cit. n.34.* 189

Editto per gli Ebrei.

Quantunque con diverse Costituzioni di Sommi Pontefici, e con varj Decreti del Tribunal supremo del Santo Officio, come anche con altri nostri Editti, e del nostro Tribunale si sia pienamente provveduto a quanto bisogna per togliere a' Giudei ogni occasione di corrompere i costumi de' Cristiani, ed a schivare gl' incovenienti, ne' quali s' incorre per la pratica intrinseca con essi; con tutto ciò desiderando la Santità di N. S. che per corso di tempo non si possa pretendere ignoranza, o dissimulazione veruna, d' ordine espresso datoci dalla Santità sua a bocca, e per l' autorità del nostro officio, non recedendo da' bandi altre volte fatti, ma quelli di nuovo innovando, s'ordina, e comanda. 190

Ché niun Cristiano dell'uno, e dell'altro sesso di qualsivoglia qualità, e dignità che si sia, ardisca di entrare nelle Sinagoghe, o Scuole degli Ebrei ad udire le loro prediche, ad assistere alle loro circoncisioni, o altre cerimonie, a ricever da essi azimelle per qualsivoglia pretesto, sotto pena di scudi 25. d'oro per ciascheduna volta, ed altre pene ad arbitrio nostro nelle quali incorreranno anche gli Ebrei, da' quali il Cristiano sarà ammesso alle Scuole, o riceverà azimelle. 191

Edictum Sancti Officii 21. *Decembris* 1600. *Edictum Rusticucii* 1592. *Decret. Sancti Officii* 9. *Augusti* 1605.

E similmente che niun Cristiano tanto maschio, come femina possa entrare in casa d' Ebrei ad effetto di dar loro latte a putti, servire, o ajutare donne partorienti, acconciar letti, scopar case, lavar piatti o panni, o portargli, accender fuoco, o lume, particolarmente il Sabbato, o far qualsivoglia altro servizio, sotto pena di scudi 50. per ogni volta, e della frusta da eseguirsi inviolabilmente tanto nella persona del Cristiano, quanto dell'Ebreo; si tollera però solamen- 192

lamente, che i Facchini Cristiani portino loro le legna, vino, e pane.

Decreta S. Officii 8. Novembris 1595. 9. Octobris 1597. 27. Julii 1628. 17. Martii 1616. 15. Martii 1612. 12. Aprilis, & 17. Maii ejusdem anni, & 1. Sept. 1616. cap. Et si Judæos, & cap. Ad hæc, de Jud. Gregor. XIII. Constit. 70. & Nicol. V Constit. Super gregem, §. Nec possint.

193 Che niuno Stufarolo, o Barbiere possa lavare, nè tosare Ebrei sì dentro come fuori della propria stufa, o bottega sotto le medesime pene da eseguirsi nella persona dell'uno, e dell'altro come sopra.

Decreta Sancti Officii 11. Januarii 1629. C. Nullus 28. q. 1.

194 Che niuno Ebreo sotto qualsivoglia pretesto, eziandio di mercanzia, o altro più giusto titolo, ardisca d'entrare di giorno, nè di notte in case di Donne Cristiane disoneste, sotto pena di scudi 200. d'oro per ogni volta, e della frusta, ed esilio da Roma, da eseguirsi tanto nella persona dell'Ebreo, quanto della Cristiana, dalla quale sarà ammesso, dichiarando, che per questa pena non s'intenda mitigata la pena della Legge comune, quando fra loro si provasse commercio carnale.

Cap. In nonnullis, §. Unde, de Jud. l. Ne quis Christianam, Cod. de Jud. Pius V. Decreto suo die 20. Maii 1566.

195 Che niuno Ebreo possa ricevere nella sua casa o bottega Neofiti, o Catecumeni, tanto maschi, come femine, ancorche fossero loro fratelli, o figlie, o sorelle, e di tenera età, ne di praticare con esse loro, eziandio fuori del Ghetto, o sotto qualsivoglia pretesto, sotto pena di tre tratti di corda, e di scudi 50. per ogni volta.

Edictum Cardinalis S. Severinæ ex mandato Clementis VIII. sub die 28. Julii 1592. & 17. Julii ejusdem anni. Item Edictum Card. Vicarii jussu Pii V. sub die 30. Julii 1569. Paulus III. Constitut. 23. §. 5. & 6.

196 Che niuno Ebreo ardisca di dar lezione a Christiani tanto di lingua, quanto di qualsivoglia altra scienza, o facoltà, o arte, ancorchè fosse di musica vocale, o instrumentale, o di qualsivoglia altro mestiere, ancorchè mecanico, sotto pena di scudi 25., e d'altre ad arbitrio, nelle quali egualmente incorrerà il Christiano, che riceverà, o darà lezione all Ebreo.

Decreta S. Officii 9. Januarii 1620. 25. Januarii ejusdem anni, 16. Martii 1622. Edictum Rusticucii.

197 Che niuno Ebreo ardisca di mangiare, ne bere, ne di nuotare, nè di giuocare con Cristiani, ancorchè fossero giuochi per altro leciti, ne di pernottare negli Ospizj, o nelle locande, se non fosse per viaggio, sotto pena di scudi 50. per ogni volta, da esigersi irremissibilmente tanto dal Christiano, quanto dal Ebreo.

C. Omnes 28. q. 1. C. quam sit, de Jud. Turrecr. in d. c. Nullus.

198 Si proibisce espressamente a Medici Ebrei tanto Fisici, quanto Cirusici, e Speziali che non ardiscano, ancorchè chiamati, ed invitati di preparar medicine, nè di medicare Cristiani, ancorchè fossero chiamati in compagnia d'altri Medici Christiani, sotto pena di scudi 25. e d'altre a nostro arbitrio per ogni volta, da esigersi tanto dagli Ebrei quanto da' Christiani.

Decreta Sancti Officii 14. Maii 1614., & 17. Julii 1618. Cap. Nullus 28. quæst. 1. Gregor. XIII. ubi supra.

E sotto le medesime pene s'ordina, e comanda a Medici, e a Cirusici, e agli speziali Cristiani, che non debbano obbligarsi a condotta dell'Università degli Ebrei, nè di medicarli senza licenza da darsi ne casi necessarj da Noi, o dal nostro Vicegerente, che sarà pro tempore gratis e senza interesse veruno. 199

Eadem Decreta S. Officii.

Che essi Ebrei non ardiscono di comprare, barattare, ne pigliar pegni da persone minori d'anni 14. sotto pena della perdita della robba, o del valore di essa, e d'altre pene riservate al nostro arbitrio. 200

Edictum Card. Rusticucii.

Che niuno Ebreo possa tener magazzino, o bottega fuori di Ghetto, nè ivi dormire di notte sotto pena di scudi 200. d'oro. Nè andare in Carozza sotto la pena di scudi 100. e di tre tratti di corda ogni volta. 201

Abusus recentissimus extirpandus.

Che tutte le robe, che saranno da essi comprate, o cambiate di valore d'uno scudo in su, si debban da essi loro notificare nell'Offizio di Cesi Notaro del nostro Tribunale per tutto il giorno seguente, designando essi la persona, dalla quale saranno state vendute, o cambiate, il luogo, e la qualità della roba, sotto pena della perdita d'essa. Oltre che in caso, che non sia notata, se si troverà rubata, si presumerà contro di essi, e si procederà contro di essi nel medesimo modo, che se fosse stata rubata con loro participazione. Delle quali robbe non ne possano disfare, guastare, tingere, fondere, nè in qualsivoglia modo trasformare alcuna per dieci giorni dopo che le avranno comprate, nè in detto tempo possano venderle, nasconderle, o in qualsivoglia modo trabalzarle, ma tenerle in mostra sotto le medesime pene, e presunzioni; eccettuando però i corpi di suppellettili, e altre robe, che compreranno all'ingrosso, i quali possano pubblicamente venderle a lor piacere. 202

Edictum Rusticucii.

Che niun Ebreo dell'uno, e dell'altro sesso sotto pretesto di comprare, o di vendere, o di qualsivoglia altra occasione, o colore ardisca d'entrare in Palazzi, Case, Vigne, o Botteghe de' Cristiani, eccetto, che di persone publiche, come di Giudici, Avvocati, Procuratori, Notari, e Offiziali per cose spettanti all'offizio loro, sotto pena di sc. 50. e di tre tratti di corda agli Uomini, e alle Donne della frusta da incorrersi ipso facto, e l'istessa pena pecuniaria incorrano tutti i Cristiani maschi, e femine, che li chiameranno, ammetteranno, o faranno entrare in detti luoghi, e le Meretrici, e Donne disoneste nella pena anche della frusta. Nè meno entrino in Parlatorj, Oratorj, e Chiese, di Monache, e Ospedali di Donne, sotto dette pene, o maggiori ad arbitrio nostro, permettendo però loro, che possano entrare nell'altre Chiese, Oratorj, Monasterj, o Conventi di Religiosi, e nell'Ospedale degl'Infermi. 203

Edictum Rusticucii sub Clemente VIII.

Che essi Ebrei non chiamino, ammettano, nè faccino entrare nelle Case, o Botteghe loro donne Cristiane nè di giorno, nè di notte, nè uomini Cristiani dopo le 24. ore; ne permettano, che quelli, che vi sono entrati, vi stiano dopo detta ora, o vi pernot- 204

tino, sotto pena agli Ebrei di scudi 50. e della frusta, e a Christiani dell' istessa pena pecuniaria, e alle Meretrici, o donne disoneste anche della frusta.

Edictum Rusticucii.

205 Che niuno Ebreo dia, venda, baratti, o doni carni da essi sciattate o con le loro cerimonie uccise, sotto pena di scudi 25. tanto a chi le darà come a chi le riceverà. Ed ogni volta, che con l' istessa carne non si dia anche il bollettino del Cristiano, dal quale l' Ebreo l' avrà avuto, si presuma sciattata, e uccisa da essi, ed incorra nella istessa pena tanto chi la dà, come chi la riceve.

Decreta S. Officii 8. Julii 1615. C. Omnes 28. q. 1. Edictum Rusticucii.

206 Che non possano andare a lavar panni in luogo alcuno, se non nel fiume tanto, quanto si distendano con il loro serraglio, e non in compagnia di Cristiani, sotto pena della frusta, ed ai Cristiani, che anderanno in loro compagnia, o da se, per quanto si distende la Riva di detto Serraglio, di scudi 25.

Edictum Rusticucii.

Che non sia loro lecito d'aver tutori, curatori o ese-
207 cutori testamentarj Cristani, sotto pena di scudi 100. a chi se ne valerà, o a chi darà o accetterà tal peso.

Edictum Rusticucii.

208 Che non prendano danari da Cristiani ad imprestito, o sotto alcun altro titolo, per dar poi loro parte certa, o incerta dell'usure o dei guadagni, che ne traggono sotto pena della frusta, ed a Christiani della perdita del denaro, ed altrettanto di pena.

Edictum Rusticucii. Et elicitur ex Concilio Tolet. IV. & Meldensi cap. 58. Ubi qui eorum usuras adjuvat, eorum perfidiam fovet, qua sibi pesuadent, fœnerari licitum esse.

209 Che non portino alle berette, e a capelli coperta gialla levaticcia, nè appontata ma ben cucita sopra il capello, e beretta; e l' una e l' altra dalla banda di dentro siano foderate dell' istesso colore, o almeno la falda, e non vi portino velo, o fascia nera, ma sia dell' istesso color giallo. E l' Ebree portino il segno scoperto in testa senza mettervi sopra il fazzoletto, o altra cosa, sotto pena di scudi 50. e della frusta, e delle pene altre volte imposte.

Decreta S. Officii 21. Junii 1629. cap. Nonnullis, de Jud. Paul. IV. & Pius V. in suis Constit. 3. & 7.

210 Che non comprino, tengano, vendano, o contrattino in qualsivoglia modo, o colore per se stessi o mediante altre persone Agnus Dei, o Reliquie de Santi con ornamento, o senza, Croci, Quadri, Figure, Immagini di Nostro Signore, e della Madonna, o di Santi, Officioli, Diurni, Breviarj, Messali, Biblie Sacre, o altri Ecclesiastici libri, e di Religione Christiana, tovaglie, paramenti d' Altare, nè qualsivoglia suppellettile sagra, o spettante al culto Divino, ancorchè guasta, stracciata, o rotta, ancorchè per abbrugiare, o cavarne oro, o argento, sotto pe di scudi 200. e della Galera alli Ebrei, e a Cristiani di detta pena pecuniaria, ed altre ad arbitrio.

Decreta S. Officii 28. Maii 1614. 7. Nov. 1613. & 1634. & Edictum Rusticucii.

211 Che quelli che vanno comprando per Roma non portino le robe che comprano nascose, ma scoperte, e volendole portare in saccocia, siano di rete con maglie larghe in modo che si veda ciòche v' è dentro sotto pena della perdita della robba, e di 25. scudi.

Edictum Rusticucii.

Che non possano tagliare, nè far di pezza vestiti 212
nuovi di sorte alcuna, ma solo rassettare i vecchi, sotto pena della perdita de' vestiti, e di scudi 25. concedendo noi loro quattro mesi di tempo a vender quei lavori, che sin quì si troveranno fatti, o tagliati, pur che diino nota fra il termine di otto giorni nell' Officio del sudetto notaro, il quale debba spedire ogni cosa gratis, eccettuando i vestiti che faranno, o taglieranno per uso proprio.

Edictum Rusticucii; licet Rota in Romana Artis sutoriæ sub die 20. Martii 1620. coram sacrato censuerit Hebræos in Urbe commorantes posse conficere indumenta etiam ex nova materia.

Che in tutte l' arti, che essi fanno, abbiano da re- 213
golarsi con i capitoli di tale Arte, e contravenendo incorrano nell' istesse pene contenute in tal Capitolo di dette Arti, e maggiori ad arbitrio nostro, nè per questo s' intendano sottoposti a i consoli dell' Arte.

Edictum Rusticucii.

Che i loro Fattori procurino con effetto di mandare, e mandino con effetto almeno il numero di 214
ducento cinquanta Ebrei da dodici anni in su alla predica dell' Oratorio, e del luogo solito della Santissima Trinità de' convalescenti sotto pena di 25. Ducati d' oro in oro di camera, e d' altre pene riservate al nostro arbitrio per ciascheduna volta, e quelli che manderanno una volta non debbano mandare nell' altra, ma vadi per torno sempre l' istesso numero di 250. finchè sarà finito il numero di tutti, il qual si ricominci da' primi, che saranno andati la prima volta, seguitando il medesimo ordine inviolabilmente, ed in modo, che i giovani, e le giovani infino all' età d'anni 20. debbano sedere, e star separati da' loro Padri, e Madri, e da altri loro maggiori d' età, sotto le medesime pene.

Edictum Rusticucii 14. Octobris 1593.

Che tutti gli Ebrei la sera ad un ora di notte debba- 215
no serrarsi dentro il Ghetto, e la mattina non ardiscano uscire se non per il portone maestro sotto pena di scudi 25. ed altre a nostro arbitrio per ogni volta.

Edictum Rusticucii.

Che per qualsivoglia pena apposta a' sudetti Capi- 216
toli non s' intendano diminuite le pene, che secondo la ragion comune si debbono per tali delitti; non ostante qualsivoglia privilegio da Sommi Pontefici Predecessori fosse concesso a detti Ebrei, e d' ogni altra cosa, che facesse in contrario, de' quali fosse anche bisogno farne special menzione di parola in parola, e con qualunque clausule derogatorie, anche delle derogatorie, le quali si abbino quì per espresse.

Edictum Rusticucii.

Ed acciochè le sudette cose abbino la dovuta osser- 217
vanza, deputiamo esecutori de' nostri ordini N. N. N. e vogliamo, che la copia del presente editto pubblicata nel Ghetto degli Ebrei, ed affissa nè portoni di esso abbia l' istessa forza che avrebbe, se fosse a ciascuno di essi Ebrei personalmente intimato.

Dato nel nostro Palazzo ec.

Quod dictum est non licere Christianis ingredi 218
cum Judæis idem balneum, nec adhibere Medicum Judæum, nec sumere medicinam a Judæo præparatam, ut loquitur textus *in c. Nullus 13. caus. 28. q. 1.* intel-

intelligendum est extra casum necessitatis, quia in casu necessitatis, ubi alius pro recuperanda, aut conservanda salute idoneus Medicus, vel Chirurgus, quam Judæus haberi nequit, hunc quoque adhiberi licet, ut recte advertit Sanchez *lib.2. Moral. cap.31. nu.8.* Silvester *verb. Judæus q.1.* Pirhing *lib.5. Decr. tit. 6. num.2.* & alii passim; Sic etiam dicendum est de usu balnei, & medicinæ a Judæo præparatæ, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam, 1.q. 7. c.Omnes 1.de Fer. c. Consuluisti 3. de celebrat. Missar.* cum multis similibus, & in qualibet dispositione intelligitur excepta; *c. licet, de pœnit. & remiss.* Fagnan. *lib.1. Decretal. in cap. Nihil 44. de elect. num.26.*

219 Quod dictum est non licere Christiano famulari Judæo, ut habetur *ex c. Ad hæc 8. & c. Et si Judæi, 13. de Judæis*, debet intelligi habitando in eadem Domo Judæi, illi enim soli proprie dicuntur famuli. Ita Bonacina, Coninch, La Croix *lib.2. cap.4. dub.2. num.36.* Glossa *in cit. cap. Ad hæc vers. in eorum domibus*; & Abbas *ibid. num.2.* contra Joan. Andr. *ibid. in fine* Felinum *ibid. num.3.* Barbosam *ibid. num.4.* Gonzal. *ibid. num.1.* Sanchez *in Decalog. l.2. cap.31. num.19. & 29.* Silvester *verb. Judæus qu.2. dist.3.* Reiffenstuel *lib.5. Decretal tit.6. num.12.* Hinc licet extra Domum famulari Judæo, v. g. conduci ad operas, esse colonum, vel agricolam etiam originarium, hi enim proprie non sunt servi. Ita Layman *lib.2. tit.1. cap.16. num.1.* La Croix *loc. cit.* & alii, sic videtur jam obtinuisse praxim.

220 Quod dictum est, non licere Christanis comedere cum Judæis *ex c. Omnes 14. caus.28. q.1.* debet intelligi, quod non licet Christianis ad convivia invitare Hebræos, nec invitati in conviviis eorum interesse, & maxime illam comestionem cum Judæis prohiberi, in qua Judæi discretionem ciborum observant secundum Legem Mosaicam; non est autem illicitum cum Judæo manducare in eadem mensa, casu quo in eodem diversorio conveniant, & nec Christiani sint invitantes illos, nec invitati ab illis, ut recte advertit Sanchez *cit. lib.2. cap.31. num.15.* Pirhing *lib.5. Decretal. tit.6. num.3.* Reiffenstuel *ibid. num.13.*; La Croix *loc. cit. n.84.* Bonacina & alii.

221 Quod dictum est, non licere Christianis familiaritatem habere cum Judæis, intelligendum est de ea solum familiaritate, ex qua periculum perversionis, vel scandalum timeri potest; non autem de ea familiaritate, quæ sine tali periculo, & scandalo contrahitur cum Judæis ratione contractuum; & a fortiori nec de ea, quæ contrahitur cum ipsis ad bonum finem, ut nempe facilius pertrahantur ad nostram Fidem; hoc enim sine licet Christiano in fide stabili cum Judæis familiariter agere, bibere, comedere, & hujusmodi. *Communis.*

222 Quod dictum est, esse prohibitam Christianis comestionem azimorum, debet intelligi, quod sola illa azimorum comestio sit prohibita, quæ fit ritu Judaico, idest ex observatione Legis Mosaicæ, & illa, ex qua scandalum posset generari. Ita Suarez, & Coninch, quos citat & sequitur La Croix *l. c. n.87.*

223 Quod dictum est non licere Christianis intrare in Judæorum Synagogas, volunt aliqui hoc non esse intelligendum, quando abest scandalum, & perversionis periculum, præsertim si fiat ex sola curiositate, & breviter ad observandos, & irridendos eorum superstitiosos ritus; sed esse intelligendum in casu, quo quis frequentaret eas, & diu moraretur in eis, cum scandalo, & periculo perversionis; Sanchez *lib.2. moral. cap.13. n.17.* Azorius *part.2. Instit. moral. lib.8. cap.22. in fine*, Reiffenstuel *lib.5. Decretal. tit.6. num.19.* & alii.

Hebræorum lingua ad pronuntiandum est adeo difficilis, ut S. Hieronymus in illa peritissimus extremitatem, seu superfluitatem dentium sibi limare fecerit ad illam recte pronuntiandam, ut observant Historici illi, quos referunt, & sequuntur Gonzalez *in c. Ex parte n.10. in fine de corpor. vitiat.* Majol. *de Irregul. lib.1. cap.14.* Ursaya *Instit. Crimin. l.4. tit.10. num.75.* 224

Hebræi, & Judæi, unde sic dicti. Vide verb. Thalmud Hebræorum *num.1.* ubi & de Proselytis. 225

Additur ad rem attendenda Constitutio Benedicti XIII. incip. *Alias Emanarunt*, edita 22. Martii 1729. in qua confirmatur Constitutio Innocentii XIII. incip. *Ex injuncto*, super prohibitione mercaturæ rerum novarum Judæis tum in statu, tum extra Statum Ecclesiasticum degentibus, in qua inter alia statuitur quod Hebræi, qui in detrimentum Mercatorum Christianorum bombycinos folliculos, vulgo cocconi, o Bocci a Christianis emere, & mercari, ac sericum texere, pannosque sericos contexere præsumunt, in posterum id nullimode possint, expresse declarando, quod sub novarum rerum mercimonii prohibitionem eis factam, tam texturam, & confectionem serici cujuscumque generis, vel speciei, quam emptionem, & venditonem etiam indirectam novi serici, sive contexti, sive non contexti, ac folliculorum, bombcinorum, quos gallico idiomate *Cocon*, italice vero *Coccone*, seu *Boccio* appellant, comprehendi, & comprehensas esse intelligatur; Cum Judæi sola arte *Straciaria*, seu *Cenciaria*, ut vulgo dicitur, contenti, aliquam mercaturam frumenti, vel hordei, aut aliarum rerum usui humano necessariarum facere solum possint; Insuper nec ut Medici, etiam vocati, & rogati ad curam Christianorum accedere possint; Nec se a pauperibus Christianis Dominos vocari permittere; Nec nutrices, seu ancillas, aut alios utriusque sexus servientes Christianos habere, vel eorum infantes per mulieres Christianas lactari, aut nutriri facere; seu Dominicis, vel alias de præcepto Ecclesiæ Festis diebus in publico laborare, aut laborari facere, seu Christianos quoquomodo gravare, ut contractus fictos, vel simulatos celebrare, seu cum ipsis Christianis ludere, aut comedere, vel familiaritatem, seu conversationem habere. Hinc sancitum est, ut Judæi a Christianorum domibus penitus sint sejuncti, & quod signum aliquod adferant, ut dignoscantur. Hæc & alia jam prius statuerant varii alii Summi Pontifices, & signanter Clemens IV. Constit. incip. *Cum sæpe* S. Pius V. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, Paulus IV. Constit. incip. *Cum nimis absurdum*. Et dictus Innocentius XIII. Constit. incip. *ex injuncto*, ubi & alias supradictorum Pontificum confirmans, uti jam fecerat Paulus IV. inhibet Judæis bona stabilia comparare, & possidere, & etiam conducere, ac hujusmodi. 226

Judæi sunt in servitute apud Christianos, non quidem pœnali, sed Civili, Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 227

ſtitut. 28. incip. *Poſtremo menſe* §. 12. Hebræi ſparſim per Ditionem Eccleſiaſticam degentes a S. Pio V. a Sixto V. & Clemente VIII. in varia loca reſtricti fuere, nempe a S. Pio V. in ſolis Civitatibus Romæ, & Anconæ, a Sixto V. in ſolis Locis mœnibus ſeptis, a Clemente VIII. in Civitatibus Romæ, Anconæ, & Avenionis. Cum vero Apoſtolica Sedes Urbini, Ferrariæque Civitates recepiſſet, non ejecti fuere Judæi ab iis Urbibus, Oppidiſque, ubi antea per Duces iis licuerat commorari. Idem *ibid.* §. 12. Ex quo Hebræi a Chriſtianis Principibus in ſuis ditionibus tolerentur, ſequitur quod nec vi, nec injuriis, contra Aſyli jus, cum ipſis ſit agendum. Idem *ibid.* §. 13. Unde Iudæi non vi, ſed inſtructionibus, & ſuaſionibus ad Fidem amplectendam adduci debent. Idem *ibid.* §. 37. Siſebutus Hiſpaniarum Rex Judeos per vim ad Baptiſmum ſuſcipiendum impulit. Quod non fuit commendatum. Idem *ibid.* §. 38., *&* 39. Judæis Romæ ſemel in ſingulas hebdomadas Evangelium annuntiatur, ipſique hujuſmodi prædicationi intereſſe coguntur. Idem *ibid.* §. 59. *in fine.*

228 Hebræus ſeptennio major, ſi Catholicam Religionem amplecti ſe velle oſtendat, & de hoc denuntietur, evocari, & interrogari debet de cauſa, qua motus eſt; Et in Chriſtiana Fide eſt inſtituendus cum omni diligentia, ut dignoſcatur quo ſpiritu ad Eccleſiæ ſocietatem optandam adducatur. Idem *ibid.* §. 40., *&* 41. Judæus denunciatus de voto ſuſcipiendi Baptiſmum, non ſtatim retinendus eſt, niſi indices ſint duo ſaltem teſtes per omnia conformes, aut omni exceptione majores. Idem *ibid.* §. 16. Et in dubio de ejus vera voluntate Judex Catholicus, qui Romæ eſt Viceſgerens pro tempore; ejus voluntatem extra Ghettum, vel in ejus Domo, vel in aliqua Eccleſia, vel alio loco ſibi beneviſo ſemel, atque iterum, aut etiam pluries explorabit, ut Hebræi conſilio clare perſpecto, eum tuto jubeat, aut ad Ghettum remitti, aut Catechumenis recenſeri. Idem *ibid.* § 56. *& ſequent.*

229 Hebræus puer, ſi Baptiſmum petiiſſe denuncietur, ſed rationis uſum non habere reperiatur, parentibus eſt reſtituendus. Idem *ibid.* §. 40. Si autem ratione præditus inveniatur, & Baptiſmum petat, ſive completo, ſive non completo ſeptennio, baptizandus erit, etiam invitis parentibus. Idem *ibid.* §. 32. Si autem dubitetur de perfecto rationis uſu, non ſtatim reſtituendus erit, ſed differri debet Baptiſmus, donec certa ratione utens, & auditis Fidei Chriſtianæ documentis, voluntatem ſuam aperiat. Idem *ibid.* §. 33.

230 Hebræorum filii, liberi arbitrii uſum non habentes, invitis parentibus baptizari non debent. *ibid.* §. 45. Judæorum infantes parentibus orbi, & ſub tutela degentes, abſque Tutoris aſſenſu baptizandi non ſunt. Idem *ibid.* §. 14. Hebræorum filii infantes, baptizari poſſunt, ſi mortis in periculo inveniantur. Idem *ibid.* §. 8. Item ſi crudelem in modum a parentibus deſerantur, nempe ſi in loco publico, ſoli, derelicti, abjecti, atque omni cura, & ſpe deſtituti reperiantur. Idem *ibid.* §. 9. Item ſi ad Baptiſmum offerantur a Patre etiam invita Matre; Et etiam ſi a Matre offerantur ſine Patris conſenſu. Idem *ibid.* §. 15. *&* 16. Item ſi ab Avo paterno, in cujus poteſtate ſunt, offerantur ad Baptiſmum etiam utroque genitore invito. Idem *ibid.* §. 17.

Judæorum infantes oblati a parentibus, qui ſemel dixerunt ſe Catholicam Fidem amplecti velle etiamſi parentes a propoſito recedant, ſunt baptizandi. Idem *ibid.* §. 58. Qui autem infantiam exceſſerint, non cogendi, ſed retinendi ſunt ad tempus longe a parentum conſuetudine, donec inſtructi, de ſtatu ſuo deliberent. Idem *ibid.* §. 18. 231

Hebræi infantes, ſi valide baptizati fuerunt invitis parentibus, eis reſtituendi non ſunt, etiamſi ſpondeant ſe eos Chriſtianis reddituros cum ad convenientem ætatem pervenerint, nihilque illis contra Fidem Catholicam tradituros. Idem *ibid.* § 30. Judæorum infantuli a Nutrice, aliove illicite, ſed valide baptizati a Chriſtianis educandi ſunt, & cum ad rationis uſum pervenerint, ad perſeverantiam in Fide Catholica cogendi. Idem *ibid.* §. 27. Judæorum filii ſupra infantilem ætatem conſtituti, quibus non expreſſe petentibus, collatum fuerit Sacramentum Baptiſmi, retineri debent; omnique ratione exploranda eſt eorum voluntas. Idem *ibid.* §. 27. 232

Hebrææ mulieres a Maritis, aut ſponſis ad Baptiſmum oblatæ, quando retineri debeant, fuſe oſtenditur ab eodem Pontifice *ibid.* §. 18., *& ſequent.* nempe quod quotieſcumque ſponſus Hebræus Chriſtianæ Religioni nomen dare ſtatuerit, & Evangelio ſponſam offerat, prudenter, ac diligenter interrogetur, quomodo ſponſalia probentur. Et argumenta ſponſalibus comprobandis idonea erunt, ſi tanti eſſe ponderis, & momenti videbuntur, ut contracta inter Catholicos ſponſalia iiſdem rationibus evinci aperte, ac tuto valeant. Et ſi probationes tales fuerint, e vico, ſeu Ghetto evocanda erit mulier, & ſemel, atque iterum, aut quamdiu opportunum judicabitur, ejus voluntas in Eccleſia aliqua, aut alibi exploranda, ac demum, aut innata in pervicacia, atque errore relinquenda, ſi reſipiſcere nolit, aut inter Catechumenos retinenda eſt, ut inſtruatur ſi converſionis certa ſpes aliqua oboriatur. Cum autem ſponſus aut alius quilibet fide dignus talia argumenta proferat, quibus plane conſtet ſponſalia vere contracta fuiſſe, apud ipſos Hebræos valida, atque obligatoria, tunc illico inter Cathecumenos collocanda eſt mulier, ubi tamdiu verſabitur quandiu neceſſe erit, dummodo quadraginta dierum ſpatium non ſuperetur. Idem *ibid.* §. 69. *&* 70. *Vide ibi*, ubi multa ſcitu digniſſima. 233

Judæi ſi accepto Baptiſmo, ad Judæorum Scholam redeant, contra eos legibus agendum eſt, uti contra hæreticos *Judaizantes*. Idem *ibid.* §. 29. Hebræus, qui ſe ad Fidem convertit, conjugem hebræam interpellare debet, velit, necne, Chriſtianam veritatem amplecti, & ſine Creatoris injuria cohabitare. Idem Conſtitut. 38. incip. *Apoſtolici Miniſterii*. Quod ſi ipſa recuſet, maritus liber efficitur; non tamen poteſt ei *Libellum repudii* Judaico ritu mittere. Idem *ibid.* Hebræis converſis prohibetur quovis modo, ſive in Judæorum vico, aut Ghetto, ſive extra, coram Notario, aut teſtibus Chriſtianis *Libellum repudii* dare Uxoribus, recuſantibus ſe convertere. Et eadem procedunt pro mulieribus converſis quo ad Maritos in Judaiſmo remanentes. Idem *ibid.* 234 235

Judaizantes habentur, & contra eos de more proceditur, quicumque poſt Baptiſmum, *Repudii Libel-* 236

bellum Judaicis ritibus dederint conjugi non converso. Idem *ibid.* Atque etiam, si id fecerint coram Notario, & Testibus Christianis, licet tunc minori pœna plectendi sint; Quod si intra Vicum, seu *Ghettum* fiat, pœnæ statuuntur etiam contra Universitatem Judæorum, Idem *ibid.*

237 Descendentes ab Hebræis non sunt arcendi ab Ordinibus, & Beneficiis, nisi aliter in erectione Beneficii a Fundatore cautum fuisset, vel aliter Summus Pontifex decrevisset. Idem *de Synodo Diœcesana lib. 7. cap. 65. num. 4.* per text. in cap. *Eam te 7. de Rescriptis* ibi *Pro eo vero, quod Judæus extiterit, ipsum dedignari non debes*. Idem quoque dicendum de illis, qui ex infidelibus descendunt. *Ibid.* §. 4. Idem etiam dicedum de Ordinibus Sacris. *Ibid.* §. 5.

238 Hebræi Beatum Andream Rhinnensem, & Beatum Simonem Tridentinum primæ ætatis infantes in odium Christi occiderunt. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Beatus Andreas* §. 1. & 5. Qui *ibid.* §. 17. plures alios infantes Hebræorum crudelitate, perditoque in Christum odio necatos recenset.

239 * Christianis vetitum est sub excommunicatione cum Hebræis cohabitare, ex *cap. 5. de Iudæis*. De Synodo Diœcesf. *lib. 6. cap. 4.* §. 2. sicut nec accepta mercede servitium illis assiduum impendere.

Alia quoad Hæbræos vide in *Additionibus ex aliena manu*, ubi inter cætera in compendium redigitur celebris Epistola Benedicti XIV. ad Archiepiscop. Tarsensem, quæ est de Hebræorum Baptismo.

Additiones ex aliena manu.

240 Non incongrua hic est quæstio, utrum iis in casibus, in quibus Leges Hebræorum forenses contrariæ sunt juri communi, vel particulari quorumcumque locorum, controversiæ inter ipsos motæ decidendæ sint secundum forenses eorum leges, an secundum jus commune, vel particulare? Distinguunt communiter Doctores, inter *ordinatoria judicii, & decisoria*, id est inter *formalia processus, & materialia, seu merita causæ*. In illis jus commune, in his vero jus proprium forense observandum censent; Consule Fermosin. *ad Rubric. tit. Decretal. de Judæis quæst. 3. num. 9.* Cyriac. *controv. forens.* 241. *num.* 11. Surd. *decis.* 233. *num.* 3.

241 Hinc inferunt, ætatem minorennem Hebræorum non ex jure communi, sed forensi eorum æstimandam est, ut Masculi annorum quatuordecim, Fœminæ duodecim pro majorennibus habeantur, ad effectum ut restitui in integrum nequeant; testamentum Hebræorum valere duobus, vel tribus adhibitis testibus; in successionibus ab intestato Masculos Fœminis præferri; valere testamentum Hebræi relinquentis filio legitimam, absque institutionis titulo &c.

242 Hujus sententiæ potissimum fundamentum assignatur, quod Leges & consuetudines Hebræorum, quæ non sunt specialiter prohibitæ, nec directæ sunt in contemptum nostræ fidei, iis sunt permissæ *per C. 3. D. 45. C. 7. & C. 9. de Judæis l. 10. & 12. C. eod.*

243 Quæritur etiam, an id ipsum obtineat, si controversiæ sint Hebræos inter & Christianos; Sed in hac quæstione etiam in *decisoriis* secundum jus commune vel particulare judicandum esse, plerique admittunt, licet in casibus particularibus admodum dissentiant; Confer Fermosin. *ad Rubric. decretal. de Judæis dict. quæst. num.* 10. Cyriac. *dict. controv. forens.* 241. *n.* 12.

Meo autem judicio sive controversiæ sint inter ipsos Hebræos, sive Hebræos inter & Christianos, standum est etiam in *decisoriis* juri communi vel particulari, ut sentit, & quidem recte Bohemer. *in decret. lib. 5. tit. 6.* §. 60. *Sunt Judæi* (inquit) *Legum suarum tenacissimi, reliquas spernunt, nihilque magis curæ cordique habere solent, quam ut se exleges faciant intuitu Legum localium. Id vero adeo rationibus civilibus adversatur, ut nullo jure defendi queat. Immo quia se facile a Legum obligatione eximere sueverunt, hæc prima a plurimis præcautio commentata est, ut non aliter recipiantur, quam sub hac lege (quamvis etiam hæc per se ex natura subjectionis subintelligantur) ut actiones suas civiles ad jura loci communia componant.* 244

Quod autem attinet ad textus adductos, ii unice statuunt, ut Hæbrei in solemnibus ritibus sacris, aliisque, quæ ad cultum sacrum pertinent, non sint inquietandi, observante Bohemero *ubi supra*. 245

Ex his patet, eo minus Hebræis esse deneganda jura illa communia, quæ ne quidem legibus ipsorum Forensibus sunt contraria. Sic liberos habent in potestate non secus ac Christiani; *cap. final. de Convers. Fidel.* Knipschildt. *de Civit. Imper. lib. 2. cap. 30. n. 26. & sequent.* Nec Hebræorum liberi per id temporis, quo sub patria sunt potestate, condere valent testamenta, suntque Parentibus suis hæredes non aliter ac Christiani; Tiraquel. *de Jur. Primog. quæst. 66. num.* 2. Fœminæ pro dote sua communi privilegio gaudent, quod in *L. 12. C. qui potior. in pignor.* traditur; Tiraquell. *cit. loc. nu.* 10. 246

Non æquali tamen semper jure utuntur, quando agendum est ipsis cum Christianis. Hebræi testimonium ferre non possunt contra Christianos, si vel maxime Christianus contra Christianum agat; *L. 21. C. de Hæretic.* Cæterum si lis sit Christianum inter & Hebræum, & ille Hebræum produxerit testem, statur testimonio Hebræi, etiam contra Christianum quippe quia Christianus Hebræum producendo ipsum approbavit; Bohemer. *in decret. lib. 5. tit. 6.* §. 70. Similiter nec Hebræi inhabiles testes sunt in Christianorum Contractibus, & ultimis voluntatibus, quod disertis verbis exceptum est *in dict. leg. 21. C. de Hæretic.* At testimonium Christiani contra Hebræos in omnibus causis recipiendum est; *cap. 21. de Testib.* 247

(*) Quod de Christiano dicitur non bene applicatur Hebræo, hoc tamen in casibus expressis, in cæteris nullum Christianum inter & Hebræum notatur discrimen; Felin. *in cap. 2. de Judæis*; Becch. *cons.* 84. *num.* 7. Surd. *decis.* 133. *n.* 3. Rot. *in rec. dec.* 269. *n.* 3. *p.* 4. *tom.* 2., & recentissime firmavit Rot. *in Ferrarien. Appaltus 4. Junii 1779. cor. Ratto* §. 14. 248

Huc etiam accedit, quod quamquam de jure interdictæ sint Hebræis publicorum proventuum, & vectigalium conductiones, speciali tamen hoc habet Statutum Ferrariæ ex speciali lege, & Pontificio Chirographo Clementis XII, „ *di poter trattare, e* 249

con-

concbiudere con gli Ebrei gli appalti nonostante l' editto ultimamente publicato contro di loro,, ea tantum addita conditione, *purchè detti appalti non venghino intestati nelle persone degli Ebrei, ne apparisca da pubblici istromenti, e da altri documenti, che essi vi abbino la maggior parte*. De his fusius videre est *in cit. Rot. per tot.*

250 Quod autem spectat ad Hebræorum testimonium, quod non valere diximus, si lis versetur inter Christianos, deservit tamen pro quodam adminiculo, si quando vel cum Christianis contestes sunt uti firmat Rot. *in Rec. decis.* 233. *num.* 4. *part.* 2., & *decis.* 194. *num.* 29. *part.* 18. Ansald. *de commerc. disc. gener. num.* 138., vel quando agatur de re, quæ ex loci, vel personarum circumstantiis difficile sit invenire testes Christianos; Alex. *cons.* 179. *n.* 10. *lib.* 2. Bolognin. *cons.* 42. *num.* 8. *in fin. vers. insuper*, & *sub num.* 10. *vers. præterea*, Cyriac. *controv.* 219. *num.* 54. Conciol. *resolut.* 21. *num.* 5. Rot. *decis.* 233. *num.* 4. *vers. tertio part.* 2. *Plura etiam vide de Hebræis in disc. gener. per tot.* & *dist.* 41. *in fin. apud Ansald. de Commerc.* (*)

251 Hebræi Actoribus Christianis instrumenta edere semper tenentur *ob Clementin. unic.* §. *Cæterum*, *de Usur.* qua cautum, ut libri Usurariorum semper edi Actoribus debeant. Id quod ad Hebræos ideo extenditur, quod ii præsumuntur usurarii; Pacian. *de Probat. lib.* 1. *cap.* 53. *nu.* 65. At id meo judicio tunc admitti potest, quum ob usurariam pravitatem contra Hebræos agitur.

252 De eo est magna inter Doctores dissensio, an Hebræus admitti possit ad juramentum suppletorium contra Christianum. Vide Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 20 §. 3. Mynsinger. *centur.* 5. *observ.* 6. Berlich. *p.* 1. *conclus.* 54. *n.* 67., & Berger. *in discept. For. ad Process. Saxon. tit.* 21. *observ.* 1. *not.* 8.

253 (*) Neque circa Hebræorum juramentum recentissime renovata quæstio prætereunda est super Judiciis potestate, an scilicet recte, & valide Hebræum ad juramentum obligare possit Judex contra modum, & formam a collitigante Christiano præscriptam. Casus iste usque ab undecimo secundo propositus fuit Costantino decimo Imperaratori Porphirogenetæ, e fratri Basilii, atque ab ipso prodiit decisio, quæ extat in *lib.* 2. *Novell. de reb. privil.*, & *quæstionibus* Græcorum Imperatorum, quæ a Leunclavio collectæ latino idiomate opera demum Marquardi Ferrerii in lucem prodierunt; Verum cum istæ in corpore Romani juris non recenseantur, mirum non est, si Accursius erudite parum more forensium rescriptum correxit Antonini Imperatoris *in l. Non erit standum* 5. §. 1. *ff. de jure juran. sive solunt.*, *sive neces.*, ubi pro eo, *quod standum est juramentum, quod quis propria superstitione juravit*, substituendum censuit,, *Non standum est*,, ne vanæ superstitioni, ac reprobatæ Religioni fides adhibeatur. Istam Accursii correctionem refert, ac emendat *Saverius Mattei in sua dissert. dell' autorità del Giudice nell' obbligare al giuramento due litiganti di diversa Religione per tot.*, ubi etiam quæstionem egregie tractat, an Hebræus cogi possit ad jurandum per nomen,, Jeova,, quod sonat,, Deus,,.

254 De Antonini Imperatoris laudato Rescripto *in leg. ff. de jurejur.* Vid. *Bynckersoekh lib.* 4. *observ. jur. Rom. cap.* 2.

Conclusio itaque quæstionis sit, Hebræum juxta modum, ac formam a collitigante Christiano præscriptam adjurandum cogi non posse. Vid. *Saverio Mattei loc. cit.* 255

Nec convenit inter Doctores, an Hebræi mercaturam exercentes, jure cæterorum mercatorum frui debeant, quod eorum libris deferri solet; Affirmat Bohemer. *in decr. lib.* 2. *tit.* 22. §. 9. At videtur negare & quidem rectius Hornius *Class. XI. Respons. n.* 87. Adisis ipsum loco citato. 256

Adest Epistola Benedicti XIV. Ad Archiepiscopum Tarsensem, quæ est de Hebræorum Baptismo, in qua plures casus resolvuntur, quorum solutio plurimum confert ad solvenda dubia, quæ circa Hebræos conversos oriri solent. Principio itaque statuit Summus Pontifex, non licere baptizare Hebræorum infantes, eorum invitis Parentibus, & deinceps ad casus descendit, in quibus eos baptizare liceat. 257

§. I.

De infantibus in extremo vitæ periculo constitutis.

Cum id eveniat, ut ab aliquo Christiano Hebræorum Puer morti proximus reperiatur, rem oppido laudabilem, Deoque gratam is certo efficiet, qui salutem puero aqua lustrali præbeat immortalem. Inter cætera Congregationis Sancti Officii decreta unum extat latum postridie Kalendas Novembris anno 1678. *cujus verba hæc sunt*. Cum Filius Hebræorum consignatus fuisset Nutrici Christianæ in deficientia Nutricum Hebræarum, dum esset proximus morti fuit baptizatus, & Sacra Congregatio declaravit, prædictum puerum fuisse licite baptizatum,,. *Cum quo convenit alterum emanatum die* 18. *Februarii anno* 1705. *quæstioni respondens fel. mem. Præsulis Caroli Maigrot*; *illud autem est hujusmodi*. An filii infantes Infidelium possint baptizari invitis Parentibus? Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum, dixerunt, non licere, nisi in articulo mortis; Gobat *in Theologia experimentali tractatu* 2. *caus.* 11. *num.* 329. *maxime commendat virum Religiosum de Societate Jesu, qui cum vi quasi coactus Mahumetani domum esset ingressus, veluti Medicus, ejus puellam morti proximam invisurus, eam caute baptizavit, quin id Pater cognoverit; quæ quidem puella post menses aliquot ex hac vita emigrans ad Cœlum feliciter evolavit. Conveniunt quoque in eamdem sententiam* Suarez *in tertiam partem S. Thomæ disp.* 78. *quæst.* 25. *art.* 3. §. *Ex his autem*, Becanus *de Sacram. Baptismi cap.* 10. *quæst.* 7. *num.* 7. Hurtadus *de Sacr. Baptismi disp.* 3. *diff.* 3. Azorius *part.* 1. *lib.* 9. *cap.* 25. *q.* 10. Castropalaus *tract.* 19. *disp. unic. de Bapt. punct.* 9. *num.* 16. Paschal. *de viribus patriæ potestatis par.* 1. *num.* 11. Barbosa *in Canon. Judæorum* 18. *qu.* 1. *num.* 3. *Ad hanc rem præclare facit Epistola S. Francisci Xaverii pag.* 67. *Romæ typis edita, in qua conquerens Patrem Franciscum Henricum, quod quereretur, paucos a se infideles in Indiis ad veri Numinis cultum revocari, sic scribit*,, Plus itaque proficis, quam tu putas, infantes diligentissime conquisitos per Baptis- 258

num

mum Cœlo parturiendo; *Nam certum est*,, *Xaverium hic loqui de Indorum infantibus extremum vitæ agentibus, quos Pater Franciscus Henricus rite, ac licite baptizabat*,, At memento, te octo mensibus, quibus isthic versaris, plures animas conservasse moribundis infantibus baptizandis.

§. II.

De Infantibus expositis.

255 *Si item evenerit, ut puer aliquis Hebræus projectus esset, atque a Parentibus derelictus, communis sententia omnium est, pluribus quoque confirmata judiciis, eum baptizari oportere, reclamantibus etiam, repetentibusque parentibus, ut recte docent* Azorius *Institut. Moral. part.1. lib.8. cap.25. quæst.5.* Ricciol. *Lucubrat. lib.2. cap.32. num.30.* Clericatus *de Jurisdictione discord.17. num.12.* Sessa *de Judæis cap.51. num.110., & seqq. At Hebræorum parentes patriam se in filios habere potestatem contendunt, nec plane injuria. Compertum est patriam potestatem, neque ad Jus divinum positivum, neque ad Jus naturale, neque ad Jus gentium pertinere, sed juris, ut ajunt* humani Romani *esse; Cum autem Civitate Romana Antoninus Imperator omnes Imperio Romano subjectos donaverit, juxta ea, quæ leguntur in l. In Orbe Romano, quæque in aliis exemplaribus incipiunt in Urbe Roma, ff. de statu hominum & Hæbrei Imperio Romano tunc essent subditi, hoc ipsis argumentum suppeditat pro patria in filios potestate: Sic differit* Abbas *in cap. cit. ex litt. num.3. de convers. Infidel.* Judæus habet filium in potestate, & est ratio, quia Judæi contrahunt justas nuptias, sunt sub Romano Imperio, & sic gaudent legibus Imperialibus. *Sed itidem plane constat, prædictam patriam potestatem tunc certe amitti, cum filius derelinquitur, projiciturque; juxta responsum* Gregorii IX. *cap.1. de Infantibus, & languidis expositis, cujus hæc sunt verba.* Si a Patre, sive ab alio sciente ipso, aut ratum habente (relegato pietatis officio) infans expositus extitit, hoc ipso a potestate fuit patria liberatus:

Animadvertendum tamen est, eum infantem non inter projectos, expositosque adnumerandum, quem sine Patre, sine Matre, nullo comite, aut per Urbem, aut extra Hebræorum vicum temere vagantem inveneris, sed quem in loco publico solum, derelictum, abjectum, atque omni cura, & spe destitutum offenderis, is absque dubio projectus, is sane expositus censendus est.

§. III.

Declarationes circa casus præmissos.

256 *Postquam casus magis obvios exposuimus in quibus nostra hæc regula prohibet, Hebræorum infantes, invitis parentibus, baptizari, aliquas insuper declarationes addimus ad hanc regulam pertinentes, quarum hæc prima est: si parentes desint, infantes vero alicujus Hebræi tutelæ commissi fuerint, eos sine tutoris assensu licite baptizari nullo modo posse, cum omnis parentum potestas ad tutores pervenerit.* Sic Azorius *Instit. Moral. par.1. lib.8. cap.28. quæst.9.* Thomas a Jesu *de convers. gent. pag.212.* Sessa de Jud. *cap.25. num. 32, alios præterea Doctores eadem sentire non ignoramus, a quibus recensendis brevitatis gratia supersedemus.*

Secunda est, si Pater christianæ Militiæ nomen daret, juberetque infantem filium baptizari, eum quidem, vel Matre Hebræa dissentiente, baptizandum esse, cum filius non sub Matris, sed sub Patris potestate sit habendus juxta textum in lege Nulla, ff. de suis, & legitimis hæredibus. & in §. Fœminæ, Instit., tit. de adoptionibus, quod quidem ad verbum statuit Gregorius IX. in sua Decretali ad Argentinæ Episcopum scripta, & relata in cap. Ex litteris, de conversione Infidelium.

Tertia est, quamvis Mater, filios sui juris non habeat, tamen ad Christi Fidem si accedat, & infantem offerat baptizandum, tametsi Pater Hebræus reclamet, eum nihilominus, aqua baptismatis abluendum esse; Ita cum cæteris Azorius verba facit in loco præfato qu.3. Ubi de communi fidei bono agitur, nulla habenda est ratio patriæ potestatis, quam leges, & jura Romana sanxerunt, & propterea Mater fidelis, quamvis ei jus civile patriam potestatem non tribuat, jus habet ad baptismum filium offerendi: *Huic quidem sententiæ favet prædicta Decretalis Gregorii IX. in qua licet loquatur de patria potestate in eo casu, quem explicabat, Patris nempe Christiani filium aquis lustralibus offerentis, Matre Hebræa perperam discrepante: statuit tamen sententiæ suæ in favorem fidei fundamentum:* In favorem maxime fidei Christianæ respondemus, patri eumdem puerum assignandum: *favor autem Fidei in utroque casu valere plurimum jure debet.*

Quarta est, quod si pro certo habeatur, parentum voluntatem esse infantium baptismati necessariam, quoniam sub appellatione parentum locum quoque habet paternus avus, ut observatur in l. Justa interpretatione 201. ubi Glossa *in verbo Avus, ff. de verb. signif. cum eo, quod amplius legi potest in disceptat. 977. num. 4. Gratiani. Hinc necessario sequitur, ut si paternus avus Catholicam fidem amplexus sit, ac Nepotem ferat ad sacri lavacri Fontem, quamvis mortuo jam Patre, Mater Hebræa repugnet, tamen infans sit absque dubio baptizandus. Martinus Navarrus vir Sacrorum Canonum doctrina excellens, cum hic Romæ casus hujusmodi evenisset, plus valere contendebat Matris dissensum, ut videre licet in ejus cons.4. lib. 3. de conversione Infidelium. Contra eum scripsit Præsul Rutilius Benzoni; Pontifex autem Gregorius XIII. pro avo sententiam tulit, ut ipse refert in suo Speculo Episcoporum lib. 1. quæst. 9. dub. 1. ubi testatur, Hebræo infanti baptismum se contulisse. Quamobrem in fine Consilii Navarri leguntur:* Advertendum autem, contra opinionem, latam sententiam, infantemque traditum fuisse avo Christiano, & demum baptizatum, perseverareque adhuc in fide. *Hujusce facti Marchinus etiam testis est, de bello Divino part.1. cap.2. Non desunt alia judicata, quorum vi avus ad fidem conversus præferri debet, non solum si Mater, sed etiam si Pater dissentiat, & quamvis ambo pariter protestentur, sese filii baptismati non assentiri, ut videri potest in cit. discept.977. Gratiani cum præter favorem Religionis, qui maximi habendus est, argumenti loco etiam esse debeat Text. in Can. Patrem 32. qu.3. ubi in nepiis nuptiis, avi sententia patris judicio anteponitur, cum avus liber, pater autem servus extitit,,* Patrem Puellæ Ecclesiæ nostræ famulum

lum, avum vero ejus liberis ortum constat esse natalibus, & ideo avi magis electionem de conjunctione neptis, quam patris ejus, cujus nullo modo liberum potest esse arbitrium, decernimus attendi. Quia ergo electione avi hunc istam nupsisse probatur, hanc constat legitime esse copulatam.

§. IV.

De Patre Hebræo, qui se Religionem Catholicam amplecti velle prædicet, ac se filiosque baptizandos offerat, postea vero sui se consilii pœniteat, abnuatque filium baptizari.

257 *Id Mantuæ evenit, ubi Hebræus quidam non modo cum viro perhonorificum dignitatis gradum tenente, sed ipso etiam cum Duce id rei gessit. Duos habebat infantes liberes, totidemque pueros, atque uxorem, cumque deinceps ad Christi fidem accedere recusasset, Ducisque spem frustratus esset, res ad examen deducta est in Congregatione Sancti Officii, ac Pontifex die 24. Septembris anni 1699. statuit ea fieri, quæ sequuntur*: „ Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum, decrevit, quod duo filii infantes, alter scilicet triennis, alter quinquennis, baptizentur. Alii, nempe filius octo annorum, & filia duodecim collocentur in domo Chatecumenorum, si ea Mantuæ adsit; sin minus, apud piam honestamque personam, ad effectum explorandi ipsorum voluntatem, eosque instruendi Uxoris quoque in loco a filiis separato exploretur voluntas. Patrem vero, & Maritum respective, quia a proposito suscipiendæ Fidei Christianæ recessit, non esse cogendum, sed contra eum posse procedi, prout de jure „. *Id ferme accidit Augustæ Taurinorum, ubi cum Hebræus quidam Religionem Catholicam amplecti nollet, postquam id se facturum promiserat, cumque instaret, ut filiola, quam baptizandam obtulerat, ideoque a Matre Hebræa jam ablatam Christianæ Nutrici lactandam dederat, in potestatem rediret suam: Congregationis Sancti Officii auctoritate Romæ sancitum fuit, ut puellula Christianos penes esset, & ad Sacrum regenerationis fontem elevaretur, quod videri potest* apud Sessam *cap. 51. n.98. Hoc autem prudenter statutum est, ne scilicet Parentes Hebræi, quibuscum summa æquitate apud Christianos agitur, eo impudentiæ deveniant, ut & nos, & Ecclesiam audeant irridere.*

§. V.

De Infidelibus, qui Baptismum recipiunt ob bonum aliquod temporale.

258 *Sunt quoque aliqui Infideles, suos infantes Christianis offerre soliti, ut aquis salubribus abluantur, non tamen Christi ut stipendia mereantur, neque ut originalis culpa eorum ex anima deleatur: sed id faciunt indigna quadam superstitione ducti, quod nempe Baptismi beneficio existimant, eosdem a malignis spiritibus, a fœtore, aut morbo aliquo liberandos*; S. Augustinus *in Epistola ad Bonifacium Episcopum tom.2. typis Patrum S. Mauri num.5. de hac re ita disserit* „. Nec illud te moveat, quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spirituali ad vitam regenerentur æternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, qui non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum, sine quibus consecrari parvulus non potest. *Mens quippe non infantem baptismo offerentis, sed baptizantis est serio consideranda*; At non parentum, sed ministrorum mens est spectanda; hi enim si bona, & recta mente voluerunt exequi, quod Ecclesia postulat, omnino baptismum valide contulerunt. *Verba sunt Arcudii lib. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis Lib. 1. Cap. 12.*

Res ad examen revocata fuit in Synodo habita anno 1148. sub Patriarcha Luca, de qua Synodo sermonem habet Balsamon super Canone 84. Trullano. *Agareni quidam Synodo adfuerunt, qui ut baptismum reciperent, invitati illico responderunt; Se se jam pridem Sacro Baptismate initiatos; nam id in more suam apud gentem esse dixerunt, infantes vix natos, ad Sacerdotes Catholicos deferri solitos, ac baptizari*: Non tamen admissi fuerunt; audierat enim (prædictus scilicet Patriarcha) quod Baptismus, quem infideles a Christianis petunt, non bona affectione, & Orthodoxo proposito petitur, sed propter corporalem medicinam. Persuasum est enim Agarenis; fore ut sui liberi a dæmone vexentur, & tamquam canes male oleant, nisi baptismum Christianum assequantur. *Verba sunt Balsamonis e Græco sermone in Latinum versa a Cardinale Baronio ad an.* 1148. *unde significari videtur, illius Concilii Patres Baptismum ratum, ac validum nequaquam existimasse*. Propositum fuit hac de re dubium supremæ Inquisitioni, ejusque decreto in hunc modum solutum die 6. Septembris 1625, Sacra Congregatio universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, relatis litteris Episcopi Antibarensis, in quibus supplicabat pro solutione infrascripti dubii: An cum Sacerdotes a Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur a fœtore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, & lupis, an in tali casu possint saltem ficte eos baptizare, adhibita baptismi materia sine debita forma? Respondit negative, quia Baptismus est janua Sacramentorum, ac protestatio fidei, nec ullo modo fingi potest. *Neque hoc loco prætermittendum est, vigesimam nonam inter propositiones ab Innocent. XI. damnatas die 2. Martii 1679. esse hujusmodi*: Urgens metus gravis est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi.

§. VI.

Non esse conferendum baptismum ubi adsit periculum perversionis.

In Congregatione Sancti Officii habita die 3. Maii 259
1703. decretum fuit, *Baptismum conferre infantibus non licere, qui filii Infidelium essent, atque in eorum potestate mansuri. Hoc tamen decretum eos excepit pueros, qui gravissime ægrotantes vita periclitarentur*. Non licere, si sint filii Infidelium, & in potestate eorum relinquendi, secluso tamen mortis imminentis periculo. *Licere autem, si filii quidem Barbarorum sint, sed jam Christi militum, dum tamen, aut a viris Apostolicis illic degentibus, aut ab ipsis parentibus, de Sanctæ Religionis præceptis, ac mysteriis edoceantur,* cum

cum adoleverint. Licere vero, si sint filii Barbarorum baptizatorum; curandum tamen per Missionarios, ac per ipsosmet eorum parentes, ut cum ad annos discretionis pervenerunt, a se, vel ab aliis instruantur, præsertim in illis regionibus, si non prævideatur in promptu adfuturos *Ministros* Evangelicos, qui in hoc parentum commode supplere possint defectum. *In Servia audivimus pauperculas esse mulieres Christianas inito cum Turcis matrimonii vinculo copulatas, quæ cum filium pariunt, eum Sacerdotibus offerunt, ut baptizetur. Idcirco postulatum fuit, qui debeant in casu hujusmodi sese gerere Sacerdotes? De hac re decretum habetur in nostro Bull. 2. 89. §.8. ubi apparet, conferendum esse baptismum, si constet mortem oblato puero imminere*: Istarum vero filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitæ periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere prædicti Parochi maxime debent, admonitis Matribus, ut si convaluerint, ipsos in Christiana Religione sedulo educare curent; *Si nullum adsit vitæ periculum, certa regula generalis statuta non est, cum oporteat diligentes omnes expendere circumstantias, & præsertim*, vel eos in Evangelicæ legis, & fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab ejusmodi Matribus fraudatos, Mahumetani Patris impietatem secuturos esse. *Si Sacerdotes, postquam pie, & religiose hoc negotium Deo commendaverint, æquum bonumque existiment, prædictos infantulos baptizare, id quidem facerent, matres tamen enixe admonerent de gravissimo, quo tenentur, munere filios de Christiana Religione sedulo edocendi*.

§. VII.

In Casibus illicitis collatum Baptismum validum esse.

260 Hujus rei plures Sacrarum Congregationum solutiones affert, ex iis unam proferam ex Cong. S. Officii habita die 30. Martii 1638. circa Baptismum datum parvulæ puellæ annorum trium circiter filiæ Hebræorum a Faustina Christiana, invitis parentibus. Eminentissimi Domini censuerunt, parvulam puellam esse vere baptizatam, concurrente materia, forma, & intentione; Baptismum probari unico teste, & quamvis filii Hebræorum non possint invitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizentur, valere Baptismum, & caracterem imprimi, & filiam baptizatam penes Christianos alendam, mulierem baptizantem acriter monendam, ut impossterum caveat a similibus; notificandum vero populo, non licere invitis parentibus filios Hebræorum baptizare, quia licet finis sit bonus, media non sunt licita, præsertim stante Bulla Julii III. imponente pœnam mille ducatorum, & suspensionem baptizantibus filios Hebræorum invitis parentibus.

Nota. Dum dicitur, Baptismum unius testimonio comprobari, *intelligendum est, dummodo testi aut mari, aut fœminæ, fides adhiberi prudenter possit, aut idem si testatur qui baptizavit; hic siquidem se ipsum asserens Baptismum Hebræo infantulo ministrasse, non rem modo a se gestam, sed etiam pœna dignissimum suo se ipse testimonio confirmaret*, sunt verba ejusdem Pontificis, qui, alium quoque refert casum in Congregatione Concilii propositum, & resolutum die 15. Januarii 1724. de infantulis projectis, qui ad Xenodochium feruntur chartam collo suspensam præseferentibus, in qua scriptum legitur jam Baptismum eisdem fuisse collatum. Resolutio hæc fuit; *Si non lateret, qui chartulam scripserat, eidemque fides tuto præstari posset, tunc infantem ut baptizatum habendum, ac ne baptismo quidem initiandum sub conditione*.

Altera Constitutionis pars de adultorum baptismate agit, ac *primo* statuit, puerum sui compotem, & quodammodo adultum censeri, dum septennium compleverit, regulariter loquendo; sed hac in re, *certissima regula est*, inquit, *quod si citra illam ætatem certo constat, puerum fidei Catechismis instructum satis intelligere, quidnam sit baptizari, & quemadmodum sit professio Christianæ legis, baptizandus est, quoniam ætas ad contrahendum matrimonium lege humana statuitur; lex autem divina baptismi neutiquam ab humana dependet*.

Secundo. Si de perfecto rationis usu dubitetur, monet, Sacramentum esse differendum, sed hoc qui postulat, retinendum esse, ac sic interea informandum ut idoneus accedat baptismati postmodum suscipiendo.

Tertio. Si quis adultus ad salutis fontem accesserit voluntate animatus accipiendi, non quodcumque lavacrum, sed unice Ecclesiæ proprium ac peculiare, baptismum esse validum dubitari non posse.

Quarto. Si quis baptismum accipiens præsenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit, talis suscipiendæ lotionis, qualis in Ecclesia frequentatur; tunc examinare oportere, utrum voluntas antecedens nunquam deinceps retractata, adhuc moraliter perseveret. Nam ubi nulla præcesserit retractatio, & moraliter perdurare intentio videatur, est certe validum Sacramentum.

Quinto. Si nulla sit dubitatio, planeque constet, ac luce clarius, adulto baptismum accipiendi nullam prorsus fuisse voluntatem, aut intentionem, nil restare aliud, quam eumdem & hortari & admonere, ut rite id faciat, quod jam irrite fecit, & suscipiat absolute, ac libere Sacramentum, ac si obstinate repugnet, tum nihil aliud superesse, nisi ut remittatur. Si autem res in dubio sit, nec intelligi possit, retinendum esse, baptizandumque sub conditione. Qui vero ita baptizati sint, omnino Fidem Catholicam observare tenentur.

Sexto. Si denuncient, Hebræum serio petiisse Baptismum, aut duo testes singulares, aut unus tantummodo, sed fide dignus, & omnem citra dubitationem idoneus, & multo magis si adminiculis suffultus; tunc habito testium, vel testis examine, non oportere Hebræum ad Cathecumenos ducere, sed Judex Catholicus, qui Romæ est Vicesgerens pro tempore, ejus voluntatem extra vicum, vel domi suæ, vel in Templo aliquo semel atque iterum, aut etiam pluries explorabit, ut Hebræi consilio clare perspecto, & cognito, eum tuto jubeat, aut ad vicum remitti, aut Cathecumenis recenseri.

Septimo demum. Virum aut sponsum Hebræum Christi legem amplexum jure optimo oblationem facere suæ vel uxoris vel sponsæ, in quam jus a Legibus, & auctoritatem sibi concessam habet. Facta vero hæc oblatio, nec sane potest, nec omnino debet a Chri-

stifidelibus recusari, qui tenentur nulli parcere diligentiæ, nullique studio, ut Christiana veritas jam viro, aut sponso cognita, uxori quoque aut sponsæ lucem afferat, ac salutem: eo vel maxime, quod Romani Pontifices licet Judæis vim fieri quoad Religionem severe prohibeant; palam tamen significant, nihil sibi antiquius esse, optabilius nihil, quam ut iidem aliquando e tenebris ad lucem, ab errore ad veritatem veniant; ideo semel in singulas hebdomadas iis publice Evangelium annuntiari, eosdemque jubent sacris hisce Concionibus interesse, *ut apparet* in Constit.1.Nicolai III.& Constit.106.Gregorii XIII.

HEMORRHOISSA A CHRISTO SANATA.

Hemorrhoissa a Christo Domino a profluvio sanguinis liberata, de qua *Luc.* 8. *v.* 43. S. Ambrosius de Salomone *cap.* 5. arbitratur, quod fuerit S. Martha, (*1) Eusebius *Histor. Eccl. lib.* 7. *cap.* 17. asserit, quod fuerit quædam mulier ethnica ex urbe Paneadis ad Jordanis fontem sitæ, quæ grati animi ergo ob relatam gratiam Salvatori statuam erexit, quam suis inspexisse oculis Eusebius ipse testatur: (*2) Et Sozomenus *lib.* 5. *cap.* 20. & Philostorgius *l.* 7. *cap.* 7. ad ætatem usque Imperatoris Juliani eam perdurasse commemorant, apud Calmet, verb. *Hemorrhoissa*. (*3) Clericatus autem nelle *Spiche*, verb. *Hemorrhoissa*, (*4) tenet, quod fuerit nobilissima, & ditissima femina e Cæsaræa Philippi oriunda, & juxta communem opinionem vocaretur *Berenice*, quod italice *Veronica*, & esset illa pia mulier, quæ proprio suo sudario vultum Redemptoris Nostri Crucem ad Calvarium ferentis, copioso sudore, & Sanguine conspersum absterfit, in quo sudario facies dolorosissima ipsius Jesu Christi remansit miraculose impressa (5*) Et ibi insuper ita subjungit: di questo pure il Masini nella sua scuola del Cristiano alla pag. 247. nota questa erudita osservazione, riferita da molti gravissimi Autori, ivi citati, con queste parole = E' costante opinione, che S. Veronica porgesse il velo al Salvatore piegato in tre doppie, e che in tutte tre quelle parti s' improntasse l' immagine di Gesù Cristo, le quali poi fossero divise in tre; stante che ne' tempi nostri ancora si venerano in tre luoghi e sono accreditate per originali. La prima in S. Pietro di Roma, una nelle Città di Iaen nell' Andaluzia, Provincia di Spagna; l' altra in Gerusalemme, (6*) e si mostrano a' fedeli con molta divozione: & concludit, che il Masini segue a dire molte altre cose di S. Veronica e di S. Amatore suo marito (7*)* Vide tamen quæ de hoc argumento erudite non minus, quam critice profert Nat. Alex. *in Synopsi Hist. Eccles. sæc.* 1. *art.* 5.

Novissima Additamenta.

(1*) Sermo ille S. Ambrosii non est, jure a Maurinis Patribus in Appendicem rejectus. Fac tamen Ambrosii esse. Unde efficias, Ambrosium de Martha locutum, quæ soror Mariæ, & Lazari fuerit? quasi vero non potuerit Chananæa illa mulier, quam e sanguinis fluxu Dominus curavit; *Martha* appellari, quin Mariæ, & Lazari soror fuerit, idque Ambrosius non ex Evangelio quidem, sed ex traditione discere. Equidem utramque mulierem sermone jungit Auctor dicens: *dum largum sanguinis fluxum siccat in Martha, dum dæmones pellit ex Maria*. Verum non id certo evincit, de Martha Mariæ sorore Ambrosium locutum fuisse. Ideo enim utramque jungere potuit, etsi Sorores non illas credidisset, quia, inquit Trombellius *de cultu Sanctorum diss.* 9. *cap.* 41. *num.* 8. utraque per Christi miraculum gravissimo morbo fuerat liberata. Quod si quis omnino velit, intellectam ab Ambrosio fuisse Martham Mariæ Sororem, quid tum? An non potuit Martha Mariæ Soror eodem, quo Chananæa, morbo laborare, atque ab eo, quemadmodum Chananæa, Christi miraculis sanari? Qua de re Evangelio tacente probabilis quædam traditio Ambrosii ævo viguerit, cum Joannes 20. 30. diserte doceat, *multa signa fecisse Jesum, quæ non sunt scripta in Libro hoc*.

(2*) Idem quod Eusebius narrat, testantur Cassiodorus *Lib.* 6. *Histor. trip. cap.* 41., Theophanes in *Chronographia*, Glycas *Annal. p.* 4. Nicephorus Callistus *lib.* 6. *cap.* 15. Antipater quoque Bostrorum Pontifex, qui medio circiter sæculo quinto floruit, scripsitque *refutationem Apologiæ Eusebii Cæsariensis pro Origene*, ejusdem rei testis est eo clarior, quod ejus testimonium recitarit Gregorius Diaconus Act. 4. Concilii Oecumenici Nicæni II. In eodem Concilio Epiphanius Diaconus *Act.* 6. asseveranter pronunciavit, historiam statuæ ab Hemorrhoissa Christo positæ *ex diversis historiis testimonium habere, & multis scriptoribus confirmari posse*. Sanctus etiam Gregorius II. in Epistola ad Germanum Epolitanum Episcopum, & Sanctus ipse Germanus in Epistola ad Thomam Episcopum Claudiopoleos positum ab illa femina monumentum, ut esset grati erga Christum animi indicium, memorant, atque commendant; uti & Hadrianus in Epistola ad Carolum *M. pro Synodo Nicæna II. p.* 2. *cap.* 2. his verbis: *adepta donum, titulum erexit Christo*. Prætereo auctorem vitæ S. Martyris Procopii, itemque auctorem vitæ S. Artemii apud Surium die 8. Julii, & 20. Octobris.

(3*) S. Asterius Amasenus apud Photium in Bibliotheca *Cod.* 271. affirmatissime scripsit, Christum ænea statua ab Hemorrhoissa in Urbe Paneade ornatum, *& statuam per multos annos durasse ad redargutionem eorum, qui Evangelistis* mendacium *adscribere audebant*; Non tamen ad sua usque tempora stetisse, ad annum scilicet Christi 400. quo ista scribebat. Sed probari nequit, quod ibidem tradit Asterius, statuam hanc sublatam a Maximino impio Idolorum cultore, qui ante Constantinum Romanorum Imperator fuit. Nam Eusebius, qui post Maximini mortem scripsit, aperte docet, se Paneadem profectum illam conscripsisse, & Sozomenus, ac Philostorgius ab Auctore nostro hic appellati quibus Theophanes, & Glycas addi possunt, impium facinus Juliano tribuunt.

(4*) Ante pulcra hæc Clericati somnia memorari merebatur Macarius cognomento *Magnus*, quarti, ut creditur, sæculi Scriptor, qui apud Tillemontium

tium in vita Imp. Constantini *Tom.* 4. *art.* 93. mulierem hanc fecit Edessæ Principem, nomenque ejus notum fuisse tunc, ac celebre etiam in Mesopotamia tradidit.

(5*) Multo consultius fecisset Auctor, si primum adversus Hypercriticos quosdam hanc Paneadensis Statuæ historiam veluti fabulosam reijcientes ejus veritatem vindicasset; deinde recentes Iconoclastas, qui minus aptam illam esse ad Sacrarum Imaginum antiquitatem, aut probitatem evincendam contendunt, refellisset. Utrumque abunde præstitit Cl. Abbas Trombellius in opere, quod *num.* 1. laudavi primum quidem diss. 9, capitibus 43., & 44., alterum capitibus 45., & 46. (sic enim capitum illorum numeri reformandi sunt). Legendus quoque Sandinius in præclara *Historia Familiæ Sacræ de Christo d. cap.* 18. *§.* 4. & 5. Cæterum quid aliud est huc Veronicam transferre, quam novis Criticorum cavillis Hemorrhoissæ historiam objicere? Quoniam tamen ad hæc Auctor nos pertrahit, duo nobis breviter indicanda esse video; alterum quod ad Veronicam feminam spectat, alterum quod ad ipsum Sudarium pertinet. Ac de Veronica sunt qui cum Papebrochio Mabillonio, Natali Alexandro, Tillemontio, P. Serry velint, non nomen illud esse feminæ, quæ Christo Sudarium prœbuisse fertur sed ipsius Sudarii, in quo *vera icon Christi* visitur *Veronicam* autem dictam sequioribus sæculis feminam translato perperam in ejus nomen Sudarii nomine. Qua in re mirari satis non possum, sapientissimos viros posse oleum operamque in hisce tricis perdere; cum quocumque demum nomine ea mulier appellaretur, posita Sudarii, de qua mox *ad n.*6. veritate feminam illam & exstitisse; & Christo eunti ad Calvariæ Montem Sudarium, seu Lineum capitis sui velamen præbuisse, quo sudorem, & sanguinem e vultu manantem abstergeret, necesse fuerit. An autem hæc mulier fuerit, de qua disserimus, Hemorrhoissa, quis definiat? Hanc tamen ipsam *Veronicam* medio ævo appellatam fuisse discimus ex vita S. Barbatiani, quam ex antiquo Lectionario Ravennate edidit Muratorius *T.* 2. *Rer. Italic.p.*1., ubi *pag.*197. hæc legere est: *notum factum est Beatissimo de adventu mulieris ægrotæ, & elevans se . . , ait mulieri: Dominus noster Jesus Christus, qui sanitatem Veronicæ mulieri præbuit, & eam a fluxu sanguinis liberavit, in ipsius nomine, & fiducia tibi dico: surge.* Sed hinc necessario non sequitur, Hemorrhoissam eam ipsam Veronicam fuisse creditam, quæ postea Sudarium Christo obtulit. An non enim duæ mulieres eodem Veronicæ nomine appellari potuere?

(6*) *Primus omnium*, inquit Hyacintus Serry, *eam* (Sudarii Romani) *historiam prodidit Marianus Scotus in Chronico, Auctor lubricæ fidei, eruditionis exiguæ, recentis ætatis: quippe qui cadente dumtaxat undecimo sæculo scripsit.* Mariani Scoti eruditionem diligentiam, fidem satis apte vindicavit Sandinius *de Christo cap.* 19. *§.* 8. in medium allatis testimoniis Sigeberti, Trithemii, & Vossii ipsius *de histor. Latin. lib.* 2. *cap.* 47. Illud non ferendum, quod *primus omnium eam historiam prodidisse* Marianus Scotus dicatur. Nam præterquam quod Sudarii nostri meminit Constantinus Porphyrogenitus, qui integro amplius ante Marianum sæculo vixit, in tantam jam venerat celebritatem imago illa, quam *Vultum Sanctum* dicimus, initio Sæculi VIII., ut Joannes VII. Pontifex dictus An. 705. in Oratorio a se exstructo, & Beatæ Dei Genitrici dicato, novo Altari posito, & marmoreo desuper excitato ciborio, in eo Sanctissimum Sudarium condiderit. Quod sane post longissimum octo Sæculorum spatium, Jacobo Grimaldo teste oculato, Litterati lapides, aliaque monumenta adhuc docebant. Confer opus inscriptum *Della Sacrosanta Basilica di S.Pietro in Vaticano*, Romæ 1750. *lib.* 1. *cap.* 2. *§.* 1. Eodem quoque Sæculo VIII. Stephanus III., ut narrat in ejus vita Anastasius Bibliothecarius, *in una dierum cum multa humilitate sollicite procedens in Litania cum sacratissima imagine Domini Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ acheropita* (non manu facta) *nuncupatur*, ædem Sanctæ Dei genitricis, quæ ad Præsepe dicitur, adiit. Hanc autem imaginem a Sudario non manu hominis picto, sed ab ipsius Christi facie formato aliam non fuisse, multis evincit cl. Paciaudius Præf. in eruditissimum *de Sacris Christianorum balneis* Librum secundis curis an. 1758. auctiorem *pag.* 17. *seq.* Vere igitur Sapientissimus Benedictus XIV. *Lib.*3. *de Canoniz. Sanct. p.*2. *cap.*30. *n.*12. ait: *sive Veronica fuerit pia femina, quæ Sudarium faciei Domini admovit, sive Veronica unum, & idem sit cum ipso Sudario, certum est, Sudarium ipsum insignissimam esse Reliquiam, & multis ab hinc sæculis cultum in Basilica Vaticana obtinuisse.*

(7*) De Veronica, ejusque Sudario præter laudatos Sandinium, Benedictum XIV., & Paciaudium consules Gretserum in Syntagmate *de imaginibus non manu factis cap.* 17. Henschenium *T.* 1. *Februar. Bolland. add.* 4., Honoratum a S. Maria Tom. 2. Animadversionum in Regulas; & usum Critices *lib.* 4. *diss.* 8. *art.* 1., & Trombellium *diss.* 9. *cap.* 34., *ac* 35. (*)

HÆREDITAS.

HÆreditas nihil aliud est, quam universum Jus defuncti, textu expressu *in l. Hereditas* 62. *ff. de Regul. Jur.*, ibi: *Hereditas nihil aliud est, quam successio in universum jus, quod defunctus habuit.* (*) Ab hac definitione colligunt Jureconsulti necessariam omnino esse distinctionem inter hæreditatem, & res hæreditarias. Hæreditas enim cum consistat in jure numeratur inter ea, quæ non sunt sed intelliguntur, adeo ut licet res hæreditariæ deficiant, non tamen deficiet hæreditas, quæ in jure consistit. Quapropter dum dicimus acquiri hæreditatem, non modo acquirimus res, quæ in patrimonio reperiuntur defuncti, sed quidquid juris competiit defuncto. Similiter qui emit hæreditatem, non dicitur emere corpora hæreditaria, sed jus tantum defuncto, vel contra defunctum competens. Duaren. *operum tom.* 2. *in tit. de acquir. vel omit. hæredit. cap.* 1. *ad rubric. pag.* 223. *col.* 1. *circ. princ.* 1 2

Hic quæri solet an idem sit bonorum possessio, & hæreditas, aut quid inter hæreditatem, & bonorum possessionem intersit. Si definitionem, & effectus spe- 3

spectes nullam, aut pene nullam invenies differentiam, cum non minus hæres, quam qui a Prætore bonorum possessionem consequitur, pro hæredibus indistincte habeantur; *l. 2. ff. de bonor. poss. l. hæreditatis ff. de verbor. signific. leg. Prætor. ff. de reg. jur.* Averan. *interpetation. juris lib. 1. cap. 12. num 1.* & in utrosque, & utrisque utiles actiones dantur sicut in eos, qui jure civili hæredes sunt dantur directæ. Duaren. *loc. cit. coll. 2.* Magnum nihilominus discrimen intercedit. Averan. *loc. cit. num. 2., & seq.* Bonorum possessio est successio in vim jurisdictionis Prætoriæ, quæ quamvis civilis sit, a jure tamen Prætorio proficiscitur. Hæreditas vero defertur a lege. Qua propter qui jure Prætorio tantum non etiam jure civili succedit bonorum, dicitur possessor, non hæres, quia Prætor eum hæredem facere non potest, qui jure civili non admittitur *§. Quos autem instit. de bonor. possess.* Lex certis personis defert hæreditatem; Prætor ex æquitate alias ad hæreditatem admittit personas non eas tamen hæredes facit. Duaren. *loc. cit.* plura alia vide apud. Averan. *ubi supra a num. 5. ad plur. seq.* (*)

4 Hæreditas tota communiter a Jure vocatur *As*, & nisi aliter exprimat Testator, dividitur in duodecim partes, seu uncias, quæ singulæ, pro numeri diversitate, diversa sortiuntur nomina, omnes autem simul sumptæ *Assem* constituunt; Unde Hæres totius hæreditatis, Hæres ex *Asse* nominatur, *arg. §. Hæreditas 5. Instit. de hæred.* ubi etiam habetur, quod in potestate Testatoris sit, in quot partes hæreditatem dividere velit, ibi: *Hæreditas plerumque dividitur in duodecim uncias, quæ Assis appellatione continentur: habent autem, & hæ partes propria nomina ab uncia usque ad Assem, utpote hæc; Sextans* idest sexta pars Assis, quæ facit duas uncias; *Quadrans*, sive quarta pars Assis continens tres uncias; *Triens*; sive tertia pars Assis complectens quatuor uncias totius Assis; *Quincunx*, sive quinque unciæ; *Semis*; sive dimidium Assis comprehendens sex uncias; *Septunx*, sive septem unciæ; *Bes*, idest octo unciæ *Dodrans*, sive novem unciæ; *Dextans*; sive decem; unciæ; *Deunx* sive undecim unciæ; & tandem *As*, sive omnes partes simul sumptæ, seu tota hæreditas.

5 Hæreditatis nomine veniunt omnes, & singulæ res, jura, & commoda, sive parva, sive magna defuncti, quæ Hæres titulo hæreditatis acquisivit, vel acquirere potuisset; item omnes actiones activæ utiles ad aliquid prosequendum, & acquirendum, *Communis, arg. l. Qui Filiifamilias 14. ff. de hæredit.* Rot. *part. 1. decis. 182. num. 3. part. 7. decis. 164. num. 13. part. 12.*
6 *dec. 271. num. 3. part. 13. dec. 64. n. 11.* Appellatione hæreditatis veniunt omnia bona ubique existentia. Rota *part. 10. decis. 156. num. 13.*, & veniunt etiam omnia credita, tam activa, quam passiva. Rota *part. 7. decis. 257. n. 3.* Venit pariter Juspatronatus. Rota *part. 10. dec. 240. n. 11.* Immo veniunt non solum bona stabilia, sed etiam mobilia. Rota *part. 2. dec 518. nu. 2.* Hæreditas enim comprehendit omnes species quorumcumque bonorum undequaque provenientium, quæ apud Defunctum reperiuntur. Rota *part. 4. t. 3. dec. 565. n. 9. cum seqq.* Non veniunt tamen hæreditatis nomine Legata. Rota *part. 3. decis. 160. num. 6. & dec. 472. num. 2.*, & minus veniunt Prælegata Rota *ibid.*

Hæreditatis petitio est actio, qua quis hæreditatem, vel totam, vel pro parte petit, seu vindicat ab 7
eo, qui illam pro hærede, aut pro possessore possidet. Calvin. *in Lexico Jurid. verb. Petitio hæreditatis, arg. l. Licet minimam 10. ff. de hered. petit. & l. 27. ff. de rei vindicat.* Pro hærede autem possidet qui putat se hæredem esse; *leg. pro hærede 11. ff. de hæreditat. petit.* Pro possessore vero possidet, qui causam suæ possessionis aliam reddere nequit quam quia possidet, *cit. l. 11. & seq. ff. eod.* Uterque scilicet, & qui jus pro hærede, & qui possessor possidet, regulariter tenetur petitione hæreditatis; *l. Regulariter 9. ff. eod.* Adire 8
hæreditatem aliud non est, quam se pro hærede declarare, seu hæreditatem amplecti, agnoscere, seu admittere; *l. Pro hærede 20. & l. Gerit 88. ff. de acquirend. hæred. Est in re communis.* Aditio hæreditatis 9
variis modis contingere potest, scilicet verbis, factis, aut aliis signis, dummodo tacite, vel expresse quis significet, quod se pro hærede declarare, habere, aut agere velit; *l. Pro hærede 20. & l. Gerit 88. ff. de acquir. hered. Est in re communis.* Hæreditatem adire potest 10
omnis, qui se obligare potest. *Communis.* Ad hoc 11
autem ut hæreditatem adire quis possit, debet ei prius ex testamento, vel ab intestato esse delata hæreditas, ac sufficienter constare, quod adire volens, sit certo hæres; *Donell. lib. 7. Comment. cap. 4. num. 16.*, & alii passim.

(*) Hoc adeo verum est, ut licet alicui acqui- 12
ratur hæreditas si tamen ei delata non sit hæreditatem adire non potest. Hinc licet domino & patri acquiratur hæreditas delata servo, vel filiofamilias, nequit tamen pater, vel dominus hujusmodi hæreditatem adire, sed ut adeant compellere debet servum, vel filium familias; Duaren. *oper. t. 2. pag. 240. & seq. in tit. de acquir., vel omit. hæredit.* Averan. *interpret. jur. lib. 1. cap. 12. n. 32. & plur. seq.* Similiter donanti, qui omnia præsentia, & futura bona, & hæreditates donavit, delata hæreditas non sibi, sed donatario acquiritur, sed si donans non adeat, donatarius nullum jus, nullamque actionem habet in hæreditate Donanti delata. Gratian. *discept. forens. cap. 271. n. 28.* Card. de Luc. *de credito disc. 137. n. 3.* Rot. *in rec. part. 19. decis. 611. num. 10. in Æsina Hæreditatis. 26. Aprilis* 1747. *§. 16. cor. Canilliac.*, & alibi passim, hoc tamen discrimine, quod Servus, & Filiusfamilias ad adeundam hæreditatem possunt compelli ex juribus allegatis, non vero donans a Donatario; Rot. *post Torre de pactis futuræ successionis decis. 177. n. 18. Romanæ hæreditatis 7. Decembris* 1750. *§. 11. coram Vicecomite.* Quod adeo verum est, ut neque a Creditoribus cogi quis possit hæreditatem adire etiamsi res esset de legitima, in qua filius habet jus quæsitum per jura superius allegata, *& leg. 6. ff. quod in fraud. credit.* Rot. *in Romana Legitimæ 11. Martii* 1743. *§. 7., & 8. cor. Cannilliac.*, & ratio est, quia debitor in fraudem creditorum proprium nequit patrimonium distrahere; sed illud non tenetur augere servus, & filius familias jussu domini, vel patris adeuntes patrem, & dominum obligant. Quid vero si pater diu possederit, quin prius filius familias adiverit? Cum solemnitates a jure præscriptæ non fuerint servatæ videtur primo aspectu minime teneri favore creditorum hæreditariorum: contrarium tamen tenendum putat; Duaren. *loc. cit. pag. 243. coll. 2.*

§. Unus

§. Unus casus, & seqq. ubi alios etiam enumerat casus, in quibus hac etiam omissa solemnitate iidem habentur effectus, ut si filius longo tempore possederit hæreditatem, vel eam adiverit pater consentiente filio; si filius hæres sit necessarius; si pater furiosus nequeat filio jubere, ut adeat; si agatur de hæreditate adventitia, quæ hodie etiam invito patre acquiritur filio; idem dicendum in castrensi hæreditate filiifamilias militis, quas præcedentis regulæ exceptiones fusius pertractatas videbis apud *eumdem auctorem. loc. cit. usque ad pag. 246. coll. 2.* ubi quæstionem proponit etiam, an filio sine jussu patris adeunti acquiratur hæreditas, & concludit non acquiri cum juris solemnitas non sit servata.

13 Hactenus de modo acquirendæ hæreditatis, nunc pauca de personis, quæ eam acquirere valent. In hoc regula generalis est, ut quilibet acquirere possit hæreditatem, qui liberum habet propriæ voluntatis exercitium, cujus præsidio valet aditionis actum peragere. Quapropter jure acquiritur hæreditas a muto, & surdo, qui vel scriptura, vel nutu, vel signis, quæ familiaribus, & propinquis eorum sint nota, voluntatem patefacere, & ostendere possunt; *l. 5. & 93. ff. de acquir. vel omit. hæredit.* Olim furioso non acquirebatur hæreditas, cum in furioso deficiat liberum voluntatis exercitium per *leg. 62. §. ult. eod. tit. leg. 41. ff. de reg. jur.* Sed Justinianus antiquas leges declarando statuit, furiosum per procuratorem acquirere posse; *leg. ultim. Cod. de Curat. furios.* Prodigus e contra cui bonis interdictum est jure acquirit hæreditatem per *leg. 5. ff. de acquir. vel omit. hæredit.* Pupillus absque tutoris auctoritate hæreditatem nequit adire; *l. 8. eod tit. l. 17. §. Tutor. ff. de appellat.* De pupillo plures hac de re instituit, & mirifice expendit quæstiones; Duaren. *citat. to. 2. pag. 248. coll. 2. usque ad pag. 250.* Hic quæri potest an procurator nostro nomine hæreditatem adire possit. Affirmat contra communem opinionem; Duaren. *loc. mox citat. et disput. lib. 2.*, sed reprehenditur ab Averan. *interpret. jur. lib. 1. cap. 12. num. 43.* Cum enim aditio hæreditatis sit actus legitimus nonnisi ex necessitate per interpositam personam expediri potest. Voet *in pandect. lib. 29. tit. 2. num. 9.* quod intelligendum est de procuratore habente generale mandatum procuræ. Cum enim aditio consistat in animi, & voluntatis declaratione generali non sufficit, sed speciale mandatum procuræ, ut liquido constet de voluntate mandantis (*).

14 Hæreditas ad hoc, ut transmittatur ad hæredes hæredis, debet prius esse adita; non adita enim non transmittitur, excepto casu, quo hæres *suus* nondum adiit hæreditatem, textu expresso *in l. 1. §. In novissimo*, ibi: *Hæreditatem etenim, nisi fuerit adita, transmitti, nec veteres concedebant, nec nos patimur, exceptis liberorum personis.* Rota *par. 6. dec. 22. num. 6., & seqq. part. 7. decis. 74. num. 5., & dec. 106. num. 2. part. 16. dec. 35. num. 8.*, & sæpe alibi; est enim necessaria hæreditatis aditio ad effectum transmissionis. Rota *p. 12. dec. 400. n. 10. par. 13. dec. 137. n. 15.*

15 Per aditionem hæreditatis acquirit quis jus & dominium omnium rerum hæreditariarum, quas defunctus habuit, textu expresso *in l. Cum hæredes, 23. ff. de acquir., & amit. possess.* ibi: *Adita hæreditate om-*
16 *nia Jura ad nos transeunt.* Nec requiritur, quod eorum possessionem actu, & corporaliter accipiat, quia aditio hæreditatis solo animo fieri potest, & in nuda voluntate consistit, dummodo de ea sufficienter per signa externa constet, *§. final. Instit. de Hæred. qualit. & differ.* ibi: *Nuda voluntate extraneus hæres fit.* (*) Cum aditio hæreditatis in solo animo, 17
& voluntate consistat, dubitari posset an quis procuratori mandans, ut hæreditatem adiret, antequam mandatum exequeretur procurator, mandans in furorem incidat. Satis ab initio perfectus videtur voluntatis actus, & valide per consequens a Procuratore adita hæreditas; nihilominus per superventum in hærede furorem ipsius deficere voluntatem, nullamque esse Procuratoris aditionem declarat *text. in leg. 48 ff. de acquir. vel omitt. hæred.* Duaren. *oper. tom. 2. pag. 243. coll. 1.* Averan. *interpret. jur. lib. 1. cap. 12. nu. 20.*

Regula superius tradita, quod hæreditas non adita non transmittitur ad hæredes, non semper indistincte procedit. Primo locum non habet in hærede, qui a muliere prægnante impeditus, quominus adiret interea ante aditam hæreditatem decessit *leg. 38. ff. de aquiren. vel omitt. hæred.*, quod tamen declaratione indiget, quam fuse tradit; Duaren. *loc. cit. pag. 253. coll. 2. & 554.* Secundus casus est de filio præterito, qui testamentum nullum esse contendit. Interea dum pendet lis super validitate, vel nullitate testamenti hæres scriptus hæreditatem nequit adire; quo tamen non obstante si dum definitur controversia scriptus hæres moriatur etiam non aditam hæreditatem ad suos hæredes transmittit; *l. 12. ff. de Edict. Carbon.* Jac. Cuttius *conjectural. lib. 4. cap. 1. apud* Everard. Otton. *Thesaur. jur. to. 5. coll. 237.*; Duaren. *loc. cit. pag. 255. coll. 1.* Bruneman. *in Pandect. lib. 37. tit. 10. in l. 12. per tot.* 18

Tertium casum habemus in *l. 3. §. 30. ff. de S. C. silanian* ubi sancitum est, ut hæreditas illius, qui occisus est, non adeatur, aut testamentum aperiatur, nisi quæstione de familia habita, reo detecto, & sumpto de nocentibus supplicio. Si interea, dum hæc omnia peraguntur hæres scriptus decedat, hæreditatem nihilominus non aditam ad hæredes transmittit, quia impeditus fuit quominus adiret; Duaner. *loc. cit. pag. 256. coll. 1. §. tertius*; Voet *in Pandect. lib. 29. tit. 5. nu. 3.* Quartus casus est, ubi quis absens hæres institutus, & institutionem ignorans antequam adiret decessit, sed tamen ipsius procurator antequam hæres obiret bonorum possessionem petierat, quo casu ex æquitate conceditur hæredibus defuncti hæredis restitutio in integrum, & ita indirecte in ipsos defuncti hæreditas ab eo non adita transmittitur; *leg. 85. ff. de acquir. vel omitt. hæredit.* Duaren. *loc. cit. pag. ead. §. quartus.* Quintus casus est in infante, qui patrem habet, si hæreditas ipsi delata ejusdem nomine adita non fuerit, nihilominus ad patrem transmittitur, licet hoc modo adita haberetur ac si adita non fuisset; *l. Si infanti Cod. de jur. deliber.*; Corvin. *in Cod. lib. 6. tit. 30. pag. 417. §. Personæ hæredum*; Duaren. *loc. citat. pag. 257. §. Quintus casus, & sequen.*, ubi mirifice hanc legem explicat. Sextus casus ex hac eadem lege profluit, in qua Theodosius statuit, ut liberi a parentibus instituti non modo ad suos hæredes, sed ad quoscumque descendentes ex se hæreditatem non 19

adi-

aditam transmittant, quæ constitutio multum addidit juri antiquo. Duaren., & Corvin. *loc. cit.* licet contrarium sentiant. Cujac. *ad Affrican.* 4. *ad leg.* 16. *ff. de liber. et posthum.* Septimus denique casus, in quo hæreditas non adita ad hæredes transmittitur, oritur ex Justiniani constitutione in *l.* 19. *Cod. de jur. deliberandi*, in qua decernit, quod si quis dum deliberat, antequam adeat hæreditatem, moriatur, hanc tamen hæreditatem ad hæredes quoscumque transmittat una cum jure deliberandi pro tempore tamen, quod defuncto ad deliberandum supererat. Corvin. *loc. cit pag.* 414. *coll.* 2. *§. hærede*. Duaren. *loc. cit. pag.* 259. *coll.* 1., *& seq. §. Septimus casus*.
20 Zoes. *in Cod. lib.* 6. *tit.* 30. *§. Lapso prædicto* (*). Possessio tamen ipsa non acquiritur per solam aditionem hæreditatis, nisi quis eam naturaliter etiam apprehendat, textu expresso *in cit. l. Cum hæres* 23. *ff. de acquir. & amitt. possess.* ibi: *Adita hæreditate omnia quidem jura ad nos transeunt: possessio tamen, nisi naturaliter comprehensa, ad nos non pertinent*, & ratio est, quia possessionem sic dictam a pedum positione, *l.* 1. *ff. eodem* adipiscimur corpore, & animo, neque per se animo, neque per se corpore, ut dicitur *l.* 3. *prin-*
21 *cip. ff. eod.* Et *est communis*. (*) Ut quis acquirat hæreditatis dominium simul, & possessionem præter aditionem, quæ dominium solummodo transfert, necessaria quoque est apprehensio; sed possessionem a pedum positione temere dici demonstravimus supra ubi egimus *de Dominio in addit. ad Artic.* 1. *sub num.* 21. *litt.* .. (*)

22 Aditio hæreditatis transfert in hæredem omnem obligationem Defuncti, etsi vires hæreditatis excedat, casu, quo non fecerit inventarium, vel sine beneficio legis, & inventarii hæreditatem adierit; *leg. final. §. Sin autem, Cod. de jure deliber. & cap. In litteris* 5. *de Raptor. Sic communis Doctorum.*
23 Hinc post aditionem hæreditatis tenetur hæres solvere cuncta Legata, & Fideicommissa, totamque adimplere voluntatem Defuncti, ita tamen ut detrahere possit a Legatis, non tamen piis, Falcidiam, vel a Fideicommissis Trebellianicam, si fecit inventarium; *leg.* 1. *C. de SS. Eccles.* & est *communis ac certa*; Dicitur autem notanter: *Si fecit inventarium*, quia qui sine beneficio Legis, & Inventarii adit hæreditatem, Falcidiam detrahere non potest, textu claro *in leg. fin. Cod. de jure deliber.* Et probabilius nequit etiam detrahere Trebellianicam. Haunold. *part.* 4. *tit.* 16. *cap.* 2. *num.* 11. Covarr. *cap.* 16. *§.* 11. *num.* 6. *de Testam.* Clarus *§. Testamentum qu.* 66., & alii, quia, ut recte dicit Rota, inter hæredem adeuntem hæreditatem sine beneficio Legis, & Inventarii, & Legatarios, & Fideicommissarios censetur iniri quasi contractus, ratione cujus hæres remanet ipsis obligatus, Dicta Rota *par.* 5. *tom.* 1. *decis.* 19. *num.* 9. *tom.* 2. *decis.* 438. *num.* 4., *&* 12. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 79. *num.* 2. *part.* 15. *decis.* 222, *num.* 42.

24 (*) Alter, & quidem notabilis aditionis effectus est, ut hæres nequeat rem suam a defuncto alienatam vindicare, sive hæres sit, sive hæres hæredis. Barry *de successˌ lib.* 11. *tit.* 9. *n.* 14. Pinell. *ad l.* 1. *Cod. de bon. matern. p.* 3. *num.* 79. Quod adeo verum est, ut nec pupillus rem suam a defuncto, cui hæres est, sine decreto alienatam ab emptore avocare possit, nec fideicommissarius rei fideicommissariæ per fiduciarium venditæ vindicandæ potestatem habeat, dum hæres fiduciario existit, late de his. Voet *in pandect. lib.* 6. *tit.* 1. *num.* 16. *& lib.* 29. *tit.* 2. *n.* 32. (*).

Hæreditas repudiari, vel adiri debet. Rota *p.* 6. 25
dec. 323. *num.* 23., alias habetur pro derelicta. Rota *ibid.* Pro parte autem acceptari, & pro parte repu- 26
diari non potest. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 272. *n.* 15. *& seqq.* Repudiatio autem hæreditatis est hæreditatis 27
jam delatæ recusatio, seu rejectio, vel non admissio. *Communis.* Dicitur autem notanter *Hæreditatis jam delatæ*, quia quæ nondum est delata, repudiari non dicitur, textu claro *in l.* 1. *§. Decretalis, ff. de success. edict.* Dicitur autem hæreditas delata alicui, quando mortuo jam illo, de cujus hæreditate quæritur, potest sine ullo impedimento hæreditatem, si vult, statim adire, & acquirere, vel repudiare. Baldus *in leg. Potuit, Cod. de jure deliber.* Calvin. *in Lexico Jurid. verb. delata*, Molina *disp.* 274. *num.* 20. & *communis* aliorum. Hæreditatem repudiare potest om- 28
nis, qui eam acquirere potest; *l. Is* 18. *ff. de acquirend. hæredit. Communis*. Ordinarie loquendo, qui 29
semel hæreditatem adiit, eam repudiare amplius non potest, sicut e contra qui eam repudiavit, illam adire amplius nequit; *l. Sicut* 4. *C. de repud. hæredit. Communis* cum Rota *par.* 1. *dec.* 495. *num.* 7. *in fin. part.* 3. *dec.* 288. *num.* 2. *par.* 11. *dec.* 19. *num.* 8. *par.* 12. *dec.* 358. *num.* 2. *part.* 13. *dec.* 232. *num.* 5. & sæpe alibi. Dicitur autem *ordinarie loquendo*, quia limitatur 30
conclusio in hærede *suo*, utpote qui repudiatam hæreditatem adhuc adire potest intra triennium, si nondum alienata est; *leg. Si quis suus, Cod. de repud. hæredit.* Rota *part.* 15. *decis.* 130. *num.* 11. & limitatur conclusio etiam in Minore. Rota *part.* 12. *decis.* 358. *num.* 3.

Renunciatio hæreditatis est cessio; seu remissio 31
juris, quod quis ad hæreditatem habet, vel habere potest; *arg. l.* 1. *Cod. de Pactis*. Est in re *communis*. Renunciatio futuræ hæreditatis alicujus adhuc viventis incerti, seu in genere licite, & valide fieri potest, etiamsi fiat in favorem tertii; *arg. l.* 3. *ff. Pro socio*, Sanchez *l.* 7. *moral. cap.* 2. *nu.* 31. Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 7. *nu.* 3. Reinffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 29. *num.* 534. & communis aliorum; Et ratio est, quia in hujusmodi renunciatione abest periculum voti captandæ mortis, ob quod alia jura prohibent renunciationem hæreditatis futuræ hominis adhuc viventis in favorem tertii; *arg. leg. fin. Cod. de Pactis*. Quævis renunciatio hæreditatis hominis adhuc vi- 32
ventis etiam in alterius favorem facta valet, si fiat cum illius consensu, quem non revocet usque ad mortem, *l. final. Cod. de Pactis*. Et est *communis*. Renunciatio autem de hæreditate viventis, sine hu- 33
jus consensu facta non valet, textu claro *in l. final. Cod. de Pactis*. *Communis, ac certa*. Nec talis re- 34
nunciatio valet quamvis juramento confirmata sit. Bald. *in cap. Ad nostram, de Jurejuran. num.* 7. Sanchez *lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 33. Tolosan. *Syntag. Jur. unic. lib.* 41. *num.* 13. Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 7. *num.* 3., & communis aliorum. Et ratio est, quia hujusmodi renunciatio de hæreditate viventis sine ipsius consensu est contra bonos mores, utpote in qua inducitur votum captandæ mortis alterius; *l. final. Cod. de Pactis*. Ex *regula autem* 58. *de regul. Juris in* 6. non est obligatorium contra bonos mores præstitum jura-

juramentum; nec actum jure nullum validat, si ideo est nullus, ut in nostro casu; quia est contra bonos mores, vel jus naturale; *§. Sed naturalia, Instit. de jure natur. gent. & Civ.* vel quia est in præjudicium tertii; *cap. Cum contingat 28. de jurejurando*, adeoque talis renunciatio non valet, quamvis juramento firmata sit.

35 (*) Cedi non solum, & renunciari, sed etiam vendi hæreditas potest, cum hæreditas inter res incorporales venditionem recipientes præcipue numeretur, quod intelligendum est de hæreditate defuncti, non viventis, sive directa, sive fideicommissaria sit; *l. 1., & l. 16. ff. de hæreditate, vel act. vendit.* Hoc casu emptor quamvis hæres non fiat, dum qui semel fuit hæres, numquam talis esse desinat, nihilominus hæredis vices gerit, in eumque omne lucrum, & damnum transit, nec amplius hæres sed emptor tenetur inventarium conficere; *l. 2., & l. 14. ff. de hæredit. vel act. vendit.* Venditor tenetur emptori præstare omne id, quod ex hæreditate consequitur, actiones tum principales, tum accessorias, omniaque corporalia, & incorporalia, sive in hæreditate reperta, sive cum hæreditati deberentur ab hærede exacta sunt *per cit. ll. & l. 4. Cod. de hæred. vel act. vend.* Præstat insuper omne damnum emergens, & lucrum cessans dolo, aut lata, vel levi culpa venditoris emptori allatum. Voet *in Pandect. lib. 18. tit. 4. n. 2.*

36 Venditor insuper favore emptoris tenetur de evictione, & de facto proprio. Evictionem tamen præstare debet non habito respectu ad singulas res, sed ad universam successionem. Non enim vendidit singulas res hæreditarias, sed universum jus, quod defunctus habebat, nec hæreditas dicuntur res singulæ, quæ in patrimonio defuncti reperiuntur, sed universum ipsius jus, adeo ut licet nulla corpora in patrimonio defuncti reperiantur, nihilominus deficere non dicitur hæreditas, quæ in juribus etiam consistit. Hinc si nulla bona existant hæres succedit in juribus, in defuncti locum subingreditur, ipsius personam representat, & hæreditariis creditoribus tenetur; si vero extent bona, in his quoque succedit; Duaren. *oper. tom. 3. pag. 534. coll. 1., & 2. in pandect. tit. 4. lib. 18. cap. 2. in princ.* Cogitur autem satisdare de facto proprio, se nempe emptori restituturum quidquid ad se pervenerit propter hæreditatem sibi delatam. Duaren. *loc. cit. cap. 3. circa fin. pag. 535. coll. 1.*

37 Hujus rei occasione maxima excitatur inter Doctores quæstio, an per venditionem hæreditatis cum transeant in emptorem omnia jura hæredis, censeatur etiam translatum jus accrescendi, quod competeret emptori. Quæstionem subdividit. Vin. *select. q. lib. 1. cap. 55.*, ubi materiam accurate expendens quærit primo an ipso jure, & recta deficientium portiones accrescant emptori, deinde an venditor, quod sibi accrevit emptori præstare teneatur actione ex empto, & utroque casu negativam amplectitur opinionem. E contra Duarenus *oper. to. 4. pag. 116. de jur. accresc. lib. 2. cap. 6.* putat, emptori potius, quam venditori accrescere hæreditatis portionem, & hanc eamdem sententiam sequitur, multisque contra Vin. *loc. cit.* confirmat argumentis; Voet. *in pandect. lib. 18. tit. 4. num. 3.* A priori tamen; *Vinnii* sententia non recederem.

Potissimum enim contrariæ opinionis fundamentum positum est *in leg. Si Titio 33. ff. de usufruct., & quemadmod. quis utat. fruat. in fin. l. 2. §. 4. ff. de hæredit. vel act. vendit.*, quæ tamen casus longe diversos comprehendunt. *In l. Si Titio* res erat de duobus in usufructu institutis, & indicat discrimen inter institutos in usufructu, & institutos in proprietate. Hilliger *in Donell. lib. 10. c. 23. lit. C.* Bruneman. *in pand. lib. 7. tit. 1. in l. 33. n. 2. & 3.* Major difficultas est *in §. 4. l. 2. supr. citatæ*, ubi dicitur *non solum quod jam pervenit, sed & quod quandoque pervenerit restituendum esse*, quod tamen intelligendum est de iis rebus, ad quas jam actu jus erat hæredi quæsitum. Cæterum in dubium revocari nequit, quin venditor hæreditatis, licet hæreditaria bona non possideat, adhuc non sit hæres. Porro jus accrescendi non aliis legitur concessum præterquam cohæredibus, non ratione rerum hæreditariarum, sed ratione qualitatis hæreditariæ. Hinc venditor hæreditatis per hoc nequit evitare actionem, quam contra ipsum excitare valent Creditores hæreditarii; *l. 2. Cod. de hæred., vel act. vendit. Ratio juris postulat, ut Creditoribus, & Legatariis, seu Fideicommissariis te convenire volentibus tu respondeas, & cum eo, cui hæreditatem vendidisti tu experiaris suo ordine. Nam ut satis tibi detur sero desideras, quoniam eo tempore, quo venundabatur hæreditas, hoc non est comprehensum. Quamvis enim ea lege emerit, ut CREDITORIBUS HÆREDITARIIS SATISFACIAT excipere tamen actiones hæreditarias invitus cogi non potest.* Voet *l. c. n. 6.* 38

Sed si hæres hæreditatem vendendo non desinit esse hæres, si jus accrescendi cohæredibus tantum conceditur, inde fit, quod emptor etsi loco hæredis habeatur, non tamen sit hæres, nec perfruatur jure accrescendi solis hæredibus concesso. Plura in hujus opinionis confirmationem afferunt omnino consulendi. Vinn. *loc. cit.*, & Zoes. *in pandect. lib. 30. de legat. & fideic. c. 3. de jur. accres. a n. 59. usque ad n. 65.* qui mirifice contrariam refellunt opinionem, contrariisque rationibus respondent. His omnibus accedit, quod venditio hæreditatis inter contractus numeratur. Age vero ubi nam in jure sancitum legitur jus accrescendi in contractibus locum habere? Nullibi sane, nisi expresse de eo cautum fuerit, quo pacto opus non esset, ubi lege induceretur, & tunc conventio veluti lex contractus servanda est, ut ipse testatur Duaren. *de jur. accres. lib. 1. cap. 15. tom. 4.* Notandum denique quod in Donationibus inter vivos, cum istæ contractibus æquiparentur nullum datur accrescendi jus, ut firmat ipse Duaren. *loc. citat. cap. 16. pag. 108.* Perez *in Cod. lib. 6. tit. 51. nu. 8.* Tulden. *ibid. n. 6.* Corvin. pariter *in Cod. lib. 6. tit. 51. pag. 480. coll. 2.* 39

Sicuti vero multa a venditore sunt emptori præstanda, ita æquum est, ut nonnulla ab emptore venditori præstentur. Hinc emptor tenetur venditorem defendere contra Creditores hæreditarios, *leg. 28. ff. de donat.* Quod si venditor, vel ante, vel post hæreditatis venditionem in hæreditatem sumptus fecerit, vel hæreditaria solverit debita, id omne ab emptore per actionem exstipulatu, vel ex vendito repetere potest, 40

test. Ex his sequitur, ut recuperet si quid vectigalium, aut tributorum nomine soluerit; *l.2. §.16. ff. de hæred., vel act. vendit.* Si quid in funus defuncti erogaverit, cum hæc hæreditaria quoque impensa dicatur, *d. l.2. §.17.* Quid vero si inter plures cohæredes venditor solus omnia onera hæreditaria soluerit, nec cohæredum portiones ab ipsis repetere valeat ob inopiam? Hoc quoque casu ea ab emptore repetere posse, si modo per Judicis sententiam ad solvendum damnatus sit, statuit *text. in l.18. ff. eod.* Servitutes insuper, quæ ante aditionem Venditori debebantur, sed per actionum confusionem sublatæ fuerunt ab emptore rursus præstandæ sunt, *d. l.2. §. penult. leg.9. ff. commun. præd. tam urban. quam rustic.*

41 Hæc de hæreditate vendita a privato, sed non idem dicendum de hæreditate vendita a fisco. Fiscalis enim hæreditatis emptor non modo contra hæreditarios debitores actionem instituere debet, sed ab hæreditariis creditoribus conventus, vel conveniendus eorum actiones in universum suscipere tenetur, quin fiscum venditorem iisdem respondere compellere valeat; *l.41. ff. de jure fisc. leg.1. Cod. de hæred. vel act. vend.* Quolibet vero evictionis periculo tutus est, cum ementes a fisco statim securi sint, & quisquis ad se hæreditatem venditam pertinere contendens fiscum ipsum vendentem convenire cogitur *§. ult. instit. de usucap. l.1., & l.2. Cod. de quadrien. præscript.* Voet. *in Pandect. lib. 18. tit.4. num.8.* Plura superessent dicenda de actionum venditione, sed ne diutius in hac quæstione immoremur consulat lector. Voet. *loc. cit. a n.2. ad fin.* Duaren. *oper. tom.3. pag.534. & plur. seq. in tit. de hæred. vel act. vendit. per tot.* (*).

Additiones ex aliena manu.

42 Si plures instituti sint hæredes, secundum jus Romanum solemnis fit distributio hæreditatis in duodecim uncias. Ita enim jurisconsultus *in l.50. §.2. ff. de Hæred. Instit.*. *Hæreditas* (ait) *plerumque dividitur in duodecim uncias, quæ assis appellatione continentur. Habent autem & hæ partes propria nomina ab uncia, usque ad assem, puta hæc: Sextans, quadrans, triens, quicunx, semis, septunx, bes, dodrans, dextans, deunx, as.*

43 Quod si minus distribuit Testator potestate juris in hoc revolvitur, ut puta si duos hæredes ex quadrante scripserit, nam hæreditas ejus residua accedit, ut scripti ex semissibus videantur, *l.13. §.2. ff. dict.*
44 *tit. de Hæred. instituend.* Pariter si hæredes scripti sint alter ex quadrante, alter ex semisse, quadrans adhuc superest, qui pro partibus hæreditariis ipsis accre-
45 scit; *dict. l.13. §.3. ff. dict. tit. de Hæred. Instit.* Quod si duodecim uncias excesserit in divisione, æque pro rata decrescit; *dict. l.13. §.4. ff. dict. tit. de Hæred. instit.*

46 Fluunt ex hac solemni distributione, & aliæ plures decisiones *in l.14. ff. dict. tit. de Hæred. instit.* relatæ, de quibus an laborandum sit hodie dubitari vel ex hoc potest, quod naturales constituuntur portiones pro lubitu Testatoris, ac propterea si adscriptæ sint omnibus partes suæ, recurrere minime oporteat ad solemnem partium distributionem, sed dividenda sit hæreditas in tot partes, quot assignavit Testator. De cætero si non omnibus partes sint adscriptæ, recurri, & nunc debet ad solemnem distributionem partium, idque quia alias constare haud potest, quid ei, qui sine partibus est scriptus hæres, assignari debeat. Confer Stryk. *in us. modern. pandect. lib.28. tit.6. §.10.*

HÆRES.

HÆres, (cujus nomen derivatur ab *Hero*, quia Veteres *Hæredes pro Dominis appellabant*, *§. final. Instit. de Hæred. qualit.*) est qui in universum jus defuncti vel Testamento, & dispositione Testatoris, vel ab intestato, & dispositione Legis succedit. Est in re *communis*, & habetur clare *ex l. Hæredem 59. ff. de regul. juris*, ibi: *Hæredem ejusdem potestatis, jurisque esse, cujus fuit Defunctus, constat, & l. Hæres 37. ff. de acquir. Hæred.* ibi: *Hæres in omne jus mortui, non tantum singularum rerum Dominium, succedit.* 1

Hæres alius est ab intestato, & alius ex Testamento, seu institutus. Hæres ab intestato est qui ex dispositione Legis succedit in universum jus illius, qui intestatus decedit, qui nempe, aut omnino Testamentum non fecit, aut non jure fecit, aut id quod fecerat, ruptum, irritumque factum est, aut si ex eo nemo hæres extiterit, juxta verba Justiniani *princ. Instit. de Hæred. quæ ab intest.* Hujusmodi Hæredes ab intestato sunt proximi consanguinei intestatorum. Hæres ex Testamento, seu institutus est, qui ex speciali dispositione Testatoris in Testamento instituitur ad succedendum in bonis suis. *Est in re communis.* 2

Heres ex Testamento alius est *universalis*, sive ex *Asse*, qui instituitur ad succedendum in omnibus bonis, & juribus Defuncti, & consequenter ad subeunda etiam omnia onera, seu debita realia ipsius. Alius est *particularis* in parte Hæreditatis aliquota V.G. Sextante, Quadrante, Triente, Semisse; vel *particularis* in re aliqua certa, ac determinata, V. G. in tali agro, domo, & hujusmodi, & talis potius Legatarii loco habetur, adeoque jura, onera & debita Defuncti ad eum nihil pertinent, sed ad Hæredem proprie dictum, qui Defuncti personam tam quo ad jura, & commoda, quam quo ad onera, seu debita repræsentare debet; *l. Quoties, Cod. de Hæred. instit.* Si autem solus Hæres particularis etiam in re aliqua certa, ac determinata tantum verbis ipsi directis institutus sit, aut alii Hæredes particulares ante Testatorem mortui sint, reliqua etiam Hereditas illi accrescere debet; *l. 1. §. Si ex fundo, ff. de Hered. instit.* 3

Hæres ex Testamento rursus alius est *necessarius*, & alius *non necessarius*, seu voluntarius. Necessarius dicitur, quem Testator in portione legitima instituere cogitur, nisi justam exheredandi causam habeat ex illis quatuordecim assignatis sub verb. *Exhæredatio*, & tales Hæredes necessarii sunt omnes descendentes, & ascendentes legitimi. Hæres non necessarius, seu voluntarius dicitur ille, quem Testator instituere non cogitur, uti sunt omnes tum extranei, tum etiam sanguine, vel stirpe conjuncti, sed non in linea recta descendente, vel ascendente, adeoque etiam fratres, & sorores Testatoris defuncti, cujus proinde 4

de Testamentum infirmare non possunt, quod præteriti sint, nisi aiquem infamem instituisset; tunc enim ipsis competeret querela inofficiosi Testamenti, nisi & ipsi infames essent, vel de ingratitudine erga Testatorem notati; *l. Fratres* 27. *Cod. de inoffic. Testament.*

5 Hæres insuper alius est *suus*, & alius *non suus*. Hæres *suus* dicitur proximus descendens in potestate Defuncti mortis tempore existens, etiam posthumus, ac naturalis legitimatus per Matrimonium; *§. 2. Instit. de Hered. qualit.* ibi: *Sui autem, & necessarii Heredes sunt veluti Filius, Filia, Nepos, Neptisve ex Filio, & deinceps ceteri Liberi, qui in potestate morientis modo fuerint.* Ubi etiam Legislator dat rationem, quare ita vocentur, ibi. *Sui quidem Heredes ideo appellantur, quia domestici Heredes sunt.* Item quia Hæreditatem prius quodammodo jam suam obtinent; *l. In suis* 21. *ff. de libert., & posthumis.* Hæres *non suus* dicitur omnis alius Hæres, sive ab intestato, sive ex Testamento constitutus; & talis Hæreditatis Dominium non acquirit, antequam eam adeat, seu voluntarie acceptet, declarando se Hæredem esse velle: *§. ult. Instit. de Hered. qualitat.* Et datur ei anni spatium, postquam sibi Hæreditatem collatam cognovit, ad deliberandum utrumnam adire velit, nec ne? & interea moriens usque ad finem anni potestatem adeundi ad Heredes transmittit. Sporer *tom. 2. tract. 6. in complem. VII. Præcept. Decal. cap. 3. sect. 6. n. 116.* & alii passim. Et si intra 31. dies a cognita sibi Hæredi-
6 tate delata inventarium conficere incœperit, & intra alios 60. dies absolverit, non tenetur Defuncti creditoribus debita solvere ultra vires Hæreditatis; *leg. ultim. §. Sin autem dubius, Cod. de jure deliberand.* Sporer *loc. cit.* Layman *loc. cit. cap. 6. num. 7.*

7 Hæres potest esse omnis, qui non prohibetur. *Communis, ac certa, arg. l. Non juris* 31. *ff. de Hered. instit. & princ. Instit. eod.* Prohibetur autem de jure institui Hæredes omnes sequentes. Primo, Judæorum communitas; *l. 1. Cod. de Judæis.* Secundo, Hæretici, eorumque receptores, & defensores. Excipiuntur tamen Lutherani, & Calvinistæ, qui saltem in Imperio Romano Hæredes esse possunt vi pacis Monasteriensis. Tertio, Apostatæ a Christiana Fide; *l. Hi, qui* 3. *Cod. de Apostatis:* Quarto, qui percutiunt, vel persequuntur Cardinalem; *c. Felicis recordationis* 5. *de pœnis in* 6. Quinto, Peregrini, qui jus Civitatis Romanæ ex causa pœnæ amiserunt, quales sunt Deportati; *l. 1. Cod. de Hæred. instit.* Secus est de peregrinis sine causa pœnæ, seu alienigenis, hi enim quia facere possunt Testamentum, *Authent. Omnes peregrini, Cod. Communia, de Successorib.* etiam Hæredes institui possunt, eo quod Testamenti factio activa tamquam nobilior annexam habere soleat passivam. Sexto, damnati ad ultimum supplicium eo quod statim, ac damnantur, evadunt peregrini; *leg. Qui ultimo* 29. *ff. de pœnis* 8. *& servi pœnæ l. 3. ff. de his, quæ pro non script. habentur.* Septimo, liberi rebellium, & perduellium; *l. Quisquis* 5. *§. 1. Cod. ad Leg. Jul. Majest.* Octavo, Spurii ex damnato coitu nati; *Authent. Ex complexu, Cod. de incestuos. nupt. & Authent. Licet, Cod. de naturalib. liber.* Nono, ex Testamento, vel ab intestato Hæres esse nequit, qui occidit Testatorem, *l. 7. §. penult. ff. de bonis damnator.*; *& l. 15. §. final. ff. & Cod. l. C. Silaniano.* Decimo, nihil capit ex Testamento, qui manifestissime comprobatus est id egisse, ut per negligentiam, vel culpam suam, illa Persona, a qua Heres institutus est, moreretur; *leg. Indignum* 3. *ff. de his, quæ ut indignis.* Undecimo, institui Heredes non possunt omnes illi, qui ob delictum Testamentum facere non possunt; de quibus suo loco sub verb. *Testamentum.*

Duodecimo, vi suæ Regulæ, & altissimæ paupertatis Heredes institui prohibentur Fratres Minores de Observantia, Reformati, & Capuccini. *Clement. Exivi §. Quia igitur, de verb. signific.* & expresse Concil. Trid. *sess. 25. cap. 3. de Regular.* Tertiodecimo, non solum particulares Professi, & Coadjutores vota formata habentes, sed nec etiam Collegia, & Domus Societatis Jesu ratione alicujus talis Professi, aut vota formata habentis possunt succedere in hereditatem, vel esse Heredes, sive ex Testamento, sive ab intestato; *Part. 6. Constit. cap. 2. §. 12.* ibi: *Non solum particulares Professi, & Coadjutores formati Hereditariæ successionis non erunt capaces; verum nec Domus, nec Ecclesia, nec Collegia eorum ratione; Sic enim omnibus litibus, ac controversiis præcisis, Charitas cum omnibus ad Dei gloriam melius conservabitur.* Sic Sanchez *lib. 7. cap. 27. n. 16. 24.* Layman *lib. 3. de justitia tract. 5. cap. 5. nu. 3.* Molina *tom. 1. tractat. 2. disp. 139. vers. Tam professi, juncta disp. sequent.* Possunt tamen Societatis Jesu Collegia, & Domus Hereditates accipere, dummodo non deferantur contemplatione suorum Professorum; *Part. 6. Constitut. cap. 2. §. 5.* & docet Sanchez *lib. 7. cap. 27. n. 15.* Molina *tom. 1. tract. 2. qu. 195. verb. Regula*, Layman *loc. cit. sub n. 4.*

Alii Ordines omnes, eorumque Professores, etiam 10
Mendicantes, quibus permissum est bona stabilia in communi possidere, possunt esse Heredes sive ex Testamento, sive ab intestato; *l. ultim. §. Hoc etiam, Cod. de Episcop. & Cleric.* Et ratio est, quia licet Religiosi per votum solemne paupertatis privati sint omni jure, & proprietate per se, & pro se in particulari; manent tamen capaces jurium, quatenus sunt membra Communitatis capacis ejusmodi jurium in communi, atque adeo Heredes esse possunt sive ex Testamento, sive ab intestato; cum hoc tamen, quod ratione suæ Professionis emissæ omnia eorum bona ac jura (excepta portione legitima Heredibus necessariis sive descendentibus, sive ascendentibus debita) in Monasterium transeunt ipso facto absque alia apprehensione, quia transeunt accessorie ad ipsam personam transeuntem in Monasterium, *Authent. de Monachis, §. Illud quoque*, ibi: *Ingredientem namque simul sequuntur omnino res; Authentic. Si qua mulier, de SS. Ecclesiis; l. ultim. §. hujus autem, Cod. de Episcop. & Cleric. cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *quæst.* 2.
Hinc Monasterium ratione sui Monachi Hereditatem 11
delatam adire potest etiam ipso Religioso ignaro, & invito, vel ante aditionem mortuo; Religiosus vero eam adire nequit absque Prælati, vel Monasterii mandato, quia Religiosus professus propter paupertatis votum est incapax sibi acquirendi, sed omnia ejus bona, & jura ex Hereditate, legato, donatione, industria, vel quovis alio titulo acquisita ad Monasterium transeunt; quidquid enim acquirit Monachus, acquirit Monasterio; *c. Statut. 1. caus. 18. qu. 1. cap. Abbates, 6. Caus. 18. q. 2. cap. Quia ingredientibus* 7. *caus. 19. q. 3. cap. In præsentia* 8. *de probationib.* & sic contra Legistas

stas docet communis Theologorum, & Canonistarum, quos citant, & sequuntur Rodriq. *tom.* 2. *qq. Regular. q.* 77. *art.* 1. Sanchez *lib.* 7. *moral. cap.* 12. *quæst. ult.* Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 140. Covarruv. *c.* 1. *de Testament. num.* 1. Layman *loc. cit.*
12 *n.* 7. Religiosus ad Episcopatum translatus, quamvis fuerit Ordinis Mendicantium, & etiam Ordinis Minorum, est capax Hæreditariæ successionis, ita tamen, ut bonorum sola administratio ipsi acquiratur, Dominium vero Ecclesiæ cui præest; Rota *in Urgellen. Hæreditatis* 24. *Maii* 1619. *par.* 4. *recent. tom.* 2. *dec.* 115. *n.* 22. Bartol. *in tract. Minorum lib.* 4. *dist.* 3. *cap.* 3. cum aliis allegatis *arg. cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *quæst.* 1. Vide verb. *Episcopus art.* 7. *n.* 11. 12. 13. *& sequent.*
13 Hæredes ab intestato succedunt sequenti ordine. Primo, ante omnes legitimi liberi, tum mares, tum feminæ Dominii capaces, æqualibus portionibus, in quorum mortuorum locum succedunt nepotes in stirpem, non in capita, *Novella Justiniani* 118. *collat.* 9. *c.* 1. Secundo, deficientibus liberis, ac Nepotibus descendentibus, succedunt Pater, & Mater Defuncti, si superstites sint; si vero superstites non sint, in locum Patris succedunt Avus, & Avia paterna, & in locum Matris Avus, & Avia Materna; *Authent. de Hæredib. ab intestato*. Tertio, deficientibus tam descendentibus, quam ascendentibus, succedunt Fratres, & Sorores Defuncti ex utraque parte conjuncti æquis portionibus, exclusis iis, qui ex solo Patre, vel sola Matre conjuncti sunt, atque in illorum mortuorum locum etiam succedunt Nepotes; *Auth. Itaque, Cod. communia, de successionibus*. Quarto, deficientibus Fratribus, & Sororibus ex utraque parte conjunctis, ac eorum Filiis, succedunt Fratres, ac Sorores ex una tantum parte conjuncti respective ad bona profecta, ut qui ex parte Patris conjuncti sunt, succedant in bonis a Patre profectis, & qui ex parte Matris conjuncti sunt, succedant in bonis a Matre provenientibus, in reliquis communibus bonis æqualiter omnes, ut docet Glossa communiter recepta *in cit. Auth. Itaque, Cod. communia, de successionibus*. Quinto, deficientibus omnibus fratribus, & sororibus, eorumque Filiis, succedunt propinquiores collaterales usque ad decimum gradum, civili computatione facta æquali divisione in capita, nulla habita ratione, utrùm ex utraque, vel ex una tantum parte conjuncti sint, dummodo in eodem gradu vicinitatis conjuncti sint; *Authent. de Hæredib. ab intestato c.* 3. *& Authent. post Fratres, Cod. de legitimis Hæredibus*. Sexto, deficientibus etiam Hæredibus collateralibus usque ad decimum gradum, succedit conjux Defuncti, nisi inter eos fuerit divortium; *l. unic. ff. & C. Unde vir & uxor*. Septimo denique, si ab intestato decedentis, neque consanguineus ullus, neque uxor extet, succedit Fiscus in omnibus bonis Laici quidem ab intestato Defuncti, Fiscus sæcularis, Clerici vero sic ab intestato Defuncti, Fiscus Ecclesiasticus; *l. Vacantia* 4. *Cod. de bonis vacantibus, & cit. l. unic. Cod. Unde vir & uxor*. Vide tamen verb. *Successio ab intestato*, ubi fusius de omnibus.
14 Hæredibus descendentibus, scilicet Filiis, ac in illorum defectu Nepotibus, si non adsit aliqua justa causa ex illis quatuordecim assignatis sub verb. *Exheredatio*, eos exheredandi, debetur semper legitima portio, quæ est Triens Hæreditatis, si non sint plures liberi quam quatuor; & Semis, si sint plures quam quatuor; *Authent. de Triente, & Semisse, Authent. Novissima, Cod. de inofficios. Testament.* In supradicto descendentium numero computandi sunt etiam, qui Hæreditati renuntiarunt, non tamen qui legitime sunt exhæredati, aut ob Religionis Professionem incapaces facti sunt: Cum hoc tamen discrimine, quod liberi immediati eorumque Nepotes singulares, de illa portione legitima participent in capita; Nepotes autem unius plures, tamquam unius Patris personam repræsentantes, etiam unius tantum portionem participent in stirpem; *Instit. de Hæredibus ab intestato, §. Cum filius*. Unde dantur communiter sequentes versus.

Quatuor, aut infra dant natis Jura Trientem;
Semissem vero dant natis quinque vel ultra.

In defectu autem descendentium, legitima portio 15
ascendentium est semper *Triens* Hæreditatis, immediate debita parenti utrique, vel uni superstiti, & neutro superstite in locum patris succedunt Avus, vel Avia Paterna, & in locum Matris, Avus, vel Avia Materna; *Authent. de hæredib. ab intestato*. Talis au- 16
tem legitima portio debet relinqui omnibus supradictis Hæredibus sine ullo onere, aut gravamine; alioquin apposita onera, & gravamina habentur pro non appositis: *l. Quoniam, Cod. de inoffic. Testament.*
Quod si alicui descendenti, aut ascendenti relin- 17
quatur pro legitima minor portio quam supra assignata, competit ei actio ad petendum complementum Legitimæ, quæ actio durat ei usque ad 30. annos; *l. Omnimode, Cod. eod. & Authent. Et cum de appellat. cognoscitur, §. hæc autem dispofuimus*, & sic ex communi sententia Gomez 1. *resolut. c.* 11. *n.* 23. Molina *disp.* 177. Layman *loc. cit. num.* 11. Si vero sine justa 18
exhæredandi causa non solum minor portio, quam assignata, sed nulla relinquatur pro Legitima, Testamentum ipso jure est nullum, quoad extranei Hæredis institutionem (non item quoad Legata, Commissa, & alia) *Authent. Ex causa, Cod. de liberis præteritis*; & præterito Hæredi competit actio triginta annorum ad Testamentum nullum dicendum; Glossa communiter recepta *in l. Licet verb. Longe, Cod. de jure deliberandi*. Quod si autem legitima causa exhæ- 19
redationis sit Testamento inserta, sed ab Hærede instituto probari non possit, tunc competit Hæredi necessario querela inofficiosi Testamenti, per quam evacuabit Testamentum quoad Hæredis extranei institutionem, sed necessario absolvenda intra quinquennium; *l. Si quis filium* 34. *leg. Scimus* 36. *Cod. de inoffic. Testam.* & ex communi docet Jul. Clarus *q.* 40. *num.* 5.
Pater quamvis non teneatur instituere Hæredes Fi- 20
lios naturales, si tamen Filiis legitimis careat, potest eos instituere, & eis quomodolibet sua bona relinquere, dummodo Parentes, si supersint, legitima portione non priventur; *Auth. Licet; Cod. de naturalibus Liberis*. Si autem Filios legitimos habeat, non 21
potest Pater relinquere Filiis naturalibus plusquam unam Hæreditatis unciam, seu duodecimam partem; *Authent. quibus modis naturales efficiantur sui: & cit. Authent. Licet; Cod. de naturalib. liberis*. At vero 22
Matri Filii naturales succedunt cum legitimis tam ex Testamento, quam ab intestato, ubi jus commune observatur; *leg.* 5. *Si qua Illustris, Cod. ad S.C. Orficianum*. Filii vero spurii ex damnato coitu nati suc- 23
cede-

cedere non possunt nec Patri, nec Matri, neque per
Testamentum, neque ab intestato, neque per sub-
stitutionem; *l. Si quis incestii*, *Cod. de incestis nuptiis*,
leg. 1. Cod. de naturalibus liberis, *Novella 74.c.4.& 6.*
Licet possit spurius in delectu Hæredum necessario-
rum institui Hæres ab Avo, licet sit natus ex Filio
spurio ejusdem Avi, quia ille, qui instituitur, non
est Filius spurius Testatoris, sed nepos, & cit. Leges
loquuntur solum de spuriis Filiis, & non de Nepoti-
bus; & a fortiori possit institui ab Avo Filius legiti-
mus, vel naturalis Filii spurii, quia ille Nepos non
est spurius; Lugo *de justit. & jure disp. 2. n. 116.* cum
24 Sanchez, & Vasquez ibi citatis; & plures alii. Te-
nentur tamen Parentes alere ipsos Filios spurios; *cap.
Cum haberet 8. de eo, qui duxit in Matrimonium, quam
polluerat adulterio*, ibi in fine: *Solicitudinis tamen tuæ
interest, ut uterque Parentum liberis suis, secundum
quod eis suppetunt facultates, necessaria subministret*;
25 vid. verb. *Filius a n. 126.* Hæredes Patris habent ean-
dem obligationem alendi spurium, si Pater non pro-
viderit; Lugo *de justit. & jur. d. 24. num. 125.* La Croix
lib. 3. part. 2. num. 1167. & alii. Item ascendentes
Paterni, si Pater, aut Hæredes deficiant; Lugo *loc.
cit. num. 136.* La Croix *loc. cit. num. 1167.*
26 Hæres semel non potest definere esse Hæres; Rota
part. 4. tom. 2. dec. 466. num. 3. & 6. part. 5. tom. 2.
27 *decis. 486. part. 12. decis. 322. num. 10.* Limita tamen
ex causa superveniente, cum tunc possit definere es-
28 se Hæres; Rota *part. 2. dec. 75. n. 11.* Hæres Hæredis
reputatur etiam Hæres primi Defuncti; Rota *part. 9.*
29 *tom. 1. dec. 301. part. 14. dec. 227. num. 2.* Dictio *Hæ-
res* comprehendit tam masculos, quam feminas in
materia indifferenti; Rota *part. 9. tom. 2. decis. 383.
num. 16.* Secus autem in materia differenti, & ubi con-
stat de contraria mente statuentium, quo casu restrin-
30 gitur ad solos masculos, *ib. num. 17.* Hæres Tutoris
tenetur de neglectis, & ad usuras pupillares, Rota
31 *part. 11. dec. 69. n. 3.* Hæres uxoris tenetur alere Ma-
ritum inopem; Rota *part. 18. tom. 1. dec. 30. num. 1.*
Prout tenetur præstare evictionem Viro, cui bona Fi-
deicommissa in Dotem constituta sunt, quando evi-
ctio fuit promissa; Rota *part. 18. tom. 2. dec. 606. n. 4.*
32 Deficiente Hærede scripto ante Testatorem, Hæredi-
tas devolvitur Hæredi ab intestato; Rota *part. 11. dec.
84. num. 1.*
33 Hæredis voluntas servanda est circa funera Defun-
cti; *Sac. Congr. Rit. in Ferrarien. 7. Sept. 1613. apud
Aldan. in compend. Canonic. resol. lib. 2. tit. 8. num. 26.*
34 Hæredes Defunctorum pro illis ad sepulturam asso-
ciandis numerum ceræ sibi benevisum, quolibet con-
trario prætextu per Parochum deducto non obstante,
subministrare valent; *Sac. Congr. Episcop. & Regul.
in Cassanen. 5. Maii 1617.* penes Aldan. *loc. cit. num. 27.*
35 Hæredes Defunctorum possunt vocare numerum Re-
ligiosorum sibi benevisum in deferendis Cadaveribus
ad Ecclesias; *Sacr. Congr. Rit. in Camerinen. 21. Nov.
1627.* penes Barbosam *in summa Apostolic. decis. verb.
Hæres num. 3.* & eadem *Sac. Cong. sub die 14. Jan. 1649.*
Electio, & numerus Religiosorum pro associandis
Cadaveribus, ad libitum Hæredum Defunctorum
spectat, & pertinet, & ita ubique servatur, prout
antea *Congr. Rit. decrevit 14. Januarii 1649.* Sic *Sac.
Congr. Conc. 30. April. 1660.* Item *eadem Sac. Congr.
Concil. in Papiens. 27. Decemb. 1667.* decrevit ut se-
quitur: *Non sunt a Parochis cogendi, & compellendi Defunctorum Hæredes, ut si duodecim V. G. Fratres vocent ad associandum Cadaver, totidem omnino pares numero Clericos seculares vocare debeant*; & sic sæpe sæpius tum *Sac. Congreg. Rit.* tum *Sac. Cong. Conc.* tum *Sac. Congreg. Episcop. & Regul.* & signanter *in Alexandrina 10. Sept. 1688.* ut sequitur.

Eminentissimi, e Reverendissimi Signori.

Il Guardiano de' Minori Osservanti del Convento di 36
S. Bernardino nella Città d' Alessandria umilissimo Oratore dell' EE. VV. riverentemente espone, che essendo morto in detta Città il quond. Giovanni Vitali, e dovendosi seppellire nella Chiesa dell' Oratore, e perciò invitati tutti i suoi Religiosi ad accompagnare il Cadavere, pretesero li Signori Canonici della Catedrale impedire il trasporto di quello, asserendo doversi chiamare a tal accompagnamento in egual numero i Sacerdoti Secolari, e Regolari; ma perchè Monsignor Vescovo, attese le buone ragioni dell' Oratore decretò a suo favore; li Canonici fecero protesta di non esser con quell' atto pregiudicati. Ricorre per tanto esso Guardiano alla retta giustizia delle EE. VV. supplicandole, che come altre volte, e da cotesta Sac. Congregazione, e da quelle del Concilio, e de' Riti, è stato determinato, che sia in arbitrio degli Eredi del Defonto chiamare i Religiosi, e Preti secolari in qual numero più li piaccia degli uni, e degli altri, così vogliano degnarsi determinare ancora nel presente caso, che ec.

Sacra Congreg. Eminentissimorum, & Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, attentis narratis, censuit Oratori dandam esse declarationem alias editam, nempe esse ad libitum disponentium, seu ipsorum hæredum convocationem Cleri, & Fratrum, quos ipsi maluerint.

Romæ 10. Septemb. 1688.

G. Card. Carpineus.
B. Panciaticus Secret.

Et hoc Decretum reperitur Authenticum in Archivio hujus Conventus S. Bernardini Alexandriæ. Et idem statuit Alexander VII. Constitut. incip. *Alias* apud Theatr. Regular. verb. *Sepultura*. Et sic novissime etiam Benedictus XIII. Constit. incip. *Pretiosus*, §. 70. ibi: *Volentes numerum Fratrum associare debentium fore libere determinandum per hæredes, defuncti, nullo habito respectu ad numerum Clericorum sæcularium*. Et idem jam decreverat Sac. Congr. Episcop. & Regularium in Albinganen. non obstante Synodo Provinciali, ac concordia, & affertur Decretum ad litteram.

Eminentissimi, e Reverendissimi Signori.

Il Priore, e Frati del Convento di S. Agostino della Terra della Pieve, Diocesi d' Albenga, riverenti espongono all' EE. VV. come per la morte del già Pietro Gherardi, che s'haveva eletta la sepoltura nella Chiesa degli Oratori, l' Arciprete Curato di quella Collegiata pretese di non voler andare a levare quel Cadavere, che era nella sua Parocchia, mentre si osservava una concordia

cordia seguita fra loro, e praticata fin' ora da molti anni in quà, che quando intervenivano alla detta Associazione due Regolari, dovessero anche intervenirvi col Curato due Preti del Clero, tanto più per esser ciò stato disposto, e decretato dal Sinodo Provinciale di Genova, confermato nel 1574. dalla Sac. Congregazione del Concilio d'ordine del Sommo Pontefice di quel tempo a relazione della medesima Sac. Congregazione, ed anco con lettere di questa Sac. Congregazione del 1600. che ne ordinò l'osservanza. E perchè gli Eredi del detto Gherardi nell' Associazione di detto Cadavere non vi vollero che li Frati di S. Agostino, ed il solo Arciprete Curato, quale ricusò d' andarvi, mentre non v' interveniva tutto il Clero, e non si osservava detta concordia, e Sinodo; onde gli Oratori levarono il Cadavere, e lo condussero alla Chiesa, per dargli sepoltura senza l' Arciprete. Per tanto li medesimi Oratori reclamando da tal Decreto, e concordia supplicarono umilmente l' EE.VV. dichiarare esser lecito, ed in arbitrio de' Defonti, o de' suoi Eredi, o che abbino, o che s' eleggano sepoltura nella Chiesa de' Regolari, di poter chiamare quanti, e quali Regolari vogliono per associazione di Cadaveri alle dette loro Chiese de' Regolari, benchè non vi siano chiamati Preti, o alcun de' Preti Secolari; purchè non s' escluda il Parroco. Ed essendo state da questa Sacra Congregazione maturamente considerate, e discusse le ragioni addotte da ambe le parti, proponente l' Eminentissimo Sign. Cardinale d' Elci, fu risoluto, e dichiarato sotto li 23. Nov. 1663.

Synodum non comprehendere Regulares in casu de quo agitur. Ideoque esse ad libitum disponentium, seu ipsorum heredum convocationem Cleri, & Fratrum, quos ipsi maluerint, non attenta præfata concordia; ceterisque in contrarium allatis non obstantibus quibuscumque &c.

Alla quale dichiarazione, e Decreto non quietandosi il medesimo Arciprete, e Collegiata, hanno con nuove istanze, e motivi fatto nuovamente ricorso a questa medesima Sacra Congregazione per la moderazione, e revocazione di detta dichiarazione, o Decreto.

Supplica perciò Fr. Geronimo Valvasori da Milano Procuratore e Generale di S. Agostino, unitamente con gli Oratori l' EE. VV. Reverendissime di confermare la suddetta resoluzione. Che &c.

Sacra Congregatio Eminentissimorum S.R.E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, attentis narratis, reque denuo, auditis Partibus, Eminentissimo Ilcio referente, mature discussa, statuit, ac decrevit standum esse in decisis, quibuscumque non obstantibus.

Romæ 27. Martii 1664.

M. Card. Ginettus.

Loco ✠ Sigilli.

E. Episc. Camer. Sec.

37 Hæres ab intestato tenetur solvere Legatum pium relictum in testamento profano nullo; Rota *part. 6. recent. decis.* 108. *num.* 23. & 24. & late *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 484. *num.* 3. & in *Cæsaraugustana Testamenti* 9. *Martii* 1671. *dec.* 65. *num.* 14. *part.* 17. *recent.* Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Const.* 10. *Innocent. III.* & alii pas-
38 sim. Hæres detrahat Trebellianicam contra Ecclesiam mediate substitutam, data cautione restituendi eam, si substitutio purificabitur pro Ecclesia; Sabell. *diversor. tract. vers. Trebellianica num.* 20. citans plures alios; Card. Petra *l. c. n.* 76. & alii passim. Hæres ex Testamen- 39
to per lapsum triginta annorum præscribit contra Legatarios, vel coheredem; Ancharan. *in cap. Sine possessione num.* 7 *in fin. de regul. Jur. in* 6. Bald. *de præscript. part.* 3. *qu.* 13. *num.* 9. Pax Jordan. *tom.* 2. *l.* 10. *tit.* 7. *num.* 306. & *tom.* 3. *l.* 14. *tit.* 24. *n.* 26. Card. de Luca *de credit. disc.* 131. *num.* 21. Card. Petra *tom.* 1. *comment. ad Constitut.* 4. *Honorii III. num.* 98. citans Rotam, & varios alios.

Heredes personæ excommunicatæ præstent cautio- 40
nem de satisfaciendo parti, antequam Excommunicatus Defunctus absolvatur; *Sacr. Congreg. Immun. in Aquilana* 13. *Aug.* 1689. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 387.
Successio in hereditate bonorum omnium Sacerdotis 41
mortui absque herede spectat ad Episcopum, non ad Cameram Ducalem, ad effectum disponendi juxta regulas Canonicas; *Sac. Congr. Imm. in una Burgi S. Domnini* 26. *Augusti* 1689. *lib.* 1. *Decret. Altovit. p.* 190.
Heres institutus sub conditione ne mulierem inhone- 42
stam in Uxorem ducat, hereditatem amittit, si idem præceptum non servat; *Sac. Congr. Conc. in nullius* 19. *Decemb.* 1626. *lib.* 13. *Decret. fol.* 162. Heredem qui 43
vult facere Ecclesiam, Consanguineis exheredatis, quærat alterum qui suscipiat, non Augustinum, immo Deo propitio neminem inveniet; *cap. Quicumque* 43. *caus.* 17. *q.* 4. ex verbis S. Augustini *serm.* 52. *de vita Clericor.*

Heredes, aliique Executores post hereditatem adi- 44
tam, & inventarium confectum statim tenentur solvere legata, & alia exequi, quæ Defunctus præceperat, nisi justo impedimento excusentur, & ad hoc a Judice cogi possunt; *l. Cum res* 47. *in princ. ff. de Legatis* 1. *l. Si Domus* 71. *§.* in pecunia *ff. eodem, cap. Si heredes* 6. *de Testam.* Quamvis enim heredes, aliique Executores non incurrant pœnam ab ipso jure statutam, nisi intra tempus a jure determinatum voluntatem Testatoris exequi negligant, potest tamen Episcopus per Censuram Ecclesiasticam, vel etiam alius Judex per interdictum administrationis bonorum defuncti, vel alias pœnas arbitrarias etiam ante annum compellere heredes, & Executores testamentarios ad implendam voluntatem defuncti, non tantum quoad causas pias, sed etiam profanas, nam heres cum primum potest, tenetur solvere Legata, & alia relicta in Testamento per leges citatas; Abbas *in cit. cap. Si heredes num.* 5. Covarruv. *ibid. num.* 4. Card. *ibid.* Pirhing. *lib.* 3. *Decret. tit.* 26. *num.* 129. Reiffenstuel *ibid. num.* 792. & alii. Dominium enim rei Legatæ adita hereditate statim transit in Legatarium, *§. Nostra autem, Instit. de Legatis*, & ibi Gloss. *verb. Per iterum*, *juncta additione & l. A Titio* 64. *ff. de furt.*

Heredes, aliique executores tenentur adimplere De- 45
functi voluntatem intra annum computandum non a die mortis Testatoris, sed a die monitionis factæ per Judicem, & si semel moniti negligant, perdunt omne id, quod eisdem alias ex Testamento competit, sive hereditas, sive Legatum sit, textu expresso *in Authent. Hoc amplius, Cod. de Fideicomm.* ibi: *Monitus a Judice intra annum non implet*; & *Novell.* 1. *cap.* 1. *§.* 1. *cap. Nos quidem* 3. *de Testamentis*, ibi: *Ut eam commoneas, quatenus infra annum &c.* & ibi Fagnanus *n.* 2. Abbas antiquus *num.* 1. Hostiens. *num.* 2. Joan. Andr. *num.* 6. Ancharan. *num.* 5. & 6. Butrius *num.* 9. Abbas Siculus *num.* 3. & alii passim. Et concordat *Authent. de*

*de hered. & Falcid. §. Si quis autem, in princip.cap.*1. *collat.* 1. ubi etiam una tantum monitio, ut præcedat, requiritur; idem etiam desumitur ex *cap.Si heredes 6. de Testamentis*, ibi: *Si heredes jussa Testatoris non adimpleverint* (supple intra annum juxta *cit. Authent. Hoc amplius & cit. cap. Nos quidem*) *ab Episcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta est, Canonice interdicatur, cum fructibus, & ceteris emolumentis, ut vota Defuncti adimpleantur.* Ratio autem hujus pœnæ privationis datur *in l.Si patroni* 55.*§. Sed nec illud, ff. ad S. C. Trebell.* ubi dicitur: *Cur enim non videatur indignus, ut qui destruit supremas Defuncti preces, consequatur aliquid ex voluntate?*

46 Limitatur tamen hæc pœna privationis totius hereditatis in heredibus necessariis tam descendentibus, quam ascendentibus, qui licet sint negligentes in adimplenda ultima voluntate Testatoris, non ideo tamen debent privari sua Legitima, quæ illis non ex voluntate Testatoris, sed juris dispositione obvenit, & quasi jure naturæ est debita; *cit. Authent.Hoc amplius, Cod. de Fideicomm.* Abbas *in cit. cap. Si heredes num.ult.* & ibid.Covarruv.*n.9.*Pirhing *loc.cit.num.*126. Reiffenstuel *loc.cit.num.* 794. & alii. Nisi forte hereditas sit talis, quæ dividi non possit, uti sunt Regna, Ducatus, & hujusmodi; *arg. cap. Licet. 6. de Voto*, ubi Filio Regis Hungariæ indicitur privatio Regni, si defuncti Patris voluntatem non adimpleat; Cum enim Regnum dividi non possit, ideoque nec legitima ex eo detrahi potest; Gloss. ibidem *verb.Privandum*, Silvester *verb.Testament.* 2.*qu.*10. *dict.* 5. Pirhing *loc.cit.num.*126.Reiffenst.*loc.cit.num.* 794.& alii.

47 Relicta ad pias causas integre solvi debent ab heredibus, aliisque Executoribus infra sex menses a die insinuationis Testamenti numerandos; Et si intra tale tempus cessante legitimo impedimento id negligant, debent in pœnam restituere Legata cum omnibus fructibus, & omni augmento, & emolumento, quod a tempore mortis Testatoris ex iis percipi potuit; *Auth.de Eccles.Titul.§.Si autem heres, versic. Si autem Legatum, cap.*12.*collat.*9.Fagnan.*in cit.cap.Nos quidem* 3.*de Testament.num.*7.& 8.Pirhing *loc.cit.num.* 127. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 796. & communis alio-

48 rum. Quod si heredes, vel alii Executores bis admoniti ab Episcopo dispositionem Testatoris ad causas pias adimplere neglexerint, etiam ante annum elapsum privantur omnibus commodis ex Testamento eisdem relictis competentibus; textu expresso *in cit. Authent.§.Si quis autem pro redemptione, versic.Si autem qui hoc facere jussi, cap.*11.*collat.*9.Bartol.& Salicet. *in Authent.Hoc amplius, Cod.de Fideicomm.*Covarruv. *in cap.Si heredes 6.de Testamentis num.*5.& Abbas *ibid. num.*5.Layman *loc.cit.cap.*11.*num.*13. Pirhing *loc. cit. num.*127. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 795.& alii passim.

49 Si autem heredes perperam negent legata esse relicta Ecclesiis, vel aliis piis causis, & in illa negatione persistant usque ad sententiam, condemnandi sunt in duplum, ut expresse statuitur *in §. Item mixta, Instit. de action.* & tenent cum communi aliorum Doctores mox citati.

50 Si heredes, vel executores semel admoniti, intra annum dispositionem a Testatore factam præsertim circa causas pias adimplere neglexerint, potestas exequendi devolvitur ad Episcopum, textu expresso *in cit.Authent.de Eccles.tit.c.*10.& *cap. Nos quidem* 3. *de Testamentis.* Quod si bis admoniti talem dispositionem 51 adimplere neglexerint, etiam ante annum dicta exequendi potestas ad Episcopum devolvitur; *cit. Authent. de Eccles.tit.cap.*11.*§.Si autem qui hoc facere jussi*, & concordat *l.Nulli, Cod.de Episcop. & Cleric. &c. Tua nobis* 17. *de Testamentis*, & Conc. Trid. *sess.*22. *c.*8. & expresse tenent Covarruvias *in cit. c. Nos quidem* 3. *de Testament.n.*8.Abbas *ibid.num.*11.Fagnan.*ibid.num.*9. & 10.Innocent.*ibid.num.*2.Reiffenst.*loco cit.num.*797. & alii. Immo Fagnan.*loco cit.num.*10.Innocent.*loc.cit.* 52 *num.*2.Hostiens.*ibid.n.*6. & alii sustinent, Episcopum, Herede, vel Executore negligente, succedere in facultatem exequendi etiam ad non pias causas, & rationem reddunt cum ipso Fagnano *loc.cit.num.*10. Abbas *ibid.num.*8.Butrius *ibid. num.*6.quia, dicunt ipsi, quælibet defuncti voluntas potest dici pia, *l.* 1.*Cod. de sacrosanct.Eccles.*

Assignare fundum favore Capellaniæ Heredem non 53 potuisse, & assignationem non sustineri, respondit *Sac.Cong.Conc.In Viterbien.*20.*Sept.*1727.*ad* 1. *dub.ut patet in Thesauro resol.Sac.Cong.Conc.dicti ann.*1727. *ubi ad longum.* Quando enim non sunt a Fundatore certa bona determinate taxata, censentur obligata omnia bona Hereditatis ad sustinenda onera Capellaniæ. E contra autem quando a Testatore pro certa Missarum, & Anniversariorum celebratione alicui Ecclesiæ relictus est determinatus fundus; si dictus taxatus fundus deinde extinguatur, non tenetur Heres alium fundum in locum illius substituere; *Sacr.Congr. Concil. in Albanen.* 10. *Martii* 1742. etiamsi sit opulenta Hereditas; quia cum legatum incipiat ab assignatione bonorum, nonnisi taxativum censeri debet, siquidem si Testator non gravavit Heredes ad solvendam annuam præstationem respondentem oneri Missarum, sed certa ab eadem hereditate segregavit bona, quæ voluit subjecta oneri designato, conjecturæ qualescumque sive a perpetuitate legati, sive ab hereditatis opulentia desumptæ, nimis vagæ, ac imbecilles æstimantur, ut judicetur contra Regulam passim servatam in dicta Sac. Congreg. Concil. nempe quod non sit substituendus alius fundus, quoties Legatum incipit ab assignatione bonorum, sunt enim ad id certa bona determinate taxata.

Ad dubium; An candela gestanda per Canonicos 54 in associatione funeris debeat esse ponderis ad minus quatuor librarum, vel arbitrio heredum; & an Canonici ultra dictam candelam prætendere possint unum Ducatum Regni pro quolibet Canonico; *Sac. Cong. Conc. in Trojana* 21. *Maii* 1701. *respondit Negative, quoad primam partem, sed remittendum arbitrio heredum; quo vero ad secundam partem, Negative.*

Ad dubium: An heredes defunctorum possint 55 adhibere circa Cadavera defunctorum quatitatem ceræ sibi benevisam, seu potius constet de aliqua consuetudine quoad quantitatem ceræ, eaque sit servanda? *Sacr. Congreg. Concil. in Nullius, seu Montis Cassini* 26 *Jan.* 1726 *ad VIII respondit: Esse statuendam tamen ab ordinario auditis interesse habentibus & taxa ab eodem transmittatur ad Sacram Congregationem.*

Ad dubium: An Presbyteri dictæ Ecclesiæ valeant prohibere sonum campanarum, tam de tempore obitus, quam de tempore delationis cadaveris ad aliam Ecclesiam; & quod emolumentum ab heredibus defunctorum

ctorum

56 ctorum Sacristæ debeatur in casu &c. *Ead.Sac.Cong. ib. ad XV. respondit Negative quoad tempus obitus, & pro sonitu nihil deberi, quoad tempus vero delationis Cadaveris pulsandas esse campanas, si heredes velint soluta competenti mercede taxanda ab Ordinario.*

57 Heredibus licet dumtaxat Purochum ad funus vocare; sed si velint alios Presbyteros vocare, præferendi sunt Presbyteri Ecclesiæ Parochialis, & receptitiæ in numero ipsis heredibus benevisо; *Sac. Congregat. Concil. in Nullius, seu Montis Cassini 26. Januarii* 1726.

58 Ad Heredes, & non Parochum spectat vocare quot, & quos libuerit *ad funus; Sacra Congregat. Episcop. & Regular. 4. Januarii* 1594.

59 Numerum Religiosorum, ac electionem Religionum pro associandis cadaveribus, ad heredes defunctorum pro libito voluntatis eorum spectare, & pertinere, & ita ubique in posterum servari debere declaravit *S. R. C. 4. Januar.* 1640.

60 Heredes Defuncti invitare possunt numerum Sacerdotum sæcularium, aut Regularium, immo, & Confraternitatum sibi bene visum, nec cogi possunt ad vocandum Capitulum, vel alios, sed solum Parochum, cui debetur duplum eleemosiynæ illa, quæ datur aliis Sacerdotibus simplicibus; *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. 17. Mart.* 1579. 11. *Octob.* 1580. 24. *Januar.* 1581. 11. *Januar.* 1647. & 11. *Decemb.* 1649.

61 Heredes non tenentur vocare, nisi Parochum; *Sac. Congregat. Episcop., & Regul.* 18. *Septemb.* 1646.

62 Heredes Beneficiatorum tenentur resarcire bona & domos Beneficiorum, nec non sacris supellectilibus Ecclesias providere, ex Oraculo *Clementis XI. mediante encyclica Epistola sub die* 23. *Maii* 1708. *impressa in Appendic. Synod. Fulginat. Baptistelli fol.* 167. Ursaya *in Miscellaneo Sacro, & profano primo litt. B. n.29.*

Additiones ex aliena manu.

63 Summa Heredum divisio est, ut vel testamentarii, vel legitimi sint. De testamentariis placet hic disserere. Essentia cujuscumque testamenti vel so-
64 lemnis, vel minus solemnis, consistit in *Heredis* institutione, quæ est *certi Successoris* in universum jus, quod Defunctus habuit, declaratio legitima.

65 Heredis institutio, aut necessaria, aut voluntaria est. Hæc necessaria est, quando necessario certæ personæ sunt instituendæ, vel exheredandæ hoc est, quibus debetur legitima. Sic itaque ante omnia heredes sunt instituendi liberi tam sui, quam emancipati tam a Patre, quam a Matre; *Novell.*115. *cap.* 3. immo & spurii respectu Matris; *l. 29. §. 1. de Inoffic. testam.* Quin & Nepotum quoque filiis mortuis, & posthumorum *eventualiter* habenda est ratio *Princip. & §.1. Instit. de Liber. & Post hæred. instit.* alias nativitate sua rumpunt testamentum *leg. 3. §.3.*
66 *de injust. rupt. & irrit. testam.* Huc etiam referuntur, qui in potestatem Testatoris quocumque modo post conditum testamentum recidere queunt; *l. 29. §.11.*
67 *ff. de Liber & Post. hær. instit.* Hinc consultum est, instituere hosce *eventualiter*, in quem finem Romani ex legibus varias formulas excogitarunt *l. 29. ff. dict. tit. de Liber. & Post. hered. instit.* Inde postumi alii *legitimi*, alii *Aquiliani*, alii *Vallejani*, alii *Juliani*, alii *Corneliani* dicebantur; *dict. l. 29. dict. tit. de Liber. & Post. hered. instit.* Sed nullam hodie præstant utilitatem anxiæ illæ Veterum formulæ. 68
Vide *l. 15. C. de Post. hæred. instit.* Sic etiam ex eodem fundamento utile est *eventualiter* instituere Parentes, ne liberis mortuis ante Testatorem testamentum rumpant. Dici & idem potest de Fratribus, quo casu & illis legitima debetur.

In voluntaria Hæredis institutione inspici debet I. 69
ad habilitatem Personarum instituendarum, II. ad modum instituendi.

In personis requirebatur, ut juris civilis commer- 70
cio fruerentur *l. 1. ff. ad Leg. Falcid.* tum ut Heredes scripti *certi* essent. Excludebantur propterea servi qua tales, Peregrini, *l. 6. §.2. ff. de hered. instit.* qui tamen, postquam jura succedendi illis sunt communicata, hodie institui queunt; *Auth. Omnes Peregrini, C. Commun. de Success.* Deportati, Banniti, Apostatæ *l. 3. C. de Apost.* Hæretici; *l. 4. C. de Heretic.* Collegia denique, Universitates, & incertæ personæ, nisi Collegia essent excepta; *l. 2. & l. 22. C. de SS. Eccles. l. 1. C. de Iudæis* Emendavit vero hoc Justinianus *in §. 25. & seq. Instit. de Legat.* ut tantum reprobata Collegia institui nequeant.

Sunt & qui *certo respectu* institui heredes haud pos- 71
sunt. In horum numero sunt liberi naturales, quando adsunt legitimi, tunc enim nonnisi in una uncia institui a Patre queunt; *Auth. Licet, C. de Natural. Liber. Novell. 89. cap. 12.* Si Testatoris Parentes soli supersint, in octo unciis, alias vero ex asse. Sic & incestuosi heredes a Parentibus institui haud possunt, nec Parentes incestuosi a se invicem; *l. 6. C. de Incest. Nupt.* ab aliis vero possunt.

Hæc inhabilis institutio, si palam fiat, pro non 72
scripta habetur; *l. 1. C. de Hered. Instit.* at si clam, & in fraudem Legis, lucrum ejus cedit Fisco; *l. 1. §. 1. de Jur. Fisc.*

Habilitas heredis tribus maxime temporibus consi- 73
derari debet; testamenti conditi ob Regulam Catonianam, mortis, quia testamentum per hanc confirmatur, & aditionis, quia per hanc acquiritur. Quod ultimum in hæredibus suis diversum haud est a tempore mortis. Sed jam satis de Habilitate Personarum instituendarum.

Quod attinet ad modum instituendi, I. requiri- 74
tur *ut institutio possit habere effectum*. Quamobrem ridicula est omnium hominum institutio. Diversa autem est ratio in institutione Pauperum; *l. 46. & l. 49. C. de de Episc. & Cler.* quum magis Pauperes collective sumpti in eo quo vixit Testator loco videantur instituti. Huc etiam refertur si quis Sanctum instituat, quia sic Ecclesiæ Sancto illi dicatæ debetur; *l. 26. C. de SS. Eccles.*

II *Ut fiat institutio de universis bonis*, sive unus 75
sive plures heredes sint instituti, quia jus Romanum non admittit, ut decedere quis possit pro parte testatus, pro parte intestatus; *l. 15. ff. de Legat. 1. l. 7. de Regul. Jur.* Hinc unicus in re certa institutus detracta mentione rei universam hereditatem capit; *l. 1. ff. hered. instit.* Idem & de pluribus ex certa re institutis asseritur *in l. 9. §. 13. & l. 10. & l. 11. ff. dict. tit. de hered. instit.* ut tamen hoc casu certæ rei adjectio ha-

habeatur instar prælegati in divisione hæreditatis, & ex reliquis bonis, ex æquo solvi debeat æs alienum *l. 35. §. 2. ff. eod.* Idque ipsum placuit, si quidam ex certa re sint scripti, quidam non. Hoc casu illi sunt loco Legatariorum hi vero hæredum; *l. 13. C. eod.* Deficientibus vero his, illis jus accrescendi salvum est.

76 III. *Ut institutio sit libera, non extorta* quamvis blanditiæ non sint vetitæ; *l. Ult. ff. Si quis aliq. testat. prohib.*

77 IV. *Ut sit institutio ex certa scientia; & animi sententia facta.* Hinc nequit in alterius arbitrium conferri; *l. 32. ff. eod. aperte* scilicet, bene tamen *tacite* per conditionem; *l. 68. ff. eod. l. 1. ff. de Legat. 2.* vel si consideratur tamquam arbitrium boni viri; *l. 1. ff. de Legat. 2.* De jure vero Canonico hoc simpliciter admittunt *ob cap. 13. de Testam.*

78 V. *Ut sit concepta verbis dispositis, & directis.* Intellige tamen de jure veteri, nam sublatum est hoc requisitum *per l. 15. C. de Testam.* adeoque qualiscumque declaratio tacita vel expressa hodie sufficit; Vide omnino Harprect. *de Tacit. Institut. Hæred.*

79 VI. *Ut sit sincera, non captatoria.* Confer vero hic Thomas. *disput. de Captator. & in primis* Bynkershoek *in opuscul. de Captat. Institut.*

HERMAPHRODITUS.

1 HErmaphroditi, seu Androgini sic dicuntur, eo quod in ipsis uterque sexus appareat; *Herma* enim apud Græcos masculus est, & *Aphrodi* Femina nuncupatur; de quo videndus S. Augustinus *de*
2 *Civitate Dei lib. 16. cap. 8.* (*a*) Dari hujusmodi Hermaphroditos, seu Androginos participantes de utroque sexu, apud omnes est in confesso, teste ipsamet experientia, & plures referuntur passim a Doctoribus, ut videre est apud Pignatell. *tom. 4. consult. 34. per tot.* Torell. *in demolog. lib. 2. cap. 17.* Ursayam
3 *Instit. crimin. lib. 3. tit. 5. a num. 205.* Ubi ex variis auctoribus varios refert hujusmodi casus, inter quos unum de quadam Moniali in virum conversa, quæ a Monasterio expulsa, fuit exinde ut perfectus vir ordinatus Sacerdos, & factus Canonicus S. Mariæ in Via lata de Urbe, qui fuerat prius Monialis in quodam Monasterio ejusdem Urbis; is fuit filius Laertii Cherubini, qui obiit 23. Maii 1626. fuitque sepultus in Ecclesia S. Mariæ de Scala, teste Abb. Piazz. *nella Gerarch. Eccles. nella Diacon. della Scala fol.* 4
1877. Immo apud Indos, & maxime in Provincia Floridæ in America tanta est Hermaprhoditorum copia ut eo quia robusti sunt, & exosi, jumentorum loco inserviant; prout de dicta Provincia Floridæ testatur Jason. *in Theatr. Orb. terrar. tom. 3.* his verbis: *Abundat Regio Hermaphroditis, quorum servili opera, mancipiorum, jumentorumque loco utuntur*, quem refert etiam Verricell. *in tract. de Apostolicis Missionibus tit. 14. Miscellan. qu. 196. dub. 1. num. 2.* qui Auctor *ibid. & dub. sequent.* ex Demetrio, Plinio, & Æliano probat, Lepores utrumque sexum habere, & mutuo coitu absque Feminis eorum speciem propagari; darique Hermaphroditos parem, & perfectam potentiam habentes gignendi, & pariendi. Et de facto Thom. Franc. de Remoral. *cons. 25. per tot.* Ursaya *Instit. crimin. lib. 3. tit. 5. num. 215.* & alii, referunt curiosum casum duorum Hermaphroditorum, qui inter se Matrimonium tamquam vir, & femina contraxerunt, & deinde ambo inventi fuerunt gravidi. 5

6 Quamvis factos esse ex mulieribus viros multos referatur, nunquam tamen mares viri in feminas mutantur, nec id fieri posse affirmant medici; teste Card. de Lugo *respons. moral. lib. 1. dub. 31. num. 3.* repugnante scilicet natura, quæ semper expetit dignius, & indignori resistit. Immo volunt plurimi, casus relatos de feminis mutatis in viros non esse intelligendos de vera mutatione, seu de conversione a Femina in marem, sed illas fuisse Hermaphroditas, seu Androginas, referendo apparitionem utriusque sexus Clytoridi, de quo Amenus *de delict., & pœnis tit. 4. §. 11. num. 18.* ubi refert, quod id vidit Papiæ anno 1669. & sic tenent Gasp. Bacchin. *de Hermaphrodit. lib. 1.* Schenchius *lib. 4. observ. in princip.* Majol. *de Irregular. lib. 1. cap. 27.* Riolan. *de Hermaphrod. cap. 8.* Zacch. *quæst. Medic. Legal. lib. 7. tit. 1. q. 8. per tot.* Cosp. *nel Giudice crimin. part. 2. cap. 7. num. 40. & sequent.* ubi quod similis casus evenit Spoleti, tempore quo studebat Senis, in qua Civitate cum tali Hermaphrodita fuit sæpe allocutus Ursaya *loc. cit. a num. 212. ad 215.* & facit casus curiosus relatus *supra num. 5.* de duobus illis Hermaproditis inter se Matrimonio conjunctis: & ambobus 8 gravidis inventis. Nec fabulosum est hoc, habere etiam mulieres suos testiculos, & genitalia æque ac viros, atque ob id non minus etiam quam viros castrari posse quemadmodum eas in Lydia castrari affirmat Alciatus *in l. Spadonum, ff. de verb. significat. & lib. 4. antiqu. lect. cap. 10. lib. 20. cap. 14.* relatus, & secutus

7 (beside "dignius, & indignori resistit. Immo volunt plurimi,")

Nota ex Edit. Romana.

(*a*) Multa congerit Auctor, quorum alia falsa, alia dubia omnino sunt. Hermaphroditus enim componitur ex vocibus græcis *Hermes*, quæ non masculum, sed Mercurium, & *Aphroditi*, quæ non feminam proprie, sed Venerem significat. Perfecti Hermaphroditi raro inveniuntur; conversio autem feminæ in marem nunquam fortasse viribus naturæ facta est, deceptique sunt, qui pudendarum partium conformationem inspexerunt. Fide digna Floridæ descriptio adhuc desideratur. Lepores utrumque sexum non habent; Joan. Faber Epos, in Hist. Mexic. f. 812. Diu me torsit, inquit, de Leporibus dubitatio an persuasio, omnes ad unum Hermaphroditos esse. Ideo cum Nobiliss. Julio Sinibaldo venationibus deditissimo (qui ultra centum Lepores domi suæ, h. e. in oppido Montis Leonis Spoletanæ Diœceseos cepit uno anno) omnes Lepores accurata sectione perquisivimus: inter quos centum, vix quatuor masculos invenit, reliqui omnes feminæ, & quod mireris, pleræque gravidæ fuerunt, in his omnibus distinctissimum sexum invenit, & agnovit, & feminea quidem vasa genitalia, in feminis virilia in masculis &c.

9 tus a Pignatell. *tom.4. consult.34. num.1.* Immo quod mas, & femina solum accidentaliter inter se differant & quod genitalia viri, ac feminæ solo situ distinguantur, ut quod vir habeat genitalia foris, eo quia propter ejus caliditatem expellantur, & femina contineat intus, eo quia propter ipsius frigiditatem intus retineantur, tenet communis Græcorum, & Arabum Medicorum sententia, ut Galenus, Ægineta, Avicenna, Rasius, & alii apud Andream Laurentium *Histor. anatom. lib. 7. quæst. 8.* Unde Galenus *l. 2. de semin.* sic precise ait: *Est enim proportio maxima inter genitalia masculi, & feminæ; Omnia quidem genitalia membra tum masculus, tum femina habere eadem videntur, positione tantum, & magnitudine differentia; Quin & vasa testes nutrientia utrique sexui ex eisdem venis, & arteriis procedunt*; & consimiliter habent plurimi alii.

10 De Hermaphroditis aliqui per jocum interpretantur Textum *in cap. Omnes utriusque sexus de pœnit. & remission.* quos citat. Nevizzan. *in Sylv. Nuptial. lib.5. fol. 531. num.36.* & Paschal. de Orco *in Apolog. cap.9. n. 19. impressa post dissertat. Cosciæ*, Ursaya *in Miscellan. Sac. & profan. Canon., & Civil. part. 2. litt. H. n. 5.* & ut refert Bellarmin. *tom.3. Controversiar. lib.3. cap. 13. de Pœnitentia*. Calvinus Hæresiarca *lib. 3. Institutionum c. 4. §. 7.* sic expresse dicit; ibi: *Nam quod jubent boni Patres, omnem utriusque sexus quotannis semel proprio Sacerdoti confiteri omnia peccata, faceti homines lepide excipiunt, hoc præcepto teneri solos Hermaphroditos, ad neminem vero spectare, qui sit vel mas, vel femina.* (a)

11 Hermaphroditus est irregularis, & ordinari non potest absque Papæ dispensatione; Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 203.* Piasec. *in praxi part. 1. cap. 1. art. 3. num. 2.* Majol. *de Irregularitat. lib. 1. cap. 23. num. 13.* Pignatell. *tom. 4. cons. 34. n. 9.* Monacell. *tom. 3. tit. 1. formul. 36. num. 30.* Lugo *respons. mo-*

12 *ral. lib. 1. dub. 31. num. 1.* & alii passim. Hinc Hermaphroditus, in quo prævalet sexus virilis, potest quidem valide, sed non licite ordinari; Sayrus *de Cens. lib. 6. cap. 8. num. 24.* Monacell. *loc. cit. n. 30.* Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 203.* Tolet. *lib. 1. cap. 25. n. 4.* Suarez. *de Censur. disp. 52. sect. 3.* Molphesius *in summa tract. 2. cap. 1. num. 46.* Rosignol. *de Ordinib. Eccles. part. 1. quæst. 3. art. 1. n. 10.* & alii; & ratio quod possit *valide* ordinari est, quia prævalente sexu virili, reputatur ut masculus, per textum *in l. Quæritur 10. ff. de statu hominum*; & quod *illicite*, est quia est irregularis, unde non potest licite ordinari, nisi accedente Pontificis dispensatione. 13
Si vero in Hermaphrodito neuter sexus prævaleat, sed æque invalescat sexus virilis, & muliebris, non potest nec licite nec valide ordinari; Sayrus *loc. cit.* Monacell. *loc. cit.* Valentia *t. 4. disp. 9. qu. 4. punct. 1.* Suarez. *t. 5. disp. 51. sect. 2.* Henriquez *lib. 10. cap. 16.* Fornarius *de ordine cap. 3. num. 1.* Navarr. *cons. 8. de ætat., & qualit. Ordin.* Avila *de Censuris part. 9. disp. 3. dub. 5*, Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 106. num. 10.* La Croix *lib. 6. part. 6. num. 2215.* Rosignol. *loc. cit. num. 10.* & ratio est, quia talis æque est femina, quam vir, nec potest dici magis masculus, quam femina; Subjectum autem Ordinum debet esse determinate masculus ex Divina institutione, ut est communis, ac certa Doctorum. Et a fortiori nec valide, nec licite potest ordinari, si in eo prævaleat sexus femineus, quia prævalente sexu femineo Hermaphroditus habetur pro femina, *ex cit. l. Quæritur 10. ff. de stat. homin.* Fæmina autem non est capax Ordinum; *arg. cap. Mulieres, dist. 32. & cap. Nova 10. de pœnit. & remiss.* Communis ac certa. 14

Hermaphroditus, qui prævalente sexu virili per dispensationem Apostolicam fuit valide, & licite ordinatus, si postea in ipso prævaleat sexus femineus, retineret quidem illum Characterem Sacerdotalem animæ impressum, cum sit indelebilis; attamen fieret iterum irregularis; immo non posset amplius valide consecrare, vel absolvere, quia non esset amplius mas, cui soli ex voluntate Christi competit potestas Sacerdotalis; Card. de Lugo *in Respons. moral. l. 1. dub. 31. num. 4.* La Croix *lib. 7. num. 496.* Hic tamen casus non videtur naturaliter possibilis, quia vir nunquam transit in feminam, nec id fieri posse affirmant Medici, ut notat Cardin. de Lugo *loc. cit. num. 3.* & jam fuit dictum *supra num. 6.* Hermaphroditus autem, qui sexum femineum mutaret in virilem, (ut est casus possibilis, & plures accidisse refert Plinius *lib. 7. cap. 4.* & plures alii, & patet ex supradictis *num. 3.*) valide quidem ordinaretur, sed illicite sine Pontificis dispensatione; *Valide*, quia verificaretur vere, quod esset masculus, & præexistentia sexus feminei non officeret, quia consideraretur quod modo esset, & non quod erat prius; *Illicite* vero, quia esset irregularis ratione deformitatis; *arg. cap. Presbyterum 2. de Clerico ægrotant.* unde indigeret Pontificis dispensatione ut 15 16 17

Nota Romani Theologi.

(a) Poterat putidum hunc Hæreticorum jocum Auctor noster a sua Bibliotheca excludere, cum inde nihil utilitatis percipere queat Lector. Idem dicendum de casu, quem proponit, & solvit inferius *num. 15.* de Hermaphrodito; *n.* enim *seq.* naturaliter impossibilem profitetur; & quasdam res satius est omittere, quam inanibus futilibusque dictis lectoris animum inficere.

Responsio Auctoris.

Sed si id tradere potuerunt tot classici Auctores *loc. cit.* a me adducti, cur non & Ego? Nonne sic in derisum traducitur Calvinus, & apud suos asseclas, & apud alios, ut inde ea habeatur utilitas, quod spernatur ejus secta? & nonne id etiam inservit ad eruditionem? sicuti, & casus propositus, & resolutus inferius *n. 15.*, & *seq.* auctoritate Eminen. Card. de Lugo, & aliorum? Legatur quæso piissimus, & eruditiss. Clericatus *de Sacramento Pœnit. dec. 43. per tot.* ubi cum plurimis classicis Auctoribus plura satis, quam ego, discutit ac resolvit de Hermaphroditis, & in ejus argumento inter alia, sic tradit: *& circa eosdem curiosæ, sed utiles quæstiones scitu necessariæ proponuntur, atque terminantur.*

ut licite posset ordinari; Pontifex enim potest tollere omnem Irregularitatem provenientem a jure Ecclesiastico, cum possit supra illud dispensare, textu expresso *in cap. Proposuit 4. de concession. præbend.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra jus dispensare*; Rosignol. *loc. cit. num.* 12. & alii citati *supra num.* 12.

18 Hermaphroditus non est admittendus ad Professionem, neque in Monasterio sexus in ipso prævalentis; Donatus *prax. rerum Reg. tom. 2. tract. 9. quæst. 5. n. 1.* Pellizar. *de Monialib. cap. 3. num.* 32. Monacell. *loc.*
19 *cit. num.* 29. & alii. Et sic expresse declaravit *Sac. Cong. Conc. in dub. Professionis 6. Decemb.* 1711. his verbis: *Hermaphrodita mulier, recepta in aliquo Monasterio non est admittenda ad Professionem, etiamsi sexus femineus prævaleat*, sic refert Urlaya *in Miscellaneo sacro*
20 *& profano, Canonico, & Civili part. 1. litt. H. n. 1.* Immo Hermaphrodita si fiat Monialis, Professio irrita est. Sic expresse decrevit *Sac. Congregat. Conc. in Spoletana* 14. *Martii* 1712. apud Urlayam *loc. cit.* Hinc
21 si femina profiteatur in Monasterio Monialium, & postea erumpente sexu virili, evadat vir, Professio non durat: quia non censetur se voluisse obligare, nisi ad Professionem Monialium, cujus est incapax; Cum ergo non valeat Professio viri in Monasterio Monialium, ut tenent communiter Doctores cum Pignatell. *tom. 4. consult. 34. n. 5.* sequitur etiam irritari Professionem Monialis in virum mutatæ, quia Professio redacta est ad casum a quo incipere non potest, nec esse, ut per Bald. *in l. Si Gaudentius, Cod. de contr. expt.* Et ita in praxi observatum esse testantur passim Doctores, quos refert, & sequitur Diana *part. 5. tract. 14. miscellan. resol.* 49. Lugo *loc. cit. num.* 2. & signanter observatum est cum Flavio Cherubino, qui prius fuit Monialis, & postea factus est Presbyter, & Canonicus, ut fuit dictum *supra num.* 3.

22 Hermaphroditus potest valide, & licite contrahere Matrimonium conformiter sexui prævalenti, id est ut vir, si prævaleat sexus virilis, & ut femina si prævaleat sexus femineus; *Communis* cum Baldo *in l. Quæritur* 10 *ff. de statu hominum*, Sanchez *de matrimonio lib. 7. disp. 106. num.* 4. Pirhing *lib. 4. Decretal. tit. 15. num.* 3. Reiffenstuel *ibid. num.* 22. Et ratio est quia Hermaphroditus censetur masculus, si prævaleat virilis, & femina, si prævaleat femineus; textu expresso *in l. Quæritur* 10. *ff. de statu hominum*, ibi: *Quæritur, Hermaphroditum cui comparemus? & magis puto, ejus sexus existimandum, qui in eo prævalet.*
23 Non potest tamen nec valide, nec licite contrahere Matrimonium conformiter sexui inferiori, seu debiliori, & minus potenti; quia contrahendo secundum sexum inferiorem, & minus potentem, seu debiliorem, contraheret cum persona ejusdem sexus; Rosignol. *in univers. de Matrimonio contract.*
24 15. *de Matrim. II. prænotat. XVII. num. 66. in fine*, & alii. Si vero uterque sexus sit æqualis, & nullus prævaleat, tunc potest contrahere Matrimonium pro libitu, vel ut vir, vel ut femina, dummodo alteri sexui perpetuo renunciet, & prius juret, quod in posterum non nisi secundum sexum semel electum copula uti velit; *arg. cap. Presbyteros 16. quæst. 1. & cap. Diversis, de Clericis conjug. & l. Si plures ff. de pactis*, Gutierez *de Matrimon. disp.* 119. *n.* 1. Silvester *verb. Hermaphroditus in fine* Sanchez *loc. cit.* Pirhing. *loc. cit.* Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 23. Rosignol. *loc. cit. num.* 67. & alii passim. Nec potest talis Hermaphroditus, conjuge suo defuncto, postea secundum alium sexum licite nubere, quamvis si ita nuberet, Matrimonium validum esset, utpote nullo jure irritum; Rosignol. *loc. cit. n.* 68. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 23. Sanchez *loc. cit.* & alii supracitati. 25

Nec valet objicere, quod sicuti ex dictis, quando in Hermaphrodito est æqualis uterque sexus, & nullus prævalet, ipse est incapax ad Ordines, & ad Professionem, ita debeat esse incapax ad Matrimonium. Non valet inquam, quia longe dispar est ratio de Matrimonio, ac de Sacris Ordinibus, & Professione Religiosa; Ideo enim participans æqualiter de utroque sexu est incapax ad Ordines, & ad Professionem, quia cum talis non magis sit masculus, quam femina, non dicit capacitatem ad Ordines ex quo subjectum capax Ordinum debeat esse vere, & determinate masculus, propter indecentiam, quam dicit femina ad ipsos Ordines; Nec etiam dicit capacitatem ad Professionem Religiosam propter scandala, & pericula incontinentiæ, quæ inde timeri rationabiliter possunt, ex quo Hermaproditus sit sufficiens, & aptus ad explendam malitiam incontinentiæ, & provocandam libidinem in quacumque Religiosa familia admitteretur. Supradicta autem indecentia, & dicta scandala, & pericula incontinentiæ non possunt rationabiliter timeri in Matrimonio contracto secundum unum, vel alterum electum sexum sub juramento de non variando, cum Hermaphroditus plenissimam habeat facultatem vacandi copulæ conjugali secundum sexum electum, ut sibi magis placitum; Sanchez *de Matrim. lib. 7. disp.* 106. *num.* 10. Rosignol. *loc. cit. n.* 68. & alii passim. 26

Additiones ex aliena manu.

De variis Hermaphroditorum speciebus non una est Scriptorum opinio; Videsis Moller. *de Hermaprodit. cap. 2. per tot.* Breviter vero hic agendum de habilitate, vel inhabilitate Hermaphroditi in vita conjugali, tum quoad juris effectus. 27

Ad primum quod attinet, Hermaphroditus si sexum habeat potentiorem, potest utique juxta eum Matrimonium contrahere. Sed ut Matrimonium legitime contrahatur, ante omnia requiritur, ut inspiciatur, an re vera in Hermaphrodito prævaleat sexus ille secundum quem contrahere intendit. Committenda hæc inspectio Medicis, & Chirurgis, quin etiam, quandoque obstetricibus. Quod si detrectet Hermaphroditus hanc inspectionem, ad Matrimonium nequaquam admittendus; Moller. *de Hermaphrod. c. 6. p. mihi* 178. 28 29

Si ex inspectione appareat, quod Hermaphroditus in nullo sexu prævaleat, quæri solet, quid hoc in casu agendum? Sunt qui tenent pollere Hermaphroditum arbitrio eligendi unum sexum, eoque utendi, modo tamen is juret se non esse abusurum altero sexu; Vide Moller. *de Hermaprodit. dict. cap. 6. pag. mihi* 182. 30

Quod si Hermaphroditus in utroque sexu potens sit, quæstionis est, an possit, & uxorem ducere, & simul etiam viro nubere? Negat, & quidem recte Moller. *de Hermaphrod. dict. cap. 6. d. pag. mihi* 182. 31

M 2 Ma-

32 Major quæſtio eſt, num hic Hermaphroditus potens in utroque ſexu, dum eſt viduus, poſſit nubere viro ut femina? Affirmant Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disput.* 106. *n.* 8. Trullench. *de Sacram. lib.* 7. *cap.* 9. *dub.* 16. *n.* 3. At negant Lara *in Compend. Vit. Homin. cap.* 11. *num.* 49. Moller. *de Hermaphrod. dict. c.* 6. *pag. mihi* 184. Subdit autem Lara *loco cit.*, quod
33 ſi ſexus, ſecundum quem prius contraxit, finito Matrimonio frigeſcat, alter autem incaluerit, & ſe continere nequeat, conſulendus ſit Summus Pontifex, qui poterit hanc licentiam dare. Vide & alias eaſque curioſas quæſtiones de habilitate, vel inhabilitate Hermaphroditi in vita conjugali apud Moller. *de Hermaphrod. dict. c.* 6. *per tot.*

34 Quod alterum concernit, is qui perfectus mas eſt, vel utroque ſexu valet, & virilem tantum elegit, quoad juris effectus inter viros connumeratur, & ad res officiaque viris tantum conceſſa, admittitur.

35 Intellige vero de jure Civili. Nam quoad effectus juris Canonici, & officia ſecundum ejus requiſita obeunda non reputatur uti mas. Unde nequit in-
36 gredi Religionem, admitti ad Ordines Eccleſiaſticos, eſſe Rector alicujus Univerſitatis eſſe Iudex &c. Confer. Moller. *de Hermaphrodit. cap.* 7.

37 Quinimo nec etiam quoad omnes effectus juris Civilis habetur pro mare. Adi omnino Moller. *de Hermaphrodit. dict. cap.* 7. *per tot.* qui rem pro dignitate tractat.

Noviſſimum Additamentum.

38 (*) Hermaphroditorum ſpecies *ex Moller. l. cit. in Addit.* quatuor ſunt, quorum alii ſunt, in quibus prævalet Sexus femineus, & inter feminas recenſentur; Alii, qui neque viri, neque feminæ ſunt ob utriuſque Sexus imperfectionem, ac inter Spadones connumerandi, aliique demum, qui in utroque ſenſu perfecti, & potentes maris, & feminæ munera poſſunt obire ea tamen reſtrictione *ut ſub n.* 35. ſic illos diſtinguit *Cоſtant. vot. decis.* 281. *in addit. num.* 10.

39 Quæſtionem de duobus Hermaphroditis movet *Perez. de Matrim. disp.* 37. *sect.* 15., an ſcilicet valide inter ſe contrahere poſſint Matrimonium. Idem quæſtionis auctor ſe valde dubium in ea definienda initio fatetur, poſtmodum vero concludit, tale matrimonium eſſe illicitum, atque invalidum, quum ipſe naturalis ratio ab uſu ipſorum corporum promiſcuo maxime abhorreat.

40 Contrariam opinionem defendit *Mattheu Sanz. contr.* 48. *a n.* 54. *ad* 86.

41 Verum in hac controverſia ab opinione *Perez* recedendum non eſt; cum enim inter unum, eumdemque virum, ad unam, eamdemque feminam matrimonium conſiſtat, hinc eſt, quod Hermaphroditus vel ut ſemper maſculus, vel ut ſemper femina nubere debet, quod excludit promiſcui uſus facultatem in duobus Hermaphroditis *Vid. Conſta nt. vot. dec.* 281. *num.* 17. Averſ. *de Matrimon. q.* 13. *sect.* 2. Vericell. *de miſſion. quæſt.* 196. *dub.* 5. Capon. *discept.* 220. *num.* 1. *&c.*

42 Idque etiam evincitur ex iis, quæ habent Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disput.* 107. *n.* 7. Perez. *n.* 5. *Trullench. lib.* 7. *cap.* 9. *dub.* 16. *n.* 37., & ſibi parum coſtans Mattheu *Sanz disput.* 45. *n.* 19. *&* 20. Nam ſi prius quam Hermaphroditi matrimonio Parochus interſit, debet idem Hermaphroditus Sexum eligere, in quo velit nubere, & coram Judice Eccleſiaſtico jurare, ſe nunquam præter electum ſexum uſurum, reſolutam habemus quæſtionem de promiſcuo Hermaphroditorum uſu, ſiquidem ante matrimonium & ſexum eligere, & præter electum ſe alio numquam uſurum debent jurare.

(*) HIERARCHIA ECCLESIASTICA.

SUMMARIUM.

1 *Hierarchia Sacrorum Principatus potius quam Sacer Principatus, definienda.*
2 *Quid Hierarchia ſit ſpectata primum materiæ, deinde formæ ratione.*
3 *Hincque celebris illa Hierarchiæ partitio in Hierarchiam juriſdictionis.*
4 *Et Ordinis.*
5 6 *Quid ſit Hierarchia ſpectata ratione ſubjecti, & quas hominum claſſes complectatur ex Euſebio, Hieronymo, & Dionyſio.*
7 *Celebrior in Clericos, & Laicos Hierarchiæ diviſio.*
8 9 *Confutantur paucis Proteſtantes, qui Hierarchiæ & nomen, & rem de medio tollere conantur.*
10 *Mendacium de Germanis Canoni, quo Tridentinum Concilium Hierarchiam a Chriſto ordinatam definiit, intercedentibus.*

Hierarchiam vulgo *ſacrum Principatum* appellant. Si tamen vocis origo accuratius perpen- 1
datur, cl. Petavio *de Angel. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 2. aſſentiendum videtur, haud ſatis apte id dici, cum potius *ſacrorum principatus* veluti η των ιερων αρχη ſit definienda. Sicuti enim, inquit Vir doctiſſimus τριηραρχια dicitur η των τριηρων αρχη, præfectura triremium; ita non ιερα αρχη, ſed ιερων αρχη erit Hierarchia. Quamobrem S. Maximus initio commentariorum ad Dionyſium (quiſquis ille fuerit, aut quocumque demum ſæculo ſcripſerit; de quo nunc nobis inquirendum non eſt) *de cœleſti Hierarchia* ait: *Sciendum eſt igitur, Hierarchiam quidem eſſe principatum, ac velut curam ordinandorum ſacrorum.* Quod ſi *Monarchiam* unius principatum dicimus, cum unus præſit in republica; non inde ſit, Hierarchiæ nomine ſacrum principatum ſignificari, quod ii, qui primas inter Chriſtianos in Eccleſia tenent, ſacrorum potiantur principatu. Nam *ſacer quidem principatus* jure ac merito *ſacrorum principatus* appellabitur. Verum id potius ad rerum huic principatui obnoxiarum naturam pertinet, quam ad nominis vim, quæ ſola a nobis cum Petavio conſideratur. Immo quemadmodum ſpectato vocis etymo Monarchia non *unus principatus eſt, ſed unius*; ita Hierarchia non *ſacer, ſed ſacrorum principatus erit.*

Atque hæc de Hierarchia, ſi materiæ, circa 2
quam verſatur, ratione ſpectetur, accipi velim; hac enim ratione ſacra ſolummodo reſpicit, non perſonas ipſas, ac ſacrorum adminiſtros, quibus Hierarcha

cha præſideat. Hoc autem altero modo, qui ad perſonas refertur, *& ſecundum formam* dicitur ſpectata Hierarchia, quemadmodum a Petavio monemur; *loc. cit. nu.*4., dupliciter patet. Aut enim quemcumque gradum, & ſacrorum præfecturam ſignificat: ſicque in Eccleſia ſicuti varii ſunt principatus, curationeſque ſacrorum; velut in Epiſcopo, in Presbytero, in Diacono, ac reliquis gradibus; ita & diverſæ ſunt poteſtates, ac jura functionum obeundarum, quorum alia inferiora, alia ſuperiora ſunt, & in his illa continentur. Hoc modo non in ſolis Epiſcopis Hierarchia cernitur; nec ii ſoli Hierarchæ vocantur, aut ad Hierarchiam pertinent: ſed Clerici etiam omnes, ac miniſtri, quantulacumque poteſtate præditi. Aut jurisdictionem tantummodo complectitur, & Sacrorum Magiſtratuum. Atque hoc modo miniſterium quidem deſignat, ſed cum imperio conjunctum, quod quo latius patet, eo nobilior Hierarcha erit, donec per varios gradus ad ſupremam, quæ in Romano Pontifice exiſtat, jurisdictionis poteſtatem aſcendamus. Libet hic Dionyſii, quem ſupra appellavi, verba recitare ex ejus *Eccleſiaſtica Hierarchia cap.*1. *Noſtra igitur Hierarchia* (humana ſcilicet, atque Eccleſiaſtica) *munus dicitur, & eſt, omnia quæ in ipſa ſunt, ſacra complectens: per quod initiatus divinus Hierarcha, omnium, quæ ad ſe pertinent, ſacratiſſimorum particeps erit: ut qui ab Hierarchia nomen adeptus ſit. Ut enim qui Hierarchiam dicit, ſacrorum ſimul omnium ordinationem dicit: ita qui Hierarcham dicit, a Deo inſtitutum, ac divinum virum ſignificat, omnis ſacræ cognitionis intelligentem: in quo liquido, ac perſpicue Hierarchia omnis, quæ ad eum pertinet, perficitur, & cognoſcitur.*

3 Hierarchiam primo, quem explicuimus, modo ſpectatam Hierarchiam *Ordinis* vocamus; ea autem nihil eſt aliud, ut recte ait Benedictinus Zallvvein *Principior. Jur. Eccleſ. tom.* 4. *p.* 105., quam „ certus hominum ſtatus a Chriſto ad miniſterium „ ſpirituale, & præcipue adminiſtrationem Sacra„ menti Euchariſtiæ per ſingularem deputationem, „ & ritum (qui demum Sacramentum Ordinis eſt) „ aſſumptus, varios involvens gradus, quorum „ alii ſuperiores ſunt, alii inferiores, ut median„ tibus his perveniatur ad gradum Presbyteratus, „ & inde ad culmen Sacerdotii, quod eſt Epiſcopa„ tus „. Eccleſia Græca tres tantum hujuſmodi gradus agnovit, Presbyteratum, Diaconatum, & Lectoratum; ſeptem Eccleſia Latina, ſaltem a ſæculi tertii initiis, Presbyteratum, Diaconatum, qui ſemper *majores ordines* habiti ſunt, Subdiaconatum, qui in pluribus Occidentis Eccleſiis diu *minoribus* Ordinibus adſcriptus fuit, ac tandem ubique ad *Majores* acceſſit, Lectoratum, Exorciſtatum, Acolytatum; & Oſtiariatum, quos hodieque *Minores* Ordines dicimus.

4 Hierarchia porro, quam ſecundo loco innuimus, Hierarchia *jurisdictionis* dicitur, eodemque D. Zallvvein auctore deſcribi poteſt *Sacer* (immo *ſacrorum*, ut initio docuimus) *Principatus inter Miniſtros, & Rectores Eccleſiæ a Chriſto cum certa ſubordinatione inter ipſos conſtitutus, vi cujus aliqui ampliori aliqui minori auctoritate, & poteſtate* (quæ propterea *poteſtas jurisdictionis* nuncupatur) *ſunt inſtructi, hocque modo & ſibi, & cæteris præſunt.*

Poteſt præterea Hierarchia conſiderari ratione ſubjecti, in quo verſatur. Hac autem ratione non ſolos ſacrorum Antiſtites, & adminiſtros complectitur, qui, ut ait Dionyſius, purgandi, illuminandi, perficiendi functiones exercent; ſed eos etiam, qui illis ſubjecti ſunt, & ipſorum efficientiam in ſe ſe recipiunt. Quare Euſebius *demonſtr. Evang. lib.* 7. *cap.*3. tres eorum, qui ad Hierarchiam pertinent, ordines, graduſque numeravit, *unum quidem* Præfectorum (των ηγȣμενων) *duos autem, qui ſubjecti ſunt, cum ſit Eccleſia Chriſti populus in duos ordines diſtributus, in FIDELIUM ordinem, & in eum, qui nondum eſt ad lavacrum regenerationis aſſumptus.* Hieronymus quidem *in c.*19. *Eſaiæ* quinque Eccleſiæ ordines recenſet, *Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Fideles, & Cathecumenos*; ſed illi tres *Præfectorum*, ſeu των ηγȣμενων claſſem conſtituunt, reliqui ad Euſebianam partitionem revocantur. 5

6 Luculentiorem quamdam diviſionem Dionyſius invexit. Docet enim *de Eccles. Hierach. cap.*5., in tria dividi Hierarchiam, in τελετας ſacra, & cæremonias. μυςας, qui ſunt ſacrorum Præſides, & τελȣμενȣς, qui ſunt initiati. Hos autem deinde *ibid. cap.*6. tres in claſſes tribuit. Prima Catechumenos, qui adhuc purgantur, ac pœnitentes, & energumenos complectitur. Secundam obtinet populus, qui jam initiatus, ac myſteriorum particeps illuminari dicitur. In tertia ſunt Monachi, qui omnium perfectiſſimum ſtatum ſibi vindicant. Quamquam Monachorum Ordines majori ex parte cum Sacerdotio, & Clericatu conjuncti nunc ſunt, implicatique. Quamobrem non ſolum in poſteriore iſta ſignificatione Hierarchiæ locum modo habent, ſed etiam in priore, quatenus præter ſummos Hierarchas, inferiores etiam gubernatores, ac miniſtros amplectitur.

7 Sed nulla Hierarchiæ altero hoc, quem deſignavimus, modo intellectæ celebrior partitio, quam quæ illam in *Clericos, & Laicos, ſeu Plebem tribuit.* Pauca veterum Patrum hanc in rem teſtimonia adſcribo. *Et quamquam ſciam*, inquit S. Cyprianus *ep.*59. *al* 55. *edit. Oxon.*, *pro mutua dilectione, quam debemus, & exhibemus invicem nobis, florentiſſimo illic CLERO tecum præſidenti, & ſanctiſſimæ, atque ampliſſimæ PLEBI legere te ſemper litteras noſtras: tamen nunc, & admoneo, & peto .... ut etiam petente me facias.* Epiſtola vero 62. *al* 60. ait: *Miſimus autem ſeſtertium centum millia nummum, quæ iſthic in Eccleſia, cui de Domini indulgentia præſumus, CLERI, & PLEBIS apud nos conſiſtentis collatione collecta ſunt.* Cypriano æqualis Cornelius Romanus Pontifex ad Fabium Antiochenum de Epiſcopo quodam ſcribens, qui imprudens Novatiano manus cum impoſuiſſet, facti deinde pœnitens in Eccleſiam redierat, *intercedebant*, inquit *tom.*1. *epiſtol. RR. PP. edit. Couſt. col.*155., *non ſolum omnis CLERUS, ſed etiam multi Laicorum.* Antiquior utroque Tertullianus eamdem indicavit Hierarchiæ diviſionem, cum *lib. de monog. cap.*12. Montani partibus addictus Catholicos ajentes, non Laicos, ſed Eccleſiaſticos monogamos eſſe oportere, nugaciter redarguit his verbis; *Unde Epiſcopi, & CLERUS? Nonne de omnibus? Si non omnes monogamiæ tenentur, unde monogami in CLERUM? An ordo aliquis ſeorſum debet inſtitui monogamorum, de quo adjectio fiat in CLE-*

CLERUM? Si suam habent legem circa monogamiam, etiam cætera, quæ monogamiæ accedere oportebit, Episcopis erunt scripta. LAICIS vero, queis monogamia non convenit, cætera quoque aliena sunt. Verum ipso quoque primo Christianæ Ecclesiæ sæculo eadem obtinuerat divisió. Nam S. Clemens Romanus in prima ad Chorinthios epistola *apud Const. p.* 28. *Qui ergo statis temporibus oblationes suas faciunt, accepti, & beati sunt..... Summo quippe Sacerdoti sua munera tributa sunt, & Sacerdotibus locus proprius præstitutus est; Levitis quoque sua ministeria incumbunt; LAICUS homo institutis LAICIS constringitur.*

8 Hactenus de Hierarchiæ nomine, partitione, rebus, ac personis ad eam pertinentibus ex Catholicorum decretis disseruimus. Alia Protestantium, etiam recentiorum mens est. Hierarchiæ illi cum nomen, tum rem aversantur. Contendunt autem, cautum a Christo cum fuerit, ne quis aut quærere, aut optare in Christianorum Republica aliquod circa sacra imperium auderet, ordinem nullum esse in Ecclesia posse, qui *Hierarchiæ* nomine denotetur, Ecclesiæque regimen, vel ιεροδιακονιαν, seu *ministerium sacrum*, vel ιεροδυλειαν, seu *sacram servitutem* appellandum, exterminato ambitioso illo *Hierarchiæ* vocabulo. Verum in re apertissima falluntur Protestantes. Legant Polemicos nostros Theologos, qui multis ostenderunt, principatum esse divina Christi institutione Ecclesiæ regimen, immo & Monarchiam, quæ sane sine imperio consistere nequit; intelligent, plane corruere, quod ut hoc nomen amoveant, confidentissime sumunt, nullum esse in Ecclesia imperantium ordinem, cui *Hierarchiæ* nomen tribui jure possit.

9 At saltem novum, inquiunt, est hocce vocabubulum, neque ante pseudo-Areopagitam Dionysium ab ullo veterum usurpatum. Monui jam, nolle me de Dionysii ætate hic disputare. Hoc tamen contendo, *Hierarchiæ* nomen neque a veterum mente abhorrere, & cum sequentium sæculorum usu non tam tritum, quam consecratum sit, aptissimumque præterea ad rem, quam indicat, significandam, frustra a Lutheranis, & Calvinianis novitatis obtentu respui, atque in invidiam traduci. Enimvero nomine Hierarchiæ infensi antiqui Patres fuerint, qui Episcopos *sacrorum Principes* & habuerunt, & appellarunt? Atqui Gregorius Nazianzenus Orat. 19. *de funere Patris* αρχιερεας nominat, hoc est *Principes Sacerdotum* Episcopos; Αρχοντας vero passim eosdem nuncuparunt Eusebius, & Jo. Chrysostomus, quorum testimonia recitat Cl. Mamachius *Origin. & Antiq. Christian. tom.* 4. *p.* 276. Principes quoque in eamdem sententiam a Hieronymo, quin etiam *apices, & principes omnium* ab Optato Milevitano *lib.* 1. *de Schism. donat.* dictos Episcopos novimus. Posteriores vero Dionysio Patres (non enim illum vel ipsi, qui Areopagitam fuisse inficiantur, quinto sæculo serius floruisse affirmant, & Hierarchas Episcopos nuncuparunt, ut auctor homiliæ de *Joanne Theologo* inter Chrisostomi opera, & Scriptor vitæ S. Basilii sub Amphilochii nomine evulgata; & *Hierarchiæ* vocabulum numquam non usurparunt, ut Felix III. ab anno 483. Pontifex Maximus *epist.* 5. *ad Zenon. Imp.*, & Sophronius septimo sæculo Hierosolymorum Episcopus cum doctrina, tum sanctimonia celeberrimus, in epistola, quæ in sextæ Synodi Œcumenicæ Actis anno 681. lecta est *Act.* 11., ipsumque Nicænum II. item Œcumenicum II. ann. 787. celebratum *can.* 2.

Vides jam, quot quantosque viros desertæ Christi doctrinæ Protestantes insimulent, dum Hierarchiam a Christi illo præcepto, quo cautum *Luc.* 22. 25. ne quis in Ecclesia dominari videretur, abhorrere effutiunt. Sed revera Divini Magistri verbis miserrime illi abutuntur; non enim regendæ Ecclesiæ Apostolis, eorumque successoribus ademptam voluit Christus potestatem, qui eosdem Apostolos hortatus est, ut ex se ipso ipsorum Domino, & Magistro exemplum sumerent; sed ne superbe more Ethnicorum Regum imperarent, vetuit. Concludam igitur cum Tridentinis Patribus *Sess.* 23. *can.* 6.: *Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Præsbyteris, & Ministris, anathema sit.* Regerit quidem Jo: Franciscus Budæus *lib.* 5. *Instit. Theolog. cap.* 4. *§.* 1., Germanus, teste Petro Suavi *hist. Conc. Trid. lib.* 8., huic Canoni, cum proponeretur, intercessisse. Verum hæc a Suavi dicta esse haud me latet; sed & illud scio, Suavem illum Protestantium palato historicum a Pallavicino *lib.* 21. *Hist. Concil. Trident. cap.* 13. *num.* 14. mendacii hic, ut sexcentis aliis in locis argui. Nullum certe Germanum Acta Concilii produnt, qui Canoni huic ob usurpatum Hierarchiæ nomen obstiterit. Quin etiam ipse Suavis eo tandem se confert, ut Paulo Vergerio in Valle Tellina adversus Concilium concionanti sua illa figmenta tribuat. Hunccine vero Apostatam, hominem litteris vix asperium, sed totum temeritate incensum Tridentinis Patribus, atque adeo universæ antiquitati anteferemus? Præferant, si libet, Lutherani, nobis ita insanire nec placet, nec licet. (*) 10

HIEROSOLYMITANI MILITES, SEU EQUITES SANCTI JOANNIS HIEROSOLYMITANI.

Ordo Militaris Equitum S. Joannis Hierosolymitani, seu Melitensis fuit institutus sub regula S. Augustini Hierosolymis a B. Gerardo ex Provincia oriundo, qui extruxit Hospitale anno 1112. (*) dicatum D. Joanni Baptistæ prope Templum Christi Domini in Calvarii Monte cum methodo vitæ Regularis, & approbatione Paschalis II. ut ex ejus Bulla edita anno 1115. die 15. Februarii registrata in libro Statutorum dictæ religionis, Imperatoribus in Occidente Honorio IV. in Oriente Alexio Comneno, & deinde hic Ordo a Calisto II. anno 1120., & ab Honorio II. anno 1125. confirmatus fuit, & a subsequentibus Pontificibus plurimis privilegiis decoratus fuit. 1

Equites hujus Sacræ Militiæ vocantur S. Joannis, eo quia in Hospitali Sancto Joanni Baptistæ Sacro instituti sunt Hierosolymis a supradicto S. Gerardo, a qua tamen Hierosolyma Civitate ejecti, & etiam a Phænicia a loco Margotti, & a Ptholemaide in Syria 2

ria, quo confugere curaverant, Cyprum pro Sede habuerunt, donec a Rhodi Insula a Turcis vi armorum erepta anno 1308. & retenta per annos 214. dicti sunt Equites Rhodienses. Sed die 25. Decembris 1523. post longissimam obsidionem factam a Turcis, Rhodi Insula amissa, sine Sede per aliquod temporis spatium ista tam nobilis Religio, Syracusam, Romam, Viterbium, Villam Francham, & Nicæam in Provincia peragravit, donec Carolus V. Imperator die 23. Martii 1530. summa ejus laude, opera Clementis VII. Pontificis maximi fixam Sedem concessit huic nobilissimæ, & gloriosissimæ Religioni dono ei dando Insulas Melitæ, & Gandisii, ac Tripolim cum plurimis privilegiis; & Equites cum Magno Magistro in suos socios, & confœderatos adscivit, ut ex multis refert Tapia *decis. Senatus Italiæ 8. num. 13. & seq. & decis. 19.* & Card. Petra *tom. 2. commen. ad Constitut. 2. Anastasii IV.* cum sola recognitione quolibet anno avis, vulgo dicti *Falcone*, præstandi Vice-Regi Siciliæ, & cum onere recipiendi Investituram a quolibet Rege Siciliæ, ut per extensum videri potest in historia hujus Religionis *part. 2. fol. 80.* cum pactis ibi recensitis, & acceptatis cum approbatione Pii IV. ut ex documento in Bibliotheca Genitoris sui constare dicit Cherubin. Junior *in sch. 1. Constit. 6 Pii IV.*, & de concessione, & dominio dictæ Insulæ Card. de Luca *de Jurisdict. disc. 69.* Itaque magnus Magister Religionis respectu alti dominii Insulæ Melitæ recognoscit Regem Siciliæ, respectu vero Superioritatis Ecclesiasticæ est Abbas superior Papæ subjectus. Rota *part. 5. recent. decis. 324 num. 14 & 16.*

3 Hic Militaris Ordo S. Joannis Hierosolymitani est vere, & proprie Religio, & ejus Equites (nunc vocati communiter Melitenses, ex quo in dicta Insula Melitæ fixam Sedem habeant) dicuntur, & sunt veri Religiosi, & emittunt tria vota Castitatis veræ (& non conjugalis prout alii Milites aliarum Religionum Militarium) Paupertatis, & Obedientiæ; Card. de Luca *de Præeminent. disc. 49. num. 7., & de Regularib. disc. 1 num. 121. & disc. 46. num. 11.* Card. Petra *loc. cit. sect. 1. num. 16. & seq. 2. nu. 1. 2. & 3.* & communis aliorum cum Sacra Rota recent. *part. 1. dec. 487. num. 6. part. 2. decis. 177 num. 1. decis. 454. num. 3. part. 3. decis. 228. sub num. 2. part. 5. tom. 2. de-*
4 *cis. 469. num. 6.*, & sæpe alibi. (*2) Hinc Equites Hierosolymitani, seu Melitenses debent facere annum probationis, seu Novitiatus antequam, Professionem emittant, *Sacra Congregatio Concilii* teste Barbosa *in Summa Apostolicar. decis. verb. Equites S. Joannis Hierosolymitani num. 15.*, & Oviedo apud ipsum. Unde Eques non potest dici, qui non expleto 5
anno probationis Professionem emisit. Rota *recent. p. 11. decis. 15. n. 10.* Equites enim Melitenses ex pe- 6
culiari ipsorum statuto comprehenduntur sub decreto Concilii Tridentini *sess. 25. de Regularib. cap. 15.* Rota *recent. par. 11. dec. 15. nu. 12. & par. 12. dec. 382. num. 9.*, & decrevit *Sac. Congreg. Concilii* teste Barbosa *loc. cit. num. 16.* cum aliis ibi citatis; Et comprehenduntur sub alio decreto ejusdem Concil. *ses. 25. de regularib. cap. 19. Ead. Sacr. Congreg. Concil.* de qua Gonzalez *ad Regul. 8. Cancellar. gloss. 8. n. 62.* Barbosa *loc. cit. n. 16.*

Insuper Equites Militenses comprehenduntur sub 7
decreto, quo Regularibus prohibetur accessus ad Monasteria Monialium; *Sacra Congreg. Episcop. & Regular. in Tranen. 28. Januarii 1603.* Hinc potest Episcopus procedere contra Equites Hierosolymitanos, seu Melitenses, si accedant ad Monasteria Monialium contra formam decreti, ut resolvit *Sacra Congreg. Episcop., & Regul. in Parmen. 29. Augusti 1614.* & antea *in una d. Religionis 17. Februar. 1605.* ac etiam *in Neapolitana 12. Julii 1599.* apud Nicolium *in Floscul. verb. Hierosolymitani num. 5 ubi numer. 6.* affert alia decreta de eorum punitione, *in Genuen. 14. Augusti 1582., & in Cosentina 21. Julii 1640.* Unde Equites Hierosolymitani, seu Meli- 8
tenses sunt tam vere, & proprie Religiosi tum in odiosis, tum in favorabilibus, quod possunt confiteri Sacerdoti Regulari non approbato ab Ordinario, sicuti possunt alii Regulares. Joann. Sancius *in suis pract. disput. cap. 49. num. 11., & 13.* Aloysius Riccius *in praxi rerum Fori Eccles. part. 4. resol. 170. num. 2.* Novarius *in Tract. de elect. & variat. Fori qu. 69. num. 23. sect. 2. in ultim. impress.* Barbosa *loc. cit. num. 19.* (a)

Hinc Equites Hierosolymitani, seu Melitenses ut 9
veri, & proprii Religiosi non habent facultatem testandi *Rota recent. part. 2. decis. 76. num. 1. decis. 87. num. 1. part. 14. dec. 151. n. 7.* Nec habent velle, & nolle, cum in toto dependeant a voluntate Magni 10
Magistri. Rota *p. 2. dec. 76. n. 1.* Et sic cum ipsi sint intestabiles, eorum bona non hæredibus Sanguinis, 11
sed Religioni acquiruntur. Rota *p. 14. dec. 76. n. 1. & 2. & Annotat. ad dec. 16. n. 9. part. 3.* Quod procedit non solum de bonis, quæ ad eos perveniunt 12
intuitu suæ Religionis, sed etiam de patrimonialibus aut aliunde quæsitis, & non solum ex dispositione statu-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Non est certum, posse Regulares confiteri Sacerdoti non approbato. Id enim Vasquesius, aliique negant etiam de Regularibus iter agentibus, atque habentibus a suis superioribus licentiam confitendi; atque ajunt, deficiente Confessario proprii Ordinis, sibi eligere non posse simplicem Sacerdotem non approbatum, & Constitutiones Fratrum Ord. Prædicatorum hujusmodi Regularibus præcipiunt, ut itinerantes, deficiente Confessario proprii Ordinis, confiteantur Sacerdotibus ab Episcopis approbatis pro excipiendis confessionibus, sive ii Regulares sint, sive Sæculares. Non est ergo certum, posse Regulares confiteri Sacerdoti simplici non approbato ab Ordinario. Si certum non est, nefas procul dubio est Regulari, simplici Sacerdoti confiteri; quia in dubio de istius jurisdictione periculum esset, ne irritum, atque nullum foret pœnitentiæ Sacramentum: qua de causa hac in re tutiorem sequi tenemur opinionem; ut omnes concedunt, dum de valore agitur Sacramenti. Deinde cur Regularis discrimini se committat, cum præsto sint Sacerdotes approbati, ut privilegio fruatur? At privilegium hoc etiam a Regularibus plerisque revocatur in dubium.

ſtatutorum Religionis, ſed etiam juxta juris commu-
nis diſpoſitionem; *in c. Cum ad Monaſterium in fin.*
de ſtat. Monachor. cap. In præsentia, de probat.
Rota *p. 2. dec. 76. n. 1. & annotat. ad dec. 16. n. 8. p. 3.*
13 Quare ſunt incapaces Juris hereditarii. Rota *part. 5.*
tom. 1. dec. 336. n. 8. Nec poſſunt diſponere de pecu-
14 niis poſitis ad bancum ad eorum creditum. Rota
p. 1. dec. 487. num. 8. & quidquid acquirunt, acqui-
runt Religioni. Rota *p. 1. dec. 487. n. 8. part. 2. dec.*
15 *333 n. 2. part. 8. dec. 51. n. 2. arg. cap. Statutum 1.*
cauſ. 18. q. 1. cap. Abbates 16. caus. 18. qu. 2. cap.
Quia ingredientibus 7. cauſ. 19. quæſt. 3. cap. In præ-
ſentia &. de probat.
16 Equites Melitenſes ſine diſpenſatione Pontificia non
ſunt capaces penſionis ſuper Beneficio Eccleſiaſtico
ſicuti nec capaces ſunt Beneficii Eccleſiaſtici ſæcu-
laris; ob Profeſſionem enim emiſſam in Religione
Hieroſolymitana, ſeu Melitenſi, extinguitur om-
nis penſio reſervata ſuper Beneficiis ſæcularibus; Ipſa
enim eſt vera Religio ad omnes effectus; unde ſicut
per Profeſſionem in alia Religione extinguitur penſio
ut recte notat Card. de Luca *de Benefic. diſc. 64. n. 3.*
5. & 6. de penſionibus disc. 44. n. 2. & annotat. ad Con-
cil. disc. 13. n. 2. & communis aliorum, ita per Pro-
feſſionem in Religione Hieroſolymitana. Corrad. *in*
praxi Benefic. l. 1. c. 5. n. 224. & seq. Card. de Luca *de*
penſionib. d. disc. 44. n. 4. Annotat. ad Concil. disc. 13.
n. 3. & 4. Card. Petra *tom. 2. com. ad Conſtit. 1. Ana-*
ſtaſii IV. ſect. 1. n. 28. & tom. 5. Comment. ad Conſtit. 1.
Pii II. n. 33. Tondut. *de penſionib. cap. 69. num. 27.*
Rota *dec. 479. coram Royſas*, & ſupponitur in deci-
ſionibus Rotæ *in Causa Cæsarauguſtana Penſionis* re-
lat. a Card. de Luca *d. diſc. 44. de penſionibus*, & in
eadem cauſa repetita coram Bichio *dec. 121. n. 2. p. 12.*
17 *recent.* Et ita etiam firmatum fuit in dicta cauſa,
quod ſi adfuiſſet Indultum Apoſtolicum penſionem
retinendi, ea non extinguitur, cum mediante diſ-
penſatione Apoſtolica fiat Regularis capax penſio-
nis ſuper Beneficio ſæculari; Doctores paſſim *in c.*
Cum de Beneficio, de præbend. in 6. Card. de Luca
loc. cit. n. 7. Card. Petra *loc. cit. n. 32.* Pariſ. *de reſi-*
gnat. lib. 6. q. 2. n. 16. Lott. *de re Benefic. l. 1. q. 40.*
n. 205. & seq. Rota *dec. 45. n. 1. & seq.* coram Milli-
no, *& in cit. Deciſionibus coram Peutinger, & Bi-*
chio.
18 Equites Hieroſolymitani, ſeu Melitenſes ſunt ſub
protectione Sedis Apoſtolicæ, & ad alios Ordines
tranſire prohibentur. Anaſtaſ. IV. Conſtitut. incip.
19 *Chriſtianæ Fidei.* Tales Equites exempti ſunt a ju-
riſdictione Ordinariorum, & a ſolutione Decima-
20 rum. Pius IV. Conſtitut. 9. incip. *Circumſpecta.* Bona
Equitum Melitenſium ubique decedentium, etiam
ex illicita negotiatione acquiſita, uti ſpolia, non
21 ad Cameram Apoſtolicam, ſed ad eorum Hoſpita-
le ſpectet. Pius IV. Conſtit. 29. incip. *Romani.* Eo-
rum Beneficiorum collatio, & cauſſarum cognitio per-
tinet ad Magnum Magiſtrum Melitenſem. Pius IV.
in Conſtit. 9. incip. *Circumſpecta.* Ordinarii non
poſſunt ſe interponere ad viſitandum Equites Hie-
22 roſolymitanos, ſeu Melitenſes, ubi habent juris-
dictionem ſpiritualem, & temporalem. *Sac. Cong.*
Concil. teste Barboſa in Summa Apoſtolic. decis. verb.
Equites S. Joannis Hieroſolymitani n. 18. Armendar.
23 *ibi cit.* Equitum Melitenſium privilegia, indulta,
facultates, exemptiones, immunitates, & alias
gratias illis conceſſas, confirmavit Urbanus VIII.
Conſtit. 15. incip. *Univerſalis.* (3*)
Religio Hieroſolymitana, ſeu Melitenſis eſt divi- 24
ſa in tres Ordines, nempe in Equites, Fratres Con-
ventuales, ſeu de Obedientia, & Servientes; (4*)
& omnes iſti emittunt Profeſſionem, certis tamen
diverſis Regulis obſervatis, tam circa nobilitatem,
quam alia ut *in Libro Stabilimentorum Religionis* Rota
par. 11. dec. 15. n. 4. Petra *tom. 2. num. 2. comm. ad*
Conſt. 2. Anaſt. IV. sect. 2. n. 2. Equitum Meliten- 25
ſium familia diviſa eſt in octo linguas, ſive nationes
viginti Prioratus, 653. Commendas, ſive Præce-
ptorias. Officia ſunt Magnus Magiſter, Magnus
Commendatarius, Mariſchallus, Hoſpitalarius,
Theſaurarius, Magnus Bajulivus, Cancellarius,
Prior Eccleſiæ Ordinis; (5*) ſic refert Claudius Ro-
bertus *in Gallia Chriſtiana tit. de Generalibus Ordi-*
num, Barboſa *in summa Apoſtolic. dec. verb. Equites*
S. Joannis Hieroſolymitani n. 20. & alii paſſim. Pro-
feſſio Militum hujus Religionis conſiſtit ſpecialiter 26
in emiſſione trium votorum Caſtitatis, Obedientiæ,
& Paupertatis, & non continet quartum votum, de-
fendendi ſcilicet proprio enſe Chriſtianos ab Infide-
libus, etiam cum vitæ ſuæ diſcrimine, ut voluit
Vilagut. *dec. 34. n. 5.* Contrarium enim, ſcilicet non
adeſſe aliud votum præter illa tria, aperte deducitur
tum ex antiqua formula ſuæ Profeſſionis, quæ erat:
Ego N. juro, promitto, & voveo Deo, B. Virgini Ma- 27
riæ, & S. Joanni Baptiſtæ, & Magiſtro Sacri Hos-
pitalis Hieroſolymitani, me obſervaturum perpetuo
hæc tria, ſcilicet, me obediturum, & victurum ab-
ſque proprio juxta formulam Statutorum Ordinis, &
pro viribus meis Caſtitatem ſervaturum; Tum ex for-
mula nova, quam modo adhibent, ut ſequitur: *Ego*
N. voveo, & promitto Deo Omnipotenti, & B. Mariæ
Virgini Genitrici Dei, & S. Joanni Baptiſtæ, me ob-
ſervaturum perpetuo, Deo juvante veram obedientiam
cuilibet Superiori, qui mihi a Deo, & ab ipſo Ordine
dabitur, item me victurum abſque proprio, & Caſti-
tatem ſervaturum. Azorius *Inſtitut. Moral. tom. 1.*
lib. 13. cap. 5. litt. E. Sperell. *dec. 21. n. 11.* Card.
Petra *tom. 2. Comment. ad Conſtit. 2. Anaſtaſ. IV.*
sect. 2. num. 22.
Equites Melitenſes, ſeu Hieroſolymitani Milites 28
tenentur ſervare Interdictum locale. Sic expreſſe de-
claravit *Sac. Cong. Concilii in Cæsarauguſtana Interdi-*
cti 11. Junii 1695. ubi ad dubia ſequentia; Primo; *An*
ſtante Interdicto Generali locali Milites Hieroſolymi-
tani teneantur illud obſervare in eorum Eccleſiis exem-
ptis? Et quatenus *affirmative*. *An obſtet conſuetudo*
immemorabilis in contrarium allegata? Reſpondit:
Ad primum *Affirmative*; ad ſecundum *Negative*,
apud Card. Petram. *t. 2. comment. ad Conſtitut. 2.*
Anaſtaſii IV. ſect. 3. n. 3. Equites Melitenſes incur-
runt Irregularitatem ex defectu lenitatis, ſi in bello 29
etiam contra infideles aliquem necaverint, aut mu-
tilaverint. Thomaſſin. *de Benef. p. 2. lib. 1. c. 75.*
n. 11. Card. Petra *tom. 2. Comment. ad Conſt. unicam*
Gregor. VIII. ſect. 1. n. 22. & in caſu conſimili ſic
reſpondit *Sac. Cong. Concil. in Zagabrien. 17. No-*
vemb. 1685. vid. verb. *Bellum art. 5. n. 6. 7. & 12.* Eques
Melitenſis licet publice ſuum Parochum percutiat,
minime poteſt Ordinarium in eum exercere juris- 30
di-

dictionem, neque excommunicando, neque de-
clarando excommunicatum, quia privilegio exem-
ptus est, ut in Conc. *sess.* 24. *c.* 11. Tamen ex quo
ipse ob talem percussionem incidit in excommunica-
tionem Canon. *Si quis suadente Diabolo*, potest Epi-
scopus præcipere omnibus Parochis, & Canonicis,
ac aliis Rectoribus, & Sacerdotibus, ne eum ad-
mittant intra Ecclesias ipsi Episcopo subjectas, *Sac.
Cong. Conc.* teste Lazzana *in summ. quæst. Regul. t. 2.
cap. 5. n. 39.* & Barbosa *loc. cit. n. 7.*
31 Congregationes, quæ jussu Episcopi ad casus con-
scientiæ discutiendos habentur, obeundæ sunt ab
exercentibus Curam Animarum, etiam in Parochia-
libus Hierosolymitanæ Religionis. *Sac. Cong. Conc.*
32 3. *Martii* 1698. Curati Religionis Hierosolymitanæ
tenentur ad omnes Functiones, ad quas ceteri Cu-
rati etiam ad Functiones Feriæ V., & Sabbati Sancti
Sac. Cong. Episc. & Regul. in Cæsenat. 28. April. 1599.
33 *& in Faventina 20. Maii* 1646. Curati Religionis
Hierosolymitanæ non tenentur ad subsidium Cari-
tativum, vel Cathedraticum, vel contributionem
Seminarii, vel ad procurationem pro Visitatione;
nisi in concessione Ecclesiæ sibi eam Ordinarius re-
servasset, ut declaravit *Sac. Cong. Concil. in Elven.*
34 27. *Julii* 1604. Prohibere non potest Episcopus ne
celebretur in Ecclesiis Religionis Hierosolymitanæ a
Sacerdotibus tam Fratribus quam Cappellanis dicti
Ordinis absque sua licentia. *Sac. Cong. Episcop., &
Regul. in Syracusana 29. April.* 1606. Curati Reli-
35 gionis Hierosolymitanæ tenentur ad exponendas
quadraginta Horas per turnum. *Sac. Cong. Episcop.
& regul. 29. Septemb.* 1619. apud Nicol. *in Flosculis,
verb. Hierosolymitani n. 9.*
36 Sacerdotes Sæculares, & Regulares Ordinis Hiero-
solymitani curam animarum personarum sæcularium
exercentes, in iis, quæ ad dictam curam, & Sacra-
mentorum administrationem pertinent, subsunt,
in omnibus jurisdictioni, & visitationi, ac corre-
ctioni Episcopi; nec potest etiam quicumque ad nu-
tum amovibilis ad eamdem Curam a Commendatore
deputari, nisi de ipsius Episcopi consensu, ac præ-
vio examine per eum, vel ejus Vicarium faciendo,
non obstantibus privilegiis quibuscumque *Sac. Cong.
Episc. & Regul. 8. Junii* 1624. apud Piton. *t. 2. Const.*
37 *& dec. pro Regularibus n.* 2207. Parochi Religionis
Hierosolymitanæ accedere tenentur ad Synodum.
38 *Sac. Cong. Conc. 18. Augusti* 1589. Parochiales Ec-
clesias Religionis Melitensis, quo ad animarum Cu-
ram, & Sacramentorum administrationem Episcopi
39 visitare possunt. Gregor. XIII. Const. 67. incip.
Circumspecta. Aliæ vero Ecclesiæ, præter has Cu-
ratas, sunt exemptæ a Visitatione Episcopi. *Sac.
Cong. Conc.* apud Barbosa *loc. cit. n. 8.* & Lezzana *loc. cit.*
40 *n.* 52. Excommunicare potest Episcopus Fratrem Ca-
pellanum Religionis Hierosolymitanæ, qui administra-
vit redditus Parochialis sæcularis, citatum ab Episco-
po in Visitatione ad reddendam rationem, & non
comparentem, ut decisum in *Vulturariensi 7. Se-
ptembris* 1630 refert Sellius *in Select. Canon c. 13. n. 10.*
apud Barbosa *in Conc. sess. 22. de reform. cap. 9.
num. 24.*
41 Ad contributionem Seminarii non tenentur, neque
compelli possunt Fratres S. Joan. Hierosolymitani,
sive eorum Vicarii in Ecclesiis Parochialibus Reli-
gioni prædictæ unitis, vel ab ea dependentibus.
Sac. Cong. Concil. in Augustana 14. Decemb. 1630.
Dicti Vicarii S. Joannis Hierosolymitani non tenen- 42
tur dare procurationem Episcopo eorum Ecclesias
visitanti *Sac. Cong. Concil. in dict. Augustana 14.
Decemb.* 1630. Et jam sic fuerat decisum 28. Junii
1627. nempe dictas Ecclesias Curatas esse visitandas
gratis, & absque impensa, ut refert Barbosa *de Ju-
re Eccles. univers. lib. 1. c. 14. n. 22.* Parochi dictæ 43
Religionis curam animarum sæcularium exercentes
a Commendatariis deputati, quatenus absolute ido-
nei sint, approbandi sunt simpliciter ab Episcopo
Sac. Cong. Conc. in d. Augustana 14. Decemb. 1630.
apud Pascucc. *p. 1. tit. de Equitibus*. Curati Religio-
nis Hierosolymitanæ tenentur intervenire Oleorum 44
consecrationi, si alii Curati teneantur: *Sac. Cong.
Episcop. & Regul. in Faventina 20. Maii* 1646. Potest
Episcopus tamquam Delegatus Apostolicus visitare 45
Parochiales Hierosolymitanas, & in Visitatione de-
creta condere in concernentibus Curam Animarum
administrationem Sacramentorum, Implementum
onerum Missarum ex piis dispositionibus provenien-
tium, & illa sunt executioni demandanda. *Sac. Cong.
Conc. in Vulturarien.* 1652. apud Pascucc. *loc. cit.*
Episcopo licet ad Excommunicationis publicatio- 46
nem procedere, & interdictum apponere Ecclesiæ
Prioratus Religionis Hierosolymitanæ ex causa vio-
latæ Immunitatis *Sac. Cong. Imm. in Messanen. 23.
Septembr.* 1653. apud Riccium *in Synops. decret.* 47
verb. interdictum n. 9. Licentia extrahendi delinquen-
tes ab Ecclesia Religionis Hierosolymitanæ, & co-
gnitio an extractus gaudeat Immunitate, spectat ad
Episcopum *Sac. Cong. Immun. in Savonen. 9. Maii*
1662. apud Riccium *loc. cit. verb. Licentia num.* 1.
Potest Episcopus ex Constitutione Gregoriana ex- 48
trahere delinquentes etiam ab Ecclesiis Religionis
Hierosolymitanæ. *Sac. Congregat. Immun. in Messa-
nen. 6. Maii* 1653. Fratres Cappellani Religionis 49
Hierosolymitanæ curam animarum habentes tenentur
accedere ad Synodum, & ad Congregationes Casuum
Conscientiæ præscriptas ab Episcopo, qui potest il-
los cogere juris remediis *Sac. Cong. Concil. 9. Sep-
tembris* 1684. apud Monacell. *p. 4. sub n.* 58. (6*)
Religio Hierosolymitana potest personas Eccle- 50
siasticas in Conservatores eligere, etiamsi in Conci-
liis Provincialibus, vel Diœcesanis Judices designa-
ti non sint, prout concessit Alexander VII. 17. Maii
1655. apud Monacell. *p. 3. tit. 1. formul.* 10. *num.* 4. 51
Equitum Melitensium in promotione ad Magnam
Crucem habetur ratio meritorum magis quam antia-
nitatis respectu temporis, Paul. V. Const. 30. incip;
Accepimus. Præceptoriæ Ordinis Melitensis vacant 52
per promotionem ad Episcopatum. Greg. XIII. Const.
82. incip. *Controversia*. Assassinii criminis reos Equites 53
Melitenses non possunt Iudices Laici declarare. Cle-
mens VIII. Constit. 37. incip. *Æque*. Coloni Reli-
gionis Hierosolymitanæ gaudent privilegiis ejusdem 54
Religionis. *Sac. Cong. Immunit. in Vercellen. 28. Maii*
1616. apud Riccium *in Synopsi decret. verb. Colonus
Commendæ num.* 1.
Hierosolymitani Milites non vivunt Melitæ in Clau- 55
stro, sed tota Civitas dicitur Conventus. Card.
Petra *t. 2. Comment. ad Const. 2. Anastasii IV. sect. 2.
num. 5.* & alii passim, & docet praxis. Hierosolymi-
tani

56 tani Milites aluntur a Religione, dum sunt in Conventu Melivitano. Card. Petra *tom. 2. Comment. ad Const. 7.* Innoc. III. *num.* 3. cum multis ibi citatis.
57 Hierosolymitani Milites per Cingulum distinguntur a Capellanis, & servientibus Fagnan. *l. 3. decret. in c. Qui Presbyterum 2. de pœnit. & remission. n. 78.*
58 *& 79.* In Religione Hierosolymitana Fratris nuncupatio non convenit nisi Professis; Novitii enim non Fratres, sed Nobiles appellantur, ut constat ex statuto primo *de verb. signific.* Fagnan. *loc. cit. num.* 109.
59 Religio Hierosolymitana repræsentatur per Capitulum Generale, & non per sexdecim Equites Capitulares *Rota recent. p. 7. dec. 303. n. 23.* Unde dicti sex-
60 decim Capitulares non habent facultatem decernendi contra Statuta Ordinis. Rota *ibid. num. 2. & seq.* Fagnan. *loc. cit. num.* 48. Hierosolymitano Equiti, ne-
61 que de jure competit, nec concedenda est ex gratia facultas sibi arrogandi filios. *Sac. Cong. Concil. in Placentina Arrogationis 4. Maii 1697.*
62 In Conservatores, & Officiales Religionis Hierosolymitanæ eligendæ sunt Personæ Ecclesiasticæ. *Sac. Cong. Immun. in una Siciliæ 20. Januarii 1654. lib. 5. decr. Paul. pag. 32.*
63 Administratio Ærarii, & Thesauri Religionis præfatæ non debet demandari per Capitulum ejusdem Religionis Magno Magistro. Ead. Sac. Congr. in una *Religionis Hierosolymitanæ 24. Decembris 1623. ex Regesto Scripturarum Veterum pag. 22.*
64 Puer trium annorum cum dispensatione Apostolica admissus ad d. Religionem, cui concessa fuit Crux aurea, cum promissione faciendi novitiatum anno vigesimo quinto ætatis suæ, pendente isto termino ad emittendam Professionem gaudet privilegio Fori. *Mediolanen. 21. Januarii 1626. ex Regest. script. Veterum pag. 83. & 30. Aprilis d. Anni, & lib. pag. 99.*
65 Equites Hierosolymitani vigore privilegiorum Apostolicorum suæ Religioni concessorum gaudere debent exemptione a Datiis, Collectis, & Gabellis & aliis oneribus, exceptis illis, quæ a Sede Apostolica fuerunt imposita, & in impositione specifice eadem Religio est nominata. *Anconitana 13. Julii 1637. lib. 3. decr. Pauluc. p. 36.*
66 Eques Hierosolymitanus est exemptus etiam pro bonis patrimonialibus, & acquisitis. *Novarien. 5. Febr. 1630. lib. 2. decr. Paul. pag. 26. Tudertina 19. Januar. 1638. lib. 3. decret. Paul. pag. 53.*
67 Equites Hierosolymitani absentes non gaudent privilegio competente Clericis ex causa absentibus pro eorum Franchitiis Farinæ. *Bituntina 21. Novembris 1634. lib. 3. Decret. Altoviti pag. 388.* Verum Equiti
68 Hierosolymitano absenti ob Caravanas faciendas debentur Franchitiæ. *Bituntina 16. Julii 1697. l. 2. Decret. Vallem. p. 101.*
69 Equites præfati non comprehenduntur in contributione pro refectione pontis auctoritate Apostolica imposita, quando non fuerunt specifice expressi in impositione *Cæsaraugustana 20. Junii 1671. l. 1. Decret. Altov. pag. 565.*
70 Scribitur Episcopis, & aliis ordinariis, quibus concessa fuit facultas contribuendi ratione Belli, & hospitationis Militiarum exterarum, quod Sanctitas sua intendit bona Religionis præfatæ possessa ab Equitibus esse immunia a prædicta contributione. *Melivitana 16. Februarii 1692. lib. decr. Grimaldi pag. 86. Parmen. & Mutinen. 26. Novembris 1692. lib. 1. decr. Val. pag. 4. Colonien. 1. Junii 1697. lib. 2. decr. Vall. pag. 93.*

Injungitur restitui quidquid exactum fuit per Mini- 71
stros Laicos super bonis Equitum S. Joan. Hierosolymitani contra dispositionem Decreti emanati sub die 31. Augusti 1677. *Bononien. Fanen. & Ravennaten. 24. Aug. 1695. lib. 1. decr. Vall. pag. 211.*

Verum aliquando, de mandato Sanctissimi Epi- 72
scopus potest cogere ad concurrendum pro reparatione viarum pro rata tantum commodi privati; *Cæsenat. & Imolen. 25. Junii 1695. d. lib. pag. 196.*

Ordinarius procedere potest, ut a Curia Sæculari 73
excarceretur, & remittatur Miles Hierosolymitanus prætensus Reus; at in causa delicti commissi Ordinarius non debet procedere, sed remittenda est ad Magnum Magistrum ejusdem Militiæ; *Panormitana 2. Februar. 1637. lib. 3. decret. Paul. pag. 25.*

Injungitur Nuncio Apostolico, ut assistat Judici, 74
& Conservatori privilegiorum Ordinis Meliten. *Tranen. 30. Julii 1695. lib. 1. decret. Vall. pag. 206.*

Super recursu Clerici Beneficiati Equitis Hieroso- 75
lymitani detenti in Castro per Curiam Laicalem, injungitur D. Archiepiscopo & D. Nuncio, ut conjunctim illum tueantur prout de jure; *Neapolitana 17. Maii 1695. d. lib. pag. 190.*

Datur facultas Archiepiscopo procedendi contra 76
Gubernatorem, licet Equitem Hierosolymitanum in causis violatæ Immunitatis; *Materanen. 27. Novembris 1666. lib. 1. decr. Altovit. pag. 66. Caven. 15. Octobris 1667. d. lib. pag. 165. Monopolitana 15. Jan. 1667. d. lib. p. 79.*

Datur facultas Archiepiscopo extrahendi Equitem 77
d. Religionis confectorem Monetæ falsæ, & tonsorem monetarum, ac conficiendi processum, & caute custodiendi; *Neapolitana 6. Septem. 1677. lib. 2. decr. Altov. p. 174.*

Ex gratia Sanctissimi injungitur D. Nuncio, ut 78
mandet Conservatori Religionis Hierosolymitanæ confici processum contra Equitem d. Religionis, qui in publica Platea, ac diurno tempore baculo percussit præsidem Generalem Ærarii Ducis Sabaudiæ, & permittat assistere posse Ministrum Ducalem, cum expressa tamen conditione, ut certioret Sanctissimum, cum transmissione contentorum in processu fabricato; *Taurinen. 30. Junii 1628. l. 2. Decret. Paul. p. 96.*

Sanctissimus avocavit causam a Tribunali Conser- 79
vatoris Religionis Hierosolymitanæ, ac mandavit dari Præfecto Nursiæ facultatem procedendi contra exemptos; *Asculana, seu Spoletana 27. Junii 1703. lib. 3. decret. Valleman. pag. 498.*

Ad preces Magni Magistri d. Ordinis, ex gravissi- 80
mis, & extraordinariis circumstantiis Sanctissimus tribuit ad triennium Episcopo facultatem extrahendi a locis immunibus Milites confugitos pro causa exposita, reportata tamen obligatione cum juramento de non puniendo ob confugium; *Meliten. 27. Novemb. 1692. lib. 1. decret. Vall. pag. 159.*

Prorogatur ad Decennium facultas extrahendi per- 81
sonas, & res suspectas morbo pestilentiali; *In eadem 26. Martii 1695. d. lib. pag. 179.*

Item Sanctissimus tribuit ad triennium Episcopo fa- 82
cul-

cultatem extrahendi Confugas ad loca Immunia, reportata tamen obligatione supradicta; *ibid.*

83 Hierosolymitanæ Militiæ permittitur super triremibus celebratio Missæ tempore navigationis, quo triremes anchoratæ sunt in quibusvis oris, littoribus & portubus habitatis, & non habitatis, dummodo celebratio Missæ hujusmodi eo tempore, quo mare tranquillum, & cœlum serenum reperiatur, & cum assistentia alterius Presbyteri, seu Diaconi fiat, itaut periculum effusionis Sanguinis in dicta celebratione minime adsit; Benedictus XIV. tom. 1. Constit. 41. incip. *Exponi*. (7*) Ipsius militibus, & subditis, seu incolis insularum ipsius ditioni subjectarum conceduntur Indulta Bullæ Cruciatæ; Idem Constit. 86. incip. *Quoniam per tot.*

84 Pro Hierosolymitanis Capellanis attendendæ sunt sequentes Resolutiones Sacræ Congregationis Concilii in Illerden. Synodi, relatæ a Benedicto XIV. de Synodo Diœcesana *lib. 3. c. 7. n. 2. & 3.* ibi

85 Primo, An Fratres Cappellani Sacræ Religionis Hierosolymitanæ, curam Animarum habentes, teneantur convenire ad Synodum Diœcesanam?

Secundo, an iidem Fratres Capellani, curam Animarum habentes, & Sacramenta in eorum Ecclesiis Regularibus, & exemptis ministrantes Clero, & Populo sæculari, subjecto Episcopo Loci, teneantur ad Diœcesanam Synodum convenire?

Tertio; an iidem Fratres Capellani, curam Animarum habentes, teneantur interesse lectioni, & conferentiæ casuum conscientiæ ab Episcopo præscriptis propter necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, præsertim contra propositiones damnatas?

Die 17. Julii 1683. Sacra Congregatio respondit: Ad primum, secundum, & tertium, Affirmative.

86 Eorum Ecclesiæ Parochiales subsunt visitationi Episcopi, ut Sedis Apostolicæ delegati, & Visitationi Priorum Hierosolymitanorum, ita tamen, ut si Episcopi, & Priorum decreta inter se discrepent, illa prævalent, quæ ab Episcopo sunt edita, juxta plures sacrarum Urbis Congregationum sententias relatas a Monacello *in formular. tom. 1. tit. 5. formul. 2. num. 2.* & signanter *in Mediolan. 12. Novemb. 1689. & in Congregatione particulari deputata ab Alexandro VIII. in causa Hispal. 30. Jan. 1694. in respons. ad 6. & relata in Congregatione Generali 18. Augusti. 1696.* Idem Benedict. *loc. cit. n. 4.*

87 Multo magis ad Synodum accedere debent, & Episcopis subjiciuntur in iis, quæ Parœciæ administrationem respiciunt, Sacerdotes sæculares Ecclesiis Parochialibus Equitum Hierosolymitanorum præfecti, ut censuit *Sacra Congregatio Concilii in Pragen. Jurisdictionis, quæ ad dubium, An nominati, seu deputati in dictis Ecclesiis, postquam reportaverint ab Archiepiscopo licentiam pro exercenda Cura Animarum, teneantur se conformare Constitutionibus Synodalibus, & Ordinationibus Consistorialibus, quoad omnia in ordine ad Sacramentorum administrationem, & Curam Animarum; die 14. Januarii 1708.* Respondit *Affirmative*. Idem *ibid. num. 5.* & habentur in Thesauro Resolutionum *tom. 9. pag. 170.*

88 Alii Sacerdotes eidem Ordini inservientes subjecti sunt jurisdictioni Episcopi, ut Sedis Apostolicæ delegati, & ad Synodum accedere tenentur, nisi Religiosam Professionem emiserint, vel intra Militaris Claustri septa viventes, Religioni actu inserviant, & sub Prælati obedientia vivant; Concil. Trident. *sess. 24. cap. 11. de reformat.* Quod Tridentini Decretum instauravit, & distinctius explicavit Gregorius XIII. 89
Constitut. 125. *§. 2. Bullar. part. 3. tom. 1.* in qua prædictos inservientes, quocumque nomine nuncupentur, iterum subjecit delegatæ jurisdictioni Episcoporum, tam in visitatione, quam extra visitationem, ibi: *Exceptis tamen iis, qui Ecclesiis, aliisque locis dictorum Militum actu serviunt, & intra eorum septa, & Domos resident, ac sub eorum obedientia vivunt, quæ omnia debere simul concurrere intelligantur, sive iis, qui legitime, & secundum Regulam prædictæ Religionis Professionem fecerint, de quo loci Ordinario constare debeat.* Quam explicationem semper respexit, suasque decisiones ad illam conformavit *Sac. Cong. Concil.*, & præcipue *in Materanen. Jurisdictionis 8. Februarii 1659. lib. 21. Decret. pag. 533. & sequent.* & novissime *in Caputaquen. Jurisdictionis 19. Novemb. 1735.* ut habetur *in Thesauro resolut. dicti anni* Idem *ibid. num. 6.* ubi ad id allegat Fagnan. Monacell. Pignatell. & Rotam *dec. 120. num. 16. & seq. part. 28. recent.* 90

Et *ibidem num. 8.* subjungit, quod quæ hactenus de Hierosolymitano dicta sunt, adamussim congruunt Militari Ordini SS. Mauritii, & Lazari, qui a S. Pio V. in Constitut. 43. *§. 12. Bullar. tom. 4. part. 2. pag. 339.* in omnibus exæquatus est Ordini Hierosolymitano. 91
Hinc cum nonnulli Sacerdotes Diœcesis Uritanæ Litteras, quas *Patentales* vocant, obtinuissent a Vicario Commendæ SS. Mauritii, & Lazari, iisdemque muniti, se immunes jactarent a jurisdictione Ordinarii, Causa proposita in Sacra Congregat. Concilii, & disputato dubio, *An Officiales Patentati SS. Mauritii, & Lazari sint exempti a jurisdictione Ordinarii?* Die 17. *Septembr.* 1726. responsum fuit *Negative*. Hæc ille, & habetur etiam *in Thesauro Resolutionum dicti anni.* 92

De ipsis Equitibus plura statuit Benedict. XIV. Constit. incip. *Biennium*, & signanter quod sint veri Regulares; quod Crux octogona sit tenus eorum Habitus, non autem aurea Crux a pectore pendens, quæ aliquando ipsis prohibita fuit, quamvis talis prohibitio usu recepta non fuerit; quod dicti Equites ad Episcopatum, aut Cardinalatum evecti Crucem octogonam ex tela alba tanquam habitum suæ Religionis proprium supra vestes exteriores; & præcise supra mozzettam deferre possint Cardinales ex eodem Ordine assumpti, & quod Crucem ejusmodi Melitensis Episcopus mozzettæ in Civitate Melitensi, Mantellettæ vero assuta Romæ deferre possit, ut consuevit; & ad id plura exempla adducuntur. 93

Commendæ Ordinis S. Joannis Hierosolymitani sunt ab omnibus reservationibus exemptæ; Ideoque semper omnino a Magno Magistro, vel alio ad id facultatem habente, de iis disponi debet; Bened. XIV. Constitut. incip. *Inter illustria*, *§. 14.* Hinc Expectativæ, Coadjutoriæ, vel mandata de providendo, sine consensu Magni Magistri obtenta, nulla declarantur; Idem *ibid.* 94

Commendarum resignationes acceptare potest Magnus Magister; Ac etiam reservare pensiones super 95

illis

illis perpetuas, & ad successores transitorias; Idem *ibid.* §. 15. solis tamen militibus hujusmodi pensiones reservari possunt *idem ibid.* §. 16.

96 Hierosolymitani Ordinis tum spiritualia, tum temporalia privilegia, ac statuta nunc vigentia sunt confirmata a Bened. XIV. Const. incip. *Inter illustria* §. 1. Ordo idem, res, & personæ sunt immediate S. Sedi subditæ; Idem *ibid.* §. 2. Ideoque sunt ab Episcoporum, Archiepiscoporum, & aliorum quorumcumque jurisdictione exemptæ. Idem *ibid.* §. 3. Novæ Do-

97 mus, & Præceptoriæ erigi possunt, irrequisitis locorum Ordinariis; Idem *ibid.* §. 4. Præsentati ad Parochiales, aliasque Ordinis Ecclesias, sine ulla exactione sunt ab Ordinariis instituendi; *Idem ibid.* §. 5.

98 Fratres Capellani, extra tempora, & a quocumque Catholico Antistite Ordines suscipere possunt; Idem *ibid.* §. 7. Iidem non obstante contraria consuetudine in Ecclesiis, & Beneficiis Ordini adnexis deputantur, ac renovantur a Magno Magistro; Idem *ibid.* §. 17. (8*)

99 Bona ipsius Religionis a quibuscumque decimis, aliisque oneribus Ecclesiasticis, ac etiam laicalibus sunt exempta: Patrimonialia vero militum ab oneribus Communitativis; Idem *ibid.* §. 7. & 8. Jura,

100 proventus, responsiones omnes indiscriminatim communi ærario præstari jubentur, abrogatis contrariis quibuscumque privilegiis; Idem *ibidem* §. 12.

101 Alienatio bonorum Religionis, inconsulto Magno Magistro facta, est nulla; Idem *ibidem* §. 13. (9*)

Additiones ex aliena manu.

102 Sunt utique Equites Hierosolymitani vere Religiosi, ut ait *Auctor num.* 3. & sic ratione voti paupertatis, quidquid undequaque acquirunt, non sibi sed Religioni acquirunt.

103 At cum iis non eodemmet rigore procedendum est qui in subjecta materia servatur in alios Religiosos

104 Animadversione enim dignum est, quod ipsi vitam ut plurimum ducunt extra claustra in privatis domibus, debentque sibi comparare omnia, quæ necessaria sunt ad propriæ nobilitatis gradum, atque ipsius inclyti Hierosolymitani Ordinis dignitatem.

105 Atque hinc est, quod (ut ait Rota in Romana Nullitatis Contractus 25. Februarii 1753. coram clar. mem. Matthæjo) *ex necessaria quadam eorum Instituti tollerantia, sive tacita Superiorum permissione per inveteratam consuetudinem inducta, atque ejusdem Religionis statutis comprobata pro hujusmodi effectu sub imagine cujusdam quasi dominii opportuna gaudent administratione redditiuum ex prædictis bonis provenientium, liberoque perfruuntur propriorum quæstuum, & pecuniarum usu, adeo ut Sacra ipsa Religione, penes quam vere residet dominium, ac proprietas, sciente & patiente, complures valeant inire contractus, aliaque omnia gerere, quæ exigit hujusmodi vivendi ratio eorum conditioni conveniens.*

106 Qua de ratione jure optimo Sacrum Tribunal Rotæ *in mox allegata decisione* validum dijudicavit contractum census vitalitii a paupere Equite Hierosolymitano initum, ut sibi in futurum prospiceret. Cæterum si agatur de Equite Hierosolymitano, cui con-

107 grua sustentatio haud desit, contractus a nullitatis vitio excusari nequit, (10*)

Novissima Additamenta.

(1*) Immo vero MXCIX. Vide quæ dixi *Tomo* 1. *p.* 510. in appendice historica Sacrarum Expeditionum *num.* 4.

(2*) Sed de hoc si qua superesset, dubitationem omnem amolitur Epistola Benedicti XIV. *tom.* 3. *Bullar. edit. Rom. pag.* 569. §. 2. ubi Milites Hierosolymitani, & sumuntur, & disertis verbis vocantur *veri Religiosi.*

(3*) Hujusmodi privilegia, quæ & permagna, & innumera sunt IV. Idus Martias 1752. Idem Benedict. XIV. confirmavit. Vide infra *n.* 96. *seq.*

(4*) Hæc quidem partitio a majoribus transmissa nullam habet dubitationem. Cæterum, ut monet cl. Paciaudius *Antiquit. Christian.* de cultu *S. Joannis Baptistæ p.* 334. in *Regula* Fr. Raymundi inserta Litteris Apostolicis Bonifacii VIII. an. 1300., quam cum Codice Vaticano contulit Bosius, totus ordo in duas tribuitur Classes, *Clericorum*, & *Laicorum Fratrum*. Facile autem mihi persuadeo, inquit ibi Paciaudius, in Comitiis, quæ ipse Raymundus haberi voluit ad Leges rite, & cum auctoritate ferendas, tres ejusmodi ordines fuisse constitutos.

(5*) Dicitur hic etiam *Prior Ecclesiæ Majoris*, & *Prior Ecclesiæ S. Joannis.* Ab eo autem utpote *Hospitalis S. Joannis in spiritualibus superiore, & ordinario usum Mantellettæ violacei coloris ex concessione Apostolica, aut ab immemorabili tempore habente, certisque aliis prærogativis fulgente*, decrevit Benedictus XIV. a 1747. gestari posse ubique locorum, & MORE EPISCOPORUM *Mozzettam*, ut ajunt, & *Rocchettum.* Chronologicam horum Priorum seriem videsis egregie digestam, atque illustratam a Paciaudio *l. c. p.* 356. *seqq.*

(6*) Non omittendum, Priorem Ecclesiæ S. Joannis fuisse a 1743. a Benedicto XIV. *Commissarium pro executione Privilegiorum Cruciatæ*; quibus donantur quotquot sua stipe Bellum Sacrum juvabunt. Quin etiam idem Benedictus XIV. an. 1747. eidem Priori confirmavit potestatem *Ordines Minores* suis Clericis conferendi.

(7*) Carolus Macer, aliique asserunt in Melitensium militum triremibus olim celebratam Missam, quam *siccam* alii, alii *sine canone* appellant, ut quæ Corporis, & Sanguinis Christi sumptione careat. Verum Paciaudius *l. c. p.* 385. nulla hujus rei vestigia in veteribus ordinis monumentis se deprehendisse testatur. Immo cum Liturgia apud Equites nostros vix constituta, facultatem a Rom. Pontificibus sibi dari postulaverint, sacrum *terra marique* faciendi (hanc enim non concessit primus Benedictus XIV. sed a suis Decessoribus sæpe alias concessam confirmavit) argumento est, Melitenses Equites veram, perfectamque Missam in castris juxta ac in triremibus celebrari voluisse. Idem Paciaudius duplex altarielum viaticum, seu temporarium, quo Melitenses olim usi sunt in castris, dum adhuc in Oriente teterrima illa pro Christo certamina inirent, affert *p.* 388. *seq.* atque eruditis observationibus explanat.

(8*) Clemens XI. 30. Maii 1704. concesserat, ut *Fratres Capellani Conventuales S. Joannis, loco superpellicei, & Mozzettæ nigri coloris, Rocchettum album cum suis manicis, & Mozzettam violaceam cum al-*

ba

ba Cruce in sacris ubique peragendis perpetuo deferrent. Sed Benedictus XIV. illis praeterea indulsit *cappam magnam rubri coloris cum pellibus armellinis*.

(9*) Habet Clerus S. Joannis peculiares aliquot ritus de quibus Paciaudius eruditissime agit *l.1.diss.9.cap.3.* & sequentibus omnino dignis, quæ legantur.

(10*) Quæstionem magni momenti, ac satis curiosam proponit, atque accurate expendit P. Andreuccius *Hierarch. Eccl. lib. 1. Tract. 4.* de Cardinali Regulari Professo ex Ordine militari S. Joannis Hierosolymitani *p.219. seq.* Ea est, an sicuti alii Religiosi Cardinales non solum teneantur ad tria vota substantialia Religionis, sed etiam ex S. Thoma 2. 2. *q.* 185. *art.8.* ad ea, quæ peculiaria sunt sui Instituti, saltem ex honestate, & quatenus Pontificali, seu Cardinalitio Officio non repugnent; ita etiam Cardinalis ex Ordine Militari S. Joannis teneatur, aut saltem possit observare, quæ sunt sui Ordinis propria, idest militiæ vacare, exercitus ducere, classi præesse, immo etiam, si opus sit, propria manu pugnare? Censet autem dictus ille Theologus 1. non posse hujusmodi Cardinalem, ut qui ad Statum Clericalem translatus sit, ista *ordinarie, ac per se loquendo* præstare 2. posse tamen sæpius, si nempe id exigat bonum commune Christianæ Reipublicæ, & Fidei, aut etiam agatur de obtinenda victoria, a qua pax Reipublicæ Fideique progressus non leviter pendeat; attenta præsertim singulari utilitate, & idoneitate, quæ in in hoc Cardinali bellis contra infideles, & barbaros assueto, & speciali suæ vocationis gratia munito sumi jure potest, sive ad defensionem Christianorum, sive ad depressionem infidelium. 3. ad id etiam teneri aliquando, nimirum si Summi Pontificis præceptum detur de bello pio, ac religioso ineundo, aut talis necessitas concurrat, ut sine talis Cardinalis opera, præfectura militiæ, ac pugna, res Christianorum publica in maximum discrimen vocaretur. Quæ omnia rationibus ex Theologia petitis, exemplisque non paucis superiorum ætatum ostendit, nihilque eorum præterit, quæ pro adversa parte afferre quis posset.

HISTORIA, HISTORICUS.

S U M M A R I U M:

1 *Historia unde dicta, & quid sit*, ad n. 2.
3 *Quot, & quæ sint Historiæ species*, ad n. 8.
9 *Annales quid sint, & in quo distinguantur ab Historia* ad num. 10.
11 *Historia quomodo dividatur*.
12 *Historia a quibus inventa, quam habeat utilitatem, & qua ratione tractanda*, ad num. 14.
13 *Quæ fides Historicis sit adhibenda quoad ea præsertim quæ ad Religionem spectant*, ad n. 23.
14 *Quæ sint Historici munera, & qui Artis Criticæ Canones præcipui*, ad n. 35.

1 Historia dicta est a verbo Græco, quod latine idem importat ac spectare, seu videre, itaut Historia sit visa res, atque spectata, & exinde, uti est gesta, narrata; Budæus *in Commentariis Græcis*. Unde Historia proprie est earum rerum, quibus gerendis interfuerit is, qui eas narrat, ut advertit Calvinus *in suo Magno Lexico t.1. verb. Historia*.

Historia igitur, quæ Græca est dictio significans repositionem, sive seriem rerum gestarum 2 definitur, quod sit rerum gestarum cum laude, aut vituperatione narratio, quæ magnarum rerum consilia, actiones, exitus, Regumque, ac Magnorum Virorum cum temporum, ac locorum ordine, & descriptione tamquam viva quædam pictura, ante oculos exponit. Sic apud Beyerlinck *in Magno Theatro vitæ humanæ tom. 4. verb. Historia*.

Quatuor sunt species Historiæ: Vel enim de 3 locis est, ut Geographia; Vel de temporibus, ut Chronologia, vel de generatione, ut genealogia; Vel de gestis, ut Annales, Historiæque ceteræ. *Geographia* est ars dimetiendi, ac describendi Or- 4 bem terraqueum, ejusque superficiem habitatam, & habitabilem. Illius partes sunt *Hydrographia*, quæ marium, & insularum descriptionem exhibet; *Cho- 5 rographia*, quæ in particularium tantummodo regionum, Regnorum scilicet, & Provinciarum descriptione versatur; & *Topographia*, quæ singularium duntaxat locorum, nempe unius Civitatis, Villæ, vel Pagi 6 descriptione contenta est. *Chronologia* est ars, quæ certis notis, & indiciis præteritarum rerum memoriam suis temporibus assignat; Unde ut advertit Scaliger *in Prolegom. in Eusebium*, Chronologia *anima Historiæ est, sine qua Historia non spirat, quæ quanto multis scriptis, tanto Chronologia illi præstat, ut corpori anima*. Hinc patet discrimen maximum Historiæ a Chronolo- 7 gia, quandoquidem ut recte notat doctissimus Petavius *Ration. temporum part.2. lib. 1. cap. 1. Illa simplici rerum gestarum ordine contenta est, nec annorum singulorum exactam rationem instituit; Hæc annos ipsos quoad licet, annorumque partes quibusdam notis, ac vestigiis assequitur*. *Genealogia*, idest sermo de origine 8 generationis, est continuata, gradatim facta ab origine, familiarum, ac personarum descriptio, monu- 9 mentis, ac litteris tradita. (1*) *Annales* libri sunt in quibus antiqua gesta, atque acta per singulos annos 10 conscripta referuntur. Annales autem ab Historia distinguuntur, quod illa proprie res suorum temporum gestas, quas auctor vel vidit, vel potuit videre, pertractet; neque tantum quid gestum sit, sed & qua ratione, quove consilio, indicet; Annalium vero Scriptor res antiquas ut plurimum, quas sua non novit ætas, easdemque per annos singulos monumentis commendet; Ita Baronius *tom. 1. Annal. in Præfatione pag.2. litt.B.* ex Gell. *lib.5. cap. 18.* & Isidor. *Orig. lib. 1. in fine*.

Historia alia est *Sacra*, quæ gesta, atque acta Sa- 11 cra describit; alia *Profana*, quæ gesta, atque acta profana commemorat; alia *Civilis*, quæ in Regnis, Provinciis, ac Civitatibus gesta, atque acta reportat; alia *Ecclesiastica*, quæ in Ecclesia gesta, atque acta recenset, & alia *Mixta*, quæ gesta, atque acta, tum Sacra, tum Profana, tum Ecclesiastica, tum Civilia complectitur (*2).

Quinam Historiæ primi fuerint inventores non satis 12 constat; Plinius enim *lib.7.* dicit quod Cadmus Milesius primus omnium Historiam condidit; Joseph autem *in 1. antiquitatum volum.* eum apud Græcos duntaxat primum Historias scripsisse tradit, multo juniorem Moyse; Nam verisimilius est, antiquissimos

mos Hebræorum, qui Sacros libros scripserant, Historias primo condidisse; (*3) Vel Ægyptiorum Sacerdotes, sicut ipse Josephus in primo contra Appionem sentire videtur; Euseb. *lib.*10. *&* 11. *Præparat. Evangelicæ*. (*4) Xenophontem Grylli filium, Socratis auditorem primum ex Philosophis Historiam scripsisse de rebus Græcorum, tradit Laertius *lib.* 2. Ante Saturni in Italiam adventum nullum Historiæ cultorem fuisse, sed solum postquam is rudem populum in unum collegit, Historiam communiter invaluisse refert Macrobius *lib.*1. *Saturnalium c.*8. apud Beyerlinck *loc. cit. verb. Historia*; ubi præcipuos in omni natione Historicos, ac in omni materia scriptores abunde recenset. (*5)

13 Historia, ex quo adinventa fuit, maximam semper suis cultoribus utilitatem subministravit; ipsius enim lectio juniores antiquioribus æquavit, natu majores rerum experientia ditavit, privatos Viros Imperio dignos effecit, & quotquot in Orbe quovis in genere fuere Heroes, ipsa constituit, ac efformavit; Et, ut summatim dicam, omnium rerum series, quibus hominum utilitas, ac gloria paratur, Historiæ tribui debet: Unde ipsamet apud Beyerlinck *loc. cit.* hæc poetica sibi carmina canit:

Illa ego, quæ gestis præsum custodia rebus;
Digero quod caveas, quodque sequaris iter.
Priscaque ne veteris vanescat gloria sæcli,
Vivida defensant quæ monumenta damus,
Et sua virtuti per me sunt præmia rursum,
Impia famosis defero fama notis.
Eloquor, & summi quantum jactatur, & imi,
Eloquor, & cæcæ fasque, nefasque Deæ.
Quod majus Theatrum, Circusque capacior, aut quæ
Doctior humanas scena referre vices?
Me sine quis prudens? Unde experientia major?
Quis me adiit tandem, non mage doctus eat?
Omnis enim nostro pendet prudentia sensu,
Riteque nil, nostra qui caret arte, sapit;

14 Quid in Historia, quid in Historico principalius requiratur, satis erudite, & docte ostendit Halicarnassæus apud Beyerlinck *loc. cit.* his verbis. Historicam narrationem perpetuo veluti filo ductam colligatam oportet esse, præsertim ubi res exponantur, & multæ, & hujusmodi, quæ cognosci, ac percipi non facile queant; Sic Halicarnassæus *cap.*10. *de judicio historiæ Thucydidis*. Et mox; Historiæ disponendæ laus non minima in eo sita est, si & principium, quo non aliud sit prius, capiatur, & eo fine, cui nihil videatur deesse; comprehensa narratio videatur; Idem *ibidem cap.*11. Deinde ad officia Scriptoris Historiæ descendens, ait: Primum officium esse puto, & id vel maxime omnibus necessarium, qui res gestas litterarum monumentis tradere cupiunt, ut ab oblivionis injuriis vindicentur, materiam seligere speciosam, & jucundam, ac eam, quæ animos legentium voluptate afficiat, atque alliciat; Quod Herodotus mea quidem sententia melius vidisse, & expressisse videtur, quam Thucydidis; Ille enim Græcorum, & Barbarorum Historiam integram scripsit, & apte disposuit; Thucydides autem unum tantummodo bellum, nec fortunatum, unde potius silentio prætereundum, quam posterorum memoriæ relinquendum, confuse descripsit. Est enim Historici etiam officium caute considerare, quæ res illi in Historiam referendæ, quæ silentio prætereundæ sint, & omnia rite in partes disponere, ac unumquodque eorum, quæ referuntur, suo loco apte disponere. Et tandem talis debet esse Historicus, ut omni metu careat, nullis muneribus, aut commendatitiis corrumpatur; nihil amicitiæ tribuens, æqualis Judex, ac benevolus omnibus, itaut alterutri plus æquo nihil tribuat, sinceræ veritatis amator liber sit, ac nulli Regi subjectus, peregrinus in libris, patria carens, suis legibus vivens; non quid huic, illive sit placiturum, aut displiciturum cogitans, sed id, quod revera actum sit fideliter, ac veridice exponens; Cum præcipuæ Historicorum partes sint, falsum non dicere, verum non abscondere, ac suspicionem, vel simultatem evitare. Historia enim a Cicerone *lib.*2. *de Orat.* vocatur testis temporum; vitæ memoria, magistra lucis, nuntia veritatis. Et jam quid congruat Historiæ auctori, breviter fuerat traditum *lib.*2. *Machabæorum cap.*2. Vide *ibid.* (*6)

Historicis, præsertim antiquis, & classicis, omnis præstanda est fides; *Communis*, & colligitur tum ex Sacra Scriptura, tum ex utroque jure, tam Civili, quam Canonico; Ex Sacra Scriptura pluribus in locis habetur digna Historiarum commemoratio, ad denotandum, quod sit ipsis fides adhibenda. *Exod. cap.*17. *num.*14. ibi: *Dixit autem Dominus ad Moysen, scribe hoc ad monimentum, & trade auribus Josue. Deuteronom. cap.*31. *num.*9. ibi: *Scripsit itaque Moyses Legem hanc, & tradidit eam Sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis senioribus Israel, Jeremiæ cap.*36. *numer.*2., ibi: *Tolle volumen libri, ut scribas in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi*; & fere idem *ibid. nu.*28. *Esther cap.*2. *num.*23. ibi: *Mandatumque est Historiis, & Annalibus traditum coram Rege, & cap.*6. *numer.*1., ibi: *Jussitque sibi afferri Historias, & Annales priorum temporum, quæ cum illo præsente legerentur; & cap.*9. *num.*32., ubi præceptum fuit Judæis, ut multa a Mardochæo, & Esther constituta observarent, *& omnia, quæ in libri hujus, qui vocatur Esther, Historia continentur, & cap.*16. *num.*7. ibi. *Quæ res, & ex veteribus probatur historiis. Esdræ l.* 1. *cap.* 4. *num.*15. ibi: *Misimus, & nunciavimus Regi, ut recenseat in libris Historiarum patrum tuorum, & invenies scriptum in Commentariis, & scies, quoniam urbs illa urbs rebellis est, & nocens Regibus, & Provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis &c.* Sic etiam Regum Judæorum gesta solebant in Chronicis describi, aliæque res memorabiles, ut ad posterorum eruditionem, & utilitatem deservirent, ut patet *lib.*3. *Reg. c.*14. *& seq. lib.*4. *Reg. c.* 8. *cap.*10. *cap.*21. *cap.*33. *& Paralipom lib.*2. *cap.*2., *& cap.*35. & sæpe alibi. Unde *lib.*2. *Machabæor. cap.*2. *nu.*25. *&* 26. habetur; *Considerantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes Historiarum propter multitudinem rerum, curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio, studiosis vero ut facilius possint memoriæ commendare, omnibus autem legentibus utilitas conferatur*. Ex jure Canonico habetur *in c. De quibus* 3. *dist.*20. *c. Quamvis* 3. *dist.*21. *cap. Valentinianus* 3. ibi: *Ut refert Historia* 15

storia Ecclesiastica; *dist.63.* & *cap. Adrianus* 22. *eadem dist.63.* deprompto ex Historia Ecclesiastica, *cap. Cum venisset* 1. *in fine*, *de Sacra Unctione*, ibi: *Tum propter Historiam*; *cap. Porus* 10. *de verborum signification.* ibi: *De qua Virgil.*: *c. Cum Apostolica Sedes* 7. *de his quæ fiunt a Prælatis*, *cap. Cum causam* 15. *De probationib.* ubi probatio divisionis admittitur per libros antiquos; *c. Ad audientiam* 13. *de præscript.*, ubi fides adhibetur antiquis libris censualibus. Ex jure civili *in l. Breviter* 1. *ff. de officio Præfecti Prætorio*. *A quibusdam Scriptoribus traditum est*: *leg. Necessarium* 2. *ff. de origine juris*; *l. Origo* 1. *de Offic. Quæstoris*, *l. Census* 10. *ff. de probationib.*; *l. Antiqui* 3. *ff. Si pars hæreditatis petatur*; *l. Si pater* 36. *ff. de solutionib.*, *l. Corpora* 1. *ff. de cadaveribus punitor.* cum similibus. Et Rota recent. *par.8. dec.76. n.11. & seq. p.10. dec.229. nu.5. p.14. dec.424. num.5. p.18. tom.1. dec.34. n.18. dec.193. n.3.* & *dec.379. n.19.*, ac sæpissime alibi.

16 An autem Historicis sit etiam præstanda fides, & ad vim probationis, vel adminiculi admittendi sint in causis Beatificationis, & Canonizationis? omnino videndus est undequaque olim Eminentissimus Card. de Lambertinis, postea juremerito Summus Pontifex sub nomine Benedicti XIV. qui *t.3. cap. 8.* sui veri *Aurei Operis de Beatificatione Servorum Dei*, & *Canonizatione Sanctorum*, egregie suo more totam rem tractat, & quoad hoc Historicos in quatuor gradus distinguit, & quoad omnes clarissime, ac solidissime ostendit quinam ex ipsis ad vim probationis, vel adminiculi admittendi sint in supradictis causis.

17 Primus igitur gradus, inquit, est Historicorum, qui litteris tradiderunt ea quibus interfuerunt, vel quæ geri viderunt; & si probi fuerint, ac prudentes, & ideo fide digni, primum fidei, & auctoritatis, ac probationis pondus constituunt. Sic ipse *in cit. cap.8. num.8.* & *9.*

18 Secundus gradus est eorum, qui non viderunt ea, quæ narrant, sed acceperunt ab iis qui viderunt; Et hi quoque si probi sint, & prudentes, adeoque fide digni, primum fidei, & auctoritatis, ac probationis gradum constituunt. Idem *ibid. num.8.* & *9.* sed major est auctoritas primorum, quam secundorum, *ib. n. 10.*

19 Tertius gradus est eorum, qui referunt ea, quæ non viderunt, nec audiverunt ab iis, qui viderunt, sed ab iis, quibus, qui viderant, narraverunt; Et hi fidem merentur, si sint viri probi, ac prudentes, sed minor est eorum auctoritas, quam aliorum prædictorum, Idem *ib. n.10.*

20 Quartus gradus est eorum, qui scripserunt ea quæ legerunt in aliis Historicis; Et horum auctoritas erit solum tanta, quanta erit illorum, a quibus sua scripta delumpserunt. Idem *ib. n.10.*

21 Hinc recte concludit, quod in causis procedentibus per viam casus excepti, ubi passim probationes subsidiariæ admittuntur, Virtutes, & Martyrium plene comprobantur ex Historicis, sed primi tantum, vel secundi gradus. Idem *in cit. cap.8. a nu.13. usque in finem.*

22 In causis vero procedentibus per viam non cultus, cum probatio constituenda sit in testibus de visu *contestibus*, Virtutes, & Martyrium non bene probantur ex dictis Historicis primi, & secundi gradus; & tanto minus ex Historicis tertii, & quarti gradus. In istis enim causis non habent vim nisi adminiculi, majoris tamen, vel minoris juxta regulam auctoritatis, & fidei ipsis præstandæ secundum suum gradum superius assignatum. Idem *ib. n.12.*

* Qui tamen postea, ut diximus, ad Summum Pontificatum assumptus per Decretum generale die 22. Aprilis 1741. editum mandavit, ut in posterum in causis Beatorum procedentibus per viam Cultus immemorabilis admitteretur probatio subsidiaria virtutum, aut Martyrii ex testibus de auditu, aliisque adminiculis; cujusmodi probatio admitteretur etiam in causis Servorum Dei procedentibus per viam non Cultus, semoto tamen dolo, & culpabili dilatione. Et præterea decrevit, ut in causis Beatorum per viam Cultus immemorabilis procedentibus, probatis Virtutibus aut Martyrio per testes de auditu adminiculandos, non duo in posterum, sed quatuor pro Canonizatione miracula per testes de visu probari debeant: idemque servandum pro Beatificatione Servorum Dei in causis procedentibus per viam non Cultus, probatis virtutibus, aut Martyrio per testes de auditu, ut supra, adminiculatos.*

Historiæ de Virtutibus, & Martyrio non sunt contemnendæ, etiamsi in eis aliquæ conciones ad encomium Sanctorum insertæ sint, quas certum est non fuisse habitas, seu factas a dictis Sanctis; Nec etiam contemnendæ sunt etiamsi unus, vel alter error in eis inveniatur, dummodo tamen eorum auctores probi sint, prudentes, ac fide digni. Idem *ib. c.9. n.3.* & *4.* ex Baronio, Bollando, Mabillonio, & aliis ibi allegatis. 23

Historici probant, nec unus dicitur alteri contrarius, licet sint ejusdem ætatis, & unus ex his referat id, quod non refertur ab alio. Idem *ibid. cap.9. num.5.* concludens cum verbis Castellini *de Inquisit. miracul. in causis Martyrum pag.64.* ubi ait: *Regulariter, & ordinarie esse usitatum apud Scriptores, etiam Ecclesiasticos, ut unus vel alter non exprimat omnia, & singula gesta alicujus Viri Dei; Sed quod unus omittit, alter vero refert; Quod observarunt etiam Evangelistæ scribentes gesta Salvatoris nostri; Nam quod unus omisit, alter explicavit.* 24

Historico posterioris Ævi, si aliquid referat, de quo tacuerunt omnes alii antiquiores, & classici Historici, nulla est præstanda fides, nec concedenda auctoritas. *Communis* cum eruditissimo Baronio *ad annum* 23?. ubi sic expresse habet: *Non audiendi penitus Recentiores quidam; qui post Pontianum introducunt Cyriacum quemdam Pontificem, cujus nulla prorsus extat mentio in serie Romanorum Pontific. vel apud Optatum Milevitanum, vel Augustinum, vel Cresconium, aliosve Indices Vaticanos, nec apud Græcos, ut Eusebium, Nicephorum, vel alios: adeout ne digna quidem sit, quæ pluribus confutetur, sententia, quippe quæ nulla penitus nitatur ratione, vel testimonio Antiquorum*, ac Sapientissimo Ludovico Antonio Muratorio *Anecdot. tom.2. cap. 21.* sic præcise dicente: *Et quo pacto, amabo, Commenta, fabulæque explodi, atque exsibilari possent, quæ in posteriorum temporum Historias irrepsere, nisi Antiquiorum silentium pluris, quam imperita audaxque Recentiorum loquacitas, penderetur? Affirmant hi ad arbitrium suum, gestaque a temporibus suis remotissima* 25

som-

somniant: illi vero ne volam quidem, vestigiumque earum rerum reliquere, relicturi sane, si illarum notitiam habuissent. Et nos affirmantium potius imperitia, quam tacentium doctrina duci sinemus?

26 Et a fortiori nulla est præstanda fides Historico asserenti aliquid, de quo inter alios Historicos est communiter receptum contrarium, ut exemplificari potest in Benvenuto de Imola *vel Commentar. in Dante impress. Pisauri a Christophoro Berardo fol. 1467.*, ubi asserit, quod perfidus Mahometes fuerit habitus ut Cardinalis Romæ, ac missus in Affricam ad prædicandam Fidem Catholicam, ad quam sua singulari gratia, & eloquentia fere totam illam gentem reduxerat. Ob quod Cardinales ei promiserant, quod decedente Summo Pontifice, ipsum eligerent: at secuta dicta morte alio ab ipsis electo Summo Pontifice indignatus ille cœpit omni conatu contrarium prædicare, ac totam illam nationem seduxit, atque ad falsam sectam Saracenorum reduxit; Quod totum falsissimum est, & mere chimœricum ab omnibus communiter Historicis impugnatum, ut videre est apud Ursayam *Instit. Crimin. lib. 4. tit. 8. n. 120. & seq.* ubi totum id refert. Sic nullimode est credenda fabulosa Historia de Joanna Papissa. (*) De hac fabella, quam plurimi refellerunt, consules cum primis Labbei *Cenotaphium Joannæ Papissæ*, & insignem Josephi Garampii nuper sacra Purpura a Pio VI. plaudentibus bonis omnibus donati *de Nummo argenteo Benedicti XIII. dissertationem* Romæ 1739. evulgatam (*); quicumque fuerit primus ejus Inventor, sive Martinus Polonus. (*) Quid de Martino Polono, num scilicet primus in Chronicon suum Joannæ Papissæ fabulam intulerit, sentiendum sit, non vacat operosius inquirere. Vide tamen, si placet, Franc. Antonii Zaccaria dissertationes Italicas de rebus ad historiam Ecclesiasticam pertinentibus *Tom. 2. pag. 302.* (*), sive Marianus Scotus, sive Sigebertus, ut aliqui volunt, sive alii, ut alii prætendunt, sive probabilius Hæreticorum fraus, & malitia, qui in derisum Sanctæ Romanæ Pontificiæ Sedis dictorum Historicorum scriptis fabellam hanc inseruerunt; ut eruditissime suo more advertit Summus Pontifex Benedictus XIV. *in cit. tom. 3. cap. 10. n. 4.* Item totaliter deridenda, & explodenda est fabula de malignissime excogitata, & falsissime asserta infelici prætensa morte Subtilissimi V. mei Joann. Duns Scoti, quem Bzovius secutus Paulum Jovium, refert infelici vitæ exitu fuisse extinctum, eumque comitiali morbo laborantem, & nimis festinato funere elatum, cum redeunte vita, sero morbi impetum natura discuteret, frustra miserabili mugitu opem petiisse, pulsatoque diu lapide, eliso tandem capite, miserabiliter periisse; Et sic de pluribus aliis Historicis consimiles evidentes falsitates, ac fabulas referentibus, quæ adeo evidenter falsæ; ac chimœricæ communi veridicorum Historicorum sensu habentur, ut nec confutationem mereantur, juxta auream sententiam S. Athanasii relati ex Patre Sebastiano a S. Paulo Carmelita ab Ursaya *loc. cit. n. 123.* ibi: *Nimis falsa non sunt refellenda, ne habita fuisse credibilia videantur.*

27 Historicus rationaliter attemperari prorsus debet in animi affectionibus amoris, & odii, aliter enim vel veritatem excedere, vel a veritate deflectere facile erit, siquidem ut præclare dicitur per vulgare effatum, amor, & odium nomen imponitur.

28 Historicus ne vel leviter etiam semel mentiri debet; nam qui mendacium ponit, fidem in veritate sibi tollit, dum semel malus semper præsumitur esse malus: *textu expresso in cap. Semel malus 8. de Regulis Juris in 6.* in eodem genere mali, ut explicat Glossa *ibid.* & nisi de emendatione appareat; *c. Ferrum 18. dist. 50.* & Tullius pro C. Rabirio Posthumo nos admonet: *Ubi semel quis pejeraverit, ei credi postea, etiamsi per plures Deos juret, non oportet.*

29 Historico abs re facta, & auctoritates mutilanti, vel documenta sibi adversa reticenti nulla merito habenda est Fides, sic namque sufficientem ingeritur suspicandi motivum voluisse fallere, & ex tacitis asserta non subsistere, ac ipsimet sua proinde fore dubia indicatur, consequenter merito &c.

30 Historico coævo magis standum est, quam non coævis, testis enim coævus rem gestam propriis oculis conspicere potuit, minime vero testes non coævi, atque ideo ille istis præferendus est: hinc communi Criticorum calculo facta antiqua per testes coævos, vel proxime coævos non probata, pro fabulosis, vel admodum dubiis habentur, & Cicero *lib. 1. qq. tuscul. cap. 12.* ait: Auctoribus uti optimis possumus, quod in omnibus causis, & debet, & solet valere plurimum, & primum quidem omni antiquitate, quæ quo propius ab ortu, & divina progenie, hoc melius, & fortasse quæ erant vera, cernebat.

31 Historicum Critica maxime decet, si christiana fiat, idest si spretu & mordacitate ablegatis, sui pompa, & ingenii ostentatione semotis, æquitatis solius, ac veritatis amore fiat, etenim sic rea nullatenus apparebit in conspectu Domini, & absque alterius læsione culpabili falsa a veris latius secernentur, nec non scribendi cum veritatis, vel Proximi oppressione, & absque proportionato rei examine facilitas obstruetur, vel saltem juste confundetur; est enim Critica, ut optime tradit P. Honoratus a S. Maria *tom. 1. animadv. in regulas Critices dissert. 1. art. 1.* ars judicii ferendi de factis historiam constituentibus, de operibus ingenio partis, de eorum variis lectionibus obviis; de sensu, stylo, & Auctoribus: Hinc termini *Criticus*, & *Criticare* a græco ducti, ut vides, idem sonant, ac *Judex*, & *Judicare*; unde apud Medicos dies critici appellantur illi, in quibus judicium faciunt de morbis maxime acutis, *ut sunt dies 7. 14. 21.*

32 Non videtur in Historico laudabile quædam præsertim Ecclesiastica historice credita in dubium vertere, aut negare per principia levia, vel non nisi probabilia; quippe ad minus inutile proditur, quæ pie creduntur vel devotionem fovent, ac sufficienti sunt fulta fundamento, quod in dubium per levia citentur, aut per solum probabilia negentur; secus autem si principia adducerentur certa, prorsusque ineluctabilia, sic namque falsitas detegitur, quæ veritati pleno jure cedere debet; & ex alia parte ad devotionis ac pietatis fomentum simul, & incrementum vera non desunt media, nec per falsa enarrari egent Dei Mirabilia; hinc insipienter quis miracula effingeret ad divinæ Fidei mysteria suadenda, cum vera adsint innumera.

Licet

33 Licet sola facti possibililitas ad factum astruendum haud valeat, sufficit tamen gravis auctoritas, vel accurata experientia. Ratio 1. partis est, quia esto ab actu ad potentiam teneat consequentia, non tamen e contra a potentia ad actum, prout attendenti per se notum est. Ratio 2. p. est, quia quod gravi constat auctoritate, nititur testimonio, vel Dei, vel hominum omni prorsus Fide digniorum. Ratio 3. p. est, quia nemo inficias ibit, quod experientia constat ex iis colligi, quæ sensibus patent, eorumque recto usu firmiter deprehenduntur, quæque oculatum testimonium referunt; experientia enim nil aliud est, quam cognitio per sensibilem usum reperta, vel ex frequenti effectuum observatione invecta; indeque jure omni, experientia habetur pro rerum Magistra.

34 In factis historice credendis apprime circumstantias attendere opus est omnes tum rei, seu internas, quæ videlicet ad ipsammet rem spectant, tum Scriptorum, seu externas, quæ nimirum testimonia concernunt ea, quibus nitimur, atque ad credendum ducimur: quoties enim circumstantiæ tales comperiantur, ut rarissime inveniantur cum falsitate conjunctæ, rationabiliter enarratis præstatur fides, & assensus: si autem e contra sint, nempe tales, ut sæpius falsitatem inducant, merito eis vel non præstatur assensus, vel falsitas tribuitur; in primo namque casu veritatis apparet certitudo moralis, sufficiens in iis, quæ nobis physice constare non possunt, secus autem in secundo, sicut est clarum. Generatim igitur, antequam de facto historico judicium feratur, attente considerandum est quod optime ait Fortun. a Brixia part. 1. Logices art. 4. scilicet, num ex circumstantiis aliqua, moraliter saltem, ratione loci, personæ, vel temporis, sit impossibilis, num una ita cum altera pugnet, ut ambæ simul in ipso facto componi nequaquam possint; si namque aliqua sit impossibilis, vel illarum una adversetur alteri, jam factum vel nullam, vel non nisi dubiam meretur fidem, utpote quod hoc ipso, vel plane falsum, vel apprime dubium. Si autem in circumstantiis nulla falsitas, nullaque oppositio occurrat, factum censendum quidem possibile, at minime illico credendum illud revera contigisse, nisi ea quoque adsit Auctoris, vel Testis conditio, ut plane dignus ille sit, cui Fides adhibeatur; atque ex his liquido depromitur, unde ferendi sumus ad unum potius, quam aliud credendum ex his, quæ nobis gesta proponuntur, vel facta negantur. (*7)

35 Opera genuina, & authentica a falsis ac supposititiis per quinque potissimum capita discerni possunt. Primum est constans, ac perpetua traditio, idque luculentissime evincitur ex D. August. lib. 33. contra Faustum cap. 6. ubi efficacissime, ac sublimissime, prout suum, ex prælaudato capite contra Manichæos demonstrat Apostolicas Scripturas, Sacrosque Scriptores pro genuinis authenticisque habendos esse: atque ex eod. capite genuinos Hippocratis libros a falsis sub ejusdem nomine prolatis esse secretos docet; immo Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Varronis, aliorumque hujusmodi Auctorum libri, ait, quod non noverint Homines, quod ipsorum sint, nisi eadem temporum sibimet succedentium contestatione continua: atque idem affirmat de Scriptoribus Ecclesiasticis; & inde subnectit: *Sed quid pergam in longe præterita? ecce istas litteras quas habemus in manibus, si post aliquantum tempus vitæ hujus nostræ, vel illas cujusquam Fausti esse, vel has neget esse meas, unde convincitur, nisi quia illi, qui nunc ista noverunt, notitiam suam ad longe etiam post futuros continuatos posterorum successionibus trajiciunt? Quæ cum ita sint, quis tandem tanto furore cæcatur, nisi Dæmoniorum mendaciloquorum malitia, atque fallacia, consentiendo submersus sit, qui dicat hoc mereri non potuisse Apostolorum Ecclesiam tam fidem, tam numerosam fratrum concordiam, ut eorum scripta fideliter ad posteros trajicerent, cum eorum cathedras usque ad præsentes Episcopos certissima successione servaret, cum hoc qualiumcumque hominum scriptis, sive extra Ecclesiam, sive in ipsa Ecclesia, tanta felicitate proveniat.*

36 Alia quatuor doctissime recenset Cl. Mabillonius P. 2. de studiis Monasticis cap. 13. videlicet. Si aliqua manuscripta existimatione digna, eaque imprimis, quæ magis auctori coæva videntur, in fronte vel etiam in calce operis nomen ejusdem gerant. (*8) Si stylus fuerit ubique conformis alteri ceterorum auctoris operum, sicut & principia, ac opiniones. Si Scriptores, sive Synchroni, sive pene Synchroni ejusdem opus eidem auctori certo adscribant. Si denique nihil gestum in hoc opere legatur, quin cum historia sui ævi concordet; Et ex his juxta contrariorum legem, ac disciplinam ratiocinare ad falsa, & suppositia eruderanda opera: hujusmodi namque momenta, uti perspicuum est, ad utrumque multa efficacitate donantur. (*9)

Additiones ex aliena manu.

37 De fide in judicio habenda Historicis, vide regulas a Rota traditas *in Augustana Juris præcedenti* 28. *Febr.* 1746. *coram Reverendissimo P. D. Bussio Decan.*, *& in Nullius, seu Tarraconen. Præcedentiæ* 13. *Maii* 1746. *cor. clar. mem. Millin. &* 20. *Febr.* 1747. *&* 19. *Junii ejusdem an.* 1747. *cor. R. P. D. Elephant.*, *&* 29. *Jan.* 1748. *&* 13. *Maii ejusdem anni* 1748. *cor. bon. mem. de Vais.*

Novissima Additamenta.

(*1) Nec Geographia, nec Chronologia, nec Genealogia *species historiæ* sunt, sed subsidia potius, & instrumenta historici.

(*2) Miror non fuisse hic ab Auctore commemoratam Historiam *litterariam*. Hæc enim præterquamquod nobilissima est, ut quæ humani ingenii historia merito dici debeat, gravissimis patet difficultatibus. Vide quæso, quantula historiæ litterariæ pars est Pontificiorum Archiatrorum historia! Ut tamen Mandosii de hoc argumento librum emendaret, ac cum prætermissis ab eo quamplurimis Archiatris, tum illorum, quorum hic Auctor meminerat, monumentis augeret, atque illustraret, quanto labore opus fuit cl. Vaticani Archivii Præfecto Cajetano Marinio, in quot arduas disquisitiones delabi debuit, quot consulere rarissimos omnium fere gentium libros,

quot Mss. Codices evolvere, quot vetera instrumenta conferre! Discant hinc qui sese beatissimos doctissimosque existimant, si quod ipsis erratum adnotare forte contingat in Apostoli Zenii, Mazzuchellii, Marchionis Maffei, Tiraboschii, aliorumq: hujusmodi summorum virorum de re litteraria comentariis, nullam historiæ partem quæ vel bonarum disciplinarum, vel litteratorum hominum historia salubrosior sit, & errandi periculis obnoxior. Omnis tamen labor, qui ad aliquam hujus scientiæ partem adhibeatur, insigni, quæ in omnem Rempublicam sive sacram, sive profanam dimanat utilitate abunde compensabitur.

(*3) Confer Vossium *de Histor. Græc. lib.* 1. *cap.* 1. Moysen vero omnibus quos novimus, Scriptoribus antiquiorem esse, multis veterum testimoniis ostenderunt Huetius *demonstr. Evang. prop.* 4. *cap.* 2., & Jaquelotius *de existentia Dei diss.* 1. *cap.* 23. *ac dissert.* 3. *cap.* 4. *seq.*, ut alios omittam, quos indicatos habes ab eruditissimo Alphonso Niccolai *Diss. in Sacr. Scrip. T.* 1. *diss.* 5. *p.* 128. *seq. Florent. edit.*

(*4) Phœniciam historiam Sanconiathon scripsit, qui vel Gedeonis temporibus vixit, vel paulo serius, ut ex Cl. Fourmont asserit idem Niccolai *Diss.* 3. Nonnisi hujus historiæ, quam Hadriano imperante Philo in Græcum verterat, fragmentum superest apud Eusebium *Præp. Evang. l.* 1. *cap.* 9. Vel hinc facile colligas non posse Græcos de suorum Scriptorum antiquitate gloriari, si cum Phœnicibus comparentur, cum Sanconiathon suam paulo post bellum Trojanum historiam texuerit.

(*5) Sæculo elapso poterat Beyerlinck tuto citari; vix erit hoc sæculo, qui *Theatrum vitæ humanæ* laudari audiens fere non rideat. Siquis ergo præcipuos in omni natione historicos nosse velit, quin ad Beyerlinckii Theatrum confugiat; auctor sum, ut Gerardi Joannis Vossii libros 4. *de historicis Græcis*, & tres de historicis Latinis libros cum duobus Dissertationum Vossianarum ab Apostolo Zenio Venetiis a. 1751. editarum voluminibus diligenter pervolvat: nec omittat Martini Hanteii libros duos, alterum *de Romanarum rerum Scriptoribus* Lipsiæ 1689., alterum de *Byzantinarum rerum Scriptoribus Græcis* ibid. 1677. Consulat deinde *Bibliothecam Historicam selectam* a Burchardo Gotthelfio Struvio delineatam, & copiose a Christiano Gottlieb Budero locupletatam, Jenæ 1740.

(*6) Præclaras in Ecclesiastica historia conscribenda regulas sibi Fleuryus præstituerat; Sed ab iliis quantum postea abscessit. Vide Cardinalis Orsi Præfationem in suam historiam Ecclesiasticam, & Fleurianæ historiæ criticen ab eruditissimo Doctore Marchetto Romæ duobus tomis nuper evulgatam.

(*7) Præter Auctores hic laudatos, regulasque ab his excerptas legendus cum primis P. Labrus. Sed *de abusu artis criticæ*; adde Petri Lazeri Exercitationes tres Romæ annis 1754., & 1755. ex Salomonii typographio emissas, 1. *De arte critica, & generalibus ejus regulis ad Historiam Ecclesiasticam relatis*. 2. *De Criticæ regulis, quibus vera falsis admixta secerni possunt*. 3. *De vera, vel falsa traditione historica, regulisque ad eam internoscendam*.

(*8) Sed hic videndum, ne sumpta Codicum antiquitas nos fallat. Regulis, & arte critica opus est, ut de illorum ætate recte judicemus. Aliquot hujusmodi regulas d. Eusebius Amort Canonicus Pollinganus scite proposuit; sed plura invenies apud Trombellium in libello Italico *de arte dignoscendæ Mss. Codicum ætatis nuper* Neapoli recuso.

(*9) Amortius *p.* 4. *§.* 4. ex Auctore *Problematis* de S. Dionysii Areopagitae operibus quinque addit regulas ad opera supposita a veris secernenda 1. quando inquit liber tribuitur auctori ex fide monumentorum incertorum, aut evidenter falsorum, habetur fere infallibile suppositionis signum. 2. quando liber non potest Auctori tribui, quin concedantur multæ inconvenientiæ, habetur signum probabile suppositionis: & si omnes inconvenientiæ sumantur simul; habetur signum moraliter infallibile 3. quando scriptores Apologetici inter se non conveniunt, sed sibi invicem contradicunt in præcipuis capitibus, & circumstantiis circa librum, & Auctorem illius, habetur signum suppositionis. 4 quando ex omnibus apologiis ne unica quidem fundat probabilitatem pro auctoritate libri defendendi. 5 quando ex omnibus apologiis sive simul; sive seorsim sumptis non potest conflari unum systema, quod cum Chronologia Auctoris consentiat.

HOMICIDA, HOMICIDIUM.

---

1 HOmicidium dicitur ab homine cædendo; est enim cædes hominis *l. Si ita vulneratus*, 52. *ff. ad leg. Aquiliam*, *cap. Si homicidium*, 51. *caus.* 23. *quæst.* 5. Unde homicidium definitur *quod sit violenta exanimatio, seu occisio hominis ab homine facta*. Est in re communis, *arg. cit. cap. Si homicidium*. Dicitur autem notanter *Ab homine*, quia si homo a fera, vel bruto occidatur, proprie *homicidium* non dicitur, sed *pauperies*, *tit. Inst. & ff. quadrupes pauperiem fecisse dicatur*. Semper tamen talis cædes facta ab homine 2
appellatur homicidium, quomodocumque quis hominem occiderit; *l.* 1. *§. Occisorum*, *ff. ad S. C. Syllan.* sive scilicet quis manibus hominem occiderit, puta strangulando; *uti in l. Qua actione*, *§. Occisum*, *ff. ad Leg. Aquil.* Sive non manibus tantum sed toto corpore, puta suffocando, ut accidit parentibus, & nutri- 3
cibus infantes in lecto opprimentibus, de quo in *c. final. de his.*, *qui fil. occider.* Sive vim inferendo suis 4
propriis visceribus, qua fiat abortus, & fœtus abigatur, atque moriatur; *l. Si mulierem*, *ff. ad leg. Cornel. de Sicariis*. Sive præcipitio, dimittendo scilicet 5
aliquem de ponte, vel de aliquo alio alto loco: *leg. Qua actione*, *§. Occisum*, *& l. Cum qui*, *ff. ad leg. Cornel. de Sicariis*. Sive pugno; *l. Si Servus servum*, *§.* 6. *Si* 6
mulier pugno, *ff. ad leg. Aquiliam*. Sive telo *§. Item* 7
lex cornelia, *Instit. de public. Judic.* Sive clava *l.* 1.
§. D. Adrianus, *ff. ad leg Cornel. de Sicariis*. Sive Li- 8
gone; *cap. significasti in princip. de homicid.* Sive Falce; 9
vel Bidente, aliisque rusticis terræ instrumentis, de
quibus *in l. Instrumenta*, *ff. de fund. instruct.* Sive ni- 10
mis gravibus custodiis, & carceribus, vel plumbatorum verberibus, aut ponderibus catenarum, & ferreis manicis, ossibus, & corpori inhærentibus; *Leg.* 1. *§. Si accusator*, *& §. Illud etiam*, *Cod. de Custod. Reor. l. Incredibile*, *de pœnis*, *& l. Nemo carcerem*

11 *rem, C. de exaction. tribut. l. 10.* Sive denegatione alimentorum; *l. Necare, ff. de lib. agnoscend. & l. Item*
12 *si obstetrix, §. Si quis ff. ad l. Aquiliam*: Sive flagello, in quo latet dolor, idest intra cujus virgam latet Pugio; *l. Si explagis, §. Tabernarius, ff. ad leg. Aquil.*
13 Sive malo medicamento; *leg. 3. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. & l. Qua actione, §. Proculus, & l. Idem Juris*
14 *ff. ad leg. Aquil.* Sive veneno; *l. 1. §. Præterea, ff.*
15 *ad leg. Corneliam de Sicariis*. Sive occiderit lingua, puta mandando homicidium, consulendo illud, vel falsum testimonium dicendo, propter quod ad pœnam ultimi supplicii quis fuerit condemnatus; sive denique alio quocumque modo, & ratione; *l. Qua actione, §. Occisum*, ibi: *Vel qualitercumque, ff. ad leg. Aquil.*

16 Homicidium dividitur in *Voluntarium, & Casuale*; *lib. 5. Decr. tot. tit. 12. de homicidio voluntario, &*
17 *casuali*. Homicidium Voluntarium aliud est *directe*, aliud *indirecte* tale. Homicidium *directe voluntarium* est quod vere per se, ac directe intenditur, ut cum quis animo, ac intentione occidendi hominem ense transfigit, aut sclopeto trajicit illum. *Homicidium indirecte, seu in causa voluntarium*, est cum quis mortem alterius non intendit quidem, voluntarie tamen ponit talem causam, vel facit aliquid, ex quo mortem moraliter certe secuturam prævidet, ut si quis graviter percutit aut pedibus calcat prægnantem feminam, & inde sequatur abortus, vel si in loco hominibus valde frequentato exploditur sclopetum, & inde homo
18 occiditur. Homicidium *Casuale*, est, quod nec directe, nec indirecte intenditur, sed præter omnem intentionem casu, & fortuito accidit, ut si quis putans sclopetum esse vacuum, explodit ipsum, & explodendo præter omnem intentionem aliquem occidit.

19 Homicidium voluntarium injustum est peccatum ex genere suo mortale, *Communis ac certa*, Est enim expresse prohibitum, & quidem sub gravibus pœnis tum in Testamento veteri, tum in novo. *Exodi enim 20.* inter præcepta negativa proximum respicientia; ponitur primo expresse; *Non occides*. *Genes. 9.* dicitur: *Quicumque effuderit humanum sanguinem, effundetur sanguis illius*. *Levit. 24.* habetur: *Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur*. *Matth. cap. 26.* sic præcise statuitur: *Omnes, qui gladium acceperint, eoque percusserint, gladio peribunt; & Apocalyps. cap. 13.* sic mandatur; *Qui gladio occiderit,*
20 *oportet, cum gladio occidi*. Homicidium voluntarium potest committi juste, seu licite, & injuste, seu illicite. *Communis*. Homicidium juste, seu licite potest committi quatuor modis. Primo, mandato Dei speciali. Secundo Lege publica, & ministerio justitiæ, Tertio Bello justo. Quarto, necessaria sui defensione
21 cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quo ad primum de mandato speciali, & instinctu Dei occidendi se ipsum, vel alium, nullum est dubium, cum Deus sit absolutus Dominus vitæ, & mortis hominis, *Sapien. 16.* adeoque homo possit in tali casu licite, imo teneatur ei obedire, sicut prompte ei obedivit Abraham, quando præcepit ei Deus ut occideret dilectum suum Filium Isaac, *Genes. 22.* & Israelitæ de mandato occiderunt parvulos Urbis Jericho, *Josue 6.* & viri Samariæ interfecerunt 70. filios Achab, *4. Reg. 1.* & sic de aliis similibus.

Quo ad secundum de Lege publica, & ministerio 22
justitiæ, habetur tam ex Divina, quam humana Lege, licere auctoritate publica occidere malefactores, Divina quidem *Exodi 22.* expresse dicitur: *Maleficos non patiaris vivere*. *Qui coierit cum jumento, morte moriatur; Qui immolat Diis, occidatur*. *Deuteron. 21.* statuitur pœna mortis filio protervo parentibus inobedienti. *Deuteron. 22.* eadem pœna mortis statuitur filiæ in Domo patris fornicanti. *Et ad Rom. 13.* Apostolus de Principe Sæculari loquens, sic ait: *Dei Minister est tibi in bonum; Si autem malum feceris, time; non enim sine causa gladium portat. Dei enim Minister est, vindex in iram ei, qui malum agit*. Lege humana autem licere constat *ex cap. Quæsitum, 45. causa 23. q. 4. c. Prodest, 4. cap. de occidendis, 8. cap. Sunt quædam 39. c. Qualis 44. ead. caus. 23. q. 4. cum concordantiis*. Quo ad tertium de Bello justo, vide 23
verb. *Bellum art. 2. & 3.* ubi late de licita occisione in Bello justo.

Quo ad quartum de necessaria sui defensione cum 24
moderamine inculpatæ tutelæ licere occidere injustum aggressorem tenet communissima DD. cum S. Thoma *2. 2. quæst. 64. art. 7.* & habetur *in cap. Jus naturale, dist. 1. & cap. Significasti, 18. de homicid. & cap. Si vere, 2. de sent. Excommun.* ubi dicitur *vim vi repellere omnia jura, omnesque leges permittunt*. *Et leg. 3. ff. de Justit. & Jur.* ubi dicitur: *Jure hoc evenit, ut quod quisque ob tutelam corporis fecerit, jure fecisse existimetur*. Dicitur autem notanter 25
cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia ad hoc ut talis aggressoris occisio sit licita, tria potissimum requiruntur communiter a Doctoribus cum Julio Claro *§. Homicidium, n. 34.* primo scilicet requiritur *Causa*, id est quod aggressio, seu invasio sit injusta, quia pro defensione vitæ suæ non licet occidere juste invadentes, v. g. Ministros justitiæ, quia hi juste invadunt, ut post Avilam *de censuris part. 3. disp. 5. sect. 3. dub. 2. concl. 1.* & alios recte observat Pirhingh *lib. 7. Decret. tit. 12. num. 92.* Reiffenstuel *ibid. num. 132.* Secundo requiritur debitus *modus* defensionis, ita ut defensio non se extendat ultra id, quod requiritur ad propulsandam injustam aggressionem; qui enim potest se defendere pugno, baculo, percussione non lethali, vel aggressorem abigere, & vincere illum exarmando, non potest licite illum occidere; *arg. cap. Ut sanæ 35. de sentent. excommun.* ibi; *Dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio exigit*. (*) Hinc factum est, quod injuria egisse dicitur, meritoque civilibus legibus extra ordinem punitur is, qui occidere maluit suum aggressorem, quam fugere, si sine periculo potuit *Vid. Ant. Matthæum Leg. cit. ad Leg. Cornel. de sicar. Cap. 3. §. 7.* (*). Tertio requiritur tempus, idest ut occisio ad sui defensionem fiat statim ac quis injustam vim, vel aggressionem occisivam; aut mutilationem patitur, vel certo imminentem cognoscit, non vero postea, & ex intervallo postquam aggressor abiit, nullumque amplius remanet periculum; *arg. cap. si vero, 2. de sent. excomm.* ibi: *si incontinenti vim vi repellat*, & ratio in universum est, quia defensio occisiva ut licita sit, talis esse debet, ut non ad sumendam vindictam, sed tantummodo ad propulsandam injuriam fiat; *arg. c. Significasti 18. de homic.* ibi: *Tamen id*

O 2 *fieri*

fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam (a)

26 Servato dicto moderamine inculpatæ tutelæ licitum est occidere injustum aggressorem etiam pro defensione vitæ, & membrorum parentis, uxoris, prolis, fratris, Sororis, conjunctorum, immo & extraneorum innocentium; *arg. cap. Fortitudo 5. caus. 23. qu. 3. ibi: Fortitudo, quæ vel bello tuetur a barbaris patriam vel domi defendit infirmos, vel a latronibus socios, plena justitia est; cap. Non inferenda 7. cap. Qui potest 8. ead. caus. 23. & qu. 3. juncto cap. Dilecto 6. §. Et quidem de sent. excomm. in 6. & concordat l. 1. §. 4. ff. ad leg. Cornel. de Sicariis*; Hinc *exodi c. 2. num. 11.* laudatur Moyses, quod Ægiptium injustum aggressorem Hebræi cujusdam occiderit, & absconderit in sabulo; Et sic tenent Farin. *in praxi Crimin. qu. 124. a num. 267.* Reiffenstuel. *loc. cit. n. 137.* Jul. Clar. *verb. Homicidium n. 27.* ubi dicit esse communem, sicut communem dicunt Filliuc. Molin. Azor. Viva *ad proposit. 17., & 18. Alexand. VII. num. 12.*

27 (*) Cæterum, quæ hactenus de sui defensione egregie ab auctore pertractantur ad naturalem referantur statum oportet; Inita enim Societate diversæ statuendæ sunt regulæ; cum enim ob id potissimum Societas sit constituta, ut quis tutior suis juribus fruatur, atque adeo omnes renunciaverint juri se per vim defendendi, illudque Summæ Potestati concesserint, cujus est vim alienam compescere & illatam reparare *Vid. L. Nulli 14. Cod. de Judæis*, tunc tantum jus primævum reviviscit, cum nulla est publici auxilii vel spes, vel copia, & damnum, quod imminet est irreparabile; Videtur enim, unumquemque civem juri se adversus alienam injuriam propriis viribus tuendi ita renunciasse, ut casum hujusmodi exciperet, Consule *Puffendorf. lib. 2. cap. 5. de defensione sui §. 4.* &c. Exinde fortasse ratio discriminis orta est inter furem nocturnum, ac diurnum tam apud Romanos, quam apud alias gentes *Vide l. 4. §. 1. ff. ad L. Aquil. Demosthenes Orat. contra Timocratem, Plato de legibus lib. 9., Exod. Cap. 22. v. 3.* (*)

28 Immo licitum est etiam occidere injustum aggressorem ob defensionem bonorum temporalium, si sint magni momenti, & aliter defendi, vel recuperari non possint; Clarus *verb. Homicidium a num. 25.* Suarez. *de censur. disp. 46. sect. 2. num. 10.* Lesius *lib. 2. de justit. cap. 2. dub. 11.* Covarruv. *In Clementina Si furiosus, part. 3. §. unic. num. 6. in fine*; Castropalao *de censur. disp. 6. punct. 15. n. 7. & seqq.* Viva *ad propos. 17. & 18. Alexand. VII. num. 10. & 12.* cum satis communi aliorum; *argum. leg. 1. Cod. Unde vi*; ubi etiam universaliter concedi videtur his verbis: *recte possidenti ad defendendam possessionem, quam sine vitio tenebat, inculpatæ tutelæ moderamine illatam vim propulsare licet*; consequenter etiam occidere, si occisio ad defensionem est necessaria, cum permisso fine permittantur etiam media ad illum consequendum necessaria; *arg. c. Præterea, 5. de offic. & potest. Judic. deleg. l. 2. ff. de Jurisd. l. si furem 9. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* Et ratio est, quia sine illis bonis non potest juxta proprium statum vita custodiri, adeoque sicuti licet vitam defendere defensione occisiva, ita etiam bona externa ad vitam conservandam necessaria, cum talia bona vitæ quodammodo comparentur; *l. Advocati 14. Cod. de Advocatis divers. Judic.* & ibi Glossa communiter recepta (b).

29 (*) Isthæc propositio, quæ in jure naturæ aliquo modo

Notæ Romani Theologi.

(a) Agitur de moderamine illo inculpatæ tutelæ, quod culpa vacet. Propterea ad hoc non sufficiunt conditiones ab auctore positæ. Quarta addenda est, quam ex Antoine desumo *tract. de Justitia & Jure p. 3. cap. 2. quæst. 6.* Requiritur ut nihil ex odio, neque ex animo vindictæ fiat, & ut non intendatur per se mors invasoris, sed sola vitæ propriæ conservatio per justam sui defensionem. Quia occisio hominis privata auctoritate facta, non est finis licitus nec medium per se necessarium ad sui defensionem; sed est tantum aliquid consequens per accidens ex necessitate finis, qui est vitæ conservatio. Vid. S. Thom. *2. 2. quæst. 64. art. 7.* Cæterum in praxi percussio, & occisio injusti vitæ aggressoris raro vacat culpa, quia fere nunquam servantur conditiones ad licitam defensionem requisitæ. Et ideo aliqui Patres occisionem sine publica auctoritate factam indefinite damnant: scilicet ob periculum vindictæ, & excessus in modo defensionis, vel ob intentionem directam occidendi. Hac prælucente doctrina, invenies, Lector, quid corrigas *num. 40., 44. & 47.*

(*) Quod dicitur nihil ex odio, nihil ex vindictæ cupidine in sui defensione fieri posse, id adeo verum est, ut si quamvis tutus tamen odio percitus, & vindictæ cupiditate flagrans inimicum jam prostratum, jam a nocendo alienum vexes adhuc, & persequaris, injurius sis eumque lædis. *Vide quæ de hoc casu habet*; Gail. *de Pace public. cap. 16.* Voet *in Pandect. tit. ad leg. Cornel. de sicar. num. 26.* Ad magis magisque confirmandam propositionem, quod impune quis possit aggressoris morte defendere, vel uxorem, vel cognatum &c., vel etiam extraneum opportune referenda sunt, quæ egregie scripsit Ant. Matthæus *de crimin. lib. 48. tit. 5. cap. 2. num. 11. & 12.,, Natura rerum inter omnes homines cognationem instituit, cujus vi, & ad opitulandum oppressis accurrimus, & irascimur opprimenti. Quod si, cum quo humanitas communis est, etiam civitas nos junxerit, jam duplici vinculo ad opem ferendam adstringimur: nefas est ut ait Seneca nocere patriæ: ergo civi quoque, quoniam pars patriæ est; quod si nocere nefas, ergo opitulari fas est. Denique si quis cum prohibere crimen possit, non prohibuit, prope ipse id admisisse videtur, utique a pœna immunis esse debet, qui prohibuit Vid.* Gomes. *var. resolut. tom. 3. cap. 3. n. 21.* Berlich. *conclus. pract. p. 4. conclus. 12. n. 44.* Carpzov. *pract. crimin. quæst. 32.* (*)

(b) Circa hominis occisionem, Auctor fatetur naturæ, ac divina lege positiva prohibitam esse, quam ob rem negare non potest, vetitum esse homini velle alterius hominis occisionem; cum id Dei præcepto oppo-

modo posset admitti, constituta civitate rejicienda videtur. Jus enim resistendi a defensionis necessitate ortum est, cessante necessitate jus nullum superest; In hac resistendi necessitate constituimur cum demum imminet irreparabile; Quis itaque dixerit licere pro defensione suorum bonorum invasorem occidere, siquidem damnum hoc vi publica potest reparari? *Vide Puffendorf. lib. 2. cap. 5. de defensione sui §. 16. in med.* (*)

Fuit autem dictum notanter, *Si bona sint magni momenti*, quia ob res levis momenti non licere occidere aggressorem hodie certissimum est ob sequentem 30

ponatur. Deinde in defensione, quam velle unice debet, qui pro sui conservatione pugnet, ut licita sit non solum odium, atque vindictæ desiderium abesse oportet, sed servari quoque debet præceptum charitatis, quo jubemur ita erga alios homines nos gerere, ut parati simus *pro fratribus animam ponere, Joan. Epist. 1. cap. 3.* Hæc sane comperta Christianis omnibus esse debent, & in dubium salva Religione revocari non possunt. Atque hinc habes, quam æqua sit damnatio propositionum XXXI. XXXII. & XXXIII. facta ab Innocentio XI. in quibus licita asseritur hominis occisio *pro unius aurei conservatione*, pro defensione juris quod habemus ad rem aliquam possidendam, vel pro tollendo homine injuste impediente possessionem rei, quæ nobis debeatur. Quis enim non videt, hujusmodi occisionem pugnare cum præcepto Dei, quo jubemur homines sicut nosmetipsos diligere cum charitate, qua Christus Dominus paratos nos esse voluit ad ponendam animam pro fratribus nostris, atque etiam cum justitia, quæ vetat, pro re, quæ nostra est, conservanda, vitam tollere, quæ Dei est, qui ipsam dedit, & conservat, & quia inter vitam, & rem nulla proportio est, cum vita longe melior, atque excellentior sit omni pecunia, atque re pecunia comparanda. Accedit etiam, vix, & ne vix quidem sperari posse, ut homo defensionem rei suæ eo furore suscipiat, ut usque ad occisionem progrediatur, quin odium, iram, & vindictæ desiderium habeat. Hæc omnia consideranda sunt dum de homicidio licito, vel illicito disputatur. Si vero ita spectatur, vix casus inveniri poterit, in quo licitum reputetur, sive a lethali culpa immune. Videant ergo probabilistæ nostri casus Metaphysicos fingentes, ut quidpiam in favorem homicidii afferre possint, videant, quam latam perditioni viam aperiant, docendo posse homines pro rei defensione, pro tuendo honore, &c. hominem occidere! Sed

Veniam ad rem: ait Auctor licere occidere aggressorem pro re tuenda magni momenti. Itane licitum est pro re tuenda magni momenti perdere animam Christi Sanguine redemptam? Nam cum Aggressor ille in peccato mortali actuali sit, occidendo illum illius animam perdit. Deinde est ne proportio rem inter & vitam? Nulla sane; ergo sicut non licet pro unius aurei defensione aggressorem occidere, ita non licet pro re magni momenti; cum nulla res sit, quæ tanti valeat, quantum vita hominis. Hinc plures gravissimi Auctores negant licere unquam latrones occidere pro servandis, aut recuperandis bonis temporalibus; Ita Joannes Bajardus Lovaniensis, qui quodlibet. VII. testatur an. 1510. hanc opinionem fuisse communem inter Theologos, & Canonistas; Ita Fagnanus ad *caput Interfecisti, de homicid.* ubi ait: *Secundum Canones in foro saltem pœnitentiali, & quoad Deum absolute credimus, non posse Laicum sine peccato occidere spoliatorem.* Ita Henricus a S. Ignatio, qui plures antiquos Theologos pro hac opinione laudat; Ita denique Pontas, Concina, & alii ab istis citati.

Ajunt bona temporalia media esse ad vitam alendam, ideoque ut vitam, ita & bona hæc defensione occisiva tueri possumus. At si bona ita accessoria sint pro vitæ conservatione, ut nil omnino supersit ad vitam sustentandam, tum defensio non pro solis bonis, sed pro vita etiam suscipitur; & licita esse poterit si solam defensionem intendat. Ubi vero bona pro vita sustentanda supersint, quis dicat licite posse hominem occidere, sive vita privare alium hominem, pro re conservanda, sine qua propriam vitam conservare valeat? Nam ulla proportio est inter bona illa, quæ humana industria acquiri iterum possunt, & vitam, quam solus Deus dedit, atque conservat.

Addunt Exodi 21. probari occisionem furis; sicut probatur in Jure Canonico *cap. Interfecisti*: ubi immunis declaratur a culpa, *qui sine odii meditatione, se, & sua liberando, diaboli membra interfecerit.* Sed præsto responsio est. Nam Scriptura loquitur de fure nocturno, in quo non solum auferendi bona, sed etiam occidendi voluntas præsumitur. Idque ex immediato contextu colligitur: *Quod si orto Sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse morietur.* Homicidii igitur reus est qui furem diurnum occidit, pœnaque mortis plectendus. At ejusdem valoris sunt bona, sive diu, sive noctu auferantur. Non ergo ob solam bonorum ablationem permissa est nocturni furis occisio (alioquin etiam fur diurnus permitteretur occidi) sed ob præsumptionem voluntatis in ipso conjungendi furtum cum homicidio; P. Calmet in Commentariis ad citatum textum hæc animadvertit. „ Licere nocturnum furem interimere, quod rationabiliter vereri possumus, quod nobis vitam velit eripere. Hæ veluti reliquiæ sunt veteris juris omnibus hominibus communis, quo licebat ob acceptam injuriam ulcisci, antequam populi jus suum in Principum, ac Ministrorum manu deposuissent. Leges in hoc casu tantummodo in privatorum manu collocant arma, ut queant interficere in persona illorum, qui eos noctu aggrediuntur, non modo privatos inimicos, verum etiam publicæ quietis hostes; atque in hoc sensu afferri potest, eos nequaquam occidere privata auctoritate, sed legitima magistratuum legumque auctoritate, quæ depositariæ sunt juris, quod habet Deus super hominum vitam. Hæc homicidiorum genera Ecclesia patitur, nec desunt Scholastici, atque Interpretes, qui doceant, salva conscientia, furem interimi posse, vel alium quempiam, qui nos aggreditur vitam abrepturus, cum jacturam illius aliter nequeamus effugere. Sed Augustinus optime ait *lib. 1. de lib. arb. cap. 5. Legem quidem non reprehendo, quæ tales permittit interfici; sed quomodo ipsos qui interficiunt defendam, non invenio.* Re quidem vera quinam justificari potest hominem interficiens, ut

„ ser-

tem propositionem ab Innocent. XI. die 2. Martii 1679. ex damnatis in ordine 31. ibi : *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.*

31 Hinc fur tam diurnus, quam nocturnus servato moderamine inculpatæ tutelæ pro conservandis rebus temporalibus magni momenti, nedum propriis, sed etiam proximi, si aliter defendi, & conservari non possint, licite occidi potest, non tantum a Laicis sæcularibus, sed etiam a Clericis, & Religiosis; *arg. cap. Dilecto 6. de sent. excommun. in 6.* Et ratio est, quia ipso jure naturæ licet vim vi repellere quantum opus est ad se suaque tuenda; *cap. Jus naturale 7. dist. 1. cap. Significasti 18. de homicidio, & cap. Si vero 2. de sent. excommun.* ubi dicitur : *Vim vi repellere omnia jura, omnesque Leges permittunt.* Et expresse id permittunt Leges civiles, quia alias daretur occasio bonos, & innocentes spoliandi; *l. Si furem 9. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. & l. 4. ff. ad Leg. Aquil.* & consentit Jus Canon. *cap. Interfecisti 2. & cap. Si perfodiens 3. in fine de homicid. & citat. cap. Dilecto 6. de sentent. excommun. in 6. & tenet* Cardinal. de Lugo *disp. 10. num. 169.* Viva *ad propos. 17. & 18. Alexandri VII. num. 10. & 12.* ubi testatur de communi, & sic communiter docent Silvester, Cajetanus, Sotus, Navarra, Molina, Tambur. ut testatur & sequitur Sporer. *tom. 2. tract. 6. in 5. præcept. Decalog. cap. 2. sect. 3. num. 155.* & expresse Reifenstuel. *loc. cit. n. 167. & 173.* Pirhing. *loc.*
32 *cit. n. 91.* Immo ut recte notat Viva *l. c. num. 12. in fine*; *Neque obstat* (sunt præcisa verba ipsius) *quod invasor sit in mortali, & in æternum damnetur, nam id sua culpa contingit, potestque desistere, si nolit interfici*; Unde non dicitur esse in extrema necessitate; in qua certe præferenda est vita spiritualis proximi vitæ temporali propriæ.

33 Non licet tamen occidere injustum Iudicem, & Advocatum, & falsum Accusatorem, & testem quamvis ab eis grave damnum immineat; Alexander enim VII. die 7. Septembris 1665. damnavit absolute sequentem propositionem 18. in ordine : *Licet interficere falsum Accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare*; Reifenst. *loc. cit. n. 140.* Viva *l. c. n. 7.* & alii passim. Nec licet defen- 34
dere defensione occisiva ea, quæ nondum habemus & ad quæ solum jus inchoatum habemus, & ea quæ nos possessuros speramus, quia Innocent. XI. die 2. Martii 1679. damnavit expresse sequentem propositionem 32. in ordine : *Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus; sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus*; Reiffenstuel. *loc. cit. num. 141.* Viva *loc. cit. num. 8.* Cardenas, & alii passim. Nec licet etiam se defendere 35
defensione occisiva contra injuste impedientem assecutionem hæreditatis, Legati, Cathedræ, aut Præbendæ. Sic enim aperte desumitur ex sequenti propositione 33. inter damnatas ab Innocentio XI. die & anno quo supra : *Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter* (idest defensione occisiva) *defendere, sicuti, & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem injuste impedientem* Reifenst. *loc. cit. n. 142.* Viva *loc. cit. num. 8.* Cardenas, & alii hodie communiter. Nec pariter licitum est alium occidere pro necessaria de- 36
fensione honoris, & famæ. Desumitur ex sequenti propositione 17. inter damnatas ab Alexandro VII. die 7. Septembris 1665. *Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione minitantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, sicuti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, vel coram gravissimis viris, prædicta impingere, nisi occidatur.* Item ex hac alia 30. inter damnatas ab Innocentio XI. die, & anno quo supra: *Fas est viro honesto occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.* Viva *loc. cit. num. 3.* Reiffenstuel. *loc. cit. num. 143. & seq.* Cardenas, & alii.

(*) Quæsitum fuit etiam a nonnullis, an fæmina pudi- 37
citiæ suæ vim inferentem occidere possit. Quæstio facillime resolvitur. Cum enim unicuique a natura jus

,, servet ea, quæ religio nos aspernari vult? Evangelium patientiam prædicat, & Patres docuere semper, ,, non licere quemquam interficere. Homicidium voluntarium generatim damnat, & sine ulla restrictione ,,. Hactenus P. Calmet. Judicium meum in animadversione sub finem *diss.* adjicienda exponam. Ad textum allatum ex Cicerone respondent, Romanos tulisse leges, quæ privatis permittebant occisionem furum, qui simul vitæ insidiabantur. Patet ex l. 9. ad legem Corneliam: *Furem nocturnum si quis occiderit, ita demum impune feret, si parcere ei sine periculo suo non potuerit.* Nihil ergo emolumenti hinc colligere adversarii valent. Immo ipsæ civiles leges improbant occisiones latronum, qui absque vitæ hominum periculo bona temporalia surripiunt. Accedit, supremas Potestates legem condere posse, qua subditis licentiam faciant occidendi publicos Reipublicæ perturbatores, & facinorosos Homines, qui civili commercio insidiantur. Ad canonum testimonia facilis, & obvia responsio est. Siquidem *cap. interfecisti* sermo est de invasore, non bonorum modo, verum etiam vitæ: dicitur enim *te, tuaque.* Distinctio, quam huic textui affingunt Probabilistæ arbitraria est. Quare perdoctus Fagnanus animadvertit, primam particulam illius textus, *interfici furem, aut latronem* explicari debere per posteriorem, juxta textum *in leg. Quemadmodum*, ita ut sensus sit : Si interfecisti furem, qui te tuaque invaserat, qui tamen comprehendi poterat absque occisione; age pœnitentiam : si autem comprehendi minime poterat, & tu interfecisti, *te, & tua* liberando; pœnitentiæ non adstringeris, nisi ad cautelam. Aliud *caput* nullum facessit negotium. Quippe ibi sermo non est de occisione, sed de expulsione usurpatoris citra occisionem. Quod adeo verum est; ut Pontifex Decano Aurelianensi approbaverit usum armorum spiritualium adversus præpotentem invasorem. Ut quid autem contigisset Decanus ad excommunicationem, & interdictum, si licitam existimasset corporalem occisionem?

Jus sit quamcumque vim quovis pacto repellendi, nisi alia mitiora suppetant media, quibus præcipuum feminarum non tantum, sed etiam virorum ornamentum pudicitiam servet, quin necem etiam inferre injusto aggressori possit non ambigendum. Jure agitur Paulus Juris consultus *Sent. lib. 5. tit. 23. §. 3.* hæc *habet = Qui latronem cædem sibi inferentem, vel alium quemlibet Stuprum inferentem occiderit, puniri placuit, alius enim vitam, alius pudorem publico facinore defendit. Vide L. 1. §. per ff. ad leg. Cornel. de Sicar. Argum. l. 8. §. 2. ff. quod metus caus. l. is, qui 2. l. si quis percussorem 3. c. h. 8. Gayl. observ. 110. num. 13. Vide etiam Puffendorf. lib. 2. cap. 5. de defensione sui §. 11.* (*)

38 Homicidium voluntarium alterius injuste, seu illicite potest committi, sex modis, facto, præcepto consilio, defensione, permissione, cooperatione. *Facto* homicidæ sunt, qui manibus, ferro, lapide, veneno, laqueo, & omni alio modo ex enumeratis *a num. 2. ad* 14. inclusive vitam eripiunt. *Præcepto* homicidæ sunt Principes, & Judices, qui condemnant ad mortem innocentes, aut minus nocentes, sicuti, & domini præcipientes famulis alicujus occisionem. *Consilio* homicidæ evadunt, qui alios ad id consulunt, inflammant, & incitant, injuriam aliquam exagerando, ignominiam exprobrando, honoris jacturam exponendo, & hujusmodi. *Defensione* homicidæ fiunt, qui homicidas sustinent, protegunt apud se recipiunt, ipsis favent, asylum præbent, & hujusmodi. *Permissione* homicidæ dicuntur, qui jurisdictionem habentes, ut Principes, & Magistratus, Judices, Feudatarii, & hujusmodi, negligunt comprehendere, aut secundum demerita punire homicidas, grassatores, sicarios, & similes. *Cooperatione* homicidæ censentur, qui arma subministrant, qui occidendos capiunt, ligant, detinent, & hujusmodi.

39 Nullo casu licet auctoritate humana, sive publica, sive privata innocentem directe, & per se occidere, etiamsi Tyrannus minetur Urbi excidium, nisi ei mittatur caput innocentis; *Communis*, & constat ex universali præcepto divino *Exodi* 23. ibi *Insontem, & justum non occides, quia aversor impium.* Occisio enim innocentis est intrinsece mala, non minus ac fornicatio, adulterium &c. adeoque nulla ratione, nulla necessitate potest cohonestari. Dicitur autem no-
40 tanter, *directe, & per se*, quia indirecte, & per accidens aliquando licet, ut quando in bello justo victoria aliter obtineri non potest, nisi simul cum nocentibus occidantur innocentes, & quando equo vectus aliter inimicum fugere non possit, nisi ratione viæ angustæ, & arctæ proculcando innocentem, infantem, dormientem, claudum &c. & quando non potest aliter evitari Urbis excidium, nisi ad Tyrannum, seu hostem mittatur innocens; Tunc enim potest Respublica talem innocentem cogere, ut Tyrannum adeat, cum ex caritate, & justitia legali teneatur vitam exponere pro Republica; Neque hoc esset directe, & per se cooperari ejus morti, sed tantum indirecte, & per accidens, cum traditio de se sit indifferens, & mors tantum sequatur indirecte, & præter intentionem Reipublicæ; Immo si Civis ille innocens nollet obedire Magistratui præcipienti, ut se pro bono communi Tyranno traderet, aut sui traditioni repugnaret pertinaciter, jam fieret nocens ratione inobedientiæ in re justa, & gravissima & sic juste non ut amplius innocens, sed ut jam factus nocens, & reus posset a Republica occidi; *Communis*. Dicitur etiam notanter *auctoritate humana*; 41
quia neminem latet licere occidere innocentem auctoritate Divina; Deus enim est absolutus dominus vitæ, & mortis; Sap. 16. *Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem*; Deuteronom. 32. *Ego occidam, & vivere faciam.* Unde Deo jubente fuerunt licite occisi parvuli licet innocentes Urbis Jericho ab Israelitis; *Iosue* 6. & ex ejus mandato Viri Samariæ occiderunt 70. filios Achab; 4. *Regum* 1. & Abraham prompte obedivit Dei præcepto, quando mandavit ei ut occideret dilectum, & innocentem filium suum Isaac; *Genes.* 22. An autem Judici liceat condem- 42
nare ad mortem probatum nocentem, si scientia privata noverit innocentem; *Vide verb. Judex.*

Innocens ad mortem capiendus a satellitibus scientibus ipsius innocentiam, potest eos licite occidere, si aliter nequeat se defendere. Si autem satellites nescirent eum esse innocentem, uti ordinarie scire non possunt, non posset eos licite occidere, quia bonum commune postulat, ut non inferatur damnum Ministris bona fide publicum officium exercentibus; Molina, Dicastill., & alii cum Stephan. *tom.* 4. *d.* 5. *num.* 10. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 815. 43

(*)Verum quod intersit discrimen inter innocentem ad mortem condemnatum, qui se defendit a Satellitibus, ipsius innocentiam scientibus, & illum, qui se defendit a Satellitibus ipsius innocentiam ignorantibus, non intelligo. Satellitum enim Scientia, vel ignorantia non adimit, aut restituit innocenti jus se defendendi a publicis justitiæ ministris. Rectius autem dicas nunquam innocentem resistendi jus habere publicis justitiæ ministris, vel sciant, vel ignorent suam Innocentiam; In utroque siquidem casu Supremæ Potestatis simplices sunt executores, apud quam non privatorum armis, sed re ipsa, vel rerum gestarum rectitudine innocentia vindicatur, in civitate enim nemo sibi regulariter jusdicit. *L. 5. ff. de acq. possess. l. 2. §. 18. ff. de vi bon. rapt. l. 7. 8. ff. ad l. Jul. de vi priv. l. 13. ff. Quod met* (*). 44

Sic incarceratus innocens nequit licite occidere custodes carceris, ut effugiat; *Communis*, cum Lugo *disp.* 40. *sect.* 4. La Croix *loc. cit.* Nec ducti ad supplicium possunt licite occidere Carnificem, aliosque Ministros, ut evadant; *Communis*. An autem Ban- 45
nitus possit se defendere, & aggressorem occidere? & an ipse Bannitus possit licite ab aliis occidi? Vid. verb. *Bannitus*. 46

Non licet auctoritate propria, & privata occidere extra causam necessariæ defensionis; *Communis*. Nec licet Patri filiam, aut Marito uxorem in adulterio deprehensam occidere; *Communis hodie, ac certa*. Ab Alexandro enim VII. die 7. Septembris 1665. merito damnata est sequens propositio 19. in ordine: *Non peccat Maritus occidendo propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam*. Uxor, & 47 48
adulter possunt licite se defendere, & cum moderamine inculpatæ tutelæ etiam occidere Maritum, a quo ad mortem injuste invaduntur; quamvis enim invasioni dederint occasionem adulterando, injuste tamen invaduntur ad mortem, adeoque juste se defendunt; Viva *ad d. propositionem* 19. *Alexandri VII. num.* 12. 49

num. 12. & alii passim. Licitum est tamen Matronæ honestæ, sicut & Virgini violentum aggressorem, Stupratorem, oppressorem, si nullo alio modo vim impedire, aut declinare possit, occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ; *Communis, argum. cit. juribus sub num.* 27. *&* 29.

50 (*) Verum quamquam recte dicatur non licere marito uxorem in adulterio deprehensam occidere, tamen si quando subita comprehensus ira adulteram confodiit, pœna legis Corneliæ propter justum dolorem remittitur, nec ultimo plectitur supplicio; placuit nihilominus, quia plus fecit, quam facere debuerat, dum leges privatam vindictam prohibent eum, si humilis loci sit in opus perpetuum tradi, sin honestior in insulam relegari. *L. si adulterium* 38. *§. Imperator* 8. *ff. ad l. Jul. de adult. adde tit. ad leg. Jul. de adult. num.* 13. *&* 14. Voet. *ad Pand. ad l. Cornel. de Sicar. lib.* 48. *tit.* 8. *§.* 9. *in med.* Quod sane privilegium extendendum non est ad eos, qui irarum æstu fluctuantes Adversarium prosternunt. Nam quamquam impetu, & proposito delinquere inter se differant *l. Perspiciendum* 11. *§. delinquitur* 2. *ff. de pœnis*, non tamen impetu delinquentes extra dolum sunt, siquidem in his neque judicium, neque assensus animi, neque voluntas deest. *Vide* Seneca *lib.* 2. *de ira cap.* 1. Quæstionem opportune movet Zoesius *in Pand. lib.* 48. *tit. ad leg. Corn. num.* 56., an adulter, qui causavit mortem adulteræ deprehensæ per maritum, homicidio teneatur.

51 Recte affirmativam sustinet *Navarr. Cap.* 27. *num.* 239. *dicens talem* Sententiam fuisse comprobatam a Pio V., quamquam hanc opinionem non indistincte amplectitur *Zoes. loc. cit.*, sed tunc dumtaxat quando adulter temere, & incaute ad Uxorem alienam accessit. Utrumque vide.

52 Sed non semper causale, & voluntarium est homicidium. Interdum est accidentale, seu casuale, & involuntarium, illudque est, quod casu prorsus *fortuito* nulla præcedente culpa contingit, impunitum plane est uti ex pluribus exemplis *in tit. de Leg. Aquilia recensitis*; Nec male huc reduxeris cædem, vel ab infante, vel a furioso patratam, quorum primum innocentia consilii tuetur, excusat alterum fati infelicitas, qua satis punitus videtur. *l. Infans* 12. *ff. h. t. L. pen. §. ult. ff. ad l. Pompej. de parricid.* hoc tamen intellige, dummodo furoris tempore, non dilucidi intervalli cædes fuerit perpetrata *Confer. Carpzov. pract. crimin. quæst.* 145.

53 Ulterius extra pœnam est, quicumque occidit lege permittente. Sic occidi impune potest fur nocturnus, cum sine periculo ei parcere non potuerit *L. furem* 9. *ff. h. t. junct. L. itaque* 4. *§.* 1. *ff. ad l. Aquil.* Transfuga *L. Ejusdem legis* 3. *§. ult. ff. h. t.* perduellis *L. minime majores* 35. *ff. de religiosis* &c. & cæteri quos vide apud *Ant. Matthæum ad lib.* 48. *tit.* 8. *ad L. Corn. de Sicariis*.

54 Nullam mereri pœnam homicidio commisso videtur ebrius æque ac furiosus; Ebrietas enim æque ac furor voluntatem aufert; Ad id facit *can. sane XV. qu.* 1. *Can. Inebriaverunt* 9. *qu.* 1. Idque asserendum videtur vel ex culpa, vel ex casu fuerit quis inebriatus; quidquid enim de hoc sit, supponitur commissum homicidium in Statu, quo omnis deest volendi, vel nolendi ratio sufficiens. Neque obstat, quod homicidii actus sit modo illicito causatus; Ebrietas enim non est per se ad homicidium ordinata, sed solum tamquam causa remota concurrit. Fuse de his, & de noctambulis, & de illis, qui amoris æstu hominem interficiunt consule Zoes. *loc. sup. cit. a n.* 59. *ad fin.* sed de hoc etiam fusius infra. (*)

Auctoritate propria, & privata non licet occidere Principem suum Tyrannum, seu tyrannice populum regentem; in Concilio enim Constantiensi definitum est, Hæreticum esse asserere licitam esse privato occisionem Tyranni. Nulli auctoritate humana, secluso Dei mandato, aut instinctu divino, licet se ipsum directe occidere; *Communis ex cap. Si non licet*, 9. *caus.* 23. *q.* 5. ubi sic expresse habetur: *Profecto etiam qui se ipsum occidit, homicida est*. Et ratio est, quia homo est solum custos, & usuarius propriæ vitæ, nec habet jus, & auctoritatem in ipsam, cum non sit ipse Dominus absolutus propriæ vitæ, sed Deus *ex* 16. *Sapientiæ*, *&* 32. *Deuteronomii*; ut ex verbis relatis *sub num.* 38. Dicitur autem notanter secluso Dei mandato, aut instinctu Divino, quia hoc interveniente licitum est homini se ipsum occidere, ut de facto licite se ipsos occidisse creduntur quotquot Sancti, vel Sanctæ in Sacris Scripturis, vel Historiis commendantur, ut Sampson *Judic.* 16. Eleazarus 1. *Machabæor.* 6. *vers.* 45. Razias 2. *Machabæor.* 14. *&c.* S. Apollonia sponte in ignem insiliens, S. Pelagia, S. Sophronia, & aliæ SS. Feminæ ne pudicitiam amitterent se ipsas occidentes, vel in flumen, vel flammam præcipitantes, & sic de aliis similibus, ut late docet S. Augustinus *lib.* 1. *de Civit. Dei c.* 21. 26. *&* 40. & concordat textus *cit. cap. Si non licet* 9. *caus.* 23. *q.* 5. Dicitur etiam notanter *Directe*, quia indirecte licet aliquando se occidere, hoc est aliquid facere, vel omittere, ex quo præter intentionem mors certo sequatur, & ratio est; quia præceptum conservandi vitam, utpote affirmativum non semper obligat, sed potest omitti propter bonum finem, necessitatem, vel magnam utilitatem. S. Thomas 2. 2. *q.* 64. Scotus *in* 4. *dist.* 14. *q.* 3. *§. de secundo*, & communis aliorum teste Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 9. *de præcep. Decalog. dist.* 2. *q.* 2. *num.* 11.

Hinc resolves primo, posse, immo teneri Militem tempore obsidionis muros conscendere, stationem suam non deserere, quamvis moraliter certus sit se occidendum ab hostibus. Resolves secundo, posse, immo debere Episcopum, ut Parochum tempore pestis per se, vel per alium Sacramenta peste infectis administrare, quamvis sit moraliter certus sese etiam ad mortem inficiendum. Resolves tertio, posse uxorem ad consolationem Mariti peste infecti assidere ejus lecto, Religiosos, & alios posse hujusmodi peste infectis deservire, ex caritate, & amicitia, quamvis certo moraliter timeatur similis mortalis infectio. Resolves quarto, posse aliquem ad fugiendum incendium ex alto se præcipitem dare, cum certo periculo mortis. Resolves quinto; posse aliquem ad evertendam turrim hostilem, aut ad perdendos hostes, pulverem incendere, ne hostis ea potiatur cum gravi Reipublicæ damno. Resolves sexto, posse aliquem licite se objicere telo vel ictui ad servandam vitam Regis, vel Principis, vel in naufragio tabulam cedere amico naufra-

naufraganti, vel morti se offerre pro injuste damnato ad ipsam. Resolves septimo, licere mortem potius tolerare ex actu virtutis heroicæ, quam injustum vi-
65 tæ, aut honoris invasorem occidere. Resolves octavo, posse reum licite non fugere, quamvis adsit commoditas: immo etiam sponte se sistere Judici plectendum; velle enim tolerare pœnam peccati pro-
66 portionatam est actus virtutis. Resolves nono, licere carnem vigiliis, abstinentiis, mortificationibus flagellationibus moderatis affligere, quamvis inde
67 vita sit abbrevianda (*a*). Resolves decimo, licere alicui abstinere a Matrimonio, quamvis in cœlibatu mori debeat ob indispositionem. Hinc commendatur ab Ecclesia S. Casimirus, qui maluit mori Virgo, quam Maritatus vivere. Sic resolvunt, & exemplificant Lessius *lib.* 2. *de justit.& jur. cap.* 9. Fagundez *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 11. Lugo *disp.* 10. *sect.* 1. Laymann. *lib.* 3. *tract.* 3. *c.* 1. Busemb. *lib.* 3. *part.* 1. *tract.* 4. *cap.* 1. *dub.* 1. Henno *tom.* 1. *tract. in Decalog. dist.* 5. *quæst.* 3. *art.* 2. *conclus.* 1. & 2. & alii passim.

68 Se ipsos occidentes an, & quando privandi sint Ecclesiastica Sepultura? Vid. verb. *Sepultura*.

69 Clericus homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi Curiæ sæculari, ut moriatur; *cap. Si quis*, 1. *de Homicid.* Fagnan. *ibid. num.* 3. cum aliis ibi citatis. Clericus homicida ex proposito debet deponi ab Al-
70 taris Ministerio. Abbas Siculus, Joann. de Anan. Marian. Socin. quos citat & sequitur Fagnan. *in dict. cap. Si quis num.* 6. Clericus homicida voluntarius
71 etiam occultus ex Concil. Trid. *cap.* 7. *sess.* 14. omni Ordine, Beneficio, & Officio Ecclesiastico perpetuo carere debet. Fagnan. *in c. Henricus* 2. *de Clericis pugnantib. in Duello num.* 22. Ipse tamen Clericus
72 homicida voluntarius, ejusque socius obtinere, & obtentas retinere potest pensiones absque dispensatione, non obstante *d. cap.* 7. *sess.* 14. *Conc. Trid.* Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Ad audientiam*, 31. *de Rescriptis num.* 134. ubi refert sic declarasse *Sacr. Congregationem Conc. die* 11. *Jul.* 1577., & iterum de mente Sanctissimi *die* 8. *Augusti eodem anno* 1577.

73 Homicidæ damnati, sive diffamati, quamvis remissi fuerint, non possunt habere officia, dignitates, nec testimonium ferre. Pius II. Constit. 2. incip. *Ad*
74 *retinendas*. Homicidæ non sunt remittendi in loca, ubi degunt hæredes occisi, nisi habita pace. Pius IV.
75 Constitut. 52. incip. *Etsi cuncta*. Homicidium commissum a Laico, qui postea effectus est Clericus, non punitur quo ad personam nisi a Judice Ecclesiastico *Sac. Congr. Immunit. sub die* 7. *Decemb.* 1632. Sic
76 Clericus reassumens habitum post commissum homicidium gaudet privilegio Fori quoad personam tantum; *Ead. Sac. Congr. Immunit. in Gravinen.* 7. *Jul.* 1669. Homicidium committi mandans in personam unius si committatur in personam alterius, non incurrit irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario: *Sac. Con. Concil.* referentib. Nicol. Garzia, Armendar. Campan. Riccio, apud Barbosa *in summ. Apostolic. decis. verb. Homicida*, *Homicidium*, *n.* 4. 77
Homicidium vere casuale, cum nulla penitus admissa fuerit culpa, & in quo non dabatur opera rei illicitæ, non facit quem irregularem; *Sac. Congreg. Concil.* teste Armendar. & Barbosa *loc. cit. num.* 5. 78
Homicidium committens veneno non gaudet immunitate Ecclesiastica; *Sac. Cong. Conc. sub die* 3. *Decembris* 1632. apud Barbosa *loc. cit. num.* 7. Homicidii appellatione non venit mutilatio membri; *Sac. Cong.* 79
Concil. apud Nicol. Garziam, Lezanam, & Barbosam *loc. cit. nu.* 6.

Lictores, vel Satellites nequeunt licite occidere 80
malefactorem, quem jussi sunt comprehendere, nisi conjunctim concurrant sex circumstantiæ sequentes. I. Debent Satellites, seu Lictores habere certum, & speciale mandatum a Magistratu de capiendo illo. II. Capiendus debet armata manu resistere. III. Debent ab ipso, si evadat, graviora mala timeri. IV. Capiendus debet de crimine sufficienter esse diffamatus V. Crimen debet esse atrox, & capitale. VI. Capiendus non debet posse ullo modo alio capi; Si autem una ex dictis circumstantiis desit, non possunt Satellites licite occidere reum volentem se ex eorum manibus eripere. Sic Jul. Clar. Farinac. Fachin. apud Dian. *part.* 8. *tract.* 7. *resolut.* 44. & alii.

Alia quo ad homicidas, & homicidia. Vid. verb. 81
Bellum, *Fratricida*, *Immunitas Ecclesiastica*, *Maritus*, *Parricidium*, *Mater*, *Matricida*, *Uxor*, *Uxoricidium*.

Homicida quando incurrat, vel non irregularitatem? vid. verb. *Irregularitas*. 82

Homicida quo ad restitutionem. Vid. verb. *Restitutio*. 83

Homicidium proditorium ad hoc ut probetur tale, 84
requiritur amicitia præcedens; *Sacr. Cong. Immun. in Beneventana* 18. *Aug.* 1637. *lib.* 3. *Decr. Paul. p.* 39.

Non constat de qualitate proditoria, per hoc quod 85
occisus, & occisor dormierint, & luserint simul uno, aut altero die ante homicidium, cum, ut fatetur reus, secutum sit ex inopinata rixa; & ideo extractus est restituendus; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Oritana* 23. *Junii* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 57.

Quando non constat de qualitate proditionis in 86
Ho-

Nota ex edit. Romana.

(*a*) Qamvis enim vir Christianus (verba sunt Nat. ab Alexand. Theol. Dogmat. Moral. l. 4. de Decal. c. 7. art. 4. reg. 7.) corpus suum castigare debeat, & in servitutem redigere, ne caro petulans adversus spiritum ita concupiscat, ut ipsum pertrahat ad serviendum legi peccati; quamvis debeat mortificationem Jesu in corpore suo circumferre; quamvis blandiri sibi ipsi non debeat, nimisque timere, ne *Jejunium*, *quod animabus, corporibusque curandis salubriter institutum est, & medicinalis parsimonia* (ut Ecclesiæ verbis utar) suæ noceat valetudini; Prudentia tamen Christiana, sine qua non est vera *Pietas ad omnia utilis*, & *promissionem habens vitæ quæ nunc est*, & *futuræ*, studia, labores, jejunia, vigilias, cæterasque corporis mortificationes moderari debet, ut castigetur corpus, dometur caro, non destruatur; ut ad serviendum Deo promptior sit homo, & alacrior, non ut impotens ad officia sui status obeunda reddatur; ut animus a vitiis purgatus, & pravarum cupiditatum vinculis expeditus & liber ad Deum erigatur, non ut fatiscentis, & oppressi corporis pondere prægravetur, ac deprimatur.

Homicidio, extractus gaudet, & est restituendus *Ead. Sac. Congreg. die 30. Sept. 1634. l. script. vet. pag. 38.*

87 Committens Homicidium, quod non sufficienter probatur esse exceptum in Bulla, gaudet Immunitate *Ead. Sacr. Congreg. Immunit. in Amalphitana 28. Septembr. 1660. lib. Decret. Rocci pag. 286. in Neapolitana 18. Novembr. 1687. lib. Decret. Mart. pag. 186.*

88 Idem dicito de Homicidio insidiose commisso in Palatio Episcopi; *Ead. Sac. Cong. in Neapolitana 7. Sept. 1688. d. l. pag. 334.*

89 Indiciatus graviter, sed judicialiter negativus de Homicidio proditorio, gaudet Immunitate Ecclesiastica, sed cum Sanctissimo agitur pro poena extraordinaria, quæ non excedat Triremes ad quinquennium; & Sanctissimus votum exequi mandavit; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Firmana 11. Januar. 1695. l. Decr. Vallem p. 166.*

90 Reum Homicidii proditorii, & nefandæ libidinis Curiæ sæculari puniendum concedit Sac. Congreg. hac tamen conditione, ut si coram Judicibus indicia per torturam purgaverit, Ecclesiæ restituatur; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Neapolitana 14. Nov. 1630. l. 2. decret. Paul. pag. 62.*

91 Clericus extractus reus Homicidii proditorii in personam Sacerdotis, probati quidem a testibus, sed quo ad qualitatem proditionis non confessi a reo allegante causas inimicitiæ, condemnatur annuente Sanctissimo in poenam extraordinariam, quæ non excedat decennium, ad Triremes; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Policastr. 13. Maii 1692. lib. Decret. Grimaldi pag. 131.*

92 Aliquando Homicida extractus, quem Sac. Cong. declaravit gaudere Immunit., annuente Sanctissimo attentis gravibus circumstantiis consignatur Curiæ Legationis pro poena extraordinaria ad Triremes, quæ non excedat quinquennium; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bonon. 25. Martii 1658. l. Decret. Rocci pag. 76.*

Homicidium commissum in loco immuni in Personam Clerici quindecim annorum inservientis Confugito inimico occisorum ex motu iracundiæ non invento Confugito non est casus exceptus in Bulla; attamen ex gratia occisores conceduntur Curiæ Laicæ citra poenam sanguinis; *Ead. Sac. Cong. in Neritonen. 4. Decemb. 1629. lib. 2. Decret. Paul. p. 18.* 93

Idem dic de Homicidio Clerici patrato ab homine commorante in domo ejusdem Clerici, inter quos præcesserant altercationes *Ead. Sac. Cong. Immun. in Anagnina 22. Jan. 1704. leg. 3. Decret. Vallem. pag. 550.* 94

Præcipitur Vicario Generali ut conficiat processum super qualitate Homicidii prætensi proditorii cujusdam Regularis Laici, & transmittat, & interim caute custodiat in carceribus Episcopalibus; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Cassanen. 29. Octob. 1672. l. 1, Decr. Alt. pag. 745.* 95

Contra Clericum, qui post proditorium Sacerdotis Homicidium confugit ad Conventum Religiosorum, injungitur Episcopo, ut procedat ad formam Bullæ Greg. XIV. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Oppidana 4. Novembris 1639. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 84.* 99

Sanctissimus tribuit Legato Bononien. facultatem procedendi contra Clericum ob Homicidium patratum cum assistentia personæ pertinentis ad eumdem Clericum; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bonon. 26. Novemb. 1695. d. lib. p. 230.* 97

Injungitur Vicario Apostolico, ut incumbat carcerationi complicis Homicidii in Ecclesia patrati; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Sorana 5. Maii 1699. lib. 2. Decret. Vallem. p. 219.* 98

Hodie supradicta Decreta, ac alia intelligenda sunt juxta novissimam Constit. Benedict. XIII. incip. *Ex quo* allata sub verb. *Immun. art. 2. n. 90.* & juxta novissimam Const. Bened. XIV incip. *Officii nostri*, allatam eod. verb. *Immunitas, art. 2. n. 157.* (a) 99

Homicidæ quantumlibet privilegiati (salva exemptione Patentatorum Sancti Officii, & Curiarum Episco- 100

Nota Romani Theologi.

(a) Clemens XII. Constitutione, quæ incipit; *In supremo justitiæ solio*, approbavit, confirmavit, innovavit, & adversus quemcumque non usum, seu contrarium usum, qui quovis modo prætendi, & allegari potuisset, restituit, & plenarie reintegravit, & deinceps observari omnino, & inviolabiliter mandavit, omnes, & singulas Constitutiones adversus homicidas saluberrime editas a Pio II., Paulo II., Sixto IV., Julio II., Leone X., Julio III., Pio IV., Pio V., Gregorio XIII., Sixto V., Gregorio XIV., Clemente VIII., Innocentio XI., Innocentio XII., ac Benedicto XIII., & quibusvis aliis Romanis Pontificibus. Præterea decrevit, ut deinceps Privilegiatis, vulgo *Patentati*, in causis homicidii non suffragetur privilegium Fori, exceptis tamen *officialibus*, *aliisque Privilegiatis a Congregatione pro tempore existentium ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium contra hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum, ac Ministris actu inservientibus Archiepiscopis, & Ordinariis, eorumque Curiis*, quorum numerus, & qualitates Summo Pontifici præfiniendæ reservantur. Item voluit, ut Clerici Tonsurati non Beneficiati, pro *duobus* homicidiis, privilegio Fori, & Canonis priventur; & ut Clerici in minoribus Ordinibus constituti, & non Beneficiati tam cælibes, quam Conjugati, si præscripta a Concilio Tridentino non servent, eodem privilegio priventur; Sed ab Ordinario declarandum esse constituit, utrum præscripta a Concilio servaverint, *non retardata tamen Rei assecuratione*. Rursus decrevit, Ecclesiasticos æque ac Laicos, Homicidii præmeditati Reos non gaudere immunitate Ecclesiastica; Ecclesiasticos vero ab eorum Judice Ecclesiastico judicandos, & citra poenam Sanguinis juxta Sacros Canones puniendos. Ulterius declaravit, Benedicti XIII. Constitutionem extendi quoque ad mandantes, adjuvantes &c. atque ad natu minores vigintiquinque, majores vero viginti annis, tam Laicos, quam Clericos. Voluit tamen, ut illorum extractio a loco immuni, atque traditio Curiæ Sæculari, quoad Laicos, ad ejusdem Curiæ Sæcularis requisitionem, fiat a Curia Ecclesia-

Episcopalium) non gaudent privilegio *Fori* in statu Ecclesiastico, & in aliis, ad quos extensæ fuerunt Constitutiones hac de re editæ. Benedictus XIV.
101 tom. 1. Constit. 88. incip. *Alias*, §. 1. Homicidæ si tonsurati sint, non beneficiati, licet servantes præs-
102 cripta Concilii Tridentini, privantur privilegio *Fori* post duo homicidia; Idem *ibid.* §. 2. Si sint Clerici in minoribus non beneficiati, nec servantes præscripta Concilii, non gaudent privilegio *Fori* in hisce causis atque etiam expleta delicti pœna, eodem privilegio privati censentur; Idem *ib.*

Homicidium deliberatum patrantes Laici non gau- 103
dent immunitate Ecclesiastica in statu Ecclesiæ, aliisque ut supra; Idem *ib.* §. 3. Item Ecclesiastici cujus- 104
cumque Ordinis; Idem *ibid.* Item mandantes, adjuvantes, consulentes, instigantes, aut aliam operam occisori præbentes, tam Laici, quam Ecclesiastici; Idem *ibidem* §. 4. Item inquisiti banniti & damnati de homicidio in contumaciam; Idem. *ibid.*

* Cum homicidis, & bannitis etiam in casu homi- 105
cidii voluntarii major Pœnitentiarius potest dispensare, ut Religionem approbatam etiam tanquam Clerici

P 2

clesiastica, & quoad Clericos, ab ipsa Curia Ecclesiastica ex officio omnino extrahantur. Extenditur quoque ad inquisitos, & damnatos de homicidio in contumaciam, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem.

Denique ordo præscribitur servandus in extrahendis reis a loco immuni. Si reus per sententiam jam damnatus sit, vel sufficientia suppetant ad capturam indicia, dum delinquens sit Clericus, Judex Ecclesiasticus ex officio, ac nemine etiam requirente, si vero sit Laicus, postquam a Sæculari requisitus fuerit, ad ipsius delinquentis extractionem ab Ecclesia, seu loco immuni, implorato etiam si opus sit auxilio brachii Sæcularis, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ, devenire teneatur, extractumque ad suos, si tuti, & securi fuerint: sin minus, ad Curiæ Sæcularis Carceres adsportari, ibique sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex processu informativo, quoad inquisitum nondum condemnatum, indicia acquisierit sufficientia tantum ad torturam, atque noverit ab extracto a loco immuni homicidium exceptum patratum fuisse, Judex Ecclesiasticus declarare debet constare de casu excepto; & deinde extractum, si Laicus sit, Curiæ Sæculari, si autem Clericus, ejus competenti Judici Ecclesiastico tradere debeat, exactis tamen receptisque in actu traditionis, & consignationis hujusmodi, a Judice Sæculari juramento, ab Ecclesiastico vero promissione in verbo veritatis de restituendo extractum e loco immuni sub pæna excommunicationis Romano Pontifici reservatæ, dummodo extractus in defensionibus præfata indicia elidat, & diluat. At si reperiatur reus, a Judice suo, ut supra dictum est, puniri debet. Quoad condemnatos vero in contumaciam ante extractionem, voluit, ut a Judice Ecclesiastico examinetur, num contumacialis sententia legitime, & juste prolata fuerit, & num consignandus veniat, nec ne, & exactis, ac receptis juramento, & promissione ut supra, tradendum decernit, ea lege, ut si in defensione sceleris indicia diluerit, loco immuni restituatur sub pœna ut supra; quin tamen lata per Judicem Ecclesiasticum super immunitate sententia, in alio Judicio robur habeat ullum. Hæc Constitutio a Clemente XII. pro ditione Romano Pontifici subjecta emanata a Benedicto XIV. extensa fuit ad ditionem Reipublicæ Lucanæ, & in concordatis ad alias ditiones.

Quoniam vero ex prædictis Constitutionibus nonnulla oriebantur dubia, Benedictus XIV. Constit. quæ incip. *Officii nostri*, de medio illa tollere voluit, ac primum circa personas declaravit, hujusmodi Constitutionibus comprehendi *omnes & singulos cujuscumque Ordinis, Congregationis, Militiæ, & Instituti Regulares, tam in ipsis expresse professos, quam illis quomodolibet adscriptos cujuscumque gradus &c.* item Mulieres, ac etiam Milites, quin ullum militare privilegium suffragari ipsis possit, aut debeat. Deinde comprehendi voluit homicidium quodcumque etiam baculo, aut saxo commissum, ubi *ex delicti circumstantiis dignoscatur, illius actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione, sed ex odio, & nocendi animo, ac voluntate prodiisse*. Si vero percussus statim non moriatur, sed Chirurgus ad inspiciendum vulnus accitus, grave vitæ periculum adesse referat, decernitur, ut percussor e loco immuni ad quem confugerit, servatis servandis, extrahatur, & Carceribus mancipetur, *hac tamen lege ut Ecclesiæ omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a legibus constitutum superstes vivat*, & quidem sub pœnis, quas supra recensuimus. Ut vero facilius per Episcopos hujusmodi Constitutiones executioni demandentur, præcipit omnibus Episcopis, ut solliciti sint in iis exequendis, quæ adversus hujusmodi reos præstanda sunt, ac facultatem concedit, *ut, quoties in hujusmodi casibus pro parte Curiæ Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis Personis Ecclesiasticis ad id per ipsos Antistites deputandis, committere possint, ut indicia ad extractionem necessaria juridice colligant; ut, his nimirum inspectis, iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium hujusmodi extractionem quantocyus decernendum procedere valeant.*

Responsio Auctoris.

Advertendum est, quod omnes Constitutiones Pontificiæ hic a *Theologo* ad rem citatæ, jam fuerant a me ad litteram adductæ: nempe Constitutio Bened. XIII. incip. *Ex quo* in verb. *Immunitas art. 2. nu. 90.* Constitutio Clementis XII. incip. *In supremo justitiæ solio* in Supplementis ad verb. *Immunitas*, Constitut. Bened. XIV. incip. *Officii nostri*, in Supplementis ad dict. verb. *Immunitas*; atque alia ejusdem Pontif. incip. *Detestabilem*, in Supplementis ad verb. *Propositiones damnatæ* (in prioribus editionibus; in præsenti vero in Supplementis ad verb. *Duellum*) e quibus abunde, & clare potest prudens lector colligere omnia; quæ circa homicidas & homicidia sanctissime sancita sunt.

rici ingredi possint, additis tamen quibusdam clausulis, de quibus Pontifex in sua Bulla *Pastor Bonus tom.* 1. *Bull. num.* 95. *§.* 17.

Alia ad rem vide verb. *Propositiones damnatæ.*

Additiones ex aliena manu.

106 Variat tum pœna homicidii, tum pœnitentia a jure Ecclesiastico irrogata, pro varietate circumstan-
107 tiarum ejusdem homicidii. Qui furem vel latronem interficit, distinguitur, utrum comprehendi sine occisione potuerit, quo casu furem occidendo graviori pœnitentiæ subditur, an vero sine odii meditatione
108 se suaque liberando eum interfecerit? qui merito ab omni pœnitentia fere immunis est; *c.3.de Homicid.*
109 Etiam in foro criminali pœna extraordinaria leviori afficitur.

110 Pariter secundum jus divinum, Ecclesiasticum, & sæculare, fur nocturnus impune occidi valet, diurnus autem non aliter, quam si telo se defenderit, *c.3. dict. tit. de Homicid. l.* 54. *§.* 2. *ff. de furt. l.* 9. *ad l.Cornel. de Sicar.*

111 Ex hoc principio de fure diurno licite non occidendo formavit Pontifex decisionem in *cap.* 18. *de Homicid.* Quidam Presbyter grave vulnus inflixerat furi deprædanti Eucharistiam cum ornamentis altarium, & libris Ecclesiasticis, quem acclamatione
112 facta Parochiani occiderunt. Fuit quæsitum, an hac percussione irregularis factus esset necne? Distinxit Pontifex, utrum constet vulnus inflictum a Presbytero non fuisse lethale, ut ex eo haud periisset, si sequuta haud fuissent aliorum vulnera. Quo casu a sacerdotali officio non removetur; An vero vulnus lethale repertum fuerit: tunc enim pro homicida &
113 irregulari habendus. Qua censura etiam notandus, si discerni nequeat ex cujus ictu percussus perierit.

114 De occiso in concursu, tum etiam in conspiratione, vide quæ habet Alexander III. in *c. dict. titul. de Homicid.*

HONESTAS PUBLICA. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *a. n.* 20. *ad* 27.

HONOR. Vide verb. *Detractio art.*1. *n.* 3. *&* 4.

HORÆ CANONICÆ. Vid. verb. *Officium Divinum.*

HORTATORIÆ.

---

1 Litteræ Hortatoriæ Regiæ nequeunt decerni, relaxari, nec exequi a Laicis nedum contra Episcopos, sed nec contra Ecclesiasticos; *Sac. Cong. Immun. in Gravinen.* 10. *Feb.* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. p.*14. *in Alexanen.* 3. *April. ejusdem anni lib.*2. *Decr. Paul. p.*120. *in cosentina* 9. *Octobris* 1635. *lib.*2. *Decret. Pauluc. pag.* 235.

2 Injungitur Episcopo, ut respondeat cum libertate Ecclesiastica ad Litteras Hortatorias. *Ead. Sacra Congr. Immun. in Hieracen.* 22. *Sept.* 1692. *lib.*1. *Decret. Vall. pag.*78.

3 Aliquando, ut non curet de Hortatoriis Regiis cum non sint de jure permissæ, & a Sacris Canon. improbatæ. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Nuscana* 15. *Febr.* 1633. *lib.*2. *Decr. Paul. pag.*151. *& in Avellina* 22. *Julii d. anni, & lib. pag.*164.

Aliquando ut se abstineat respondere dictis litteris 4
Ead. S. C. Immun. in Vicana 26. *Julii* 1644. *lib.*3. *Decr. Paul. p.*234. *& in Boven.* 5. *Maii* 1651. *lib.*4. *Decr. Paul. p.*146.

Aliquando, ut non pareat Litteris ad audiendum 5
verbum Regium. *Ead. S. C. in Lanciunen.* 22. *Novembris* 1633. *lib.*2. *Decr. Paul. p.*176.

Sic Litteris Regiis de transmittenda nota Clerico- 6
rum Archiepiscopus non pareat. *Ead. S. C. Immun. in Cosentina* 17. *Januarii* 1634. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 181.

Pariter Episcopi non debent attendere ad Litteras 7
Regias, sed continuare in residentia suæ Ecclesiæ. *Eadem Sac. Congreg. in Bojanen.* 2. *Novembr.* 1639. *lib.*3. *Decr. Paul. pag.*104., *&* 27. *Augusti.* 1641. *ibi pag.*154.

Contra Auctores, & Complices dictarum Littera- 8
rum Episcopus conficiat processum. *Ead. S. C. Immunit. in Alipana* 27. *Febr.* 1674. *lib.*1. *Decr. Altoviti pag.*901.

Sac. Cong. annullat factum Vicarii Abbatialis vigo- 9
re Litteræ Hortatoriæ Regiæ tamquam invalidum, suspendit ipsum a Divinis, ac inhabilitat ad dictum Officium, & alia quæcumquæ, etiamsi profiteatur se hæc fecisse ex mera ignorantia. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Nullius Cassianovæ* 13. *Decemb.* 1533. *lib.*2. *Decr. Paul. pag.*179.

Vicarius Capitularis Acherontiæ contra Ordines 10
Sanctissimi; & Sac. Cong. obediens Litteris Regiis de accedendo Neapolim, declaratur suspensus a Divinis, privatur Vicariatu, & inhabilitatur ad hujusmodi Officia, & ei præcipitur, ne discedat ab Urbe; & Decretum præfatum notificatur tam nuncio, quam Capitulo per Litteras, quæ ad futuram rei memoriam retineantur in actis Nunciaturæ, & Curiæ Ecclesiasticæ Acheronticæ, & si non justificaverit allatam legitimam excusationem, inhabilitandus est etiam ad Beneficia. *Ead. Sac. Cong.* 5. *&* 13. *Jul.* 1633. *lib.*2. *Decr. Paul. pag.* 160.

Vicarius bene agit non parendo Litteris ad au- 11
diendum Verbum Regium. *Eadem Sac. Congreg. Immunit. in Catacen.* 21. *Septembris* 1633. *lib.*2. *Decr. Paul. pag.*171.

Idem respondeat Litteris Regiis se procedere au- 12
ctoritate sua Ordinaria ad defensionem Immunitatis Ecclesiasticæ sibi a Sac. Cong. demandatam. *Ead. Sac. Cong. Imm. in Bovinen.* 26. *Feb.* 1658. *lib. Decr. Rocci pag.* 63.

Idem ob inobedientiam, & transgressionem man- 13
datorum Sanctissimi de non discedendo ab Urbe Neapolis, & de non relinquendo exercitio sui Vicariatus ex quacumque causa, etiam positis quibuscumque minis, & præceptis Ministrorum Laicorum in contrarium, de Ordine Sanctissimi a Nuncio auctoritate sua Ordinaria condemnatur in pœnam suspensionis ab exercitio Ordinum, & inhabilitatis ad Dignitates, Beneficia, & Officia Ecclesiastica cujusvis generis, quocumque loco, a quibuscumque, & quomodocumque in posterum obtinenda sub pœna excommunicationis Summo Pontifici reservatæ, & quousque Sanctitati Suæ placuerit; *Ead. Sac. Cong. in Nea-*

Neapolitana 25. *Maii*, *&* 19. *ac* 30. *Junii* 1660. *lib. Decr. Rocci pag.* 257. *&* 259.

14 Scribitur Nuncio Neapolis, ut statim per viam Monitorii judicialis cogat Episcopum Motulen. qui vocatus per Litteras Hortatorias Regias ibi comparuit in quibusdam causis Ecclesiasticis ante Ministros Regios, redire ad Residentiam sub poenis suspensionis, inhabilitatis, privationis, ac aliis arbitrio, nec non mandet Episcopo, ubi fabricatus fuit processus contra dictum Episcopum per Curiam saecularem, ut fer. fer. procedat ad Censuras, & poenas Canonicas contra omnes, qui hac in re quid gesserunt, nec non contra testes, qui se examinarunt. Insuper notificet Ministris Regiis, ut omnino se abstineant, & si paruerint, absolvat; sin minus, contra eos procedat fer. fer. remediis Sac. Can. & Apostol. Constitutionum; ac supradicta omnia registrare faciat una cum Litteris Sac. Congreg. in actis Tribunalis Nunciaturae, ut futuris temporibus appareat, S. Sedem statim ac scientiam habuit horum omnium irritasse, ac impugnasse *Sac. Cong. Imm. in Baren.* 27. *Jan.* 1631. *lib.* 2. *Dec. Paul. pag.* 79.

Archiepiscopus Lancianen. procedere debet contra Sacerdotem suae Dioecesis, sed Domiciliarium Civitatis Neapolis, ob Litteras Hortatorias obtentas a Magistratu Laico ad praefatum Archiepiscopum, ne deveniret ad collationem Beneficii Parochialis, sub praetextu, quod nominatio ejusdem spectaret ad quamdam Ducissam; non obstante incompetentia Curiae Archiepiscopalis Lancianen. a dicto Sacerdote interposita, eo quia tamquam Domiciliarius Civitatis Neapolis esset subditus Curiae Archiepiscopi Neapolitani, a qua super delicto sibi imputato jam obtinuerat absolutionem ex capite innocentiae. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Lancianen.* 22. *Februar.* 1707. *lib. Decr. Maraf.*

HOSPITALE, HOSPITALARIUS.

SUMMARIUM.

1 *Hospitale unde dictum, quid sit, & quot sint & quae Hospitalium species* ad n. 14.

15 *Hospitalia Religiosa seu Ecclesiastica quomodo a non Religiosis seu non Ecclesiasticis secernantur, & quae sint aliae Hospitalium divisiones, immunitates, ac privilegia* ad n. 32.

33 *Quid juris habeant Ordinarii in Hospitalibus, ac rerum bonis*, ad num. 47.

48 *Recensentur Decisiones S. C. Imm. super nonnullis ad Hospitalia spectantibus* ad n. 68.

69 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu.*

1 Hospitale dicitur ab hospitibus, qui ibi gratis excipiuntur: ubi vero mercede soluta peregrini hospitantur, Hospitium, vel diversorium appellatur. Barbosa *par.* 2. *Juris Eccl. univers. lib.* 2. *c.* 1.
2 *num.* 1. Hospitale est nomen generale pertinens ad omnem speciem hospitalitatis, cujuscumque generis
3 illa fuerit. Barbosa *loc. cit.* Unde quia variae sunt species hospitalitatis, juvat breviter hic illas adducere sub propriis nominibus, & significatis, ut traduntur in *c. In qualibet Civitate* 23. *caus.* 23. *qu.* 8. ibi: *Sancimus res ad venerabiles Ecclesias, Xenones, vel Monasteria, vel Prochotrophia, vel Brephotrophia, vel Orphanotrophia, vel Gerontocomia, vel denique aliud tale consortium, &* Glos. *ibidem*, & alia Glossa *in cap. De Xenodochiis* 3. *de Religiosis domibus, & a* Barbos. *loc. cit. a num.* 2. *ad* 12.

4 Xenodochium, seu Xenon e graeco vocabulo est locus venerabilis, ubi pauperes peregrini gratis recipiuntur. Glossa *in cit. c. In qualibet Civitate verb. Xenones*, & de illo loquuntur textus *in c. De Xenodochiis* 3. *de religiosis domibus & in Clement. Quia contingit, eod. tit.* 5 Prochotrophium est locus, ubi pauperes, & mendici aluntur. Gloss. *loc. cit.* & de ipso fit sermo in *l. Sancimus, Cod. de Episcop. & Cleric. & in l. illud* 19. *Cod. de Sacrosanct. Eccl.* 6 Brephotrophium est locus, in quo infantes pauperum aluntur. Glossa *loco citato*, & de ipso fit sermo in *d. l. Illud* 19. *de Sacrosanct. Eccles.* 7 Orphanotrophium est locus, in quo pueri Orphani, idest parentibus orbati, pascuntur, seu aluntur. Gloss. *loc. cit.* & de ipso fit sermo in *l. Orphanotrophos* 3. *Cod. de Episcop. & Cleric.* & in *Authent. de Eccl. tit. §. final. collat.* 9. 8 Gerontocomium, seu Gerotocomium est locus, ubi senes, & valetudinarii, & propter senectutem solam infirmi homines curantur. Gloss. *loc. cit.* 9 Nosocomium dicitur locus, ubi aegroti curantur, de quo *in l. Sancimus §. Sed Deo nobis, Cod. de Episcop. & Cleric.* 10 Nosocomii ministri, qui ad aegrotantium curam adhibentur, Parabolani in Jure vocantur, *l. Parabolani, Cod. de illo tit.* Barbosa *loc. cit. num.* 4. 11 Gorophronium dicitur locus, ubi feminae debilium sustentatrices habitant. Hostiens. *in Summa de Religiosis domibus*, Barbosa *loc. cit. num.* 9. 12 Leprosariae sunt loca seorsim ab aliis, in gratiam illorum, qui morbo leprae laborant, segregata, ut sic contagionis periculum evidetur, de quibus meminit textus in *cap. Cum dicat* 2. *de Eccles. aedificand. in Clemen.* 2. *de praebend. & in Clemen. Quia contingit, de religiosis domibus.* 13 Eleemosynariae sunt loca, & redditus ad ad Eleemosynas faciendas deputati, de quibus meminit textus *in d. Clement.* 2. *de praebend.*, & ibi Glossa *ver. Eleemosynariis*, & d. *Clemen. Quia contingit*. 14 Reperiuntur denique alia hujusmodi loca pia, quae sicuti & supra relata generali nomine Hospitalia appellantur, licet diversis nominibus secundum diversos regionum mores soleant nuncupari, ut observant d. Gloss. *verb. Eleemosynariis*, Mandos. *in Regul.* 1. *Cancell.* 9. *q.* Gonzalez *gloss.* 5. *§.* 4. *num.* 1. Barbosa *loc. cit. num.* 12.

15 Hospitalia quaedam sunt Religiosa, seu Ecclesiastica, & quaedam non Religiosa, seu non Ecclesiastica. Glossa *verb. Ecclesias, in d. Clement.* 2. *de praebend.* Ugolin. *de officio Episcopi cap.* 54. *in princip. num.* 3. Barbosa *loc. cit. nu.* 13. 16 Hospitale Religiosum, seu Ecclesiasticum est illud, quod auctoritate Episcopi est constructum, & erectum; *c. Ad haec* 4. *de Religiosis domibus*, & communis Doctorum cum Barbosa *loco cit. num.* 14. Rota *part.* 11. *decis.* 268. *num.* 19. *& seq. p.* 19. *to.* 2. *dec.* 630. *n.* 11. *& seq.* & saepe alibi. Hospitale non Religiosum, seu non Ecclesiasticum est illud, quod ad libitum cujuscumque personae sine Episcopi auctoritate fuit erectum; *cap. Inter dilectos* 8. *de donatia-*

nationibus, Glossa *in cap. Quidam 18. quæst. 2.*, quod quidem cuique permissum est, & domum suam etiam ad tempus constituere Hospitale, sed non erit locus Religiosus, & sacer. Barbosa *loc. cit. num.* 20. Zabarell. *cons.* 13. *num.* 6. Abbas *cons.* 3. *num.* 2. *part.* 3. Rota
17 *par.* 2. *recent. decis.* 30. *num.* 8. Et tale Hospitale dicitur profanum, & privatum, quamvis in eo opera pietatis exerceantur. Rota *par.* 11. *decis.* 248. *num.* 18.
18 Locus enim pius, & Ecclesiasticus in hoc differunt, quod respectu loci pii sufficiat exercitium operum piorum, respectu vero loci Ecclesiastici requiritur erectio facta auctoritate Ordinarii, vel Pontificia. Rota *par.* 6. *dec.* 30. *num.* 7. *part.* 11. *dec.* 268. *num.* 19. *& sequent. par.* 19. *tom.* 2. *dec.* 630. *nu.* 11. *& seq.*
19 Hospitale fuisse erectum auctoritate Episcopi colligitur ex pluribus. Primo, si fuit ædificatum in forma Ecclesiæ, & in eo fuit erectum campanile, & ibi per Sacerdotem celebrentur divina, seu habeat Altare lapideum consecratum. Secundo, si Episcopus confirmet Ministrum, seu deputet. Tertio, si habeat nomen Sancti sibi appropriati. Quarto, si in eo adsint sepulturæ, vel Cœmeterium. Quinto, si in eo baptizetur. Sexto, si recipiat decimas. Septimo, si non solvat collectas. Octavo, si in eo fuit observata hospitalitas per tempus antiquissimum, sic ex multis Barbosa *loc. cit. num.* 15. Pignatell. *to.* 5.
20 *consult.* 40. Non existentibus autem dictis signis Hospitale in dubio præsumitur erectum absque Episcopi auctoritate; ac proinde potius præsumitur laicale, & profanum Glos. *verb. Eccles. vers. Quid in dubio in d. Clementin.* 2. *de præbend.* & ibi Imola *num.* 16. *vers. Si vero non apparet*. Ancharan. *num.* 10. *vers. Quid in dubio*, Abbas *num.* 5. *in fin.* Rota *part.* 3. *decis.* 208. *num.* 5.
21 (*) Nec sufficit auctoritate Episcopi in ipso Hospitali, vel prope erectum esse Oratorium, vel Sacellum, in quo sacra peragantur officia, adeo ut pro religioso illud haberi debeat; Uti enim notat Van-Espen. *tit* 37. *de hospitalibus cap.* 1. *num.* 8. tantum religiositatis propter adjectum Oratorium contrahit Hospitale, quantum a simili Sacello palatium Principis mutuaret; utrumque siquidem ab altero distinguitur (*).
22 Hospitalia auctoritate Episcopi fundata, licet administrationem solum temporalem habeant, sunt materia Simoniæ jure humano interdictæ. Suarez *de Relig. lib.* 4. *de Simon. cap.* 7. *nu.* 11. *cum sequent.* Sebast. Cæsar. *in relect. de Eccles. Hierarchia quæst.* 2. *præm. §.* 6. *in fine*, *& disp.* 14. *§.* 3. *num.* 5. Bonacina *de Simonia quæst.* 4. *num.* 17. *in fine*, Barbosa *loc. cit. n.* 18.
23 & alii passim, *arg. cap. Salvator* 1. *quæst.* 3. Hospitalia auctoritate Episcopi fundata gaudent Ecclesiastica immunitate, sic sæpe sæpius declaravit Sac. Congr. Immun., & signanter *in una Civitatis Castellanæ* 8. *Apr.* 1631. *in Albanen.* 4. *Septem. & 2. Octobr.* 1668.
24 & est sine ullo dubio communis. Hospitalis vero Apothecæ locatæ usui profano non gaudent Immunitate. *Eadem Sacr. Congreg. Immun. in Verulana*
25 13. *Julii* 1637. Hospitalia fundata, & constructa privata auctoritate sine auctoritate Episcopi non sunt materia simoniæ. S. Antonin. 3. *part. tit.* 11. *cap.* 2. *§. ultim.* Panormitan. *in cap. Extirpanda, §. Quia vero num.* 55. *de præbend.* Barbosa *loco cit. num.* 34., &
26 alii passim. Nec talia Hospitalia sine auctoritate Episcopi fundata gaudent immunitate Ecclesiastica; *Sac. Congreg. Immun. in una Montis Alti* 30. *Septemb.* 1636., & sæpe alibi.

Hospitalia data in titulum, vel administrationem, 27
si habeant beneficia annexa, vel redditus, aut proventus Ecclesiasticos, tenentur ad Seminarii contributionem juxta formam Conc. Trident. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 18. *vers. & hospitalibus*, & sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Conc. referunt Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Hospitale vers. decimum dubium*. Barbosa *loc. cit. num.* 31. Riccius, & alii.
Hospitalia tamen, quæ administrantur a Laicis, & 28
in quibus sunt bona Laicorum, quæ data non sunt in titulum, commendam, seu administrationem, non tenentur ad Seminarii contributionem, nec comprehenduntur *in d. sess.* 23. *cap.* 18. *de reformat. Sac. Congreg. Concil. sub die* 11. *Januarii* 1601. quam refert Sellius *in Selectis Canonic. cap.* 16. *num.* 45. Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Hospitale nu.* 10.
Hospitale unius Diœcesis habens beneficium annexum, quod est alterius Diœcesis, tenetur contri- 29
buere pro rata fructuum beneficii annexi Seminario Diocœsis, in qua situm est beneficium. *Sacr. Congregat. Concil.* apud Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 4. *tit.* 29. *lib.* 1. *§.* 2. *de Hospital. num.* 15. Barbosa *loc. cit. num.* 9. Hospitalia auctorita- 30
te Episcopi erecta, si in titulum perpetuum, aut per electionem conferantur, sunt Beneficia Ecclesiastica. *Clementin. Quia contingit, §. Ut autem, de religiosis domibus*, Gonzalez *in Regul.* 8. *Cancellar. Glossa* 5. *§.* 4. *num.* 14. Garcias *de Benefic. part.* 1. *cap.* 3. *a num.* 2. Barbosa *lib.* 2. *Jur. Eccl. cap.* 11. *num.* 26. cum communi aliorum, & Rota *in Alexandrina Beneficii* 8. *Aprilis* 1625. *coram Merlino*. Hospitalia sunt Benefi- 31
cia Ecclesiastica, etiam ubi unita sunt Ecclesiæ, seu Ecclesiastico Beneficio, vel per viam electionis danda sunt in titulum. Gonzalez *loc. citat. §.* 4. *num.* 16. Garcias *loc. cit. num.* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 28. Amostaz. *de causis piis tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 16. Rota apud Merlinum *dec.* 49. *num.* 6. Marescottus *variar. resolut. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 8., & alii passim. Regularium Ho- 32
spitalia, licet auctoritate Episcopi erigantur, non sunt beneficia, sed quædam officia religiosæ, & piæ administrationis, quæ etiam Laicis concedi valent, quamvis Capellas, aut Ecclesias habeant annexas, & decimas percipiant, ut colligitur ex *Clement. Per litteras* 2. *de præbend. & ex d. Clement. Quia contingit, §. Ut autem, de religiosis domibus*. Palao *to.* 2. *tract.* 13. *part.* 7. *num.* 4. Velasco *consult.* 105. *num.* 31. Marescottus *loc. cit. cap.* 3. *num.* 13., & alii. Et ratio est, 33
quia ipsis dantur tantum, ut tanquam Administratores curent recipere, nutrire, & curare pauperes secundum institutiones, & facultates Hospitalium. In Hospitalibus, quæ non sunt annexa, seu subjecta Monasteriis, seu Conventibus, non sunt præficiendi Religiosi tamquam Rectores, seu Administratores; bene vero possunt præfici Clerici sæculares tamquam Rectores, & Laici quoque adinstar Tutorum, & Curatorum pro recto regimine ipsorum Hospitalium, Barbosa *loco cit. num.* 30. Loter. *de re benefic. lib.* 3. *quæst.* 16. *n.* 39. Amostaz. *loc. cit. n.* 38. & alii.
Ordinarii locorum possunt visitare Hospitalia; *Con- 34
cil. Trident. sess.* 2. *cap.* 8. *de reformat.* Et possunt exi- 35
gere ab Administratoribus rationes, & computa, tam

in

in Visitatione, quam extra etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis; *Conc. Trident. d. sess.22. cap.8. & 9. de reformat.*, & sæpe sæpius Sac. Congreg. ut videri possunt decreta
36 *sub verb. Administratio, Administrator num.2.* Immo Ordinarii possunt visitare Hospitalia, & ab eorum Administratoribus rationes, & computa exigere, non obstante quod a Testatore, & a Lege fundationis expresse excludantur, vide *cit. verb. Administratio num.3. 4. & 5.* ubi dantur decreta, & afferuntur
37 Jura, & rationes. Ordinarii possunt exigere rationem administrationis ab Hospitalibus, quæ sunt sub immediata Regum protectione. Sic pluries decrevit Sac. Congreg. Conc.; Vide *cit. verb. Administratio*
38 *nu.12. 13. & 15.* ubi afferuntur Decreta. (*) Verum quæcumque sint Decreta, jura, & rationes, quæ ab Auctore dantur *verbo administratio num. 3. 4. & 5.* longe diversus sensus tribuendus est iis, quæ habet *concil. Trident. Sess. 22. cap. 8. & 9. de reformat.* longeque adeo abfuit ut ordinariis concederetur licentia visitandi Hospitalia, & ab eorum Administratoribus rationes, & computa exigere, quamquam ex Lege fundationis forent exempta, ut aliter in ipsa *sess. 22. cap. 8. & 9. de reform.* habet Concilium Tridentinum, atque aliter juxta ipsius mentem tradit *Fagnan.*, subdens ulterius id ab eodem fieri non posse, quamquam facere vellet tamquam Apostolicæ Sedis delegatus; Vid. *cit. Fagnan. in comment. cap.4. num.44. de religiosis domibus num.2.* Van-Espen. *Jur. Ecclesiast. univers. part. 2. tit.37. cap.2. num. 37.* Pasqualig. *variar. quæst. part.1. quæst.89. nu.1.*

39 Et quamquam in præcitata *sessione* 22. Concilii Tridentini *loc. cit.* expresse dicatur, Episcopos tamquam Sedis Apostolicæ delegatos habere jus visitandi omnia Hospitalia, & pia loca etiam exempta, additur tamen in casibus a jure concessis, & juxta Sacrorum Canonum statuta, perquæ verba restringitur Decretum illud Conc. Trident. ad terminos juris communis. Dum itaque Hospitalia non Ecclesiastica jure communi non subsunt Jurisdictioni Episcopi, ita nec post Concilium Tridentinum Ordinarius habere potest jus visitandi Hospitalia, quæ ex lege fundationis fuerint exempta. Idem dicas, & de iis Hospitalibus, quæ a Laicis reguntur, quæque sunt sub immediata Regum protectione, quæ nedum visitari nequeunt, sed ne rationum quidem, vel administrationis redditio ab Episcopis exigi potest. Rem hanc mirifice explicant Fagnan. *In cap. de Xenodochiis de Religiosis domibus n.31.* Pirhing. *Jus Canon. lib.3. tit.3. §.4. n.25.* Schmalzgrueber *Ius Canon. lib.3. tit.36. num.16. 18. & 19. part.4.* Lauren. *in decret. lib.3. tit.36. qu.931. sub num.1.* Pirhing. *in decret. lib.3. tit.36. sub nu.24.* Diana *tom.9. tract.2. resolut.188. num.5. & 6.* Pignatell. *consultat.15. num.4. tom.7.*, atque colligitur *ex Clement. Quia contingit §.1. de religios. domibus*; & ita sensit Sacra Congregatio uti refert Barbosa *de jur. Eccles. lib.2. c.11. n.48.*

40 At cum de *de immediata* loquimur Regum protectione, non illa generalis protectio, ac tutela intelligenda est, quam Principes promittunt, & debent piis omnibus locis, sed de speciali, & expressa protectione, in quam quædam Hospitalia de singulari Principis gratia, & Fundatorum voluntate recipiuntur; uti etiam immediata protectio Principum intelligitur, qui regalia sua habent ditione, non Principum alteri subjectorum uti sapienter monet Van-Espen. *tit. 37. cap.2. par.2. nu.32.* (*)

Hospitalia autem, quæ sunt sub immediata Regum 41
protectione, nequeunt ab Ordinariis visitari; *Concil. Trident. cap.8. sess.22. de reformat.* Hospitale aliquod 42
visitare volenti, si opponatur exceptio, quod sub immediata Regum protectione existat, non ad sæcularem Judicem, sed ad ipsum Episcopum talis exceptionis cognitio, & definitio pertinet; Sac. Congr. Conc. apud Lezanam *tom.2. cap.6. n.11.* & apud Barbos. *in Summa Apostolic. decis. verb. Hospitale num.7.* & apud alios ibi citatos.

(*) Cui animadvertens resolutioni; Zipæus *in* 43
jure novo tit. de Religiosis domibus nu.8. ait: *Quod credo verum, dum talis exceptio quasi incidenter Episcopo ad visitationem talis Hospitalis se accingenti opponitur, alioquin ut plenis velis ea cognitio ad Ecclesiasticos Judices devehatur, cum de ipso Principum privilegio agatur, apud Supremos Principes haud facile obtinebitur* (*).

Ad hoc tamen, ut Hospitalia sub immediata pro- 44
tectione Regum existentia sint immunia a Visitatione Ordinariorum, debent esse talia a primæva sua fundatione; Nec sufficit, si Hospitalia accipiantur ex post a Rege sub immediata sui protectione, ut eximantur a Jurisdictione Ordinarii. Habentur ad hoc responsa, & decreta Sac. Congr. Conc. *in una Messanen.* vide *d. verb. Administratio num.15. 16. 17., &* 18. ubi ad litteram dantur.

Ordinarii visitare, corrigere, & reformare possunt 45
Hospitalia omnia, etiamsi privata sint Laicorum in casibus a jure concessis, scilicet ob negligentiam, vel ob dilapidationem bonorum, & ut Testatoris voluntas servetur; *Sac. Congr. Concil.* testibus Barbosa *in d. summa num.1.* & Armendar. Marta, & Lezana ab ipso ibi citatis. Hospitalia privata possunt Ordinarii visitare, corrigere, & reformare in iis tantum, quæ 46
ad observandam voluntatem Fundatorum pertinent & ex Decreto *Concil. Trident. sess. 22. cap. 9. de reform.* exigere rationem ab Administratoribus ipsorum Hospitalium, una tamen cum illis deputatis, quibus ex consuetudine ratio reddenda est; *Sacr. Congr. Concil.* apud Barbosam *loco cit. num. 5.* & apud Armendar. ab ipso *ibi cit.* Hospitalia etiam unita, in quibus Ecclesiæ sunt, vel assidue Divina Officia ce- 47
lebrantur, & bona eorum non sunt distincta debent ab Ordinariis visitari; *Sac. Cong. Conc.* apud Lezanam *in summa q.q. Regular. tom. 2. cap. 6. num. 11.* Barbosa *loc. cit. num. 3.* Hospitalia quamvis debeant visitari ab Episcopo vigore *Concil. sess. 22. cap.8. de* 48
reformat. non inde tamen prohibetur, quin & Judices sæculares eadem visitare possint, si hoc eis alias legitime competit; *Sac. Cong. Conc.* apud Barbosam *loc. cit. num.4.* & Armendar. & Lezanam ab ipso *ibi cit.* Hospitalia administrata a Fratribus S.Joannis Dei non sunt exempta a Jurisdictione Ordinarii, nisi so- 49
lum quoad Regularem Observantiam; *Sac. Congr. Concil. in Avellina 12. Jan. 1630.* apud Barbosam *loc. cit. num. 12.* & apud alios ab ipso *ibi cit.*

Vicariæ perpetuæ Parochialium unitarum, seu in- 50
corporatarum Hospitalibus, & aliis Ecclesiis, Collegiis, vel locis piis, in quibus non proprie Parochus, sed Vicarius habens solum exercitium Curæ, ponen-

ponendus est, non conferuntur per concursum, sed solum ad nominationem, seu præsentationem Repræsentantium Hospitale, Collegium, vel Locum pium, cui Parochialis unita est, seu ejus Vicarii prævio examine Ordinarii, conferuntur; sic expresse statuit S. Pius V. in Constitut. 47. incip. *Ad exequendum*, ubi §. 4. sic ait: *Volumus insuper, & ita mandamus, quod dicti Vicarii perpetui non ad liberam Ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponuntur cum ipsorum Ordinariorum, seu eorum Vicariorum prævio examine, & approbatione deputentur*: Nec immerito, nam propter unionem perpetuo factam Ecclesia Parochialis censetur accessoria alteri Ecclesiæ, Collegio, Hospitali, Loco Pio &c. *cap. extirpandæ* 30. §. *Qui vero, de præbend.* atque per se nunquam censetur vacare juxta *Clementinam unic. de Excessibus Prælatorum*, §. *Quidam etiam Ecclesias*, sed assumit naturam, consuetudines, & privilegia principalis, cui est annexa; Glossa *cap. unic. Ne sede vacante, verb. Uniendo*. Simulque in ea attenditur tantum qualitas, & natura beneficii principalis non autem accessorii; *arg. Clementin. Per litteras c. 2. de præbend.* juncta *Regula 42. Iuris in 6. Accessorium naturam sequi congruit Principalis*. Unde Tridentinum requirens concursum in Collatione Ecclesiarum Parochialium, non habet locum in Vicariis seu Ecclesiis perpetuo, & accessorie unitis Hospitalibus; Collegiis, aliisque Locis Piis, ubi Vicarii, seu Parochi habent solum exercitium Curæ; Rota *part. 2. recent. dec.* 579. *num.* 10. & *decis.* 710. *num.* 1. & *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 352. *num.* 6. & sæpe alibi.

51 In alienatione bonorum Hospitalis erecti auctoritate Episcopi requiruntur solemnitates requisitæ in alienatione bonorum Ecclesiasticorum; Pignatell. *tom. 4. consult.* 21. *num.* 1. cum communi aliorum, & sic censuit *Sac. Cong. Episcop. & Regul. pro Hospitali de disciplina nuncupato, & Confraternitate S. Joannis Terræ Caprarolę Diœcesis Civitatis Castellanæ*

52 *sub die 2. Augusti* 1641. & 30. *Augusti* 1642. Et ratio est, quia hujusmodi bona sunt Ecclesiastica, & prohinde non possunt sine solemnitatibus alienari. Si vero Hospitale non sit erectum Auctoritate Episcopi nec constet ex signis adductis *sub n.* 19. esse tale, ipsius bona possunt alienari absque ullo beneplacito Apostolico, & sine aliis solemnitatibus in alienatione bonorum Ecclesiasticorum requisitis; Bald. *in Authent. Hoc jus porrectum num.* 3. & *sequent. Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Felin. *in cap. de quarta num.* 6. & *sequent. de præscription.* & *cap.* 2. *num.* 11. *de foro compet.* Guttier. *canon. qu. lib.* 1. *c.* 35. *num.* 16. Riccius *in praxi fori Eccles. tit. de alienat. rer. Ecclesiastic.* 147. *nu.* 4. ac testatur de veriori Barbosa *de Offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 75. *num.* 22. & *seq.* ac Bonacina *in tract. de alienat. bonor. Eccles. p.* 2. *q. un. pun.* 2. *n.* 10. *seq.*, & *in tract. de Feud. & Emphyt. disp.* 3. *p.* 8. *punct.* 4. *num.* 21. Pignatell. *loc. cit. num.* 4. & *seq.* & alii vide *verb. Confraternitas art.* 6. *num.* 5. ubi late ad rem.

53 Ad instantiam Domini Dominici Sabbatini Parochi Sancti Nicolai in Carcere, contra Archihospitale Consolationis de Urbe fuerunt proposita sequentia dubia.

1 *An liceat Ministris Consolationis Urbis benedicere Mulieres post partum, & ova tempore Paschali?*

2 *Retinere Confessarios in Ecclesia ad audiendas Populi Confessiones?*

3 *Facere processionem per Parochiam intra octavam Sanctissimi Corporis Christi, & præsertim die, in quo fit per Ecclesiam Parochialem?*

4 *Associare Cadavera alibi tumulanda cum Cruce, & ab Hospitalibus ad locum Catenæ, & impedire Parochum ne accedat pro illis ad januas Hospitalium?*

Et ponente Eminentissimo Bichio Sac. Congregat. Visitationis Apostolicæ die 15. Septembris 1695. respondit.

Ad 1. negative.

Ad 2. negative, nisi de licentia Eminentissimi Vicarii.

Ad 3. negative præterquam intra Ecclesiam duntaxat.

Ad 4. negative.

Quibus accedit sententia A. C. sub die 23. Decembris ejusdem anni.

Domus nuncupata Hospitale, si non sit constructa auctoritate Episcopi ab publicum bonum, non gaudet immunitate; *Sac. Congreg. Immun. in una Montis Alti* 30. *Septemb.* 1636. *lib.* 3. *Decret. Pauluc. pag.* 15. 54

Visitatio Hospitalis incurabilium Civitatis Neapolis cum Monasteriis Monialium annexis spectat ad Archiepiscopum; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Neapol.* 6. *Maii* 1631. *lib.* 2. *Decret. Pauluc. p.* 77. 55

Ad Episcopum pertinet declarare super Immunitate Hospitalis; *ead. Sac. Cong. Immun. in Marianen.* 4. *Decembris* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 159. 56

Hospitale non habens requisita, reputatur tamen pro loco immuni communiter, & in pluribus casibus ut tale veneratum, gaudet immunitate, sed injungitur Vicario, ut declaret per Edictum, deinceps non esse immune; *eadem Sacr. Congr. Immun. in Spoletana* 11. *Januarii* 1684. *lib.* 3. *Decret. Altov. pag.* 271. 57

Cortile Hospitalis S. Ægidii Perusiæ gaudet privilegio Immunitatis, At tabernacula, ubi vinum venditur, ob obvianda inconvenientia omnino amoveantur; *ead. Sac. Congr. Immun. in Perusina* 12. *Junii* 1668. *lib.* 1. *Decr. Altov. p.* 232. 58

Hospitale S. Mariæ Civitatis Amerinæ, dictum Laicorum, gaudet immunitate, cum habeat requisita; *ead. Sac. Congregat. Immun. in Amerina* 27. *Maii* 1687. 59

Hospitale magnum Viterbii non gaudet; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Viterbien.* 22. *Jun.* 1666. *lib. Decr. Borrom. pag.* 69. 60

Hospitale quod dicitur *de' Vagabondi* in loco Fabriani, quod solummodo inservit, ut ajunt, *per dar coperto a poveri*, quamvis erectum auctoritate Episcopi ex hactenus deductis non gaudet; *eadem Sac. Congreg. Imm. in Camerin.* 7. *Maii* 1658. *lib. Decr. Rocci p.* 84. 61

Hospitali erecto pro peregrinis, & infirmis Episco- 62

ſcopus non permittat introduci per modum Hoſpitii Birruarios, ſeu alios Miniſtros Curiæ Laicalis, vel quemlibet alium cum armis, & contra attentantes procedat, prout de jure, etiam per cenſuras; *ead. Sac.Cong. Immun. in Aprutina* 1. *Januar.* 1676. *lib.* 1. *Decret. Altov. p.* 1189.

63 Datur Epiſcopo facultas extrahendi e loco immuni triticum pertinens ad Hoſpitale, quatenus eidem conſtet de debito Hoſpitalis erga Seminarium ad effectum ſolvendi Creditoribus; *ead. Sac. Cong. Immun. in Tudertina* 9. *Jun.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 1626.

64 Item datur facultas perquirendi, & extrahendi res furto ſublatas reconditas in Hoſpitali, dummodo res extractæ inſervire non poſſint pro corpore delicti; *ead. Sac. Cong. Immun. in Spoletana* 18. *Decemb. d. anni, & lib. p.* 162.

65 Conſtito de reſtitutione, & de conſenſu partis, ac prævio juramento de non incurrendo amplius in ſimilia, abſolvuntur Conſiliarii Communitatis, qui abduxerant belluas e prædio Hoſpitalis; *eadem Sac. Cong.Immun. in Caſalen.* 13. *Septembris* 1695. *d. libr. pag.* 213.

66 Cuſtos Hoſpitalis durante ſervitio gaudet privilegio Fori, ſi Hoſpitale ſit erectum auctoritate Eccleſiaſtica; *ead.Sac.Cong. Immun. in Sulmon.*28.*Auguſt.* 1664.*lib. Decr.Rocci pag.* 503. *in Ripana* 21. *Martii* 1645.*lib.*3. *Decret. Pauluc.p.* 248.

67 Hoſpitalarius ſalariatus, & ejus Familia Hoſpitalis erecti cum auctoritate Ordinaria, præſtantes aſſiſtentiam, & ſervitium infirmis gaudent privilegio Fori; *ead. Sac. Congr. Immun. in Nullius Atini* 1. *Martii* 1697. *lib.*1. *Decret. Vallem.p.* 175.

68 Immo Hoſpitalarius, ſeu addictus ſervitio Hoſpitalis gaudet, nedum privilegio Fori, ſed etiam Exemptione pro bonis; *eadem Sac. Congr. Immun. in Beneventana* 20. *Martii* 1630. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 3. *&* 16. *Septemb. d. anni, & lib. pag.*57.

69 Hoſpitalarius Laicus, qui ſingulis annis eligitur & deputatur a Confraternitate abſque approbatione Epiſcopi pro ſervitio Hoſpitalis Civitatis Albanenſis gaudet privilegio Fori; *ead. Sacra Congreg. Immun. in ead.* 2. *Octobr.* 1668. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 270.

70 Cauſa contra Hoſpitalarium ad Ordinarium, non ad Gubernatorem ſpectat; *ead. Sac. Congr. Immun. in Benevent.* 17. *Decemb.* 1650. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.*67.

71 Cuſtos Hoſpitalis defendendus eſt per Ordinarium a moleſtiis Curiæ laicæ; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Nullius Abbatiæ S. Rufilii* 20. *Novemb.*1695. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.*231.

72 Prior Hoſpitalis ratione furti a ſe commiſſi *in Magazeno* Hoſpitalis, gaudet immunitate Eccleſiaſtica; *ead.Sac. Congr.Immun. in Viterbien.* 8. *Januarii* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul.pag.*3.

73 In cauſa furti qualificati Sanctiſſimus tribuit Gubernatori Spoleti facultatem procedendi contra Hoſpitalarium S. Antonii; *ead Sac. Congreg. Immun. in Interamn.*17. *Maii dicti anni, & lib. p.* 192.

Additiones ex aliena manu.

74 Frequenter Hoſpitalia exemptionem prætendunt a juriſdictione Parochi; Quid autem requiratur, ut hoſpitalia exempta dici queant a juriſdictione Parochi ita ut Rectores vice Parochi fungantur, expendit Rota *in Valentina Juriſdictionis ſuper manutentione* 26. *Junii* 1754. *coram Illuſtriſſimo Figueroa.*

HOSPITATIO MILITUM. Vide verb. *Milites a num.* 17. *ad* 26.

HOSPITIA REGULARIUM.

Hoſpitia non poſſunt a Regularibus recipi, & retineri niſi de licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, ſeu Sac. Congreg. & ſervatis ad unguem omnibus conditionibus præſcriptis a Sacra Congreg.Epiſcop. & Regul. 15. Septembr. 1690. in decreto relato ſub verb. *Conventus art.* 1. *num.*9. & ſæpe ſæpius confirmato. Vide *ibi*. Hodie enim ſtantibus Conſtitutionibus Gregorii XV. Urbani VIII., & Innoc. X. allatis ſub d. verb. *Conventus, art.* 1. *a num.* 3. *ad* 5. prohibitum eſt Regularibus recipere non ſolum novos Conventus, & Eccleſias, ſed etiam Domos, & quaſcumque alias habitationes ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, & Ordinarii; Unde Sacra Congregatio poſt dictas Conſtitutiones pluries decrevit Hoſpitia aliter recepta intelligenda eſſe in futurum ſuppreſſa, & extincta, & Fratres in eis degentes incidere in pœnas degentium extra Clauſtra, non obſtante qualibet exemptione; Sic *die* 14. *Sept.*1629. *&* 7. *Aug.* 1644. 12. *Apr.* 1647. 10. *Decem.* 1649. 16.*Jun.*1650. 15.*Jun.* 1651. & pluries alibi. Hinc ſi Epiſcopi in ſuis Diœceſibus contra præſcriptam formam Regularium Hoſpitia repererint, poſſunt uti jure ſuo, & quamprimum Sacram Congreg. inſtructam reddere pro opportuno remedio, ut poſt allata decreta tradit Monacell. *tom.* 1. *tit.*6. *formul.* 19. *n.* 16. 1 2 3

Pro erectione Hoſpitiorum Regularium obſervandum eſt etiam Breve Innoc. XI. editum ſub die 20. *Aprilis* 1688., & relatum ſub verb. *Conventus art.*1. *num.* 24. Vide *ibi*. 4

Regulares non poſſunt ſine Sedis Apoſtol. ſeu Sac. Congreg. licentia reducere Hoſpitium in Conventum, & Oratorium in Eccleſiam, ut pluries decrevit *Sac. Cong. Epiſcop.& Regul.* & ſignanter 14. *Junii* 1641. 27. *April.* 1646. *&* 13. *Febr.* 1647. Hoſpitium enim non eſt, ubi adeſt Eccleſia, alias fraudarentur Conſtitutiones erigendo Monaſteria ſub nomine Hoſpitiorum ad evitandam illarum pænam; *l. In fundo* 38. *ff. de rei vindicat. l. In fraudem* 45. *ff. de jure Fiſci, l. Si quid dolo* 1. *ff. Si quid in fraudem, leg. Non eſt dubium* 5. *Cod.de Legatis,* ut dicit Rota *in Toletana Manutentionis cor. Bevilaqua dec.* 225. *n.* 8. *part.* 13. *recent.* Nec locus, ubi januis apertis celebrantur Miſſæ, adminiſtrantur Sacramenta, ſepeliuntur mortuorum Cadavera, & pulſantur campanæ reputari poteſt ſimplex Hoſpitium, ſed ſigna prædicta eum demonſtrant verum Conventum cum ſua vera Eccleſia, adeoque pro ipſius erectione, aperitione, & retentione ſervandæ ſunt Conſtitutiones de 5 6 7

non

non erigendis novis Conventibus; Rota *loc. cit. dec.*225. *num.*6. & ibid. *dec.* 231. *num.* 12. Lezana *part.*4. *verb. Monasteria num.* 6. Donat. *prax. rer. Regul. part.*2. *tract.*1. *quæst.*22. *num.* 7. Cesped. *de exempt. Regul. cap.*1. *dub.*6. *num.* 4. & alii passim. Simplex enim Hospitium habere non posse Ecclesiam
8 sed tantum Oratorium privatum, cujus ingressus in viam publicam immediate non respondeat, nec posse habere campanam, nec ibi posse administrari Sacramenta, nec habere continuam permansionem Religiosorum, nisi infirmorum, & servientium, nec sepulturam, nisi specialiter concedatur, pluries decrevit *Sac. Cong. Episcop. & Regul.* & signanter 7. *Januar.* 1617. 3. *April.* 1618. 16. *Novemb.* 1646. 10. *Decem.* 1649. 26. *Apr.* 1652. apud Nicol. *in Flosculis verb. Hospitium n.* 1. Vide alia Decreta sub verb. *Conventus art.* 1. *num.* 9.

9 Hospitium privatum juxta interveniente causa facile solet a Sacra Congreg. Episcop. & Regul. concedi Regularibus, ut pluries concessit, & signanter *ead. Sacr. Congr. in Mantuana Hospitii Roverbell.* 8. *August.* 1710. Ponente Eminent. Cardinali Gozzadino apud Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 8. *num.* 19. ibi: *Pro gratia Hospitii privati tantum*, & sic sæpe alibi.

10 Hospitii translationi locus est, juxta accedente causa, ut posse transferri non semel concessit *Sacr. Congr. Episcop. & Regul.*, & signanter *in Novarien. Translationis Hospitii Gallicani* 24. *Jul.* 1711. Ponente Eminen. Grimaldo apud Ursayam *loco cit. discept.* 7. *num.* 41. ibi *Arbitrio Episcopi pro usu Hospitii tantum.*

11 Patres reformati non possunt habere privatum Hospitium in illis Civitatibus, & Oppidis, in quibus moram facere possunt in Conventibus P.P. Observantium; Sic *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Laudensi* 5. *Septembr.* 1710. ubi in causa vertente inter ipsos P.P. Reformatos Loci Codunei, & P. P. Observantes Loci Sancti Columbani, pro jure quæstuandi, tria dubia proposita fuerunt Ponente Emin. Card. de Abdua, ad quorum secundum conceptum his verbis *II. An liceat eisdem Patribus Reformatis habere Hospitium proprium in dicto loco Sancti Columbani; seu potius debeant hospitari in Conventu Minorum Observantium S. Francisci sito in dicto loco S. Columbani?* Sic fuit responsum. *Ad II. Negative quoad primam partem. Affirmative quoad secundam*; Sic apud Ursayam *tom.* 8. *part.* 1. *discept.* 40. *a num.* 142.

12 Patres Reformati Provinciæ Tusciæ non possunt transferre suum antiquum Hospitium ad Conventum S. Joannis Baptistæ, alias Congregationis Fratrum Jesuatorum suppressæ, intra mænia Civitatis Florentiæ existentem, sed tenentur remanere in dicto suo antiquo Hospitio, servata ejusdem Hospitii forma; *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Florentina* 26. *Martii* 1677. apud Matthæuc. Offic. Curiæ quoad Conventus *sub num.* 23.

Additiones ex aliena manu.

13 Hospitium vere, & proprie dicitur illud, quod deservit, ut inquit *Rota in Eystetten. Fundationis Hospitii* 27. *Jun.* 1729. §. 15. *coram bon. mem. Ratto* inter impressas *dec.* 258. *num.* 23. tantummodo pro recipiendis Religiosis itinerantibus, & in quo propterea nulla servatur forma regularis, non erigitur Ecclesia seu Oratorium formale cum Janua in via publica, sed tantum Oratorium internum ad effectum inibi Missas, & Oratorium privatum celebrandi, non administrantur Sacramenta, non fiunt publicæ conciones, nec divina, aliæque functiones peraguntur, non tumulantur cadavera, nec retinentur campanæ, nec aliquid aliud vero Conventui congruens.

Gravis autem est quæstio, an in erectione Hospitii requirantur illæ ipsæ solemnitates requisitæ in erectione Conventus, de quibus verba fecimus *in additione ad verbum Conventus artic.* 1. 14

Negant communiter Cesped. *de Exempt. Regular. c.* 1. *dub.* 6. *num.* 1. Tamburin. *de Jure Abbat. t.* 5. *disput.* 5. *quæst.* 1. *num.* 10. Novar. *in Summ. Bullar. part.* 1. *comment.* 92. *num.* 4. Donat. *in Prax. Rer. Regul. tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 1. *de Monaster. ædif. quæst.* 22. *n.* 1. *& seq.* 15

At recte Rota *in dict. Eystetten. Fundationis Hospitii* 1729. §. 16. *cor. bon. mem. Ratto* inter impressas *decis.* 258. *num.* 24. *Conclusio* (ait) *quod in Fundatione simplicis Hospitii non requirantur solemnitates Constitutionibus Apostolicis præscriptæ, ad summum procedere potest quando concurrant prædicta requisita pro erectione simplicis Hospitii, quibus terminis loquuntur Auctoritates in objecto allegatę; secus vero quando in hujusmodi locis religiosis adest Ecclesia publica, pulsantur campanæ, atque administrantur Sacramenta, quia tunc discrepantia eorumdem locorum a cæteris Monasteriis consistit dumtaxat in palliato nomine Hospitii & propterea si erigi possent absque debitis requisitis, Apostolicæ Constitutiones certam edicentes formam in Constructione Monasteriorum servandam remanerent elusoriæ.* 16

HYDROMANTIA. Vide verb. *Superstitio num.* 17.

HYPOTHECA, PIGNUS.

SUMMARIUM.

Hypotheca, & Pignus large loquendo, tam a Doctoribus, quam a Jure sæpe sæpius confundun- 1

duntur, nulla nisi nominis distinctione inter utrumque admissa, *leg. Res* 5. §. 1. *ff. de Pignoribus, & Hypothecis*, ibi: *Inter Pignus autem, & Hypothecam no-*
2 *minis tantum sonus differt.* Rota *recent. part.*9. *tom.*1. *decis.*179. *nu.*78. Stricte autem, & proprie loquendo adest inter ipsa aliqua differentia, quæ potissimum consistit in hoc, quod Pignus proprie locum habet in rebus, quæ manu traduntur Creditoribus, ideoque fere in mobilibus rebus tantum locum habet, quæ Creditoribus tradi solent, unde a pugno appellatum est Pignus; *leg. Plebs* 238. §. *Pignus, de verb. signific.* ibi: *Pignus appellatum est a pugno, nam res, quæ pignori dantur, manu traduntur; unde etiam videre est, verum esse, quod quidam putant, Pignus proprie rei mobilis esse.* Hypotheca autem consistit fere tantum in rebus immobilibus, vel quæ non traduntur Creditoribus, sed penes Debitorem manent, obligatæ tamen Creditori; adeoque Hypotheca nuda conventione constituitur §. *Item Serviana, Institution. de action.* ibi: *Inter Pignus, & Hypothecam differentia est, nam Pignoris appellatione eam proprie rem contineri dicimus, quæ simul etiam traditur Creditori, maxime si mobilis sit. At eam, quæ sine traditione nuda conventione tenetur, propriæ Hypothecæ appellatione contineri dicimus*; Azor. *part.*3. *Institut. moral.*
3 *lib.*7. *tract. de Pignorib. cap.*2. *quæst.* 2. Pirhing *lib.*3. *Decr. tit.*21. *num.*2., & alii passim. Quoad effectum tamen Pignus, & Hypotheca non differunt, cum ex utroque eadem acquiratur Creditori *actio Hypothecaria*, vi cujus ipse Creditor rem oppignoratam, vel Hypothecatam, ubicumque existat, donec debitum solvatur, exigere potest; Sicuti e contra Debitor rem pignori datam potest, soluto debito, iterum repetere; *arg.* §. *Item Serviana, Instit. de action.*, ibi: *Inter Pignus, & Hypothecam quantum ad actionem Hypothecariam nihil interest.*

4 Pignus dupliciter potest sumi. Primo pro re ipsa oppignorata, seu quæ in pignus datur, ut patet ex totis ferme titulis *ff. & Cod. de distract. pig* Secundo pro ipso contractu pignoratitio, seu conventione, qua
5 res alteri securitatis gratia datur, vel obligatur; *leg.*1. §. *fin. ff. de pactis.* Pignus late sumptum est contractus, quo Debitor dat Creditori rem aliquam, ut sit pro debito obligata, & ex ea satisfieri possit, si aliter satisfactum non fuerit. (*) Vel dic brevius secundum Huber. *prælect. jur. Rom. lib.*20. *tit.*1. *pignus,*
6 *quod sit res obligata creditori in ejus securitatem.* (*) *Est in re communis.* Similiter Hypotheca late sumpta est contractus, quo a Debitore res aliqua obligationi subjicitur pro cautione debiti erga Creditorem. *Est in re communis.* Hinc aperte patet finis Pignoris, & Hypothecæ, nempe major securitas Creditorum, seu eorum, qui alios sibi obligatos habent: Tutius est enim Pignori, seu Hypothecæ incumbere, quam agere in personam, textu expresso *in* §. *Unde constat* 14. *Instit. de obligat. quæ ex delicto*, ibi: *Etiamsi idoneum Debitorem habeat, expedit pignori potius incumbere, quam in personam agere. Et plus cautionis in re est, quam in persona. Regul.* 25. *ff. de regul. Juris.* (*) Pignus aliud est publicum aliud privatum. Quid sit publicum pignus, ejusque distinctiones, vide apud Huber. *loc. sup. cit. num.*2. *& seqq.*

7 *Privatum* autem distinguitur, ut *vel unius, vel duorum voluntate constituatur.* Exemplum pignoris, quod unius voluntate constituitur habes *in leg. Non est mirum* 26. *ff. de pignor. act.*, ubi testator metuens, ne post sui obitum hæredes scripti a Creditoribus invadantur, suaque bona voci acerbæ præconis subjiciantur, suum unicuique Creditorum pignus, aut hypothecam adscribit in testamento.

Pignus, quod duorum voluntate constituitur rur- 8
sus *vel ex pacto fit*, vel ex *contractu*. *Ex pacto*, quando per simplicem conventionem, universis, aut certis rebus Creditori jus constituitur; *Per simplicem* (inquam) *conventionem*; Siquidem tam inter præsentes, quam inter absentes, verbis, aut scriptura valide constituitur; *l.*4. *& l. penult. ff. h. t.* Ex contractu autem venit pignus, quando res Creditori traditur in securitatem crediti ita, ut possessio transferatur, quem contractum esse realem pignoratitium intelleximus *tit. instit. quib. mod. re contrah. oblig.* Prima pignoris species dicitur *hypotheca*, altera *pignus proprie dictum nuncupatur*. Vide Huber. *loc. cit.* (*)

Pignus, seu Hypotheca alia est *expressa*, & alia 9
tacita; Expressa est, quæ fit expressa partium conventione de re oppignoranda, seu hypothecanda, & hæc Hypotheca expressa solet vocari *Conventionalis*. Tacita est, quæ absque expressa partium conventione a lege introducta est, atque subsistit absque omni consensu Debitoris, immo etiam eo invito, & hæc Hypotheca solet vocari *Legalis*, utpote a lege constituta. Pignus, seu Hypotheca expressa alia est *gene-*
ralis, & alia *specialis*. Hypotheca generalis, seu uni- 10
versalis est, qua quis obligat alteri in securitatem debiti cuncta sua bona, & Jura, *leg. fin. Cod. Quæ res Pignori, & leg. Bonorum*, 49. *ff. de verb. signific.* Hypotheca specialis est, qua una, vel plures res in specie, aut individuo alteri in securitatem debiti obligantur; *leg. Quamvis constet*, 2. *& l. Quamvis eod.* 17. *Cod. de Pignoribus, & Hypotech.*

Hypothecæ *tacitæ*, seu *legalis* varia habentur in 11
Jure exempla, quorum præcipua hic juvat adducere. Primo Uxor habet tacitam hypothecam pro securitate dotis allatæ in omnibus bonis Mariti; *cap. Ex litteris*, 5. *de Pignoribus*, ibi: *Cum bona Viri Mulieri sint pro dote tacite obligata, & cum suo onere transierint ad quemlibet possidentem &c. l. Unic. Cod. de rei Uxor. act.* §. *Fuerat*, 29. *Instit. de actionibus*. Et hæc tacita Hypotheca viget etiam in casu, quo Maritus ob delictum privari debeat bonis, *Cum*, ut expresse dicitur *in cit. cap. Ex litteris*, *Cum mulieribus favor multus in recuperandis dotibus debeatur, & cautum sit in Jure, quod propter maleficium Viri mulier remanere non debeat indotata*, & de facto *leg.*2. *Cod. nec Uxor pro Marito* habetur sic expresse: *Ob Maritorum culpas Uxores inquietari leges vetant.* Insuper habet Uxor Hypothecam tacitam in bonis Mariti pro securitate bonorum paraphernalium ab ipso Marito administratorum. *Communis arg. l. Ubi* 29. *C. de Jure*
dotium, & l. fin. Cod. de Pact. convent. Secundo etiam 12
Maritus viceversa habet tacitam Hypothecam in bonis Uxoris pro dote promissa sibi præstanda, textu expresso *in l. Unic.* §. 1. *Cod. de rei Uxor. act.* ibi: *Damus ex utroque latere Hypohecam, sive ex parte Mariti pro restitutione dotis, sive ex parte mulieris pro ipsa dote præstanda.*

Tertio, tacitam Hypothecam habent liberi prioris 13
Matrimonii in bonis tam Patris, quam Matris ad secun-

cundas nuptias transeuntis, ratione bonorum, quæ
ad eos ex priori Matrimonio pervenerunt; *leg. Hac
edictali 6. §.2. & leg. Si quis prioris*, 8. *§.4. Cod. de*
14 *secundis nuptiis*. Quarto pupilli, & Minores habent
tacitam Hypothecam in cunctis bonis Tutorum, &
Curatorum; *leg. Pro officio*. 10. *Cod. de administr. Tu-*
15 *tor, vel Curator.* Quinto tacitam Hypothecam habet
Pupillus in rebus ex ipsius pecuniis emptis; *l. Idemque,*
16 7. *ff. Qui potiores in pignore.* Sexto Ecclesiæ, Collegia,
aliæque Causæ Piæ habent tacitam Hypothecam in
bonis Prælati, vel alterius Administratoris rerum ad
similes Pias Causas pertinentium: Ecclesiæ enim gau-
dent Jure minoris; *c.1. & c. Auditis*, 3. *de in integrum
restitutione*, & sic tenet Glossa *in cit. c. Ex litteris*, 5.
de pignoribus, verb. *Obligata*, & communis Doctorum.
17 Septimo, tacitam Hypothecam habent Legatarii,
& Fideicommissarii in bonis a Testatore relictis; *§.2.*
18 *Instit. de Legat. & l.1. Communia, de Legatis.* Octavo
qui mutuas dat pecunias pro reficiendo ædificio, ha-
bet tacitam Hypothecam in ædificio suis pecuniis re-
fecto; *leg.1. ff. In quibus causis pignus tacite*, & eam-
dem Hypothecam habet in re, ad quam emendam,
vel conservandam pecunias mutuas dedit; *l. Qui na-
vem*, 26., & *l. Quod quis*, 36. *ff. de Reb. auct. Jud.*
19 *possess.* Nono Venditor habet tacitam Hypothecam
in re vendita usque dum pretium ei plene sit solu-
tum; *leg. Julianus*. 13. *§.8. ff. de actionibus empti, leg.
Quod si* 31. *§. 8. ff. de Ædilit. edict.*; & *l. Hæredit.*
20 *vendit.* Decimo Locator habet tacitam Hypothecam
in omnibus a Conductore in domum, vel prædium
illatis, & invectis, non tantum pro pensione, sed
etiam pro deterioratione rei locatæ; *l.2. ff. In quibus
causis pignus*; & concordat *leg. Eo jure*, 4. *ff. eod.*
21 Undecimo tacitam Hypothecam habet Fiscus in bo-
nis contrahentium cum eo, vel conducentium quid
ab eo, & in bonis suorum Officialium, & Administra-
torum; *l.1. & 2. Cod. In quibus causis pignus tacite, &
l. Aufertur*, 46. *ff. de Jure Fisci*, ibi: *Fiscus semper
habet Jus Pignoris*.
22 Hypothecare, & oppignorare possunt omnes illi,
qui rerum suarum liberam administrationem habent
23 *leg.2. & 6. ff. Si res aliena pignori.* Item Tutor, & Cu-
rator possunt oppignorare, & hypothecare res Mi-
norum, & Pupillorum pro eorumdem utilitate; *leg.3.*
24 *Cod. Si aliena res, leg. Tutor* 16. *ff. de pignor. act.* Op-
pignorare, & hypothecare etiam potest Procura-
tor, vel negotiorum gestor, si ad hoc speciale man-
datum habet; *l. Solutum*, 11. *§. fin. ff. de pign. action.*
vel si habet mandatum generale cum libera potestate,
cit. leg. Solutum, & *l. Procurator*, *cui* 58. *ff. de pro-*
25 *cur.* Prælati, & Rectores Ecclesiarum, quamvis non
possint absque Juris solemnitate res Ecclesiasticas
alienare, prohibitas hypothecari Hypotheca specia-
li, ut expresse habetur *in cap. Nulli*, 5. *de rebus Ec-
cles. non alienand.*, ibi: *Neque specialis Hypothecæ
titulo obligare*; possunt tamen absque Juris solemni-
tate talia bona Ecclesiæ pro ejusdem, non item pro
propria utilitate, hypothecare Hypotheca generali,
arg. a sensu contrario desumpto *ex cit. cap. Nulli* 5.
de rebus Eccles. non alienand. Hoc enim ipso, quod
ibidem prohibeatur sola Hypotheca specialis, ut pa-
tet ex adductis verbis, concessa censetur Hypotheca
generalis, ut recte argumentantur, & tenent Abbas
in cit. cap. Nulli num.3. Joan. Andr. *ibid. num.1.* &
cum aliis Fagn. *ibid. n.30. & seq.* Covarruv. *variar.
resolut. cap.16. nu.7.* Molina *disp.466. nu.1.* Layman
lib.3. tract.4. cap.10. num.2. Azor. *par.3. lib.7. cap.5.
quæst.4.* Piringh *lib.3. Decretal. tit.13. n.5. & tit.21.
num.16.* Reiffenstuel *ibid. num.34.*, & alii passim; &
ratio est, quia per Hypothecam generalem non ita
facile deveniri potest ad alienationem, seu venditio-
nem rei generaliter solum obligatæ, seu hypotheca-
tæ, sicuti per hypothecam specialem, per quam plus
Juris transfertur in Creditorem cum periculo eam
alienandi. Et hanc sententiam testatur Fagnanus *in
cit. cap. Nulli 5. de rebus Eccles. alienand.*, *vel non
num.32.* probasse suo tempore Sacram Congregatio-
nem Concilii in contractibus Regularium. Nam pro- 26
posito dubio, an in prohibitione nuper edita de rebus
Regularium non alienandis comprehendatur genera-
lis Hypotheca; Sacra Congregatio censuit non com-
prehendi, & tamen prohibitio illa fuit concepta iis-
dem verbis, quibus utitur Paulus II. *in Extravag.
Ambitiosæ*. Hæc ille, qui ex multis probat hypothe- 27
cam generalem bonorum Ecclesiæ in casu permisso
posse fieri a Rectoribus Ecclesiarum etiam sine licen-
tia Episcopi. Vide verb. *Alienatio, art.4. n.35. & 36.*
(*) In hac tamen propositione relate ad hypothe- 28
cam generalem contrarium ex rationibus ut infra sta-
tuendum videtur. Et quamquam *in cap. Nulli 5. de
reb. Eccles. alienan. vel non* non aliter mentio habea-
tur, quam de hypotheca speciali in his verbis, ibi:
Neque specialis Hipothecæ titulo alienare: non ideo
generalis hypotheca censeri potest permissa. Nam
si præcipua ratio prohibendi hypothecam specialem
in bonis Ecclesiasticis ea fuit, ne absque juris so-
lemnitate res Ecclesiæ alienarentur, uti recte per-
cipitur ex iis, quæ habet Auctor *sub num. 23. & 24.*
& Doctores ibidem relati, eodem jure nec generalis
hypotheca super prædictis bonis videri potest per-
missa; Utraque siquidem sive generalis sit, sive
specialis est actus, per quem potest facillime vera
contingere alienatio jure pignoris *leg. 2. & 3. de di-
stract. pign. & notat* Covarruv. *var. resolut. lib. 2. cap.
16. num. 7.*
Ulterius autem admittenda non est ratio, quod 29
nimirum plus juris transferatur in hypothecarium
specialem, quam in hypothecarium generalem, cum
alias compertum sit, quod illud, idemque jus, quod
super certa, & expressa re competit hypothecario spe-
ciali, super omnibus, & singulis debitoris bonis
competat hypothecario generali, uti explicat Rodriq.
de concurs. art. 1. par. 2. nu. 23. 30. Connan. *comm.
jur. civ. lib.4. cap.17. num.6.* Adde etiam, quod hy-
pothecarius generalis anterior optionem habet ex
quibus bonis sibi generaliter obligatis de suo credito
velit satisfieri. *Text. in leg. Creditoris arbitrio ff. de
distr. pign. & in l. Moschis ff. de jur. Fisci leg. Si genera-
liter Cod. qui pot. in pign. & in l.2. ff. qui pot. in pign.*
in præjudicium etiam illius, qui specialem habet
posteriorem hypothecam. Corneus *cons. 246. lib.1.*
Covarruv. *lib. 3. cap.18. num.2. vers. septimo.* Molin.
de primog. lib. 4. cap. 7. num. 27. Niger. *de subhast.
part.2. cap. 8. §. 4. num. 25.* Merlin. *de pign. lib.4.
quæst. 21. num. 15. & seqq.* Et hoc potissimum juris
fundamento statutum est, quia, ut animadvertit Voet
ad

ad Pand. lib.20. tit. 1. §. 15. non debet hypothecario generali *per supervenientem hypothecam specialem adimi suum jus eligendi ex generaliter obligatis eam rem cuius persecutionem sibi faciliorem, aut commodiorem, aut tutiorem arbitratur l. Qui generaliter 2. ff. qui pot. in pignor. l.Si generaliter 6. Cod. eod. tit.* Carpzovius *defin. for.part. 2. const. 23. defin.29.* Bruneman. *ad leg. 2. ff. qui pot. &c.* Quod sane non fieret, si plus juris in hypotheca speciali, quam in generali transferetur.

30 His tamen obstare videtur *l. 3. Cod. de serv. pign. dat. manumis.*, in qua dicitur, quod servus specialiter obligatus manumitti nequit, secus si generaliter. Textum hunc autem sic explica, quod nequeat manumitti servus specialiter hypothecatus, quia in cæteris bonis nullam habet hypothecam hypothecarius specialis; Ex eo vero permittitur manumissio servi generaliter hypothecati, quia & in cæteris hypotheca non deficit; hoc tamen ex favore libertatis uti explicat Zoes. *in Cod. lib. 7. tit. 8. &* Corvin. *pariter in Cod. lib. eod. tit. eod.* dummodo tamen in cæteris solvendo sit debitor *l. 21 ff. de manumiss.* (*).

31 Res omnes, quæ emi, & vendi possunt, etiam hypothecari, seu oppignorari possunt; *leg. Sic, & quod 9. ff. de Pignoribus*: ibi: *Quod emptionem, venditionemque recipit, etiam Pignorationem recipere potest.*

32 Et sic e contra res quæ emi, & vendi nequeunt, hypothecari, seu oppignorari etiam non possunt; *l. 1. §. 2. ff. Quæ res Pignori.* Res aliena hypothecari, seu oppignorari non potest absolute, *l. 6. Cod. si aliena res*, ibi: *Per alium rem alienam invito Domino pignori obligari non posse certissimum est.* Potest tamen res aliena oppignorari, seu hypthecari conditionate, nempe sub conditione, *Si acquisivero*; *leg. Si fundus §. 7. de pignoribus* ibi: *Aliena res utiliter potest obligari sub conditione, si debitoris facta fuerit.*

33 Creditor pignus habens potest illud alteri oppignorare, *l. 1. Cod. Si pignus pignori datum.* Creditor inscio, & invito Debitore non potest uti pignore, & si utatur, furtum committit, actioneque furti conveniri potest, pro quanto æstimatur usus illius habitus; *leg. Qui jumenta, 40. l. Si pignore, 54. ff. de furtis*, ibi: *Si pignore Creditor utitur, furti tenetur.*

34 Fructus ex pignore percipere potest Creditor, sed dein debet ipsos in sortem computare; ita ut tantum minuatur de debito, quantum percepit de fructibus ex pignore; Immo totum debitum extinguatur, pignusque restitui debeat, statim ac fructus percepti totum debitum exæquant, & insuper, si fructus percepti superent debitum, debet restitui cum pignore etiam excessus fructuum perceptorum, textu expresso *in lege 1. Cod. de pignor. Action.* ibi: *Ex pignore percepti fructus imputantur in debitum, qui si sufficiant ad totum debitum, solvitur actio, & redditur pignus; si debitum excedunt, qui supererunt, & redduntur, & cap. Cum contra 6. de pignoribus*, ibi: *Cum secundum Canonicas sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant computari.*

35 Immo Creditor modo supradicto, nedum computare debet in sortem fructus perceptos, sed etiam illos, quos ex tradita sibi re oppignorata percipere potuisset, & culpa sua non percepit, textu expresso *in leg. Creditor, 3. C. de pign. action.* ibi: *Creditor, qui prædium pignori nexum detinuit, fructus, quos percepit, vel percipere debuit, in rationem exonerandi debiti computare necesse habet*, & concordat *l. 2. Cod. de pactis pignor.* & tenent Glossa in *cit. cap. Cum contra 6. de pignorib. verb. Perceptum*; *& ib.* Abbas *num. 9.* Molina *tract. 2. de justit. disp. 535. num. 3.* Azorius *part. 3. lib. 7. cap. 8. quæst. 2.* Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 21. num. 19.* Reiffenstuel *ib. n. 48. &* alii communiter contra Hostiensem *in summa de pignoribus n. 9.* Et ratio est, quia fructus rei fructiferæ, æque ac ipsa res, censentur oppignorati, & constituunt cum re unum pignus; *l. Quamvis, 3. Cod. in quibus causis pignus*; Molina *loc. cit. num. 3.* Layman *lib. 3. tract. 4. cap. 30. n. 8. &* alii citati.

Pactum *Antichriseos* contractui pignoris adjectum 36 (quo nempe inter Creditorem, & debitorem convenitur, ut donec debitum solvatur, Creditor pignore uti, & fructus ex eo percipere valeat) est illicitum, & usurarium. *Communis arg. cap. Plures Clericorum* 37 *1. & cap. Quoniam 4. de usuris*; ubi clare deciditur, quod sit usura lucrifacere fructus rei oppignoratæ, & insuper præcipitur fructus restitui, & in sortem computari; Et ratio est; quia quævis res Domino suo fructificat, Dominus autem Pignoris est Debitor, & non Creditor; *l. Pignus*; *Cod. de pign. action.* mutuans enim non fit Dominus Pignoris; adeoque usurarius, & iniquus est, si fructus capiat ex eo, cum tales fructus percepti ex Pignore sint revera ultra sortem, ultra quam aliquid recipere ratione mutui, est proprie usura.

Sic etiam in contractu Pignoris pactum legis 38 Commissoriæ (quo nempe Debitor cum Creditore convenit, ut si intra certum tempus debitum non fuerit solutum; Pignus dein ad Creditorem pertineat; vel in solutum pro debito, vel in venditum pro certo pretio) est illicitum, & usurarium, textu expresso *in l. final. C. de pactis pignorum, & Lege commissor. & cap. Significante, 7. de Pignoribus*: Et ratio 39 est, quia Pignus ordinarie est majoris valoris, quam creditum; nemo enim accipit pignus minoris valoris, & æqualitas sæpe attingi non potest. Unde ad vitanda hujusmodi pericula injustitiæ, & usuras palliatas, atque gravamina maxima Debitorum, tale pactum simpliciter reprobatur.

Licitum autem est pactum, quo Debitor cum Cre- 40 ditore ita paciscitur, ut si intra præfixum tempus solutio facta non fuerit, tunc Pignus Creditori sit venditum pretio justo taxando secundum æstimationem prudentis viri, reddito excessu Debitori, textu expresso *in leg. Si fundus, 16. ff. de Pignor. & communis* Doctorum. Sic etiam justum est pactum adjectum 41 Pignori, ut si Debitor in mora solvendi sit, v. g. intra biennium non solvat, possit Creditor Pignus, vel Hypothecam statim distrahere, & aliis vendere, & quod de recepto pretio reliquum est supra Debitum, Debitori restituat; *leg. Si convenit, 4. ff. de pignorat. action. & leg. final. §. 1. Cod. de Jure domin. empt. Communis.* In quo utroque casu non est opus, ut Cre- 42 ditor Debitorem de solutione prius moneat; *l. Magnam, 12. de contrah. & commit. Stipul. & cap. Potuit, 4. de Locato, & conducto*, ibi: *Non obstante quod ei, ut canonem solveret, non extitit nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet.* Si op- 43 pigno

pignoratio facta est sine pacto ullo de vendendo Pignore, vel non; tunc potest quidem Creditor Pignus vendere, sed debet præmittere unam saltem monitionem, ut Debitor solvat; & post hanc per biennium expectare, quo elapso, si Debitor non solverit, Pignoris venditio legitima, & justa fit, textu expresso in *cit. leg. fin. §.1. Cod. de Jure dom. empt.*
44 *Communis*. Si oppignoratio facta sit cum pacto, ne vendatur, vendi nihilominus potest post biennium, sed non nisi trina monitione de solvendo prius præmissa;
45 *cit. leg. Si convenit 4. ff. de pignor. act. Communis*. Creditor Pignus vendens non potest illud sibi ipsi emere, ne quidem per interpositam personam, nisi de licentia Judicis, si nullus alius vellet pretium justum etiam infimum offerre; *l. Et qui 10. Cod. de distract. pignor.*

46 Creditori Hypothecario competit Jus prælationis præ Creditoribus non specialiter privilegiatis; *leg. Si Debitor 10. ff. de pignoribus*. Si autem eadem res fuerit pluribus oppignorata, inter ipsos Creditores Hypothecarios, potior est in jure qui prior est in tempore, etiamsi secundo Creditori res non tantum obligata, sed etiam in Pignus actualiter tradita sit; *leg. Qui generaliter 2. ff. Qui potiores in pignore; l. Li-*
47 *cet 7. Cod. eod. & leg. 8. Cod. eod. leg. 12. ff. eod.* Nec refert, an prior Creditor habeat Hypothecam specialem, vel generalem; *cit. l. Qui generaliter 2. ff. Qui potiores in pignore, & l. Si generaliter 6. Cod. eod.*
48 In pignore eodem tempore pluribus constituto, præcedit ille, qui pignus possidet, & si nullus possidet, æquali jure utuntur; *leg. Si Debitor 10. ff. de Pignoribus*.

49 Creditor tenetur Pignus sibi traditum exacta diligentia tueri, & conservare; *leg. Ea 14. ff. de pignorat. act.* Aliter si dolo, vel culpa lata, aut levi ejusdem (non item levissima) Pignus periit, vel deterioratum est resarcire tenetur; *§. 4. Instit. Quibus*
50 *modis recontrah. obligatio*. Creditor debito sibi soluto tenetur Pignus restituere; *cit. §. 4. Instit. Quibus mo-*
51 *dis re contrah. obligatio*. Immo una cum Pignore tenetur Creditor restituere etiam omnes fructus ex Pignore perceptos, cum ipsi fructus debeant in sortem computari *ex l. 1. C. de pignor. act.* juxta textum
52 allegatum *sub n. 30.* Potest tamen Creditor detrahere expensas, quas fecit in tuendo, custodiendo, & meliorando pignore; *l. Creditor 7. C. de pignor. act.* ibi: *Creditor autem necessarios sumptus, quos circa res pignoratitias fecit, exigere non prohibetur*,

Additiones ex aliena manu.

De Pignoribus, ac Hypothecis parce hic agit Auctor, neque in verbo *Pignus* aliquid addit. Materia autem hæc in Foro est frequentissima, quæ propterea pleniorem exigit tractationem.

53 Hypotheca vel est expressa, vel est tacita. De tacita ut hic pro dignitate differamus, est illa, quæ sine expressa conventione, *ob præsumptam voluntatem Partium*, vel aliam justam causam *a Lege* constituitur.

54 *Ob præsumptam voluntatem partium* Hypotheca tacita datur I. ex Senatusconsulto, quod sub Marco Imperatore latum est, Creditori, qui pecuniam ob restitutionem ædificii extruendi dedit; *l. 1. ff. In quib. caus. Pign. vel Hypothec. tacite contrahatur, l. 24. §. 1. ff. de Reb. Auct. Judic. possidend.*

Quæ ad eum quoque pertinet, qui redemptori Domino mandante ministravit; *Legib. mox citatis*. 55

Non item ad illos, qui ad novum ædificium extruendum, vel emendum, pecuniam crediderunt, 56 *l. 19. C. de Pignor. l. 7. C. Qui pot. in pignor. Novell. 136. cap. 3.*

An illis competat tacita hæc Hypotheca, qui ad 57 Navem, vel aliam rem debitoris conservandam, reficiendam, vel restituendam crediderunt, non conveniunt Auctores; Affirmant Rauchb. *lib. 1. quæst. 5. nu. 1. & 6.* Carpzov. *Jurispr. Forens. par. 1. constit. 28. defin. 105.* Mev. *decis. 84. part. 5.* Negant vero Bachov. *ad Treuter. vol. 2. disput. 24. thes. 7.* Lauterbach. *in disput. de tacit. pignor. thes. 25.* Harprect. *in Commentar. ad Jus Badens. part. 4. thes. 69.*

Nota vero, quod Hypotheca concessa propter 58 conservationem rei non habet locum, nisi in ipsa re; Confer Lauterbach. *in Colleg. pract. ad Titul. in quib. caus. &c. §. 76.*

II. Datur Hypotheca tacita *ob præsumptam partium* 59 *voluntatem* Locatori in iis, quæ in Prædium Urbanum non rusticum, ut ibi perpetuo sint invecta, & illata; *l. 2. 3. 4. 5. in princip. 6. 7. §. 1. In quib. caus. &c, l. 5. & ult. C. eod.*

Quæ & in invectis, & illatis secundi Conductoris 60 locum habet; *l. 11. §. 5. ff. de Pign. act.*

Ab hac vero tacita Hypotheca excipit alios alle- 61 gans Lingloif. *dec. 46. quæst. 5. num. 1.*, libros Doctorum, & Studentium, arma, & equos Militum, necnon Operariorum instrumenta fabrilia, sine quibus vitam diu Operarii sustentare non possunt, vestem, & suppellectilem Patrisfamilias, cujus nomine venire ea autumat, quæ refert Jurisconsultus *in l. 2. 3. & aliis sequent. ff. de Suppell. legat.* itemque aratra, ligones, vomeres, boves, & universa, quæ ad Agriculturam pertinent.

Num autem ab hac hypotheca tacita excipienda 62 sint bona venalia in domum illata, tum illata in Tabernam, dissentiunt Doctores. Vide affirmantes, & negantes Doctores, apud Speidell. *locupletat. lit. P. art. 2. de. tacit. Hypothec. Locat.*

Conducente vero Patrefamilias pro se, & Familia 63 sua ædes, Hypotheca hæc tacita locum non habet in rebus paraphernalibus uxoris, bonis castrensibus, & adventitiis liberorum, vel famulorum; Lauterbach. *in disput. de tacit. Pignor. thes. 12.*

III. Datur hæc hypotheca tacita ob præsumptam 64 voluntatem Partium Locatori in fructibus, qui in prædio rustico nascuntur *l. 7. in princip. ff. Quib. in caus. &c.*

Citra vero *præsumptam voluntatem Partium sola Le-* 65 *gis dispositione* Hypotheca tacita datur I. Fisco ratione tributorum in bonis eorum qui censentur; *l. 1. C. Quib. in caus. &c. l. 1. Cod. Si propt. public. Pens.* in bonis eorum qui cum eo contrahunt; *leg. 2. C. Quib. in caus. &c.* nequaquam vero eorum qui ex delicto ad pœnam obligati sunt; *leg. 17., & 73. ff. de Jur. Fisc.* contrarium licet teneat Lyncker. *decis. 643* tum in bonis debitoris primipilaris, ejusque Uxoris; *l. 4. C. Quib. in caus. &c.* & demum in bonis *Administratoris*

toris Fiscal. l. 1. Cod. de Privil. Fisc. tit. C. Si propt. public. pens. Tenet vero Merend. *lib. 2. controvers. Jur. cap. 29.* tacitam hanc Hypothecam non incipere a tempore cœptæ administrationis, sed a tempore actus quo Fiscus læsus fuit.

66 *Sola Legis dispositione* datur II. hæc Hypotheca tacita Reipublicæ, Civitati, Ecclesiæ in Bonis Administratorum; *argum. leg. 20. C. de Admin. Tutor.* junct. *L. 3. C. de Jur. Republic. leg. 23. §. 1. Cod. de SS. Eccles.* non etiam ut Creditrici in bonis debitorum; *l. 2. C. de Jure Republic. l. 8. Cod. Qui pot. in pign.*

67 Hanc vero Hypothecam minime competere Collegiis Opificum in Bonis Administratorum tradit Schilter. *in Prax. Jur. Rom. exerc. 33. §. 28.*

68 III. *Sola dispositione Legis* tacita hæc Hypotheca competit liberis prioris matrimonii in bonis Vitrici, ratione tutelæ maternæ, si scilicet Mater, alio Tutore non petito, neque rationibus redditis ei nupserit; *l. 6. Cod. Quib. in caus. &c.* in bonis Parentum ad secundas nuptias transeuntium ratione eorum, quæ ex priori matrimonio ad eos pervenerunt; *l. 6. §. 2. C. de Secund. Nupt.* in bonis Patris ratione bonorum maternorum, aliorumque adventitiorum, quæ Pater administravit; *l. 6. §. ult. C. de Bon. quæ Liber. l. 7. §. ult. C. de secund. Nupt.*

69 IV. *Sola Legis dispositione* datur hypotheca tacita Pupillis, & Minoribus, eorumque Heredibus in Bonis Tutorum, & Curatorum; *l. 29. C. de Admin. Tut. leg. 19. §. 1. ff. de Reb. Auct. Jud. possid. Novell. 22. c. 40.* in rebus pecunia eorum emptis; *l. 7. ff. Qui pot. in Pign.* non item aliis; *l. 17. C. de Pign. l. 7. Cod. Qui pot. in pign.*

70 Incipitque hæc hypotheca tacita, quæ competit Pupillis, & Minoribus in bonis Tutorum, & Curatorum, non a tempore malæ administrationis, sed a tempore suscepti muneris; Bachov. *de Pign. lib. 2. cap. 9. num. 5.* Lauterbach *in dict. disput. de tacit. pign. thes. 37.*

71 *Sola Legis dispositione* datur V. tacita hypotheca Marito pro dote præstanda in bonis ejus, qui dotem promisit; *l. un. §. 1. C. de Rei Uxor. act.*

72 De eo quæri solet, an & Furiosis, mente captis, surdis, & mutis tacita hypotheca competat in bonis suorum Tutorum? Negat inter alios Lauterbach. *in disput. de tacit. pign. thes. 35*; Affirmat Bardill. *exercit. 2. concl. 39.*

73 VI. *Dispositione sola Legis* hypotheca tacita datur Uxori pro dote repetenda in bonis Mariti, ejusve, qui dotem suscepit, *d. l. un. §. 1. C. de Rei uxor. act.* ut & pro dotis augmento; *Nov. 97. cap. 2.* paraphernis *leg. ult. Cod. de pact. Convent.*, & donatione propter nuptias, *l. 29. ff. de Jur. Dotium.*

74 Datur VII. *Sola dispositione Legis* tacita hypotheca Legatariis, & Fideicommissariis, pro Legatis, & Fideicommissis consequendis in Bonis Testatoris; *l. 1. C. Commun. de Legat.*

75 VIII. Datur tacita hypotheca *sola Legis dispositione* Redemptori in Persona ab hostibus capta, & redempta pro pretio redemptionis; *l. 15. ff. de Captiv. l. 2. C. de Postlim. revers. l. 20. §. 1. ff. Qui testam. fac. poss. l. 43. §. ult. ff. de Legat. 1.*

76 Hi sunt casus certi, in quibus *sola dispositione Legis* hypotheca tacita locum habet. Non sum autem nescius esse Doctores, qui eam ad alios casus extendunt. Vide de iis quid senserit Stryk. *in us. mod. Pand. lib. 2. §. 7. & plur. seq.* Confer. etiam Speidell. *locuplet. lit. P. art. de var. tacit. Hypothec. &* Auctores ab eo allegatos.

77 Tenent nonnulli in hoc differre hypothecam tacitam *ob præsumptam voluntatem Partium* ab hypotheca tacita *sola Legis dispositione*, quod hæc locum sibi vindicat, non obstante, quod agatur de Pupillis, Minoribus, &c. qui bona suæ hypothecæ subjicere nequeunt, illa vero nequaquam locum sibi vindicare possit, si de mox dictis personis res sit. Vide Bachov. *de Pignor. lib. 1. c. 9. n. 13.* & rursus *c. 11. n. 1. & seq.* Impugnat vero Bachoviumaliosque ejus asseclas Wissembac. *in disp. 39. in Pand. lib. 29. thes. 1. §. 19.*

Novissimum Additamentum.

78 (*) At de pacto hoc antichrestico, sive ut latine sonat: *Reciproci usus*: vide fuse *sub tit. empt.*, *& vendit.* Quæri etiam possit, an hypothecarius generalis, unaque specialis uti possit hypotheca generali in præjudicium Creditoris posterioris, qui super certa, & expressa re hypothecæ habet jus constitutum, an potius hypotheca speciali, qua utens nullum infert posterioribus præjudicium. Pro affirmativa, quod nimirum hypothecarius generalis uti valeat hypotheca generali in præjudicium etiam posteriorum stare videtur; *Text. in l. Creditoris arbitrio ff. de dist. pign. & in l. moschis ff. de jur. Fisci l. Si generaliter Cod. qui pot. in pign. hab. &c.*, quos tamen limita quando obligatio omnium bonorum qualificatur a speciali pignore, quia tunc debet prius excuti pignus speciale, ad tradita per Molin. *de primogen. lib. 4. c. 7. n. 20. & seq.* Covarruv. *var. lib. 3. c. 18.* Merlin. *de pign. lib. 4. quæst. 21. per tot.* Rodriq. *de concur. cred. par. 2. art. 1. nu. 28. & seqq.* Surd. *dec. 44. per tot. & decis. 28. cor. Merlin.*, *& decis. 380. coram Royas.* Tunc enim hypotheca generalis dicitur tantum subsidiaria uti recte explicat Cujac. *lib. 3. resp. Papinian. in l. 2. qui pot. in pign.*, *& in lib. 8. Cod. tit. 13. leg. 1., & 2.*; Secus enim inutilis foret expressio certi fundi, quem ipsa generalis obligatio amplectebatur, nisi generalem obligationem ista suspenderet sic Donell. *Cod. de pign.* (*)

IDOLO-

IDOLOLATRIA.

IDOLOLATRIA, ut patet ex nominis etymologia, divinum cultum erga falsos Deos, & creaturam exhibens, est peccatum quidem semper gravissimum; Vide verbum *Superstitio num.8. & 9.* ubi dicitur quid, & quotuplex sit, quomodo, & quando opponatur fidei,& Religioni, nec non de Excommunicatione in Bulla Cœnæ ob eamdem Idololatriam quando incurratur.

JEJUNIUM.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt jejunii esse, obligationem, modum, & tempus

1 JEjunium secundum etymologiam nominis dictum est a *jejunio*, intestino quodam animalis, quod semper vacuum, & subtile est, quod nimirum jejunium hominem cibo vacuum, & consequenter non pinguem, sed macrum, & subtilem reddat. Sporer. *to.1. Append. ad 3. præceptum Decalogi sect.1.*
2 *num.1.*Jejunium generatim sumptum est quadruplex, scilicet Spirituale, Naturale, Morale, & Ecclesiasti-
3 cum. Jejunium *spirituale* est abstinentia a vitiis, & illicitis voluptatibus; habetur expresse ex *cap. Jejunium 24. dist.5. de consecratione.* ubi ex verbis S. Augustini sic expresse dicitur: *Jejunium autem magnum, & generale est abstinere ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus Sæculi quod est perfectum jejunium, & cap.58. Isaiæ,* ibi: *Nonne hoc est magis jejunium quod elegi? Dissolve colligationes impietatis.* Et S. Basilius *hom. 1. de jejunio* dicit: *Verum jejunium est ab omnibus vitiis esse alienum.* Jejunium *naturale* est ab absti-
4 nentia ab omni prorsus cibo, & potu etiam per modum medicinæ in stomachum transmisso, quale jejunium a tempore mediæ noctis requiritur de præcepto Ecclesiastico ad sumptionem Eucharistiæ,nam, ut ait S. Augustinus *Epist. 118. ad Januarium*: *Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, prius in os Christiani Corpus Dominicum intraret, quam reliqui cibi, nam ideo per universum Orbem mos ille servatur.* Idem traditur in Concilio Africano *can. 8.* Carthaginensi *4. cap.29.* quæ extant *tom. 1. Concilior.* Item in Concilio Matiscon. *cap. 6.* Antissiodorensi *cap. 19.* Toletan. *7. can. 1.* quæ extant *tom. 2. Concilior.* Hinc Rubricæ Missalis *tit. de defectibus dispositionis corporis* sic loquuntur:*Si quis non est jejunius post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam Medicinæ, & in quantacumque parva quantitate, non potest communicare, nec celebrare.* Ubi tamen mox subjungitur in hæc verba: *Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum, si lavando os deglutiatur stilla aquæ*
5 *præter intentionem*, Jejunium *morale*, ac philosophicum dictum est actus temperantiæ moderantis appetitum, & usum cibi, ac potus secundum Regulam rectæ rationis, cujus velut partes sunt abstinentia,& sobrietas; abstinentia enim moderatur affectum, & usum ciborum, sobrietas vero moderator affectum & usum potus potentis inebriare. Jejunium *Ecclesiasticum* est abstinentia a carnibus, & quibusdam aliis cibis ab Ecclesia imperata cum unica refectione tempore designato sumenda. *Ita in re communi.* 6

Ad jejunium Ecclesiasticum tria requiruntur, scilicet abstinentia ciborum certi generis, abstinentia plurium refectionum, & certa hora refectionis. *Communis.* Quantum igitur spectat ad primum, nempe *ad abstinentiam certi generis*, sive (ut loquitur Concilium Tridentinum *sess.25. c.21.*) *Delectum ciborum*, abstinendum est diebus jejunii a carnibus, ut statuitur in *cap. Statuimus dist. 4. cap. Utinam dist.76. Concil. Toletan. 8. cap. 9.* & sæpe alibi. Et in Quadragesima ab ovis, & lacticiniis, scilicet lacte, butyrro, caseo, & quidquid ex lacte conficitur, ut præcipitur in *Synodo Trullana can.56. & cap. Denique, dist.4.* ibi: *Par autem est,ut quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque quæ sementinam carnis trahunt originem,jejunemus,a lacte videlicet caseo, & ovis;* & facit Propositio sequens 32.inter damnatas ab Alexandro VII. *die 18. Martii 1666.* ibi:*Non est, evidens quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.* Unde consuetudo abstinendi a lacte, caseo, & ovis pro solo tempore Quadragesimæ, non item pro aliis diebus jejuniorum obligat, universaliter loquendo. Sic Doctores communiter cum S. Thoma 2. 2. *quæst. 147.* Castropalao *part. 3. disp. 3. punct.2. §.1.* & aliis passim. Particulariter tamen loquendo standum est particularibus locorum consuetudinibus, & privilegiis, cum alicubi ova, & lacticinia prohibeantur solum tempore Quadragesimæ; & extra illud non sint vetita; & alicubi etiam diebus jejunii extra Quadragesimam non permittatur, & alicubi, sive ex consuetudine, sive ex privilegio permissum videatur vesci, nedum ovis, & lacticiniis, sed etiam sagimine, seu pinguedine expressa a larido porcino, item adipe anserum, ac aliorum animalium, item sanguine animalium, farciminum &c. ut observant, & affirmant Glossa *in cap. Presbyter dist.82. verb. sagimine*, Hostiens. *in summa Rubr. de observat. jejunii*, Abbas *in cap. Consuluit, n.2. de Judæis*, & alii. In jejuniis Regulares uti possunt ovis, & lacticiniis, extra tamen tempora ab Ecclesia universaliter prohibita, ut fuit determinatum in Capitulo generali Capuccinorum 1596. & fuit approbatum *a Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Consentina 15. Julii 1606.* apud Nicol. *in Floscul. verb. Capuccini nu. 9.* & apud Piton. *Constit. & decis. Pontific. ad Regulares tom.2. n.1672.* 7 8 9 10 11 12

Quantum ad secundum, nempe *ad abstinentiam plurium refectionum*, certum, & indubitatum est ex universali & perpetua Ecclesiæ consuetudine ad jejunium requiri unam tantum refectionem moraliter continuatam, excludendo refectionem iteratam. 13

Unde

Unde merito Alexander VII. die, & anno, quo supra, damnavit sequentem propositionem 29. in ordine: *In die jejunii, qui sæpius quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium*. Ex Ecclesiæ tamen tolerantia, & tacito consensu, & longæva universali consuetudine ultra dictam unicam refectionem introducta est, & licite permissa est parva serotina collatiuncula in sublevamen corporalis infirmitatis, quæ mundo senescente semper magis augetur. Quantum ad tertium, nempe
15 *ad certam refectionis horam*, licet alias talis refectio tamquam cœna sumenda esset hora vespertina in Quadragesima, uti patet ex *cap. Solent. 49. dist. 1. de consecr.* ibi: *Solent plures, qui se jejunare putant in Quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam comedere, qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur officium*, & hora nona, quæ est tertia post meridiem in aliis jejuniis infra annum, ut testatur S.Bernardus *serm. 4. de Quadragesima*, & Micrologus *de Ecclesiasticis observat. cap. 49.* ibi: *In hoc Quadragesimale jejunium ab aliis differt, quod in aliis post Nonam, in hoc post Vesperam reficere debemus. Nec juxta canones quadragesimaliter jejunare censemur, si ante vesperam reficimur*; Tamen quia Mater Ecclesia ob corporis, & naturæ semper magis declinantis infirmitatem refectionem illam tamquam prandium sumi indulsit hora sexta proxima meridiei, retento nomine Cœnæ ob memoriam antiquitatis (unde ordinavit ut in ipsa meridiana refectione preces pro benedictione Mensæ dicantur, ut in Cœna,) & statuit ut in Quadragesima dicantur Vesperæ, & in aliis diebus jejunii Nona semper ante refectionem meridianam. Hæc autem consuetudo sumendi refectionem in me-
16 ridie diebus omnibus jejunii cœpit fere temporibus S. Thomæ Aquinatis circa annum Christi 1270. ut insinuat ipsemet S. Thom. 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 7. & passim Doctores alii.

17 Jejunium Ecclesiasticum quo ad substantiam consistit in unica comestione, & abstinentia a carnibus.

18 *Communis.* Præceptum jejunii obligat sub mortali diebus ab Ecclesia præscriptis. *Communis*; unde Alexander VII. *die 24. Septembris 1665.* merito damnavit sequentem propositionem 23. in ordine: *Frangens jejunium Ecclesię, ad quod tenetur, non peccat mortaliter; nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto.*

19 Jejunium quamvis ab Ecclesia sit determinatum quo ad tempus, tamen non est solum de præcepto positivo Ecclesiæ, sed de implicita præordinatione divina Fidelibus demandatum; *Concil. Moguntin. IV. c. 47.* ibi: *Eos vero, quos necessitas nulla excusat, etiam ad statuta Ecclesiæ jejunia observanda inducant, ipsumque jejunium Divini esse præcepti doceant. Tempora vero jejunandi prout salubritati corporum, & animarum expedire videbatur, ab Ecclesia ordinata.* Unde Ecclesia ipsa Christum Dominum jejunii cognoscit auctorem, prout in suis orationibus confitetur, inquiens, *Perfice quæsumus Domine benignus in nobis observantiæ sanctæ subsidium, ut quæ te auctore facienda cognovimus, te operante impleamus*; & iterum *Populum tuum quæsumus Domine propitius respice, & quos ab escis carnalibus præcipis abstinere, a noxiis quoque vitiis cessare concede*, Monacell. *tom. 1. tit. 16. formul. 4. num. 3.* Fagnan. *lib. 3. Decret. in cap. Explicari 3. de observat. jejun. n. 31.* & alii ibi ab ipso citati.

Die Dominico quamvis ex se licitum esset jejunare, ut clare patet ex *c. Utinam 11. dist. 76.* tamen propter hæresim Manichæorum, qui in contemptum Resurrectionis Domini dicebant jejunium die dominico necessarium esse, & propter alias hæreses, superstitiones, & errores, statutum est ab Ecclesia non esse jejunandum Dominicis diebus. Sic *in canone 65. Apostolorum cap. Jejunium 14. & cap. Ne quis jejunet 15. dist. 3. de consecrat. & in c. Placuit 9. dist. 3. de consecrat. & c. Quadragesima 15. dist. 5. de consecrat.* Ecclesia a Quadragesima excipit dies dominicos. Unde si jejunium alicujus Vigiliæ incidat in diem Dominicam, anticipari præcipit præcedenti Sabbato; *cap. ex parte 1. & cap. Consilium 2. de observat. jejunior.* Et Sacra Congregatio Universalis Inquisitionis Romanæ anno 1686. præcepit, ut nullo pacto ex devotione etiam B. Virginis imponatur jejunium, quod indifferenter amplectatur dies Dominicos, & Festivos solemnes, puta faciendum una die Hebdomadæ totius anni, cum sit contra usum & praxim Ecclesiæ. Et hanc Sacræ Congregationis dispositionem asservari in Archivio suæ Provinciæ Panormitanæ testatur Felix Potestas *tom. 1. part. 3. n. 2825.* 20 21

Ex dictis num. 20. consectarium est, quod si quis vovisset, vel voveret jejunare per unum, vel plures annos, subintelligeretur exemptus diebus Dominicis a jejunio: eo quia a lege jejunii dies Dominicos excipit Ecclesia: immo nec hujusmodi Dominicis teneretur abstinere a carnibus; tempore enim Quadragesimæ diebus Dominicis in tantum tenemur abstinere, quia sic ab eadem Ecclesia dispositum est, quod hic non supponitur dispositum nec a vovente: si autem vovisset, vel quis voveret cum expressa intentione jejunandi etiam singulis diebus Dominicis, quoties id malo fine fecisset, vel faceret, votum esset omnino nullum; si vero cum bona fide, jejunium esset nullum solum quoad hanc partem, tamquam illicitam, scilicet quoad dies Dominicos; & ratio est, quia in primo casu intentio est omnimode mala, & irreligiosa ob pravum finem, in secundo autem non sic ut est clarum. Item si quis vovisset, vel voveret jejunare per plures annos ea hebdomadæ die qua sit Festum Sanctissimæ Annunciationis cum expressa intentione comprehendi dies Dominicos, quoties talibus diebus contingat præfatum Festum, de tali voto discurrendum esset in sensu quo supra: At si non habuisset nisi intentionem recte jejunandi, nempe vero cultu, & juxta sensum Ecclesiæ (quod in dubio est præsumendum) occurrente Festo Annunciationis diebus Dominicis, anticipare deberet jejunium die Sabbati; recta enim intentio usum, & morem Ecclesiæ sequi tenetur, quæ occurrente Vigilia alicujus Sancti die Dominico, in diem Sabbati onus transfert implendum. 22

Addit tamen Felix Potestas *loco supra cit. num. 2828.* ex Thoma del Bene, Alario, & Sanchez, quod si fuerit votum jejunandi solis aliquibus diebus Dominicis ob beneficium, aut honestum aliquem finem secluso scandalo, & omni alio pravo mortali fine, & etiam secluso vero singularitatis studio, valeret votum, quia tunc est de re licita, eo maxime quia nunc haud

haud amplius vigent præmissæ hæreses. Intellige (juxta ipsum) Manichæorum, qui dixerunt, ut sub n. 20. & Arii,ac Erasmi volentium non fore jejunia statuto tempore instituenda,sed pro arbitrioeligenda.

23 Si Vigilia S. Joann. Baptistæ cadat in Festo Corporis Christi anticipandum est jejunium feria quarta. Urban.VIII.13. *Octob.* 1638. *in appendic.* 2. *Constitut.*
24 45. incip. *Cum evenire*. Idem declaratum est pro Vigilia S.Antonii de Padua apud Conventuales;Quia enim Fratres Minores Conventuales ex Constitutione Urbana tenentur peragere Vigiliam S. Antonii de Padua, & insuper jejunare; oblata ab ipsis supplicatione Sacræ Rituum Congregationi quid agendum, quando præfata Vigilia occurrit in Festo Corporis Christi; Ead.Sac.Cong. respondit, hujusmodi jejunium feria quarta immediate antecedente esse anticipandum; Facta autem de prædictis Sanctissimo relatione, Sanctitas sua annuit, ac prælibatos Fratres a præcepto, quo ipsis Urbana Constitutione, jejunium prædictum patet injunctum, absolvit, *die* 26. *Maii* 1659.

25 Hinc colligitur, quod si aliqua Vigilia cum jejunio occurrat in Festo solemni alicujus Patroni principalis, posse licite ab Episcopo fieri commutationem jejunii in diem præcedentem, ad eum modum, quo Vigiliæ solemnitatum, & Sanctorum occurrentium feria secunda non jejunantur die Dominico, sed in Sabbato antecedenti, ut disponit textus in *c. Ex parte* 1. *&c. Consilium* 2. *de observat. jejunior.* ibi: *Sanctorum quoque Vigiliæ, quorum Festivitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti sunt Sabbato jejunandæ*; Fagnan. *in cit. cap. Consilium num.* 31. Innocent. Abbas, & Præpositus ab ipso *ibi cit.* Silvest. *verb. jejunium n.* 19. Sanchez *in Consiliis lib.* 5.
26 *d.* 5. *num.* 7. *Anton. a Spiritu Sanct. tom.* 1. *tract.* 6. *dis.* 2. *sect.* 5. *n.* 130. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *num.* 2822. & alii. Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia S. Mathiæ, etiamsi occurrat ultima die Bacchanalium; *Sac. Rit. Congregat.* 23. *Januar.* 1694. & 11. *Jul.* 1699. apud Monacell. *p.* 2. *tit.* 16. *formul.* 4. *n.* 12.

Et sic novissime statuit Benedictus XIV. me etiam citato ad hunc locum, in Epistola Encyclica vulgari Idiomate concepta, quæ in *Supplem.*ad hunc art.sub n.88. affertur ad litteram.

27 Fratres Minores tenentur ad præceptum jejunii feria sexta occurrente in die Natalis Domini; *arg. cap. Explicari* 3. *de observat. jejunior.* ubi summus Pontifex Honorius III.Episcopo Pragensi super hoc puncto interroganti respondit; *Explicari per Sedem Apostolicam postulasti*: & infra: *Respondemus, quod illi, qui nec Voto, nec Regulari observantia sunt adstricti in feria sexta, si Festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere*. Et sic tenent nostræ Regulæ Expositores, & Doctores passim, ut Corduba, Miranda, Rodriq. Portell. Marchant. *in exposit. Regul. c.*4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.*2834. Reiffenst. *lib.* 3. *Decret. tit.*46. *num.* 3. ubi testatur de communi, & sic probat praxis totius nostræ Religionis, & ex exteris tenet Natal. Alex. *Theol. moral. tom.*2. *lib.*4. *de Decalogo cas.*4. *art.*7. *resolut.*7. Fagnan. *lib.*3. *in cit. c. Explicari, num.*27. Barbosa *ib. num.* 3. & varii alii *ibi cit.* Pirhing. *ib. num.* 6. citans alios; Melphi tamen *in Comment. c.*3. *Statut.*13. *q.*5. cum Diana, Bonacina, Gobat, Fagundez, & aliis apud 28
ipsum, tenent expresse contrarium, & ad citatum Canonem Honorii III. respondent, ibi esse sermonem de iis solum, qui sunt adstricti Voto Jejunii, & hoc expresse comprehendere diem Natalis Domini aut Regulari observantia de vita Quadragesimali, ut Fratres Minimi,cujusmodi non sunt Fratres Minores adeoque &c. At vero talem dictum Canonem sic exponere, est ipsum torquere, ut patet ex ipsiusmet 29
verbis, & ex communi Canonistarum interpretatione cum Fagnano, Barbosa, Pirhing., Reiffenstuel *locis citatis*, & aliis passim; ac ex dictis etiam haberi debet, quod si quis vovisset jejunium v.g. quolibet die Martis, vel Sabbati, contingente Nativitate Domini ipsis diebus, teneretur jejunare. *Arg. quod supra* ni vovens talem diem a jejunio excepisset expresse.

Moniales S. Claræ non tenentur nunc sub mortali 30
ad jejunia Regulæ, nempe Adventus, & Feriæ sextæ. Quamvis enim olim tenerentur sub mortali ad jejunium perpetuum ex vi primæ Regulæ in 12. Capitula traditæ a S.P. N. Francisco, & approbatæ ab Innocent. IV. 16. *Septemb.*1253. Constitut. 12. incip. *Solet annuere*, ubi in tertio capitulo imponitur Jejunium perpetuum, & ex vi secundæ Regulæ in 26. capitula dispositæ, & confirmatæ ab Urbano IV. 1263. Const. 7. incip. *B. Clara*, tenerentur sub mortali ad jejunium a Festo Nativitatis B. M. V. ad Festum Resurrectionis Domini, & Feriis sextis ut patet in capitulo undecimo ejusdem. Modo tamen ex dispositione, seu declaratione Eugenii IV. Constit. 28. incip. *Ordinis tui*, edita *Nonis Februarii* 1446. ad supplicationem S. Joannis de Capistrano, tunc nostri Ordinis Vicarii Generalis, non tenentur nisi ad jejunia Fratrum Minorum de Observantia, scilicet Adventus a die omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini exclusive, & cujuslibet Feriæ sextæ. Et ad hoc neque sub mortali, uti sunt obligati dicti Fratres; Nam ibi Pontifex quantum ad nostrum casum de jejunio, duo disponit, primo obligationem temporis, reducendo tempus perpetuum primæ Regulæ ad dictum tempus Fratrum, scilicet Feriæ sextæ, & Adventus; & secundo obligationem peccati ipsam retrahendo a linea peccati mortalis,nam postea descendendo ad obligationem peccati cunctorum præceptorum dictæ Regulæ numero centum, & trium, quæ refert, & inter quæ sub Capitulo tertio est jejunium, subdit; *Tenore præsentium declaramus, & volumus, quod in nullius prædictorum transgressione, præter quam eorum quatuor, quæ concernunt principalia vota Obedientiæ scilicet, Paupertatis, Castitatis, & Clausuræ, & super Electione Abbatissæ, & Depositione peccatum mortale incurrant*, ubi, ut recte notat Felix Potestas *tom.*1. *p.*3. *n.* 2838. habetur expressa exceptio, & positiva aliorum præceptorum exclusio, inter quæ est jejunium; Exceptio autem firmat regulam in contrarium *l. in his quæst.* 15. *ff. de Legibus Leg. Quæsitum* 12. *§.* 43. *ff. de Instructo, vel instrumento legato, cap. Dominus* 6. *caus.* 32. *quæst.*7. *cap. Quoniam* 2. *de conjugio leprosorum*.

Dispensatus circa esum carnium ob debilitatem 31
virium, & ad eas recuperandas, est etiam dispensatus a jejunio, ita ut possit sæpius in die comedere

Com-

Communis: & ratio est, quia in ipso pro recuperandis viribus adest vera necessitas multiplicis comestionis. Necessitas autem facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *q.* 7. *cap. Omnes* 1. *de Fer. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* cum similibus & necessitas non habet legem; *cap. sicut* 11. *de con-*
32 *secrat. dist.* 1. Non sic tamen est dispensatus a jejunio qui est dispensatus circa esum carnium, quia cibi Quadragesimales, seu jejunales sunt ei nocivi, seu nauseales; Sic Sporer *tom.* 1. *append. ad tertium præceptum Decalog. sect.* 3. *n.* 40. de Graffis, Toletus, Lessius, & alii cum Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. *n.* 8. Filliuc. *c.* 3. *d.* 7. *q.* 4. *num.* 53. Henno *tom.* 1. *tract.* 1. *de peccatis actualibus disp.* 4. *q.* 4. *conclus.* 3. Thomas Hurtad. *de Resid. tom.* 1. *resolut.* 3. La Croix *lib.* 3. *p.* 2. *num.* 1269. Rodriq. *in summ. cap.* 24. Felix Potestas *t.* 1. *part.* 3. *num.* 2883. Reginald. Cajetan. Navarr. Medina, Angles, Bonacina, & alii plurimi.

33 Et hoc colligitur aperte ex Bullis, & Edictis editis a Summis Pontificibus, qui diserte declararunt, eos, cum quibus dispensarunt a præcepto de abstinentia a carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum saluti noxii esse possent, non excipi a lege jejunii, sed teneri tempore Quadragesimæ unicam in die sumere refectionem; *Gregor. XIII.* in Bulla *Cruciatæ* pro Regno Lusitaniæ sic statuit; *Præterea indulgemus ut dicto triennio durante, carnibus de consilio utriusque Medici, temporibus jejuniorum, tam Quadragesimalium, quam quarumcumque dierum totius anni, vesci possint, ac pro eorum libitu ovis, & lacticiniis, ita quod qui carnes comederint, servata in ceteris jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio satisfecisse censeantur*; *Alexand. VII.* Pontifex Maximus anno 1657. Romæ promulgavit Edictum, quo, propter pestem, quæ anno præcedenti in Urbe sævierat, dispensavit tempore Quadragesimæ cum Civibus Romanis a præcepto de abstinentia carnis in diebus Dominicæ, Lunæ, Martis, & Jovis expresse tamen declarans eos jejunium servare debere, excepta die Dominica, in aliis diebus, in quibus libere possent carnibus vesci. Similem dispensationem a præcepto de abstinentia carnis tempore Quadragesimæ anno 1658., totius Ducatus Mediolanensis Fidelibus indulsit idem Pontifex, ea apposita Clausula *citra tamen exemptionem a jejunio*. Denique in Edicto, quod Romæ pro observatione Quadragesimæ sub Pontificatu Clementis XI. anno 1703. publicatum est, hæc Clausula inserta fuit; *Ed osservare il digiuno, alle di cui Leggi sono tenuti anche quelli, che per giusta causa si cibano di carni salubri* Quæ verba sic latine redduntur: *Et debent observare jejunii Legem, ad quam obstringuntur & illi, quibus justa de causa permittitur, ut tempore Quadragesimæ carne salubri vescantur*. Sed cum hæc inserta Clausula quibusdam displicuisset, diligentius hujusce rei examen selectis Viris eruditis commisit *Clemens XI.* Pontifex Maximus, atque post perlecta, & ad Sanctuarii pondus librata hinc inde illorum Censoria suffragia, tandem ad marginem Edicti, quod Romæ pro Quadragesimæ observatione anno 1704; typis edendum, ac vulgandum erat, sicut singulis annis fieri solemne est, hanc Clausulam, propria manu scriptam, Edictoque inserendam ipsemet Pontifex *Clem. XI.* apposuit: *Ed osservare il digiuno, alle di cui Leggi siano tenuti anche quelli, che si cibano di carni salubri col motivo di esser loro nocivo il vitto Quaresimale*. Quæ verba latine redduntur: *Et tenentur observare jejunium, a cujus lege non dispensantur illi, qui salubri carne vescuntur, eo solo ducti motivo, quod eorum saluti noceant Quadragesimales cibi*. Et cum prædicta Pontificis Clausula Edictum pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1704. fuit publicatum. Extat etiam Edictum *Pauli Manfredi* Urbis Romæ totiusque status Ecclesiastici Protomedici Generalis datum Romæ pro observatione Quadragesimæ anno 1703. in quo expresse asserit; eos, quibus ex speciali Ecclesiæ indulgentia licet tempore Quadragesimali vesci carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum sanitati haud modicum damnum afferre possent, non dispensari juxta mentem Summi Pontificis *Clementis XI.* & declarationem *Gasparis Carpegna*, Cardinalis Vicarii ejusdem Summi Pontificis ab observatione jejunii: *Ne per tanto li dispensano dall' Astinenza, e digiuno in tutte le sere obligate, non dovendoli nè potendoli li Medici sciogliere da questa obligazione che per altro è salutare, e giovevole, benchè per le loro sanità se gli conceda il mangiare carni conforme espressamente, coll'Oracolo di Nostro Signore, dichiara nel suo Editto Sua Eminenza*, seu Cardinalis *Gaspar Carpegna* Summi Pontificis *Clementis XI.* Vicarius in suo Edicto, quod jussu ejusdem Summi Pontificis pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1703. publicavit, quod ut ab omnibus legi possit, hic verbatim affertur.

Editto per l' osservanza della Quaresima.

Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della Santa Romana Chiesa Cardinal di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c. 34

Acciò il tempo Quaresimale consacrato a' digiuni, e ad altre opere di penitenza, e perciò detto da Santa Chiesa *tempus acceptabile, dies salutis*, sia in quell' Osservanza, che si deve, e si rimovano le occasioni, che possano indurre qualche scandalo, o rilasciamento in quel che appartiene al precetto del digiuno, o all' astinenza de' cibi proibiti: La Santità di Nostro Signore inerendo alla disposizione del Sacro Concilio di Trento nel decreto *de delectu ciborum, & jejuniis*, ed agl' Editti altre volte emanati per l' Osservanza della Quaresima, ci ha incaricato coll' oracolo della sua viva voce di publicare il presente Editto, e di ordinare la piena esecuzione delle cose infrascritte.

I. Che nessuna Persona durante detto tempo, venda, o tagli (come si suol dire) carni in qualsivoglia luogo della Città di Roma, eccetto, che nelli Macelli deputati per gl' Infermi, e Valetudinarj, o malsani. Le quali carni debbano essere solo di quelle chiamate salubri, cioè di Castrato, Vitella, e Capretti; nè le tenghino fuori di detti Macelli, ma dentro in modo, che non appariscano, nè si vedano in pubblico.

II. Quelli, che comprano le dette carni per gli Infermi, o malsani, come sopra, debbano, per evitar ogni scandalo, portarle coperte, in modo, che non siano viste.

III. Che non si tengano da qualsisia Persona pubblicamente a vendere, o si portino vendendo per la Città le dette, o altre carni, anche di cacciaggioni, o salvatica; molto meno porcina; nè ova, formaggio, o altra sorte di latticinj, e cibi proibiti in detto tempo.

IV. Li Pollaroli, ed altri, che sogliono vendere carni salvaticine, ed uccellami, tenghino nelle Botteghe (però in modo, che non si vedano in pubblico) solo quelle che secondo la testimoniale del Sig. Protomedico possono annoverarsi tra le carni salubri, e non altre.

V. Che nessuna Persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione possa comprare, o far comprare, ovvero cibare d' alcuna sorte di carne, o d' altri cibi proibiti, senza la licenza, secondo la forma da Noi prescritta, che li sarà insinuata dalli Reverendi Parrochi; Qual licenza prima si dovrà scrivere di propria mano dal Medico ordinario, e come tale si sottoscriverà in lingua volgare, il tutto gratis, dopo dovrà esser sottoscritta dal proprio Parroco delli detti infermi, o malsani, e per ultimo si porterà a sottoscrivere da alcuno degl' infrascritti RR. PP, Nostri Deputati solamente, e non da altri in nome loro, alli quali incarichiamo di considerare, ed osservare dette licenze, e quando non siano concepite secondo la solita forma, non le dovranno sottoscrivere.

VI. Avvertendo ciaschedun Medico, e Parroco, che se sottoscrivono le dette licenze senza legittima causa, ovvero, se l' esibiscono, e presentano ad alcuno senza considerare, se abbia cause sufficienti oltre il partecipare che faranno dei peccati d' altri, nel che resterà molto aggravata la loro coscienza, saranno da Noi puniti ad arbitrio Nostro, anche con pene corporali, come si è strettamente incaricato al Sig. Protomedico.

VII. Avvertano di più, tanto i Medici, quanto quelli, che domandano le medesime licenze, d'attendere alla qualità delle carni, cioè che siano salubri, perchè solo queste son permesse nella Quaresima a chi per giusta causa non può cibarsi de' cibi Quaresimali, e se al bisogno si può supplire con ova, e latticinj, non devono quelli permettere loro, nè questi respettivamente cibarsi delle carni anche salubri, ma contentarsi dell' ova, e latticinj, ed osservare il digiuno, *alle di cui leggi siano tenuti anche quelli, che si cibano di carni salubri col solo motivo d' esser loro nocivo il vitto Quaresimale*. In oltre, se per tutto l' anno si astengono dalla carne nel Venerdì, Sabbato, Quattro tempi, e Vigilie di precetto, molto più devono osservare tale astinenza ne' detti giorni di Quaresima, non ostante la licenza, che otteranno, eccetto, quando ci fosse nuova causa, che richiedesse altrimente; e non potendosi in questo particolare dare certa regola, deve ognuno considerare prima il suo bisogno, e le sue indisposizioni, e che non siano affettate, perchè ne dovranno rendere conto strettissimo nel Tribunale di Dio, dove non potranno scusarsi con la licenza estorta con cause supposte, o finte: onde riflettano bene, che non inganneranno il Medico, o Parroco, ma sè medesimi, e le anime loro quelli, ch' espongono indisposizioni non vere, ma figurate per ottenere la detta licenza.

VIII. Che li Osti, Tavernari, Albergatori, Bettolieri, o qualunque altro di qualsivoglia stato, grado, o condizione, non permettino, o tollerino, che nelle loro Osterie, Taverne, Alberghi, Bettole, e Case, s' abbia a cuocere, o mangiare alcuna sorte di cibi proibiti, così nel detto tempo di Quaresima, come nelli altri giorni, in cui parimente vengono proibiti dalla Santa Romana Chiesa, eccetto che per gl' Infermi, o malsani, che averanno licenza, come sopra, sotto pena a chi trasgredirà in ciascheduno de casi compresi in questo nostro Editto di scudi venticinque, e tre tratti di corda, d' altre pene a nostro arbitrio secondo la qualità delle Persone.

IX. Ordiniamo, che in tutto il tempo Quaresimale nessuno di qualsivoglia stato, grado, e condizione faccia, o assista a quelle conversazioni, o altre adunanze, dove si faccino suoni, e balli, e che nè meno di notte si vada per Roma sonando, o cantando, ovvero facendo serenate in luogo fermo sotto le pene suddette.

X. Esortiamo per fine tutti i Fedeli, non solo all' Osservanza del digiuno Quaresimale, consagrato da Cristo Signor Nostro col suo esempio, ma ad attendere con divozione a quegli Esercizj spirituali, che il medesimo tempo ricerca, non meno per placare l' ira di Dio, che per prepararsi a celebrare degnamente la Santa Pasqua.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 23. Febraro 1705.

G. Card. Vicario.

Niccolò Antonio Cuggiò Seg.

Et ad id afferuntur duo Brevia novissime edita a Benedicto XIV.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

NOn ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis Cultoribus notum sit a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ Capita perpetuo adnumeratum retineri Quadragesimale Jejunium; quod olim in lege, & Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum, & observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres nobis quotidie peccantibus communis Pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus, simulque ad recolenda secretiora Redemptionis nostræ mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam Quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis Jejunio corporibus, & animis dignius paramur. Hoc, veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella Divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidio in dies adversus Prin-

Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito, non contemnendum Divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur; nec aliunde Populis calamitates, rebusque publicis, & privatis cladem, exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero insita, inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de Sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis persuasione, & reverentia; quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna Jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet, Vos Venerabiles Fratres, qui populorum curæ vestræ commissorum, mores, & usus probe nostis, pro singulari sapientia vestra præ ceteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis satis deplorare non possumus augustissimam Quadragesimalis jejunii observantiam ob nimiam nullis urgentibus legitimis causis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse; itaut Orthodoxæ quidem Religionis Cultores merito querantur; hæresum vero Sectatores illudant, & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse graviter dolemus, quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici Instituti, Sacratissimique præcepti habita ratione, Jejuniorum tempore palam, & impune ab iisdem agitentur Convivia, & epulæ interdictæ promiscue inferantur. Ea propter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injuncto nobis supremo sacrosancti Apostolatus Officio, & ardentissimum Fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis Leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum considerantes nihil Deo acceptius, nihil Pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præeuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & ea, qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus; omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali Festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque medici consilio; multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus S. Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est cur Vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate, & servandam esse potissimum unicam Comestionem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes, expresse præscripsimus, & licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita Conscientiam uniuscujusque Vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut Populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis; ne per alia pietatis opera, ut sua cuique Devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta Jejunia decoquere non possunt, per pia opera, orationum suffragia, & eleemosynæ munera redimant. Interim solatium, & levamen non leve mærori nostro a Pastorali vigilantia, & Caritate vestra præstolantes, ac certo Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem cum uberi cœlestium charismatum copia conjunctam in eosdem Populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 30. Mensis Maii 1741. Pontificatus nostri anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS XIV. &c.

IN suprema universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei assertores; sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes, ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ Capita semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare & in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis Litteras ad Fraternitates vestras die XXX. proxime elapsi mensis Maii currentis anni datas, eximium Fraternitatum vestrarum Ze-

Zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte, & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem Paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Jejunio, aliquando legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente, dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera præscripsimus unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes sibi, aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam, ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa valetudinis affectæ ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima aliisque temporibus anni, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticinorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore presentium declaramus, & decimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Litteras singulis utriusque Sexus Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur in sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscri bimus, & præcipimus. Ea propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut Populos vestra curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, Sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam, de observando, sustinendoque Jejunio, purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles, ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium, & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam Populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXII. mensis Augusti millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus nostri Anno secundo.

D. Card. Passioneus.

Et ratio est, quia jejunium est præceptum dividuum includens duo præcepta distincta, unum de unica comestione; alterum de abstinentia a carnibus; unde quamvis in ipso ratione dispensationis cesset obligatio abstinendi a carnibus, non cessat tamen obligatio de unica comestione, quia præceptum Ecclesiæ, quando non potest servari in totum, nihilominus in parte, quæ servari potest, servandum est; *arg. cap. Dilecti 6. de dolo. & contumac.* Et patet a simili, nam qui non potest recitare totum divinum Officium, & potest tamen recitare partem, tenetur ad recitandam partem, quam potest. Hinc Innoc. XI. *die 2. Martii 1679.* merito damnavit sequentem Propositionem 54. in ordine: *Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest tamen aliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Tum quia nedum unica comestio est æque essentialis jejunio, ac abstinentia a carnibus, ut dicunt Henno, Felix Potestas *loc. cit.* & alii passim Doctores; immo magis essentialis, ut probat Hurtad. *loc. cit.* quem sequitur La Croix *loc. cit.* & alii. Sed & insuper ratio formalis jejunii sita est in unica refectione, & non in abstinentia a carnibus, cum certum sit ex Pontificiis Bullis, & Edictis supra laudatis, solvi jejunium, si bina in die fiat refectio, & vice versa non solvi jejunium, si quis post legitimam a Superioribus Ecclesiasticis obtentam dispensationem semel in die tempore Quadragesimæ carnibus vescatur, ut recte probat Graveson *Histor. Ecclesiast. tom. 8. p. 2. colloquio 6.* ubi mordicus, & suo more egregie defendit hanc nostram sententiam. Et de facto non dicitur jejunium illis diebus, in quibus sumuntur plures refectiones, quamvis non manducentur carnes, ut patet in diebus Veneris, & Sabbati, in quibus ob facultatem sumendi plures refectiones non dicitur esse jejunium, sed tantum abstinentia.

Post hæc emanavit alia ejusdem Pontificis Encyclica, in qua monentur Episcopi, ne faciles se præbeant in petendis a Sede Apostolica dispensationibus generalibus a jejunii disciplina pro oppidis, & diœcesibus, sed prius consulendos indicitur medicinæ peritiores, exquirendo ab illis, num morbus sit communis, ita ut nulla ætas libera, & incolumis esse queat, adeoque ad præservationem a morbo multum conducere judicent, si dispensatio a carnibus concedatur, tunc vero illas petant. Hæc aliaque servanda ab Episcopis in re, clarius patebunt legenti ipsam encyclicam, quam ideo hic subnectimus.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

Libentissime quidem amplectimur, quæ nobis offeruntur occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus Dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, erecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ veteri Ecclesiæ instituto ac lege Fidelibus indicitur, supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ *sess. 25. de Reform.* præcepit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. felic. record. a Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod *libro primo Institutionum Nostrarum pro viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur*): in illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitima prius auctoritate interposita Quadragesimæ abstinentiam non observarent, minime inquam solvendos a jejunio, itaut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice vespertina superaddita refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati, Nos rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis, hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur, & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eamdem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerunt, & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constant ex Nostris Apostolicis Litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt: *Non ambigimus*, Alteræ vero: *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ sive aliud jejunium præcipitur, nisi indicta scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ ac mandata vestra litteris Nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contenditis adducere populos vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Litteris, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis ac momenti, quemadmodum Nos opinamur, cum illæ vel ipsius legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plane, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor nuperrime vita functus, longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quæ Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Litteræ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant, ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Et quidem Archiepiscopi litteræ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est, non quidem expeti, ut iis quæstionibus responsum fieret ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset; sed potius ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat. Quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus; Illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus litteris delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Vix

Vix redditis litteris, Archiepiscopus paulo post vitæ cursum absolvit. Itaque non immerito suspicamur, Responsa Nostra quæ Litteris continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis, nonullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem Responsis usi sumus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Litteras Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt. Idem contingit Responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ die octava Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut quæ disciplina vestris in Diœcesibus tenenda sit plane cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellæ

BENEDICTUS PAPA XIV.

SI Fraternitas tua secum reputabit, quot gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur tandiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Litteras, quibus Apostolica auctoritate dissolvendas rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus Nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. *Maii*, & 22. *Augusti*, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem Nostram præsto habet. Quamquam igitur dum prænuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent, nec otium, nec animus Nobis fuerit deffinire quidquid subtili indagatione decuci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula; tamen eximia Paterna caritate complectimur adeo observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus: sic autem se habent.

„ I. Utrum, quæ in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?

„ Respondemus: Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, & non per miscendarum Epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.

„ II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur?

„ Respondemus: Non licere; sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ.

„ III. An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica comestione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant? *Edicimus*, observandam iis esse.

„ IV. Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?

„ Respondemus: Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas. Epulas interdictas, esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticinia.

„ V. An præceptum de utroque Epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur? *Affirmatur* complecti.

„ VI. Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lacticinia?

„ Rescribimus: Nihil in Nostris prænunciatis Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma; quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur præscriptis ibi Legibus.

„ VII. Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?

„ Respondetur; Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum: Illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata Responso expressis: & alterum non permiscendi Epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

„ Habes, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud vos ex Nostris sæpius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ Supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad Oves sana doctrina imbuendas incedere Pastores queant. In istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum nisi e Divi Petri Cathedra acceptum reputantem, qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis est (ideoque ad te plurimum pertinet, qui illustris Archiepiscopi & Inquisitoris geris præcipuum munus), ne in expendendis Apostolicæ Sedis constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat differendi ambigendique modus; sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facile pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur; ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, aperte demonstretur

hærent, & illuc prompte dirigi potest quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de præsenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud Nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sane jejunii fines prætergressi & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari Nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum; In posterum simul præcaventes quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ Nostræ pignus Apostolicam benedictionem peramanter impertiamur. Dat. &c. 8. Julii 1174.

Cum hæc ita se habeant, satis muneri Nostro fecisse videmur, ne illi (quibus licet carnes edere) cum jejunium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus præscribitur, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul & carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium a Nobis deposcunt.

Siquidem advertimus jam multis abhinc annis non solum plures in qualibet Italiæ Urbe vestra auctoritate dissolvi a Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contenditis, ut universam Civitatem, totamque Diœcesim eadem abstinentia liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Diœcesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam Nobis affert sollicitudinem, eo quod deprehendimus certis testimoniis in quibusdam Regionibus Septemtrionis toto Quadragesimæ cursu lactis, & ovorum usum libere permitti, quia per plures annos eamdem facultatem petierint, & ab hac Sede Apostolica consecuti fuerint. Quamobrem illi Populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis, & ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Præterea maxime facienda esse duximus ea verba Trident. Conc. *sessione 25. cap. 18. de Reform. Sicuti publice expedit Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus, & necessitatibus pro communi utilitate satisfiat; sic frequentius legem solvere, exemploque potius, quam certo personarum rerumque delectu petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.*

In Litteris Nostris Apostolicis, quas anno 1741. ad omnes Episcopos Catholicos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus, ea ratione, illisque verbis, quæ rursum hic subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio: Multitudini vero veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscriminatim integræ non nisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali jejunio dispensationem toties quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicuti alibi in more positum esse accepimus, esse postulandam.*

Porro Nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentia immunem declaravimus. In primis Loci Episcopus id postulare a Nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minime permissæ fuerunt, si lactis & ovorum usus satis esse videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur, nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostra auctoritate soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies quatuor temporum, vigilias præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ a Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum. Aliquando etiam indiximus abstinentiam feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas a Nobis tradita lactis, & ovorum usum solum complecteretur. Postremo etiam conditionem semper addimus, ne jejunii Lex unius per diem comestionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes, & pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii Nostri serio perpendimus, haud plane acquiescemus ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo Loci prolata, quam Nos legitimam credimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortasse non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil a ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus. Hærent pariter animo defixa Sancti Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *lib. 3. de consideratione cap. 4. Facitis hoc quia potestis: Sed utrum debeatis, quæstio est, & quomodo.* Attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe Locorum. Non enim alio pacto exerceri potest sollicitudo peculiarium Ecclesiarum, ac Diœcesum, nisi fides habeatur Episcopis a quibus illæ administrantur; sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam fieri possit, geratur, molestum vobis non sit animum iis advertere, quæ subjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio Tertio Prædecessore Nostro *cap. Consilium, de observatione jejuniorum,* inter causas legitimas solvendi abstinentiam a carnibus jejunii tempore, recenseri veram, & existentem reipsa ægritudinem: *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, responde-*

spondemus: Quod cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes, & debes, ut majus periculum in eis evitetur. Idem statuerant multo ante Innocentium tertium, Patres octavi Concilii Toletani *Canon. 9.*, quod anno 653. celebratum fuit: *Quisque absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, seu etiam ætatis impossibilitate diebus Quadragesimæ esum Carnium præsumpserit attentare, non solum erit reus Resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Communione. . . . . Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quam a Sacerdote permissum accipiant*.

Nemo est qui non intelligat hujusmodi causas satis esse, ut aliqui a jejunii legibus, & abstinentia immunes existimentur; non autem ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Diœcesis eodem tempore gravissimo morbo teneri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi eos morbos intelligamus, qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulo post verba faciemus; Quis credat unquam Populum universum alicujus Diœcesis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema senectute confectum?

Neque vero causa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentia Quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si forte pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives ita etiam opulentos, e quibus etiam alii vitæ sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii vero Patrimonio, ac divitiis satis superque abundant; Itaque si emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus suffragatur. Id asserunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam recensuimus *capit. 9. libri tertii Nostrarum institutionum*, quas Bononiæ Typis impressimus.

Illud etiam inane commentum prorsus existimari debet, solvendas esse abstinentia Quadragesimæ Civitates, vel Diœceses, ubi exercitus versantur: eo quod Milites in iis locis permanentes abstinentiæ leges minime observant. Id potius animos Civium inflammare deberet ad jejunium rite, religioseque suscipiendum, ut nempe Milites tanta virtute Temperantiæ permoti, ipsorum exemplum sequantur. Illud solum pro legitima causa in medium proferri potest, copias militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadragesimæ jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summopere augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paulo ante diximus, cum pisces, & Ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterum pro causa solvendæ abstinentiæ non adducantur, nisi forte civibus universis ijdem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem: neque in posterum, herbarum, olei, piscium, & ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Diœcesis ab instituto Quadragesimæ jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod si veras ac legitimas a Nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimum percensebimus, quarum prima ex jure Canonico, altera vero ab ipsa rerum magistra experientia, deprompta est.

Innocentius Tertius, quem superius nominavimus, *eodem cap. Consilium de observatione jejuniorum*, Archiepiscopo Bracarensi postulanti, qua pœna plectendos judicaret illos, qui tempore Quadragesimæ a carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, ita ut plures fame enecarentur? Respondit his verbis: *Cum autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore, quo tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars Populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; Respondemus quod in tali articulo illos non credimus puniendos; Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur*. Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret a Sede Apostolica, tamquam ineptus, ac simplex haberetur. Sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maxime pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magna severitate inquirebantur illi, qui minime paruissent, licet talis causa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur, nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur, uti nos fuse ostendimus *in decima quinta Nostrarum Institutionum libri primi*; sed iis omissis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem a Nobis congeri possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii Tertii, tunc Quadragesimæ abstinentia solvi posse integram Civitatem, vel Diœcesim, cum reipsa non suppetunt ea, sine quibus præceptum Quadragesimæ observari nequit. Itaque si revera in aliquo loco, neque oleum, neque pisces comparari possint, tunc incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte, & ovis utantur; Si hæc autem revera deficiant, tunc carnis, salubris tamen, edendæ facultas concedetur, interposita semper servandi jejunii conditione.

Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret carissimo in Christo Filio nostro Ludovico Gallorum Regi Christianissimo, neque ullus ei præest Episcopus. Præfectus Patrum Societatis Jesu anno 1742. a Nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta a Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum tampore jejuniorum, & Quadragesimæ, dici posset sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi, nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtus incolas, quando coram Deo id expedire judicasset: habitoque responso facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro Causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longe ab insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis quadragesimalibus necessarium,

satium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea regione facile corrumpuntur, aut a vermibus consumuntur. Re subinde mature discussa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis *die* 12. *Aprilis anno* 1742. habita ratione regionis nimis remotæ, a qua quolibet anno impossibilis erat ad S. Sedem Apostolicam recursus; Indulgentes necessitati Fidelium degentium in insulis regionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium in casu veræ, & ineluctabilis necessitatis, & tantum de anno in annum, præfataque vera necessitate durante, & non aliter, nec alio modo, ut possent, & valerent cum Fidelibus populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, ac etiam carnium tempore Quadragesimali, indicta simul cum hujusmodi dispensatione observantia jejunii per unicam comestionem, onerataque prædictorum Præfectorum conscientia, si adamussim juxta præscriptum concessa facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen ut ex una Civitate in aliam,& ex una Provincia in aliam hæc funesta lues promanaret; id contingit ann.1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solum in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus matura jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem, nam ex ipso febres acutissimæ, ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo pectore laborarent. Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut deinde gravissima mala provenerint. Alios quoque morbos hujus generis pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse, Medici scriptores luculenter testantur.

Itaque si Medicinæ professores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti Nobis accidit, cum adhuc Bononiæ versaremur) morbum esse talis naturæ, qualem superius commemoravimus, itaut nulla ætas libera, & incolumis esse queat, & affirment, illis ipsis, qui inter Cives salvi, & integri numerantur, eamdem perniciem imminere; id præterea conferre plurimum ad hujusmodi luem depellendam,aut evitandam, si tum ægrotantes, tum sani, a piscibus, & oleo, & quandoque pariter a lacte, & ovis abstineant, si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, & quæ semper probata, & in posterum probanda videtur, ut nempe Populus, seu Civitas integra a Carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet a consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur. Cavendum pariter, sit quidquid revera senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit, in posterum nulla unquam facultas Civitati, aut Diœcesi carnibus,aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimæ tribuetur: quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere soleant, (qua de re gravissime monendi a Vobis sunt ne suas animas indulgendo nimis aggravent): cum vero pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac solicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere ea quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Auctores Medici Typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui; & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis vero juvare plurimum, si sublatis carnibus, cum indicitur jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur. Demum advertent quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia a vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem, neque plures ob hanc caussam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, & Bononiæ) cujus Sedem adhuc retinemus) cum nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facile a Nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter quam servatis præmissis conditionibus dispensationis instantia ad Nos deferetur, non solum ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, Nosque pariter ea molestia vindicabitis, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecundamus. Postremo vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam benedictionem Vobis, Populisque vestris impertimur. Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatus Nostri Anno quinto.

36 Qui semel fregit jejunium, & eadem die sæpius comedit, si fregit jejunium esu carnium, peccat toties mortaliter, quoties iterum comedit carnes. *Communis*. Si vero fregit sola replicata refectione cum cibis die jejunii permissis, variant Doctores. 37 Castropal. *tract.*25. *p.*2. §.1. *n.*8. Fagundez *præcept.*4. *lib.*1. *cap.*4. *num.*8. & alii ab ipso citati, Diana *par.* 1. *tit.*9. *resol.*41. cum quatuordecim aliis ibi citatis, Mastrius *disp.*14. *Theolog. moral. n.*9. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 10. *de præcept. Eccles. dist.* 2. *quæst.* 2. *num.*20. Felix Potestas *loc. cit. num.*2846. & alii, dicunt, non peccare mortaliter, nisi per secundam comestionem, non vero per tertiam, vel per alias subsequentes. Et ratio istorum est, quia præceptum jejunii non obligat ad impossibile; posita autem secun-

da comestione, impossibile est, ut quis unica refectione contentus sit, adeoque peccatur tantum in secunda comestione, & non in aliis, quia statim ac illa posita, est violatum præceptum jejunii, & amplius non obligat. Medina autem; Maj. Montes. Covarruv. Molan. Silvester, Loth., & alii multi apud La Croix *loc. citat. num.* 1265. valde probabiliter tenent, peccare mortaliter, quoties iterum sumit plenam refectionem, quia per negationem aliarum refectionum adhuc obtineri potest notabilis mortificatio carnis, quæ est finis legis; Vivald. vero, Diana *resolut* 53. Illsung *tom.* 4. *d.* 1. *n.* 43. dicunt, in aliis comestionibus post secundam, ne quidem venialiter peccare. At ipse La Croix *loc. cit.* recte dicit, tenendum esse cum communissima sententia, peccare saltem venialiter; quia est contra finem legis, qui est mortificatio carnis, & non esse plusquam veniale, docet cum aliis probabiliter Lessius *lib.* 4. *c.* 2. *n.* 17. (*a*)

38 Jejunium quamvis frangatur per iteratas veras refectiones, non frangitur tamen per alias sumptiones, non per modum cibi, vel refectionis; sed per modum medicinæ, vel potus. Sic non solum non frangit jejunium sumere ipsas formales medicinas, sed neque universaliter electuaria, seu confecta, cum principaliter non sumantur ut cibi, sed ut medicinæ. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 6. *ad* 3. Item non frangit jejunium, qui ad confortandum stomachum debilem mane sumit offam, frustrum panis, saccarum, & hujusmodi, vel extra tempus refectionis bibit quacumque de causa, (*b*) & addit bolum panis, amygdala, & hujusmodi, quia similia habent potius rationem medicinæ, ne videlicet noceat haustus, quamvis per accidens nutriant, ut observant communiter DD. apud Laym.
39 *l.* 4. *tr.* 8. *cap.* 1. *num.* 7. Sic pariter non frangit jejunium bibere extra tempus refectionis quemcumque purum potum, etiam vinum, cerevisiam, mulsum, etiamsi fiat non præcise ad sedandam sitim, sed etiam aliqualiter ad sedandam famem, & nutriendum. Sic S. Thom. 2. 2. *qu.* 147. *art.* 6. *ad* 2., & alii passim cum Navarr. *c.* 21. *num.* 13. Laym. *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 1 *num.* 7. Castropal. *part.* 2. *§.* 2. *num.* 4. Tambur. *in Decal. lib.* 4. *cap.* 4. *§.* 2. *num.* 4. Diana *par.* 1. *tract.* 9. *resol.* 23. contra S. Antonin. Alens. Richard. Rosell. Silvestr., & alios, & ratio a S. Thoma, & aliis allata est, quia Ecclesia diebus jejunii prohibet solum ea, quæ per se ordinantur ad nutriendum corpus: potus autem quicumque purus per se non ordinatur ad nutriendum corpus, sed potius ad sitim extinguendam, naturam refrigerandam, & cibi concoctionem adjuvandam; & quamvis vinum, cerevisia, mulsum per accidens aliquantulum nutriant, eorum tamen Ecclesia rationem non habuit, adeoque &c.

Jejunium non frangit, & licita est sumptio Caffæi, 40
Thæi, Salviati, & Cocholati in die jejunii, quando illa sumuntur medicinaliter ad curandam infirmita-
tem realem; *Communis*. Si tamen sumantur non me- 41
dicinaliter, variant Doctores, & maxime de Cocholato, quod jejunium non frangere absque ulla limitatione tenent Hurtadus, Lopez, & plures alii apud Tambur. *tom.* 1. *pag.* 135. Leandr. *de præcep. Eccles. tract.* 5. *disput.* 5. Dianam *part.* 11. *tract.* 6. *resol.* 53. Idem tenet Henriq. *verb. Jejunium*, referens Urbanum VIII. oblatis ingredientibus, & in ejus conspectu confecto cocholato, de illo gustato dixisse esse, & manere potum. Idem etiam, ut testantur plures Doctores apud Illsung *t.* 4. *d.* 1. *num.* 39. responderunt Gregor. XIII. S. Pius V. & Paulus V. Ipsis accedit consuetudo, & timoratorum, doctorumque virorum Religiosorum usus sine scrupulo. E contra plurimi alii cum Castropal. *loc. cit. part.* 2. *§.* 1. Boudeuvio *part.* 2. *quæst.* 17. *in Ventilabro Medico Theologico*, Tambur. *loc. cit.* consideratis ingredientibus, & vi nutritiva illius, docent frangere jejunium; Probabilior tamen, & securior sententia cum Leandro *de præceptis Ecclesiast. tract.* 5. *disp.* 5. Diana *part.* 11. *tract.* 6. *resolut.* 53. Felice Potest. *loc. citat. num.* 2877. Remigio, Escobar, & aliis, apud ipsos docet, cocholatum non frangere jejunium, si id, quod est cibi, misceatur aquæ in minori quantitate; ita ut superabundet aqua, quia tunc cum bibatur tenue, habet rationem potus, & potus ab Ecclesia non prohibetur; Si vero id, quod est cibi, misceatur aquæ in majori quantitate, ita ut superabundet cibus, tunc

Notæ Romani Theologi.

(*a*) R. P. Paulus Gabriel Antoine tractat. de Virtut. Moralibus, Append. quæst. 5. proponit: An toties quis peccet mortaliter, quoties die jejunii sumit refectionem iteratam: Et respondet Non pauci affirmant. Quia juxta omnes toties quis peccat, quoties carnes comedit, quia præceptum abstinendi a carnibus est negativum. At præceptum abstinendi a pluribus refectionibus est etiam negativum: nam non præcipit unam refectionem, sed præcise plures refectiones prohibet. Ergo sicut peccatur per quasvis comestiones carnium, ita & per quamlibet, & singulas refectiones ultra unam. Præcepta enim negativa violantur non solum per primum, & secundum actum, sed etiam per quoscumque alios sequentes. Videsis, & rationes alias, ab Auctore expositas, quæ potiores videntur rationibus Auctorum id negantium.

(*b*) Non est probata Theologis gravioribus Ferraris assertio, quæ putat jejunii legem non violare, *qui extra tempus refectionis bibat quacumque de causa*: Nam si in fraudem legis jejunii bibat, & quidem frequenter, hoc est, si bibat non per modum potus, sive ad extinguendam sitim, & faciliorem digestionem procurandam, sed ad sensum famis eludendum, & ad nutritionem habendam, quæ ventris famem propulset, tunc contra legem jejunii agere, eamque violare videtur. *Legem enim violat, qui in fraudem legis aliquid facit*, ut ait S. Thom. *in* IV. *dist.* XV. *quæst.* III. *art.* 4. *ad dub.* 1. *num.* 17. de eo loquens, *qui potat extra horam unicæ comestionis, qui non dicitur bis manducare, & propter hoc nec statutum Ecclesiæ frangit, nisi in fraudem faciat: quia legem violat, qui in fraudem legis aliquid facit*. Itaque non adeo certum est, legem jejunii non infringere, qui extra comestionem quacumque de causa bibat, ut Auctor pronunciat.

tunc dicit frangere jejunium, quia cum tunc coquatur instar densæ pultis, habet rationem cibi, & sic videtur ab Ecclesia prohibita ejus sumptio, eo vel maxime, quod in eo casu valde opponitur fini præcepti Jejunii, qui est maceratio carnis, cum cocholatum similiter sumptum sit præ ceteris cibis nutritivum, & elevativum spirituum vitalium, ut experientia patet. * Hinc etiam Benedictus XIV. *Institution. Ecclesiast.* 15. §. 10. potum cocholati die jejunii tolerat; vix tamen admittit majorem quantitatem usitata; nec omnino tolerat sæpius eadem die iterare. *

42 Collatio, seu refectiuncula vespertina etiam ad
43 nutritionem sumpta, est licita; *Communis*. Pro qualitate tamen ciborum in hac vespertina refectiuncula sumendorum varia varii sentiunt Doctores. Aliqui enim volunt, talem refectiunculam sumendam esse in modico pane, & fructibus, seu herbis, & non in cibis proprie dictis, ut sunt omnes pisces cocti, ova, lacticinia, legumina cocta, aliique cibi substantiales. Alii concedunt modicum casei, butyri, lactis, pultis amygdalinæ, & hujusmodi. Alii permittunt panem coctum cum amygdalis, seu coctum in aqua, aut alio liquore una simul cum sale. Alii dicunt licere comedere parvos pisces. Alii concedunt omnis generis cibos, quorum comestio licita est in prandio die jejunii, modo servetur quantitas. Alii permittunt jusculа cocta ex cibis illis, qui liciti sunt in collatione, v. g. ex vino, vel cerevisia, pane, herbis, fructibus, oleo, vel butyro condita. Alii docent in collatiuncula non esse attendendam qualitatem ciborum, sed quantitatem tantum, adeo ut ex omnibus cibis, qui die jejunii licite possunt sumi in prandio, etiam piscibus, leguminibus, placentis, ovis, lacticiniis &c. in modica quantitate liceat sumi etiam in vespertina refectiuncula, seu collatione; Sic Cajetan. *verb. Jejunium cap.* 1. *in fine*, Marcand. *Tribunal. par.* 2. *tract.* 12. *tit.* 13. *quæst.* 3. *dub.* 1., & aliis citatis Bonac. *de legibus disp. ultim. punct.* 3. *quæst.* 1. quam sententiam omnino probabilem, & tutam esse dicit Sporer. *loc. cit. num.* 32. Unde in tanta varietate opinionum, salvo meliori judicio, dicerem ego servandam esse consuetudinem, & praxim, quam in qualibet Regione, & Provincia sequuntur Timorati. Et ratio est, quia, cum collatio, seu refectiuncula vespertina non sit ab Ecclesia universali instituta, sed tantum a particularibus paulatim introducta, & tandem a S. Sede tolerata, eo modo sumi debet, quo fuit in singulis Provinciis introducta, & a Timoratis recepta; Vide Sporer. *loc. cit. a n.* 19. *ad* 32. La Croix *lib.* 3. *p.* 2. *a n.* 1297. *ad* 1303. ubi multa ad rem.

44 Sic etiam pro quantitate ciborum in hac vespertina refectiuncula, seu collatione sumendorum, varii varia sentiunt. Aliqui enim concedunt solum tres uncias. Alii quatuor. Alii sex. Alii octo. Alii rectius docent, non posse unam generalem pro omnibus quantitatem secundum pondus, & mensuram determinari, sed variam esse posse pro varietate personarum, & ætatis, complexionis, occupationis, item regionis calidoris, vel frigidioris; & equidem verissimum est; sine dubio enim plus indiget, & sumere potest homo provectæ ætatis, quam alius ætatis consistentis, homo pluribus occupationibus, vel laboribus exercitatus, aut continuis studiis deditus, aliisque negotiis fatigantibus caput, quam omnimode vacans; in primis enim spiritus magis deficiunt; item plus indiget, & sumere potest degens in regionibus frigidioribus, quam in calidioribus. Ut autem aliqualis recta re- 45
gula assignetur pro omnibus, varii dicunt probabilius modicam, & licitam sine scrupulo quantitatem pro collatione, seu refectiuncula vespertina censeri quartam, vel quintam partem cœnæ ordinariæ, quam quis alias spectata sua persona, ætate, conditione, occupatione, fatigatione, regione, ordinarie ad sufficientiam naturæ sumere solet. Regin. *tom.* 2. *lib.* 4. *num.* 185. Layman *loc. cit. nu.* 9. Busemb *lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *dub.* 1. La Croix *ibid. num.* 1299. Sporer. *loc. loc. num.* 26. Filliuc. *tract.* 2. *part.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 7. *num.* 33. dicens ita decisum fuisse in celebri Academia Theologorum, qui omnes in quartam partem consenserunt. Idem probat Escob. *E.* 12. *cap.* 3. *num.* 61., & alii. Et ratio est, quia etiam in aliis præceptis, ut auditione Missæ, recitatione Horarum, & hujusmodi, semper quarta pars censetur modica, & non notabilis (nisi totum esset valde notabile magnum (unde cum homo pro cœna ordinaria non ita magnam quantitatem comedere soleat, merito quarta, vel quinta pars cœnæ ordinariæ censeri potest quantitas modica, quam quis pro collatione, seu refectiuncula vespertina licite sumere potest. Verum salva omni debita reverentia, ultra quod allata ratio etiam in quartam partem prandii detorqueri posset, licet quarta pars cœnæ respectu cœnæ, aut prandii respectu prandii, dici possit modica; non tamen respectu collatiunculæ, & jejunii, quemadmodum perpendenti fit palam: unde arbitror esse dicendum, quatuor, vel quinque uncias pro refectiuncula esse quantitatem servandam, nisi circumstantiæ superius recensitæ, vel consimiles aliter expostulent legitime: atque reminiscantur laxi, jejunium ad carnis passionumque mortificationem, peccatorum expiationem, & temporis acceptabilis salutem consequendam institutum esse, & nec tantillum prioribus Ecclesiæ temporibus fuisse in usu pro refectiuncula. Accedit nunc quoad supradicta, attendendam esse Apostolicam decisionem Benedict. XIV. qui ad 2. dubium: *An quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur? Respondit non licere, sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ*, ut patet in sua Encyclica Epistola data *sub die* 8. *Julii* 1744., & ad litteram adducta *sub num.* 35. Atque ad rem debent hic opportune observari, quæ novissime adduxit D. Alphonsus de Ligorio in sua *Theologia Morali lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 3. *de Præceptis Ecclesiæ dub.* 1. *sub num.* 1027. ibi: Hic notandum, quod nuper per quemdam Confessarium supplicatus fuit SS. Pontifex Benedictus XIV. ut explicaret, an revera liceret in serotina collatiuncula parum casei sumere, iis, qui in Quadragesima, & Vigiliis sunt dispensati ad lacticinia? Pontifex supplicationem transmisit ad S. Pœnitentiariam, quæ sic rescripsit: *Sacra Pœnitentiaria optime conscia mentis Sanctitatis Suæ, ex speciali auctoritate ejusdem respondet, non licere*: rationem afferens, quod illud *jejunantes* expressum in Bulla *Libentissime*, præfati Pon-

Pontificis Benedicti XIV. (ubi dictum fuit, dispensatos ad carnes, vel ad lacticinia, *opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ*) intelligitur de rigorose jejunantibus quadragesimali jejunio, in quo tam carnes, quam ova, & lacticinia vetantur.

Deinde dubium subortum fuit, an S. Pœnitentiaria illud: *optimæ conscia mentis &c.* dixerit ex sua interpretatione, vel ex proprio oraculo Pontificis? Idcirco idem Confessarius iterum Papam supplicavit ut ipsemet mentem suam explicaret. Venit Responsum, (quod ego ipse authenticum observavi, & nunc apud me est) in quo sic dicitur: *Sacra Pœnitentiaria de mandato SS. Domini, qui suis ipsis oculis retroscriptam Epistolam dignatus est legere, respondet, vera esse, & pro veris habenda, quæ constat ab eadem Pœnitentiaria fuisse rescripta. Datum Romæ in Pœn. die* 23. *Julii* 1756. Sic ille expresse ad litteram.

46 Tempus ordinarium sumendæ collationis, seu refectiunculæ vespertinæ sine dubio est vespertinum, unde qui absque omni causa pro mero suo libitu illud commutat, sumendo mane collationem, & vespere prandium, seu cœnam, peccat saltem venialiter, quia pervertit receptam consuetudinem, & universalem uniformitatem Ecclesiæ; *Communis* cum Layman *lib.*4. *tract.*8. *cap.*11. *num.*10. Si vero aliqua juxta causa interveniat, v. g. copia negotiorum non permittentium sumptionem prandii in meridie, vel periculum infirmitatis, occasio itineris, & hujusmodi, nullimode peccat; Rursus *communis* cum Marchant. *Tribunal. part.*2. *tract.*2. *tit.*3. *quæst.*3. *dub.*3. ubi sic præcise dicit: Ratio mihi clara est, quia si Mater Ecclesia cum comedente in meridie dispensat, ut collatiunculam vespere sumat ad confortationem, ne deficiat, in hoc condescendes humanæ infirmitati; potior sane dispensationis ratio est in eo, qui ut in die iter agat, aliudve negotium commode exerceat, ad vesperam usque suam cœnam transfert, & mane collatiunculam sumit; & in eo est majus periculum deficientiæ. Ubi igitur eadem ratio militat, idem omnino secura conscientia concludi existimo. Et hæc praxis communi usu timoratorum in dies confirmatur.

47 *Hactenus ille*; Immo Reginald. *lib.* 4. *num.* 186. Mastrius *in Theolog. Moral. disp.*12. *num.*8. J. Sanch. *disp.* 53. *num.*1. Tambur. *loc. cit. §.* 3. *num.*10. Sanchez *dub.* 27. Azorius, & quidam alii probabile esse censent, talem nec venialiter peccare, quamvis sine speciali causa differat prandium ad noctem, dummodo sumat refectiunculam hora consueta prandii, & non prius, nisi adsit alia justa causa. Et ratio istorum est, quia, dicunt ipsi, talis modus jejunandi, neque ex toto, neque ex parte solvit substantiam jejunii. Quinimmo talis modus jejunandi magis conducit ad finem jejunii; qui est mortificatio carnis, unde & olim in Ecclesia primitiva refectio sumebatur ad vesperam in Quadragesima, & ad horam nonam, quæ est tertia post meridiem in aliis jejuniis, ut patet ex adductis sacris Canonibus, & Patribus *sub num.*15.

48 Tempus ordinarium comestionis, seu prandii in die jejunii, scilicet horam sextam proximam meridiei notabiliter, v. g. per unam, vel alteram horam anticipare absque justa causa, volunt varii graves Auctores esse peccatum mortale, quia notabili anticipatione refectionis ante horam determinatam notabiliter violatur jejunium; *argum. cap. Solent.* 47. *dist.* 1. *de consecr.* ubi olim præveniens reficiendo horam vespertinam in Quadragesima non censebatur jejunare, ibi: *Qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur Officium*; Sic Navarr. *in Manual. c.* 21. *num.*27. Marchant. *in Tribunal. par.* 2. *tr.* 12. *tit.* 3. *q.* 2. Covarruv. Paludan. Cajetan. Sancius, & alii. Communior tamen, & probabilior sententia tenet, non esse peccatum mortale; sed veniale tantum, etiam notabiliter, & sine justa causa prævenire dictam horam refectionis, seu prandii. Et ratio est, quia sic non violatur substantia præcepti jejunii, sed solum circumstantia quædam accidentalis, & secundario requisita ad jejunium Ecclesiasticum; Sic Innoc. Angel. Tolet. Medina, & alii cum Lessio *lib.*4. *de justit. & jur. c.*2. *num.*13. Layman *loc. cit. n.*10. *& seq.*, Sporer *loc. cit. num.*23. Filliuc. *loc. cit. num.* 70. 71. 72. & plurimis citatis Diana *par.* 1. *tract.* 9. *resol.* 33. Reiffenst. *Theol. mor. loc. cit. num.*33. Busembau, & La Croix *loc. cit. n.*1278., & alii passim. Si autem aliqua justa causa subsit, ut si iter sit ineundum, si Hospites dimittendi, si Concio habenda, lectio frequentanda, aliudve negotium in meridie, & hujusmodi, nullum erit peccatum ne quidem veniale; *Communis*. Sicuti nullum est peccatum in privilegiatis, ut in Religiosis, qui per Privilegium, etiam sine causa possunt una hora anticipare; La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1271. Tamburin *cap.* 4. *§.* 4. *n.*3. Stephan *to.* 1. *d.* 5. *n.* 121., & alii passim. 49 50

Prandium, seu refectionem interrumpere, vel dividere in die jejunii sine justa causa non licet; *Communis*. Justa tamen interveniente causa, ut paupertas, officium, negotium, licet; *Communis*. Si enim interveniat *paupertas*, qualis est eorum, qui ostiatim mendicant, & omnium aliorum, qui non habent, quo unica refectione sufficienter reficiantur utique poterunt isti refectionem suam interrumpere cum intentione continuandi, ubi novam eleemosynam invenerint, & novum cibum habuerint. Sic si interveniat *officium*, quale est eorum, qui tempore prandii ministrant, vel legunt ad mensam, isti possunt sumere cibum etiam in magna quantitate, per horam circiter ante prandium suum, & postea hoc complere expleto suo servitio, & officio. Item si interveniat *negotium*, quale est eorum mercatorum, qui refectione, seu cœna nondum finita ob occurrentes emptores, alias apud se non empturos, discedere coguntur a mensa nondum plene & sufficienter saturati; isti enim, confecto negotio, reverti possunt ad eam refectionem finiendam præsertim intra modicum tempus, v. g. unius horæ; censetur enim moraliter una refectio propter intentionem; *Communis*. 51 52

Sic non peccat, qui inter prandendum garrit, nugatur, nova nuntia legit, & hujusmodi, si tempus refectionis non excedit duas horas, quia ordinarie tantum temporis conceditur refectioni sumendæ, nec censentur tunc partes moraliter dividi. Item si quis finierit prandium, & plicarit mappulam, cum proposito nihil amplius comedendi, seu surrexerit e mensa etiam gratiis actis, potest intra quadrantem circi- 53 54

circiter, mutata voluntate, iterum assidere, & comedere, quia moraliter censebitur una comestio.
55 Item, qui mensam relinquit in uno loco intendens absolvere in alio, ubi expectatur, non peccat saltem graviter, dummodo prandium non excedat duas horas, nec intervallum quadrantem circiter, quia diversitas locorum non videtur hic ad rem facere, præsertim ubi id requirit honestas. Prandium
56 protrahi potest licite ad duas horas, non autem ultra; Tamburin. *lib.* 4. *c.* 4. *§.* 2. *num.* 15. La Croix *loc. cit. n.* 1283. Fagundez, & alii passim.
57 Qui mane culpabiliter sumpsit jentaculum æquivalens refectioni, tenetur illo die abstinere a refectione. Et si jentaculum sumptum modicum fuerit, tenetur abstinere a collatione; Sanch. *in Consil. lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 2. *n.* 8. La Croix *loc. cit. n.* 1286. Castropal. *tom.* 25. *part.* 2. *§.* 3. *num.* 5. & alii passim. Et ratio est, quia, etsi jejunium factum sit ipsi impossibile quoad circumstantiam temporis, potest tamen servari quoad alia, & ideo, si iterum comedat, quasi
58 nihil mane sumpsisset, incurrit novum peccatum. Qui inculpabiliter per inadvertentiam sumpsit mane jentaculum sufficiens ad prandium, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem, quia habuit unam plenam refectionem, & æque nutritus est, sive sciens, sive nesciens jentaverit; Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *num.* 14. La Croix *loc. cit. num.* 1285. Less. *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 3. *num.* 18. & 19. Diana Castropal. & alii plures contra Paludan. Vivald. Fagund. & alios, volentes posse illum adhuc prandere, quia, cum sit factum ex igno-
59 rantia jejunii non computatur pro prandio. Qui iter facturus mane prandet, & postea rebus mutatis iter non agit, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem; Sic Doctores citati *numero anteced.* propter eandem rationem, contra J. Sanch. *disp.* 53. *num.* 1. & 6. & alios volentes posse illum iterum prandere, ac si nihil sumpsisset.
60 Qui post prandium sumpsit aliquid cibi, tanto minus debet postea sumere in refectiuncula vespertina; Et si quasi ad tempus ipsius refectiunculæ vespertinæ sumpsit cibum æquivalentem ad collationem, debet illo die omnino ab ipsa abstinere, quia prior comestio censetur fuisse collatio; *Communis*.
61 Qui frangit jejunium multiplici præcepto ex eodem motivo imperatum, unicum tantum specie, & numero peccatum committit. Unde quia Ecclesia ex eodem motivo formali Temperantiæ præcipit jejunium in Quadragesima, in quatuor temporibus, & in Vigiliis, si Vigilia, v. g. S. Mathiæ occurrat in Quadragesima, & quatuor Temporibus; quamvis tria sint Ecclesiastica præcepta jejunii pro eadem die ejus tamen transgressio non erit nisi unicum specie, & numero mortale peccatum, gravius tamen, adeoque ea circumstantia non erit necessaria in Confessione exprimenda; *Sic Communis Doctorum*. & ratio est, quia licet tali die sit obligatio jejunandi ex tribus præceptis, illa tamen tria præcepta sunt tantum materialiter diversa, sed formaliter unum tantum, cum omnia respiciant eandem Virtutem Temperantiæ, & obligent ad jejunium ex eodem motivo Virtutis Temperantiæ. Peccata autem non multiplicantur numero ex multiplicitate præceptorum, quando respiciunt eamdem Virtutem, sed solum, quando respiciunt diversam Virtutem, & diversum finem. Et sic in simili, qui non audit Missam in Festo de præcepto, occurrente in Dominica, non committit nisi unum mortale peccatum. Et sic Religiosus professus, ac simul in Sacris constitutus non committit duplex peccatum propter duplex Votum violatum nempe Votum Castitatis Religiosæ, & Votum Castitatis Sacro Ordini annexum, cum talia Vota non sint distinctæ speciei, & sic de aliis consimilibus, ut patet ex dictis in titulo de peccatis.

Idem propter eamdem rationem probabilius est dicendum de Franciscanis non jejunantibus feria sexta Quatuor Temporum cadente in Vigilia, & Quadragesima; quia jejunium feriæ sextæ in Regula eodem plane fine & motivo Temperantiæ præcipitur Franciscanis, quo ab Ecclesia præcipitur omnibus fidelibus, adeoque licet Franciscani non jejunantes tali die quatuor transgrediantur præcepta, non committunt tamen nisi unicum specie, & numero peccatum, quamvis gravius; Sic contra Vasquez, Navarrum, Gonettum, & quosdam alios tenent expresse Marchant. *Tribun. part.* 1. *tractat.* 3. *titul.* 3. *quæst.* 4. Sporer *tom.* 1. *Append. ad tertium præceptum Decalog. sect.* 4. *num.* 44. Henno *tom.* 1. *tract.* 1. *disput.* 1. *quæst.* 11. *conclus.* 1. cum Herincx ibi citato, & probabilius Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *cap.* 6. *num.* 3744. & alii. Nec valet cum adversariis dicere quod Franciscani voveant Regulam, & consequenter jejunium feriæ sextæ in eadem Regula contentum, adeoque peccent etiam in tali casu contra Religionem, eo quod violent Votum. Non valet, inquam, quia licet Franciscani voveant servare Regulam, dicendo in actu Professionis: *Voveo, & promitto . . . . . . servare Regulam Fratrum Minorum &c.* non tamen vovent omnia contenta in Regula servare tamquam vota, sed eo modo, quo in Regula proponuntur. At vero non omnia contenta in Regula proponuntur servanda ut Vota, sed aliqua quidem ut vota, nempe tria essentialia. *Vivendo in Obedientia, sine proprio, & in Castitate*; alia ut nuda præcepta, inter quæ est etiam præceptum jejunii feriæ sextæ, & utriusque Quadragesimæ, & alia ut consilia tantum; Et ratio est, quia si vovendo servare Regulam voverent servare tamquam vota omnia contenta in Regula, tenerentur ex Voto servare nedum præcepta, sed etiam consilia contenta in Regula, quod nullimode est dicendum, cum ne unus quidem Franciscanus hanc obligationem agnoscat; Tum quia, si Franciscani ex quo voveant servare Regulam, sub duplici peccato tenerentur jejunare feria 6. etiam sub duplici peccato, nempe ratione præcepti, & ratione voti, tenerentur ad omnia omnino Regulæ præcepta, sicque melius esset, ut advertit Herincx allegatus, & sequutus ab Henno *loco citat.* ut omnia contenta in Regula essent mere Vota, & non præcepta, quia tunc Franciscani aliquid transgrediendo non committerent nisi unicum peccatum; tum quia Summi Pontifices, qui Franciscanorum Regulam accurate examinarunt, declararunt in ipsa contineri solum 25. præcepta obligantia, & nunquam de hac duplici illius obligatione mentionem fecerunt. Unde non videtur imponenda cum sit valde grave onus sine sufficienti fundamento ut recte advertit Henno *loc. cit.* Notari tamen debet quod

quod dum dicitur, cadente Feria sexta Quatuor Temporum in Vigilia, & Quadragesima Franciscani non jejunantes tali die, quatuor transgrediantur præcepta, id intelligitur de Fratribus Minoribus, qui annum vigesimumprimum excesserunt, non autem de iis, qui hujusmodi annum nondum expleverunt; quia licet Fratres Minores a Regula obligentur ad jejunia Feriæ sextæ, & Quadragesimæ, (ut etiam a Festo Omnium SS. usque ad Nativitatem Domini) tamen non obligantur vi Regulæ ad jejunia Vigiliarum, & Quatuor Temporum; eo quia Regula de iis non loquitur, sicut patet capit. 3. ejusdem Regulæ; Unde minores ætate 21. annorum contra unum duntaxat Regulæ præceptum, scilicet Feriæ sextæ, vel Quadragesimæ, ut a Regula imposita in dicto casu facerent non jejunando. Diximus Feriæ sextæ, vel Quadragesimæ, eo quia tali tempore Feria sexta, & Quadragesima prout sunt a Regula pro uno eodemque præcepto confunduntur, sicut consideranti est obvium; & ideo dictum est supra, quod quatuor transgrediantur præcepta; alias debuisset dici quinque transgredi præcepta.

63 Aliter autem esset dicendum de eo, qui violavit statuto die jejunium ab Ecclesia præceptum, a Superiore ex obedientia sibi mandatum, a Confessario sibi pro pœnitentia Sacramentali impositum, & ad quod se ex speciali voto obligavit: Tunc enim concurrerent quatuor quasi leges formaliter diversæ respicientes diversos fines, & virtutes, adeoque per unam physice dicti jejunii violationem contraheret quatuor specie diversas malitias in Confessione explicandas, dicendo, violavi jejunium ad quod graviter obligabar ratione præcepti Ecclesiæ ex motivo temperantiæ, ratione mandati Superioris ex motivo obedientiæ, ratione impositionis Confessarii, ex motivo pœnitentiæ, & ratione specialis voti ex motivo Religionis; Sic Sporer *loc. cit. num.* 44. La Croix *lib.* 5. *n.* 135. & alii.

64 Qui violat jejunium uno die per comestionem carnium, & altero per comestionem lacticiniorum, aut ovorum, peccat duplici specie distincto peccato, adeoque in Confessione utraque prout est violatio est distincte explicanda, quia violatio jejunii per comestionem carnium distinguitur specie a violatione per comestionem lacticiniorum, aut ovorum. Item qui frangit jejunium uno die per comestionem carnium, & altero per multiplicem comestionem in piscibus, peccat duplici specie peccati, adeoque non sufficit dicere in Confessione *duobus diebus violavi jejunium*, sed debet dicere, quod uno die violavit per comestionem carnis, & altero per multiplicem comestionem in piscibus, Violatio enim per comestionem carnis distinguitur specie a violatione per multiplicem comestionem; *Communis*.

65 Qui unico voluntatis actu deliberate statuit non jejunare per totam Quadragesimam, seu singulis diebus Quadragesimæ, non committit tot numero peccata quot sunt dies Quadragesimæ, sed unum tantum numero, gravius tamen, & sufficit quod in Confessione dicat: *habui deliberatam voluntatem frangendi jejunium per totam Quadragesimam*. Et ratio est, quia hujusmodi distinctio numerica objectorum nempe omnium dierum Quadragesimæ est tantum materialis, cum actus hic, aut intentio frangendi jejunium singulis diebus Quadragesimæ respiciat omnino illa jejunia per modum unius solius objecti formalis, totalis, & adæquati. Quamvis cæteroquin singula illa objecta possent dare illi actui, seu illi intentioni deliberatæ completam malitiam, tamen ut conjunguntur, atque ab actu seu intentione respiciuntur per modum unius, conferunt actui, seu intentioni simul unam solam malitiam, graviorem tamen. Si autem postea dictam deliberatam voluntatem executioni mandaret, tot committeret peccata numero distincta fractionis jejunii, quot violaret dies jejunales. Et ratio est, quia obligatio jejunii fertur super totam Quadragesimam, & singulos dies divisim, adeo ut jejunium cujuslibet diei sit in distincto per se præcepto, adeoque quot jejunalibus diebus non jejunaret, tot committeret numero distincta peccata mortalia ob multiplicatam omissionem externam præcepti jejunii. *Communis*.

Qui statuta die non jejunavit, sive inculpabiliter, 66
sive culpabiliter, non tenetur postea jejunare alio die sequenti. Et ratio est, quia cum jejunium sit statutæ diei alligatum, semel ac violatum est tali die, amplius servari non potest, nec consequenter debet: Censetur enim statuta talis dies ad finiendam obligationem, adeoque fracto tali die jejunio, cessat jejunandi obligatio. Aliter autem esset dicendum, si dies esset statuta ad implendum Votum, seu pœnitentiam Sacramentalem, & ad non differendam obligationem, ut si quis vovisset jejunare feria sexta, & Sabbato unius hebdomadæ, seu id ei fuisset pro pœnitentia Sacramentali impositum; tunc enim cum dies sit solum statuta ad non differendam obligationem Voti, seu pœnitentiæ Sacramentalis, si jejunium statutis diebus violetur, aliis similibus diebus alterius hebdomadæ erit servandum. *Communis*: Unde sequitur ex dictis, quod si quis vovisset ex devotione jejunium uno integro determinato anno V. Gr. toto anno Jubilæi, & prætermitteret aliqua jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, non teneretur ea altero anno supplere propter rationem nuper assignatam; at si vovisset jejunium pro uno integro anno, non intelligendo determinate annum A, vel B sed intelligendo tantum tot jejunia quot sunt dies in anno, prætermittendo aliqua jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, teneretur ea supplere propter rationem oppositam item assignatam: verumtamen non teneretur supplere dies Dominicos ob dicta num. 20. & 22. nisi vovens ad id expresse intellexisset se obligare. Item si quis vovisset jejunium v. g. quolibet die Sabbati ob devotionem B. M. V. quoties pro tali die jejunii impedimentum occurrat, non tenetur prævenire, seu anticipate jejunare; siquidem vovens ad illam determinatam diem se obligavit, jejuniumque alligavit; At si vovisset jejunium pro aliquo tempore determinato solum ex intentione ne ultra illud tempus differatur jejunium, poterit anticipate jejunio satisfacere; eo quia intentio fuit ne ultro differatur; non vero ne citius onus adimpleatur, immo tenetur prævenire, seu anticipate satisfacere, si quandoque prævideat superveniens impedimentum, eo quia votum fuit, ut diximus, ad non, & ultro differendam, non vero ad finiendam jejunii obligationem; ac id sive culpa-

pabiliter, sive inculpabiliter non præstando, adhuc teneretur supplere postea ob eandem rationem, ut jam constat supra. Vide etiam num. 22.

67 Peccant mortaliter non solum ipsi, qui jejunium frangunt, sed etiam qui ad frangendum jejunium aliis proxime cooperantur, inducunt, aut cum possint, & debeant, non impediunt, ut Patres, & Matres familiæ, Domini, Superiores, & hujusmodi die jejunii suis Domesticis cœnam, vel carnes sine legitima causa excusante ministrantes. Item Caupones, seu Tabernarii in locis Catholicis carnes, vel cœnam ministrantes iis, quos sciunt a jejunio non excusari, & quando sine suo gravi incommodo, & spe fructus recusare possent. *Communis.* Regula enim generalis est, quod non solum peccant, qui præceptum transgrediuntur, sed etiam qui causa sunt, ut illud absque legitima causa alii transgrediantur.

68 Jejunium ex voto, vel præcepto majoris est meriti, quam ex mera electione vel consilio; eo quia hoc habet meritum solius temperantiæ, ex voto autem habet etiam meritum Religionis, & ex præcepto etiam meritum obedientiæ; & licet votum, atque præceptum necessitatem inducant, non quidem coactionis sed obligationis erga Deum, hæc tamen plenam executionis libertatem linquit incolumen, ut est manifestum.

69 Jejuniorum observantia Episcoporum vigilantiæ potissimum a Concilio Tridentino commendata fuit. Benedictus XIV. *tom. 1. Constitut. 130. incip. Liben-*
70 *tissime* §. 1. Jejunii diebus unica comestio servari debet ab iis etiam, quibus ob peculiares causas permittitur esus carnium, ovorum, & lacticiniorum. Idem Constitut. 19. incip. *Non ambigimus* §. 4., &
71 Constitut. 99. incip. *Si Fraternitas* §. 1. Ampla, sive dispensatio fuerit personalis, sive generalis pro integra Civitate, aut Loco, sive Universitate. Idem Constitut. 27. incip. *In Suprema.*
72 Jejunii diebus epulæ licitæ cum vetitis non sunt apponendæ, non obstante dispensatione super qualitate ciborum. Idem cit. Constitut. *Non ambigimus*
73 §. 4. & cit. Constitut. *Si Fraternitas* §. 1. In vespertina refectiuncula carnes non sunt apponendæ. Idem
74 cit. Constitut. *Si Fraternitas*, §. 1. Horæ etiam jejunantibus præscriptæ servari debent. Idem *ibid.*
75 Quæstiones de jejunio cum esu carnium jungendo Pontificis lege dirimuntur in cit. Constitut. *Libentis-*
76 *sime* §. 3. Aliæ quæstiones deinde exortæ solvuntur per organum Pœnitentiariæ Apostolicæ. Idem *ibid.* §. 5. Aliæ vero per Litteras in forma Brevis solutæ
77 fuerunt. Idem *ibid.* §. 6. Constitutiones de jejunio editæ, quomodo intelligendæ; interrogatus Pontifex ipse in Constitutione 55. incipiente. *Cognovimus*, sic præcise respondit: *Respondemus igitur postulato tuo, Nos in iisdem Litteris definiendum non suscepisse an qui Ecclesiastica auctoritate ab jejunio excusantur non solum vetitis cibis uti, sed jussæ pariter vespertinæ abstinentiæ fines egredi queant; Præcipimus autem Episcopis, eorumque delegatis, ut nemini vescendi carnibus, aliisque cibis vetitis veniam tribuant, nisi sub gravi, imperata simul unicæ comestionis norma, ita universale illud præceptum pro tua spectatissima vigilantia Gregi tuo indicendum jubeto. Sic expresse respondit* Archiepiscopo Valentiæ die 12. Maii 1742, in cit. Constitut. *Cognovimus*. Ubi, ut vides, quæstionem in abstracto definire non intendit, sed præscribere Legem concedendæ dispensationis.

Jejunii leges æque observandæ sunt tempore 78
Quadragesimæ, ac cæteris jejunii diebus per annum Idem cit. Constitut. *Si Fraternitas*. §. 1. Jejunii Le- 79
ges servandæ sunt, non obstante dispensatione quoad qualitatem ciborum, in vim Bullæ Cruciatæ. Idem Constitut. 88. incip. *Quoniam*, §. 6. Jejunii dispensa- 80
tio per alia opera pia compensari debet. Idem cit. Constit. *Non ambigimus*. Vide supra, ubi allata est dicta Constitutio una cum aliis.

Jejunii Ecclesiastici leges, nec non naturalis ante 81
sumptionem Eucharistiæ, sunt a Græcis servandæ. Idem Constitut. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §. 6. Jejunia, & vigilias Ecclesiæ Latinæ observare non tenen- 82
tur Italo Græci servantes jejunia Orientalis Ecclesiæ. Idem *ibid.* §. 9. Jejunia Ecclesiæ Græcæ observari debent a Monachis Ruthenis Ordinis S. Basilii. Idem 83
Const. incip. *Inter plures*. Jejunium in Sabbatis Quadragesimæ excepto Sabbato sancto, non præci- 84
pitur Græcis, sed tantum abstinentia a carnibus. Idem cit. Const. *Etsi Pastoralis*. §. 9. Jejunium Sabbati in Jubilæis, vel alias indictum, in alium diem 85
transferri conceditur pro Græcis. Idem *ibid.* Jejunium frangi a Sacerdote utente Sacris indumentis, 86
quibus alius eodem die usus fuerit, inepta est quorundam de vulgo apud Græco-Melchitas opinio. Idem Constitut. 87. incip. *Demandatam*, §. 8.
Jejunii præceptum ante sumptionem Eucharistiæ non 87
est juris Divini, sed Ecclesiastici. Idem tom. 2. Constit. 3. incip. *Declarasti Nobis.*

Ad confirmanda, quæ diximus supra num. 26. 88
affertur sequens Encyclica Benedicti XIV.

Lettera Circolare della Santità di nostro Signore Benedetto Papa XIV. agli Arcivescovi, e Vescovi dello Stato temporale Pontificio sopra la Vigilia di S. Mattia, che in quest' anno 1751. cade nell' ultimo giorno del Carnevale.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Sotto il giorno 1. di Gennajo del 1748. spedimmo una Lettera Circolare a tutti gli Arcivescovi, e Vescovi nel nostro Stato temporale Pontificio, per porre il dovuto riparo a tre gravissimi inconvenienti, che pur troppo succedevano nel tempo del Carnevale. Il primo era quello, che nell' ultima notte di Carnevale tanto s' inoltravono le veglie, i balli, ed i giuochi, che s' intaccava il principio del primo giorno di Quaresima; in tal maniera, che succedeva alle volte il vedere, che dal ballo, dal giuoco, e dalla veglia partendo le persone, andavano a dirittura, benchè senza maschera al volto, con gli abiti però, co' quali si erano mascherati, alla Chiesa per sentire la Messa, e prendere le Ceneri portandosi dipoi a Casa, e dormendo nel proprio Letto per lo meno tutta la mattina del primo dì di Quaresima. Il secondo inconveniente era, che in alcuni luoghi dello Stato temporale Pontificio permettevasi l' uso della maschera anche ne' giorni di Venerdì, e negli altri festivi di precetto. Il terzo inconveniente era, che anche nella mattina delle Feste in

in alcuni luoghi dello stesso Stato, ed anche ne' dopo pranzi nel tempo de' Vesperi, e della Dottrina Cristiana, permettevasi a' Saltimbanchi il fare il loro mestiere nelle Piazze, e pubbliche Contrade. Dammo i dovuti ripari a' predetti scandali nell'accennata Lettera, che è la 45. nel tomo 2. del nostro Bollario: e quanto in essa fu ordinato, viene anche oggi da Noi pienamente confermato, inculcandone l'osservanza ai Cardinali Legati, ai Governatori dello Stato, ed a ciaschedun Vescovo nella sua Diocesi.

Questo però non è il sol motivo, per cui abbiamo creduto dover da Noi spedirsi la presente nostra Lettera Circolare. Se ne aggiunge un altro, che risguarda l'anno corrente, cioè il Carnevale di quest' anno 1751. nel di cui ultimo giorno cade la Vigilia col digiuno di S. Mattia Apostolo: ed acciò ciascheduno de' Vescovi del nostro Stato resti pienamente informato soggiugneremo quanto in appresso, informando di quanto è seguito in questo proposito.

Prima che incominciasse l' anno corrente 1751. da varie parti anche remote dall' Italia, ci sono arrivate Lettere di varj Vescovi, e Prelati, che considerando cadere in quest' anno la Vigilia di S. Mattia con digiuno nell'ultimo dì del Carnevale, dopo averci esposto; che sarebbero stati inevitabili, ed anche pubblici, e forse ancora comuni gli scandali della violazione del digiuno, sapendosi pur troppo, non avere la baldanza Carnevalesca verun ritegno, particolarmente nell' ultimo giorno, e nella notte dell' ultimo giorno del Carnevale; proponevano il seguente temperamento, di trasportare in quest' anno la Vigilia di S. Mattia, anticipandola nel Sabbato precedente, ultimo giorno della settimana di sessagesima; appoggiando questo loro temperamento all' opinione di alcuni Autori, che insegnano, potere il Vescovo colla sua ordinaria autorità nella sua Diocesi, concorrendovi una grave, e legittima causa, trasportare da un giorno all' altro i digiuni; ed anche le Feste di precetto; ed individualmente potere colla stessa sua autorità ordinaria, pel timore di Scandali, e della pubblica violazione del precetto del digiuno, cadendo la Vigilia di S. Mattia nell' ultimo dì del Carnevale trasportarla al Sabbato precedente.

Non credemmo di dover trascurare la sopradetta instanza, o di darcene per non intesi, lasciando all' acqua libero il corso senza mettervi riparo: essendo Noi, per la notizia, che abbiamo delle intemperanze Carnevalesche, pienamente persuasi, che lasciando le cose come sono, e non pensando a qualche temperamento, il digiuno ingiunto nella Vigilia di S. Mattia, sarà negletto, e forse anche pubblicamente, e che volendosi gastigare i delinquenti, non caderà il gastigo, che sopra alcuni pochi miserabili, restando immuni le persone potenti, o perchè vi sarà modo di fare, che le loro mancanze non arrivino all' orecchie de' Superiori, o perchè anche giungendo i fatti alla loro notizia, non lascierà la prudenza della carne di suggerir loro, che non comple per simili cose prendere impegno, e guastare la buona corrispondenza, tanto necessaria pel buon governo, colle persone potenti del Secolo; e però rispondemmo come in appresso.

Primo non essere timor panico, ma ben fondato, che cadendo in quest'anno il digiuno colla Vigilia di S. Mattia nell' ultimo dì del Carnevale, sarà dispregiato, e negletto.

Secondo, non essere cosa nuova che, concorrendo una legittima causa, si trasportino la Vigilia, ed il digiuno a qualche altro giorno antecedente. Ciò si vede nella Vigilia della Festa di S. Giovanni Battista, qual Vigilia cadendo nel Giovedì del Corpus Domini, il digiuno si anticipa nel Mercoledì precedente, giusta la Costituzione Cum evenire, la 232. del Pontefice Urbano VIII., senza che nel detto Mercoledì si faccia veruna menzione della Vigilia nell' Officio, o nella Messa, giusta il Decreto della Congregazione de' Riti, approvato dalla santa memoria di Clemente XI., ch' è il 9. del suo Bollario fra i Decreti della detta Congregazione. Ciò pure si vede nella Festa solenne di qualche Santo principale Protettore della Città, e Diocesi; imperocchè se nel dì della Festa cade qualche digiuno, questo si trasporta al giorno precedente, come ben osserva il Cardinal Gaetano nella sua Somma in verb. Jejunium; Quo ad tertium §. De rationabili, e vanno proseguendo, coll'allegare altri concordanti, il Sanchez lib. 5. Consilior. c.1. dub.5. nu.27. il Leandro Oper. Moral. part.3. tr.5. disp.10. qu.39.

Non parlammo del caso, in cui cadendo questa Festa solenne nel Lunedì, ed avendo questa Festa Vigilia, e digiuno, si trasporta il digiuno al Sabbato precedente, secondo il Testo della Decretale nel cap. Ex parte, de observantia jejuniorum, sapendo Noi, che per altri superiori motivi, e per confondere l' Eresia de Manichei, che inimici della vera Risurrezione di Cristo, in disprezzo d' essa digiunavano la Domenica, fu dalla Chiesa Cattolica proibito a' suoi seguaci il digiuno nella Domenica, come ben osserva il Silvio in 2. 2. D. Thomæ quæst. 147. art. 5. quæst. 8. ma considerando gli altri sopradetti casi, riflettemmo in terzo luogo, che, se si anticipava il digiuno per far solennizare la Festa con una proporzionata allegrezza, esclusa la mestizia del digiuno, con molta maggior ragione potevasi anticipare il digiuno, per non esporlo al pericolo d' una scandalosa, e pubblica, e quasi comune irriverenza; tanto più che entrando nelle viscere dell' affare, non dovrebbe apparire irragionevole il dire, che quasi corre la stessa ragione fra i predetti casi, ed il nostro, anticipando forse anch' in essi il digiuno, non meno per escludere la mestizia dalla solennità, che pel timore, che il detto digiuno non si osservi in un giorno di pubblica allegrezza.

Ai tre divisati punti succedendo il quarto, che consisteva nel vedere, se dovendosi anticipare il digiuno di S. Mattia nel Sabbato di Sessagesima, ciò possa farsi da' Vescovi nella loro Diocesi colla loro autorità Ordinaria, senza verun bisogno della nostra Pontificia, riflettemmo, esser due le opinioni degli Autori. Una dà tutto all' autorità Ordinaria del Vescovo nella sua Diocesi, purchè vi concorra una grave, e legittima causa, valutando per grave e legittima causa l' evidente pericolo della violazione del digiuno, che succederebbe pur troppo nell' ultimo dì del Carnevale, se in esso si dovesse digiunare. Quest' è il sentimento del Gobat nella sua Teologia Sacramentale tract.5. cas.3. sect.2. in appendice num.3. & seq. del La Croix nel tom.1. lib.3. part.2. n. 1273. il che ripete nel tom.2. al lib.6. num. 2083. ove soggiunge, che quantunque nel 1694. fosse decretato dalla Congregazione de' Riti, non doversi anticipare il digiuno nell' ultimo Sabbato del Carnevale, quando cade la Vigilia di San Mattia nell' ulti-

ultimo giorno del detto Carnevale, (come può vedersi nel Decreto 92.) *inserito nel Bollario di Innocenzo XII., qual Decreto viene anche* per extensum *riferito dai Salmaticensi* nel Corso Morale tom. 5. tract.23. cap.2. punct.1. num.93. *ciò però debba aver luogo, quando il Vescovo non crede espediente al bene dell' anime l' anticipare il digiuno, ma non mai quando ha giusti motivi per farlo anticipare.*

L' altra poi contraria all' anticipazione del digiuno, sostiene, non poter il Vescovo nella sua Diocesi ordinarla, ancorchè la Vigilia di S. Mattia cada nell' ultimo giorno del Carnevale. Così con molta energia scrivono Teofilo Raynaudo Heteroclit.Spiritual. to.15. pag.273. num.34. *Il Merati* ad Gavantum tom.2. par.1. sect.7. cap.4. sub num.23. §. Si vigilia, *il Cavalerio* ad Decreta Congregationis Sacrorum Rituum par.2. to.1. pag.134. & seq. *il Diana* in Edit. coord. to.3. tract.3. quæst.83. nu.3. *il Leandro* part. 3. tr.5. disp.10. q.42. *il Monacello* in formul.4. n.12. *il Ferraris* nella Biblioteca Canonica to.4. in verb. Jejunium n.26.

Non può negarsi, che questa seconda opinione non sia la più comune, ed anche la più ragionevole, e meglio fondata: imperocchè, ciocchè siasi delle ragioni portate dai predetti Autori per confermar il loro assunto, alle quali non sarebbe molto difficile il rispondere adequatamente, se la Vigilia col digiuno per la Festa di S.Mattia fu con precetto ordinata da Innocenzo III. nel Cap. Ex parte, de Observantia Jejuniorum, *ove sopì la controversia insorta, e mossa da taluni, che volevano non doversi far la Vigilia, nè digiunare in onore di S. Mattia, per la ragione, che quantunque fosse stato Apostolo, non era però stato chiamato a dirittura dalla voce di Cristo, se prima d'Innocenzo III. il Pontefice Alessandro III. interrogato da quelli, che anche in quel tempo osservavano la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia, come dovevano regolarsi nell' anno bisestile, rispose, dovere mai sempre la Vigilia celebrarsi nel giorno precedente alla Festa, eccettuato il caso, in cui cadesse nel giorno di Domenica* „ Festum „ B. Matthiæ, juxta consuetudinem Ecclesiarum, „ Vigilia eatenus præcedat, ut nec pro bissexto, „ nec quolibet alio modo, inter se, & solemnitatem, aliam diem admittat; in qua utique, nisi Vigilia venerit in Dominica die jejunium celebretur „ *come si legge* nel cap. Quæsivit §. Festum, de verborum significatione, *Decretale dello stesso Pontefice riferita ancora nell' Appendice al Concilio terzo Lateranense* cap.22. pag.1713. to.10. de' Concilj *della Collezione Labbeana, e altresì appresso il Martene* de antiquis Ecclesiæ ritibus tom.3. lib.4. cap.31. num.23. *Non vi vuol molto a comprendere, non potere l'autorità Ordinaria trasportare al Sabbato precedente la Vigilia di S. Mattia, ancorchè cada nell'ultimo giorno del Carnevale, non potendo l' autorità Ordinaria, o derogare, o dispensare nelle cose stabilite da Romani Pontefici, e dal Diritto Canonico, come si è da Noi dimostrato* nel nostro Trattato de Synodo Diœcesana al lib.7. cap.30.

Così abbiamo risposto ai Vescovi, e Prelati, che ci hanno richiesto, se potevano trasportare la Vigilia di S. Mattia al Sabbato precedente: senza però lasciare d'insinuare a Loro, che, arrivando la nostra Autorità Pontificia a quel segno, a cui non arriva la di loro autorità Ordinaria, ben volentieri davamo loro la licenza di potere in quest' anno anticipare la Vigilia di S. Mattia col digiuno, facendola celebrare nel Sabbato di Sessagesima, e così staccandola per questa volta dal giorno immediato precedente alla Festa di S. Mattia, essendo pur troppo persuasi, che dovendosi fare nell'ultimo giorno del Carnevale, sarebbe quasi inevitabile la trasgressione del precetto Ecclesiastico, ed essendo anche convinti dell' obbligo, che abbiamo di dare tutto l'ajuto, e la mano a' nostri Fratelli, acciò tengano lontane dalle loro Diocesi le offese di Dio. E' noto a ciascheduno, che sino da' tempi Apostolici nelle Chiese si facevano quelli onesti Conviti, chiamati Agape, così ben descritti da Tertulliano nel suo Apologetico al cap.39. *E' noto altresì, che segregavansi dalla comunione de' Fedeli quelli, che si astenevano dal frequentarli, pel qual motivo fu anche detestata la condotta degli Eretici Eustaziani nel Sinodo Gangrense* al Canon.11. *Ed è noto finalmente, che per li disordini, che s'incominciarono a scorgere nelle Agape, furono le stesse proibite dal Concilio Laodiceno* al Can.28. *e dal Concilio terzo Cartaginense* al Canon.30. *Chiunque rifletterà colla dovuta attenzione alla sopradetta condotta dell' Ecclesiastica Disciplina, che per li disordini seguiti non ha avuta difficoltà di levare per sempre un' antica Apostolica usanza, non dovrà punto maravigliarsi, se in vista d' irreparabili disordini, non per sempre, ma per una volta sola, si varia il giorno del digiuno, restando però l' obbligo di doverlo adempiere nel giorno surrogato. Ci saremmo potuti prevalere di molti, e molti altri esempi di deroghe ancora più forti ai precetti Ecclesiastici, che s' incontrano negli Annali della Chiesa; ma abbiamo prescelto quello delle Agape, come più prossimo, ed adequato al caso nostro, giacchè in quello, ed in questo si tratta del vizio della gola.*

Rispondendo ai sopradetti Vescovi, e Prelati, abbiamo di più incaricato l'esortare gli Ecclesiastici Secolari, e Regolari a non prevalersi dell' anticipazione del digiuno, ma a digiunare nella vera Vigilia di San Mattia, che è lo stesso che dire nell'ultimo dì del Carnevale; non dovendosi credere di loro, che siano immersi ne' disordini Carnevaleschi, come per lo più sono i Secolari.

Ecco quanto abbiamo risposto a chi è ricorso a Noi, per sapere come doveva regolarsi quest'anno nell'ultimo giorno di Carnevale, in cui cade la Vigilia di San Mattia. Ora con questa nostra notifichiamo il tutto agli Arcivescovi, e Vescovi del nostro Stato, acciò taluno di loro temendo nella sua Diocesi, o Città la trasgressione del precetto del digiuno nell'ultimo dì del Carnevale, possa prevalersi del rimedio additato, nel modo, e forma di sopra espressi, dandogli in ciò un'ampla licenza; e quando di ciò non tema, lasci l'affare nel suo corso naturale. E mentre ci raccomandiamo alle vostre Orazioni, Venerabile Fratello, diamo a Voi, ed al Gregge alla vostra Cura commesso l' Apostolica Benedizione.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 30. Januarii 1751. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

Ad rem subnectitur hic sequens novissima Clementis XIII. Encyclica super observantia Quadragesimalis Jejunii Episcopis universi Ordinis exarata,

CLEMENS PAPA XIII. &c.

APpetente Sacro Quadragesimali tempore, quod plenum mysteriis non sine mysterio magnam illam Paschæ celebritatem præcedit, qua omnium solemnitatum dignitas est consecrata, providendum, Venerabiles Fratres, ut Sacratissimum jejunium sanctè, religioseque a Fidelibus observetur, quod Legis, & Prophetarum testimonio commendatum, a Christo Domino consecratum, ab Apostolis traditum Ecclesia Catholica perpetuo retinuit, ut per macerationem carnis, & animæ humiliationem ad Dominicæ Passionis, Paschaliumque Sacramentorum Mysteria paratiores accedamus, & in ejus resurrectione resurgamus, in cujus Passione, deposito veteri homine, simus commortui. Cujus tam sanctæ, tamque salubris institutionis retinendæ studio fel. recor. Prædecessor Noster Benedictus XIV., etsi binis ad vos Litteris in forma Brevis eximium Fraternitatum Vestrarum zelum excitavit, quo pluribus labefactata corruptelis Quadragesimalis jejunii disciplina ad pristinam observantiam vestra opera, & studio revocaretur; ob eamque rem nonnullas cavillationes, quibus omnis sacrorum vis jejuniorum infringebatur, de medio sustulit; tamen cum ab infensissimo, teterrimoque humani generis hoste tam multæ & assiduæ sint Gregi Dominico insidiæ; verendumque propterea sit, ne subinde infirmiorum animis novas veterator ille rationes, pravasque suggerat consuetudines, quibus enervata jejunii severitas, unde revocata dudum fuerat illuc iterum relabatur; necessarium existimavimus vobis has Litteras dare, quantoque in timore simus, ne qua vetus remanserit corruptela, vel nova labes cum Fidelium animarum pernicie Ecclesiasticæ in hac re disciplinæ inferatur, Fraternitatibus Vestris significare. De quo quidem timore nostro tantum intelligimus minui oportere; quantum ex eo sollicitudinis ad pastoralem vestram vigilantiam accesserit; qua sive quidpiam de veteri corruptela post memoratas supradicti Prędecessoris Nostri litteras fortasse reliquum fuerit, sive nova infringendis jejunii legibus, vel opinionum commenta, vel a vera jejunii vi, & natura abhorrentes consuetudines humani pravitate ingenii novissime sint invectæ, ea omnia, quantum juvante Domino fieri potest, radicitus convellenda curetis. In quibus profecto abusum illum censemus omnino numerandum, quem rumor quidam ad Nos pertulit; cum nonnulli, quibus ob justas, & legitimas causas ab abstinentia carnium dispensatum fuerit, licere sibi putant potiones lacte permixtas sumere, contra quam prædicto Prædecessori Nostro visum fuerit, qui censuit, tam dispensatos a carnium abstinentia, quam quovis modò jejunantes, unica excepta comestione, in omnibus, æquiparandos iis esse, quibuscum nulla esset dispensatio, ac propterea tantummodo ad unicam comestionem posse carnem, vel quæ ex carne trahunt originem, adhibere.

Verum neque commodius, nec majori proficiendi spe revocare homines aggrediemini ad sacrosanctam jejunii legem observandam, quam si illud populos doceatis; Christiani hominis Pœnitentiam præter cessationem a peccatis, & malæ anteactæ vitæ detestationem, eorumdemque peccatorum Sacramentalem Confessionem, illud etiam postulare, ut per jejunia eleemosynas, orationes, & alia spiritualis vitæ opera divinæ justitiæ satisfaciamus: omnem enim iniquitatem, parva, magnaque sit, aut ab ipso pœnitente, aut a Deo vindicanti puniri oportere: nisi igitur a Deo puniri velimus, id non aliter vitare nos posse, quam si ipsi nos puniamus. Quæ quidem doctrina si constanter populorum animis inculcetur, & a Fidelibus denique alte imbibatur, minus profecto verendum erit, ne qui profligatos mores abjecerint, ac per Sacramentalem Confessionem peccata sua eluerint, non eadem peccata velint atterenda carnis concupiscentia per jejunium expiare. Præterea quibus persuasum fuerit se peccatorum minus dubie pœnitere, cum se impunitos esse non sinant, ii profecto pœnitentiæ amore capti, lætabuntur. Quadragesimali tempore, cæterisque certis diebus, cum S. Mater Ecclesia edicit Fidelibus jejunandum, oblatam sibi esse occasionem qua dignos Pœnitentiæ fructus faciant. Cumque nullo non tempore oporteat domitas habere concupiscentias; scriptum est enim, post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere; facile animum inducant, Sacratissimo totius anni potissimum tempore, corporis intemperantiam mitigare jejunio; ut anima cognitione sui recepta intelligat, qua compunctione parare se debeat ad sanctissima Passionis, Mortis, & Resurrectionis Jesu Christi recolenda mysteria. Itaque pœnitentiæ stimulis tacti, minus suavitates exquirant in dapibus, minus sectentur cupediarum delicias, quæ quamvis cum abstinentia a vetitis cibis non discrepare videantur, tamen eas, qui mensæ apponat suæ, illum non immerito dixeris, non tam usitatas abjecisse delicias, quam cupiditatem suam ad inusitatas illecebras traduxisse: minus denique, aut, quibus se subducant a jejunio, quærant effugia, aut argutiis studeant Ecclesiasticam legem infringere.

Vestrum igitur est, Venerabiles Fratres, exemplo æque ac verbo populis præeuntes, tantum in eorum animos pœnitentiæ studium, & amorem injicere, ut alacriter Jejunium aggressi, & illud ad præscriptas a Catholica Ecclesia leges observent, & eleemosynis etiam, atque oratione sanctificent: & id, quo maxime spectat Ecclesia, denique consequantur, ut corpore mortificati, & Christo consepulti, ad novam in Paschali Solemnitate novi hominis vitam revocati, magna cum fiducia reviviscenti Christo Domino possint occurrere. Gratia Domini Nostri Jesu Christi cum vobis omnibus, quibus Apostolicam Benedictionem benevolentiæ in vos, & caritatis nostræ pignus, amantissime impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 20. *Decembris Anno* 1759. *Pontificatus nostri Anno secundo.*

Alia ad rem, vid. verb. *Vigilia*.

ARTICULUS II.

Jejunium, quod ea, quæ concernunt Personas obligatas, & causas excusantes, vel non.

1 AD Jejunium obligantur omnes Christiani, quibus est ætas competens. *Communis, & certa ex* Divo Leone *serm.* 11. *de Quadragesima*, ubi sic expresse

presse dicit: *Adest maximum, sacratissimumque jeju-*
nium, quod observantiam sui universis Fidelibus sine
2 *exceptione denuntiat*. Hinc ad jejunium obligantur
etiam Hæretici, cum sint Christiani, & Ecclesiæ
subditi, & ideo cum hæresi abjurata confessionem
instituunt, debent omnes violationes jejuniorum ape-
rire. Henno *tom.1. tr.1. de peccatis actualibus disp.*4.
3 *q.*7.*concl.*1. & alii passim. Non tenentur tamen ad
jejunium Infideles omnes, qui nunquam per Bapti-
smum Ecclesiam ingressi sunt. Et ratio est, quia,
cum non sint Ecclesiæ subditi, ita nec Ecclesiæ præ-
4 ceptis ligari possunt. *Communis*. Præceptum jejunii
incipit obligare quoslibet Fideles anno ætatis 21.
completo, nisi aliqua justa causa excusentur. *Sic com-*
munis cum S. Thoma 2. 2. *q.*147. *art.*4. *n.*2. Et ratio
est, quia adolescentes ante completum 21. annum
frequentiore & abundantiore cibo indigent ratione
augmentationis, seu ob crescentem ætatem, & ca-
loris abundantiam; unde Ecclesia noluit imponere
obligationem jejunandi ante completum dictum 21.
5 ætatis annum. Regulares vero, licet nondum exple-
verint annum 21. ætatis suæ, tenentur ad jejunia suæ
Regulæ, quia per Professionem suæ Regulæ, vi vo-
ti emissi censentur renunciasse privilegio ætatis; alia
enim est obligatio Religionis, & Regulæ, & alia
obligatio Ecclesiæ: hæc non incipit nisi post com-
pletum ætatis annum 21. & illa incipit statim post
emissam Regularem Professionem. Pontas *verb. Je-*
*junium cas.*2. & 3. cum Silvio, Silvestro, Tabiena,
Azorio ibi citatis. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.*10.
*de præceptis Eccles. dist.*2.*q.*3.*num.* 44. Layman *lib.*4.
tract 8. *c.*3. *num.*2., & de communi sententia testatur
Thom. Sanch. *lib.*3. *moral.* Henno *loc. cit. quæst.*7.
*conclus.*2. *c.*11. *num.*56. Felix Potestas *tom.*1. *part.*3.
*num.*2892. Sporer *tom.*1. *append.*3. *ad præcept. Deca-*
log. sect. 4. *num.*49. Sa, Fagundez, uterque Sanch.,
& alii plurimi. Medina tamen, Graff. Ascanius,
6 Tamburin., & alii apud La Croix *loc. cit. num.*1275.
dicunt non teneri, quia præsumi potest, Regulam
non obligare eos sub mortali, quos non obligat Ec-
clesia; & utramque sententiam dicit probabilem, &
tutam Thomas Tamb. *lib.*4. *cap.*5. *§.*7. *nu.* 6., & 8.
7 Ad jejunia autem Ecclesiæ, de quibus propria re-
gula non loquitur, non tenentur Regulares, nisi
post completum annum 21. sicuti ceteri sæculares, &
Fratres Minores ante completum annum 21. non te-
nentur ad jejunia Vigiliarum, & quatuor Tempo-
rum. Henno *loc. cit.* Felix Potestas *loc. cit.* Sporer
*loc. cit. num.*49. & alii passim.
8 Causæ excusantes a jejunio sunt principaliter qua-
tuor, scilicet Ætas, Impotentia, Labor, & Pietas.
9 Ratione ætatis excusantur a jejunio quoad plures re-
fectiones omnes ante completum ann. 21. dummo-
do ad illud non teneantur ex Voto, vel Professione,
ut supra dictum est. Non excusantur autem quoad
abstinentiam a carnibus, cum ad ipsam obligentur
10 omnes post annum septimum. Senes quoque ratio-
ne ætatis a jejunio excusantur, ut concordant om-
nes Doctores, qui tamen discordant in assignando
11 quinam sint tales senes. Aliqui enim teste Diana
*part.*11. *tract.*3. *resolut.*9. excusant omnes viros hoc
ipso, quod annum 55. attingerint, sed merito reji-
12 ciuntur ab omnibus communiter. Alii volunt quod
absolute sint excusati, & liberati a præcepto jejunii
senes sexagenarii, quamvis adhuc robustæ sint va-
letudinis. Sanchez *de Matrim. tom.* 2. *lib.*7. *disp.* 32.
num. 17., & *in Consil. lib.* 5. *cap.*1. *d.*4. *num.*7. Ma-
strius *Theol. moral. disp.*12. *num.*20. Felix Potestas
*loc. cit. num.*2891. Diana *part.*1. *tract.* 9. *resolut.*20.
Navarr. *c.*21. *num.*16. Tolet. *lib.*6. *cap.*4. Marchant.
*Tribunal. part.*1. *tract.*3. *quæst.*4. *§.*1. Burg. *centur.*3.
*cas.*4. Trull. Lamas, Angles, Portel, J. Sanch.
Castropal. Tamburin. Stephan. apud La Croix *loc. cit.*
num. 1317. Sporer *loc. cit. num.*50. ubi dicit, esse
hanc jam communem DD. sententiam, & eam mor-
dicus defendit dicens ex Diana, Marchant. & aliis,
hanc ætatem 60. annorum esse declaratam a S. Pio V.
vivæ vocis oraculo (anno 1570. ut refert Lamas in-
fra citandus); & in Bullis Cruciatæ prohibens Regu-
lares ab eorum privilegio quo ad usum ovorum, &
lacticiniorum in Quadragesima, excepit sexagena-
rios, quos declaravit ad jejunium non teneri, ut
sub asseveratione infallibili tamquam testis oculatus
refert Hieronymus Lamas *part.*3. *methodi c.*5. *§.*20.
addens *Gratias Deo, quod Regula deinceps tenebitur*
certa a Summo Ecclesiæ Pastore decreta. Et ratio est,
quia generatim expedit legis obligationem ita defi-
nitam esse, ut sciatur quinam ea comprehendantur,
vel non, ne ex una parte facile humana negligentia,
ex altera vero nimia sollicitudo, & anxietas oria-
tur; ergo sicut Juvenibus certa ætas definita est, an-
te quam jejunii lege non obligantur, ita etiam sane
senibus definienda erat, ultra quam non obligentur;
idque certe potiori ratione, cum majus sit pericu-
lum deficientiæ in senectute, quam in juventute;
Ætas autem illa rectissime definitur 60. annorum;
nam hujusmodi robur senum est illusivum, & am-
biguum, & crebra sustentatione indiget, nec est
expectandum ulterius, ne omnino deficiat; nec ob-
stat, quod aliqui ultra eam ætatem robusti, & ad
jejunia habiles reperiantur, quia Ecclesia pia mater
intendit obligare secundum communem cursum ro-
boris, & deficientiæ humanæ; *Hactenus ille*.
Alii e contra rectius volunt sexagenarios teneri 13
jejunare, si per præsentes vires commode possint; S.
Antonin. *part.*2. *tit.*6. *c.*2. *§.* 6. Pontas *verb. Jeju-*
*nium cas.*17. Barthol. Medin. *in instruct. lib.*1. *c.*14.
*§.*10. Joan. Medina *quæst.*9. *de jejunio*, Less. *lib.*4. *c.*2.
*dub.*6. Valent. *disp.*9. *part.*5. Azor. *to.*1. *lib.*7. *c.*17.
*qu.*4. Layman *lib.*4. *tract.*8. *cap.*3. *num.*2. Tolet. Le-
zana, Tanner, Fagundez, Filiuc., Bonacina, Caje-
tan., Silvest., & alii. Et ratio est, quia pro Sene-
ctute non est ita definitum tempus ætatis, sicuti pro
adolescentia, sed alii citius, alii tardius senescunt;
& declaratio facta a S. Pio V. pro ætate sexagenaria,
cum fuerit vivæ vocis oraculo, videtur non vigere,
cum omnia vivæ vocis oracula fuerint per Grego-
rium XV. & Urban. VIII. expressissime revocata; Un-
de Henno *loc. cit. qu.*7. *concl.*3. miratur quosdam Au-
ctores etiam modernos tali privilegio adhærere. Tum
quia Lex jejunii obligat omnes jejunandi capaces;
sed plurimi sexagenarii jejunare possunt sine gravi in-
commodo, immo æque commode, ac varii quinqua-
genarii, ac quadragenarii, cum de se fateatur Navar-
rus, licet vir studiis continuo deditus, quod octoge-
narius adhuc jejunaret, perinde cum esset sexagena-
rius, aut quinquagenarius adeoque &c. Tum etiam
quia, sicuti, si constet aliquem vere senuisse, ac vi-
rious

ribus defecisse circa annum ætatis 50. a Jejunii præcepto liber censeri debet, ita, & viceversa, si certum sit aliquem sexagenarium, aut septuagenarium adhuc integris corporis viribus pollere, talis obligatus esse videtur, cum revera senex sine viribus propter ætatem deficiens non sit. Et hanc sententiam esse æque probabilem, & magis piam, & tutam fatetur ipsemet Sporer *loc. cit. n.* 50. *in fine*, quamvis priorem absolute defendat, & ipsi adhærens dicat se secure manere.

14 In dubio an sexagenarii sint robusti, & habiles ad jejunandum, non tenentur jejunare, quia stante tali dubio exponerent se periculo gravis incommodi; *Sic communis* DD. teste Reiffenstuel *loc. cit. num.* 63. (*a*).

15 Senes post annum 60. non tantum excusari a Jejunio Ecclesiastico, sed etiam a Jejuniis debitis ex Voto, & Professione, ut si quis vovisset toto tempore vitæ suæ jejunare feria sexta, & post sexagesimum annum adhuc satis valens esset ad jejunium, docent Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 11. *num.* 54. Tamburin. *lib.* 4. *c.* 5. *§.* 7. *num.* 9. Fagundez, Diana, & alii, eo quod dicunt ipsi, Votum, seu Professio Regularis obligat instar legis Ecclesiasticæ; hæc autem juxta ipsos non afficit sexagenarios quoad jejunium: ergo nec etiam votum; at dato sed non concesso (nisi adsit legitima excusans causa) quod sexagenarii exempti sint a jejunio Ecclesiastico, rectius dicendum est cum Layman *lib. IV. tract. VIII. cap.* 3. *num.* 2. & aliis, eos teneri, ac obligatos esse ad jejunia ex voto, vel professione debita; quia licet verum sit votum obligare instar Legis Ecclesiasticæ quoad modum, & formam jejunii, non tamen quoad personas, & durationem; nam personæ, quæ pro tali tempore non obligantur jejunio, possunt se sine dubio ad jejunium obligare Voto voluntario, & sponta renunciare privilegio ætatis, ut patet in juvenibus ante annum 21. adeoque etiam senes post annum 60. manebunt obligati suo Voto jejunandi perpetuo feria sexta, posito quod satis sint robusti ad jejunandum, quamvis eo tempore lege Ecclesiastica ad jejunium non amplius obligarentur. Sic etiam, si alicui per legitimam dispensationem commutaretur Votum castitatis perpetuæ in jejunium omnibus feriis sextis, remaneret obligatus ad jejunium 16
etiam post annos 60. nam etiam post talem 60. annum obligaretur ad castitatem; subrogatum autem sapit naturam ejus, cujus loco subrogatur; *cap. Ecclesia* 3. *Ut lite pendente, cum similibus*, La Croix *loc. cit.* 1326. ubi dicit quod ratio a priori est, quia videtur sic facta commutatio, *quandiu vis frui matrimonio, tandiu utere jejunio*. Tamburinus tamen *loc. cit.* tenet talem post annum 60. esse excusatum. At valde mirum, quod difficile habeatur ætas immunis a peccatis, & quod de facili inveniatur ætas impotens ad onera præceptorum sustinenda: quisque igitur sibi caveat, ne se ipsum in fraudem æternitatis suæ decipiat, dum facile est decipi, ubi credere dulce est.

Feminæ, quia citius senescunt, & de se sunt debilioris complexionis, censentur ab aliquibus absolute excusari a jejunio in ætate quinquaginta annorum; sic Pelliz. Loth. March. Narbona, neque damnare audet Diana *part.* 9. *tr.* 7. *resolut.* 73. At Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 32. *num.* 17. *& sequent.* Reiffenstuel. *Theolog. moral. tract.* 10. *dist.* 2. *q.* 5. *num.* 64. dicunt sententiam illam esse probabilem speculative loquendo, sed in praxi non esse tutam, & Layman *loc. cit. cap.* 3. *num.* 2. Tamburin. *loc. cit. num.* 5. Fa- 17

Nota Romani Theologi.

(*a*) *Auctor* ex Probabilistis docet, sexagenarios a Jejunio excusari; sed viri Sancti, gravesque Theologi veluti laxam hanc opinionem rejiciunt; S. Vincentius Ferrerius *Serm.* 1. *fer.* IV. *Ciner. A jejunio*, inquit, *excusantur senes in certa ætate, scilicet quando habent talem senectutem, quæ aufert ab eis appetitum comedendi, vel quia perdiderunt dentes, & comedunt sæpe, vel sæpius sicut faciunt pueri. Sed senes octoginta annorum, vel amplius, qui semel bene possunt comedere, tales non excusantur in aliquo prædictorum, quin ipsi peccent mortaliter, & ideo cum diligentia omnes jejunemus*; S. Antoninus II. *p. tit.* VI. *cap.* II. *§.* 6. inquit: *Senes si sunt multum debiles, eo modo possunt excusari, sicut dictum est de infirmis. Ratione autem senectutis tantum non excusantur, si sint fortes ad sufferendum jejunium. Nec est determinata ætas ab aliquo, usque ad quos annos tenetur ad jejunium*. Navarrus *in Man. cap.* 21. *num.* 16. inquit, *Impotentia eximit ab hac lege pueros usque ad vigesimum primum annum*; de senibus vero nil determinari posse contendit, cum alii citius aliis impotentes fiant, & cum vel ipsi octogenarii eadem facilitate, ac juniores jejunare possint, ut de se ipso octogenario testatur Navarrus, & post Navarrum Pontas, & alii. Hinc Sanctus Basilius *Serm.* 1. *de Jejunio*, dixit: *Senibus assuetudo ac familiaritas ab antiquo ad jejunium ipsum, levem faciunt laborem*. Vid. Concin. *lib.* 2. *de Eccl. Præcept. diss.* 2. *de jejunio quæst.* 7. ubi ostendit, falsam esse declarationem viva voce datam a S. Pio V. Idem de Feminis dicendum est.

Responsio Auctoris.

Asserit hic *R. Theologus*, quod Auctor ex probabilistis docet, sexagenarios a jejunio excusari. Sed quæso attente perpendat ipse tam promptus in censurando *Theologus*, quænam *ibi* sit mea opinio, & perspicue comperiet, quod sentio contrarium; sic sub *num.* 13. expresse concludens: Alii econtra rectius volunt, sexagenarios teneri jejunare, si per præsentes vires commode possint; & evacuo rationes adversariorum, & prætensam declarationem S. Pii V. ac assero quod de se fatetur Navarrus, qui licet vir studiis deditus, octogenarius adhuc jejunabat, perinde ac ut esset sexagenarius aut quinquagenarius: ut ego ipse parum a dicta Navarri ætate distans, adhuc Dei gratia adjutus in præsentiarum servo, uti omnibus sociis meis manifeste constat.

Fagundez., Joan. Sanch. & alii dicunt esse omnino
improbabilem, & Layman concludit se nescire ali-
quem Doctorem Classicum, qui eam defenderit:
Abiit igitur, ut quis illam amplectatur.
18 Ratione impotentiæ excusantur omnes illi, qui
sine gravi aliquo incommodo, vel notabili damno
jejunare non possunt; *Communis*. Hinc excusantur
infirmi, & convalescentes, quamvis infirmitatem
propria culpa contraxerint. Mulieres prægnantes,
aut lactantes, quoties sine gravi incommodo sui,
vel parvuli jejunare nequeunt. Pauperes, & Mendi-
ci ostiatim mendicantes, & quicumque non habent,
quo semel sufficienter reficiantur. Quinimmo, si alium
cibum invenire non possunt, isti etiam carnes sibi
datas licite comedunt, quia necessitas facit licitum,
quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *quæst.* 7.
cap. Omnis 1. *de feriis*; *cap. Consuluisti* 3. *de celebrat.
Missar.* & necessitas non habet Legem; *cap. Sicut* 11.
de consecrat. dist. 1. Excusantur etiam qui infirma ad-
modum sunt complexione, debili stomacho labo-
rant, ut jejunium in toto, vel in parte tolerare ne-
queant, aut quidpiam comedunt ad evitandam ca-
pitis vertiginem, vel membrorum tremorem, aut
hujusmodi, tale enim quid sumitur ab istis potius
19 per modum medicinæ, quam cibi. Non excusantur
tamen, qui ob jejunium molesta insomnia patiuntur
qui enim dormire non possunt, nisi vesperi plene
refecti; debent in prandio sumere collationem,
& vesperi prandium; unde merito proscripta est
hæc propositio ab Academia Lovaniensi; *Qui
dormire nequit, nisi vesperi sumpta cœna, non
tenetur jejunare, immo neque in prandio collationem
sumere, quamvis hoc modo isti incommodo obviare pos-
sit, quia nemo tenetur pervertere ordinem refectionum*;
Sic Henno *loc. cit. quæst.* 8. *art.* 1. *conclus. unica*, &
cum multis La Croix *loc. cit. num.* 1325.
20 Ratione laboris excusantur omnes illi, qui ad
suam, suorumque vitam sustentandam ita laborant,
ut sine gravi incommodo jejunare nequeant, fiatque
illis jejunium moraliter incompossibile cum tali labo-
re; *Communis*. Hinc excusantur Agricolæ, Fosso-
res, Cæmentarii, Navigeri, Fabri ferrarii, Ligna-
rii, Argentarii, Ænearii, Stannearii, Lapicidæ,
Pistores, Sutores, Coriarii, opere textorio fabri-
cantes pannos, telas, & hujusmodi, ubi occupan-
tur in operibus gravioribus, & fere per totam diem.
Non excusantur tamen Pictores, Sartores, Acupin- 21
gentes, Notarii, Scribæ, Mercatores, Typographi
componentes (aliud est si prælo immediate, & assi-
due insudent) Medici, Chirurgi, Barbitonsores, & hu-
jusmodi, horum enim, & similium labor non exhaurit
vires. Non excusantur totaliter a lege Jejunii Judi- 22
ces, Advocati, Consiliarii, Procuratores, Compu-
tistæ, Professores, Scholares, & hujusmodi, qui,
si sint applicationibus, & studiis assidui, possunt
utique uti largiore collatione, sed non duplici plena
refectione. Si tamen nequeant officium suum exequi
cum Jejunio, & sine valde gravi suo incommodo, 23
ut ordinarie accidit in Concionatoribus integræ Qua-
dragesimæ, in Professoribus, & Ludimagistris per
magnam partem diei docentibus, & Computistis
itidem per tantum temporis applicatis, tunc, licet
opera hujusmodi propter mercedem fierent, excu-
santur a Jejunio; Cajetan. Lessius, Navarr. Filiuc.
Layman, Diana, & alii passim cum Sporer *loc. cit.
sect.* 4. *num.* 59., & 63. Non excusantur a Jejunio 24
Reipublicæ Officiales, nisi laborem exemptioni pro-
portionatum exerceant; Unde Alexander VII. *die*
19. *Martii* 1666; merito damnavit propositionem tri-
gesimam in ordine: *Omnes Officiales, qui in Repu-
blica corporaliter laborant, sunt excusati ab obliga-
tione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit
compatibilis cum jejunio.*
Ab obligatione Jejunii excusat etiam labor hone- 25
stus, qui non est vitæ sustentandæ necessarius, nisi
fiat in fraudem legis, & nisi sit levis, & parvus la-
bor, seu artis parum laboriosæ; *Communis*; & pa-
tet experientia in divitibus, qui laborando sufficien-
ter in die Jejunii eximuntur ab ipso, & habetur ex de-
claratione Eugenii IV; anno 1440. his verbis a Bassæo
verb. Jejunium 2. *num.* 7. relatis: *Opifices suas artes
exercentes, aut Coloni colendis, serendisque agris,
aut aliis ejusmodi rebus operam dantes, sive sint divites,
sive pauperes ad jejunium sub peccato mortali non te-
nentur, & a Confessariis absolvi possunt, consulendo
illis, ut in eleemosynis, aliisque piis operibus occupen-
tur.* (a) Labor illicitus non excusat defatigatos a Je- 26
junio, nisi sit periculum alicujus morbi contrahendi.
Unde merito Facultas Lovaniensis proscripsit sequen-
tem propositionem: *Defessus ex quocumque labore
aut*

Romani Theologi Nota.

(a) Certum est ex propositione damnata relata ab Auctore *num.* 24. quemcumque laborem corporalem non excusare a jejunio. Itaque plures sunt, qui in Republica laborant, & nihilominus lege jejunii adstringuntur. Neque subsistit Eugenii IV. declaratio, quæ ab aliis vivæ vocis oraculum appellatur; Nam S. Antoninus, qui hoc tempore scripsit, istius oraculi non meminit; Immo docuit oppositum. Nam *part.* 2. *tit.* 6. *c.* 2. *num.* 11. *§.* 6. inquit: *Multum laborantes, quibus immineat necessitas multum laborandi, si non possunt jejunium observare, excusantur. Alias, si possunt utrumque facere commode tenentur jejunare.* Hic vero loquitur de exercentibus artes laboriosas, ut sunt Agricolæ, Fabri lignarii, Lapidicinæ, Cœmentarii, Figuli, Textores, Fullones, Lanarii, Bajuli, Aurigæ, aliique inter hos robustos, & sine notabili incommodo jejunare valentes; teneri ad jejunium affirmat; Item divites artem laboriosam exercentes non ex indigentia, sed majoris lucri gratia, non excusantur a jejunio, ut post S. Thom. 2. 2. *quæst.* 147. *artic.* 4. *ad* 3. docuit idem S. Antoninus per hæc verba; *Si possunt differre . . . . aut subtrahere, vel diminuere laborem, ita ut possint jejunare, & ex hoc non incurrerent detrimentum sui status, tenentur ad jejunium*; Demum S. Vincentius Ferrerius *ser.* 1. *de jejunio fer.* IV. *Cin.* ait, *Sutores autem, & Sartores, Notarii, & similes, qui sedendo faciunt opera sua, non excusantur a jejunio.* Fateor tamen, hos & alios Artifices ex ne-
ces-

licito, vel illicito v. gr. cum feminis commixtione, liberatur a lege jejunii. Et ratio est, quia non potest rationabiliter præsumi, quod Ecclesia velit tales reos ab obligatione Jejunii eximere; cum illa, licet benigna, numquam faveat peccatoribus maxime si suo favore abutantur, & ad peccandum animentur. Unde si debeant defatigationem illam cum aliquo incommodo tolerare, suæ malitiæ, & iniquitati debent imputare. Dicitur autem notanter: *Nisi sit periculum morbi contrahendi*, quia cum teneamur ex lege naturali vitam nostram conservare, ex eadem lege tenemur morbum, etiamsi ex crimine proveniat, impedire: Lex enim Ecclesiastica cedit legi naturali. Aliud est de corporis fatigatione, quæ non censetur infirmitas, sed quoddam incommodum, quod possumus licite, immo & meritorie tolerare sine remedio, ut patet in Cæmentariis, & aliis, qui licet valde fatigati, sæpe tamen jejunant die Veneris in Quadragesima, & quidem cum magno merito; Hactenus Henno *loc. cit. art. 2. conclus. 3.*

27 Omne iter sive pedibus, sive equo, sive curru, sive aliter confectum, & non susceptum in fraudem Legis, nec in finem illicitum (si aliunde graviter fatiget itinerantem) excusat a Jejunio; *Communis, & certa*. Quia cum iter sit quidam labor corporalis est discurrendum de ipso, ac de labore; omnis autem labor graviter fatigans laborantem excusat ipsum

28 a Jejunio; adeoque &c. Quantum autem debeat esse iter pedibus, quantum equo, quantum curru, ut censeatur causare gravem defatigationem, ut sic itinerans excusetur a Jejunio, non est assignabilis una & certa regula pro omnibus, cum pro diversitate circumstantiarum, personarum, viarum, temporum & hujusmodi, aliqui duabus horis peditantes magis fatigentur, deficiant, & restauratione alimenti egeant, quam alii quatuor, aut sex horis itidem peditantes, & aliqui equo, vel curru itinerantes tantum fatigentur, quantum alii pede itinerantes, & econtra; Unde cum Layman *loc. cit. c. 3. num. 4.* Marchant. *loc. cit. qu. 4. §. 4.* Sporer *loc. cit. num. 58.* la Croix *loc, cit. num. 1344.* & communiori aliorum dicendum est, tunc solum excusari itinerantes a Jejunio, quando cum labore itineris quomodocumque fiat sive pedibus, sive equo, sive curru, non potest (consideratis personis, viis, temporibus, aliisque circumstantiis) consistere Jejunium sine magna difficultate, & incommodo. Semper tamen & ab omnibus præ oculis habenda est propositio 31. inter merito damnatas ab Alexandro VII. die, & anno quo supra: *Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.*

29 Notanter autem fuit dictum: *Non susceptum in fraudem legis*, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent; *cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de rescriptis, cap. Tua 12. de Clericis non resident. cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia; l. In fundo, ff. de rei vindic. l. Cum hi, ff. de transact. l. Si Legatarius, Cod. de Legatis*, cum similibus. Unde si quis de loco, ubi viget præceptum jejunandi, in fraudem Jejunii se transferat ad locum, ubi non jejunatur; ut si die Cinerum de Diœcesi Papiensi, ubi ad morem Ecclesiæ Romanæ incipit Jejunium Quadragesimale, se transferat quis malitiose in fraudem Jejunii ad Diœcesim Mediolanensem, ubi more Ambrosiano incipit Quadragesima solum prima Dominica; Et die 23. Julii, quo Panormi fit Jejunium, se transferat quis in fraudem Jejunii ad Montem Regalem, ubi illa die non jejunatur, & sequenti die, quo ibi jejunatur, redeat Panormum, peccat graviter *arg. citatis Juribus*, & Concil. Mediolanens. 1. Præside S. Carolo Borromæo *part. 11. tit. de jejunio*, ibi: *Illorum vero damnamus ingluviem, qui primis quatuor Quadragesimæ diebus Romanæ Ecclesiæ more institutis, Mediolanum se conferunt, patriæ ritum in jejunio, & ciborum abstinentia fugientes*, & colligitur a pari ex Constitutione Clementis X. incip. *Superna*, ubi in §. 6. decernitur posse Confessarium Regularem absolvere pœnitentes confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, *nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse*; ubi ut vides, ratione fraudis nequeunt absolvi a reservatis confluentes ad aliam Diœcesim in fraudem reservationis; sic a pari in casu nostro se transferens in fraudem Jejunii ad alium locum, ubi non jejunatur, ratione fraudis peccat graviter non jejunando.

Et ratio intrinseca est, quia licet quantum est ex se quis possit uti jure suo, & sic de loco, ubi jejunatur, transire ad locum, ubi non jejunatur; nemo tamen potest uti tali Jure in fraudem legis, quia Jus nostrum est subordinatum legi, ex Apost. 13. *ad Romanos*, ibi: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi a Deo &c. Itaque qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt*, & de jure tum Canonico, tum civili Fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, *cit. Juribus*; Sic tenent Natalis Alexander *Theol. Dogmaticæ moral. tom. 2. lib. 4. de Decalog. cap. 5. art. 7. reg. 8.* Reiffenstuel *Theol. moral. tract. 2. de legibus dist. 3. qu. 4. num. 41.* Felix Potestas *tom. 1. part. 3. num. 2905.* Rodr. *in summa t. 2. c. 119. num. 2.* Silvius cum Pontas *tom. 2. verb. Impedimentum Clandestinitatis cas. 22.* Sa, Fernandez, & alii plures contra Dianam *part. 1. tr. 9. resol. 19. & tract. 10. resol. 14.* Bonacinam *disp. 1. de legibus quæst. 1. punct. 6. num. 64.* & alios plures, quos ibi refert ipse Bonacina & Tamburin. *tom. 1. lib. 4. cap. 5. §. 2. num. 12.* volentes, talem non peccare, quia videtur uti jure suo. 30

Qui autem de loco, ubi jejunatur, non in fraudem jejunii, sed bona fide, v. gr. negotiorum, aut peregrinationum causa, transit ad loca seu per loca, 31

cessitate laborantes, si debiles sint, ac sine gravi incommodo jejunare non possint, excusari, non ob laborem præcise, sed ob peculiarem sui corporis habitudinem, quæ exigit refectionem, ut possint laborem artis sustinere. Si ergo talis sit habitudinis homo, ut opera artis cum jejunio sine gravi incommodo componere valeat, jejunare debet. Id vero prudenti Superioris, & Confessarii judicio discerni, ac definiri debet.

ca, ubi non jejunatur, non tenetur jejunare; quia lex illa jejunii est affixa loco; Suarez *tertia part. qu.* 24. *art.* 8. Aloza *verb. Lex*, Navarr. *in Manual. c.* 28. *num.* 120. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 1. *n.* 163. *& part.* 3. *num.* 1907. Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior. num.* 33. *&* 36. & alii passim. Sic qui non in fraudem Jejunii, sed negotiorum causa, aut alio rationabili motivo de loco proprii domicilii, ubi ob discrepantiam novi, & veteris Calendarii nondum est incepta Quadragesima, pergit ad locum, ubi per hebdomadam est Quadragesima jam incepta, & observatum Jejunium non tenetur illo anno jejunare illic per adhuc alios octo dies Paschæ ad complendam integram Quadragesimam, sed potest licite se accommodare moribus eorum, apud quos est, *arg. cap. Illa* 11. *dist.* 12. ubi Glossa in verb. *Societatem* refert illud vulgatum.

Si fueris Romæ, Romano vivito more,
Et si sis alibi, vivito sicut ibi.

32 Sic cum multis aliis Delbene *de Immunit. Eccles. cap.* 12. *d.* 2. *sect.* 4. Lessius *lib.* 4. *de justit. & jur. cap.* 2. *num.* 59. Bonacina *disp.* 1. *de legibus qu.* 1. *punct.* 6. *num.* 64. Reiffenstuel. *Theol. moral. tract.* 2. *de legibus dist.* 3. *qu.* 4. *num.* 40. Fagnan. *loc. cit.* &
33 alii passim (*a*) Econtra vero si talis in loco sui domicilii complesset Quadragesimam, non teneretur postea alibi observare illos octo dies, quia præceptum illud jam implevit, & Ecclesia tantum obligat ad unam Quadragesimam; Delbene *loc. cit. & sect.* 5. Sanchez *in decalog. lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 22. Lessius *loc. cit. num.* 52. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 42. & alii passim; dummodo tamen caveat, ne alii scandalizentur juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Si Scandalizavero Fratrem meum, non manducabo carnes in æternum*. Quid autem dicendum sit de Peregrinis, & Advenis circa jejunium? Vide verb. *Lex a num.* 2. *ad* 39.

34 Ratione pietatis excusantur a jejunio omnes illi, qui operibus præstantioribus, ac majoris momenti incumbunt, quæ una cum Jejunio absque gravi incommodo perficere nequeunt. *Communis*. Et ratio est, quia Jejunium præcipitur ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni, unde si alia pietatis exercitia præstantiora Jejunio pro tempore, & loco, aliquibus personis occurrant, & ipsa obire nequeant cum jejunio sine suo gravi incommodo, tunc a jejunio excusantur. Hinc excusantur Concionatores Quadragesimales, si quotidie, aut fere quotidie concionem habeant cum magno labore, & studio; Minime vero Concionatores illi, qui ob Conciones alibi repetitas, vel ob memoriæ facilitatem non indigent longo studio, & labore, cum in ipsis cesset causa exemptionis, nempe labor notabilis. Sic excusantur a Jejunio Lectores, & Ludimagistri, quorum labor est notabilis, aut complexio debilior, Item Confessarii complexione debiliores, & suo muneri assiduiores. Item excusantur Cantores illi, qui ex officio canendi vivunt, & jejunando redderentur inhabiles. Sic de primo ad ultimum excusantur Cantores illi, qui ex officio canendi vivunt & jejunando redderentur inhabiles. Sic de primo ad ultimum excusantur omnes exercentes opera misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia, quando ea exercere nequeunt absque notabili, & gravi suo incommodo. Secus autem, si opera illa possint de facili exercere sine tali gravi incommodo. In dubio 35
autem an incommodum sit grave, vel leve, ad tollendos omnes scrupulos tutius est recurrere ad legitimum Superiorem pro dispensatione. Qui legitimus Superior in universa Ecclesia est Papa, in sua Diœcesi Episcopus, & in ejus absentia in sua Parochia Parochus, & in Religionibus Superior, nedum Generalis in tota Religione, Provincialis in sua Provincia, sed etiam Localis in suo Monasterio, seu Conventu.

* Filios, seu famulos non servare Jejunium Quadragesimæ quoad abstinentiam a carnibus eo quod paterfamilias dispensatur, nec potest sufficere sumptibus duplicis mensæ, id non sine maxima abusione admitteretur. Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 15. *§.* 25. 36

Appendix, seu novus de Jejunio Articulus.

IN hoc Articulo paucis expediemus Ecclesiastici Jejunii historiam, & Catholica dogmata. Ac primum varia Ecclesiæ Jejunia juxta veterem ac recentem disciplinam: deinde præsentem Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ disciplinam exponemus: de dogmate denique disputabimus. 1

Jam igitur primum omnium satis constat, Quadragesimale Jejunium, utpote ex ipsa Apostolorum Traditione descendens, quidquid inepte, & imperite prorsus effutiant Calviniani Hæretici illud inter superstitiosa hominum inventa adnumerantes, longe antiquissimum esse. Ut enim Divus Augustinus habet libro adversus Donatistas quarto, capite 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conci-* 2

lii

Romani Theologi Nota.

(*a*) Vide Probabilistarum Dialecticam. Dum homo ad locum veniat, in quo sit Quadragesimæ cursus absolutus, non tenetur quadragesimale Jejunium continuare per dies qui juxta proprium Kalendarium supersint; sed potest se moribus eorum, apud quos degat, accommodare; contra vero, si in loco, ex quo discessit, Jejunium absolvit quadragesimale, non tenetur se conformare incolis loci in quem venerit, si secundum istorum Kalendarium adhuc per dies aliquot jejunandum sit. Quis non stupeat? Loci consuetudini accommodare se potest homo, dum libere vivendum sit; non debet vero se conformare moribus aliorum dum de Jejunio agitur. Vide vero hac de re verb. *Kalendarium*; ubi ostenditur quando quis teneatur ad absolvendum quadragesimale Jejunium in iis etiam locis, ubi sit jam Pascha celebratum juxta diversum Kalendarium; quia viget præceptum de servando proprio ritu, & de celebrandis festis, servandisque Jejuniis juxta proprii Kalendarii præscriptum, ut facere debent Latini, qui inter Orientales versantur.

liis institutum ; sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur. Jam vero quadragesimalis institutio Jejunii, neque ex Divinis Scripturis, neque ex cujuspiam Concilii Decreto ostendi potest. Et Catholici quidem vel ipsis primis Ecclesiæ sæculis hac eadem Apostolica Traditione instructi Jejunium quadragesimale semel in anno servabant; Hæretici autem Montanistæ tribus quadragesimis quotannis corpora sua macerabant, ut auctor est Divus Hieronymus in epistola ad Marcellam scribens: *Nos una Quadragesima secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo jejunamus. Illi* (Nempe Montanistæ) *tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres passi sint Sal-*
3 *vatores*. Atque Jejunium istiusmodi ad dies quadraginta, vel prope quadraginta, scilicet triginta sex minime vero vel ad horas quadraginta, vel ad unum tantum, aut tres dies extendere consuevisse primi temporis Christianos ex luculentissimis Sanctorum Patruum testimoniis satis constat, quæ hic brevitatis gratia missa facimus. Initium vero talis jejunii feria secunda consequente Dominicam, quæ quinquagesimæ dicitur, non eodem semper tempore cæptum est. Nam primum jejunium quadragesimale incepisse Patres complures testantur, desiisse vero Sabbato præcedenti Majorem hebdomadam; nam hæc propterea
4 quod severiori Jejunio, quod ab antiquis Scriptoribus Antipaschale appellari consuevit, transigebatur, intra dies quadraginta computari haud solebat. Cœpit deinde initium jejunium hoc a feria secunda post Dominicam, quæ prima dicitur Quadragesimæ, atque ad usque Pascha extendi consuevit, & ex præcedenti hebdomada, scilicet Quinquagesimæ, additi sunt dies quatuor ad subsequentes, tametsi hujus sit incertum additionis tempus; sed antiquam tamen esse Ecclesiastici Scriptores produnt quamplurimi.

5 Post quadragesimale sequitur quatuor temporum Jejunium; quod sane perinde ac illud antiquum in Ecclesia esse multis demonstrari posset, si opus foret. Nam S. Leo Pontifex sermone VII. Jejunia hæc ab universa Ecclesia suo tempore servata commemorat, atque Apostolicæ Traditioni accepta refert. Sed circa tempus ea servandi, ac numerum præterea Jejuniorum ejusmodi aliqua fuit in Ecclesia varietas. Primum siquidem, trium dumtaxat temporum servabatur Jejunium, quartum deinde, ut observatum est Clarissimo Bellarmino, decreto Callisti Romani Pontificis additum fuit. Quantum vero ad tempus spectat primum Jejunium, quod erat vernum, sub initium Mensis Martii servabatur, secundum celebrabatur hebdomada secunda Mensis Junii, tertium hebdomada tertia Septembris, quartum vero hebdomada quarta Decembris. Communiorem tamen hæc servandi Jejunia morem hunc fuisse scribunt S. Leo, & Gelasius primus Pontifices, videlicet ut primum in prima Quadragesimæ hebdomada, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium in hebdomada tertia Septembris, quartum denique in tertia Decembris hebdomada celebraretur; qui certe mos etiamnum in Romana Ecclesia servatur.

6 Tertio in loco statui debet, ab antiquissimo tempore in Ecclesia receptum quartæ, & sextæ feriæ Jejunium. Commendatum namque, ac præceptum legimus hoc Jejunium in Apostolicis Canonibus, Canone 69. ubi hæc leguntur: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor sanctam Paschæ Quadragesimam non jejunat, vel quartam diem, vel Parasceven, deponatur*; tque Origenes homilia X. in Leviticum: *Habemus* (inquit) *quartam, & sextam septimanæ dies, quibus solemniter jejunamus*. Illud est autem observandum, Jejunium, de quo hic loquimur, non fuisse tamquam ad præceptum, sed ad consilium tanquam spectans in Ecclesia receptum. Superflua quippe fuissent quatuor temporum Jejunia, si per totum annum in prædictis feriis vi præcepti jejunare fideles debuissent.

Obtinuit olim in Ecclesia Jejunium etiam Sabbati 7
in memoriam sepulturæ Christi ex Apostolo Petro, ut nonnulli existimant, derivatum. Multi tamen variis temporibus prodiere Conciliorum Canones illud Jejunium vetantes, excepto Sabbato majoris hebdomadæ; idque ea de causa fuit vetitum, ne Fideles cum Manichæis sentire viderentur, qui Sabbato jejunandum esse putabant ad ostendendum odium erga malum Deum, quem Mundi hujus, ac colendi Sabbati auctorem comminiscebantur. Ex his Canonibus occasionem sumpserunt Græci Jejunium Sabbati improbandi, quia dum in Oriente præsertim Hæretici Manichæi Jejunio Sabbati abutebantur, congruum omnino erat eos morem illorum declinare. Cum autem Ecclesia Latina hanc non habuerit occasionem, propterea Sabbati jejunium non improbavit, immo commendavit, ac retinuit.

Quartum Jejunium erat, quod dicebatur, Ad- 8
ventus, cujus mentionem faciunt Scriptores doctrina, & vetustate percelebres, ut Perpetuus Turonensis Episcopus, Concilium item Turonense, ac Matisconense sæculo sexto celebrata. A Monachis primum, tum a Laicis ex devotionis fervore singulis diebus a festo S. Martini ad Natalem usque diem Domini hoc Jejunium servari cœptum est. Atque ejusdem observantia Jejunii tametsi non eadem semper ubique fuerit, cum non ex aliquo universali præcepto penderet; penes Monachos tamen, aliosque sacrorum Ordinum Regulares numquam intercisa fuit, licet alii a festo S. Martini, alii a festo omnium Sanctorum, ut Minoritæ, a festo S. Catharinæ alii, aliique denique a Dominica propinquiore festo S. Andreæ Apostoli, quæ prima Adventus Dominica appellatur ab Ecclesia, prædicti Jejunii sumpserint exordium.

Celebres ac frequentes erant primis Ecclesiæ se- 9
culis Stationes, & cum stationibus conjuncta Jejunia. Statio autem, auctore Eminentissimo Cardinali Cozza in libro *de Jejunio*, *part. 2. artic. 19.* aliud non erat, quam *Fidelium cultus seu officium, quo certis diebus ad Martyrum convenientes sepulcra, ibique a solis ortu stantes, orationibus, sacrarum Scripturarum lectionibus, ac Jejunio usque ad horam Nonam vacabant*. Verum temporis decursu hanc stationum disciplinam collapsam restauravit, licet sub diversa forma ab antiqua, S. Gregorius Magnus. Diebus deinde Dominicis Adventus, & Quadragesimæ

simæ Stationes consignatæ cum fuerint, a Jejunio separatæ remanserunt. Quamobrem in hoc maxime nostrorum temporum Stationes ab antiquis differunt quod illæ Jejunium habuerint conjunctum, nostræ non item. Nec mirum id videri debet, cum non ex præcepto constanti quopiam, sed ex varia pendeat pro temporum opportunitate Ecclesiæ disciplina.

10 Stationibus simillimæ erant Vigiliæ, quæ cum ab exemplo Christi, de quo scripsit Lucas *cap. 6. Erat pernoctans in oratione Dei*, tum Apostolorum, ut ex Actorum *capite 16.* liquet, originem trahunt suam; nisi quod vigiliæ nocturnæ erant, Stationes vero diurnæ. Vigilias hujusmodi agebant Fideles vigilantes, orantes, ac jejunantes ad Martyrum sepulcra nocte præcedente solemnitatem aliquam. Diu hæc vigiliarum disciplina in Ecclesia obtinuit; nam ex Concilio Oxoniensi anno 1212. celebrato apparet apertissime, eam sub id tempus in Anglia viguisse; quin etiam perseverasse adhuc sextodecimo sæculo in Provincia Forojuliensi, ex Aquilejensi Concilio sub Clemente octavo celebrato anno 1596. satis clare colligitur. Sed viris dumtaxat, non mulieribus licitum erat vigilias agere. Siquidem jam inde a quarti sæculi initio feminis vetitum fuit vigilare in locis, in quibus & viri vigilabant; sed in privatis oratoriis domi ipsæ agebant vigilias. Sublatis tandem omnino vigiliis, earum loco remanserunt Jejunia, quæ nunc etiam temporis ex Ecclesiæ præscripto servantur.

11 Inter alia præterea Jejunia, quæ intra annum primi celebrabant Christiani, est memorabile illud, quod observabant Kalendis Januarii. Nam ille dies Gentilibus solemnis maxime erat; in eo & convivia & victimas multiplicabant, festumque erat eodem die Jano, Æsculapio, & Jovi sacrum. Patres igitur ut omnem superstitionis speciem ab animis fidelium amoverent, illum ipsum diem consecrarunt jejunio. Atque a Patribus passim ejus diei jejunium, commendatum legitur, maxime vero ab Ambrosio.

12 Tandem circa Rogationum jejunium, cum consilii illud, non præcepti fuerit, varia fuit, estque etiamnum Ecclesiæ disciplina. Rogationes, hoc est publicas preces ad Dei misericordiam in ærumnis implorandam, nonnulli Mamerco, seu Mamerto Viennensi Episcopo referunt auctori, alii antiquiores illo existimant, sed ab eo putant restauratum earum usum. Ecclesiæ quædam eas celebrant modo cum triduano Jejunio, aliæ cum solo Jejunio feriæ quartæ, atque unusquisque Ecclesiæ suæ consuetudinem, ac morem tuto servare potest.

13 Hæc, quæ paucis complexi sumus, antiquam Jejuniorum disciplinam in Ecclesia receptam spectant; sequitur ergo ut quæ præsens, seu recens sit tum Occidentalis, tum Orientalis Ecclesiæ disciplina circa Jejunia, nunc indicemus. Et quidem quod ad Ecclesiam Occidentalem attinet, neminem latet, præter quadragesimale Jejunium, quatuor temporum, ac vigiliarum, quas aliquibus solemnitatibus, festisque Sanctorum præmittendas esse Ecclesia decrevit, Jejunium aliud nullum habere fideles sub præcepto.

14 Diebus Veneris, & Sabbati abstinentia a carnibus, sed non Jejunium præcipitur. At longe diversus est apud Græcos, & Orientales in celebrandis Jejuniis mos, & disciplina, ut demonstratum est a multis præclarissimis Viris, qui scriptis suis Græcorum ritus sunt persequuti. Etenim non omnes eadem habent Jejunia, neque eodem modo illa servant. Mingrelienses, Græcum, & ipsi in Sacris peragendis ritum sequentes, licet proprio utantur idiomate, quatuor habent Quadragesimas. Prima ante Pascha, & a Quinquagesima incipit; secunda post Pentecosten; tertia initium sumit a Kalendis Augusti usque ad festum Assumptionis B. Virginis; quarta Adventus Domini, quæ quadraginta complectitur dies. Abstinent a carnibus, nonnisi post solis occasum cœnant in majori hebdomada vinum haud gustant, ultimisque tribus diebus ejusdem ab omni prorsus cibo abstinent. Apud Syros autem Jacobitas, præter feriam quartam, & sextam, quinque sunt celeberrima Jejunia. Primum Quadragesimæ, alterum Apostolorum, tertium Migrationis, seu Assumptionis B. Virginis, quartum Nativitatis, quintum Niniviticum. Jejunium Quadragesimæ octo supra quadraginta diebus absolvitur; Apostolorum vero a feria secunda post Pentecosten usque ad diem vigesimam nonam Junii producitur. Et Migrationis Jejunium a Kalendis Augusti usque ad diem decimamquintam, Nativitatis vero alii a Kalendis Decembris auspicantur, nonnulli a die decima Decembris per duas Hebdomadas observant. Denique Ninivitarum Jejunium a feria secunda, quæ tribus Hebdomadibus præcedit jejunium quadragesimale; usque ad feriæ quintæ Matutinum observant aliqui, nonnulli autem ad Matutinum Sabbati. Syri Nestoriani præter quinque recensita Jejunia, & ferias quartam & sextam, in quibus haud multum diffident a cæteris Orientalibus (est enim sola varietas quantum ad numerum dierum Jejunii, ejusque initium) duo habent particularia Jejunia, nempe Jejunium Eliæ, seu Crucis per hebdomadas septem, a Dominica prima Eliæ, quæ quartam Æstatis sequitur, usque ad feriam sextam quartæ Hebdomadæ Crucis, seu septimæ Eliæ; ac Jejunium virginum tribus post festum Epiphaniæ diebus. Jejunium Niniviticum sic est appellatum, quia dum Populi peste, aliisve calamitatibus affligerentur, Episcopi indictis supplicationibus, ac Jejunio, Ninivitarum usi sint exemplo ad Dei opem implorandam. Jejunium autem Virginum ita est appellatum, quod originem habuerit ex supplicationibus, ea occasione indictis, in qua Rex Arabum, sive ut alii volunt Persarum imperaverat, ut sibi ex urbe Hirta quadraginta Virgines adducerentur. Tunc enim ob beneficia illis supplicationibus accepta statuerunt, ut quolibet anno Jejunium istud observaretur. Conveniunt cum Syris Jacobitis circa Jejunii disciplinam Cophti & Æthyopes. Armeni autem non ubique eadem Jejunia servant. Qui Constantinopoli commorantur Armeni sive Catholici, sive hæretici a feria secunda Quinquagesimæ Jejunii Quadragesimalis sumunt exordium. Hæretici ante Nativitatis festum, quod die octava Januarii celebrant, septem diebus jejunant, atque in vigilia Jejunium ad versperam usque protrahunt, cum sacrum faciunt, ac deinde cœnant, & in ea utuntur lacticiniis & ovis. At Catholici in vigilia dumtaxat Nativitatis, cujus festum diverso ab Hæreticis die celebrant, jejunare solent, atque

a piscibus etiam abstinent. Ante Epiphaniam septem diebus jejunant omnes tum Catholici, tum Hæretici. Festum Assumptionis B. Virginis semper die Dominica celebrant, & die Lunæ ad Sabbatum usque, quo die lacticiniis utuntur, solent jejunare; eademque ratione Jejunia servant, quæ præcedunt festum Transfigurationis, & Exaltationis Sanctæ Crucis. A feria secunda post Pentecosten ad feriam usque sextam Jejunium colunt, quod vocant Sancti Eliæ, atque ejusdem rationis sunt alia Jejunia, scilicet Sancti Gregorii illuminatoris, Sancti Jacobi Episcopi, Sancti Sergii Martyris, & Sancti Gregorii, quem Thaumaturgum appellant, in quibus a feria secunda usque ad sextam jejunant. Hæc sunt, quæ Orientalis Ecclesiæ circa Jejunia præsentem disciplinam spectant, de qua satis hactenus diximus.

His breviter ac dilucide, quantum satis esse potest ad Orientalium circa jejunium disciplinam dignoscendam, indicatis, restat ut pauca de jejunii dogmate edisseramus. Ac principio quidem animadvertimus, Calvinianos, aliosque recentes Novatores Jejunia omnia e medio sustulisse, ut perspicue apparet ex iis, quæ libro Institutionum quarto capite 12. scribit Calvinus, ubi quadragesimale jejunium superstitiosam appellat observationem. Ac tametsi fateri non dubitent, Jejunium præceptum in veteri lege fuisse, cum id expressum legatur apud Joelem, Jonam, atque alibi in veteris Testamenti libris; negant tamen audacter eidem Jejunio obnoxios esse Christianos propterea quod a legis vinculo soluti sunt Ecclesiamque Jejunia sub præcepto indicere posse. Sed illorum error facile convelli potest. Annon enim apud Matthæum 6. dicitur: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum &c.* Nec officit, quod jejunii præceptum ad legem veterem pertineret; satis etenim constat, cæremonialia tantum præcepta, non autem moralia, cujusmodi procul dubio est præceptum Jejunii, illucescente Evangelio abrogata fuisse. Id quod mirifice ex Augustini doctrina in Epistola ad Casulanum, quæ est 36. confirmari potest; Sic enim eo loci habet S. Pater; *Ego in Evangelicis, & Apostolicis litteris, totoque Instrumento, quod appellatur Testamentum novum, animo id revolvens, video præceptum esse Jejunium. Quibus autem diebus non oporteat jejunare, & quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum*: Audiant Augustinum Novatores ajentem, in sacris novi fœderis litteris Jejunium esse præceptum, determinationem vero illorum dierum, in quibus Jejunium colendum sit, Ecclesiæ potestati, ac libertati esse relictam. Quod vero possit Ecclesia suis legibus Jejunia præcipere fidelibus, & stabilire certa Jejunii tempora, vel ex ipso Synagogæ exemplo demonstratur, quæ Judæis Jejunia imponebat, ut apud Hieremiam, Estherem, ac Zachariam legere est. Quod si ea potestate pollebat Judæorum Synagoga, quid est quod eamdem Ecclesiæ Christi denegandam esse putent Novatores? An dicturi sunt minori gaudere Ecclesiam potestate, quam Sinagoga habuerit? At ridiculum id est. Deinde Ecclesiæ Prælati non minus ac Principes sæculares potestate gaudent leges condendi ad fidelium spirituale bonum promovendum. Nemo autem dubitare potest, Jejunium valde opportunum atque optimum esse ad spiritualem finem consequendum remedium; ex quo Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 147. deducit, Jejunium sub præcepto quoque naturali cadere. Potest igitur Ecclesia prædictum remedium fidelibus præcipere, sicut sæculares Principes exercitium illorum actuum, qui alioquin liberi essent, præcipiunt subditis, qui vergunt in eorumdem subditorum bonum. Extra dubium est ergo, & in sacris litteris novi fœderis præceptum esse Jejunium, illudque fidelibus præcipere posse Ecclesiam. Quæ contra hujusmodi doctrinam objicere solent Hæretici, adeo levia, inepta, ac futilia sunt, ut vix digna sint lucubratione anicularum, in iis propterea exsufflandis tempus terere nolumus.

(*) Jejunii Ecclesiastici historiam Gallice ediderunt Ludovisius Thomassinus, & Benedictinus D. de L'Isle; quibus adde Gabrielis Albaspinæi *de jejuniis, & stationibus* observationes Cabassutii *de veterum jejuniorum Ecclesiæ origine, & ritibus* dissertationem, & Joannis Ciampini *de Cruce stationali, investigationem historicam*. De quatuor vero temporum jejuniis, eorumque origine extant peculiares dissertationes duæ, Ludovici Muratorii una, altera P. Joann. Hyacinthi Sbaraleæ, quas cum tribus indicatis Albaspinæi, Cabassutii, & Ciampini opusculis habes Tom. 1. disciplinæ Populi Dei in novo Testamento a Claudio Fleury Gallice scriptæ, & a Franc. Antonio Zaccaria illustratæ *p.* 155. *seqq.* Venetæ secundæ Editionis apud Zattam. Vide etiam Dissert. Fr. Dominici Thomæ Valfredi Ord. Præd. *de usu, & instit. Jejuniorum Temporum Bonon. Edit.* 1771. (*) 15

JESU SOCIETAS.

Societas Jesu merito laudatur a Benedicto XIV. 1
tom. 2. Constitut. 49. incip. *Constantem*. Societati 2
Jesu unus locus inter Consultores Congregationis Sacrorum Rituum perpetuo assignatur; Idem *ibid.*
Societatis Jesu Collegium in Civitate S. Dominici in 3
insula Hispaniola in publicam studiorum Universitatem erigitur; Idem Const. 37. incip. *In supereminenti*. Ejusque Collegii Rectori tribuitur facultas 4
conferendi gradus, cumulative tamen cum Priore PP. Prædicatorum; Idem *ibid.*

In Societate Jesu Congregationes Generales ex 5
Brevi Innocentii X. singulis novenniis haberi jubentur; Idem Constit. 24. incip. *Devotam majori*. So- 6
cietas Jesu variis temporibus institit pro abrogatione hujusmodi Brevis; Idem *ibid.* Illud tamen quo 7
ad triennalem officiorum durationem abrogatum fuit fuit ab Alexandro VIII.; Idem *ibid.* Bened. XIV.
Innocentii legem quod novennalem Congregatio- 8
nem abrogat; Idem *ibid.* Et quoad præfinitionem 9
termini triennalis officiorum, abrogationem jam factam confirmat; Idem *ibid.*

In Societate Jesu vacatio Beneficiorum non indu- 10
citur per emissionem votorum simplicium; Idem
Const. 25. incip. *Ex quo dilectus Filius*. Sed in ipsius 11
Congregatione Generali V. decretum fuit, illius Alum-

fumnos expleto probationis biennio Beneficia Ecclesiastica dimittere debere; Idem *ibid.*

12 E Societate Jesu Theologus Consultor Poenitentiariæ Apostolicæ assumi consuevit; Idem tom. 2. Const.96. incip. *In Apostolicæ* §.15.

13 Jesu Societas extinguitur, & supprimitur a fel. record. Clement. XIV. per suas Litteras in forma Brevis sub die 21. Julii 1773. ut hic ad litteram allatæ sequuntur.

CLEMENS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Dominus, ac Redemptor noster Jesus Christus Princeps pacis a Propheta prænuntiatus, quod hunc in mundum veniens per Angelos primum pastoribus significavit, ac demum per se ipsum, antequam in coelos ascenderet, semel & iterum suis reliquit discipulis; ubi omnia Deo Patri reconciliavisset, pacificans per sanguinem crucis suæ, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt, Apostolis etiam reconciliationis tradidit ministerium, posuitque in eis verbum reconciliationis, ut legatione fungentes pro Christo, qui non est dissentionis Deus, sed pacis, & dilectionis, universo Orbi pacem annuntiarent, & ad id potissimum sua studia conferrent ac labores, ut omnes in Christo geniti solliciti essent servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati sunt in una spe vocationis, ad quam nequaquam pertingitur, ut inquit S.Gregorius Magnus, si non ad eam unita cum proximis mente curratur.

Hoc ipsum potiori quadam ratione nobis divinitus traditum reconciliationis verbum, & ministerium, ubi primum, meritis prorsus imparibus, evecti fuimus ad hanc Petri Sedem, in memoriam revocavimus, die, noctuque præ oculis habuimus, cordique altissime inscriptum gerentes, ei pro viribus satisfacere contendimus, divinam ad id opem assidue implorantes, ut cogitationes, & consilia pacis nobis, & universo dominico gregi Deus infundere dignaretur, ad eamque consequendam tutissimum nobis, firmissimumque aditum referare. Quinimo probe scientes, divino nos consilio constitutos fuisse super gentes, & supra regna, ut in excolenda vinea Sabaoth, conservandoque Christianæ Religionis ædificio, cujus Christus est angularis lapis, evellamus, & destruamus, & disperdamus, & dissipemus, & ædificemus, & plantemus; eo semper fuimus animo constantique voluntate, ut quemadmodum pro Christianæ Reipublicæ quiete, & tranquillitate nihil a nobis prætermittendum esse censuimus, quod plantando, ædificandoque esset quovis modo accomodatum: ita eodem mutuæ charitatis vinculo expostulante, ad evellendum, destruendumque, quidquid jucundissimum etiam nobis esset, atque gratissimum, & quo carere minime possemus sine maxima animi molestia, & dolore, prompti æque essemus, atque parati.

Non est sane ambigendum, ea inter, quæ ad Catholicæ Reipublicæ bonum, felicitatemque comparandam plurium conferunt, principem fere locum tribuendum esse regularibus Ordinibus, ex quibus amplissimum in universam Christi Ecclesiam quavis ætate dimanavit ornamentum, præsidium, & utilitas. Hos idcirco Apostolica hæc Sedes approbavit non modo, suisque fulcita est auspiciis, verum etiam pluribus auxit beneficiis, exemptionibus, privilegiis, & facultatibus, ut ex his ad pietatem excolendam, & religionem ad populorum mores verbo, & exemplo rite informandos, ad fidei unitatem inter fideles servandam, confirmandamque, magis, magisque excitarentur, atque inflammarentur. Ast ubi eo res devenit, ut ex aliquo regulari Ordine, vel non amplius uberrimi ii fructus, atque optatissima emolumenta a Christiano Populo perciperentur, ad quæ afferenda fuerant primitus instituti, vel detrimento potius esse visi fuerint, ac perturbandæ magis populorum tranquillitati, quam eidem procurandæ accomodati; hæc eadem Apostolica Sedes, quæ eisdem plantandis operam impenderat suam, suamque interposuerat auctoritatem, eos vel novis communire legibus, vel ad pristinam vivendi severitatem revocare, vel penitus etiam evellere, ac dissipare minime dubitavit.

Hac sane de causa Innocentius Papa Tertius prædecessor noster, cum comperiisset nimiam regularium Ordinum diversitatem gravem in Ecclesiam Dei confusionem inducere, in Concilio Generali Lateranensi IV. firmiter prohibuit, ne quis de cetero novam Religionem inveniat: sed quicumque ad religionem converti voluerit unam de approbatis assumat; decrevitque insuper, ut qui voluerit religiosam domum de novo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbatis. Unde consequens fuit, ut non liceret omnino novam religionem instituere sine speciali Romani Pontificis licentia, & merito quidem; nam cum novæ Congregationes majoris perfectionis gratia instituantur, prius ab hac Sancta Apostolica Sede ipsa vitæ futuræ forma examinari, & perpendi debet diligenter, ne sub specie majoris boni, & sanctioris vitæ plurima in Ecclesia Dei incommoda, & fortasse etiam mala exoriantur.

Quamvis vero providentissime hæc fuerint ab Innocentio III. Prædecessore constituta, tamen postmodum non solum ab Apostolica Sede importuna petentium inhiatio aliquorum Ordinum Regularium approbationem extorsit, verum etiam nonnullorum præsumptuosa temeritas diversorum Ordinum præcipue mendicantium nondum approbatorum effrænatam quasi multitudinem adinvenit. Quibus plene cognitis, ut malo statim occurreret, Gregorius Papa X. pariter Prædecessor noster in Generali Concilio Lugdunensi renovata Constitutione ipsius Innocentii III. Prædecessoris, districtius inhibuit, ne aliquis de cetero novorum Ordinem, aut religionem adinveniat, vel habitum novæ religionis assumat. Cunctas vero generaliter religiones, & Ordines mendicantes post Concilium Lateranense IV. adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuo prohibuit. Confirmatos autem ab Apostolica Sede modo decrevit subsistere infrascripto: ut videlicet professoribus eorumdem Ordinum ita liceret in illis remanere, si voluerint, quod nullum deinceps ad eorum professionem admitterent, nec de novo domum, vel aliquem locum acquirerent, nec domos, seu loca, quæ habebant,

bebant, alienare valerent sine ejusdem Sanctæ Sedis licentia speciali. Ea enim omnia dispositioni Sedis Apostolicæ reservavit in Terræ Sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios usus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipsa commiserit, convertenda. Personis quoque ipsorum Ordinum omnino interdixit quoad extraneos prædicationis, & audiendi confessiones Officium, aut etiam sepulturam. Declaravit tamen in hac Constitutione minime comprehensos esse Prædicatorum, & Minorum Ordines, quos evidens ex iis utilitas Ecclesiæ Universali proveniens perhibebat approbatos. Voluitque insuper Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum Ordines in solido statu permanere, ex eo quod istorum institutio prædictum Generale Concilium Lateranense præcesserat. Demum singularibus personis Ordinum, ad quos hæc Constitutio extendebatur, transeundi ad reliquos Ordines approbatos licentiam concessit generalem; ita tamen, ut nullus Ordo ad alium, vel Conventus ad Conventum se, ac loca sua totaliter transferret, non obtenta prius specialis Sedis Apostolicæ licentia.

Hiscemet vestigiis secundum temporum circumstantias inhæserunt alii Romani Pontifices Prædecessores nostri, quorum omnium decreta longum esset referre. Inter ceteros vero Clemens Papa V. pariter Prædecessor noster, per suas sub plumbo 6. nonas Maii anno Incarnationis Dominicæ 1312. expeditas litteras Ordinem Militarem, Templariorum nuncupatorum, quamvis legitime confirmatum, & alias de Christiana Republica adeo præclare meritum, ut a Sede Apostolica insignibus beneficiis, privilegiis, facultatibus, exemptionibus, licentiis cumulatus fuerit, ob universalem diffamationem suppressit, & totaliter extinxit, etiamsi Concilium Generale Viennense, cui negotium examinandum commiserat, a formali, & definitiva ferenda sententia censuerit se abstinere.

Sanctus Pius V. similiter Prædecessor noster, cujus insignem sanctitatem pie colit, & veneratur Ecclesia Catholica, Ordinem Regularem Fratrum Humiliatorum Concilio Lateranensi anteriorem, approbatumque a felicis recordationis Innocentio III. Honorio III. Gregorio IX., & Nicolao V. Romanis Pontificibus Prædecessoribus itidem nostris, ob inobedientiam decretis Apostolicis, discordias domesticas, & externas exortas, nullum omnino futuræ virtutis specimen ostendentem, & ex eo quia aliqui ejusdem Ordinis in necem S. Caroli S. R. E. Card. Borromei Protectoris, ac Visitatoris Apostolici dicti Ordinis scelerate conspiraverint? extinxit, ac penitus abolevit.

Recolendæ memoriæ Urbanus Papa Octavus etiam Prædecessor noster per suas in simili forma Brevis die 6. Februarii 1626. expeditas litteras Congregationem Fratrum Conventualium Reformatorum a felicis memoriæ Sixto Papa V. itidem Prædecessore nostro solemniter approbatam, & pluribus beneficiis, ac favoribus auctam, ex eo quia ex prædictis Fratribus ii in Ecclesia Dei spirituales fructus non prodierint, imo quamplures differentiæ inter eosdem Fratres Conventuales Reformatos, ac Fratres Conventuales non Reformatos ortæ fuerint perpetuo suppressit, ac extinxit: Domus, Conventus, loca, supellectilem, bona, res, actiones, & jura ad prædictam Congregationem spectantia Ordini Fratrum Minorum Sancti Francisci Conventualium concessit, & assignavit, exceptis tantum domo Neapolitana, & domo Sancti Antonii de Paula nuncupata de Urbe, quam postremam Cameræ Apostolicæ applicavit, & incorporavit, suæque, suorumque successorum dispositioni reservavit: Fratribus denique prædictæ suppressæ Congregationis ad Fratres S. Francisci Cappuccinos, seu de observantia nuncupatos, transitum permisit.

Idem Urbanus Papa VIII. per alias suas in pari forma Brevis die 2. Decembris 1643. expeditas litteras Ordinem Regularem Sanctorum Ambrosii, & Barnabæ ad nemus perpetuo suppressit, extinxit, & abolevit, subjecitque Regulares prædicti suppressi Ordinis jurisdictioni, & correctioni Ordinariorum locorum, prædictisque Regularibus licentiam concessit se transferendi ad alios Ordines regulares ab Apostolica Sede approbatos. Quam suppressionem rec. memoriæ Innocentius Papa X. Prædecessor quoque noster solemniter per suas sub plumbo Kal. Aprilis anno Incarnationis Dominicæ 1645. expeditas litteras confirmavit; & insuper Beneficia, Domus, & Monasteria prædicti Ordinis, quæ antea Regularia erant, ad sæcularitatem reduxit, ac in posterum sæcularia fore, & esse declaravit.

Idemque Innocentius X. Prædecessor per suas in simili forma Brevis die 16. Martii 1645. ob graves perturbationes excitatas inter Regulares Ordinis Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum, etsi Ordo ille previo maturo examine a Gregorio Papa XV. Prædecessore nostro solemniter approbatus fuerit, præfatum regularem Ordinem in simplicem Congregationem, absque ullorum votorum emissione ad instar Instituti Congregationis Præsbyterorum sæcularium Oratorii in Ecclesia Sanctæ Mariæ in Vallicella de Urbe S. Philippi Neri nuncupatæ, reduxit; Regularibus prædicti Ordinis sic reducti transitum ad quamcumque religionem approbatam concessit: admissionem Novitiorum, & admissorum professionem interdixit: superioritatem denique, & Jurisdictionem, quæ penes Ministrum generalem, Visitatores, aliosque Superiores residebat, in Ordinarios Locorum totaliter transtulit: quæ omnia per aliquot annos consecuta sunt effectum, donec tandem Sedes hæc Apostolica, cognita prædicti Instituti utilitate, illum ad pristinam votorum solemnium formam revocavit, ac in perfectum regularem Ordinem redegit.

Per similes suas in pari forma Brevis die 29. Octobris 1650. expeditas litteras idem Innocentius X. Prædecessor, ob discordias quoque, & dissensiones exortas suppressit totaliter Ordinem S. Basilii de Armenis: regulares prædicti suppressi Ordinis omnimode jurisdictioni, & obedientiæ Ordinariorum Locorum subjecit in habitu Clericorum sæcularium, assignata iisdem congrua sustentatione ex redditibus Conventuum suppressorum: illisque etiam facultatem transeundi ad quamcumque religionem approbatam concessit.

Pariter ipse Innocentius X. Prædecessor per alias suas in dicta forma Brevis die 22. Junii 1651. expeditas litteras attendens, nullos spirituales fructus ex regulari Congregatione Presbyterorum Boni Jesus

in

in Ecclesia sperari posse, præfatam Congregationem perpetuo extinxit: Regulares prædictos jurisdictioni Ordinariorum Locorum subjecit, assignata eisdem congrua sustentatione ex redditibus suppressæ Congregationis, & cum facultate transeundi ad quemlibet Ordinem regularem approbatum a Sede Apostolica; suoque arbitrio reservavit applicationem bonorum prædictæ Congregationis in alios pios usus.

Denique felicis recordationis Clemens Papa IX. Prædecessor itidem noster cum animadverteret, tres regulares Ordines, Canonicorum videlicet regularium Sancti Georgii in Alga nuncupatorum, Hieronimianorum de Fesulis, ac tandem Jesuatorum a Sancto Johanne Columbano institutorum parum, vel nihil utilitatis, & commodi Christiano populo afferre, aut sperari posse eos esse aliquando allaturos de iis supprimendis, extinguendisque consilium cepit, idque perfecit suis litteris in simili forma Brevis die 6. Decembris 1668. expeditis; eorumque bona, & redditus satis conspicuos, Venetorum Republica postulante, in eos sumptus impendi voluit, qui ad Cretense bellum adversus Turcas sustinendum erant necessario subeundi.

In his vero omnibus decernendis, perficiendisque satius semper duxerunt Prædecessores nostri ea uti consultissima agendi ratione, quam ad intercludendum pœnitus aditum animorum contentionibus & ad quemlibet amovenda diffidia, vel partium studia magis conferre existimarunt. Hinc molesta illa, ac plena negotii prætermissa methodo, quæ in forensibus instituendis judiciis adhiberi consuevit, prudentiæ legibus unice inhærentes, ea potestatis plenitudine, qua tamquam Christi in terris Vicarii ac supremi Christianæ Reipublicæ moderatores amplissime donati sunt, rem omnem absolvendam curarunt, quin regularibus Ordinibus suppressioni destinatis, veniam facerent, & facultatem sua experiundi Jura, & gravissimas illas vel propulsandi criminationes, vel causas amoliendi, ob quas ad illud consilii genus suscipiendum adducebantur.

His igitur, aliisque maximi apud omnes ponderis & auctoritatis exemplis nobis ante oculos propositis, vehementique simul flagrantes cupiditate, ut in ea, quam infra aperiemus, deliberatione, fidenti animo, tutoque pede incedamus, nihil diligentiæ omisimus, & inquisitionis, ut quidquid ad regularis Ordinis, qui Societas Jesu vulgo dicitur, originem pertinet, progressum, hodiernumque statum perscrutaremur; & compertum inde habuimus, eum ad animarum salutem, & hæreticorum, & maxime Infidelium conversionem, ad majus denique pietatis, & Religionis incrementum a Sancto suo Conditore fuisse institutum; atque ad optatissimum hujusmodi finem facilius feliciusque consequendum, arctissimo Evangelicæ paupertatis voto tam in communi, quam in particulari fuisse Deo consecratum, exceptis tantummodo studiorum, seu litterarum Collegiis, quibus possidendi redditus ita facta est vis, & potestas, ut nihil tamen ex iis redditibus in ipsius Societatis commodum, utilitatem, ac usum impendi unquam possit, atque converti.

His, aliisque Sanctissimis legibus probata primum fuit eadem Societas Jesu a rec. memoriæ Paulo Papa III. Prædecessore nostro per suas sub plumbo 5. Kal. Octobris anno Incarnationis Dominicæ 1540. expeditas litteras, ab eodemque concessa ei fuit facultas condendi jura, atque statuta, quibus Societatis præsidio, incolumitati, atque regimini firmissime consuleretur. Et quamvis idem Paulus Prædecessor Societatem ipsam angustissimis sexaginta dumtaxat alumnorum limitibus ab initio circumscripsisset; per alias tamen suas itidem sub plumbo pridie Kal. Martii anno Incarnationis Dominicæ 1543. expeditas litteras locum dedit eadem in Societate iis omnibus, quos in eam excipere illius moderatoribus visum fuisset opportunum, aut necessarium. Anno deinde 1549. suis in simili forma Brevis die 15. Novembris expeditis litteris idem Paulus Prædecessor pluribus, atque amplissimis privilegiis eamdem Societatem donavit, ac in his indultum alias per eumdem Præpositis generalibus dictæ Societatis concessum admittendi viginti Presbyteros Coadjutores spirituales, eisque impertiendi easdem facultates, gratiam, & auctoritatem, quibus Socii ipsi professi donantur, ad alios quoscumque, quos idoneos fore iidem Præpositi generales censuerint, ullo absque limite, & numero extendendum voluit, atque mandavit; ac præterea Societatem ipsam, & universos illius Socios, & personas illorumque bona quæcumque ab omni superioritate, jurisdictione, correctione quorumcumque Ordinariorum exemit; & vindicavit, ac sub sua, & Apostolicæ Sedis protectione suscepit.

Haud minor fuit reliquorum Prædecessorum nostrorum eamdem erga Societatem liberalitas, ac munificentia. Constat enim a rec. memoriæ Julio III. Paulo IV. Pio IV., & V. Gregorio XIII. Sixto V; Gregorio XIV. Clemente VIII. Paolo V. Leone XI. Gregorio XV. Urbano VIII. aliisque Romanis Pontificibus privilegia eidem Societati, jam antea tributa, vel confirmata fuisse, vel novis aucta accessionibus, vel apertissime declarata. Ex ipso tamen Apostolicarum Constitutionum tenore, & verbis palam colligitur; eadem in Societate suo fere ab initio varia diffidiorum, ac æmulationum semina pullulasse, ipsos non modo inter Socios, verum etiam cum aliis regularibus Ordinibus, Clero sæculari, Academiis, Universitatibus, publicis litterarum gymnasiis, & cum ipsis etiam Principibus, quorum in ditionibus Societas fuerat excepta; easdemque contentiones, & diffidia excitata modo fuisse de votorum indole, & natura, de tempore admittendorum Sociorum ad vota, de facultate Socios expellendi, de iisdem Sociis ad sacros ordines promovendis sine congrua ac sine votis solemnibus contra Concilii Tridentini, ac sanctæ memoriæ Pii Papæ V. Prædecessoris nostri decreta; modo de absoluta potestate, quam Præpositus generalis ejusdem Societatis sibi vindicabat, ac de aliis rebus ipsius Societatis regimen spectantibus; modo de variis doctrinæ capitibus, de scholis, de exemptionibus, & privilegiis, quæ locorum Ordinarii, aliæque personæ in Ecclesiastica, vel sæculari dignitate constitutæ suæ noxia esse jurisdictioni, ac juribus contendebant; ac demum minime defuerunt gravissimæ accusationes eisdem Sociis objectæ, quæ Christianæ Reipublicæ pacem, ac tranquillitatem non parum perturbarunt.

Mul-

Multæ hinc ortæ adversus Societatem querimoniæ, quæ nonnullorum etiam Principum auctoritate munitæ, ac relationibus ad rec. memoriæ Paulum IV. Pium V. & Sixtum V. Prædecessores nostros delatæ fuerunt. In his fuit claræ memoriæ Philippus Secundus Hispaniarum Rex Catholicus, qui tum gravissimas, quibus ille vehementer impellebatur, rationes, tum etiam eos, quos ab Hispaniarum Inquisitoribus adversus immoderata Societatis privilegia, ac regiminis formam acceperat clamores, & contentionum capita a nonnullis ejusdem etiam Societatis viris doctrina, & pietate spectatissimis confirmata, eidem Sixto V. Prædecessori exponenda curavit, apud eumdemque egit, ut Apostolicam Societatis visitationem decerneret, atque committeret.

Ipsius Philippi Regis petitionibus, & studiis, quæ summa inniti æquitate animadverterat, annuit idem Sixtus Prædecessor, delegitque ad Apostolici Visitatoris munus Episcopum prudentia, virtute, & doctrina omnibus commendatissimum; ac præterea congregationem designavit nonnullorum S. R. E. Cardinalium, qui rei perficiendæ sedulam navarent operam. Verum dicto Sixto V. Prædecessore immatura morte prærepto, saluberrimum ab eo susceptum consilium evanuit, omnique caruit effectu. Ad supremum autem Apostolatus apicem assumptus felicis recordationis Gregorius PP. XIV. per suas litteras sub plumbo 4. Kal. Julii ann. Dominicæ Incarnationis 1591. expeditas, Societatis institutum amplissime iterum approbavit; rataque haberi jussit, ac firma privilegia quæcumque eidem Societati a suis Prædecessoribus collata; & illud præ ceteris, quo cautum fuerat, ut a Societate expelli, dimittique possent Socii, forma judiciaria minime adhibita, nulla scilicet præmissa inquisitione, nullis confectis actis, nullo ordine judiciario servato, nullisque terminis, etiam substantialibus servatis, sola facti veritate inspecta, culpæ, vel rationabilis causæ tantum ratione habita; ac personarum, aliarumque circumstantiarum. Altissimum insuper silentium imposuit; vetuitque sub pœna potissimum excommunicationis latæ sententiæ, ne quis dictæ Societatis Institutum, constitutiones, aut decreta directe, vel indirecte impugnare auderet, vel aliquid de iis quovis modo immutari curaret. Jus tamen cuilibet reliquit, ut quidquid addendum, minuendum, aut immutandum censeret, sibi tantummodo, & Romanis solum Pontificibus pro tempore existentibus, vel immediate, vel per Apostolicæ Sedis Legatos, seu Nuncios significare posset, atque proponere.

Tantum vero abest, ut hæc omnia satis fuerint compescendis adversus Societatem clamoribus, & querelis, quin potius magis magisque universum fere Orbem pervaserunt molestissimæ contentiones de Societatis doctrina; quam fidei veluti Orthodoxæ bonisque moribus repugnantem plurimi traduxerunt domesticæ etiam, externæque efferbuerunt dissensiones, & frequentiores factæ sunt in eam, de nimia potissimum terrenorom bonorum cupiditate accusationes; ex quibus omnibus suam hauserunt originem tum perturbationes illæ omnibus satis cognitæ, quæ Sedem Apostolicam ingenti mœrore affecerunt, ac molestia; tum capta a Principibus nonnullis in Societatem consilia. Quo factum est, ut eadem Societas novam Instituti sui, ac privilegiorum confirmationem a felicis recordationis Paulo Papa V. Prædecessore nostro impetratura, coacta fuerit ab eo petere, ut rata habere vellet, suaque confirmare auctoritate decreta quædam in quinta generali Congregatione edita, atque ad verbum exscripta in suis sub plumbo, pridie non. Septembris anno Incarnationis Dominicæ 1606. desuper expeditis litteris; quibus in decretis discretissime legitur tam internas Sociorum simultates, ac turbas, quam exterorum in Societatem querelas, ac postulationes Socios in comitiis congregatos impulisse ad sequens condendum Statutum: „ Quoniam Societas „ nostra, quæ ad fidei propagationem, & anima- „ rum lucra a Domino excitata est, sicut per pro- „ pria Instituti ministeria, quæ spiritualia arma sunt „ cum Ecclesiæ utilitate, ac proximorum ædifica- „ tione sub crucis vexillo finem feliciter consequi „ potest, quem intendit; ita & hæc bona impedi- „ ret, & se maximis periculis exponeret, si ea tra- „ ctaret, quæ sæcularia sunt, & ad res politicas, „ atque ad status gubernationem pertinent; idcirco „ sapientissime a nostris majoribus statutum est, ut „ militantes Deo aliisque a nostra professione ab- „ horrent non implicemur. Cum autem his præser- „ tim temporibus valde periculosis, pluribus locis „ & apud varios Principes (quorum tamen amorem „ & charitatem sanctæ memoriæ Pater Ignatius „ conservandam ad divinum obsequium pertinere „ putavit) aliquorum fortasse culpa, & vel ambi- „ tione, vel indiscreto zelo religio nostra male au- „ diat; & alioquin bonus Christi odor necessarius „ sit ad fructificandum; censuit Congregatio ab „ omni specie mali abstinendum esse, & querelis, „ quoad fieri poterit, etiam ex falsis suspicionibus „ provenientibus, occurrendum. Quare præsenti „ decreto graviter, & severe nostris omnibus inter- „ dicit, ne in hujusmodi publicis negotiis, etiam in- „ vitati, aut allecti ulla ratione se immisceant, nec „ ullis precibus, aut suasionibus ab instituto defle- „ ctant. Et præterea quibus efficacioribus remediis „ omnino huic morbo, sic ubi opus sit, medicina „ adhibeatur, patribus Definitoribus accurate de- „ cernendum, & definiendum commendavit. „

Maximo sane animi nostri dolore observavimus, tam prædicta, quam alia complura deinceps adhibita remedia nihil ferme virtutis præsetulisse, & auctoritatis ad tot, ac tantas evellendas, dissipandasque turbas, accusationes, & querimonias in sæpedictam Societatem, frustraque ad id laborasse ceteros Prædecessores nostros Urbanum VIII. Clementem IX. X. XI. & XII. Alexandrum VII., & VIII. Innocentium X. XI. XII. & XIII. & Benedictum XIV. qui optatissimam conati sunt Ecclesiæ restituere tranquillitatem plurimis saluberrimis editis Constitutionibus, tam circa sæcularia negotia, sive extra sacras Missiones, sive earum occasione minime exercenda, quam circa dissidia gravissima, ac jurgia adversus Locorum Ordinarios, regulares Ordines, loca pia atque Communitates cujusvis generis in Europa, Asia, & America non sine ingenti animarum ruina, ac populorum admiratione a Societate acriter excitata; tum etiam super interpretatione, & praxi Ethnicorum quorundam rituum aliquibus in locis passim adhi-

adhibita, omissis iis, qui ab Universali Ecclesia sunt rite probati; vel super earum sententiarum usu, & interpretatione, quas Apostolica Sedes tamquam scandalosas, optimæque morum disciplinæ manifeste noxias merito proscripsit, vel aliis demum super rebus maximi equidem momenti, & ad Christianorum dogmatum puritatem sartam tectam servandam apprime necessariis; & ex quibus nostra hac non minus, quam superiori ætate plurima dimanarunt detrimenta, & incommoda; perturbationes nimirum, ac tumultus in nonnullis Catholicis regionibus; Ecclesiæ persecutiones in quibusdam Asiæ, & Europæ provinciis; ingens denique allatus est mœror Prædecessoribus nostris, & in his piæ memoriæ Innocentio Papæ XI. qui necessitate compulsus eo devenit, ut Societati interdixerit novitios ad habitum admittere; tum Innocentio Papæ XIII. qui eamdem pœnam coactus fuit eidem comminari; ac tandem rec. memoriæ Benedicto Papæ XIV. qui visitationem Domorum Collegiorumque in ditione charissimi in Christo filii nostri Lusitaniæ, & Algarbiorum Regis Fidelissimi existentium censuit decernendam; quin ullum subinde, vel Sedi Apostolicæ solamen, vel Societati auxilium, vel Christianæ Reipublicæ bonum accesserit ex novissimis Apostolicis litteris a felicis recordationis Clemente Papa XIII. immediato Prædecessore nostro extortis potius, ut verbo utamur a Prædecessore nostro Gregorio X. in supracitato Lugdunensi Œcumenico Concilio adhibito, quam impetratis, quibus Societatis Jesu institutum magnopere commendatur, ac rursus approbatur.

Post tot, tantasque procellas, ac tempestates acerbissimas futurum optimus quisque sperabat, ut optatissima illa tandem aliquando illucesceret dies, quæ tranquillitatem, & pacem esset cumulatissime allatura. At Petri Cathedram gubernante eodem Clemente XIII. Prædecessore longe difficiliora, ac turbulentiora accesserunt tempora. Auctis enim quotidie magis in prædictam Societatem clamoribus, & querelis, quinimo periculosissimis alicubi exortis seditionibus, tumultibus, dissidiis, & scandalis, quæ Christianæ charitatis vinculo labefactato, ac pœnitus disrupto, fidelium animos ad partium studia, odia, & inimicitias vehementer inflammarunt, eo discriminis, ac periculi res perducta visa est, ut ii ipsi, quorum avita pietas, ac in Societatem liberalitas hæreditario quodam veluti jure a majoribus accepta omnium fere linguis summopere commendatur, charissimi nempe in Christo Filii nostri Reges Francorum, Hispaniarum, Lusitaniæ, ac utriusque Siciliæ suis ex Regnis, ditionibus, atque provinciis Socios dimittere coacti omnino fuerint, & expellere: hoc unum putantes extremum tot malis superesse remedium, & penitus necessarium ad impediendum quominus Christiani populi in ipso sanctæ Matris Ecclesiæ sinu se se invicem lacesserent, provocarent, lacerarent.

Ratum vero habentes prædicti charissimi in Christo Filii nostri remedium hoc firmum esse non posse, ac Universo Christiano Orbi reconciliando accommodatum, nisi Societas ipsa prorsus extingueretur, ac ex integro supprimeretur; sua idcirco apud præfatum Clementem PP. XIII. Prædecessorem exposuerunt studia, ac voluntatem, & qua valebant auctoritate, & precibus conjunctis simul votis expostularunt, ut efficacissima ea ratione perpetuæ suorum subditorum securitati, universæque Christi Ecclesiæ bono providentissime consuleret. Qui tamen præter omnium expectationem contigit ejusdem Pontificis obitus, rei cursum, exitumque prorsus impedivit. Hinc nobis in eadem Petri Cathedra, divina disponente clementia, constitutis, eædem statim oblatæ sunt preces, petitiones, & vota, quibus sua quoque addiderunt studia, animique sententiam Episcopi complures, aliique viri dignitate, doctrina, religione plurimum conspicui.

Ut autem in re tam gravi, tantique momenti tutissimum caperemus consilium, diuturno Nobis temporis spatio opus esse judicavimus, non modo ut diligenter inquirere, maturius expendere, & consultissime deliberare possemus, verum etiam ut multis gemitibus, & continuis precibus singulare a Patre luminum exposceremus auxilium, & præsidium: qua etiam in re Fidelium omnium precibus, pietatisque operibus nos sæpius apud Deum juvari curavimus. Perscrutari inter cetera voluimus, quo innitatur fundamento pervagata illa apud plurimos opinio, religionem scilicet Clericorum Societatis Jesu fuisse a Concilio Tridentino solemni quadam ratione approbatam, & confirmatam; nihilque aliud de ea actum fuisse comperimus in citato Concilio, quam ut a generali illo exciperetur decreto, quo de reliquis regularibus Ordinibus cautum fuit, ut finito tempore novitiatus, novitii qui idonei inventi fuerint ad profitendum admittantur, aut a Monasterio ejiciantur. Quamobrem eadem sancta Synodus (Sess. 25. c. 16. de Regular.) declaravit se nolle aliquid innovare, aut prohibere quin prædicta religio Clericorum Societatis Jesu, juxta pium eorum Institutum a Sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & ejus Ecclesiæ inservire possit.

Tot itaque, ac tam necessariis adhibitis mediis, Divini Spiritus, ut confidimus, adjuti præsentia, & afflatu, nec non muneris nostri compulsi necessitate, quo, & ad Christianæ Reipublicæ quietem, & tranquillitatem conciliandam, fovendam, roborandam, & ad illa omnia penitus de medio tollenda, quæ eidem detrimento vel minimo esse possunt, quantum vires sinunt, arctissime adigimur; cumque præterea animadverterimus prædictam Societatem Iesu uberrimos illos, amplissimosque fructus, & utilitates afferre amplius non posse, ad quos instituta fuit, a tot Prædecessoribus nostris approbata, ac plurimis ornata privilegiis, imo fieri, aut vix, aut nullo modo posse, ut ea incolume manente vera pax ac diuturna Ecclesiæ restituatur; his propterea gravissimis adducti causis, aliisque pressi rationibus, quas & prudentiæ leges, & optimum Universalis Ecclesiæ regimen nobis suppeditant, altaque mente repositas servamus, vestigiis inhærentes eorumdem Prædecessorum nostrorum, & præsertim memorati Gregorii X. Prædecessoris in Generali Concilio Lugdunensi, cum, & nunc de Societate agatur, tum Instituti sui, tum privilegiorum etiam suorum ratione, Mendicantium Ordinum numero adscripta, maturo consilio, ex certa scientia, & plenitudine po-

potestatis Apostolicæ sæpedictam Societatem extinguimus, & supprimimus; tollimus, & abrogamus omnia, & singula ejus officia, ministeria, & administrationes, Domus, Scholas, Collegia, Hospitia, Grancias, & loca quæcumque quavis in Provincia, Regno, & ditione existentia, & modo quolibet ad eam pertinentia; ejus statuta, mores, consuetudines, Decreta, Constitutiones, etiam juramento, confirmatione Apostolica, aut alias roboratas; omnia item, & singula privilegia, & indulta generalia, vel specialia, quorum tenores præsentibus, ac si de verbo ad verbum essent inserta, ac etiamsi quibusvis formulis, clausulis irritantibus, & quibuscumque vinculis, & decretis sint concepta, pro plene, & sufficienter expressis haberi volumus. Ideoque declaramus cassatam perpetuo manere, ac penitus extinctam omnem, & quamcumque auctoritatem Præpositi Generalis, Provincialium, Visitatorum, aliorumque quorumlibet dictæ Societatis Superiorum, tam in spiritualibus, quam in temporalibus; eamdemque jurisdictionem, & auctoritatem in Locorum Ordinarios totaliter; & omnimode transferimus, juxta modum, casus, & personas, & iis sub conditionibus, quas infra explicabimus; prohibentes, quemadmodum per præsentes prohibemus, ne ullus amplius in dictam Societatem excipiatur, & ad habitum, ac novitiatum admittatur; qui vero hactenus fuerunt excepti, ad professionem votorum simplicium, vel solemnium sub pœna nullitatis admissionis, & professionis, aliisque arbitrio nostro, nullo modo admitti possint, & valeant. Quinimo volumus, præcipimus, & mandamus, ut qui nunc tyrocinio actu vacant, statim, illico, immediate, & cum effectu dimittantur: ac similiter vetamus: ne qui votorum simplicium professionem emiserunt, nulloque sacro Ordine sunt usque adhuc initiati, possint ad majores ipsos Ordines promoveri prætextu, aut titulo vel jam emissæ in Societate professionis, vel privilegiorum contra Concilii Tridentini decreta eidem Societati collatorum.

Quoniam vero eo nostra tendunt studia, ut quemadmodum Ecclesiæ utilitatibus, ac populorum tranquillitati consulere cupimus, ita singulis ejusdem religionis individuis, seu sociis, quorum singulares personas paterne in Domino diligimus, solamen aliquod, & auxilium afferre studeamus, ut ab omnibus, quibus hactenus vexati fuerunt contentionibus, diffidiis, & angoribus liberi, fructuosius vineam Domini possint excolere, & animarum saluti uberius prodesse; ideo decernimus, & constituimus, ut socii professi votorum dumtaxat simplicium, & sacris Ordinibus nondum initiati, intra spatium temporis a Locorum Ordinariis definiendum, satis congruum ad munus aliquod, vel officium, vel benevolum receptorem inveniendum, non tamen uno anno longius a data præsentium nostrarum litterarum inchoandum, Domibus, & Collegiis ejusdem Societatis omni votorum simplicium vinculo soluti egredi omnino debeant, eam vivendi rationem suscepturi, quam singulorum vocationi, viribus, & conscientiæ magis aptam in Domino judicaverint; cum, & juxta Societatis privilegia dimitti ab ea hi poterant non alia de causa præter eam, quam Superiores prudentiæ, & circumstantiis magis conformem putarent, nulla præmissa citatione, nullis confectis actis, nulloque judiciario ordine servato.

Omnibus autem Sociis ad sacros Ordines promotis veniam facimus, ac potestatem, easdem domos, aut Collegia Societatis deserendi, vel ut ad aliquem ex regularibus Ordinibus a Sede Apostolica approbatis se conferant, ubi probationis tempus a Concilio Tridentino præscriptum debebunt explere, si votorum simplicium professionem in Societate emiserint; si vero solemnium etiam votorum, per sex tantum integros menses in probatione stabunt, super quo benigne cum eis dispensamus, vel ut in sæculo maneant tamquam Presbyteri, & Clerici Sæculares sub omnimoda, ac totali obedientia, & subjectione Ordinariorum, in quorum diœcesi domicilium figant; decernentes insuper, ut his, qui hac ratione in sæculo manebunt, congruum aliquod donec provisi aliunde non fuerint, assignetur stipendium ex redditibus domus, seu Collegii, ubi morabantur, habito tamen respectu tum reddit   uum, tum onerum eidem annexorum.

Professi vero in sacris Ordinibus jam constituti, qui vel timore ducti non satis honestæ sustentationis ex defectu vel inopia congruæ, vel quia loco carent ubi domicilium sibi comparent, vel ob provectam ætatem, infirmam valetudinem, aliamque justam, gravemque causam, domus Societatis, seu Collegia derelinquere opportunum minime existimaverint ibidem manere poterunt; ea tamen lege, ut nullam prædictæ domus, seu Collegii administrationem habeant, Clericorum Sæcularium veste tantummodo utantur, vivantque Ordinario ejusdem loci plenissime subjecti. Prohibemus autem omnino quominus in eorum qui deficient locum, alios sufficiant; Domum de novo juxta Concilii Lugdunensis decreta, seu aliquem Locum acquirant; Domos insuper res, & loca, quæ nunc habent, alienare valeant; quinimo in unam tantum Domum, seu plures, habita ratione Sociorum, qui remanebunt, poterunt congregari, ita, ut Domus, quæ vacuæ relinquentur, possint in pios usus converti juxta id quod sacris canonibus, voluntati fundatorum, divini cultus incremento, animarum saluti, ac publicæ utilitati videbitur suis loco, & tempori recte, riteque accommodatum. Interim vero vir aliquis ex Clero Sæculari prudentia, probisque moribus præditus designabitur, qui dictarum Domorum præsit regimini, deleto penitus, & suppresso nomine Societatis.

Declaramus individuos etiam prædictæ Societatis ex omnibus Provinciis, a quibus jam reperiuntur expulsi, comprehensos esse in hac generali Societatis suppressione; ac proinde volumus, quod supradicti expulsi, etiamsi ad majores Ordines sint, & existant promoti, nisi ad alium regularem Ordinem transierint, ad statum Clericorum, & Presbyterorum Sæcularium ipso facto redigantur, & Locorum Ordinariis totaliter subjiciantur.

Locorum Ordinarii, si eam, qua opus est, deprehenderint virtutem, doctrinam, morumque integritatem in iis, qui e Regulari Societatis Jesu Instituto ad Presbyterorum Sæcularium statum in vim præsen-

ſentium noſtrarum litterarum tranſierint, póterunt eis pro ſuo arbitrio facultatem largiri, aut denegare excipiendi ſacramentales confeſſiones Chriſti Fidelium aut publicas ad populum habendi ſacras conciones, ſine qua licentia in ſcriptis nemo illorum iis fungi muneribus audebit. Hanc tamen facultatem iidem Epiſcopi, vel Locorum Ordinarii nunquam quoad extraneos iis concedent, qui in Collegiis, aut domibus antea ad Societatem pertinentibus vitam ducent, quibus proinde perpetuo interdicimus Sacramentum pœnitentiæ extraneis adminiſtrare, vel prædicare, quemadmodum ipſe etiam Gregorius X. Prædeceſſor in citato Generali Concilio ſimili modo prohibuit. Qua de re ipſorum Epiſcoporum oneramus conſcientiam, quos memores cupimus ſeveriſſimæ illius rationis, quam de ovibus eorum curæ commiſſis Deo ſunt reddituri, & duriſſimi etiam illius judicii, quod iis, qui præſunt, ſupremus vivorum, & mortuorum Judex minatur.

Volumus præterea, quod ſi quis eorum, qui Societatis inſtitutum profitebantur, munus exerceat erudiendi in litteris juventutem, aut Magiſtrum agat in aliquo Collegio, aut ſchola, remotis penitus omnibus a regimine, adminiſtratione, & gubernio, iis tantum in docendi munere locus fiat perſeverandi, & poteſtas, qui ad bene de ſuis laboribus ſperandum ſignum aliquod præſeferant, & dummodo ab illis alienos ſe præbeant diſputationibus, & doctrinæ capitibus, quæ ſua vel laxitate, vel inanitate graviſſimas contentiones, & incommoda părere ſolent, & procreare; nec ullo unquam tempore ad hujuſmodi docendi munus ii admittantur, vel in eo, ſi nunc actu verſantur, ſuam ſinantur præſtare operam, qui ſcholarum quietem, ac publicam tranquillitatem non ſunt pro viribus conſervaturi.

Quod vero ad ſacras attinet miſſiones, quarum etiam ratione intelligenda volumus quæcumque de Societate ſuppreſſione diſpoſuimus, nobis reſervamus, ea media conſtituere, quibus & Infidelium converſio, & diſſidiorum ſedatio facilius, & firmius obtineri poſſit, & comparari.

Caſſatis autem, & penitus abrogatis, ut ſupra, privilegiis quibuſcumque, & ſtatutis ſæpedictæ Societatis, declaramus ejus Socios, ubi a Domibus, & Collegiis Societatis egreſſi, & ad ſtatum Clericorum Sæcularium redacti fuerint, habiles eſſe, & idoneos ad obtinenda juxta ſacrorum Canonum, & Conſtitutionum Apoſtolicarum decreta, Beneficia quæcumque tam ſine cura, quam cum cura, Officia, Dignitates, Perſonatus, & id genus alia, ad quæ omnia eis in Societate manentibus aditus fuerat penitus intercluſus a felicis recordationis Gregorio PP. XIII. per ſuas in ſimili forma Brevis die 10. Septembris 1584. expeditas litteras, quarum initium eſt: *Satis, ſuperque*. Item iiſdem permittimus, quod pariter vetitum eis ĕrat, ut eleemoſynam pro Miſſæ celebratione valeant percipere; poſſintque iis omnibus frui gratiis, & favoribus, quibus tamquam Clerici Regulares Societatis Jeſu perpetuo caruiſſent. Derogamus pariter omnibus, & ſingulis facultatibus, quibus a Præpoſito generali, aliiſque Superioribus vi privilegiorum a Summis Pontificibus obtentorum, donati fuerint; legendi videlicet hæreticorum libros, & alios ab Apoſtolica Sede proſcriptos, & damnatos; non ſervandi jejuniorum dies, aut eſurialibus cibis in iis non utendi; anteponendi, poſtponendique horarum canonicarum recitationem, aliiſque id genus, quibus in poſterum eos uti poſſe ſeveriſſime prohibemus; cum mens nobis, animuſque ſit, ut iidem tamquam Sæculares Presbyteri ad Juris communis tramites ſuam accommodent vivendi rationem.

Vetamus, ne poſtquam præſentes noſtræ litteræ promulgatæ fuerint, ac notæ redditæ, ullus audeat earum executionem ſuſpendere etiam colore, titulo, prætextu cujuſvis petitionis, appellationis, recurſus, declarationis, aut conſultationis dubiorum, quæ forte oriri poſſent, alioque quovis prætextu prævíſo, vel non prævíſo. Volumus enim ex nunc, & immediate ſuppreſſionem, & caſſationem univerſæ prædictæ Societatis, & omnium ejus officiorum ſuum effectum ſortiri, forma, & modo a nobis ſupra expreſſis, ſub pœna majoris excommunicationis ipſo facto incurrendæ, nobis, noſtriſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus pro tempore reſervatæ, adverſus quemcumque, qui noſtris hiſce litteris adimplendis impedimentum, obicem, aut moram apponere præſumpſerit.

Mandamus inſuper, ac in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, regularibus, ſæcularibus, cujuſcumque gradus, dignitatis, qualitatis, & conditionis, & iis ſignanter, qui uſque adhuc Societati fuerunt adſcripti, & inter Socios habiti, ne defendere audeant, impugnare, ſcribere, vel etiam loqui de hujuſmodi ſuppreſſione, deque ejus cauſis, & motivis, quemadmodum nec de Societate inſtituto, regulis, Conſtitutionibus, regiminis forma, aliave de re, quæ ad hujuſmodi pertinet argumentum, abſque expreſſa Romani Pontificis licentia, ac ſimili modo ſub pœna excommunicationis nobis, ac noſtris pro tempore ſucceſſoribus reſervatæ prohibemus omnibus, & ſingulis, ne hujus ſuppreſſionis occaſione ullum audeant, multoque minus eos, qui Socii fuerunt, injuriis, jurgiis, contumeliis, aliove contemptus genere, voce, aut ſcripto, clam, aut palam afficere, ac laceſſire.

Hortamur omnes Chriſtianos Principes, ut ea, qua pollent, vi, auctoritate, & potentia, quam pro Sanctæ Romanæ Eccleſiæ defenſione, & patrocinio a Deo acceperunt, tum etiam eo, quo in hanc Apoſtolicam Sedem ducuntur obſequio, & cultu, ſuam præſtent operam, ac ſtudia, ut hæ noſtræ litteræ ſuum pleniſſime conſequantur effectum, quinimo ſingulis in iiſdem litteris contentis inhærentes ſimilia conſtituant, & promulgent decreta, per quæ omnino caveant, ne, dum hæc noſtra voluntas executioni tradetur, ulla inter Fideles excitentur jurgia, contentiones, & diſſidia.

Hortamur denique Chriſtianos omnes, ac per Domini Noſtri Jeſu Chriſti viſcera obſecramus, ut memores ſint, omnes eumdem habere magiſtrum, qui in cœlis eſt; eumdem omnes Reparatorem, a quo empti ſumus pretio magno; eodem omnes lavacro aquæ in verbo vitæ regeneratos eſſe, & filios Dei, cohæredes autem Chriſti conſtitutos; eodem Catho-

licæ doctrinæ, verbique divini pabulo nutritos; omnes demum unum corpus esse in Christo singulos autem alterum alterius membra; atque idcirco necesse omnino esse, ut omnes communi charitatis vinculo simul colligati cum omnibus hominibus pacem habeant, ac nemini debeant quidquam, nisi ut invicem diligant, nam qui diligit proximum, legem implevit; summo prosequentes odio offensiones, simultates, jurgia, insidias, aliaque hujusmodi ab antiquo humani generis hoste excogitata, inventa, & excitata ad Ecclesiam Dei perturbandam, impediendamque æternam Fidelium felicitatem sub fallacissimo scholarum, opinionum, vel etiam Christianæ perfectionis titulo, ac prætextu. Omnes tandem totis viribus contendant veram germanamque sibi sapientiam comparare, de qua scriptum est per Sanctum Jacobum (cap. 3. Epist. Canon. vers. 13.) ,, Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? (Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Quod si zelum animarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens; sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus, & contentio, ibi inconstantia, & omne opus pravum. Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, fructibus bonis, non judicans, sine æmulatione. Fructus autem justitiæ in pace seminatur facientibus pacem. ,,

Præsentes quoque litteras etiam ex eo quod Superiores, & alii Religiosi sæpedictæ Societatis, & ceteri quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, & invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ, aut alio quovis defectu etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, sive etiam ex eo quod in præmissis seu eorum aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda servata non fuerint; aut ex quocumque alio capite a jure, vel consuetudine aliqua resultante, etiam in corpore juris clauso, seu etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, & quovis alio prætextu, occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili, & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, sed quomodolibet concesso, aut impetrato quempiam uti, seu se juvari in judicio, vel extra illud posse; sed easdem præsentes semper, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum inviolabiliter observari.

Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apostolicæ Nuncios, & alios quavis auctoritate, & potestate fungente & functuros in quavis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, seu interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, ac definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam in Conciliis generalibus editis, & quatenus opus sit regula nostra de non tollendo jure quæsito, necnon sæpedictæ Societatis, illiusque Domorum, Collegiorum, ac Ecclesiarum etiam juramento roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & Litteris Apostolicis eidem Societati, illiusque Superioribus, religiosis, & personis quibuslibet sub quibusvis tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque decretis etiam irritantibus, etiam motu simili, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris ad præmissorum effectum specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut præsentium litterarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 21. Julii 1773. Pontificatus nostri Anno quinto.

CLEMENS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

GRavissimis ex causis nuper Nos per alias nostras in simili forma Brevis die XXI. superioris mensis Julii expeditas litteras, Societatem Jesu extinctam, atque suppressam decrevimus, & declaravimus, ac aliis, prout in eisdem nostris litteris, quarum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis haberi volumus, uberius continetur. Accitis postmodum die VI. currentis Mensis Augusti dilectis Filiis nostris S. R. E. Presbyteris Cardinalibus Andrea S. Matthæi in Merulana Corsino, Mario S. Augustini Marefusco, Francisco S. Clementis Carafa, & Francisco Xaverio SS. Silvestri, & Martini ad Mon-

Montes de Zelada respective nuncupatis, ac dilecto quoque filio nostro Antonio S. Georgii ad Velum Aureum ejusdem S. R. E. Diacono Card. Casali pariter nuncupato, necnon dilectis etiam filiis Magistris Vincentio Macedonio, & Onuphrio Alfano; Nos eisdem omnibus causas ipsas, totamque rei gestæ seriem, ejusque singulares etiam circumstantias aperuimus, ac uberrime patefecimus; perlectisque nostris litteris prædictis, ipsi omnia per Nos gesta, & in eis contenta quam maxime, ac unanimiter commendantes, omnem promereri laudem agnoverunt, putarunt, ac crediderunt. Modo autem volentes, ut quæ in prædictis litteris disposita, constituta, & præscripta sunt, debitæ executioni, ac juxta animi nostri sententiam committantur; hinc est, quod motu proprio, atque ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, unam erigimus, atque instituimus Congregationem ex supradictis quinque Cardinalibus, ac duobus Romanæ Curiæ Prælatis, necnon ex duobus quoque Regularibus in Sacra Theologia præclaris, tamquam Consultoribus a Nobis nominandis, quibus hæc præcipue cura incumbere debeat, ut ea omnia, quæ in dictis nostris litteris constituta sunt, atque mandata suum assequantur effectum; & si aliqua in earum executione circa modum, personas, & res olim ad Societatem ipsam spectantes suboriri imposterum umquam valeat dubitatio, Nobis pius consultis, tollatur, ac declaretur. Eidem vero sic per Nos institutæ Congregationi, omnes, & qualcumque pro executione dictarum litterarum necessarias, & quomodolibet opportunas facultates, etiam summarie, ac sine strepitu, & figura Judicii, sola facti veritate inspecta, ac per inquisitionem quoque procedendi adversus omnes, & quascumque Personas cujusvis, status, gradus, qualitatis, & dignitatis existant, ac res, bona, libros, scripturas, supellectilia, aliaque ad Societatem prædictam jam spectantia retinentes, occupantes, & occultantes, easque tam sub Ecclesiasticis censuris, quam sub aliis arbitrio ipsius Congregationis imponendis pœnis ad earum revelationem, ac restitutionem cogendi, & compellendi, motu, scientia, & pari matura deliberatione tribuimus, & impertimur. Ne autem ea, quæ in Congregatione hujusmodi pertractanda, atque discutienda erunt, revelentur, & ad aliorum aures perveniant; omnibus, & singulis eamdem Congregationem constituentibus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ipso facto absque ulla declaratione incurrendæ, a qua nemo absolutionis beneficium, præterquam a Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente, nisi in mortis articulo constitutus valeat obtinere, prohibemus, atque expresse interdicimus, ne ea, quæ quocumque modo in dicta Congregatione proposita, discussa, aut definita fuerint, sub quovis prætextu, causa, vel quæsito colore patefacere, vel directe, aut indirecte revelare valeant, aut præsumant. Præterea, attenta dictæ Societatis suppressione, & extinctione, omnes, & qualcumque facultates, jurisdictiones, privilegia, & auctoritates quorumcumque Collegiorum, Domorum, Ecclesiarum, & Seminariorum, ac Personarum, ipsius sic extinctæ Societatis Protectoribus, aliisque etiam S. R. E. Cardinalibus, & magno quoque Pœnitentiario super eis quomodolibet concessas, indultas, & attributas, motu scientia, & deliberatione similibus, suspensas pro nunc decernimus, & declaramus, atque omnimodam jurisdictionem, auctoritatem, & potestatem in iis omnibus, quæ quoquomodo Personas, Ecclesias, Domus, Collegia, res, & bona dictæ jam extinctæ Societatis respiciunt, privative, quoad omnia alia Tribunalia, etiam quarumcumque Congregationum eorumdem S. R. E. Cardinalium tam Concilii Tridentini interpretum, quam Consultationibus Episcoporum, & Regularium, ac negotiis Propagandæ Fidei, ac Disciplinæ Regulari Præpositorum, sublata eis quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, atque auctoritate, ad eamdem Congregationem per præsentes constitutam spectare, & pertinere statuimus, & jubemus. Volentes insuper, ut ad dictam tantummodo Congregationem a Nobis, ut præfertur, erectam, privative pariter quoad alios quoscumque, & quæcumque alia Tribunalia spectet quoque, & pertineat non solum providere, sive quæ Pœnitentiarios Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, sive quæ alios Pœnitentiarios Almæ Domus Lauretanæ respiciunt, sed etiam Viros doctrina, ac pietate præditos, in Superiores, Lectores, seu Magistros Domorum, Collegiorum, & Seminariorum hujusmodi eligere, ac deputare. Decernentes easdem præsentes litteras firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, ac ab eis respective inviolabiliter observari; sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, aut quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, ac innovatis; quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac insertis habentes, ad præmissorum effectum, specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XIII. Augusti 1773. Pontificatus Nostri Anno V.

A. Card. Nigronus.

IGNORANTIA.

IGnorantia in genere, nomine & re, nihil aliud est, quam carentia notitiæ, seu cognitionis alicujus rei; *Communis*. Ignorantia ut sic, dividitur in positivam, Privativam, & Negativam. Ignorantia posi- 1

positiva, seu *parvæ dispositionis* est carentia notitiæ, seu cognitionis veritatis cum positivo contrario er-
2 rore. Talis ignorantia datur in Judæis, Hæreticis, & Paganis, qui non solum alicujus veritatis præsertim supernaturalis, cognitionem non habent, sed insuper erronee judicant, rem aliter esse, ac revera est; Ipsi enim non solum v. g. ignorant Christum esse Deum, sed insuper erronee judicant esse purum hominem. Ignorantia privativa, seu *meræ privationis*, est privatio, seu carentia scientiæ eorum, quæ quis ex natura, & conditione sua aptus natus est scire, ut si homo adultus, & rationis compos ignoret ea, quæ secundum statum suum scire potest. Ignorantia negativa, seu *puræ negationis*, est carentia notitiæ in subjecto non apto habere talem notitiam, vel ex natura sua, ut ignorantia Dei in lapide; vel ex statu suo, ut talis ignorantia Dei in amente, & infante. Et talis ignorantia ex S. Thoma 1. 2. *quæst.*76. *art.*2. non est appellanda proprie ignoran-
3 tia, sed *Nescientia*. Unde, ut vides, *Nescientia*, & Ignorantia licet quandoque promiscue una pro alia accipiatur, tamen differunt; *Cod. Per quas Personas nobis acquir. l.*2. *Cod. de rei uxor. action. l.* 1. §. 1. Qui enim nescit, experiendi potestatem non habet, teste Cajo, *in l. annus, de calumn.* Ignorare autem est id nescire quod sciri potest, vel etiam debet. Hinc nescire latius patet, quam ignorare quippe omnis qui ignorat, nescit, sed non econtra; Calvin. *in Lexico Juridic. verb. Nescire*; Qui *ibid. sub verb. Nescientia* subjungit: & dici potest, quod Nescientia differat ab Ignorantia, quia Ignorantia est eorum, quæ scire tenemur. Nescientia vero eorum, quæ scire non tenemur; unde ignorantia in malam partem, nescientia vero in bonam partem sumitur; Gloss. *l. de statu, de testament. gloss. Rubr. de jur. & facti. ignorantia*. Hæc ille.

4 Ignorantia privativa dividitur in ignorantiam Iuris, in ignorantiam facti, & in ignorantiam Pœnæ. Ignorantia *Juris* est, qua quis ignorat jus, seu legem, aut præceptum; quod rem aliquam vetat, aut præcepit, ut quando ignoratur lex, seu præceptum, quo prohibetur furtum, aut quo præcipitur jejunium. Ignorantia *Facti* est, qua quis ignorat, non quidem legem, aut præceptum, sed actionem in particulari esse contra legem, aut præceptum, ut si quis nesciat carnem esse, quam comedit die jejunii, vel non advertat, aut recordetur esse diem jejunii, nam nomine ignorantiæ comprehenduntur etiam inadvertentia, inconsideratio, & oblivio. Ignorantia *Pœnæ* est, qua quis ignorat pœnam latam in delinquentes, ut si quis ignoret Excommunicationem latam in injicientes manus violentas in Clericos, & Simoniacos, & hujusmodi.

5 Ignorantia rursus dividitur in antecedentem concomitantem, & subsequentem. Ignorantia *antecedens* est, quæ præcedit Factum, & omnem voluntatis actum circa illud; ac proinde nullo modo, nec directe, nec indirecte est voluntaria; estque aliquo modo causa, cur fiat opus in quantum removet scientiam, quæ si adesset, opus non fieret; talis ignorantia est in Venatore, qui existimans occidere feram, interfecit hominem, quem nullatenus occidisset, si esse hominem, scivisset. Ignorantia *concomitans* est, quæ concomitanter se habet ad actum voluntatis, & nec movet ad operandum, nec removet ab operatione, sed ita afficit operantem, ut eodem modo operaretur, si talis ignorantia abesset, unde actum voluntatis nec antecedit, nec sequitur, sed tantum concomitanter se habet ad illum, ut cum Venator ille pro fera inimicum suum, non de eo cogitans, interficit, quem tamen occidisset, si novisset esse suum inimicum. Ignorantia *subsequens* est, quæ a voluntate directe, vel indirecte est volita, adeoque sequitur illam, ut ejus effectus, estque simpliciter voluntaria, & culpabilis; Talis ignorantia directe, seu indirecte volita reperitur in illis; qui, vel expresse ignorare volunt, vel non curant, ut debent, addiscere ea, quæ scire possunt, & tenentur.

Ignorantia dividitur ulterius in invincibilem, & 6
inculpabilem, & in vincibilem, & culpabilem. Ignorantia *invincibilis*, & *inculpabilis* est, quæ morali diligentia vinci, vel tolli nequivit, utpote quia, vel numquam venit in mentem cogitare, vel dubitari de tali re, vel etiam si in mentem venisset, tamen morali & ordinaria adhibita diligentia, ignorantia illa vinci, seu tolli, & veritatis cognitio acquiri non potuisset; & hæc simpliciter non est voluntaria, nec directe, nec indirecte, ideo etiam dicta *antecedens*, quia omnem actum voluntatis antecedit. Ignorantia *vincibilis*, & *culpabilis* est, quæ morali adhibita diligentia vinci, ac superari, & opposita scientia acquiri potuisset, & debuisset, & hæc ignorantia semper est aliquo modo voluntaria directe, vel indirecte, ideoque etiam dicta *subsequens*, quia actum aliquem voluntatis subsequitur.

Ignorantia vincibilis, & culpabilis subdividitur in 7
affectatam, & non affectatam, quæ inter se differunt, quod illa directe voluntaria fit, & hæc indirecte, ut cum S. Thoma 1. 2. *quæst.*76. *art.* 3. observant passim Doctores. Hinc ignorantia *affectata*, & *directe voluntaria* est, cum quis data opera vult ignorare, & non inquirere veritatem, sive ob discendi tædium, ac pigritiam, sive ut legis obligatione ignorata, vel excusationem aliquam mereatur a transgressione legis, vel liberius sine remorsu conscientiæ peccare possit, de quo Regius Psaltes *Psal.* 35. ait: *Nolit intelligere, ut bene ageret*, & Job. *cap.* 21. legitur: *Qui dixerunt Deo, recede a nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus*, & S. Thomas *cit. q.* 76. *art.* 1. *in corpore* dicit, quod *talis ignorantia videtur augere voluntarium, ex intentione enim voluntatis ad peccandum provenit, quod aliquis vult subire ignorantiæ damnum propter libertatem peccandi*. Ignorantia *non affectata, & indirecte tantum voluntaria* est, cum quis, non quidem vult ipsam ignorantiam in se, sed solum non vult adhibere sufficientem, ac debitam diligentiam inquirendi, ac cognoscendi veritatem; ideoque eo ipso indirecte velle ignorantiam convincitur. Et hæc ignorantia alia est *crassa*, seu *supina*, 8
ad quam superandam, veritatemque cognoscendam nulla prorsus diligentia, vel cura adhibita est, qualis plerumque esse solet ignorantia earum rerum, quæ communiter ab ejusdem status, vel conditionis hominibus cognoscuntur, vel etiam cognosci debent; & alia est *non crassa, nec supina*, ad quam tollendam aliqua quidem, sed tamen non sufficiens diligentia est adhi-

adhibita, seu ea est, quæ non tam facile superari, & tolli potuit.

9 Ignorantia invincibilis juris divini excusat a peccato; *Communis, ac certa*, & habetur expresse ex Jo.15. ibi: *Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato*. Unde S. Pius V. *die* 1. *Octobris* 1567. Const. incip. *Ex omnibus*, merito damnavit inter alias propositiones Michaelis Baii sequentem 68. in ordine: *Infidelitas pure negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est*, quam damnationem confirmarunt Gregor. XIII. *die* 29. *Januar*. 1579. Const. incip. *Provisionis nostræ*; & Urban. VIII. *die* 6. *Martii* 1641.

10 Constit. incip. *In eminenti*. Etiam ignorantia invincibilis juris naturæ excusat operantem ab omni peccato; *Communis*. Unde Alexander VIII. *die* 7. *Decemb*. 1690. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 2. in ordine: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali* (*a*).

11 Ignorantia invicincibilis, non solum juris, sed etiam facti, excusat omnino a culpa; quia ubi non est voluntarium, uti in ignorante ignorantia invincibili, tam juris, quam facti, ibi nulla est culpa; Ita S. Augustinus *lib*.3. *de liber. arbit. c*.18. *& lib. de duabus animabus cap*.10. *&* 11. S. Thom. 1. 2. *qu*.76. *art*.4. S. Bonaventura 2. *sent. d*. 2. *art*.2. *qu*.3.; &

12 communis aliorum. Ignorantia invincibilis non solum antecedens, sed etiam concomitans excusat a peccato; Ita Suarez *de censur. disp*.4. *sect*.8. Vasquez *disp*.125. *c*.2. Sanchez *lib*.1. *moral. c*.16. *n*.13. Azor. *lib*.1. *c*.14. *q*.4. Laym. *lib*.1. *tr*.2. *c*.5. *n*.8. Card. *lib*.2. *q*.19. Reiffenst. *Theol. moral. tr*.1. *dist*.1. *q*.5. *n*.43. Spor. *to*.1. *tract*.1. *proœmial. c*.2. *sect*.4. *n*. 35. ubi testatur de communi contra Cajetanum, Covarruv. Sayrum, & alios. Et ratio est, quia ignorantia invincibilis etiam concomitans tantum, & non causans opus, vere, & invincibiliter reddit incognitum, & consequenter involuntarium id, quod cum tali ignorantia agitur; sed ubi non est voluntarium, ibi non est culpa; ergo qui invincibiliter hominem ignorat esse, quem pro fera occidit, quamvis nihilominus occidisset, si antecedenter cognovisset esse suum inimicum, nullam incurrit culpam; Deus enim non imputat homini peccata, quæ faceret, si hoc vel illud in mentem ei veniret, sed divinæ gratiæ adscribendum est, quod in animo de facto non incidat, ut ex S. Augustino recte docent Suarez *tom*.2. *de relig. lib*.3. *de juramento c*.6. *num*.6. Sanchez *l*. 3. *moral. cap*.5. Layman *loc. cit. num*.8. Sporer *loc. cit. num*.35. Tum quia licet actus homicidii v. g. factus cum ignorantia concomitante tantum, habuerit adjunctum effectum, vel propositum adhuc occidendi, etiamsi cognovisset esse hominem suum inimicum, vel postea comperto revera fuisse hominem suum inimicum, sequatur gaudium, complacentia, & approbatio, manent quidem illa voluntaria, & peccata seorsim homicidii interni: & ipse actus, ut homicidii externi, sicuti de facto est incognitus, ita est non voluntarius, & consequenter non peccaminosus, quod optime tradidit Sotus *tract. de ratione evadendi peccata lect*.2., ibi: *Ignorantia concomitans, nec accusat, nec excusat, cum nec voluntaria sit, nec involuntaria. Itaque occisio inimici, dum putatur occidi feram, non fuit tunc peccatum, quia non est voluntaria, erit tamen peccatum quando opus placuerit*.

Ignorantia vincibilis, sive antecedens, sive con- 13 comitans, non excusat a culpa, *cap*.1. *de ordinat. ab Episcop. qui renunciav. Episc. & cap. Apostolicæ, de Cleric. excom. ministr*. S. Thomas 1. 2. *q*.76. *art*.4. & alii communiter. Quod enim fit ex ignorantia, vel cum ignorantia vincibili, est voluntarium, adeoque peccaminosum. Ipsa vero ignorantia vincibilis 14 saltem non affectata, quamvis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte; *Communis*. Et ra- 15 tio est, quia actus quanto minus est voluntarius, tanto minus est peccaminosus; actus autem procedens ex ignorantia licet vincibili, etiam crassa, vel supina, saltem non affectata, est minus voluntarius, ut de se patet, quam actus procedens ex scientia; adeoque licet talis ignorantia vincibilis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte; & quidem proportionabiliter, quanto minus est voluntaria ignorantia, & culpabilis, eo minus erit peccaminosus actus ex ipsa procedens. Hinc magis minuit culpam ignorantia non crassa, nec supina, utpote minus voluntaria; quam ignorantia crassa, & supina, utpote magis voluntaria, ut patet ex traditis *supra num*.8. Notanter autem fuit dictum *saltem non* 16 *affectata*; quia ignorantia affectata nedum non minuit culpam, sed potius auget, quam minuat voluntarium: Ipsa enim adeo adhæret peccato, ut etiam pro majori libertate sine ullo conscientiæ scrupulo peccandi, horreat scientiam avocantem a peccato, ut patet *ex Job*. 20. ubi consimiles impii affectati ignorantes *dixerunt Deo, recede a nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus*, & alias apud Regium Psaltem *psal*.35. *Noluit intelligere, ut bene ageret*, & sic notavit S. Gregorius *lib*.25. *moral. cap*.11. & docuit S. Thomas *cit. q*.76. *art*.1. *in corpore*, per præcisa verba adducta *sub num*. 7., & tenent Corduba *lib*.2. *quæst*.20. Navarr. *in cap. Sciendum* 4. *d*. 2. *de pœnit*. Sanchez *lib*.1. *moral. c*.17. *num*.5. Castro *lib*.2. *de lege pœnali c*. 14, Layman *loc. cit. num*.9., & alii passim.

Igno-

Nota ex Rom. Editione.

(*a*) Huic propositioni nectenda hæc altera propositio: Nullus hominum compos sui invincibili ignorantia Juris naturæ laborat; Id docet Apostolus illis verbis ad Rom. cap.2. v.15. *Gentes, quæ legem* (scriptam) *non habent, ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus*. Ex quibus verbis S. Augustinus l.2. de serm. Dom. in Monte c.9. infert, nullam esse animam, *quæ tamen ratiocinari potest, in cujus conscientia non loquatur Deus*; Videsis P. Jo. Laur. Berti de Theol. Discipl. lib.21. cap. 10. & si libet, etiam Jo. Gotth. Heineccium Jur. Nat. & Gent. l.1. c.1.

17 Ignorantia invincibilis tam Juris, quam Facti,
ficuti ex dictis *sub num.* 11. excusat ab omni culpa,
ita etiam excusat, & liberat ab omni pœna per leges
positivas decreta; *Communis, ex cap. Nullus, & cap.
Quis locus* 1. *quæst.* 4. Cum enim pœna decernatur
propter culpam, cessante culpa tamquam causa, ces-
sare etiam debet pœna tamquam effectus. Sic v. g.
qui percussit Clericum invicibiliter ignorans eam
percussionem esse ab Ecclesia prohibitam sub pœna
excommunicationis *in cap. Si quis suadente Diabo-
lo* 29. *caus.* 17. *q.* 4. aut nesciens; vel non advertens
illum esse Clericum, sine dubio non incurrit pœnam
excommunicationis, textu expresso *in cap. Si vero* 4.
de Sent. excomm. & cap. Ut animarum periculis 2. *de*
18 *Constitutionib. in* 6. Etiam ignorantia facti, aut ipsius
juris statuentis pœnam, vincibilis, & culpabilis
quæcumque, non crassa, vel supina, excusat a pœ-
na per leges decreta. Ut si in allato exemplo dubi
tans, vel suspicans forte esse Clericum absque suffi-
cienti inquisitione, & diligentia credat non esse, &
percutiat, non incurrit excommunicationem, & sic
in similibus, *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Ut
animarum periculis* 2. *de Constitutionib. in* 6. ibi: *Ut
animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quo-
rumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus igno-
rantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit,*
19 *aut supina*; Ubi ut vides, a pœna per legem decre-
ta non excusat ignorantia juris, vel facti, crassa, vel
supina, ibi: *Dum tamen eorum ignorantia crassa non
fuerit, aut supina*; *Communis*.

20 Ignorantia sive vincibilis, sive invincibilis solius
pœnæ, & non Juris, vel Facti, non excusat ab ipsa
pœna transgressores legis eam statuentis, excepta
pœna censurarum. Qui enim non ignorat legem la-
tam, seu factum aliquod lege esse prohibitum; igno-
rat autem annexam pœnam; si in illam legem præ-
varicetur, non culpæ solum, sed etiam pœnæ reus
efficitur. Sic Covarruvias, *in cap. Alma mater p.* 1.
§. 10. *num.* 9. Sotus *in* 4. *dist.* 6. *qu.* 8. Azorius *part.* 1.
lib. 1. *cap.* 15. *qu.* 1. & 2. Jul. Clarus §. *fin. qu.* 85. *vers.
Secundus est casus*, Herincx *part.* 2. *tract.* 3. *disp.* 5.
qu. 3. *num.* 28. & 29. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 20.
num. 6. Molina *tr.* 5. *disp.* 71. *num.* 9. Sanchez *lib.* 9. *de
Matrim. disp.* 32. *num.* 21. Reiffenstuel *lib.* 5. *decret.
tit.* 3. §. 13. *num.* 321. Sporer *loc. cit. num.* 29., & alii
passim contra paucos quosdam apud Tamburin. *lib.* 1.
in decalog. c. 2. §. 1. *num.* 12. Et ratio est, quia igno-
rantia solius pœnæ non tollit causam pœnæ, idest
culpam, ergo nec effectum, seu ipsam pœnam.
Tum quia universali praxi omnium Tribunalium tum
Ecclesiasticorum, tum Laicalium constat malefacto-
res, & legum transgressores variis affici pœnis ro-
tæ, patibuli, gladii, combustionis, exilii, quam-
vis invincibiliter ignorent, delicta a se committen-
da, & commissa pœnis hujusmodi subjacere (*a*).
Dicitur autem notanter *excepta pœna Censurarum*; 21
quia ex communi omnium sententia, ignorantia Cen-
surarum excusat ab eis incurrendis, quamvis cetero-
quin contra legem agendo, gravissime quis peccet,
arg. cap. Si vero 4. *de sent. excomm. & cap. Ut anima-
rum periculis* 2. *de Constitution. in* 6. Ad incurrendum
enim Censuras requiritur contumacia; hæc autem
non adest, ubi ignorantia Censurarum habetur,
adeoque &c. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 274. Sil-
vest. *verb. Ignorantia num.* 14. Reiffenstuel *lib.* 5. *de-
cretal. tit.* 3. *num.* 323. & *tit.* 39. *num.* 31. Sanchez *l. c.
num.* 13. Sporer *l. c. num.* 39. Layman *lib.* 1. *tr.* 4. *p.* 1.
c. 5. *num.* 8. & alii complures.

Ignoranti non currit tempus; Innocent. *in cap. Ne* 22
pro defectu n. 2. *de electION.* Calder. *Consil* 566. *Manda-
vit alios* 37. *de testament. in fin.* Baldus *Consil.* 92. *Quæ-
dam in princip. lib.* 1. Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in cap.
Significatum est* 11. *de Regularibus num.* 18. Ignorans 23
& impeditus æquiparantur; Rota *recent. part.* 2. *dec.*
662. *num.* 9. *in fine*. Et quidem dicitur impeditus im- 24
pedimento Juris, & Facti. *Annot. ad Dec.* 3. *sub
num.* 17. *par.* 3. *Rot. recent.* Ideoque ignoranti tam- 25
quam impedito est subveniendum; *ibidem num.* 18.
Immo respectu rei ignoratæ consideratur tamquam 26
res inanimata, *ibid. sub num.* 11. Nec præstat consen- 27
sum, *Annot. ad decis.* 10. *num.* 26. *part.* 3. Nec itidem 28
censetur remittere jus suum, & sic renunciare, dona-
re, & repudiare; *Annot. ad dec.* 1. *num.* 50. & 51.
part. 8.

Additiones ex aliena manu.

Ignorantia est *simplex negatio scientiæ*. At si quis 29
formavit de re perversam ideam, est potius error.
Plerumque vero confundi solent.

Ignorantia vel est Juris, vel facti, & hæc vel facti, 30
alieni; vel facti proprii.

Notissima autem est Regula, ignorantiam Juris 31
nocere; *L.* 9. *princip. ff. de Jur. & Fact. ignorant.*
Sed ne in errores incidamus, distinguendum inter 32
lucrum, & damnum. In lucro ignorantia Juris uti-
que nocet, sed excipiendi sunt Minores; *L.* 11. *C.
eodem*. & Milites; *L.* 9. §. 1. *ff. eodem*. Damnum
est,

Rom. Theologi Notæ.

(*a*) Ne putes lector quemcumque ignorantiam excusare hominem a censura; nam si affectata sit igno-
rantia, quæ scientiæ æquivalet, a censura hominem non excusat, ut optime advertit Suarez *disp.* 4. *sect.* 10.
Quamobrem graviores Theologi ut falsam, & laxam Salmanticensium opinionem rejiciunt, quæ
immunem a censura efficit hominem, qui ignorantiam affectat, ut liberius, & impudentius pec-
cet. Immo si generalia sint Canonum statuta, quæ ab omnibus sciri, & custodiri debeant, quo in ca-
su invincibilis ignorantia censuræ legi universali annexæ præsumi non potest, non adeo facile a censura im-
munes declarandi erunt ignorantiæ prætextu harum legum transgressores. Quis enim a Censura eximeret
illum, qui duellum committeret, sciens ab Ecclesia prohibitum esse, quia ignorat, huic prohibitioni an-
nexam esse censuram? Quia ergo difficile est dari ignorantiam vere invincibilem talis censuræ, idcirco
ejusmodi ignorantia si esset in casu, petere absolutionem deberet, inquit Cl. Auctor Theologiæ Chri-
stianæ.

est, distinguente *Donello Comment. jur. civil. lib.* 1. *cap.* 1. vel rei amissæ, vel rei ammittendæ in damno rei ammissæ pariter ignorantia Juris nocet., sed excipi debent non solum Minores, verum & Fæminæ; *L. Cod. eod. tum rustici L.* 2. *in fin. de Jure Fisci* In damno vero rei amittendæ omnibus non, idest nulli nocet; *L.* 8. *ff. eod.* Exempla tradit Donellus ubi supra.

33 Hæc obtinent secundum Jus Romanum, Cæterum dubitari hodie solet, an Juris ignorantia noceat in casibus illis, in quibus de Jure Romano nocebat. Duplex a Jure Romano assignatur ratio., cur ignorantia juris nocere debeat. Prior, *quia jus* (ut ait Jurisconsultus *in L.* 2. *ff. eodem*) *est finitum, & possit esse, & debeat:* Sed non male respondet Schilter. *in Prax. Jur. Roman. Ex.* 24. *§.* 34. *Jus hodie minus est finitum, recepto præter patria jura etiam Romano, & Pontificio, & utroque in lingua peregrina descripto, variisque Interpretum opinionibus, & dissensionibus diffuso:* Altera, quod consulendi sunt Peritiores; *L.* 9. *§.* 3. *ff. eod. Sed certe* (ut respondet Stryk. *in us.*
34 *moder. Pandect. lib.* 22. *tit.* 6. *§.* 1.) *in quibusdam negotiis hoc consilium quidem sequendum esse credo, sed ut omnibus in casibus ex Jurisconsulti consilio & ore quis pendere possit, impossibile est. Scilicet quæ negotia ita comparata sunt; ut omnes scire possint multa solemnia in iis attendenda esse, ibidem omnino adhibendos esse Iurisconsultos constat, nec excusare poterit ignorantia Juris veluti in Processibus peragendis, testamentis condendis, aliisque maximi momenti negotiis expediendis, quia hic facillime Homines scire poterant talia absque Peritiorum consilio peragi non posse; in aliis causis, & casibus, ubi probabiliter, non adeo opera Jurisconsultorum utendum judicamus, sane durum esset, si quis hodie indistincte ob ignorantiam juris, jure suo privandus esset.*

35 Patet hinc, prudentem Judicem perpensis peculiaribus negotiis debere arbitrari, an hodie ignorantia Juris nocere debeat, nec ne.

36 De Militibus nostri temporis quæri etiam solet, an datum sit ipsis jus ignorare, prout datum erat de
37 Jure Romano. Distinguit plures casus Trentacinq. *variar. Resolut. lib.* 2. *Resol.* 1. *num.* 49. & secundum eos declarat, qua ratione Milites nostri hoc privilegio gaudere queant. Confer etiam Stryk. *loco citato §.* 4. ubi de militia provinciali, ait: *Non æque omnia privilegia Militum applicari possunt, quia tantum in subsidium constituitur Provinciæ defendendæ gratia, ut intra Provinciam maneat, nec Milites in illam lecti vacant ubique armis, sed agriculturam exercent. Quod si tamen imminente necessitate actu militare compellantur, non deneganda ipsis erunt Militum Privilegia.* Hactenus de ignorantia Juris.

38 Quod vero concernit ignorantiam facti, ea si sit *facti alieni* excusat, simulque præsumitur; *L.* 23. *C. de Probat.* modo non sit nimis crassa, & affectata; *L.* 3. *§.* 1. *L.* 6. *L.* 9. *§.* 2. *ff. de Jur. & Fact. ignoran.* vel alias a lege reprobata ob publicam utilitatem; Consule Donell. *Comment. jur. Civil. lib.* 1. qui exemplis rem illustrat.

39 Difficilius vero ignorantia *facti proprii* excusat nisi justa, & probabilis afferatur causa propter memoriæ humanæ imbecillitatem; Adi Hann. ad Wesembec. *lib.* 2. *tit.* 26. *n.* 3.

ILLEGITIMUS. Vid. verb. *Filius*.

IMAGINES.

SUMMARIUM.

IMago proprie definitur figura picta, vel sculpta vere repræsentans aliud, cujus est Imago, quæ differt ab idolo, quod falsum quid repræsentat, ut Imago chimeræ. Licitum est in nova lege Deum & Sanctissimam Trinitatem depingere, & repræsentare in forma corporea, & visibili v. g. Divinus Pater in forma Viri Senis, quia est antiquus dierum, & principium aliarum Personarum; Divinus Filius in forma Viri juvenis, quia est Filius Patris, & talis naturam humanam assumpsit: Spiritus Sanctus in forma columbæ, quia talis apparuit; *Communis Catholicorum* ex universali usu & praxi Ecclesiæ, & desumitur ex sacra Scriptura, qua constat Deum ipsum hominibus apparuisse in forma corporea, & vi- 1 2

visibili ; *Genes.* 3. apparuit Adæ tamquam homo deambulans ad auram post meridiem; *Genes.* 18. apparuit Abrahæ in specie trium Virorum; *Genes.* 28. Jacob vidit Deum in forma virili *innixum summitati Scalæ* ; Isaias *c.* 6. vidit *Dominum sedentem super solium excelsum*: Daniel. *c.* 6. vidit *Antiquum dierum in throno sedentem* , capite, & crine canum , seu capillis albis , prout pingitur Dominus Pater ; *Matth.* 3. apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ; Unde Nicolaus 1. *Epist.* 2. sic ait : *Apparuit nempe Deus Abrahæ Patri nostro, non in carne, neque in anima, sed in specie trium Virorum . . . . apparuit denique Jacob per subjectæ creaturæ speciem, unde & dixit, Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Ecce incorporeus Deus , & invisibilis per speciem subjectæ Creaturæ, ita se mortalium voluit videri obtutibus, ut credentibus esset ad gratiam.* Atqui licite depingitur , & repræsentatur quod revera gestum est; ergo si Deus ipse ita apparuit, ut ex tali forma corporea mentem hominis erigeret ad incorporea , & spiritualia apprehendenda, etiam nobis licitum erit id pia recordatione pictis , vel sculptis imaginibus imitari , repræsentare, & colere . (*a) Hæc autem assertio, quamvis
3 sine temeritate negari jam non possit propter universalem Ecclesiæ consuetudinem , tamen non est de fide , ut observant Bellarmin. *lib.* 2. *de sacris imaginibus cap.* 8. Layman. *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 2. & alii, cum non tantum sit contra Hæreticos præsertim Calvinum *lib.* 1. *institut. cap.* 11. sed etiam contra quosdam Catholicos , Durand. *in* 3. *d.* 9. *quæst.* 2. Abulens. *in cap.* 4. *Deuteron. quæst.* 5. Henric. de Gandavo *quodlibet* 10. *quæst.* 2. & alios dicentes, id non licere maxime ob periculum ido-
4 latriæ . Certissimum vero est , non posse depingi Deum ad repræsentandam ejus veram naturam , formam, aut figuram . *Communissima omnium* ex Trident. *sess.* 25. *decret. de venerat. Reliquiar. & cultu imaginum*, ibi : *Non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus , aut figuris exprimi possit.* Cum enim depingitur secundum modos supradictos , pingitur solum ad repræsentandam oculis historiam, secundum quam Deus in forma corporea & visibili seipsum hominibus , ut supra pluries videndum ostendit, seu ad repræsentandam aliquam sui proprietatem , affectionem, operationem , vel mysticam significationem , propter finem adductum *sub n.* 2.

5 Licitum etiam est Angelos depingi, vel sculpi in forma corporea visibili , & consueta in Ecclesia Catholica . *Communis Catholicorum* contra Hæreticos , & ita docuerunt contra Iconoclastas Patres Concilii VII. Generalis *act.* 5. & *act.* 7. & colligitur ex Sacra Scriptura , tum veteris , tum novi Testamenti , ubi non solum Angelos in tali forma sæpissime apparuisse referuntur, sed etiam in veteri Testamento Cherubini in forma corporea, & visibili ad Arcam , in Templo, ac alibi etiam ex auro erecti , & repræsentati sunt: ergo recte a nobis etiam sic figurantur, depinguntur , & repræsentantur , ut mens nostra ex forma visibili , & similitudine sibi nota erigatur ad spiritualia, & incorporea facilius intelligenda , si-
6 cuti docet S. Dionysius Areop. *de Cœlesti Hierarchia c.* 2. & 15. Catholica fide tenendum est , recte depingi imagines Christi Domini, B. Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum , tum memoriæ , tum venerationis causa. Sic definitum est in secundo Nicæno Concilio contra Iconomachos , qui Judæos , Samaritanos , Mahometanos imitati , omnem imaginum cultum Idolatriam dixerunt , ideoque eas flammis , & ferro addixerunt , & est etiam contra modernos Calvinistas , eorumque successores omnem prorsus usum imaginum Christi , & Sanctorum etiam extra historiam eliminantes ; Lutherani vero non prohibent usum imaginum Christi , & Sanctorum etiam extra historiam solum pro memoria, sed tantum prohibent quoad cultum ; e contra nos Catholici , & pro memoria , & pro cultu eas admittimus . Unde Concilium Trid. *sess.* 25. *in decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis Sanctorum , & Sacris imaginibus* sic statuit, ut sequitur.

Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis , & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas , & retinendas, eisque debitum honorem , & venerationem impertiendam , non quod credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ , vel quod ab eis sit aliquid petendum , vel quod fiducia in imaginibus sit figenda ; veluti olim fiebat a Gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant ; sed quoniam honos, qui eis exhibetur , refertur ad prototypa quæ illæ repræsentant ; ita ut per imagines , quas osculamur , & coram quibus caput aperimus ; & procumbimus, Christum adoremus , & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur ; id quod Conciliorum , præsertim vero secundæ Nicenæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. Illud vero diligenter doceant Episcopi , per historias mysteriorum nostræ redemptionis picturis , vel aliis similitudinibus expressas, erudiri, & confirmari populum in articulis Fidei commemorandis: & assidue recolendis tum vero ex omnibus Sacris Imaginibus magnum fructum percipi non solum quia admonetur populus beneficiorum, & munerum, quæ a Christo sibi collata sunt ; sed etiam quia Dei per Sanctos miracula , & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur , ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam moresque suos componant, excitenturque ad adorandum, ac diligendum Deum , & ad pietatem colendam . Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit , anathema sit. In has autem sanctas , & salutares observationes , si qui abusus irrepserint , eos prorsus aboleri sancta Synodus vehementer cupit, ita ut nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur. Quod si aliquando historias, & narrationes Sacræ Scripturæ , cum id indoctæ plebi expediet , exprimi & figurari contigerit doceatur Populus non propterea Divinitatem figurari , quasi corporis oculis conspici , vel coloribus , aut figuris exprimi possit. Omnis porro superstitio in Sanctorum invocatione , Reliquiarum veneratione , & imaginum sacro usu tollatur ; omnis turpis quæstus eliminetur omnis denique lascivia vitetur , ita ut procaci venustate imagines non pingantur , nec ornentur . 7

Imagines D. N. J. Christi, & Deiparæ V. Mariæ, ac Angelorum , Apostolorum , Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, & Sanctarum prohibentur sculpi , aut pingi cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, (*b) seu alio modo in Ecclesia Catholi- 8

ca

ea inconsueto; & jam sic sculptæ aut pictæ prohibentur teneri, & publico aspectui exponi, & mandantur ab Ecclesiis, & aliis locis quibuslibet amoveri, & deleri. Et Regulares, & Moniales parere negligentes possunt a Locorum Ordinariis, & Legatis Apostolicis Juris remediis, & etiam Censuris Ecclesiasticis, & aliis eorum arbitrio ad observantiam cogi. Et quoad loci Superiores etiam privationis Officii, ac vocis activæ, & passivæ pœnis compelli. Sic expresse statuit Urban. VIII. 15. Martii 1642. Constitut. incip. *Sacrosancta Tridentina* 163. *Bullar. Cherubin. tom.* 4.

9 Imago Christi non est repræsentanda in agno, sed in figura humana; *cap. Sextam sanctam, dist.* 3. *de consecration.* ibi: *Sextam sanctam Synodum recipio cum omnibus Canonibus suis, in quibus dicitur: In quibus picturis Sanctarum imaginum agnus Præcursoris digito ostensus depingitur, qui in figuram gratiæ transit, verum nobis per legem Moysi demonstrans Agnum Jesum Christum Dominum nostrum; Antiquis ergo figuris, & umbris ad veritatis præfigurationem sanctæ Ecclesiæ traditis valedicentes, gratiam, & veritatem præferimus, & sic plenitudinem Legis recipimus; Verum igitur agnum Dominum nostrum Jesum Christum secundum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri agno depingi jubemus.* Vide infra *num.* 58., & 71. (c)

10 Imagines Sanctorum non sunt pingendæ habitu profano, vel indecentiam, aut inhonestatem præseferente, & Ordininarii judicant in hoc etiam exemptos; Urban. VIII. cit. Constitut. *Sacro-Sancta Tri-*
11 *dentina*. Imagines Sanctorum non sunt pingendæ cum procaci venustate; *Concil. Senonens. in decr. moral. cap.* 40. *Concil. Mediolanens. I. part.* 1. *tit. Quæ servanda sunt de sacris Imaginibus, num.* 15. *Concil. Moguntin. cap.* 41. *num.* 1. *Concil. Trident. sess.* 25. *in decret. de invocat. Sanct.*, & *de Sacris ima-*
12 *ginibus*. Imagines lascivæ in Ecclesiis non sunt tolerandæ; *Conc. Senonens. loc. cit. Concil. Moguntin.*
13 *l. c.* (*d) Imagines Sacræ pingi non possunt in Ecclesia inconsulto Parocho; *Concil. Mediolanens.* 1. *tit. Quæ servanda sunt de Sacris Imaginibus*. De
14 novo non sunt collocandæ imagines in Ecclesiis nisi ex probatione Episcopi, nec etiam in Ecclesiis exemptis exponi possunt sine Episcopi approbatione; *Concil. Mediolanens. I. tit. Quæ servanda sunt de Sacris imaginibus*.

15 Imagines Sanctorum, qui a S. Sede Apostolica non sunt canonizati, vel beatificati, non possunt pingi cum radiis, & splendoribus, nec aliud, quod cultum indicet, aut repræsentet, potest illis tribui Urban. VIII. Constitut. 37. incip. *Sanctissimus*. Ima-
16 gines præfatas sic pingentes ab Episcopo, & Inquisitore sunt judicandi, & quas pœnas incurrant? *ibid.* §. 7. Imagines illorum hominum, si ad Eccle-
17 sias deferantur, in loco secreto debent teneri, donec a Sede Apostolica super illis fuerit aliquid constitutum; Urban. VIII. *ibidem*. Eadem confirmat idem
18 Urban. VIII. in Constitut. 22. (in appendice) incip. *Cœlestis*. Ubi iterum prohibet, ne pingantur, aut teneantur in publicis, aut privatis locis cum splendoribus, radiis, aut aliis sanctitatis signis, imagines quorumcumque etiam cum opinione Sanctitatis mortuorum, si a Sancta Sede Apostolica non sint canonizati, vel beatificati.

Tolerari non debet, quod in locis publicis, & 19
sordidis stent depictæ diversæ Cruces, ac Sanctorum imagines in derisum Christianæ Religionis; *Sac. Congr. Rit.* 22. *Maii* 1596. In Choro teneri non debent aliæ Imagines, quam Sanctorum; *Sac.* 20
Cong. Rit. 7. *Augusti* 1609. Imagines illorum, qui cum Sanctitatis, seu Martyrii fama decesserunt, non 21
sunt apponendæ in Oratoriis, vel Ecclesiis, tam secularibus quam Regularibus, antequam declarentur Beati, neque ad eorum sepulcra accendendæ sunt lampades, aut tabellæ affigendæ sine licentia Sedis Apostolicæ; *Sac. Rit. Cong.* 13. *Martii* 1625. Urb. VIII. Constit. incip. *Cœlestis Jerusalem*. Non ideo tamen 22
præjudicandum erit in aliquo illis, qui, aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii, coluntur; *Sac. Congr. Rit. ead. die* 13. *Martii* 1625. Urban. VIII. in d. Constit. incip. *Cœlestis Jerusalem*.

Sacræ imagines Dei, Christi, Angelorum, & San- 23
ctorum licite, & sancte coluntur & adorantur. *Communissima* inter Catholicos. Quamvis enim, ut notant Arriaga *tom.* 6. *disp.* 5. Viva *ad propositiones.* 25. *damnat. ab Alexandro VIII. sub num.* 1. & alii, nihil hactenus definitum sit expresse in Conciliis de imaginibus Dei, merito tamen ab Alexandro VIII. *die* 24. *Aug.* 1690. fuit damnata sequens Propositio 25. in ordine: *Dei Patris sedentis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare*. Et jam hoc licitum esse, nec posse sine temeritate negari propter universalem Ecclesiæ consuetudinem fuit dictum supra *num.* 2. & 3. Quoad imagines Angelorum, eas habendas & venerandas esse, fuit contra quosdam Hæreticos expresse definitum *in septima Generali Synodo act.* 7. Quod autem imagines Christi, Deiparæ, & Sanctorum sint colendæ, & adorandæ, fuit expresse definitum in variis Conciliis infra citandis, & præsertim in Tridentino *sess.* 25. *in decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis, & Sacris Imaginibus*, ibi: *Imagines porro Christi, Deiparæ, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, ac venerationem impertiendam*. Et Sacr. Congreg. Rit. 17. *Apr.* 1602. expresse decrevit non esse impediendam Devotionem ad imagines Sanctas, & Gregor. XIII. in Constitut. 33. tom. 2. Bullar. præscribendo formam professionis Fidei Græcis §. 15. sic fieri mandat: *Firmissime assero Imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam.* Et hoc probatur ex Sacra Scriptura; *Exodi enim* 24
25. Erecti sunt duo Cherubim super Arcam Testamenti; *Num. cap.* 21. Jussu Dei erectus est in sublime serpens æneus. Has imagines, seu signa sacra honorata esse, & honorari debuisse constat ex regula S. Augustini *lib.* 3. *de doctrina Christiana cap.* 9. dicentis signa utilia divinitus instituta honoranda esse, quia honor eorum ad prototypon transit; atqui imagines illæ Cherubim, & Serpentis fuerunt quam maxime utiles, & divinitus institutæ, ut sacra Scriptu-

ra testatur, ergo fuerunt honorandæ, & de facto honoratæ: Hinc si licuit venerari imagines Angelorum, cur non etiam Sanctorum? Si licuit venerari Christum in imagine serpentis (serpens enim ille æneus fuit figura Christi ipsomet Christo testante *Joan. 3. Sicut exaltavit Moyses serpentem &c.*) debet potius licere venerari imaginem Christi in forma propria hominis.

25 Ostenditur etiam efficaci ratione. Homo dignus est veneratione, quia est imago Dei, juxta illud S. Cyrilli *Catechesi 12. Imago lignea terreni Regis honoratur, quanto magis rationalis imago Dei*; ergo & ceteræ imagines Dei, Christi, & Sanctorum veneratione dignæ sunt? quod enim uni imagini convenit, quia imago est, omnibus imaginibus, quia imagines sunt, convenire debet. Tum quia imago Regis est venerabilis cultu civili, ergo etiam imagines Dei, Christi, & Sanctorum debent esse venerabiles cultu aliquo religioso competente suis prototypis. Tum etiam quia imagines capaces sunt injuriæ, & contumeliæ, & caveat quis imaginem Regis injuria, & contumelia afficere, ergo a contrario sunt etiam capaces honoris, & cultus.

26 Imagines quæcumque nequeunt coli, & adorari cultu, vel adoratione absoluta propter seipsas, quasi credatur inesse in ipsis aliqua divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, sed solum possunt, & debent coli, & adorari cultu, vel adoratione respectiva, propter respectum nempe ad sua prototypa; *cap. Perlatum 26. dist. 3. de consecrat.* Gregor. I. *lib. 9. ex Reg. Epist. 9.* Gregor. II. *Epist. 10. & 12.* Concil. Senonens. *cap. 4.* & clare explicat, & definit Concilium Tridentinum *sess. 25. loc. cit.* ibi: *Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam; non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant, ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, & veneremur id, quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ Synodi decretis contra
27 imaginum oppugnatores est sancitum.* Hinc imagines Sanctorum coluntur, & venerantur cultu Duliæ respectivo, Imagines B. Mariæ Virginis cultu Hyperduliæ respectivo, Imagines Dei, & Christi, ejus Crux, Sudarium, Clavi, Spinæ, & hujusmodi cum suis imaginibus cultu latriæ respectivo; *Communis Catholicorum*.

28 Imagines non adorantes sunt Hæretici, & anathema est contrarium dicens; Concil. Roman. III. sub Greg. II. Con. Nicæn. II. *action. 1.* Idem *act. 4. 5. & 7.* in quibus fere idem reperitur (*e); Conc. Constantiens. *in Const. Martini V. circa medium*, Conc. Mogunt. IV.
29 *cap. 41.* Concil. Tridentin. *sess. 25. in cit. decreto* Imagines Sanctorum non sunt violandæ: Violantes, vel prosternentes imagines Crucis, B. M. V. vel Sanctorum graviter sunt puniendi; *cap. Perlatum 26. dist. 3. de consecrat. cap. Si Canonici, de Offic. Ordinarii in 6.*

Imaginum usus est maximæ necessitatis, & utilitatis 30
in Ecclesia; Gregor. II. *Epist. 12.* Concil. Senonens. *cap. 14.* Concil. Moguntin. IV. *cap. 42.* Conc. Triden. *cit. sess. 25. in d. decreto*.

Imagines etiam in veteri lege fieri solitæ erant, & 31
adoratæ erant; Adrian. I. *Epist. 1. & 2.* Nicolaus I. *Epist. 2.* Et in lege nova fuerunt imagines in usu us- 32
que a tempore Apostolorum, & in Concilio Antiocheno tempore eorumdem celebrato *Canon. 8.* (*f) statutum fuit imagines Sanctorum esse depingendas, & adorandas; Sic refert Gonzal. *in decretali in apparatu de origin. & progressu Juris Canon. fol. 17. numer. 39.* Card. Petra *tom. 1. comment. ad Constitut. 1. Innocent. II. num. 33.* Et Adrianus I. *Epist. 1.* sic expresse dicit: *Nam, & ipse Apostolus B. Petrus, qui Apostolicæ Sedi primitus præsedit . . . . Et ipse quoque suis contulit, & tradidit divino jussu Successoribus Pontificibus, quorum traditione Christi sacram effigiem, Sanctæque ejus Genetricis, Apostolorumque, vel omnium Sanctorum venerantur imagines.* (*g). Un- 33
de primi Christiani Imagines Apostolorum fieri sibi curabant, ut testatur D. Gregorius *Epist. 1. ad Leonem Isauricum*; (*h) Cardin. Petra *l. c. n. 34.*

Hæretici autem adducunt varios Sacræ Scripturæ 34
textus, quibus prætendunt prohiberi omnes Imagines: Exod. 20. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in Cœlo desuper, & quæ in Terra deorsum, aut eorum, quæ sunt in aquis sub terra, non adorabis ea, neque coles*: Levit. 26. *Non facietis vobis idolum, ut adoretis*; Isai. 40. *Cui similem facietis Deum, aut quam imaginem ponetis ei?*

Respondetur tamen cum communi Doctorum, 35
quod in adductis Scripturæ locis solum prohibebatur, ne fierent simulacra, aut imagines; quæ cultu latriæ instar Deorum adorarentur, ut faciebant Gentiles, unde in textu *Exod. 20.* ut supra patet; statim subjungitur: *Non adorabis ea, neque coles*; Non vero prohibebantur absolute omnes prorsus imagines, aut sculptilia. Et clare patet ex eo, quod ipsemet Deus præcepit Moysi, ut construeret Imagines duorum Cherubim aureorum, *Exodi 25.*, & ut faceret serpentem æneum, *Numer. cap. 21.* Et Salomon posuit in Templo Jerosolymitano duos Cherubim, *3. Reg. 6.* Tum quia dato etiam, quod per citatos textus fuerint in veteri lege absolute prohibitæ omnes imagines, aut sculptilia, hoc fuit ob nimiam, & pravam inclinationem Hebræorum ad Idololatriam; Unde illud præceptum, utpote mere positivum, & cæremoniale cessavit in lege nova; cessante enim tali periculo cessavit tale præceptum, quia cessante ratione, & causa legis, cessat lex, seu obligatio ipsa; *leg. Adigere §. 2. ff. de jure patron.* Sic Card. Petra *loco cit. num. 43.* Viva *ad proposition. 25. Alexand. VIII. num. 13.* Sporer *tom. 1. tract. 2. in 1. præcept. Decalog. cap. 8. sect. 4. num. 31.* & alii passim. (*i)

Imaginis in translatione ex uno loco Ecclesiæ ad 36
alium locum ejusdem Ecclesiæ non habet locum Concilium Tridentinum *sess. 21. cap. 7. de reform. Sac. Congreg. Conc. in Burgi S. Domnini 4. Decemb. 1632.* apud Barbosam *in summa Apostolic. dec. verb. Imago nu. 1.* Imagines devotæ non possunt ex una in aliam 37
Ec-

Ecclesiam transferri sine beneplacito Apostolico, & si sine tali beneplacito sit jam facta translatio, non sustinetur, nec est approbanda; *Sac. Congr. Conc. in Nullius Ferentilli* 31. *Julii* 1706. apud Card. Petram *tom.* 5. *comment. ad Const.* 5. *Pauli II. n.* 30.

38 Inscriptiones omnes Imaginum SS. Francisci, & Antonii de Padua, in quibus dicitur formam habitus, qua depicti sunt, esse eamdem, qua ipsi usi fuerunt, vel in quibus asseritur in hoc, vel illo Ordine S. Francisci esse veram, legitimam, & non interruptam ejusdem S. Patris in filios successionem, inhærentes decreto alias edito *die* 20. *Jun.* 1658. prohibentur, *Romæ* 20. *Novemb.* 1663. Sic mandavit decerni Alexander VII. & inferi, seu apponi in Indice librorum prohibitorum, ut de facto reperitur
39 ibi verb. *Inscriptiones*. Suspenduntur quoque, & prohibentur Imagines Sancti Augustini, Sancti Nicolai de Tolentino, & aliorum Sanctorum ejusdem Ordinis impressæ, & depictæ a Fratribus discalceatis Augustinianis in eorum habitu, prout in decreto Sac. Rit. Congreg. edito *die* 10. *Decemb.* 1637., quod ab Urbano VIII. fuit approbatum, & confirmatum 23. *Januarii* 1638. Constitut. incip. *Exponi Nobis* la 240. tom. 5. Bullarii. Expost tamen dicta suspensio, & prohibitio fuit revocata per varia posteriora Pontificia Rescripta relata in libro, cui titulus, *Bullæ Summorum Pontificum, & Sacræ Congregationis Decreta ad Augustinenses Excalceatos spectantia*, impresso Romæ *anno* 1742. ex Typographia Hieronymi Mainardi, ubi *pag.* 109. *& seq.* habentur ad id favorabilia Rescripta Innocentii XI. Clementis XI. & Jacobi Caraccioli causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ Generalis Auditoris; Et infra *pag.* 186. habetur rescriptum Benedicti XIII. ut sequitur.

Ex audientia Sanctissimi die 16. *Decembris* 1720.

Sanctissimus petitis benigne annuit; & proinde firma remanente Constitutione confirmativa privilegiorum a S. Sede concessorum Ordini Eremitarum S. Augustini per Sanctitatem suam emanata Kalendis Januarii 1727. atque ejus motu proprio 21. Martii 1729. declaratorio ejusdem Constitutionis, mandavit non molestari Patres Excalceatos ipsius Ordinis S. Augustini, seu alios quoscumque in depingendo, aut quovis alio modo repræsentando Excalceatos, & cum eorum habitu Sanctos, seu Beatos ejusdem Ordinis: Immo licere eis, & licitum esse Sanctos, & Beatos ipsos depingere, & repræsentare prout pie hactenus depinxerunt, seu depingendos, vel repræsentandos curarunt, etiam ad tenorem Constitutionis fan. mem. Urbani VIII. incip. *Divinæ Majestatis* latæ anno 1641. non obstante Decreto præcedenti Congregationis Rituum *anni* 1637. Ac insuper eosdem Patres impediri non posse, immo etiam licere illis publice, & solemniter, sive privatim benedicere, & distribuere Cingulos, seu Cincturas S. Monicæ, & paniculos S. Nicolai Tolentinatis juxta declarationem Congregationis Episcoporum & Regularium 30. *Septemb.* 1622. ab eadem Congregatione confirmatam 11. *Jul.* 1627. & ita ab omnibus servari mandavit, perpetuumque super his silentium imposuit, Constitutione, & Motu proprio supradictis, quam, & quem in hac parte moderavit, aliisque quibuscumque, etiam necessario exprimendis in contrarium non obstantibus.

Franciscus Antonius Card. Fini Pro Auditor.

Loco ✠ Sigilli.

Non debet ad quamcumque Sanctam Imaginem
impediri concursus; *S. Congr. Episcop. & Regul. & in* 40
Taurinensi 30. *Jul.* 1620. Modo non publicentur Mira- 41
cula prius non approbata; *Eadem Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Feretrana* 15. *Sept.* 1603. *& in Trevicana* 22. *Dec.* 1621.
Si Imagines publicentur miraculosæ absque inter- 42
ventu Ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere, Romamque transmittere; *Ead. Sac.*
Cong. Episcop. & Regul. in Mutinensi 6. *Octob.* 1617. 43
Administratio oblationum Imagini factarum intus aliquam Parochiam, etiam Regularium existenti, spectat ad Ordinarium, qui eas erogabit in Ecclesia inibi ædificanda, & alios pios usus; *Ead. Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Perusina* 20. *Sept.* 1605.
Urbanus VIII. comburi jussit Imaginem cum tri- 44
bus buccis: tribus nasis, & quatuor oculis, & alias, si quę invenirentur similes; (*k) hæc enim nova inventio repræsentandi Sanctissimam Trinitatem tolerabilis non videtur; *In Mediolanensi* 11. *Aug.* 1628. apud
Nicol. *in Flosculis*, *verb. Imago n.* 6. Translatio Ima- 45
ginis non miraculosæ private est facienda; *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Perusina* 17. *Novemb.* 1617.
Imago Beatificati pingitur cum radiis tantum; Ca- 46
nonizati vero cum Diademate circa caput, (*l) ut inter eos appareat differentia. Sic ex aliis Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 25. *n.* 1.
In Altari, in quo exponitur SS. Sacramentum 47
pro Oratione 40. Orarum, cooperienda est quæcumque Imago, aut Statua ibi existens, sicuti etiam parietes Tribunæ Altari vicinæ, si non habeant ornamenta fixa, tegi debent pannis, aut apparatus nullam continere debet historiam, aut rem profanam. Super Altare non sunt ponendæ Sanctorum Reliquiæ, aut eorumdem statuæ, exceptis tamen statuis Angelorum figuram, seu vicem candelabrorum facientibus. Multo minus ponendæ sunt figuræ Animarum Purgatorii ex quacumque materia factæ; & hoc prohibetur etiam in omnibus expositionibus particularibus, & etiam in illis, quæ aliquando fiunt pro Suffragio dictarum Animarum. Sic Clemens XI. & XII. *in Instructione observanda pro Oratione continua* 40. *horarum cum expositione SS. Sacramenti* §. 2. allata sub verb. *Eucharistia in fine*.
An Imago, & Statua Beatæ M. Virginis, ac alio- 48
rum Sanctorum deferri possint in Processionibus cum Baldachino, & intortitiis? Vid. verb. *Processiones num.* 37. *&* 38.
Hic juvat afferre breviter historiam miraculosissi- 49
mæ Imaginis B. M. V. in altari majori Ecclesiæ nostri Aracælitani Urbis Conventus magnificentissime & religiosissime asservatæ: Hæc enim prodigiosissima Mariæ Virginis Imago sublamentantis, & Filii sui Domini Nostri Jesu Christi mortem plangentis speciem præseferens fuit a S. Luca Evangelista depicta, ut ex multis tradunt Annales Minorum Waddinghi,

dinghi, noviſſime Romæ reimpreſſi *tom.3. fol.258.*
50 *num.46. & 47.* Et eadem eſt, quam S. Gregorius
Magnus in publica ſupplicatione detulit in illa ma-
gna mortalitate, quæ Romam adeo vehementi pe-
ſtilentia laniavit, ut etiam corporali viſu ſagittæ cœ-
litus venire, & ſingulos quoſque percutere vide-
51 rentur. In illa namque proceſſione hac ſacra Imagi-
ne deportata ecce tota aeris turbulentia cedebat Ima-
gini, ac ſi ipſam Imaginem fugeret, & ejus præ-
ſentiam nullatenus ferre poſſet; ſicque poſt Imagi-
nem mira ſerenitas,& aeris puritas remanebat. Tunc
miræ voces in aere cantantium, & dicentium; *Re-
gina cœli lætare, Alleluja: Quia quem meruiſti por-
tare, Alleluja, Reſurrexit, ſicut dixit, Alleluja,*
juxta Imaginem ſunt auditæ. Statim autem beatus
Gregorius, id, quod ſequitur, adjunxit: *Ora pro*
52 *nobis Deum Alleluja.* Poſt hæc Beatus Gregorius
vidit ſupra Caſtellum Creſcentii Angelum, qui re-
vocabat in vaginam gladium cruentatum, ex quo
intellexit, quod peſtis illa ceſſaſſet, & ſic factum
eſt, Et ideo illud Caſtrum, Caſtrum Sancti Ange-
li deinceps eſt vocatum, & ipſe Angelus cum gladio
in vagina ſculptus in lapide miræ magnitudinis ab il-
lo tempore in poſterum manſit in cacumine dicti
Caſtri; inde tamen dejectus ſiniſtrante fortuna per
ictum machinæ, obſidionis tempore per Romanos.
Eſt etiam ad memoriam revocandum ad plenam fi-
dem omnium prædictorum, quod in Caſtri cacumi-
ne præillibati Capella erat pulcherrima ad honorem
Archangeli Michaelis conſtructa per Dominum re-
col. mem. Nicolaum Papam III. de domo Urſino-
rum, & erat ibi Indulgentia ſingularis. Item in præ-
dicta Capella erat depicta tota forma, & hiſtoria hu-
jus Proceſſionis, & Litaniæ hujus Imaginis glo-
rioſæ, & ſic ſcriptum in Imagine legebatur: *Hæc
eſt Sacra Imago Eccleſiæ Aracæli.* Hæc etiam eadem
hiſtoria, & forma Proceſſionis depicta eſt in qua-
dam Capella, quæ dicitur ſtudium S. Gregorii in ap-
pendicio Eccleſiæ Sancti Joannis Lateranenſis. Item
tempore magnæ mortalitatis, quæ fuit anno Domi-
ni MCCCLXXXVIII. incœpit occupare Romam in
principio menſis Junii,& per totum menſem Auguſti
in ſuo robore perduravit, fuit per Urbem hæc ſacra
Imago cum aliis Reliquiis honorifice, & devotiſſime
deportata, & dum applicuit ad pontem Sancti Petri,
ille Angelus marmoreus exiſtens in cacumine Caſtri
exhibendo reverentiam huic Imagini ſe pluries in-
clinavit. Quod miraculum ultra ſexaginta digni fi-
de, tactis Sacroſanctis, ſe hoc vidiſſe oculis cor-
poreis affirmabant, clamantes Imagini *Miſericor-
diam* vocibus elatis &c. Sic ad litteram cum pluribus
aliis in ſupradictis Annalibus ex quadam Tabula ve-
tuſta refecta an. MDLXII. totam rei ſeriem referen-
te, & palam appenſa ad rei confirmationem,& ple-
nam omnium notitiam.
53 In perenne teſtimonium tam inſignis miraculi ab
iſta prodigioſa Imagine patrati, & in perpetuam
memoriam, & gratiarum actionem tanti beneficii
ab ipſa recepti, quotieſcumque ad ſupplicationes
publicas tranſeundum eſt per molem Adriani, ſeu
Pontem S. Angeli, hujus miraculi locum, Reli-
gioſi Aracælitani Conventus ſemper, & ſoli cantant
ſupradictam Antiphonam *Regina Cæli letare &c.* ab
Angelis ibi cantatam. Ita citati Annales *tom. 3. fol.
261. n.50.*
Imagines Deum repræſentantes ſub ea forma, qua 54
ipſe hominibus apparuit, licitæ ſunt. Bened. XIV.
tom.1. Conſtitut.141. incip. *Sollicitudini §.12, & ſe-
quent.* Imagines Sanctiſſimam Trinitatem repræſen- 55
tantes ſub certis formis licitæ ſunt, nempe quæ
Deum Patrem continent in forma hominis ſenis, 56
in cujus ſinu ſit Chriſtus, & inter utrumque Spiri-
tus Sanctus in forma Columbæ, vel Imagines in qui-
bus ſeorſim Deus Pater in forma hominis ſenis, &
ſeorſim Chriſtus, ſed propinqui ambo; & inter
utrumque Spiritus Sanctus in forma Columbæ. Idem
ibid. §.25. 32. & 36. Pingi etiam poteſt Pater ſolus, 57
ſeorſim ab aliis Perſonis; Item Æternus Filius ſeor-
ſim a Patre, & Spiritu Sancto; & etiam ſub forma
Agni. Item Spiritus Sanctus, vel tamquam de Cœ- 58
lo deſcendens die Pentecoſtes in figura linguarum 59
ignis, vel alias in Columbæ ſpecie ſeorſim pari-
ter ab aliis Divinis perſonis; Non tamen Spiritus 60
Sanctus ſeorſim a duabus aliis Perſonis humana ſpe-
cie, ſeu viri, ſeu Juvenis depingi poteſt. Idem *ibid.
§.36.* (*m)
Non licet Sanctiſſimam Trinitatem pingere in ute- 61
ro B. M. V. Idem *ibid. §.27.* Nec ſub figura hominis
tricipitis. (*n) Idem *ibid. §.28.* An autem ſub figu- 62
ra trium hominum æqualium, & ſimilium, diſpu-
tatur. Idem *ibid. §.29.* Imagines Divinam Perſo- 63
nam repræſentantes ſub alia forma, quam quæ ab
eadem aſſumpta fuerit, tolerari non debent. Idem
ibid. §.22.
Imagines æterni Patris permiſſæ, & approbatæ 64
ſunt, ut pingatur ſolus, tamquam ambulans, & lo-
quens in Paradiſo auditus ab Adamo. Item, ut in- 65
nixus myſticæ ſcalæ viſus eſt Jacob, ſeu ut miro
modo conſpiciendum ſe præbuit Moyſi; ſeu ut Iſaiæ 66
tamquam Rex in ſolio ſedens, ſeu ut Danieli, ve- 67
luti ſenex albo veſtimento amictus. Idem *ib. §.36.*
Imagines æterni Filii permiſſæ, & approbatæ ſunt 68
ut pingatur ſolus, uti cum hominibus in diebus
carnis ſuæ converſatus eſt, atque etiam poſtquam
a mortuis reſurrexit, non ſemel Apoſtolis, aliiſque
manifeſtus apparuit. Item ſub humana forma Cruci 69
affixus, & mortuus. Item in forma Agni. Idem *ib.* 70
§.32. & 36.
Imagines Spiritus Sancti permiſſæ, & approbatæ 71
ſunt, ut pingatur in forma Columbæ. Idem *ibid.* 72
§.16. ad 20. & 36. Item in figura linguarum ignis,
ubi repræſentatur Myſterium Pentecoſtes. Idem *ib.
§.21. & 36.* Imagines autem Spiritus Sancti ſub hu- 73
mana Juvenis forma damnantur, & reprobantur,
ac removeri jubentur. Idem *ibidem §. 10. 23. 33.
36.* & 37.
Imagines inſolitæ, & erroris occaſionem præben- 74
tes damnantur, & prohibentur. Idem *ibidem §.23.*
Imagines Servorum Dei, quorum cultus ab Eccle- 75
ſia non eſt approbatus, publice diſtribui, & vene-
rari non licet. Idem *ibid. §.41.* Imagines Beatorum 76
non ubique publice exponi venerationi poſſunt. Idem
Conſtit. 108. incip. *Quoniam §.10.*
Imagines plurium Sanctorum apponi poſſunt ſu- 77
per Altari in quo Sacrum peragitur. Idem to.2. Con-
ſtitut.17. incip. *Accepimus*,

Pla-

78 Placet hic subnectere, quæ de significatione symbolorum, quibus pingi solet Imago S. Antonii Abbatis profert eruditiss. Card. Lambert. postea Benedictus XIV. *Institut. Eccl.* 47. *a num.*5. *ad* 8. ubi sequentia adducit.

Effigies S. Antonii variis symbolis distingui solet; ignem, & porcum ad pedes jacentem habet; librum cum baculo dextra manu gerit, tintinnabulum sinistra; Thau quoque super vestem depingitur.

Quid hæc significent, varia Scriptores prodiderunt; inter quos P. Menochius *nelle Stuore part.*2. *c.*25. Sarnellius *in Epist. Ecclesiast. tom.*3. *litt.*6., & fusius P. Theophilus Raynaudus *tom.*8. in eo libro, qui inscribitur. *Symbola S. Antonii*.

Molanus *lib.*3. *de Imaginibus*, suem ad pedes Antonii jacentem hoc pacto interpretatur, quod illius patrocinio bruta sanitatem consequantur: *Thau* salutis indicium esse ex Sacris Litteris deprehendimus (*Ezech. cap.*9. *v.*6.) *Omnem autem super quem viderītis Thau, ne occidatis*. Nos quidem Sancti Antonii patrocinium non inficiamur pro his brutis, quæ vitæ alendæ, commodoque mortalium inserviunt, hæc tamen per effigiem porci nobis declarari minime existimamus: *Nam si idcirco* (ait P. Theophilus Raynaudus *lib. superius allato*, §.8. *Tandem*) *appingitur S. Antonio porcus, quia sospitatem exorat brutis, cur potius ei appingitur porcus, quam asinus, aut equus?* & paulo post: *Cur igitur sus, quam aliud quodpiam brutum, B. Antonio appingatur, ægre assignari potest valida ratio, si sistamus in præsidio, quod brutis a Sancto Antonio suppetit; cujuscumque enim generis bruta Beata huic Cœliti sospitatori commendari ex usu est, & eventus felix sæpe vota secundat*.

Itaque sententiam suam his verbis exprimit: *Existimarim vero non minus commode, symbolo illo porci jacentis ad sancti Viri pedes insinuari triplex genus porcinorum hominum ab eo domitorum, ac prostratorum; Ethnicos dico, & hæreticos, ac voluptuarios Christianos*. Aliqui (P. Ajala *lib. Pictor Christianus lib.*5. *cap.*4. *num.*7.) putaverunt murem Ægyptium porco similem ad pedes S. Antonii appingi consuevisse, ut Antonium Ægyptium a reliquis omnibus secernerent. Hic paulatim usus obtinuerit, ut loco muris Ægyptii imago suis sufficeretur. Hæc præcise laudatus Pontifex.

79 Subdunt ad rem eruditissimi Bollandistæ *tom.*2. *in Legenda* ipsius Sancti *ad diem* 17. *Januarii* quod appingi, seu sculpi etiam solet Nola, & Ecclesia; hæc ceu primæ Domus, seu Ecclesiæ Antonianæ imago: illa quia a Nunciis Eleemosynariæ Domus, seu Ecclesiæ (idest Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, quæ de Eleemosyna dicebatur) Antonianis ad colligendam stipem concursantibus deferri in adventus sui signum cum reliquiis solita; cum baculo insuper ob baculum ad *Potentiæ*, vel signi *Thau* modum, & figuram a Sancto ipso cuidam Gastoni Provinciæ Viennensis in Gallia viro nobilissimo ac opulentissimo in magnam arborem succrescentem in visione præostensum, ad ei indicandum, fore ab se, suisque sociis, atque alumnis in posterum miseros igneo morbo, sacroque igne perustos, ac mutilatos, atque agestate pressos omnimode sustentandos; seu, ut in *Vita S. Pauli* dicitur, senex infirmos artus baculo regente sustentans: quæ verba peregre proficiscentem indicant, aut certe ideo apposita, quod baculum Monachi gestari solerent, ut tradit Cassianus *lib.*1. *Institut. cap.*9. & ita baculo innixus pingi solet S. Antonius. Sic ex laudatis Bollandistis *loc. cit.* Vide *ibi*, ubi multa scitu dignissima. Hinc facile colligitur, quare ei appingatur signum *Thau* & *ignis*, tum ex hic adductis, tum ex allato textu *Ezechielis cap.* 9. *num.*4. & 6. tum ex traditis a nobis *tom.* 6. sub *verb. Religiones Regulares*, *art.* 3. *num.*27. vide *ibi*.

Additiones ex aliena manu.

Sollicitudo sacrarum imaginum præcipue spectat 80
ad Episcopum. Atque hinc est, quod citra Episcopi consensum haud licet pingere, aut insculpere in Ecclesia insolitam aliquam imaginem, vel eam exponere. (*a) Non licet transferre sacras Imagines 81
ac Reliquias, Episcopo invito, vel contradicente Rectore Ecclesiæ, vel Patrono. Maxime si fuerint Ecclesiæ dono datæ ad conservandam memoriam donantis; Vide Rot. *in Vratislavien. Translationis Imaginis* 17. *Martii* 1738. *cor. clar. mem. Calcagnin.*

Alia ad rem, vid. verb. *Veneratio Sanctorum*. 82

(*) *Adnotationes, & additiones novissimæ ad superiora.*

(*) Vide infra *num.*44. & 54. *seqq.* Cæterum sub his figuris apte fuit SS. Trinitas ante annos circiter mille & ducentos repræsentata in Nolana Ecclesia. Musivo fuerat ea picta, illique hos Basilicæ conditor S. Paulinus hosce versus adscripserat, ut ipsemet epist. XII. ad Severum narrat.

Pleno coruscat Trinitas mysterio:
Stat Christus amne: Vox Patris cælo tonat;
Et per Columbam Spiritus Sanctus fluit.

(*b) Confer Benedictum XIV. *de Servor. Dei Beatif. lib.*4. *p.*2. *cap.*21. *num.*6. B. tamen Clara de Montefalco, non obstante PP. Franciscanorum contradictione, jussa est depingi in habitu Eremitarum S. Augustini. Contra vero non esse imagines B. Petri Paschasii cum habitu Trinitariorum pingendas, ad istantiam Fratrum B. M. de Mercede Redemptionis Captivorum Sac. Rituum Congreg. respondit, ejusque responsum Clemens X. confirmavit. Idem *ibid. num.*5. & 10.

(*c) Eadem Agni forma displicuisse Hadriano Papæ I. *can.*29. *dist.*3. *de consecr.* videtur; approbat enim Trullanum Canonem in epistola ad Tarasium scripta, quæ & relata est *Act.* 2. Synodi VII. Verum cum Trullanum Concilium, tum Hadrianus id unum voluit, ut scilicet agno typico humana Christi figura præferretur. Sæpius tamen in vitis Pontificum ab Anastasio Bibliothecario partim collectis, partim conscriptis occurrit Christus agni specie effictus. Agnus sub Cruce rupi insistens extat apud Jacobum Bosium *lib.*6. *de Cruce Triumphante c.* 12., ubi quinque fontes emittit, unum ex pectore, & singulos ex singulis pedibus; quibus quinque Christi vulnera designantur. Agnus quoque, Rosvveydo teste in notis ad Paulinum *p.*787., sub Cruce stat in lapide altaris

taris Vesontione. Vide etiam Gorium in præclara *de Mitrato Capite Jesu Christi Crucifixi* dissertatione *cap.5. num.7. Symbolar. litterar.* quas Florentiæ edidit, *Vol.3. p.110. seqq.* Nota tamen, non pingi a nobis Agnum tamquam figuram Christi immolandi (quod sane improbandum foret); sed tamquam symbolum Christi immolati.

(*d) Exprobratur Ethnicis ipsis, quod *Praxiteles Veneris Cnidiæ imaginem construens, similem eam fecerit Cratinæ, quam amabat, ut adorarent miseri amicam Praxitelis.* Clemens Alexandr. *Orat. ad Gent.*, & Arnobius *lib.6. advers. Gentes.*

(*e) Nicæna, quæ hic indicatur, II. Synodus in conventu Episcoporum, & Clericorum Constantinopoli habito, de quo Theophanes in oratione de S. Nicephoro apud Bollandianos 13. Martii anno 842., demum consensu Orientis, & Occidentis in Synodo VIII. pariter Generali *Act.* 10. *Can.*3. confirmata fuit. Eam quidem Francofurtenses Patres a Carolo M. adversus Felicis, & Elipandi errores in Synodum coacti damnarant, sed errore facti, perversa enim latina interpretatione (Græcum quippe Synodi Nicænæ exemplar ad manus illis non erat) decepti existimarunt, Nicænos Patres sanxisse, ut imaginibus Sanctorum ejusdem adorationis cultus, qui Deificæ Trinitati debetur, latriæ scilicet cultus impenderetur: quod ab illorum Patrum sententia maxime abest. Præter Theologos confer hac de re Natalem Alexandrum in dissertatione *de Imaginibus Tom.4.Thesauri Theologici* Venetiis recusa §.8.*p.*148. P. Zech. *de Jure rerum Ecclesiasticarum par.*1. *sect.*1. *tit.6. §.62. seqq.*, & D. Gerbert *in principiis Theologiæ Liturgicæ sect.*11. *cap.*2. §.44.

(*f) Concilium hoc Antiochenum Apostolorum passim a Criticis uti suppositititium rejicitur. (*g) Equidem non ausim dicere, quod non multos ante annos, viro docto excidit, & jure, ac merito in historia litteraria Italiæ *Vol.2. lib.1. cap.2. n.11.*, *& tom.4. p.*321. reprehensum fuit, ab Apostolis vetitum fuisse imaginum cultum; neque tamen cum Auctore nostro imaginum usum ab ipsis Apostolis statutum fuisse adfirmavero. Catholica sententia est, *cultum* Imaginum sacrarum pertinere ad dogmata Ecclesiæ, licitum scilicet esse, eas venerari, illarumque cultum, si ad Christianæ doctrinæ normam exerceatur, ab idolorum adoratione longissime distare: *Usum* autem earum dependere ex disciplina, quæ variis temporibus, & locis, varia esse potest. Itaque libens concessero, ab Apostolis traditum, sacras imagines legitimo cultu adorandas esse; id enim ad dogma pertinet; quod unum ab Apostolorum traditione Hadrianus ab Auctore laudatus adserit: at jussisse illos, easdem imagines pingendas non facile adsentiar; id enim ad disciplinam spectat, de qua statim dicam.

(*h) Fuisse tribus prioribus Ecclesiæ sæculis alicubi positas sacras imagines nullus dubito; rarior tamen fuit primæva illa Ecclesiæ ætate earum usus, ut docent Turnelius, Witassius, aliique magni nominis Theologi, atque inter Canonistas cl. Zech. *l. c.* §.71. Duo porro maxime iis temporibus obstabant, quominus frequentius ejusmodi imagines pingerentur. Primum fuit latissime apud Ethnicos patens idolorum cultus; cavendum enim erat, ne quispiam, aut quod Marcellinæ Carpocratis discipula fecit, imaginem Jesu, & Pauli cum imaginibus Homeri, & Pythagoræ coleret; aut Gentium circa eas superstitionem, & mysteria circa eas perficeret, soli que Deo impertiendum latriæ cultum illis seu præstaret, seu præstare (magno idololatrarum scandalo) videretur. Alterum vero fuit tunc vigens arcani disciplina, id enim Majores nostri curabant maxime, ne mysteria nostra, ac religiosa gesta Ethnicis paterent.

Ex his intelligi potest mens Illiberitani Concilii, cui ad Sæculi IV. initium *placuit* (Can. XXXVI.) *Picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur, & adoratur, in parietibus depingatur.* Nimirum vel cum P. Zech. §.69. dic, id fuisse eo Canone statutum ne Gentiles ex ejusmodi picturis venirent in notitiam, & pravam interpretationem nostrorum mysteriorum; vel cum præstantissimo D. Gerberto *p.*180., ne Gentiles in templis nostris imagines videntes, eadem nos idolomania, qua ipsi, teneri existimarent. Alterutra sane, aut, si placet, utraque multo aptior est interpretatio, quam quæ a Balthasare de Bastero olim Episcopo Gerundensi, aut etiam ab ejus adversario proposita fuit in litterariis Patrum Trivultianorum Ephemeridibus ann. 1750. *mens. April. artic.* 43., & ann. 1752. *mens. Jul. art.*83. Vide Zachariam *to.*4. *hist. litter. Ital. p.* 328. *seqq.*

Reddita porro a Constantino M. Ecclesiæ pace, ac decrescente idololatria, usus imaginum in cultu publico, sensuque humano crevit paulatim, atque effloruit. Adi Gerbertum §.42. *pag.*183. *seqq.*

(*i) Quos inter non omittendus Cl. Abbas Joannes Chrysostomus Trombellius in eruditissimo opere *de cultu Sanctorum.*

(*k) Vide Benedictum XIV. *Bullar. tom.*1. *pag.* 566. Hac forma dæmon apparuit, Trinitatem se esse contestatus, uti in vita S. Norberti refertur 6. Junii apud Bolland. *part.* 833.

(*l) Tom. III. *disciplinæ populi Dei* (quod opus supra laudavi) exstat Joannis Filesaci commentariolus inscriptus; *SS. Imaginum radiatum caput.* Vide illum *pag.* 101. *seqq.*

(*m) Hæc Spiritus S. figura, quæ Benedicto XIV. non est probata, familiaris fuit nostris temporibus piæ cuidam Virgini; & jam olim typis Belgicis excussa cum inscriptione: *hac præfulgenti forma se se Spiritus Sanctus Divæ Virgini, & Matri Teresiæ manifestavit.* Major hujus formæ antiquitas refertur in quibusdam litteris Bononiensibus, quæ in MS. diurno Sæculi XIV. apud Canonicos S. Salvatoris inveniri narrant SS. Trinitatis Imaginem, in qua Spiritus Sanctus *Pueri specie* repræsentatur.

(*n) Nec dubitandum, inquit Benedictus XIV. *de Synodo Diœces. lib.9. cap.* 15. *num.*5. quin possit Episcopus inobedientes Regulares quibuscumque pœnis, etiam censurarum compescere: quod etiam colligitur ex Decreto edito a S. Congr. Conc. 5. Junii 1700. apud Monacellum in *Formul. tom.* 1. *tit.* 3. *form.*8. *num.*49.

IMMUNDITIA. Vide verb. *Gula num.*37. & verb. *Luxuria num.*36.

IMMU-

IMMUNITAS ECCLESIASTICA, ET ECCLESIARUM.

Articulus I.

Immunitas quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, divisionem, & jus quo provenit.

1 IMmunitas derivatur a verbo *Munus*, quod licet generatim captum tria significet, scilicet Donum, Officium cum onere, & Onus sine honore; proprie tamen sumptum solum tertium significatum importat, scilicet Onus sine honore, seu onus, functionem, & obligationem alicui impositam, sive lege, aut more ei incumbentem; *leg. Munus proprie* 214. *ff. de verbor. significat.* ibi: *Munus proprie est quod necessarie obimus lege more, imperiove ejus, qui jubendi habet potestatem.* Unde qui a tali onere, aut obligatione liber, aut exemptus est, immunis esse, & immunitate gaudere dicitur; *l. Munus* 18. *& ibi Gloss. verb. Onus, & verb. Officium, ff. de V. S. &*
2 *leg.* 1. *ff. de jure Immunitatis.* Immunitas Ecclesiastica, & immunitas Ecclesiarum, quamvis passim a plurimis pro eodem sumantur, & unica definitione describantur, dicendo, *Immunitas Ecclesiastica est jus, seu exemptio, qua Ecclesiæ, res, & personæ Ecclesiasticæ a publicis muneribus, & oneribus sæcularibus sunt liberæ;* tamen proprie, & rigorose loquendo non sunt idem, sed quid diversum, ut recte advertunt Riccius *in praxi aurea part.* 2. *resolut.* 53. *num.* 2. Engel *lib.* 3. *Decret. tit.* 40. *num.* 2. Reiffenstuel *ib. num.* 3., & alii, intelligentes pro *Immunitate Ecclesiarum* solam Immunitatem localem competentem Ecclesiis, aliisque locis sacris, & pro *Immunitate Ecclesiastica* solam Immunitatem personalem, & realem competentem personis Ecclesiasticis, & rebus ad tales personas, vel ad Ecclesias, seu loca sacra pertinentibus; *arg. cap. Inter cunctas* 1. *Extravagant. de privileg. inter commun. §. incendiarios;* ubi distinctim ponuntur, & nominantur violatores Immunitatis Ecclesiarum, & libertatis (idest Immunitatis Ecclesiasticæ, ibi: *Ecclesiarum Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ.*

3 Et hoc videtur rationi congruere, quia allata definitio *Immunitatis* communiter divisæ in *localem, realem, & personalem* non convenit omni definito, cum non possit aptari *Immunitati locali*, ac juri
4 Asyli, ut clare patet. Unde aptius definitur *Immunitas*, dicendo, quod sit *Jus, quo Ecclesiæ, & alia loca sacra nec non personæ Ecclesiasticæ, ac res ipsarum liberæ, ac immunes sunt a muneribus, & oneribus sæcularibus, atque ab actibus earum sanctitati, & reverentiæ debitæ repugnantibus.* Hæc enim definitio competit omni membro definiti, cum per ly *Jus quo Ecclesiæ, & alia loca sacra, nec non personæ Ecclesiasticæ, ac res ipsarum liberæ, ac immunes sunt a muneribus, & oneribus sæcularibus*, denotatur, *Immunitas realis, & personalis*, & per ly *atque ab actibus earum sanctitati, & reverentiæ debitæ repugnantibus*, denotatur *Immunitas localis.* 5

Immunitas sic descripta recte dividitur in localem, realem, & personalem. Immunitas *localis* est, quæ convenit Ecclesiis aliisque locis piis, seu Religiosis. Immunitas *realis* est, quæ competit rebus Ecclesiasticis, idest bonis ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas pertinentibus. Immunitas *personalis* est, quæ competit personis Ecclesiasticis. 6

Immunitas realis, & personalis est de jure divino; ut colligitur ex pluribus Sacræ Scripturæ locis. 7 *Genes. enim* 47. *vers.* 22. sub Pharaone Ægypti Rege habetur, Sacerdotes; & Levitas exemptos fuisse a jurisdictione sæculari, & a lege solvendi tributa, & refertur in *cap. Non minus* 4. *de Immun. Eccles.* ubi idcirco graviter arguuntur plurimi Christiani Principes, quod *deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone, qui legis divinæ notitiam non habebat*, ubi nota illa verba *legis Divinæ*: & similiter colligitur *ex cap. ultimo vers.* 28. *Levitici, & ex cap.* 3. *Numer. vers.* 20. *& cap.* 45. *vers.* 14. *&* 15. *& ex primo Esdræ cap.* 7. *vers.* 25. *& cap.* 17. *Matthæi vers.* 25., *&* 26. sed ne repetantur omnia jam scripta, vid. verb. *Clericus art.* 2. *a n.* 77. *usque ad* 84. inclusive, & verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *a num.* 16. ubi late probatur conclusio per citatas Scripturas, per varios sacros Canones, & per Concilium Trid. *sess.* 25. *cap.* 10. *de reformat.* ubi expresse contestatur Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam. Et sic tenent ultra Doctores *loc. cit.* adductos, Bellet. *Disquisit. Cleric. p.* 1. *de exempt. Cleric. §.* 1. *num.* 1. Diana *part.* 1. *tract.* 2. *resolut.* 1. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *artic.* 9. *num.* 235. Tambur. *de Jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 15. *quæst.* 19. Thom. Delbene *tom.* 1. *de immunit. Eccles. par.* 1. *cap.* 1. *dub.* 1. *per tot.* Fagnan. *in cap. Non minus* 4. *de immun. Eccles. num.* 4. Bonacina *de Censuris in Bulla Cœnæ disput.* 1. *quæst.* 16. *sect.* 2. *punct.* 1., *& seqq., & in* 8. *præcept. Decalog. disp.* 10. *quæst.* 2. *part.* 1. *§.* 1. *num.* 3. & late Card. Petra *tom.* 2. *comment. ad Constit.* 1. *Honorii III. a n.* 3. & alii.

Immunitas localis Ecclesiarum, seu privilegium Asyli non competit Ecclesiis, aliisque piis locis de jure naturali, & divino, sed solum de jure humano, tum Civili, tum Canonico; & quod hæc localis Immunitas sit de jure Civili, habetur *ex tot. tit. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, & authent. de mandatis Principum §. Neque autem homicidii, collat.* 3. (*a) & quod sit de Jure Canonico, habetur *ex c. Inter alia* 6. *de immunit. Eccles.* ibi: *Juxta* 8

(*a) Cl. P. Franciscus Xaverius Zech in luculenta *de jure Asyli Ecclesiastici* dissertatione Ingolstadii edita a. 1781., & ab Antonio Schmidt recusa Tom. 5. *Thesauri Jur. Eccles. a pag.* 284., qua erat eximia eruditione, ac diligentia, *cap.* 118. Leges Imperatorum circa Jus Asyli Ecclesiastici a Constantino M. percenset ad Manuelem Comnenum; his deinde subjungit Leges latas a Regibus Francorum, a veteribus Germanis, Anglis, Visigothis in Hispania, & Gothis in Italia. (*)

Juxta Sacrorum statuta Canonum, & traditiones legum Civilium. . . . . fugiens ad Ecclesiam; *& cap. Id constituimus* 36. *cauf.* 17. *quæst.*4. *ex Concil. Aurelianens. I. cap.* 3. ibi : *Id constituimus observandum, quod Ecclesiastici Canones decreverunt, & lex Romana constituit, ut ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat*; *& cap. Eos qui 6. dist.* 87. *ex Concilio Arausicano canon.* 5. ibi : *Eos, qui ad Ecclesiam confugiunt, tradi non oportere, sed loci sacrati reverentia, & intercessione defendi*; *& cap. sicut antiquitus 6. cap. Reum 9. cap. si quis* 20. *cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *qu.* 4. (*b)

9 Nec valet objicere, quod Deus in lege veteri præter Civitates refugii, de quibus *Numer.*35. *Deuter.*19. *Josue* 20. constituerit pro Asylo Templum Jerosolymitanum, ut videtur colligi *ex c.*21. *Exodi*, ibi: *Constituam tibi locum, in quem fugere debeas*, videlicet Altare Templi; & quod etiam Gentiles ex instinctu naturæ aliqua loca designaverint, quæ vocabantur

10 *Asyla*. Non valet inquam, quia, præterquam quod Abulensis *c.* 15. *Josue q.*7. & alii plures negant, Templum Jerosolymitanum pro Asylo constitutum fuisse dato etiam hoc, & non concesso, hujusmodi lex post mortem Christi, utpote ad Cæremonialia pertinens, jam expirasset; Unde jus Asyli jam non habetur ex veteris legis obligatione, sed solum ad quamdam similitudinem, & secundum congruam Juris naturalis æquitatem (quam etiam Gentiles agnoverunt) de facto per Jura humana, tum Civilia, tum Canonica

11 Ecclesiis, aliisque locis piis concessum fuit. Neque in nostra nova lege Evangelica habetur aliquod Jus positivum, sive scriptum, sive Apostolis traditum decernens talem immunitatem, siquidem Christus præter leges naturæ, & Fidei nullas leges cæremoniales præscripsit, nisi circa ritus Sacrificii, & Sacramentorum, reliqua Ecclesiæ statuenda relinquens. Sic tenent Suar. *tom.* 1. *de Religion. lib.* 3. *de locis sacris c.*8.*n.* 9.10.11.*&* 13. Covarruv. *lib.* 2. *resol. c.*20. *num.* 1.2.*&* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *q.*1. *n.*1. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *sect.* 4. *num.* 15. Engel *ibid. num.*7. Zoesius *ib. num.* 6. Sannig *ibid. c.* 2. *n.*1. Reiffenstuel *ibid. num.* 22. *& lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 131. *& in Theologia morali tract.* 12. *dist.* 2. *num.* 2. cum communiori aliorum contra Delbene *de immunitate, & jurisdiction. Eccles. cap.*16. *dub. & num.*2. ubi illud jus naturale esse asserit, & contra Fagn. *in appendice de immunitate c.* 2. *num.* 9. Decium, & Tuscum existimantes esse Juris Divini positivi.

12 Quam sententiam, scilicet Jus Asyli etiam in novo Testamento esse juris divini naturalis, vel positivi non improbabilem censet etiam Reffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.*49. *num.*26. Eo vel maxime quod videatur ei favere Sacra Scriptura locis citatis *sub num.* 6. Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 20. *de reformat.* per verba adducta *sub num.* 7. *& c. Quamquam* 4. *de censibus in* 6. & quia apud omnes fere Gentes vigebat tale Jus Asyli, ut videre est apud ipsum Reiffenstuel *loc. cit. num.*26. Covar. *loc. cit. c.*20. Gonzalez *in c. Inter alia 6. de immun. Eccles. num.* 9. & alios.

Tamen ad id de Scriptura, & Gentilibus fuit jam 13 responsum *sub num.* 10. & ad Tridentinum, & Textum Canonicum communiter respondetur, non loqui de immunitate locali, seu Asyli; sed solum de immunitate reali, & personali, idest de immunitate personarum Ecclesiasticarum, & rerum ad eos, vel ad Ecclesias pertinentium, quam esse de jure divino etiam nos docuimus *sub num.*7. Et si quis contendat, Tridentinum loco citato loqui etiam de immunitate locali, seu de Jure Asyli; Respondetur, quod ut Jura Juribus concordentur juxta *c. cum expediat, de elect. in* 6. quantum ad immunitatem Asyli, plus non vult Concilium, quam ipsam ad imitationem veteris legis, atque instinctu divino per Canonicas sanctiones constitutam esse. Tum quia, si Jura Asyli essent 14 de jure divino naturali, nunquam potuissent, nec adhuc possent mutari, quia Jura naturalia semper firma, & immutabilia permanent, ut dicitur §. *Sed naturalia* 11. *Instit. de Jure naturali, Gent. & Civil.* nec potuissent ab aliquo etiam Summo Pontifice minui, immutari, aut dispensari, cum inferior in lege Superioris nullam habeat potestatem; *c. Cum inferior* 16. *de majorit. & obed. & Clement. Ne Romani, de election.* Neque potuissent consuetudine abrogari, aut eis in aliquo derogari, cum consuetudo contra Jus divinum nihil valeat; *c. Cum tanto* 11. *de consuetudin.* Atqui Jus Asyli per Pontificem fuit immutatum, quoad certa crimina, & personas restrictum, ac limitatum, ut patet *ex c. Inter alia 6. de Immunit. Eccles.* & ex Constitutionibus Gregorii XIV. & Benedicti XIII. art. seq. adducendis, adeoque &c.

Additiones ex aliena manu.

Quæstio, num immunitas personalis sit de jure 15 divino, an potius humano, magni momenti est, & sursum atque deorsum versata, non modo a Jurisconsultis, sed etiam a Theologis. Nam alii contendunt, Clericos privilegio fori uti de jure divino. 16 Ita *Auctor num.*7. & qui ab ipso allegantur. E diverso alii in contrarium nituntur id esse de jure humano; ita Innocent *in cap.*2. *de Major. & obed.* Alciat. 17 *in cap. Quum non ab homine, de Judic.* & alii apud Peregrin. *de immunit. Eccles. in princip.* quos ex Theologis sequitur Medina *in tit. de Restit. quæst.* 15.

Mihi haud displicet opinio Covarruv. 3. *practic.* 31. 18 qui distinguit, ut si agatur de rebus spiritualibus, Clerici immunes sint de jure divino a jurisdictione Laicorum, si autem de rebus temporalibus, de jure humano sint exempti ex Legibus potissimum Constantini Magni *in C. de Episcop., & Cleric.*

Prima pars probatur, quia Summus Pontifex de 19 jure divino ex institutione Christi positus est ad regimen Ecclesiæ, quum ei dedit potestatem pascendi oves suas, solvendi, & ligandi, deditque claves Regni cœlestis, & voluit, ut aliquando conversus confirmaret Fratres suos. Ex quibus Pontifex factus est in spiritualibus caput totius Orbis Christiani, & 20 præ-

(*b) Idem Zech *cap.* 4. Ecclesiasticas de Asylo Leges operose indicat, illustratque a Sæculo Ecclesiæ quarto ad nostrum XVIII.

præsertim Clericorum; qui militantis Ecclesiæ partes
sunt magis connexæ, Hi igitur ex eodemmet jure di-
vino facti in spiritualibus sunt subditi Summi Ponti-
ficis a quo regi debent; nam ex quo jure est potestas
capitis, ex eodem est subjectio subditorum.
21 Patet altera pars, tum ex dictis, tum etiam quia
ipsi Clerici in Sacris constituti a Summo Pontifice sæ-
pe Judici Laico traduntur, ut eosdem puniat, *cap.*
In audientia, cap. Contingit, cap. Perpendimus, de
sentent. Excomm. cap. Ex parte, de Privil. cap. Ad
22 *abolendam, de Hæretic.* Ergo exemptio Fori Cleri-
corum in Temporalibus Juris est humani; Idque quia
Summus Pontifex non solum immutare haud potest
jus divinum, sed nec ob causam licet justam dispen-
sare; bene vero declarare & interpretari.
23 Nec negotium facessere debet *Can. si Imperator*
dist. 97. ubi Joannes Pontifex ait: *Clerici ex Divina*
Institutione a Summo Pontifice sunt judicandi, quod
etiam habetur *in cap. Quamquam, de Censib. in sexto*;
24 nam, ut recte observavit Covarr. ubi supra, Jus di-
vinum ibi usurpatur pro Canonico, quod novum
haud est.
25 Hinc facile est judicare, quid dicendum sit *de Ju-*
stiniano, qui *in leg. Si quis in conscribendo Cod. de*
Pactis statuit, Sacerdotem, qui se non usurum pro-
miserit exceptione Fori, promissis stare teneri, ita
ut possit dein coram Laico conveniri, ea reddita ra-
26 tione, quod possit quisque Juri pro se introducto re-
nunciare. Non ignoro in hoc Textu explicando se
varie torquere DD. eorumque plurimos *Justinianum*
reprehendere, quod legem tulerit statui Ecclesiasti-
co contrariam. At distinguendum videtur potesta-
27 tem inter & justitiam. Porro potuit Justinianus id
statuere, cum, ut mox dictum est, Fori privilegium,
28 quod habent Clerici in Temporalibus, sit juris huma-
ni; sed non juste fecit, quia ratio, qua Justinianus utitur
minime convincit; nam regula, quæ ait posse quem-
29 que juri suo renunciare, intelligitur, cum Jus est
personale, quod sane non accidit in Clericis, quorum
30 exemptio in gratiam totius Collegii Ecclesiastici est
inducta. Qua de ratione recte *in cap. Si diligenti, de*
For. Competent. corrigitur Lex Justiniani, & statui-
tur, ut Clericus ne juramento quidem possit Foro
suo renunciare.
31 Inficias haud eo, sæpe Justiniano libuisse perver-
tere Christianorum sanctiones, ut inquit Procopius
in Historia Arcana pag. 123. At sæpius non tam per-
32 vertit, quam præscripsit: Nam quidquid in Canoni-
bus Ecclesiasticis erat insigne, id voluit auctoritate
33 sua stabilitum, declaratum, ac pœnis vindicatum.
Factum hinc est, ut Episcopi Orientales *ex Justinia-*
34 *ni* legibus eas sibi concinnaverint regulas quas *No-*
mocanones nuncuparunt. *Nomocanonem* enim scripsit
Joannes Scholasticus, qui a *Justiniano* suffectus est
35 *Eutychio C. P. Patriarchæ* in exilium pulso. Alium
postmodum composuit *Photius Patriarcha etiam*
C. P. quem *Theodorus Balsamon* notis suis illustra-
vit.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ specialiter concernunt immu-
nitatem localem, seu Jus Asyli, loca,
delicta, & personas, quibus
competit, vel non.

Immunitas localis, seu Jus Asyli est Jus Ecclesiis, 1
& Sacris aliis quibusdam locis competens, con-
fugientibus ad ea malefactoribus securitatem præ-
stans ad hoc, quod inde violenter extrahi non possint,
nec in vita, nec in membris puniri valeant. *Est in*
re communis arg. c. Inter alia 6. de Immunit. Eccle- 2
siar. Immunitate, seu Jure Asyli gaudent omnes Eccle-
siæ auctoritate Episcopi erectæ; *cap. Inter alia 6. de Im-*
munitat. Eccles., & concordat *c. Immunitatem 10.*
eod. cap. Eos, qui 6. dist. 87. cap. Sicut antiquitus 6.
cap. Reum 9. cap. Si quis 20. cap. Definivit 35. & cap.
Id constituimus 36. caus. 17. q. 4. Etsi nondum sint
consecratæ, textu expresso in *cap. Ecclesiæ 9. de Im-* 3
munit. Eccles. ibi: *Ecclesiæ, in qua divina mysteria*
celebrantur, licet adhuc non extiterit consecrata, nul-
lo modo privilegium immunitatis adimitur. Immo 4
etiamsi in iis divina adhuc non sint celebrata; *arg.*
cit. cap. Ecclesiæ; ubi pro ratione immunitatis sub-
jungitur: *Quia obsequiis divinis dedicata, nullis est*
temerariis usibus profananda; Unde, cum pro ratio-
ne ibi Pontifex non allegat celebrationem divini Of-
ficii jam factam, sed quia obsequiis, ac officiis divinis
est dedicata, seu deputata, debent Ecclesiæ gaudere
immunitate, etiamsi in iis divina adhuc non sint ce-
lebrata; cum ex eo solo, quod Ecclesiæ auctoritate
Episcopi ad usus Sacros sint deputatæ, jam existunt
loca sacra, ac Religiosa, ita ut ad usus profanos re-
dire, & applicari amplius nequeant, textu claro *in*
cap. Ad hæc 4. de religiosis domibus & sic tenent Ab-
bas in *cit. cap. Ecclesia num. 5.* Fagnan. *ib. num. 8.*
Hostiens. *ibid. verb. Celebrantur*, Barbosa *lib. 2.*
jur. Eccles. univers. cap. 3. num. 59. Covarruv. *lib. 2.*
variar. resolut. cap. 20. num. 4. & alii communiter.
Quinimmo immunitate gaudent etiam Ecclesiæ in- 5
terdictæ. Fagnan. in *cit. cap. Ecclesiæ 9. de Immunit.*
Ecclesiar. num. 11. Abbas *ibid. num. 8.* Ventriglia
tom. 2. annotat. 23. §. de immunit. Eccles. num. 5.
Pirhing. *lib. 3. decretal. tit. 49. num. 3.* Reiffenstuel.
ibid. num. 29. Engel. *ib. num. 11.* Layman. *lib. 4.*
tract. 9. cap. 3. num. 2. Silvester. verb. *Immunitas 1. q. 1.*
dicto 2. Barbosa *loc. cit. num. 60.* cum plurimis aliis
ibi citatis. Immunitate gaudent etiam Ecclesiæ pol- 6
lutæ. Fagnan. *loc. cit. num. 13.* Ventriglia *loc. cit. n. 5.*
Barbosa *loc. cit. num. 61.* cum Suarez, Giurb. Bona-
cin. Bobadill., & Fagundez *ibi* citatis, & alii *n. ante-*
ced. adducti. Item gaudent immunitate Ecclesiæ di- 7
rutæ, dummodo non sint dirutæ auctoritate Episco-
pi, & subsit spes reædificationis, *arg. cap. Quæ se-*
mel 4. caus. 19. q. 4. l. Æde sacra 73. ff. de contrahend.
emption. Fagnan. *loc. cit. num. 14.* Engel *loc. cit.*
num. 10. Ventriglia *loc. cit. num. 4.* Barbosa *loc.*
cit. num. 62. cum plurimis ibi citatis, & alii passim.
Immunitate gaudet Cœmeterium, quamquam ab 8
Ecclesia separatum, dummodo auctoritate Episco-
pi sit designatum *Cap. cum Ecclesia 5. de Immunit.*
Ecclesiar. Fagnan. *loc. cit. n. 21.* Barbosa *loc. cit. n. 63.*

9 cum plurimis ibi citatis,& alii communiter. Item immunitate gaudet Porticus Ecclesiæ; *cap. si quis contumax 20. caus. 7. q. 4.*, & declaravit *Sac. Cong. Immunit. in Spoletana 7. Febr.* 1630. *in Camerinen. 3. April.* 1635. *in Asculana 20. Decembris* 1657. *& in Dertonen. 9. Septem.* 1670. apud Pignatel. *t. 1.*
10 *consult. 171. sub n. 15. in fin.* Item immunitate gaudet atrium *cit. cap. Si quis contumax 20. & cap. Id constituimus 36. caus. 17. q. 4.* Item immunitate gaudet Tectum
11 cum supra illud existens dicatur esse intra situm Ecclesiæ. Suarez *tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 9. num. 8. vers. Sed quid si quis supra Tectum* Peregrin. *de immunitate num.* 282. Diana *part. 6. tract. 1. resolut.* 73. Sperell. *decis. 63. num. 9.* Ventriglia *loc. cit. num. 9.*
12 Barbosa *loc. cit. num. 66.* & alii passim. Item immunitate gaudet Campanile Ecclesiæ, quamvis ab ipsa disjunctum sit, dummodo non ultra triginta passus distet, uti bis declaravit Sac. Congreg. apud Delben. *de immunit. d. 9. sect. 6.* Diana *part. 4. tract. 1. resolut.* 108. Joan. Anton. Novar. *tit. de immunit. Eccles. num. 26.* Barbosa *loc. cit. num. 66.* Reiffenstuel. *loc. loc. citat. num. 29.* La Croix *lib. 4. sub numer.* 1392., & alii. * Rev. tamen Dominus Josephus Maria Maraviglia sustinet Mordicus, quod Campanile sejunctum nulla gaudeat immunitate, quia non potest dici pars formalis Ecclesiæ, cum non sit consecratum, neque benedictum. Additque, privilegia immunitatis esse stricte interpretanda, tanquam odiosa, & contraria juri communi, derogat enim immunitas juri publico, quod vult, quod delicta non remaneant impunita. Vide ibi *Legem* 287. *Prudentiæ Episcopalis.* * Item Sacristia, si Ec-
13 clesiæ, vel Cœmeterio cohæreat, & etiam non cohærens, si Altare habeat; Secus autem si non cohæreat Ecclesiæ, vel Cœmeterio, nec Altare habeat ad celebrandum; Sperell. *dec. 64. a principio, & decis. 62. num. 19.* La Croix *loc. cit.* cum variis aliis Ventriglia *loco citat. num. 12.* ubi di-
14 cit hoc certum esse. Item immunitate gaudent Scalæ exteriores Ecclesiæ; Suarez *tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 11. num. 9.* Barbosa *loc. cit. num. 66.* cum pluribus aliis, Farinac. *tract. de immun. num. 180.* ubi refert Sac. Congreg. ita censuisse.

15 Item immunitate gaudent Fores, seu Portæ Ecclesiæ saltem manu tactæ, & apprehensæ, cum clausæ reperiuntur; Suarez *loc. cit. lib. 3. cap. 9. num. 8.* Navarr. *in Manual. cap. 25. num. 17. ad finem*, La Croix *lib. 4. sub num.* 1392. Barbosa *loc. cit. num. 65.* Pignatell. *t. 6. consult. 4. num. 81. & sequent.* ubi ad propositum affert declarationes, ac decreta Sacræ Cong. præsentis tenoris: *Innixus stipiti Portæ Ecclesiæ gaudet immunitate, in Amerina 28. Maii* 1628. Item *evadens e manibus Birruariorum, & adhærens Valvis Ecclesiæ, gaudet Immunitate, in Firmana 13. Jul.* 1657. Item *tenens annulum Valvarum Ecclesiæ gaudet immunitate, 7. Septembris* 1638. Item, *qui in actu carcerationis cohæreat Valvis Ecclesiæ unico pede, & unica manu, gaudet immunitate, in Brundusina 4. Septemb.* 1640. (*a) Item, *captus a Birruariis in janua Conventus, seu Monasterii, gaudet immunitate, in Rossanen. 18. Febr.* 1653. Sic etiam gaudet immunitate, qui tangit aliam partem exteriorem 16
Ecclesiæ v. g. muros, Barbosa *loc. cit. num. 65.* Riccius *in praxi tom. 3. resolut. 560. num. 8.* Navarrus *in Summa Bullæ de immunitate num. 16.* Bonacina *disp. 3. in decalog. 3. punct. 4. num. 5.* Pignatell. *loc. cit. n. 82.* affert sequentia decreta Sacræ Congreg. Adhærens muro Ecclesiæ gaudet immunitate, *in Amerina 18. Febr.* 1632. *& in Camerinen. 13. Jul.* 1638. Item, qui elapsus e manibus satellitum confugit ad Ecclesiam; & apprehendit parietem, aut seras Valvarum, gaudet immunitate; *Sac. Congr. Episcop. 31. Martii* 1604. *& 15. Jul.* 1614. *& 20. Decemb.* 1616. refert Pignatell. *loc. cit. n.* 107.

Privilegium immunitatis non restringitur ad por- 17
tas, aut parietes, vel Atrium Ecclesiæ tantum, sed per quadraginta passus in majori Ecclesia, & per triginta in Capellis, vel minoribus Ecclesiis extenditur circumquaque, ut est definitum *in cap. Sicut antiquitus 6. caus. 17. qu. 4.* ibi: *Sicut antiquitus a sanctis Patribus statutum est, Statuimus, ut major Ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat; Capellæ vero, vel minores Ecclesiæ triginta; qui autem confinia earum confringere tentaverit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit .... excommunicatur*, & concordat *cap. Definivit 45. ead. caus. 17. & q. 4.* & utrobique notant, & tenent Gloss. Archidiaconus & Doctores omnes, ut testatur, & sequitur Fagnan. *in cit. cap. Ecclesiæ 9. de immunitat. Ecclesiar. n. 16.* Covarruv. *lib. 2. variar. resolut. cap. 20. n. 5.* Hostiens. *in cap. Inter alia 6. de immunit. Eccles. num. 2.* & ibi etiam Joann. Andr. *n. 7.* Abbas *in ultim notab.* Felin. *num. 2.* & Marian. Socin. *n. 10.* Sivester verb. *Immunitas 3. num. 1.* Barbosa *in cit. cap. Sicut antiquitus 6. caus. 17. q. 4.* Reiffenstuel *lib. 3. decretal. tit. 49. num. 31.* Turrecremata, Præpositus, & alii. Dicta autem immunitate triginta passuum 18
pro Ecclesiis minoribus non gaudent Ecclesiæ seu Capellæ, quæ sunt intra ambitum murorum Castellorum, ut expresse habetur *in cap. Quisquis 21. caus. 17. qu. 4.* ibi; *Capellæ quæ sunt infra ambitum murorum Castellorum, non ponuntur in hac triginta passuum observatione.* Et ratio est; quia si dictæ Ecclesiæ, seu Capellæ gauderent immunitate etiam ad triginta passus, ob loci angustiam, immunitas fere totum Castrum quandoque absorberet, ut observat Glossa 1. *in cit. cap. Sicut antiquitus*; & docet Fagnan. *loc. cit. num. 17.* Covarruv. *loc. cit. num. 5.* Abbas *in cit. cap. Ecclesia num. 10.* Reiffenstuel. *loc. cit. num. 32.* Silvester *loc. cit.* & alii communiter.

Immo non desunt qui dicant, Jus Asyli in spatio 19
quadraginta, vel triginta passuum pro omnibus Ecclesiis sublatum esse consuetudine contraria, sicque non amplius observari posse, aut debere; *arg. cap. Cum tanto 11. de consuetudin.* Ita Igneus *in l. 1. in princip. num. 58. ff. ad Syllanian.* quem refert Remig. *de immunit. Eccles. fol. 52. in 6. ampliation.* Clarus *in §. fin. q. 30. vers. Hinc est*, ubi dicit, non esse ab

(*a) Quantam Templorum januis, ac vestibulis reverentiam habuerint Gentiles ipsi, & veteres Christiani animadvertit vir doctus Emmanuel Gonzalez *ad c. 3. de Immunit. Eccles. num. 5.*

ab hac communi conſuetudine recedendum, præterquam in domibus Eccleſiæ cohærentibus; Covarruv. *loc. cit. num.* 5. Haunold. *de juſt. & jur. tom.* 6. *n.* 152. & ex Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Immunitas §.* 12. teſtatur Engel. *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *a num.* 10. hodie immunitatem non attendi ultra fines Cœmeteriorum, & Card. de Luca *lib.* 14. *p.* 4. Miſcellan. *disc.* 12. *num.* 17. dicit, quod Immunitas talis ſpatii prope Eccleſias receſſit ab aula, & Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 435. ubi poſtquam ad quæſi-
20 tum; *An carceratus infra spatium quadraginta passuum circa Cathedralem gaudere debet immunitate, ſitque reſtituendus?* Reſpondit affirmative, ſi adſit conſuetudo, & ita declaraſſe Sacram Congregationem Immunitatis in una Interamnen. pro Petro Paulo Mangonio 17. *Jul.* 1663. ſubjungitur: *Verum ead. Sac. Congregatio die* 27. *Januar.* 1665. *cognito per plurimos casus, quod gravia inferat publicæ quieti Narnienſis Civitatis præjudicia plateam Eccleſiæ Cathedralis ex quadam veteri consuetudine haberi pro loco immuni, cujus securitate quam sæpiſſime abutuntur criminoſi, contumaces, & debitores maximo non ſine juſtitiæ detrimento, censuit ſi Sanctiſſimo D. N. placuerit; plateam eamdem in poſterum pro loco immuni non habendam, & exiſtimandam, ac ad ipsam confugientes immunitate Eccleſ. non gaudere, injungendumque Episcopo, ut triduo a publicatione hujus decreti, eam ut talem teneri curet, & mandet quibuscumque non obſtantibus. Et facta relatione sub die* 21. *Februarii* 1665. *Sanctiſſimus annuit, & ita exequi juſſit*. Et idem Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 25. *n.* 13. cum multis ibi citatis concludit hos paſſus gaudere ſi adſit in loco legitima conſuetudo juxta ſupra allatum decret. *in Interamnenſi*. Secus vero non. Unde hos paſſus non gaudere declaravit eadem S. Congregat. Immunit. *ſub anno* 1634. *in Spoletana relata a* Donato *de Aſylo resol.* 43. *num.* 1., & 2. Vide ibi Pignatell. *per totam consult.* 25. ubi multa erudite.

21 Affertur aliud conſimile decretum, ut ſequitur. Licet *die* 9. *Febr.* 1694. *lib.* 1. *decret. Valleman. p.* 104. declaratum ſit, Atrium circumductum muris ante Eccleſiam Beatæ Mariæ Montis Virginis extenſum per quadraginta paſſus gaudere immunitate, attamen, mandante Sanctiſſimo, Ordinarius declarat eidem loco non ſuffragari amplius immunitatem Eccleſiaſticam, & reputari tamquam non immunem, & inſuper ne poſſit allegari ignorantia, & ad perpetuum documentum apponat in loco opportuno lapidem cum præfata declaratione; *Sac. Congr. Immun. in Nullius Montis Virginis* 11. *Decemb.* 1697. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 125. (*a)

22 Immunitate gaudent Monaſteria, & Conventus; *cap. Quisquis* 21. *caus.* 17. *q.* 4. *Leg. Omnia privilegia, Cod. de Episcop. & Cleric.* Conſtitut. Gregor. XIV. incip. *Cum alias Monaſteriis, domibus Regularibus, locisque sacris, aut Religioſis*; Fagnan. *loc. cit. n.* 28. Barboſa *loc. cit. num.* 72. & *communis* aliorum. Ea-
dem immunitate gaudent omnia loca intra eorum 23
ſepta, ſcilicet Clauſtra, Cellæ, ac habitacula; immo etiam eorumdem Monaſteriorum horti, areæ, domus Familiarium, ſtabula animalium, officinæ, cunctaque alia loca, quæ intra Monaſteriorum ſepta continentur; *arg. l. Pateant Cod. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt*, ibi: *Nec solum Altaria, & Oratorium &c. sed quidquid fuerit interjacens, sive in cellulis, ſive in domibus, hortulis, balneis, areis, atque porticibus confugias, interioris templi vice tueatur*; & *cap. Id conſtituimus* 36. *caus.* 17. *qu.* 4. & cit. Conſtitut. Gregorii XIV. incip. *Cum alias*, Barboſa *loc. cit. num.* 72. Lezana verb. *Immunitas num.* 3. Portell. *in dub. Regular. verb Immunitas & communis* aliorum. Vide infra ſub *num.* 45.

Item Immunitate gaudent Villæ, ſive Grangiæ, 24
quas etiam recreationis gratia habent Regulares. Sic habetur ex privilegio conceſſo ab Eugenio IV. Ciſtercienſibus, & conſequenter omnibus aliis cum illis communicantibus, quod privilegium ex compendio Ordinis Ciſtercienſis refert Eman. Rodericus *tom.* 2. *quæſt. Regular. qu.* 75. *art.* 2. his verbis: *Conceſſit quod Grangiæ Monaſteriorum Ciſtercenſium, ſicut Eccleſiæ atria pravorum hominum incursu, & violentia liberæ, & quietæ debeant eſſe, ita ut nemo in eis hominem capere, spolium, aut ruinam exercere præsumat in virtute Spiritus Sanctus inhibendo ſtatuit*. Sic ex hoc privilegio late probat Card. de Lugo *in Respons. moral. lib.* 3. *dub.* 15. *per totum*, ubi *num.* 3. refert, quod cum quidam Episcopus Sacr. Congregationem Romæ ſuper hoc conſuluiſſet, reſpondit; *Si capella illa erat in grangia, observandum privilegium*; Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 39. *difficul.* 5. *num.* 6. Peregrinus *de immunitate cap.* 4. *numer.* 58. La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. Diana *part.* 6. *tract.* 1. *resol.* 6. *vers. Et tantum in fine*, & alii contra Barboſam *loc. cit. num.* 76. Gambacurt. *lib.* 1. *c.* 4. *num.* 7. Trullench *lib.* 1. *cap.* 11. *dub.* 1. *num.* 6. Lezanam *tom.* 3. verb. *Immunitas num.* 3. Qui tamen Auctores ideo negarunt talem immunitatem, quia, ut dicit Card. de Lugo *loc. cit. num.* 2. vel non viderunt ſupra allatum privilegium Eugenii IV. vel illius memores non fuerunt.

Omnia loca religioſa, ut Seminaria, Hoſpitalia, 25
Noſocomia, Orphanotrophia, & hujuſmodi auctoritate Episcopi erecta gaudent immunitate Aſyli; *Communis*; *arg. cap. Ad hæc* 4. & *cap. Ne nimia* 9. *de Religioſis domibus*; *Leg. Sancimus, Cod. de SS. Eccleſiis*, *leg. Omnia, Cod. de Episcop. & Cler.*
Item immunitate gaudet Domus Collegii de propa- 26
ganda Fide; *Sac. Congr. Immunitatis die* 8. *Martii* 1650. Confugiens ad SS. Euchariſtiæ Sacramentum, 27
quod portatur ad ægrotum, vel inde reportatur, aut in Proceſſione circumfertur, gaudet immunitate; Barboſa *loc. cit. num.* 69. Layman *loc. cit. num.* 4. Silveſter verb. *Immunitas in* 1. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 48. & *communis* aliorum, & Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 89. ubi affert declarationem Sac. Congreg.

(*a) Vide laudatum Zech *cap.* 6. *§.* 150. Cenſent aliqui, ſacros Canones ſpatium 40. vel 30. paſſuum concedere tantum reo progredienti ex Eccleſia, qua jam fuit receptus, nequaquam autem immunem reddere eum, qui intra hoc ſpatium deprehenditur, antequam ad Eccleſiam perveniat. Adi Haunoldum *de juſtit. & jure Tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 152. & P. Wieſtner *de Jure Aſylorum p.* 2. *art.* 1. *n.* 20.

greg. editam *in Melitensi 29. Maii 1628.* tenoris
sequentis: *Carceratus sequens, & manu tenens fim-*
briam vestis Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam cum
28 *SS. Eucharistiæ Sacramento gaudet immunitate.* Item
gaudet immunitate etiamsi solum se associet pro-
cessioni Sanctissimi, aut illis, qui Sanctissimum co-
mitantur; Barbosa *loc. cit. num.69.* Diana *part. 1.*
tract.1. resolut.28. Reiffenstuel *loc. cit. num.49.*, &
alii passim, & Pignatell. *loc. cit. num.90.* ubi affert
declarationem Sac. Congreg. ut sequitur: *Associans*
Processionem Sanctissimi Sacramenti gaudet immunita-
29 *te; 30. Septembris 1636.* (*a) Qui confugit ad Cru-
cem existentem in via extra Civitatem, gaudet im-
munitate Ecclesiæ, si adsit consuetudo; *Sac.Congreg.*
Immun. In Melevitana 1.Decemb. 1638. lib.3. decret.
Pauluc. pag.81. (*b)
30 Capellæ, seu Oratoria in Palatiis, aut domibus
Privatorum non gaudent Immunitate; Pignatell.
tom.1. consult.93. ubi testatur de communi, & citat
plurimos Doctores, *tom.6. cons.4. num.103.* ubi af-
fert decretum, ut sequitur: *Capellæ privatorum*
palatiorum non gaudent immunitate; Sacr. Congreg.
Episcop. & Regul. in Marsicana 17. Novembr. 1617.
& Sac. Congr. Immun. in Perusina 9. Decembr. 1631.
La Croix *lib. 4. sub num.1392.* Barbosa *lib.2. Juris*
Eccles. univers. cap. 3. nu.68. & in summa Apostolic.
decis. verb. Immunitas num.5. referens utrobique ci-
tatum decretum, & *cit. cap.3.* citans plurimos alios
Doctores, & Riccius in Synopsi verb. Capella; ubi
refert sequens decretum: *Capella vero privati Pa-*
latii regulariter non gaudet Immunitate; Sac. Congr.
Immunit. in Tudertina 4. Junii 1663. lib. decr. Rocci
31 *pag.489.* Fagnanus vero *lib.3. decretal. in cap. Eccle-*
siæ 9. de Immunit. num.23. cum pluribus ibi citatis,
Reiffenstuel *loc. cit. num.43.*, & alii volunt talia Ora-
toria etiam in domibus privatorum, dummodo au-
ctoritate Episcopi sint erecta, gaudere immunitate,
quia ut dicunt ipsi, cum talia Oratoria sint vera lo-
ca religiosa, nec amplius ad usus profanos applicari
possint; *cap. Ad hæc 4. de religiosis domibus*, ac insu-
per jurisdictioni, & visitationi Episcopi sint subjecta,
non minus debent gaudere immunitate, ac Oratoria
publica Episcopi auctoritate erecta. Ad citata autem
decreta omnes contrarii Doctores respondent esse in-
telligenda, & respective interpretanda de Oratoriis, &
Capellis sine auctoritate Episcopi erectis, uti plura
habentur in domibus privatorum, quæ cum Religio-
sa non sint, & ad nutum Domini Domus iterum ad
usus profanos possint applicari, & converti, quam-
vis de licentia Papæ, aut Episcopi in eis super Altare
portatili celebratæ fuerint Missæ, non debent gaudere
immunitate Asyli, uti tenent communiter Doctores,
& censuit Sacra Congr. in relatis decretis.
32 Ecclesia Campestris gaudet Immunitate; *Sacra*
Congr. Immunit. in Brundusina 18. Decem. 1694. lib.1.
33 *decr. Vallem. pag.162.* Ecclesia enim quælibet, dum-
modo sit fundata auctoritate Episcopi, gaudet im-
munitate Ecclesiastica, etiamsi non fuerit benedicta;
arg. cap. Ecclesiæ 9. de immunit. Ecclesiar. & expresse
Sacr. Congregat. Immun. in Anconitana 19. Jun. 1635.
lib.2. decret. Paul. pag.226. Immo Locus, in quo 34
construitur Ecclesia, jam injecto solemniter primo
lapide, est immunis; *Sac. Congr. Immunit. in Januen.*
5. Octobris 1688. lib. decret. Martelli pag. 358. Ca- 35
pellæ, sive Ecclesiæ in Arcibus sive Castellis existen-
tes gaudent Immunitate; *Sac. Congr. Immunit. sub*
anno 1653. apud Pignatell. *tom.6. consult.4. num.121.*
Ecclesia sita in Fortalitio S. Urbani gaudet Immu- 36
nitate Eccles. *Sacr. Congr. Immunit. in Bononien. 16.*
Jul. 1675. lib.1. decr. Altov. pag.1122.
Capella carcerum, vel contigua carceribus non 37
gaudet immunitate; *Sacr. Congregat. Immunit. in*
Tudertina 12. Junii 1663. apud Pignatell. *tom. 1.*
cons.471. Capella contigua, ut dicitur, *Al corpo di* 38
guardia, erecta, ut milites ibi degentes audiant
Missam maxime diebus Festivis, permittitur decla-
clarari non esse locum immunem; *Sac. Congregat.*
Immunit. in una Nullius Orbetelli 16. Februar. 1683.
lib.3. decr. Altoviti pag.143. Capella ruralis, vulgo 39
dicta *una Maestà*, posita in publica via, nisi probe-
tur fuisse constructam auctoritate Ordinarii, non
gaudet immunitate; *Sac. Congreg. Immunit. in Spo-*
letana 2. Martii 1642. lib.3. decret. Pauluc. pag.171.
Mandante Sanctissimo clauduntur Capellæ Civitatis, 40
etiam cum muro, attento, quod confugiti commit-
tunt continuos abusus, & scandala, & onera Mis-
sarum transferantur in alias Ecclesias arbitrio Episco-
pi; *Sac. Congreg. Immun. in Lycien. 19. Maii 1679.*
lib.1. decret. Altov. pag.1249. Quando Capella exi- 41
stens in Palatio Gubernatoris est perpetua, & inva-
riabilis, confugientes ad eam gaudent Immunitate;
secus si sit variabilis, & non perpetua; *Sac. Congr.*
Immun. in Tudertina 7. Maii 1658. lib. decret. Rocci
pag.89. Capella vero privati Palatii, ut jam dictum 42
est sub *num.30.* regulariter non gaudet immunita-
te; *Ead. Sac. Congr. in ead. Tudertina 4. Jun. 1663.*
lib. decr. Rocci pag.489.
Domus Confraternitatis gaudere debet privilegio 43
Immunitatis Ecclesiasticæ; *Sac. Congr. Imm. in una*
Civitatis Castelli 23. Julii 1652. lib.4. decret. Paul.
pag.189. Locata vero Laicis non gaudet; *eadem Sac.*
Congreg. Immunitatis in Reatina 14. Decembr. 1628.
lib.1. decret. Paul. pag. 115. Sic immunitate non 44
gaudent Apothecæ Laicis locatæ habentes ingressum 45
ex platea, vel via publica; *eadem Sac. Congregat.*
Immunit. in Narniensi 27. Februarii 1662. Nec gau- 46
det immunitate domus contigua Ecclesiæ, quæ præ-
ter januam viæ publicæ correspondentem, habet
etiam egressum in Choro ejusdem Ecclesiæ, maxi-
me si sit Laicorum: *eadem Sac. Congreg. Immunit.*
in una Pennensi 28. Febr. 1662. Gaudet tamen immu- 47
nitate Domus Ecclesiæ, quæ inservit pro habitatio-
ne Sacristæ, etsi ab Ecclesia disjuncta; *eadem Sac.*
Congregat. Immunit. 28. Febr. 1662. apud Pignatell.
tom.1.

(*a) Nempe propter honorem Eucharistici Numinis, inquit Zech *§.755.*, defertur Ecclesiæ singularis reverentia: multo magis igitur id præstandum ipsi Sacramento Corporis Christi, præsertim cum etiam confugientibus ad statuam Principis libertas concessa sit.

(*b) Id fuit a S. C. responsum ex Canone 19. Concilii Claromontani ab Urban. II. habiti ann. MXCV. *Si quis ad aliquam Crucem in via, persequentibus inimicis, confugerit, liber, ac si in ipsa Ecclesia perma-neat*, (*)

48 *tom.1. consult.*456. Item immunitate gaudet domus annexa, & addicta Ecclesiæ; *eadem Sac. Congregat. Immun. in Portuen.* 30. *Mart.* 1666. *lib. decr. Borrom. pag.*151. & 754.

49 Domus a Suffraganeo Veliterno conducta gaudet immunitate, præterquam in parte reservata locatori. Tenetur tamen Suffraganeus impertiri licentiam pro transitu super parte ab eodem conducta, pro faciendis executionibus a Curia Sæculari contra locatorem; *eadem Sac. Congr. Immunit. in Veliterna*
50 14. *Januar.* 1696. *lib.2. decret. Vallem. pag.*5. Domus contigua Ecclesiæ gaudet immunitate; *eadem Sacr. Congreg. Immunit. in Firmana* 8. *Januar.* 1695. *lib.*1.
51 *decret. Vallem. pag.*165. Sic Domus contigua Ecclesiæ, ad quam habet aditum; ad viam publicam vero medio Cortili, gaudet immunitate; *eadem Sac. Congreg. Immun. in Theatina* 31. *Jul.* 1674. *lib.1. de-*
52 *cret. Altov. pag.*976. Domus contigua Ecclesiæ, a qua nullus patet aditus ad Ecclesiam, & Laicis locata, non gaudet immunitate; *eadem Sacr. Congr. Immunit. in Marsicen.* 16. *Jun.* 1682. *lib.3. decret. Altov. pag.*51., & *in Pisauren.* 16. *Julii* 1686. *ibi pag.*
53 583. Domus Commendæ Religionis Hierosolymitanæ habens in inferiori parte Cauponam, habentem communicationem internam media parte Domus superioris cum Ecclesia, non gaudet immunitate, & claudatur aditus ad Ecclesiam; *eadem Sacr. Congr. Immun. in Perusina* 27. *Maii* 1687. *libr. decret. Mar-*
54 *telli pag.*107. Domus posita super Sacristiam Confraternitatis Laicis locata non gaudet immunitate Eccles. *Eadem Sacr. Congr. Immunit. in Reatina* 4. *De-*
55 *cembr.* 1628. *lib.1. decr. Paul. pag.*115. Domus, in qua inhabitat Vicarius Sanctissimæ Inquisitionis, non gaudet immunitate Ecclesiastica, nisi habeat Ecclesiam coherentem, vel adsit consuetudo; *eadem Sac. Congreg. Immunit. in Marianen.* 6. *Novemb.* 1634.
56 *lib.2. decr. Paul. pag.*206. Mansiones Conventus olim suppressi annexæ Ecclesiæ, nunc Commendatæ, laicis locatæ præter servitium Ecclesiæ non sunt immunes; *ead S. Congr. Imm. in Recinaten.* 28. *Januarii*
57 1682. *lib.2. decret. Altov. pag.* 2147. Non constat, quod sit locus immunis Domus empta a Regularibus ad effectum ampliandi suam Ecclesiam, & Conventum, in qua Episcopus unica vice celebravit Sacrum, sed deinde locata fuit Laicis, nec ullum habet ingressum ad Ecclesiam; *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Perusina* 29. *Februarii* 1684. *lib.* 3. *decret.*
58 *Altov. pag.*287. Non constat esse immunem capannam spectantem ad Regulares, positam in distantia quinquaginta septem palmorum ab Ecclesia, & septem a Claustro Regularium, quæ est locata laico, & est intra ambitum Civitatis; *Ead. Sac. Congregat. Immun. in Albanen.* 11. *Julii* 1684. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.*340.

59 Domus Canonicales gaudent immunitate; *eadem Sac. Congr. Immun. in Florentina* 8. *Maii* 1694. *lib.1. decret. Vallem. pag.* 120. Non est permitten- 60
dum Ædes Canonicales in Canonica existentes locari per Canonicos laicis in habitandum; *Eadem Sacr. Cong. Immun. in Lauret.* 16. *April.* 1652. *lib. 2. decr. Pauluc. pag.* 180. Immo Episcopus hanc locationem 61
prohibeat sub pœnis sibi benevisis; *ead. Sac. Congr. Immun. in Perusina* 14. *Maii.* 1652. *l.2. decret. Paul. pag.* 184. & 23. *Septemb.* 1692. *lib. decr. Crim. p.*200. Et quidem sub pœnis pecuniariis, arbitrio Episco- 62
pi; *ead. Sac. Cong. Immun. in Mantuana* 16. *Augusti* 1704. *l.3. decret. Vallemani pag.*618. Laudatur Ar- 63
chiepiscopus Florentinus ob reintegrationem Ecclesiæ mediis Censuris procuratam in causa perquisitionis factæ auctoritate laicali in domibus Canonicalibus; *eadem Sacr. Congr. Immunit. in Florentina* 8. *Maii* 1694. *lib.1. decret. Vallem. pag.*226. Ob per- 64
quisitionem, & extractionem rerum e cubiculis Cathedralis, Clericus absolvatur arbitrio Episcopi, impositis gravibus pœnitentiis salutaribus; *ead. Sac. Congr. Immun. in Perusina* 25. *Sept.* 1695. *l.1. decret. Vallem. p.*147.

Domus Præpositure contigua Ecclesiæ gaudet im- 65
munitate, etiam respectu bonorum ibidem existentium, quamvis pars ejusdem domus sit Laico locata; *eadem Sac. Congr. Immun. in Castri Durantis, sive in Urbanien.* 19. *Augusti* 1630. *lib.2. decret. Paul. p.*54. Domus Parochialis gaudet immunitate; *eadem Sacr.* 66
Cong. Immun. in Comen. 25. *Febr.* 1698. *lib.2. decret. Vallem. p.*138. (*a) Etiamsi ab Ecclesia distans, (*b) 67
modo non sit locata, & inhabitata a Laicis; *eadem Sacra Congr. Immun. in Cæsenaten.* 17. *Novembris* 1654. *lib.5. decr. Paul. p.*24. Attamen distans ab Ec- 68
clesia Parochiali spatio circiter tertiæ partis milliarii, non gaudet immunitate; *eadem Sac. Congr. Immun. in Civitatis Castelli* 4. *Julii* 1673. *lib.1. decr. Altov. pag.*817. Domus, quæ habitatur a Parocho, sed non 69
est Parochialis, idest de pertinentia Parochiæ, non gaudet immunitate; *eadem Sac. Congr. Immunit. in Alatr.* 5. *Maii* 1699. *lib.2. decret. Vallem. pag.* 217. Domuncula de juribus Ecclesiæ Parochialis ab ea ta- 70
men, & a domo Parochi distans circa triginta passus, quæ solum inservit pro usu, & servitio Parochi, non gaudet immunitate; *eadem Sacr. Congreg. Immun. in Feretr.* 27. *Julii* 1682. *lib.3. decret. Altov. pag.* 209.

Palatia Cardinalium gaudent immunitate Asyli; 71
Communis, ut testantur; & tenent Manfred. *in tract. de Cardinal. cap.*8. *in* 18. *privil.* Julius Clarus *in §. final. p.* 3. *vers. Item adde*, Fagnan. *in cit. cap. Ecclesiæ* 9. *de immun. num.* 32. Barbosa *loco cit. num.*71. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 53. & alii passim. Solum tamen 72
gaudent tali privilegio extra Urbem Romanam, ut testantur Card. Tuscus *in verb. Ecclesia consul.* 9. *n.*12. Reiffenstuel *loco cit. num.* 53. Pax Jordan. *lucubration. lib.2. tit.* 3. *num.*206. ubi testatur, delinquentes ex Cardinalium domibus ad carceres, & supplicia fuisse

(*a) De ædibus Parochi dubium jam pridem proposuerunt Saxones Nicolao V. *an Curia Plebani gaudeat tanta immunitate sicut Ecclesia cum sit extra Cœmeterium constructa?* Respondit Pontifex, ut refert Raynaldus *Annal. Eccles. tom.* 18. *ad annum* 1447. *num.*28., per Alphonsum Episcopum Valentinum, qui postea in Pontificatu Callisti nomen sumpsit: *dicendum est, quod si est infra* 40. *passus majoris Ecclesiæ, vel infra* 30. *minoris Ecclesiæ, gaudet immunitate; alias non.*

(*b) Intellige ad Nicolai V. sententiam, modo intra 40, vel 30. passus posita sit.

fuisse abstractos, idque, ne ob Asylorum nimiam frequentiam delinquentes passim manerent impuniti cum gravi boni publici jactura; Fagnan. *l. cit. n.33. & 34.* ubi refert, id declarasse Julium III. non solum pro domibus Baronum, Comitum, Ducum, & Principum Oratorum, sed etiam pro domibus Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, S.R.E. Cardinal. Et tale privilegium immunitatis a Palatiis Cardinalium abstulerunt pro Urbe etiam Greg. XIII. & Sixtus V. ut refert Felix Potestas *t.1. p.2. num.614.* La Croix *lib. 4. sub. num.1392.* & alii passim, & a Palatiis Legatorum Principum esse ablatum hoc privilegium satis declaravit etiam Innocent. XI. ut testatur La Croix *l. cit.* Immo nec jam ibi gaudent tali privilegio propter abusus statuæ, aut palatia Regum, & Principum, ut testatur Delbene *s. 17. 10.* La Croix
73 *loc. cit.* & alii. Palatium Nunciaturæ Neapolis gaudet immunitate. *Sac. Cong. Immun. 3. Maii 1686. l. 3. decret. Altov. p.562.* & sic pariformiter omnia Palatia aliarum Nunciaturarum.
74 Palatium Episcopi gaudet immunitate Asyli: *cap. Id constituimus 36. caus. 17. qu. 4.* ibi: *Id constituimus, ut a domo Episcopi reos abstrahere omnino non li-*
75 *ceat*. Etiamsi ab Ecclesia Cathedrali abesset ultra quadraginta passus; Abbas *in cit. cap. Ecclesiæ 9. de imm. num. 9.* Fagnan. *ibid. num.29.* Barbosa *loco c.* Navarr. *in Manuali cap. 25. num. 18.* La Croix *loc. cit.* & alii communiter cum Reiffenstuel *loc. cit. num. 52.* Et quamvis in palatio nullum esset Oratorium, quia *cit. cap. Id constituimus* loquitur absolute de domo Episc. nulla facta mentione de Oratorio, Navarr. Tusch. Suarez, Delbene cum la Croix *loc. cit.* & hæc magis
76 elucescunt ex sequentibus decretis, Palatium Mensæ Episcopalis etiam situm extra Diœcesim gaudet immunitate, ac si esset in propria Diœcesi pro tempo-
77 re, quo Episcopus illud inhabitat; *Sac. Cong. Immun. in Castr. 8. Jul. 1670. l. 1. decr. Alt. pag. 453.* Palatium Episcopi conductum pro sua habitatione Episcopali gaudet immunitate; *eadem Sac. Congreg. Immunit. in Aquinaten. 19. Novembr. 1666. lib. 1. decret. Altov. pag. 59.* Palatium tamen conductum ab
78 Episcopo in propria Diœcesi pro propria habitatione in quo etiam habitat Dominus ejusdem Palatii, gaudet immunitate tantum quoad portionem Episcopi, & suæ Familiæ; *ead. Sac. Cong. Immun. in Sagonen. 8. Jul.*
79 *1692. lib. decret. Grim. pag. 157.* Palatia ruralia Episcoporum in locis eorum Diœcesis, & ab ipsis interpolate, seu recreationis gratia habitata, & quæ ab eorum Affictuariis continuo habitantur, non gaudent immunitate Eccl. *ead. Sac. Cong. Immun. In una Civitatis Plebis 3. Septembris 1681. lib. 2. decr. Altov. p.2248.*
80 Confugiens ad Palatium Episcopi gaudere debet immunitate; *ead. Sac. Cong. Immunit. in Forosempronien.*
81 *4. Jun. 1630. lib. 2. decret. Paulucci pag. 44.* Quare carceratus in Palatio Episcopi, est ibidem restituendus; *ead. Sac. Congr. Immun. in* Lycien. *19. Januar. 1638.*
82 *lib. 3. decret.* Pauluc. *pag. 52.*; Sicut etiam Sacerdos captus in Palatio Episcopi gaudet Immunitate, & ibidem est restituendus, *ead. Sac. Congreg. Immunit. in Fanen. 17. Septembris 1658. lib. de-*
83 *cret. Rocci pag. 120.* At quando Episcopus ordinat carcerationem in proprio palatio, Reus non gaudet immunitate Eccles. *ead. Sac. Cong. Imm. in Signina*
84 *31. Jul. 1703. lib. 3. decret. Vallem. p.506.* Sicut in casu, quo Baroncellus, & Birruarii Curiæ Episcopalis qui tentarunt absque ordine carcerationem Sacerdotis inventi cum falce vinitoria præ manibus, & ob resistentiam eis factam, ipsum taliter percusserunt, ut secundo die obierit, unde vocati ab Episcopo ad proprium palatium pro reddenda ratione hujus facti, ibidem de mandato Episcopi carcerantur, & deinde pœna Triremium puniuntur. non gaudent immunitate; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Imol. 8. Augusti 1773. lib. 1 decr. Altov. p.828.* Reus allegans 85
Clericatum Baroncello, ductus liber ad Vicarium Generalem, cui in Palatio Episcopi dixit, se non esse Clericum, sed velle uti Immunitate Palatii Episcopalis, quam Vicarius admisit gaudet Immunitate, & Baroncellus non incidit; *ead. Sac. Cong. Imm. in Sutr. 17. Novembr. 1699. lib. 2. decret. Vallem. p.257.* Executio etiam pro debitis civilibus fieri non potest in Pa- 86
latio Episcopi, nec in domibus, seu mansionibus Clericorum in Regno Neapolitano, attenta consuetudine in d. Regno ad eorum favorem *ead. Sac. Cong. Imm. in Conversanen. 12. Novemb. 1647. lib. 4. decret. Paul. pag. 30.* Concedenda est facultas exequen- 87
di in Palatio Episcopi quatenus a Creditoribus Episcopi petatur; *ead. Sac. Congregat. Immunit. in Anagnina 20. Jun. 1651. ibi pag. 148.* Magistratus Sæcularis absolvitur ad cautelam eo quod demoliri fecerat murum ædificatum ante Palatium Episcopi, 88
quod prætenditur, spectare ad mensam Episcopalem; *ead. Sac. Congr. Imm. in Tropien. 6. Febr. 1694. lib. 1. decret. Vallem. pag. 104.*

Ad hoc ut clarius percipiantur delicta, quibus competit, vel non, Jus Asyli, dantur hic ad litteram duæ Pontificiæ Constitutiones, quæ debent ad hæc esse vera norma, & Regula.

GREGORIUS PAPA XIV. &c.

Cum alias nonnulli Prædecessores nostri, & præsertim fel. record. Sixtus Papa V. nec non Pius etiam V. sancto zelo ducti diversas facultates, & indulta extrahendi etiam in casibus quibusdam a Jure non permissis, ex Ecclesiis, criminosos, & delinquentes, compluribus sæcularibus Principibus, eorumque Curiis, & Magistratibus, sub variis modis, & formis concesserint, prout in illis plenius continetur.

§. 1. Experientia postmodum docuit, tum ob diversitatem, & differentiam hujusmodi Indultorum, tum quia plerique eorumdem Principum Ministri, ex hoc ipso diversimode, etiam latius, quam par erat, & ad suum libitum interpretandi occasionem arripuerunt, illisque abuti cœperunt, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis, libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ perturbationem & confusionem; alibi vero, ne ipsos quidem Laicos indultis hujusmodi uti voluisse, aut potuisse, quod populis inveterata erga Ecclesias reverentia devotis, & assuetis scandali potius, quam quietis occasionem præberent. Illud etiam absurdum sæpenumero secutum est, ut infimæ interdum conditionis Laici, non modo Juris, sed etiam litterarum penitus ignari, & imperiti, dum quasi Potestates, & Ministri Curiæ sæcularis in aliquo Castro, aut Oppidulo jurisdictionem exercebant, facultatum, & indultorum hujusmo-

modi limites longe excesserint, eaque suo arbitrio in sensus minus rectos, & ab intentione concedentis omnino alienos detorserint, & illorum prætextu, quidquid sibi in mentem venit, attentare præsumpserint, in grave jurisdictionis, & Immunitatis Ecclesiasticæ præjudicium, locorum, & personarum divino cultui dicatarum contemptum, ipsius divinæ Majestatis offensam, & scandalum plurimorum. Quare pro commisso Nobis a Domino Pastoralis Officii munere, prædictis absurdis, & scandalis obviare, ac differentias hujusmodi ad uniformem regulam reducere, omnemque dubitandi, ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione summovere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica jura plane conculcentur, & negligantur, opportune providere decrevimus: prout etiam dictus Sixtus V. Prædecessor noster, iisdem de causis motus, statuere decreverat, licet morte præventus hoc adimplere nequiverit, ita tamen, ut quando præsens temporum calamitas, & nimia, quæ jam invaluit, perversorum hominum malitia exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentium, & ad coercenda eorum facinora ultra id, quod prisca illa Majorum nostrorum disciplina, & vetus SS. Canonum norma præscripserat, in quibusdam casibus congrua moderatione adhibita, permittamus.

§. 2. Hac itaque nostra perpetuo valitura Constitutione, omnia, & quæcumque privilegia, indulta, & gratias tam per dictum Sixtum, & Pium V. quam alios quoscumque nostros Prædecessores aut nosmetipsos, Sedem Apostolicam, ejusque Legatos, super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesiis, Monasteriis, Sacellis, domibus Regularibus, Locisque sacris, aut religiosis, aliisque in casibus Jure permissis, hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminum Reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace, & quiete publica, & ex causis urgentissimis, ac necessariis, & æquipollentibus casibus in Jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis extensis perpetuo, vel ad nondum elapsum tempus quomodolibet concessa, etiam iteratis, ac multiplicatis vicibus approbata, & innovata, ac usu recepta, litterasque Apostolicas sub plumbo, aut in forma Brevis, seu alias quomodocumque desuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad unam tantum formam reducimus, & moderamur.

§. 3. Ut Laicis ad Ecclesias, Locaque sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici Latrones, viarumque Grassatores, qui itinera frequentata, publicasque stratas obsident, ac Viatores ex insidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agrorum, quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere non verentur, aut qui proditorie proximum suum occiderint, aut assassinii, vel hæresis, aut læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis Rei, Immunitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed universis, & singulis Venerabilibus Fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum, & Monasteriorum Prælatis, tam sæcularibus, quam cujusvis Ordinis Regularibus, districte præcipiendo mandamus, & præcipimus, aut Laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, Domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respective confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumque aliquid judicio suo commisisse videbuntur, quando a Curia Sæculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis absque Irregularitatis nota, aut alicujus Censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat.

§. 4. Ne autem Curiæ Sæcularis prædictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi, sibi olim, ut præfertur, attributa, & per præsentes revocata abutantur: Volumus, dictaque auctoritate decernimus, & declaramus, ut Curia Secularis, ejusque Judices, & Officiales ab Ecclesiis, Monasteriis, Locisque sacris prædictis Laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis, sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ, ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores etiamsi alii Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ, illos in delictis superius expressis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi intervenire, & assistere recusarint: tuncque reverentiæ Ecclesiæ & locis sacris debitæ memores prædictos delinquentes, minori, quoad id fieri poterit, scandalo, & tumultu extrahere curent.

§. 5. Quandoque delinquentes Laici prædicti, postquam, ut refertur ab Ecclesiis Locisque extracti & capti fuerint ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia, data illis, si opus fuerit; per Curiam Sæcularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque Sæculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per Judicem Ecclesiasticum Curiæ Sæculari, quacunque appellatione seposita, consignentur.

§. 6. Ce crimine vero hæresis cognitio ad Forum Ecclesiasticum tota pertineat, neque in eo Curia Sæcularis se quoquo modo intromittat.

§. 7. Sicuti etiam prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas, sæculares, aut cujusvis Ordinis, vel Militiæ etiam S. Joannis Hierosolymitani Regulares, quoquo modo etiam vigore prædictorum privilegiorum, Indultorum, aut Concessionum, quæ omnia ad terminos Juris per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittant, illasve ab Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, Locisque Sacris, aut Religiosis

giosis, etiam in casibus in hac Constitutione expressis extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, alias quam de jure, & per privilegia eisdem Ordinibus, ac Militiis concessa permittitur, quomodolibet praesumant.

§. 8. Quod si quis quacunque Dignitate, & auctoritate praeditus, praemissorum, aut alio quovis praetextu quidquam praeter, aut contra hujus nostrae Constitutionis tenorem attentare praesumpserit, declaramus eum ipso facto Censuras, & poenas easdem incurrere, quae contra Libertatis, Juris, Immunitatis Ecclesiasticae violatores, per Sacros Canones, Conciliorum Generalium, nostrorumque Praedecessorum Constitutiones sunt promulgatae.

§. 9. Sicque per quoscunque Judices Ordinarios vel Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, in quavis causa, & instantia judicari & definiri debere, nec non irritum decernimus, & inane si secus super his per quoscunque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 10. Non obstantibus praemissis tam Sixti, & Pii V. quam aliorum quorumcumque Praedecessorum nostrorum litteris Apostolicis, privilegiis, Indultis & facultatibus, quibusvis personis, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis dignitate, & auctoritate fulgentibus; aut Rebuspublicis, Dominiis, Regnis, Provinciis, Civitatibus, Terris, & locis, eorumque Curiis, Communitatibus, Universitatibus, Collegiis, aut Praesidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locumtenentibus, Vicariis, Potestatibus, aliisque Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliariis, ex praedictis, vel aliis etiam gravioribus, & urgentibus causis, tam illorum intuitu, & contemplatione, sive ad eorum preces, & instantiam, quam etiam motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicae Potestatis plenitudine, ac per modum statuti & legis perpetuae, etiam in vim contractus, de Fratrum nostrorum consilio, & quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusvis praeservativis, restitutivis, mentis attestativis derogatoriarum derogatoriis, aliisque validissimis, & efficacissimis, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis, etiamsi inibi caveatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis, & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum favorem concessae fuerint, derogari possit, & aliter factae derogationes nullius sint roboris, vel momenti, & alias quomodolibet concessis etiam saepius approbatis, & innovatis. Quae omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus praemissis in aliquo adversentur aut plures, quam superius expressos casus contineant, auctoritate, & tenore praemissis omnino, ac perpetuo tollimus, & abrogamus, ac ad terminos praesentis Constitutionis quoad superius descripta duntaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cetero suffragari, & qualibet alia dictae Sedis Indulgentia generali, vel speciali, per quae praesentibus non expressa, vel ad verbum non inserta, effectus earum quomodolibet valeat impediri. Ut autem praesentes Litterae &c.

„ Datum Romae in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicae millesim. quingent. nonag. primo. Nono Kalendas Junii Pontificatus nostri anno primo.

Constitutio, qua san. mem. Gregorii Papae XIV. Litterae Apostolicae certa excipientes delicta, & casus in quibus inquisiti Laici Ecclesiastica Immunitate gaudere non debent, confirmantur, declarantur, & ad alia etiam delicta, & casus extenduntur, ac ampliantur. Nec non Curiis Ecclesiasticis forma in eorumdem inquisitorum extractione a locis immunibus observanda praescribitur cum aliis ordinationibus, & clausulis, ac derogationibus opportunis.

BENEDICTUS PAPA XIII. &c.

EX quo divina disponente Clementia ad supremum universi Christiani populi regimen assumpti fuimus, considerantes debitum, quo obstringebamur, Ecclesiarum, Sacrorumque Locorum immunitatem sartam tectam, inviolatamque ubique custodiendi, inter graviores suscepti Apostolici Ministerii curas merito recenseri: diu multumque rationes, ac media Nobiscum expendere non omisimus, quibus ipsa Immunitas in pristinum venerationis, & reverentiae locum restitui posset, ac in omnibus Orbis Catholici regionibus ita observaretur, quemadmodum prisca Majorum nostrorum disciplina, & vetus Canonicarum sanctionum norma praescripsit. 90

§. 1. Dum haec solicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa Constitutio a fel. rec. Gregorio Papa XIV. Praedecessore nostro edita, quae incipit *Cum alias*, qua quidem Constitutione idem Gregorius Praedecessor pro pastorali zelo suo hunc ipsum in scopum intendens, facultates, & Indulta a quibusdam Romanis Pontificibus, ac praesertim a S. Pio V. & Sixto etiam V. Praedecessoribus itidem nostris, tunc suis, concessa aliquibus Principibus, eorumque Officialibus, & Magistratibus extrahendi, ac abducendi ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus certorum criminum reos, & delinquentes reformavit, moderatusque fuit simul autem delictorum frequentiae, unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora a pravis hominibus patrarentur sub certa impunitatis spe quam ex confugio ad loca immunia sibi parabant, nonnulla expressit, & explicavit crimina, & casus, in quibus Laicos delinquentes Ecclesiastica Immunitate nequaquam gaudere voluit, & decrevit, ac insuper Judices constituit, qui in occurrentibus casibus, an delictum esset nec ne in eadem Gregoriana Constitutione exceptum, cognoscere, & declarare deberent, certamque demum formam in extractione praedictorum delinquentium a locis immunibus observandam stabilivit, & inviolabiliter ab omnibus perpetuo observari mandavit; quemadmodum in praedicta Constitutione anno Incarnationis Dominicae 1591. nono Kal. Jun. promulgata ulterius continetur.

§. 2. Quoniam vero post editam hujusmodi Constitutionem ob varias Doctorum eam interpretantium sententias, & variam itidem Curiarum Ecclesiasticarum in illius executione praxim multiplices contentiones super vero, rectoque ejus sensu inter Ecclesiastica, & saecularia Tribunalia exortae fuerunt, quamplures Romani Pontifices, ac praesertim piae mem.

mem. Clemens IX. Clemens X. Clemens XI. Prædecessores similiter nostri de præfatis contentionibus dilucida casuum exceptorum explicatione submovendis non semel, sicut accepimus, deliberarunt; facilioremque insuper eos probandi, & declarandi methodum, ut ejusdem Gregorii Prædecessoris mens plenius executioni demandaretur, Curiis Ecclesiasticis præscribere cogitabant, sed ab aliis distracti curis, ac interim morte præventi, destinata perficere nequiverunt. Hinc igitur est, quod Nos omnino expedire arbitrantes, ut ejusmodi controversiis finis aliquando imponatur, eorumdem Prædecessorum pio, atque salubri proposito inhærentes motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine hac nostra perpetuo valitura Constitutione, in primis providam memorati Gregorii Prædecessoris Constitutionem, cum omnibus, & singulis in ea contentis, atque dispositis amplissime confirmamus, approbamus, & innovamus, & quatenus opus sit, criminum in illa exceptorum reis, & delinquentibus Immunitatem Ecclesiasticam suffragari nequaquam debere, iterum, ac de novo decernimus, & declaramus. Præterea non absque gravi animi nostri dolore animadvertentes ob auctam, atque in dies invalescentem perversorum hominum malitiam sæpe, ac sæpius nonnulla alia gravia crimina perpetrari, quæ non minus, quam illa in Gregoriana Constitutione, ut præfertur, excepta, publicam quietem perturbant, proinde ad delinquentium audaciam, ac ejusmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro Apostolici muneris nostri debito, ea, quæ inferius explicabuntur, statuenda censuimus.

§. 3. Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur Immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus Latro, & Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur? Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum Grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.

§. 4. Insuper ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, & pro exclusis, atque repulsis haberi volumus, nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve Cœmeteriis committere audent; quemadmodum in Gregoriana Constitutione sancitum est; verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant. Necnon eos, qui stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant, ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque alios ab Ecclesiis aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt. Declarantes, in quatuor præmissis casibus ejusmodi Reos, non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere.

§. 5. Ad hæc in crimine Assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum præmium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum; dummodo Assassinium re ipsa patratum fuerit, ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, & mandamus.

§. 6. Excludimus pariter, repellimus, atque privamus ejusdem Immunitatis privilegio interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato: Falsificantes Litteras Apostolicas: Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depositis Principis, privatarumque Personarum destinati furtum, aut falsitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit: Conflantes, adulterantes, vel detondentes quascumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescumque in loco, aut provincia, ubi crimen admittetur, liberum habeant usum, & commercium: vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter expendere, & erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint: Illos demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

§. 7. Ceterum cum diuturna experientia compertum fuerit, Curias Ecclesiasticas in casibus, qui hactenus evenerunt, difficulter probare, & consequenter declarare potuisse delictum, pro quo quis ad Ecclesiam confugerat, fuisse comprehensum in numero exceptorum propter variam earumdem Curiarum praxim, & varias pariter opiniones Doctorum, qui antedicti Gregorii Prædecessoris mentem quoad normam ab ipso præscriptam recipiendi probationes, & procedendi ad declarationem criminum exceptorum, interpretari voluerunt, statuimus, præcipimus, & mandamus nullam in hoc de cetero haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianæ Constitutionis, quæ a quocumque Doctore prodierit, neque praxis a quibuslibet Curiis, aut Tribunalibus invectæ, immo nec quarumcumque declarationum quæ ab hujus Almæ Urbis nostræ Tribunalibus, sive etiam a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum emanaverit, quatenus præsenti nostræ Constitutioni adversentur; sed in occurrentibus casibus, normam hic a nobis præscribendam inviolabiliter ab omnibus observari volumus, & sancimus.

§. 8. Quotiescumque igitur Curia Ecclesiastica a Curia Sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate,

ac personæ reitate subministrata; vel acquisita sint indicia, & quæ ad capturam decernendam sufficere videantur, tunc Curia Eccles. ad ejusdem delinquentis extractionem ab Ecclesia, aliisve locis immunibus ope, ac medio suorum Executorum, implorato etiam, quatenus opus sit, brachii Sæcularis auxilio, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ, procedere teneatur, extractumque ad suos Carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper adversus eumdem extractum, talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quæ quidem indicia juxta regulas Juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu præfatum Extractum Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma Juris valida restituendi Extractum Ecclesiæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ, quatenus idem Extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minime purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, Curiæ Sæculari in ipsum tali casu, ut Juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

§. 9. Præterea considerantes sæpe dictum Gregorium Prædecessorem in sua Constitutione optimo quidem Jure sanxisse, ut soli Episcopi, & non alii Episcopis inferiores, etiamsi Locorum Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores a Sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, & declarare valeant, an delicta, pro quibus Inquisiti ad loca immunia confugerunt, & in eis se receperunt, sint nec ne de genere, ac numero exceptorum? Nos providam ejusmodi dispositionem approbantes, & confirmantes, eique inhærentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, tenore præsentium quibuscumque Magistratibus, Officialibus, & Ministris Sæcularibus, nec non quibusvis aliis personis cujuscumque gradus, & conditionis existant, etiamsi Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis mundana Dignitate, aut auctoritate præfulgeant, districte interdicimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo processus, vel Inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declarando crimina ab eis admissa esse de exceptis in Gregoriana, aut in præsenti nostra Constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant. Quod si secus quidquam attentare præsumpserint, ex nunc omnia in contrarium præmissorum gerenda irrita, & inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes in Censuras, & alias pœnas a Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis adversus eos, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam quoquo modo lædunt, ac violant, inflictas incurrere decernimus, & declaramus: volentes, intendentes, ac expresse mandantes, quod omnimoda cognitio, atque Judicium de criminibus in Gregoriana Constitutione exceptis, & a Nobis superius explicatis, tum etiam de aliis, quæ in præsenti nostra Constitutione adjicienda, & similiter excipienda duximus, quemadmodum, ut præfertur, adjecimus, & excepimus, ad Episcopos tantum privative quoad omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat: & donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, & cetera omnia a Nobis superius constituta adimpleverint, Inquisitos Ecclesiæ, vel alterius loci Sacri ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere; ac in ea conservandos, & manutenendos esse statuimus, præcipimus, & mandamus.

§. 10. Universos demum, & singulos Venerabiles Fratres nostros Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos quos hujus nostræ Constitutionis Executores deputamus, in visceribus Domini Nostri Jesu Christi hortamur, & paterna Caritate admonemus, ut quanti momenti sit hoc negotium, serio cogitantes, in occurrentibus casibus qualitatem Testium, & probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur, omnemque fraudem, dolum, procul arceri satagant: quin etiam Sacerdotali pectore, quotiescumque opus fuerit, iis omnibus obsistant, qui ejusdem præsentis Constitutionis executionem, ac observantiam quomodocumque temerario ausu impedire præsumerent. In reliquis porro casibus, tam in hac nostra, quam in Gregoriana Constitutione non exceptis, memores quam acriter semper, & qua eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine Majores nostri pro Ecclesiastica Libertate, ac Immunitate pugnaverint, nihil de illa imminui permittant, neque sacris Juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari sane zelo, atque constantia tueri curent: ab omni tamen tumultu, ac perturbatione caventes, ne jactantiæ causa potius, quam miserationis, & justitiæ titulo Ecclesiastica privilegia asserere velle videantur.

§. 11. Decernentes easdem præsentes Litteras, & in eis contenta &c. prout de stylo.

§. 12. Non obstantibus quibuscumque Cancellariæ nostræ Apostolicæ Regulis, &c. prout de stylo.

§. 13. Ut præsentes Litteræ ad omnium notitiam deveniant &c. prout de stylo.

§. 14. Nullo ergo omnino hominum liceat paginam hanc &c. item prout de stylo.

Datum Romæ apud S. Petr. Anno Incarn. Dom. 1725. 6. Idus Junii Pont. nostri Anno 2.

Delicta, seu crimina, quibus competit Jus Asyli, sunt ea omnia, & singula, quæ specialiter non sunt excepta, textu expresso *in cap. Inter alia 6. de Immun. Eccl.* ibi: *Fugiens ad Ecclesiam . . . quantocumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam . . . Nisi publicus Latro fuerit, vel nocturnus Depopulator agrorum*, & patet ex Gregoriana §. 3. Exceptio enim unius firmat regulam in casibus non exceptis; *leg. In iis, quæ, ff. de legibus*. Et sic *communis* Doctorum. Crimina autem, quibus non competit Jus Asyli, sunt omnia expressa, & excepta in dicta Bulla Gregoriana §. 3. ubi statuitur; *Ut Laicis ad Ecclesias, locaque sacra, & religiosa prædicta, confugientibus, si fuerint publici Latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agro-*

agrorum, quique homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere non verentur; aut qui proditorie proximum suum occiderint; aut Assassini, vel Hæresis, vel læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas
93 Ecclesiastica non suffragetur. Et omnia illa, quæ sunt novissime expressa, & excepta in mox allata Constitutione Benedicti XIII. §.4. 5. & 6. quæ Constitutio est valde attendenda, cum multo plura delicta excipiat quam Constitutio Gregoriana. Vide infra num.156. & seq.

94 Crimina igitur excepta, seu casus, pro quibus non gaudent Rei Jure Asyli, sunt sequentia. Primo, publici Latrones, viarumque Grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac Viatores insidiis aggrediuntur, uti expresse *in cit. Gregoriana §.3. confirmata in dicta Benedictina*, & concordant *cap. Inter alia 6. de Immun. & cap. Sicut 6. causa 17. quæst.4.* Quamvis enim a multis *Latrones*, *& Grassatores viarum* distinguantur per hoc, ut dicunt ipsi, quod *Latrones* nedum violenter homines aggrediantur, & spolient, sed insuper occidant; *Grassatores* vero solum violenter homines aggrediantur, & spolient, sed sine occisione; unde ambo conveniant in spolio violento, sed ratione homicidii distinguantur; Tamen quantum ad præsens pro eodem sumuntur, & confunduntur a Fagn. *in cap. Inter alia 6. de Immun. num.23.* Farin. *in Appendice de Immun. cap.10. num.549.* Castropalao *part.2. tr.11. disp. unic. punct.9. num.2.* Pirhing *lib.3. Decret. tit.49. n.19.* Felic. Potest. *to.1. par.2. n.639.* & aliis pluribus; & pro eodem sumere videtur etiam novissime Benedict. XIII. in dicta sua Constitut. §.3. ibi: *Ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta*
95 *fuerit*, ubi notanda sunt verba *Grassati mors*. Hinc publici Latrones, & Grassatores viarum dicuntur illi, qui publicas vias, aut vicinales obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur ad ipsos spoliandos, seu interficiendos, ut colligitur *ex cit. Constitut. Gregoriana, & Benedictina*.

96 Alias, ut publici Latrones, & Grassatores viarum non gauderent Immunitate, seu Jure Asyli, requirebantur plures actus, seu plura latrocinia, & grassationes, ut patet ex Decretis Sac. Congreg. Immun. sub verb. *Grassator*; At modo sufficit unus actus, seu unica tantum grassatio, cum morte, aut membrorum mutilatione Grassati, prout novissime definivit, & declaravit Benedict. XIII. in cit. Constitut. incip. *Ex quo §.3.* ibi: *Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur, Immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus Latro, & Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur? Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus*, & postea *in §. 7.* statuit, & præcipit non esse attendendas qualscumque declarationes a Sacra Congregatione Immunitatis emanatas, quatenus præsenti suæ Constitutioni adversentur. Ta- 97
les publicos Latrones, & Grassatores viarum licet sine ulla pœna, & culpa occidere; *cap. Cum homo 19. caus.23. qu.5. l.1. Cod. Quando liceat unicuique sine judic.* Glossa *in cit. cap. Inter alia, vers. Nisi publicus Latro*, & ibi Hostiens. *num.2.* Fagnan. *num.24.* Pirhing *loc. cit. num.19. & communis* aliorum. Non 98
tamen sine Irregularitate; *cap. Interfecisti 2. & cap. Si profodiens 3. de homicidio*, Fagnan. *loc. cit. num.25.* Pirhing *loc. cit. num.19.*, & alii communiter; Nisi esset ob necessariam vitæ defensionem, textu expresso in Clementina unica: *Si furiosus, de homicidio*.

Secundo, excipiuntur, seu jure Asyli carent *Depo-* 99
pulatores agrorum, ut expresse in citata Bulla Gregorii XIV. confirmata a Benedicto XIII., in citata Constitut. *Ex quo*; & concordat *cit. cap. Inter alia 6. de Immun.* ibi, *Nocturnus depopulator agrorum*. Illi au- 100
tem dicuntur Depopulatores agrorum, qui agrorum segetes, aut vinearum fructus depopulantur, eosdem comburendo, destruendo, devastando, & hujusmodi, sive id faciant animo nocendi proprio Domino, sive sibimet consulendo, sive occulte, sive publice id faciant, quia cum jura indistincte loquantur, debent etiam indistincte intelligi; *leg. de pretio, ff. de publiciana in rem action. cap. Quia circa 22. de privileg.* Nec officit quod *in cit. cap. Inter alia*, ut 101
quis privetur jure Asyli ratione depopulationis, requiratur expresse quod sit *nocturnus Depopulator*, quia Bulla Gregoriana confirmata a Benedictina omisit ly *Nocturnus*, & absolute posuit *Depopulatores agrorum*; & eos indistincte privavit jure Asyli, & præcepit, ut forma ibi tradita servaretur, quamvis forsan antiqui Canones mitiores fuissent, ex quo sufficienter videtur correctum jus commune antecedens; *argum. cap. Licet 1. de Constitutionibus in 6.* Sic Farinac. *in Appendice de Immunitate cap.11. num.161.* Barbosa *loc. cit. n.87.* Reiffenstuel *l. c. n.98.*, & alii.

Tertio, excipiuntur, & jure Asyli privantur, qui 102
homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel earum Cæmeteriis committere non verentur, uti expresse in citata Bulla Greg. XIV. §.3. confirmata a Bened. XIII., & concordat *c. Immunitatem 10. de Immun. Ecclesiarum*. Immo Bened. XIII. in dicta 103
Constitutione *Ex quo §.4.* quo ad hæc notabilem facit extensionem, ibi: *Insuper ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, & pro exclusis, atque repulsis haberi volumus, nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere audent; quemadmodum in Gregoriana Constitutione sancitum est. Verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterium interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant; Nec non eos, qui stantes extra Ecclesiam, aut Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant. Ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis, aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt. Declarantes, in quatuor prædictis casibus ejusmodi Reos non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ, Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere.*

Unde

104 Unde hic Pontifex quatuor de novo disponit. Primo, declarat non gaudere Immunitate eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant. Secundo, declarat neque gaudere Immunitate eos, qui stantes extra Ecclesiam, aut Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant. Tertio, declarat, & statuit neque gaudere immunitate eos, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis, aliisque locis immunibus violenter extrahunt, & abducunt. Quarto, declarat, quod in tribus dictis novis casibus, & in alio jam statuto *in cap. Immunit. 10. de immunit.* & in dicta Gregoriana, nempe quod, qui *homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel earum Cœmeteriis committere non verentur*, non gaudeant immunitate hujusmodi Rei, non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ immunitate gaudere ne-
105 queant. Et hinc sunt caute legendi Auctores, qui
106 hactenus aliter docuerunt, & scripserunt. Mutilatio membrorum ad hoc, ut sit privativa immunitatis, debet esse alicujus membri corporis, quod speciale officium ab officio aliorum membrorum habet, ut sunt oculus, pes, aures, nares, manus, lingua, membrum virile, & similia, quæ habent peculiares functiones distinctas a ceteris membris; non sic autem digitus etiam pollex, vel index, dentes, ungues, capilli, barba, testes, articuli digitorum, pars aliqua carnis, vel copia sanguinis, & similia, quæ proprium non habent officium distinctum ab aliis membris, uti notant communiter Doctores cum Gambacur. *de Immun. lib. 5. cap. 18. sub num. 7.* Covarr. *in Clement. Si furiosus, part. 3. num. 8.* Bonac. *tom. 2. disp. 3. q. 7. punct. 6. §. 2. sub num. 8.* Ventriglia *tom. 2. annot. 23.*
107 *§. 1. de immun. num. 22.* Unde qui graviter aliquem vulnerat in Ecclesia etiam cum magna sanguinis effusione, & carnis læsione, si vulnus non sit letale, gaudet adhuc immunitate Asyli. Sic declaravit Sacra Congreg. apud Pignatell. *tom. 6. consult. 4. num. 106.* præcisis his verbis: *Qui faciem, vel vultum, vel os cuipiam in Ecclesia vulnerat, gaudet immunitate, 16. Novemb. 1618.* & sub aliis verbis refert Barbos. *in summa Apostolic. decis. verb. Immunitas n. 12.*
108 Quarto, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, & Jure Asyli non gaudent, qui *proditorie proximum suum occiderint*, ut expresse in citata Gregoriana *§. 3.* confirmata a dicta Benedictina, & concordat
109 *cap. Si quis 1. de homicidio.* Nomine *proximi sui* intelliguntur omnes homines cujuscumque conditionis, vel cultus, seu Religionis, quibus etiam in caritate, ac dilectione subvenire tenemur; *cap. Caritas 2. de pœnit. dist. 2. & cap. 13. Lucæ* ac alibi; proximus enim intelligitur omnis rationalis creatura, ut docet S. Augustinus *cap. 23. de doctrina Christian.*
110 Nomine autem homicidæ proditoris intelligitur ille, qui nulla præcedente inimicitia, aut rixa aliquem occidit sub simulata amicitia, aut fidelitate, ad quam ratione muneris, conditionis, aut personæ erat specialiter obligatus, ita ut prudenter ab occiso nec deberet timeri, nec præcaveri. Ut si nulla præcedente inimicitia vir uxorem, aut econtra, filius patrem, aut econtra, servus dominum, aut si quis alius Fratrem socium itineris, commilitonem, contubernalem, familiarem occidit. Sic *in re communis* cum Pignat. *tom. 9. consult. 18. per totam*, ubi ad rem affert plura decreta, sub *num.* enim *6.* sic ait: Declaravit *Sacr. Congreg. Immun. in Beneventana 18. Augusti 1637.* his verbis: *Ad probationem homicidii proditorii requiritur amicitia præcedens*; *num. 7.* subjungit: *Et Sac. Congreg. super Episcopis in Rhegiensi 12. Octobr. 1602. & in Bojanensi 7. Apr. 1622.* declaravit: *Dicitur Proditor, qui aliquem, cui se tamquam socium, & amicum adjunxerat in via, nulla rixæ causa interveniente occidit, seu qui doloso sub amicitiæ colore seducit aliquem, ut occidat*: *num. 8.* addit: *In Casentina eadem Sac. Congr. 8. Apr. 1603. Generaliter homicidium commissum sine præcedentibus inimicitiis, dicitur proditorium, & non gaudet Immunitate*; *num. 9.* subjungit: *die 16. April. 1611. Ead. Sacra Congr. declaravit tunc dici præcessisse inimicitias, quando constat inter homicidam & occisum aliquot ante dies fuisse secutam rixam*; & *num. 10.* addit: *Etiam si non occidat ferro, sed veneno, vel quolibet alio modo, dicitur proditor, ut censuit Sacra Congr. Conc. 7. Decembr. 1632. & num. 11.* superaddit: *Non est tamen* 111
proditor, qui occidit inimicum etiam per insidias, & a tergo, ut censuit *Sac. Congr. Episcop. in Bojanen. 6. Aprilis 1612.*

Homicidium proditorium committit, qui nulla 112
præcedente inimicitia occidit Dominum suum, familiarem, contubernalem, commilitonem, socium itineris, peregrinum, seu hospitem susceptum; Item si hospes susceptus occidat susceptorem, seu cauponem, & econtra, & sic de similibus, omnes enim isti ratione status, conditionis, & muneris sui, sunt, vel deberent esse ac supponuntur amici, & fideles.
Unde a fortiori homicidium proditorium commit- 113
tit, qui nulla præcedente inimicitia parentem, prolem, conjugem, affinem, consanguineum occidit, quia omnes isti, vel sunt, vel debent esse amici, & ut tales supponuntur, unde non potest, nec prudenter debet ab istis mors timeri, & præcaveri. Immo 114
homicidium proditorium committit etiam occidens infantem, seu puerum usu rationis carentem, quia vere occidit hominem omnino incautum, qui præcavere non poterat, & qui est inimicitiæ incapax. Unde *Sac. Congr. Conc. 3. Decembr. 1632.* apud Barbosam *in summa Apostolic. dec. verb. Immun. num. 9.* & apud Pignatel. *tom. 6. consult. 4.* declaravit quod *Mater occidens filium infantem non gaudet immunitate Ecclesiæ*. Quinimmo neque gaudet immunitate Mu- 115
lier procurans abortum malis medicamentis, ut expresse declaravit *eadem Sac. Congr. Conc. eadem die 3. Decembr. & anno 1632.* apud Barbosam *loc. cit. n. 11.*
& apud Pignatel. *l. c. num. 105.* Alia quoad homici- 116
dium proditorium, vide verb. *Homicida, Homicidium a n. 79. usque in finem.*

Quinto, secundum Bullam Gregorianam exci- 117
piuntur, & Jure Asyli privantur *Assassinii Rei*, ut expresse in citata Gregoriana *§. 3.* confirmata a dicta Benedictina, & concordat *cap. Pro humani redemptione 1. de homicid. in 6. Assassinium* est, & dicitur, quando 118
pro pecunia, aut alia re pretio æstimabili, accepta, vel promissa, committitur homicidium. *Assassinii* vero sunt, & dicuntur tam illi, qui pretio conducti alium

alium occidunt, quam qui pretium dant, aut promittunt, ut talis occidatur. *Ita in re communis Doctorum, arg. c. Pro humani redemptione 1. de homicid. in 6.* & cit. Const. Bened. XIII. incip. *Ex quo §. 5.* ubi sic novissime expresse statuitur: *Ad hæc in crimine Assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam Mandantes, qui certum pretium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo Assassinium reipsa patratum fuerit, ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, & mandamus:*

119 Ubi, ut vides, statuitur quod Assassini sunt non solum Mandatarii, sed etiam Mandantes, ibi: *Sed*

120 *etiam Mandantes.* Item quod ad Assassinium requiritur pretium aliquod certum, & specificum, seu determinatum in pecunia, vel aliis rebus consistens, & non sufficit incertæ, generalis, ac vagæ rei promissio, ibi: *Qui certum pretium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut pro-*

121 *miserint.* Item quod qui absque pretio sibi dato, vel promisso, spe præmii, & animo complacendi alteri aliquem occidit, non committit Assassinium, ibi:

122 *tradiderint, aut promiserint.* Item quod non sufficit attentatum, sed requiritur reipsa patratum Assassinium, ibi: *Dummodo assassinium reipsa patratum*

123 *fuerit.* Et sic jam decreverat *Sacra Congregat. Episcopor. & Regul. in Sarzan. 21. Febr. 1620.* nempe quod *antequam sequatur effectus, qui pecuniam dedit propter homicidium, gaudet immunitate.* Sic refert Pign. *t. 2. cons. 69. num. 8.* & idem pluries declaravit S. Congregat. Immunitatis approbante fel. record. Urb. VIII. & signanter *in una Bonon. 10. Apr. 1628. in una Neapolitana 26. Maii 1629. in una Mediolanensi 21. Decemb. 1633. in alia pariter Mediolanensi*

124 *20. Junii 1636.* ut refert Sperell. *dec. 120. nu. 58.* Item si Mandatarius nihil adhuc attentaverit, licet mandatum cum pecunia receperit, Mandans non privatur Immunitate; *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in dicta*

125 *Sarzanensi 21. Febr. 1620.* Item Immunitate Ecclesiastica gaudet qui mandat, & mandatum recipit, vel cooperatur propter pretium acceptum, vel promissum ad faciem ferro cuidam deformandam, aut vulnerandam, quia tales improprie sunt Assassini; *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Neapolitana 25. Junii 1601.*

126 Sexto, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, & Jure Asyli carent *Hæresis Rei*, ut expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirmata a d. Benedictina. Intellige tamen si ob ipsius *Hæresis* crimen, non item ob alia crimina ad Ecclesias confugiunt, uti jam dictum est sub verb. *Hæreticus num. 58.*

127 Septimo, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, & Jure Asyli privantur *læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis Rei*, ut expresse in cit.

128 Gregoriana §. 3. confirmata a d. Benedictina. Rei criminis læsæ Majestatis non gaudentes immunitate Ecclesiastiea sunt occidentes, vulnerantes, percutientes, conjurantes, machinantes, hostiliter insequentes personam Principis; revelantes hostibus secretum Principis, ut ab ipsis capiatur, item ad hoc efficaciter consulentes, auxiliantes, & favorem præstantes; Pereg. *de Immun. cap. 10. num. 11.* Mar. Ital. *lib. 1. cap. 5. §. 7. n. 52.* Bonacin. *to. 2. disp. 3. quæst. 7. punct. 7. §. 6. num. 10.* Ventriglia *to. 2. annot. 23. §. 2. num. 43. de Immunitate*, & alii passim. Ad hoc au- 129
tem, ut tale crimen læsæ Majestatis committentes in personam ipsiusmet Principis non gaudeant immunitate, requiritur quod sint subditi illius Principis, & quod Princeps sit absolutus, & supremus neminem Superiorem recognoscens, ut Papa, Imperator, Reges, Duces, Principes, Respublicæ, ut Veneta, Januensis, Lucensis &c. Magnus Magister Equitum Hierosolymitanorum, & similes habentes in temporalibus supremam jurisdictionem. Unde nomine Principis, quantum ad hoc non veniunt Principes, & Duces pure titulati, Ministri, Proreges, Fratres, Filii, & Uxores Regum, nisi sint Reginæ in capite jure successionis, vel ex morte Regis.

Ultra supradicta crimina a privilegio Immunitatis 130
excepta in cit. Gregoriana, & in quibusdam declarata, & extensa a dicta Benedictina, ut patet supra *n. 96. n. 103. & 104. n. 119. 120. 121. & 122.* Alia sunt novissime excepta a Benedicto XIII. in d. Constitut. *Ex quo §. 6.* ibi: *Excludimus pariter, & repellimus, atque privamus ejusdem immunitatis privilegio interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato; Falsificantes Litteras Apostolicas, Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii aut Banci pro depositis Principis, privatarumque personarum destinati, furtum, aut falsitatem, in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit; Conflantes, adulterantes, vel detondentes quascumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum; quotiescumque in loco, aut Provincia, ubi crimen admittetur, liberum habeant usum, & commercium; vel ipsas Monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, & erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint. Illos demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.*

Personæ, quæ gaudent, vel non, jure Asyli, assi- 131
gnantur. Jure Asyli gaudent omnes Catholici utriusque sexus; *arg. cap. Inter alias 6. de Immun. Eccles. & cap. Reum 9. caus. 17. quæst. 4.* & Constitut. Gregorii XIV. incip. *Cum alias*; nec non Const. Benedicti XIII. incip. *Ex quo*. Unde audiendi non sunt, qui 132
dicunt, Clericos non gaudere Immunitate Ecclesiastica, ut pluries declaravit Sacra Congregatio Episcoporum & Regul. & signanter *in Tropien. 24. Januarii 1617.* his verbis: *Immunitate gaudent Clerici qui post delicta patrata ad Ecclesias confugiunt extra casus in Bulla Gregoriana* (adde nunc etiam in Benedictina) *comprehensos, quo in casu Abbatis opinio communiter est rejecta: ac reprobata*; ita apud Pignatell. *t. 6. consult. 4. num. 101. & in Faventina 20. Augusti 1606. & in eadem Tropien. 24. Januar. 1617.* his verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent Immunitate etiam respectu utriusque judicis:* Pignatell. *loc. cit.*

cit. n. 110. & pluries declaravit etiam Sacra Congr. Immun. & signanter *in Romana* 17. *Jan.* 1628. *lib.* 1. *decret. Paul. pag.* 76. his verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent Immunitate Ecclesiastica, & in Sulmon.* 9. *Octobris* 1635. *lib.* 2. *decret. Pauluc. p.* 236. ibi: *Clericus percussor alterius Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet Immunitate.*

133 Immo etiam Regularis captus in loco immuni pro delicto non excepto in Bulla Greg. XIV. (adde nunc etiam in Bulla Benedicti XIII.) gaudere debet Immunitate Ecclesiastica; *Sac. Cong. Immunit. in Fulginaten.* 9. *Martii* 1639. *lib.* 1. *decret. Pauluc.*
134 *pag.* 110. Quinimmo Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, & Commissarii causæ criminalis extractus ab Ecclesia Conventus, ad quam confugerat, e carceribus ipsius Conventus restituendus est, & injungitur Archiepiscopo, ut mandet restitui; *ead. Sacr. Congr. Immunit. in Neapolitana* 11. *Octobr.* 1692. *lib. decr. Grimald. pag.* 209. Unde
135 caute legendi sunt Doctores, qui aliter scripserunt, ex quo *in una Æsina die* 19. *Apr.* 1701. fuerit ab eadem Sac. Congr. Immun. facta declaratio; ut sequitur: *Exposuit Sacræ Congregationi super immunitate, & controversiis jurisdictionalibus Frater Carolus de Montechio Ordinis Minorum Observantiæ Reformatorum S. Francisci se extractum fuisse de Mandato Patris Provincialis ab Ecclesia Conventus Æsini in quo morabatur, instando propterea declarari incidisse in Excommunicationem, tam ipsum Provincialem, quam Fratres Executores. Et eadem Sacra Congregatio auditis rationibus a Patre Procuratore Generali allatis inter quas adductum fuit prædictum Fratrem Carolum extractum fuisse ad correctionem, & ob id ad domum disciplinæ translatum, censuit Provincialem, aliosque Fratres professos non incurrisse.*

Romæ hac die 19. *Aprilis* 1701.

G. Cardinalis Carpineus.

Jo. Vallemanns Secr.

BEATISSIMO PADRE.

136 Fra Pietro Paolo di Cirignola per grazia di Vostra Santità Procurator Generale della Cismontana Riformata Famiglia di S. Francesco prostrato a' suoi Santissimi piedi riverentemente l' espone, come i Ministri Provinciali, e Guardiani delle Riformate Provincie di detta Famiglia, dovendo per debito de' loro Uffic, e per la manutenzione della disciplina Regolare talvolta penitenziare i loro Sudditi delinquenti, con fargli anche mettere in carcere *ad correctionem, seu in domo disciplinæ*, acciocchè non fuggano, come gli viene concesso dalle Costituzioni Generali dell' Ordine, e ultimamente decretò la Sacra Congregazione de' Vescovi *in una Bergomen.* 5. *Decembris* 1698. i suddetti delinquenti a pretesto di godere l' immunità Ecclesiastica, si rifugiano con scandalo del Secolo nelle Chiese degl' istessi Conventi, pretendendo che tanto li Superiori, che comandano, che siano estratti, come quelli, che gli estraggono, siano violatori dell'Immunità Ecclesiastica, non ostante, che la Sag. Cong. dell' Immunità *in una Æsina* 19. *Apr.* 1701. abbia decretato il contrario. Quindi umilissimamente supplica la Somma Clemenza di Vostra Santità a degnarsi confermare i suddetti Decreti, e più espressamente dichiarare; *Posse a Ministris Provincialibus, & Guardianis suos subditos intra septa Monasterii delinquentes constringi ad subeundas pœnitentias salutares, & quatenus ob id ad Ecclesias confugiant, licite posse extrahi. Et Deus &c.*

Die 19. Mensis Septembris 1734.

Sanctissimus ex causis in supplici libello expositis, impartitus fuit licentiam, & facultatem Ministris Provincialibus, & Guardianis Ordinis, de quo in precibus, ducere faciendi delinquentes Religiosos, & contumaces ab Ecclesiis eorum respective Conventuum ad claustrales carceres, quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Loco ✠ Sigilli.

N. Card. Corsinus.

PAPIEN.

Discusso in S. Congregatione super Immunitate Ecclesiastica, & Controversiis Jurisdictionalibus Articulo: An Pater Antonius de Vignali Provincialis Provinciæ Papien. Ordin. Min. Observ. Refor. incurrerit in Censuras ob Extractionem ab Ecclesia S. Crucis ejusdem Civitatis, & successivam, implorato militum brachio, carcerationem P. F. Caroli de Gambolo, & Fratris Joachini de Cartunio ab eo demandatas. Eadem Sacra Congregatio, auditis rationibus diffuse allatis a prædicto Patre Provinciali ex una, & a recensitis Fratribus, partibus ex altera, rescripsit sub die 28. *Februarii proxime preteriti: Non incurrisse, & Superiores procedant, prout de jure. Iterumque proposita causa sub die* 24. *currentis Jul. ipsa Sac. Congr. pariter rescripsit. In decisis, & Amplius.*

In quorum fidem &c.

Dat. Romæ hac die 28. Julii 1736.

Gregorius Cardinalis Spinula.

Locus ✠ Sigilli.

Joseph Maria Arch. Damasc. Secr.

Dalla Segretaria de' Memoriali li 28. *Luglio* 1736.

Essendo stata di sentimento la Congregazione dell' Immunità di supplicare la Santità di Nostro Signore per rilevanti motivi di rivocare l' Indulto, e facoltà conceduta per Segretaria de' Memoriali sotto li 19. Settembre 1734. ad istanza di Fra Pietro Paolo di Cirignola Procuratore Generale della Cismontana Riformata Famiglia di San Francesco di poter estrarre i Religiosi delinquenti rifugiati nelle Chiese de' loro rispettivi Conventi per condurli alle carceri claustrali la Santità Sua è restata servita di comandare, che in avvenire non abbia alcun vigore, e forza il rescritto del detto Indulto, e facoltà, volendo, ed ordinando, che un tale affare si riduca a termini di ragione con lasciare illesa la dipendenza, che devono avere in simili casi i Superiori Regolari dai Vescovi. Per tutto ciò, ed in virtù d' espresso comandamento di Sua Beatitudine il Gardinal Corsini ne dà l' avviso al Padre Gio. da Pietrafitta Vice-Commissario Generale de' Riformati di San Francesco, e in lui assenza al P. Lettor Felice da Roma Pro-Vicecommissario Generale, ad effetto, che abbiano notizia della mente Santissima, per eseguirla, e facciano anche palese a tutti li Ministri Provinciali, e Guardiani dell' Ordine, che è quanto in adempimento degli Ordini Santissimi. E Dio gli prosperi.

Pre-

Præsens copia de verbo ad verbum collationata cum suo originali concordat.

Locus ✠ Sigilii.

Frater Franciscus Antonius a Cirignola.
Secretarius Generalis.

137 Supradicti omnes, tum Laici, tum Clerici, sive Sæculares sive Regulares gaudent Jure Asyli, etiamsi sint personaliter interdicti, aut excommunicati etiam denunciati, & publici Clericorum percussores; Tuscus verb. *Ecclesia concl.* 10. *n.* 26. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resol. cap.* 30. *num.* 11. Silvester verb. *Immunitas de except. num.* 2. Layman. *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 10. Pirhing. *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *n.* 22. Reiffenstuel *ibid. n.* 55. Remigius *de Immunit. Eccles. in* 19. *fallen. n.* 1. Jul. Clarus *in §. fin. qu.* 30. *vers. Quæro etiam nunquid excommunicati*, Faguan. *in cit. cap. Inter alia* 6. *de Immun. n.* 42. cum aliis ibi citatis, & Boer. *dec.* 110. *n.* 7. qui dicit esse communem. Judæi, Pagani, ac
138 ceteri infideles, qui in Christum non credunt, gaudent immunitate Asyli. Sic pluries declaravit Sacr. Congregatio Imm. & signanter *in Sarzanen.* 26. *Septembris* 1651. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 161. his verbis *Hebræus confugiens ad Ecclesiam gaudet privilegio Immunitatis Ecclesiasticæ, & in Pisauren.* 26. *Martii* 1686. *lib.* 3. *decret. Altovit. pag.* 550. his verbis: *Judæus captus a Birruariis sub tecto, seu stillicidio Ecclesiæ gaudet Immunitate, & in Cathacen.* 18. *Februar.* 1631. apud Pignatell. *tom.* 6. *consul.* 4. *n.* 112. his verbis: *Infidelis sive sit servus, sive mancipium, gaudet immunitate Ecclesiæ*. Etiam Hæretici gaudent Jure
139 Asyli, si non propter crimen Hæresis, sed ob aliud delictum fugiunt ad Ecclesiam, aut alium religiosum locum; Pirhing. *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *n.* 40. Reiffenst. *ibid. n.* 80. Zoesius *ibid. n.* 16. Sannig *ibid. cap.* 2. *n.* 7. & alii passim, & jam fuit dictum *supra n.* 126. & sub *verb. Hæreticus n.* 58. Et ratio universim est, quia privilegium Immunitatis non conceditur intuitu personarum: sed propter honorem, & reverentiam, quæ locis sacris, & Divino cultui debetur; *l. Præsenti, vers. Ipsis servata loci reverentia, Cod. de his, qui ad Eccles. confugiunt, cap. Reum* 9. *cap. Frater.* 10. *& cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4.

140 Immunitate Asyli non gaudet, qui ligatus ducitur per locum sacrum ad carceres, vel ad supplicium, quamvis dicat: *Voglio qui goder l' Immunità*, maxime in casu quo alia secura via e loco capturæ ad carceres, seu e carceribus ad locum supplicii non sit. Secus autem si alia secura existente via per locum sacrum duceretur; Peregrin. *de immunit. cap.* 5. *n.* 8. Diana *par.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 13. Reiffenstuel *l. cit. num.* 155. & videtur congruere conciliationi factæ a Pignatello inter decreta Sacræ Congregationis Episcoporum, & decreta Sacræ Congregationis Immunitatis ab ipso relata *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 108. his verbis: *Gaudet etiam comprehensus, qui per locum sacrum ducitur; Sacr. Congr. Episcop. in Sipontina* 12. *Mart.* 1602. *& in Theanensi* 13. *Jul. & in Hieracensi eodem die, ac anno. Verum contra censuit Sac. Congr. Imm. ut supra, sed alibi eas conciliamus*. Et ratio primæ partis conclusionis est, quia talis reus ad Ecclesiam libere non confugit, sed invitus ducitur; Ecclesia tamen tutatur confugientem libere, non vero inductum; nam Gregoriana Constit. confirmata a Benedictina non loquitur de ductis, sed confugientibus ad Ecclesias. Et confirmatur a simili ex Engel *loc. cit.* 141
num. 17. de confugiente ad Sacerdotem portantem Eucharistiam, qui apud eum immunitatem reperit, quæ non suffragatur ei, ad quem Eucharistia ad carceres defertur, ut declaravit *Sac. Congregatio Immunitatis* 22. *Februar.* 1707. *apud Riccium in Synops.* verb. *Extractus num.* 45. Sic Engel *loc. cit.* Sperel. *dec.* 104. *num.* 62. Vital. *in Clementin.* 1. *num.* 87. *de pœnit. & remiss. in quæstione*: An violetur immunitas, si captus per Ecclesiam deducatur, & inde invitus abstrahatur, ubi concludit his verbis: *Attende quia iste non confugit ad Ecclesiam, & sic non debet gaudere*. Ratio autem secundæ partis esse potest, quia alia existente via, nulla adesset necessitas ducendi reum per locum sacrum, & sic Ecclesia tutaretur reum ratione violatæ indebite a Ministris reverentiæ sibi debitæ per *l. Præsenti, vers. Ipsis servata loci reverentia, Cod. de his qui ad Eccles. confug. cap. Reum* 9. *cap. Fratres* 10., *& cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *quæst.* 4.

Confugitus non gaudet immunitate Ecclesiæ, 142
quando ligatus una cum Birruario ad Ecclesiam confugit; *Sac. Congr. Immun. in Florentina* 6. *Novemb.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 205. Item confugiens ad murum Ecclesiæ, sed semper detentus, nec 143
unquam dimissus a Birruariis, non gaudet immunitate; *ead. Sac. Cong. Immun. in Alatrina* 2. *Martii* 1660. *lib. decret. Rocci pag.* 236. Etiamsi ingrediatur Ecclesiam; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Alban.* 11. *Octob.* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 1856. Similiter Sacerdos in processione publica occidens alium 144
Sacerdotem, captus a Birruario Curiæ Laicæ de ordine Vicarii Foranei semper detentus ab ipso Birruario, etiam quando vi confugit ad Ecclesiam, non gaudet immunitate: *ead. Sac. Cong. Immun. in una S. Agathæ Gothorum* 18. *Martii* 1692. *lib. decr. Grimald. p.* 105. Gaudent tamen Immunitate confugien- 145
tes ad Ecclesiam etiamsi ligati catenis, & ferris confugiant; *Sac. Congr. Immun. in Beneventana* 6. *Maii* 1653. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 12. Sic etiam Reus qui effugerat e manibus Birruariorum ligatus ad Ec- 146
clesiam gaudet immunitate, adeoque est restituendus; *Sacr. Congr. Immun. in Ragusina* 5. *Maii* 1699. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 218. Ablatus a propriis consanguineis e manibus Satellitum, & inde con- 147
fugiens in Ecclesiam, gaudere debet immunitate, *ead. Sac. Congr. Immun. in Beneventana* 11. *Februar.* 1648. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 42.

Hic juvat adducere varia decreta Sacræ Congreg. 148
relata a Pignatello *tom.* 6. *consult.* 4. ubi sub *num.* 76. Sic refert: Qui cum armis prohibitis ad Ecclesiam confugiunt, gaudent immunitate; *in Salernitana* 30. *Septembr.* 1626.

Confugiens ad Ecclesiam, dum ducitur ad sup- 149
plicium gaudet Immunitate. *In Vallisoletana* 19. *Maii* 1627. apud eumdem *num.* 78.

Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea exeat cum salvo 150
conductu, & carceretur a Curia Laicali, est restituendus. *In Ariminen.* 3. *Maii* 1628. apud eumdem *num.* 79.

Condemnatus ad supplicium mortis effringens 151
carceres, non autem compedes, si confugiat ad Ecclesiam, gaudet Immunitate; *In Romana* 11. *Februar.* 1648. apud eumdem *num.* 91.

 Con-

152 Condemnatus ad Triremes confugiens a carcere ad Ecclesiam, gaudet immunitate; *In Anglonensi 22. Jun. 1660.* apud eumdem *num. 94.*

153 Confugitus metu inimicorum eum in Ecclesia obsidentium, ab Ecclesia exiens, gaudet immunitate ideoque restituendus est eidem Ecclesiæ; *Sac.Cong. Immunit. in Spoletana 4. Jun. 1641. lib.3. decret.Paul. pag. 146.*

154 Confugiens ad Ecclesiam cadens sub stillicidio, si inde extrahatur, est restituendus Ecclesiæ, *Sac. Cong. Imm. in Firmana 18. Martii 1698. lib. 2. decr. Vallem. pag. 142.*

155 Confugiens ad Ecclesiam pro debito civili gaudet immunitate; *Sacr. Congr. Episcop. in Cortonensi 21. Jul. 1617. in Beneventana 10. Maii 1619. & in Senogalien. 22. Novembris* ejusdem anni apud Pignatel. *loc. cit. num. 77. 101, & 102.*

156 Hic attendenda est Constitutio Clementis XII. incip. *In supremo justitiæ solio*, edita pro ditione temporali pontificia, & deinde per particularia Brevia extensa ad diversa alia Dominia, ac signanter ad totum Dominium invictissimi nostri Regis Sardiniæ a faustissimæ, & sanctæ memoriæ Pontifice Benedicto XIV. ut in ejus *Instructione dependenter a Concordatis Benedicti XIII. pro Immunitate, & exercitio Jurisdictionis Ecclesiæ §. IX.* in qua Constitutione dictus Clemens XII. confirmatis Constitutionibus Gregorii XIV. incip. *Cum alias*, & Benedicti XIII. incip. *Ex quo* ad id editis, declarat insuper, non gaudere Immunitate Ecclesiastica Reum homicidii, quamvis in rixa commissi, dummodo non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem, ibi: *Item declaramus, omnes, & singulos prædictos, tam Laicos quam Ecclesiasticos, qui in Urbe, ac Ditione præfatis ex causa, & occasione homicidii, etiam in rixa commissi cum armis, seu Instrumentis suapte natura aptis ad occidendum inquisiti, & processati, vel in contumacia banniti, & condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem Immunitatis præfatæ beneficio minime etiam gaudere.* Et quia Benedictus XIII. in dicta sua Constitutione excipiendo casum homicidii animo præmeditato, ac deliberato commissi, nullam fecit mentionem de Ecclesiasticis, nec expressit, an Reis homicidii præmeditati suffragari deberet beneficium minoris ætatis & an si solum occidens homicidio præmeditato, sed etiam omnis consulens, & adjuvans similem homicidam, excludatur ab Immunitate locali, Clemens XII. in cit. sua Constitutione extendit, & ampliat Constitutionem Benedicti XIII. etiam ad Ecclesiasticos reos homicidii præmeditati, ibi: *Ad ipsos Ecclesiasticos cujuscumque gradus, & Ordinis, existant in Urbe, ac in universa Ditione Nobis, & Sedi Apostolicæ mediate, vel immediate subjecta homicidium animo similiter præmeditato, ac deliberato patrantes, extendimus quoque, & ampliamus*; Et insuper declarat ut sequitur: *Declaramus homicidii reos natu minores viginti quinque, majores vero viginti annis, tam laicos, quam Clericos, atque omnes, & singulos sive Laicos, sive Clericos, qui mandatum, consilium, instigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam occisori præbuerint, ex quorum singulis pravis actibus homicidium evenerit, in dicta Benedicti Prædecessoris Constitutione comprehensos esse, ac deinceps censeri debere, eamque quatenus opus sit, ad ipsos pariter extendimus.* Et ne iracundiæ calor liberum possit reddere homicidam a pœna ordinaria, sic expresse declarat, ibi: *Occisor pœna pariter ordinaria puniatur, licet homicidium secutum sit in rixa, si homicida rixæ auctor fuerit; neque calor iracundiæ a pœna ordinaria delinquentem nusquam eximat, ubi inter tempus rixæ, ac patratum homicidium sex horarum spatium intercesserit, id sufficere volumus, ut reus ad actus extraneos diverterit, vel divertisse debuerit.* Ac alia saluberrima ad homicidia impedienda ibi disponit, & merito uti scitu dignissima ibi videnda, ac attendenda.

Præfatas Constitutiones, nempe Gregorii XIV. Benedicti XIII. atque Clementis XII. novissime confirmavit Benedictus XIV. Constitut. incip. *Officii nostri*, in qua insuper declaravit, beneficio immunitatis exclusos etiam Ecclesiasticos, & mulieres reas homicidii, sicut etiam occidentes baculo aut saxo. Alia quoque statuit ac magis declarat, quæ ut melius innotescant Constitutionem ipsam hic ad litteram subjicimus. 157

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

Officii nostri ratio non eam modo solicitudinem Nobis imponit, ut Sacrorum Canonum leges & Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum Constitutiones, in quarum interpretatione nihil dubium, aut perplexum occurrit, exactissime servari, & impleri curemus; sed id etiam a Nobis exposcit, ut exorientem circa aliquas ex illis dubiorum segetem, quæ earum debitæ executioni multis modis officere dignoscitur, opportunis editis declarationibus, aut definitionibus, amputare, ac removere studeamus.

Sane fel. record. Prædecessor Noster Gregorius Papa XIV. providam Juris Canonici sanctionem præ oculis habens, qua scilicet sub Tit. *de homicidio voluntario, vel casuali* cap. 1. innovatum fuit vetus præceptum Legis a Deo in Exodo latæ.. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo evelles eum ut moriatur..*; per suam Anno Incarnationis Dominicæ MDXCI. nono Kalendas Junii editam Constitutionem, quæ incipit *Cum alias..*, iis, qui proditorie proximum suum occidissent, ad Ecclesias, Locaque Sacra, & Religiosa confugientibus, Ecclesiasticam immunitatem minime suffragari decrevit. Tum vero piæ memor. Prædecessor quoque Noster, ac Dignitatis Nostræ amplificator Benedictus Papa XIII. Anno Incarnat. Dominicæ MDCCXXV. sexto Idus Junii, edita Constitutione, quæ incipit -- *Ex quo Divina* --; non eos tantum, qui proditorie, ut præfertur, homicidium patrassent, verum etiam interficientes Proximum suum animo præmeditato, ac deliberato, ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio exclusit, & repulit; Demum fan.mem. proximus Decessor Noster Clemens Papa XII. in sua Constitutione, quæ incipit -- *In supremo Justitiæ solio* -- Anno Incarn. Dom. MDCCXXXIV. Kalendis Januarii edita, eos etiam, qui homicidium in rixa commisissent, dummodo homicidium non fuisset casuale, vel ad propriam defensionem, Immunitatis prædictæ beneficio minime gaudere voluit; atque decrevit,

Insuper iidem proxime memorati Prædecessores Benedictus, & Clemens, ad ea, quæ in Jure Canonico, & in Gregoriana Constitutione recensebantur; nonnulla alia delicta addiderunt, quæ, si qui commisissent, eos a prædicto beneficio asyli, & confugii apud Ecclesias, ac loca Sacra, & Religiosa, exclusos fore statuerunt; variasque a Doctoribus ac dicti Juris, & Constitutionum Apostolicarum interpretibus, ac de immunitate locali agentibus, excitatas quæstiones, & controversias, declarando, ac definiendo sustulerunt; ut ex eorumdem Constitutionum tenore colligere licet, atque etiam ex una e Nostris Institutionibus, quam olim dum Archiepiscopalem Bononiensem Eccl. præsentes moderabamur, pro illius Populi curæ Nostræ concrediti instructione, edidimus, quæque impressa extat *tom.* 2. Editionis Italicæ *num.* 21. in Latina vero Editione *num.* 41.

Ad hoc autem ut in Curia aliqua Ecclesiastica, in casu alicujus ex delictis exceptis hujusmodi, ad extractionem delinquentis e loco immuni procedere, eumque ad suos carceres transferre posset, quum præfatus Benedictus prædecessor satis esse voluisset, ut super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate, ea suppeterent indicia, quæ ad capturam decernendam sufficientia reputari solent; ut vero extractum hujusmodi Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare valeret, ea decrevisset indicia ex processu informativo adversus extractum ipsum confecto resultare debere, quæ, juxta regulas Juris, vocantur ultra torturam; alter deinde Prædecessor Clem. XII. ampliando declaravit, ut quoties Ecclesiastico Judici, ex indiciis, non quidem ultra torturam, sed ad torturam tantum sufficientibus, de delicto excepto per extractum commisso constaret; posset idem extractum hujusmodi Curiæ Sæculari tradere, & consignare. Cæterum iidem Prædecessores nec auctoritatem Ecclesiasticam ullo pacto per præmissa imminui, nec inde ullam Justitiæ lædendæ occasionem captari posse voluerunt. Siquidem extractiones delinquentium hujusmodi e loco immuni nunquam sine auctoritate Episcopi, & interventu Personæ Ecclesiasticæ ab ipso Episcopo deputandæ fieri posse statuerunt; nec unquam extractos ipsos, prædictis etiam occurrentibus indiciis, Curiæ sæcularis Officialibus tradi, & consignari, nisi ea lege sub gravissimarum censurarum pœnis servanda, ut Ecclesiæ, seu Loco immuni restituerentur, quatenus in progressu caussæ iidem extracti indicia hujusmodi purgarent, atque diluerent.

Cum autem ea, quæ per Clementem Prædecessorem prædictum, Juris communis, & Gregorianæ, ac Benedictinæ Constitutionum sanctionibus addita fuerunt, ultra fines temporalis Dominii Apostolicæ Sedis minime extenderentur; visum est Nobis, eadem ad alias quoque Regiones, quarum Supremi Principes id postulassent, opportune ampliari posse. Itaque in Concordatis, tum quæ Anno MDCCXLI. cum Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo utriusque Siciliæ Rege Illustri, tum quæ anno sequenti MDCCXLII. cum alio pariter Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo Emanuele Illustri quoque Sardiniæ Rege sancita fuerunt, præmissas, aliasque in Clementis Litteris præfatis contentas dispositiones in eorumdem Regum Dominiis locum habere concessimus; mox etiam ad alia Principum id spectantium dominia, peculiaribus respective editis Litteris, quarum exemplum videre est in *tom.* 1. *Bullarii nostri Constitut.* 88. quæ incipit -- *Alias felicis* -- extendimus, & ampliavimus.

Verum quum tot ista per Prædecessores Nostros dictos, ac per Nos ipsos adhibita studia, non omnes quæstiones, quæ in Tribunalibus excitari solent, tam super qualitatibus homicidiorum, quæ pro exceptis haberi debeant, quam super modo exequendi præfatas Constitutiones in variis homicidiorum hujusmodi, aliorumque exceptorum delictorum casibus, de medio tollere, seu penitus antevertere valuerint; id adhuc oneris Nobis relictum esse judicavimus, ut constitutas in hoc rerum genere agendi regulas, ad quas sæpissime tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium Judicum acta expendere, & exigere necesse est, nequaquam ultra difficultatibus, & dubiis involutas remanere pateremur. Itaque, omnibus mature pensatis, auditisque nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aliorumque gravium Virorum, Jurisque Canonici peritorum, & in criminalibus judiciis versatorum consiliis, motu proprio ac de Apostolicæ, qua fungimur, auctoritatis plenitudine, Nostram, & Prædecessorum Nostrorum mentem, in hunc, qui sequitur, modum declarare, & quædam etiam ex integro, ut infra, statuere decrevimus.

Ac primum quidem, cum in memorata Gregorii Prædecessoris Constitutione, quæ incipit -- *Cum alias* --, dum ea delicta enumerantur, quæ ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusa censeri debent, de Laicis delinquentibus duntaxat mentio habeatur; deque his etiam tantummodo loquutus fuerit alter Prædecessor Benedictus in supracitata Constitutione: quæ incipit -- *Ex quo Divina* --; placuit laudato Prædecessori Clem. XII. hujusmodi Constitutiones per suam, quæ incipit -- *In supremo Justitiæ solio* --, ad Ecclesiasticos etiam cujuscumque gradus, & ordinis homicidium animo præmeditato, & deliberato patrantes, extendere, & ampliare, itaut nec ipsi, in hujusmodi casu, Ecclesiastica immunitate juvari possint; dummodo tamen commissi per eos homicidii causa ab eorum Judice Ecclesiastico competente cognoscatur, ipsique ab eo, si rei reperti fuerint, citra pœnam sanguinis, ad præscriptum Sacrorum Canonum condigna puniantur animadversione. Cum autem dubitatum fuerit, an sub hac Clementis Prædecessoris ampliatione, & extensione Regularium quoque Ordinum Professores, & Alumni comprehendantur; Nos ad omnem super hoc dubitationem tollendam, decernimus, & declaramus, omnes, & singulos cujuscumque Ordinis, Congregationis, Militiæ, & Instituti Regulares, tam in ipsis expresse Professos, quam illis quomodolibet adscriptos, cujuscumque gradus, & conditionis extiterint, etiamsi ex ipsorum Ordinum Privilegio, seu alias, quælibet expressa, & individua mentio de ipsis, eorumque Ordinibus, ad hoc ut sub præsentis, aut præmissarum Constitutionum cen-

censuras comprehendantur, habenda foret; si qui unquam, quod Deus avertat, homicidium animo præmeditato, ac deliberato patraverint, a beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ, juxta formam earumdem Constitutionum Benedicti, & Clementis, exclusos fore, & censeri.

Et quoniam prædictus Clemens Prædecessor speciali decreto edito die 5. Octobris 1736. expresse declaravit, Mulieres etiam, quæ aliquod delictum ejusmodi commisissent, quod inter excepta, & ab Immunitatis localis beneficio exclusa, juxta præmissa, haberi debeat, pari jure hac in re cum Viris censeri, & sub dispositione ipsius Litterarum incipien. -- *In supremo Justitiæ solio* --, æque in omnibus comprehendi debere: Nos hujus nostræ Constitutionis tenore declarationem prædictam approbamus, & confirmamus, eique inviolabilis legis, juxta quam in occurrentibus casibus judicari omnino debeat, plenarium robur adjicimus: Decernentes similiter, ac declarantes, sub ejusdem Clementis; nostræque hujus Constitutionis dispositione, etiam Milites in omnibus, & per omnia comprehensos esse; nec ullum militare privilegium, hac in parte, ipsis suffragari posse, aut debere.

Præterea quum in præfata Clementis Decessoris Constitutione ab immunitatis prædictæ beneficio excludantur omnes, & singuli tam Laici, quam Ecclesiastici inquisiti, & processati, vel in contumaciam banniti, & condemnati, *ex causa, & occasione homicidii, etiam in rixa commissi cum armis, seu instrumentis suapte natura aptis ad occidendum, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem*; Sæpe disputari contigit, an is, qui non casu, vel ex propriæ defensionis necessitate, homicidium in rixa commiserit baculo, aut saxo; quæ scilicet, vel arma non sunt, vel si ita appellari possent, non tamen arma suapte natura ad occidendum apta reputari solent; ab Immunitatis localis beneficio exclusos haberi debeat. Nos igitur, super hujusmodi dubio definiendo decernimus, quemcumque Homicidam, sive Virum, sive Mulierem, sive Laicum, sive Ecclesiasticum sæcularem, aut cujusvis Ordinis Regularem, qui etiam baculo, aut saxo proximum suum occiderit, Ecclesiastici confugii beneficio minime gaudere, ubi ex delicti circumstantiis dignoscatur, illius actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione sed ex odio, & nocendi animo, ac voluntate prodiisse. Quæ quidem definitio nostra conformis est divinæ Legi, quæ habetur in Libro Numerorum cap. 35. ubi designatis Civitatibus refugii pro iis, qui sanguinem proximi nolentes effudissent, ita subjungitur -- *Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii, & ipse morietur. Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit, similiter punietur. Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi, Homicidam interficiet; statim ut apprehenderit eum, interficiet. Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias: aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit; cognatus occisi, statim ut invenerit eum, jugulabit. Quod si fortuito, & absque odio, & inimicitiis, quicquam horum fecerit, & hoc audiente popolo fuerit comprobatum, atque inter percussorem, & propinquum sanguinis quæstio ventilata; liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per sententiam in Urbem ad quam confugerat, manebitque ibi donec Sacerdos Magnus, qui Oleo sancto unctus est, moriatur.*

Accidit autem in homicidiis, id quod in aliis delictis exceptis locum non habet, ut qui percussus, aut ictus fuerit, non statim moriatur; sed plerumque per aliquot horas, aut dies spiritum trahat. Interim percussor ad Ecclesiam, aliumve locum immunem confugiens, Asyli jure gaudet, quo privari non potest, ut homicida, quamdiu percussus ab eo in vivis agit; dumque ex ipso loco immuni de saucii vita solicite explorare non desint, si eum diutius victurum intelligit, a capto Asylo nequaquam discedit; ubi vero illum ex accepto vulnere vitam amittere agnoscit, arrepta fuga, Magistratuum diligentiam prævertens, tempestive sibi consulit, meritasque pœnas evasit. Quod cum ab iis, qui justitiæ administrandæ præpositi sunt, Nobis expositum fuerit persæpe evenire, & quidem non sine magna publicæ tranquillitatis pernicie, ob impunitatis spem, quam facinorosi homines ex hujusmodi evasionis fiducia concipiunt; iidemque postularint hujusmodi malum opportunis providentiæ Nostræ remediis submoveri;

Ideo Nos, de prædictorum Fratrum nostrorum, aliorumque prudentium consilio, per præsentes decernimus, ac mandamus, ut percussore ad Ecclesiam, aliumve sacrum, aut religiosum locum confugiente, si Chirurgi ad inspiciendum vulnus acciti, *grave vitæ periculum* adesse retulerint, percussor ipse e loco immuni servatis servandis extractus, carceribus mancipetur; hac tamen lege, ut Ecclesiæ omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a Legibus constitutum, superstes vivat, & quidem sub iisdem pœnis, quibus in memoratis Benedicti, & Clementis Litteris ii subjiciuntur, qui delinquentem ex indiciis ad torturam sufficientibus, sibi traditum restituere recusent, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

Quod vero in citata Gregorii Prædecessoris Constitutione, circa facultatem demandandi extractionem delinquentium e loco immuni in casibus exceptis, statutum fuit; ut scilicet ea ad solos Episcopos, aliosque Episcopis superiores Prælatos pertineat, non vero ad alios Episcopis inferiores etiamsi alii Ordinarii sint, aut Nullius Diœcesis; ita ut occurrente casu in loco exempto, & Nullius Diœcesis; tunc negotium hujusmodi ad viciniorem Episcopum devolvatur, id quod ab alio quoque Prædecessore Benedicto in superius allegata ipsius Constitutione confirmatum fuit; id ipsum Nos quidem præsentium Litterarum tenore approbamus, & confirmamus. Sed quoniam nonnullæ ad Nos quærelæ super hoc delatæ fuerunt, quod quædam Curiæ Ecclesiasticæ pro parte Officialium Curiæ Sæcularis requisitæ, extractionem delinquentium in casibus exceptis hujusmodi, diutius quam par est, protrahere consueverunt; Nos ipsis Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Superioribus Ecclesiarum Præsulibus, enixe, studioseque suademus, & respective mandamus, ut omnem querelarum occasionem in hoc rerum genere studeant amovere, & quoties de delinquentibus in casibus exceptis hujusmodi agatur, ad opportuna indicia adversus eos colligenda animum intendere non re-

recusent; sicque ea, quæ juxta præmissa requiruntur, revera suppetere agnoscant; eorumdem delinquentium extractionem e loco immuni quam primum decernant; ut vel in Episcopalibus Carceribus nomine Ecclesiæ detineantur, vel etiam ad Curiæ Laicalis Carceres, ejusdem Ecclesiæ nomine retinendi, cum debitis cautelis transferantur. Nec enim Ecclesiastici zeli officium in eo statuendum est, ut justitiæ cursus per Apostolicas Constitutiones præscriptus adversus facinorosos homines impediatur; verum in Ecclesiæ immunitate, aliisque omnibus Ecclesiasticorum locorum, & personarum juribus asserendis, & sustinendis, quum ea, contra sacrarum Legum præscriptum, infringi, ac violari contingat, Quum tamen hujusmodi moras tunc maxime intervenire putemus, quum præfata delicta excepta non in Civitatibus, sed per Diœceses, in locis a Curia Ecclesiasticæ residentia remotis, perpetrantur; idcirco Nos per easdem præsentes prædictis Episcopis, aliisque Superioribus Prælatis facultatem concedimus & impertimur, ut quoties in hujusmodi casibus pro parte Curiæ Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis personis Ecclesiasticis ad id per ipsos Antistites deputandi, committere possint, ut indicia ad extractionem necessaria juridice colligant; ut his nimirum inspectis iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium hujusmodi extractionem quantocius decernendam procedere valeant.

Et quidem hæc omnia, quæ per præsentes hucusque declaravimus, definivimus, atque statuimus, tam in hac Urbe Nostra, & in Bononiensis, Ferrariensis, Beneventana, aliisque omnibus Civitatibus, Terris, & Locis, Nobis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectis, etiam specialem, & individuam mentionem requirentibus, eorumque Curiis Ecclesiasticis, & sæcularibus, etiam Baronalibus, quam etiam in aliis Regnis, Provinciis, atque Ditionibus, ad quas dictæ Prædecessorum Nostrorum Constitutiones, sive peculiaribus concessionibus, ut supra, sive per viam *Concordati* extensæ, & ampliatæ fuerunt, quatenus nimirum congruere dignoscantur cum eisdem concordatis, quibus nulla in re derogare intendimus, locum perpetuo habere, suosque debitos effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis Ditionum, Regnorum, Locorumque hujusmodi tam Ecclesiasticarum, quam sæcularium Curiarum Judicibus, Magistratibus, Officialibus, & Ministris, aliisque omnibus, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, per omnia observari volumus atque decernimus.

Illud etiam, quod in præallegatis Nostrorum Prædecessorum Constitutionibus, sub gravissimarum pœnarum interminatione, districte vetitum fuit, ne scilicet Curiæ sæculares, earumque Magistratus, Judices, & Officiales quicumque, ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque sacris, aliquem delinquentem, etiam in casibus exceptis, sine Ecclesiasticæ auctoritatis interventu capere, extrahere, aut incarcerare, neve ad declarandum, crimina a prædictis admissa esse de exceptis in eorumdem Prædecessorum Constitutionibus (quum id ad solos, ut præfertur, Episcopos pertinere dignoscatur) quoquo modo procedere audeant, seu præsumant; Nos quoque iisdem motu, auctoritate, ac tenore confirmamus, & innovamus; atque ab omnibus, ad quos pertinet, seu pertinebit in posterum, inviolabiliter, etiam perpetuo observari præcipimus, contrafacientes quoque, & transgressores, easdem omnes pœnas, quæ in præallegatis Constitutionibus indictæ sunt omnino incurrere statuimus, atque sancimus; Decernentes, in numero transgressorum hujusmodi eos etiam esse, & censeri, qui in spretum Ecclesiasticæ auctoritatis, & Canonicarum sanctionum, præscripto ad Superiores Ecclesiasticos recursu posthabito, Ecclesias, & loca immunia obsidere præsumunt, ac impediendo ne ad illos, qui Sacro Confugio se tuentur alimenta deferantur, sive aliter, eosdem in Curiæ sæcularis potestatem se dedere cogunt. Nos enim eos, qui talia ausi fuerint, sive confugientes hujusmodi de exceptis delictis, sive de aliis non exceptis inquisiti sint, omnes, & singulas pœnas, atque censuras adversus Ecclesiasticæ immunitatis violatores, in jure, ac in prædictis Constitutionibus Apostolicis latas, atque statutas, incurrere decernimus, ac declaramus. Sane hujusmodi artes, atque violentias aliis etiam retro temporibus intentari consuevisse non ignoramus; sed simul etiam ab Ecclesia damnatas semper, atque proscriptas fuisse comperimus; idque satis demonstrant ea, quæ in pluribus Provincialibus Conciliis, labentibus decimotertio, ac decimoquarto Ecclesiæ sæculis, statuta leguntur; ibi enim, expositis Ecclesiarum circumsessionibus, interceptione alimentorum, aliisque artibus, quibus ii, qui ad Ecclesias confugerant, ad deditionem adigebantur, quicumque similia attentare præsumpserint anathematis mucrone feriuntur. Et nos igitur, qui Ecclesiæ spiritum circa præmissa toties aperte declaratum, atque a Prædecessoribus Nostris constanter servatum, exuere neque possumus, neque volumus, eidem per omnia inhærentes, decernimus, & declaramus, omnes, & singulos, qui sub Ecclesiasticæ immunitatis tutela degentibus; hujusmodi ratione vim inferre ausi fuerint, præter alias pœnas, atque censuras adversus ejusdem Immunitatis violatores, ut præfertur latas, atque sancitas, sine alia declaratione incurrendas, omni beneficio, ac privilegio Ecclesiastici confugii, & Asyli tam apud Ecclesias, & loca immunia ab ipsis sic violata, quam apud alias quascumque Ecclesias, & Loca Sacra, & Religiosa indignos, atque privatos fore, & habendos esse, non secus ac alii omnes, *qui confugientibus vim inferunt, aut ipsos ab Ecclesia, aliove loco immuni, violenter extrahunt, & abducunt*, quas scilicet laudatus Prædecessor Benedictus XIII. in sua allegata Constitutione, *non illius tantum Ecclesiæ, quam violarint, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere* declaravit; & quorum Nos numero supradictos etiam jure, & merito accensendos esse decernimus.

Denique quum, sicut accepimus, inter temporalis Dominii Nostri, ac nonnullarum finitimarum Ditionum Curias, reciproca quædam consuetudo inoleverit, ut qui certi generis delicta in alterutra ex Ditionibus hujusmodi commiserint, & intra fines alterius se receperint, instante Curia illius Ditionis, in qua delictum commissum fuit, capiantur, eidemque

que

que Curiæ tradantur, cumque, ficut etiam nobis expofitum fuit, hujufmodi traditionibus aliquando moram afferri contingat, propterea quod delinquentes hujufmodi, in Terris, ad quas confugerunt, fub Ecclefiæ alicujus, vel alterius loci immunis tutela fe receperint: Idcirco Nos, Ecclefiafticæ Immunitatis rationes cum recta Juftitiæ adminiftratione,& Reipublicæ tranquillitate, opportune copulare volentes, decernimus, & mandamus, ut fi hujufmodi confugientes delictum aliquod ex iis, quæ in Apoftolicis Conftitutionibus excepta funt, in temporali Romanæ Ecclefiæ Dominio patraverint, Indicia ad capturam requifita, ab Epifcopo Diœcefano, feu refpective viciniori illius loci, in quo delictum commiffum fuit, excipiantur, feu cumulentur; eaque ad Epifcopum alterius loci, in quo delinquens Afylum cœpit, fine mora tranfmittantur; ut hic nimirum, quatenus traditioni præfatæ locus effe debeat, extractionem delinquentis e loco immuni, auctoritate fua, & cum interventu Perfonæ Ecclefiafticæ, fieri mandet. Eadem ratione, fi in præfatis aliorum Principum Ditionibus, in quibus traditionis prædictæ confuetudo viget, ejufmodi delictum commiffum fuerit, quod, five in vim Grægorianæ, aut Benedictinæ Conftitutionis, five ratione *Concordati* cum Apoftolica Sede initi, five extenfionis alterius Conftitutionis Clementis XII. ab eadem Apoftolica Sede fpecialiter impetratæ, pro excepto haberi debeat, volumus, & ftatuimus, ut Epifcopus ille, ad quem, ratione loci delicti commiffi, id pertinere dignofcitur, memorata indicia ad capturam requifita cumulari faciat, eaque tranfmittat ad Epifcopum Ditionis Ecclefiafticæ, intra cujus jurifdictionis fines illius delicti reus Afylum delegit; ut hujus fcilicet Antiftitis auctoritate, aliifque fervatis fervandis, a confugii loco extrahi, ac, fi ita res feret, externæ poftulanti Curiæ valeat confignari. Volumus tamen, in quolibet ex præmiffis cafibus, in quibus de delictis, ut fupra, exceptis tantummodo agitur, prædictarum Benedicti, & Clementis Conftitutionum, feu Concordatorum refpective leges, atque tenores inviolabiliter obfervari; tum fcilicet in eo, ut delinquens Ecclefiæ nomine in carceribus retineatur; tum etiam in eo, ut per Epifcopos dumtaxat, privative quoad omnes alios etiam Ecclefiafticos Judices, ex Indiciis, ut præfertur ad torturam fufficientibus, declaretur, an delictum, de quo eft quæftio, inter excepta connumerari debeat, necne: tum denique in eo quod pertinet ad obligationem reftituendi reum ad formam dictarum Conftitutionum, quatenus is in progreffu caufæ, indicia hujufmodi fibi adverfaria purgaverit; atque diluerit.

Ipfas demum præfentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, perpetuæ firmitatis vim, & robur habere, fuofque integros, atque plenarios effectus in locis, atque Ditionibus prædictis, ac refpective ubilibet locorum, & gentium, fortiri, & obtinere, atque ab omnibus, & fingulis, ad quos fpectat, & quoquomodo pro tempore fpectabit in futurum, etiam fub ftatutis pœnis, atque cenfuris per contravenientes ipfo facto incurrendis, omnino fervari; ficque, & non aliter in præmiffis, per quofcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Ecclefiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Cardinalium hujufmodi Congregationes, & Apoftolicæ Sedis Nuncios, nec non fæculares Curias, & Magiftratus, etiam fupremos, aliofve quoslibet, quacumque præeminentia, & poteftate fungentes, & functuros, etiam fpeciali nota, & mentione dignos, fublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, decernimus, ac irritum, & inane, fi fecus fuper his a quoquam quavis auctoritate fcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obftantibus præmiffis, aliifque quibuslibet Apoftolicis Conftitutionibus, Regulis, & Ordinationibus, necnon quarumcumque Ecclefiafticarum, aut Sæcularium Curiarum legibus, edictis, ftylis, ufibus, & confuetudinibus, etiam immemorabilibus: Privilegiis quoque, Indultis, & facultatibus, quibufvis Perfonis etiam fpeciali mentione dignis, & quavis quantumcumque fublimi dignitate, & auctoritate fulgentibus, & ex quibufvis etiam gravibus, & urgentiffimis caufis, feu quibufcumque Regularium Ordinibus, etiam Mendicantium, & Militaribus, etiam S. Joannis Hierofolymitani, feu Monacorum, aut Clericorum Regularium Congregationibus, Societatibus, & Inftitutis, etiam Societatis Jefu, aliifque quibufvis etiam fub quibufcumque verborum tenoribus,& formis,& cum quibufcumque claufulis, & decretis, etiam motu, & poteftatis plenitudine fimilibus, feu confiftorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmifforum conceffis, ac pluries confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & fingulis, illorum tenores, formas, & caufas præfentibus pro plene,& fufficienter expreffis, atque etiam infertis, ac refpective fervatis habentes, ad præmifforum effectum, hac vice dumtaxat prædictis motu, fcientia, & poteftatis plenitudine derogamus, & derogatum effe volumus, cæterifque contrariis quibufcumque: feu fi aliquibus communiter, aut divifim ab hac eadem fit Sede indultum, quod nullo in cafu, feu extra certos cafus, certifque de caufis excommunicari, fufpendi, aut interdici non poffint, nifi per Litteras ejufdem Sedis, facientes plenam, & expreffam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujufmodi mentionem.

Ut autem præfentes Litteræ, & in eis contenta hujufmodi, ad omnium notitiam perducantur &c.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc noftram &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ MDCCL. Idibus Martii, Pontificatus Noftri Anno Decimo.

D. Card. Paffioneus.

Hæretici, aut de hærefi fufpecti, & Judæi poft Baptifmum in apoftafiam lapfi, poffunt ab inquifitoribus extrahi ab Ecclefia; fed vel ante, vel poft capturam commoneri debet Epifcopus. 158

Qui e loco relegationis, five e carceribus, five triremibus in afylum fe proripit, nifi reus fit criminum quæ immunitate privantur, jure Afyli potitur. 159

Sic ftatuit Benedictus XIV. noviffima Encyclica ad Inquifitores contra Hæreticam pravitatem, quam hic fubjicimus.

BENE-

BENEDICTUS XIV. &c.

Elapso proximo anno MDCCL. edita a Nobis fuit Apostolica Constitutio, data Idibus Martii, cujus initium est *Officii Nostri*, quæque agit de locali Ecclesiarum Immunitate. In ea Nos Decessorum Nostrorum Romanorum Pontificum Gregorii XIV. Benedicti XIII. & Clementis XII. Constitutionibus inhærentes sublatis de medio quibusdam cavillationibus, & subterfugiis, quibus earum executio impediebatur, decrevimus, atque statuimus, ut iis, qui criminis excepti reus foret, si aliquando in immunem locum confugeret, extrahi ab eo deberet, quotiescumque indicia ad torturam sufficientia haberentur, quæ delictum comprobarent; utque præterea extractio nonnisi auctoritate Episcopi, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eodem Episcopo deputandæ fieri deberet; ac demum ut dum curiæ sæculari traditio fieret, indicendæ censuræ essent ab eadem incurrendæ, nisi extractus Ecclesiæ restitueretur, quoties ab eodem in progressu causæ purgata fuissent indicia, ex quibus ipse patrati delicti reus arguebatur. Quia vero memorati Decessores Nostri decreverunt extractionem a loco immuni nonnisi a solis Episcopis, aut a Prælatis, qui eisdem Superiores essent, fieri debere; exclusis inferioribus, licet Ordinariis, ac *nullius Diœcesis*, & separatum Territorium habentibus, quo in casu extractio ad viciniorem Episcopum devolveretur; idem a Nobis pariter in citata Constitutione nostra decretum fuit.

§. 1. Hæreseos crimen, ut probe compertum habetis, exceptum est, quique illius est reus, Asylo Ecclesiæ minime gaudet, iis etiam inhærendo, quæ in Constitutione Greg.XIV. qua immunitatis localis regula, ac norma præscribitur, decreta fuerunt. Cum autem in Congregatione Sanctæ Inquisitionis Feria V. die 28. Januar. vertentis anni 1751. coram Nobis de more habita, excitatum dubium fuisset quæ ratio servanda, & qui modus adhibendus esset, quoties Reus Hæreseos extrahendus esset ab Ecclesia, ad quam confugisset, ne in carcerem duceretur, sive cum ex vinculis, quibus tenebatur, aut ex triremibus aliove loco, ad quem relegationis, aut operis faciendi causa damnatus fuerat, fuga evasisset; Nobis, qui præcedenti anno memoratam Constitutionem condidimus, reservavimus, ut super hujusmodi re pronunciaremus, quod nunc per ea, quæ subjicimus, præstare intendimus.

§. 2. Aut agitur de Hæreseos crimine, quæ præcipua Tribunalis Sancti Officii inspectio est: aut de aliis exceptis criminibus, quæ immunitate non gaudent: aut de aliis criminibus, quæ minime excepta sunt; & quæ immunitate gaudent, sed ideo ad id Tribunal pertinent, quod ab aliquo ex illis commissa sint, qui, utpote ipsius Tribunalis jurisdictioni subjecti, judicium illius subire debent.

§. 3. Si de crimine Hæreseos agitur, cum a Decessore Nostro Joan. XXI. qui XXII. dictus est, in sua Constitutione, cujus initium: *Ex parte vestra* in Bullario Romano Tom.1. decretum fuerit, quod Hæretici, aut de hæresi suspecti, nec non Judæi, qui cum ad Catholicam Fidem conversi fuerint, deinde in Apostasiam incidunt, si ad Ecclesiam confugiunt, statim per Inquisitorem ab eadem extrahi debeant; minime quidem nostra mens est, ut prædictæ Constitutioni derogemus, immo eadem observari volumus, eam tamen methodum adhibendo, ac servando quam modo subjungimus, videlicet, quod Inquisitor, quoties hujusmodi Reus ab Ecclesia extrahendus erit, omnem adhibeat curam, ut id majori, qua decet erga Domum Dei reverentia contingat. Et quoniam fieri omnino nequit, ut ante extractionem, indicia, quæ contra Reum habentur, Episcopo communicentur, cum secreti lex id minime patiatur, & quoniam, ubi etiam id fieri posset, inutile id prorsus esset; cum notum sit, Sacrum Inquisitionis Tribunal ad capturam minime procedere, nisi semiplena delicti probatio præcesserit; non tamen illud omittat, ut vel ante, vel post capturam, Episcopum de ea certiorem faciat, tam propter reverentiam, quæ illius dignitati debetur, tam, ut quantum fas est, id, quod in Constitutionibus Gregorii, Benedicti, Clementis, ac Nostra decretum est, adimpleatur, quod etiam ea de causa ita a Nobis decernitur, propterea quod viderimus, olim in Congreg. S. Officii, quæ cor. Prædecessore Nostro Urbano VIII. Feria V. 10. Junii 1638. habita fuit, proposito casu, ac discusso dubio: *An reus de hæresi inquisitus, confugiens ad Ecclesiam, debeat extrahi ab Episcopo, vel ab Inquisitore?* Pontifex, *auditis votis respondit, reum posse extrahi ab Inquisitore, certiorato ante, vel post, Ordinario*.

§. 4. Ubi autem de aliis criminibus exceptis agatur, quæ tamen Hæreseos minime sint, ac multo magis si de iis agatur, quæ inter excepta non recensentur etiamsi ad Sacri Tribunalis cognitionem, vel quia ab aliquo ejusdem jurisdictioni subjecto commissa sint, vel alio quocumque nomine, pertineant; declaramus, eos, qui casuum minime exceptorum rei sunt, immunitate gaudere debere; quoties autem casuum exceptorum rei, qui tamen hæreseos Rei non sint, ab Ecclesia extrahi debeant, ea omnia exacte observanda esse, tum quæ in Constitutione nostra, tum quæ in aliis præcedentibus Constitutionibus decreta sunt, indicia nimirum, quæ ad torturam sufficientia sint, Episcopo communicari debere, cum hic secreti lex minime impedimento sit; Præterea extractionem nonnisi auctoritate Episcopi, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eodem deputandæ, faciendam esse, aliaque omnia servanda, quæ in dictis Constitutionibus leguntur.

§. 5. Quæ hactenus dicta fuerunt, eorum etiam respectu servanda sunt, qui ex carceribus, sive ex trireme, sive ex loco eorum relegationis effugiunt, & in Ecclesiæ alicujus, vel loci immunis asylum sese recipiunt; si enim hi Rei, vel damnati propter hæreseos crimen sunt, eorum extractio ab Inquisitore facienda erit, ita tamen, ut de ea, vel ante, vel post Episcopus certior fiat; si vero Rei, aut damnati sint propter aliquod delictum exceptum, non autem propter crimen hæreseos, sive pro alio delicto, quod minime exceptum sit; quoad primos, exactio fiat Episcopi auctoritate, & Ecclesiastica persona interveniente ab eodem Episcopo deputanda; quoad secundos autem, si in Asylo, ad quod confugerunt, remanere sinantur, etiamsi ex triremibus cum catenis effugerint, dummodo a prædictarum triremium, aliorumve

rumve justitiæ ministrorum manibus liberi essent, nisi forte Episcopus indultum a Sede Apostolica habeat, ut a triremibus fugitivos extrahere ab Ecclesiis possit, cum in hoc casu, ob fugitivum recuperandum, ad eumdem recurrere liceat; vel etiam ad Apostolicam Sedem, si hujusmodi indulto Episcopus careat; cum ipsa Sancta Sedes in particularibus casibus, quoties id delictum exigat, nequaquam renuat Episcopis auctoritatem impartiri, eos ab Ecclesiis extrahendi, qui e carceribus, ac triremibus effugerint, licet criminis excepti minime rei sint. Hæc Inquisitoribus, quæ significaremus, habuimus, atque interim illorum singulis Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die XX. Februarii MDCCLI. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

Additamentum novissimum.

160 (*) Demum idem Pontifex IV. Id. Nov. 1752. in Constitutione *Detestabilem*, Benedicti XIII. de homicidio deliberato constitutionem eis, qui in duello occidunt, clarioribus verbis applicat, his scilicet. „ Statuimus atque decernimus, ut si quis in duello, „ sive publice, sive privatim indicto, hominem occiderit, sive hic mortuus fuerit in loco conflictus, „ sive extra illum ex vulnere in duello accepto, hujusmodi homicida, tanquam interficiens proximum suum animo præmeditato, ac deliberato, „ ad formam Constitutionis fel. record. Prædecessoris Nostri Benedicti XIII., quæ incipit: *Ex quo divina*, data IV. Idus Junii anno Domini 1725. „ ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusus, & repulsus omnino censeatur; ita ut a cujuscumque sacri, aut Religiosi loci asylo, ad quod „ confugerit, servatis tamen de Jure servandis, extrahi, & Judicis competentis Curiæ pro merito „ puniendus tradi possit, & debeat: super quo Nos „ Episcopis, aliisque superioribus Antistitibus, ad „ quos respective pertinet, & pertinebit in posterum, „ necessarias, & opportunas facultates, præsentium „ quoque tenore, impertimur. Quin etiam, vivente adhuc altero in gravi certamine vulnerato, si „ percussor in locum immunem se receperit, ex quo, „ eveniente illius morte fugam arripere, & Legum „ severitatem evadere posse prospiciatur; volumus, „ & respective permittimus, ut, quatenus periti ad „ inspiciendum vulnus acciti, grave vitæ periculum „ adesse retulerint, percussor ipse, prævio semper „ decreto Episcopi, & cum assistentia personæ Ecclesiasticæ ab eodem Episcopo deputatæ, ab ejusmodi „ loco immuni extractus, sine mora carceribus mancipetur; ea tamen Lege Judicibus indicta, ut illum Ecclesiæ restituere debeant, si vulneratus superstes vivat ultra tempus a Legibus, quæ de homicidio sunt, constitutum; alioquin in easdem „ pœnas incidant, quæ in iisdem Benedicti XIII. „ litteris constitutæ sunt adversus illos, qui delinquentem in aliquo ex casibus ibidem expressis, ex „ indiciis ad id sufficientibus sibi traditum, restituere recusent postquam in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit. „

Anno deinde 1758. pridie Kal. Octobris Clemens XIII. litteras dedit, quarum initium: *Inter graviores*, ad preces Sereniss. Electoris Palatini Caroli Theodori, constituitque, ut in oppido Manhemii carcer aliquis a Laicali potestate exemptus Jurisdictioni Diœcesani, nimirum Episcopi Wormatiensis subjiceretur, ejusque carceris custodes, & ministri in his, quæ ad custodiam reorum ex locis immunibus extractorum pertinent, dicto Episcopo, ejusque officio, & Vicariatui omnino parere teneantur. Cum igitur contigerit, delinquentem Laicum ad Ecclesiam, aliumque locum immunem in Palatinato confugere siquidem is publica voce, & fama reus arguatur ejusmodi ciminis, cui juxta Canonicas Sanctiones Ecclesiasticæ Immunitatis præsidium denegatur, non alio ad id requisito argumento, satis esse, & fore declarat Pontifex, ut ad illius extractionem procedatur per ministros Curiæ Laicalis, prævia tamen semper licentia, seu facultate in scriptis obtinenda, & concedenda, a Superiore Ecclesiastico, seu ab alia Persona ad id deleganda, & cum interventu, & præsentia Ecclesiasticæ Personæ per eumdem Superiorem Ecclesiasticum deputanda ad hoc, ut extractio hujusmodi cum districta modestia, & sine populi scandalo perficiatur. Hæc porro licentia in scripto obtinenda, & Personæ designatio fiat ab ipso Episcopo, vel ejus Vicario Generali in locis, ubi isti resident: alibi vero a Vicariis foraneis, hisque deficientibus a Parochis locorum, quos scilicet Vicarios Foraneos, atque Parocos Episcopus semel in conferendo singulis eorum officio, irrevocabiliter delegabit: hi tamen de licentia ad extractionem Rei a se data, quamprimum certiorem reddent Episcopum, vel ejus Vicarium Generalem. Reus autem hac ratione extractus ad Ecclesiasticum carcerem supra designatum illico deducendus, ibique custodiendus erit nomine Ecclesiæ, & sub omnimoda dispositione Episcopi, quoadusque idem Episcopus, vel alius ab eo ad id deputatus de indiciis a sæculari Curia allatis satis cognoverit, & sua sententia in scripto proferenda declaraverit constare, aut non constare de crimine excepto. Si constat, reus erit Curiæ sæculari tradendus; si non constet, loco immuni, unde eductus fuerat, restituendus erit. 161

Idem Clemens XIII. duobus post annis, nempe 26. Aprilis 1760. ad instantiam Serenissimi Bavariæ Electoris decrevit, ut a S. Congregatione immunitati Ecclesiasticæ præposita tribuatur Episcopis Bavariæ facultas ad triennium duratura, extrahendi cum debita decentia, & interventu Ecclesiasticæ Personæ ab Episcopo deputandæ, Milites reos desertionis, aut cujusvis alterius delicti Militaris, a quibusvis Ecclesiis, & locis immunibus suæ Diœcesis, illosque consignandi eorum Præfectis, reportata tamen prius ab iisdem promissione more Nobilium de non plectendis ejusmodi militibus morte aut aliqua gravi pœna corporis afflictiva, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ adversus contravenientes Romano Pontifici, præterquam in mortis articulo, reservatæ. De hac concessa facultate Eminentissimus Præfectus Congregationis Immunitatis Cardinalis Delci monuit Bavariæ Ordinarios; cum potestate subdelegandi alios. Igitur Sereniss. Elector per decretum ad Legionum Præfectos datum 23. Junii 162

ejus-

ejusdem anni 1760. jussit moneri milites de hoc Pontificio indulto, exactamque ejus exequtionem demandavit. Ut autem singuli scirent, quænam essent delicta militaria, eorum Catalogus Decreto adjectus est. Eum vide si placet, apud P. Zech. §. 113. (*).

ARTICULUS III.

Quoad ea, quæ concernunt privilegia; extractionem, & restitutionem Confugientium; & pœnas violantium jus Asyli, & absolutionem ab eisdem.

1 Rei debent recipi in locis sacris, ad quæ confugiunt, nec possunt inde repelli, aut excludi. *Communis, arg. l. 2. & 3. & l. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*; ibi: *Ex his* (Religiosis) *locis, eorumque finibus nullos expelli, aut aliquando ejici patimur*; *cap. Reum 9. caus. 17. qu. 4.* ubi statuitur, ut *Rectores Ecclesiarum pacem, & vitam, & membra ejus* (Rei nempe) *obtinere studeant*, & concordat *cap. Inter alia 6. de Immunitate Eccles.* ibi: *Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent mem-*
2 *bra, & vitam*, scilicet confugiti ad Ecclesiam. Rei confugiti nequeunt a loco sacro, seu immuni per vim extrahi, nisi commiserint aliquod crimen exceptum. *Communis*, textu expresso *in cap. Definivit 35. caus. 17. quæst. 4.* ibi: *Nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, & residentes inde abstrahere*; & *cit. cap. Inter alia 6. de immunit. Eccles.* ibi: *Quantumcumque gravia maleficia perpetraverit* (nisi sint de exceptis) *non est violenter de Ecclesia extrahendus*, & concordat *l. 2. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: *Sancimus, nemini licere ad SS. Ecclesias confugientes abducere*.

3 Neque possunt Rei confugiti capi, & extrahi ab Ecclesiis de eorum consensu. *Sac. Cong. Immunit. in Cajacen. 20. Novembr. 1640. lib. 3. decret. Paul. pag. 134.* quia non obstante illorum consensu, & expressa renunciatione privilegio immunitatis, adhuc violaretur Ecclesiæ immunitas, cum tale privilegium sit concessum potius Ecclesiæ, quam personæ; *leg. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt, cap. Reum 9. c. Fratres 10. & cap. Definivit 35. caus. 17. quæst. 4.* & privilegio Ecclesiæ, seu locali persona nequeat renunciare; *arg. cap. Contigit 36. de sentent. excomm.* ubi statuitur, quod excommunicatus sit, qui in Clericum etiam volentem, & consentientem manus injecerit violentas, & Clericus, qui se sponte subjecerit, excommunicetur, cum Clericus renunciare non possit privilegio Clericali, utpote non tam ob favorem personæ, quam totius status Clericalis introducto, ibi: *Cum ille Canon non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis Clericalis fuerit promulgatus*; & generale sit, ut privilegio in favorem duorum concesso, alter altero invito renunciare non possit; *cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus*, & ibi Glossa communiter recepta in verb. *Monasterii*, Fagnan. *in cit. cap. Inter alia 6. de immunit n. 37. & sequent.* Pignatell. *tom. 6. consult. 2. n. 29.* Farinaccius *in Appendic. d. immunit. cap. 19. num. 304.* cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *lib. 3. decret. tit. 49. n. 161.* & alii apud ipsum,

Possunt tamen Rei confugiti sponte ab Ecclesia exire, ac permittere, ut egressi capiantur, quia tunc non violatur Immunitas, cum nec ipsis, nec Ecclesiæ fiat injuria: Non ipsis, quia volentibus non fit injuria; *l. Cum donationis, Cod. de transactionibus, & Regula 27. Juris in 6.* Non Ecclesiæ, quia in tali casu nec capiuntur in ipsa, nec ab ipsa violenter extrahuntur, sed prius Rei ab ipsa sponte recedunt, unde Ecclesiæ nulla fit injuria; *arg. l. Quod factum, ff. de pactis*. Guillelm. de Monte Laudun. & post eum Vitalin. *in Clement. 1. n. 85. de pœnit. & remiss.* Fagnan. *loc. cit. n. 90.* Pignatell. *loc. cit. n. 29.* Farinac. *loc. cit. n. 306.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 18.* & alii. 4

Rei confugiti quandiu in loco Sacro existunt, non possunt per sententiam aliquam condemnari ad mortem, aut aliam pœnam corporalem; *cap. Reum 9. c. Id constituimus 96. caus. 17. quæst. 4. cap. Inter alia 6. de immun.* ibi: *Nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam*; quæ verba Fagnan. *ib. num. 12.* adductis variis Sacris Canonibus dicit non posse intelligi de executione ipsius sententiæ, sed esse intelligenda de ipsa sententiæ prolatione, seu condemnatione, ut ipse innuit verb. *Damnari*. Et dicit, Judices sæculares in perniciem animarum suarum proferre sententias capitales, vel corporis afflictivas in confugientes ad Ecclesias & ibi commorantes, Abbas *in cit. c. Inter alia n. 3.* Hostiens. *ibid. n. 1.* Joan. And. *ibid. n. 3.* Innocent. *ib. in verb. Ad pœnam*, Silvester *verb. Immunitas 3. quæst. 4.* Layman. *lib. 4. tract. 9. cap. 3. n. 13.* Pirhing. *lib. 3. decret. tit. 49. n. 47.* Reiffenstuel *ibi. n. 166.* & alii. Notant tamen Haunoldus *tom. 6. tract. 1. num. 249.* Castropalao *part. 2. tract. 11. disp. unic. punct. 11. num. 11.* Jul. Clar. *in Append. de Immunitate cap. 19.* & alii, huic Juri in pluribus locis derogatum esse consuetudine contraria, vi cujus Rei ad loca Sacra confugientes a Judice citantur, & non comparentes condemnantur pœna Juris ordinaria, quamvis sententia executioni mandari non possit, nisi Rei sponte exeant, aut alias extra loca Sacra deprehendantur; & a Fagnan. *loc. cit. sub n. 15.* advertitur, *Sacram Congregationem Immunitatis in causa Mantuana 10. Septemb. 1629. censuisse Judicem etiam Laicum posse procedere contra confugientem ad locum immunem prout Juris in contumaciam, & in Januensi die 9. Octobris 1629. Nicolaum de Valle restituendum esse Ecclesiæ, sed Judicem Laicum posse contra illum ad pœnam exilii, & ad alias in contumaciam procedere*. 5 6

Rei confugiti licet quandiu existunt in loco sacro, damnari non possint pœna mortis, vel alia corporali, possunt tamen puniri alia pœna, videlicet pecuniaria; *Communis, ac certa, arg. cap. Reum 9. cap. Id constituimus 36. caus. 17. qu. 4. & cap. Inter alia 6. de Imm.* ibi: *Super hoc tamen quod inique gessit, est alias legitime puniendus*. Immo si per sua crimina alios damnificarunt, non solum possunt, sed & debent compelli ad eis satisfaciendum per pecuniam, aut alia bona temporalia, si quæ habent; *arg. c. cap. Reum*, ibi: *Tamen legitime componat, quod inique fecit*: componere autem pro damno dato est pecuniariter satisfacere, ut notat Archidiaconus *in c. cap. Reum n. 3.* & Fagn. *in c. cap. Inter alia n. 17. & c. cap. Id constituimus*, ibi: *Ei, cui fuerit criminosus* (idest obnoxius, ut expli- 7 8

explicat Glossa ibidem) *de satisfactione conveniat.* Et ideo, non obstante, quod ipsi existant in loco sacro, adhuc ex communi praxi licite fit executio in eorum bonis.

9 Rei confugiti nequeunt in loco sacro carcerari, nec vinculis constringi; *arg. l. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: *Non patimur ... in Ecclesiis quempiam detineri, atque constringi, & cap. Definivit 35. caus. 17. qu. 4.* communis cum Farinac. *l. cit.* 297. Reiffenst. *l. cit. n.* 171. Pignat. *tom. 6. cons. 4. n.* 93. ubi refert sic decrevisse Sacram Congregationem his verbis: *Confugientes non possunt retineri in Ecclesia in compedibus, aut ligari, in Cosentina* 11. *Junii* 1627.

10 Immo neque possunt in loco sacro custodiri, & tam custodes, quam apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in locis immunibus incidunt in censuras, & ad hoc dantur hic varia decreta Sacræ Congregationis Immunitatis, prout referuntur a D. Riccio *in sua synopsi, verb. Custodes*.

11 Custodiæ a confugientibus ad locum immunem sunt removendæ, cum non permittantur, & sint contra libertatem Ecclesiasticam; *Sac. Congr. Immun. in Aquinaten.* 20. *Augusti* 1635. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 230. *Neapolitana* 22. *Jun.* 1627. *lib.* 1. *decret. Paul. pag.* 54. *Regien.* 6. *Jul.* 1680. *lib.* 2. *decr. Alt. p.* 1007.

12 Episcopus curet, etiam juris remediis amoveri custodias, seu obsides confugitorum ad Ecclesiam; *Reatina* 5. *Jun.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 127.

13 Monetur Episcopus, non esse bonam praxim apponere custodias modo, & forma quibus ab eo appositæ fuerunt, nempe duorum militum die, & quatuor de nocte; *Anconitana* 24. *Mart.* 1637. *lib.* 3. *decret. Paul. p.* 27.

14 Monetur Archiepiscopus, ut amoveat custodes, seu suos cursores ab Ecclesia, in qua degunt confugiti; *Salernitana* 23. *Aug.* 1667. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 147.

15 Custodias appositas loco immuni, in quo restituti fuere Hebræi violenter extracti, Vicarius Generalis curet auctoritate sua ordinaria removeri; *in Nullius Guastallæ* 10. *Febr.* 1680. *lib.* 2. *decret. Altoviti*
16 *pag.* 1924. Custodiæ istæ, etiamsi remotæ, sunt prohibendæ; *Isclana* 14. *Febr.* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 184.

17 Apponentes custodias loco immuni incidunt in Censuras comminatas contra Violatores Immunitatis Ecclesiasticæ, & indigent absolutione; *Aprutina*
18 1. *Octobris* 1647. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 156. Custodes Refugiatorum absolvuntur in forma Ecclesiæ, impositis gravibus pœnis salutaribus; *Soanensis* 22. *Maii* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 122. *Hieracen.* 28. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decret. Valleman. pag.* 309.

19 Semotis prius custodiis per Regios datur facultas Archiepiscopo extrahendi Clericum, & processum conficiendi super ejus delictis; *Cosentina* 19. *Aprilis* 1644. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 224.

20 Apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in locis immunibus incidunt in Censuras; *Catacen.* 25. *Septembr.* 1653. *lib.* 5. *decret. Paul. p.* 21.

21 Contra ponentes compedes, & manicas ferreas, ac custodientes confugitos in Ecclesia, Episcopus conficiat processum; *Capuana* 12. *Augusti* 1659. *lib. decret. Rocci p.* 20.

22 Archiepiscopus omnino removeri curet custodiam ab Ecclesia, & Conventu, & liberari confugitum a compedibus, & manicis ferreis; *Rossanen.* 1. *Sept.* 1671. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 195.

23 Injungitur Episcopo, ut curet confugitos ad Ecclesiam liberari a manicis ferreis, & a compedibus, & amoveri custodiam a compedibus, & si adsint indicia de delictis exceptis in Bulla, extrahat, & retineat dictos confugitos, nec non conficiat processum; *Materanen.* 1. *Septembris* 1674. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 988. *Puteolana* 17. *Decembris* 1675. *d. lib. pag.* 1187.

24 Appositio compedum, & manicarum ferrearum confugitis in Ecclesiis, & aliis locis immunibus de ordine Archiepiscopi, est improbata; *Neapolitana* 20. *Januarii* 1654. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 31. *Caven.* 8. *Februarii* 1639. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 85.

25 Declarantur excommunicati ex causa custodiæ Baroncelli in Ecclesia custodientes reos ad illam confugientes; *In Amerina* 4. *Decembr.* 1629. *ex Sac. Congr. Imm.* ut refert Pignatell. *tom.* 6. *Consult.* 4. *num.* 17.

26 Potest tamen a Curia sæculari poni custodia extra locum sacrum ad præcavendum, ne libere Rei confugiti effugiant, vel ut si extra fines Ecclesiæ, seu loci immunis exierint, facilius capi, & puniri valeant; quia per talem custodiam nulla penitus vis, aut injuria infertur loco sacro, & ipsis Reis confugitis, cum uti supponitur, & debetur ex mox dicendis numero sequenti, liber permittatur accessus deferentibus necessaria victui, & vestitui ipsis Reis confugitis; & solum in loco non sacro ponantur custodes, ut si ipsi Rei confugiti sponte exeant ab Ecclesia, seu loco immuni, ibi capiantur, ubi jure capi possunt; Farinacius *in Append. de immunitate cap.* 19. *n.* 299. Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *num.* 245. Castropalao *tract.* 11. *dis. unic. punct.* 11. *num.* 6. Suarez *lib.* 3. *de reverent. debit. locis sacris c.* 12. *num.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 688. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *num.* 48. Reiffenstuel *ibid. num.* 173. Bonacina *tom.* 2. *dis.* 3. *qu.* 7. *punct.* 3. citans Mar. Ital. *de Immunitate lib.* 1. *cap.* 6. §. 2. *num.* 52. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *n.* 13. & alii passim.

27 Nemo potest impedire, seu prohibere quo minus victus, & vestitus, aliaque necessaria ad victum deferantur reis confugitis, textu expresso *in l. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, ibi: *Nec patimur in ipsis Ecclesiis reverendis ita quemquam detineri, atque constringi, ut ei aliquid victualium rerum, aut vestis negetur, aut requies*. Et ratio est, quia 28
esset aperta coactio, qua rei confugiti, vel ad exeundum, vel in Ecclesia moriendum compellerentur; Ita *communis Doctorum*. Neque Rei confugiti impediri possunt, quominus naturam etiam extra locum Asyli (si reverentia loci id exigat) exonerare possint; *cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *qu.* 4. ubi propterea triginta passus in circuitu Ecclesiæ conceduntur, *qualiter ad requisitæ naturæ usum debitis exeant locis, & nullo teneantur eventu necessitudinis, qui Dominicis se defendendos commiserint claustris*; ut præcisis verbis ibidem dicitur. Unde, qui necessitatis naturæ causa ad se exonerandum egreditur e loco sacro propter ei debitam, & aliunde non salvabilem reverentiam, nequit capi a Curia sæculari; Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 238.

n. 238. *&* 274. cum pluribus ibi citatis; Reiffenſtuel
loc. cit. num. 159. & alii paſſim.
29 Rei confugiti, ſi aliunde non habeant, unde ſu-
ſtententur, debent de bonis Eccleſiæ, ſeu loci ſacri
ſuſtentari; *arg. l. Præsenti 6. Cod. de his, qui ad
Eccleſias confugiunt*; *cap. Aurum 69. caus.* 12. *q.* 2.
ibi: *Aurum Eccleſia habet non ut servet, sed ut
eroget in neceſſitatibus*. Et ratio eſt, quia tenentur
Rectores Eccleſiarum, quicumque ſint, etiam Re-
gulares, conſervare Reorum confugitorum vitam;
cap. Reum 9. caus. 17. *q.* 4. *cap. Inter alia 6. de
Immun.* Tum quia confugitis non prodeſſet Jus Aſyli
cum alias indirecte cogerentur ad exeundum, &
Curiæ ſæculari ſe tradendum, aut fame moriendum;
Sic Gloſſa communiter recepta *in cit. cap. Definivit* 35.
caus. 17. *q.* 4. *verb. defendantur*; Abbas *in cit. cap.
Inter alia, de Immunitate num.* 28. Silveſt. verb. *Im-
munitas* 3. *num.* 5. Reiffenſt. *loc. cit. num.* 157. Mat-
thæucc. *Official. Curiæ, cap. de Immunitate n.* 33. &
30 alii paſſim. Notanter autem dicitur, *ſi aliunde non
habeant, unde ſuſtententur*, quia, ſi poſſint ſuſten-
tari ex bonis propriis, aut a conſanguineis, aut ab
amicis, aut ex eleemoſynis, in tali caſu de illis, &
non de Eccleſiæ bonis vivere debent. Immo poſſunt
cogi ad laborandum, & ſerviendum in commodum,
& utilitatem Eccleſiæ, ſeu Monaſterii, ut ſic expen-
ſæ in ipſos factæ de bonis Eccleſiæ, quæ nonniſi ad
cauſas pias, & pauperes erogari poſſunt, compen-
ſentur; & etiam, ne *Immunitas*, ſit eis occaſio otian-
di, & exinde etiam peccandi; ita Doctores ſupra-
citati, & alii.
31 Rei confugiti non poſſunt ſpoliari rebus ſuis, quæ
ſecum tulerunt in locum Aſyli; *Communis*; *arg. cap.
Sicut 6. cauſ.* 17. *qu.* 4. ibi: *Qui perſonam, aut bo-
na ejus subtraxerit* (e loco Aſyli) *excommunicetur*,
& cap. Definivit 35. *ead. cauſ. & qu.* ibi: *Definivit
Sacrum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad
Eccleſiam, vel reſidentes inde abſtrahere, aut quod-
cumque nocibilitatis, vel damni, vel ſpolii reſidenti-
32 bus in loco sacro inferre*. Immo neque poſſunt ſpo-
liari armis, quidquid in contrarium ſenſerit Covar-
ruvias *Variar. reſol. cap.* 20. *n.* 18. *corollar.* 36. &
poſt ipsum Reiffenſt. *loc. cit. num.* 170. Felix Poteſtas
tom. 1. *part.* 2. *num.* 689. & alii plures; Sic pluries
reſolvit Sacr. Congr. Immun. apud Sperell. *dec.* 127.
n. 26. & ſignanter *in una Neritonenſi* 13. *Jan.* 1628.
in qua dixit, practicandam non eſſe doctrinam Co-
varruviæ ex adverſo ſentientis. Et quod non liceat
Curiæ ſæculari auferre arma a Laicis confugientibus
ad Eccleſias, & alia loca immunia, decrevit *ead.
Sac. Congr. Immun. in Adjacen.* 18. *Maii* 1630. *lib.* 2.
decr. Paul. pag. 97. *in Motulana* 11. *Auguſti* 1631.
lib. 2. *decr. Paul. pag.* 86. *in Tranen.* 6. *Novembris*
33 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 207. Etiamſi dicta
arma ſint prohibita; *ead. Sac. Congr. in d. Adjacenſi*
18. *Martii* 1630. *lib.* 2. *decretor. Paul. pag.* 79. *in
Venuſina* 18. *Febr.* 1635. *lib.* 2. *dec. Paul. pag.* 215.
34 Quare arma ablata a confugitis ſunt omnino reſti-
tuenda; *ead. Sac. Congr. in Camerin.* 20. *Feb.* 1629.
lib. 1. *decret. Paul. pag.* 124. *in Januen.* 9. *Jun.* 1637.
lib. 3. *decret. Paul. pag.* 34. *in Fanen.* 27. *Martii* 1703.
35 *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 481. Vel Epiſcopus ſibi
conſignari faciat ad effectum diſponendi juxta ordi-
nes Sacr. Congregationis; *ead. Sac. Cong. in Nea-
politana* 24. *Decemb.* 1672. *lib.* 1. *decret. Altov. p.* 757.
Ablatio armorum a confugitis non eſt permiſſa abſque 36
facultate S. Sedis. Et conceditur facultas ad tem-
pus Archiepiſcopo auferendi arma a confugientibus
in Eccleſiis etiam exemptis, & aliis locis immuni-
bus, hac tamen conditione, ut arma retineantur
apud Curiam Archiepiſcopalem, & ablatio fiat per
Miniſtrum ejuſdem Curiæ; *ead. Sac. Cong. in Nea-
politana* 20. *Jan.* 1654. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 32.
contra auferentes arma a confugitis procedendum eſt 37
ad declarationem Cenſurarum; *ead. Sac. Cong. in
Tranen.* 6. *Novemb.* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 207.
Immo laudatur Epiſcopus excommunicans eos, qui 38
confugitos in locis immunibus armis ſpoliarunt;
ead. Sac. Congr. in Martoranen. 15. *Jul.* 1636. *lib.* 3.
decret. Paul. pag. 9. Poſſunt tamen a confugitis au- 39
ferri arma, ſicut & alia bona, quæ non ſunt ſua,
ſed aliena, & ipſa tradi propriis Dominis; *Commu-
nis*; *arg. cit. cap. Sicut 6. cauſ.* 17. *quæſt.* 4. ibi:
Aut bona ejus (non alterius) *subtraxerit*.
Quoad modum extrahendi delinquentes e locis im- 40
munibus ſervanda eſt inviolabiliter noviſſima diſpoſi-
tio Benedicti XIII. in citat. Conſtitut. incip. *Ex quo*
§. 9. ubi ſtatuit, quod, quotieſcumque Curia Ec-
cleſiaſtica a Curia ſæculari fuerit requiſita, ut Laicum
aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac
illi conſignari faciat, habitis ſuper delicti excepti
qualitate, ac perſonæ reiteratis indiciis, quæ ad
capturam decernendam ſufficere videantur, tunc Cu-
ria Eccleſiaſtica ad ejuſdem delinquentis extractio-
ctionem ab Eccleſia, aliiſve locis immunibus, ope
ac medio ſuorum Executorum, implorato etiam, ſi
opus fuerit, brachii ſæcularis auxilio, & cum in-
terventu perſonæ Eccleſiaſticæ ab Epiſcopo depu-
tandæ procedere teneatur, & extractum ad ſuos car-
ceres aſportari, ac ibi ſub tuta cuſtodia detineri cu-
ret, & faciat. Ubi vero ex proceſſu informativo de-
ſuper conficiendo conſtet de crimine excepto, ac
inſuper adverſus eumdem extractum talia reſultent
indicia, ut crimen ab eo fuiſſe patratum moraliter cre-
di poſſit, in eo tandem caſu præfatum extractum Mi-
niſtris, & Officialibus Curiæ ſæcularis tradere, &
conſignare poſſit, ac debeat, exacta tamen, &
recepta prius ab ipſis obligatione in forma juris va-
lida reſtituendi extractum Eccleſiæ ſub pœna excom-
municationis latæ ſententiæ Papæ reſervatæ; quate-
nus idem extractus indicia contra ipſum acquiſita in
ſuis defenſionibus purget, ac diluat: quod; ſi ea
non purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit,
poſſit in tali caſu Curia ſæcularis procedere contra
ipſum, ut juris eſſe cenſuerit.
Curia ſæcularis nullimode poteſt propria auctori- 41
tate Reos extrahere ab Eccleſia, ſeu loco immuni
in caſibus exceptis, citat. Gregoriana *§.* 4. & citat.
Benedictina *§.* 9. Immo Curia ſæcularis neque ſe
poteſt ingerere in dignoſcendo, an Rei gaudeant im- 42
munitate, & crimina ab eis commiſſa ſint de exce-
ptis nec ne? cit. Gregoriana *§.* 4. & cit. Benedictina
§. 9. Soli enim Epiſcopi, aut eorum Vicarii Genera-
les, & non alii Epiſcopis inferiores etiamſi locorum 43
Ordinarii ſint, aut nullius Diœceſis, aut Conſerva-
tores a Sede Apoſtolica ſpecialiter, vel generaliter
deputati cognoſcere, & declarare valent, an delicta,
pro quibus inquiſiti ad loca immunia confugerunt,

sint necne de genere, ac numero exceptorum? Sic expresse novissime statuit Benedictus XIII. in d. Constitutione *Ex quo §. 9.* confirmans dictam Gregorianam. Occurrente casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc hæc cognitio, & declaratio spectat ad Episcopum viciniorem, & non ad alios, cit. Gregoriana §. 4. confirmata a d. Benedictina §. 9.

44 nam. Occurrente casu in loco exempto, & nullius

45 Sic etiam, Sede vacante, talis cognitio; & declaratio non spectat ad Vicarium Capitularem, sed ad Episcopum viciniorem, ut colligitur *ex cit. Constitutionibus*, & expresse declaravit pluries Sac. Congr. immunitatis, & signanter *in Regiensi 19. Novembr. 1650. lib. 4. decret. Paul. pag. 125. in Calaritana 30. Septembris 1698. lib. 2. decret. Vallem. pag. 178. & in una S. Severini 29. Apr. 1704. lib. 3. decr. Vall. pag. 577.*

46 In casibus non exceptis non est licita Episcopo extractio absque facultate Apostolica, & sic extracti restitui debent Ecclesiæ; *Sac. Congreg. in Brundusina 24. Augusti 1694. lib. 1. decr. Vallem. pag. 131* Neque ad vitandum populi tumultum; *Eadem Sac. Congreg. in Perusina 1. Martii 1696. lib. 1. decret. Valleman. pag. 176.* Etiam respectu Clerici Sodomitæ *in Anglonen. 2. Jun. 1699. lib. 2. decret. Valleman. pag. 224.*

47 Unde Episcopus; qui sine dicta facultate extraxit, acriter corrigitur pœnis Sanctissimo benevisis; *ead. Sac. Congr. in Cajetana 10. Septemb. 1652. lib. 5. decr. Paul. p. 197.*

48 Homicidæ extracti ab Ecclesia de mandato Episcopi ad instantiam Communitatis ad effectum evitandi publicum malum, sunt restituendi: *eadem Sac. Congregat. in Cassanen. 1. Aprilis 1704. lib. 3. decr. Vall. p. 568.*

49 Militem extractum ab Episcopo ob plurima delicta, sed de non exceptis, Episcopus faciat restituere; *ead. Sac. Congr. in Lauretana 29. Decembris 1625. lib. Scripturarum veterum pag. 78.*

50 Extractus a Curia laica ob delictum exceptum, Episcopus curet sibi consignari, vel retineri in carceribus laicalibus reportata obligatione retinendi nomine Sacræ Congregationis usque ad novum ordinem; *ead. Sacr. Congregat. in Alexandrina 1. Decembr. 1700. lib. 2. decr. Vallem. p. 220.*

51 Archiepiscopus abstineat a captura in Ecclesia, quando non agitur de casibus exceptis, *ead. Sacr. Cong. in Cosentina 23. Julii 1625. ex Reg. Scriptur. veter. pag. 64.*

52 Ordinarius loci non potest extrahere bona Decoctorum absque facultate Sedis Apostolicæ; sic decrevisse *Sac. Cong. in Neritonen. 17. Januar. 1628.* refert Pignatell. *t. 6. consult. 4. n. 98.*

53 Episcopus non potest extrahere Decoctores, cum non sint de exceptuatis; *Sac. Congreg. Immun. in Panormitana 21. Jan. 1626. lib. Scripturar. veterum pag. 90.*

54 Sac. Congregatio tribuit Archiepiscopo facultatem præfigendi confugito dolose Decocto congruum tempus, intra quod, vel solvat, vel concordet cum Creditoribus: & quatenus neutrum exequatur, attentis gravissimis circumstantiis in isto casu concurrentibus, ejiciendi e dicto loco immuni, & extrahendi libros, ac res ad eumdem pertinentes; *Avenionen. 14. Septemb. 1694. lib. 4. decr. Vallem. p. 164.*

Deinde attentis prædictis circumstantiis datur facultas illum extrahendi ad formam Bullæ, & retinendi in carceribus Ecclesiasticis nomine Sacræ Congregationis nec non perquirendi, & extrahendi res in forma, *ibid.* 55

Mercatori fraudulenter Decocto, annuente Sanctissimo, præfigitur tempus duorum mensium, intra quod recedere debeat a loco immuni, si Parti non satisfecerit, vel illam acquiescere non curaverit; *Meliten. 13. Decemb. 1633. lib. 2. decret. Paul. pag. 179. Catacen. 21. Martii 1634. lib. 2. decret. Paul. p. 186.* 56

Datur Episcopo facultas assecurandi Libros Decoctoris confugiti repositos in loco immuni, ad effectum custodiendi, & de eis disponendi, prout de Jure; *Ravennaten. 3. Jul. 1694. lib. 1. decr. Vallem. p. 131. & 15. Aug. p. 139.* 57

Ut consulatur indemnitati Creditorum, qui nequeunt exequi facere mandatum contra Debitores qui res suas in locis immunibus transtulerunt, dantur Episcopo Litteræ perquisitionis in forma; *Perusina 17. Augusti 1695. lib. 2. decr. Vall. p. 110. Ariminen. 6. Decemb. d. An. & lib. p. 234. & alibi.* Aliquando præfatæ litteræ diriguntur Nuncio Apostolico juxta formam consuetam ab annum; *Neapolitana 25. Junii 1695. d. lib. p. 196.* quibus Litteris uti possit in Ecclesiis suæ jurisdictioni subjectis, *in ead. 12. Januar. d. An. & lib. p. 186.* 58 59

Ne creditores damnum patiantur a debitoribus decoctis, qui una cum rebus suis confugerunt ad Conventum N. datur facultas D. Nuncio illas perquirendi, & extrahendi in forma, ad effectum illas consignandi inventariatas Judici competenti; *Pisana 6. Aug. 1695. lib. 1. decret. Vall. p. 208.* Datur aliquando facultas, ut Debitores ex causa civili cogantur exire a loco immuni; *S. Severinæ 18. Decembr. 1635 lib. 2. decr. Paul. p. 240.* 60 61

Perceptor proventuum Regiorum confugitus ad Ecclesiam, de rigore juris gaudet immunitate ob debitum prætensum a Camera Regia ex causa administrationis; sed ex gratia, facto verbo cum Sanctissimo, concedi potest, ut præfigatur eidem terminus duorum mensium, intra quem, si non reddiderit computa, vel concordaverit, seu satisfecerit Cameræ Regiæ, ejiciatur a loco immuni; *Lycien. 21. Augusti 1646. lib. 3. decr. Paul. p. 290.* 62

Injungitur Archiepiscopo, ut præfigat terminum Agenti Regis Poloniæ, qui receperat scuta duodecim millia paucis diebus, antequam se declararet Decoctum, ad recedendum a loco immuni, & extrahere faciat pecunias, ac bona ibidem translata ad effectum ea consignandi Judici competenti in forma: *Neapolitana 9. Octobris 1629. lib. 2. decr. Paul. p. 9.* 63

Aliquando annuente Sanctissimo, injungitur Internuncio, ut præfigat terminum Appaltatoribus; seu Arrendatoribus Patrimonii Regii, & Gabellarum Civitatis, confugitis, quo elapso, si summa debita erit magna, vel sibi videbitur intervenisse fraudem, extrahat, retineat, & certioret; *Neapolitana 11. Mart. 1625. ex regest. script. Veter. p. 51.* 64

Committitur Archiepiscopo, ut extrahere faciat Debitores Regiæ Cameræ confugitos ad loca immunia a quocomque loco immuni ad formam Bullæ Gregorianæ, & mancipari carceribus Ecclesiasticis donec integraliter persolvant Regiæ Cameræ; *Neapolitana-* 65

litana 18.*Junii* 1626.*lib.*1.*Litterarum Paul.p.*19.

66 Item annuente Sanctissimo permittitur Episcopo Perusino, ut Debitor extractus pro debitis in egregia summa Communitatis, & Cameræ Apostolicæ retineatur in carceribus; *Perusina* 18. *Septemb.* 1655. *lib.*5. *decr. Paul.p.*76.

67 Debitor egregiæ summæ vocans Creditorem ad propriam domum, ac armata manu, una cum aliis extorquens quietantiam 1000. scutorum gaudet immunitate: sed agendum cum Sanctissimo pro pœna extraordinaria, attenta mala qualitate Rei; *Sarzanen.* 11.*Jan.* 1684.*lib.*3.*decr.Altoviti p.*271.

68 Censetur dolose extractus debitor habens promissionem a Creditore, quod non faciat exequi mandatum personale contra ipsum, verum, cum exierit a loco immuni, carceratus fuit ad instantiam ipsius Creditoris; *Nucerina* 9.*Maii* 1702.*lib.*3. *decr.Vall. p.*420.

69 Debitor Virginis, & pauperrimæ, nisi intra terminum unius mensis solvat, datur facultas Ordinario ipsum ejiciendi e domo immuni *Sabinen.* 6. *Novem.* 1634. *lib.*2.*decr. Paul.p.*207.

70 Licet non constet ex processu de extractione dolosa, seu blandis verbis confugiti ab Ecclesia, quia tamen ex confessione extrajudiciali habetur dolose extractum fuisse, Sac.Congregatio resolvit, gaudere, & restituendum esse Ecclesiæ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Ferrarien.* 24. *Jan.*1673. *lib.*1. *dec. Altov. pag.*765.

71 Item declaravit, gaudere illum, qui dolosis verbis extractus fuit ex atrio Collegii, seu Domus Piæ Litteratorum Romæ; *eadem Sac. Congr. Immun. in Ro-*
72 *mana* 16.*Julii* 1675. *lib.*1. *decr.Altov. pag.*1124. Similiter qui fuit impeditus a Birruariis existentibus in loco immuni, ne confugeret ad locum immunem;
73 *in eadem ibidem*. Item qui tempore capturæ jam tetigerat columnam positam in angulo superiori Domus Ministrorum inservientium Monialibus S. Silvestri Romæ; *in eadem ibid.*

74 Constat de dolosa extractione a loco immuni, quando Baroncellus fingens se velle manducare cum confugito, mittit ipsum cum vino ad fontem, ubi capitur a Birruariis; *eadem Sacra Congr. Immun. in Reatina* 27.*Martii* 1696. *lib.*2. *decr.Vallem.pag.* 15.

75 Est dolosa extractio, quando simulatus confuga seduxit Judæum confugitum exire de loco immuni, asserens non adesse Birruarios, a quibus mentitis vestibus captus fuit; *eadem Sac.Congr. Immun. in Anconitana* 10.*Febr.* 1699. *lib.*2. *decret. Vallem. pag.*201.

76 Constat de dolosa extractione, quando Birruarii mentitis vestibus, & incogniti sub prætextu emendi certa mobilia inducunt confugitum ad exeundum ab Ecclesia, & veniendum domi, ubi ipsum carcerant; *Bononien.* 3.*Decemb.*1697. *lib.*2. *decr.Vallem.pag.* 123

77 Constat de dolosa extractione, quando Debitor sub promissione Creditoris de non faciendo exequi mandatum personale contra ipsum, carceratur ad instantiam Creditoris, postquam exiit a loco immuni; *Nucerina* 9. *Maii* 1702. *lib.*3. *decret. Valleman.*
78 *pag.*420. Item quando sub promissione reconciliationis faciendæ cum suo Adversario confuga egreditur ab Ecclesia, & capitur a Birruariis; *Ferentina* 22.*Jan.* 1704. *lib.*3. *decr.Vallem. pag.*550.

79 Constat de dolosa extractione, quando confugitus exit ab Ecclesia sub assecuratione Baroncelli, quod non carcerabitur, & postea ab ejusdem Birruariis carceratur; *Perusina* 22.*Septemb.*1693. *lib.*1. *decr.Vallem. pag.* 77.

Quando confuga egreditur de Ecclesia quamvis 80
absque præcedenti tractatu cum Curia Laica, nec de ejus mandato, sed amici, vel alterius privatæ personæ suasione habentis animum tradendi ipsum in manibus dictæ Curiæ, prout de facto contigit, constat de dolosa extractione, adeoque est restituendus, *Camerinen.* 20. *Septembr.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vallem.* 81
pag..618. Constito de dolosa extractione a loco immuni, extractus debet restitui Ecclesiæ; *Aliphana* 12.*Julii* 1689. *lib. decret. Martelli pag.* 490. *Balneoregien* 11. *Januarii* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 166. *Ancon.* 10. *Febr.* 1699. *lib.*2. *decr.Vallem.p.*256.

Sarcina papyri fraudulenter extracta a Conventu 82
per Ministrum Appaltatoris, qui se finxit Dominum d. papyri, & decipiens Portuarium Conventus fraudulenter inde extraxit; est restituenda in Ecclesia; *Civitatis Castelli* 21. *Novemb.* 1684. *lib.* 3. *decr. Altov. pag.* 389.

Non videtur constare de dolosa extractione, quan- 83
do quis tamquam privatus promittit confugito, eum benigne tractandum a Judice Ecclesiastico, in cujus propterea Curia se constituit; *Neapolitana, seu Nolana* 31. *Augusti* 1700. *lib.*2. *decr. Vall. pag.* 311.

Non constat de dolosa Extractione, quando con- 84
fugitus exiit a loco immuni, ex eo quod Tribunus Militum, ut fieret miles, ei promisit omnem securitatem, nullo tamen habito tractatu per Tribunum cum Curia Laica, a qua extra locum immunem captus fuit; *Taurinen.* 9. *Martii* 1702. *lib.*3. *decret. Vallem. pag.* 420.

Non constat de dolosa extractione in causa confu- 85
giti ad Ecclesiam ob debitum contractum cum duobus Mercatoribus, cum quibus iniit contractum societatis, eo quod exierit ab Ecclesia virtute transactionis factæ cum uno solum Mercatore sine mandato, & conscientia alterius socii principalioris in interesse, qui renuit ratam habere dictam transactionem tamquam ei præjudicialem, & fecit carcerare Debitorem; *Urbanien.* 9. *Maii* 1702. *lib.*3. *decret. Vallem. pag.* 420.

Non constat de extractione dolosa a loco immuni, 86
quando confugitus causa debitorum exiit ab Ecclesia sub promissione, & juramento unius Creditoris, de non inferendo ei ullam molestiam, sed postea carceratus fuit ad instantiam alterius Creditoris, absque intelligentia cum primo Creditore; *Nullius Orbetelli* 21.*Nov.* 1684. *lib.* 3. *decr. Altov. pag.* 390.

In causa dolosæ Extractionis Episcopus procedat 87
ad declarationem prout de Jure; *Neapolitana* 12. *Januarii* 1700. *lib.*2. *decr. Vallem. pag.*166. Aliquando 88
injungitur, ut informet super dolosa extractione, & interim supersedeat in fulminatione Censurarum, & curet sibi consignari carceratum; *Reatina* 22. *Nov.* 1695. *lib.*1. *decret. Vallem. pag.* 229. Post declaratio- 89
nem, non constare de dolosa extractione, Curia Ecclesiastica tenetur admittere novas probationes; *Perusina* 18.*Martii* 1698. *lib.*3. *decr.Vallem. pag.*143.

Extractus fraudulenter a Conventu gaudet immu- 90
nitate Eccles. *In una Civitatis Vet.* 1.*Februarii* 1661. *lib. decr. Rocci pag.* 312. Extracti tamen ex fraude 91
alicujus personæ privatæ non gaudent immunitate

Eccle-

Ecclesiastica. *Æsina 16. Jan. 1663. lib. decret. Rocci*
92 *pag.*450. Recedens ab Ecclesia ex fraude suorum ini-
micorum non gaudet Immunitate Eccles. *Casalen.*20.
93 *Martii 1662. lib. decret. Rocci pag.*390. Exiens ab
Ecclesia de consilio personæ particularis, & acciden-
taliter captus a Curia nulla habita intelligentia cum
ipso Consiliario, non censetur dolose extractus.
*Ferrarien. 2. Junii 1603. lib. 1. decret. Vallemani
pag.* 50.
94 Mulier extracta ab Ecclesia blandis verbis, & cir-
cum ventionibus a Notario, & Birruariis Curiæ Lai-
calis, est eidem Ecclesiæ restituenda. *Camerinen. 18.
Octobris 1633. lib. 2. decret. Paulucci pag.*173.
95 Dolose abductus a particulari persona ex concor-
dia cum Curia ad exeundum ab Ecclesia, & postea
ab eadem Curia carceratus, gaudet immunit. Eccle-
siastica. *Ferrarien. 26. Jan. 1672. lib.*1. *decret. Al-*
96 *tov.pag.*647. Extractus ab Ecclesia blandis verbis,
scilicet sub prætextu impunitatis promissæ a Barone,
gaudet immunitate. *Tudertina 18. April. 1679. lib.*2.
decr. Altov.pag. 1749.
97 Exiens ab Ecclesia cum assecuratione sibi acta a
Scriba Curiæ Episcopalis de immunitate ad dandam
quærelam in eadem Curia, & a Vicario Generali post
horum notitiam retentus in carceribus, restituatur,&
Vicarius consulat conscientiæ suæ. *Senogallien.* 24.
98 *Novembr. 1682. lib.*3. *decr. Altov. pag.* 710. Extra-
ctus ab Ecclesia sub promissione substituti Curiæ lai-
cæ de illo dimittendo post examen, & postea deten-
tus in carceribus, gaudet immunitate, & est resti-
tuendus, *Æsina 13. Novembr.1663. lib. decr. Rocci
pag.*115.
99 In ordine ad dolosas extractiones frequenter alle-
gari solitas, attendendæ sunt sequentes novissimæ
emanatæ resolutiones.

DECRETUM

Pro tollendis abusibus per eos invectis, qui ubi in carceres conjecti fuerint, ad eludendam justitiam, sese a locis immunibus, ad quæ confugerant, dolose extractos fuisse frequenter allegare solent.

100 CUm ad aures Sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Papæ XI. delati fuerint graves abusus in plurimis locis, ac præsertim in Provinciis Italiæ, & Insulis eidem adjacentibus, atque etiam in Regnis Hispaniarum, a plerisque eorum invecti qui ubi de mandato Judicum capti fuerint, & carceribus mancipati pro caussis Civilibus, vel Criminalibus, ad eludendam justitiam, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis, aliisve Locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, & ad propriam allegationem comprobandam non solum in suis depositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt Testes, adhibitaque Consanguineorum, vel Amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi per Baroncellos, & executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, Locisve immunibus prædictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticæ immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est quod Sanctitas Sua ejusmodi malis quibus Justitiæ cursus inhibetur, animarumque salus magnum in discrimen adducitur, pro eximia sua Pastorali solicitudine, ac zelo occurrere intendens, exquisivit a Congregatione particulari nonnullorum Eminentissimorum, ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium, ac Illustrissimorum, & Reverendissimorum Romanæ Curiæ Prælatorum, ad hunc effectum deputata, quomodo, & qua ratione provideri posset, ut tam graves abusus e medio tollerentur. Habita itaque Congregatione prædicta sub die 5. Octobris 1716. cui interfuerunt D. D. Cardinales Tanarius, Spinula S. R. E. Camerarius, Vallemanus, Grimaldus, & Origus, ac R.R. P.P. Prosper Marefuschius Episcopus Cyrenensis ejusdem Sanctitatis Suæ Auditor, Antonius Bancherius Protonotarius Apostolicus, ac Sacræ Consultæ Secretarius, Carolus Cerrus Rotæ Romanæ Auditor, Scipio de Ricciis præfatæ Congregationis Secretarius, Prosper de Lambertinis Consistorialis Aulæ Advocatus, ac Fidei Promotor, & Nicolaus Jacobatius R. C. A. Procurator Fiscalis Generalis; re mature discussa eadem Congregatio censuit:

Consulendum Sanctissimo, quod omnibus Ordinariis tam Italiæ, Insularumque illi adjacentium, quam etiam Hispaniarum, scribantur Litteræ, per quas illis injungatur, ut publico Edicto notificent, & moneant omnes, & singulos, qui ad Ecclesias, aliave loca immunia confugerunt, vel in posterum confugient, ut quatenus gaudere velint beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ Localis, curent in eisdem Ecclesiis, & Locis immunibus permanere, caveantque, ne ullo prætextu, causa, vel quæsito colore ad eas, vel ea deferenda se induci sinant; Nam si extra illas, vel illa ab Executoribus Justitiæ capti fuerint, minime eis proderit allegare, vel etiam probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti fuerint; cum Animarum saluti, justitiæ administrationi, ac publicæ etiam delictorum vindictæ, ubi de Criminalibus agitur, expediat, ut de cætero illæ dumtaxat extractiones suffragentur, quæ, aut violenter patratæ, aut sub fide Salvi Conductus ab aliquo Judice Ordinario, seu Delegato concessi, ac subscripti, secutæ fuerint; qui tamen Salvus Conductus suffragari poterit pro tempore tantum in eo præscripto, intra quod extracti ad Loca immunia omnino reverti debebunt, si eorum Immunitate iterum gaudere intendant. Præterea iidem Ordinarii moneant, atque notificent in ejusmodi Edicto, quod si quis vere extractionem dolose, ut supra, commissam ante promulgationem Edicti passus fuerit, ac Immunitatis Localis beneficio gaudere velit, Ecclesiasticum confugium repetere omnino debeat intra mensem a die promulgationis ejusdem Edicti numerandum, petito etiam, quatenus opus sit, ad hunc effectum Salvo Conducto ab ipsis Ordinariis gratis concedendo; ita tamen, ut eo tempore elapso si extra locum immunem deprehensus fuerit, perinde habeatur, ac si voluntarie, sponteque sua inde recessisset, nec audiri possit super extractione dolosa quam de præterito se passum fuisse allegaret. Factaque eidem Sanctissimo Domino Nostro per me infra-

scri-

scriptum Secretarium de præmissis omnibus relatione, Sanctitas Sua particularis Congregationis sententiam benigne probavit, ac desuper præsens Decretum edi, illudque a Sacra Congregatione Immunitati Ecclesiasticæ, & controversiis jurisdictionalibus præposita promulgari, & executioni mandari præcipit. Hac die 22. Decembris 1716.

S. A. Card. Tanarius.

Scipio de Ricciis Secr.

EPISTOLA ENCYCLICA

Jussu Summi Pontificis ad Archiepiscopos Hispaniarum conscripta pro tollendis abusibus eorum, qui ubi in carceres conjecti fuerint, ad eludendam Justitiam, sese a locis immunibus, ad quæ confugerant, dolose extractos fuisse allegare solent.

Illustriss. ac Reverendissime Præsul, uti Frater.

101 CUm ad aures Sanctissimi Domini Nostri Clementis Papæ XI. plurimæ pervenerint querelæ fide dignorum testimonio comprobatæ, adversus eos qui ubi de mandato Iudicum, sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, & in carceres conjecti, ad eludendam Justitiam, falso plerumque affirmare solent sese ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus, ad quę confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse: dictumque suum perjurio confirmare audeant, ac insuper adhibita consanguineorum, vel amicorum suorum opera, falsos testes inducere, & alia non minus detestabilia patrare non verentur: Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, & Executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus prædictis sese extrahi fecerant, ea spe freti quod interim Ecclesiasticæ Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est quod Sanctitas sua graves ejusmodi abusus quibus Justitiæ cursus inhibetur, animarumque salus in discrimen adducitur, pro Pastorali sua solicitudine, eximioque zelo, e medio tollere, ac radicitus extirpare cupiens, audito prius nonnullorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac Romanæ Curiæ Prælatorum, super hac re specialiter deputatorum consilio, decrevit per organum hujus Sacræ Congregationis Immunitati Ecclesiasticæ, & Controversiis jurisdictionalibus præpositæ, injungi Amplitudini Tuæ, quemadmodum per præsentes injungitur, ut publico speciali Edicto, tenoris in adjuncto folio expressi, moneat, denunciet, atque notificet, quod omnes, & singuli cujuscumque status, gradus, & conditionis fuerint, qui actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, seu Loca immunia istius Diœcesis, si illorum Immunitate gaudere velint, curent attente in eis permanere, nec se ullo prætextu, causa, vel quæsito colore seduci sinant ad discedendum ab eisdem Ecclesiis, seu Locis immunibus: ubi etenim extra illas, seu illa ipsos deprehendi contingat, minime eis proderit allegare, & probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti, seu abducti inde fuerint; Cum ad occurrendum fraudibus, & abusibus supra expositis Sanctitas Sua, de præfatorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac Prælatorum consilio congruum, ac opportunum duxerit, firmiter decernere, & statuere, prout decernit, & statuit, quod deinceps ii tantum extra Ecclesias, & loca immunia, ad quæ confugerant, Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio gaudere pergant, qui ab Ecclesiis, & locis immunibus hujusmodi violenter extracti fuerint, vel inde discesserint sub fide Salvi Conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessi, & subscripti, non tamen; nisi ad tempus in eo præfixum valituri. Jubet insuper præfatus Sanctissimus Dominus Noster quod Amplitudo Tua, eodem publico Edicto moneat, prout similiter annexa formula cavetur, omnes, & singulos, si qui fuerint in ista Diœcesi, qui ante publicationem Edicti hujusmodi, revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus extracti fuerint, ut quatenus gaudere intendant beneficio Immunitatis eisdem Ecclesiis, & locis debitæ, debeant intra terminum unius mensis a die publicationis ejusdem Edicti computandum, redire ad Ecclesias, vel loca immunia, unde extracti fuerunt, exposcendo ad hunc effectum, quatenus opus sit, ab Amplitudine Tua Salvum Conductum pro tuo arbitrio, & prudentia limitatum, ac gratis concedendum; Addita insuper declaratione, quod si elapso prædicto termino in manus Curiæ inciderint ita habebuntur, ac si ab iisdem Ecclesiis, & locis immunibus sponte sua, nullaque prorsus interposita fraude discessissent, nec eis licebit amplius dolosam extractionem allegare. Ceterum, cum hæc Sanctissimi Domini nostri provisio, non in tua tantum, sed & in aliis istius Provinciæ Diœcesibus servari omnino debeat: Sanctitas sua districte Tibi præcipit, ut hæc omnia, quæ per præsentes Tibi injunguntur, etiam Episcopis Suffraganeis tuis, aliisque Locorum Ordinariis Tibi Metropolitico jure subjectis accurate significes, & ab eis exacte pariter, ac diligenter observari cures, & facias. Placeat igitur Amplitudini Tuæ ita exequi; dum ego interea deprecor eidem veriores felicitates.

Roma 20. Januarii 1717.

Amplitudiniis Tuæ

Uti Frater Addictissimus

S. A. Card. Tanarius.

Scipio de Ricciis Seretarius

FORMULA EDICTI PROMULGANDI.

CUm ad notitiam Sanctissimi Domini Nostri Clementis Papæ XI. delati fuerint graves abusus a plerisque eorum invecti, qui ubi de mandato Judicum sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, & in carceres conjecti, ut inde emittan-

tantur, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis aliisve locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, & ad propriam allegationem comprobandum, non solum in suis depositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt testes, adhibitaque consanguineorum, vel amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, & executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus prædictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticæ Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas sua ejusmodi malis, pro eximia sua solicitudine ac zelo occurrere intendens, speciali commissione per organum Sacræ Congregationis Immunitati Ecclesiasticæ, & Controversiis jurisdictionalibus præpositæ Nobis directa, & inferius registranda, districte nobis injunxit, ut ad præsentis Edicti promulgationem procederemus.

Apostolicis itaque Sanctitatis suæ mandatis, qua par est, veneratione, & obsequio morem gerentes, vigore præsentis publici Edicti, monemus omnes, & singulas personas, cujuscumque status, gradus, & conditionis existant, quæ actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, & loca immunia, si beneficio Immunitatis hujusmodi gaudere velint, ne sub quovis prætextu exeant, vel discedant ab eisdem Ecclesiis, locisve immunibus, immo diligenter caveant, ne fidem adhibeant ulli assecurationi, quam sibi ad id a quavis persona, etiamsi fuerit Justitiæ Minister, offerri contigerit, nisi eis simul exhibeatur Salvus-Conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessus, ac subscriptus; quo casu Salvus-Conductus hujusmodi, pro eo tamen dumtaxat limitato tempore, pro quo concessus fuerit, ipsi suffragabitur.

Curent igitur omnes, & singuli Confugientes ad Ecclesias, & loca immunia præcise servare confugium; Quoniam, si deinceps extra Ecclesias, & loca immunia hujusmodi capti, ad manus Curiæ devenerint, nequaquam eis proderit, ad effectum fruendi beneficio Ecclesiasticæ Immunitatis, allegare, vel etiam concludenter probare, quod blandis verbis, vel alias dolose ab Ecclesiis, vel Locis immunibus prædictis extracti, seu abducti fuerint, cum Sanctissimi Domini Nostri mens sit, quod de cetero eæ tantum extractiones, seu abductiones extractis, seu adductis ad præfatum effectum suffragentur, quæ, aut violenter, aut sub fide salvi Conductus, ut supra concessi, & subscripti, secutæ fuerint.

Ceterum ubi contingat in hac nostra Diœcesi aliquam reperiri personam, quæ revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesia, seu loco immuni extracta, vel abducta fuerit, serio illam per præsens Edictum admonemus, ut quatenus frui intendat beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ localis, redeat ad confugium intra terminum unius mensis a die publicationis præsentis Edicti computandum, petito prius a Nobis Salvo-Conductu, quem gratis concedimus. Quod si elapso prædicto termino, extra locum immunem deprehensa fuerit, sciat se habendam esse, perinde ac si ab eodem loco immuni sponte sua discesserit, nec amplius audiendam super extractione dolosa, quam de præterito se passam fuisse allegaret, cum talis itidem sit mens Sanctitatis Suæ.

Volumus autem hoc Nostrum monitoriale Edictum ad valvas Metropolitanæ Ecclesiæ hujus Civitatis affigi, & publicari, ac insuper in singulis Parcchialibus Ecclesiis Nostræ Diœcesis, inter Missarum solemnia promulgari, sicque affixum, & publicatum, ac respective promulgatum post mensem a die illius affixionis, & publicationis, ac respective promulgationis computandum, omnes & singulos, quos illud concernit, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatum fuisset. Datum ex Nostro Palatio Archiepiscopali hac die .....

EPISTOLA ENCYCLICA

De eodem argumento conscripta Italico idiomate ad universos Italiæ, Insularumque Adjacentium Ordinarios.

Illustrissimo, e Reverendissimo Monsignore, come Fratello.

Essendo pervenute da più parti alla Santità di Nostro Signore molte querele, che pur troppo si sono riconosciute appoggiate alla verità, sopra gli abusi, ed inconvenienti, che frequentemente nascono dall' allegarsi da molti di quelli, che vengono carcerati, tanto per cause civili, quanto per criminali, di essere stati dolosamente estratti dalle Chiese, e Luoghi immuni; mentre li medesimi, per eludere la giustizia, bene spesso asseriscono falsamente di aver patita tale dolosa estrazione, per sostenerla, spergiurano ne' loro Costituti, inducono Testimonj falsi, e commettono altre simili cose coll' ajuto anco de' loro Amici, e Congionti; anzi talvolta essi stessi sono quelli, che per potere liberamente vagare, e forse anco commetter delitti senza perder il benefizio dell' Immunità, che pretendono di continuare a godere, si erano fatti a bella posta estrarre per mezzo de' Ministri subalterni della giustizia dalle suddette Chiese, e Luoghi immuni. Quindi è, che la Santità Sua, per provedere a tanti e sì gravi inconvenienti, che accadono in pregiudizio della giustizia, ed in notabile aggravio dell' Anime de' Fedeli; Udito prima il parere di una particolare Congregazione di alcuni Signori Cardinali, e Prelati a tal effetto specialmente deputati dalla Santità Sua, ordina, e comanda che tutti li Ordinarj de' Luoghi debbano ammonire, e notificare con pubblico Editto, che tutti quelli, che ora si trovano rifugiati, e che in qualunque tempo avvenire saranno per rifugiarsi nelle Chiese, ed altri Luoghi immuni, di qualsivoglia stato, grado, e condizione siano, se vogliono goderne l' Immunità, avvertino di non partirne, nè si lascino indurre sotto qualsisia pretesto, causa, o colore a uscir fuori di dette Chiese, ed altri Luoghi immuni; poichè uscendone, se capiteranno nelle mani della giustizia, non valerà loro il dire, o pretendere di provare di esserne stati estratti dolosamente, o con fallaci suggestioni, o assicurazioni; volendo la Santità Sua, che dopo la detta ammonizione non possa più allegarsi, nè allegandosi, a chi si sia possa giovare l' estrazione dolo- 102

dolosa, ma unicamente possa allegarsi, e giovar l' estrazione violenta, e quella, che fosse seguita sotto la sicurezza del Salvo-Condotto conceduto, e sottoscritto da qualche Giudice Ordinario, o Delegato, quale però dovrà valere solo per quel tempo limitato, per cui sarà stato conceduto. Siccome parimente dovranno notificare pubblicamente, come sopra, che se alcuno veramente fosse stato per il passato dolosamente estratto da qualche Chiesa, o luogo immune, e voglia godere del benefizio dell' Immunità locale, debba ritornare al Confugio Ecclesiastico dentro un Mese da decorrere dopo la pubblicazione del medesimo Editto, con chiedere agl'istessi Ordinarj, quando gli occorra, per tal effetto il Salvo-Condotto, quale dovrà darsegli gratis, e per tempo limitato ad arbitrio de' medesimi Ordinarj. Avvertendo inoltre, che, se passato il detto termine d' un mese sarà catturato fuori del luogo immune, dovrà considerarsi, come se volontariamente, e senza alcuna frode ne fosse partito, nè dovrà udirsi sopra l'estrazione dolosa, che pretendesse aver patita. Avendo però Nostro Signore ordinato, che se ne faccia lettera circolare, in esecuzione de' supremi comandi della Santità Sua, partecipo il tutto a V. S. acciò possa adempire la mente di Sua Beatitudine, con farne pubblicare Editto secondo la forma espressa nell' annesso foglio, che le trasmetto; come altresì sarà sua cura, che lo stesso si eseguisca da' Vescovi suoi suffraganei, e da altri Ordinarj dipendenti da cotesta sua Chiesa Metropolitana, a' quali perciò dovrà ella a tal'effetto pienamente significare quanto a lei stessa con la presente s' ingiugne. Ed io intanto col significarglielo, me le offro.

Roma 20. Gennajo 1717.

Di V.S.

Come Fratello Affezionatissimo.

S. A. Cardinal. Tanara.

Scipione de Ricci Segret.

103 Rei confugiti per vim extracti, non servato modo præscripto a Benedicto XIII. in cit. Constitut. incip. *Ex quo* §. 8. & relato supra *sub num.* 40. debent iterum restitui. *Communis, & certa, arg. c. Sicut antiquitus 6. caus.* 17. *q.* 4. ubi excommunicari jubetur *qui personam hominis, vel bona ejus inde* (idest e loco Asyli) *subtraxerit quousque emendet, & quod rapuerit, reddat; & c. Miror.* 8. *ead. caus. & q.* ubi sic expresse præcipitur: *Ecclesiæ igitur revoca, quæ irreli-*
104 *giosissimus rapuisti,* & cit. Benedictina §. 8. Etiamsi notorie constet, ipsos confugitos commisisse crimen exceptum, quia ex cit. Gregoriana, & Benedictina ad extractionem requiritur semper prævia cognitio, & declaratio Episcopi, & ex novissima dispositione ipsius Benedictinæ §. 8. inviolabilis observantia modi ibi præscripti, aliter extractio est nulla, & consequenter extracti sunt restituendi. Farinac. *in appendic. de Immun. cap.* 2. *n.* 51. Diana *p.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 14.
105 Reiffenst. *loc. cit. n.* 204. & alii passim. Confugiti etiamsi licite sint extracti, debent iterum restitui, si indicia contra eos acquisita in suis defensionibus purgent, ac diluant; cit. Benedictina §. 8.

Immo debent restitui confugiti, etiamsi de eorum 106 consensu, & voluntate fuerint extracti, quia quamvis renuncient immunitati, non possunt tamen per suam renunciationem præjudicare Ecclesiæ: sic expresse decrevit *Sac. Congegat. Immunitatis in Cajacen.* 20. *Novembris* 1640. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 134.

Restitutio extractorum fieri debet eidem Ecclesiæ, 107 vel Loco, a quo fuerunt extracti: & ad hoc, ut restitutio alteri Ecclesiæ fieri possit, requiritur dispensatio Summi Pontificis, nec sufficit solus consensus partium. Sic pluries decrevit S. C. Immunit., & signanter *in Neapolitana* 21. *April.* 1634. *& in Mediolanensi* 28. *Novembris* 1634. in hunc modum: *D. Secretarius juxta mentem, scilicet, ut mediante auctoritate Sanctissimi faciat convalidare restitutionem factam alteri Ecclesiæ, cum non dependeat a consensu partium, sed ab auctoritate Sanctissimi.* Sic refert Pignat. *tom.* 1. *cons.* 172. *num.* 10.

Amplia, quamvis extractus moram trahat in loco 108 distanti ab Ecclesia extractionis, attamen, attento consensu extracti, in his casibus Sanctissimus dispensat, ut restituatur alteri Ecclesiæ. *Ead. Sacr. Congr. Imm. in Mediolanensi* 28. *Novemb.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. p.* 210. *in Vercellen.* 25. *Maii* 1655. *lib.* 5. *decret. Paul. p.* 76. *in Asculana* 24. *Junii* 1655. *lib.* 5. *decr. Paul. p.* 67.

Quando quamplures sunt extracti, qui restitui de- 109 bent eidem Ecclesiæ, ad evitanda scandala Restitutio fit diversis Ecclesiis, & diverso tempore. *Ead. Sac. Congregat. Immunit. in Castren.* 4. *Junii* 1630. *lib.* 2. *dec. Paul. p.* 43.

Aliquando extractus ex facultate Sanctissimi resti- 110 tuitur Ecclesiæ S. Joan. Lateranensis, uti Matri Ecclesiarum, loco Ecclesiæ, a qua fuit extractus, *ead. Sac. Cong. Immun. in Spoletana* 18. *Sept.* 1646. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 293.

Permittitur, annuente Sanctissimo quod Restitu- 111 tio extractorum fiat alteri ab Ecclesia extractionis, ex causis urgentibus allatis a Curia Laica, *Eadem Sac. Congregat. Immunitat. in Sarzanen.* 16. *Januarii* 1672. *lib.* 1. *decr. Altovit. pag.* 633. Item per- 112 mittitur, ut extractum, qui ob infirmitatem non potest restitui Ecclesiæ violatæ, restituatur alteri ab ipso eligendæ. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Aversana* 20. *Januar.* 1703. *lib.* 3. *dec. Pall. pag.* 468.

Restitutio extracti conceditur fieri alteri ab Eccle- 113 sia extractionis ob minas, & periculum occisionis Parochi, & cum idonea cautione de non offendendo inimicum, & testes, ac de non accedendo ad locum Ecclesiæ, a qua fuit extractus. *Ead. Sacr. Congreg. Immunit. in Casertana* 22. *Jan.* 1697. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 71.

Aliquando Sanctissimus concedit Archiepiscopo 114 facultatem restituendi extractum alteri ab Ecclesia extractionis pro conscientia, & arbitrio ipsius. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Æsina* 15. *Nov.* 1661. *lib. decr. Rocci p.* 366. *in Neapolitana* 18. *Januar.* 1667. *lib.* 1. *dec. Alt. pag.* 80. Aliquando injungitur Archiepisco- 115 po, ut dato in actis Curiæ Eccl. consensu extracti, permittat restitui in alia ab Ecclesia extractionis extra Diœcesim electa ab extracto. *Ead. Sac. Cong. Imm.* in

in Salernitana 20. *Julii* 1638. *lib. decret. Mart. pag.* 327.

116 Fur extractus fuit ab una Ecclesia, & Episcopus ordinavit restitui eidem Ecclesiæ, sed Curia Laica in cujus carceribus erat, attenta ejus infirmitate, & distantia loci, restitui fecit in alia Ecclesia insigniori, & elapso aliquo tempore, cum idem fur ob nova furta carceratus fuerit in loco non immuni a Curia Laica, petiit denuo restitui Ecclesiæ primæ extractionis. Sacra Congregatio dixit gaudere, & esse restituendum Ecclesiæ extrationis pro reintegratione. *Ead. Sac. Congreg. Imm. in Lauretana* 18. *Aug.* 1702. *lib.* 3. *decret. Vallemani pag.* 435.

117 Extractus violenter a quadam Ecclesia Parochiali Diœcesis S.Miniati per Curiam Sæcularem, ac in carceres laicales a quibus aufugerat, conjectus, pendente processu Curiæ Episcop.contra Extractores pro reparatione læsæ immunitatis, denuo fugiens ex ipsis carceribus in eademmet Ecclesia se recepit, inde Romam veniens elapsis circiter tribus annis nova ob delicta ab Executoribus Em. Urbis Vicarii in carceres iterum truditur; verum allegata per ipsum immunitate, appellavit a sententia ejusdem Em. Vicarii ad Sacram Congreg.quæ declaravit: Restituendum esse Ecclesiæ, sed cum Sanctissimo, ut restitutio fiat in Urbe Ecclesiæ per extractum eligendæ; *ead. Sacr. Cong. Immun. in una S. Miniati* 12. *Jul.* 1707. *lib. decr. Maref.*

118 Extractus restituitur Ecclesiæ, sed annuente Sanctissimo, præstita cautione de non offendendo Mulierem, quam tentavit occidere; *ead. Sac. Cong. Immun. in Casalen.* 19. *Jul.* 1661. *lib. decr. Rocci p.*348.

119 In restitutione extracti Ecclesiæ sæpissime requiritur idonea cautio de non offendendo testes, inimicum, ac querelantes; *ead. Sac. Cong. Immun. in Civitatis Castelli* 28. *Febr.* 1668. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 200. *in Portuen.* 25. *Sept.* 1696. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 5. *in Cajetana* 24. *Sept.* 1697. *ibi pag.* 113. *in Montis Falisci* 30. *Jan.* 1703. *lib.* 3. *decret. Valleman. pag.* 471.

120 Episcopus restituat extractum loco immuni sed prius provideat, ne oriantur scandala in præjudicium, & cum periculo Parochi ex parte extracti; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Lauden.* 20. *Decem.* 1702. *lib.* 3. *decret. Valleman. p.* 463.

121 Restitutio carceratorum a Curia laica in locis immunibus facienda est propriis Ordinariis Ecclesiarum non D. Nuncio; *ead. Sac. Cong. Imm. in Neapolitana* 10. *Novemb.* 1676. *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 1299.

122 Pendente articulo: An extractus gaudeat Immunitate? restituendus est in carceribus Ecclesiasticis; *ead. Sac. Cong. Imm. in Asten.* 29. *Junii* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov. p.* 1783.

123 Discendens a loco immuni cum Salvo-Conductu Commissarii, ut ipsum Commissarium alloquatur, & postea carceratus, de ordine Sanctissimi restituendus est Curiæ Ecclesiasticæ; *eadem Sac. Cong. Imm. in Ariminen.* 3. *Maii* 1628. *lib.* 1. *decret. Pauluc. pag.* 93.

124 Episcopus faciat restituere Canonicum extractum de ejusdem ordine ab Ecclesia, quatenus non habeat aliquid relevans in contrarium; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Ferentinen.* 9. *Jan.* 1700. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 264.

Restitutio extracti debet fieri pubblice ipsi Ecclesiæ violatæ per eos, qui extraxerunt, quia cum per per injuriosam extractionem fuerit facta publica injuria Ecclesiæ, ac populus publice scandalizatus, requiritur publicus pœnitentiæ actus corresspodens publico delicto, & tollens pubblicum scandalum; *arg. cap. Filius §. Illud autem, de pœnis in* 6. & quidem per eos, qui extraxerunt, *cum peccata suos debeant tenere Auctores, l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis, & cap. Quæsivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; Sic Pignatell. *tom.*1. *consult.* 172. *num.*7. Peregrin. *de immun. cap.* 15. *num.* 26. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 208. & alii, & ex decreto Sanctissimi servatum fuit contra Gubernatorem Urbis in extracto ab Ecclesia S.Mariæ de Pace 27. *Augusti* 1629. in qua extractus repositus fuit ab iisdem Birruariis publice post meridiem; Sic refert Pignatell. *loc. cit. num.* 4. 125

Nec sufficit restitutio extracti facta Episcopo, seu Vicario Generali, aut repositio in carceribus Ecclesiasticis, quia cum non possit fieri restitutio neque alteri Ecclesiæ sine dispensatione Summi Pontificis, etiamsi extractus esset in loco distanti ab Ecclesia violata, sed necessario debeat fieri restitutio ipsi eidem Ecclesiæ violatæ, ut abunde patet ex supra allegatis Decretis; tanto minus poterit fieri talis restitutio carceribus Ecclesiasticis, aut Episcopo, seu ejus Vicario Generali, quia Episcopus, ex quo non sit Dominus, sed tantum Procurator Ecclesiæ; *arg. cap. Si privatum* 28. *caus.*12. *quæst.*1. nequit remittere injuriam illi factam per extractionem, & retentionem confugiti; Glossa *in cap. Si is* 28. *caus.*13. *qu.*4. *verb. Possumus*, Abbas *in cap. Contingit* 46. *de sentent. excomm. n.*11. Innocent. *ibid. in princip.* Hostiens. *ibid. num.*2. Pignatel. *loco cit. num.*9. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 207. & alii, quos refert Binsfeld. *de injur. & damn. dat. c.*7. *n.*4. *& ult. conclus.* 126

Nec etiam pro restitutione sufficit simplex excarceratio, aut dimissio extracti, sed debet per extrahentes necessario reponi in eadem Ecclesia, seu loco, a quo fuit extractus, ut respondit *Sacra Congr. Immun. in una Mediolanensi* 25. *Febr.* 1688. his verbis: *Scribatur Eminentissimo Archiepiscopo, ut Oratorem faciat restituere eidem Ecclesiæ, a qua fuit extractus, nec sufficere illius excarcerationem pro reintegratione violatæ Immunitatis Ecclesiæ ob extractionem ipsius Oratoris*; Sic Pignatel. *loc. cit. num.*10. Reiffenstuel *loco citat. num.*209. Riccius *in Synopsi verb. Restitutio num.* 1. 127

Ultra restitutionem Rei extracti pro reintegratione tenentur etiam male extrahentes ad restitutionem omnium rerum, & etiam armorum, quæ fuerunt sublata in extractione; *Communis, arg. cap. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *quæst.* 4. ibi: *Qui personam, vel bona ejus inde subtraxerit, quoadusque emendet, & quod rapuerit, reddat, excommunicetur*; & sic pluries decrevit Sacra Congregatio Immunitatis, & signanter *in Asculana* 15. *Januarii* 1658. apud Riccium *in Synopsi verb. Restitutio num.*29. his verbis: *Ablata de tempore, quo quis fuit extractus ab Ecclesia, Episcopus mandet restitui; & in Verulana* 20. *Febr.* 1608. apud Riccium *loc. citat. num.*22. ibi: *Nulliter extracti ab Ecclesia per Curiam Episcopalem, Episcopus mandet restitui, quidquid solvit pro sua excarceratio-* 128

tione Vicario, Cancellario, & aliis, & in puncto de restitutione armorum censuit Sac. Congregatio, quod ante absolutionem facienda sit restitutio in integrum armorum; *in una Lunen. Sarzanen. die 3. Augusti 1624. & die 24. etiam Augusti ejusdem anni in una Brundusina, & in una Mediolanensi die 28. Maii 1626.* apud Pignatell. *t. 1. consult. 172. n. 13.*

129 Violatores Immunitatis Asyli, ultra gravissimum sacrilegium, quod committunt *ex cap. Miror 7. cap. Frater 9. cap. Quisvis 17. caus. 17. quæst. 4.*, & aliis similibus, & nullitatem omnium eorum actorum ex cit. Gregoriana, & Benedictina *§. 9.* incurrunt Excommunicationem majorem latæ sententiæ. Habetur ex cit. Gregoriana *§. 8.* ibi: *Quod si quis quacumque dignitate, & auctoritate præditus, præmissorum, aut alio quovis prætextu quidquam præter, aut contra hujus nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto Censuras, & pœnas ejusdem incurrere, quæ contra Libertatis juris Immunitatis Ecclesiasticæ Violatores per sacros Canones, Conciliorum Generalium, Nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ*: & consimiliter habetur ex cit. Benedictina *§. 9.* & hanc Excommunicationem esse latæ sententiæ jam habebatur ex repetitis declarationibus jussu Clementis VIII. & Pauli V. editis, de quibus testantur Castropalao *tract. 11. disp. unic. punct. 12. num. 3.* Bonacina *tom. 2. disp. 3. q. 7. punct. 8. num. 3.* Marius Ital. *de immun. lib. 1. c. 6. §. 2. num. 29., & sequent.* Haunold. *tom. 6. tract. 1. num. 256.*, & hodie post dictas Bullas, & declarationes est *certa, & communis*. Unde Violatores Asyli non sunt excommunicandi, sed solum sunt declarandi excommunicati, seu incurrisse excommunicationem, ut optime tradit Sperell. *decis. 48. num. 32. & decis. 105. num. 42.* & alii passim.

130 Talem majorem Excommunicationem latæ sententiæ incurrunt quicumque cujusvis dignitatis, & auctoritatis existant, qui in aliquo modo immunitatem Asyli violant; *Communis, ac certa*, ex citata
131 Gregoriana *§. 8.* ex cit. Benedictina *§. 9.* Sic eam incurrunt omnes capientes, extrahentes, incarcerantes; vincientes Reum in loco Asyli existentem; *Com-*
132 *munis*. Item Complices extractionis, & hujusmodi; *Sac. Congr. Immun. in Hydruntina 2. Decembris 1692. lib. 1. Decr. Vallem. pag. 7. Balneoregien. 11. Januarii 1695. lib. 1. decret. Vallem. pag. 166. Regien. 2. Julii*
133 *1695. lib. 1. decr. Valleman. pag. 190.* Item Fautores; *eadem Sacr. Congreg. in Neapolitana 18. Novembris*
134 *1687. lib. decr. Martell. pag. 186.* Item Cooperantes; *eadem Sac. Congr. in Regien. 16. Decemb. 1690 lib. decret. Martell. pag. 688. in una Aquipendii 13. Novembris 1691. lib decret. Grimal. pag. 36. Signina*
135 *31. Julii 1695. lib. decr. Mart. pag. 751.* Item Mandantes; *eadem Sacr. Congr. in Neapolitana 18. Novembris 1687. lib. decret. Martelli pag. 186. Camerinen. 3. Augusti 1695. lib. 1. decret. Vallem. pag. 406.*
136 Item Cogentes, Obsidentes, & Custodientes confugitum, ut egrediatur ab Ecclesia, & capiatur; *eadem Sacra Congreg. in Perusina 5. Junii 1694. lib. 1. decret. Vallem. pag. 126. Hieracen. 28. Augusti 1700.*
137 *lib. 2. decret. Vallem. pag. 209.* Item dolose, & blande suadentes confugito, ut exeat a loco immuni, ut capiatur a Birruariis; *ead. Sac. Congr. in Marsicen. 31. Julii 1691. lib. decret. Martelli pag. 249. in Aquipendii 13. Novembris 1691. lib. decret. Grim. pag. 36. in Neapolitana, seu Castri Maris 23. Junii 1693. lib. 1. decr. Vallem. pag. 58. in Camerinen. 13. Maii 1698. lib. 2. decr. Vallem. pag. 153.* Item Tentantes; *ead. Sac.* 138
Congr. in Minerbinen. 2. Decembr. 1693. lib. 1. decr. Vallem. pag. 96. in Sutrina 20. Augusti 1695. d. lib. pag. 210. Item ipsi Extrahentes, quamvis extractum 139
consignaverint Potestati Ecclesiasticæ; *eadem Sacra Congreg. in una Civitatis Castellanæ 18. Novembris 1687. lib. 3. decr. Altov. pag. 183.* Nec supradicti ex- 140
cusantur ab Excommunicatione, quamvis Reus libere consentiant capi, carcerari, extrahi, & hujusmodi, quia adhuc violatur immunitas ex dictis supra *n. 3. & 106.*

Si Violatores Libertatis, vel Immunitatis Eccle- 141
siæ appellaverint contra sententiam declaratoriam Episcopi, talis appellatio non debet admitti, nisi prius Ecclesiæ fuerit satisfactum; Pignatell. *tom. 2. consult. 65. num. 26.* ubi affert plures declarationes præcisis his verbis: *Appellatio a declaratoria Censurarum in materia violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ non admittitur, nisi prius Ecclesia quo ad suum honorem fuerit in integrum restituta; Sacra Congregatio Episcop. in Neapolitana 11. Octobris 1617. & in Liparen. 4. Julii 1620. & Rhegien. 28. Julii eodem anno, & Syracusana 19. Julii 1622.*, & pluries declaravit etiam Sacra Congreg. Immunitatis, ut refert Riccius *in Synopsi verb. Appellatio*, ubi sub *num. 3.* sic præcise habet: *Appellatio ad Metropolitanum super Censuris latis in caussa violatæ Immunitatis non est attendenda ab Episcopo; Sac. Congr. Immunit. in Bisacien. 6. Febr. 1694. lib. 1. decr. Vallem. pag. 102.* & sub *n. 4.* his verbis: *Immo neque Appellatio ad Sanctissimum, & Sacram Congregationem admittitur quoad effectum suspensivum, sed solum quoad devolutivum; Materanen. 9. Septemb. 1631. lib. 2. decr. Paul. pag. 89. Beneventana 22. Novemb. 1639. lib. 3. decr. Paul. pag. 104. In una Nullius Abbatiæ S. Joannis in Lamis 19. Octobris 1695. lib. 1. decret. Vallem. pag. 224. Balneoregien. 18. Augusti 1700. lib. 2. decr. Vallem. pag. 307. & sub num. 7.* Sic refert: *Non obstante Appellatione interposita ad Nunciaturam per Baroncellum excommunicatum ob violationem immunitatis, Episcopus procedat contra ipsum ad ulteriora; In una Burgi S. Sepulcri 7. Maii 1688. lib. 2. decr. Vallem. pag. 151. & sub n. 8.* refert: *Non obstante Appellatione procedendum prout de Jure contra Violatorem Immunitatis Ecclesiasticæ; Pisauren. 25. Septemb. 1627. lib. 1. decr. Paul. pag. 67. & sub num. 11.* sic habet: *Non admittitur Appellatio tam ad effectum devolutivum, quam suspensivum a Censuris in contumaciam promulgatis ex causa violatæ Immunitatis; Rossan. 8. Aprilis 1642. lib. 3. decret. Paul. pag. 173.*

Absolutio a Censuris contractis ex causa violatæ 142
Immunitatis, Libertatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ est reservata Summo Pontifici, nec ab alio potest concedi sub quocumque prætextu etiam restitutionis statim factæ Ecclesiæ, & opinio contraria improbatur; Sic *Sac. Congregat. Immunitatis in Lycien. 13. Julii 1638. lib. 3. decret. Paul. pag. 66. Casertana 24. Januarii 1651. lib. 4. decret. Pauluc. pag. 134.*

Et ita est reservata Summo Pontifici, ut vacante 143
Sede Apostolica, desit Potestas absolvendi; *eadem*

Dd 2 *Sac.*

Sac. Cong. in una S. Marci in Calabria 2. *Junii* 1691. *lib. decr. Martelli pag.* 374. Sic refert Riccius *in Synopsi verb. Absolutio n.* 2.

144 Unde Ordinarii, & Episcopi absolventes Censuratos hujusmodi sine facultate Sedis Apostolicæ incidunt in Excommunicationem eidem Sanctæ Sedi reservatam, a qua regulariter datur facultas, ut se faciant absolvere a suis Confessariis privatim, & cum Sanctissimo agitur pro dispensatione irregularitatis, quatenus incurrerint; *eadem Sacra Congregatio in Squillacen.* 16. *Decembris* 1664. *lib. decret. Rocci pag.* 608. *Acernen.* 29. *Januarii* 1636. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 241.

145 Quare præcipitur Archiepiscopo, qui sine dicta facultate absolvit Censuratos ex causa extractionis confugiti ab Ecclesia, ut reaffigat Cedulones contra ipsos; *ead. Sac. Congr. in Brundusina* 28. *Apr.* 1671. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 546.

146 Sic pariter absolutio concessa ab Eminentissimo Legato sine facultate Apostolica non suffragatur, & injungitur Episcopo, ut denuo absolvat auctoritate Sacræ Congregationis; *ead. Sacr. Congr. in Papien.* 11. *Julii* 1676. *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 1302.

147 Absolutio obtenta a Censuris ex causa violatæ Immunitatis vigore Brevis Sacræ Pœnitentiariæ non suffragatur in foro exteriori; *ead. Sacr. Congreg. in Gravinen.* 9. *Octobr.* 1629. *lib.* 2. *decret. Pauluc. pag.* 8.

148 Nec absoluti ex causa præfata vigore Bullæ Cruciatæ habentur pro bene absolutis a Sacra Congregatione, & injungitur reaffixio Cedulonum; *eadem Sac. Congr. in Cosentina* 21. *Junii* 1672. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 705.

149 Absolutio data vigore Bullæ Anni Sancti per Confessarium a Censuris incursis ex causa violatæ Immunitatis non suffragatur in foro exteriori; *ead. Sacra Congr. in Vicana* 27. *Aug.* 1675. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 1141.

150 Absolutio vigore Jubilæi non suffragatur Censuratis, & reaffigi possunt, ac debent Cedulones; *eadem Sac. Congr. in Aquilana* 17. *Decembr.* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 66. *Gravinen.* 1. *Octobr.* 1641. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 157. *Hyeracen.* 4. *Decemb.* 1657. *lib. decret. Rocci pag.* 47. *Aversana* 19. *Jul.* 1661. *d. lib. pag.* 347. *Squillacen.* 9. *Maii* 1702. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 420.

151 Ordinario inferiori concedi non debet facultas absolvendi Censuratos ex causa violatæ Immunitatis; sed Episcopo viciniori; *ead. Sac. Congr. in una Nullius Meliten.* 23. *Aug.* 1632. *lib.* 2. *decr. Pauluc. pag.* 137. & sæpius alibi.

152 Absolutio a Censuris incursis ob violatam immunitatem non datur, nec dari potest, & data non valet, nisi prius restituto Reo, & facta satisfactione læsæ Ecclesiæ; *arg. cap. Ex litteris* 11. *de Constitution. cap. Qua fronte* 25., *de Appellat. & cap. Cum desideres* 15. *de sentent. excommunic.* & expresse decrevit pluries Sac. Congreg. Immun. & signanter *in Lauden.* 9. *Octobris* 1629. his verbis: *Absolutio ab Excommunicatione non prodest, nisi sequuta restitutione, & reintegratione Ecclesiæ.* Sic refert Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 60. *num.* 38. & similiter *in Messanen.* 11. *Aug.* 1638. *lib.* 3. *decretor. Paul. pag.* 68. *in Marsicana* 24. *Januar.* 1645. *lib.* 3. *decretor. Paul. pag.* 253. *in Aquen.* 18. *Februarii* 1659. *libr. decret. Rocci pag.* 158. *in Rossanen.* 9. *Maii* 1662. *lib. decret. Rocci p.* 399.

Immunitatem, sive libertatem Ecclesiasticam publice violantes, a Pœnitentiaria Apostolica nequeunt 153
absolvi; Benedict. XIV. tom. 1. Constitution. 95. incip. *Pastor Bonus* §. 14.

Immunitate Ecclesiastica non gaudent Homicidæ 154
tam laici, quam Ecclesiastici &c. Vide verb. *Homicidæ*, & verb. *Banniti*, & dicta *art. super n.* 156.

* Pœnæ contra turbantes immunitatem afficiunt 155
etiam eos qui impediunt, ne Judex Ecclesiasticus cognoscat in causis, in quibus habet auctoritatem tantum cumulativam; Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 40. §. 10.

Si quis reus dolose extrahatur ab Ecclesia, & ex- 156
tra illam capiatur non per vim, aut per salvum conductum, illa dolosa extractio reo non suffragatur, ut ex decreto Sacr. Congregat. die 22. Decem. 1716. *Institut. Ecclesiast.* 41. §. 9. *n.* 31. *

Quoniam ex facili Religiosorum unius Ordinis ad 157
alios Ordines refugio omnium Ordinum disciplina collabitur; idcirco P. Procurator Ord. S. Augustini Eremitarum Mexicanæ Provinciæ pro hujusmodi abusu compescendo, recursum habuit ad S. P. Clementem XII. a quo instantis supplicatione ad Congregationem Episcop. & Regularium remissa, ejusdem Congregationis prodiit Decretum, a Sanctissimo confirmatum, quo statuitur, aufugientes Superioribus sui Ordinis esse restituendos, sub conditionibus & cautelis in sequenti expressis.

CLEMENS PAPA XII. &c.

ALias pro parte dilecti filii Ignatii Padilla Fratris expresse professi, in Sacra Theologia Magistri, Provinciæ SS. Nominis Jesu Mexicanæ, Ordinis Eremitarum S. Augustini Procuratoris ad specialia negotia missi, Nobis expositum fuit, quod in dicta Provincia abusus valde observantiæ regulari præjudiciales, nempe quod aliqui religiosi inquieti, & parum observantiæ sui instituti amatores obedientiam, reverentiamque, ac subjectionem suis Prælatis debitas parvifacientes ad Cœnobia aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum prætextu evadendæ violentiæ, & effugiendi rigorem suorum Superiorum confugiant, irrepserant; & licet Superiores prædicti a Prælatis Conventuum, ubi prædicti Religiosi confugiunt, petant, ut patiantur, quod obligatio obediendi propriis Superioribus, & sese ad propria Cœnobia restituendi intimetur, vel quod illos propriis Superioribus tradant, neutrum obtineri solet, protestantes aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum Prælati, ubi dicti Religiosi confugiunt, eosdem gaudere immunitate refugii, & consequenter a proprio Prælato non posse extrahi, requiri, aut notificari, utpote in alieno territorio existentes, neque Superiores aliorum Ordinum prædictorum debere dictos Religiosos confugientes tradere: & in eadem expositione subjuncto, quod dilectus etiam filius modernus Prior Provincialis Provinciæ, & Ordinis prædictorum in angustias positus ad Venerabilem Fratrem modernum Archiepisco-

piscopum Mexicanum illius Regni Proregem recursum habere coactus fuerat, ut ei auxilium regium impertiretur, quo dispersum gregem ad Ovile proprii Ordinis reducere, & hoc tantum medio relatis præjudiciis occurrere posset. Cum autem minime lateat quod si hæc janua Asyli, aut refugii Religiosis pateat, funditus disciplina Regularis, ac debita propriis Superioribus obedientia corruant, necnon jurgia, & discordiæ inter Superiores respective Ordinum cum Sæcularium scandalo procul dubio pullulent.

§. 2. Porro, ut tot malis occurreremus per Nos declarari summopere desiderabat, quod dictis Religiosis ad Conventus aliorum Ordinum, vel Congregationum, vel Institutorum confugientibus immunitas refugii, seu Asyli minime suffragetur, sed a proprio Superiore judicialiter ex alieno conventu unusquisque confugientium hujusmodi extrahi, & ad proprium quocumque privilegio Regularibus concesso hac in parte non obstante, reduci possit. Quod si dicti Religiosi adhuc rebelles in parendo propriis Superioribus ad suum Conventum eosdem redeundi jubentibus perseverent, vel dicti Superiores eos titulo refugii recipientes, & auxilium præstantes propriis Superioribus tradere renuerint, utrique pœnas fugitivis, & eorum fautoribus, & protectoribus, necnon rebellibus, & inobedientibus per hanc Apostolicam Sedem impositas ipso facto, & absque alia declaratione incurrere debeant.

§. 3. Nos supplicem libellum nobis porrectum ad Congregationem Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Card. negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositam remisimus, a qua emanavit Decretum tenoris, qui sequitur, videlicet: Sacra Congr. Eminentiss. & Reverendiss. S.R.E. Card. negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, ad quam Sanctiss. Dominus Noster supplicem Libellum remisit, attenta relatione Eminentissimi Firrao præfati Ordinis apud Sanctam Sedem Protectoris, re mature perpensa, decrevit, Regulares unius Religionis, confugientes, ad Ecclesias, & Monasteria alterius Religionis, Superioribus propriæ Religionis restitui debere a Prælatis alterius Religionis, ad quorum Ecclesias, & Monasteria confugiunt, præstito tamen ab iisdem Superioribus confugientium Juramento, & facta obligatione de servanda immunitate Ecclesiastica, & de restituendo confugientes præfatos Ecclesiis, vel Monasteriis, ad quæ confugerunt, casu quo procedendum sit ad pœnas corporales, carceris perpetui, mortis, & triremium, propter delicta ab ipsis confugientibus commissa; secus, si ipsi Superiores procedere deberent ad pœnas ordinarias, & ad correctionem Regularem per Constitutiones Ordinis præscriptas, cujus rei declaratio ad deffinitorium Provinciale, vel ubi illud non fuerit, ad Consilium Conventus spectabit. Quod si constito Regulares confugientes pœnas dumtaxat ordinarias, & per Constitutiones Ordinis ad correctionem præscriptas promereri, Prælati alterius Religionis renuant eos propriis Superioribus restituere, vel ipsi Regulares ad proprias religiosas Domos redire recusent, Sacra eadem Congregatio utrosque ad instar Apostatarum, vel Apostatas recipientium, in excommunicationem Summo Pontifici reservatam incursos declaravit. Romæ 5. Septembris 1738. J. Cardinalis Firrao. C. Archiepiscopus Damiatæ Secretarius.

§. 4. Cum autem, sicut dictus Ignatius Procurator Nobis subinde exponi fecit, ipse decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, & servetur exactius, Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri plurimum cupiat;

§. 5. Nos ipsum Ignatium Procuratorem specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Decretum præinsertum auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, salva tamen semper in præmissis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium.

§. 6. Decernentes, easdem præsentes litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis ad quos spectat, & spectabit in futurum pleníssime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari; Sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 7. Non obstantibus, &c.

§. 8. Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 20. Decemb. 1738. Pontif. nostri Anno IX.

Additiones ex aliena manu.

In hoc & Superiore articulo plura *Auctor*, & quidem fuse, de immunitate locali habet, quæ tamen praxim tantum spectant; quæque ideo ansam nobis præbere videbantur, ut aliqua subnecteremus de ejusmodi immunitatis origine, progressu, satis variis, & præsenti statu. Verum hoc non perfunctorii laboris esset opus, & vix quidem dignum, quod hic subjungeretur. Cui tamen vacat, eaque tenere cupienti adeundus præ ceteris est *Mascambronius* recentissimus hujus generis scriptor in suo opere, italice conscripto, cui titulus, *Degli Asili de' Cristiani ragionamento*, ubi capite IV. illud præsertim enodatur, palamque fit: quomodo nimirum Asyli jus apprime cum Naturæ, & civili delictorum vindice Jure conveniat: quam bene hominum societati prospiciat: & qui fines Sacerdotium inter & Imperium intercedant. 158

At ut operi, in quo versamur, serviamus, e re duximus quatuor hic transcribere regulas, quas idem *Mascambronius* in fine penultimi capitis statuit ad amputandas ambages illas, ac tricas, quas de trivio Scriptores inanibus movent quæstionibus, ibi: „ E con- 159

concioſſiacoſachè le queſtioni, le quali ſpettano alla pratica della locale Immunità ſieno preſſo che innumerabili, a cagione che molti Autori hanno più amato fantaſticare, e ſtillarſi il cervello ſulla corteccia delle parole, che conſumare utilmente il tempo nell' inveſtigare lo ſpirito della Chieſa, e de'Canoni già preſcritti ſul modello de' Libri ſanti, e delle Apoſtoliche Tradizioni, ho io diviſato di ridurre a poche regole tutto ciò, ch'è ſtato dibattuto e meſſo in controverſia fino ad ora dagli altri. Per quello dunque, che concerne le perſone, alle quali preſtare ſi dee dal Clero ajuto, e rifugio, la prima regola, con cui è da guidarſi tutto il ſiſtema ſi è, che ſecondo l' indole primiera della Religione gli Aſili e gli Uffizj di Miſericordia non ſono da negarſi ad alcuno. Ma giacchè i Sommi Pontefici, i quali hanno da *Criſto* facoltà d' interpretare, ed accomodare eziandio l' eterne leggi, e le più ſante iſtituzioni divine alle varie occaſioni ed opportunità, le quali ſi moltiplicano ſenza miſura, giacchè dico i Sommi Pontefici hanno dichiarato, che alcuni Delinquenti poſſono reſtare eſcluſi dal beneficio della Franchigia, non lice a noi ampliare la ſignificazione delle parole uſate da loro nelle Bolle, e nelle Decretali più di quello, che porta la comune approvazione degli uomini. Facendo altrimenti s'accreſcono ſempre più le vane conteſe, e ſi reca ſpeſſe volte non piccolo pregiudizio ad una gran turba di Criſtiani, i quali reſtano eſcluſi da' luoghi immuni, ſol perchè così piacque decidere al capriccio di pochi Autori. Così per modo d' eſempio quando ſi dice eſſer privato della franchigia chi commette omicidio deliberatamente, ed a malizia, non ſono per queſto da eſcluderne quelli, che preſi da tumultuaria paſſione tolgono altrui la vita. Oltre di che ſi dee ſempre riguardare quella dolce indole del Sacerdozio, per cui furono coſtantemente difeſi, ed ajutati, e tolti ancora per forza dalle mani della Giuſtizia tutti gli omicidi generalmente.

160 Similmente allorchè ſi dice eſſer eſcluſo dal diritto del Refugio chi è reo di leſa Maeſtà, offendendo la Perſona ſteſſa del Principe, per tal nome di Principe non è da intenderſi ogni Superiore, ma ſolamente il Sovrano, e per nome di delitto di leſa Maeſtà, non ſi dee prendere ogni traſcorſo, che ſi commette contro la volontà del proprio Signore, ma quella colpa; con cui o ſi machina contro la vita di lui, o ſi tenta d' offendere qualche parte del ſuo corpo, o di contaminare il ſuo onore con ingiurie, e villanie, o pur ſe ſi faccia congiura co' ſuoi Nemici, e loro ſi riveli il regio ſegreto, o finalmente ſe ſi concita ribellione, e tumulto, e gli ſi ſollevino contro i Sudditi ſteſſi. Queſti, che ſono delitti di leſa Maeſtà direttamente, e non gli altri, riguardati ſono dalla Bolla di Gregorio con quelle parole: *Aut læſæ Majeſtatis in perſonam Principis Rei &c.* E per vero dire chi non comprende, che altrimente tutti i colpevoli ſarebbero Rei di leſa Maeſtà, come quelli, i quali operando contro le leggi, ſempre fanno contro la volontà del Legislatore.

161 L' altra regola è, che diſcendendo gli Aſili dalle più ſincere maſſime della Carità Criſtiana, o ſi neghino, o ſi concedano a' colpevoli, non mai però debbe mancare il Sacerdozio di uſare in verſo di loro qualche uffizio di beneficenza, e di miſericordia. Per la qual coſa debbono i Veſcovi ſpedire quanto più preſto ſi può il proceſſo de' Delinquenti eccettuati, perchè non ſi accreſca ſempre più l'odioſità de' Laici contro l'Eccleſiaſtica Immunità, ma non deono traſcurare di farlo maturamente, affinchè ſempre abbiano i Criſtiani da riguardare ne' loro Paſtori qualche particella delle antiche miſericordievoli conſuetudini, e del priſco amore inverſo de' refugiti. Anzi non potendo tai colpevoli eſcluſi dalla franchigia eſſer privati di ogni uffizio di carità, e di clemenza, i Veſcovi allorchè li conſegnano al foro laicale, conviene che s' interpongano quanto più poſſono efficacemente per ottener loro il perdono. Così mancando a' Criſtiani il locale Rifugio, non mancherà loro almeno il primiero Aſilo, che fu l' interceſſione, e l'amorevole ſollecitudine de loro Paſtori.

La terza regola è, che eſſendo indrizzata la locale Immunità, non già perchè trionfi, e ſi dilati impunemente la colpa, ma bensì al correggimento, ed all' emenda de' triſti, ſi dee perciò attentamente invigilare acciocchè colui che ſi ricovera nelle Chieſe, non vi entri, e non vi dimori qual ſe foſſe uno Scherano, ed un Malandrino corredato d'armi, e gonfio di arroganza, e di faſto, forſe più diſpoſto con dannevole eſempio ad incendiare lo ſteſſo Tempio di Dio, che a riconciliarſi col Proſſimo, ed a dare qualche contraſegno di pentimento. Queſti perverſi uomini a mio credere, e tutti eziandio coloro, che traſportano ne' luoghi immuni contrabbandi, ed illecite mercanzie ſarebbero indi da *Criſto* medeſimo, che è il Padre delle Miſericordie; e che nel Tempio giuſtificò il Publicano, diſcacciati, e mandati via bruttamente, come già fece una volta per noſtro eſempio. Io non dico già, che contro tai Rifuggiti ſia da rinnovellarſi l' antico rigore delle pubbliche penitenze, non ſolamente perchè una tal coſtumanza non fu giammai comune riſpetto ad eſſi, ma molto più perchè colla natura del Rifugio ſi adatta del pari la pubblica, che la privata penitenza: Dico, però, che a ſoſtenere il fine, per cui introdotti furono gli Aſili tra' Criſtiani, è uopo, che i Peccatori facciano almeno ſembianza di ricorrervi umili, dimeſſi, e divoti: Non altrimenti, che non ſi riceve negli Oſpedali, ſe non chi vi ſi preſenta in forma, o di meſchino, o d' Infermo. Quindi ſaviamente Gregorio IX. e con eſſo quaſi tutti i migliori Canoniſti, pronunziò quella belliſſima ſentenza, che non debba giovare il benefizio della legge a quelli, che mentre il chieggono, ſe ne abuſano, e peccano contro la ſteſſa legge. 162

La quarta regola da oſſervarſi è, che eccettuati gli Oratorj, e le private Cappelle poſte entro le caſe de' Nobili, la franchigia non più conviene ad una Chieſa, che all' altra. Talchè debbono gli Eccleſiaſtici ajutare, e con coraggio, e con indifferenza tutte le Perſone, che vi ricorrono. E ſe alcuni piccioli Paeſi foſſero oltremodo ricchi ed abbondanti di ſacri Edifizj, non vi ſi debbe però introdurre alcuna variazione prima di chiederne conſiglio, e licenza dalla S. Sede, la quale eſſendo guidata dal verace ſpirito di Carità, e di prudenza, ſaprà adoperarci quei rimedj, che più le pareranno opportuni, e per ſervigio di Dio, e per bene del Pubblico. In tal propoſito io 163

non

non so comprendere, come i Laici abbiano continuamente molestati i Sommi Pontefici, affinchè restringessero l'Immunità a piccol numero di delitti, e non abbianli anzi supplicati, acciocchè rivocando gli Asili alla primiera loro condizione, cioè al comune benefizio di tutti, gli avessero collocati, e stabiliti oltre alle case de' Vescovi, alle quali convengono di loro natura, nelle Chiese più nobili, come nelle Cattedrali, nelle Parrocchiali, e nelle insigni Collegiate. Anche ciò sarebbe ridondato senza alcun dubbio in molto svantaggio de' diritti del Sacerdozio, dal quale furono anticamente veduti i Rifugj distesi anche alle Croci, che s'impiantavano per le vie, non che a tutte le Chiese, le quali non erano in poco numero appo i Maggiori, ed infino a lunghissimi spazj fuori delle loro porte, ed alle prossime case, ed a'Giardini, ed a'Cimiterj, ed a' vicini Portici, e Bagni; Ma per lo meno non sarebbero stati i Sommi Pontefici costretti malgrado la soave indole loro, ora a negare agli uni, ora agli altri colpevoli i più sacrosanti Uffizj di misericordia, e di carità. Infinchè però la Santa Sede prenda altri provedimenti, giammai non sia, che alcuno osi variare sulla gelosissima materia de'Sacri Rifugj neppure le particolari consuetudini introdotte ne'luoghi intorno alla maggiore, o minore estensione della franchigia fuori de' Templi immuni; ma si badi bensì a togliere di mezzo le dissensioni, che nascono talvolta tra il Sacerdozio, e l'Imperio a cagione o degli Orti, o de' Forni, o degli altri profani luoghi, ne' quali, contigui essendo alle Chiese, pretendono di rifuggiarsi impunemente i colpevoli. In tal maniera si toglie l' occasione a quei, che scrivono sul modello di Pietro Giannoni di mettere in deriso ciò, che è venerando e sacrosanto per sua natura a cagione degli abusi introdotti, i quali non hanno a fare cosa del mondo colla santa dottrina, e disciplina della Chiesa. Finalmente se la civil Potestà voglia rispetto agli Asili procurarsi vera quiete, e sicurezza di coscienza, basterà, che ripensi, e rivolga per l'animo suo, che quando anche il sacro Rifugio non discendesse dirittamente dalla dottrina di Cristo, è stato nondimeno mantenuto, e conservato in tutte le Chiese per lo lunghissimo spazio di tredici secoli, e che i Sacerdoti di tutte le cattoliche Provincie hanno sempre avuto in costume di fulminare gravissime pene contro di coloro, i quali hanno tentato di contaminarlo, e violarlo, e che i primi Dottori della Chiesa così Greca, come Latina, lo hanno vigorosamente sostenuto ad onta di tutti; senza ragionare della venerazione, con cui è stato riguardato da tanti Principi, e dagli Imperatori più rinomati, e più santi. E se in così lungo spazio di tempo conservati si sono gli Asili a favore di tutti i Rei, quando non meno, che ora militavano i soliti pretesti della pubblica quiete, e del mal'esempio degli altri, perchè sono eglino da abbolirsi nei giorni nostri con grave disprezzo di tanti Canoni Ecclesiastici, e di tante censure, e di tanti affaticamenti de' nostri Maggiori? „

ARTICULUS IV.

Quoad ea, quæ specialiter concernunt Immunitatem Realem, & Personalem, & pœnas eam violantium, ac Absolutionem ab eisdem.

Immunitas realis, & personalis ea est, & in hoc consistit, quod Personæ Ecclesiasticæ, & bona cuncta, seu res omnes ad personas Ecclesiasticas, vel ad Ecclesiam aliquam pertinentes, sint immunes, & liberæ, ac exemptæ a jurisdictione cujusvis potestatis, & personæ Laicalis, atque ab exactionibus, & oneribus quibuscumque. Unde, ut vides, immunitas, qua res Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum sunt immunes; vocatur *Realis*; Illa vero qua personæ sunt exemptæ a jurisdictione, & ab oneribus personalibus vocatur *Personalis*. Ita in re omnes communiter; *arg. cap. Non minus 4. & cap. adversus 7. de immunitate Ecclesiarum, cap. Quia nonnulli 1. de immunitate in 6. Clementin. unic. eod. cap. Quamquam 4. de Censibus in 6. Authent. Item nulla, Codic. de Episcop. & Cleric.* 1

Nomine personarum Ecclesiasticarum veniunt omnes Clerici, tum Sæculares, tum Regulares utriusque sexus, etiam Novitii, & alii enumerati *sub verb. Clericus art. 1. a num. 5. ad 18. & art. 2. fere per totum*. Vide *ibi*. Nomine bonorum, seu rerum Ecclesiasticarum veniunt omnes Ecclesiæ, seu Templa ædificata una cum Cœmeteriis, item vasa sacra, paramenta, vestes, & alia sive consecrata, sive benedicta ad Divinum cultum deputata quasi instrumenta; Item bona a piis Fidelidus oblata, donata, & destinata pro dote, & manutentione Ecclesiarum, earumque Rectorum, & Ministrorum; Item alia bona Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum patrimonialia. 2 3 4

Omnes personæ vere Ecclesiasticæ gaudent *immunitate personali*; indeque liberæ, immunes, & exemptæ sunt ab omni jurisdictione, & foro cujusvis potestatis, & personæ laicalis, tum in causis civilibus *ex cap. Bona quidem 1. dist. 96. cap. In Canonibus 57. caus. 16. qu. 1. cap. Ecclesia S. Mariæ 20. de Constitutionibus, cap. Qualiter, & quando 17. de Judiciis, c. Si delinquenti 12. de Foro competenti, & Authent. Statuimus, Cod. de Episcop. & Cleric.* cum similibus. Tum in causis criminalibus, *ex cap. Nemo unquam 1. cap. Nullus Judicum 2. cap. Relatum 13. cau. 11. cap. At si Clerici 4. de Judiciis* cum similibus. Sic etiam omnes res Ecclesiarum, & personarum Ecclesiarum gaudent *immunitate reali*; indeque liberæ, & immunes, & exemptæ sunt ab omni jurisdictione Laicali, & ab oneribus, & exactionibus quorumcumque Laicorum, *cap. Quæ semel 4. caus. 19. quæst. 3. cap. Ligna 38. de consecrat. dist. 1. c. Non minus 4. & cap. Adversus 7. de immunitate Eccles. cap. Quia nonnulli 1. de immun. in 6. Clement. unic. eod. cap. Sancitum est 1. de censibus; cap. Quamquam 4. eod. in 6. Authent. Item nulla, Cod. de Episcop. & Cleric. l. Sancimus 21. Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Vide verb. *Clericus art. 1., & art. 2. & art. 7. per totum*, ubi late quoad immunitatem, & exemptionem. 5

Immunitas Realis, & Personalis est de Jure divino; ut jam probatum est antea *art. 1, num. 7.* & sub verb. 6

verb. *Clericus art.* 2. *a num.* 77. *usque ad* 84. *inclusive* & verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *a num.* 16. Vide *ibi* Ecclesiastici etiam sponte non possunt solvere exactiones Laicales, & Laici a sponte dantibus non pos-
7 sunt accipere; Sic expresse statuit Urbanus VIII. Constitut. incip. *Romanus Pontifex* §. 6. per extensum adducta sub verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *num.* 68. ubi declarat illicitas, & invalidas, & restitutioni obnoxias exactiones Laicales etiam sponte datas, ibi: *Nec non quascumque contributiones, collectas, gabellas, militum hospitationes, decimas, vel alias fructuum partes, aliaque onera, & gravamina quæcumque super Ecclesiis, Monasteriis, & locis piis, præsertim vacantibus, personis Ecclesiasticis, earumque, vel eorum bonis, seu fructibus; etiam prætextu, vel causa facultatis bona stabilia acquirendi, seu retinendi, ac quomodolibet per Laicos præfatos, & quoscumque alios, alias quomodolibet qualificatos absque sufficienti facultate Apostolica impositas, exactasque etiam a sponte dantibus, vel contribuentibus*. Et in Bulla Cœnæ Domini §. 18. expresse excommunicantur Laici omnes cujuscumque sint Dignitatis, & auctoritatis, qui Collectas, Exactiones, aliave onera Clericis, aut Locis piis, eorumque bonis imposita, etiam a sponte dantibus, & concedentibus absque speciali, & expressa Sedis Apostolicæ licentia recipiunt, & ex declaratione Sac. Congr. Immun. *in Volaterrana* 18. *Septembris* 1629. *Clerus non potest solvere collectas absque incursu Censurarum*, sic præcisis verbis refert Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 54. *num.* 62. qui *ibid. sub n.* 88. subdit *Clerus non potest sponte solvere Gabellas a Laicis impositas. Ead. Sacra Congr. in Vicentina* 15. *Junii* 1638. *& in Adrien.* 27. *Septembris* 1632. Quoad hæc, & similia, vid. verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *per tot.* & signanter *a num.* 68. ubi adducitur Bulla Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, in qua multa scitu necessaria statuuntur, & declarantur, ut ibi videre est, *& num.* 69. *cum sequent.*

8 Quas pœnas incurrant Violatores hujus immunitatis, quinam sint tales Violatores, & a quo possint, vel non ab eisdem pœnis absolvi; jam satis dictum est sub verb. *Bona Ecclesiastica art.* 3. *per tot.* Unde ne jam scripta rescribantur, vide *ibi*.

Novissimæ Additiones ex aliena manu.

9 In prima hujus Bibliothecæ editione in articulo *Bannitus num.* 22. impressa est quædam Epistola de mandato Pauli V. a Cardinali Sabellio data ad Nuncium Regni Neapolitani, eaque reperiri asserebatur in Regestris Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium negotiis præpositæ *fol.* 55. Sub fide *Auctoris* hæc ipsa Epistola impressa fuit in ceteris, quæ postmodum factæ fuerunt, editionibus in eodem articulo *Bannitus* non excepta una, & altera Romana, tum postrema Veneta. Sed tandem aliquando animadversum fuit hanc Epistolam immane quantum lædere localem immunitatem, atque ideo inquiri cœpit, an ea vera esset necne? Et supposititia fuit deprehensa. In Regestris enim dictæ Sacræ Congregationis non ipsa, sed hæc alia Epistola fuit reperta, quam ad corrigendum errorem in quem nos traxit *Auctor* e re duximus hic imprimere.

„ Avendo Nostro Signore inteso quello, che V.S. „ scrive alla Congregazione de' Vescovi con sua de' „ 7. Giugno prossimo circa ai disordini, che nascono per la frequenza di quelli, che confuggono „ ai Luoghi Sagri, ed inteso anche il senso di lei, „ che allargandosi seco la mano col concedergli facoltà di poter far estrarre alcuni più insolenti, si „ potrà col castigo di pochi dar esempio, e reprimere l'insolenza agli altri; si contenta la Santità „ Sua di rimettere in lei, che in alcuni casi più gravi possa, secondo la sua prudenza, dopo l'aver „ fatto ammonire i Delinquenti, che partano; se ciò „ non giova; dar licenza alla Corte Secolare di estraerli, persuadendosi Sua Santità, che Ella sia per „ valersi di questa facoltà solo quando conoscerà, che „ lo scandalo, ed il servizio pubblico lo ricerchi, „ dando però in ciascuno di detti Casi avviso del seguito; E per fine Dio &c.

De immunitate reali vide quæ diximus in *additione* ad verb. *Bona art.* 2. *per tot.* de personali vero vide dicta *n.* 5. *Clericus*, & *Forum*.

IMPEDIENS.

Impediens aliquem a consecutione boni, ad quod habet Jus quæsitum *in re*, vel *ad rem*. peccat graviter contra justitiam, & tenetur proportionate ad restitutionem. *Communis*, & *certa* cum S. Thoma 2.2. *q.* 62. *ad* 4. Navar. *in Manual. cap.* 17. *num.* 69. 1
Card. de Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *num.* 8. Etiamsi impediat absque vi, fraude, detractione, mendacio, quia quocumque modo impediat, vere violat justitiam auferendo bonum alterius, id nimirum, ad quod alter jam jus in re, vel ad rem habuit. *Communis* cum supracitatis. Dicitur autem notanter teneri ad restitutionem *proportionate*, quia impediens consecutionem boni, ad quod alter jam habet jus perfectum, seu *jus in re*, tenetur ad fere totum damnum compensandum, scilicet reddendo, seu restituendo ipsum bonum ei impeditum, v. g. Beneficium sibi jam collatum, & confirmatum quamvis possessione nondum aditum, aut ejus valorem, detracta tamen æstimatione possessionis nondum habitæ, quæ etiam est pretio æstimabilis, quia *jus in re* ante possessionem adhuc periculo subest, ideoque minus valet, quam ipsa res possessa; minus enim valet pecunia v. g. tibi ablata, & restituenda, sed nondum restituta, & possessa, quam pecunia, tam restituta, & possessa. Impediens autem a consecutione boni, ad quod habet jus imperfectum, & *ad rem* tantum, non tenetur compensare totum damnum, v. g. totum Beneficium promissum, & præsentatum tantum. sed nondum collatum, nec totum valorem ipsius; sed solum partem juxta æstimationem juris, & spei habitæ consequendi illud bonum. *Communis* cum S. Thoma *loc. cit.* & Scoto *in* 4. *dist.* 15. *q.* 2. *art.* 4. *n.* 40. §. *Ad ultima dico similiter*. 2 3

4 Impediens sine vi, fraude, & mendacio aliquem a consecutione boni, ad quod nullum habet Jus ex justitia, nec *in re*, nec *ad rem*, peccat mortaliter, si id faciat ex odio, non ex justa causa, & non tenetur ad restitutionem, quia non peccat contra justitiam. *Communis*. Tenetur autem ad restitutionem 5
juxta

juxta proportionem spei, probabilitatis, seu certitudinis habitæ illius boni consequendi, si per vim, fraudem, & mendacium impediat a consecutione talis boni, v. g. si Titio volenti relinquere hæreditatem, vel legatum Cajo, vim quis inferat, ne id faciat, vel mendaciis, & falsis criminibus Caji relatis avertat Titium ab hac voluntate, quia licet non habeat Jus absolutum ad illud Legatum, habet tamen Jus absolutum, ne per fraudem, & vim impediatur ejus potentia, spes, & probabilitas ad illud. *Communis*, teste Card. de Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *n.* 91. Impediens aliquem a consecutione boni, revelando occultum, attamen verum crimen, peccat graviter, & tenetur ad compensationem, si id non facit ex justa causa, quia non solum peccat contra famam, sed etiam contra Jus, quod ille habebat, ne inique per talem detractionem impediretur a consecutione talis boni. *Communis*.

7 Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, Tonsores, Artifices, Ludimagistri, Mercatores, aliique similes, qui vi, fraude, mendaciis, criminationibus cum aliorum præjudicio, curant ad se trahere illos, qui alios frequentabant, peccant graviter, & tenentur ad restitutionem juxta proportionem boni aliis impediti, & consequenter damni causati, quia

8 tales nedum peccant contra Caritatem, sed etiam contra justitiam. *Communis*. Non peccant autem contra justitiam, nec tenentur ad restitutionem, si id faciant sine ulla vi, fraude, mendacio, & criminatione, sed solis communibus mediis persuasionis, consilii, precum, & hujusmodi absque intentione alios offendendi, quia tales utuntur Jure suo, quod habent ad alios persuadendos in sui utilitatem, nec alii habent jus strictum ad illos clientes, discipulos, & respective se frequentantes; sicut enim poterant illi sine injustitia sponte sua recedere, sic possunt sine injustitia suaderi. Sanchez *in consil. lib.* 1. *cap.* 3. *dub.* 3. *num.* 2. Lugo *disp.* 18. *num.* 109 ubi dicit, hanc esse veriorem sententiam, & alii. Immo Lugo *ibid.*

9 *num.* 111. eos excusat etiam a peccato mortali, quamvis cum aliorum præjudicio curent ad suam operam & officinam trahere eos, qui alios frequentare solebant, quia caritas non obligat ad consulendum bono proximi cum magno proprio incommodo: Si enim peccarent mortaliter, ut volunt plures cum Sanchez *l. c. n.* 5. ve dicit Lugo, ve Magistris, & Concionatoribus, qui omnibus artibus, & mediis utuntur, ut Auditores sibi accumulent etiam cum præjudicio omnium concurrentium; immo tunc majorem æstimant suam gloriam, quando ex Schola, vel audientia aliorum retrahunt Auditores ad suam; quod quidem faciunt & Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, Tonsores, Artifices, Mercatores, aliique similes.

10 Qui vi, fraude, minis impedit Procuratorem, vel Advocatum, ne assistat alterius causæ: seu liti, & sic ei impedit victoriam, peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem boni impediti, & mali causati. *Omnes*. Item tenetur ad re-

11 stitutionem, qui ex industria aliis negotiis, v. g. invitando ad venationem, ludum, prandium, & hujusmodi, occupat Procuratorem alterius, ne possit huic aliquod bonum obtinere, ad quod procurandum tenebatur, vel ex officio, vel ex contractu, quia talis fecit fraudem, per quam est causa damni. Immo etiamsi Procurator esset voluntarius, & sponte vellet 12
servire, qui ita tacite, & industrialiter occuparet eum ignarum intentionis suæ, adhuc teneretur restituere, quia adesset fraus; nam invitando ad venationem, ludum, prandium, & hujusmodi, aliud significaret, & aliud intenderet; fraus autem, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. ex litteris* 2. *de dolo, & contumacia, cap. Sed is* 13. *& cap. Ex tenore* 16. *de Rescriptis, cap. Tuæ* 12. *de Clericis non resident*. Lugo *loco citat. num.* 103. La Croix *lib.* 3. *p.* 2. *n.* 78. & alii.

Injuste aperiens litteras alterius, ex quibus cognoscit ipsum aliquod pingue beneficium certo medio consecuturum; certa negociatione multum lucraturum, & hujusmodi, & postea prævenit, impedit & sibi tali medio, & negotiatione acquirit, peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, probabilitatis, vel spei habitæ illud bonum consequendi, quia talis injusta aperitio, & lectio litterarum fuit impeditiva ipsius boni, & causa mali, Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *num.* 104. *& in Respons. moral. lib.* 5. *dub.* 10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *a num.* 130. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *prælimin. ad præcepta secundæ Tabul. cap.* 2. *sect.* 5. *num.* 205. 13
La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 76. & alii. Item peccat 14
contra justitiam, & tenetur sic ad restitutionem, qui dolose retinet litteras alienas, quas ex justitia, officio vel contractu tenetur tradere, si ex morosa consignatione litterarum alicui fuit impedita consecutio alicujus boni; talis enim dolosa litterarum detentio fuit graviter injuriosa, & præjudicialis ei, cui erant directæ. *Doctores citati*, & alii passim.

Impediens bona fide, & zelo, sine vi, vel fraude 15
aliquem vere indignum, & ineptum a consecutione Cathedræ, & Officii, vel Beneficii, etiamsi vera ejus crimina occulta, & ineptitudinem incognitam manifestet Collatori, nec peccat, nec tenetur ad aliquam restitutionem: immo est potius laude dignus, & merito, quia maxime interest bono communi Reipublicæ, & Ecclesiæ Cathedras, Officia, vel Beneficia non conferre indignis, & ineptis, & ad illa nullum prorsus Jus habent indigni. *Communis, ac certa*. Talem autem impediens ex odio, vel vindicta, aut cum 16
vi, seu fraude, licet non peccet contra justitiam, & non teneatur ad restitutionem, ex quo indignus, & ineptus nullum prorsus Jus habeat ad illa peccat tamen contra caritatem, vel aliam virtutem juxta suam malam affectionem, & iniquam artem adhibitam. Immo, si talem impediat, infamando injuste apud alios, peccat etiam contra justitiam injusta læsione famæ alterius, & ad hujus restitutionem tenetur, licet non teneatur ad restitutionem pro impedita consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii propter rationem adductam. *Communis*.

Impediens aliquem dignum a consecutione Ca- 17
thedræ, Officii, vel Beneficii, ut Cathedra, Officium vel Beneficium conferatur manifeste digniori, quovis modo impediat, nec peccat, nec tenetur ad aliquam restitutionem, quia dignus nullum prorsus jus habet respectu dignioris, unde illum impediendo, & hunc promovendo, recte agitur juxta intentionem Ecclesiæ, vel Reipublicæ volentis dare Cathedras, Officia, vel Beneficia dignioribus, ita exigente justitia distributiva. *Communis*. Econtra impediens malo, & iniquo affectu digniorem, vel vere dignum quovis mo-

18 modo a consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii, & curans conferri manifeste indigno, peccat gravissime, & ad restitutionem tenetur ipsi digniori, seu vere digno, juxta proportionem Juris, si quod ad ipsa habebat: sin autem ipsi Ecclesiæ, vel Reipublicæ pro damnis consecutis, & primo loco restituere tenetur ipse indignus habens Cathedram, Officium, vel Beneficium, secundo loco Collator, tertio loco ipse suasor, & promotor, seu cooperator. *Communis*; *arg. cap. Quia per ambitiosam* 15. *de Rescriptis, & cap. Grave nimis* 29. *de Præbend.* Impediens sine vi, & fraude, sed solis precibus, & suasionibus
19 ne Cathedra, Officium, vel Beneficium conferatur uni digno, & procurans conferri alteri æque digno, nec peccat, nec tenetur ad restitutionem; Si autem id faciat vi, fraude, & hujusmodi, licet non teneatur ad restitutionem, ex quo dignus non habeat jus justitiæ supra æque dignum, peccat tamen ob fraudem, & vim adhibitam, quia æque dignus gaudet jure, ne malis artibus impediatur. *Communis*.

20 Impediens sine vi, & fraude, sed solis precibus, & suasionibus, ne Cathedra, Officium, vel Beneficium simplex conferatur digniori, sed digno, quamvis non desint magni nominis Doctores dicentes, quod peccet graviter, tamen non esse peccatum mortale conferre Beneficia simplicia nullam curam Animarum habentia personis dignis omissis dignioribus, tenent plurimi alii a nobis citati, & secuti sub verb. *Beneficia Ecclesiastica art.* 5. *num.* 28. *& sequ.* cum La Croix *lib.* 4. *num.* 591. cum Rota recentior. *p.* 10. *dec.* 262. *num.* 1. *&* 2. ubi præcise dicit, quod dignus in Beneficiis simplicibus eligi potest omisso digniori: quod si aliud diceremus, omnes ferre Prælati essent in statu damnationis providentes Beneficia simplicia dignis, prætermissis dignioribus, quæ acerbissima profecto esset sententia. Hactenus Rota *loc. cit.* plurima alia adducens, *ut ibi* videre est. Attamen *ibid. sub num.* 8. dicit, quod tutius est
21 etiam Beneficia simplicia adjudicare dignioribus. Impediens aut per vim, vel fraudem, aut aliam iniquam artem, peccat, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, aut spei, vel probabilitatis, quam habuit dignior consequendi illam Cathedram, Officium, vel Beneficium, quia ille dignior gaudet jure, ne iniquis artibus impediatur. *Communis*.

22 Impediens etiam sine vi, & fraude, & a fortiori cum vi & fraude, ne Cathedra, aut Beneficium conferendum per concursum, & oppositionem, conferatur digniori, peccat gravissime, & tenetur ad restitutionem, seu ei resarciendum damnum judicio prudentis, colligitur ex *cap. Metropolitano* 19. *dist.* 63. *ex c. Licet* 15. *caus.* 2. *quæst.* 1. *ex cap. Unica*, *Ut Ecclesiastica Beneficia*, ex Concil. Tridentin. *sess.* 24. *c.* 1. *& c.* 18. *de reformat.* & Constit. S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis*, & ex propositione 47. inter damnatas ab Innocen. XI. *die* 22. *Mart.* 1679. & sic tenent Fagnan. *lib.* 5. *decretal. in cap. Mandato* 46. *de Simonia num.* 29. Navarr. *in Manual. cap.* 17. *n.* 74. Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 15. *num.* 75. Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *num.* 107. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia dignior judicatus in concursu habet Jus ex lege, uti recte dicit Navarr. cum Lessio *loc. cit. num.* 72. La Croix *li.* 4. *n.* 628. intervenit enim quasi contractus inter illos, qui indicunt concursum, & qui concurrunt, ut qui dignior fuerit renunciatus, consequatur Cathedram, seu Beneficium; unde impediens digniori talem consecutionem, ad quam habet jam perfectum Jus ratione habiti concursus, facit gravem injuriam contra justitiam, & ideo tenetur ei restituere, seu compensare damnum. Vide verb. *Beneficia Ecclesiastica art.* 5. *a num.* 18. *ad* 27.

Impediens jurisdictionem Episcopi, Censuris innodatur. *Sac. Cong. Immun. in Ugentina* 10. *Mart.* 23
1699. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 207. Ob recursum 24
ad Judices Laicos pro impediendo, ne Curia Ecclesiastica posset vocare laicos ad comparendum personaliter pro examine, Ordinarius procedat, *Ead. Sac. Congreg. Immun. in una Montis Cassini* 20. *Nov.* 1696. *lib.* 2. *decretor. Vallem. pag.* 58. Impedientes in 25
exercitio sui muneris Ministros Curiæ Ecclesiasticæ, Censuris innodantur; *Ead. S. Cong. Imm. in Asculana in Apulia* 9. *Jul.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vall. pag.* 196. Birruarius impediens fugam Sacerdoti eum detinens 26
per pallium, absolvitur ad cautelam; *Ead. Sac. Congreg. Immun. in una S. Agathæ Gotorum* 2. *Jul.* 1698. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 225. Ballivum addictum 27
servitio utriusque Curiæ, si quis impedierit ne inserviat Curiæ Ecclesiasticæ, excommunicatur; *Eadem Sac. Cong. Immun. in Nucerina* 18. *Novemb.* 1687. *lib. decret. Martelli pag.* 186. Et ubi sufficienter non 28
constet de tali impedimento, sed potius fuerit pro aliquo actuali servitio Curiæ Laicalis, tunc datur absolutio ad cautelam; *ibidem*. Decretum Magistra- 29
tus Sæcularis prohibens, ne prædictus Ballivus inserviat Curiæ Ecclesiasticæ, est abolendum per actum publicum; *Ead. Sac. Cong. Immun. in Asculana* 5. *Octobr.* 1688. *lib. decretor. Martelli pag.* 357. Gu- 30
bernator Ballivum Curiæ laicalis carcerans, eo quod ei præsentasset præceptum Curiæ Episcopalis, excommunicatur; *Ead. Sac. Congr. Immun. in Sutrina* 13. *Januarii* 1703. *lib.* 3. *decretor. Vallemanni pag.* 468.

Additiones ex aliena manu.

De legitimo impedimento frequens est in Foro 31
disputatio; Abs re igitur haud est de eo paucis disserere.

Legitimum impedimentum non male definitur: 32
Justa causa alicui obstaculum creans, quominus quod ipsi faciendum incumbebat præstare possit.

Præstat igitur I. legitimum impedimentum mor- 33
bus non omnis, sed sonticus tantum; Strik. *disput. juridic. vol.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. *&* 4. qui *n.* 16. *& plur. seq.* una tradit, an & quando senectus præstet legitimum impedimentum. Sonticus vero mor- 34
bus, non solum proprius, sed & Conjugis, tum Liberorum legitimum præstat impedimentum; Carpzov. *Jurisp. Forens. part.* 1. *Constit.* 9. *defin.* 8. Zanger. *de Excep. part.* 2. *cap.* 9. *num.* 13. Nonnunquam 35
& morbus Advocati impedimentum legitimum præstat, tunc scilicet quum reus facile alium Advocatum, aut procuratorem habere haud possit; Strik. *disput. Juridic. tom.* 5. *cap.* 2. *num.* 10. *& sequent.* Langius *in Process. Jur. civil. & Saxon. cap.* 70. *num.* 71.

II. Præ-

36 II. Præstat impedimentum legitimum Captivitas, & quidem etiamsi culpa præcesserit; Mynsinger. *Cent.* 4. *observ.* 57. Rudinger. *Centur.* 2. *observ.* 10.
37 Idque extende ad violentam detentionem, & quidem etiamsi a Privato ea fiat; Strik. *disput. juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *c.* 2. *num.* 22.
38 III. Legitimum præstat impedimentum absentia
39 Reipublicæ causa. At num abesse Reipublicæ causa dici possint, & sic allegare legitimum impedimentum Deputati, qui a Civitate Municipali, aut Castro, aut Villa mittuntur, non convenit inter Doctores; Consule Stryk. *disput. Juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 24. *& plur. seqent.* qui & de eo disputat, an legatio libera præstet impedimentum legitimum.
40 IV. Militia legitimum impedimentum præstat; Et
41 quod singulare est, etiam Milites Urbanici legitimum impedimentum allegare valent; Bruneman. *ad L.* 53. *ff. ex quibus caus. major.* Stryk. *juridic. Dissert. volum.* 5. *dip.* 3. *cap.* 2. *n.* 32.
42 V. Præstat legitimum impedimentum peregrina-
43 tio, sed non omnis. Tributum id est peregrinatio studiorum causa, tum causa mercaturæ; Stryk. *disput. Juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *c.* 2. *num.* 38. *& plur. sequent.*
44 VI. Locus non tutus præstat impedimentum legitimum; Stryk. *Jurid. differt. vol.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 46. qui & exemplis rem illustrat; Coler. *de Process. exequut. part.* 1. *cap.* 12. *num.* 21.
45 VII. Præstat legitimum impedimentum litis pendentia; Zanger. *de Except.* 2. *art.* 2. *c.* 13. *num.* 3. Mindan. *de Process. lib.* 3. *§.* 5. *n.* 11.
46 Et ut alias causas legitimi impedimenti omittamus, de quibus consuli potest Stryk. *juridic. dissert. volum.* 5. *c.* 2. *num.* 50. *ad fin.* præstat & illud factum Adversarii, vel etiam Alterius cujuscumque.
47 De ratione probandi legitimum impedimentum adi eumdem Stryk. *jurid. dissert. vol.* 5. *cap.* 3. *per*
48 *tot.* Nota vero, quoad factum Adversarii vel alterius cujuscumque, satis haud esse illud probare, sed probare simul oportet, omnes adhibitas esse diligentias pro ejus remotione, easque nihil profuisse; Decius *consil.* 677. *num.* 4. Mindan. *de Process. lib.* 2. *c.* 19. *num.* 2.
49 Probato legitimo impedimento, causa restituitur in pristinum statum, in quo erat ante impedimentum, & de novo secundum juris ordinem procedi-
50 tur. De specialibus vero effectibus legitimi impedimenti pro varietate præsertim causarum ipsius, confer Stryk. *juridic. dissertat. volum.* 5. *cap.* 4. *per tot.* Impedimenta Matrimonii,

Vide MATRIMONIUM QUOAD IMPEDIMENTA.

IMPOTENTIA. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *a n.* 29. *ad* 38.

IMPUDICITIA. Vide verb. *Luxuria a num.* 70. *usque ad finem.*

INCENDIARII.

SUMMARIUM.

1 *Incendiarius quis proprie sit, & qua pœna multandus* ad num. 2.

3 *Incendiarius absque dolo malo qua pœna puniatur, & ad quid teneatur in foro interno*, ad n. 5.

6 *Quid Jure Canonico statutum sit contra Incendiarios Ecclesiarum, & Locorum Piorum*, ad n. 8.

9 *Et quid de Jure eodem contra Incendiarios rerum profanarum, seu Locorum non sacrorum*, ad num. 12.

13 *Quando Incendiorum Auctores latent, quorum culpa præsumantur exorsa*, ad num. 14.

15 *Qui in agro suo ignem accendit, ut stipulas, vel spinas comburat, si ex improvisa ventorum vi ignis ulterius egrediatur, & damna aliis inferat, an teneatur ad restitutionem.*

16 *Incendiari an gaudeant aliquando Immunitate Ecclesiastica.*

INcendiarius proprie loquendo est, qui dolo malo, ex odio, vel vindicta, vel alicujus commodi, aut lucri consequendi gratia, Civitatem, Oppidum, Pagum, Prædium, Ædes, vel alia bona aliena, ut segetes, acervos frugum, fœni, lignorum, silvam, & hujusmodi supposito igne incendit, vel ad hoc mandatum, auxilium, vel consilium scienter dat. *Est in re communis, argum. cap. Pessimam* 32. *caus.* 23. *qu.* 8. *cap. Si quis domum* 6. *de injuriis, & leg. Qui ædes* 9. *ff. de incendio, & ruina*, 1
cum similibus. Pœna incendiarii dolo malo, data 2
opera, ut supra, incendium causantis de Jure Civili habetur statuta, ut sequitur, *in l. Qui ædes, ff. de incendio, & ruina*, ibi: *Qui ædes, acervumve frumenti juxta domum positum combusserit, vinctus, & verberatus igne necari jubetur*; item *in l. fin. ff. de incendio, & ruina* sic statuitur: *Qui data opera in Civitate incendium fecerint, si humiliori loco sint, bestiis objici solent, si aliquo gradu id fecerint, capite puniuntur, aut certe in Insulam deportantur*; ubi Glossa *in fin.* addit, *ut igne crementur*. Idem *in l. Capitalium* 28. *§.* 12. *ff. de pœnis* ita habetur: *Incendiarii capite puniuntur, qui ob inimicitias, vel prædæ causa incenderunt quid intra oppidum, & plerumque vivi exuruntur, qui vero casam, aut villam aliquanto levius*; & ut statuit Carolus V. in sua Constitutione *ar.* 125. *Incendiarii dolose omnes indistincte debent vivi igne comburi.*

Qui autem sine dolo malo, ex sola negligentia, 3
vel imprudentia cum culpa tamen, sive lata, sive levi, sive levissima incendium causavit, non tenetur ad pœnam ordinariam, sed de jure civili tenetur ad resarciendum damnum illatum, & ad aliam mitiorem pœnam arbitrio Judicis imponendam; *arg. leg. Qui ædes* 9., *ff. de incendio, & ruina, leg. Capitalium* 28. *§.* 12. *de pœnis §. Incendiarii, vers. Nam fortuita, juncta Glossa, verb. Jactura, l.* 1. *§.* 1. *ff. de Effract.* Farinac. *in praxi criminali q.* 110. *nu.* 10. Reiffenst. *lib.* 5.

 decre-

*decretal. tit.*17. *nu.*28. *& sequent.* Pirhing *ibid. n.*48.
4 & alii passim. Ad talem vero restitutionem non tenetur in foro interno ante sententiam Judicis, nisi ex sua culpa lata Theologica graviter peccaminosa sit causatum incendium seu damnum, culpa enim Juridica levis, vel levissima non obligat in foro interno ad reparationem damni ante sententiam Judicis; Lugo *disp.*8. *de Jure, & Just. sect.*3. *num.*46., *& sect.*4. *num.*54. Lessius *lib.*2. *cap.*7. *num.*44. Reiffenstuel *loc. cit. num.*3. *& tit.*36. *num.*43. & alii communius, & probabilius.
5 Incendium mere fortuitum sine ullius culpa ortum, in nullo foro obligat ad restitutionem, nec ullam pœnam in aliquem inducit; *leg. Si fortuito* 11. *ff. de incendio, & ruina, l. Si quis* 9. *§.*3. *ff. locati, & l. Ex conducto* 15. *§.*2. *&* 3. *ff. eod.*

6 De Jure Canonico Incendiarii Ecclesiarum, aliorumque locorum sacrorum, & locorum ipsis ad triginta passus contiguorum, juxta *cap. Definivit* 35. *caus.*17. *q.*4. si dolo malo id faciant, sunt ipso Jure, seu facto, excommunicati; *arg. cap. Canonica* 107. *caus.*11. *q.*3. *cap. Omnes Ecclesiæ* 5. *caus.*17. *q.*4. *cap. Si*
7 *quis* 31 *q.*33. *num.*8. Tales Incendiarii antequam per Ecclesiæ sententiam sint publice, & nominatim denunciati, possunt absolvi ab Episcopo, Hostiens. *in Summa, Rub. de incendiariis tit.*17. *n.*9. Silvester, *verb. Incendiarius qu.*1. *num.*2. Pirhing *lib.*5. *decret. tit.*17.
8 *n.*4. Reiffenstuel *ibidem n.*35. Postquam autem sunt publice, & nominatim denunciati, a solo Papa possunt absolvi ab ipsa excommunicatione, textu clarissimo *in cap. Tua nos* 19. *de sentent. Excomm.* ibi: *Incendiarii, ex quo sunt per Ecclesiæ sententiam publicati, pro absolutionis beneficio ad Apostolicam Sedem*
9 *sunt mittendi.* Incendiarii rerum profanarum, seu locorum non sacrorum, sicuti, & mandantes, & qui auxilium, vel consilium dolo malo eis dederint, incurrunt Excommunicationem, solum sententiæ ferendæ, non autem latæ, aut ipso facto, textu expresso *in cap. Si quis* 31. *& cap. Pessimam* 32. *caus.* 23. *q.*8.
10 Incendiarii, qui dolo malo id faciunt, nequeunt absolvi, nisi damna causata resarciant, & jurent se non amplius id facturos, textu expresso *in cit. cap. Pessimam* 32. *caus.*23. *q.*8. ubi de incendiario sic statuitur: *Nec absolvatur, nisi prius damno, cui id intulit, secundum facultatem suam, resarcito, juret se*
11 *ulterius ignem non appositurum.* Incendiarii, si impœnitentes decedant, privari debent Ecclesiastica sepultura, textu expresso *in cit. cap. Pessimam*, ibi: *Et si mortuus fuerit Incendiarius Christianorum careat*
12 *sepultura.* Si autem ante mortem pœnitentes fuerint ab Excommunicatione absoluti, possunt in loco sacro sepeliri. At si ab ipsis non fuit facta reparatio damnorum ex incendio causatorum, tenentur ipsorum hæredes, & ad id compelli possunt, textu clarissimo *in capit. In litteris* 5. *de Raptoribus Incendiariis &c.*
13 Quando nescitur, unde incendium sit exortum, præsumitur exortum culpa inhabitantium, cum ædium incendia plerumque aliqua, si non lata, saltem levi, vel levissima culpa, & negligentia inhabitantium oriantur; *l. Nam salutem* 3. *§.*1. *ff. de Offic. præf. Vigil.* ibi: *Plerumque incendia culpa fiunt*
14 *inhabitantium.* Tamen inhabitantes ad damna inde secuta resarcienda etiam in Foro externo non obligantur, nisi culpa alicujus in specie, & determinate rationabiliter præsumatur; Farinac. *in prax. Crim. qu.* 110. *n.*93. Gailus *Practic. observ. lib.*2. *observ.*21. *n.* 3. Alexander *consil.*50. *n.*9. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 38. & communis aliorum. Et ratio est; quia Incendium non probata culpa certi hominis, inter casus fortuitos numeratur. Gailus *l. c. arg. l. Incendium, Cod. Si certum petatur.* Tum quia non præsumitur dolo alicujus certi factum tale incendium, quia dolus numquam præsumitur; *leg. Merito* 51. *ff. Pro socio*, sed claris indiciis probari debet: *l. Dolum* 7. *Cod. de dolo malo*, ibi: *Dolum ex indiciis perspicuis probari convenit.* Probatio enim debet esse certa, alias nihil valet; *cap. In præsentia* 8. *de probationibus.*

Incendium dicitur casus fortuitus in eo, qui in 15
agro suo ignem accendit, ut stipulas, vel spinas comburat, ut facilius arare, & serere possit, seu ut agrum impinguet, & fœcundet; Si expost orta tempestate, & ventorum vi ulterius egrediatur, & fundo vicini damnum faciat; tunc enim is, qui ignem sic in suo agro accendit, non tenetur de tali incendio, & damno, tamquam de casu fortuito, dummodo tamen adhibuerit diligentiam circa tempus, circa locum, & alias circumstantias, ne ignis longius egrederetur. Marian. *in cap. Si quis domos num.*13. *de injur. & damn. dat.* Angelus *de Malefic. in verb. Incendiario num.*9. *ad med.* Rubeus *de igne n.*6. Farinac. *in tit. de variis, & divers. crim. q.*110. *num.*142. *&* 151. Panimoll. *decis.*55. *num.*19. *&* 20. Joseph. Ludovic. *decis. Perusin.* 21. *num.* 21. *part.* 1. Salicet. *consil. crim. diversor.* 31. *num.*2. *vers. vel etiam si subita vi, lib.* 1. *in parvis*, Cephal. *consil.*362. *num.* 22., Cepol. *de servit. rustic. prædior. cap.*44., & alii passim.

Incendiarii, quando non sunt Depopulatores 16
agrorum, gaudent Immunitate Ecclesiastica, seu Asyli, Farinac. *de Immunitate Eccles. cap.*6. *n.* 105. Diana *resol. moral. p.*7. *tract.*1. *de immun. Eccles. resolut.*16. *vers. sed hæc opinio*; Panimol. *decis.*89. *n.*27. Bonacina, & alii passim; Hoc enim crimen non excipitur in Bulla Gregorii XIV. incipien. *Cum alias*, nec in Bulla Benedicti XIII. incip. *Ex quo*. Quamvis enim hoc crimen sit simile Depopulationi agrorum, tamen, cum non sit idem, sed diversum; illius criminis exceptio firmat regulam in hoc alio casu non excepto; *arg. l. In iis quæ, ff. de legibus.* Unde ipsamet Sacra Congregatio Immunitatis decrevit, ut sequitur: *Gaudent immunitate mulieres detentæ in Hospitali dedita opera Incendiariæ ipsius Hospitalis, & ideo una ex eis carcerata in dicto Hospitali, est eidem loco restituenda. Et Vicarius mandans, superior Hospitalis consulens, ac Birruarii exequentes carcerationem, consulant conscientiæ suæ. Sacr. Congregat. Immunit. in Ferrarien.* 13. *Maii* 1692. *lib. decr. Grimald. p.* 129.

INCENSATIO. Vide verb. *Thurificatio per totum.*

IN-

INCESTUS.

INcestuosum Matrimonium quomodo, & quando in radice sanari possit, & incestuosa proles quomodo legitimetur? Vide in Tom.3. Verb. *Filius*.

Alia ad rem vide Verb. *Luxuria a n.12. ad 20.*, & verb. *Pœna, art.2. a n.138. ad 144.*

INCORRIGIBILIS.

1 REquiritur sententia declaratoria Judicis Ecclesiastici super Incorrigibilitate Clerici, antequam possit consignari Curiæ Laicæ. *Sacr. Cong. Immunit. in Hieracen. 26. Aug. 1636. lib.3. decr. Paulut. pag. 12.*

2 Ejectus a Religione tamquam incorrigibilis gaudet privilegio Fori juxta decretum editum de Ordine F. M. Urbani VIII. de Regularibus Apostatis, & Ejectis; *Sac. Congregat. Immun. in Nolana 11. Maii 1660. lib. decr. Rocci pag. 253.*

3 Conceditur facultas extrahendi incorrigibilem, & induratum in suis iniquitatibus, existentem in loco immuni, & retinendi in carceribus Ecclesiasticis ad correctionem usque ad novum ordinem; *ead. Sacr. Congr. Immun. in Sarzan. 20. Sept. 1667. lib.1. decr. Altov. p.162.*

4 Datur facultas extrahendi Clericos incorrigibiles, & vitæ scandalosæ, & retinendi in carceribus ad correctionem. *Eadem Sac. Congr. Immun. in Lycien. 18. Junii 1669. lib.1. decr. Altov. pag.368. in Lauretana 2. Martii 1677. lib.2. decr. Altov. pag.1357. in Asculana 31. Aug. 1677. ibi p.149. in Terracinen. 13. Aug. 1678. ibi pag. 1627.*

5 Sacerdos vulnerans propriam Concubinam, & dans signa incorrigibilitatis extrahitur cum facultate Sacræ Congregat., & retinetur in carceribus ad correctionem. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Bituntina 11. Julii 1666. lib. decr. Altov. pag.1276.*

Alia, Vide verb. *Ejecti per tot.*

INDIA, INDI.

1 IN Indiarum Regionibus Hispaniæ Regi subjectis permittitur esus carnium diebus Sabbati per annum Benedict. XIV. tom.1. Constitut. 128. incip.

2 *Jampridem*. Indos Paraquariæ, & Brasiliæ in servitutem redigere prohibetur; Idem Constut. 36. incip. *Immensa*.

3 In Indiis Maris Oceani S. Pius V. indulserat, ut animarum cura a Regularibus exerceretur independenter ab Ordinariis; Idem tom.2. Constitut. 1. incip. *Quamvis ad confirmandum*. Idque a Gregorio XIV. confirmatum fuit; Idem *ibid.* sed non constat privilegium executioni demandatum fuisse; Idem *ibid.* Innocentius autem X. illud declaravit procedere in locis, in quibus esset defectus Parochorum; Idem *ibidem*. 4

In Indiis Regulares ad Curam animarum non admittuntur, nisi cum examine, & approbatione Episcoporum; Idem *ibid.* In indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus servari jubentur Decreta Concilii Tridentini de jurisdictione Episcoporum in omnes animarum Curam exercentes; Idem *ibid.* 5

INDIGNUS PRO PRÆLATURIS. Vide verb. *Abbatissa num.49.* & verb. *Electio art. 4. num. 40., & seq.*

INDULGENTIA.

ARTICULUS I.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, antiquitatem, & divisionem.

INdulgentiæ nomen, quod a verbo *Indulgeo* derivatur, sumitur duobus præcipue modis. Primo, sumitur pro lenitate seu condescendentia, *ut 1. ad Corinth. 7. Hoc autem dico secundum Indulgentiam, non secundum imperium*. Secundo, sumitur pro remissione, *ut Isaiæ cap.61. Prædicare captivis Indulgentiam*, quæ verba in Evangelio S. Lucæ *cap.4.* sic referuntur: *Prædicare captivis remissionem*. Hinc Indulgentia recte describitur quod sit *remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis actualibus quo ad culpam jam remissis, facta extra Sacramentum ab habente facultatem per applicationem Thesauri Ecclesiastici. Est in re communis*. Dicitur primo, *Remissio pœnæ temporalis*, quia per Indulgentiam non remittitur culpa, sed pœna tantum temporalis, restans in hac vita, vel in Purgatorio luenda; Unde quando in forma, seu concessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro pœna peccati, juxta illud 2. *Machab. 12. Ut a peccatis solvantur*, & quando vocatur Indulgentia *a pœna, & culpa*, intelligitur quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut notant Lezana *tom.3. verb. Indulgentia*: Raynaudus *in scapulari part.2. q.5. n.1.* Gobat *in Quinario tract.4. cap.2. num. 17.* & alii. Has tamen Indulgentias *a pœna, & culpa* esse apocryphas, etiamsi agatur de solis venialibus, authumat Benedict. XIV. *leg.3. de Synodo c.18. n.7.* 1 2 3

Secundo, dicitur *Debitæ pro peccatis actualibus &c.* quia peccatum originale, ejusque pœna remittitur per Baptismum, Dicitur 3. *Facta extra Sacramentum ab habente facultatem*, qua concessio Indulgentiarum est actus Jurisdictionis Ecclesiasticæ (non Ordinis) in foro externo competens Papæ plenarie, & aliis partialiter. Dicitur 4. *Per applicationem Thesauri Ecclesiastici*, ut ostendatur istam remissionem non esse omnino gratuitam, sed habere annexam solutionem pœnæ æquivalentem.

Dari

4 Dari autem in Ecclesia Catholica Thesaurum Ecclesiasticum, spiritualem, satisfactorium, qui nihil aliud est, quam *maximus quidam, & inexhauribilis cumulus meritorum, & satisfactionum, quæ e Christo Domino, ejusque vivis membris superfuerunt, & in acceptatione, memoriaque Divina servantur, & in utilitatem Ecclesiæ membrorum erogari possunt per legitimam Indulgentiarum concessionem*, tenent omnes Catholici, atque patet, tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, tum ex Concilio Tridentino *sess. 25. in decreto de Indulgentiis*, tum ex Extravagant. *Unigenitus, de pœnitentiis, & remissionibus, inter communes*, ubi sic expresse habetur: *Unigenitus, Dei Filius de sinu Patris in uterum dignatus est descendere Matris, in qua, & ex qua nostræ mortalitatis substantiam Divinitati suæ, in suppositi unitate, ineffabili unione conjunxit, id, quod fuit permanens, & quod non erat, assumens, ut haberet; unde hominem lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo Patri. Ubi enim venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum; factum sub Lege, natum ex muliere, ut eos, qui sub Lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent Filiorum, ipse namque factus nobis a Deo Sapientia, Justitia, Sanctificatio, & redemptio non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna Redemptione inventa. Non enim corruptibilibus auro, & argento, sed sui ipsius Agni incontaminati, & immaculati pretioso Sanguine nos redemit, quem in ara Crucis innocens immolatus, non guttam Sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose, velut quoddam profluvium noscitur effudisse; ita ut a planta pedis usque ad verticem capitis, nulla sanitas inveniretur in ipso. Quantum ergo exinde ut nec supervacua, inanis, aut superflua, tantæ effusionis miseratio redderetur, Thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit volens suis thesaurizare Filiis Pius Pater, ut sic sit infinitus Thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem Thesaurum, non in sudario repositum, nan in agro absconditum, sed per B. Petrum Cœli clavigerum, ejusque Successores, suos in Terris Vicarios commisit Fidelibus salubriter dispensandum, & propriis, & rationalibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quam specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent) vere pœnitentibus, & confessis misericorditer applicandum. Ad cujus quidem Thesauri cumulum Beatæ Dei Genitricis, omnium Electorum a primo justo usque ad ultimum merita, adminiculum præstare noscuntur, de cujus consumptione, seu minutione, non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi (ut prædictum est) merita, quam pro eo, quod quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum.*

Unde, ut vides, Thesaurus Ecclesiæ constat in primis ex meritis, & satisfactionibus Christi, quæ, cum sint valoris infiniti, constituunt thesaurum inexhaurabilem, & ulterius constat ex meritis B. V. Mariæ, & omnium Sanctorum; Quamvis enim satisfactiones Christi, utpotæ infinitæ, de se sufficiant, & superabundent ad constituendum Ecclesiæ Thesaurum sufficientem, & superabundantem pro omnibus congruum tamen fuit, ut ex divina dignatione ad constituendum hunc spiritualem Ecclesiæ Thesaurum assumerentur etiam merita, & satisfactiones Sanctorum, ne alioquin eorum merita, & satisfactiones quoad vim satisfactoriam a Deo irremunerata remaneant, & ut per hoc magis elucescat perfecta unio Sanctorum cum Christo capite suo, & in corpore mystico Ecclesiæ perfecta servetur *Communio Sanctorum*. Nam corpus mysticum Ecclesiæ, non solum constat Christo, tamquam capite, sed etiam Sanctis tamquam nobilissimis membris, juxta illud Apostoli *ad Romanos* 12. *Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra*. Thesau- 5

6 rus autem hic, cum sit mere spiritualis, non reperitur repositus, sicut alii thesauri in aliquo loco materiali hujus mundi, sed existit dumtaxat in mente, seu memoria divina, in quantum ante oculos Dei merita, & satisfactiones superabundantes Christi, & Sanctorum nondum oblivioni sunt traditæ, sed adhuc vivunt, & vigent, donec aliis indigentibus Ecclesiæ membris opportune communicentur, & sic quantum fieri potest, remunerentur.

7 Indulgentiarum usus non est noviter ab Ecclesia inductus, ut prætendunt hæretici, sed est in Ecclesia Catholica antiquissimus. Multi enim Sacri Interpretes, & Theologi apud Henricx *de Sacram. Pœnit. disp. 4. q. 7. n. 44.* docent, S. Paulum 2. *ad Corinth.* 2. dedisse incestuoso jam pœnitenti Indulgentias, dum ait: *Nam & ego quod donavi, si quid donavi propter vos in persona Christi*, & esse antiquissimum usum Indulgentiarum in Ecclesia Catholica tradit expresse Tridentinum *sess. 25. in decreto de Indulgentiis*, ubi loquens de facultate conferendi Indulgentias concessas a Christo Ecclesiæ, docet, quod *antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit*. Et de facto plures antiquissimos Summos Pontifices concessisse Indulgentias referunt ex probatis Auctoribus Bellarminus *lib. 1. de Indulgent. cap. 3.* Kilianus Kazenberger *in supplemento Theologiæ Patritii Sporer cap. 3. de Indulgent. num. 5.* & alii passim. (*1)

8 Indulgentia dividitur in plenariam, & non plenariam seu partialem. *Communis*, textu expresso in cit. & adducta supra *num. 4.* Extravagant. *Unigenitus Dei Filius, de pœnitent. & remission.* Indulgentia Plenaria est illa, quæ remittit totam pœnam temporalem ex peccatis omnibus quoad culpam jam dimissis restantem, & debitam. *Est in re communis*. Circa hanc Indulgentiam plenariam aliqui distinguunt inter

(*1) Illud solummodo in controversiam vocari potest, quandonam concedi a Romanis Pontificibus cœperint Indulgentiæ *plenariæ*, de quibus mox Auctor aget. Ven. Card. Thomasius primam Indulgentiæ plenariæ concessionem, de qua certo constet, eam esse censuit, quam Urbanus II. anno 1095. illis impertitus est, qui ad recuperandam Terram Sanctam militaturi religionis causa se se conferrent. Verum alia apud Schelestraten., & Amortium monumenta extant, quæ Urbano II. antiquiorem produnt hujusmodi concessionem. Vide Benedictum XIV. *de Syn. Diœces. lib. 13. cap. 18. n. 6.*

ter Indulgentiam plenam, pleniorem, & plenissimam, *arg. Extravag. Antiquorum, de pœnitentiis, & remissionibus, inter communes*, in qua dicitur: *Non solum plenam, & largiorem, immo plenissimam omnium suorum concedimus veniam delictorum*. At vero quoad effectum nullum inter eas apparet discrimen, cum non solum Indulgentia plenissima, sed etiam plenior, & plena in rite dispositis, & confessis conferat remissionem omnium pœnarum pro peccatis quoad culpam jam remissis debitarum; Ita enim docet Modernus Stylus Curiæ Romanæ plurimorum jam annorum usu, & Sapientum judicio & auctoritate roboratus, nempe quod per Indulgentiam *plenariam* idipsum designetur quod per *plenissimam*, ita ut, quoties datur Indulgentia plenaria, toties censeatur dari, & fieri relaxatio, seu remissio omnium pœnarum, quas quis in Purgatorio luere deberet. Sic testantur Sotus *in 4. dist. 21. quæst. 2. art. 1.* Suarez *tom. 4. disput. 50. sect. 2.* Corduba *quæst. 11.* Kazenberger *loc. cit. n. 7.* Bonacina, Toletus, Lugo, Bellarminus, aliique prope omnes apud Gobat *tract. 4. de Indulgent. par. 2. cap. 2. n. 273.* Immo Pontifex *in citat. Extravag. Antiquorum* per illum loquendi modum nihil aliud intelligere voluit quam concedere *Indulgentiam adeo plenam, prout Clavium potestas se extendit*; sicuti ipsummet Papam interpretatum fuisse in Consistorio testatur Glossa *ibid.* verb. *Plenissimam*.

10 * Potest tamen, si non quoad effectum, saltem quoad specialia privilegia, & annexas facultates, cum Marcantio *tom. 3. Tribunalis tract. 5. tit. 2. q. 3.* Mastrio *in Theologia morali disp. 21. n. 21.* Reiffenstuel *in Theologia morali tract. 12. dist. 3. qu. 2. num. 16.* & aliis, sequens inter dictas Indulgentias notari discrimen, ut Indulgentia dicatur *Plena*, quando tota pœna pro peccatis jam remissis debita remittitur: *Plenior*, quando potestas extraordinaria absolvendi a casibus reservatis superadditur. *Plenissima* quando ultra hæc, etiam dispensationes in votis, & hujusmodi vinculis conceduntur, prout fieri solet in Jubilæo, de quo procedit *cit. Extravag. Antiquorum*, cum ibi, ut patet, sit sermo de Jubilæo Anni Sancti.

11 Indulgentia concessa *instar Jubilei, vel per modum Jubilæi, vel in forma Jubilæi* nihil aliud importat, quam Indulgentiam plenariam sine tamen annexa facultate absolvendi a reservatis, commutandi vota, & hujusmodi, quæ alias conceditur in Jubilæo; Unde Indulgentia instar Jubilæi, in forma Jubilæi, vel per modum Jubilæi non distinguitur ab Indulgentia plenaria, ut pluribus efficacibus rationibus probat Gobat *in suo Quinario tract. de Jubilæo cap. 7. & tr. 4. de Indulgent. par. 2. cap. 5.* & sic tenent Suarez *tom. 5. in 3. part. disp. 7. sect. 5. n. 7.* Viva de Jubilæo *q. 1. art. 1.* Lessius *in Auctuar. verb. Indulgentia, casu 3.* Kazenberger *l. c. n. 2.* La Croix *lib. 6. par. 6. n. 1380.* Navarrus, Diana, Cotonius, & alii. Unde Summi Pontifices ideo aliquam indulgentiam plenariam vocant instar Jubilæi, in forma Jubilæi, vel per modum Jubilæi, ut ostendant majorem, non effectus, sed affectus, & causæ abundantiam; atque ut in Fidelibus majorem lucrandæ Indulgentiæ curam, majoremque ex ea consolationem excitent.

* Illud insuper accedit, a Clemente VIII. aliisque aliorum Pontificum Decretis abrogatas fuisse Indulgentias *in forma Jubilæi* concessas. Quare quicumque sibi facultatem asserit Indulgentiam aliquam publicandi in forma Jubilæi, debet omnino exhibere concessionis litteras, enuntiatam formulam præseferentes, ac insuper ostendere, datas eas fuisse post Pontificatum Clementis VIII. & post alia Decreta, ejusmodi gratias abrogantia; Ita egregie Benedict. XIV. in suo Tract. *de Synodo Diœcesana lib. 13. cap. 18. num. 9.* Videantur hac de re P. Theodorus in suo Tract. *de Indulgent. part. 2. cap. 4. §. 2.* & P. Minderer in suo Tractatu pariter *de Indulgent., part. 1. confer. 4. quæst. 10. n. 130.* & in Tract. *de Jubilæo confer. 1. §. 2. casu 1.* cum Auctoribus ibidem citatis. *

Indulgentia partialis est illa, quæ remittit solum 12 partem pœnæ temporalis peccatis quoad culpam jam remissis debitæ. *Est in re communis*. Indulgentia par- 13 tialis, alia vocatur *Quarena*, *Quadragena*, *Quarantena*, quæ significant Induldentiam 40. dierum, idest remissionem tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam quadraginta dierum, olim ab Ecclesia pro certis peccatis in Pœnitentialibus Canonibus statutam: alia vocatur *Septena*, per quam significatur Indulgentiam septem annorum, seu remissio tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam septem annorum. Alia vocatur *Carena*, quæ secundum multos est Indulgentia utramque supradictam complectens, ita ut sit remissio tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam quadraginta dierum in pane, & aqua peractam, & per aliam pœnitentiam septem annorum subsequentem. Ita Tannerus *tom. 4. disp. 6. dub. 8. n. 99.* Suarez *tom. 4. disp. 50. sect. 5. n. 14.* Bonac. *disp. 6. q. 1. punct. 2.* Reiffenstuel *in Theolog. moral. tract. 12. dist. 3. q. 2. n. 20.* ubi asserit ita sentire alios magis communiter, & ita videtur nomen *Carenæ* accipi *in cap. Accusasti 8. de. Accusationibus*, ibi: *Quadraginta dies in pane, & aqua (quod Carena vocatur) cum septem sequentibus annis pœnitens*. Alii tamen per *Carenam* intelligunt pœnitentiam agendam solum per 40. dies in pane, & aqua, & ideo dicebatur *Carena*, quia adferebat carentiam ciborum, & consortii humani. Ita Glossa *in cit. cap. Accusasti*, verb. *Carena*, ubi sic habet: *Carena vulgare est Lombardorum, & dicitur a carentia hominum, quia tales recluduntur solitarii per quadraginta dies ad agendum pœnitentiam*. Layman. *lib. 5. tract. 7. cap. 3.* La Croix *loc. cit. num. 1381.* Kazenberger *loco citat. num. 7.* & alii.

Alia vocatur *Centum dierum*, *Centum annorum*, 14 *mille annorum*, *centum mille annorum*, *biscentum mille*, *tercentum mille annorum*, & hujusmodi, per quam non est intelligendum, quod totidem dies, vel anni pœnæ luendæ in Purgatorio remittantur, seu mora tanti temporis futura in Purgatorio relaxetur, cum non sit verisimile, quod Purgatorium duraturum sit ad biscentum mille seu tercentum mille annos, pro quibus Indulgentia aliquando conceditur, sed per similem Indulgentiam debet intelligi, quod per ipsam remittatur tanta pœna, quanta remitteretur virtute illius pœnitentiæ per Canones Pœnitentiales in Jure Canonico post Decretum Gratiani impressos, statutæ, si ipsa per tot dies, vel annos in hoc mundo pe-

peragеretur. Sic Mastrius *in Theologia moral. dis.* 23. *q.* 2. *art.* 1. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. par.* 2. *cap.* 3. *n.* 283. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *c.* 3. Reiffenstuel *loc. c. n.* 19. La Croix *loc. cit. n.* 1381. cum Bellarmin., Suarez, & aliis. Kazenberg. *loc. cit. n.* 10. ubi testatur de communi. * Has tamen Indulgentias subleſtæ esse fidei ob suos millenarios annos affirmat P. Minderer in suo Tract. *de Indulg. part.* 2. *Conf.* 8. *n.* 501. Sotus *in* 4. *sent. dist.* 21. *q.* 2. *art.* 1. asserere non dubitavit fuisse commenta Quæstorum, Estius *in* 4. *sent. dist.* 20. *§.* 10. aperte ait, confictas commentitiasque esse, ac nullatenus S. Sedi tribuendas; Ven. Card. Thomasius *Tom.* 7. *Operum*, incredibiles ac plane improbabiles esse concludit. Vide Benedict. XIV. *lib.* 13. *de Synodo cap.* 18. *n.* 8. & P. Minderer citatum, *par.* 1. *Conf.* 4. *quæst.* 4. *num.* 213. *& Confer.* 11. *n.* 809. *

15 Alia vocatur Indulgentia tertiæ, aut quartæ partis peccatorum, & hæc est remissio tantæ pœnæ, quanta persolvi debuisset hic, vel in Purgatorio pro tertia, vel quarta parte peccatorum jam remissorum, Barbosa *de offic. & potest Episcop. alleg.* 88. *num.* 4. cum multis ibi citatis, Sporer *loc. cit. num.* 6. & alii passim. (1)

16 Quando cum Indulgentia plenaria reperitur concessa etiam alia partialis, tunc debet intelligi, vel quod fuerint diversi Indulgentiarum Largitores, ita ut unus concesserit Indulgentiam plenariam, & alter partialem; aut si sit unus solus concedens simul utramque Indulgentiam, illos dies, vel annos Indulgentiæ partialis additos Indulgentiæ plenariæ ad hunc finem concedi, ut possint per modum Suffragii aliis applicari, quod utrumque docet Suarez *tom.* 4. *disp.* 5. *sect.* 4. *n.* 9. Palaus *par.* 3. *tract.* 24. *n.* 12. Sanctarellus *de Jubilæo cap.* 15. *dub.* 9. citans Pinellum, Gobat *tact.* 4. *de Indulgent. par.* 2. *cap.* 2. *n.* 275. Kazenberger *loc. cit. n.* 6. & alii. Vel debet intelligi, quod illa additio Indulgentiæ partialis ad Indulgentiam plenariam fiat ad cautelam, ut scilicet simus certi causam Indulgentiæ esse sufficientem saltem ad acquirendam illam partialem, si non totalem. Sic Reginald. *lib.* 7. *n.* 149. post Cordubam, & Valentiam, Gobat. *loc. cit. n.* 9. & alii.

17 Indulgentia, alia est perpetua, alia temporalis, alia indefinita. *Perpetua* est, quæ expresse est concessa in perpetuum. *Temporalis* est, quæ expresse est concessa ad certum solum, & determinatum tempus, *Indefinita* est, quæ indefinite est concessa; nulla temporis, vel durationis mentione facta; & circa hanc notant, tum Scholastici, tum Summistæ apud Sporer *loc. cit. num.* 11. quod sit habenda pro perpetua, cum non sit major ratio, cur Indulgentia indefinita concessa pro tanto tempore intelligenda sit, & non pro majori, eo vel maxime, quod, cum Indulgentia sit favor, & beneficium, potius ample, quam stricte sit interpretanda; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*, dummodo tamen non adsit aliqua lex, & Regula Apostolica limitans, vel declarans, & terminans Indulgentias hujusmodi indefinite concessas, quia tunc præsumitur, quod Pontifex indulgentiam concedat juxta consuetum Curiæ Stylum, ut recte advertunt Navarrus, Henriquez, Faber, Mastrius apud Kazenberg. *loc. cit. n.* 11.

Indulgentia insuper, alia est localis, alia Realis, & alia personalis. *Indulgentia localis* est, quæ conceditur alicui pio loco, idest fidelibus aliquam determinatam Ecclesiam, seu Capellam visitantibus, & in ea juxta expressa in formula Indulgentiæ orantibus. *Indulgentia realis* est, quæ conceditur rebus mobilibus, ut Coronis, Crucibus, Medaliis, & hujusmodi, idest Fidelibus tales res penes se devote habentibus; & opera præscripta ad Indulgentiæ consecutionem peragentibus. *Indulgentia presonalis* est, quæ independenter a loco, & re, conceditur directe, & immediate alicui personæ, aut individuæ, & particulari, aut communi, & generali, ut toti Religioni, aut Communitati, ut eam lucretur, ubicumque fuerit, vel in articulo mortis, vel quoties tale, aut tale opus peregerit. *Omnes*. 18

Circa Indulgentiam localem hæc veniunt notanda. 19
1. Si Ecclesia, seu Capella totaliter destruatur, & non reædificetur, perit, & cessat Indulgentia, quia ipsa non erat concessa loco simpliciter, sed Ecclesiæ, seu Capellæ; Layman. *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. *num.* 5. Gobat *tract.* 4. *de Indulgentiis part.* 2. *capit.* 6. *n.* 320. Kazenberger *loc. cit. num.* 14. & alii passim. 2. Si Ecclesia totaliter destruatur, ut ibidem in meliorem formam reædificetur, seu ut auctoritate Superioris in alium meliorem situm transferatur sub eodem titulo, & Patrono, retinet eamdem Indulgentiam. Glossa *in Regula* 7. *Juris in* 6. Innocentius *in cap.* 2. *de novi operis nuntiatione* Ludovicus Bologninus *in tractatu de Indulgentiis n.* 79. Antoninus *p.* 1. *tit.* 19. *cap.* 1. *§.* 2. Layman *l. c.* Kazenberger *l. c.* Suarez *t.* 4. *in* 3. *part. disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 9. *& lib.* 8. *de legibus cap.* 5. *in fine*, Bonacina, & alii citati a Gobat. *loc. cit. num.* 320. Et ratio est, quia Indulgentia non est concessa ratione situs, & loci, ut supponitur, sed absolute Ecclesiæ sub tali suo proprio nomine, & titulo adhuc retento; licet in meliorem situm translatæ, seu in meliorem formam reædificatæ: unde censetur adhuc eadem moraliter Ecclesia. 3. Si Ecclesia non totaliter destruatur, sed tantum per partes, & paulatim reædificetur, retinet eamdem Indulgentiam; certum enim est sic manere eamdem moraliter Ecclesiam, adeoque eamdem perseverare Indulgentiam; *Communis* cum supracitatis.

Circa Indulgentiam realem hæc notanda sunt. 20
1. Si

(1) Nonnullæ aliquando occurrunt Indulgentiæ, quibus absolutio a *pœna*, *& culpa* concedi dicitur. Verum Card. Cusanus celeberrimus Apostolicæ Sedis per Germaniam Legatus in Magdeburgensi, quam coegit, Provinciali Synodo fidenter asseruit, Sedem Romanam hac in concedendis Indulgentiis formula numquam uti consuevisse. Quare præteritorum Sæculorum Quæstoribus tribuenda ea est, atque vel cum nonnullis Theologis de remissione peccatorum *venialium* quoad culpam intelligenda, vel potius (quoniam valde dubia hæc sententia est nec sanioribus Theologiæ principiis consentanea) de remissione temporalis pœnæ culpis confessione expiatis debitæ, & saltem quod ad aliquam partem spectat, pœnitentiæ in Sacramento acceptæ. Confer Benedictum XIV. *de Syn. Diœces. lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 7.

1. Si destruatur res, in qua erat Indulgentia, perit ipsa Indulgentia. 2. Si Crux, seu Imago, cui est affixa Indulgentia, ita frangatur, ut non amplius referat speciem Crucis, aut Imaginis, cessat Indulgentia. Non cessat tamen, si quod infractum est maneat, & adhuc referat speciem Crucis, aut Imaginis, aut partes fractæ, seu disjunctæ, denuo copulentur, & compaginentur. 3. Si frangatur Chorda, seu funiculus Coronæ: cui est affixa Indulgentia, non perit ipsa Indulgentia, sicut nec perit, quamvis penitus frangatur Crucula Coronæ, aut certa circiter pars granorum, pro quibus alia substituuntur, quia per mutationem Chordæ, seu dictorum granorum, aut cruculæ non censetur mutata moraliter Corona. 4. Si frangatur dimidia pars dictæ Coronæ, Indulgentia non remanet in parte integra, quia una solum dimidia pars non constituit Coronam, aliter si Corona divideretur in duas dimidias partes, ex una Corona fierent duæ, ambæ gaudentes sua peculiari Indulgentia, quod nequaquam est dicendum, cum unica tantum Indulgentia sit concessa pro tota Corona. 5. Ut aliquis, sive sanus, sive moribundus lucretur Indulgentias concessas Crucibus, Medaliis; Rosariis, Coronis, & hujusmodi, debet Crucem, Medaliam, Rosarium, Coronam secum habere, secum portare, penes se habere. Non est tamen opus manibus tenere rem Indulgentia affectam. 6. Nemo potest lucrari dictam Indulgentiam realem utendo Rosario, seu Medalio alieno, Corona, aut Cruce aliena, & hujusmodi; Sic enim expresse decrevit Alexander VII. *die 6. Februarii* 1657, *anno secundo sui Pontificatus* Decreto incipien. *Sanctissimus*, relato ad litteram a Gobat *tract. 4. de Indulgentiis part. 2. cap. 37. n. 668.*, & Innocentius XIII. *die 5. Jun.* 1721. Decret. incipiente *Nuper Sacræ*, relato a Kazenberger *in Appendice Alphabetica Bullarum verb. Indulgentiæ*. Ita quoad supradicta communiter Doctores cum Kazenberger *loco citat. num.* 15. Gobat *tract. 2. de Indulgent. cap. 14. a n. 387.*

ARTICULUS II.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Auctoritatem eam concedendi, personas, quæ possunt eam concedere, & lucrari, & requisita ad ipsam.

1 Est de Fide dari in Ecclesia Catholica auctoritatem concedendi Indulgentias, seu dispensandi Thesaurum Ecclesiæ: habetur clare ex cit. Extravagant. *Unigenitus, de pœnit., & remissionibus, inter Communes*. Et est difinitum in Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 21. de reformat. in Decreto de Indulgentiis*, ibi: *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit: Sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant*. Et hæc Catholica veritas evincitur ex verbis Christi *Matthæi* 16. ibi: *Tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque solveris super terram, erit solutum, & in Cœlis*, per quæ verba Christus Dominus contulit B. Petro, & ejus in Officio Successoribus potestatem solvendi vincula peccatorum quantumcumque gravium, quibus correspondet pœna æterna: ergo multo magis pœnarum temporalium ex culpis jam dimissis relictarum per Indulgentias.

2 Summus Pontifex potestate a Christo accepta, adeoque de Jure divino, potest concedere quibusvis Fidelibus Indulgentias, tum plenarias; tum partiales, tum perpetuas, tum temporales, tum locales, reales & personales, textu expresso *in cit. Extravagant. Unigenitus*; & patet ex adductis *num. antecedenti*, & est *Communissima* inter Catholicos cum S. Thoma *in 4. d. 20. q. 1. art. 4.* S. Bonaventura *art. 2. qu. 3.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 88. num. 5.* Layman *lib. 5. tract. 7. cap. 5. num. 1.* Kazenberg. *loc. cit. n. 19.* 3 Papa potest concedere tales Indulgentias etiam ante suam consecrationem; Hujusmodi enim potestas est Jurisdictionis, &c. non Ordinis; *cap. Quod autem de pœnit., & remissionibus*, & tenent communiter Doctores cum Barbosa *loc. citat. num. 6.* Kazenberger *loc. cit. n. 19.* Gobat *tract. 4. de Indulgent. par. 1. cap. 6. num. 54.* 4 Papa solus potest concedere quibusvis Fidelibus; sive vivis, sive defunctis quaslibet Indulgentias. Unde nec Concilium Generale sine Papa, sive hic vivat, sive sit mortuus habet talem potestatem: Suarez *disput. 55. sect. 1. n. 7.* Bellarmin. *lib. 1. cap. 11.* Barbosa *loc. cit. num. 16.* Layman *loc. cit. num. 1.* La Croix *lib. 6. part. 6. n. 1317.* Diana *part. 10. tract. 6. resol. 12.* Kazenberger *loc. cit. num. 19.* ubi testatur de communi. Attamen Corduba *de Indulgentiis qu. 10. proposit.* 8. Henriquez, Navarr. & alii apud Barbosam *loc. cit. n. 6.* tenent, quod Concilium Generale, vacante Sede, Jure divino Indulgentias concedere possit.

5 Inferiores Papa, ut Cardinales, Legati, Nuncii, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi non habent potestatem concedendi Indulgentias Jure divino, sed solum Jure Ecclesiastico, scilicet ex concessione Summi Pontificis; Ita S. Thomas *loco cit. art. 4. q. 3.* Richard. *art. 5. q. 3.* Durand. *q. 5. ad 2.* Suarez *disp. 49. sect. 1. n. 14.* Coninch *disp. 12. dub. 1. conclus. 4.* Silvester *verb. Indulgentia q. 5.* Augustinus de Ancona *lib. de potest. Eccles. q. 29. art. 5.* Layman. *loc. cit. n. 1. assertion. 2.* Kazenberger *loc. cit. n. 20.* Bellarmin *loc. citat.* Barbosa *loc. citat. num. 8.* contra Sotum, Navarrum, Medin., Valent., & quosdam alios, quos citant, & improbant Bonacina *de Sacrament. disput. 6. q. 1. punct. 3. n. 1.* Sanctarellus *de Jubilæo Anni Sancti c. 3. dub. 2. litt. B.* Azorius *Instit. Moral. p. 2. lib. 3. c. 54. q. 2.* Henriq. *in Summ. lib. 7. cap. 31. §. 3.* Lavorius *de Indulgentiis part. 2. c. 11. n. 45. tum sequent.* & alii.

6 Supradicti inferiores Papa habent limitatam potestatem concedendi Indulgentias; *Communis*. 7 Episcopi enim possunt solum concedere Indulgentiam unius anni in Dedicatione Ecclesiæ, sive ab uno solo Episcopo, vel a pluribus dedicetur, & in Anniversario Dedicationis, & aliis etiam casibus, & rationabilibus causis possunt concedere solum Indulgentiam 40. dierum; *Communis*, textu expresso *in cap. Cum ex eo 14. de pœnit., & remissionibus in fin.* ibi: *Decrevimus, ut dum dicatur Basilica, non extendatur Indulgen-*

*gentia extra annum, sive ab uno solo, sive a pluribus
Episcopis dedicetur ac deinde in Anniversario Dedica-
tionis tempore 40. dies de injunctis pœnitentiis indulta re-
missio non excedat; Hunc quoque dierum numerum In-
dulgentiarum Litteris præcipimus moderari, quæ pro
quibuslibet casibus aliquoties conceduntur*. Tales In-
dulgentias possunt Episcopi concedere etiam in per-
petuum, idest recurrentes omni anno; Lessius *in*
9 *Auth. verb. Indulgentia casu* 1. La Croix *l. c. n.* 1319.
Kazenberger *l. c. n.* 20. & alii. Tales Indulgentias
possunt concedere Episcopi etiam non consecrati, aut
ordinati, dummodo sint electi, & confirmati, quia talis
potestas est Jurisdictionis, & non Ordinis: *Communis*
cum Barbosa *loco cit. num.* 7. Episcopi possunt conce-
10 dere Indulgentias pro suis tantum subditis, licet ex-
tra Diœcesim existentibus, & tantum per modum
absolutionis, adeoque solis vivis; Kazenberger *l.c.
n.*20. La Croix *l.c.n.*1320. Barbosa *l.c.n.*23. 24. *&* 29., &
alii ibi citati. Episcopi possunt concedere Indulgen-
11 tias etiam pro Religiosis, & locis exemptis; Reli-
giosi enim exempti possunt sicut alii lucrari Indul-
gentias concessas ab Episcopis, quia inducta in fa-
vorem non debent converti in eorum læsionem, &
facta in augmentum non debent parere diminutio-
nem; *leg. Quod favore, Cod. de Legibus, leg. Lega-
ta inutiliter, ff. de Legatis* 1. *cap. Quod ob gratiam* 61.
de Regul. Juris in 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus con-
ceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*; Bar-
bosa *loc. cit. num.* 27. Bellarmin. *de Indulgent. lib.* 1.
cap. 11. *quæst.* 3. Navarrus *de Indulgentiis notabil.* 31.
num. 12. Ludovic. Bolognin. *tract. de Indulgentiis
n.* 93. Sanctarellus *de Jubilæo Anni Sancti c.* 3. *dub.* 2.
Paludan. *in* 4. *dist.* 20. *p.* 4. *art.* 4. Reginal. Cochier.
Alzed. Lavor. Bonacina apud Barbosam *loc. cit. n.*27.
& alii passim.

12 Episcopi possunt facultatem concedendi Indul-
gentias aliis delegare non solum Sacerdotibus, sed
etiam Clericis; Barbosa *loc. cit. num.* 10. Bellarmin.
de Indulgentiis lib. 2. *c.* 11. Emmanuel Sa *verb. Indul-
gentia num.*16. Suarez *disp.* 55. *sect.* 6. *num.* 6. Regi-
nald. Valentia, Lavorius: Nugnus, Ugolin. Bona-
cina, Azorius, Alzedo, Torreblanca, citati a Barbosa, *ubi
supra n.*10. Kazemberger *l.c.n.*20. Lugo, Viva, cum La
Croix *l.c.n.*1310. & alii communiter. Hanc tamen po-
13 testatem non possunt Episcopi delegare, & concedere
Laicis, cum Laici Jure humano removeantur a mu-
neribus Ecclesiasticis: ut post Jacob. de Graff. Suarez,
& Reginaldum resolvunt Bonacina *de Sacramentis
disp.* 6. *qu.* 1. *punct.* 3. *num.*12. Lavorius *de Indulgen-
tiis part.* 2. *cap.* 1. *num.* 49. Barbosa *loc. cit. num.* 11.
14 Episcopi Excommunicati, denunciati, seu vitandi
non possunt Indulgentias concedere, quia Excom-
municati vitandi carent usu Jurisdictionis; & conse-
quenter invalida sunt ipsorum acta ad jurisdictionem
pertinentia; *cap. Tanta* 18. *de excessibus Prælator.
cap. Pia consideratione* 1. *de exceptionibus in* 6. Barbo-
sa *loc. cit. num.* 12. cum pluribus aliis ibi citatis. Epi-
15 scopi valide concedunt Indulgentias, quamvis in
peccato mortali existant, nec peccant secluso scanda-
lo non prævisio; Peccatum enim mortale præcise non
tollit jurisdictionem; *Communis* cum Barbosa *loc. c.
num.* 13.

16 Archiepiscopi; Primates, & Patriarchæ possunt
in suis Diœcesibus concedere Indulgentias, quas
concedere possunt Episcopi in suis, & insuper in
tota sua Provincia, textu expresso *in cap. Nostro* 15. 17
de pœnit. & remiss. Et quidem id possunt etiam extra
tempus Visitationis nam *cit. cap. Nostro*, non loqui-
tur de visitatione, ut illud legenti patet. Nec obstat 18
quod jam tales Indulgentiæ fuerint concessæ a pro-
priis respective Episcopis, nam possunt nihilominus
similes conferre Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ,
ita ut quis simul lucretur Indulgentias, & Episcopi, &
Archiepiscopi; seu Primatis, & Patriarchæ; Suarez 19
disp. 55. *sect.* 2. *num.* 8. Gobat *tractat.* 4. *de Indulgent.
cap.* 6. *num.* 57. Rosella *num.* 397. Barbosa *loc. cit.
num.* 16. & alii. Immo secundum multos Archiepi-
scopi, Primates, & Patriarchæ possunt concedere In-
dulgentias 80. dierum, ubi Episcopi possunt solum 40.
Barbosa *l.c.num.*16. Azorius *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 55. *q.* 6.
Alzedo *p.* 2. *c.* 3. *n.* 22. Lessius, Henriquez, & alii.

Episcopi, seu Archiepiscopi Coadjutores etiam 20
cum futura successione Indulgentias per se concedere
non possunt, *Sacr. Congregat. Rit.* 13. *Jan.* 1591.
Card. Petra *tom.* 3. *comment. ad Constitut.* 16. *Ale-
xandri IV. num.*31. Neque eas concedere possunt Epi-
scopi, seu Archiepiscopi Titulares; Card. Petra *loc.
cit. num.* 32. & alii passim. Nuncii, & Legati Aposto- 21
lici possunt subditis suæ Nunciaturæ, & Legationis
pro quocunque opere concedere 100. aut plurium
dierum Indulgentiam; attamen semper minus, quam
annum. Pro Templo autem; seu Capella possunt
concedere Indulgentiam 7. annorum, & sep-
tem Quadragenarum pro illis, qui confessi,
communicaverint; & in eo loco de more oraverint
ad intentionem Ecclesiæ. Quamvis enim talis facul- 22
tas non reperiatur ipsis concessa in Jure communi
scripto, ut recte observant Suarez *tom.* 4. *in* 3. *par.
disp.* 55. *sect.* 3. *num.* 22. Gobat. *loc. cit. num.* 56. &
alii, tamen a Summo Pontifice inter alias facultates
solet etiam ista ipsis concedi; ut patet in facultatibus
Nunciaturæ Coloniens. 1. *Octob.* 1680. ab Innocen-
tio XI. concessis. La Croix *l. c. n.* 1322. Kazenberger
*loc. cit. n.*20. & alii.

Cardinales ultra indulgentias, quas concedere 23
possunt in suis respective Diœcesibus, seu Provin-
ciis, si sint Episcopi, seu Archiepiscopi, possunt
concedere Indulgentiam centum dierum in Eccle-
siis suorum Titulorum, quamvis non sint nec Epi-
scopi, nec Sacerdotes; Lavorius *de Indulgentiis
p.* 2. *cap.* 11. *n.* 15. Pavin *de potestate Capituli Sede va-
cante part.* 1. *princip. q.* 4. *num.* 4. Jacob de Graff. *in
aureis dec. in Append. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 32. Barbosa
l. c. sub nu. 16. *&* 18. & alii passim. Summus Pœni- 24
tentiarius concedit Indulgentias centum dierum non
quod adsit aliquod Jus, sed ex vivæ vocis oraculo,
aut consuetudine, Papa sciente & tolerante, Azo-
rius *loc. cit. cap.* 55. *vers. Sexto quæritur*, Lavorius
*loc. cit. num.*17. Navarr. *tract. de Indulgent notabil.*
31. *num.* 17. Barbosa *loc. cit. sub num.*16. *in fine.*
Immo Summus Pœnitentiarius, audiente, & testante,
Paludano *in* 4. *dist.*20. *quæst.*4. *art.*2. semel dixit:
Auctoritate nostra ordinaria damus vobis 100. *dies In-
dulgentiæ*; Sic Gobat *loc. cit.* Nunc autem dicta facul-
tas concedendi Indulgentiam centum dierum iis, qui
se pœnitentiali virga tangendos pie, reverenterque in
in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint, est Summo
Pœnitentiario expresse concessa ab Innocent. XII.
Const.

Conſt. incip. *Romanus Pontifex*, & noviſſime a fel. Record. Benedicto XIV. Conſt. incip. *Paſtor bonus*.

25 Si ſupradicti Papa inferiores in concedendis Indulgentiis excedant facultatem ſibi competentem, quamvis tales Indulgentiæ non valeant quoad exceſſum, valent tamen quoad eam partem, quæ numerum præſcriptum, ſeu facultatem eis competentem non excedit, quia eſt res ſeparabilis, & in ſeparabilibus utile per inutile non vitiatur; *leg. Utile*, *ff. de regulis juris. leg. 1. §. Trebatius*, *ff. de acqua quotid. & æſtiva*. Sic enim reſolvunt per textum *in capit. Indulgentiæ 3. de pœnit. & remiſſionib. in 6.* Gloſſa *ibidem verb. Certum eſt* Aloyſius Riccius *in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ.* 117. *num.* 5. *in* 1. *edit. & reſolut.* 602. *num.* 5. *in* 2. *edit.* Navarr. *de Indulgent. notab.* 31. *num.* 16. Suarez *diſput.* 55. *ſect.* 3. *num.* 11. Bonacina *de Sacram. diſp.* 6. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *num.* 3. & 4. Azorius *loc. cit. cap.* 55. *quæſt.* 6. Lavorius *loc. cit. cap.* 11. *num.* 39. & 40. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 7. *num.* 120. Barboſa *loc. cit. num.* 22. & apud ipſum Ugolinus, Petrus Sotus, Sanctarellus Alzed. Torreblanca, Fagnan. *in cap. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remiſſionib. num.* 15. & alii paſſim.

26 Prælati Epiſcopo inferiores, quamvis in ceteris habeant poteſtatem quaſi Epiſcopalem, non poſſunt tamen Jure ordinario, & proprio concedere Indulgentias; cum id nullibi reperiatur eis conceſſum; *arg. cap. Accedentibus* 12. *de exceſſibus Prælatorum*, Fagnan. *in d. cap. Accedentibus a n.* 7. *usque ad n.* 20.

27 Barboſa *loc. cit. n.* 17. cum communi aliorum. Hinc Jure proprio, & ordinario nequeunt Prælati Regulares, ut Generales, & Provinciales Indulgentias concedere neque Regularibus ſibi ſubditis; *arg. cit. cap. Accedentibus.* Suarez *diſp.* 55. *ſect.* 5. *n.* 1. Emman. Rodriq. *qq. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 86. *artic.* 1. Fagnan. *loc. cit. n.* 19. Barboſa *loc. cit. n.* 19. Gobat *loc. cit. n.* 72. & alii communiter, & ſic decrevit *Sac. Congr. Rit.* 27. *Semptemb.* 1659. *apud Card. Petram tom.* 5.

28 *Comment. ad Conſtitut.* 4. *Caliſti III. n.* 102. Dicitur autem notanter *Jure proprio & ordinario* quia dicti Prælati Regulares ex conceſſione facta Provincialibus de Ordine Minorum a Leone X. & Viſitatoribus Societatis Jeſu a Gregorio XIII. & aliis Ordinibus ab aliis Summis Pontificibus poſſunt concedere Indulgentiam plenariam ſuis Religioſis peracta viſitatione Conventus. Nec tales Indulgentias eſſe revocatas, quamvis alioquin viva tantum voce conceſſas, reſpondit, & declaravit Urbanus VIII. ut refert, & tenet La Croix *lib.* 1. *n.* 861. Kazenberger *loc. cit. n.* 21. Hrincx *par.* 4. *diſp.* 4. *de Sacram. Pœnitentiæ q.* 7. *n.* 61. & tenet praxis communis. Vide infra *art.* 4. *n.* 11.

29 Vicarius Generalis de Jure ſine ſpeciali commiſſione non poteſt Indulgentias concedere; *arg. cit. cap. Accedentibus* 12. *de exceſſibus Prælator.* Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. par.* 3. *alleg.* 54. *num.* 90. & *alleg.* 88. *sub num.* 10. Gobat *loc. cit. n.* 68. Borgaſ. *de Irregular. par.* 3. *tit. de Indulg. Epiſcop. & par.* 7. *cap. fin. num.* 24. Rebuffus *tit. de forma Vicarii n.* 172. Sbroz *lib.* 2., *quæſt.* 50. *n.* 3. Azor *lib.* 3. *cap.* 45. *q.* 13. Franc. Leo *in theſauro fori Eccles. par.* 1. *cap.* 10. *n.* 12. *in fine*, Benzon. *de Jubilæo lib.* 2. *cap.* 30. *vers. conveniunt*, Lavorius *de Indulgent. par.* 2. *cap.* 11. *n.* 51. Fagnan. *in cit. cap. Accedentibus n.* 17. cum pluribus ibi citatis, Card. Petra *tom.* 3. *Comment. ad Conſtit.* 16. *Alexandri IV. n.* 26.

Neque Indulgentias concedere poteſt Capitulum, ſeu Vicarius Capitularis, Sede Vacante, quia non ſuccedit Epiſcopo in poteſtate Juriſdictionis extraordinariæ ſaltem in iis, quæ ſunt reſervata Dignitati Epiſcopali *arg. c. cap. Accedentibus*, Barboſa *cit. allegat.* 88. *n.* 21. cum pluribus citatis, Fagnan. *loc. cit. n.* 27. cum pluribus aliis ibi adductis, Monacell. *t.* 4. *ſupplement. ad* 3. *t. n.* 64. ubi dicit, quod poſſet Vicarius Capituli accuſari, tempore Sedis vacantis ipſum conceſſiſſe Indulgentias, quas Epiſcopus vivens concedere conſuevit; nam talem poteſtatem Vicarium Sedis vacantis non habere conſtat ex declaratione *Sacræ Congreg. Conc.* 13. *Novemb.* 1688. quæ dubio propoſito reſpondit: *Vicarius Capitularis se abſtineat*, Card. Petra *loc. citat. n.* 28. Vide verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *n.* 13. 30

Solus Papa poteſt concedere Indulgentias pro defunctis applicandas, quia Indulgentiæ applicantur, defunctis per modum meræ ſolutionis, offerendo pretium ex Theſauro Eccleſiæ; ſolus autem Papa habet Claves Theſauri Eccleſiæ; *Communis* cum Diana *part.* 10. *tract.* 6. *reſolut.* 12. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1348. Raynaudus *in Heter. T.* 15. *par.* 2. *ſect.* 3. *punct.* 5. *num.* 15. Non poteſt tamen Papa tot, & tantas concedere Indulgentias Defunctis applicandas, ut totum Purgatorium evacuet, quia non poteſt eſſe rationabilis cauſa tantæ conceſſionis; La Croix *loc cit. n.* 1318. Raynaudus *loc. cit. a num.* 13. Gobat. *tract.* 4. *de Indulgent. cap.* 7. *n.* 87. ubi dicit, quod aſſerere poſſe Papam evacuare totum Purgatorium eſt alieniſſimum ab opinione, & perſuaſione fidelium, nominatim S. Thomæ *in* 5. *diſt.* 45. *q.* 2. *art.* 2. 31 32

Ut enim valide concedatur Indulgentia etiam a Papa, requiritur ultra legitimam poteſtatem, etiam juſta, & rationabilis cauſa: *Communis*. cum S. Bonaven. *in* 4. *diſt.* 20. *par.* 2. *art. unic. quæſt.* 6. Henric. Gandavenſ. *quodlibet.* 15. *quæſt.* 15. Major *in* 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 2. Cajetan. *de Indulgent. tract.* 9. *q.* 1. & *tr.* 16. *capit.* 4. *quæſt.* 1. Soto *diſt.* 21. *quæſt.* 2. *artic.* 2. Conin. *diſput.* 12. *dub.* 7. Corduba *de Indulgent. quæſt.* 17. Navarr. *de Indulgent. notabil.* 15. *num.* 7. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 14. Suarez *diſp.* 54. Kazenberger *loc. cit. num.* 22. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 86. Reiffenſtuel *Theolog. Moral. tract.* 12. *diſt.* 2. *quæſt.* 3. *num.* 30. Bellarmin. *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 1. *num.* 1. Fagnan. *lib.* 5. *decretal. in cap. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remis.* La Croix *loc. cit. num.* 1301. & 1316. & deſumitur *ex cit. Extrav. Unigenitus*, *de pœnit. & remiſſ. inter communes*, ubi expreſſe dicitur; *Chriſtum Eccleſiæ Theſaurum per suos Vicarios reliquiſſe dispensandum ſalubriter, & propriis & rationabilibus cauſis.* Et ratio eſt, quia Papa non eſt Dominus Theſauri Eccleſiaſtici, ſed ſolum Diſpenſator *ex cit. Extrav. Unigenitus*, & *ex prima ad Corinth.* 4. ibi: *Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & dispensatores Myſteriorum Dei*, & quidem *in ædificationem*, & *non in deſtructionem*, ex eadem *prima ad Corinth.* 10. Foret autem in deſtructionem, ſi abſque ulla rationabili cauſa, & exceſſive diſpenſaret; *argum. cap. Cum ex* 33

eo 14. *de pœnit. & remiss.* ubi sic expresse habetur: *Quia per indiscretas, & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiæ Prælati facere non verentur, & Claves Ecclesiæ contemnuntur, & Pœnitentialis satisfactio enervatur.*

34 Immo causa concedendi Indulgentiam, non solum debet esse justa, & rationabilis, sed etiam, spectatis omnibus circumstantiis, proportionata, ut quanto major est Indulgentia, tanto major causa requiratur, aliter non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causæ; Albertus Magnus *in* 4. *dist.*20. *art.*17. Cajetan. *de Indulgent. tract.*9. *qu.*1. Suarez *disp.*54. *sect.*4. *n.*5. Sotus *d.*21. *q.*2. *art.*2. Henriquez *lib.*7. *cap.*14. *n.*3. Coninch *disp.*12. *dub.*6. *conclus.*2. Layman *loco cit. cap.*4. *sub n.*1. Gobat *loco cit. n.*92. Busembaum *lib.*6. *par.*2. *dub.*4. *art.*2. *n.*2. La Croix *ibid. n.*1301. & 1316. Tannerus *tom.*4. *disp.*6. *q.*7. *n.*84. & *sequent.* Kazenberger *loco cit. n.*22. Mastrius *Theol. moral. disp.*22. *q.*3. *art.*1. *n.*40. cum communiori, & probabiliori sententia S. Bonaventuræ, Cajetani, Suarez, Amici, & aliorum passim; *argum. cit. Extravagant. Unigenitus & cit. cap. Cum ex eo* 14. *de pœnitent. & remissionib.* Et ratio est, quia si ad Indulgentiam valide concedendam non requireretur causa proportionata, posset concedi Indulgentia plenaria etiam sanis extra articulum mortis pro sola pronunciatione nominis *Jesu*, seu *Mariæ*, & hujusmodi, quæ Indulgentia caderet in maximum contemptum Clavium Ecclesiæ, & in enervationem Thesauri Ecclesiastici, ut loquitur textus adductus in fine numeri antecedentis *ex cit. cap. Cum*

35 *ex eo.* Dicitur notanter *Spectatis omnibus circumstantiis*, quia in aliquibus circumstantiis sufficit una causa pro concedenda Indulgentia, quæ non sufficeret in aliis; sic in circumstantia articuli mortis pro moribundis adscriptis alicui Congregationi, vel habentibus certas Cruces, Coronas, Medalias, & hujusmodi, vel solitis facere aliquod præscriptum pium opus, facilius conceditur Indulgentia plenaria ob Sacrosanctorum nominum *Jesu*, & *Mariæ* pronunciationem, quam alias tempore perfectæ Sanitatis.

36 Dicitur etiam notanter, quod *aliter non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causæ*, quia, si fortasse causa non esset sufficiens pro Indulgentia plenaria, erit saltem sufficiens pro non plenaria; si non pro perpetua, saltem pro temporali; si non pro majori quantitate v. gr. pro trecentum mille annis, seu dimidiæ partis peccatorum saltem pro minori quantitate, v. gr. mille annorum, mille dierum, seu tertiæ, vel quartæ partis peccatorum, quæ & obtineri poterit, quia *verba aliquid operari debent*, ut dicitur *in cap Si Papa* 10. *de Privilegiis in* 6. Sic recte Gobat *loc. cit. n.* 95. & alii passim per ea quæ adduximus *supra n.* 23.

37 Indulgentias lucrari possunt omnes baptizati, rationis capaces, & debitores pœnarum temporalium *Communissima inter Catholicos*. Immo secundum multos etiam Catechumeni, tam vivi, quam Defuncti, sunt capaces Indulgentiarum saltem per modum suffragii; Navarrus *de Indulg. notabil.* 31. *in fine*, Benzonius *lib.*5. *de Jubilæo c.* 15. *dub.*28. *assert.*6. Henric. *lib.*7. *c.*18. *n.* 3. Layman *loc. cit. c.*6. *n.*1. Gronad *in* 3. *parte* teste Diana *part.*5. *tr.*12. *res.*9. Tannerus *tom.*4. *disp.* 6. *q.*7. *n.*93. Lugo *t.*6. *disp.*27. *sect.*5. *n.*77. Gobat *tract.*4. *de Indulgent. c.*12. *num.*145. & alii.

Et ratio est, quia Catechumeni, cum sint per Fidem & Caritatem Christo uniti, sunt aliquo modo membra Ecclesiæ, adeoque etiam ipsis applicari potest communis Thesaurus satisfactionum, si non per modum absolutionis, & justitiæ, saltem per modum suffragii, & impetrationis. Tum quia Ecclesia etiam pro Catechumenis offert Missæ Sacrificium, ut observat Gobat *loc. cit. num.* 145. Alii tamen sentiunt contrarium; Sic Suarez *tom.*4. *in* 3. *part. disp.*53. *s.*4. *num.*8. cum alii ibi citatis; Kazenberger *loc. cit. n.*27. Mastrius *disp.*23. *Theol. Moral. q.*4. *num.*55. & alii plures apud Sanchez *lib.*4. *moral. cap.*37. *num.* 37. Coninch *disp.*12. *dub.* 7. *in princip.* & Benzonium *loc. cit.* Et ratio istorum est, quia quamvis Catechumeni per Fidem sint Christo uniti, tamen, quia talem Fidem nondum solemniter professi sunt in Baptismo, nec per talem Baptismi januam sunt adhuc hanc visibilem Ecclesiam ingressi, ideo Ecclesia in eos jurisdictionem exercere non potest, uti significat Concil. Trid. *sess.*14. *c.*2. *de Sacrament. Pœnitent.* ibi: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus.* Indulgentiæ autem non prosunt, nisi subditis; *arg. cap. Quod autem* 4. *de pœnit. & remissionibus.* 38

39

Indulgentias lucrari possunt etiam qui illas concesserunt; *Communis*, cum S. Thoma *in addit. ad* 3. *part. quæst.*27. *art.*4. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 88. *n.*28. Et ratio est, quia Indulgentias concedentes non debent esse deterioris conditionis aliis. Nec obstat, quod nemo possit uti Jurisdictione in seipsum, quia hoc verificatur solum in actibus Jurisdictionis contentiosæ, vel coactivæ, non autem in actibus Jurisdictionis voluntariæ, cum Superior secum ipso dispensare possit, si habeat potestatem dispensandi generaliter cum omnibus suis subditis, & a fortiori poterit, ut persona privata, lucrari illas Indulgentias, quas, ut persona publica, & Superior concessit. 40

Ad lucrandas Indulgentias requiruntur sequentes conditiones. I. Ut lucraturus Indulgentiam sit in gratia Dei constitutus eo tempore, quo Indulgentiam consecuturus est, quia reatus pœnæ nunquam aufertur, nisi ablata culpa. 2. Ut sit subditus concedentis, seu, si sit exemptus, existat saltem intra Territorium Jurisdictionis illius per dicta *superius num.* 11. 3. Ut non sit ligatus Excommunicatione majore, quia hæc privat communione bonorum spiritualium. 4. Ut opera præscripta integre perficiat. 5. Ut ea perficiat ad intentionem Concedentis Indulgentiam. 6. Ut ea perficiat per se ipsum, excepta eleemosyna, quæ etiam per famulum potest fieri a Domino. 7. Ut saltem ultimum opus præscriptum perficiat in statu gratiæ. 8. Ut habeat intentionem saltem habitualem, & interpretativam eas lucrandi. 41

* Indulgentiæ a Pontifice concessæ iis, qui cum confessione, & communione Ecclesiam aliquam visitant, non exigunt, ut Ecclesia visitetur post confessionem & communionem; sed sufficit, ut si visitetur ante statum gratiæ, dispositio tamen habeatur eadem die confitendi, & communicandi, ut ex pluribus Theologis firmatur a Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 43. §. 10. * 42

Ut

43 Ut acquiratur Indulgentia, quæ concessa est pro confessis, & Sacra Communione refectis, requiritur confessio actualis, & communio Sacramentalis; Idem Pontifex Const. incip. *Inter præcipuos* §. 3. Et solis Missionariis in partibus infidelium commorantibus indultum fuit, ut hujusmodi indulgentias lucrari possint præmisso contritionis actu, Idem *ibid.* §.6.

44 Pro lucranda indulgentia non sufficit opera injuncta præstare ad quæ alias quis tenetur alio titulo, puta justitiæ &c. Idem *ibid.* §.53.

45 Indulgentia plenaria in certos dies aliquam Ecclesiam visitantibus, aut aliud pium opus peragentibus concessa, semel dumtaxat in die obtineri potest; Idem *ibid.* §.84.

46 Ad rem attendendum est novissimum Decretum Sacr. Congregat. Indulgentiis præpositæ, emanatum die 19. Maii 1759. tenoris ut sequitur.

Ut Christifideles scire possint, quid sibi tenendum foret pro acquirendis Indulgentiis in Sententiarum varietate super intelligentia verborum; *qui vere pœnitentes, confessi, ac sacra Communione refecti Ecclesiam visitaverint:* quæ in Indulgentiarum Brevibus inseri solent, in Congregat. Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita discussis die 31. Martii proximi præteriti, nonnullis dubiis, eadem Sacra Congreg. fuit in voto, Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro Indulgentiarum consecutione, peragi omnino debere etiam ab iis, qui sibi letalis peccati conscii non sunt, nec non præfatam Confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia Festivitatis. Quod autem ad Ecclesiæ visitationem spectat, eam impleri posse, sive ante, sive post aliorum piorum operum implementum.

Factaque de iis per infrascriptum ejusdem Sac. Congr. Secretarium relatione Sanctissimo D. N. Sanctitas Sua ejusdem Sac. Congregat. Votum benigne approbavit, illudque publicari mandavit, quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus.

F. I. Cad. Portocarrero Præf.

A.E. Vicecomes S.C. Indulg. Secr.

47 * Addendum est hoc aliud Decretum ejusd. Sac. Congr. in declarationem præced. emanatum.

CUm S. C. Indulg. & Sacr. Reliquiis præposita die 31. Martii 1759. fuerit in voto Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro indulgentiæ consecutione, peragi omnino debere, etiam ab his, qui sibi letalis peccati conscii non sunt, nec non præfatam confessionem suffragari etiam posse si in vigilia Festivitatis expleatur, Votumque Congregationis SS. DD. N. Clemens Pp. XIII. benigne approbaverit, illudque typis publicari sub datum 19. Maii prædicti anni mandaverit; Quamplures supplices libelli tum Regularium Communitatum, & præsertim Monialium; tum etiam Parochorum & nonnullorum Episcoporum pro suis Diœcesibus porrecti sunt, quibus maxima exponebatur difficultas, quæ interdum, imo persæpe incidit, pro sacramentali Confessione sive in Festo vel ad minus in vigilia peragenda. Quamobrem, ut adeo proficuus Indulgentiarum Thesaurus reddatur Fidelibus accommode comparandus, enixis precibus supplicabant Sanctitati Suæ, ut opportuno aliquo remedio de Apostolica benignitate providere dignaretur, quibus precibus ad prædictam Sacr. Congr. remissis, propositum in ea fuit dubium. -- *An & quomodo sit consulendum Sanctissimo super præfati Decreti Executione vel declaratione in casu &c.* -- Responsum fuit -- *Consulendum SS. DD. N. ut concedere dignetur Indultum Omnibus Christifidelibus, qui frequenti peccatorum confessione animam studentes expiare, semel saltem in hebdomada ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, nisi legitime impediantur, consueverant, & nullius letalis culpæ a se post peractam ultimam Confessionem commissæ sibi conscii sunt, ut omnes, & quascumque indulgentias consequi possint, etiam sine actuali Confessione, quæ ceteroquin juxta præfati Decreti definitionem ad eas lucrandas necessaria esset. Nihil tamen innovando circa Indulgentias Jubilæi tam Ordin. quam Extraord. aliasque ad instar Jubilæi concessas pro quibus assequendis sicut & alia opera injuncta*, ita & Sacramentalis Confessio tempore *in eorum concessione præscripto peragantur* --. Et facta per me Infrascriptum ejusdem S. C. Secret. de præmissis omnibus SS. D. N. relatione, Sanctitas Sua piis Bonorum desideriis ac votis satisfacere, & Indulgentiarum gratias iis potissimum, qui pie, sancteque vivendo, donis Divinæ Misericordiæ digniores efficiuntur, elargiri quam maxime cupiens benigne annuit, & præfatum Indultum in forma suprascripta expediri & publicari mandavit, quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Datum ex Secretaria Sacræ Congreg. Indulgent. die 9. Decemb. 1763.

N. Card. Antonellus Præfect.

Joseph de Comitibus S.C. Indulg. Secr.

(*) Huc spectant duo recentiora Decreta, alterum Clementis XIV. alterum Pii Sexti feliciter Regnantis. Utrumque reddo cum præfatione primo a Cl. Congreg. de Propaganda fide Secretario præmissa. 48

QUum plerumque Patres Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, qui in Indiis Occidentalibus Sacris Missionibus dant operam, nec non Christifideles existentes intra limites Præfecturæ Missionum dictorum Patrum copia Confessariorum destituantur; unde nonnullas Indulgentias certis statutisque diebus affixas consequi nequeant; SS. D. N. Clemens XIV. ad relationem infrascripti R.P.D. Stephani Borgia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Secretarii, extrendit ad Patres, & Christifideles præfatos, qui Confessario carent, Indulgentias alias sub die 24. Maji 1771. a Sanctitate Sua concessas favore Episcoporum, Vicariorum Apostolicorum, Missionariorum, & Christifidelium Imperii Sinensis, ac Regnorum Tunkini, Siami, Cocincinæ, Ciampæ, & Cambodiæ, ut apparet ex Decreto tenoris sequentis.

Datum Romæ ex Ædibus prædictæ Sac. Congreg. die 23. Maji 1773.

Stephanus Borgia Secretarius.

En

Ex audientia SS. D. N. D. Clementis PP. XIV. habita per me infrascriptum Sac. Congregationis de Propaganda Fide Secretarium die 24. Maji 1772.

CUM ad Plenarias lucrandum Indulgentias necesse sit, ut Sacramentalis peccatorum Confessio præmittatur, vel saltem, juxta Indultum Christifidelibus omnibus a sa: me: Clem. XIII. sub die 9. Decemb. 1763. concessum, omnino oporteat, ut qui eas consequi cupiunt, semel saltem in hebdomada, ad hoc Sacramentum, nisi legitime impediantur, soleant accedere, & nullius lethalis culpæ a se post peractam ultimam Confessionem commissæ sibi conscii sint: per quod Indultum SS. D. N. Clemens Divina providentia PP. XIV. die 17. Maii currentis anni declaravit fuisse derogatum quibuscumque aliis peculiaribus Indultis, etiam illis a sa: me: Clem. XII. per organum Sacr. Congregat. de Propaganda Fide Missionariis in regionibus Infidelium degentibus concessis, acquirendi scilicet Indulgentias Plenarias cum solo actu Contritionis, & Confessione in voto, quoties Confessariorum copia desit: Hinc Sanctitas Sua animadvertens Episcopos, Vicarios Apostolicos, & Missionarios in Imperio Sinarum, nec non in Regnis Tunkini, Siami, Cocincinæ, Ciampæ, & Cambodiæ commorantes non raro Confessariis carere, proindeque quamplurium Indulgentiarum, præsertim certis, statutisque diebus affixarum, adjumento destitui; inter innumeras Pastoralis officii sollicitudines huic incommodo consulere intendens, benigne eisdem, eorumque in perpetuum successoribus impertitur Plenariam Indulgentiam, etiam animabus in Purgatorio detentis per modum suffragii applicabilem, quater in anno lucrandam in quacumque die, qua peccata sua fuerint confessi, Missam celebraverint, vel saltem sacram susceperint Communionem; dummodo tamen eadem die ferventes ad Deum pro Sanctæ Fidei propagatione preces effuderint.

Christifidelibus vero utriusque sexus in dictis Regnis existentibus idem SS. D. Noster præfatam Plenariam Indulgentiam bis in anno in perpetuum concedit; quatenus & ipsi iisdem diebus suprascripta opera fideliter, religioseque adimpleant.

Per hanc autem Indulgentiarum concessionem eadem Sanctitas Sua non intendit aut revocare, aut irritas declarare alias quascumque Indulgentias vel a Se, vel a Predecessoribus suis concessas, vel inposterum concedendas, & quas, non omissis cæteroquin operibus injunctis, supradicti Episcopi, Vicarii Apostolici, & Missionarii, ceterique Christifideles lucrari possent.

Et ne Pontificia hæc dispositio ab aliquo illorum ignorari contingat, Episcopis, & Vicariis Apostolicis præcipit, & mandat, ut præsens Decretum Populis suæ jurisdictioni subjectis meliori, quo poterunt, modo notum faciant, atque significent, ut de Ecclesiæ Thesauro participare possint, & valeant.

Datum Romæ ex Ædibus dictæ Sacræ Congregationis die & anno quibus supra.

Stephanus Borgia
Sac. Congreg. de Propaganda Fide Secr.

Loco ✠ Sigilli.

Alterum Pii Sexti decretum nunc accipe. 49

Ex audientia SS. D. N. D. PII PP. VI.
Habita die 5. Januarii 1777.

CUM ad plenarias lucrandum Indulgentias necesse sit, ut Sacramentalis peccatorum Confessio præmittatur, vel saltem juxta Indultum Christifidelibus omnibus a san. mem. Clem. XIII. sub die 9. Decemb. 1763. concessum, omnino oporteat, ut qui eas consequi cupiunt, semel saltem in hebdomada ad hoc Sacramentum, nisi legitime impediantur, soleant accedere, & nullius lethalis culpæ a se post peractam ultimam confessionem commissæ sibi conscii sint; per quod Indultum san. mem. Clemens XIV. die 17. Maii anni 1772. declaravit fuisse derogatum quibuscumque aliis peculiaribus Indultis, etiam illis a san. mem. Clem. XII. per organum Sac. Congr. de Propaganda Fide Missionariis in regionibus Infidelium degentibus concessis: acquirendi scilicet Indulgentias plenarias cum solo Actu Contritionis, & Confessione in voto, quoties Confessariorum copia desit; cumque in regionibus Sinarum, Tunkini, Siami, Cocincinæ, Ciampæ, & Cambodiæ tanta sit hujusmodi Confessariorum paucitas, ut Fideles difficillime possint semel saltem in hebdomada ad hoc Sacramentum accedere, proindeque valde incommodum sit Sacramentalem Confessionem exercere iis certis diebus, qui ad lucrandas Indulgentias præscripti sunt, atque præfixi; idcirco SS. D. N. PIUS Divina Providentia PP. VI. ad relationem mei infrascipti Sac. Congregationis de Propaganda Fide Secretarii in audientia habita die 5. Januar. anni 1777. declaravit, Christifideles etiam triduo ante confessos lucrari posse Indulgentias plenarias, dummodo nullius lethalis culpæ a se post peractam ultimam Confessionem commissæ sibi sint conscii; & ne Pontificia hæc dispositio ab aliquo illorum ignorari contingat, Episcopis, & Vicariis Apostolicis præcipit, & mandat, ut præsens Decretum populis suæ jurisdictioni subjectis meliori, quo poterunt, modo notum faciant atque significent; ut de Ecclesiæ thesauro participare possint & valeant.

Datum Romæ ex Ædibus dictæ Sac. Congregationis die & anno quibus supra.

Stephanus Borgia Sac. Congregationis de Propaganda Fide Secretarius.

Articulus III.

Indulgentia quoad ea quæ concernunt ejus effectum, & tempus acquirendi tam pro vivis, quam pro defunctis.

EFfectus Indulgentiæ non est remittere peccatum, 1
neque mortale, neque veniale; *Commun.* cum Maldonato *t. 1. de pœn. q. 6. tit. de Ind. par. 1. q. 1.* ubi sic expresse dicit: *Uno ore omnes Theologi, nemine excepto, respondent, Indulgentiam non esse remissionem culpæ, sed pœnæ.* Unde quando in forma, seu con- 2
cessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro pœna

na peccati, juxta illud 2. *Machabæor.* 12. ibi: *Ut a peccatis solvantur*; & quando vocatur Indulgentia a pœna, & culpa intelligitur, quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut fuit dictum *art.* 1. *n.* 3. Effectus Indulgentiæ est remissio pœnæ temporalis ex peccatis quoad culpam dimissis, residuæ, & restantis; *Commu-*
3 *nis.* Pœna autem temporalis relicta, & restans ex peccatis condonatis luenda ab homine, est duplex; una ad quam persolvendam homo obligatur ex Sacramentali Pœnitentia a Confessario injuncta; Altera, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel in Purgatorio est obligatus a Justitia Dei; *Communis*.

4 Unde Indulgentiæ Plenariæ effectus est remittere omnem pœnam debitam in Foro Sacramentali, seu liberare totaliter pœnitentem ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam, etiam medicinalem sibi impositam a Confessario; Sic S.Th. *in* 4. *dist.* 20. *q.* 2. *art.* 3. *q.* 1. S.Bonav. *in l.* 4. *dist.* 20. *art.* 1. *q.* 2. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. part.* 1. *c.* 3. *n.* 24. Kazenb. *loc. cit. n.* 40. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *sect.* 2. *n.* 22. & ipso teste
5 communis aliorum. Et hanc conclusionem probat Lugo *l.c. n.* 23. primo, ex c. *Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remiss.* ubi Innoc. III. dicit *pro indiscretas & superfluas Indulgentias satisfactiones Sacramentales enervari*: ergo ideo quia aufertur obligatio implendi pœnitentias; alioquin, si manet obligatio implendi illas saltem ratione medicinæ, nihil prorsus enervabitur satisfactio. Secundo probat ex Bonifacio VIII. qui, ut refert Glossa *in Extravagant. Antiquorum, de pœnit. & remis.* nolebat, Confessarios imponere aliquam pœnitentiam iis, qui Jubilæum anni Sancti lucrabantur, quia nimirum satisfactione alia non indigebant, & Auctor ipsius Glossæ dicit, se id ab ipsomet Pontifice audivisse, ut observat etiam Lugo *loc. cit. n.* 17. Tertio, probat ratione a priori, quia Confessarius imponit pœnitentiam, ut pœnam ad satisfacendum pro peccato: ergo sublato debito totius pœnæ, prout fit per Indulgentiam plenariam, cessat omnino fundamentum illius obligationis, sicut, si condonaretur a Principe pœna debita pro aliquo crimine, eo ipso cessaret obligatio imposita per sententiam Judicis ad pœnam aliquam pro illo delicto subeundam.

6 Nec valet dicere, quod per lucrationem Indulgentiæ plenariæ tollatur quidem obligatio implendi pœnitentiam Sacramentalem impositam a Confessario, quatenus est satisfactoria pro peccatis præteritis, non autem quatenus est medicinalis pro præcavendis peccatis futuris. Non valet, inquam, quia licet pœnitentia subinde etiam imponatur ut medicina, Confessarius tamen illam imponere non potest, nisi in pœnam peccati: sicuti licet Judex procurare debeat quod pœna delinquentis sit talis, ut simul sit medicina in futurum, non tamen posset illam pœnam imponere etiam ut medicinam, si illa pœna fuisset a Principe condonata: ergo si per Indulgentiam plenariam condonatur, & remittitur pœnitentia, ut satisfactoria, etiam tolletur ut medici-
7 nalis. Nec etiam valet dicere, quod adhuc remaneat obligatio implendi pœnitentiam, saltem propter reverentiam Sacramenti, & ejus integritatem, ne maneat Sacramentum imperfectum sine una parte integrante. Non valet, inquam, quia Sacramentum Pœnitentiæ non exigit pro parte integrali satisfactionem Sacramentalem, nisi ex supposito quod adhuc adsit pœna temporalis satisfacienda, seu solvenda, cum ad hanc remittendam illa unice injungi debeat a Confessario, adeoque satisfacta, & soluta, seu remissa omni pœna temporali restante, non requiritur amplius talis integritas satisfactionis, cum non amplius possit juste exigi satisfactio ab eo, qui jam integre satisfecit, & debitum jam integre solvit, vel remissionem debiti integre consequutus est, ut verificatur in eo, qui lucratus est Indulgentiam plenariam: Unde post lucrationem ipsius, nec reverentia Sacramenti, nec Confessarii præceptum obligabit eum ad pœnitentiam adimplendam; Sic optime Lugo *l.c. num.* 24. & 27. Kazenberger *loc. cit. num.* 40. & alii.

In praxi tamen tempore Indulgentiæ etiam plenariæ decet, quod Confessarius semper imponat pœnitentiam saltem *medicinalem*, & *præservativam*, quando judicat necessariam, eamque Pœnitens admittat, quamvis Indulgentiam Plenariam certo consequatur, quia hoc necessarium judicat Suarez apud Mastrium *Theolog. Moral. disp.* 23. *q.* 2. *n.* 29. & alii. Immo tenetur Confessarius injungere *pœnitentiam medicinalem*, *atque etiam vindicativam*, *seu satisfactivam*, quando probabiliter credit pœnitentem non consequutum esse, aut mox non consequuturum esse indulgentiam plenariam, teneturque pœnitens in tali casu illam adimplere. Si autem Confessarius probabiliter credat pœnitentem jam consequutum esse, aut mox consequuturum esse Indulgentiam plenariam, potest omnem pœnitentiam, in quantum est vindicativa, seu satisfactiva, omittere juxta Sanctum Thomam, S.Bonaventuram, & plurimos Antiquiores, & Recentiores apud Tannerum, Dianam, & Gobat *de Jubil. cap.* 25. ob rationes *num. antecedenti* allatas. Ob reverentiam tamen Sacramenti Pœnitentiæ convenit Confessario levem saltem pœnitentiam injungere, & pœnitenti eam adimplere, quia licet non sit necessaria pro satisfactione pœnæ temporalis debitæ, cum supponatur integre remissa per lucrationem Indulgentiæ plenariæ, prodest tamen multum ad meritum, quod pluris faciendum est, quam redemptio pœnæ temporalis, ut recte cum aliis advertit Lugo *loc. cit. n.* 31. 8

Indulgentiæ plenariæ effectus est etiam remittere 9
omnem pœnam debitam in Foro Dei, idest omnem pœnam relictam ex peccatis dimissis, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel in Purgatorio est homo obligatus a justitia Dei: Sic S. Thomas *in* 4. *disp.* 20. *qu.* 1. *art.* 3. *quæstiuncul.* 1. communiter receptus ab omnibus Recentioribus, ut testatur, & sequitur Gobat *loc. cit. nu.* 25. & est jam communis, & certa Doctorum sententia ut testatur Lugo *loc. cit. num.* 7. Immo, ipso teste, docet Suarez *disp.* 50. *sect.* 2. *num.* 2. de Fide esse; Papam virtute clavium habere potestatem remittendi pœnam illam etiam in Foro Dei; & de facto Sixtus IV. damnavit sequentem Petri Oxomensis propositionem: *Papa non potest indulgere alicui viro pœnam Purgatorii*; Sic refert Kazenberger *loc. cit. num.* 39. Nec valet dicere cum non- 10
nullis antiquis, per Indulgentias non relaxari pœnam in Foro Dei, sed solum remitti pœnitentiam in Foro Sacramentali debitam, idest obligationem implendi pœnitentiam a Confessario injunctam. Non valet,

valet, inquam, quia, ut optime eos confutant S. Thomas *loc. cit.* Lugo *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* & alii passim, sequeretur ex eorum sententia, quod Ecclesia concedendo Indulgentias, potius obesset, quam prodesset Fidelibus, cum sic illos liberaret levibus pœnitentiis, & remitteret ad graviores pœnas purgatorii; clarum enim, & manifestum Fidelium gravamen esset, velle per Indulgentiam remitti solum debitum implendi pœnitentiam, relinquendo debitum pœnæ, cum esset utilius pœnitentibus implere pœnitentiam ad redimendam pœnam ipsa sine dubio graviorem. Unde cum Tridentinum Concilium *sess.25. cap.21. in decreto de Indulgentiis* definiat: *Indulgentiarum usum esse populo Christiano maxime salutarem*, patet, eorum

11 esse falsissimam. Quod hactenus dictum est de effectu Indulgentiæ plenariæ, hoc proportionaliter, & suo modo applicandum est etiam Indulgentiæ partiali.

12 Effectus cujuscumque Indulgentiæ non est remittere pœnam debitam pro peccato veniali nondum remisso; quia pœna non potest remitti, nisi prius remissa culpa; Kazenberger *loc. cit. num.8.* Gobat *l. c. par.2. n.278.* Felix Potestas *tom.1. part.4. cap.8. de Indulgentiis num.2788.* Reiffenstuel *Theol. moral. tr.12. dist.3. q.2. n.12. & 13.* & ipso teste communis aliorum.

13 Indulgentiæ possunt a Summo Pontifice concedi, & applicari etiam Defunctis, qui in Purgatorio detinentur; *Communis, ac certa*. Id enim constat ex communi usu, & praxi Ecclesiæ, in qua nihil tam usitatum est, quam applicare Indulgentias pro Defunctis, & tradit Joannes VIII. *in Epist.144.* & Leo X. in Constitut. incipien. *Exurge Domine*, contra Lu-

14 therum. Non possunt tamen ipsis Defunctis concedi Indulgentiæ per modum absolutionis habentis annexam solutionem, sicut conceduntur vivis; sed solum per modum suffragii, seu piæ solutionis, & exhibitæ satisfactionis; *Communis* fere omnium Theologorum cum S. Thoma *in 4. dist.45. quæst.2. art.3. quæst.2.* S. Bonaventura *part.2. art.1. quæst.5.* Mastrio *Theolog. moral. disp.23. qu.4. num. 57.* Kazenberger *loc. cit. num.43.* Reiffenstuel *Theol. moral. tract.12. dist.3. quæst.4. num.41. & 42.* Et ratio est, quia Summus Pontifex Christi in Terris Vicarius non habet Jurisdictionem in Defunctos, sicuti in Fideles viventes, cum acceperit a Christo potestatem solvendi solum *super terram*, non vero *sub terra*. Qui autem non habet Jurisdictionem in alium tamquam sibi subditum, nequit eidem concedere Indulgentias per modum absolutionis, quia concedere Indulgentias per modum absolutionis est actus Jurisdictionis, adeoque Summus Pontifex nequit Defunctis concedere Indulgentias per modum absolutionis, sed tantum per modum suffragii.

15 Indulgentia autem per modum absolutionis differt ab Indulgentia per modum suffragii specialiter per hoc, quod Indulgentia per modum absolutionis conceditur, quando Superior sibi subditum immediate, & directe liberat a pœna teporali. Sic Summus Pontifex tamquam Superior, & Minister a Deo constitutus immediate, & directe liberat Fideles vivos tamquam sibi subditos a pœnis temporalibus relictis in peccatis jam quoad culpam dimissis, concecedendo eis Indulgentiam *per modum absolutionis habentis tamen annexam solutionem*; quia hæc absolutio fit cum aliqua solutione ex Thesauro Ecclesiæ, scilicet applicatione, & exhibitione satisfactionum Christi, & Sanctorum. Indulgentia vero *per modum suffragii* dicitur concedi, quando non immediate, & directe, sed indirecte, & mediate, scilicet mediante actione alterius. Sic Summus Pontifex concedit Indulgentias Defunctis, mediantibus aliquibus piis viventium Fidelium operibus tamquam pretium æqvivalens ex Thesauro Ecclesiæ Deo oblatum pro solutione illarum animarum, quibus ex mente Pontificis applicatur. Sic videtur insinuare, aut potius supponere S. Thomas *in 4. dist.45. qu.7. artic.3. quæstiuncul. 2.* ubi dicit Indulgentias concedi defunctis *non directe, & principaliter, sed tantum secundario, & indirecte*; & videtur esse communior Doctorum, quamvis alii aliam explicationem afferant, ut videre est apud Gobat *tract.4. de Indulgent. part.2. a num.477.* Filiuc. *tom.1. tract.8. cap.8. num.104. & sequent.* Lugonem *tom.6. disp.27. sect.5. a n.58. ad 73. inclusive*.

Indulgentiæ pro defunctis rite concessæ, & acquisitæ secundum ordinariam Dei Legem prosunt certo, & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, ita ut animæ illæ de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii sibi applicato juventur, vel ad totalem remissionem pœnæ, & totalem liberationem e Purgatorio, si Indulgentia est plenaria; vel ad partialem, si Indulgentia est partialis; Navarr. *de Indulgent. & Jubilæo notabil. 22.* Lugo *tom.6. disp.47. sect.5. num.59.* Roderic. *tom.2. quæst. Regular. qu.97. art.3.* Gobat *loco citato nu.484.* Filiuc. *tom.1. tract.8. cap.8. n.108.* Suarez *tom.4. disp.53. sect.4.* Sotus *quæst.2. artic. 3.* Reinffenstuel *Theol. moral. tract.12. quæst.4. dist. 5. nu.44.* Herincx *disp.4. de Sacramento Pœnit. quæst.8. num.66.* & apud ipsum Bellarminus, Arriaga, Dicastillus, & alii, Kazenberger *loc. cit. num.43.* ubi cum aliis testatur sic tenere Recentiores communiter, Mastrius *Theolog. moral. disp.24. num.47.* asserens hanc esse communiorem, & probabiliorem sententiam; P. Roa *de Purgatorio cap.15.* Raynald. *sect.3. punct.1. a num.17. punct.5. a num.9. punct.6. num.12.* citatus, & secutus probabiliter a La Croix *lib. 6. part.2. num.1330.* qui *lib.6. par.2. n.534.* dicit quod, si impleantur conditiones requisitæ, effectum liberationis determinatæ animæ esse infallibilem, ut tenent S. Thom. Ledesma, Sotus, Valent., Coninch., Less. Filiuc. Castrop. Diana, Gran., Lugo, Tanner. Mendo *d.13. num.96.* Arriaga *d.15. sect.1.* & optime Suarez *d.79. sect. 10.* ubi ostendit S. Augustinum, Chrysostomum, & Cyrillum idem sentire, & dicit quod contrarium tenent S. Bonaventura, Richardus, Durand. Cajetan. Cordub. Bonacin. Layman, Amic., & alii multi. 16

Ratio autem nostra est, quia Leo X. in Constitut. incip. *Exurge Domine* contra Lutherum absolute, & æqualiter absque hæsitatione promittit effectum suum illis Indulgentiis, quæ applicantur defunctis ac illis, quas sibi vivi lucrantur; dicit enim expresse: *Omnes tam vivos, quam defunctos, qui veraciter omnes Indulgentias hujusmodi consecuti fuerint, tanta temporali pœna secundum divinam justitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quanta concessæ, & acquisi-* 17

tæ

tæ Indulgentiæ æquivalet. Et ita ab omnibus teneri, & prædicari debere sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna &c. Auctoritate Apostolica decernimus; atque Indulgentiæ rite concessæ, & acquisitæ infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur, ergo etiam debent prodesse infallibiliter illis determinatis defunctis, quibus applicantur. Tum quia Summi Pontifices in Brevibus Altarium privilegiatorum concedere solent; *Ut quicumque Sacerdos*, servatis servandis, ac diebus in Brevi specificatis, *Missam Defunctorum pro anima cujuscumque Fidelium Defunctorum ad præfatum Altare celebrabit, anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii Indulgentiam consequatur, ita ut Domini nostri &c. suffragantibus meritis a Purgatorii pœnis liberetur*. Ubi ut vides ex ly *pro anima cujuscumque*, & ly *anima ipsa* videtur promitti liberatio animæ determinatæ a Purgatorio. Tum etiam quia licet Deus, ut recte probat Kazenberger *loc. cit. num.44.* non teneatur acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam ex eo, quasi Papa haberet immediate Jurisdictionem in Defunctos; tamen ex eo tenetur Deus acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam a Papa, quia Deus voluit in Ecclesia esse Communionem Sanctorum; quare ex decreto hujus Communionis inter Ecclesiam Triumphantem, Militantem, atque etiam Purgantem tenetur acceptare illas satisfactiones, sive pro vivis, sive pro defunctis oblatas: & sic si infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur etiam infallibiliter debent prodesse illis determinatis defunctis, quibus applicantur.

18 Nec valet dicere, quod Deus non acceptet Indulgentias semper pro omnibus illis, quibus applicantur, sed pro illis, qui ex hac vita decesserunt magis digni tali gratia, quia v. g. in vivis fuerunt magis solliciti in acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro defunctis, ut in simili de Missæ Sacrificio, eleemosynis, & orationibus dicit S. Augustinus *lib. de cura pro mortuis cap. ultim.* relatus *in cap. Non æstimemus 19. caus. 13. quæst. 2.* his verbis: *Non pro quibus fiunt, omnibus prosunt, sed his tantum, pro quibus dum vivunt, cooperantur, ut prosint*; & *in cap. Tempus 23. ead. caus. & qu.* his verbis: *Sed hæc eis prosunt, qui cum viverent hæc sibi, ut postea possent prodesse meruerunt*. Non valet, inquam, quia licet etiam de mente S. Augustini credibile sit, quod Deus facilius pro illis defunctis, qui in vita fuerunt magis solliciti pro acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro mortuis, acceptet, nedum Missæ Sacrificia, orationes, eleemosynas, jejunia, & alia hujusmodi suffragia, sed etiam Indulgentias generaliter pro defunctis omnibus applicatas, hoc tamen (secundum Legem Dei ordinariam) non videtur dicendum de Indulgentiis pro aliquo determinato defuncto applicatis, nisi hic ex speciali Dei providentia, & dispositione fuisset merito privandus, ex quo, dum viveret alios defraudasset similibus debitis suffragiis, & Indulgentiis, ut de exemplo Promi numero sequenti referendo.

19 Nec valet objicere quod soleat sæpius pro una, & eadem anima in Altari privilegiato sacrificari, & Indulgentia plenaria applicari, quod esset superfluum, si Indulgentia certo, & infallibiliter prodesset pro illa determinata anima, cui applicatur. Non valet, inquam, quia merito pro una, & eadem anima plures Missæ etiam in Altari privilegiato celebrantur, & plures Indulgentiæ plenariæ applicantur propter varias rationes. Primo quia non constat, an causa, ob quam Pontifex concessit Indulgen[illegible]riam, sit justa, & sufficiens, defectu [illegible]cientis justæ causæ est invalida etiam [illegible]gentia concessa a Papa, ut ex communi dixi[illegible] *artic. 2. num. 33.* Secundo, quia non constat, an & quomodo prior Sacerdos celebrans applicuerit suam intentionem, seu an Altare, in quo celebravit, habeat omnia requisita ad esse privilegiatum. Tertio, quia non constat, an, qui plenariam Indulgentiam alicui animæ applicavit, omnes conditiones necessarias impleverit. Quarto, quia ignoratur, an non ob aliquam peculiarem causam velit Deus circa hanc, aut illam animam facere exceptionem a sua generali promissione, scilicet ob rationes omnino peculiares, non permittendo, ut Indulgentia, in actu secundo prosit huic certæ animæ, ut habetur in vita Rabani Mauri, ubi narratur rejectio suffragiorum pro demortuo Cœnobii Promo, qui vivus defraudaverat defunctos subsidio eleemosynæ per Abbatem constitutæ, sic refert Raynaudus *to. 7. p. 2. q. 5. fol. 289. col. 1. & 2.* & ex ipso Gobat *tr. 4. de Indulgent. par. 2. cap. 19. num. 458. & cap. 22. num. 486.* Quinto, quia nostra sententia nondum est omnino certa, quamvis sit probabilior, atque communior inter Theologos; Unde merito pro eisdem animabus reiterantur Missæ, Sacrificia, & Indulgentiæ. *Melius enim supererunt ista eis, quibus non obsunt, quam eis deerunt quibus prosunt*, ut docet S. Augustinus relatus *in cit. cap. Non æstimemus 19. caus. 13. q. 2.*

Quod autem plures animæ remaneant adhuc in pœnis Purgatorii non obstantibus Missarum Sacrificiis, & Indulgentiis plenariis pro ipsis applicatis, & a Deo acceptatis, hoc oritur ex quo ipsæ descenderint in Purgatorium cum peccatis venialibus nondum quo ad culpam dimissis. Unde Indulgentiæ etiam plenariæ nequeunt tollere, seu remittere pœnas a talibus animabus persolvendas, cum pœna non tollatur, seu non remittatur, nisi prius remissa culpa, ex dictis *supra num. 12.* Culpa autem venialis nequit remitti per Indulgentiam etiam plenariam (hæc enim remittit solam pœnam) sed per satisfactionem propriam usque ad novissimum quadrantem extingui debet in Purgatorio, ut recte docet Scotus *in 4. dist. 21. quæst. 1.* & omnes sui apud Mastrium *in 4. disputat. 4. quæst. 9.*, & Kazenberger *loco citato num. 45.* 20

Ut quis lucretur Indulgentias pro defunctis, non requiritur, quod sit in gratia, seu opera requisita adimpleat in statu gratiæ. Navarr. *in Comment. de Anno Jubilæi notab. 22. num. 31.* Graff. *in Appendic. dec. aur. lib. 2. tit. de Indulg. cap. 1. n. 21., & 36.* Monacell. *tom. 2. formular. 6. nu. 2.* Felix Potestas *tom. 1. part. 4. num. 3789.* Raynaud. *sect. 3. part. 5. numer. 23.* Escob. *t. 7. E. 5. cap. 7. num. 45.* Herincx *disp. 4. de Sacram. Pœnit. qu. 11. num. 77.* Diana *par. 5. tract. 12. resol. 38.* ubi ex Joanne Præposito, Trullench., Reginaldo, & aliis cum D. Th. ut refert, Viva *de Jubilæo q. 6. art. 2. num. 6.* docet, quod lucrari potest Indulgentia pro mortuis, etiam qui omnia opera injuncta posuit in statu peccati, quia ratio satisfactionis, seu pretium pœnarum non est illud opus positum in statu peccati, sed Thesaurus meritorum Chri- 21

Christi, & Sanctorum, qui applicatur ab Ecclesia,
posito tali opere; Illud autem opus fit nomine Ec-
clesiæ, in qua numquam deest gratia, & ita etiam
p omino eleemosyna, quam mandat dari
per Servum quamvis peccatorem. Busemb.
lib.6. *dub.4. art.2. num.10.* La Croix *ibidem*
num.1351. & 1410. Reginald. *lib.7. num.195.* apud
Gobat *tract.4. de Indulg. par.2. cap.23. num.490. &*
seq. Bonac. *de Indulg. disp.6. qu.1. punct.6. propos.1.*
num.11. cum aliis pluribus, ubi ipse sic præcise di-
cit: Qui vero facit opus ad consequendam Indulgen-
tiam pro defuncto, non est necesse, ut sit in gratia,
quamvis existens in peccato mortali non possit suis
operibus satisfacere per se, aut pro alio, nihilomi-
nus potest Indulgentiam pro defuncto lucrari, si fa-
ciat opus præscriptum ad obtinendam Indulgentiam
pro defuncto; tunc enim ipse non dicitur satisfacere,
sed facere opus, quo posito, Summus Pontifex appli-
cat defuncto Indulgentiam, idest satisfactionem
Christi, & Sanctorum; nam indulgentia habet suum
valorem ex opere operato, & non dependet a gratia
illius, qui pro defuncto Indulgentiam lucratur.
Hæc ipse. Sic etiam tenent Toletus *in Summa lib.6.*
cap.26. num.5. Gabriel *sup. Canon. Missæ lect.57.* Por-
tell. *verb. Indulgent. in addit. num.24.* Suarez, Palao,
22 & alii plures. Lugo tamen *tom.6. disp.27. num.75.*
dicit esse magis commune, & secundum Fidelium
sensum, quod requiratur status gratiæ saltem in fine
operis; consentiunt Dicastill. *t.2. in 3.p. tr.9. disp.2.*
dub.17. & alii ut testatur Toletus *l.c.* & hanc senten-
tiam esse tutiorem dicit Busemb. *l. c.* quamvis pro-
babiliter teneat nostram.

23 Indulgentia concessa pro vivis, non potest etiam
defunctis applicari, nisi in concessione exprimatur,
quia Indulgentia sicuti pendet ab auctoritate, ita &
a voluntate concedentis. Layman *lib.5. tract.7. c.7.*
num.2. Busemb. *loc. cit. num.7.* La Croix *ibid.* & com-
24 munis aliorum. Sic etiam Indulgentia concessa per
Papam alicui Capellæ pro defunctis non extenditur
ad vivos, adeout qui vivens celebrat, aut ibi cele-
brari facit pro se Missam, illam non consequitur.
Navarr. *conclus.39. part.2. de pænit. & remiss.* Mona-
25 cell. *tom.2. formul.6. n.1.* & alii passim. Indulgentia
concessa per Papam, ut possit quis eam lucrari pro
se, vel pro defunctis non potest applicari pro se, &
defunctis simul; quia tantum concessa est sub disjun-
ctione, ut quis, vel pro se, vel pro defunctis eam
lucretur, non autem ut pro se, & pro defunctis. Quin-
tanadven. *dub.12. n.4.* La Croix *lib.6. part.2. n.1366.*
& alii passim. Indulgentiæ enim tantum valent,
quantum sonant.

26 Indulgentiæ effectus potest sæpius obtineri, si sæ-
pius opus injunctum peragatur, quando Indulgen-
tia est perpetua, & absque temporis determinatione
concessa, v.g. si in concessione Indulgentiæ dicatur:
Quicumque visitaverit talem Ecclesiam; consequetur
talem Indulgentiam. Herincx *disp.4. de Pænit. qu.11.*
Kazenberger *loc. cit. num.51.* Reiffenst. *Theol. moral.*
tract.12. dist.3. qu.5. num.56. ubi testatur de com-
27 muni. Secus autem est dicendum, quando Indul-
gentia est concessa pro tempore determinato, v. g.
pro tali die, nisi adsit speciale privilegium. Sic Sua-
rez, Lugo, Bonacina, & alii apud Kazenberger *loc.*
cit. num. 51. & sic indubitanter tenendum esse dicit
Reiffenstuel. *loc. cit. num. 57.* ob decretum Sacræ
Congreg. circa Indulgentias editum, ac per Inno-
centium XI. *die 7. Martii 1678.* approbatum, & in-
violabiliter servari jussum, ubi *§. final.* declaratur:
Semel dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in cer-
tos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium
opus peragentibus lucrifieri. Ita sonat decretum.

Uno, & eodem opere nequeunt diversæ, & plu- 28
res Indulgentiæ obtineri; nisi forsan illæ essent per
modum unius, v. g. habens duas Medalias diversis
Indulgentiis affectas, & uni fit annexa Indulgen-
tia quadraginta dierum; & alteri centum dierum ob-
tinenda a recitantibus unum Pater, & Ave, per uni-
cam solam hujusmodi recitationem non lucrabitur
utramque Indulgentiam, scilicet & illam quadragin-
ta dierum, & aliam centum dierum; sed debet du-
plicare talem recitationem, quia ad utramque illam
Indulgentiam requiritur causa propria, & diversa,
& consequenter reiterata, seu duplicata recitatio.
Ita Suarez, Præpositus, & alii communius cum He-
rincx *disp.4. de Pænit. quæst.11. num.9.* Kazenberger
loc. cit. num.49., Lugo *loc. cit. num.90.*, Mastrius *loc.*
cit. num.65., Reiffenstuel *loc. cit. nu.54.* Dicitur au- 29
tem notanter: *Nisi forsan illæ concessæ essent per mo-*
dum unius, ut cum visitantibus certam Ecclesiam
conceduntur v. g. Indulgentiæ omnium Ecclesia-
rum Urbis, quia tunc, ut ipsamet formula concessio-
nis demonstrat, unica sola visitatione possunt om-
nes illæ Indulgentiæ obtineri. Kazenberger *loc. cit.*
n.49. Reiffenstuel *l. c. n.55.*, & communis aliorum.

Sic etiam per unicam solam Confessionem, & Com- 30
munionem potest quis lucrari plures Indulgentias
eodem die diversis Ecclesiis concessas, Lugo *loc. cit.*
num. 93. Gobat *tract. 3. c. 26. num.180.* Kazenberger
loc. cit. num. 49. Reiffenstuel *loc. cit. num. 51.* ubi
testatur esse certam, & communem Doctorum sen-
tentiam. Immo idem dicendum est, licet secunda 31
Indulgentia non eadem die, sed sequenti, vel intra
debitam distantiam occurrat; Dummodo perseveret
in statu gratiæ. Lugo *tom. 6. sect. 6. num. 93.* Gobat
tract. 3. Quinarii cap. 26. num. 181. Comitolus *q.39.*
Kazenberger *loc. cit. num. 49.* Reiffenstuel *loc. cit.*
num. 51. Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia*
num. 5. Graff. *part. 1. decis. aur. lib. 4. cap. 11. n. 34.*
Bassæus *vers. Indulgentiæ num. 2.* Escobar *tract. 7.*
Exam. 5. num. 57. Turrian. *in Select. part. 2. disp. 31.*
dub. 64. Diana *tom. 3. tract. 4. miscellan. resol. 166.* &
alii plures. Et ratio est; quia Confessio, & Com-
munio non videntur exigi directe, tamquam opus
injunctum per modum oneris, sed solum præsuppo-
sitive, tamquam major dispositio subjecti ad lucran-
dam Indulgentiam. Quantum autem se extendat ly
vel intra debitam distantiam, non omnino conve-
niunt Doctores. Aliqui enim nedum extendunt ad
duos, vel tres dies, sed etiam ad quatuor dies,
dummodo intra id temporis in statu gratiæ perseve-
ret. Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia n. 5.*
post Comitolum; & Bonagrat. Habsens *in Summu-*
la Quæstionum Regularium verb. Indulgentia num.225.
post Bassæum. Alii autem extendunt ad quinque,
vel sex dies dummodo semper intra id temporis in 32
statu gratia perseveret. Sic Gobat *tract. 3. Quinarii*
cap.26.

cap. 26. num. 181. post Comitolum *qu.* 39. qui interrogatus utrum, qui primo die Augusti Sacramenta Confessionis, & Communionis susceperat, nil plane cogitans de Indulgentia; quæ omnibus Confessis & Communicatis proponebatur ad diem sextam ejusdem mensis, posset sine nova Confessione, & Communione lucrari illam Indulgentiam, rotunde respondit *posse*: eam potissimum ob causam, quod ille, de quo erat sermo, vere potuerit dici esse confessus & communicatus. Sic refert, & tenet Gobat *loc. cit. num.* 181. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 52. Idem tenent Turrianus, Diana, Escobar apud La Croix *lib. 6. part. 2. num.* 1372. qui ibidem insuper subjungit, quod Theologi Collegii Romani (uno excepto, qui contradixit) interrogati ab ipsius Provincia putarunt ad lucrandas Indulgentias in Festo Circumcisionis sufficere, quod quis in Festo Nativitatis Christi confessus communicarit referendo etiam ad Indulgentias Circumcisionis.

33 Accedit quod, quando Papa concedit Indulgentiam vere pœnitentibus, & confessis, non est necessarium ad acquirendam talem Indulgentiam facere Confessionem die, vel tempore, quo Indulgentia est lucrifacienda, sed satis est, quod post ultimam Confessionem perseveret in gratia usque ad talem diem, vel tempus Indulgentiæ lucrifaciendæ. Sic Navarr. *in Comment. de Jubil. & Indulgent. notabil.* 18. *n.*18. Kazenberger *loc. cit. num.* 29. Leo *Thesaur. for. Eccles. part.* 1. *c.* 7. *de Indulg. num.* 27. Bonacina *tit. de Indulgent. disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 5. *proposit.* 2. *num.* 7. ubi citat Navarr., Filliuc., Henriquez, Suarez Reginald. & alios. Viva *de Jubilæo q.* 8. *art.* 3. *n.* 2. cum multis ibi citatis. Gobat *tract.* 3. *Quinarii cap.* 28. *num.* 167. Monacell. *tom.* 2. *formul.* 6. *num.* 3., & 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 50. Graffius *part.* 1. *decis. aur. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 34. & alii passim. Et ratio est; quia non exigitur Confessio tamquam opus injunctum per modum oneris, sed solum requiritur ex parte subjecti, tamquam dispositio ad lucrandam Indulgentiam; Unde, qui post ultimam Confessionem perseverat in statu gratiæ, consequitur effectum Indulgentiæ, implet enim formam Indulgentiæ, cum sit vere pœnitens, & rite confessus. Unde illud participium *Confessis* exponendum est hoc pacto, idest, qui sunt, vel fuerunt confessi, ut recte Graffius *loc. cit.*, & alii. Immo nedum non requiritur Con-
34 fessio peccatorum mortalium alias rite confessorum, sed neque Confessio venialium, nisi in concessione Indulgentiæ expresse requiratur Confessio etiam de solis venialibus. Navarr. *loc. cit. notabil.* 30. *num.* 6. Graffius *in Appendice decis. aur. lib.* 2. *de Indulgent. cap.* 5. *num.* 9. Kazenberger *loc. cit. num.* 29. Bonacina, & omnes supraciti. Herincx *disp.* 4. *de Pœnit. num.* 80. Suarez *disp.* 52. *sect.* 3. *num.* 5. & alii passim. Et ratio est, quia, quando in Bulla exprimitur Confessio, sermo est de Confessione respectu illius, qui conscientiam habet peccati mortalis obnoxiam, nisi aliud exprimatur; Confessio enim simpliciter dicta ex communi usu, & sensu Ecclesiæ, censetur Confessio mortalium; *arg. cap. Omnis utriusque sexus de pœnit. & remiss.* & ob id Ecclesia, sicut non solet præcipere Confessionem venialium, ita neque consuevit Confessionem venialium requirere ad consequendam Indulgentiam, ut recte Bonacina *loc. cit.* Monacell. *loc. cit.* Kazenberger *l. c.*, & alii. * Nunc autem servanda est dispositio Decreti supra relati *art.* 2. *num.* 46.*

Est autem necessaria Confessio actualis, & non sufficit contritio ad lucrandam Indulgentiam, quando in Bulla concedente Indulgentiam requiritur confessio, & lucraturus Indulgentiam habet peccatum mortale. Sic communior, probabilior, & tutior Theologorum sententia cum Kazenberger *loc. cit. num.* 29. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 49. Et ratio est, quia tunc Confessio actualis censetur esse conditio necessario requisita ad Indulgentiæ consecutionem: Indulgentiæ enim tantum valent, quantum sonant, & explicandæ, & acquirendæ sunt, sicut in Bullis exprimitur. Et hoc verum est, etiamsi in Bulla dicatur, quod conceditur Indulgentia *contritis*, & *confessis*, quia particula, & non est disjunctiva, sed conjunctiva, & copulativa; dispositio autem copulata utriusque partis veritatem exigit. Quando vero in concessione 35
Indulgentiæ non expresse præscribitur Confessio, sufficit ut lucraturus Indulgentiam existat in gratia sanctificante per contritionem perfectam, quia existens in gratia sanctificante per contritionem est capax Indulgentiarum, nec in concessione ipsarum requiritur actualis Confessio, ut supponitur, adeoque in tali casu non est necessaria actualis confessio. Sic Navarrus, Suarez, Reginaldus, Bonacina, Faber, & alii cum Kazenberger *loc. cit. num.* 29. & communis aliorum cum Mastrio *Theolog. moral. disp.* 23. *q.* 4. *n.* 63. Reiffenstuel *l. c. n.* 43. 36

Tempus lucrandi Indulgentias in Festis extra Quadragesimam (nisi aliud in Bulla concessionis caveatur) communiter nunc incipit a primis vesperis usque ad occasum solis sequentis diei. *Communis* cum Gobat *tract.* 4. *p.* 2. *de Indulgent. c.* 6. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia tract.* 4. *dub.* 3. & 4. Kazenberger *l. c. num.* 57. Per primas Vesperas intelligitur illud tempus, quo ex probato usu solent, aut possunt in illo loco, ubi est Indulgentia, recitari Vesperæ incipiendo non solum ab illa hora, in qua Vesperæ in Choro inchoantur, sed ab ea etiam, qua ad Vesperas Campanæ pulsantur, aut pulsari solent, & si in loco, in quo est Indulgentia, Vesperæ non canantur, habenda est ratio vel moris Diœcesani, vel vicini Oppidi, vel generalis consuetudinis. Quintanadvenas cum Gobat *loc. cit. sub num.* 657. In Quadragesima autem tempus lucrandi Indulgentiam pro sequente festo die concessam incipit media decima hora antemeridiana diei præcedentis; cum eo tempore in Quadragesima Vesperæ dici possint, & soleant. Gobat, Quintanadvenas, & Kazenberger *locis citatis*. In feriis autem, & non Festis diebus, tam in Quadragesima, quam extra Quadragesimam tempus lucrandi Indulgentias incipit a nocte intempesta usque ad alteram noctem intempestam, idest a media nocte antecedente usque ad mediam noctem sequentem, & sic illius mensura est dies naturalis; *arg. l. More Romano, ff. de Feriis, l. Consuluit, de Offic. delegat.* Gobat *loc. citat. num.* 656. *vers. Rursum quæras*, Kazenberger *loc. cit. num.* 57. Per solis occasum intelligitur, illud tempus, quo sol jam plane sub horizontem est abditus, & plane totus occubuit. Gobat *loc. cit. num.* 655. Quintanadvenas *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* 37
38
39
40
41

Quando in Brevi Indulgentiarum ponitur hæc clausula 42

sula: *Præsentibus ad septennium tantum valituris*, hoc septennium incipit currere a die Datæ Brevis Romæ; Sic expresse declaravit Sacra Congregatio Indulgentiis, & Reliquiis præposita die 18. Maii 1711., & approbavit Sanctissimus die 20. ejusdem Mensis, & anni, ut apparet in sequenti Decreto: *Discusso dubio in Sacra Congregatione Indulgentiis, & S. Reliquiis præposita, An attentis verbis, quæ in Brevibus Indulgentiarum apponi solent; Præsentibus ad septennium tantum valituris; septennii initium a die publicationis brevis desumendum sit: ead. Sacr. Congregat. die 18. Maii 1711. declaravit non a die pubblicationis, sed a die Datæ Brevis septennii tempus incipere. Et facta relatione Sanctissimo Domino Nostro per me infrascriptum Secretarium die 20. ejusdem Mensis, Sanctitas Sua Congreg. Sententiam approbavit.*

I. M. Cardin. Gabriellus Præfectus

Raphael Cosmus de Hieronymis Secretarius.

43 Quando in Brevi ponitur clausula *Præsentibus ad septem annos proximos*; seu *ad septennium proximum valituris*, debet inter ipsos annos computari, & numerari etiam annus Jubilæi: si intra id temporis occurat. Gobat *de Jubilæo num. 56. & de Indulgent. num. 663.* Bellegambe *p. 2. sect. 4. q. 6.* La Croix *lib. 6. p. 2. n. 1378.* Kazenberger *loc. cit. num. 60.* Si autem dicatur simpliciter *ad septennium*, seu *ad septem annos* Gobat *loc. cit.* Viva *q. 4. art. 5.* apud La Croix, & Kazenberger *loc. cit.* contra Pasqualigum putant durare ad septem annos utiles.

44 Clausula in Brevi solita apponi: *dummodo in Ecclesia tot Missæ quotidie celebrentur*, debet intelligi juxta Declarationem datam de Mandato Sanctissimi a Sacra Congreg. Concilii, in qua die 30. Julii 1701. propositis sequentibus tribus dubiis responsum fuit, ut infra.

I. *An absentibus Religiosis ex causa prædicationis tempore Quadragesimæ, & Adventus; vel quando occasione Festivitatum, vel Funerum, aut similium a Superioribus ad celebrandum alibi transmittuntur, Indulgentiæ concessæ in certo numero Missarum, qui ob dictas causas adimpleri non potest, prorsus cessent? Vel pro eo tempore, quo dictus numerus Missarum non fuerit adimpletus, sint suspensæ; vel potius remaneant in suo robore?* Quoad primam partem pro tempore Adventus, & Quadragesimæ remanere suspensas; non autem in reliquis, dummodo raro contingat.

II. *An idem sit statuendum deficiente præfixo numero Missarum ob infirmitatem Sacerdotum tam Regul. quam Sæcularium?* Non remanere suspensas.

III. *An pariter idem sit statuendum deficiente d. numero Missarum ob absentiam ab Ecclesiis Sæcularibus Canonicorum, ac Sacerdotum per aliquot dies, & menses?* Satis provisum in primo.

45 Cum quibus resolutionibus processit *Cong. Concil. Trident. in Isclana 25. Septembris 1713.* quando renuente Episcopo Isclano exequi Breve concessum Ecclesiæ B. Mariæ Lauretanæ Terræ Forigii ejusdem Diœcesis, eo quia in illo aderat clausula: *Dummodo in dicta Ecclesia 14. Missæ quotidie celebrentur*. Ipse autem Episcopus facta diligenti computatione omnium Missarum invenerat illas fixe, & ex obligatione quolibet anno celebrandas in eadem Ecclesia, esse solum 3491. & sic longe minus quam 14. qualibet die Licet computando alias, quæ ex magna devotione confluentium ad eamdem Ecclesiam in illa celebrabantur, Missæ prædictæ ex obligatione unitæ cum adventitiis longe superabant numerum 14. quotidianarum, ut ipsemet Episcopus in ejus relatione testabatur, asserens sibi difficultatem facere possibile decrementum, & diminutionem ejusdem numeri Missarum Adventitiarum pro uno, vel altero brevi tempore; Nihilominus habito recursu ad dictam Congregat. Indulgent. per Administratores dictæ Ecclesiæ primo dubio: *An Episcopo Isclano relati Brevis publicatio injungenda sit?* Responsum fuit: *Affirmative*.

Clausula: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus d. Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes Litteræ nullæ sint*; debet intelligi juxta declarationem Sacræ Congregationis Indulgent. & S. Reliquiis præpositæ, a Sanctissimo approbatam. Vid. verb. *Altare privilegiatum num. 7.* ubi affertur integra ipsa declaratio. 46

Missæ celebratæ de Festo currente in Altaribus privilegiatis in diebus, quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, & easdem Indulgentias, perinde ac si essent celebratæ Missæ de Requiem, seu defunctorum. Sic expresse statuerunt tres Summi Pontifices; scilicet Alexander VII. *die 22. Januar. 1667.* Constit. incip. *Credita.* Clemens IX. *die 23. Septembris 1669.* Constitut. incip: *Cum felicis,* Innocent. XI. *die 24. Maii 1688.* Constit. incip. *Alias,* & novissime Sacra Congregat. Rituum *in Urbis, & Orbis 15. Septemb. 1714.* specialiter approbante Clemente XI. die 29. ejusdem Mensis. Vid verb. *Missa art. 15. num. 10. 11. 12. & 13.* ubi afferuntur tales Constitutiones, & resolutiones ad litteram. 47

Translato Festo, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam ipsa Indulgentia, nisi ex concessione speciali. *Sac. Cong. Rit. 30. Novembris 1679. & 10. Junii 1690.* Sic *in Rubr. Breviarii Fratrum Minorum tit. 10.* & apud La Croix *lib. 6. part. 2. decr. 298.* 48

Indulgentia tandiu durat, quandiu vult is, qui eam 49 concessit; quia, sicuti ab ejus voluntate pendet in fieri, ita & in conservari. *Communis, arg. cap. Omnis 1. de Regulis Juris*, ibi; *Omnis res per quascumque causas nascitur; per easdem dissolvitur*. Indulgentia simpliciter, & absolute concessa, seu sine apposi- 50 tione determinati temporis durat perpetuo per se loquendo; nam, cum Superior concedens eam non limitaverit, nec nos limitare debemus. Herincx *disp. 4. de Pœnitentia q. 12. num. 87.* Kazenberger *loc. cit. n. 55.* & ipso teste, communissima aliorum, *arg. cap. Quia circa 22. de privilegiis.*

Nec perit Indulgentia per mortem concedentis, 51 nisi in ipsamet concessione ponatur explicite, vel implicite iste terminus. Kazenberger *loc. cit. num. 55.* Gobat *tract. 4. de Indulg. part. 2. cap. 36. num. 646.* Suarez *disp. 57. sect. 2. num. 2.* & ipso teste, certa, & communis aliorum; *arg. cap. Decet 16. de Regul. Juris in 6.* ibi; *Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum.*

Indulgentia concessa *usque ad beneplacitum Conce-* 52 *dentis* non est perpetua, sed, si non fuerit prius revocata, perit morte ipsius concedentis. Gobat *loc. cit. num 643.* Kazenberger *loc. cit. num. 55.* Filliuccius *tract. 8.*

tract. 8. *num.* 235. & alii; nam beneplacitum extinguitur extincto privilegiante; *arg. c. Si gratiose* 5. *de rescriptis*, ibi: *Hujusmodi gratia per ejus obitum (per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur) eo ipso ex-*
53 *pirat*. Indulgentia autem concessa *ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, aut interim dum Sedes Apostolica voluerit*, non expirat morte Papæ concedentis, sed durabit perpetuo, nisi a Successore fuerit revocata, quia Sedes ipsa non moritur. Kazenberger *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Filliucius *loc. cit. & communis* aliorum, *arg. cit. cap. Si gratiose*, ibi: *Secus autem si usque ad Apostolicæ Sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta*. In-
54 dulgentia non cessat, quamvis cesset causa, propter quam concessa fuit; Constat enim ob causam temporalem sæpe concedi Indulgentiam perpetuam; si enim v. g. Indulgentia perpetua sit concessa propter fabricam Templi, vel propter Conversionem ad Fidem alicujus Provinciæ, non cessat talis perpetua Indultia; quamvis templum sit jam absolutum, vel Provincia sit jam conversa. *Communis* cum Gobat *l. citat. num.* 645. Suarez *disp.* 57. *sect.* 7. *num. ultim.* Kazenberger *loc. cit. num.* 56. Mastrio *Theolog. Moral. disp.* 23. *quæst.* 3. *n.* 50.
55 Quoad dicta supra num. 33. ad 36. attendenda, & observanda est novissima Sanctio & Declaratio Benedicti XIV. adducta infra, in *Supplementis* ad verb. *Jubilæum* Art. 1. n. 50. & seqq.

ARTICULUS IV.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Indulgentias revocatas, & Apocryphas; aliasque non tales, de stationibus Urbis, ac variis declarationibus.

1 OMnis Indulgentia potest revocari a suo Concedente, vel ejus Successore: aut Superiore, ante quam suum sortiatur effectum. *Communis*, *arg. cap. Omnis res* 1. *de Regulis Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Dicitur autem *antequam suum sortiatur effectum*, quia, si Indulgentia sit jam effectum consecuta, non potest amplius revocari quoad illum effectum; nam remissio pœnæ semel facta, non potest retractari, & Divina Clementia, dimissa, in ultionem ulterius redire non patitur, ut inquit Gelasius Papa relatus *in cap. final. de Pœnitent. dist.* 4.
2 Ad hoc, ut Indulgentia censeatur pro omnibus revocata, necessarium est, ut sufficienter ejus revocatio promulgetur: quamvis enim revocatio Indulgentiæ sit facta publice, & affixa Romæ Bulla revocatoria illius, non tamen statim incipit ubique desinere ejus valor. Navarrus *de Jubilæo notabil.* 31. *num.* 28. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. p.* 2. *cap.* 37. *n.* 666. Kazenberger *loc. cit. n.* 63. & 64. & alii communiter; *arg. cit. leg. Si procuratorem*, *ff. de Procuratoribus*. Sed tandiu singulis in Provinciis durat, donec communi, & morali modo ad eas potuerit pervenire revocatio, quia alioquin orirentur maxima incommoda, & infinitæ propemodum deceptiones. Sic recte Suarez *tom.* 4. *in* 3. *p. disp.* 57. *sect.* 1. *n.* 9. Filliuccius *tract.* 8. *num.* 341. Gobat *loco citat.* Kazenberger *loc. citat.*, & alii passim.

Quando revocantur Indulgentiæ alicujus Ecclesiæ, aut Ordinis non censentur revocatæ Indulgentiæ alteri loco, aut Ordini instar earum concessæ. Ita Navarrus *de Jubilæo notabil.* 26. *n.* 8. Gobat *loc. cit. n.* 675. Kazenberger *l. c. n.* 65. Et ratio est, quia etsi ejusmodi Indulgentiæ a prioribus pependerint quoad productionem, non tamen pendent quoad conservationem; sicut privilegia uni Academiæ instar alterius Academiæ privilegiorum concessa, non tolluntur sublatis illius alterius privilegiis, ut recte docet Baldus communiter receptus *in l. Omnia*, *C. de Episcop. & Cleric.* Immo 3
revocatis Indulgentiis omnibus, quæ alicui Ecclesiæ sunt concessæ, non censentur revocatæ illæ, quas habet unum, alterumve illius Ecclesiæ Altare privilegiatum; Nam non est ratio, cur nomine Ecclesiæ intelligantur in hac odiosa materia etiam Altaria; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Ita Gobat *loc. cit. num.* 676. Lezana *vers. Bulla Cruciatæ num.* 41. Kazenberger *l. c. num.* 65. 4
S. Pius V. Pontifex Max. Constit. incip. *Etsi Dominici*, edito sexto Kalendas Februarii 1567. revocavit omnes Indulgentias, quæ quæstum continebant. Vide etiam Concilium tridentinum de hac re *sess.* 25. *in decr. de Indulgentiis & sess.* 21. *cap.* 9. *de reformat.* 5
Paulus V. Summus Pontifex Constit. incip. *Romanus Pontifex*, edita 23. Maii 1606. revocavit omnes Indulgentias per suos Prædecessores Summos Pontifices concessas quibuslibet Regularibus cujusvis Ordinis, & alias de novo concessit; quæ Constitutio, ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur. 6

PAULUS PAPA V. &c.

ROmanus Pontifex in B. Petri Sede constitutus, cui inter alia cœlestis Indulgentiarum Thesauri dispensandi cura incumbit, solicite prospicere debet, ac solerter, ut hujusmodi Indulgentiarum dispensatio, & usus ad Dei gloriam, & animarum salutem præcipue dirigatur, & ne ex illarum multiplicitate cofusio, aut inanis interpretatio exoriatur. 7

§. I. Proinde cum felic. recor. Clemens Papa VIII. Prædecessor Noster magna cum diligentia, & solicitudine procuraverit abusus, & corruptelas, tum in communicando Indulgentiarum thesauros, tum in medio illos recipiedi irreptos tollere, & propterea sua quadam Constitutione formam aggregandi, instituendi, & recte administrandi Societates, & Confraternitates præscripserit, licet morte præventus hanc piam ejus voluntatem ad finalem executionem deducere, neque etiam, ut cogitaverat, circa Idulgentias a plerisque Romanis Pontificibus Prædecessoribus; Religionibus, & Ordinibus monasticis, & mendicantibus diversis temporibus concessas aliquid deliberare potuerit.

§. II. Nos, qui nullis nostris meritis, sed sola Dei benignitate, ad Summi Apostolatus officium vocati sumus, susceptum a tanto Pontifice pium hoc opus ad optimum finem perducere cupientes, ubi primum Catholicæ Ecclesiæ Regimen suscepimus, Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus ad hoc opus a dicto Clemente Prædecessore deputatis, de quorum numero, tempore ipsius Clemen-

mentis Prædecessoris eramus, injunximus, ut in illo opere ad ulteriora progrederentur, & Indulgentias Regularibus concessas recognoscerent, iisque recognitis rem nobiscum communicarent.

§. III. Cum itaque præfati Cardinales privilegia, concessiones, & gratias prædictis Religionibus, & Ordinibus concessas diligenter inspexerint, & examinaverint, ac eorumdem Ordinum Superiores, & Officiales pluries audierint, ac circa easdem Indulgentias, varia dubia, & incertitudines, & confusiones adesse compererint, & ex judicio eorumdem etiam Regularium, & aliquorum ex illis nobis proposuerint, valde expedire pro eorum securitate, & beneficio, ut Indulgentias ipsis Religionibus, & Ordinibus adinstar, vel per Communicationem, aut alio modo hactenus concessas annullaremus, & revocaremus, ac alias particulares illis concederemus,

§. IV. Nos matura super hoc consultatione præhabita, cupientes Personis Regularibus quibuscumque quorumvis Ordinum, tam Monasticorum, quam Mendicantium spirituale solatium, & juvamen afferre, infrascriptas Indulgentias, & gratias, quas personis Regularibus intra claustra, aut extra, cum licentia tamen suorum Superiorum legitima de causa illis concessa degentibus, tantummodo suffragari debere declaramus, concedendas duximus.

§. V. Omnibus igitur Christi fidelibus, qui canonice, & juxta Ordines cujuslibet Religionis, & Constitutiones Apostolicas Habitum Regularem a legitimis Superioribus, causa profitendi in illo, susceperint, die primo eorum ingressus in ipsam Religionem, si vere pœnitentes, & confessi sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenanariam.

§. VI. Ac cuilibet Novitio, qui pænitens & confessus, ac Sacra Communione refectus post completum probationis annum Professionem emiserit, etiam plenariam.

§. VII. Nec non cuilibet Religioso intra Claustra sui Monasterii viventi, qui in Festo principali sui Ordinis confessus, & Sacra Communione refectus fuerit, aut Missam recitans, pro Christianorum Principum Concordia, hæresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderit, etiam plenariam.

§. VIII. In cujuslibet vero mortis articulo, si pariter vere pœnitens, & confessus, ac Sacra Communione refectus, vel quatenus id facere nequiverit, saltem contritus, Nomen Jesu, ore, si potuerit, sin autem corde devote invocaverit, etiam Plenariam.

§. IX. Qui vero ad Presbyteratus Ordinem Canonice promotus, & confessus primam Missam celebrabit; nec non etiam iis Religiosis, qui pariter confessi, & Sacra Communione refecti eidem Missæ interfuerint, aut ipso die Missam similiter celebrabunt, etiam plenariam.

§. X. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia, a negotiis per decem dies alieni, in cella commorabuntur, aut ab aliorum conversatione separati, in piorum librorum, & aliarum rerum spiritualium, animos ad devotionem, & spiritum inducentium, lectionibus operam suam dederint, addendo sæpe considerationes, & meditationes Mysteriorum Fidei Catholicæ, Divinorum beneficiorum, quatuor novissimorum, Passionis Domini Nostri Jesu Christi, & aliorum exercitiorum, orationum Jaculatoriarum, aut vocalium, saltem per duas horas in die, & nocte orationibus mentalibus sese exercendo, faciendo eodem tempore Confessionem generalem, aut annalem, vel ordinariam, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut missam celebraverint, toties pro quolibet prædictorum exercitiorum, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus.

§. XI. Præterea iidem Religiosi intra Claustra viventes, qui suam Ecclesiam devote visitaverint, & ut præfertur, oraverint, consequantur easdem Idulgentias, quas visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam diebus Stationum consequuntur, in omnibus diebus, perinde ac si ipsas Urbis Ecclesias personaliter visitarent.

§. XII. Omnibus item Religiosis intra Claustra, ut supra, viventibus, qui quinquies Orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam ante Altare eorum Ecclesiæ in quolibet die oraverint, quinque annos, & totidem quadragenas.

§. XIII. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia in itinere existentes, aut extra Claustra degentes, tamquam Prædicatores, & Lectores, quinquies eamdem orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam ante quodlibet Altare similiter dixerint, etiam quinque annos, & totidem quadragenas.

§. XIV. Nec non etiam eisdem Religiosis, qui per mensem integrum singulis diebus spatio mediæ horæ Orationem mentalem fecerint, ac Confessi, & Sacra Communione ultima Dominica Mensis hujusmodi refecti fuerint, sexaginta annos, & totidem quadragenas.

§. XV. Qui vero contrito corde, & pœnitentes eorum culpas, & peccata, ac imperfectiones in Capitulis culparum accusabunt, & spiritualiter communicabunt, & exercitium virtutum facient, tres annos, & totidem quadragenas.

§. XVI. Quotiescumque autem de licentia Summi Pontificis, aut suorum Superiorum in ditiones, & terras infidelium, aut hæreticorum ad concionandum aut Catholicos docendum; vel infideles, & hæreticos ipsos ad Fidem Catholicam convertendum, & Ecclesiæ gremium reducendum, missi fuerint, si pœnitentes, & confessi, ac Sanctissima Communione refecti fuerint, vel Missam celebraverint, ut melius ad hujusmodi opus sese parare valeant, pro duabus vicibus, videlicet quando itineri se accingent, & quando in Provinciam, ubi prædicta opera eis exercenda erunt, ingressi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino pariter concedimus, & elargimur.

§. XVII. Et insuper, cum Superior in visitationibus generalibus, orationes quadraginta horarum pro bono visitationis progressu collocare voluerit, iis Religiosis, qui dictis orationibus saltem spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum

extir-

extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, nec non disciplinæ, & observantiæ Regularis augmento, pias ad Deum preces, ut supra dictum est, effuderint, si confessi, & Sacra Communione refecti fuerint, aut Missam celebraverint, plenariam similiter omnium peccatorum Indulgentiam, & remissionem, ut præfertur, concedimus.

§. XVIII. Volumus autem, ut omnes supradictæ Indulgentiæ, & gratiæ Religiosis Regularibus cujusvis Ordinis, tam Monastici, quam Mendicantis, duntaxat, ut præfertur, concessæ, etiam omnibus Monialibus cujusvis Regulæ approbatæ, & intra claustra cum tribus votis solemnibus viventibus, & perpetuam clausuram servantibus, tam Ordinariis locorum, quam etiam Regularibus cujuscunque Ordinis, Regulæ, & Instituti subjectis suffragentur, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis.

§. XIX. Ceterum omnes, & singulas Indulgentias quibuscumque Ordinibus, & Institutis, Regularibus hujusmodi etiam mendicantibus, & quibuslibet personis Regularibus, tam vigore privilegiorum, & litterarum Apostolicarum, quam vivæ vocis oraculo, aut alias quovis modo, per quoscunque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos, & Apostolicam Sedem hactenus concessas, confirmatas, approbatas, & innovatas, auctoritate, ac tenore prædictis perpetuo revocamus, cassamus, annullamus, & abrogamus, & ad præsentium nostrarum Litterarum præscriptum reducimus, & moderamur.

§. XX. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac eorumdem Ordinum, & Institutorum Regularium, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis, etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis, eisdem Ordinibus, & Institutis, eorumque Monasteriis, Conventibus, Collegiis, Domibus, Superioribus, & Personis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda foret, tenores hujusmodi præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. XXI. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides habeatur ubique, quæ præsentibus ipsis originalibus Litteris haberetur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 23. Maii 1606. Pontificatus nostri anno secundo.

8 Per hanc tamen Indulgentiarum revocationem factam a Paulo V, non intelliguntur revocatæ variæ Indulgentiæ, quas adhuc lucrari possunt Regulares, ut recte notant, & pro certo tenent Peyrinus, Lezana, Quintanadvenas, Gobat *tract.4. de Indulgent. part. 2. cap. 27.* Kazenberger *loc. c. n. 77.* & alii. *Primo* igitur non sunt revocatæ Indulgentiæ promiscue Regularibus, & Sæcularibus concessæ, unde adhuc iis frui possunt Regulares omnes. *Secundo*, non sunt revocatæ Indulgentiæ Regularium locales, seu Ecclesiis, & Capellis Regularium concessæ, ut declaravit *S. Congr. 7. Sept. 1607.* apud Vivam *in Append. Indulgentiarum §. 1. num. 6.* & Peyrinum *de privilegiis tract. 5. cap. 9. num. 82. Tertio*, non sunt revocatæ Indulgentiæ, quæ impertitæ erant parentibus, Cognatis, & Servitoribus Religiosorum; Quintanadvenas *in Appendice* suorum singularium *tract. 4. dub. 13. n. 4.* Gobat *loc. cit. num. 546.* Kazenberger *loc. cit. n. 77. Quarto*, non sunt revocatæ Indulgentiæ concessæ ipsis Religiosis pro animabus Purgatorii, ut v.g. possint tali die orando, vel sacrificando liberare animam a Purgatorio. Sic idemmet Paulus V. testatus est 23. *Februarii 1600.* ut refert Viva *in Appendice Indul. §. 1. n. 6.* cum aliis ibi citatis; Quintanadvenas *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger. *loc. cit. Quinto*, non sunt revocatæ Indulgentiæ, quas poterant Regulares concedere, tam Regularibus, quam Sæcularibus pro aliquo opere, ut est Indulgentia, quam Regulares Concionatores dare possunt audientibus ipsorum Conciones, aut Indulgentia plenaria, quam Provinciales suis largiuntur in fine visitationis, ex dictis *art. 2. n. 28. & infra n. 11.* Sic Kazenberger *loc. cit. n. 77.* Gobat *loc. cit. n. 546.* Quintanadvenas *loc. cit. n. 8. Sexto*, non sunt revocatæ etiam Indulgentiæ directe concessæ Regularibus, vel agonizantibus in articulo mortis, vel jam vita functis; Sic probabilissime Lezana, *verb. Indulgent. n. 11. & 12.* Kazenberger *loc. cit. n. 77.* Gobat *loc. cit. num. 547.* Diana *par. 4. tract. 9. resolut. 21.* Pellizarius *tract. 8. cap. 6. n. 181.* referens etiam Peyrinum, & Alphonsum Leonem. Et ratio est, quia, ut dicit Gobat *loc. cit.* Indulgentiæ pro articulo mortis, & defunctis sunt ita favorabiles, ut non censeantur involvi etiam Bullis tametsi universalissime suspendentibus omnes Indulgentias. Immo addit Pellizarius *l. c. n. 182. cit.* a Gobat *loc. cit. num. 547.* & Kazenberger *l. c. num. 77.* nec illas esse revocatas, quæ erant quidem directe concessæ Regularibus vivis, & sanis, ita tamen, ut possent applicare defunctis, Religiosis, aut Sæcularibus, hoc enim ipso, quod possint applicari defunctis, gaudent privilegio concessarum immediate defunctis. *Septimo*, non sunt revocatæ Indulgentiæ concessæ nostris Tertiariis substantialia Religionis vota non emittentibus intra, vel extra claustra degentibus, ut declaravit Innocentius XI. *die 10. Octobris 1686.* per suum Breve incipiens: *Alias emanavit.* Vide *Rubricas nostri Breviarii Franciscani particulares n. 173.*

Circa disposita in dicta Constitutione Pauli V. notandum est, quod, ubi ipse §. 10. concedit Indulgentiam plenariam omnibus Regularibus obeuntibus spiritualia exercitia per decem dies, Alexander VII. *die 11. Junii 1659.* eamdem plenariam Indulgentiam concessit Fratribus Minoribus de corpore Observantiæ dicta spiritualia Exercitia obeuntibus per solos 9

octo

octo dies: quæ Constitutio, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

ALEXANDER PAPA VII. &c.

CUM, sicut nobis nuper exponi fecit dilectus Filius Michael Angelus Sambuca Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Minister Generalis, in Capitulo Generali ejusdem Ordinis novissime Toleti celebrato, inter alia decretum fuerit, ut secessus, & spiritualia mortificationis, & Orationis mentalis Exercitia in omnibus Provinciis Cismontanæ Familiæ Ordinis prædicti reassumantur, & illis Fratres earumdem Provinciarum aliquoties singulis annis vacent.

Nos, qui probe novimus quantopere conducant Exercitia hujusmodi dirigendis in viam Domini, & confirmandis in illa Christifidelium mentibus, devotionem Fratrum memorati Ordinis, qui de suorum Superiorum licentia operi adeo pio, & salutari vacaverint, Cœlestium Ecclesiæ thesaurorum; elargitione magis invitare volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis prædicti Ordinis Fratribus, tam Clericis, quam Laicis, seu Conversis, qui in domibus Regularibus Provinciarum prædictarum de suorum Superiorum licentia exercitia prædicta per octiduí spatium, quandocunque peregerint, & interea temporis vere pœnitentes & confessi, Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, quoties id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & Remissionem in Domino concedimus præsentibus in perpetuum valituris. Volumus autem, quod, si pro impetratione, præsentatione, admissione, seu publicatione præsentium aliquid, vel minimum detur, aut sponte oblatum recipiatur, eædem præsentes nullæ sint eo ipso, quodve earumdem præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici, vel Secretarii dicti Ordinis subscriptis; & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, vel Ministri Generalis prædicti Ordinis munitis; eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 11. Junii 1659. Pontificatus nostri anno quinto.

G. Gualterius.

Habetur in Constitutionibus Generalibus Nostri Ordinis fol. 374. & in Theatro Regularium Lantuscæ, verb. Exercitia Spiritualia.

10 Item notandum est, quod ubi ipse Paulus V. in cit. sua Constitut. §. 11. & 12. varias Indulgentias concedit Regularibus omnibus, qui suas respective Ecclesias visitaverint, ac in ipsis oraverint, & ante Altare præscriptas orationes recitaverint; Si dicti Regulares fuerint, aut infirmitate, aut itinere, aut undecumque vere impediti, ne possint Ecclesiam propriam adire ad recitandas preces injunctas pro consecutione cujuscunque Indulgentiæ, possint illas ubilibet recitare, ut habetur *in compendio privilegiorum verb. Indulgentia §. 2. & in Soc. J. Summario privileg. Sanctæ Justinæ*; Ita doctissimus P. Viva *In Appendice Indulgentiarum §. 1. num. 6.* Kilianus, Kazenberger *in cit. supplement. Theologiæ Sacramentalis Patris*, *Sporer cap. 3. sect. 2. de Indulgentiis in specie n. 83.* Et addit Sbogar *tract. 9. cap. 2. num. 24.* Religiosos infirmos posse consequi Indulgentias in suo lecto, si non possint adire Ecclesiam, dummodo satisfaciant operi a pio Confessario ipsis imposito; Ita declaravit ipse *Paulus V. Congregationi S. Mariæ Fulien. die 14. Novembr. 1609.*

Item notandum est, quod, ubi ipse Paulus V. in cit. sua Constitutione §. 17. concedit Indulgentiam plenariam Religiosis, qui orationibus quadraginta horarum a Superioribus in Visitationibus Generalibus ordinatis spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, & confessi communicaverint aut celebraverint; hujusmodi Indulgentiam Provinciales Societatis in visitatione largiuntur absque hoc onere (intellige institutione 40. horarum) ut ex Card. de Lugo docet Viva *l. c. §. 3.* Kazenberger *l. c. n. 83.* ex concessione prius Gregorii XIII. deinde Urbani VIII. post revocationem factam a Paulo V. & talem Indulgentiam plenariam posse etiam Prælatos & Visitatores aliarum Religionum concedere suis respective Religiosis peracta Visitatione Conventus, ut diximus *sup. art. 2. n. 29.* Vid. *ibi*. 11

Item notandum est, quod, non obstante dicta Constitutione Pauli V. possunt Regulares consequi omnes Indulgentias, quas consequi possunt Sæculares. Sic communissima Doctorum cum Kiliano, Kazenberger *loc. cit. n. 83.* Reiffenst. *loc. cit. n. 65.* Bonagratia Habsensi *in Summula, verb. Indulgentia n. 221.* Peyrin, Lezana, Quintanadven., & aliis. Et ratio est, quia Regulares non debent esse deterioris conditionis, quam Sæculares. Tum quia generatim loquendo revocatæ sunt solum illæ Indulgentiæ, quæ concessæ erant directe, & principaliter ipsis Regularibus, & ipsemet Paulus V. solum dicit a se revocari Indulgentias *Quibuscumque Ordinibus, & Institutis Regularibus, & quibuslibet Regularibus personis concessas*; quæ verba, cum sint correctiva Jurium antiquorum, atque odiosa, merito intelliguntur strictæ; *arg. cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* maxime quia Pontifex potuisset facile apponere clausulam *Quomodocumque*; quam, quia non apposuit, censendus est non voluisse subintelligi; *arg. c. 2. de translat. Episcop.* Sic recte Gobat *tract. 4. de Indul. par. 2. cap. 27. n. 546.* & alii. 12

13 Indulgentiæ autem ipsis Regularibus concessæ, & a Paulo V. revocatæ, non sunt censendæ hodie revalidatæ, ut patet ex sequenti propositione 37. in ordine merito demnatas ab Alexandro VII. *die 18. Martii 1666.* ibi: *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.*

14 Innocentius XI. Summus Pontifex anno 1678. 7. Martii in decreto quod incipit: *Delatæ sæpius*, plurimas Indulgentias revocavit, & ut falsas, confictas, apocryphasque declaravit, unde ut ab omnibus, quæ sint, percipiantur, datur hic ad litteram ipsummet.

DE-

DECRETUM.

15 Delatæ sæpius fuere ad Sac. Congregationem Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositam, indulgentiæ quædam confictæ, & omnino falsæ, quæ per diversas Orbis Christiani partes circumferuntur; aliæ vero examinandæ, quæ adhibito studio, inventæ sunt vel Apocryphæ, vel a Romanis Pontificibus revocatæ, vel nullæ, quod datum eis tempus præteriisset: Quarum quidem plurimæ, cum non facilem cognitionem habeant, Christifideles harum rerum minus peritos fallunt, qui spe Indulgentiæ remissionisque peccatorum suorum consequendæ frustrantur. Quamobrem eadem Sac. Congreg. vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati consulere, plures illarum singulari diligentia colligi, & in Indice referri curavit.

Tales in primis sunt illæ, uti asserunt, concessæ a Joanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem Caritatis Jesu Christi Domini nostri, Precor te piissime Domine &c. ab Urbano II. Ecclesiæ S. Mariæ, ut vulgo dici solet, Campagnolæ, & S. Victoriæ; ab Eugenio III. revelationi de plaga in humero Jesu Christi, factæ S. Bernardo; ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis; a Bonifacio IX. visitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die Festo; a Joanne XXII. osculantibus mensuram plantæ pedis B. Mariæ Virginis; ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgo dictæ, Laghetti; a Leone X. gestantibus funiculum S. Francisci, primum in Urbe impressa, deinde Mediolani anni 1665. (suas tamen habent, & veras Confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Francisci) recitantibus salutationem Angelicam ad pulsum horologii, & Imagini Conceptionis Mariæ Virginis Immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus luna subjecta est; a Pio IV. vel Pio V. Principi Senarum; a Clemente VIII. dicentibus Orationem: O magnum mysterium &c. & Ecclesiæ S. Mariæ, quam vocant Montis ferrati Avenione impressæ, tum aliæ pro animabus Christifidelium defunctorum impressæ Matriti 20. Julii 1606.; a Paulo V. cantantibus hymnum Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur &c. vel si die Sabbati interierint, dum id canitur, & Coronis, Rosariis, Imaginibus, & numismatibus, quæ Medalias appellant, ab eo benedictis Federico Cardinali Borromæo supplicante anno 1611. dum Ecclesia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus: Sia lodato il Santissimo Sagramento, Laus Sanctissimo Sacramento; ab Urbano VIII. in honorem ejusdem Sacramenti precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus celebrata Missa dicentibus: Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei Filii &c. a Clemente X. recitantibus mane, meridie, ac vespere consuetam Antiphonam, Angelus Domini &c. & in fine Deo gratias, & Mariæ: Ac demum aliæ a nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut ajunt, Coronis Mysteriorum Passionis Domini Nostri Jesu Christi prece Magni Ducis Etruriæ.

Talis est Indulgentia sodalitatis S. Nicolai, qua, repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica unam liberari animam quolibet die a Purgatorii pœnis affirmant. Tales aliæ Perusii Confraternitatis SS. Sebastiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad columnam Trajani; Tales demum aliæ Crucesignatorum S. Eustorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Ejus generis sunt & illæ concessæ, ut ajunt, Capellæ Rosarii in Ecclesia S. Antonii de Rovigo, seu Rhodigii, vel Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis Bergomi, aut S. Petri Montis Todoni, die Festo Inventionis Sanctissimæ Crucis, vel gestantibus funiculum S. Francisci de Paula, vel celebrantibus Missas S. Augustini, aut alias quinque in honorem quinque festivitatum B. V. vel recitantibus Officium S. Franciscæ Romanæ, aut Antiphonam O passio magna &c. in memoriam Passionis Jesu, aut Rosarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) aut Orationem, quæ impressa cum Imagine S. Annæ circumferri solet Ave gratia plena &c. (quæ Oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. Virginis Immaculatæ, quod asserunt a Paulo V. probatum fuisse, aut Orationem; Deus qui nobis in Sancta Syndone &c. (excipitur Indulgentia 100. dierum anno 1671. concessa precibus Ducissæ Sabaudiæ ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Ave Filia Dei &c. post communionem recitandam, vel alio conspicuo signo venerantibus Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti nomen; Indulgentia rursus octoginta millium annorum veteri de tabula exscripta, quam in Basilica Lateranensi asservari affirmant pro dicentibus orationem illam vere piam Deus qui pro Redemptione mundi &c. Tum quæ impressæ fuerunt Papiæ anno 1670. sub hoc titulo, Sommario delle Indulgenze concesse dalla Santità di Nostro Signore Papa Leone X. all' Immagine della Concezione della Gloriosa Vergine Maria, vel Pisauri sub nomine B. Joannæ anno 1618. evulgatæ, vel Barlettæ, seu Baruli a recitantibus quasdam non sane malas orationes, lucrandæ, vel Parmæ visitantibus per Quadragesimæ dies Ecclesias Tertii Ordinis S. Francisci, vel Pistorii, & Vastallæ a recitantibus orationem, Ave Sanctissima Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. & aliæ in peculiari impresso libro descriptæ, quibus frui dicunt devotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ sunt, quæ Crucibus Caravacensibus tributæ dicuntur, vel Coronæ sive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precariis constat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloysiæ ab Ascensione Hispanæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel Mensuræ Altitudinis Jesu Christi Domini Nostri, vel Imagini, aut mensuræ vulneris Lateri ejus inflicti, vel orationi, ut ajunt, in sepulcro Domini Nostri repertæ, & Indulgentiæ, ut ajunt, innixæ Revelationi factæ S. Birgittæ, Mechtildi, & Elisabeth, vel Beatæ Joannæ de Cruce, & concessæ, ut asserunt, granis quæ aliquod ex tribus granis tetigerint, extantibus penes Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Ministrum Generalem Fratrum Minorum Observantiæ S. Francisci.

Omnes vero, & singulas jam dictas Indulgentias Sacra Congregatio partim esse confictas, & plane falsas declarat, partim Apocryphas, vel ex alio capite nul-

nullas, quæ nemini suffragari possunt, easque in futurum ullo in loco, ut veras publicari, & lucrandas Christifidelibus proponi vetat, foliaque, & libros, ubi sic proponuntur, seu afferuntur, omnino præcipit aboleri; nisi prædictæ indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ; Nec ideo tamen vult alias, quas hoc decretum non continet, pro veris, & legitimis taciteque probatis haberi.

Ac demum omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1587. Coronis, Rosariis, granis, seu calculis, Crucibus, & Imaginibus Sacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit: Romanus Pontifex &c. editum 23. Maii anno 1606. Personis Regularibus quarumcumque Religionum, & Ordinum etiam Mendicantium, vel ante Constitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium *Quæcumque &c.* & 68. Pauli V. incipientem, *Quæ salubriter &c.* habitas per aggregationem, vel aliam Communicationem ab Archi-Confraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jesu, Capitulo, vel Cœtu quocumque, vel ab eorum Officialibus, Superioribus aliisque personis, vel persona, etiamsi earum, vel ejus mentio specialis, & individua facienda esset, nisi fuerint deinde Romani Pontificis auctoritate innovatæ, aut confirmatæ nullius esse roboris, & momenti pariter declarat.

Porro Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Christianæ, Confraternitatibus SS. Trinitatis, & Redemptionis Captivorum, Nominis Dei, Rosarii, B. Mariæ de Mercede, & Redemptionis captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, Cincturæ Sancti Augustini, & S. Monicæ, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentias vero Stationum Urbis, quæ a Romanis Pontificibus singulari quodam Beneficio, vel communicatæ sunt, vel communicabuntur interdum aliquibus locis, Ordinibus, aut personis, diebus tantum stationum in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat: semel autem dumtaxat in die plenariam indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctissimum, cuncta Sanctitas sua probavit, & inviolate servari jussit. Datum Romæ die 7. Martii 1678.

16 In quo Decreto, ut vides, circa finem, §. *Indulgentias vero Stationum Urbis*, cum Innocentius XI. varia disposuerit quoad acquisitionem Indulgentiarum stationum Urbis, & Paulus V. in cit. Constit. incip. *Romanus Pontifex* §. 11. concesserit, quod eas lucrari possint Regulares qui suam respective Ecclesiam devote visitaverint, & ibi, ut præfertur, oraverint, hic juvat adducere, & assignare dies ipsos stationum in Missali Romano descriptos, & Indulgentias, quæ in iisdem acquiri possunt, prout reperiuntur in libro Regulæ Tertii Ordinis S.P.N. Francisci Romæ edito a R.P. Angelo Auda a Lantusca Ordinis nostri Seraphici, & approbato a Reverendissimo P. Hyacintho Libello Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magistro anno 1665. 11. Martii; qui liber postea fuit etiam Mediolani, Viennæ in Austria, & novissime anno 1697. Frisingæ denuo approbatus, & eas ex ipso ordine, ut sequitur, refert Kazenberger *loc. cit. n.* 81.

IN JANUARIO.

In Circumcisione Domini, Statio ad Sanctam Mariam Trans-Tiberim: & Indulgentia plenaria, & 25000. annorum.

In Epiphania Domini, Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, & 18000. annorum, & totidem Quadragenarum.

IN FEBRUARIO.

Dominica Septuagesimæ, Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia plenaria.

Dominica Sexagesimæ, Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, & 18000. annorum, & totidem Quadrag.

Dominica Quinquagesimæ, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum cum totidem Quadragenis, & remissione tertiæ partis peccatorum.

IN QUADRAGESIMA.

Feria 4. Cinerum, Statio ad S. Sabinam, & Indulgentia plenaria cum 3000. annis, & totidem Quadragenis.

Feria 5. post Cineres, Statio ad S. Gregorium, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad SS. Joannem, & Paulum, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato post Cineres, Statio ad S. Tryphonem, & Indulgentia 10000. annorum, & plenaria.

Dominica 1. Quadragesimæ. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria cum 18000. annis, & liberatione animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, & 10000. ann. Indulgentiarum, uti etiam Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia 28000. annorum cum totidem Quadragenis, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium in Paneperna, & Indulgentia 10000. ann. uti etiam plenaria.

Feria 6. Statio ad SS. duodecim Apostolos, & Indulgentia 12000. ann. uti etiam plenaria.

Sabbato. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 18000. ann. & totidem Quadragenarum, uti & plenaria.

Dominica 2. Quadragesimæ. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 18000. ann. & totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Clementem, & Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Balbinam, & 10000. anni Indulgentiarum.

Feria 4. Statio ad S. Cæciliam, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Mariam Trans-Tiberim, & Indulgentia 25000. annorum.

Fe-

Feria 6. Statio ad S. Vitalem, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad SS. Marcellinum, & Petrum, & Indulgentia plenaria, item 10000. annor. & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica 3. Quadragesimæ. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 19000. annorum, & 43. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Marcum, & Indulgentia plenaria, ac 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Pudentianam, & Indulgentia plenaria, & 10000. annor.

Feria 4. Statio ad S. Xystum, & Indulgentia plenaria, & 1000. annor.

Feria 5. Statio ad SS. Cosmam, & Damianum, & Indulgentia 10000. annor.

Feria 6. Statio ad S. Laurentium in Lucina, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad S. Susannam, & Indulgentia 13000. annorum.

Dominica 4. Quadragesimæ. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad SS. Quatuor Coronatos, & Indulgentia 10000. annor.

Feria 3. Statio ad S. Laurentium in Damaso, & Indulgentia 10000. annor. & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, ac 10000. annor.

Feria 5. Statio ad SS. Silvestrum, & Martinum, & Indulgentia 10000. annor.

Feria 6. Statio ad S. Eusebium, & Indulgentia 10000. annor.

Sabbato. Statio ad S. Nicolaum in Carcere, & Indulgentia plenaria.

Dominica Passionis. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 18000. ann. & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 2. Statio ad S. Chrysogonum, & Indulgentia 10000. annor.

Feria 3. Statio ad S. Cyriacum, & Indulgentia 10000. annor.

Feria 4. Statio ad S. Marcellum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Appollinarem, & Indulgentia 10000. annor.

Feria 6. Statio ad S. Stephanum in Cœlio Monte & liberatio animæ e Purgatorio.

Sabbato. Statio ad S. Joannem ante Portam Latinam, & Indulgentia 13000. annor. & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Palmarum. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria cum 25000. annis, & totidem Quadragenis, ac liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Praxedem, & Indulgentia plenaria, & 15000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Priscam, & Indulgentia plenaria, & 18000.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, & 28000. annor.

In Cœna Domini. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria 11000. ann. 38. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

In Parasceve. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria.

Sabbato Sancto. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, item 11000. annor. 45. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Resurrectionis. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, & 28000. annor., & totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annor.

Feria 3. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, item 20000. annor. & 28. Quadragenarum.

Feria 4. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 28000. annorum, totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad SS. XII. Apostolos, & Indulgentia plenaria, & 25000. annor.

Feria 6. Statio ad S. Mariam ad Martyres, & Indulgentia 15000. annorum.

Sabbato in Albis. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, item 15000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica in Albis. Statio ad S. Pancratium, & Indulgentia plenaria, & 15000. annorum.

IN APRILI.

Die 25. in Festo S. Marci Evangelistæ. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, item 15000. ann. & totidem Quadragenarum.

IN MAJO.

Feria 2. Rogationum. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 6048. annorum & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 3. Rogationum. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria.

Feria 4. Rogationum. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria.

In Ascensione Domini. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annor.

IN JUNIO.

Sabbato in Vigilia Pentecostes. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Pentecostes. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria,

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, & Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia 18000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad Sanctam Mariam Majorem, & Indulgentia 6000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 6. Statio ad SS. XII. Apostolos, & Indulgentia multorum annorum.

Sabbato ante Festum SS. Trinitatis. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 6040. annorum., totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

IN SEPTEMBRI.

Feria 4. quatuor temporum Septembris. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 2400. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 6. quatuor temporum Septembris. Statio ad SS. XII. Apostolos, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Sabbato quatuor temporum Septembris. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 28000. annor. & remissio tertiæ partis peccatorum.

IN DECEMBRI.

Dominica prima Adventus. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. ann., & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Dominica 2. Adventus. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria, & 200. annor.

Dominica 3. Adventus. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annor.

Feria 4. quatuor temporum Adventus. Statio ad S. Mariam Majorem. & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 6. quatuor temporum Adventus. Statio ad SS. XII. Apostolos, & Indulgentia plenaria, & 10000. annorum.

Sabbato quatuor Temporum Adventus. Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, 28000. annor.

Dominica 4. Adventus. Statio ad SS. XII. Apostolos, & Indulgentia plenaria.

In Vigilia Nativitatis Domini. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. annor. & totidem Quadragenarum.

In Nativitate Domini ad primam Missam in nocte. Statio ad S. Mariam Majorem ad Præsepe, & Indulgentia plenaria, item 20000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Ad 2. Missam in Aurora. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia plenaria, item 28000. annor. & totidem Quadragenarum.

Ad 3. Missam in die Nativitatis Domini. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria.

In Festo S. Stephani Protho-Martyris. Statio ad S. Stephanum in Cœlio Monte, & Indulgentia plenaria, item 8000. annorum, & totidem Quadragenarum.

In Festo S. Joannis Apost., & Evangelistæ, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 50000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

In Festo SS. Innocentium. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, item 15000. annor. & totidem Quadragenarum.

* Has Indulgentias merito suspectas habet P. Minderer *in Tract. de Indulg. P. 2. Confer. 4. q. 8. n. 211. & seqq.* cum sæpe præter plenarias tot millia annorum addantur, quod est contra rationem Indulgentiæ plenariæ, & contra disciplinam Ecclesiæ in concedendis Indulgentiis. Præterquam quod similes multorum millium annorum concessiones inter apocryphas reponit Benedictus XIV. ut supra demonstratum est *art. 1. n. 14.*

Indulgentiæ Stationum nequeunt applicari defunctis, nisi ab habentibus Bullam Cruciatæ. Item nisi Indulgentiæ Stationum expresse sint concessæ pro defunctis, ut est liberatio animæ e Purgatorio. Gobat. *tract. 1. de Indulgent. p. 2. cap. 8. n. 134.* Kazenberger *l. c. n. 82.* & alii. 18

Indulgentiæ autem Stationum funreæ, quæ conceduntur visitantibus certas quasdam Romanas Stationes, idest Romanas Ecclesias, quæ sint instar Stationum, seu præsidiorum, excubiarumque spiritualium ut declarat partim Emmanuel Rodriq. *quest. 86. art. 1.* partim Cardinalis Toletus *lib. 6. cap. 28.* ubi sic loquitur: *Ut intelligas Stationum originem, adverte ex Tertulliano cap. 29. Apol. ex tempore persecutionis solere Christianos noctu convenire in Basilicas Martyrum, tum ad laudes Dei, tum ad negotia circa Religionem tractanda, tum ad corrigendos Fratres, qui non bene ambulabant. Postea persecutione cessante Fideles remittebantur, & negligentes erant in Stationibus continuandis; Propterea Gregorius Magnus ad attrahendas animas Fidelium, ut vacarent Divinis laudibus, adjunxit magnas indulgentias visitantibus loca, seu Stationes! nam nomen Stationis significat locum, in quo frequenter conveniri solet ad negotia tractanda*. Ita Toletus, ex quo sicut etiam ex Rodriquez colliges Auctorem Stationum fuisse S. Gregorium Magnum, ut ex ipsis referunt etiam Gobat *tract. 4. p. 2. de Indulgent. c. 8. n. 337.* Kazenberger *l. c. n. 79.* & alii. 19

Afferuntur varia decreta novissime emanata, & in Bullario Clementis XI. relata, in quibus multa de Indulgentiis statuuntur, & declarantur, & aliqua ut falsa & apocrypha prohibentur & interdicuntur. 20

DECRETUM

De Indulgentiis, quas gestantes Scapulare Conceptionis B. V. Immaculatæ, & Cincturati S. Augustini, & S. Monicæ consequi possunt.

PRæcipuas inter Curas, quibus Sacra Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis proposita sedulo incumbit, ea est, ut indulgentias, quæ a nullis interdum temere evulgantur, mature expendat, & quas, aut revocatas, aut falsas, aut apocryphas esse deprehenderit, ne Fideles illarum assequendarum spe decipiantur, palam detegat, atque prohibeat. 21

Cum itaque Sacræ Congregationi delatum fuerit, in libello quodam Veronæ impresso anno 1711. cui titulus est: *Breve notizia del Santo Abitino, che si dispensa da' Padri Teatini ad onore dell'Immacolata Concezione di Maria Vergine in virtù d' un Breve Apostolico di Clemente X. confermato con altro del Regnante Sommo Pontefice in data delli 12. Maggio 1710. Con le Indulgenze proprie, e dell'aggregazione alla loro Religione ec.* Plurimas Indulgentias falso contineri,

neri, veluti a Summis Pontificibus concessas aut quoquomodo communicatas, gestantibus Scapulare parvum cærulei coloris, quod vocant Conceptionis Beatissimæ Virginis Immaculatæ; Ideo re mature perpensa die 22. Februarii 1712, declaravit nullas alias Indulgentias pro gestatione prædicti Scapularis acquiri, nisi illas, quas Sanctissimus Dominus Noster Litteris in forma Brevis desuper editis die 12. Maii anno 1710. clementer concessit his verbis: „ Omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus, quibus Scapularia benedicta hujusmodi, ut præfertur in posterum distribuentur, die, quo illa primum susceperint, si vere pœnitentes, & confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam; Nec non eisdem in cujuslibet eorum mortis articulo, si etiam vere pœnitentes, & confessi, ac Sac. Communione refecti, quatenus id facere nequiverint, saltem contriti Nomen Jesu, ore si potuerint, sin minus corde devote invocaverint, itidem plenariam; Ac ipsis pariter vere pœnitentibus, & confessis, ac eadem Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis dictæ Congregationis, vel Capellam, sive Oratorium die Festo ejusdem Conceptionis B. M. V. Immaculatæ a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum &c. preces effunderint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Insuper prædictis Christifidelibus, etiam vere pœnitentibus, & confessis, ac Sac. Communione refectis Ecclesiam, vel Capellam, seu Oratorium hujusmodi in aliis ejusdem B. M. V. Festis diebus, ut præfertur, visitantibus, & ibidem orannibus, quo die prædictorum id egerint, septem annos, & totidem Quadragenas de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus &c.„

Cumque pariter Sacræ Congregationi innotuerit, in alio libello Bononiæ impresso anno 1707. qui inscribitur: *Sacro Diario delle grazie, e Indulgenze concesse alla Compagnia della Cintura detta di S. Agostino, e di S. Monica, ec.* multas pro Cincturatis referri Indulgentias, quarum aliquæ, aut revocatæ, aut falsæ omnino sunt; Ideo Sacra eadem Congregatio prædicta die 22. Februarii 1712. similiter declaravit, Cincturatos nullas alias Indulgentias pro gestatione Cincturæ lucrari posse, nisi illas, qui expresse continentur in Brevi a san. mem. Clemente X. desuper edito, quod incipit: *Ex injuncto Nobis cælitus*. Dato die 27. Martii 1675.

Et ut omnis in posterum erroris, ac deceptionis occasio auferatur, districte prohibuit, ne aliæ Indulgentiæ voce, aut scripto publicentur pro gestatione supramemorati parvi Scapularis, aut prædictæ Cincturæ, præter eas, quæ in supradictis Brevibus Sanctissimi D. N. Clementis XI. & san. mem. Clementis X. respective continentur. Ac insuper recensitos Libellos, alterum Veronæ, alterum Bononiæ impressum proscribendos censuit sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis.

Quibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatis, Sanctitas Sua sententiam Sac. Congr. approbavit, & in omnibus servari jussit.

Datum die 24. Februarii 1712.

Fr. Thomas Maria Card. S. Clementis.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM.

Quo tria Summaria assertarum Indulgentiarum Confraternitatibus S. Rochi concessarum proscribuntur, easdemque Confraternitates non aliis Indulgentiis gaudere posse declaratur, nisi illis, quæ a san. mem. Paulo V. in Brevi dato 3. Nov. 1606. concessæ reperiuntur.

Cum tria nuper Indulgentiarum Summaria Sac. Congreg. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ delata fuerint, in quibus quamplurimæ Indulgentiæ, aut falsæ, aut apocryphæ, aut a nonnullis Romanis Pontificibus, signanter vero a fel. record. Paulo V. Brevi dato 3. Novembris Anni 1606. expresse revocatæ continentur, & quod longe deterius est, multæ etiam facultates, & concessiones, & nonnulla itidem privilegia, aut pariter revocata, aut omnino conficta, non sine magno Fidelium scandalo, & animarum periculo temere evulgantur: Sacra eadem Congregatio, quæ fideli, ac prudenti cœlestis Indulgentiarum Thesauri dispensationi præest, die 12. mensis Martii labentis anni, re mature perpensa, declaravit Confraternitates S. Rochi, in quibusvis locis existentes, & Archi-Confraternitati de Urbe aggregatas, nullis aliis Indulgentiis, concessionibus, & privilegiis uti, & frui posse, nisi illis, quæ in supradicto Brevi san. mem. Pauli V. continentur, & quæ in aggregationibus ab eadem Archi-Confraternitate expediri solitis de verbo ad verbum referuntur. Prædicta autem Summaria quorum unum ita inscribitur: *Sommario delle Indulgenze concesse da' Sommi Pontefici alla Venerabile Compagnia di San Rocco d' Ancona aggregata &c. In Ancona nella Stamperia Camerale 1661.* Alterum vero: *Sommario del celeste Tesoro dell' Indulgenze, doni, grazie, facoltà, e privilegj concessi per molti Romani Pontefici, ed ultimamente confermati, ed ampliati dalla Santità di Nostro Signore Gregorio per la Divina Provvidenza Papa XIV. alla Ven. Compagnia, ed Ospedale di San Rocco di Roma, da potersi concedere dalli Commissarj deputati a questo Sant' Offizio della pubblicazione di tante divine grazie a ciaschedun Fedel Cristiano, che vorrà entrare nella Sacra Confraternità di San Rocco di Roma. In Roma appresso Paolo Blando Stampatore Camerale 1561.* Tertium denique: *Sommario del celeste Tesoro dell' Indulgenze, doni, grazie, facoltà, e privilegj concessi ec. a ciaschedun Fedel Cristiano, che vorrà entrare nella Santa Confraternità di S. Rocco di Roma, e comunicate alla Confraternità del medesimo S. Rocco, e Sebastiano nella Chiesa della B. V. Maria di Loreto nella Città di Roveredo. In Roma ed in Roveredo per Giuseppe Antonio Gojo 1712.* sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis proscribenda esse censuit, atque insuper districte prohibuit, ne aliæ Indulgentiæ, Concessiones, aut privilegia pro supradictis Confraternitatibus S. Ro- 22

chi

chi voce, aut scripto evulgentur, nisi ea, quæ in sæpe memorato Brevi Pauli V. concessa reperiuntur; Quam Sacræ Congregationis sententiam per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatam, Sanctitas Sua approbavit, & executioni mandari jussit.

Datum die 14. Martii 1714.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM.

Quo bina Summaria Indulgentiarum, ut apocrypha proscribuntur, eorumque usus interdicitur.

Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præposita die 17. mensis Julii anni 1714. mature perpensis duobus Indulgentiarum Summariis, quorum unum ita inscribitur: *Sommario dell' Indulgenze, grazie, e doni concesse da molti Romani Pontefici, e nuovamente confermate dalla Santità di Nostro Signore Papa Clemente XI. alla Venerabile Chiesa, e Ospitale di S.Maria di Monserrato di Catalogna, ed alli Confratri, e Consorore d' essa Madre Vergine. In Palermo presso Francesco Ciche* 1714. Alterum vero: *Sommario dell' Indulgenze concesse da diversi Romani Pontefici, ed ultimamente ampliate, e confermate da Nostro Signore Clemente XI. alli Fratelli e Sorelle del Sacro Reale, e Militare Ordine, così dell' Osservanza, come delli Scalzi di Nostra Signora della Mercè, Opera della Redenzione de Schiavi Cristiani fra gl' Infedeli. In Roma nella Stamperia della Reverenda Camera Apostolica. In Messina nella Stamperia detta di Amico, ed in Palermo per Felice Marino* 1710. Dictorum Summariorum usum interdixit, illaque prohibenda esse censuit sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Quibus Sanctissimo Domino Nostro die 18. ejusdem mensis Julii per me Secretarium relatis, Sanctitas sua Sententiam Sacræ Congregat. approbavit, & executioni mandari jussit.

Dat. die 19. Julii Anni 1714.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM.

Quoad Indulgentias Rosariis, seu Coronis S.Birgittæ a Summis Pontificibus concessas.

Leo Decimus Pontifex Maximus per Litteras suas incipientes, *Ex Clementis*, datas Idus Julii 1515. concedit omnibus, & singulis utriusque sexus Chistifidelibus, qui per, & super Rosaria, seu Coronas S.Birgittæ devote oraverint, pro qualibet Oratione Dominica centum dies, & totidem pro salutatione Angelica, & pro quolibet Symbolo, si dixerint, vel recitaverint, etiam centum dies Indulgentiarum; nec non pro quolibet Psalterio (idest Rosario, aut Corona quindecim Decadum B.Mariæ Virginis) super illis integre per eosdem Christifideles, per seipsos, aut cum socio, vel familiari, qui eamdem Indulgentiam consequatur, dicto, vel recitato septem annos, & totidem Quadragenas.

Sanctissimus Dominus noster Clemens XI. Pontifex Maximus in suo Brevi, quod incipit: *De salute Gregis Dominici*: Dato 22. Septembris 1714. concedit omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus Confessis, & Sacra Communione refectis, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione orantibus, qui quotidie per integrum annum Coronam S.Birgittæ, dummodo sit saltem quinque decadum, recitaverint, semel in anno, die per unumquemque Christifidelem eligenda plenariam Indulgentiam omnium peccatorum, cum facultate etiam eamdem plenariam Indulgentiam applicandi animabus in Purgatorio existentibus.

Ad lucrandum hujusmodi Indulgentias requiritur, ut Coronæ a PP. Superioribus Monasteriorum, seu ab aliis Religiosis Ordinis Sanctissimi Salvatoris, seu Sanctæ Birgittæ ad id specialiter deputatis benedicantur.

DECRETUM.

Sacra Congregatio Indulgentiis & S. Reliquiis præposita die 26. Novembris 1714. censuit permitti posse impressionem præsentis Summarii Indulgentiarum concessarum Coronis, quas vocant S.Birgittæ, addita declaratione, quod omnes aliæ Indulgentiæ, quæ in præsenti Summario expresse non continentur, sunt aut Apocryphæ, aut nullæ, aut a Sanctissimo Domino Nostro Clemente XI. revocatæ per supradictum Breve datum die 22. Septembris 1714.

Prohibet insuper eadem Sac. Congr. ne hujusmodi Coronæ vendantur, aut alteri commodentur, & si secus fiat, declarat supradictas Indulgentias cessare, & nullius esse roboris, vel momenti.

Dat. die 4. Decemb. 1514.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hyeronymis Secr.

DECRETUM.

Quo Summarium Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, nonnullas continens Indulgentias ad quæstum, damnatur, & prohibetur.

Quamvis Indulgentiæ omnes pro porrigentibus manus adjutrices non semel ab Apostolica Sede, signanter vero a S. Pio V. *Constit.* 30. quæ incipit: *Et si Dominici Gregis*, dat. 6. Idus Februarii anno 1567. revocatæ fuerint. Quæstoresque damnati; nonnulli tamen interdum docentes ea, quæ non oportet, Indulgentias ad quæstum evulgare præsumunt. Quapropter Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, huic malo occurrere cupiens, Summarium quoddam, cui titulus: *Breve*

ve Sommario delle principali grazie, ed Indulgenze concesse alli Religiosi dell' Ordine della Santissima Trinità della Redenzione delli Schiavi, delle quali godono tutti quelli, che portano il Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Capelle di detto Ordine &c. impressum Neapoli apud Hyacinthum Pittante anno 1703. ubi nonnullæ Indulgentiæ ad quæstum continentur, die 28. Januarii labentis anni 1716. sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis, damnandum censuit, insimul declarando Confraternitates a Superioribus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum institutas, nullis aliis Indulgentiis gaudere, nisi illis, quæ expresse continentur in earum Summario, alias, nempe die 31. Januarii anni 1675. ab eadem Sacra Congregatione recognito, atque approbato, & deinde Romæ Typis R.C. Apostolicæ impresso anno 1682. Quibus Sanctissimo Domino Nostro per me Secretarium relatis, Sanctitas Sua Sententiam Sacræ Congreg. approbavit, & executioni mandari jussit.

Datum 11. Martii 1716.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM.

Quo declaratur necessariam esse delationem Scapularii ad lucrandas Indulgentias concessas Sodalibus Confraternitatum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum.

IN Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita habita die 28. Aprilis labentis anni 1716. relatis precibus P. Joannis a S. Francisco Procuratoris Generalis Fratrum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Excalceatorum nuncupatorum Congregationis Hispaniæ humiliter postulantis declarari, an Sodales Confraternitatum sui Ordinis loco Scapularii quod plerique gestare solent, exiguum panni albi frustulum, cui parvula Crux rubri, & cærulei coloris acu intexta est, vesti assutum deferentes lucrari valeant Indulgentias concessas iis, qui Scapularium deferunt. Eminentissimi Patres declararunt, non lucrari.

Datum die 19. April. 1716.

L. Cardinalis Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM.

Quo declaratur Indulgentiam pro feriis sextis Mensis Martii dari solitam, comprehendi sub clausula Volumus autem &c. *quæ in Brevibus Apostolicis apponi consuevit.*

NE contra veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem, Indulgentiarum numero nimis aucto, Ecclesiastica disciplina enervetur, sæpius in Brevibus apponi consuevit clausula illa: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus dictam Ecclesiam qualibet anni die visitantibus, alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes litteræ nullæ sint.* Cum autem alias pro ejusdem clausulæ explicatione supplicatum fuerit; Sacra Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita declaravit, *ea nullatenus comprehendi Altaria privilegiata pro defunctis, neque Indulgentias, aut certo Personarum generi concessas, ut Confraternitatibus, Regularibus, & Capitulo, aut certum pium opus in ipsa Ecclesia peragentibus, ut Litanias, aliasque hujusmodi recitantibus, ac iis, qui Christiana Doctrina erudiuntur, vel alios erudiunt, & qui Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositioni cum Oratione quadraginta horarum intersunt, neque Stationum Urbis, & septem Altarium Indulgentias adinstar septem Altarium Basilicæ Vaticanæ concessas, neque demum quæ pro unica vice conceduntur. Ceterum si alia Indulgentia sive plenaria, sive non plenaria in perpetuum, vel ad tempus, tum ab eodem, tum ab alio Romano Pontifice generatim Christifidelibus Ecclesiam, vel aliquod ejus Altare seu Capellam visitantibus, eodem die, vel diverso concessa fuerit, de qua non fiat in litteris Apostolicis mentio, has litteras ob dictam clausulam esse prorsus irritas, ac nullas.* Ut expresse habetur in decreto ab eadem Sac. Congregatione desuper edito die 23. Junii anni 1676. (quod attulimus verb. *Altare Privilegiatum* num. 4.) Postea tamen eidem Sac. Congregationi delatum fuit, non paucos esse, qui prædictum Decretum non recte intelligentes, sibi suadent, quod si in aliqua Ecclesia jam concesse reperiantur Indulgentiæ, quæ pro Feriis sextis mensis Martii dari solent, & postea in eadem Ecclesia alia Indulgentia concedatur cum appositione in Brevi supramemoratæ clausulæ *Volumus autem &c.* Indulgentia, quæ postremo loco data est, valida sit. Quapropter, ut omnis in posterum erroris occasio auferatur eadem Sacra Congregatio habita die 18. Aprilis anni 1716. declaravit, Indulgentiam ultimo loco ita concessam ob sæpe dictam clausulam *Volumus autem &c.* Litteris Apostolicis insertam, esse nullam.

Datum die 11. Septemb. 1716.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Sec.

Cum vero ex frequenti Concessione Indulgentiarum pro ipsis feriis sextis Martii seu Quadragesimæ frequens pariter sequatur nullitas reliquorum Brevium, quæ de stylo cum restrictivis postea expediuntur; idcirco eadem Sacra Congregatio re maturius perpensa ad tollendas qualcumque dubietates ac Brevium nullitates, quibus Christi Fideles quandoque decipi possent, die 9. Februarii 1745. censuit, *hujusmodi Indulgentias Feriarum sextarum Mensis Martii seu quadragesimæ excipiendas esse, ita ut alias quaslibet impedire nequeant, ac propterea præfato Elencho indulgentiarum exceptarum die 23. Junii 1676. ab eadem Sacra Congregatione edito, addendas esse. De quibus facta per me infrascriptum Secretarium die 13. ejusdem Mensis Sanctissimo Domino Relatio-*

tione, Sanctitas Sua Votum S. Congregationis approbando benigne annuit. R. C. Card. de Hieronymis Præfectus.

A. M. Erba Proton. Apost. Secr.

Ita Carolus Maria Perusinus *in Chronolog. Seraph. tom. 3. p. 2. ad Capitul. General. 83. f. 471.* Sicut ergo Indulgentiæ Stationum Urbis, septem Altarium &c. non invalidant alias Indulgentias, sive ante, sive post illas, impetratas, sic nec Indulgentiæ Feriarum sextarum Mensis Martii; quia per præfatum Decretum prioribus æquiparatæ sunt, & in eorum Elenchum repositæ. Vid. Minderer *p. 2. Confer 4. n. 243.*

DECRETUM.

Quo Summarium quoddam Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Christianorum concessarum, ut continens quamplurimas falsas Indulgentias prohibetur, ejusque usus interdicitur.

28 Decet Sacram Congregat. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositam, Indulgentias, aut revocatas, aut falsas, & apocryphas detegere, atque prohibere, ut quæ veræ sunt, a Fidelibus dignoscantur, & circumspecte prospicere, ut omnis in re tam Sacra turpis quæstus prorsus eliminetur.

Mature itaque perpenso Summario quodam Indulgentiarum, quod inscribitur: *Breve Sommario delle principali grazie, ed Indulgenze concesse alli Religiosi dell' Ordine della Santissima Trinità della Redenzione de' Schiavi Cristiani, delle quali godono tutti quelli, che portano lo Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Cappelle di detto Ordine, le quali Indulgenze sono state approvate da' Sommi Pontefici, e di nuovo dalla fel. mem. di Papa Innocenzo XII. come si vede nella Bolla spedita l' anno 1693.* Et incipit: *Saranno privi di guadagnare le predette Indulgenze*, impresso Neapoli anno 1716. in quo Summario, nedum quamplurimæ Indulgentiæ falsæ continentur, verum etiam contra Apostolica Decreta prò earumdem Indulgentiarum assecutione pecuniæ solutio præscribitur. Sacra eadem Congregatio die 20. Decembris anni 1718. dicti Summarii Neapoli, ut supra, impressi, vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illudque prohibuit sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Insuper declarando nullis aliis Indulgentiis frui posse Confraternitates erectas, seu in posterum erigendas sub titulo Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, nisi illis, quæ habentur in Summario alias Romæ impresso, & ab eadem Sacra Congregatione approbato die 31. Januarii 1675.

Quibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit.

Datum die 22. Decembris 1718.

J. D. C. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Sec.

DECRETUM.

Quo duo Summaria Typis impressa, ut continentia nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas prohibentur, eorumque usus interdicitur. 29

Cum Sacra Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, re mature perpensa deprehenderit, nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri in Libello impresso per Carolum Josephum Astorinum an. 1712. Papiæ & Lauda Pompeja, cui titulus: *Compendio della Regola del Terz' Ordine de' Penitenti del Serafico Padre San Francesco confermato da Papa Niccolò IV. nuovamente per comodità de Terziarj, e Terziarie, che oggidì si trovano sotto la protezione del medesimo Santo Padre ristampato ad istanza delli Fratelli, e Sorelle di dett' Ordine, eretto nell' insigne Chiesa di S. Francesco di questa Città di Lodi con l' aggionta d' una breve notizia delle Indulgenze, favori, e privilegj più cospicui concessi da' Sommi Pontefici a quest' Ordine*, & in quodam Summario Indulgentiarum edito Ulysippone An. 1681. Typis Antonii Gaesbeech de Melo, quod inscribitur: *Sommario do Thesauro celestial das Indulgencias, gracias, faculdades, & privilegios concedidos per muytos Romanos Pontifices ao Sagrado, & Apostolico Hospital de Santo Spirito em Saxia da Cidade de Roma, confirmadas ora novamente pelo Santissimo Papa Gregor. XIII. nosso Senhor: as quaes se concedem pelos Commissarios, Collectores, Deputados por este Santo Officio a todos e cada hum dos Fieis Christiaos, que quizerem entrar na Santissima Confraria da Casa, & Hospital de nossa Senhora da Victoria desta Citade de Lisbona.* Eadem Sac. Congr. die 29. Jan. anni 1720. censuit libellum supra enunciatum, prædictumque Summarium prohiberi, illorumque usum interdici debere sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Quam Sacr. Congregat. sententiam per me Secretarium Sanctissimo D. N. relatam Sanctitas Sua approbavit die 31. ejusdem mensis.

Datum 14. Februarii 1720.

J. D. Card. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM.

Quo statuitur, ut pro aggregationibus Archi-Confraternitatibus Almæ Urbis, seu potius pro illarum expensis nihil ultra unum scutum aureum recipi valeat. 30

Ad tollendos nonnullos abusus, qui in expediendis Litteris patentibus Aggregationum Archiconfraternitatibus Almæ Urbis, retro actis temporibus irrepserant; Sac. Congr. Indulgentiarum Decreto edito die 6. Martii 1608. approbante san. mem. Paulo V. statuit, atque decrevit, ut pro expeditione prædictarum Litterarum aggregationum seu potius pro expensis desuper faciendis, nempe pro

pro pergamena, scriptura, sigillo, capsulis, chordulis, cera, Secretarii, Notariique labore, vel mercede, aliisque omnibus quibuscumque nihil omnino ultra scutum unum aureum pro singula aggregatione, institutione, vel confirmatione quovis pretextu, aut colore, etiam meræ eleemosynæ exigi, aut recipi valeat, sub pœna ipso facto incurrenda nullitatis aggregationis, omniumque Indulgentiarum, & spiritualium gratiarum in aggregationibus contentarum, cum privatione etiam facultatis aggregandi, & privatione pariter Officiorum, & inhabilitate ad eadem Officia in posterum obtinenda pro Ministris, Superioribus, Officialibus, aliisque contra prædictum Decretum facere præsumentibus, quæ a nullo alio, nisi a Romano Pontifice pro tempore existente remitti valeat, aliisque etiam sub gravioribus pœnis arbitrio ejusdem Romani Pontificis pro tempore existentis imponendis. Ne autem longo temporis decursu prædicti Decreti oblivio induci, ac denuo abusus irrepere possint, Sacr.Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, habita die 9. Aprilis 1720. decrevit, atque mandavit singulis Ordinibus, Religionibus Institutis, & Archiconfraternitatibus, eorumque Superioribus, Ministris, atque Officialibus quocumque nomine nuncupatis, ut pro expediendis litteris patentibus aggregationum, seu potius pro illarum expensis quibuscumque nihil ultra unum scutum aureum sub quovis prætextu, aut quæsito colore, etiam a sponte dantibus, aut titulo eleemosynæ recipere audeant, aut recipi permittant sub iisdem pœnis contentis in supra memorato Decreto edito die 6.Martii 1608. ne Confraternitates aggregandæ sumptibus nimium graventur, & ut omnes intelligant, cœlestes Ecclesiæ Thesauros non quæstus, aut alicujus lucri causa, sed ad pietatem Fidelium excitandam ex Apostolicæ Sedis benignitate aperiri. Quibus per me Secretarium Sanctissimo D.N. Clementi XI. relatis, Sanctitas Sua Decretum Sac. Congreg. approbavit, & in omnibus executioni mandari jussit. Datum die 10. Aprilis 1720.

J. D. Card. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Ut omnis tollatur occasio evulgandi Indulgentias falsas, seu apocryphas, debent Episcopi antequam eas permittant, diligentissime, & accuratissime examinare, cum ad ipsos privative spectet recognitio Brevium Indulgentiarum, quæ de novo per Papam conceduntur. Nec aliquis sine eorum licentia, vel auctoritate potest illa Brevia, seu illas Indulgentias publicare, non obstante quacumque exemptione, & prætensa consuetudine in contrarium, etiamsi pro Regularium Ecclesiis concedantur, *ut a Sac. Congr. Conc. cap. 9. sess. 21. de reformat. decisum fuit* apud Monacell. *t.2. tit.10. formul.6. n.8. & in una Sancti Severini* 30. *Maii* 1699. *&* 4. *Febr.* 1702. apud Petram *tom.5. comment. ad Constit. 4. Calisti III. n.96.* & ita declaravit quoque *Sac. Congreg. Immun. in Firmana* 12. *Julii* 1703. *lib. 3. decret. Vallem. pag.* 494. his verbis: *Quoad consuetudinem assertam immemorabilem in Civitate Firmi, & aliorum in Piceno publicandi per Magistratum Laicum Brevia Indulgentiarum absque licentia, seu participatione Tribunalis Ecclesiastici, Sacr. Congr. decernit, Ministros Laicos, quoad præteritum non esse amplius molestandos, sed quoad futurum non licere sine licentia Ordinariorum, & omnino abstineant.* Sic apud D. Petrum Andr. Riccium *in sua Synopsi decr. Sac.Congr. Immunit. in verb. Indulgentiæ*, quod Decretum citat etiam Monacell. *loc cit. n.8.*

Articulus V.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Indulgentias concessas tribus SS. Ordinibus S.P.N. Francisci eorumque Ecclesiis, Benefactoribus, & Confraternitati Chordigerorum.

LEO X. Summus Pontifex concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ, ac Monialibus S. Claræ, & Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, & in fine cujuslibet Gloria Patri ad intentionem Pontificis, & aliud Pater, & Ave Maria, & Gloria Patri pro Indulgentias concedente, lucrentur Indulgentias omnes, tam plenarias, quam non plenarias concessas Ecclesiis Romanis, Hierosolymitanis, Compostellanis, & Portiunculæ, quacumque hora diei, vel noctis prædicta 6. Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri recitaverint; Ita Casarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, verb. Indulgentiæ Stationum §.15.* P.Rodriquez *in nova Collatione Bullarii fol. 318. num.24.* Lantusca *in Libro Regulæ Tertii Ordinis S.P.N. Francisci Romæ edito, & approbato a Reverendissimo P.Hyacintho Libello Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magistro anno* 1665. 11. *Mart.* Kazenberger *loc. cit. n.88.* Viva *in Appendice Indulgentiarum §.3.* ubi testatur hoc etiam haberi *in compendio privilegiorum Societatis §.3.* & alii plures. 1

Istæ Indulgentiæ non fuerunt revocatæ a Paulo V. 2
quia Paulus V. non revocavit Indulgentias Regularium Ecclesiis concessas, seu locales, sed solum personales, ut Sac.Cong. declaravit 7. *Septembr.* 1607. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum §.1.num.6.* Nec revocavit Indulgentias pro animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idemmet Pontifex 23. *Februar.* 1609. testatus est, sicut ex Gobat, Pelliz. Quintanadv. & Diana refert Viva *in cit. Append.n.6.* Nec etiam revocavit pro Regularibus Indulgentias concessas pro omnibus Christifidelibus indiscriminatim, ut pro certo tenent Doctores communiter cum Gobat *tract. .. de Indulg. part. 2. cap. 27.* Kazenb. *loc. cit. n. 77.* Viva *in cit. Append. Indulgentiarum n.6.* cum Peyrino, Lezana, Quintanadven. & alii. Unde cum prædictæ stationum Indulgentiæ non fuerint primitus concessæ Personis Regularibus, sed certis Ecclesiis, & locis, & indiscriminatim pro omnibus Christifidelibus, & ipsarum multæ fuerint concessæ etiam pro animabus Purgatorii, sequitur, quod tales Indulgentiæ non fuerint revocatæ, & adhuc possint eas lucrari Regulares privilegiarii; Siquidem in hoc casu Summus Pontifex solum dispensavit in modo lucrandi prædictas Indulgentias, videlicet, ut prædictæ personæ absque eo quod se Hierosolymam, Romam, Compostellam, & Portiunculam conferrent, & ibidem personaliter Ecclesias, seu loca visitarent, præfatas Indulgentias lucrari possent visitando proprias Ecclesias; & ibi recitando

prædicta 6. Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri, sicut Romæ etiam Sæculares lucrantur Indulgentias visitantes Ecclesias stationum. Hinc cum hujusmodi concessio non sit revera Indulgentia, eo quod solum spectet ad modum lucrandi indulgentias; ideo in revocatione illa indulgentiarum facta a Paulo V. non intelligitur revocatum hoc Indultum, atque adeo tales indulgentiæ possunt adhuc obtineri a Regularibus privilegiariis; Lantusca *loc. cit.* Kazenb. *loc. cit. n.* 88. Fr. Joan. a Conceptione *c.6.* P. Antonius Natalis *in cælestibus Aurifodinis cap.6. num.* 43. Rodriquez *tit.2. q.*24. *art.7.* Viva *in cit. Appendice Indulgent. §.* 1. *sub num.* 6. *&* §. 3. *verb. Leo X.* & alii passim.

3 Hoc Autenticæ confirmatur *ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissimi* confirmatis ab Innoc. XII. quæ *num.*88. sic habent: *Circa Stationem Sanctissimi Sacramenti ex sex Pater noster, & Ave Maria cum totidem Gloria Patri &c. coalescentem quotidie, & præsertim die Sabbathi observandum est statutum Julii III. cap. 5. sic decernens: In omnibus etiam Conventibus statim post Ave Maria, Fratres omnes ad Ecclesiam vadant, & ante Sanctissimum Sacramentum dicant brachiis extensis sex Pater noster & totidem Ave Maria, & Gloria Patri: ultimum pro eodem Sanctissimo Domino Nostro Papa pro lucranda Indulgentia plenaria, & num.* 89. *cui statuto consonat omnino aliud hujus tenoris: Et quia Indulgentiæ Stationis Sanctissimi Sacramenti revocatæ non sunt, (ipsius recitatio quotidiana omnibus tam Fratribus, quam Monialibus, & Tertiariis Sæcularibus enixe commendatur) quod adest insertum, & specifice confirmatum in Brevi, cujus initium: Debitum Pastoralis, a Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XII. die* 19. *Maii* 1694. *benigne concesso*; Hucusque Rubricę nostri Franciscani Breviarii *n.* 88. *&* 89.

4 Unde ista Indulgentia obtinuit nomenclaturam stationis Sanctissimi Sacramenti, quia acquiritur recitando prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri ante Venerabile Altaris Sacramentum juxta adductas Rubricas, & primam concessionem Leonis X. apud Catarubios *in Compendio privilegiorum verb. Indulgentię Stationum num.* 11. ibi: *Coram Sacramento Altaris*, & juxta concessionem Pauli V. ab Urbano VIII. confirmatam apud Hieronymum Rodriquez *in Compendio resolut.*47. Quintanadven. *in Appendice tract.* 4. *dub.* 2. *num.* 7. Antonium a Spiritu Sancto *num.* 22. Antonium Natalem *loc.cit. cap.* 9. Vivam *in cit. Appendice Indulgentiarum §.3. vers. Leo X.* & alios passim. * Videatur præ cæteris P. Minderer, qui *P.* 2. *Confer.* 7. *num.*404. *& seqq. & num.*438. has Indulgentias Stationis SS. Sacramenti ad examen revocat, atque defendit. *

5 Potest tamen adhuc secundum plurimos non spernendos Doctores acquiri talis cumulus Indulgentiarum a Regularibus privilegiariis, etiamsi prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri recitent extra Ecclesiam in propriis Cellis, & in quocumque alio loco, quacumque hora diei, vel noctis, ut concessit Leo X. apud Casarubios *loco cit. num.* 15. ibi; *Idem Leo concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ, ac Monialibus S.Claræ, & Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, & in fine cujuslibet Gloria Patri, & pro Sanctitate sua unum Pater noster cum Ave Maria, similiter cum Gloria Patri, lucrentur Stationes, Indulgentias, & remissiones tam Urbis, quam etiam Portiunculæ; sive Hierusalem, ac Sancti Iacobi in Compostella, & quod quacumque hora diei; vel noctis, & quocumque in loco dicant, scilicet Choro, Ecclesia; Claustro, Oratorio, ac Cella, lucrentur illas.* Et quod tales Indulgentias lucrentur quotidie Regulares privilegiarii, ubicumque recitent dictas Orationes, referunt de novo id concessisse etiam Paulum III. Summum Pontificem Rodriquez *tom.2. qu.* 84. *art.* 7. & ex ipso Viva *l.c. §.*1. *num.*6. *& §.3. vers. Leo X.* & hoc tenent plurimi alii, & passim scribentes in Regula Tertii Ordinis plurimis in locis, etiam de recenti impressa dicentes, quod, qui recitant supradictas Orationes ante Sanctissimum Altaris Sacramentum lucrantur Indulgentias supradictarum Stationum ex tribus concessionibus, scilicet Leonis X. Pauli III. & Urbani VIII. Qui vero illas recitant in aliis locis, lucrantur tales indulgentias ex duabus concessionibus, scilicet Leonis X. & Pauli III. Nec ad ipsas indulgentias 6
lucrandas requiritur modo, ut prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri, recitentur brachiis extensis, ut ex multis notat Kilianus, Kazenberger *l. c. n.*90.

Quot autem, & quam maximæ sint Indulgentiæ 7
Stationum Urbis, habes *supra art. anteced. num.* 17. & P. Antonius Natalis *in suo Purgatorio cap.9.* relatus, & secutus a Viva *in cit. Appendice Indulgentiarum §.*1. *num.* 8. dicit, indulgentias plenarias Romæ variis Ecclesiis concessas, esse quotidie ad minimum octo & triginta, easque per modum suffragii applicabiles pro defunctis; Ac præterea extraordinarias esse singulis mensibus plurimas alias, nempe Mense Jan.63. Febr. 41. Mart. 55. Apr. 24. Maii 44. Jun. 22. Jul. 52. Aug. 145. Sept. 58. Octob. 3. Nov. 59. Dec. 103. Non plenariæ vero sunt innumerabiles, eæque pariter per modum suffragii pro defunctis applicabiles, & P. Natalis *loc. cit.* recenset plurimas quotidianas; & quas solum recenset, ascendunt ad bis centum, ac ter mille nongentos tres annos, ac centum septuaginta millia sexcentum Quadragenarum, & undecies habetur remissio tertiæ partis peccatorum, sic ex ipso Viva *l.c.n.* 8.

Indulgentiæ Terræ Sanctæ, tum plenariæ tum non 8
plenariæ recensentur *in Familiari Regularium a P. F. Joseph a Neapoli edito Neap.* 1706. ubi *fol.* 319. tenore sequenti reperiuntur.

Indulgentiæ Plenariæ Terræ Sanctæ.

In Ecclesia S. Sepulcri, ubi Dominus Noster Jesus Christus triduo jacuit, est Indulgentia liberationis unius animæ a pœna, & culpa.

In loco, ubi fuit inventa Crux Dominica una cum Clavis, quibus in illa fuit confixus, est Indulgentia plenaria.

In Domo Pilati, ubi Dominus noster fuit flagellatus, & spinis coronatus, ac morti adjudicatus, est Indulgentia plenaria.

In domo Herodis, ubi Christus fuit illusus, & veste alba indutus, est Indulgentia plenaria.

In Ecclesia S. Annæ, ubi nata est B. Virgo Maria Indulgentia plenaria.

In

In Templo, ubi ead. B. Virgo fuit præsentata, & postea desponsata: est Indulgentia plenaria.

In Porta; quæ denominatur aurea, per quam Christus ingressus est Dominica Palmarum: Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi est Sepulcrum B. Virginis, in quo aliquandiu jacuit, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, quæ est in loco, ex quo Christus ascendit visibiliter in Cœlum, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi antiquitus fuit Domus habitationis B. Virginis, Indulgentia plenaria.

In Cœnaculo, ubi fuit institutum Sacramentum Altaris &c. Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi juxta Præsepe natus est Salvator Mundi, Indulgentia plenaria.

In Monte Calvario, ubi Christus crucifixus est, Indulgentia plenaria.

In Bethania, ubi est Sepulcrum Lazari, a quo fuit resuscitatus per Christum, Indulgentia plenaria.

In Monte, seu Deserto in quo Christus jejunavit quadraginta diebus, Indulgentia plenaria.

Apud fluvium Jordanis in loco, ubi Christus baptizatus est, Indulgentia plenaria.

In Nazareth in loco, ubi fuit salutata ab Angelo B. Virgo, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia ubi fuit Domus S. Elisabeth, & ubi natus est S. Joannes Baptista, Indulgentia plenaria.

In loco, ubi Christus parvulus natus, & pannis mundis involutus est, Indulgentia plenaria.

In Altari, ubi Christus fuit circumcisus, indulgentia plenaria.

In Monte Thabor, ubi Christus transfiguratus est, Indulgentia plenaria.

Infra Ecclesiam Montis Sion, ubi sunt Sepulcra Regum Juda, & aliquorum Prophetarum; Indulgentia plenaria.

Ultra supradictas plenarias Indulgentias, sunt multæ aliæ Indulgentiæ Annorum; & Quadragenarum in diversis locis Terræ Sanctæ, & primo in Hierusalem.

In Introitu Civitatis Hierusalem consequuntur peregrini, qui ingrediuntur per portam Civitatis quadraginta annos, & totidem quadragenas remissionis.

In Horto, ubi Dominus post Resurrectionem apparuit Magdalenæ in specie Hortulani, sunt sexcenti anni, & tot Quadragenæ remissionis.

In loco ubi idem Dominus apparuit post Resurrectionem suæ Matri, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Ubi fuit super vestem Christi missa sors, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Annæ, ubi fuit alaphizatus Christus, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Item in loco, ubi angariaverunt Simonem Cirenæum ut portaret Crucem Christi, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In quodam loco, ubi Dominus Jesus prædicabat, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Cœnaculo, ubi Dominus lavit pedes Discipulorum suorum, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Ibidem in loco, ubi post Resurrectionem intravit Januis clausis, & apparuit Apostolis, sunt etiam septem anni, & totidem Quadragenæ Indulgentiarum.

In via, ubi apparuit Dominus tribus Mariis redeuntibus a Sepulcro, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus conversus ad mulieres lamentantes super eum dixit: *Nolite flere super me*, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, qui dicitur spasmus B. Virginis, ubi videns Christum bajulantem Crucem cecidit velut mortua, sunt etiam septem anni, & totidem Quadragenæ.

Itidem in loco, ubi sunt duæ petræ albæ, super quas sedit Christus lassatus ex pondere Crucis, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Torrente Cedron, ubi erat lignum, ex quo facta fuit Crux, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Horto, ubi oravit tribus vicibus, & sudavit sanguinem, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus illuminavit cæcum, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Simeonis, qui accipiens Christum in ulnas dixit: *Nunc dimittis Servum tuum &c.* sunt septem anni & septem Quadragenæ.

In agro empto ex pretio Sanguinis Christi, qui dicitus Aceldama, sunt septem anni, & septem Quadragenæ. Alias triginta anni, & totidem Quadragenæ.

In Ecclesia, quæ fuit domus, in qua habitavit B. Virgo post Ascensionem Christi, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Capella, ubi S. Joannes Evangelista celebravit Missam B. Virgini post Ascensionem Filii sui sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Oratorio, ubi B. Virgo faciebat orationem, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in loco, qui appellatur palma B. Virginis, sunt 40. anni, & 40. Quadragenæ.

Item in loco, ubi Judæi voluerunt arguere Christum propter sua opera, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Juxta lapidem quemdam, ubi fertur, quod Dominus sanavit multos infirmos: sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In specu subterranea, ubi Petrus post trinam negationem fecit pœnitentiam, sunt Indulgentiæ quadraginta annorum, & totidem Quadragenarum.

In Turri David, quæ fertur se inclinasse Christo ab ea descendenti, sunt decem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi decollatus est Jacob Zebedæus, sunt 30. anni, & totidem Quadragenæ.

Secundo apud Civitatem Bethleem sunt sequentes.

In domo, ubi tres Magi Orientales invenerunt, & adoraverunt Christum puerum, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ remissionis.

In loco, ubi disparuit eis Stella, quam viderant in Oriente, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In quadam Capella, ubi sunt Sepulcra SS. Innocentium, sunt etiam septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in quadam Ecclesia intitulata B. Virgini, ubi Angeli ei apparuerunt, & insinuaverunt viam Ægypti, ut illuc fugeret cum puero suo Jesu, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Angeli apparuerunt Pastoribus, & cecinerunt: *Gloria in Excelsis Deo*: sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Tertio apud Bethaniam sunt istæ paucæ.

In Domo Simonis Pharisæi, ubi Christus pepercit Magdalenæ sua peccata, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Domo, ubi ante sex dies Paschæ fecerunt ei Cœnam, & Magdalena attulit alabastrum unguenti, & cetera, sunt septem anni; & totidem Quadragenæ.

In Domo S. Martæ sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Magdalenæ totidem.

Quarto in Monte Oliveti, & circumcirca reperiuntur sequentes.

Apud Bethphage, ubi Dominus ascendit super asinam in die Palmarum, sunt quindecim anni, & totidem Quadragenæ.

In via, seu loco, ubi Dominus videns Civitatem Hierusalem flevit super eam, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Angelus præsentavit Virgini Palmam ante suam mortem, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Ibidem in Viculo Bethphage, ubi Apostoli composuerunt Symbolum, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in loco, ubi Dominus docuit Apostolos orare, & composuit Pater noster, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Quinto in vallibus Josaphat, & Siloe, habentur infrascriptæ.

In loco, ubi Dominus fuit captus, & ligatus in nocte passionis, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi S. Stephanus fuit lapidatus, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi fuit sepultus idem S. Stephanus a Gamaliele, sunt totidem anni, & Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus in nocte passionis dimisit octo discipulos, & assumpsit tres, scilicet Petrum &c. sunt etiam septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Valle Siloe dicitur esse quidam fons, in quo B. Virgo lavabat pannos pueri Jesu, quando cum eo existente parvulo ascendebat in Hierusalem ad Templum, & ibi sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In natatoria Siloe, quo misit Christus cæcum, ut lavaretur, & illuminaretur, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Sexto apud Civitatem Nazareth sunt hæ.

In Domo S. Joachim Patris B. Virginis, ubi est quoddam Monasterium, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Juxta Fontem, ex quo fertur, quod Jesus Dominus noster cum esset parvulus, deferebat aquam Matri suæ, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Item in Domo, ubi dicitur fuisse Schola, in qua B. Virgo didicit litteras, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo, ubi nati sunt Jacobus major, & Joannes Evangelista, sunt decem anni, & triginta Quadragenæ.

Septimo in Montanis Judeæ sunt istæ.

In Domo Zachariæ Patris Joannis Baptistæ, ubi B. Virgo salutavit Elisabeth, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item ibidem, ubi dixit Zacharias, *Joannes est nomen ejus*, & composuit Canticum *Benedictus*, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In eisdem Montanis ultra fluvium Jordanis est quoddam Monasterium, ubi est quædam pars Crucis Christi, & sunt etiam septem anni, totidemque Quadragenæ Indulgentiæ.

Ibidem est aliud Monasterium S. Joannis Baptistæ, ubi septem anni, & totidem Quadragenæ.

In deserto, ubi S. Joannes fecit pœnitentiam, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ remissionis.

Octavo apud Vallem Hebron, sunt sequentes.

In Campo Damasceno, ubi ex limo terræ formavit Deus primum hominem, dicuntur esse decem anni, & quindecim Quadragenæ Indulgentiæ.

In loco, ubi sepultus est Adam primus homo, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In eadem Valle in spelunca, ubi sepulti sunt Abraham, Isac, & Jacob, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Ubi dicitur nata fuisse arbor Crucis, sunt viginti anni, & totidem Quadragenæ.

Nono apud Galilæam.

In loco Galilææ, ubi Dominus complens promissum suum apparuit Apostolis, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In

In Monte, quo Diabolus tentans Christum, duxit eum in locum excelsum &c, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

D. Defendens Brusatus Vic. Gen.

9 Omnes supradictæ Indulgentiæ non plenariæ cum aliis non plenariis Compostellæ, & Portiunculæ pluries eodem die obtineri possunt, si pluries iteratur recitatio dictarum Orationum, scilicet sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri &c. Idemque dicendum est de supradictis plenariis cum aliis plenariis Compostellæ, & Portiunculæ quatenus pro Defunctis applicabiles. Et ratio est, quia Decretum Innocentii XI. incip. *Delatæ sæpius*, adductum *supra art. antecedenti num.* 15. quo sancitur neminem lucrari posse pluries eodem die plenariam Indulgentiam cum non exprimat Indulgentias pro defunctis applicabiles, non videtur eas comprehendere; nam sicut in concessione alicujus Indulgentiæ non intelligitur, quod ea sit pro Defunctis applicabilis, nisi exprimatur, ut communiter docent Doctores cum Lezana *verb. Indulg. num.* 24. Suar. *disp.* 35. *sect.* 1. Viva *loc. cit.* §. 1. *sub num.* 1. Molfes. & alii ex D. Thoma *in* 3. *dist.* 45. *q.* 2. *art.* 3. *quæst.* 2. ita a fortiori in revocatione Indulgentiarum non intelliguntur illæ revocatæ pro Defunctis, nisi etiam exprimatur, ut patet ex revocatione facta a Paulo V. in cit. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, ubi, ex quo non expressit se revocare etiam Indulgentias Defunctis applicabiles ipsemet *sub die* 23, *Februarii* 1609. ut diximus *supr. num.* 2. testatus est, non revocasse illas Indulgentias, quæ pro defunctis poterant a Regularibus applicari.

10 Fratres, & Sorores de Ordine Minorum, & consequenter Tertiarii, & Chordigeri recitando coronam B. M. V. ex 72. Ave Maria, & 7. Pater noster, cum adhuc uno Pater, & Ave pro Summo Pontifice, lucrantur Indulgentiam plenariam sibi in primis concessam a Leone X., quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum Regularibus concessarum revocationem, de novo concessit 8. *Junii* 1608. ad instantiam P. Ludovici a S. Joanne Evangelista, Commissario Generali Ultramontanæ Familiæ Minorum de Observantia, ut refert Lantusca *in Theatr. Regular. verb. Indulgentia num.* 3. Kazenberger *loc. cit. num.* 91. Portell. Sgobar, Sanig. Peyrin. Rodriquez, Bordon. Quintanadven. & alii passim, & demum confirmavit Innocentius XI. Quod certum esse patet ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissime confirmatis ab Innocentio XII. quæ *num.* 90. ita habent: *Sabbato præsertim, & singulis aliis hebdomadæ diebus privatim recitanda est a Nostratibus ex devotione Corona Beatæ Virginis Mariæ Dominæ nostræ approbata a San. Mem. Leone X. in Brevi, Exponi nobis, die* 14. *Septembris* 1517. *concesso, & per aliud ejusdem Pontificis Breve, quod incipit: Dum præexcelsa, die* 19. *Junii* 1515. *ea Indulgentia decorata, quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum revocationem benigne innovavit, & recol. mem. Innocentius XI. per suas etiam in forma Brevis Litteras similiter incipientes: Exponi nobis, Die* 15. *Maii* 1688. *firmam esse voluit, atque sancivit.*

11 Item Fratres Minores, & alii Regulares ex concessione Julii II. & Leonis X. quoties recitant Coronam Domini Nostri Jesu Christi ex triginta tribus Pater, & totidem Ave Maria in honorem annorum, quibus inter mortales vixit Christus Dominus, aut septem Psalmos Pœnitentiales, aut Graduales, aut Officium Defunctorum, lucrantur Indulgentiam Plenariam pro animabus Purgatorii. Et Leo X. pariter pro hac Corona concessit Minoribus Plenariam Indulgentiam sibi ipsis applicandam; quam tamen Paulus V. revocavit. Sed Peyrinus, Rodriquez, Bordon *qu.* 3. *num.* 18. & Quintanadv. *in Append ad Jubil. tom.* 4. *dub.* 4. *num.* 7. cum Viva *Append. Indulgentiarum passim acquisibilium* §. 3. asserunt illam Minoribus ab eodem Paulo V. restitutam esse. Unde ab omnibus privilegiatis Regularibus obtineri poterit. Et hanc Plenariam Indulgentiam ægroti, & Senes decrepiti obtinent, si pro ea recitent unum Psalmum, vel Hymnum Beatæ Virginis, vel Domini Nostri ex concessione Leonis X. apud Catarub. *in Compend. Privileg. vel Indulgentiæ Plenariæ quoad Fratres*, *n.* 13. Et sic tenent supracitati Doctores, & alii plures. Immo Portel. & Rosighinus in templo Salomonis apud P. Antonium Natalem cap. 9. testantur illam omnibus Christifidelibus concessisse eumdem Paulum V. ut constat ex authenticis Romæ impressis anno 1609. Sic expresse sapientissimus P. Viva *loc. lot.*

Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii possunt 12 applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera meritoria animabus Purgatorii *ex concessione Gregorii XV. per suum Breve sub die* 10. *Novembris* 1622. Sacerdotes Fratrum Minorum ex conces- 13 sione Leonis X. celebrando tres Missas in Altari sibi assignato a suis Superioribus liberant animam suorum parentum in primo, secundo, & tertio gradu a pœnis Purgatorii, sicuti si celebrarent super Altare S. Gregorii, & S. Sebastiani Romæ. Sic refert Peyrin. *in Constitut.* 8. *Pauli V. num.* 6. *pag.* 252. & alii. Fra- 14 tres Minores Sacerdotes ex concessione Innoc. VIII. celebrando diebus Dominicis, & in Solemnitatibus D. N. J. Christi, & B. M. V. & illi, qui non sunt Sacerdotes, quoties communicaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis, sed non pro se ipsis, cum fuerit revocata a Paulo V. Sic refert Peyrin. *in cit. Constit.* 8. §. 9. *num.* 8. *pag.* 252. & alii. Fratres Minores, aliique Regulares ex concessione 15 Clementis VIII. in casu mortis alicujus ipsorum, aut Patris, aut Matris, aut alicujus habentis Filiantiam, seu suffragia, aut soliti in domo sua hospitare Fratres, possunt unica Missa per modum suffragii ipsum liberare a pœnis Purgatorii. Sic refert Peyrinus *in Constitut.* 6. *Clem. VIII. n.* 2. *pag.* 234. & alii.

Fratres Minores Regularis Observantiæ docentes 16 doctrinam Christianam, & eisdem in hoc pio opere cooperantes, lucrantur eximias Indulgentias concessas ab Innocentio XI. 10. *Maii* 1686. Constitutione incip. *Pietatis*; quæ ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur.

INNOCENTIUS PAPA XI. &c.

Pietatis, ac Christianæ Caritatis opera ubique locorum cum divini cultus incremento, exerceri cupientes, Christifideles quoscumque, præsertim sub suavi Religionis jugo, Altissimo famulantes, & ut ad illa exercenda promptiores reddantur, Indulgentiis,

tiis, & peccatorum remissionibus invitamus, prout ad Christianam Religionem propagandam, & animarum salutem procurandam conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaque (sicut accepimus) dilecti Filii, Fratres Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia nuncupatorum, inter pia, quæ exercent, opera, etiam adultos, & pueros quoscumque per universum Christianum Orbem, Catholicæ Fidei rudimenta, & Christianas virtutes omnes recte doceant; Nos pro nostri Pastoralis Officii munere, hoc pium, Christianæque Reipublicæ necessarium opus, ex quo hactenus uberrimi fructus provenire ac multo uberiores post hæc ex eo proventuros speramus, confovere volentes, ut eorumdem Fratrum devotio ad dictum opus exercendum in dies magis augeatur, de Omnipotentis Dei Misericordia ac BB. Petri, & Pauli Apostol. ejus auctoritate confisi, supplicationibus etiam Dilecti Filii Francisci Diaz a Sancto Bonaventura Commissarii Generalis Curiæ pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis dicti Ordinis Fratribus, & aliis universis Christifidelibus, ubivis locorum existentibus, ac cum iisdem Fratribus ad infrascripta cooperantibus, qui de Superiorum suorum licentia respective, ac de consensu Ordinariorum locorum pueros, & adultos quoscumque Doctrinam Christianam juxta Decreta Concil. Trident. docere, vel eidem (dum docetur) interesse consueverint, si vere pœnitentes, ac confessi SS. Eucharistiæ Sacramento die Festo (ab iisdem Ordinariis, in Ecclesiis, in quibus Doctrina Christiana docetur, semel in anno) designando, refecti fuerint, plenariam: nec non ipsis (qui vere similiter pœnitentes, & confessi, SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut id facere non valentes, animo contrito Nomen Jesu, saltem corde, in mortis articulo devote invocaverint) similiter plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præterea illis, qui pariter vere pænitentes, & confessi, semel quolibet mense SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, septem annos, & tot Quadragenas: Qui vero in causa fuerint, ut pueri, famuli, aut quævis aliæ personæ Doctrinam Christianam frequentent, & qui diebus Stationum Almæ Urbis nostræ, hanc Doctrinam in Ecclesiis, aut Oratoriis de Ordinariorum licentia docuerint, ac etiam illi (qui ad eamdem discendam accesserint) easdem Indulgentias consequantur, quas consequerentur, & consequi possent, si Ecclesias Stationum ejusdem Urbis personaliter visitarent. Easdem etiam Indulgentias Visitatores Scholarum Doctrinæ hujusmodi (qui ex commisso sibi officio visitabunt illas Scholas, quas illo die visitate poterunt) consequantur, si peccata sua confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint. Insuper iis, qui diebus feriatis Doctrinam Christianam aut publice, aut privatim explanaverint, centum dies: nec non omnibus, & singulis præceptoribus, qui diebus Festis discipulos suos ad doctrinam Christianam duxerint eosque illam docuerint, septem annos. Et qui diebus feriatis in propriis scholis eamdem Doctrinam explicaverint, aut Collationes fecerint (licet illo die non intervenerint) in aliqua Schola discendi causa, septem annos: Omnibus, & singulis Patribus, & Matribus Familias, qui in suis domibus, liberis, famulis, & familiaribus utriusque sexus Doctrinam Christianam similiter explicaverint qualibet vice id fecerint, centum dies: Item iis, qui per Civitates, Terras, & alia loca viros, mulieres, aut pueros ad discendam eandem Doctrinam Christianam docendi causa convocando curcumjerint, septem Annos: Ac etiam, qui extra Civitatem ad illam docendam per Castra, & Villas exeunt, decem Annos: Omnibus etiam Christifidelibus (qui per mediam horam Doctrinæ prædictæ, aut discendi, aut docendi causa studuerint, aut eidem interfuerint) centum dies; Eisdem etiam, qui Doctrinam prædictam docere solent, si infirmos visitaverint, quoties id fecerint, ducentos dies de injunctis iis, seu alias quomodolibet per eos debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris: non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut (si aliquæ aliæ Indulgentiæ prædictis Fratribus præmissa agentibus a Nobis, vel Prædecessoribus nostris ad tempus nondum elapsum, vel perpetuo duraturæ concessæ fuerint) præsentes nullæ sint. Utque earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici, vel Secretarii Generalis dicti Ordinis subscriptis, & sigillo Ministri Generalis ejusdem Ordinis, vel alterius Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris 30. Maii 1686. Pontificatus Nostri Anno decimo.

Fratres Minores, Moniales, Tertiarii, aliique Confratres, & Consorores quarumcumque Confraternitatum, & Societatum in eorum Ecclesiis canonice erectarum, & erigendarum, qui per quadrantem horæ Orationi Mentali vacaverint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam centum dierum, & si saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem dabunt operam, & confessi communicaverint pro quolibet mense; lucrantur Indulgentiam plenariam etiam per modum suffragii defunctis applicabilem. Sic concessit Innoc. XII. *die 24. Decembr.* 1692. Constitut. incip. *Ad ea*, quæ habetur in Rubricis particularibus Breviarii nostri Franciscani novissimi *num.* 177., & 178. ut infra. 17

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

AD ea, per quæ animarum Christifidelium salus procuratur, libenter intendimus, & eorumdem Christifidelium devotionem, ut spiritualibus exercitiis ferventius incumbant, cœlestium munerum elargitione libenter fovemus, & incitamus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, supplicationibus quoque Dilecti Filii Francisci Diaz a S. Bonaventura Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Desinitoris Generalis, nec non Missionum pro Familia Ultramontana dicti Ordinis Procuratoris nomine,

ne, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis Fratribus, & Monialibus, ac aliis utriusque sexus Personis, Ordinum, & Congregationum obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis ejusdem Ordinis nunc, & pro tempore subjectis, ac etiam Christifidelibus Confratribus, & Consororibus quorumlibet Confraternitatum, & Societatum, sive sub Immaculatæ Conceptionis B. M. Virginis, sive sub alio quolibet titulo, seu invocatione, tam hactenus in eorumdem Fratrum, & Monialium Ecclesiis canonice erectarum, quam in posterum canonice pariter erigendarum, qui per quadrantem horæ Orationi mentali vacaverint pro qualibet vice centum dies. Qui per duos quadrantes continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem dabunt operam, & vere pœnitentes, & confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, Plenariam semel quolibet mense suorum peccatorum omnium Indulgentiam, & remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium, quæ Deo in Caritate conjunctæ ab hac luce migraverint, applicare possint, Apostolica auctoritate tenore præsentium misericorditer in Domino concedimus.

18 Fratres Minores de Observantia missi a suis Superioribus de Ordinariorum locorum licentia ad exercendas Missiones, & omnes utriusque sexus fideles ipsorum Missionibus interessentes possunt consequi Apostolicam Benedictionem, & Indulgentiam plenariam, ut concessit Innocentius XI. *die* 22. *Martii* 1688. per suum speciale Breve, quod hic ad litteram datur.

INNOCENTIUS PAPA XI. &c.

UNiversis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolicam Benedictionem. Cœlestium munerum thesauros, quorum dispensatores esse Nos voluit Altissimus, libenter iis impartimur, quos pro sua in Deum, & proximos caritate, & Christianæ Religionis zelo, animarum salutem omni studio procurare intelligimus. Quo in genere cum Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de Observantia nuncupatos habeamus, eosque imprimis, quos dilecti Filii eorumdem Fratrum Superiores ob hanc causam hoc ipso, & consequentibus annis in diversas Christianæ Reipublicæ Provincias mittere constituerint: Nos sane eorumdem Fratrum Pietatem, ac operam, eorumque ad quos illi mittendi erunt, Religionem, & Devotionem spiritualibus gratiis confovere, atque augere cupientes, eorumdem Superiorum precibus Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, piamque illorum deliberationem, quantum cum Domino possumus promovere volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Fratribus de Observantia dicti Ordinis ad Missiones in quibusvis locis de Ordinariorum licentia respective exercendas in futurum mittendis (ubi tamen non erunt Missionarii Congregationis de Propaganda Fide) & aliis utriusque sexus Christifidelibus, ad quos ipsi mittendi accesserint, nostram, & Apostolicam benedictionem per præsentes impartimur; Nec non iisdem vere pœnitentibus, & confessis, & Sacra Communione refectis, qui pro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exaltatione Principum Christianorum unione, infidelium conversione, hæresum extirpatione, prout unicuique suggererit devotio, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino, auctoritate Apostolica tenore præsentium pro unica vice dumtaxat pro unaquaque Missione de Ordinariorum licentia respective facienda concedimus, & elargimur.

Hortantes Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & alios Ecclesiarum Prælatos, Rectores, ac verbi Dei Prædicatores, ut in suis quisque Ecclesiis, cum populus frequentior fuerit, præsentes Litteras, ac omnia in eis contenta publicent, & publicari faciant, ac omnem iisdem Religiosis favorem, & auxilium in præmissis præstent, præsentibus ad septennium tantum valituris. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die decima secunda Martii 1688. Pontificatus Nostri Anno duodecimo.

J. F. Albanus.

Moniales Ordinis S. Claræ, aliæque subjectæ Ordini nostro Seraphico, & Generali nostro Ministro, fruuntur ipsæ, & earum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis nobis, & nostris Ecclesiis concessis: sic declaravit, & concessit Innocentius XI. *die* 5. *Septembris* 1686. & approbavit Innocentius XII. anno 1695. decimo septimo Kalendas Januarii Constitut. incip. *Sua nobis*, ut habetur in Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissimi *a num.* 182. Immo nedum Moniales Ordini; & Superiori nostro Generali subjectæ, sed etiam illæ, quæ sunt sub immediata jurisdictione Episcoporum, gaudent omnibus Indulgentiis, & privilegiis nobis concessis, sicut generatim omnes Moniales a cura Regularium suorum Ordinum ad immediatam jurisdictionem Episcoporum translatæ, aut transferendæ, fruuntur iisdem privilegiis, ac Indulgentiis, quibus ante ejusmodi translationem fruebantur, ut non semel declaravit Sac. Congreg. Indulgentiis, & S. Reliquiis præposita, & signanter novissime sequenti Decreto a Sanctissimo approbato. 19 20

DECRETUM.

Quo declaratur, Monasteria Monialium a cura Regularium suorum Ordinum ad immediatam jurisdictionem Episcoporum translata, aut trasferenda iisdem privilegiis, ac Indulgentiis frui debere, quibus ante ejusmodi translationem fruebatur.

Licet

Licet ab hac Sacr. Congreg. Indulgentiis, & S.Reliquiis præposita non semel declaratum fuerit, nonnulla Sanctimonialium Monasteria, quæ antea sub gubernio Fratrum sui Ordinis degebant, per hoc quod Episcopo loci subjecta deinde fuerint, privilegia, & Indulgentias quibus antea fruebantur, nullatenus amisisse. Tamen, cum sæpius alia etiam Monasteria quæ simili modo sub immediatam Episcoporum jurisdictionem translata sunt, idem ab Apostolica Sede declarari humiliter postulaverint; ut nulla in posterum dubitandi ratio supersit; Eadem Sac.Congr. re mature discussa die 20. Aprilis 1711. declaravit: Monasteria omnia Sanctimonialium, quæ a cura, & gubernio Fratrum suorum Ordinum sub immediatam jurisdictionem Episcoporum translata sunt, & in posterum transferri aliqua ratione contigerit, non ideo privilegiata, & Indulgentias quibus antea gaudebant, amisisse, seu amissura fore; Sed eodem modo cunctis prædictis privilegiis, & Indulgentiis uti, & frui debere, ac si sub gubernio Fratrum suorum Ordinum actu existerent. Quam Sac. Congr. sententiam Sanctissimus Dominus Noster die 22. ejusdem mensis approbavit.

Datum Romæ die 14. Maii 1714.
L. Card. Picus Præfectus.
Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Ad rem addendum est sequens ejusdem Sac. Congreg. Indulgentiarum Decretum.

Viennen. in Austria.

PEr Decreto della sagra Congr. dell'Indulgenze, e Reliquie in data de' 20. Aprile 1711. li Monasterj di Monache, passate, e che passeranno sotto la giurisdizione degli Ordinarj godono le stesse Indulgenze de' suoi rispettivi Ordini; e per altro Decreto de' 3. Decembre 1736. li Monasterj delle Monache Elisabettine godono l'istesse Indulgenze: ed il dì 23. Settembre 1741. il Papa, audito prius voto ejusdem S. C. il giorno 19. dell'istesso mese, dichiarò, & quatenus opus sit, Ecclesias Monialium Clarissarum gaudere Indulgentia Portiuncula nuncupata die 2. Augusti per tutti i Fedeli, nel modo, che godono le Chiese di tutti gli Ordini di S. Francesco: e finalmente 18. Maggio 1744. dichiarò, che tutte le Monache soggette agli Ordinarj godono le Indulgenze de' suoi respettivi Ordini, di cui recitano l'Officio, e professano l'Istituto. Et his non obstantibus, per parte delle Monache del Terz'Ordine di S.Francesco della Congregazione delle Elisabettine della Città di Vienna in Austria fu proposto il seguente dubio; *An Indulgentiæ generaliter concessæ Ecclesiis Fratrum pariter & Monialium tam in diebus festivis Sanctorum Ordinis, tum in aliis hujusmodi solemnitatibus cunctæ & singulæ æque lucrari queant a Christifidelibus visitantibus Ecclesias Monialium, quæ Ordinariorum gubernio, & jurisdictioni subsunt?* Et Sac. eadem Congregat. die 19. Augusti 1747. ad formam ulterius Decreti die 23. Februarii 1673. respondit, ac declaravit, *Gaudere*. De quibus facta per me infrascriptum ejusdem Sac. Congregat. Secretarium die 26. ejusdem mensis Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua voluit Decret. Sac. Congr. benigne approbare -- Fr. J. Card. Portocarrero .-- A.M. Erba Prot. Apost. Secr. -- Cum vero pro parte Monialium Elisabethinarum præfatarum dubitatum fuerit: An ipsæ, earumque Ecclesiæ in præinserto favorabili Decreto comprehendantur, ex eo quod licet consueta vota substantialia Instituti, & Ordinis S. Francisci profiteantur, attamen non divinum vigore preallegati Decreti 18. Maii 1744. sed B. M. V. Officium tantummodo recitant. Et eadem Sac. Congreg. die 5. Febr. 1748. ejusmodi proposito dubio rescribendum censuit: *Consulendum Sanctissimo pro benigna declaratione*. De quibus facta per me infrascriptum ejusdem S. Congreg. Secretarium die 2. mensis Martii prædicti anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua votum Sac. Cong. approbando benigne annuit, ac ejusmodi declarationem, seu concessionem quibuscumque etiam reliquis Monialibus Instituti, & Ordinis S.Francisci Affiliatis, earumque Ecclesiis suffragari voluit.

Fr. J. Card. Portocarrero Præfectus.
A. M. Erba Proton. Apost. Secret.

Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Fran- 21
cisci, qui emissis tribus substantialibus Religionis votis collegialiter vivunt, gaudent omnibus Indulgentiis, quibus gaudent Fratres Minores Primi Ordinis, & Moniales S. Claræ, ac ceteri alii Regulares, cum veri Religiosi, & Religiosæ existant. *Com-*
munis, & certa. Et si prædicti Tertiari, & Tertia- 22
riæ subdantur nostro Seraphico Ordini, & nostro Superiori Generali, gaudent ipsi, & eorum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis, quibus gaudemus nos Franciscani, & gaudent nostræ Ecclesiæ ex cit. concessione facta ab Innocentio XI. & approbata ab Innocentio XII. in dicta Constitut. incip. *Sua nobis*.
Prædicti autem nostri Tertiarii, & Tertiariæ in pro- 23
priis domibus sæcularibus habitantes gaudent in primis omnibus Indulgentiis Regularibus in communi concessis ex concessione Gregorii XV. Constit. incip. *Injuncti nobis*, edita 1621. tertio Nonas Julii apud Lantuscam *in Regula Tertiariorum*. Secundo, ex concessione Leonis V. Pauli V. Innocentii XI. & XII. gaudent omnibus Indulgentiis nostro Ordini Seraphico elargitis, modo nostræ directioni subdantur, ut patet ex verbis Innocentii XI., & XII. in cit.Const. incip. *Sua nobis*, quæ cum plurima contineat ad rem facientia, hic ad litteram datur.

Bulla Innocentii fel. recor. Papæ XII. executionem 24
litterarum Apostolicarum; & communicationem privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque Sexus Obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis de Observantia, & in specie Indulgentias Viæ Crucis, & Montis Calvarii concernens, Anno 1695. 17. Kalendas Jan. edita, & ad Archiepiscopum Valentinum actualem Inquisitorem Generalem, & Nuntium Hispaniarum directa.

INNOCENTIUS EPISCOPUS &c.

SUA *nobis dilectus Filius Fr. Franciscus Diaz a S. Bonaventura Sacrar. Congregationum Indicis, Rituum & super disciplina, seu Reformatione Regularium*

rium Consultor, ac Missionariorum diversarum Provinciarum Ord. FF. Minorum Sancti Francisci Familiæ Ultramontanæ Procurator petitione monstravit, quod alias ad ipsius instantiam a fel. recor. Innocentio Papa XI. Prædecessore nostro Litteræ in forma Brevis sub die 5. Septembris de Anno Domini 1686. emanarunt, in quibus confirmata reperitur communicatio privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum usque tunc non revocatarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque sexus Obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci subjectas, a pluribus Romanis Pontificibus, ipsius Innocentii, & nostris etiam Prædecessoribus eisdem per diversa privilegia concessa, a qua communicatione, pro ut iteratis vicibus a Sede Apostolica extitit declaratum, resultare dignoscitur, quod quando decoratum reperitur Altare unius loci, vel una Ecclesia, aut una Confraternitas, seu quævis Congregatio, Ordove aliquarum e dictis personis aliqua Indulgentia, sive plenaria, sive non, applicabili per modum suffragii, vel non applicabili pro animabus Purgatorii, ad favorem earumdem tantum Personarum, vel omnium simul Christifidelium concessa, minime tamen revocata, qui in eo Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum in diebus in concessione expressis perfecerint quod per eamdem concessionem fuerit præscriptum in omni Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum, Congregationum, Ordinum, & Personarum præfatarum eadem Indulgentia ab omnibus respective acquiratur, qui iisdem diebus, easdem ibi emiserint diligentias in concessione taxatas. Verum sicut eadem petitio subjungebat, prætendentibus nonnullis scrupulosis, quod in præfata communicatione Generali comprehensa non veniant Loca, & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis, existentium extra Jerusalem, ad tollenda de medio quæcumque dubia, fuit nobis pro parte præfati Ordinis humiliter supplicatum, quatenus non essent exclusa premémorata loca, & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, & multo minus aliarum partium Orientis a communicatione mutua, & reciproca, quæ includitur in ea generalitate amplissima, sub qua loquuntur privilegia, & Constitutiones Pontificiæ præfatæ, ad hoc, ut Indulgentiæ sæpe dictæ eisdem concessæ, & usque modo non revocatæ, obtineri valeant sine ullo dubio in aliis Ecclesiis, Altaribus, & locis piis, ac devotis spectantibus ad Personas præmemoratæ obedientiæ, vel directioni subjectas, stante quod Sanctæ Sedis mens fuit semper hæc omnia loca reddere æqualiter condecorata, & a fidelibus venerata ob meritum æquale, uniforme, vel æquivalens, quod jam dictæ Personæ in Dei, & Sanctæ Ecclesiæ servitio peragunt de continuo, declarare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos vero præfatam Declarationem commisimus Congregationi dilectorum Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, quæ sub die 16. mensis Julii currentis anni, perpensis prædictis Litteris dicti Innocentii XI. Prædecessoris nostri declaravit, prædicta Loca, & Ecclesias Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis extra Hierusalem esse comprehensa, sive comprehensas in dictis privilegiis, Indultis, & Indulgentiis, & deinde sub die 27. ejusdem mensis sententiam prædictæ Congregationis approbavimus, ut in decreto d. Congregat. desuper edito latius continetur.

Sed quia adhuc post prædictum Decretum dubitabant nonnulli, an mens dictæ Congregationis fuerit, stabilire, quod pia loca Viæ Crucis, seu Calvariæ ad recolendam, seu meditandam Christi Passionem a præmemoratis Personis, seu Ordinibus ad instar Stationum Calvarii Montis juxta diversa etiam privilegia Sanctæ Sedis erecta, comprehensa sint in præfata mutua communicatione, eadem Sacra Congregatio sub die 12. mensis Novembris max elapsi declaravit, etiam præfata pia loca comprehendi in sepæ dictis Litteris Innocentii XI. Prædecessoris nostri, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in eisdem Litteris contentis, & expressis, ac nos sententiam præmemoratæ Congregationis sub die 15. ejusdem mensis Novembris pariter benigne approbavimus, sicuti in Decreto præfatæ Congregationis desuper similiter emanato plenius continetur. Cum autem sicut dicta petitio etiam subjungebat, idem exponens pro majori, tam præfatorum Missionariorum, quam ceterarum Personarum præmemoratarum quiete, cupiat, ut Litteræ præfatæ, ac declarationes, & Decreta a memorata Congregatione cum nostra approbatione desuper emanata, suum ubique sortiantur effectum, non obstante forsan sinistra interpretatione, seu contradictione nonnullorum Religiosorum aliorum Ordinum mendicantium in illis partibus commorantium adversariorum, quod facere nequit absque speciali nostro rescripto, ideo ne Litteræ, & declarationes, ac Decreta hujusmodi suo debito careant effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, exponens prædictus, ut ei in præmissis opportune providere de simili benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur statum, & merita caussæ, & caussarum hujusmodi præsentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Censuris, & pœnis Ecclesiasticis a Jure, vel ab homine, quavis occasione latis, si quibus quamodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus inclinati, Discretioni vestræ, attento, sicut dictus exponens asserit, quod agitur inter exemptos, per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, vocatis dictis adversariis, & aliis; qui fuerint evocandi, ad executionem memoratarum Litterarum, ac declarationum, nec non Decretorum hujusmodi, juxta illorum formam, & tenorem, prout de jure, & dummodo judicium super præmissis alibi cæptum non sit, auctoritate nostra, procedatis, procedique mandetis, & faciatis. Nos enim vobis, & cuilibet vestrum etiam per Edictum publicum, constito de non tuto accessu, quos, quibus, quoties, ubi, quando opus fuerit, citandis illis, & quibus videbitur, sub sententiis, Censuris, & pœnis inhibendi, contradictores in illas incidisse, servata forma Concil. Tridentini, declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, auxiliumque brachii sæcularis ad hoc, si opus fuerit, invocandi nec non alia in præmissis necessaria, & opportuna faciendi, exercendi, exequendi plenam, & liberam, Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1695. decimo septimo Kalendas

das Januarii, Pontificatus nostri Anno quinto.

Hæc Bulla videri potest in Breviario nostro Franciscano in Rubricis particularibus n. 182. & sequent.

Insuper Paulus V. Constit. incip. *Cum certas*, Data Romæ apud S. Petrum die 11. Martii 1607. concessit etiam sequentes Indulgentias Tertiariis directe, & specifice etiam in propriis domibus viventibus.

25 I. Die, quo recipiunt Habitum, vel chordam benedictam a Superiore Ordinis in memoriam S.Francisci, si contriti, & confessi Eucharistiam sumpserint, Indulgentiam plenariam lucrantur.

II. Eodem modo in Festo primario Ordinis lucrantur Indulgentiam plenariam.

III. In articulo mortis invocato Nomine Jesu, plenariam.

IV. Qui assistunt, & sequuntur Processionem chordæ omni mense fieri solitam, lucrantur Indulgentiam 3. annorum, & totidem Quadragenarum. Si autem confessi communicaverint, plenariam.

V. Qui confessi, & Sancta Communione refecti visitaverint Ecclesias Fratrum Minorum in Festis S. Francisci, S.Antonii de Padua, S. Ludovici, S. Bernardini, S. Bonaventuræ, S. Claræ, lucrantur Indulgentias septem annorum, & totidem Quadragenarum, præter Indulgentias plenarias a Sixto V. concessas.

VI. Qui assistunt Officio B. M. V. dum legitur in Oratorio, lucrantur Indulgentias 100. dierum.

VII. Qui comitantur Sanctissimum Sacramentum, dum portatur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam quinque annorum, & totidem Quadragenarum.

VIII. Qui comitantur sepulturam mortuorum, dant eleemosynam pauperi, conciliant pacem inter inimicos, toties, quoties pro quolibet istorum operum impetrant Indulgentias 100. dierum.

IX. Conceditur, quod Fratres prædicti, & Sorores possint has gratias spirituales consequi, & illas applicare Animabus Purgatorii per modum suffragii.

Ita Kilianus, Kazenberger *in Supplem. Theolog. Sacramental. Patritii* Sporer *cap.3. quæst.2. §.7. n.106.* Engelbertus Pauck *in tertia Seraphica Vinea cap.25. num.112.* citans etiam P. Angel. Lantuscam *fol.86. in Idiomate Italico*.

26 Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci de pœnitentia semel in mense lucrantur Indulgentias 560. dierum, dum conveniunt ad Congregationem menstruam, & ibidem audiunt legi suam Regulam, vel ejusdem explicationem. Ita concessit Clemens V. 8. Maii 1305. Constitut. incip. *Cum illuminatum*, quæ hic ad litteram subnectitur.

CLEMENS EPISCOPUS &c.

Dilectis in Christo Filiis, & Filiabus, Fratribus, & Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis de pœnitentia salutem, & Apostolicam Benedictionem.

CUM illuminatum sit cor nostrum, & illustratum Spiritu Sancto, cum affectu devoto, & pietate concedendi liberaliter, & donandi cum prompta manu, beneficia Locis piis, & devotis personis, specialiter dilectis Fratribus, & Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis Sancti Francisci, in omni parte Terrarum, ubi degunt, in quali Ordine certo reperiuntur multa beneficia pro salute animarum. In respectum tanti Ordinis totum mundum illuminantis, ad dicti Venerabilis Ordinis majorem exaltationem, & honorem, virtute præsentium Litterarum manifestum sit omnibus Fratribus, & Sororibus dicti Ordinis, quod omni vice, quando conveniunt insimul saltem quo ad majorem numerum, in uno deputato loco, & ibidem legitur dicta Regula, vel de ista Regula fiat memoria, vel mentio etiam peregrinis, & extraneis, qui non sunt de ista Regula, considerando illorum merita: Concedimus ex jugi Fonte Divinæ gratiæ 560. dierum Indulgentias pro singulis, una vice, in mense, quando lecta erit ista Regula.

Datum Burdigalæ in Francia die 8. Mensis Maii 1305. Pontificatus nostri anno secundo.

Hoc Breve videri potest apud P. Lantuscam Idiomate Italico fol. 34. de Reg. 3. Ordinis, & apud P. Engelbertum Pauck. in 3. Seraphica vinea c.6. n. 71.

27 Tertiarii utriusque sexus intra, vel extra Claustra moram trahentes, qui tria vota substantialia Religionis non emittunt, frui queunt Indulgentiis relatis in Constitutione: *Dum præexcelsa*, a Leone X. die 19. Junii 1515. promulgata per eumdem Pontificem in Brevi *Dudum*, die 10. Decembris 1519. ad eosdem extensis; idemque dicendum de aliis similibus, ex Decreto præmemoratæ Congregationis Reliquiis, & Indulgentiis præpositæ, quo declaravit Personas substantialia Religionis vota non emittentes sive intra, sive extra Claustra degentes, minime comprehendi in revocatione generali Indulgentiarum a Paulo V. die 23. Maii 1606. in Brevi *Romanus Pontifex*, præscripta. Quam declarationem per Breve *Alias*, incipiens, Apostolico robore munivit san. mem. Innocentius XI. die 20. Octobris 1686. Ita habetur *in Rubricis particularibus nostri novissimi Breviarii Franciscani numer. 173.*

28 Tertiarii nostri etiam in sæculo degentes, & nostræ directioni subjecti possunt uti nostro Franciscano Breviario. Id enim præscribunt Rubricæ particulares nostri novissimi Franciscani Breviarii *sub n.1. 2. 4. 21. & 22.* Vide verb. *Officium Divinum artic.3. n.17. & seq.*

29 Chordigeri eximiis Indulgentiis fruuntur prout apparet in Constitutione Sixti V. incip. *Divinæ Caritatis*, & in Constitut. Pauli V. incip. *Nuper Archiconfraternitatis Chordigerorum*, quæ habetur ad litteram verb. *Confraternitas art.1. num.20. & 21.*

30 Præterea Chordigeri ex concessione Gregorii XV. in Brevi incip. *Pias Christi* 10. *Novembris* 1622. lucrari possunt etiam illas Indulgentias, quas Paulus V. concessit omnibus Regularibus 23. Maii 1606. Const. incip. *Romanus Pontifex*, adducta *supra art.4. n.7.*

31 Insuper Chordigeri lucrari possunt omnes Indulgentias Fratribus Minoribus directe, & in specie concessas, & non revocatas (non item alias eis per extensionem, vel communicationem quomodovis competentes) Ita Clemens VIII. Constitut. incip. *Quicumque a Sede* 1604. 7. *Decembris* teste Lantusca *in Theatro Regul. verb. Confraternitas num.4. & 5.*

32 Unde Chordigeri lucrari possunt Indulgentias *Stationis Sanctissimi*

mi Sacramenti, Indulgentias *Coronæ B. Mariæ Virginis*, Indulgentias *Coronæ Domini Nostri Jesu Christi*, Indulgentias *Orationis Mentalis*, Indulgentias *Doctrinæ Christianæ*; Ita Engelbertus Pauck *in tertia Seraphica Vinea cap.21. num.93*. Kazenberger *loc.*
33 *cit. num.* 113., & alii passim. Ulterius Chordigeri gaudent in articulo mortis *privilegio Absolutionis Generalis* ex concessione Clementis VIII. Constitut. incip. *Quæcumque a Sede*, Pauli V. Constitut. incip. *Cum certas*, & Gregorii XV. Constit. incip. *Injuncti nobis*; Item *communicatione meritorum nostri Ordinis*; Kazenberger *loc. cit. num.*113., & alii communiter.

34 Hinc quantum ad Indulgentias Confratrum Chordæ S. P. N. Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnitentia edita fuit ab Innoc. XI. 15. *Maii* 1688. sequens Constitutio.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Venerabilis Frater; & Dilecti Filii salutem, & Apostolicam Benedictionem.

EXponi nobis nuper fecit Dilectus Filius Frater Franciscus Diaz a S.Bonaventura in Romana Curia pro Familia Ultramontana obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis totius Ordinis FF.Min. subjecta, Commissarius Generalis, quod alias ad favorem dilectorum filiorum utriusque sexus Confratrum Chordæ S. Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnitent. emanarunt a diversis Pontificibus Prædecessoribus nostris Litteræ in forma Brevis expeditæ*, Primo *a fel. rec.* Paulo Papa V. *sub die* 25. *Septembris* 1607. *incipientes Verbo*: Nuper &c. Secundo, *a piæ mem.* Gregorio XV. 26. *Junii* 1622. *incip. Verbo*: Alias &c. *& continentes tenorem aliarum Bon. mem. Sixti V. etiam Prædecessoris nostri*. Tertio, *ab eodem Papa Gregorio XV.* 10. *Novem.* 1622. *incipientes*: Pias Christi &c. Quarto *a piæ mem.* Alexandro Papa VII. *pariter Prædecessore nostro* 28. *Junii*, *ac postmodum* 5. *Septembris* 1666. *quibus inter alia communicantur inter ipsos sexus utriusque Tertiarios, & Confratres, seu cum ipsis Tertiariis, ac Confratribus Religiosis diversorum Ordinum, & conceduntur, seu confirmantur diversa Privilegia, statuta, concessiones, & Indulgentiæ, illæ præcipue pro recitatione Coronæ B. Mariæ Virginis a dicto* Paulo V. 8. *Junii* 1608. *Et pro Statione Santissimi Sacramenti: Et exercitio Viæ Crucis, etiam a Nobis, præviis supradictis Litteris, sub dictis diebus* 28. *Junii, &* 5. *Septembris impartitæ, & innovatæ; immo etiam Decreta (a Congregatione Indulgentiis & Reliquiis præposita) sub diebus* 14. *Januarii, &* 15. *Julii* 1681. *formata. Et licet a nemine Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum hujusmodi, & indulgentiarum executio impediri valeat (etiam non obstantibus quibuscumque conditionibus, vel oblocutionibus Superiorum quorumvis Ordinum, maxime in Angelo-Politana, & Mexicana Diœcesibus) nihilominus idem exponens pro interesse, & indemnitate dicti Ordinis Minor. cujus directioni præfati Fratres, & Tertiarii sunt subjecti, & ad quem vigore præfatæ nostræ Confirmationis, directe concessiones extenduntur, ne Litteræ, Privilegia, Statuta, Concessiones, & Indulgentiæ præfatæ debito frustrentur effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, ut ei in præmissis opportune de benignitate Apostolica dignaremur providere. Nos igitur statum, & merita causæ, & causarum, Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum, & Indulgentiarum hujusmodi tenores; præsentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis (a Jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis) si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes hujusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestræ, attento, quod sicut dictus exponens asserit, agitur inter exemptos, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus vos, vel duo, vel unus vestrum, vocatis ad id (qui fuerint evocandi) ad dictarum Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum, & Indulgentiarum hujusmodi executionem, juxta illarum, seu illorum seriem, & tenorem, prout de Jure, auctoritate nostra procedatis. Nos enim vobis, & cuilibet vestrum, quoties, & quot fuerit opus citandi, illisque, & quibus videbitur, sub sententiis, censuris, & pœnis inhibendi, ac inobedientes in illas incidisse, servata forma Conc. Trid. declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, ceteraque in præmissis necessaria; & opportuna faciendi, exercendi, & exequendi Apostolica Auctoritate, plenam, & liberam (tenore præsentium) concedimus facultatem. Non obstantibus præmissis Constitutionibus, & ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque.*

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris 15. *Maii* 1688. *Pontificatus nostri anno decimo tertio.*

Superscriptio erat.

Ven. F. Episc. Angelo Politano, & Dilectis Filiis Nostro, & Sedis Apost. Nuncio in Regnis Hispaniarum residenti, & Scholastico Ecclesiæ Salmantic. & eorum cuilibet.

Hæc Bulla videri potest apud P. Engelbert. Pauck in 3. Seraphica Vinea cap. 19. *n.* 80. *& apud Kazenberger in Append. Alphabetica verb. Indulgentiæ Confratrum Chordæ S. Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnit.*

* Hic tamen opportune notandum occurrit, quod novissime Benedictus XIV. Constit. 41. *tom. III. Bullar.* incip. *Ad Roman. Pontificem* Indulgentias concessas Fratribus, & Sororibus Tertii Ordinis Sæcularis de Pœnitentia Sancti Francisci, sive collegialiter viventibus, sive in domibus privatis, reformavit, & cæteris omnibus revocatis alias de novo concessit, quas sigillatim *ibidem* enumerat, Sunt autem ejusmodi.

Indulgentia plenaria confessis, & Sacra Eucharistia refectis ea die, qua in ordinem ingrediuntur.

Item plenaria confessis & communione refectis die festo S. Francisci, 4. Octob. S. Claræ, Sancti Titularis Ecclesiæ, Oratorii, vel Capellæ ejusdem Tertii Ordinis, die Dedicationis S. Mariæ Angelorum de Portiuncula, dummodo Ecclesiam ipsam visitaverint, & de more oraverint.

Indulgentia plenaria in articulo mortis constitutis con-

confessis, & communione refectis, & ore, vel si non potuerint ore, saltem corde nomen Jesu invocantibus.

Visitantibus Ecclesiam Tertii Ordinis, seu Oratorium, sive Capellam diebus Stationum in Missali Romano descriptis, ibique orantibus de more, indulgentiæ illæ conceduntur, quas prædictis diebus visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam, consequuntur.

Confessis & Sacra Communione refectis in festo stigmatum S. Francisci, S. Ludovici Galliarum Regis, S.Elisabeth Reginæ Portugalliæ, itemque S.Elisabeth Hungariæ Reginæ S. Margaritæ de Cortona, atque in duodecim aliis anni feriatis, vel Dominicis diebus ad libitum eligendis, & a Superioribus Ordinis approbandis, & visitantibus ac orantibus, ut supra, qualibet earum dierum, septem annorum, & totidem quadragenarum indulgentiæ.

Itidem centum dies indulgentiarum lucrantur toties quoties interfuerunt Missis, aut Divinis Officiis in Ecclesia, ut supra, celebrandis, seu Congregationibus publicis, vel privatis ejusdem Tertii Ordinis ubivis faciendis; cum pauperes hospitio susceperint, pacem composuerint, vel procuraverint, corpora defunctorum quorumcumque ad sepulturam associaverint, aut Processiones de licentia Ordinarii faciendas, SS. Eucharistiæ Sacramentum tam in Processionibus, quam cum ad infirmos defertur, vel saltem si sint impediti ad signum campanæ Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, sive pro Ecclesiæ necessitatibus, sive pro defunctis fratribus, & Sororibus recitaverint.

Item si peccantem ad Pœnitentiam redegerint; Doctrinam Christianam rudes docuerint. Tandem quoties opus aliud pietatis, vel caritatis exercuerint.

Ad rem liceat adhuc adnotare sequentia.

Indulgentiæ pro Fratribus Tertii Ordinis S. Francisci de Paula conceduntur a Pontifice ad instar fere Indulgentiarum pro illis, qui Tertium Ordinem S.Francisci de Assisio profitentur, excepto quod Indulgentiam plenariam consequuntur in festo S.Francisci de Paula, S.Francisci Salesii, Dedicationis Sancti Michaelis Archangeli, & in Festo Omnium Sanctorum, si visitaverint Ecclesiam aliquam Ordinis, si ibi sit, & in defectu, unam aliquam Civitatis, vel loci, ubi degunt. Cæteræ Indulgentiæ eædem omnino sunt ac superiores pro Tertiariis S.Francisci Assisiensis. Quoad Chordigeros S. Francisci de Paula cingulum tantummodo benedictum ab aliquo Fratre ejus Ordinis, vel ab alio deputato a Superioribus ejusdem Ordinis deferentes, die, qua cingulum assumunt, confessi, & Sacra Communione refecti plenariam Indulgentiam consequuntur, sicut & plenariam in Festo S. Francisci de Paula, visitantes, ut supra; ac denique plenariam in articulo mortis, eo modo quo Tertiarii S. Francisci Assisiensis. Quotidianam etiam Indulgentiam centum dierum consequuntur, si in honorem Domini Nostri Jesu Christi, & SS. Apostolorum preces effuderint. Denique Chordigeri illi, sicut & Tertiarii, pro quolibet bono opere sexaginta dierum Indulgentiam consequuntur, in quo differunt a Tertiariis S.Francisci Assisiensis, qui centum dies lucrantur. Easdem omnes Indulgentias applicare pro defunctis possunt. Ita ex Bulla pro Indulgentiis Tertiariorum Sancti Francisci de Paula, incipit. *Inexhausti* Bullar. *tom.* 3. *num.* 56. *

Benefactores nostri Seraphici Ordinis maximas Indulgentias consequuntur. Clemens enim VII.imprimis in Constitut. incip. *Dum consideramus* 16. *Aprilis* 1526. apud Kazenberger *in supplemento Theolog. Sacrament. Patritii Sporer cap.* 2. *quæst.* 2. *§.*8. *num.* 107. apud Matthæucci, *in Officiali Curiæ Regularis cap.* 31. reperienda, sic loquitur: *Dum consideramus assiduos labores, & vigilias, quas dilecti Filii Syndici, & Procuratores Domorum, & Monasteriorum Fratrum Minorum S. Francisci Regularis Observantiæ, & Monialium S. Claræ, Conceptionis, Annuntiationis Ordinum, & Sororum tertiæ Regulæ S.Francisci sustinere non cessant, merito nos obligant, ut animarum suarum saluti consulamus, idcirco uni Syndico, & Procuratoribus hujusmodi; cum illius uxore, & liberis, præsenti, & futuro, singulæ Domui, & Monasterio prædictis pro tempore servientibus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, ipsi, & eorum quilibet, omnibus, & singulis Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, favoribus, & gratiis, quibus Fratres Ordinis Observantiæ prædictorum utuntur, potiuntur, & gaudent, seu uti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum uti potiri, & gaudere possint, & valeant, auctoritate Apostolica concedimus, & indulgemus.* 35

Alexander VI. concessit, ut Medici ordinarii Fratrum Minorum, & Sororum S.Claræ habeant eadem privilegia, & gratias, quibus gaudent Syndici, & Procuratores prædictorum Fratrum. *Martinus IV.*, concessit tam Procuratoribus quam Advocatis, qui in Curiis Ecclesiasticis, & civilibus, seu Sæcularibus laboraverint pro defensione Ordinis Fratrum Minorum, Ecclesiarumque ejusdem Ordinis, singulis annis Indulgentiam centum dierum. Idem *Martinus IV.* concessit cunctis Fidelibus, qui manus adjutrices porrexerint ad construendas Ecclesias, vel Monasteria Ordinis Fratrum Minorum, ac omnibus qui sepulturam elegerint in Cœmeteriis, ac Claustris præfatorum Fratrum, Indulgentiam quadraginta annorum. *Nicolaus IV.* concessit omnibus porrigentibus manus adjutrices pro fabricis Monasteriorum Fratrum Minorum 40. annos Indulgentiæ. *Innocentius IV.* 40. dies. *Nicolaus IV.* totidem. *Clemens IV.* centum dies, & sunt in summa 180. dies. *Alexander IV.* concessit omnibus recipientibus Fratres Minores viatores in domibus suis, & ministrantibus eis alimenta, & solventibus Naula, seu passalia, ac alia pietatis obsequia dictis Fratribus exhibentibus Indulgentiam 40. annorum. *Innocentius VIII.* concessit, ut Procuratores Fratrum Minorum, eorumque substituti, liberi, parentes, fratres, sorores, & uxores possint promereri Indulgentias Stationum, & alias Fratribus concessas, dicendo in Ecclesiis Fratrum prædictorum quinque Pater noster, & totidem Ave Maria pro felici statu Romanæ Ecclesiæ. *Julius II.* concessit, seu declaravit, quod verba in privilegiis Fratrum Minorum contenta, scilicet quod visitantes suas Ecclesias, & manus porrigentes adjutrices consequantur Indulgentias tales, vel tales, referantur etiam ad facientes eleemosynas de pane, ac aliis pro

pro eorum victu, & vestitu, & domorum suarum reparatione necessariis.

37 Porrigentibus manus adjutrices ad fabricam Ecclesiarum Fratrum Minorum juxta possibilitatem suam concessa est in articulo mortis, remissio omnium peccatorum. Item concessi sunt centum viginti anni pro qualibet re, quolibetque beneficio, quæ locis, vel Monasteriis Fratrum Minorum largiuntur. Ultra hoc propter communicationem privilegiorum Fratrum Prædicatorum sunt concessi amplius 79. anni, & in summa sunt ducenti anni uno minus. Ita apud Casarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, aliorumque Mendicantium verb. Indulgentia quoad sæculares* §.4. Insuper consequuntur propter communicationem privilegiorum omnes alias Indulgentias concessas benefactoribus quorumcumque aliorum Regularium.

38 Clemens IV. concessit morientibus cum Habitu Fratrum Minorum, & qui cum eo elegerint sepeliri; remissionem tertiæ partis omnium suorum peccatorum. Idem concessit Nicolaus III. Idem Urbanus V. Alexander VI. extendit eamdem Indulgentiam ad mulieres suscipientes ante mortem, vel post mortem Habitum S.Claræ. Leo autem X. confirmavit, & de novo concessit easdem Indulgentias, & insuper concessit Indulgentiam plenariam omnibus morientibus, & sepeliri eligentibus in dicto Habitu, & in Habitu Sororum Tertiæ Regulæ S. P. N. Francisci sub obedientia ejusdem Ordinis degentium, & declaravit sufficere Habitum prædictum petere, ac super se usque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiamsi ante mortem non induatur. Ita apud Casarubios *loc.*
39 *cit.* §.6. Kazenberg. *loc. cit. num.* 109. Ad lucrandas tamen has Indulgentias necesse est recipere talem Habitum a Guardianis, seu aliis Prælatis Superioribus, vel ab aliis ad id destinatis. Sixtus IV. Constit. incip. *Sacri*. Unde prædictum Habitum dare non potest subditus, neque Confessarius Monialium, neque quivis alius, nisi id sibi a Prælato fuerit concessum; Kerckove *in statuta generalia nostra cap.* 4.
40 §.3. *n.*5. *& seq.* Kazenb. *loc. cit. n.* 109. Petentes autem, & suscipientes dictum nostrum Habitum possunt quidem dare nobis eleemosynam pro ipso Habitu Religioso, non tamen pro ipsa Indulgentia consequenda, alias hæc esset revocata per S. Pium V. qui in Constit. incip. *Etsi Dominici, sexto Calendas Februarii* 1567. revocavit omnes Indulgentias, ratione quarum datur aliqua eleemosyna; Kazenber. *l.c.* Kerckove *l.c.* Rodriquez *ar.*10.*t.*2.*qq.Regul.q.*76. Lantusca *Theatr. Regular. verb. Habitus num.* 5. & alii passim.

41 Habitum Fratrum Minorum, sicut & aliorum Mendicantium osculantes lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas de injunctis Pœnitentiis ex concessione Joannis XXIII. facta Ordini Prædicatorum, & consequenter omnibus aliis Mendicantibus ratione communicationis Privilegiorum; Casarubios *loc. cit.* §.6. *num.* 9. Kerckhove *loc. cit. num.* 8. Kazenberger *l.c.n.*109. Lantusca *l.c.n.*10. Rodriquez *loc. cit. qu.* 77. *art.*11. Portell. *verb. Habitus in addition. n.*4. & alii communiter * Vide tamen infr.
42 *n.*48.* Quam Indulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares, quia conceditur omnibus Cristifidelibus Habitum osculantibus, inter quos non debent esse deterioris conditionis ipsi Regulares; *Communis*. Urbanus VIII. concessit, ut Generales, & 43
Provinciales totius Ordinis Minorum possint communicare Suffragia, Indulgentias, Orationes, & Bona spiritualia Benefactoribus Ordinis, Casarubios *loc. cit.* §. 4. *n.* 6. & communis aliorum, & sic tenet praxis quotidiana.

Omnes nostræ Ecclesiæ, ac Monialium nostri Instituti gaudent Indulgentiis plenariis perpetuis concessis pro omnibus Christifidelibus incipientibus à primis Vesperis usque ad occasum Solis Festis diebus sequentibus, scilicet. 44

Die 16. Januar. pro Festo SS. Berardi, & Socior. Prothom. Ord. Min. ex concessione Bened. XIV. 18. *Octob.* 1741.

Die 5. Feb. pro Festo SS. Baptistæ, & Soc. Mart. ex concessione Clementis XII. 13. *Julii* 1739.

Die 22. Feb. pro Festo S. Margaritæ de Cortona concessa a Benedicto XIII. 26. *Julii* 1728.

Die 9. Martii pro Festo S. Catharinæ Virginis de Bononia concessa a Clemente XI. die 21. *Martii* 1714.

Die 13. Maii pro Festo S. Petri Regalati concessa a Benedicto XIV. 23. *Aug.* 1746.

Die 17. Maii pro Festo S. Paschalis Baylon concessa ab Alexandro VIII. 7. *Sept.* 1690.

Die 20. Maii pro Festo S. Bernardini Senensis concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 13. Jun. pro Festo S. Antonii de Padua concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 19. Junii pro Festo S. Michelinæ 3. Ordin. ex concessione Clementis XII. 27. *Sept.* 1737.

Die 9. Jul. pro Festo BB. Nicolai, & Soc. Mart. ex concessione Benedicti XIII. 6. *Dec.* 1728.

Die 14. Jul. pro Festo S. Bonaventuræ concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 24. Julii pro Festo S. Francisci Solani concessa a Benedicto XIII. 14. *Augusti* 1727.

Die 2. Aug. pro Festo Portiunculæ concessa immediate a Christo Domino, ut declaravit Benedictus XII. apud Casarubios *loc. cit. verb. Indulgentia quoad Sæculares* §. 1. *n.*13. de qua plura infra.

Die 12. Aug. pro Festo S. Claræ Virginis concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 19. Augusti pro Festo S. Ludovici Episcopi Tolosani concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 25. Augusti pro Festo S. Ludovici Regis ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maii* 1755. Vide infra *n.* 80.

Die 4. Septembris pro Festo Translationis S. Rosæ Viterbiensis Virginis concessa a Clemente XI. 14. *Januarii* 1701.

Die 17. Sept. pro Festo Sacrorum Stigmatum S. P. N. Francisci, ex concessione Clementis XII. 30. *Aug.* 1731.

Die 4. Oct. pro Festo S. P. N. Francisci concessa a Sixto V. 28. *Sep.* 1585.

Die 13. Octob. pro Festo SS. Danielis, & Soc. Martyrum ex concessione Clementis XII. 13. *Junii* 1739.

Die 19. Oct. pro Festo S. Petri de Alcantara concessa a Clemente IX. 1. *Octob.* 1669.

Die

Die 23. Octob. pro Festo S. Joannis a Capistrano concessa ab Alexandro VIII. 5. *Dec.* 1690.

Die 12. Nov. pro Festo S. Didaci Confessoris concessa a Clemente VIII. 26. *Martii* 1598.

Die 19. Nov. pro Festo S. Elisab. Reginæ Hungariæ ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maii* 1755.

Die 27. Nov. pro Festo Omnium Sanctorum Ordinis, ex novissima concessione Clementis XIII. an. 1765. Vide infra *n.*81.

Die 28. Novem. pro Festo S. Jacobi de Marchia concessa a Benedicto XIII. 14. *Aug.* 1727.

Die 8. Decemb. pro Festo Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ concessa a Benedicto XIII. 12. *Decembr.* 1729.

Pro Festo B. Ludovicæ de Albertonibus 31. Januarii gaudent nostræ Ecclesiæ Indulgentia plenaria concessa ad annos 14. a Clemente XI. 22. *Decemb.* 1714. & solet renovari, & reconcedi post ipsos elapsos ad alios 14. annos, ut novissime fuit renovata, & reconcessa ad alios 14. annos a Benedicto XIV. 27. *Novemb.* 1744.

45 Omnes Fideles assistentes Divinis Officiis in nostris & aliis Ecclesiis in Festo, & Octava Corporis Christi lucrantur sequentes Indulgentias; scilicet pro Missa 400. dies, pro Matut. 400. dies, pro qualibet Vesp. 400. dies pro qualibet hora parva 160. dies; Et in quibuslibet infra octavam diebus pro singulis Matutinalium, Missarum, & Vesperar. 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies. Item sequentibus Processiones, & Missas devote celebrantibus, tam in Festo, quam in aliis Octavæ diebus pro pace, ac tranquillitate Ecclesiæ, ac Sacramentum in Festo hujusmodi sumentibus, conceduntur ducenti dies Indulgentiæ. Sic ex concessione Urbani IV. Martini V., Eugenii IV. aliorumque Pontificum, refert Casarubios *in Compendio privilegiorum, verb. Indulgentiæ quoad Sæculares §. Septim. num.* 2. ut videri potest quoad hoc Bulla Eugenii IV. incip. *Excellentissimum*, Bulla Urbani IV. incip. *Transiturus*, Bulla Martini V. incip. *Ineffabile Sacramentum*.

Sixtus IV. Const. incip. *Cum præexcelsa*, supradictas Indulgentias concessas pro Festo Corporis Christi, concessit etiam pro Festo, & Octava Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ in nostris Ecclesiis. Ita *Rubricæ particulares nostri Breviarii Franciscani num.* 21.

Clemens VIII. Constit. incip. *Sacratissimi Nominis* easdem Indulgentias concessit pro Festo dulcissimi, & Sacratissimi Nominis Jesu, dummodo assistentes Divinis Officiis dicant 5. Pater, & Ave pro felici statu Romani Pontificis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ adversus Mahumeticam, & Lutheranam perfidiam, ac universali Principum, & aliorum Fidelium pace. Ita *Rubricæ citatæ n.*53.

Bonifacius IX. 1390. pro Festo Visitationis Beatissimæ Virginis Mariæ concessit easdem Indulgentias, quæ sunt concessæ pro Festo Sanctissimi Corporis Christi Domini Nostri.

Callistus III. 1457. pro Festo Transfigurationis D. N. J. C. concessit assistentibus Divinis Officiis in nostris Ecclesiis easdem Indulgentias, quæ sunt concessæ pro Festo Sanctissimi Corporis Christi. Ita apud Kazenberger *loc. cit. cap.*3. *q.*2. *§.*3. *n.*94.

Alexander IV. concessit visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum causa devotionis qualibet hora diei 40. dies. *Innocentius IV.* concessit similiter 40. dies *Clemens IV.* concessit centum dies. *Nicolaus III.* centum dies. *Urbanus V.* centum dies. *Nicolaus IV.* concessit Indulgentiam unius anni, & quadraginta dierum. *Alexander IV.* concessit omnibus venientibus ad horas Canonicas in Ecclesiis Fratrum Minorum infra annum singulis diebus, vel ad audiendam Missam, vel Concionem, Indulgentiam 100. dierum pro qualibet vice.

Alexander IV. Nicolaus III. Innocentius IV. & 46
Benedictus XI. concesserunt a Feria 4. Cinerum usque ad Pascha Resurrectionis inclusive visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum semel in die causa devotionis de Indulgentia annos universim 122. & dies 576. visitantibus autem quando prædicatur feria 2. 4. & 6. additur Indulgentia annorum 6. & dierum 26. Urbanus vero IV. concessit omnibus visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum in Quadragesima Indulgentiam 40. annorum, Ita ex Casarubio, kazenberger *loco citato n.* 95.

Visitantes Ecclesias Fratrum Minorum in Festivitatibus Domini Nostri, & Dominæ Nostræ, B. Joannis Baptistæ, Apostolorum, B. Francisci, omniumque Sanctorum dicti Ordinis ex concessione diversorum Summorum Pontificum lucrantur pro qualibet prædictarum Festivitatum indulgentiam mille tercentorum quadraginta annorum, quadringentarumque quadraginta, & sex Quadragenarum, atque triginta & unius diei, ut summarie notat Casarubios *in compendio privilegiorum, verb. Indulgentiæ quoad Sæculares §.* 1. *n.*19. *litt. C.* ubi addit, quod in alia summa extracta ex libro intitulato *Firmamenta trium Ordinum* habetur subsequenti modo: Summa Indulgentiarum Festivitatum Domini Nostri Jesu Christi, ejusque Sanctissimæ Matris, ac etiam S. P. N. Francisci, & Sanctorum Ordinis ascendit ad annos quingentos quadraginta & octo, & dies ducentos sexaginta.

Sæculares facientes celebrari Missas, & alia Divina 47
Officia in Ecclesiis Fratrum Minorum lucrantur mille dies Indulgentiarum. Ita Emmanuel Rodriquez *q.*95. apud Sanig. *de Sacramentis dist.*13. *q.*3. *n.*8. Kazenberger *loc. cit. n.* 108. Audientes Concionem Fratrum 48
Minorum, aliorumque Regularium privilegiatorum lucrantur Indulgentiam quindecim annorum, ex concessione Gregorii IX. apud Kazenberger *loc. cit. num.*95. Et si talem concionem in Ecclesiis Regularium audiant feria 2. 4. & 6. Quadragesimæ lucrantur indulgentiam centum triginta octo annorum ex concessione Alexandri, & Nicolai III. Innocentii, & Alexandri IV. & Benedicti XI. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum §. ultim.* De Indulgentiis concessis osculantibus habitum Regularium (*Vide sup. n.*41.) & eorumdem Regularium Concionem audientibus dubitare non leviter videtur P. Minderer *part.*1. *Confer.*3. *Collig.*4. *n.* 351. & *part.*2. *Confer.*8. *Collig.*15. *n.*501. Tales Concionatores Regulares, ut ex Casarub. Miranda, & Diana tradit Gobat, *tr.* 4. *de Indulgent. c.*28. *n.* 561. etiam quando concionantur extra templum sui Ordinis, possunt pro singulis concionibus impertiri suis auditoribus indulgentias 18. annorum, & 222. dierum, dummodo expresse addant, se id facere nomine Pontificis.

Indul-

49 Indulgentia Portiunculæ Assisiatensis est immediate a Christo Domino concessa. Ita Benedictus XII. apud Casarubios verb. *Indulgentiæ quoad Sæculares* §. 1. *num.* 13. Gobat *par.* 2. *de Indulgent. cap.* 9. March. *in portiuncula Theologica, & historica*. Matthæucci *Officialis Curiæ cap.* 26. *n.* 5. Kazenberger *loc. cit. n.* 97.

50 & alii passim. Per hanc indulgentiam *Portiunculæ* uti pulchre docet undequaque Sapientissimus Card. Bellarminus *lib.* 2. *de Indulgent. cap.* 20. & ex ipso Kazenberger *loc. cit. n.* 98. tria Fidei, & Ecclesiæ Catholicæ dogmata confirmantur: Primum scilicet *de Indulgentiarum existentia*, Secundum *de Romani Pontificis auctoritate*, quia Christus Dominus præcepit S. P. N. Francisco, ut ejus Vicarium adiret, & ab eo suo nomine hanc indulgentiam postularet, & Tertium *de confessione auricularis necessitate*, quia ad eam lucrandam requiritur Confessio peccatorum Sacerdoti facta, quod totum patet ex *Breviario Franciscano lection.* 5. *ad diem* 2. *Augusti*, ubi legitur; quod cum quadam nocte Seraphicus P. N. Franciscus oraret in habitaculo suo dictæ Ecclesiæ Portiunculæ proximo, & ei significatum esset Divinitus in ipsa Ecclesia esse Dominum Jesum, ejusque Sanctissimam Matrem cum ingenti multitudine Angelorum, & statim summa cum Religione delubrum ingressus cum primum ineffabilem illam Filii Dei Majestatem, & Gloriam aspexisset, ante conspectum ejus procubuisset, eumque maxima, qua potuit, animi submissione, ac pietate adorasset, sicut sequitur, est ei Christus locutus, ibi: *Quem Dominus benignissime appellans admonuit, ut ab eo aliquod beneficium pro salute hominum peteret. At ille adjutus patrocinio Matris, cujus opem imploraverat, supplex petiit, ut omnibus Ecclesiam illam introeuntibus concederet veniam, & indulgentiam omnium peccatorum suorum, quorum Confessionem Sacerdoti fecissent. Respondit Dominus id sibi placere, præcepitque illi, ut ejus Vicarium adiret, & ab eo suo nomine illam indulgentiam postularet.*

51 Indulgentia plenaria concessa primitus pro ipsa sola Ecclesia Portiunculæ a primis Vesperis Kalendarum Augusti, usque ad Vesperas sequentis diei, extenditur in perpetuum ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentes pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi, dummodo lucraturi fuerint confessi, & Sacra Communione refecti, ut apparet in sequenti Bulla Gregorii XV.

GREGORIUS PAPA XV. &c.

SPlendor Paternæ gloriæ, qui sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota Fidelium de clementi ejus Majestate sperantium, tunc præcipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum precibus, & meritis adjuvatur. Volentes igitur omnes, & singulas Ecclesias Ordinis Fratrum Sancti Francisci de Observantia, etiam Reformatorum, ubique existentes aliquo spirituali munere illustrare, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex dictis Ecclesiis in secunda die mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 4. *Julii* 1622. *Pontificatus nostri anno secundo.*

S. Card. S. Susannæ.

Talis Indulgentia in omnibus Ecclesiis Religioni 52
Seraphicæ pro secunda die Augusti potest applicari etiam pro Defunctis, & adducitur Bulla Innocentii XI. id concedentis.

INNOCENTIUS PAPA XI. &c.

ALias felic. recordat. Gregorius Papa XV. Prædecessor noster omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, etiam Reformatorum nuncupatorum, ubique existentium die 2. *mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi, annis singulis devote visitassent, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effudissent, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concessit, & alias, prout in ipsius Gregorii Prædecessoris Litteris desuper in simili forma Brevis die* 4. *Jul.* 1622. *expeditis; quas perpetuis futuris temporibus valere voluit uberius continetur. Cum autem dilectus Filius modernus Procurator Generalis dicti Ordinis, ut Nobis nuper exponi fecit, Indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem, per dictum Gregorium Prædecessorem, ut præfertur, concessam, etiam animabus Christifidelium defunctorum per modum suffragii applicari posse summopere desideret; Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis hac in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere volentes, auctoritate Nobis a Domino tradita, ac de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi Indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem Christifidelibus præfatis, supradictas Ecclesias Fratrum Ordinis Sancti Francisci de Observantia, & Reformatorum dicta die secunda mensis Augusti, ut supra visitantibus, & præmissa peragentibus, concessam, etiam Christifidelium animabus, quæ Deo in caritate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicari posse, etiam perpetuo concedimus, & indulgemus, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Volumus &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die* 12. *Januarii* 1678.

Ta.

53 Talis Indulgentia plenaria in Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum prope Assisium est perpetua quolibet anni die ex concessione Innocentii XII. sub die 28. Augusti 1695. tenoris sequentis.

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

Redemptoris, & Domini Nostri Jesu Christi vices, licet immeriti, gerentes in terris cœlestium munerum thesauros, quorum dispensationem humilitati nostræ commisit Deus, fideli, prudentique liberalitate libenter erogamus, sicut pia sublimium Principum præclaris in Ecclesiam Dei meritis fulgentium, ac Religiosorum virorum propriæ, alienæque saluti laudabiliter incumbentium vota postulant, & Nos ad augendam, fovendamque fidelium pietatem profuturum in Domino arbitramur. Itaque spirituali Christifidelium ad Ecclesiam S. Mariæ Angelorum nuncupatam, Domus Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum prope, & extra muros Civitatis Assisien. assidue (ut accepimus) ex universis Christiani Orbis partibus devotionis causa confluentium consolationi, atque animarum saluti, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, nec non dilecti Filii Bonaventuræ Poerii Ministri Generalis dicti Ordinis supplicationibus, etiam totius Ordinis prædicti nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis, quibus piæ, atque enixæ plurium Orthodoxorum Principum preces, in idipsum tendentes accessere, favorabilem assensum præbere cupientes, ac de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christifidelibus ad Ecclesiam supradictam, sicut præmittitur, confluentibus, qui illam vere pœnitentes, & confessi, ac Sacra Communione refecti, in quocumque anni die devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 28. Augusti 1695. Pontificatus nostri anno quinto.

J. F. Card. Albanus.

54 Eamdem Indulgentiam plenariam perpetuam, & quotidianam concessit visitantibus Ecclesiam S.P.N. Francisci Conventualium d. Civitatis Assisii idem Innocentius XII. sub die 18. Augusti 1695. Constitut. incip. *Commissæ nobis*.

55 Talis Indulgentia plenaria pro die 2. Augusti non suspenditur per annum Sanctum in Ecclesia S. Mariæ Angelorum prope Assisium, ut declararunt Innocentius X. 5. Julii 1650. Clemens X. 12. Novembris 1664. & Innocentius XII. 21. Augusti *1699.* in Brevi, ut sequitur.

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

Cum ob Sacri Jubilæi celebrationem a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime venturi anni inchoandam, & usque ad finem ejusdem anni duraturam, omnes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis locis piis, sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus, sub quibuscumque tenoribus, & formis ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, quomodolibet concessas, de Apostolicæ potestatis plenitudine suspenderimus, ac suspensas esse declaraverimus, easque, eodem anno durante, nulli prodesse, aut suffragari debere decreverimus, prout in nostris sub plumbo desuper expeditis Litteris, quarum tenorem præsentibus pro expressis haberi volumus plenius continetur: Nos cupientes, ut Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum Domus Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia, prope, & extra muros Civitatis Assisien. congruis frequentetur honoribus, ad eamque Christifideles lubentius accedant, quo exinde spiritualibus gratiis se uberius refectos conspexerint, tenore præsentium declaramus mentis & intentionis nostræ minime fuisse, nec esse sub præfata Indulgentiarum suspensione, Indulgentiam utriusque sexus Christifidelibus, prædictam Ecclesiam die secunda mensis Augusti, a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi visitantibus, & requisita pro eadem Indulgentia consequenda peragentibus, concessam comprehendere, prout minime comprehendimus, nec comprehensam esse, in verbo Romani Pontificis attestamur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 21. Augusti *1699.*

Similem Declarationem jam fecerant alii Pontifices, & signanter Clemens VIII. & Urbanus VIII., & novissime fecit Benedictus XIII.

In aliis vero Ecclesiis, & locis Ordinis suspenditur anno Sancto pro vivis, minime pro Defunctis. 56
Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3796. Per Jubilæum enim anni Sancti non suspenduntur Indulgentiæ pro Constitutis in articulo mortis, & pro Defunctis, ut declararunt Gregor. XIII. Clem. VIII. Urban. VIII. Innoc. XI. teste ipso Felice Potestate *loc. cit. n.*3825. & tenent Busembaum *lib.*6. *tr.*4. *c.*1. *dub.* 4. *§.* 2. *respons.* 2. *num.* 1. & alii passim, & sic servat praxis.

Indulgentia Portiunculæ pro secunda die Augusti 57
a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi potest obtineri, seu acquiri *toties quoties* a Christifidelibus aliqua Ecclesia Ord. S. P. N. Francisci visitatur, & ibidem ad mentem Pontificis oratur, nempe semel pro seipsis, & aliis vicibus pro animabus Purgatorii. Ita Engelbertus Pauck *in tertia Seraphica Vinea c.* 28. *num.* 136. Hermannus Born *in suo Seraphico Firmamento, secunda die Augusti* Kazenberg. *l. cit. num.* 101. & alii passim; id clare colligentes, tum ex communi praxi ubique, & etiam Romæ observata, nedum a simplicibus, sed etiam a Viris doctis, & Primatibus, tum ex sequenti respon-

sponsione, & declaratione Sacræ Congregationis Concilii.

Cum enim in vim Decreti sub Innoc. XI. editi 7. Mart. 1678. & adducti supra *art.* 4. *n.* 15. ubi disponitur: *Semel autem dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri*, dubitaretur, an Indulgentiam præfatam lucrarentur Fideles toties, quoties Ecclesiam visitarent? pro declaratione dubii fuerunt preces Sacræ Cardinalium Congregationi exhibitæ, ut infra.

Episcopus Labacensis a parte Imperii Orator devotus EE. VV. humiliter exponit, quod non obstante decreto Innocentii XI. de Apocryphis Indulgentiis sub die 7. Mart. 1678. quo declaravit, semel dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, lucrifieri, pergunt Fratres Ord. S. Francisci Reformatorum de Provincia Carniolæ Populo persuadere Indulgentiam pro die secunda Augusti de Portiuncula nuncupatam eorum Ecclesiam visitantibus concessam toties, quoties eadem die lucrifieri posse.

Cum autem hujusmodi abusus ad Summum Pontificem ab Ordinariis deferri jubeat Sacr. Congreg. Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 21. in Decreto de Indulgentiis.

Idcirco Orator quærit, & declarari petit an præfata Indulgentia de Portiuncula nuncupata etiam comprehendatur sub Decreto, & Declaratione San. mem. Innocentii XI. supradicta? pro qua gratia &c.

Die 17. Jul. 1700. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, audita relatione Procuratoris Generalis, & Ministri Provincialis, censuit servandum esse solitum (apud impressorem Cameralem). Et sic sæpius respondit eadem Sacr. Congreg. Concilii, & novissime *in una Ordinis S. Francisci* 4. *Dec.* 1723. Et ad rem mirifice facit *Apologia Indulgentiæ Portiunculæ toties quoties applicabilis* erudite ex multis compacta a P. Sabino Bononiensi in *Luce Morali*, *parte secunda*, *tr.* 65. ubi ipsam Indulgentiam Portiunculæ esse toties quoties lucrabilem ad longum solide probat omnibus solutis objectionibus, adducitque ad id etiam Breve authenticum Sancti Pii V. asservatum in archivio Monasterii de Cerravalle Civitatensis Diœcesis. Vide ipsum *ibi*, ubi abunde de omnibus ad rem facientibus. * Porro de validitate hujusce Indulgentiæ Portiunculæ, ejusque extensione ad omnes alias Ecclesias Ordinis Sancti Francisci ambigi non potest; nullo licet extante authentico documento, scientibus, & non contradicentibus Romanis Pontificibus. Benedict. XIV. *de Synod. Diœc. lib.* 13. *cap.* 18. *§.* 5. *nov. edit.*

58 Omnes Christifideles obeuntes Viam Crucis a nostris Fratribus erectam, sive in locis ad nos spectantibus, sive in aliis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine nostro, possunt quotidie, modo sint in gratia, & obeundo Viam Crucis devote recolant Passionem, ac mortem Christi, lucrari easdem Indulgentias, quas Hierosolymis obeuntes Viam Crucis lucrantur; quæ Indulgentiæ sunt assignatæ *supra n.* 8. Sic ultra concessionem, & declarationem factam ab Innocentio XI. 5. Septembris 1686. & ab Innocentio XII. decimo septimo Kalendas Januarii 1695. Const. incip. *Sua nobis*, adducta supra *sub n.* 24. concesserunt, & declararunt novissime Benedictus XIII. 1726. quinto Nonas Martii Constit. incip. *Inter plurima*, & Clem. XII. die 16. Januarii 1731. Constit. incip. *Exponi nobis*. Quæ Constitutiones, cum sint ad hanc rem scitu dignissimæ, & apprime necessariæ, hic ad litteram dantur cum admonitionibus ab Eminentiss. Præfecto Sac. Congregationis Indulgentiarum datis de mandato Sanctissimi, & Litteris Encyclicis a Superiore Generali hujus nostræ Cismontanæ Familiæ ad omnes Conventus transmissis, & in earum respective Archiviis de suo mandato servatis.

Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Benedicti XIII. Pontificis Maximi Constitutio, in qua pium exercitium Viæ Crucis peragentes apud Fratres Minores de Observantia nuncupatos, Indulgentiarum omnium, quas Summi Pontifices Stationibus Terræ Sanctæ concesserunt, participes efficiuntur, ipsæque Indulgentiæ approbantur, & confirmantur. 59

BENEDICTUS EPISCOPUS, &c.

I. Inter plurima & maxima signa immensæ erga nos Dei benignitatis ubique occurrentia summam, & admirabilem ejus in humanum genus caritatem declarat eterni ejusdem Filii Jesu Christi passionis inexplicabile Sacramentum, quo erepti sumus e faucibus tenebrarum. Hinc Romani Pontifices Antecessores Nostri eamdem Passionem memoria recolentibus Apostolicas Indulgentias, & gratias donare consueverunt, quas ad pios Christifideles in Dominicæ Passionis contemplatione sese exercentes a Nobis extendi, & confirmari, ut Christiana Religio in hominum cordibus augeatur, plurimum in Domino expedire putamus.

II. Eapropter Dilectus Filius Frater Josephus Maria ab Ebora Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum Beati Francisci, qui de Observantia nuncupantur, petitionem nuper exhibendam Nobis curavit, qua continebatur, Fratres ejusdem Ordinis pium exercitium Viæ Crucis appellatum, quo tota Dominicæ Passionis series pictis tabulis, ubi commode fieri posset, expressa, inque plures Stationes distributa, eo modo, quo Peregrini Civitatis S. Hierusalem loca ipsa, ubi Christus passus est, recolentes, & frequentantes invisunt, contemplanda proponeretur, in varias Christianorum Provincias magno animarum fructu intulisse, ac piæ recordationis Antecessorem nostrum Innocentium Papam XII. hujusmodi exercitium largitione cœlestium munerum promovisse per Litteras Apostolicas in forma Brevis sub annulo Piscatoris incipientes, *Ad ea, per quæ*, Romæ datas apud S. M. Majorem die 24. Decembris anno MDCXCII. Pontificatus 2. ubi inter alia, omnibus, & singulis Fratribus, & Monialibus, atque aliis utriusque sexus personis Ordinum, & Congregationum, Obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum de Observantia subjectis, Christique fidelibus Confratribus, & Consororibus quarumcumque Confraternitatum, & Socie-

tatum, sive sub titulo Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis Immaculatæ, sive sub alia qualibet invocatione in eorumdem Fratrum, & Monialium Ecclesiis Canonice erectarum, sive erigendarum Orationi Mentali, quæ dicitur Viæ Crucis exercitium, quo, ratione suæ Regulæ, & Constitutionum quotidie tenentur, operam dantibus, pro qualibet vice dierum centum, per duos quadrantes vero continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, perque totum mensem orationi, & exercitio hujusmodi vacantibus, dummodo vere pœnitentes, & peccata sua confessi, SSmum Eucharistiæ Sacramentum sumpsissent, proque Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione ac S. M. Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces fudissent, semel quolibet mense plenariam peccatorum Indulgentiam,& remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium Deo in Caritate conjunctis ex hac vita migrantibus, applicare possent, Apostolica auctoritate perpetuis futuris temporibus misericorditer concessit.

III. Postmodum dictus Innocentius antecessor per alias Apostolicas Litteras incipientes: *Sua Nobis*, sub plumbo Romæ datas apud S. Mariam Majorem septimo Kalendas Januarias Anno Dominicæ Incarnationis MDCXCV. Pontificatus 5. inter alia Decretum Venerabilium Fratrum suorum S. R. E. Card. Conc. Trid. Interpretum die 12. Novembris anni MDCXCV. per se die 15. ejusdem mensis approbatum declaraverat, pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii ad recolendam, & meditandam Christi Passionem a prædictis Fratribus, & Monialibus, aliisque Personis adinstar Stationum Calvarii Montis erecta, atque instituta, in privilegiorum, atque Indulgentiarum plenariarum nondum revocatarum generali mutua, & reciproca communicatione per Apostolicam Sedem concessa, & Litteris piæ memoriæ antecessoris nostri Innoc. Papæ XI. in forma Brevis sub die 5.Septemb. anni Incarnationis Dominicæ MDCLXXXVI. comprehendi, ideoque frui, & gaudere Indulgentiis in iisdem Litteris Innocentii Papæ XI. expressis, quæ omnia sub sententiis, Censuris, & pœnis in Contradictores infligendis, executioni tradi,& publicari mandavit,ut in utrisque Litteris ejusd. Innoc. Papæ XII. plenius continetur.

IV. Cum autem, sicut eadem petitio Fratris Josephi ab Ebora subjungebat, prædictum exercitium Viæ Crucis in omnibus ferme Ecclesiis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia diebus Festis tam pio operi adsignatis, religiose peragatur, quam plurimis Christifidelibus Ministro Generali nequaquam subjectis extra Ordinem quoque illuc accedentibus, idcirco iidem Fratres, ut tam Sanctum exercitium pro animarum salute ulterius propagetur, Indulgentias, & Privilegia etiam per viam Communicationis, ut præfertur concessa, & utriusque Innocentii antecessorum nostrorum Litteras superius memoratas, atque alias, si quæ sunt, idem exercitium respicientes, Decretumque a Venerabilibus Fratribus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Card. olim confectum, ac postmodum Apostolica auctoritate confirmatum,prævia ejus declaratione, ad tollendas omnes ambiguitates super ejus interpretatione forsan exortas, per Nos, & Sedem Apostolicam probari, & confirmari cupiant, easdemque Indulgentias, & Privilegia ad quoscumque Christifideles, etiam dicto Ministro Generali nullo modo subjectos extendi, & ampliari enixe deposcant.

V. Hinc ad dicti Fratres Josephi Mariæ preces, præmissis omnibus opportune providere cupientes, Nos, qui omnem operam libenter impedimus, ut omnes Dominicæ Passionis memoriam sæpe animo repetant, & salutarem illius fructum percipiant, eumdem Josephum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, ipsum a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & pœnis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati Indulgentias etiam pro animabus in Christi Caritate defunctorum applicabiles, & privilegia etiam per viam communicationis concessa in Litteris utriusque Papæ Innocentii, inque Decreto Venerabilium Fratrum S. R. E.Cardinalium expressa, & declarata, ac quibuscumque aliis Litteris Apostolicis idem exercitium Viæ Crucis respicientibus, ad tollendam omnem ambiguitatem, alienamque interpretationem inde quomodocumque ortam, aut fortasse orituram; ut Fideles per exercitationem bonorum operum, Sacrosanctos Ecclesiæ Thesauros absque ulla animi hæsitatione adipiscantur, declaramus, Fratres, Moniales, ac Personas superius memoratas, exercitium Vicæ Crucis hujusmodi peragentes de Privilegiis, & Indulgentiis, etiam plenariis sub generali, mutua, & reciproca communicatione per Sedem Apostolicam concessis, vere, communicare, & participes fieri, proptereaque frui, & gaudere Indulgentiis, ac privilegiis, quæ Romani Pontifices locis Sanctis, ac illorum Stationibus intra, & extra Hierusalem largiti fuerunt, perinde ac si exercitium prædictum ibidem peragerent, atque ita ab omnibus asseri, & censeri debere volumus; Ideoque ea omnia hactenus recensita, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo confirmamus, approbamus, & innovamus, ac perpetuæ, ac inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur iisdem adjicimus, omnesque, & singulos tam Juris, quam facti defectus si qui in eis quomodolibet intervenerint, supplemus.

VI. Insuper ne a participatione bonorum spiritualium quæ ab exercitio Viæ Crucis provenire speramus, ullus arceatur, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, Indulgentias etiam animabus in Christi Caritate defunctorum applicabiles, & privilegia superius expressa, etiam per viam communicationis Indulgentiarum, quæ locis Sanctis intra, & extra Hierusalem concessæ fuerunt, aut alias quomodolibet, Fratribus, Monialibus, ac Personis jam dictis, quæ per Nos approbantur, & confirmantur, ad quoscumque Christifideles, utriusque sexus Ministro Generali nullo modo subjectos, qui exercitium Viæ Crucis, & alia Christianæ pietatis opera ejusdem modo, & forma, quæ a Fratribus, & Personis prædictis peraguntur, pia ac devote penes Fratres dicti Ordinis privative quoad alios quoscumque peragent, & implebunt, perpetuo extendimus, & ampliamus.

VII

VII. Decernentes, præsentes Litteras nostras, inque eis contenta quæcunque de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, aut quocunque alio defectu notari, impugnari, invalidari, ad terminos Juris reduci, aut contra illas quodcunque Juris, vel facti, aut gratiæ remedium impetrari, nec sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, per Nos, vel Successores nostros Romanos Pontifices, aut Sedem Apostolicam pro tempore factis, comprehendi non posse, sed semper ab illis excipi, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, repositas, & plenarie reintegratas, ac de novo semper concessas, ac perpetuo validas, & efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri, & obtinere debere: sicque, & non aliter, per quoscumque Judices ordinarios, vel delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam caussarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, Vicelegatos, dictæque Sedis Nuncios judicari, & definiri debere: & quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus, non obstantibus, quatenus opus sit, piæ memoriæ Pauli Papæ V. similiter Prædecessoris nostri nonnullarum Indulgentiarum revocatione, sive moderatione, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Indulgentiis non concedendis adinstar, dictique Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ Anno Incarnationis Dominicæ 1726. quinto nonas Martii, Pontificatus nostri Anno tertio.

60 Constitutio SS. D. N. Clementis Papæ XII. qua declaratur, quod Viæ Crucis erectæ, & erigendæ in Ecclesiis, ac locis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia, fruantur privilegiis, & indulgentiis, quibus gaudent institutæ in Ecclesiis, ac locis ejusdem Ordinis, inserta est in altero Brevi Benedicti XIV. quod hic affertur ad litteram.

Breve Benedicti XIV. quo confirmatur pium Exercitium Viæ Crucis erigendum a Fratribus tam Observant. quam Reformat. Ministro Generali O. S. Francisci subjectis.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

CUM tanta sit passionis, Crucis, & mortis Domini Nostri Jesu Christi vis, ut nullum reperiatur tam efficax remedium ad curandum conscientiæ vulnera, quibus infirmitas humana quotidie per peccatum sauciatur, nec non ad purgandam mentis aciem, divinoque amore inflammandam, quam Passionis, Crucis, Mortis, atque Vulnerum ejusdem Redemptoris Nostri sedula meditatio; Ut Christifideles in hac nobis totius causa beatitudinis occupati quotidie se se alacrius exercerent, nec Catholicæ Ecclesiæ Patres, nec Romani Pontifices Prædecessores Nostri unquam destiterunt, quin assiduis monitis, exhortationibusque, & profusis cœlestium thesaurorum elargitionibus persuaderent, allicerent, ac locupletarent. Sane fel. record. Clemens Pp. XII. Prædecessor Noster, non solum cætera ad recolendam potissimum tantorum Passionis, Crucis, & Mortis Dominicæ mysteriorum memoriam, alias ab iisdem Prædecessoribus concessa, & impertita Indulgentiarum, ac peccatorum relaxationum, remissionumque munera, quæ & ipse confirmavit, ac de novo elargitus fuit, verum etiam viam, rationemque in Via Crucis, seu Calvarii, ut dicitur pie peragenda traditam aliis Apostolicæ suæ Providentiæ regulis ordinavit, disposuitque, prout clarius intelligitur ex ipsis Clementis Prædecessoris in simili forma Brevis litteris tenoris sequentis, videlicet. Clemens Pp. XII. Ad futuram rei memoriam. Exponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Bernardus Monterde Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam dilecti etiam Filii moderni Ministri Generalis dicti Ordinis nomine, quod cum antiqua vigeret, ac etiam nunc vigeat in Ordine hujusmodi consuetudo erigendi, & instituendi per illius Fratres, in vim facultatis sibi alias a Sede Apostolica concessæ, Pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii nuncupata, ad instar stationum Montis Calvarii, nedum in ejusdem Ordinis, sed etiam in aliis Ecclesiis, ac Locis ab eo minime dependentibus, isque mos in universis Regnis Hispaniarum, ac plurimis Italiæ Regionibus semper ante hac retentus fuerit, & adhuc de præsenti servetur: Licetque dudum fel. record. Innoc. Papa XII. Prædecessor Noster ad preces tunc in humanis agentis Francisci Diaz, dum viveret, Commissarii Generalis pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, præfata Loca Pia Viæ Crucis, seu Calvarii sub quibusdam rec. mem. Innoc. Papæ XI. Prædecessoris quoque Nostri, Litteris in simili forma Brevis die 5. Septembris 1686. super confirmatione diversarum Indulgentiarum, & Privilegiorum ipsius Ordinis editis comprehendi, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in Litteris hujusmodi concessis, & expressis declarasset per suas itidem in forma Brevis die 5. Decemb. 1696. desuper expeditas, Litteras, idque absque limitatione, ac restrictione dictorum locorum Viæ Crucis, seu Calvarii ad Ecclesias, & loca Ordinis præfati factum fuisset, nihilominus aliqui existimantes facultatem illa erigendi, & instituendi, ad Ecclesias, & loca Ordinis prædicti. Indulgentias vero, & privilegia ejusmodi ad personas obedientiæ, ac directioni pro tempore existentis Ministri Generalis ejusdem Ordinis subjectas respective limitata, & restricta esse a piæ me: Bened. Papæ XIII. etiam Prædecessore Nostro Indulgentias, & Privilegia præfata ad quoscumque utriusque sexus Christifideles dicto Ministro Generali non subjectos, qui tamen ejusmodi loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii penes Fratres supradicti Ordinis privative quoad alios quoslibet visitarent, ibique memoriam Dominicæ Passionis devote recolerent, aliaque injuncta Opera peragerent, extendi, & ampliari obtinuerunt prout in ipsius prædicti Prædecessoris Litteris sub plumbo Anno Incarnationis 1726. 5. nonas Martii Pontificatus sui Anno tertio emanatis uberius continetur. Cum autem sicut eadem expositio subjungebat ipse Bernardus,

dus, non minus ratione sui Officii Procuratoris Generalis hujusmodi, quam de expresso mandato dicti moderni Ministri Generalis ad emanatam occasione præmissorum confusionem tollendam, remque in statum pristinum restituendam prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii per eosdem Fratres, etiam in Ecclesiis, & locis, quæ non sint dicti Ordinis erecta, & erigenda, eisdem Indulgentiis, & Previlegiis gaudere per Nos declarari summopere desideret, quemadmodum ab ipso Benedicto Prædecessore, postquam Litteræ suæ præfatæ prodierant ad supplicationem dilectæ in Christo Filiæ Nobilis Mulieris Violantis a Bavaria Principissæ Etruriæ Viduæ Fratribus Recessus Sancti Francisci ad Montem Florentinum, & Conventus de Ambrosiana nuncupat. dicti Ordinis in vim cujusdam Rescripti die 10. Novembris 1729. ejus jussu editi, concessum fuisse memoratur: Nobis propterea humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere, & ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ejusdem Bernardi votis hac in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere cupientes, eumque, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, nec non utriusque Innocentii, & Benedicti Prædecessorum Litterarum præfatarum tenore, & alia quæcumque etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & specificatis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, quod prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii in Ecclesiis, Oratoriis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis itidem piis locis ipsi Ministro Generali non subjectis, nec ab eo dependentibus, per Fratres dicti Ordinis nunc erecta, & in posterum erigenda, eisdem Indulgentiis, ac Privilegiis fruantur, & gaudeant, quibus fruuntur, & gaudent erecta in Ecclesiis, & in locis Ordinis præfati, auctoritate Apostolica tenore præsentium decernimus, & declaramus, ac quatenus opus sit, & de novo concedimus, & indulgemus; ita tamen, ut quoad non sic deinceps erigenda, modus, & forma serventur, quibus ejusmodi erectiones in Ecclesiis, & locis Ordinis prædicti hactenus fieri consueverunt, & accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, & Superiorum Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, & Loci Pii, ubi de eis pro tempore erigendis agi contigerit. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras firmas, validas, efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, & aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 16. Januarii 1731. Pontificatus Nostri Anno primo.

F. Card. Oliverius.

Quoniam autem Dilectus Filius Leonardus a Portu Mauritio, ejusdem Ordinis Min. Reform. nuncupator. Frater, expresse Professus, Nobis humiliter supplicari fecit, ut non solum præinsertas Litteras Clementis Prædecessoris præfati, & in eis contenta quæcumque quo firmius subsistant, & serventur exactius, confirmare, verum etiam nonnulla, ut infra declarare, & præscribere de benignitate, & auctoritate Apostolica dignaremur; Nos igitur ipsum Leonardum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejusdem Leonardi Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati præinsertas Clementis Prædecessoris Litteras, & in eis contenta quæcumque auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, nec non earumdem præinsertarum Litterarum tenorem, formam, & dispositionem sine ulla interpretatione, & restrictione omnino in posterum servari mandamus. Præterea cuicumque Parocho, ut prævia proprii Ordinarii, seu Antistitis in scriptis obtinenda licentia, sub directione cujuslibet Fratris ejusdem Ordinis Min. sive Observantium, sive Reformatorum, sive Recollectorum, vel ad excipiendas Sacramentales Christifidelium Confessiones approbati, vel Prædicatoris Verbi Dei de quocumque Conventu, sive proximo, sive remoto, ad Parochi arbitrium, de suorum tamen Superiorum consensu, ac permissu erigendi Viam Crucis, seu Calvarii, ut præmittitur, sive in propria Parochiali Ecclesia, sive alibi in ejusdem Parochiali Ecclesiæ districtu erigendi facultatem tribuimus, & impertimur. Volumus autem, ut via Crucis, seu Calvarii hujusmodi in iis Civitatibus, Oppidis, & Locis ubi ab ipsis Fratribus Ordinis præfati in suis respective Ecclesiis, sive alibi jam erecta reperitur, de novo minime erigatur, nisi ubi, licet alia in Civitate, Oppido, & Loco quolibet Via Crucis, & Calvarii hujusmodi erecta fuerit, ea tamen vel itineris longitudo, vel viæ asperitas, ut Christifideles non sine gravissimo incommodo, aut nullo pacto illuc ad eandem Viam Crucis, seu Calvarii peragendam accedere valeant. Quo casu Locorum Ordinarii, quorum arbitrio, ac prudentiæ præmissa omnia ordinandi, ac præscribendi relinquimus, ordinent, & præscribant. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari, sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstan-

obstantibus quibuscumque in contrarium præmissorum quomodolibet facientibus, atque iis omnibus, & singulis, quæ idem Clemens Prædecessor voluit non obstare. Volumus autem &c. ut &c.

Datum Romæ ut supra die 30. Augusti 1741. Pontificatus Nostri Anno II.

D. Card. Passioneus.

Avvertimenti ordinati a ben regolare il divoto Esercizio della Via Crucis dati in luce per ordine di Clemente XII. e rinovati dalla Santità di N. Sig. Papa Benedetto XIV. con alcune addizioni necessarie per maggior stabilimento di sì santa divozione.

61 AVendo la Santa Memoria di Clemente XII. alle suppliche del Procurator Generale dell' Ordine de' Frati Minori detti dell' Osservanza, tanto a nome suo, come del Ministro Generale dello stesso Ordine, ampliata la Via Crucis con suo Breve in data de' 16. di Gennajo 1731. dal quale restano anche tolti alcuni dubbj, che erano insorti dopo il Breve di Benedetto XIII. suo Predecessore; si degnò il sudetto Sommo Pontefice mosso dal paterno suo zelo per la salute dell'Anime di ordinare al Cardinal Prefetto della Sacra Congregazione delle Indulgenze, che nel tempo stesso si fossero stabilite quelle Regole, ed avvertimenti, che avessero potuto contribuire, acciocchè un sì santo, e profittevole Esercizio, in cui deve meditarsi quell' atroce Passione, che il nostro Redentore s'umiliò a soffrire *ob nimiam charitatem, qua dilexit nos*, si faccia da Fedeli con quella divozione, e raccoglimento, che è necessario a conseguire quell'effetto, che abbondantemente suol derivarne, conforme puntualmente si eseguì. Essendosi poi degnata la Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. con un suo Breve in data dei 30. Agosto dell'anno 1741. non solo di ordinare che si osservi senza limitazione alcuna tutto il prescritto dal suo Antecessore, ma di altresì ampliare la di lui concessione; ha giudicato molto espediente, che si rinnovino tutti gli Avvertimenti, e Regole suddette; affinchè in avvenire con sinistre interpretazioni non si pregiudichi al fine per cui sono state stabilite, e resti dilucidato tutto ciò, che ordina nell' accennato suo Breve, e meglio si conosca la sua mente piissima in promovere questa santa Divozione. Quindi è, che tutti quei, che dovranno erigere la Via Crucis, come tutti gli altri, che vorranno approfittarsi di sì santo Esercizio, dovranno onninamente conformarsi agli avvertimenti, che seguono.

I. Che essendo stata conceduta la facoltà di erigere le Vie Crucis a' Religiosi soggetti al Ministro Generale de' Frati Minori sì Osservanti, che Riformati *privative quoad alios quoscumque*, non è lecito ad altri di erigerle, ed erigendosi, non godono le Indulgenze.

II. Che non possano esser' erette se non da Superiori locali dell'Ordine suddetto, o per loro comissione da un altro Religioso dello stesso Ordine, il quale però sia Predicatore, o almeno Confessore approvato.

III. Che devono erigersi nella forma consueta, e finora praticata nell' Ordine suddetto, cioè che sieno quattordici Stazioni, e che le Croci, o Cappellette rappresentino i Misterj della Passione. In quei luoghi poi, ne' quali si volesse erigere fuori della Chiesa, come si usa in molti Conventi del detto Ordine, si procuri sempre di terminare, o di cominciare dalla Chiesa, o luogo Sacro, con avvertire onninamente che le Capellette sieno chiuse con cancelli da non potervi entrare, nè persone, nè gli animali, e che tanto esse, quanto le Croci sieno collocate in luoghi non soggetti ad irriverenze, ed in caso che in progresso di tempo i luoghi, ne' quali fossero state erette, divenissero indecenti, debbano i Superiori sospenderle, sopra di che s' incaricano strettamente le loro coscienze.

IV. Che nella stessa Chiesa o Luogo Pio, quando sia capace, sarà bene erigere per maggior comodo del popolo due Vie Crucis, una delle quali serva per li Uomini, e l' altra per le Donne, e quando una si pianti fuori di Chiesa, se n'eriga sempre un'altra nella Chiesa, qualora questa sia di tal capacità, che basti per non fare confusione, acciò in tempo di pioggia, o di altro impedimento si possa non ostante praticare sì santo Esercizio.

V. Che questa pratica sia uniforme in tutti i luoghi senz' alterare punto quella che s'è osservata finora ne' Conventi dell' Ordine, cioè o processionalmente da tutto il popolo sotto la direzione d' uno, o più Sacerdoti, ovvero privatamente da ognuno. Quando si faccia la Via Crucis nel primo modo, si disponga la Processione in maniera, che gli Uomini vadano separati dalle Donne, cioè quelli primi, e queste dopo con uno, o più Sacerdoti intermedj, e ad ogni Stazione un Chierico, o Sacerdote legga ad alta voce la considerazione corrispondente ad ogni Mistero, e Stazione, e dopo recitato un *Pater*, ed *Ave*, e fatto un Atto di contrizione, si tiri innanzi, cantandosi tra una Stazione, e l' altra il *Stabat Mater*, o altra Orazione, avvertendo tutti di contenersi con somma modestia, silenzio, e raccoglimento; mentre l' esperienza dimostra, che questo santo Esercizio praticato con pietà, e divozione introduce a poco a poco ne' Fedeli d' ogni condizione l' uso del meditare, e la riforma de' costumi.

VI. Che praticando si privatamente non è necessario recitare sei *Pater*, & *Ave* ad ogni Stazione, come alcuni suppongono, ma basti meditare, benchè brevemente, la Passione del Signore, che è l'opera ingionta per far acquisto delle Sante Indulgenze, ed alle persone semplici basterà il pensare in qualche modo, conforme alla loro capacità, alla suddetta Passione; Benchè si esortino tutti, senza però obbligarli a recitare un *Pater*, ed *Ave*, ad ogni Croce, e far un Atto di Contrizione, conforme all' uso introdotto.

VII. Ch'essendo eretta la Via Crucis nella Chiesa, per quel tempo degli Uffizj Divini, e della Santa Messa, e quando in Chiesa vi sia tal concorso di Popolo, che possa cagionar tumulto, e disturbo, si astengano di praticarla, tanto maggiormente, che non essendovi impedimento si devono visitare ad una ad una tutte le stazioni.

VIII. Che dovendosi erigere la Via Crucis in qualche Monastero di Monache, o Conservatorio, non è ne-

è necessario entrare nella Clausura, ma basta che un Religioso del medesimo Ordine di età matura, e qualificato, come s'è detto nel secondo avvertimento, con licenza dell'Ordinario benedica le Croci alle Grate, e faccia una breve istruzione alle Monache, ed altre che si trovassero in tal Monastero, o Conservatorio circa il modo, con il quale è necessario di visitare le Croci per partecipare delle Indulgenze, e riportarne profitto per le Anime.

IX. Che non si pubblichi da i Pulpiti, ne in altra forma, e molto meno si scriva nelle Cappellette, o Stazioni un numero certo, e determinato delle Indulgenze, che si acquistano, poichè si è riconosciuto in più occasioni, che, o per inavvertenza, ed equivoco, o per trasporto di divozione si altera, o si confonde la verità delle Indulgenze; e perciò basti il dire, che chiunque s'impiegherà a meditare la Passione del Signore in questo santo Esercizio acquisterà per concessione de' Sommi Pontefici le stesse Indulgenze, che acquisterebbe se visitasse personalmente la Stazione della Via Crucis di Gerusalemme.

X. Per ultimo, desiderando la Santità di Nostro Signore felicemente Regnante, che sempre più si dilati questo santo Esercizio a profitto di tutto il Mondo Cattolico, esorta tutti i Parrochi di qualsivoglia Terra, o Città, benchè in qualche Terra vi si trovasse più di una Parrocchia, ad arrichire i loro Popoli con sì gran Tesoro, introducendo nelle loro Cure, o nel distretto delle medesime sì profittevole divozione, senza riguardo alla maggiore, o minore distanza da una Via Crucis all' altra; purchè l' Erezione si faccia da un Frate Minore, soggetto al Ministro Generale dell' Osservanza, dotato dalle sopraccennate qualità, acciò istruiti i Popoli del gran bene, che contiene la Via Crucis, l'abbraccino con maggior fervore, e riesca più fruttuosa all' Anime loro. Quindi è che nel suddetto Breve concede l'arbitrio al Parroco di eleggersi quel Religioso, che giudicherà più idoneo, acciò con licenza del suo Superiore locale benedica le Croci, ed assista all'Erezione, che dovrà farsi in quella Cura, o altro luogo Pio. Si eccettuano però quei luoghi, ove si trovano i Conventi dei Frati Minori suddetti, non dovendosi in tal caso erigere la Via Crucis in altre Chiese non soggette al medesimo Ordine. Se pure detti Conventi non fossero situati in tanta lontananza dalla Terra, o Città, ovvero fosse la strada sì malagevole, che senza grave incomodo, da giudicarsi dall' Ordinario, non potesse frequentarsi dal popolo il santo Esercizio; attesochè in tal contingenza rimette Nostro Signore all'arbitrio dei Vescovi il decidere, se si possa erigere in altra Chiesa non soggetta all' Ordine suddetto, purchè l' erezione si faccia sempre nella forma sopraccennata, ed in questo modo resta dilucidata la clausula del suo Breve: *Volumus autem &c.* acciò da alcuni non venisse sinistramente interpretato. Anzi accadendo simili dubbj, affinchè con continui ricorsi non s' inquietino i ministri della Sagra Congregazione, ne rimette agli Ordinarj la decisione.

Die 10. Maii 1742.

Ex audientia Sanctissimi: Sanctissimus annuit, nempe pro facultate addendi declarationem, de qua in precibus, simulque imprimendi una cum aliis monitis alias impressis.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

A.M. Erba Proton. Apost. Secr.

Porro præfata Monita ad rite peragendum pium Exercitium *Viæ Crucis* jussu Clem. XII. exarata, statim suis communicaverat P. Commissarius Ordinis, ut sequitur.

F. CRESCENTIO KRISPER,

Dell' Ordine de' Frati Minori della più stretta Osservanza Lettor Emerito, Scrittore dell' Ordine, e in questa Cismontana Famiglia Commissario Generale, e Servo.

Alli Molto Diletti in Cristo Padri, e Frati, Superiori, e Sudditi della Famiglia medesima salute, e pace nel Signore.

Il paterno zelo, e sollecita Vigilanza, con cui Nostro Signore Clemente XII. porge al Mondo Cattolico prove ben chiare dell'animo suo continuamente applicato a' spirituali vantaggi del Popolo Cristiano, avendolo portato ultimamente alla risoluzione di facilitare a' Fedeli la strada d'esercitarsi nella contemplazione de' dolori, e morte del Nostro Redentore, con permettere, che possa erigersi anche nelle Chiese fuori del nostr' Ordine la Via Crucis con quello stesso Tesoro d' Indulgenze, ch' era alle sole erette nelle nostre Chiese ampiamente concesso, ed essendone a Noi per somma benignità della Santità Sua, recata la notizia, stimiamo incombenza del nostro Offizio il trasmetterla alle PP. VV. accompagnata dall' avviso d' alcune circostanze, che debbano inviolabilmente osservarsi, appartenenti al modo, con cui nelle Chiese, o luoghi fuori dell'Ordine potrà la suddetta Via Crucis fondarsi. Posta dunque su tal particolare la volontà della Santità Sua, dichiarata con Breve Appostolico sotto il dì 30. Gennajo dell'anno corrente e successivamente, essendosi degnata d' ascoltare le suppliche del P. Reverendiss. Giuseppe Maria d' Evora Commiss. Gen. di Curia per la chiarezza d'alcuni dubbj insorti su questa materia, ne risultò quella particolare espressione del suo benignissimo sentimento, che vedesi ordinata per varj punti nel foglio stampato sotto il Titolo: Avvertimenti necessarj per regolare il divoto Esercizio della Via Crucis, che annesso a questa nostra Circolare vi si trasmette. Ciò non ostante, venuti poi fuori altri dubbj di non picciola rilevanza, e vedendosi che lasciati senza il convenevole scioglimento, potevano turbare la divozione de' Popoli, stimò bene il suddetto P. Reverendiss. Commiss. di Curia umiliare a' piedi della Santità Sua nuove suppliche premurose, affinchè si degnasse venire ad una pre-

precisa, ed individuale dichiarazione della sua mente intorno al modo, o circostanze, che possono occorrere nella suddetta erezione della Via Crucis. Delle quali umilissime preghiere avendo la Santità Sua ascoltato con egual Bontà il contenuto, ad oggetto di mantenere lontani anche i sospetti di confusione, e disturbi, che da queste nuove fondazioni nascer potessero, per mezzo d'un suo Rescritto sotto il dì 3. Maggio 1731. venne ad una particolarissima espressione della sua volontà secondo il tenore de' punti che sieguono.

Primo. Che i Superiori Generali faccino pubblicare a tutte le Provincie, e Conventi con loro Lettera Circolare la Istruzione con li avvertimenti suddetti del Signor Card. Prefetto dell' Indulgenze, perchè sia a tutti nota la mente di Sua Santità.

Secondo. Che invigilino, ed avvertano li Superiori locali a non essere tanto facili nell' erigere in ogni luogo questa Divozione, ma cauta, e prudentemente, affinchè la moltiplicità non ne rechi confusione, e disprezzo.

Terzo. Che dove sono Conventi dell'Ordine, essendo picciole le Città, e luoghi, non possano erigersi altre fuori de'medesimi Conventi, e nelle Città grandi si regolino secondo una discreta distanza, e seguendo il bisogno di Controversia spetti al Superiore Generale il determinarla.

Quarto. Ne'Luoghi, dove non sono nostri Conti, il Convento più vicino, ed il suo Superior locale abbia la facoltà solamente per l'erezione, e quando vi siano due egualmente vicini, il più antico, e se di antichità ambi eguali, l' Osservante preceda il Riformato, e così rispettivamente con i Scalzi per togliere in questa guisa ogni dissensione tra' Fratelli del medesimo Istituto.

Quinto. Che in tutti i dubbj, i quali per simile materia possono nascere, si ricorrà a Superiori Generali per la decisione, e determinazione sotto la pena ad arbitrio de'medesimi.

Essendo poi la volontà di Nostro Signore che i Superiori locali non siino sì facili ad erigere in ogni luogo questa divozione, e che in tutti dubbj si ricorra a' Superiori Generali, come appare dal secondo, ed ultimo punto de' sopradetti, restando per altro fermo il terzo, cioè, ch'essendo picciole le Città, e Luoghi, non possano erigerne altre fuori de' nostri Conventi, stimiamo essere assai a proposito il prescrivere una Regola più esatta, e stimiamo essere assai d' utile prevenire quelle dubbiezze, e disordini, che potrebbono accadere in ordine alle Città grandi, e principali. Ritrovandosi adunque per ordinario in queste principali Città più Conventi dell'Ordine, sieno Osservanti, o Riformati, o Scalzi, sarà bene, che per evitare la confusione, e disprezzo, potendo bastare le sole erette nelle nostre Chiese, non se ne permettano altre fuori di queste. Quando però accadere dovesse nelle suddette Città per calde istanze de'Fedeli qualche nuova erezione della Via Crucis fuori de' nostri Conventi, vogliamo, non v' ha dubbio, che si regoli l'affare secondo la già detta discreta distanza; ma determiniamo nel tempo stesso, che il corso, e termine della medesima sia bene ponderato da'Superiori locali, che dovranno avvisarne il Superiore Generale, ed ascoltare da questo la risoluzione, se la distanza de' nostri Conventi sia tale da potersi prudentemente concedere la richiesta fondazione.

Assistendo poi una special ragione per l' interiore de' Monasteri di Monache, sieno o in Città, o in altri Luoghi, dovrà servarsi tal Regola, che se i Monasterj sono soggetti all' Ordine, dovranno farne la richiesta a'Superiori rispettivamente, ed aspettar da questi la suddetta fondazione, giusta il metodo prescritto nelli avvertimenti dell' Eminentissimo Cardinale Prefetto. Se poi fossero esenti dalla nostra Giurisdizione, ad oggetto di troncare quelle contese, che potrebbono nascere tra'Conventi vicini, dovranno recarne a Noi l' avviso per deputare un Religioso, che stimeremo più a proposito per esemplarità di costume: siccome abbiamo di già cominciato a praticare con soddisfazione di que'Monasterj, che ne han fatta la richiesta.

Ed affinchè specialmente i PP. Superiori locali non possono allegare scusa, o ignoranza ne' casi, che potrebbono accadere, vogliamo, che in ogni Convento si tenga copia, non solo de' suddetti avvertimenti, ed instruzioni dell' Eminentissimo Sig. Cardinale Prefetto stese nel foglio annesso, ma ancora di questa nostra Circolare, e particolarmente de' punti nella medesima espressi, che portano una dichiarazione più speciale della mente, e volontà di Nostro Signore, per la felicità, e salute del quale in corrispondenza delle particolari obbligazioni, che gli professa il nostro Ordine, dovrà ciascuna delle PP. e RR. VV. impiegare calde preghiere all' Altissimo; Siccome per il nostro Reverendissimo Ministro Generale, e per Noi finalmente, che salutandole di cuore diamo a tutti la nostra Serafica Benedizione.

Data in Roma in questo Nostro Convento di S. Maria d' Araceli il dì 26. Maggio 1731.

Affezionatiss. Servo nel Signore
F.Crescenzio Krisper Commissario Generale.

Loco ✠ del Sigillo.

D' Ordine di S. P. Reverendiss.
F. Gaetano Seg. Generale.

Assignantur, & enumerantur Indulgentiæ, quas Innocentius XI. ad instantiam P. Marini Sormani Ministri Generalis totius Ordinis Seraphici Minorum S.P.N. Francisci concessit in perpetuum per Breve, quod incipit: *Unigeniti Dei Filii*, datum 28. *Januarii* 1688. Crucibus, Coronis, & Rosariis, quæ tetigerunt loca Terræ Sanctæ, & Sacras Reliquias ibi existentes, revocando, & annullando omnes alias Indulgentias, quæ dicuntur esse concessæ ab aliis Summis Pontificibus, supradictis Crucibus, Coronis, & Rosariis. 63

Quicumque igitur habebit Sacram aliquam Crucem, & Rosarium, aut Coronam, quæ tetigit loca Sancta, & Sacras Reliquias Terræ Sanctæ, lucrabitur Indulgentias sequentes, operando sicut sequitur. Videlicet.

Qui

Qui consueverit dicere semel ad minus in Septimana Coronam Domini, aut Dominæ, aut Rosarium, vel tertiam ejus partem, aut Officium, vel Divinum, vel parvum Dominæ, vel de mortuis, aut Septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut docere Doctrinam Christianam, vel invisere carceratos, vel infirmos alicujus Hospitalis, vel subvenire pauperibus, vel Missam audire, vel quando Sacerdos est, illam legere, si vere pœnitens, & confessus apud Confessarium approbatum ab Ordinario communicaverit in quolibet infrascriptorum dierum, scilicet Natalis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Pentecostes, in Festis Sanctissimæ Trinitatis, & Corporis Domini: In Festis Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatissimæ Virginis; in Nativitate S. Joannis Baptistæ, in Festis SS. Apostolorum Petri, & Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Philippi, & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, Matthiæ, & omnium Sanctorum, & devote oraverit Deum pro extirpatione Hæresum, & Schismatum, pro augmento Fidei Catholicæ, pro pace, & concordia Principum Christianorum, & pro aliis necessitatibus Sanctæ Ecclesiæ, in ipso die acquirit remissionem omnium suorum peccatorum, & Indulgentiam plenariam.

Qui faciet illas ipsas res in aliis Festis Domini, aut Beatissimæ Virginis in unoquoque dictorum dierum, consequetur septem annos, & totidem Quadragenas de Indulgentia, & faciendo easdem in unaquaque Dominica, aut in alio Festo anni, lucrabitur quinque annos, & totidem Quadragenas, faciendo in alio die anni, acquiret centum dies de Indulgentia.

Quicumque in articulo mortis devote recommendabit Deo animam suam, invocando nomen Jesu, ore, aut, si non potest, corde, vere pœnitens, confessus, & communicatus, aut, si non potest, ad minus contritus consequetur remissionem omnium suorum peccatorum, & Indulgentiam plenariam.

Qui faciet aliquam Orationem præparatoriam ante celebrationem Missæ, aut Communionem, aut ante recitationem Officii Divini, vel Beatæ Virginis consequetur semper quinquaginta dies de Indulgentia.

Qui visitabit carceratos, aut infirmos in Hospitali adjuvando eos aliquo opere pio, aut in Ecclesia Docebit Doctrinam Christianam, vel domi tradet eam propriis filiis, parentibus, servis, semper lucratur ducentos dies de Indulgentia.

Qui consueverit semel ad minus in septimana dicere Coronam, aut Rosarium, aut Officium nostræ Dominæ, aut de mortuis, aut Vesperas, aut unum Nocturnum ad minus cum Laudibus, aut septem Psalmos Pœnitentiales cum Litaniis, & precibus, lucratur in illo die, quo id dicet, centum dies, ultra Indulgentias concessas a S. Pio V.

Qui ad sonum Campanæ alicujus Ecclesiæ, mane, aut sero, aut medio die recitabit solitas preces *Angelus Domini &c.* aut, si id non sciat, *unum Pater, & unum Ave Maria &c.* aut pariter dum sonat signum pro mortuis dicet Psalmum *De profundis &c.* aut *unum Pater, & Ave Maria &c.* si non sciat illum Psalmum, consequetur, centum dies de Indulgentia.

Qui in die Veneris devote meditabitur Passionem, & mortem Jesu Christi Domini Nostri, & dicet *ter Pater Noster, & Ave Maria*, in illo die lucratur centum dies de Indulgentia.

Qui vere pœnitens de suis peccatis cum firmo proposito se emendandi faciet examen conscientiæ, & recitabit *ter Pater Noster, & Ave Maria*, aut in honorem Sanctissimæ Trinitatis similiter dicet *ter Pater, & Ave Maria*, aut in memoriam quinque vulnerum Jesu Christi *quinque Pater noster, & Ave Maria*, lucratur centum dies de Indulgentia.

Qui orabit devote pro fidelibus agonizantibus, vel dicet unum *Pater noster* ad minus, & *Ave Maria* pro ipsis, consequetur in illo die quinquaginta dies de Indulgentia.

Omnes supradictas Indulgentias potest quis lucrari pro se in supradictis diebus, aut eas applicare per modum suffragii animabus Purgatorii.

J. F. Albani Secr.

Hoc Decretum Romæ, & alibi fuit impressum idiomate Italico.

Indulgentiæ Coronarum, & Crucum Hierosolymitanarum, aut Caravacensium declarantur. 64

Decretum Sacræ Congregationis Indulgentiis, & S. Reliquiis præpositæ sub

Innocentio PAPA XIII.

NUper Sacræ Congregationi Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ relatum fuit, passim evulgari Summarium quoddam Indulgentiarum germanico idiomate conscriptum, quod latine versum incipit: *Indulgentiæ, quæ concessæ fuerunt a San. mem. Papa Sixto V. Paulo V. Urbano VIII. Innocentio X. Alexandro VII. Clemente IX. super Coronis, Crucibus factis Hierosolymis, & Bethleem, denuo confirmatæ a Summis Pontificibus Clemente X. & Innocentio XI. die 11. Junii anni 1670. Impressum Augustæ a Joanne Michaele Labbart Anno 1720*

Cum autem in dicto Summario nonnullas Indulgentias falsas, aut apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri deprehensum fuerit, ideo, ne Fideles decipiantur, eadem Sacra Congregatio habita die 11. Martii 1721. prædicti Summarii Augustæ impressi, vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illud prohibuit sub pœnis in indice librorum prohibitorum contentis, declarando gestantes Cruces, & Coronas, quæ loca Terræ Sanctæ, & Sacras Reliquias ibi existentes tetigere, illas dumtaxat Indulgentias lucrari posse, quas san. mem. Innocentius XI. Litteris in forma brevis emanatis die 28. Januarii anni 1688. prædicta gestantibus, & pia opera in eod. Brevi præscripta devote peragentibus concessit. Insuper dum eidem Sac. Congregationi pariter delatum fuerit, nonnullos turpis lucri cupidos, non sine magno Fidelium scandalo, prædictas Cruces, & Coronas publice vendere, aut mercibus commutare ausu temerario non erubescere: Ideo stricte prohibuit, ne in posterum, aut publice, aut secreto vendantur, aut quomodocumque commutentur; addita etiam declaratione, quod non transeant Personam illorum, quibus prima vice distribuun-

buntur, & quod neque commodari, aut precario dari possint, & quod aliqua re ex prædictis deperdita pro ea subrogari altera non valeat; Quod, si secus fiat, prædictæ Cruces, & Coronæ careant Indulgentiis jam concessis. Cum etiam Sacræ Congregationi Indulgentiarum innotuerit, evulgatum fuisse alterum Summarium Indulgentiarum germanico pariter Idiomate conscriptum absque loco editionis; & nomine Impressoris, cujus initium latine redditum est: *Indulgentiæ, quæ Crucibus Caravacensibus concessæ fuerunt a Romanis Pontificibus Pio V. Gregorio XV. & Clemente X. denuo confirmatæ ab Innocentio XII.* Et incipit: *Pro consolatione Christifidelium, & Sanctæ Crucis Armatorum*, in quo multæ Indulgentiæ penitus confictæ, apocryphæ, & falsæ deprehensæ fuerunt, eadem Sacra Congregatio dicti Summarii impressionem, & usum sub iisdem pœnis in indice librorum prohibitorum contentis interdixit. Quibus omnibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XIII. relatis die quarta mensis Junii, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit, & in omnibus executioni mandari jussit. Datum Romæ die quinta ejusdem mensis anni 1721.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

65 Omnes Personæ trium Ordinum S. P. N. Francisci possunt semel in vita, & in mortis articulo ex concessione Sixti IV. plenarie absolvi per idoneum Confessarium de licentia suorum Superiorum eligendum ab omnibus suis peccatis; & plenariam suorum peccatorum remissionem consequi; Et hoc etiamsi ante factam eorumdem Ordinum Professionem eos decedere contigerit. Casarubios *in compendio privilegiorum nostrorum, & aliorum, verb. Absolutio extraordinaria quoad Fratres, num.5. & 6.* Et quoad Indulgentiam plenariam in articulo mortis habetur etiam ex concessione Pauli V. facta omnibus Regularibus Constitut. incip. *Romanus Pontifex §. 8.* relata supra *art.4. num.7.* Et pro absolvendis sic constitutis in articulo mortis potest adhiberi hæc formula:

Confiteor Deo, &c. Misereatur, &c.

Indulgentiam, &c.

Dominus Noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis te absolvat, & Gratiam suam tibi infundat. Et ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Summorum Pontificum mihi in hac parte commissa, & tibi concessa, absolvo te ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristi, & dispenso tecum in omni Irregularitate si quam contraxisti, & restituo te unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omni trangressione Votorum, & Regulæ tui Ordinis, & Statutorum Papalium, Generalium, Provincialium, Custodialium, Localium; & Synodalium quorumcumque. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omni Divino Officio male persoluto, Horis indebite transpositis, vel omissis. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquisti, & ab omnibus pœnitentiis oblitis seu etiam neglectis; concedens tibi remissionem, & Indulgentiam plenariam peccatorum tuorum confessorum, & etiam cunctorum, de quibus non recordaris, aut oblitus fuisti in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt. Item eadem auctoritate Ego absolvo te a pœnis Purgatorii, quas pro peccatis commissis, & delictis in hoc mundo perpetratis meruisti, restituendo te illi innocentiæ, in qua eras quando baptizatus fuisti. In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & ✠ Spiritus Sancti. Amen. Quod si hac vice non decesseris, reservo tibi hanc Gratiam usque ad extremum mortis tuæ articulum.

Hæc forma absolvendi excerpta ex manipulo Fratrum Minorum Sancti P. Francisci sexta parte Parisiis impressa anno 1582. & reimpressa Mediolani in Typographia Jo: Petri Cardi.

Item ex concessione Leonis X. possunt consequi 66 eamdem Plenariam absolutionem, & Indulgentiam ac insuper Papalem Benedictionem quater in anno diebus, quibus maluerint; Casarubios *l. c. n.7. & seq.* Et traditur formula pro tali Absolutione, & Benedictione.

Confiteor Deo &c. Misereatur &c.

Indulgentiam &c.

Dominus noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis vos absolvat, & Gratiam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, & mihi in hac parte commissa absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristis, & restituo vos unioni, & participationi Fidelium necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, & Regulæ, Constitutionum, Ordinationum, & Admonitionium Majorum nostrorum, ab omnibus pœnitentiis oblitis seu etiam neglectis, & ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquistis; Concedens vobis remissionem, & Indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, & etiam cunctorum, de quibus non recordamini, aut obliti fuistis, in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt, & restituo vos illi innocentiæ, in qua eratis quando baptizati fuistis, & quomodo Sanctitas Domini N. Papæ faceret, si ipsemet in Confessione peccata vestra auscultaret; Ac eadem auctoritate Apostolica Benedictionem Papalem vobis impertior. In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & Spiritus ✠ Sancti.

Injungitur deinde aliqua Pœnitentia.

Ite in pace, & Gratia Dei, & orate pro me.

Item ex concessione ejusdem Leonis X. possunt 67 consequi Plenariam Absolutionem, & Indulgentiam in omnibus Solemnitatibus, seu Festis Domini Sabaoth, & Beatæ Mariæ Virginis, Omniumque Sanctorum, & Apostolorum Petri, & Pauli, ac Sancti Patris Francisci, & Sanctæ Claræ, & per totam majorem hebdomadam; Casarubios *loc. cit. n.8 & sequent.* Ac insuper in Festo Sanctæ Cathari- 68

 næ

68 næ Virginis & Martyris; Casarubios *loc. cit.* *n.*10. & traditur formula pro tali Absolutione Plenaria.

Confiteor Deo &c. Misereatur &c. Indulgentiam &c.

Dominus Noster Jesus Christus per merita Suæ Sacratissimæ Passionis vos absolvat, & gratiam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, & mihi in hac parte commissa absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristis, & restituo vos unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, & Regulæ, Constitutionum. Ordinationum, & Admonitionum Majorum nostrorum, ab omnibus Pœnitentiis oblitis, seu etiam neglectis, & ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquistis; concedens vobis remissionem, & Indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, & etiam cunctorum de quibus non recordamini, aut obliti fuistis, in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt; & restituo vos illi innocentiæ, in qua eratis, quando baptizati fuistis. In nomine ✠ Patris, ✠ & Filii, & Spiritus ✠ Sancti. Amen.

Injungitur deinde aliqua Pœnitentia.

Ite in pace, & Gratia Dei, & orate pro me.

69 Advertendum tamen est, ut notat ipse Casarubios *loc. cit.* quod supradictæ Absolutiones Plenariæ, & Indulgentiæ debent consequi de consensu suorum Prælatorum, & Confessores electi, & ad id deputati debent eis aliquam salutarem Pœnitentiam injungere. Ac insuper est advertendum, quod nunc licet subsistat Indultum quantum ad Absolutionem Plenariam, & Benedictionem Papalem, videtur tamen revocatum quantum ad consecutionem Indulgentiæ Plenariæ pro seipsis, per cit. Constitutionem Pauli V. incipient. *Romanus Pontifex*. Ad quod facit etiam Propositio 37. in ordine inter merito damnatas ab Alexand. VII. die 18. Martii 1666. ibi: *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ*, contra asserentes dictas revocatas Indulgentias hodie esse revalidatas; & solum videtur non esse revocatum tale Indultum quantum ad consecutionem Indulgentiæ Plenariæ pro Animabus Purgatorii, quia, ut tradit clarissimus, & eruditissimus Pater Viva *in Appendice Indulgentiarum* §.1. *sub num.*6. *vers. Illud certum est*, Paulus V. non revocavit Indulgentias pro Animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idem Pontifex 23. Februarii 1609. testatus est apud Gobat, Pellizar. Quintanadv. *dub.*2. *n.* 1. & Dianam *par.* 4. *tract.* 4. *resol.*20. Tum quia Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii possunt applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera meritoria Animabus Purgatorii, ex concessione Gregorii XV. per suum Breve sub die 10. Novemb. 1622. Et Leo X. jam die 3. Februarii 1517. concesserat ipsis Fratribus Minoribus, ut omnes omnino Indulgentias usque ad id tempus concessas per modum suffragii applicare possent, ut habetur etiam *in Compendio Privilegiorum Societatis Jesu* §.7. ubi testatur dictus Sapientissimus Pater Viva *l.c.* §.3. *vers. Plurimæ aliæ*, ubi subjungit, quod idem concessit Sixtus V. Chordigeris S.P. Nostri Francisci, in Constitut. incipient. *Divinæ caritatis 7. Maii* 1586. Vide *supra n.*12. & *art.*2. *n.*28. & *art.*4. *sub n.*8. & 11. & verb. *Prælatus Regularis a n.*67. *ad* 69. ubi multa ad rem.

Omnes Personæ utriusque sexus trium Ordinum S. P. N. Francisci in Claustris degentes Reverendissimo Patri Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectæ possunt semel in die lucrari Indulgentiam per modum suffragii, & liberationem animæ cujuscumque Christifidelis a pœnis Purgatorii recitando tertiam partem Rosarii cum quinque Pater, & Ave, ac totidem Gloria Patri &c. juxta mentem Sanctitatis suæ ante Altare SS. Sacramenti, vel (si fuerint rationabiliter impeditæ) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparæ imaginem. Sic concessit novissime Benedictus XIII. ut patet ex sequenti Rescripto Romæ die 21. Decembris anni 1729. mihi, dum Ministrum Provincialem hujus Observantis Provinciæ Sancti Didaci, licet immerito, agerem, transmisso a Reverendissimo Patre Josepho Maria ab Ebora, tunc Commissario Generali Curiæ, & anno 1738. Ex-Generali Totius Ordinis, & Regis Portugalliæ Ministro. 70

Rev. Adm. P. M. Observ.

Cum alias fel. rec. Paulus PP. Tertius indulserit, ut qui Fratres Laici hujus Aracælitani Conventus semel in die pro anima cujuscumque Cristifidelis in Purgatorio detenta recitarent unam Coronam Beatæ Mariæ Virginis ad Capellam, seu Altare Privilegiatum S. Helenæ in hoc Templo Aracælitano existens adinstar Sacerdotum in eodem Altari celebrantium pro eadem anima Indulgentiam per modum suffragii, & a Purgatorii pœnis liberationem obtinerent: novissime supplicatum fuit Sanctissimo Domino N. Bened. XIII. & ab ipso impetratum, ut eodem privilegio frui possint ii pariter Sacerdotes, qui ad Altare SS. Sacramenti tertiam partem Rosarii cum quinque Pater, & Ave, ac totidem Gloria Patri recitabunt. Ceterum cum ejusmodi concessio ad solos Fratres hujus Almi Conventus arctari videretur, cumque de thesauro hujus Indulgentiæ, seu Privilegii Fratres omnes ubique Terrarum participare vehementissime cuperem, supplicem libellum porrexi Sanctitati Suæ, quatenus super hac re mentem suam declarare, dictumque Privilegium extendere dignaretur *ad omnes omnino personas utriusque sexus trium Ordinum Sancti P. N. Francisci in Claustris degentes, & Reverendissimo P. Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectas*, quæ tertiam partem Rosarii, ut præfertur, ac præterea quinque Pater, & Ave, cum totidem Gloria Patri juxta mentem Sanctitatis Suæ ante aram, in qua Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asservatur, vel (si fuerint rationabiliter impeditæ) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparem imaginem recitarent, cui quidem supplicationi Sanctissimus Pater pro sua erga Ordinem Seraphicum, ejusque Alumnos Clementissima voluntate per Rescriptum Eminenissimi Domini Nicolai Mariæ Cardinalis Lercari a Secretis Status Sanctitatis Suæ sub die nona Decembris hujus Anni mille-

millesimi septingentesimi vigesimi noni etiam annuere dignatus est. Hanc proinde concessionem redigi curabo in seriem Indulgentiarum Ordinis, de quibus a Sancta Sede specialis Bulla in proximo emanabit: verumtamen omittere non potui, quin eam actutum indicarem Paternitati Tuæ adm. Reverendæ, ut religiosissima pietas, quæ in Provincia tibi subdita maxime floret, singularem hunc dignationis Apostolicæ fructum statim percipiat, & animabus in Purgatorio lugentibus tam insigne suffragium nullatenus retardetur; eamdemque sollicitudinem meam Paternitati Tuæ adm. Rev. animi ad Officia paratissimi testem exhibeo.

Romæ ex Aracæli 21. Decemb. 1729.

Paternitatis Tuæ Adm. Rev.

Promptissimus ex animo Servus
Fr. Joseph Maria ab Ebora
Commissarius Generalis Curiæ.

71 Omnes tres Ordines a S. P. N. Francisco instituti ultra supra recensitas, & alias Indulgentias sibi specialiter a Sede Apostolica concessas, gaudent etiam Indulgentiis aliis Regularibus concessis ex communicatione cum ipsis sibi concessa a variis Summis Pontificibus, scilicet Sixto IV. Julio II. Leone X., & expresse a Clemente VII. die 30. Maii 1525. Constitut. incip. *Cum fructus uberes*, quæ Bulla fuit confirmata a Paulo IV. Pio IV. S. Pio V. Greg. XIII. Sixto V., & aliis, specialiter a Clemente VIII. die 20. Decembris 1595. Constitut. incip. *Ratio Pastoralis Officii*, & novissime a Benedicto XIII. die 10. Decembris 1725. Constit. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ*, in qua referuntur plures alii Summi Pontifices, qui similes ei fecerunt concessiones, & ab eodem Benedicto XIII. quinto Nonas Aprilis 1727. Constitut. incip. *Summæ decet*, ubi plurimæ aliorum Summorum Pontificum referuntur Constitutiones similes gratias, & Indulgentias eis concedentes.

72 Ceteri etiam alii Regulares gaudent, nedum Indulgentiis sibi a variis Summis Pontificibus specialiter concessis, ut videre est in suis respective Privilegiorum Compendiis, sed etiam per viam Communicationis gaudent Indulgentiis nostrorum trium Ordinum Seraphici Patris Francisci, & quorumcumque aliorum, ut patet apud Casarubios *in Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium verb. Communicatio Privilegiorum*, & in aliis respective aliorum Compendiis, & sic Certa, & Communissima tum Canonistarum, tum Theologorum.

73 Communicatio autem Indulgentiarum inter Regulares sic debet intelligi. Primo, quod Indulgentias omnes concessas Ecclesiis unius ex Ordinibus Regularibus lucrari potest in Ecclesia sui Ordinis quivis alius Regularis, nisi obstet aliqua specialissima ratio. Non tamen potest idcirco quilibet Sæcularis easdem lucrifacere in qualibet Ecclesia alterius Ordinis. Sic desumitur ex declaratione facta a Leone X. in Constit. incip. *Dudum per Nos*, ubi, cum dixisset *illos plus sapere, quam oportet*, qui ex eo, quod Indulgentiæ Templis unius Ordinis Mendicantium impertitæ, essent communicatæ Templis aliorum Ordinum Mendicantium, inferebant, Sæculares posse in Ecclesijs Prædicatorum, Minorum &c. obtinere Indulgentiam, quam prædecessores ejus elargiti erant visitantibus Ecclesiam B. Mariæ Virginis de Populo de Urbe ad Augustinianos Eremitas spectantem: *Attendentes*, inquit: *quod Indulgentia, intuitu Religionis concessa, ad Sæculares extendi non debet, volentes mentem prædecessorum nostrorum, & nostram declarare, volumus, & auctoritate Apostolica declaramus, quod universi, & singuli dictorum Ordinum Fratres, & Moniales &c. prædictis Indulgentiis gaudeant, perinde ac, si ipsi dictam Domum B. Mariæ de populo personaliter visitarent; quodque vigore prædictarum Litterarum sæculares Indulgentiis hujusmodi gaudere non possint*; Sic Gobat *tract. 4. de Indulgent. part. 2. cap. 27. num. 565.* Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia tract. 4. dub. 14.*

Hæc tamen Indulgentiarum communicatio debet extendi ad Indulgentias concessas pro singularibus Festivitatibus hujus, aut illius Ordinis; unde licet Indulgentia Portiunculæ sit extensa ad omnes Ecclesias trium Ordinum S. P. N. Francisci, non tamen censetur extensa ad Ecclesias aliorum Ordinum; Gobat *loc. cit. num. 550.* ubi dicit, sic ex Casarubio notari *in compendio privilegiorum suæ undequaque dignissimæ Societatis, verb. Indulgentia §. 12.* Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 33. §. 3. num. 61.* Kazenberger *loc. cit. num. 85.* Quintanadvenas *loc. citat. dub. 8.* Peyrin, Lezana, & alii. Quapropter Lezana *verb. Indulgentia num. 8.* censet prædictum Communicationis privilegium intelligendum esse solum de Indulgentiis, quæ in genere concessæ sunt Ecclesiis Regularium, non autem de illis, quæ specialiter pro aliqua Ecclesia in particulari datæ sunt; Sic etiam Kazenberger *loc. cit. num. 85.* Gobat *loc. cit. n. 1550.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 72.* ubi dicit, idipsum asserendum esse de privilegiis, quæ concessa fuerunt ob aliquam specialem rationem, ut quando Indulgentia concessa est uni loco speciali, quia ibi est Imago v. g. B. Virginis Mariæ cum magna veneratione fidelium, nam hæc est specialis ratio illius loci, qua alia loca carent. Idem pariter asserendum de Altaribus privilegiatis ob specialem rationem talis Altaris. Idem etiam dicendum de Indulgentiis in honorem alicujus Sancti concessis Ecclesiis, per tot, vel tot annos, nam hæ non communicantur aliis Regularibus; Antonius de Spiritu Sancto *in director. Regular. tract. 1. disp. 1. sect. 3. n. 4.* Donatus *part. 1. tom. 1. tract. 7. q. 14. & 15.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 16.* Kazenberger *loc. cit. n. 85.* & ipso teste, alii communiter; *arg. cap. Cum Capella 16. de privilegiis*, ubi dicitur, quod concessum uni Ecclesiæ, vel Provinciæ, seu loco, nequit trahi ad aliam Ecclesiam, seu Provinciam vel locum. 74

75 Secundo prædictum communicationis privilegium intelligendum est, quod omnes Indulgentiæ concessæ immediate, & directe Religiosis, vel eorum oblatis, Parentibus, Cognatis, Procuratoribus, Benefactoribus, Servitoribus, & similibus personis ad aliquem Ordinem spectantibus, intelligantur concessæ etiam omnibus aliis similibus Religiosis, & personis ad alios Ordines spectantibus. Sic declaravit, & concessit Julius II. die 1. Junii 1509. Prædicatoribus, & Fratribus Minoribus per sequentem Constitutionem,

Venerabilibus Fratribus Salamantino, Pacen. & Corduben. Episcopis, & eorum Cuilibet.

JULIUS PAPA II. &c.

Alias ad supplicationem Carissimi in Christo Filii nostri Ferdinandi Regis &c. & infra, quodque in prædicta privilegiorum, gratiarum, & Indultorum præfatorum Communicatione, tam universaliter per Prædecessores nostros toti Ordini Minorum, quam etiam per Nos particulariter prædictorum Regnorum Fratribus facta, ea, quæ ad absolutionem, dispensationem, vel alias ad Priorem, Generalem, seu Magistrum Ordinis Prædicatorum spectant, ad Ministrum, vel Vicarium „ Generalem Fratrum Minorum pertineant, & ea, „ quæ ad Priores Conventuales, idest Prælatos singularum Domorum Ordinis Prædicatorum, & „ eorum Vicarios, similiter spectent ad Guardianos, & eorum Vicarios Ordinis Minorum, & ea, „ quæ ad Priores, seu Vicarios, vel Sub-Priores Vicarios, idest Prælatos, qui medii sunt, quocunque nomine censeantur, & vocentur, inter dictum Generalem, seu Magistrum Ordinis, & „ Priores Conventuales, eorumque Vicarios simili „ modo spectent ad Ministros, & Vicarios Provinciales, ac Custodes, qui etiam medii sunt inter „ Ministrum, & Vicarium Generalem, & Guardianos, eorumque Vicarios similiter pertineant, & „ sicut de potestate Prælatorum, scilicet de Prælatis „ ad Prælatos dictum est, ita de Congregatione „ unius ad Congregationem alterius Ordinis, & de „ Fratribus privatis, idest sine Prælatura ad Fratres „ privatos; & de Festivitatibus ad Festivitates, in „ his casibus, in quibus, Congregationibus, vel „ Fratribus privatis, aut Festivitatibus unius Ordinis aliquid conceditur Congregationibus Fratribus Privatis, aut Festivitatibus alterius Ordinis, nunc, & pro tempore respective concessa „ intelligantur. Ita quod ea, quæ in honore Sanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomæ de Aquino, Catharinæ de Senis Fratribus, vel locis Prædicatorum sunt concessa, omnia illa Fratribus Minoribus præfatis, eorumque locis in Festivitatibus Sanctorum Francisci, Antonii, Ludovici, „ Bernardini, Bonaventuræ, quinque Martyrum dicti Ordinis, qui apud Marochium Martyrii Coronam adepti sunt, S. Claræ, & in aliis Festivitatibus „ dicti Ordinis Minorum, licet sint in majori numero, quam Festa ipsorum Fratrum Prædicatorum, „ sint, & intelligantur concessa ad tollendam quacumque hæsitationem, & inde forte ortum scrupulum, auctoritate, & tenore præfatis declaramus. „ Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die prima Junii 1509. Pontificatus nostri anno sexto.

76 Unde ut vides, hæc privilegiorum, & Indulgentiarum communicatio non debet esse identica materialis, sed analoga formalis, hoc est, similis, & fere eadem secundum quamdam proportionem, & status decentiam; Ita ut, totum id, quod est concessum Generali Prædicatorum pro suo Ordine, censeatur etiam concessum Generali Minorum pro suo, & quibusvis aliis Generalibus pro suis respective Ordinibus; & totum id, quod est concessum Provincialibus Prædicatorum pro suis Provinciis, censeatur concessum Provincialibus Minorum, & aliorum Regularium pro suis respective Provinciis; & totum id, quod est concessum Priori Prædicatorum pro suo Prioratu, censeatur concessum Guardiano Minor. pro suo Guardianatu, & Superiori locali cujuslibet alterius Religionis pro suo locali Superioratu; & totum id, quod est concessum Religiosis subditis in, & pro suo Ordine Prædicatorum, censeatur concessum Religiosis subditis in, & pro suo Ordine Minorum, & sic de omnibus aliis, & ita pariter est discurrendum de Festivitatibus ad Festivitates, & de Indulgentiis ad Indulgentias. Ita ut Festivitates sint respective pares in honore, & Dignitate in quolibet Ordine, & quemadmodum Laicus visitans nostras Ecclesias tempore Festivitatum nostrorum Sanctorum consequitur Indulgentiam nostris Ecclesiis concessam pro tali, vel tali Festivitate nostri alicujus Sancti; ita a pari Laicus visitans Ecclesias aliorum Regularium tempore Festivitatum suorum respective Sanctorum consequitur Indulgentiam concessam pro tali, vel tali Festivitate sui alicujus respective Sancti. Sic etiam, sicuti Novitius suscipiens habitum nostræ Religionis multa consequitur beneficia, & Indulgentias lucratur; Ita quilibet Novitius suscipiens habitum cujuscumque alterius Ordinis, vel Religionis; & sic proportionaliter est discurrendum de aliis Indulgentiis, cum in generali communicatione veniant solum illæ, quæ sunt communes, & in genere Ordinibus Regularibus concessæ, non autem illæ, quæ sunt propriæ, & specificæ, nec eæ, quæ raro conceduntur, & quæ quis verisimiliter interrogatus, non esset in specie concessurus; *argum. cap. In generali* 81. *de regul. Iuris in* 6. *cap. Cum Capella* 16. *de privilegiis*, & *cap. Si propter*, X. *de Rescriptis in* 6. Et sic tenent Donatus *in praxi rerum Regular. tom.*1. *part.*1. *tract.*7. *quæst.*14. & 15. cum multis ibi citatis, Matthæucci *Officialis Curiæ cap.*26. *num.*17. Kazenberger *loc. cit. n.*85. Reiffenstuel *lib.*5. *decret. tit.*33. §.3. *n.*61. & 62. Lezana *loc. cit. num.*8. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia*, *tr.*4. *dub.*9. Gobat *loc. cit. n.*550. Habsensis *Summul. qq. Select. verb. Privilegium n.*412. & alii passim; & sic servat praxis; qua in dies videmus Sæculares pro lucrandis Indulgentiis in aliquibus Sanctorum Regularium Festivitatibus concessis, pergere ad illas Regularium Ecclesias, pro quibus Indulgentiæ sunt specifice concessæ, & non ad Ecclesias aliorum Regularium: Aliter enim Ecclesiis, quibus expresse Indulgentiæ conceduntur, minueretur devotio; & ipsæ vilescerent Indulgentiæ, ut notant Peyrinus, Lezana, Matthæucci, & alii.

Fratribus Minoribus de Observantia vacantibus 77
Exercitiis Spiritualibus per Octiduum concessa est Indulgentia Plenaria ab Alexandro VII. Const. incip. *Cum sicut*. Vide supra *art.*4. *n.*9.

Affertur novissimum Privilegium pro Missis celebratis pro Animabus Fratrum, & Monialium Ordinis Minorum. 78

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

Cum, sicut dilectus filius modernus Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Franci-

sci de Observantia nuncupatorum Nobis nuper exponi fecit, per Constitutiones Ordinis hujusmodi auctoritate Apostolica confirmatas in cujuscumque Presbyteri, vel Clerici, aut Laici de Observantia supradicta, quam Reformatorum, Excalceatorum, Recollectorum, & Tertiariorum, ac Monialium Monasteriorum Ordinis, & Reformationum hujusmodi sub jurisdictione, cura, regimine, & gubernio dilecti etiam filii Ministri Generalis totius Ordinis hujusmodi existentium obitus, vel alio diebus aliquas Missas unusquisque Frater dd. Ordinis, & Reformationum in sacro Presbyteratus Ordine constitutus celebrare debeat, ideoque Procurator Generalis Missas hujusmodi cœlestium munerum, quorum dispensationem fidei nostræ credidit Altissimus elargitione a Nobis condecorari plurimum desideret. Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes; eumque a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, & quandocumque Sacerdos aliquis Ordinis, & Reformationum prædictarum Missam, vel in die obitus præfatorum Presbyterorum, ac Clericorum, & Laicorum, nec non etiam Monialium Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia; ac Reformationum hujusmodi sub regimine, & gubernio præfati Ministri Generalis existentium, ac quoad Moniales in earum respective Ecclesiis Sacerdos quoque quilibet Sæcularis, vel alterius Ordinis Regularis, vel in alio die ad quodcumque Altare Ecclesiarum dictorum Ordinis, & Reformationum tam hactenus erectarum, quam in posterum erigendarum pro illorum, & illarum Anima, quæ Deo in caritate conjuncta ab hac luce migraverit, celebrabit, Missa hujusmodi animæ pro qua celebrabitur perinde suffragetur, acsi ad Altare privilegiatum celebrata fuisset auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & Indulgemus. Non obstante, quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque; Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis etiam impressis, manu, & sigillo Procuratoris Generalis Ordinis prædicti pro tempore existentis munitis, eadem prorsus fides ubique Locorum adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 24. Martii MDCCXLI. Pontificatus Nostri Anno Primo.

79 Indulgentia plenaria perpetua in Festo Sacrorum Stigmatum S. P. N. Francisci pro omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam tam Fratrum, quam Monialium nostro Ministro Generali immediate subjectarum devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione pias ad Deum preces effuderint, concessa est a Clemente XII. die 30. Augusti 1734. Constitut. incipien. *Cœlestium munerum*.

80 Rescriptum san. mem. Bened. XIV. quo visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum diebus Festis S. Ludovici Regis Francor., & S. Elisabeth Reginæ Hungar. plenaria indulgentia conceditur.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

Injunctæ Nobis divinitus Apostolicæ Servitutis ratio postulat, ut Cœlestium munerum thesauros dispensationi nostræ a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in terris Sanctorum cum Christo in Cœlis regnantium venerationem, excitandamque, & ad fovendam erga illos Fidelium devotionem, & animarum salutem procurandam speramus in Domino profuturum. Supplicationibus itaque dilecti Filii Caroli Mariæ a Perusio Commissarii Generalis Curiæ Ord. Fratrum Minor. S. Francisci de Observ. nuncupator. nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati; omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratruum dicti Ord. tam hactenus erectis, quam in posterum quandocumque erigendis, & ubicumque locorum existentibus in S. Ludovici Francorum Regis, ac S. Elisabeth Reginæ Hungariæ natæ Festis diebus a primis Vesp. usque ad occasum solis dierum hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac S. M. Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die præfatorum id egerint, Plenariam; Monialibus vero supradicti Ordinis sub cura, regimine, & administratione Fratrum præfatorum existentibus, & aliis in eorum quolibet Monasterio nunc, & pro tempore degentibus vere pariter pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Commun. refectis, quæ suam respective Ecclesiam in suprad. diebus visitaverint, &, ut præfertur, ut supra oraverint, Plenariam similiter omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die 17. Maii 1755. Pontificatus Nostri anno decimoquinto.

81 *Breve alterum SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. Quo plura Rescripta Sanctitatis Suæ in favorem Ordinis Minorum S. P. Francisci confirmantur.*

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

Cœlestium munerum thesauros, quorum dispensationem tenuitati nostræ credidit Altissimus, liberaliori manu elargiri non dubitamus ad levamen, & solatium animarum Christifidelium, quæ ex hac vita migrantes in caritate Deo conjunctæ in Purgatorio detinentur, ut quantocius ad sempiternam beatæ feli-

felicitatis stationem in Cœlis perducantur. Sane Nobis alias humiliter oblati fuerunt supplices libelli tenorum sequentium; ac primus quidem.

Beatissime Pater.

Frater Raphael a Lugagnano Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci Minister Generalis ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter san. me. Bened. XIII. sub die 14. Decembris 1725. dignatus fuit omnia Altaria privilegiata quotidiana variis Ecclesiis dicti Ordinis in perpetuum jam concessa approbare, & confirmare; Iis ejusdem Ordinis Ecclesiis, quæ tali privilegio quotidiano in perpetuum non gaudebant, concessit illud, sed proportionate ad Missarum numerum, quæ in eis celebrantur: Pro quatuor Feriis iis, in quibus viginti; pro tribus, in quibus quindecim, & sic gradatim. Cum autem, Beatissime Bater comprobaverit experientia, hoc minime sufficere ad satisfaciendum Populorum devotioni, & ex alia parte variæ quotidie insurgant difficultates ex eo, quod non semper idem Missarum numerus in dictis Ecclesiis celebretur, nec celebrari valeat; Ideo enixe S. V. supplicat Orator, ut prævia revocatione privilegii Altarium pro determinatis hebdomadæ feriis, ut supra, per San. Mem. Benedictum XIII. concessi, dignetur cuilibet Ecclesiæ Fratrum Oratoris jurisdictioni subjectæ Altari privilegiato quotidiano perpetuo non decoratæ unum concedere ab Ordinariis locorum semel designandum, & hoc per rescriptum, seu aliter, ut S.V. benevisum fuerit, ut Deus &c.

Ex Audientia Sanctissimi die 17. Decembr. 1748. Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita, pro Missis tamen, quæ a Fratribus Minorum Sancti Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur, & voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc præsens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Litteras in forma Brevis solitis omnibus muniti clausulis expedita fuisset.

Joseph Levizzani Secretarius. Alter vero.

Beatissime Pater.

Frater Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Curiæ Ordinis Minorum de Observantia Orator obsequentissimus ad pedes Sanctitatis Vestræ humiliter provolutus, omni cum animi demissione exponit, qualiter San. Mem. Bened. XIII. sub die 24. Aprilis anni 1725. indulsit omnibus Fratribus infirmis, senibus, & imbecillibus Ordinis Minorum Capuccinorum, qui propterea semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum faciunt, suasque ad Deum preces effundunt, ut in eodem Oratorio, seu Sacello lucrari possint singulas indulgentias, quæ in posterum a Summis Pontificibus suis pro tempore successoribus Ecclesiis totius Ordinis concederentur. Hinc Orator humillimus summa fretus S. V. caritate, & clementia, qua Ordinem suum prosequitur, supplicat, ut eamdem gratiam impertiri dignetur Fratribus, & Monialibus Jurisdictioni Ministri Generalis totius Ordinis Minorum subjectis, qui, aut quæ senes, infirmi, aut imbecilles in valetudinario diversantur, nec Ecclesiam adeunt, sed in interno Oratorio, aut Sacello preces suas ad Deum effundere solent, quoad indulgentias hactenus concessas, & in posterum a Summis Pontificibus concedendas Ecclesiis ejusdem Ordinis: Pro qua gratia &c.

Ex Audientia Sanctissimi die 11. Septembr. 1755. Sanctissimus petitis annuendo pro gratia benigne concessit, ut Fratres, & Moniales Ministri Generalis Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni subjecti, qui ex introscriptis causis senectutis, infirmitatis, ac imbecillitatis in valetudinariis diversantur, visitato Oratorio, aut Sacello in eodem valetudinario existente Indulgentias, de quibus in precibus, lucrari possint, & valeant, ac si Ecclesias ejusdem Ordinis Visitarent; reliquis expletis juxta præscriptum explendis. J. C. Boschi Secretarius. Tertius tandem

Beatissime Pater.

Frater Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Curiæ Ordinis Minorum de Observantia ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter cum P. Raphael a Lugagnano præteritus Minister Generalis Ordinis S. V. supplicaverit pro Altari privilegiato quotidiano perpetuo in qualibet Ecclesia Fratrum ejus jurisdictioni subjecta, S. V. clementer pro gratia indulsit, prodiitque rescriptum. = Ex Audientia Sanctissimi die 17. Decembris 1748. = Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita pro Missis tamen, quæ a Fratribus Minoribus Sancti Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur; Et voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc præsens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Litteras in forma Brevis solitis omnibus muniti clausulis expedita fuisset. Joseph Levizzani Secretarius.

Nunc vero Orator obsequentissimus, cum non videat in eodem indulto comprehensas quoque Ecclesias Sanctimonialium ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjectas, & aliunde sciat orta esse hac de re dubia inter fratres, omni cum animi demissione supplicat, ut sua paterna clementia dignetur S. V. declarare etiam antedictas Monialium Ecclesias in relato Indulto esse comprehensas. Cum porro Fratres senes, infirmi, aut imbecilles ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjecti hac gratia gaudere non possint, ut qui semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum dumtaxat faciunt; hinc idem Orator omni cum animi demissione supplicat S. V. ut dignetur declarare Altare privilegiatum quotidianum perpetuum illud memorati Oratorii, seu Sacelli Valetudinarii pro eisdem tantum fratribus. Pro quibus gratiis &c.

Ex Audientia Sanctissimi die 22. Septembr. 1755. Sanctissimus petitis benigne annuendo, gratiam Altaris privilegiati, de qua in precibus, etiam ad Ecclesias Monialium Ministro Generali Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni subjectarum benigne extendit pro Missis tamen prædictis in Ecclesiis a Fratribus ejusdem Ordinis Minorum celebrandis, forma enunciati Rescripti Sanctitatis Suæ in reliquis observata; Idemque Privilegium Altaribus in Oratoriis valetudinariorum respective existent. pro Religiosis senibus, infirmis, atque imbecillibus inibi celebrantibus clementis-

mentissime juxta petita concessit.

J. C. Boschi Secretarius.

Quoniam autem memoratus dilectus Filius Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Ordinis Minorum de Observantia Nobis nuper humillime supplicari fecit, ut hujusmodi præinsertos supplices libellos, & præinserta nostra rescripta, quo firmius in perpetuum subsistant, & serventur exactius, per Apostolicas in forma Brevis Litteras confirmare de benignitate Apostolica dignaremur: Ea propter Nos, qui ipsum Carolum Mariam Perusinum Commissarium Generalem plurimi facimus, & inclitum Fratrum Minorum de Observantia Sancti Francisci Institutum novis Apostolicæ benignitatis, potestatisque testimoniis amplius decorare cupimus, tenore præsentium Apostolica auctoritate confirmamus, & quatenus opus sit, omnia, & singula in eisdem rescriptis contenta, & concessa, iterum concedimus, & perpetuo Apostolicæ firmitatis robore munimus.

Decernentes easdem præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, plenissime suffragari: sicque in præmissis per quosque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus &c.

Volumus autem &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 21. Januarii 1756. Pontificatus Nostri Anno decimosexto.

82 Alterum Rescriptum Novissimum ejusdem Pontificis, quo plenaria Indulgentia conceditur iisdem O. M. Fratribus, & Monialibus infrascripta pia exercitia peragentibus, ut sequitur.

Alla Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV.

Per F. Clemente di Palermo Ministro Generale de' Minori.

BEATISSIMO PADRE.

F*RA Clemente di Palermo Ministro Generale dell' Ordine de' Minori prostrato umilmente al bacio de' Vostri Santissimi Piedi espone, come da molti Religiosi del suo Ordine viene continuamente, e con premurose istanze richiesto della Facoltà di visitare il Luoghi Santi di Roma, di Loreto, del Monte d'Alverna, d'Assisi, e di Varallo, di manieracchè non accordandosi loro la ricercata licenza per impedire il vagare de' Frati, o per altri giusti motivi; replicano essi le istanze, interponendovi anco degli impegni, e riducendo spesse volte il Superiore in angustie. Desiderando pertanto l'Oratore impedire per quanto può simili inconvenienti con qualche compenso, per cui e guadagnassero per una parte i Tesori delle Sagre Indulgenze annesse alla visita de' riferiti Santuarj; nè si discostassero per l'altra da' Conventi di loro Collocazione; Supplica divotamente la Somma Clemenza di Vostra Santità della Grazia, che tutti i Religiosi dell'uno, e dell'altro sesso, soggetti alla sua Ubbidienza potessero far acquisto delle suddette Indulgenze con qualche divoto Pellegrinaggio pe' respettivi Chiostri, e successiva Visita delle proprie Chiese, cioè: Per le Sette Chiese di Roma girando pel Chiostro sette volte, e visitando in fine il Santissimo Sagramento: Pel Santuario di Loreto con tre giri pel Chiostro, ed una visita all'Altare, o Immagine della Beatissima Vergine: Con simili tre giri, e visita all'Altare, o Immagine del SS. Crocifisso pel Sagro Monte di Varallo; e finalmente con tre consimili giri, e visita all' Altare, o Immagine del P. S. Francesco per li Santuarj d'Assisi, e dell' Alverna; pregando sempre in detti giri, o Pelligrinaggi, e respettive Sagre Visite per l' Esaltazione della Santa Madre Chiesa, estirpazione dell'Eresie, conservazione del Sommo Pontefice, e per la Pace, e Concordia de Principi Cristiani; che della Grazia &c.*

Ex Audientia Sanctissimi die 28. Aprilis 1758.

Sanctissimus attentis expositis Ministri Generalis Oratoris precibus annuendo, omnibus, & singulis Religiosis, Viris, atque Mulieribus Ordinis S. Francisci, eidem Ministro Generali subjectis, unumquodque ex introscriptis piis Exercitiis devote peragentibus, semel in anno, eo nimirum respective die, quo præmissa Sacramentali Confessione, sumptaque Sanctissima Eucharistia, & pias ad Deum preces, ut in Supplici libello enunciatur, fungendo, hujusmodi exercitium peregerint, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, in forma Ecclesiæ consueta, benigne concessit.

Loco ✠ Sigilli.

J. C. Boschi Secr.

* Rescriptum novissimum Clementis XIII. quo Indulgentia plenaria conceditur visitantibus aliquam Ecclesiam Fratrum Minorum RR. die 27. Novembris, qua Festum omnium Sanctorum ejusdem Ordinis celebratur. 83

Ex audientia SS. die 16. Sept. 1765.

Ad humillimas preces F. Francisci Antonii a Feltria Vice-Procuratoris Generalis Min. Observ. Refor. S. Francisci: SS. D. N. Clemens Pp. XIII. omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam prædicti Ordinis die vigesima septima Novembris, in qua Omnium Sanctorum ejusdem Ordinis Festum celebratur, a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, ibique, juxta mentem Sanctitatis suæ pie oraverint, Indulgentiam plenariam benigne concessit. Voluitque Sanctitas sua hanc gratiam perpetuis futuris temporibus fore valituram absque ulla Brevis expeditione.

Datum Romæ ex Secretaria sacr. Congreg. Indulgentiarum, die, & anno præfatæ Audientiæ.

N. Card. Antonellus.

Loco ✠ Sigilli.

S. Borgia Sac. Congr. Indulg. Secr.

Non

84 Non omittam aliud Pii Sexti rescriptum, quod hujusmodi est.

Ex Audientia Sanctissimi habita die 18. Jan. 1778.

CUM ex parte R.P.D. Vicarii Apostolici Provinciarum Xensi, & Xansi, nec non Administratoris Provinciæ Hukuang in Sinis exposita fuerint aliquot dubia circa Indulgentias, quibus gaudent PP. Missionarii Ordinis Minorum S. Francisci iisdem in partibus commorantes; Sanctissimus Dominus Noster PIUS Divina Providentia PP. VI., referente me infrascripto Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Secretario, ad removendam in ejusmodi re quamlibet ambigendi occasionem, mandavit, ut prædicti Regulares, quocumque in loco versentur, eas omnes, & singulas Indulgentias consequi valeant, quæ universo eorum Ordini concessæ sunt, dummodo tam in plenariis, quam in partialibus injuncta opera fideliter adimpleant, & in plenariis sacramentalem peccatorum Confessionem saltem triduo ante præmittant, quemadmodum a Sanctissimo Domino Nostro decretum fuit in Audientia habita per me ipsum Sacræ Congregationis Secretarium die 5. Januarii 1777. Insuper declaravit, ut Fideles omnes, qui in prædictis degunt Provinciis Xensi, Xansi, & Hukuang absque ulla proprii Oratorii, seu Ecclesiæ oblatione Indulgentias omnes lucrari possint, quas Ordo Minorum habet ex pia liberalitate Sedis Apostolicæ, quatenus tamen præscriptis operibus pari modo satisfaciant. Quia vero nonnunquam accidit, ut ob locorum longinquitatem, vel altera justa de caussa impediti tam Regulares, quam reliqui Fideles Oratoria, seu Ecclesias pro Indulgentiis designatas visitare nequeant, vel eas visitare plerumque contingat, in quibus Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum non asservatur; idcirco Sanctitas Sua benigne indulsit, ut in ejusmodi casibus commutata Oratorii, seu Ecclesiæ visitatione, & Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramenti adoratione in Orationem Dominicalem, & in Actus Fidei, Spei, Charitatis, & Contritionis easdem Indulgentias lucrari valeant. Cum autem plenariæ Indulgentiæ non semper ab iisdem Missionariis & Fidelibus acquiri possint ob Confessariorum defectum; Sanctissimus Dominus Noster, ne idcirco Ecclesiæ thesauris prorsus destituantur, Christianis omnibus in præfatis Provinciis existentibus benigne concessit, ut iis diebus, in quibus plenaria aliqua Indulgentia recurrit, quam ob dictam caussam lucrari nequeunt, quatenus corde saltem contriti ferventes ad Deum pro S. Fidei propagatione preces effuderint, partialem septem annorum, totidemque quadragenarum Indulgentiam applicabilem quoque per modum suffragii Animabus in Purgatorio detentis consequi valeant, perpetuis valituram temporibus.

Datum Romæ ex Ædibus Sacræ Congregationis de Propaganda Fide die, & anno quibus supra.

Stephanus Borgia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Secretarius.

ARTICULUS VI.

Indulgentia quo ad ea, quæ concernunt varias Indulgentias concessas omnibus Christifidelibus.

1 ALios salutantes dicendo suo vulgari, seu latino sermone *Laudetur Jesus Christus*; & respondentes *In secula*, vel *Amen*, aut *Semper*, lucrantur quinquaginta dies Indulgentiæ. Sixtus V. Constitutione incipiente *Reddituri*; Et insuper lucrantur alios centum dies ex concessione Benedicti XIII. *die*
2 *22. Jan. 1728.* Nominantes reverenter Nomen Jesu. vel nomen *Mariæ*, lucrantur vigintiquinque dies,
3 Sixtus V. *ibidem*. Habentes talem piam consuetudinem sic salutandi, & respondendi, vel nominandi idem nomen *Jesu*, si in articulo mortis ore, vel corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam. Sixtus V.
4 *ibidem*. Recitantes Litanias ejusdem Sanctissimi Nominis lucrantur tercentos dies Indulgentiæ. Sixt. V. *ibidem*. Recitantes autem Litanias Beatissimæ Virginis Mariæ lucrantur ducentos dies Indulgentiæ.
5 Sixtus V. *ibidem*. Prædicatores, qui inter prædicandum monuerint Auditores ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi nomen *Jesu*, & *Mariæ*, & quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, lucrantur easdem Indulgentias. Sixtus V. in cit. Constit. incip. *Reddituri*. Et sic expresse quoad omnia supradicta habetur ibi: *Quia non est aliud nomen sub cælo, in quo nos oporteat salvos fieri, nisi Nomen Jesu, idcirco omnibus, & singulis Christifidelibus, qui hoc modo salutaverint alios nempe suo vulgari, seu latino sermone: Laudetur Jesus Christus, & his qui sic responderint in Sæcula, vel Amen, aut semper, utique tam salutantibus, quam respondentibus quinquaginta, ubicumque id factum fuerit: Qui autem nomen Jesu nominaverint reverenter, vel Nomen Mariæ, vigintiquinque dies; Qui vero in mortis articulo, ore, vel corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint, dummodo ante habuerint consuetudinem sic salutandi, vel nominandi idem nomen Jesu, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, & remissionem: quique Litanias ejusdem SS. Nominis recitaverint, trecentos: Qui Litanias ejusdem B. Virginis Mariæ, ducentos: nec non prædicatoribus verbi Dei, qui inter prædicandum ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi Nomen Jesu, & Mariæ auditores monuerint, & quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, easdem Indulgentias, ac peccatorum remissiones consequantur, auctoritate, & tenore præmissis concedimus, & largimur. Volumus autem, ut prædictæ Litaniæ Nominis Jesu, & Beatæ Mariæ juxta morem, & consuetudinem in Romana Curia, & domo Beatissimæ Mariæ Virginis usitatum recitentur.*

6 Missæ Sacrificium devote audientes, aut celebrantes lucrantur triginta mille, & octocentos annos Indulgentiæ applicabilis per modum suffragii animabus Purgatorii, triginta mille ex concessione Innoc. IV. Octocentos ex concessione Urbani IV. Martini V. Sixti IV. & Eugenii IV. quorum quilibet con-

concessit pro omni Missa ducentos annos. Sic apud Lantuscam in Octavario exercitiorum spiritualium fol. 61. Romæ impresso an. 1660. cum approbatione, & facultate Reverendissimi Patris Magistri Sac. Palatii Apostolici.

7 Quinquies *Pater*, & *Ave* recitantes in honorem Passionis Christi Domini, & B.Virginis amaritudinum lucrantur decem mille annos Indulgentiæ ex concessione Leonis X. omnibus Fidelibus facta ad instantiam Fratrum Minorum. Sic apud Doctissimum P.Dominicum Viva *in Appendice Indulgentiarum §. ult.* Kazenb. *l.c. n.* 128. Casarubium *in compend. privil. verb. Indulgentiæ quo ad sæculares*, & alios.

8 Recitantes tertiam Rosarii partem lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas Indulgentiæ ex concessione Sixti IV. apud Navarr. *de oration. miscellan.* 1. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. part.* 1. *cap.* 31. Kazenb. *l. c. n.* 128. Viva *loc. cit. §. ult.* Et insuper adinstar recitantium Coronam S. Birgittæ lucrantur centum dies Indulgentiæ pro qualibet Oratione Dominica, & centum pro qualibet Salutatione Angelica; & si quotidie per integrum annum recitaverint, semel in anno, die per unumquemque eligenda, confessi, ac Sacra Communione refecti, & orantes pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione ac S.Matris Ecclesiæ exaltatione consequuntur Indulgentiam plenariam, etiam applicabilem Animabus in Purgatorio existentibus; Rosaria tamen debent esse juxta solitum benedicta a PP. Ordinis Prædicatorum. Sic novissime concessit, ac declaravit Benedictus XIII. ut habetur ex Decreto Sacræ Congreg. Indulgentiis & S. Reliquiis præpositæ. Dat. die 13. Apr. 1726. & signat.

Ludovicus Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Nota tamen, eos, qui recitando Rosarium omissa consueta XV. mysteriorum meditatione, alia meditantur, Indulgentiis Rosarii non gaudere, ut patet ex sequenti Sacræ Congregationis Indulgentiar. declaratione.

Cum Sacræ Congregationi Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ P.Procurator Generalis Ordinis Prædicatorum supplices preces porrexerit pro declaratione dubii: An qui Sanctissimum Rosarium B.M.V. recitant ommissa consueta meditatione mysteriorum humanæ reparationis, & illorum vice mortem, aut cetera novissima, vel alia pia, ac religiosa meditantur, Indulgentias a Summis Pontificibus concessas pro recitatione Rosarii lucrentur? Sac. Congreg. die 5. Augusti 1726. respondit: *Non lucrari*; quam Sacræ Congregationis declarationem per me Secretarium SS. Domino Nostro relatam, Sanctitas sua benigne approbavit. Datum die 12. Augusti 1726.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Excipiuntur tamen rudes, & imperiti, qui sola devota recitatione Rosarii indulgentias prædictas lucrari possunt; ut declaravit idem Benedictus XIII. in Const. incip. *Pretiosus*, §. 4. ibi: *Ad consolationem personarum vero rudiorum, ac divinis meditandis mysteriis in præfato S. Rosario comprehensis minus idonearum, præterea declarantes eas devota, ac pia ejusdem Rosarii recitatione prædictas indulgentias, juxta* posterius hoc decretum *mysteria illa meditantibus solummodo concessas, etiam lucrari posse: tametsi plane volumus, ut iisdem reparationis nostræ mysteriis Sacratissimis meditandis juxta Rosarii institutum assuefiant.*

Nota, quod *posterius hoc decretum* indicatum a Benedicto XIII. est illud ipsum Sac. Congregationis hic immediate adductum. Et hic recolendæ memoriæ Benedictus XIII. ex Napoleone Ursino præcibus S.P. Dominici vitæ restituto, est oriundus; *ex Bullario Ordinis Prædicatorum tom.* 1. *pag.* 9. *Const. XI. n.* 1. & vinculo cognationis S. Thomæ de Aquino conjunctus; *ex eodem Bullario tom.* 2. *p.* 162. *Const. XI. n.* 4.

Liceat mihi hic addere Decretum.

Ex Audientia Sanctissimi Domini Nostri CLEMENTIS PAPÆ XIV. habita die 19. Septembris 1773.

Qum Christifideles inter hæreticos, & infideles degentes Confraternitati Rosarii Sanctissimæ Dei Genitricis adscripti, ob frequentes persecutiones piis quibusdam exercitiis a Sede Apostolica ad Indulgentiarum consecutionem statutis vacare, ut plurimum impediantur: Sanctissimus Dominus N. Clemens XIV. ad relationem mei Infrascripti Sac. Congr. de Propag. Fide Secretarii benignè concessit Confessariis uniuscujusque ex prædictis Christifidelibus facultatem, commutandi memorata pia exercitia in aliud opus, quod virtutem charitatis, vel religionis respiciat, ac circumstantiis personarum, locorum, & temporum conveniat; quibuscumque in contrarium nihil obstantibus.

Datum Romæ die, & anno, quibus supra.

Stephanus Borgia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Secretarius.

Recitantes quindecim *Pater*, & *Ave* pro iis, qui in mortali degunt, consequuntur tertiam partem remissionis peccatorum, idque toties, quoties recitaverint. Viva *loc. cit. ex compend. privil. Societatis, verb. Indulgentiæ §.* 22. 9

Recitantes *Ave Maria* lucrantur triginta dies Indulgentiæ ex concessione Joannis XXII., ac totidem alios ex concessione Urbani IV. Recitantes *Salve Regina* lucrantur quadraginta dies. Caput inclinantes ad veneranda Nomina *Jesu*, & *Mariæ* lucrantur viginti dies. Caput inclinantes ad *Gloria Patri* lucrantur triginta dies. Genuflectentes coram SS. Sacramento lucrantur biscentum dies: Osculantes Sanctam Crucem lucrantur 40. dies ex concessione ejusdem Joannis XXII. & unum annum ex concessione Clementis IV. Sic Viva *l.c. §. ult.* Kazenb. *loc. cit. num.* 129. & alii. Recitantes, seu dicentes *Benedicta sit sancta, & Immaculata Conceptio B. Vir-* 10

N 2 gi-

ginis *Mariæ* lucrantur Indulgentiam centum annorum ex concessione Gregorii XV. anno 1621. Viva *l.c.§.ult.* & novissime confirmata a Clemente XII. mense Novembris 1731. * De authenticitate Indulgentiarum a *nu.*6. usque ad huc descriptarum vide prius P.Minderer *Par.*2. *Confer.* 8. *n.* 501. cui major fides in hac materia, quam P.Viva citato a nostro Auctore, adhibenda est. *

11 Sacerdotes ante celebrationem Sacri recitantes *Ego volo celebrare Missam &c.* lucrantur Indulgentiam quinquaginta dierum ex concessione Gregorii XIII. Sacerdotes legentes Missam, prius quam pergant ad Altare ad celebrandum, lucrantur Indulgentiam 40. dierum ex concessione Joannis XXII. Recitantes in fine Horarum Canonicarum, ad quas tenentur, Orationem a S.Bonaventura Doctore nostro Seraphico compositam, videlicet *Sacrosanctæ, & individuæ Trinitati, cum Pater, & Ave* consequuntur remissionem culparum in recitatione ex humana fragilitate contractarum, ex concessione Leonis X.

12 Ex concessione Clementis VIII. consequuntur remissionem omnium commissorum, seu omissorum in Missa, nec non 2300. annorum indulgentiam Sacerdotes omnes recitantes sequentem Orationem:

Obsecro te Dulcissime Domine Jesu Christe, ut Passio tua sit mihi virtus, qua muniar, protegar, atque defendar, vulnera tua sint mihi cibus, potusque, quibus pascar, inebrier, atque delecter, aspersio sanguinis tui sit mihi ablutio omnium delictorum meorum: mors tua sit mihi gloria sempiterna: in his sit mihi refectio, exultatio, sanitas, & dulcedo cordis mei. Qui vivis, & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Joannes XXII. concessit Sacerdotibus devote post Missam orationem sequentem recitantibus veniam pœnæ debitæ mille peccatis letalibus, nec non genuflexis Indulg. annorum 10000.

Anima Christi sanctifica me. Corpus Christi salva me, Sanguis Christi inebria me, Aqua lateris Christi munda me, Sudor Christi vivifica me, Passio Christi conforta me, Oh bone Jesu exaudi me, intra vulnera tua absconde me, ne permittas me separari a te, ab hoste maligno defende me, in hora mortis meæ voca me, jube me venire ad te, & pone me juxta te, ut cum Sanctis Angelis tuis laudem te in sæcula sæculorum. Amen.

* Vide tamen P. Minderer *loc. cit.*

13 Comitantes Sacrum Viaticum cum lumine accenso quando defertur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam septem annorum, & totidem Quadragenarum. Comitantes sine lumine lucrantur Indulgentiam quinque annorum, & totidem Quadragenarum. Legitime impediti lumen, seu facem per alios ea occasione deferendam mittentes lucrantur Indulgentiam trium annorum, & totidem Quadragenarum. Sic concessit Innocentius XII. die 5.Jan. 1695. Const. incip. *Debitum Pastoralis Officii* confirmando, & ampliando concessionem jam factam ab Innocentio XI. die 1.Octob. 1688. Insuper legitime impediti, qui personaliter comitari nequiverint Sacrum Viaticum, recitando semel *Pater noster*, & *Ave Maria* ad mentem Pontificis, lucrantur Indulgentiam centum dierum ex concessione Pauli V. sub die 3. Novemb. 1606. confirmata a Clemente X. *vivæ vocis oraculo* per viam Sacræ Congregationis Indulgentiarum die 23. Aprilis 1676.

Intervenientes Orationi 40. horarum per spatium unius horæ lucrantur Indulgentiam trium annorum. 14
Intervenientes processioni factæ, sive in initio, sive in fine dictæ Orationis, si fuerint in Cathedrali, lucrantur indulgentiam decem annorum, & si in aliis Ecclesiis Indulgentiam quinque annorum. Consueti dictis piis exercitiis semel in anno die præscripta ab Episcopo confessi, & Sacra Communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariam, & remissionem omnium suorum peccatorum; sic concessit Gregorius XIII. die 5. Aprilis 1580. Const. incip. *Quam uberes.*

Qui ad pulsum, seu sonum Campanæ in signum elevationis Sanctissimi Sacramenti in Missa Conventuali, aut Parochiali genuflexi oraverint, sive domi, sive Ruri, sive in viis, aut ubicumque id fecerint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam unius anni. Illi vero, qui ad hunc finem, seu respectum ad Ecclesiam perrexerint, & ibi in dicto tempore Sanctissimum Sacramentum adoraverint, lucrantur pro qualibet vice Indulgentiam duorum annorum. Qui diebus festivis vere pœnitentes confessi fuerint, ac Sacra Communione refecti, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam quinque annorum. Soliti communicare semel in mense, & in solemnitatibus Domini Nostri Jesu Christi, B.V.M., omnium Apostolorum, & S. Joannis Baptistæ, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam decem annorum. Et semel in anno in Festo principaliori Civitatis, seu loci, confessi, & Sacra Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam. Sic concessit Greg. XIII. die 10. Aprilis 1580. Const. incip. *Ad excitandum.* 15

In Regnis Regi Hispaniarum subjectis quicumque die commemorationis defunctorum celebrat, animam liberare potest a pœnis Purgatorii ex concessione Innocentii XI. 30. Sept. 1679. 16
Qui communicant, ubi singulis mensibus fit Communio Generalis a Patribus Societatis, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis applicabilem, dummodo in ea Ecclesia ad mentem Pontificis vocaliter oraverint. Urbanus VIII. illam concessit in Bulla incip. *Ad augendum* 10. Maii 1634. per quindecim annos, & decimo quinto quoque anno renovatur. Viva *in Append. Indulg. §.*2. 17

Recitantes flexis genibus Vespere ad pulsum Campanæ *Angelus Domini, Ecce Ancilla Domini, Verbum caro &c.* cum tribus Ave Maria &c. lucrantur Indulgentiam plenariam ex concessione Adriani VI. ut refertur communiter cum Pellizar. *tr.*10. *cap.*9. *n.*41. Gobat, Escobar, Rodriquez, Lezana, Diana *par.*4. *tr.*4. *resol.*24. Viva *l. c. §.* 2. La Croix *lib.* 6. *part.*2. *n.* 1370. Illa autem, quæ declarata est Apocrypha ab Innocentio XI. die 7. Martii 1678. Decr. incip. *Delatæ sæpius*, est solum Indulgentia Clementis X. adscripta recitantibus mane, vel meridie, aut vespere *Angelus Domini, cum Deo gratias & Mariæ* ut notant Viva *loc. citat. §.*2. La Croix *loc. c.* 1370. & alii. 18

Novissime autem die 14. Aprilis 1724. Benedictus XIII. concessit omnibus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pul- 19

pulsum campanæ recitaverint flexis genibus *Angelus Domini*, *Ecce Ancilla Domini*, *Verbum caro* cum tribus Ave Maria, & oraverint ad mentem Pontificis, Indulgentiam plenariam in uno die cujuslibet mensis per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo. In reliquis vero anni diebus quoties id egerint, Indulgentiam centum dierum, ut apparet in sequenti Brevi.

BENEDICTUS PAPA XIII.

INjunctæ Nobis divinitus Apostolicæ servitutis ratio postulat, ut cœlestium munerum the sauros dispensationi nostræ a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in Terris Beatissimæ, atque Augustissimæ Cœli Reginæ Virgini Deiparæ Mariæ Patronæ, & Advocatæ nostræ venerationem, excitandamque, & confovendam erga illam fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu Vespere ad pulsum Campanæ: *Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto. Ecce Ancilla Domini fiat mihi secundum Verbum tuum. Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis*, *cum tribus Ave Maria*, flexis genibus devote recitaverint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet mensis dumtaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, lucrifaciendam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis vero anni diebus iisdem Christifidelibus vere contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris: Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides ubique habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septembris 1724. Pontificatus nostri anno primo. Et hæ duæ Indulgentiæ neque Anno Sancto remanent suspensæ, ut declaravit idem Benedictus XIII. die 10. Januar. 1725.

F. Card. Oliverius.

20 Circa quam Indelgentiam ex post die 5. Decem. 1727. emanatum est sequens Indultum pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus.

Indultum, quo conceditur, ut Regulares, aliique, & in Religiosis Domibus commorantes, si consuetas preces Angelus Domini, &c. ad sonitum Campanæ recitare non possint, nihilominus Indulgentias alias concessas lucrari valeant, dummodo easdem preces recitent flexis genibus, statim, ac opus ad Regularem observantiam spectans expleverint.

„ Litteris in forma Brevis emanatis die 14. Septembris 1724. Sanctissimus Dominus Noster Benedictus Papa XIII. omnibus utriusque sexus Christifidelibus ad sonitum Campanæ consuetas preces, *Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum: Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, & ter salutationem Angelicam flexis genibus recitantibus semel in mense, die ab unoquoque eligendo, si confessi, & Sacra communione refecti fuerint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione oraverint, plenariam Indulgentiam concessit. Reliquis vero diebus prædictas preces, ut supra recitantibus Indulgentiam centum dierum.

„ Quia vero Sanctitati Suæ expositum fuit, quod sæpe Regulares, aliique in Religiosis Domibus commorantes, & tempore, quo mane, meridie, aut vespere Campanæ pulsantur, quibusdam actionibus ad Regularem observantiam spectantibus detinentur, & ideo easdem preces recitare tunc temporis minime possunt, ac insimul præfatorum nomine humillime supplicatum fuit, ut ex Apostolicæ Sedis dispensatione prædictas preces alio tempore recitando easdem Indulgentias lucrari valeant.

„ Quapropter Sanctissimus Dominus Noster, audito voto Sacræ Congregationis Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ, benigne indulsit, ut Regulares omnes, aliique in Religiosis Domibus commorantes, si dum, ut supra, Campanæ pulsantur, aliquod opus exercent, quod ad Regularem observantiam pertineat, nihilominus supramemoratas Indulgentias acquirere possint, dummodo statim ac opus prædictum expletum fuerit, preces supramemoratas flexis genibus devote recitent.

„ Datum die 5. Decemb. 1727.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Et novissime a Benedicto XIV. facta est pro omnibus sequens specialis declaratio, & dispositio.

NOTIFICAZIONE.

Fr. Gio: Antonio del titolo de' SS. Silvestro e Martino a' Monti della S. R. C. Prete Cardinale Guadagni, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

LA Santità di Nostro Signore sempre intenta a dar eccitamento, e stimolo a' Fedeli di ricorrere al Signore per ottenerne le sue celesti Benedizioni, volendo togliere la deformità, che s' incontra fra questi nelle pubbliche preghiere, quali si fanno al suono della Campana la mattina, il mezzo giorno, e alla sera, allor quando si recita la solita Orazione dell' *Angelus Domini &c.* e con essa tre volte l' *Ave Maria &c.* conferma in primo luogo le Indulgenze già concedute dalla Santa mem. di Benedetto XIII. cioè l' Indulgenza Plenaria, e remissione di tutti li peccati universalmente, ed in perpetuo a quelli, che veramente pentiti, confessati, e comunicati in un giorno di ciaschedun Mese a loro elezione, reciteranno, come sopra, la mentovata Orazione, e negl'altri giorni dell'anno l'Indulgenza di cento giorni per ciascheduna recita parimente in perpetuo, ed inerendo alla disposizione della Rubrica comanda, che detta Orazione dal Vespero di ciaschedun Sabbato a tutta la Domenica seguente si reciti in piedi.

Comanda inoltre, che durante il tempo Pasquale, quale termina alli primi Vesperi della Domenica della SS. Trinità, in vece della medesima Orazione si reciti in piedi l' Antifona: *Regina Cœli &c.* col suo Versetto, ed Orazione corrispondente: *Deus, qui per Resurrectionem &c.* per la recita della quale Antifona concede anche benignamente la Santità sua l' istesse Indulgenze, come sopra, esortando premurosamente tutti li Fedeli a non trascurarne l' acquisto.

Quelli poi, che non sapranno a mente la suddetta Antifona, acquisteranno le medesime Indulgenze, recitando, come sopra, l'Orazione dell' *Angelus Domini &c.*

Dat. in Roma dalla nostra solita Residenza li 20. Aprile 1742.

F. G. A. Card. Vicario.

Gasparo Arciprete Ori Segret.

(*) Adde his novissimum Pii Sexti Decretum

Ex audientia Sanctissimi habita die 18. Martii 1781.

SAnctissimus Dominus noster PIUS Divina providentia PP. VI., referente me infrascripto Sac. Congr. de Propaganda Fide Secretario, benigne concessit, ut in iis locis, ubi deest campanarum usus, omnes & singuli Christifideles, corde saltem contriti, qui ter in die, scilicet primo diluculo, circa meridiem, & sub vesperam recitaverint piam precem, quæ incipit* Angelus Domini &c. *cum tribus salutationibus Angelicis, vel* Regina cœli &c. *tempore paschali, & circa horam primam noctis recitaverint Psalmum* De profundis &c. *vel earum loco orationem Dominicalem, & salutationem Angelicam, omnes & singulas Indulgentias lucrari valeant, quæ recitantibus easdem preces ad signum campanæ a summis Pontificibus hactenus concessæ sunt, quibuscumque in contrarium non obstantibus &c.*

Datum Romæ ex ædibus dictæ Sacræ Congregationis die & anno, quibus supra. (*)

Stephanus Borgia Sac. Congr. de Propaganda Fide Secretarius.

Recitantes flexis genibus sub horam noctis ad pulsum Campanæ *Psalmum De profundis*, vel semel *Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam* cum Versiculo *Requiem æternam* in suffragium Animarum Purgatorii, quo die egerint, lucrantur Indulgentiam centum dierum; & qui per annum præmissa peregerint, in uno die cujuslibet anni per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, confessi, & Sac. Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam ex novissima sequenti concessione Clementis XII. 21

Indulgentiæ pro recitantibus sub horam noctis ad pulsum Campanæ Psalmum De profundis, vel semel Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam cum Versiculo Requiem æternam &c.

CLEMENS PAPA XII. &c.

CŒlestes Ecclesiæ thesauros, quorum dispensationem Nobis commisit Deus, ad Christifidelium pietatem fovendam, atque augendam, & animarum salutem promovendam libenter erogamus; itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi; Omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus qui sub horam noctis ad pulsum Campanæ Psalmum De profundis, vel semel Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam cum Versiculo Requiem æternam &c. in suffragium Animarum Christifidelium defunctorum flexis genibus devote recitaverint, quo die id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis, in forma Ecclesiæ consueta relaxamus; Insuper eisdem Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui per annum præmissa peregerint, ac pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet anni duntaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo lucrifaciendam, omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, & elargimur, præsentibus, perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique Locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo

sub Annulo Piscatoris die 14. *Augusti* 1736. *Pontificatus Nostri Anno septimo*.

F. Card. Oliverius.

Et istæ Indulgentiæ possunt acquiri, sive prædictæ orationes recitentur ante, sive post horam noctis juxta cujusque loci consuetudinem, ut declaravit idem Clemens XII. die 12. Decembris.

22 An autem Indultum concessum a Benedicto XIII. allatum supra num. 2?. pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus, quod scilicet possint ipsi supradictam recitationem salutationis Angelicæ differre post terminatos actus Religiosæ Communitatis, si dum in ipsis reperiuntur, contingat hora, & sonitus campanæ pro tali recitatione, extendi, & applicari possit etiam pro consimili dilatione recitationis Psalmi *De profundis*; Videtur de benigna interpretatione mentis Pontificiæ dicendum quod sic; quia adest eadem ratio, ne videlicet interrumpantur, & perturbentur pii, ac devoti actus Religiosæ Communitatis; Ubi autem eadem est ratio, eadem etiam debet esse Legis seu juris dispositio; *Leg. Ideo* 27., *ff. de Legibus, L. Illud* 32., *ff. ad Leg. Aquil. c. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis; *L. Cum ratio* 1., *ff. de bonis damnator*. Et in similibus idem judicium habendum est, *cap. In causis* 19. *de sent. & re judic.* Glossa *In consimilibus, in cap. Majores §. Verum, de Baptismo*, & Glossa *in similibus, in Extrav. Sacrosancta, Ioann. XXII.* Ac de similibus ad similia in jure propter identitatem rationis recte procedit argumentum; *L. Cum quidem* 26. *& ibi addit. marg. C. de administrat. Tutor.* Tum quia privilegia, & beneficia Principum sunt interpretanda latissime; *cap. Cum olim tibi, de verb. Significat. cap. Quia circa* 22. *de privilegiis, cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. *Leg. Beneficium* 3., *ff. de constitut. Princip.* cum similibus.

23 Habentes Coronas, Rosaria, Cruces, Imagines, seu Numismata ex auro, argento, alioque metallo confecta, vulgo medalia nuncupata cum indulgentiis ordinariis, quas postremi Pontifices Innoc. XI. Alexander VIII. Innocentius XII. Clemens XI. & Benedict. XIII. pro Canonizatione Sanctorum concessere, dummodo semel in hebdomada recitent Coronam Christi Domini, vel Beatissimæ Virginis, aut tertiam Rosarii partem, aut Officium divinum, vel parvum Beatæ Virginis, vel Defunctorum, vel septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut semel in hebdomada consueverint rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus Domus Hospitalis Ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel si Sacerdos sit, celebrare, Indulgentiam plenariam defunctis applicabilem consequuntur quoties confessi communicant in primariis anni Festis, & aliis in Pontificia concessione enumeratis, & insuper certa opera facientes consequuntur varias Indulgentias partiales defunctis pariter applicabiles; & demum in articulo mortis invocato SS. Jesu Nomine, Plenariam Indulgentiam obtinebunt. Hinc pro exemplo adducitur tenor talium specialium indulgentiarum a Bened. XIII. pro octo Sanctis modo Canonizatis concessarum.

I. Quicumque consuevit recitare saltem semel in hebdomada Coronam Domini, vel Beatissimæ Virginis, aut Rosarium, vel ejus tertiam partem, aut Officium vel Divinum, vel parvum Beatæ Virginis, vel Defunctorum, aut septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus Hospitalis Ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel si Sacerdos sit, celebrare, si vere pœnitens, & Sacerdoti per Ordinarium approbato confessus, Eucharistiæ Sacramentum acceperit in quolibet ex diebus infrascriptis, nimirum Nativitatis D. N. Jesu Christi, Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Sanctissimæ Trinitatis, & Corporis Christi, & die Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatissimæ Virginis: tum Festo Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ, SS. Apostolorum Petri, & Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Philippi, & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Judæ, Matthiæ, Josephi Sponsi B. M. Virginis, & octo Sanctorum modo Canonizatorum Turribii Mogrobesii Archiepiscopi Limani, Jacobi de Marchia Confessoris, Agnetis de Monte Politiano Virginis, Peregrini Latiosi, Joannis de Cruce, Francisci Solani, Aloysii Gonzagæ, & Stanislai Kostkæ Confessorum, ac in Festo Omnium Sanctorum, piasque ad Deum preces effuderit pro Hæresum extirpatione, Fidei Catholicæ propagatione, pace, & Christianorum Principum Concordia, ceterisque Sanctæ Matris Ecclesiæ necessitatibus, plenariam suprum peccatorum Indulgentiam, & remissionem consequetur.

II. Quisquis in Vigilia cujuslibet istorum octo Sanctorum jejunaverit, & confessus in ipsius Festo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserit, oraveritque Deum ut supra, toties Indulgentiam Plenariam consequetur.

III. Quisquis vere pœnitens peccata commissa emendare firmiter proposuerit, & eadem die visitaverit Septem Ecclesias quaslibet, & ubi tot Ecclesiæ non reperiuntur, quotquot ibi sunt, & si una tantum sit Ecclesia, omnia ipsius Altaria, & pro hæresum extirpatione, ut supra, pie oraverit, semel in anno fruatur Indulgentiis concessis septem Urbis Ecclesias visitantibus.

IV. Quicumque devote cogitaverit de aliquo Sanctissimæ Passionis Domini Nostri Jesu Christi Mysterio, & in ejusdem Passionis honorem septies terram humiliter deosculatus fuerit, eo die lucretur Indulgentias concessas ascendentibus Romæ per Scalam Sanctam: hoc autem semel tantum in singulis annis.

V. Quisquis peccata sua vere detestabitur cum firmo proposito non peccandi de cetero, vel ad imitationem prædictorum octo Sanctorum, actum aliquem virtutis exercebit, toties lucretur indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum.

VI. Quisquis leget, aut legi audiverit aliquod libri caput de vita eorumdem octo Sanctorum, aut invisiet eorum Altare, aut eorum Imaginem venerabitur, & oraverit pro felici statu Sanctæ Matris Ecclesiæ, peccatorumque conversione, singulis vicibus percipiat Indulgentiam centum dierum.

VIII.

VII. Eamdem pariter Indulgentiam centum dierum lucretur, qui aliquid pauperibus tribuet, vel eosdem instruet, aut per alios instrui curabit in iis, quæ pertinent ad fidem, bonosque mores.

VIII. Qui se exercuerit in devotione erga Sanctissimum Sacramentum Altaris, aut Beatæ Mariæ Virginis, meditando illud Mysterium, & beneficia nobis inde provenientia, aut compariendo doloribus, quos Beatissima Virgo propter Filii sui Passionem, & mortem sensit, aut Sanctissimum Altaris Sacramentum alio modo venerando, & Deum precando pro necessitatibus Ecclesiæ, qualibet vice Indulgentiam centum dierum similiter consequatur.

IX. Qui ad pulsum Campanæ alicujus Ecclesiæ, mane, aut meridie, aut vespere consuetas preces Angelus Domini &c. devote recitaverit; vel si eas ignoret, semel Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, vel dato signo orandi pro Defunctis Psalmum De profundis, aut si hunc nesciat, unum Pater, & Ave, ut supra, devote recitaverit, eamdem centum dierum Indulgentiam consequatur.

X. Quilibet in Urbe commorans, vel ab ea ultra viginti milliaria non absens, si legitime impeditus non intererit benedictioni, qua Romanus Pontifex in Festo Paschatis, & Ascensionis solemniter benedicere consuevit, confessus autem Sacrosancta Communione reficiatur, & pias ad Deum preces pro hæresum extirpatione effuderit, Indulgentiis fruatur, quibus præsentes fruuntur; Qui vero longius absunt ab Urbe, si hæc adimpleverint, etiamsi legitime non sunt impediti, easdem Indulgentias consequentur.

XI. Quisquis animam suam Deo in articulo mortis devote commendaverit, & Sanctissimum Nomen Jesu invocaverit, ore si potuerit, sin minus saltem corde, confessus, & Sacra Communione refectus, si potuerit, alioquin saltem contritus, remissionem omnium suorum peccatorum, & plenariam Indulgentiam consequetur.

XII. Omnes supradictæ Indulgentiæ Fidelibus Defunctis applicari possunt per modum suffragii; ad illas autem consequendas sufficit habere Coronam, vel Rosarium, vel Numisma vulgo Medalliam ut supra benedictam, exercendo præscripta opera, quamvis alias facienda essent ex alia obligatione; hujusmodi vero Coronæ, Rosaria, vel Medalliæ, postquam fuerint alicui personæ appropriatæ, non possunt alteri concedi.

* Cum tamen in hoc ex præscripto SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. variatio aliqua inducta sit, propterea formam, & summarium Indulgentiarum juxta ejusdem Pontificis dispositionem a S. C. reformatum hic subjungere operæ pretium existimamus.

Forma dell' Indulgenze, che la Santità di N. S. Papa Benedetto XIV. concede alle Corone, Rosarj, Croci, ed Immagini d'oro, o d'argento, o di metallo, dette volgamente Medaglie.

CHI sarà solito dire, una volta almeno la Settimana la Corona del Signore, e della Madonna, il Rosario, o la sua terza parte, o l'Offizio Divino, o picciolo della Madonna, o de' Morti, ovvero i sette Salmi Penitenziali, o Graduali, ovvero avrà per usanza d'insegnare la Dottrina Cristiana, o visitare i Carcerati, o gl' Infermi di qualche Ospedale, o di sovvenire i poveri, o d'intervenire alla Messa, o dirla essendo Sacerdote, se veramente pentito, e confessatosi dal Confessore approvato dall' Ordinario, si comunicherà in qualsivoglia degl' infrascritti giorni, cioè Natale del Signore, Epifania, Resurrezione, Ascensione, Pentecoste, Festa della Santissima Trinità, e Corpus Domini, Festa della Purificazione, Annunciazione, Assunzione, e Natività della Beatissima Vergine, Natività di S. Gio: Battista, Festa de' SS. Apostoli Pietro, e Paolo, Andrea, Giacomo, Giovanni, Tommaso, Filippo, Giacomo, Bartolommeo, Matteo, Simone, e Giuda, Mattia, di S. Giuseppe Sposo della Beatissima Vergine, e tutti i Santi, e divotamente pregherà Dio per la estirpazione dell'Eresìe, e degli Scismi, per l' aumento della Fede Cattolica, per la Pace, e Concordia de' Principi Cristiani, e per altri bisogni di Santa Chiesa, in esso giorno acquisti la remissione di tutti i suoi peccati, e l'Indulgenza Plenaria.

Chi farà l'istesse cose nell'altre Feste del Signore, o della Beatissima Vergine, in ciascheduno di detti giorni conseguirà sett' anni, ed altrettante quarantene d' Indulgenza, e facendo le medesime in qualunque Domenica, o in altra Festa dell' anno guadagnerà cinque anni, ed altrettante quarantene, facendole in altro giorno dell' anno acquisterà cento giorni d' Indulgenza.

Chiunque in articolo di morte raccomanderà divotamente a Dio l'Anima sua invocando il Nome di Gesù con la bocca, o non potendo col cuore, essendo veramente pentito, e come sopra confessato, e comunicato, o non potendo, contrito almeno, conseguirà la remissione di tutti i suoi peccati, e l' Indulgenza Plenaria.

Chi farà qualunque sorte di Orazione preparatoria innanzi di celebrare la Messa, o comunicarsi, o di recitar l'Offizio del Signore, o della Beata Vergine, conseguirà ogni volta cinquanta giorni d' Indulgenza.

Chi visiterà i Carcerati, o gl' Infermi degli Ospedali, ajutandoli con qualche opera pia, ovvero in Chiesa insegnerà la Dottrina Cristiana, o in Casa a' proprj Figliuoli, Parenti, o Servitori, ogni volta guadagni ducento giorni d' Indulgenza.

Chi sarà solito una volta almeno la settimana dir la Corona, o il Rosario, o l'Offizio della Madonna, o de' Morti, o i Vesperi, ed un Notturno almeno con le Laudi, o i sette Salmi Penitenziali, con le Litanie, e sue preci, guadagni in quel giorno, che ciò dirà, cento giorni d'Indulgenza concessa da S. Pio Quinto.

Chi al suono della Campana di qualche Chiesa la mattina, la sera, o il mezzo giorno reciterà le solite preci, *Angelus Domini &c.*, o ciò non sapendo, un *Pater noster*, ed un' *Ave Maria*, o parimente sonando il segno per li Morti dirà il Salmo *De profundis*, o un *Pater noster*, ed un' *Ave Maria*, se non saprà quel Salmo, conseguisca cento gioni d' Indulgenza.

Che

Chi nel giorno di Venerdì penserà divotamente alla Passione, e Morte di Gesù Cristo Signor Nostro, e dirà tre volte il *Pater noster*, e l'*Ave Maria* in quel giorno, guadagni cento giorni d'Indulgenza.

Chi veramente pentito de' suoi peccati con proposito fermo di emendarsene, farà l'esame della coscienza, e reciterà con divozione tre volte il *Pater noster*, e l'*Ave Maria*, ovvero in onore della Santissima Trinità, ovvero in memoria delle cinque Piaghe di Gesù Cristo cinque volte il *Pater noster*, e l'*Ave Maria*, guadagni cento giorni d'Indulgenza.

Chi pregherà divotamente per i Fedeli, che sono in transito, o dirà un *Pater noster* almeno, ed un' *Ave Maria* per essi, conseguischi in quel dì cinquanta giorni d'Indulgenza.

Chiunque averà un Crocefisso, Croce, o altra sagra Immagine benedetta in camera, o altro luogo decente della casa, dove starà, ed adempirà le cose sopradette, facendo però l'Orazioni prescritte innanzi a detto Crocifisso, Croce, o Immagine, conseguisca respettivamente le medesime Indulgenze.

Tutte le Indulgenze dette di sopra può ciascuno guadagnare per se ne' giorni suddetti, o applicarle per modo di suffragio all'Anime del Purgatorio.

Sua Santità però non vuole, che le Immagini siano di carta, ma d'oro, o d'altro metallo, e che le Immagini de' Santi siano de' Canonizati, o altri descritti nel Martirologio Romano.

Comanda Sua Santità, che nella distribuzione, ed uso di queste Medaglie, Corone ec. si osservi il Decreto della felice memoria di Alessandro VII. stampato sotto li 6. Febrajo 1657., cioè che le Medaglie, Corone ec. benedette con le sopradette Indulgenze, non passino la persona di quelli, a' quali saranno concedute, o a quali da questi saranno distribuite per la prima volta, e che non possano prestarsi ad altri, o darsi precariamente, altrimenti perdono l'Indulgenza, che hanno, e perdendosene una, non se ne possa sostituire in suo luogo un'altra, non ostante qualunque concessione, o privilegio in contrario.

Antonio Maria Erba Protonotario Apostolico, e Segretario.

Sommario delle Indulgenze concesse alli Rosari, o Corone dette di S. Brigida benedette dalli Superiori de' Monasterj, o da altri Sacerdoti dell'Ordine del SS. Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati.

LA Santità di Nostro Signore BENEDETTO PAPA XIV. alli Rosarj, o siano Corone dette di S. Brigida benedette da' Superiori de' Monasterj, o da altri Sacerdoti dell'Ordine del Santissimo Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati, oltre alle Indulgenze infrascritte già concesse alla Santa Memoria di Leone X. e di Clemente XI. riconosciute, ed approvate a' 4. Settembre 1714. dalla Sag. Congregazione delle Indulgenze, e S. Reliquie, di nuovo per suo Breve de' 15. Gennajo 1743. ne aggiunge altre, come infra segue.

Primo. Chiunque a suo arbitrio dirà il Rosario, o sia Corona di S. Brigida, guadagnerà l'Indulgenza di cento giorni per ogni *Pater noster*, cento giorni per ogni *Ave Maria*, e cento giorni per ogni *Credo*, che reciterà; Leone X. a' 10. Luglio 1515.

Secondo. Chi reciterà detto Rosario, o Corona di quindici decine, oltre alle predette Indulgenze di cento giorni, acquisterà di più l'Indulgenza di sette anni, e sette quarantene; Idem Leo loc. cit.

Terzo. Chi reciterà il medesimo Rosario, o Corona con altra, o altre Persone, tutte, ed ogn'una di esse conseguiranno le medesime Indulgenze, come se ogn'uno dicesse detta Corona da se solo; Idem Leo loc. cit.

Quarto. Tutte le suddette Indulgenze può ciascuno guadagnarle per se, oppure applicarle in suffragio delle Anime del Purgatorio; Benedetto XIV. a' 10. Marzo 1742.

Quinto. Chi reciterà detta Corona almeno di cinque decine ogni giorno per un' anno intiero, e veramente pentito, e confessatosi, un giorno a sua elezione si comunicherà, e pregherà Dio per la concordia fra Principi Cristiani, e per l'estirpazione dell' Eresie, e per l'esaltazione di S. Madre Chiesa, conseguirà l'Indulgenza plenaria di tutti li suoi peccati con facoltà di applicarla alle Anime de' Fedeli defonti; Clemente XI. a' 22. Settembre 1714.

Sesto. Chi sarà solito recitare detta Corona almeno di cinque decine una volta almeno la Settimana, e confessatosi, e comunicatosi nella Festa di S. Brigida visiterà la propria Chiesa Parocchiale, o altra Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l'Indulgenza plenaria di tutti li suoi peccati; Benedetto XIV. a' 15. Gennajo 1743.

Settimo. Chiunque nell'articolo di morte raccomandando la sua Anima a Dio, e confessatosi, e comunicatosi, o se ciò fare non potrà per qualche impedimento, almeno contrito dirà GESU' col Cuore, non potendo colla Bocca, guadagnerà l'Indulgenza plenaria di tutti li suoi peccati. Idem Benedictus loc. cit.

Ottavo. Chi sarà solito recitare detta Corona ogni giorno per un mese continuo, e confessatosi, e comunicatosi in un giorno a sua elezione dentro detto mese visiterà una Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l'Indulgenza plenaria di tutti li suoi peccati. Idem Bened. loc. cit.

Nono. Chi portando con se detta Corona, pregherà genuflesso al segno della Campana per qualunque Agonizante, qualvolta ciò farà, guadagnerà l'Indulgenza di 40. giorni. Id. Bened. l. c.

Decimo. Chi avendo presso di se detta Corona, e pentito de' suoi peccati farà l'esame di sua Coscienza, e dirà tre volte il *Pater noster*, e tre volte l'*Ave Maria*, conseguirà l'Indulgenza di 20. giorni. Id. Bened. l. c.

Undecimo. Chi tenendo con se la medesima Corona, sentirà in qualunque giorno tanto festivo, che feriato la Santa Messa; o interverrà a sentire la parola di Dio; accompagnando il SS. Viatico, quando si porta a qualche Infermo; o ridurrà qualche traviato alla via della salute; o farà qualunque altra opera Pia in onore di Nostro Signore GESU' CRISTO, o della Beatissima Vergine MARIA, o di S. Brigida, e reciterà tre volte il *Pater noster*, e tre volte l'*Ave Ma-*

Maria, acquisterà l'Indulgenza di cento giorni. Id. Bened. l. c.

Duodecimo. Tutte le suddette Indulgenze può ogn'uno guadagnarle per se, oppure applicarle per modo di suffragio alle Anime del Purgatorio. Idem Bened. l. c.

Per guadagnare tutte, ed ogn'una delle Indulgenze sopra espresse, devono li Rosarj, e Corone sopradette essere prima benedette da' predetti Padri dell'Ordine del Santissimo Salvatore, o sia di Santa Brigida, altrimenti non godono d'alcuna Indulgenza.

La Sagra Congregazione delle Indulgenze, e Sagre Reliquie rinovando il Decreto del dì 26. Novembre 1714. proibisce a chiunque si sia di poter vendere, o dare in prestito, o in pegno ad altri le suddette Corone, o Rosarj, in quanto, che sono benedetti, altrimenti dichiara essere privi delle Indulgenze già concesse; E che perdendosene alcuna, non se ne possa surrogare un'altra in cambio di quella, se prima non è stata benedetta da' predetti Padri.

Eadem Sacra Congregatio suprascriptum Indulgentiarum Summarium, annuente ad relationem per me infrascriptum Secretarium factam Sanctissimo Domino Nostro Bened. Papa XIV. sub die 9. Febr. 1743. quocumque Idiomate in quibuslibet Locis Catholicis imprimi posse censuit.

A. Card. S. Clementis.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Proton. Apost. Secr.

(*) Non omittendus recentior hujusmodi Indulgentiarum indiculus ex Audientia Sanctissimi.

INDULGENTIÆ

Quas Summus Pontifex, vel ab eo delegatus benedicendo Coronas, Rosaria, Cruces, Crucifixus, parvas Statuas, Numismata, Medaglie *vulgo nuncupata, impertitur Christifidelibus, qui secum habentes, vel apud se retinentes aliquod ex præfatis, infrascripta pia opera implebunt.*

Utriusque sexus Christifideles in primis admonitos vult Sanctitas Sua, ut quis consequi valeat Indulgentias, quas in præfata Benedictione concedit, necessario requiri aliquod ex enunciatis Numismatibus, Coronis &c., secum habere, aut apud se retinere.

Item orationes, devotasque preces infrascriptas, uti conditiones pro Indulgentiarum consecutione requisitas, unumquemque teneri recitare, vel secum deferendo Coronam, Crucifixum &c., vel si quis secum non habeat, eadem in cubiculo, vel alio decenti loco suæ habitationis retinere, & coram eis respectivas preces recitare debebit.

Præterea ab hujusmodi Benedictione Sanctitas Sua rejicit Imagines, sive impressas, sive depictas, necnon Cruces, Crucifixos, parvas Statuas, Numismata, vulgo *Medaglie* nuncupat., quæ ex ferro, stanno, plumbo, vel ex fragili alia materia, facilisque consumptionis conficiuntur.

Vult denique Sanctitas Sua Imagines, & Icones benedicendas repræsentare Sanctos, vel jam canonizatos, vel in Martyrologio Romano descriptos.

His pro clariori intelligentia prænotatis, Indulgentiarum series, quas quis consequi potest, necnon piorum operum implendorum elenchus recensetur, prout infra, videlicet.

Quicumque semel in singulas hebdomadas Coronam Domini, aut Beatissimæ Virginis, vel Rosarium, ejusve tertiam partem, aut Officium, sive divinum, sive parvum ejusdem Beatissimæ Virginis, vel Defunctorum, aut septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales recitabit; aut rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus Hospitalis ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam audire, vel, si Sacerdos est, celebrare consuevit, si vere pœnitens, & Sacerdoti per Ordinarium approbato confessus, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserit in quolibet ex diebus infrascriptis, nimirum diebus Festis Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, Epiphaniæ, Ascensionis, Pentecostes, Sanctissimæ Trinitatis, Corporis Christi, tum diebus Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis, necnon diebus Nativitatis S. Joannis Baptistæ, Sanctorum Apostorum Petri, & Pauli, Andreæ, Jacobi, Johannis, Thomæ, Philippi, & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Judæ, Matthiæ, Sancti Josephi Sponsi B. Mariæ Virginis, atque Omnium Sanctorum, piasque ad Deum preces fuderit pro hæresum, atque schismatum extirpatione, Fidei Catholicæ propagatione, pace, & Christianorum Principum concordia, ceterisque Romanæ Ecclesiæ necessitatibus, in unoquoque præfatorum dierum plenariam Indulgentiam consequetur.

Qui eadem in aliis Festis Domini, aut B. Virginis Mariæ peregerit, in quolibet eorum participet Indulgentiam septem annorum, ac totidem quadragenarum: Qui vero quavis Dominica, vel alio anni Festo, Indulgentiam quinque annorum, totidemque quadragenarum. Qui demum in alio quocumque anni die ea præstabit, Indulgentiam centum dierum.

Quicumque saltem semel in hebdomada recitare consuevit Coronam, aut Rosarium, aut Officium Beatæ Mariæ Virginis, vel Defunctorum, aut Vesperas, vel unum saltem ex Nocturnis, & Laudes, aut septem Psalmos Pœnitentiales cum Litaniis, earumque precibus, quo die id egerit, Indulgentiam centum dierum acquiret.

Quisquis Animam suam Deo in articulo mortis devote commendans, ipsamque mortem æquo, ac libenti animo de manu Domini suscipere paratus, & vere pœnitens, confessus, ac Sacra Communione refectus, si valeat, alioquin contritus nomen JESU ore, si potuerit, sin minus saltem corde invocaverit, plenariam Indulgentiam consequetur.

Quicumque ante Missæ celebrationem, vel sumptionem Eucharistiæ, aut recitationem divini Officii, vel parvi B. Mariæ Virginis aliquam devotam præ-

præparationem præmiserit, quinquaginta dierum Indulgentiam, qualibet vice id egerit, percipiet.

Qui detentos in carcere, aut ægrotos in Nosocomiis visitaverit, eos aliquo bono opere adjuvando, aut Doctrinam Christianam in Ecclesia; vel domi filios, aut propinquos, aut famulos docuerit, toties Indulgentiam bisentum dierum consequetur.

Qui ad pulsum Campanæ alicujus Ecclesiæ mane, aut meridie, aut vespere consuetas preces *Angelus Domini*, *&c.* dicet, vel si eas ignoret, semel *Orationem Dominicam*, *& Salutationem Angelicam*, vel dato signo sub horam noctis orandi pro Defunctis, Psalmum *De profundis*, aut si hunc nesciat, *Orationem Dominicam*, *& Salutationem Angelicam*, recitabit, centum dierum Indulgentiam qualibet vice adipiscetur.

Eamdem pariter consequetur indulgentiam, qui Feria sexta devote cogitaverit de Passione, ac Morte Domini Nostri Jesu Christi, terque *Orationem Dominicam*, *& Salutationem Angelicam* recitaverit.

Quisquis vere pœnitens peccata commissa emendare firmiter proponat, conscientiam suam excutiat, ter *Oratione Dominica*, *& Angelica Salutatione* devote repetitis in honorem Sanctissimæ Trinitatis, & ob reverentiam quinque Vulnerum Jesu Christi *quinquies* devote eamdem *Orationem*, *& Salutationem* recitet, eamdem Indulgentiam consequetur.

Omnes, & singulas antedictas Indulgentias unusquisque memoratis diebus poterit aut pro se ipso adipisci, aut Fidelibus defunctis per modum suffragii applicare.

Declarat insuper Sanctitas Sua concessione præfatarum Indulgentiarum nullo modo derogare Indulgentiis, quas alii Summi Pontificis Prædecessores jam concessere pro nonnullis ex supra indicatis piis operibus, volens easdem suorum Prædecessorum concessiones in suo robore permanere.

In distribuendis autem hujusmodi Coronis, & Crucibus &c. eorumque usu Sanctissimus Dominus Noster servari jubet *Decretum fel. recor. Alexandri VII.* editum *sub die* 6. *Februarii* 1657., nimirum, ut Coronæ, Cruces, Rosaria &c., ut supra benedicta, quoad Indulgentias non transeant Personam illorum, quibus concessæ sunt, aut quibus ab iis prima vice distribuuntur; nec aliqua, vel ex prædictis deperdita pro ea subrogari altera ullo modo possit, quacumque concessione, aut privilegio in contrarium non obstante: necnon eadem commodari, aut precario dari non possit pro Indulgentiarum communicatione, alioquin amittant Indulgentias jam concessas: tum etiam præfata post Pontificiam Benedictionem vendi non possint, juxta dispositionem *Decreti Sacræ Congregationis Indulgentiarum*, *& Sacrarum Reliquiarum*, editi *die* 5. *Junii* 1721.

Insuper Sanctitas Sua confirmat Decretum *fel. record. Benedicti XIV. sub datum die* 19. *Augusti* 1752. quo expresse declarat Missam ad Altare (in quo aliqua ex præfatis sive Crucifixi, sive Numismatis Imago quoquo modo collocata fuerit) lectas, sive a Sacerdote hujusmodi Imaginem secum habente celebratas, vigore dictæ Imaginis, nullo modo prorsus gaudere privilegio.

Præterea vetat, ne quisquam, quem infirmis morti proximis assistere contigerit, Benedictionem cum Indulgentia Plenaria in articulo mortis, vigore hujusmodi Imaginis, illis impertiri audeat sine speciali facultate in scriptis obtenta, quoniam ad hujusmodi effectum in Constitutione *Bened. XIV.* incip. *Pia Mater*, satis provisum jam fuit. (*)

Stephanus Borgia Sac. Congreg. de Propaganda Fide Secretarius.

Visitantes septem principales Ecclesias Urbis Romæ, 24
nempe Sancti Joannis Lateranensis, Sancti Petri, Sancti Pauli, Sanctæ Mariæ Majoris, Sancti Laurentii, Sanctorum Fabiani, & Sebastiani, & Sanctæ Crucis in Hierusalem, lucrantur maximas indulgentias; quæ hic dantur ad litteram, prout referuntur ab Alphonso de Casarubios, & Hieronymo a Sorbo in *Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum*, *& aliorum Mendicantium*, *& non Mendicantium*, *verb. Indulgentiæ Septem Ecclesiarum.*

Prima Ecclesia Urbis est Sacrosancta Lateranensis Ecclesia, quæ ab antiquo dicebatur Basilica Salvatoris, nunc autem communiter vocatur Ecclesia Sancti Joannis Lateranensis, quæ ab Imperatore Constantino, in latere sui proprii Palatii ædificata, & a Sancto Silvestro Papa in honorem Sanctissimi Salvatoris Nostri Domini Jesu Christi, & Sanctorum Joannis Baptistæ, & Joannis Evangelistæ dedicata fuit; in qua fertur, quod scilicet Silvester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam successive consecraverunt, devote visitantibus concesserunt tot Indulgentias, quod eas nemo, nisi solus Deus enumerare potest.

Nota, primo, quod in hac Ecclesia, juxta Rubricas Missalis novi S. Pii V. jussu instituti, sunt Stationes Dominica prima Quadragesimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta Majoris Hebdomadæ, in Sabbato Sancto, & in Albis, Vigil. Pent. in die Sancti Joannis ante Portam Latinam, & est Indulgentia plenaria, & liberatio unius Animæ a Purgatorio; & a die S. Bernardini, quæ est 20. mensis Maii usque ad primum diem Augusti, die quolibet est Indulgentia plenaria.

Nota etiam, quod in hac Ecclesia S. Joannis Lateranen. habetur quædam tabula antiqua, in qua continentur sequentia, quæ bonus quidam Pater nostri Ordinis tempore Capituli Generalissimi, anno 1516. ab illa extraxit.

Primo ad Altare majus sunt Indulgentiæ 48. annorum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item Constantinus Imperator postquam mundatus fuit a lepra per sacri baptismatis susceptionem, dixit B. Silvestro, Pater ecce domum meam in Ecclesiam ordinavi, infunde in eam tuam largam benedictionem pro venientibus ad eam. Et ait ad eum Beatus Silvester, Dominus Jesus Christus; qui te mundavit a lepra, & purificavit te fonte perenni, per suam misericordiam mundet, & purificet omnes huc venientes sine peccato mortali, & auctoritate Petri, & Pauli, & nostra sit eis remissio omnium peccatorum quocumque tempore anni.

Item Sanctus Gregorius Papa, qui hanc Ecclesiam consecravit, post destructionem ejus factam per Hæreticos

reticos, confirmavit Indulgentiam positam per B.Silvestrum Papam antedictum.

Item Papa Bonifacius dixit: Indulgentiæ Ecclesiæ Lateranensis numerari non possunt, nisi a solo Deo, & ego omnes illas confirmo.

Item in Festo Salvatoris; cujus Imago visibiliter apparuit omni Populo Romano miraculose, scilicet, quando S. Silvester consecravit dictam Ecclesiam primo ubi fuerat populus Romanus congregatus, tunc prædicta Imago apparuit visibiliter omni Populo de Urbe, quæ Imago remansit in pariete, nec comburi potuit, cum Ecclesia bis combusta fuerit, est remissio omnium peccatorum.

Item Papa Bonifacius dixit: Si quis ad Sedem nostram Lateranen. causa devotionis, Orationis, peregrinationis accesserit, ab omni sorte peccati sit mundatus totus.

Item in Ecclesia prædicta, in Capella S. Joannis Baptistæ, in quam mulieres non intrant, ibidem ad fontes est remissio omnium peccatorum.

Item in Capella Sancti Laurentii, in quam similiter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, est remissio omnium peccatorum.

Item si scirent homines Indulgentias Ecclesiæ Lateranensis, dicerent, tot, & tantæ sunt, quod non oportet nos ire ad Sanctum Sepulcrum ultra mare.* Nota quod Indulgentiæ, prout descriptæ leguntur in veteri marmorea Tabula Ecclesiæ Lateranensis, de qua hic supra mentio facta est, declaratæ fuerunt apocryphæ anno 1657. & 1678. a Congregationibus Sancti Officii, & Indulgentiarum, ut constat ex earumdem Decretis apud P. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. n.* 703. *&* 709. & apud Rigantium *in Regul.*54. *Cancellar. num.*57. Vide SS. D. N. Benedict. XIV. *de Synodo lib.*13. *cap.*18. *num.*3. & P. Minderer *Part.I. Confer. II. num.*806. Itaque in materia Indulgentiarum Ecclesiæ Lateranensis recedendum non est a Constitut. 45. prælaudati Pontificis, quæ incipit: *Assiduæ sollicitudinis, tom.*3. *ejus Bullarii*.

Secunda Ecclesia principalis est ad Sanctum Petrum, ubi nunc est Sancta Sedes Apostolica, & Palatium Sanctissimi Domini Nostri Papæ, in qua sunt omni die sexmille, & 48. anni, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes in die Epiphaniæ, in Dominica prima, & secunda Quadragesimæ, in Sabbato post primam Dominicam Quadragesimæ, Feria secunda Paschæ, in die Ascensionis, in die Pentecostes, in Sabbato post Pentecostes, in omnibus Sabbatis quatuor Temporum, in Dominica prima Adventus, & in tertia, & in quarta, & in die Nativitatis Domini.

Item in eadem Ecclesia fuisse dicuntur centum, & novem Altaria, quæ nunc pro magna parte sunt remota, & in melius sub pauciori numero redacta, sive ordinata, & pro quolibet 18. anni Indulgentiæ dati sunt: Et inter alia sunt septem Altaria principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata sunt, olim deauratis, in quibus per totum annum integrum sunt Stationes. Attamen in diebus Festivitatum, tam illorum, quam aliorum Altarium sunt in eis Stationes, ac infinitæ aliæ Indulgentiæ.

Item quandocumque est Festum Sanctorum Petri & Pauli, vel Vocationis dictorum Altarium, seu etiam Festum Nativitatis Dominicæ, Paschæ, seu Omnium Sanctorum, aliudque Festum duplex, duplicantur omnes prædictæ Indulgentiæ.

Item in Festo Annunciationis B. Mariæ sunt ibi mille anni Indulgentiæ.

Item a prædicto Festo usque ad Kalendas Augusti sunt ibi duodecim anni Indulgentiarum, & totidem Quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Item quicumque ascendit gradus Sancti Petri devote, huic conceduntur pro quolibet gradu septem anni Indulgentiarum per Alexandrum VI.

Tertia Ecclesia est ad Sanctum Paulum, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni Indulgentiarum, & totidem Quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimæ, Feria tertia Paschæ, Dominica in Sexagesima, in die Sanctorum Innocentium, & Conversionis Sancti Pauli.

Item in Conversione S. Pauli sunt ibi centum anni Indulgentiæ, & totidem Quadragenæ, & plenaria omnium peccatorum remissio.

Item in Festo SS. Innocentium, quorum multa corpora requiescunt ibi, sunt ibidem 48. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ ab antiquo: modo vero est Indulgentia plenaria.

Item in dedicatione ejusdem, quæ est in Octava Sancti Martini, sunt ibi mille anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas indulgentias, ac si iret ad Sanctum Sepulcrum Hierosolymis, ac ad S. Jacobum Gallitiæ. Ac visitans septem Altaria hujus Ecclesiæ tot lucrabitur indulgentias, quot, si visitasset septem Altaria S. Petri.

Quarta Ecclesia est ad Sanctam Mariam Majorem, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. In hac Ecclesia sunt Stationes in omnibus quartis Feriis quatuor Temporum; Feria quarta Majoris hebdomadæ, in die Paschæ, Dominica prima Adventus, in Vigilia, & in die Nativitatis, in die Circumcisionis.

Item in Vigilia Ascensionis Domini, in qua celebratur Festum corporis Sancti Hieronymi ibidem quiescentis, ad Altare ipsius est remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessa a Pio Papa II., & indulgentia plenaria.

Item in omnibus Festivitatibus B. Mariæ sunt ibi mille anni indulgentiæ, & plenaria peccatorum remissio.

Item a Festo Assumptionis Virginis usque ad ejus Nativitatem sunt ibi duodecim millia annorum indulgentiæ ultra prædictas quotidianas Indulgentias.

Nota tamen, quod quarta Ecclesia ab antiquo semper fuit S. Laurentii; sed tempore Alexandri VII. S. Maria tempore Jubilæi fuit assignata pro quarta numero, & aliæ tres non visitabantur ex debito, sed ex devotione tantummodo, ad parcendum laboribus Peregrinorum, & Romanorum.

Quinta

Quinta Ecclesia est ad Sanctum Laurentium extra muros, in qua sunt omni die 7048. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Item sex mille anni indulgentiæ. In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica Septuagesimæ, Dominica tertia Quadragesimæ, Feria quarta infra Octavam Paschæ, & Feria quinta post Pentecostem.

Item in Festivitatibus Sanctorum Stephani, & Laurentii, quorum corpora ibidem requiescunt, & per Octavas eorum, & in singulis Stationibus ejusdem Ecclesiæ sunt centum anni indulgentiæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessi ab antiquo. Sed Calistus III. concessit omnibus utriusque sexus Christifidelibus dictam Ecclesiam devote visitantibus in singulis Festivitatibus, & Stationibus ejusdem Ecclesiæ plenariam remissionem omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit d. Ecclesiam per annum omni quarta Feria liberat unam Animam a Purgatorio.

Item intrans per Januam Australem ejusdem Templi, de una Cruce ad aliam, contritus, & confessus habet remissionem omnium peccatorum.

Sexta Ecclesia est ad Sanctos Fabianum, & Sebastianum extra muros, in qua sunt omni die 6048. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis peccatorum. Et in die S. Sebastiani, & in omnibus Dominicis mensis Maii indulgentia plenaria.

Item in eadem Ecclesia sunt quotidie mille anni Indulgentiæ dati a Pelagio Papa.

Item in eadem Ecclesia ad Catacumbas, ibi prope majus Altare sunt tot, & tantæ indulgentiæ, quot, & quantæ sunt in Ecclesiis Apostolorum Petri, & Pauli, quia ibi prius corpora eorum jacuerunt abscondita longo tempore in puteo quodam, super quem est unum Altare. Item Silvester, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Joannes Summi Pontifices concesserunt quilibet eorum mille annos Indulgentiæ quocumque tempore anni devote visitantibus dictam Ecclesiam.

Item ibidem in Cœmeterio Calisti est plenaria remissio omnium peccatorum, secundum quosdam.

In hac Ecclesia subtus terram est Cœmeterium Calisti Papæ: quod quisquis ingrediens contritus, & confessus indulgentiam plenariam consequetur ob merita 74000. Martyrum, & 46. Summorum Pontificum ibi sepultorum, quorum fuerunt 18. Martyres.

Septima Ecclesia est ad Sanctam Crucem in Hierusalem, in qua sunt omni die 6940. anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimæ, 6. Feria Majoris hebdomadæ, Dominica secunda Adventus. In diebus Inventionis, & Exaltationis Sanctæ Crucis, & in eorum Octavis, & in omnibus supradictis diebus est indulgentia plenaria.

Item in omni die Dominica sunt in eadem Ecclesia tercenti anni indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac etiam remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in Dedicatione ejusdem, quæ celebratur in Vigilia S. Benedicti Abbatis in mense Martio, est ibi plenaria remissio omnium peccatorum.

Similiter in Inventione Tituli Sanctæ Crucis, quod ibi in sublimi muro inventum est tempore Alexandri VI. vigesima sexta Januarii, & etiam quotidie in Capella Sanctæ Helenæ, in quam mulieres non intrant, nisi semel in anno, est indulgentia plenaria. Item per omnes dies anni est Indulgentia Plenaria.

* Aliquas harum septem Ecclesiarum, sicuti etiam Stationum Indulgentias suspectas esse credit cum Passerino *quæst.* 12. *num.* 135. P. Minderer *part.* 1. *Confer.* 4. *num.* 271. *& part.* 2. *Conf.* 4. *num.* 214. & hoc vel ob millenarios annos, vel quia persæpe præter plenarias partiales quædam addantur, & non plenariæ, contra rationem indulgentiæ plenariæ, & contra disciplinam Ecclesiæ.

Hinc ad uberiorem notitiam juvat adducere motivum unde sumpsit initium visitatio dictarum septem Romanarum Ecclesiarum. Cum enim Pontifices in Oriente ad Fidei puritatem custodiendam quatuor Patriarchatus instituissent, videlicet primum Alexandrinum, secundum Antiochenum, tertium Hierosolymitanum, quartum Constantinopolitanum, quatuor Ecclesias Romæ pro his quatuor Patriarchis designarunt, nempe pro primo Ecclesiam D. Pauli, pro secundo S. Mariæ Majoris, pro tertio S. Laurentii, pro quarto D. Petri, ut si forte Patriarchæ Conciliorum, vel aliorum negotiorum causa Romam ventitarent, sua in Ecclesia decenter degerent; Ecclesia vero S. Joannis Lateranensis addicta erat Supremo Urbis, & Orbis Patriarchæ, videlicet Vicario Christi Domini, quia quatenus Romanus Episcopus est, suam sibi Cathedralem habet; unde ad mille annos ibidem Pontifices diversati sunt. Summa itaque a Romanis veneratione habitæ fuerunt hujusmodi quinque Patriarchales Ecclesiæ, ipsæque continenter magna pietate, ac frequentia invisebantur. Quia vero in earum visitatione opus erat per duas alias celeberrimas transire, scilicet per Ecclesiam SS. Fabiani, & Sebastiani, ubi est Cœmeterium innumerorum Martyrum, & per Ecclesiam S. Crucis, ubi valde magnum Crucis Domini frustum sancte colitur; idcirco septem istæ Ecclesiæ una omnes visitari consueverunt. Hinc, ut ad tantum pietatis opus Fideles excitarentur, supradictæ, aliæque innumerabiles indulgentiæ fuerunt a Romanis Pontificibus dictis Ecclesiis concessæ. Sic ex Sanctarello *cap.* 16. *de Jubilæo* refert Sapientissimus P. Viva *de Jubilæo q.* 4. *art.* 2. *num.* 2. *&* 3. Advertendum tamen est, quod Stationum ordo pro dictis Ecclesiis nunc observandus est, ut in Missali novo, & assignatus ut supra *art.* 4. *sub nu.* 17. Vide *ibi* per tot. dict. *n.* 17. 25

Visitantes duodecim vicibus pro quolibet anno per Ordinarium specificatis septem Altaria ab eodem Ordinario designata in aliqua Ecclesia habente indultum Apostolicum (quod solet concedi ad septennium) lucrantur pro qualibet vice id egerint, omnes & singulas indulgentias, quas lucrarentur, si personaliter visitarent septem Altaria sita, & ad id designata in Basilica Principis Apostolorum de Urbe. Sic patet ex formula Brevis, seu Indulti a Sede Aposto- 26

lica soliti concedi, & pro sua benignitate jam concessi pro visitantibus septem Altaria sita, & designata in hac nostra Ecclesia Sancti Bernardini Civitatis Alexandriæ, prout explicat Breve, seu Indultum Apostolicum in Archivio hujus Conventus asservatum.

27 Ex concessione Bonifacii VIII. confirmata a Benedicto XIII. uti legitur in quodam marmore posito in Ecclesia S. Joannis Lateranensis Romæ, consequuntur octoginta annos Indulgentiæ omnes recitantes sequentem Orationem.

Domine Jesu Christe Pater dulcissime rogo te, ut amore illius gaudii, quod dilecta Mater tua habuit, quando apparuisti ei in illa Sacratissima nocte Paschæ, & per illud gaudium, quando te vidit glorificatum Divinitatis claritate, quatenus me illumines donis Spiritus Sancti; ut tuam voluntatem adimplere valeam omnibus diebus vitæ meæ. Qui vivis, & regnas &c.

28 Qui vere pœnitentes, & confessi matutinali officio Festi Corporis Christi intersunt, aut illud recitant, lucrantur 100. dies Indulgentiæ. Item 100. pro primis, & 100. pro secundis Vesperis. Item 100. qui celebrant Missam, aut eidem assistunt. Qui vero Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, ac Completorii Officiis intersunt, pro qualibet ipsarum Horarum 40. dies. Illi autem qui per octavam illius Festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum Officiis intersunt 100. dies singulis ipsius octavæ diebus, ex concessione Urbani IV. Constit. incip. *Transiturus*, qui anno 1262. Festum SS. Corporis Christi celebrandum instituit. Martinus vero V. anno 1429. Const. incip. *Ineffabile*, supradictas indulgentias ampliavit, idest 200. dies pro Missa, 200. pro Matutino, 100. pro utrisque Vesperis Festi, & pro qualibet hora privata 50. dies. Infra octavam autem pro singulis Matutinis, & Missis, & Vesperis 100. dies, ac pro Horis privatis 40. dies. Tandem Eugenius IV. anno 1433. Constitut. incip. *Excellentissimum* relatas Martini V. Indulgentias duplicavit tam pro Festo, quam pro octava; in summa omnibus inclusis, dictæ Indulgentiæ pro Matutino, Missa, & utrisque Vesperis Festi sunt 400. dies pro unaquaque actione; Pro qualibet horarum privatarum 160. dies; Et in quibuslibet octavæ diebus pro singulis Matutinis, Vesperis, & Missis 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies; Et pro interessentibus Processionibus 200. Vide Compendium Privilegior. Fratrum Minorum, & aliorum verb. *Indulgentiæ quoad sæculares §. septimo post num. 2. vers. Istæ Indulgentiæ*. Bullarium Cherubini, & Wadingum suis respective locis, & annis.

Easdemmet Indulgentias lucrantur interessentes Officiis, & Missis Festi, & totius Octavæ Conceptionis Immaculatæ B.M.V. & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Sixti IV. anno 1476. Const. incip. *Cum præexcelsa*.

Item easdem Indulgentias lucrantur dicentes 5. Pater, & Ave, ac simul assistentes Officio, & Missæ Festi SS. Nominis Jesu, & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Clementis VII. anno 1530. Constit. incip. *Salvatoris*.

Item easdem Indulgentias lucrantur interessentes Officio, & Missæ Festi Transfigurationis D.N.J.C. & respective recitantes, & celebrantes ex concessione Callisti III. anno 1457.

Assistentes Matutino, Missæ, & Vesperis Visitationis B.M.V. lucrantur 100. dies Indulgent. ceteris autem horis 40. & sic respective recitantes, & celebrantes, ex concessione Bonifacii IX. an. 1390.

Quoad Indulgentias attendenda est Constitutio Benedicti XIII. incip. *Salvatoris*, edita 28. Aprilis 1725. in qua conceditur Christifidelibus omnibus facultas applicandi Indulgentias, Anno Jubilæi durante, suspensas, per modum suffragii Animabus Defunctorum. 29

Alia ad rem. Vide verb. *Jubilæum*. 30

Indulgentiæ per visum a Domino acceptæ non admittuntur sub fide referentis; Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 141. incip. *Solicitudini §*. 40. Indulgentia centum dierum conceditur recitantibus genibus flexis singulis feriis sextis quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam, ad sonum Campanæ hora tertia post meridiem, in memoriam Passionis, & Agoniæ Domini Nostri Jesu Christi. Idem Const. 9. incip. *Ad Passionis*, ubi injungit, & in virtute S. Obedientiæ mandat ob id Parochis, Rectoribus, aliisque quocumque nomine appellatis Superioribus, ut Campanam uniuscujusque Ecclesiæ hujusmodi pulsari faciant tali hora. 31 32 33

Indulgentiæ concessæ visitantibus Ecclesias Urbis per octavam Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli ab eodem Pontifice Const. 83. incip. *Admirabilis*, referuntur in tom. 2 ad verb. *Capella*. Vide ibi. Indulgentia plenaria conceditur pro Ecclesia Patriarchali Maronitarum quater in anno, & pro aliis Cathedralibus ejusdem Nationis bis in anno. Idem Constit. 79. incip. *Nuper. §*. 11. 34 35

Indulgentiarum communicatio inter Confratres B. M. V. de Monte Carmelo, & Tertiarios Capuccinorum S. Francisci revocatur. Idem Const. 94. incip. *Romanus Pontifex*. 36

Indulgentia centum dierum concedi potest a Cardinali Majori Pœnitentiario omnibus Christifidelibus qui se pœnitentiali virga tangendos, pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint; Idem Constit. 95. incip. *Pastor bonus*. 37

Indulgentiæ visitantibus Ecclesiam concessæ acquiri possunt, absque eo quod Sanctissimum Sacramentum expositum sit; Idem tom. 2. Constit. 5. incip. *Accepimus in Civitate*. 38

Indulgentia Plenaria in articulo mortis applicari conceditur auctoritate Apostolica ab Episcopis, & Ordinariis inferioribus, etiam per alios subdelegatos; Idem Constitut. 34. incip. *Pia Mater*. Ad eam acquirendam, injungitur specialiter ægris moribundis acceptatio mortis in spiritu resignationis; Idem *ibid*. Vide *tom. 5. verb. moribundus, sub n. 38*. 39 40

Indulgentia plenaria conceditur per omnes Ecclesiasticæ Ditionis Diœceses iis, qui confessi, & Sacra Communione refecti, Sanctissimum Sacramentum expositum visitaverint diebus bacchanalibus; Idem. Constitut. 45. incip. *Inter cætera*. 41

* Præfatam Indulgentiam ad omnes Ecclesias Catholici Orbis pro triduo expositionis SS. Sacramenti 42

menti in hebdomada sive Septuagesimæ, sive Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ, vel in singulis prædictis hebdomadis, vel in sola feria V. infra hebdomadam Sexagesimæ nuperrime extendit Clemens XIII. ut patet ex sequenti declaratione Sac. Congr. Indulgentiar. videlicet:

Cum alias San. Memoriæ Bened. XIV. ad frequentes Episcoporum Pontificiæ Ditionis querelas gravioribus abusibus, qui Bacchanalium tempore irrepserant, opportunoque remedio occurrere concupierit, perspexeritque in aliquibus Ecclesiis salutari consilio institutam esse Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti Expositionem per tres dies sive in hebdomada Septuagesimæ, sive in altera Sessagesimæ, aut Quinquagesimæ ante diem Cinerum, ad hoc præcipue ne Fideles tempore tentationis a via Domini recederent, & in prædictis Ecclesiis pie orantes Divina impetrarent auxilia, universis utriusque Sexus Christi Fidelibus confessis, & sacra communione refectis, qui easdem Ecclesias, in quibus Venerabilis expositio sive in uno, sive in singulis prædictis Triduis fieret, devote visitarent, Indulgentiam Plenariam misericorditer concessit & indulsit, Hinc SS. D. D. N. Clemens Divina Providentia Papa XIII. sedulo recogitans præfatam Augustissimi Sacramenti Expositionem plurimum hisce diebus profuisse ac deinceps fore profuturam, eamdem Plenariam indulgentiam, ad quascumque Catholici Orbis Ecclesias ubicumque Locorum existentes ubi Venerabils Expositio sive in Hebdomada Septuagesimæ sive Sexagesimæ aut Quinquagesimæ, sive in singulis prædictis Hebdomadis per tres dies, atque etiam si tantummodo in feria quinta infra Hebdomadam Sexagesimæ peragatur, ex uberi Pontificiæ caritatis fonte benignissime extendit.

Datum Romæ ex Secretaria Sacr. Congregat. Indulgentiarum die 23. Julii 1765.

43 Docentes rudes homines publice, vel privatim Orationis mentalis regulam, & modum, itemque qui publice docentes auscultaverint, dummodo vere pœnitentes ac sacra Communione refecti, toties quoties lucrantur septem annos & totidem qua-
44 dragenas de vera Indulgentia. Item si assidue eo convenerint, semel in mense, vere pœnitentes, & sacra communione refecti, orantesque pro more in indulgentiis consueto, indulgentiam plenariam, defunctis etiam applicandam, lucrantur; quam pariter ita obtinent ii qui toto mense, unico saltem horæ quadrante singulis diebus orationi mentali dant operam, dummodo vere pœnitentes, & confessi, Eucharistiam sumpserint, & orent pro concordia &c. Concedente hæc omnia Pontifice in Bulla incip. *Quemadmodum*, Bull. *tom.* 2. *num.* 23. Vide verb. *Oratio n.* 32.

45 Indulgentias in forma Jubilæi concessas abrogavit Clemens VIII. aliique Pontifices; quare si forte agatur de aliqua ejusdem tenoris indulgentia, videndum erit, num post ea decreta concessa fuerit, ut ex Tractatu de Indulgentiis P. Theodori *part.* 2. *c.* 4. *§.* 2.

46 Clemens XII. in suo Brevi dato *die* 14. *Augusti* 1636. Indulgentiam plenariam die ad libitum quotannis eligenda, concessit iis, qui anno integro ad pulsum campanæ sub horam noctis recitaverint Psal. *De profundis*, vel semel Orationem dominicam, & salutationem Angelicam, cum versiculo *Requiem* in suffragium defunctorum; dummodo ea die confessi, & communione refecti preces pias effuderint pro consueto more. Singulis vero diebus toties quoties eamdem orationem ad signum campanæ recitantes centum indulgentiæ dies consequuntur; *Institut. Eccles.* 61. *§.* 5.

Operæ pretium est hic addere etiam Indulgentias concessas per Decretum S. C. pie & devote atq. ex corde recitantibus actus virtutum Theologicarum Fidei, Spei, & Caritatis, ut constat ex sequenti Notificatione. 47

Animadvertens SS. D. N. Benedictus Papa XIV. quam utiles, quinimo necessarii sint ad æternam Salutem Theologicarum virtutum Actus, Fidei videlicet, Spei, & Caritatis, ut omnes utriusque sexus Christifideles ad illorum exercitium excitaret, audito voto Sac. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præpositæ, Indulgentias pro iisdem actibus a san. mem. Benedicto XIII. die 15. Januarii Anni 1728. concessas, benigne confirmavit, Plenariam nimirum cum facultate eam Fidelium defunctorum Animabus applicandi, semel in mense lucrandum ab iis, qui quotidie per mensem præfatos Actus pie, devote, & ex corde peregerint, die nempe ab unoquoque eligenda, in qua vere pœnitentes, confessi, ac Sacra Communione refecti, pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, ut decet, oraverint; nec non aliam similiter, Plenariam, in mortis articulo. Ut autem commissas sibi oves ad frequentiorem hujusmodi Actum usum alliceret Sanctitas Sua, Indulgentiam septem annorum, totidemque quadragenarum, cum eadem applicationis facultate, quæ juxta ejusdem sui Prædecessoris concessionem semel tantum in die consequi poterat, ad quamlibet antedictorum actuum piam &c. ut supra, recitationem, clementer extendit.

Declaravit insuper Sanctitas Sua, præfatas omnes Indulgentias addictas minime esse certis, determinatisque verbis, proptereaque unumquemque uti posse in recitatione dictorum Actuum qualibet formula, dummodo in ea singularum virtutum Theologicarum specialia motiva exprimantur.

Datum die XXVIII. Januarii Anno 1756.

F. J. Card. Portocarrero Præf.

A. E. Vicecomes Sac. Cong.
Indulg. Secr. *

(*) Ada-

48 (*) Addamus Rescriptum ex Audientia Sanctissimi habita die 18. Januarii 1778.

Sanctissimus Dominus Noster PIUS Divina Providentia PP. VI. referente me infrascripto Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Secretario, ad magis augenda inter Fideles Defunctorum suffragia, omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus in quavis Imperii Sinici, tum etiam Tunkini, Siami, Cocincinæ, Cambodiæ, & Ciampæ parte morantibus, qui vere pœnitentes, confessi, & sacra Communione refecti pie, ac devote Deum oraverint pro Animabus in Purgatorio detentis, vel ea die, in qua Commemoratio celebratur omnium Fidelium Defunctorum, vel in qualibet alia die infra octavam ejusdem Commemorationis, Plenariam Indulgentiam, applicabilem quoque per modum suffragii iisdem animabus, ac semel tantum in prædictis diebus lucrandam, benigne in perpetuum concessit: Illis autem, qui vel in ipsa Commemoratione, vel in reliquis ejusdem Octavæ diebus corde saltem contriti pro animabus ipsis aliquas ad Deum preces effuderint, partialem septem annorum, ac totidem quadragenarum Indulgentiam applicabilem, & lucrandam, ut supra, in perpetuum similiter est impertitus: quam etiam partialem indulgentiam pari modo applicabilem, Sanctitas Sua voluit, ac declaravit, ut præfati Christifideles consequi valeant ter in quolibet mense cujusvis anni; dummodo corde saltem contriti pro ipsis Animabus devote precentur.

Datum Romæ ex Ædibus Sac. Congr. de Prop. Fide die, & anno quibus supra.

Stehanus Borgia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Secretarius.

49 An Superiores cujuscumque Ordinis, sive Instituti, cæterique habentes facultatem communicandi privilegia &c. possint privilegia & indulgentias ampliare & limitare pro sui arbitrio in aggregationibus? *Sacra Cong. Indulgentiar. die 5. Februar. 1748. in respons. ad primum dubium* respondit *Negative*. Vide verb. *Altare privilegiatum* sub *n. 29*.

50 An indulgentiæ concessæ Ecclesiis alicujus Ordinis, Congregationis, vel Instituti, censeri debeant concessæ etiam Ecclesiis tam parochialibus quam non parochialibus ab ejusmodi Ordine &c. dependentibus, sive a Monachis, aut Fratribus, vel Religiosis respective administrari solitis? *Sacr. Congr. Indulg. &c. die 30 Julii 1748*: respondit *Negative*. Vide decretum præfatæ Congreg. desuper editum verb. *Altare privilegiatum* sub *n. 29. 2. loco*

51 Ejusdem *Sac. Congreg. Indulgentiar.* decreta, quorum primo omnibus Ecclesiis parochialibus Orbis christiani Altare privilegiatum quotidianum conceditur; altero vero Missæ omnes, quæ in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum ubicumque, & a quocumque Sacerdote celebrantur, indulgentiis donantur perinde ac si ad Altare privilegiatum celebrarentur; vide dict. verb. *Altare privilegiatum* sub *n. 33. & 34.*

(*) Neque omittenda facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria Christifidelibus in locis Missionum in Mortis Articulo constitutis a Clemente XIV. concessa. 52

Ne Christifidelibus in locis Missionum in qualibet Orbis parte degentibus, & in ultimo vitæ discrimine constitutis, ea spiritualia auxilia desint, quæ Catholica Pia Mater Ecclesia Filiis suis a sæculo recedentibus, solet misericorditer impertiri: SSmus D. N. Clemens, Divina providentia, Papa XIV., me infrascripto Sacræ Congregat. de Propaganda Fide referente, in Audientia habita die 5. Aprilis 1772. pro eximia charitate, qua illos paterne complectitur, omnibus, & singulis RR. PP. DD. Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Vicariis Apostolicis, necnon RR. Præfectis, seu Superioribus Missionum tam Cleri Sæcularis, quam Regularis in locis Missionum ut supra modo existentibus, seu quocumque tempore extituris, peramanter concedit facultatem impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus prædictis, ad extremam agonem redactis, cum ea etiam extensione, ut facultatem hujusmodi Sacerdotibus, & respective Missionariis, eorum jurisdictioni subjectis, pro locis tamensuarum Diœcesum, vel pro Missionum Districtibus tantum communicare possint, & valeant: dummodo in hac Benedictione impertienda servetur formula præscripta a san. mem. Benedicto XIV. in Constitutione data 9. Aprilis 1747. quæ incipit Pia Mater *inferius registranda.*

Quoniam autem facile continget, ut aliqui ex prædictis Christifidelibus ex hac vita decedant, quin Ecclesiæ Sacramentis fuerint muniti, & absque Sacerdotis cujuslibet assistentia; ideo Sanctitas Sua, de uberi Apostolicæ benignitatis fonte, etiam illis plenariam Indulgentiam elargitur, si contriti nomen Jesu, corde saltem, invocaverint, & mortem de manu Domini, ea, qua decet, Christiana animi dimissione, & spiritus humilitate susceperit, animamque in manus Creatoris sui commendaverint. Quæ postrema Decreti pars, ut Christifidelibus omnibus innotescat, eam in suis Diœcesibus, ac Missionibus, Antistites, & Superiores memorati identidem, & præsertim sanctæ visitationis tempore publicare curent, ac satagant.

Datum Romæ ex Ædibus Sac. Congreg. prædictæ, die 5. Aprilis 1772.

Stephanus Borgia Sac. Congreg. de Propaganda Fide Secr.

MODUS

A Sa. Mem. Benedicto XIV. approbatus, & pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur, ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis, ab iis, qui facultatem habent a Sede Apostolica delegatam. 53

Benedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extreme

tremæ Unctionis illis Infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente, & integris sensibus erant; seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis; impertienda iisdem est, etiamsi postea linguæ, cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem, ingrediendo cubiculum, ubi jacet Infirmus, dicat: Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea, *ac deinde ægrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat Aqua benedicta, si commode haberi poterit, dicendo Antiphonam:* Asperges me, Domine, hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor.

Quod si Ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Si Confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis; de hujus benedictionis efficacia, ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, ac dolores in anteactæ vitæ expiationem libenter perferat, Deoque se paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit; & mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem pœnarum, quas peccando promeruit. Tum piis ipsum verbis consoletur, in spem erigens fore, ut ex divinæ munificentiæ largitate eam pœnarum remissionem, & vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cœlum, & terram.

Antiph. Ne reminiscaris, Domine, delicta Famuli tui (*vel* Ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.
Pater noster &c.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvum fac Servum tuum (*vel* Ancillam tuam).

R. Deus meus sperantem in te.

℣. Domine exaudi orationem meam,

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem (*vel* Ancillam tuam N. quam) tibi vera Fides, & Spes Christiana commendant. Visita eum (eam) in salutari tuo, & per Unigeniti tui Passionem, & Mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem, & veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui Te Judicem propitiatum inveniat, & in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

Tum dicto a Clerico, si præsens sit, vel ab ipso Sacerdote Confiteor, *idem Sacerdos prosequatur:*

Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen.

Indulgentiam absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus. Amen. *Deinde.*

Dominus Noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui Beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam, & restituat tibi stolam primam, quam in Baptismate recepisti, & Ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, Indulgentiam Plenariam, & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Per sacrosancta humanæ reparationis Mysteria, remittat tibi omnipotens Deus omnes præsentis, & futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero Infirmus sit adeo morti proximus, ut omnium præmissarum precum recitandarum tempus non suppetat, statim Sacerdos benedictionem ei impertiatur.

Tandem ad complementum hic juvat adducere sequentem tabulam traditam in Cæremoniali Seraphico impresso Mediolani anno 1744. typis Donati Grisolfi par. 3. cap. 19. *ibi.* 54

Tavola de' Crepuscoli della sera, duranti i quali (come nota il Calendario Romano) durano le Indulgenze, concedute insino al tramontar del Sole.

1 Gennajo. Ora una, e un quarto, all'Orologio della Campana,
25 Febbrajo. Ora una.
1 Aprile. Ora una, e un quarto.
1 Maggio. Ora una, e mezza.
1 Giugno. Ora una, e tre quarti.
13 Luglio. Ora una, e mezza.
26 Agosto. Ora una, e un quarto.
17 Settembre. Ora una.
1 Novembre. Ora una, e un quarto.

APPENDIX.

Sive novus de Indulgentia Articulus.

Si propriis in locis additæ fuissent juxta monitum Censorum adnotationes, omittere hunc articulum potuissem; sed cum, me absente, typis jam consignata fuerint; quæ Auctor de Indulgentiis disputat, sine debitis animadversionibus, quibus notatæ a Censoribus propositiones indicarentur, exponerentur, vel confutarentur; & cum nonnullæ quoque desiderentur ad perfectam declarationem Ecclesiasticæ circa indulgentias disciplinæ; novum hunc addere articulum operæ pretium fuit; In quo articulo paucis explicatur quid indulgentia sit, & quinam in antiqua Ecclesia ejusdem fuerit usus quæque variandæ disciplinæ causa, ac Ferrarianæ illæ opi-

opiniones, quæ minus tutæ, vel falsæ visæ sunt, refelluntur; Et nonnulla decreta recensentur.

I. Indulgentiæ itaque nomine intelligitur *remissio pœnæ temporalis, quæ remissa jam culpa luenda foret in foro interno coram Deo valida, facta extra Sacramentum per applicationem thesauri Ecclesiæ, ab eo qui potestate præditus sit*. Definitio quatuor complectitur partes Indulgentiæ essentiales: Primo enim indicat remissa culpa superesse posse, ac solere pœnam, peccato, ita exigentibus divinæ Justitiæ legibus, debitam, atque in præsenti, vel in futuro sæculo luendam. Secundo remissionem hanc valere etiam coram Deo, ita ut quam Ecclesia modo condecenti condonare velit, pœnam, Deus non amplius exigat. Tertio ait per applicationem thesauri Ecclesiæ hanc fieri remissionem; Thesaurus vero Ecclesiæ bona spiritualia sunt, quorum distributio Ecclesiæ concredita est. Bona hæc sunt merita Christi Domini; & Sanctorum omnium, atque Fidelium. Sanctorum autem merita in Ecclesiæ thesauro collocantur, non ut quidpiam addatur meritis Christi Domini, quæ infinita sunt, & quidquid meriti est in Sanctis gratia ex illis prodeunte efficiunt; sed ut pateat Sanctorum Communio in Ecclesia, quæ est Corpus Mysticum Christi Jesu, & ipse ejusdem caput, quod perficit membra sua, quibus veluti instrumentis utitur communicando illis Spiritum, & omnem salutarem motum per gratiam suam. In hac definitione non determinatur modus, quo thesauri applicatio fieri debeat; quo fit, ut ad Indulgentiæ substantiam sufficiat aliquo modo fieri hanc applicationem, vel ex parte saltem præcipua thesauri, quæ in Christi meritis sita est, non enim necessario requiritur, ut simul fiat ob merita Sanctorum, ut post Bellarmin. notavit Amort, quamvis laudabiliter ita fiat, ac primis quoque Ecclesiæ temporibus in Indulgentiis non tantum meritorum Christi, sed etiam Sanctorum habita ratio fuerit. Quarto tandem designatur applicationem hanc ab eo fieri oportere, cui regendæ Ecclesiæ, ligandi, & absolvendi, atque clavium potestas concessa fuit. Huic enim bonorum Ecclesiæ administratio concredita fuit.

II. Disputare Theologi solent, concurrant ne merita dicta ad Indulgentias per modum impetrationis, an solutionis? sed levis momenti est hujusmodi quæstio, atque utroque modo concurrere probabilius videtur. De priori modo nulla controversia est; quod vero secundo modo concurrant, facile patet. Nam Justi non pro se tantum, sed pro aliis satisfacere valent quantum ad debitum pœnæ temporalis; immo & mereri de congruo possunt peccatoribus pœnitentiæ donum. Hæc autem Justi non præstant, nisi in virtutem meritorum Christi cujus spiritu aguntur tamquam membra viva. Etenim Augustino teste lib. contra Parmen. *Hic est unus verusque mediator noster, & advocatus, pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus aliquando quidem per membra Corporis sui, quæ pro se invicem sollicita sunt*.

III. Orthodoxa fides docet, ut optime Auctor ostendit, in Ecclesia potestatem esse concedendi Indulgentias, earumque usum salutarem fidelibus esse. Nam Ecclesiæ ligandi, & solvendi, remittendi peccata, & clavium potestas concessa est, & quæ ipsa remittit, vel solvit in terris, remissa, & soluta habentur in Cœlis, ut ex dictis constat. Ex iis vero Patres omnes colligunt collatam Apostolis, eorumque successoribus potestatem injungendi pœnitentibus satisfactorias pœnitentias, & relaxandi: Patrum testimonia obvia sunt. Usus vero indulgentiarum ex perpetua, & constanti traditione comprobatus rem ulterius confirmat. Paulus enim 2. *ad Corinth.* 2. erga incestuosum Corinthium hac usus est indulgentia, *ne* inquit, *abundantiori tristitia absorberetur*. Quæ verba Chrysost. hom. 11. in 2. ad Corinth. ita exponit, *Ex ea re docemur, quod non solum ad peccatorum naturam, verum etiam ad mentem habitumque pœnitentium oportet moderari disciplinam*. Indulgentias præterea secundo Ecclesiæ sæculo probavit Tertul. antequam ad Montanistas transisset, in lib. quem scripsit *ad Martyres cap.* 1. S. Cyprianus pluries scribit ad Martyrum preces Ecclesiam in more habuisse remittere pœnas pœnitentibus. Usus præterea Indulgentiarum in antiqua Ecclesia, constat etiam ex relaxatione pœnitentiæ, quæ fiebat ab Episcopis in Cœna Domini iis, qui per Sacramentalem absolutionem initio quadragesimæ a Presbyteris absoluti fuissent, ut pluribus ostendit Amort. dissert. prælim. de Indulgent. §. 11.

IV. Ex antiquo Ecclesiæ usu constat hanc relaxationem pœnæ canonicæ validam fuisse etiam coram Deo. Primo, quia Episcopi in relaxatione pœnæ canonicæ utuntur deprecatoria formula simili illi, qua absolutionem sacramentalem concedebant, & in utraque absolutione petebant a peccatis in remedium animæ, ut videre est in antiquo Ordine Romano. Secundo, quia tempore Sancti Cypriani Fideles putabant se liberari a numinis vindicta, & ira Dei, si Martyrum intercessione obtinuissent relaxationem pœnæ canonicæ, ut legere est in Cypriani Epistolis. Tertio quia Tertull. lib. de Pudicitia cap. ult. testatur, hanc fuisse universalem Ecclesiæ persuasionem, ut meritis, ac satisfactionibus Martyrum peccata remitterentur; sive pœnæ peccatis debitæ. Idem præterea constat ex Epist. Cleri Romani ad Cyprianum, & ex S. Ambrosio lib. de Pœnit. ubi ait, *Tota Ecclesia suscipit onus peccatoris, cui compatiendum, & fletu, & orationes, & dolore est, & quasi fermento ejus se totam conspergat, ut per universos ea, quæ superflua sunt in aliquo pœnitentiam agente, viritim misericordiæ aut compassionis velut collativa quadam admixtione purgentur*. Ex eodem de pœnitentia lib. 1. cap. 3. habemus, fieri consuevisse remissionem pœnæ canonicæ in primitiva Ecclesia ob intercessionem, & merita Sanctorum; Et ex Tertulliano lib. de Pœnit. c. 9. aliisque.

V. Indulgentiæ remittunt pœnam temporalem, sive injunctam, sive injungendam. Audiatur S. Thomas in supplem. quæst. 25. art. 1. *Quidam dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum Dei judicium meretur, sed valent ad absolvendum ab obligatione, qua Sacerdos obligavit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam obligatur etiam ex canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo, quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est*, ut quod in terra remitteret, in Cœlo remitteretur: *unde remissio, quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ, valet etiam quan-*

quantum ad forum Dei. Et præterea Ecclesia hujusmodi Indulgentias faciens magis damnificaret, quam adjuvaret, quia remitteret ad graviores pœnas, scilicet purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis. Et ideo aliter dicendum quod valent, & quantum ad ad Forum Ecclesiæ, & quantum ad judicium Dei, ad remissionem, & absolutionem, sive sit injuncta, sive non. Ita Theologi omnes, & quidem jure meritoque, nam potestas Ecclesiæ collata Matthæi XVI. absoluta est, & nulla limitatione circumscripta: neque in Traditione fundamentum est ullum, quo restringere cogamur hanc potestatem ad pœnas in Sacramento injunctas, vel per Canones constitutas. Et quamvis aliquando hac reperiantur concessæ formula indulgentiæ de pœnis injunctis, communiter tamen absque hac formula concessæ reperiuntur a Bonif. VIII. in Extrav. *Antiquorum*, a Clemen. VI. in Extrav. *Unigenitus*, a Sixto IV. in Extrav. *Quemadmodum*, & ab aliis Summis Pontificibus, qui plenissimas Indulgentias concedunt, hoc est, quantum se extendit eorum potestas. In hypotesi quod concedantur Indulgentiæ sub hac formula de injunctis, Cardinalis Bellarm. c. 7. lib. 1. de Indulg. negat illas extendi ad pœnas injungendas; sed Suarez, & alii bene multi affirmant.

VI. De Indulgentiarum origine, & variatione hæc Mabillonius scribit. Indulgentiarum triplex quasi gradus considerari potest, unus tempore Apostolorum, qualis fuit relaxatio ab excommunicatione incesto illi Corinthio inflicta per Apostolum Paulum. Secundus tempore Martyrum, cum ad eorum preces publica quibusdam pœnitentia remittebatur. Tertius sub defectum pœnitentiæ publicæ, quæ sæculo IX. non parum minui cœpit. Ab eo tempore datæ sunt ad remissionem pœnæ peccatis impositæ, aut debitæ quædam Indulgentiæ aliæ aliis ampliores. Vigebat tamen per ea tempora pœnitentiæ publicæ usus, sed ea redimi vel Missis, aliisque suffragiis, vel eleemosynis, vel sacris peregrinationibus, aut piis operibus poterat. Patribus Concilii Cloveshoviensis anno 747. visa est nova pœnitentiæ per elemosynas redemptio *nova adiventio, periculosa consuetudo.* Sed paulatim redemptio prævaluit. Postea vero compendiosior visa est Indulgentiarum via. Istæ mortuis primum concessæ videntur. Nam Joannes Papa VIII. indulgentiam his, qui in bello contra Paganos anno 858. occubuerunt, vel in futurum occuberent, concessit, eamdemque gratiam petiere Bajoariæ Episcopi pro Arnulpho Imperatore mortuo, a Joanne IX. cujus animam ipsius potestate absolvi postularunt. At vivis Salomon Constantiensis Episcopus in Cœna Domini indulgentiam dedisse perhibetur apud Ekkehardum, idest, absolutionem quæ in Cœna Domini quotannis ab Episcopo impertiri solebat. Sed alia est indulgentiarum notio, cum peccatorum pœna vel partim, vel omnino remittitur, unde plenariæ Indulgentiæ, aut definiti temporis dicuntur. Si fides scholasticis habenda foret, concessæ hac ratione indulgentiæ fuere a Sergio II. qui Indulgentiam trium annorum, & trium quadragenarum omnibus visitantibus Ecclesiam SS. Silvestri, & Martini in Montibus concessisse traditur, a Gregorio Magno, quem septem annos de Indulgentia concessisse perhibent in stationibus Romæ ab ipso constitutis, immo & a S. Silvestro. Sed hi etsi maximi Theologi habeantur, tamen infelices passim sese ostentant historicos, & fidem hac in re non merentur, ut optime ostendunt Mabillonius *in Præf. ad Sæculum 2. Benedictinum*, Papebrochius *in Conatu Chronologico historico dissert.* 17. aliique eruditissime viri, qui luculenter ostendunt indulgentiarum usum, qua ratione hodie in Ecclesia conceduntur, undecimo sæculo antiquiorem non esse.

VII. Certo constat Alexand. II. an. 1070. peracta Lucensis Ecclesiæ dedicatione statuisse, *ut octo dierum spatio dedicationis memoria perageretur concessa indulgentia pœnitentiæ*; ut habetur in Codice M.S. ejusdem Ecclesiæ in Vaticana Bibliotheca asservato. Sed deest ibi specificatio ipsius indulgentiæ, quæ tamen habetur in quadam Honori II. Bulla; in qua iis, qui intra novem dies ad celebritatem convenissent consecrationis Ecclesiæ Casæmarii, *de illius pietate confisi, qui est peccatorum remissio, de injunctis pœnitentiis annus unus misericorditer relaxatur. Hæc erat Indulgentia maxima*, inquit Papebrochius, *postea cœperunt alii ad annorum numerum ampliorem addere etiam quadragenas*. Circa hæc eadem tempora concedi cœperunt indulgentiæ Basilicæ Vaticanæ, quas recenset Nicolaus IV. in Bulla relata ab Onuphrio Panvinio in libello de septem Ecclesiis Urbis, per hæc verba. *Sicut ad nos tam ex scriptis antiquis in Basilica ipsa repertis, quam ex Seniorum Canonicorum ejusdem Basilicæ relatione pervenit, Predecessores nostri omnibus vere pœnitentibus, & confessis ad eamdem Ecclesiam venientibus reverenter, videlicet in Nativitate Domini septem annorum, & septem quadragenarum, & ab octava Pentecostes hinc ad festum B. Petri... die quolibet trium annorum, & trium quadragenarum... a principio Quadragesimæ usque ad festum Paschæ quolibet die, necnon in festivitatibus B. Mariæ unius anni, & quadraginta dierum remissionis suorum peccaminum concesserunt.* Has Nicolaus Pontifex ratas habuit, & deinceps confirmavere, atque auxerunt Bonifacius VIII. Clemens VI. Urbanus VI. Nicolaus V. & alii Summi Pontifices, ut inquit idem Panvinius. Circa finem undecimi sæculi occurrunt quoque Indulgentiæ concessæ proficiscentibus ad bellum sacrum, aut certe ad illud contribuentibus. En Canon. 2. Concilii Claromontani Urbani II. auctoritate celebrati: *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione ad liberandam Ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur.* Vide Catalogum harum Indulgentiarum apud Amort *de Indulg. par. 2. pag. 36. & sequent.* Habes itaque Indulgentiarum originem, varietatem, atque initium illarum, quæ nunc ampliores etiam conceduntur.

VIII. Inquirendum modo est, *An disciplina Ecclesiæ circa usum Indulgentiarum subierit variationem quoad substantiam?* Responsionem transcribendam duxi ex P. Eusebio Amort, qui ait, Ecclesiam in collatione Indulgentiarum retinuisse semper eumdem spiritum, & disciplinam quoad usum, invariatam quoad substantiam mansisse. Idque comprobat ex comparatione veterum, recentiumque Indulgentiarum, quo recensemus ordine.

1. Antiquitus relaxatio pœnæ fiebat, quando pœnitentes admittebantur ad Sacram Communionem.

nunc etiam ordinaria Indulgentia connectitur cum Sacra Communione, quia ordinarie ad lucrandam Indulgentiam requiritur Communio.

2. Antiquitus, in articulo mortis fere omnes habebant plenariam Indulgentiam, quia omnes admittebantur ad Sacram Communionem, sicque *ad Dominum dimittebantur*, licet pro foro externo dein, si reconvalescebant, debuerint supplere opera pœnitentiæ. Nunc etiam omnes fideles in articulo mortis, si voluerint uti gratiis Apostolicis per aggregationem in Confraternitates, habent similiter plenariam indulgentiam.

3. Antiquitus Indulgentiæ non poterant conferri, nisi ab Episcopis; numquam autem a Presbyteris, nisi haberent Concessionem ab Episcopo. Nunc etiam plenariæ non applicantur, nisi ex Commissione Summi Episcopi; v. g. dum Indulgentiam in articulo mortis, vel alias per specialem formulam pœnitenti applicant, qui mos jam a multis sæculis invaluit.

4. Antiquitus omnibus ad omne opus bonum apertus stabat thesaurus Ecclesiæ ex communione justorum omnium non restricta a Pastoribus Ecclesiæ, & specialiter impensa per preces, ac vota Antistitum. Nunc etiam ad omne opus bonum in Confraternitatibus apertus stat thesaurus Ecclesiæ per applicationem specialem alicujus Indulgentiæ.

5. Antiquitus offerebantur ab Ecclesia pro pœnitentibus ac aliis specialiter participantibus de thesauro Ecclesiæ justorum intercessiones & opera. Idem nunc per Prælatos fit, qui concedunt Indulgentias, ut Deo offerant de thesauro Ecclesiæ.

6. Antiquitus Episcopi habebant potestatem relaxandi partem pœnitentiæ, non totam. Nunc etiam jam a multis sæculis non habent potestatem Indulgentiam concedendi excedentem 40. vel 100. dies.

7. Antiquitus requirebantur opera ardua ad obtinendam Indulgentiam. Nunc etiam Pontifices, ut in decursu probabitur, jam sæpius declararunt, se nolle applicare plenum fructum Indulgentiarum, nisi iis, qui se per opera pœnitentiæ congrue disposuerint, ac dignos reddiderint.

8. Antiquitus modum Indulgentiarum, ac relaxationum ex tacito consensu summi Pastoris regulabat frequenter communis sensus, & consuetudo Ecclesiæ, & quando oriebatur dubium, aut fiebat excessus in rigore, aut laxitate, apponebant limites summi Antistites Ecclesiæ. Sic enim Zephirinus indulsit primus mœchis veniam, ut testatur Tertullianus, & Nicolaus primus præscripsit modum relaxationum pœnitentialium Episcopis Germaniæ, ut patet ex ejus Epistola, quam dum lustrarem Bibliothecas Bavariæ, reperi in Manuscripto Codice Sæculi duodecimi in Canonica ad S. Nicolaum Passavii, estque hactenus inedita.

9. Antiquitus ex toto Orbe concurrebatur ad Sepulcrum BB. Apostolorum Petri, & Pauli, ut ostendit P. Gretserus l. 2. de Peregrinationibus *Cap.* 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Omnes gentes eo confluebant, ut obtinerent Patrocinium Principis Apostolorum, ut testatur S. Chrysostomus, S. Augustinus, Fortunatus, S. Gregorius, &c. Confluebant præcipue, ut obtinerent relaxationes pœnæ Canonicæ, ut testatur Concilium Cabillonense anno 815. & postmodum Seleguntadiense. Nunc autem dum plerisque ob alium statum politicum regnorum, & divisionem linguarum post Romanæ linguæ interitum non amplius datur tam facilis accessus Romam, summus Pastor præstat absentibus, quod præsentes requirere non possunt beneficium, & ut in suis Bullis communiter exprimit, *confisus de Omnipotentis Dei misericordia, & BB. Apostolorum Petri & Pauli orationibus* cuivis pro modo suæ congruæ dispositionis relaxat facinora.

10. Antiquitus relaxabantur v. g. septem anni, vel integra quadragesima, & sensus erat, quod peccatum, cui talis pœnitentia debeat injungi, foret ab omni pœna liberum. Nunc similiter relaxantur v. g. septem anni, vel 40. dies, seu quod idem est, Carena, aut quadragesima. Sensus autem est, ut mihi videtur, quod peccatum, cui talis pœnitentia, secundum Canones deberet injungi, fit ab omni pœna liberum; vel ut aliis videtur, quod tantundem pœnæ in purgatorio luendæ, quantum talis pœnitentiæ neglectui responderet, relaxetur. In quo iterum nulla est differentia, cum antiquitus indulgentiæ pariter valuerint coram Deo.

Objicies primo. Manifestum est, quod per copiosas indulgentias nervus disciplinæ Ecclesiasticæ, & rigor satisfactionum pro peccatis sit penitus enervatus. Antiquitus enim non conferebantur, nisi post laboriosam, & longam pœnitentiam; nunc dantur pro levissimis operibus, & creberrime. Ergo per has indulgentias introducta est enormis mutatio in Ecclesia. Respondeo, antiquitus pro iis hominibus, qui pro peccatis occultis non voluerunt ultro subire publicam pœnitentiam, ad quod non obligabantur, ut P. Francolinus l. 2. de Pœnit. ostendit, tot immo plures fuisse indulgentias plenarias, quam nunc; quia omnes isti pœnitentes statim absolvebantur, & si volebant, statim admittebantur ad communionem; nec illis imponebatur ille antiquus ordo longus pœnitendi, nisi consilii causa, quia alias non essent promerituri largitatem indulgentiæ, ac plenitudinem remissionis, quod ipsum per modum dispositionis etiam in modernis indulgentiis requiritur, prout in hoc opere probabitur. Quod vero attinet rigorem illum pœnitentiarum veterum pro peccatis publicis, dico, neque in hoc mutatum esse spiritum Ecclesiæ, quia Ecclesia illum rigorem non assumpsit, ut convenientem statui Ecclesiæ perfecto, sed ut necessarium statui imperfecto, adeoque illum usurpaverit ut abjiciendum, non ut retinendum. Hanc meam assertionem probo ex doctrina D. Cypriani, omnium Patrum rigorosissimi, qui dum reddita pace Ecclesiæ rigorem suum plurimum temperavit, ut de hac sua moderatione tamquam de incostantia fuit reprehensus, hanc reddidit rationem, quod rigor fuit Ecclesiæ utilior tempore persecutionum ad conservandam honestatem Ecclesiæ coram Gentibus ubique commixtis; sed benignitas tempore pacis sit utilior in plures. Idipsum contingere in moderna benignitate postmodum ostendam; interim D. Cyprianum audiamus. Ep. 52. sic habet: *Quoniam de meo actu motus videris, mea apud te persona, & causa purganda est, ne me aliquis existimet a proposito meo leviter recessisse, & cum Evangelicum rigorem primo, inter initia defenderim, postea videatur animum meum a disciplina, & censura priore flexisse, ut his, qui Libellis conscientiam suam maculaverint, & nefanda sacrificia commiserint laxandam pacem putaverim; quod utrumque non sine librata diu, & ponderata ratione a me factum est. Nam cum prælium glo-*

riosi certaminis in persecutione ferveret, toto hortatu & pleno impetu militum vires fuerant excitandæ, & lapsorum mentes animandæ, ut pœnitentiæ viam non solum sequerentur, sed & ad Martyrii gloriam provacarentur.... Sed persecutione sopita temperamentum salubri moderatione libravimus, ut nec in totum spes communicationis lapsi denegaretur, nec plus desperatione deficerent, & eo quod sibi Ecclesia clauderetur, secuti sæculum gentiliter viverent, nec tamen censura Evangelica solveretur. Ac si minus sufficiens Episcoporum in Africa (idipsum nobiscum statuentium) *numerus videbatur, etiam Romam super hac re scripsimus ad Cornelium* (Papam), *qui & ipse cum plurimis Coepiscopis habito Concilio in eamdem nobiscum sententiam pari gravitate, & salubri moderatione consensit. De quo tibi necesse nunc fuit scribere, ut scias, me nihil leviter egisse, sed nemini ex lapsis communicasse, quando erat* (occasio) *ut lapsus coronam acciperet; postea tamen sicut medendi vulneris utilitas exigebat necessitati temporum succubuisse, & saluti multorum providendum putasse.* Hucusque D. Cyprianus, qui proin ostendit, in moderando rigore regulam esse necessitatem temporum, utilitatem multitudinis, & Romani Pontificis declarationem.

Videamus ergo nunc, quomodo Romani Pontifices antiquitus utendo rigore Canonum, & nunc adhibendo eam moderationem, ut pœnitentiæ severiori modum relinquant communiter cujusvis arbitrio, semper respexerint ad necessitatem temporum, & utilitatem plurimorum. 1. Antiquitus Christiani vivebant permixti cum Gentilibus, qui majorem concipiebant reverentiam erga Ecclesiam, si viderent, vitia tam severe elui. Itaque ad conciliandam hanc venerationem, & conversionem gentilium congruum erat uti tali remedio; & utilitas paucorum fidelium debebat cedere publicæ honestati Ecclesiæ. 2. Natura Christianorum plurimorum recenter ex gentilismo conversorum in populi magna parte erat adhuc nimis barbara, & vitiis dedita, ut posset mille exemplis per decem prima sæcula demonstrari, talis autem natura timore, ut servilis, durius tractari debuit, quia ut Sapiens ait: *Disciplina servo*. 3. Illis temporibus plurima scelera non coercebantur legibus civilibus, maxime fornicatio, mollities, sodomia, perjuria extrajudicialia, blasphemiæ, & universim omnes transgressiones legum Ecclesiæ; cum ergo Ecclesia tunc non habuerit aliud medium expurgandi Ecclesiam ab his fœcibus, nisi forum pœnitentiale, debuit in isto adhibere rigorem Canonum. Principes Christiani cum viderint Ecclesiam satis punire talia scelera, judicia hæc Ecclesiæ reliquerunt usque ad sæculum undecimum, nec multum curarunt in foro externo illa crimina punire. Nunc autem cum omnia illa crimina severe puniantur per leges Principum, poterat Ecclesia agere mitius, quia non amplius erat periculum, ne publice talia scelera invalescerent. 4. Antiquitus non dabantur subsidia promovendi sanctitatem in populo, prout nunc dantur; multiplicabantur scelera, & non erat efficax remedium resistendi torrenti, ne prorsus inundaret omnia, nisi timor canonum pœnitentialium; nunc autem multiplicantur Clerici, Ecclesiæ, Parochiæ, Catecheses, Conciones, Scholæ, Libri pii, exempla Sanctorum, ac piorum, Leges Juris Ecclesiastici, Religiosi Ordines, Monasteria, quæ omnia multum fæcis ex hoc mundo exhauriunt, juventutem Christianam partim bonis moribus imbuendo, partim a Mundo extrahendo, partim in exemplum suorum propinquorum constituendo. Itaque rigore tanto amplius opus non est eo tempore, quo plus inferret damni, quam lucri. 5. Antiquitus non erant introductæ in populum piæ consuetudines, & devotiones publicæ, quæ, dum fideles perpetuo occupant, ac distrahunt, potenter a malis occupationibus avocant. Tales sunt festivitates frequentes, Confessiones, comprecationes, peregrinationes, Confraternitates &c. Itaque sicut virga e domo ejicitur, liberis jam adultis, & ad sanam rationem compositis, ita antiqua disciplina non est retinenda ab Ecclesia in optimo statu constituta; neque per hoc mutatur spiritus Ecclesiæ, quia sicut anima una remanet in corpore humano pro diversitate ætatis, ac senii valde diverso, ita in Ecclesia datur quædam una, ac immortalis anima legum omnium, intentio videlicet legislatoris semper respicientis ad bonum commune, ad necessitatem temporum, & ad utilitatem plurimorum.

Objicies 1. Romani Pontifices nunc habent eum modum tenendi in suis indulgentiis, quasi possent satisfactiones Sanctorum dispensare, cui vellent, quod antiquitus non præsumpserunt, sed contenti fuerunt solis satisfactionibus Christi. 2. Iidem nunc potestatem suam etiam extendunt ad purgatorium. 3. Ii nunc soli pro toto Mundo dispensant indulgentias, quod antiquitus non legitur.

Respondeo ad 1. Satisfactiones Sanctorum Indulgentiis esse accidentales; potuerunt ergo omitti vel addi in applicatione indulgentiarum; quamvis eas ob ipsam convenientiam intrinsecam etiam antiquitus ordinarie adhibitas fuisse, jam supra ostensum sit. Cum ergo versemur in re accidentali, mutatio quoad substantiam fieri non potuit. Quod vero hæ satisfactiones Sanctorum indulgentiis sint accidentales, testatur Bellarminus lib. 1. de Indulg. cap. 4. his verbis: *Non est quidem opus, ut adjungantur passiones Sanctorum passionibus Christi, quasi hæ per se non sufficiant; sed adjunguntur tamen, quia æquum est, ut illæ passiones non sint inanes; quomodo autem concurrant in hac applicatione satisfactiones Christi cum passionibus Sanctorum, idest, an applicetur una pars satisfactionis ex passionibus Christi, pars alia ex passionibus Sanctorum? An vero integra satisfactio accipiatur semper ex passionibus Christi, & superaddantur ad cumulum satisfactionis passiones Sanctorum, non videtur nimis curiose investigandum*; Ita Bellarminus.

Ad 2. dico, Indulgentias pro defunctis esse solemnes deprecationes pro defunctis, in quibus Summus Pontifex nomine totius Ecclesiæ pro defunctis Deo offert Sanctorum, & justorum opera; prout ostenditur in decursu operis. Cum ergo semper Ecclesia oraverit pro defunctis, ut ostendunt Polemici, & Baronius ad annum 34. a num. 314. nihil in hoc innovarunt per indulgentias Pontifices, sed per eas solum invitant fideles ad secum comprecandum pro defunctis, & ut ad hoc facilius excitentur, promittit Papa, se interpositurum simul pro tali anima deprecationem Ecclesiæ & oblaturum Deo pro illa anima Sanctorum opera.

Ad 3. respondeo, etiam antiquitus relaxationes tantum fuisse factas ex tacito vel expresso consensu Summi Pontificis. Quod relaxatio po mœchis habeat originem a Zephirino Papa, testatur Tertullianus; quod lapsis in Ido-

in Idolatriam facta fit communio, & relaxatio, factum est ex *consensu* expresso Cornelii Papæ, ut testatur D. Cyprianus Epist. 52. supra relata. Et modum relaxationum etiam pro homicidis, præscripsit Episcopis Germaniæ Nicolaus primus, ut testatur ejus Epistola, hactenus inedita. Denique quod antiquitus factum est ex generali consuetudine Ecclesiæ, haud dubie vim suam habet ex consensu tacito legislatoris. Quod si ergo in similibus taciti, & expressi eadem est vis sequitur, etiam antiquitus omnes indulgentias per consensum tacitum summi Pastoris Ecclesiæ substitisse. Rectius autem, & clarius ea dependentia postmodum exprimi cœpit per modernam indulgentiarum formam, quia solius Universalis Episcopi potestas se extendit ad omnes fideles, vi cujus tacite ipsi omnes voluntates, intentiones, & dispositiones subjiciuntur. Quod si Pater potest disponere de voluntate uxoris, & liberorum quoad vota; Princeps de voluntate subditorum quoad contractus, & testamenta; Superior Communitatis quoad communitatem, & participationem bonorum operum de voluntate subditorum: cur non conveniens fuerit, ut etiam voluntates fidelium, ac intentiones tacite subordinentur voluntati Papæ, ejusque dispositioni relinquant opera satisfactoria ad expiationem propriorum criminum ob largitatem Numinis redundantia? Si autem hæc subordinatio voluntatum ad voluntatem Christi in terris Vicarii est Ecclesiæ congenita ac essentialis ob ipsum Ordinem Hierarchicum, nihil novationis contingere potuit, dum Princeps fidelium eam voluntatem a suorum dependentium actuali dispositione circa satisfactiones justorum superfluas, & ad Deum oblatione piorum operum manifestius exposuit.

IX. Vera Indulgentiarum idea juxta sensum, & spiritum Ecclesiæ hæc est. Cum nos peccatores impares simus ad satisfaciendum divinæ justitiæ pro debitis per peccata contractis, partem vero istius debiti per opera nostra laboriosa solvere valeamus, clementissima Mater Ecclesia thesaurum nobis aperit meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum; ac per hujus thesauri applicationem, id supplet, quod ob infirmitatem, & imbecillitatem reddere non possumus. Itaque indulgentiæ in infirmitatis nostræ supplementum conceduntur. Quamobrem nos non liberant ab ea solvendi debiti parte, quam solvere valeamus, sed supplent id quod attenta imbecillitate nostra reddere non valeamus. Duo ergo hic attente ponderanda sunt, ut gravissimi Doctores monent. Primum Indulgentias valde salutares, & utiles esse, quod solvunt eam debiti partem, quam per temporariam poenam in hac vita vix possumus, in altera vero gravissimis purgatorii pœnis solvere deberemus. Deinde indulgentias hac ratione concessas, & usurpatas, non enervare Ecclesiæ disciplinam, nec fovere pœnitentium ignaviam: sed imbecillitatem nostram erigere, atque juvare, & spiritum inflammare nostrum, ut alacrius & celerius, id quod possumus, reddamus, supplendo id quod pro infirmitate reddere non valemus. Audiatur Cardinalis Cajetanus, qui adversus Lutherum Ecclesiæ de indulgentia disciplinam exposuit, & propugnavit, ac regulas fidelibus exibuit: *In tract. de indulg. quæst.* 2. hæc habet; *Sunt* (pœnitentes) *duplicis ordinis. Quidam solliciti ad satisfaciendum per seipsos pro peccatis suis: quidam negligentes satisfacere per se ipsos. Primi, condignas pœnitentias vel petunt a Confessoribus sibi imponi, parati eas implere: vel sponte illas assumunt, dum continuo student per sancta opera satisfacere, jejunando, orando, eleemosynas dando &c. Secundi vero levissimam pœnitentiam, aut rogant, aut læti suscipiunt, & non illam impleverint, quam sciunt esse minimam, cum curant amplius de satisfaciendo; & hi sunt, quibus indulgentiæ non prosunt judicio meo. Nullus enim, indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita, consequitur veraciter fructum indulgentiæ. Sed quilibet negligens satisfacere per seipsum, est indignus aliena satisfactione pro pœna propriis peccatis debita. Ergo nullus negligens satisfacere per se ipsum acquirit fructum indulgentiæ. Præterea in qualibet bene ordinata Republica, quantumcumque rationabilis adesset quandoque causa dispensandi thesaurum in Cives gravatos ære alieno, negligentes tamen solvere* (quod possent) *indigni censerentur adjutorio thesauri. Ex eo enim quod possunt de suo solvere, & non curant, indignos se reddunt tali sublevamine: & nisi tales pro indignis haberentur, foveretur negligentia, quoniam alii horum exemplo ad similem negligentiam provocarentur. Legis autem est facere, non negligentes, sed virtuosos. Cum igitur Ecclesia sit a Deo ordinata, æquum non est, ut spiritualis dispensatio thesauri negligentes pro dignis habeat, hoc enim esset enervare satisfactiones pœnitentiales. Non prosunt ergo indulgentiæ negligentibus satisfacere per seipsos, quoniam indigni sunt, &c. Parati autem ad satisfaciendum per seipsos sunt, non qui negligunt per seipsos satisfacere; sed illi soli, quorum voluntas sic est ad satisfaciendum parata, quod non retardat opus nisi impedita.* Consule etiam Benigni Bossuet *Instruct. pro Indulg. comparand.* Doctiss. Episcopus animadvertens in Conc. Trident. *sess.* 14. *c.* 21. definiri, plenam illam & integram peccatorum omnium remissionem, quam per Baptismum consequimur, per sacrament. pœnitentiæ obtineri non posse, *Sine magnis nostris fletibus, & laboribus divina id exigente justitia*; ita concreditam sibi plebem alloquitur: *Audite, filii, Ecclesiæ Matris vestræ verba. Illa vobis proponit* magnos fletus, magnosque labores, baptismum laboriosum: *Illa vos edocet*, divinam justitiam id exigere: *Hic Ecclesiæ rigor a suo spiritu oritur, qui numquam extinguetur. Nec illa unquam cessabit bellum indicere laxitati. Quid refert cum Concilio mollitiem detestari Hæreticorum, qui sanctos satisfactionis rigores rejecerunt; si nos in similem languorem incidamus, & id reipsa contemnamus, quod verbis confitemur?* Et postquam ostendit Concilium docere divinam quoque clementiam docere, ut peccata post baptismum commissa sine poena satisfactoria non remittantur, ac pœnam hujusmodi a novis patrandis peccatis nos coercere, similesque Christo nos efficere, ideoque confessarios convenientes pœnitentias imponere oportere, satis apte concludit, Ecclesiam aperire thesaurum sibi concreditum, sive indulgentias concedere, ut suppleat inopiam nostram & integrum pœnarum debitum hac præsertim ætate nostra, in qua vix umquam pœnitentiæ criminum pravitati æquales aut a confessariis imponuntur, aut sponte suscipiuntur a nobis, sive ob vitæ brevitatem, sive ob spiritus languorem, diminutumque charitatis fervorem. Et sane, quis in animum inducat suum, Ecclesiam dum concrediti sibi thesauri divitias nobis effundit, velle aut socordiæ

diæ nostræ inservire, aut peccandi liberius ansam præbere, liberando homines a pœnis satisfactoriis, quibus a peccatis coercentur, quibus passionum impetum cohibent, quibusque in charitate illa exercentur, per quam Deo satisfacere, eique placere studeant.

X. Quæ cum ita se habeant, quis æquo animo ferat Lucii Ferraris opiniones, quas recenset, & probat, *art.* 3. *num.* 4. & sequentibus? Quis non videat injuria seniculum conqueri de nimio Romanorum censorum rigore, qui probatas a Venetis censoribus opiniones laxitatis notant? Scribit enim sub *num.* 4. *Indulgentia plenaria liberat ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam etiam medicinalem, sibi impositam a Confessario*; ac sequentibus *num.* 4. id argumentis ostendere conatur in *num.* vero 5. ex Glossa asserit Bonifacium VIII. *Noluisse Confessarios imponere aliquam pœnitentiam iis, qui lucrarentur Jubilæum*, & *num.* 8. decere quidem, at non debere Confessarium pœnitentiam imponere; ac dictis similia habet *n.* 10. Quæ enim superiori in numero exposita sunt, non solum medicinales, sed etiam satisfactorias pœnitentias injungendas esse probant iis quoque quibus indulgentiæ concedantur, licet satisfactoria mitior esse possit, dum eam suppleant opera injuncta; sed hac quoque in re cauti sacerdotes esse debent, ne contra Ecclesiæ mentem agant. Videri poterit Euseb. Amort. *part.* 1. *sect.* 4. ubi ex Patribus, Conciliis, Summis Pontif. ac gravissimis Theologis etiam satisfactoriæ pœnitentiæ obligationem ostendit. At Lucius noster a medicinali quoque pœnitentia homines absolvit, quæ imponenda est cum grave periculum peculiare relapsus jure naturæ auferendum est. Sed ad rem veniamus. Pœnitens est, qui detestatur peccata, qui a peccato abstinere proponit, qui tractus vero cordis dolore a peccato, & creaturis aversus, & conversus ad Deum esse incipit; fac vero medicinalem pœnam necessariam eidem esse, ut in proposito stet, ut in coversione perseveret, quis dicat hunc indulgentiæ virtute, a medicinali hac subeunda pœnitentia liberari? Indulgentia vere pœnitentibus conceditur; at vere pœnitens non est qui implere nolit pœnitentiam, qua propositum firmetur, quaque foveatur, perficiaturque conversio; ut consideranti liquet. Rursus quodcumque peccatum lethale malignas in anima qualitates relinquit etiam post sacramenralem absolutionem: Ergo peccatores omnes medicinali indigent pœnitentia, qua ab hujusmodi morbo curentur pro criminum, & status diversitate. Nec iis favet antiquorum auctoritas, qui injungendam pœnitentiam negant, dum sit indulgentia concessa; nam illi de pœnitentia loquuntur, quam Confessarii ex præscripto Canonum pœnitentialium injungere debeant, cujus loco opera injuncta adimplenda erant. Sed sufficiet in hujus rei comprobationem ea in medium afferre quæ Cardinalis Denhoff Episcopus Cæsenatensis scripsit.

XI. Is itaque in instructione ad Populum, cavete vobis, inquit, ab abusu, quem nonnulli sacerdotes invehunt, qui tempore Jubilæi, aut occasione plenariæ indulgentiæ, gravissimorum criminum reis levissimas satisfactiones decernunt, hoc nimirum obtutu, quod ejusmodi indulgentiæ, si opera in concessionibus Summorum Pontificum assignata accurate persolvantur, simul cum culpa pœnam etiam penitus aboleant. Hæc enim agendi ratio adversatur menti Sanctæ Ecclesiæ; quæ quidem cupit filiis suis opem ferre, ut pœnæ debitum exolvant, cui solvendo impares sunt, nonnulli quidem virium inopia, alii vero vitæ termino prohibiti: quare complures non adimplent pœnitentiam delictis suis convenientem; sed eximere non vult ab obligatione legis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere jubet. Neque desides reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere in sacris Scripturis, & a Sanctis Patribus commendata sunt sedulo exercendis. Ideo Concilium Trid. tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem, qua liceat evadere supplicia, quæ Deus peccantibus minatur, quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pænitentiæ agendis occupetur, idque cum vero & sincero doloris affectu. *Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Deo pœnam, quam ut hæc penitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent*, *sess. XIV. Cap. VIII.*

Hanc Ecclesiæ mentem multoties indicant Summi Pontifices in suis indulgentiarum litteris, quibus eas impartiri se *vere pœnitentibus* ajunt: his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem; firmum animi propositum deinceps non relabendi, & voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, & suis partibus sedulo defungitur, ut divinam justitiam placare queat, Ecclesia velut pia Mater in auxilium accurrit, ut indulgentiæ beneficio, quod restat debiti, solvat: vel plene, si plena est; vel in tantum, quantum illa confert. Hinc usuvenit, ut plena indulgentia non omnibus, qui exuto peccandi affectu, præscriptas conditiones adamussim præstiterunt, ex asse cedat in plenam solutionem: quia non omnium eadem est debitorum ratio; neque eodem omnes studio pro viribus egerunt, ut ea diminuerentur: quarum rerum beneficii dispensator semper rationem habere censendus est; Ita docet Sanctus Bonaventura: *Indulgentiæ*, inquit, *quantum est ex potestate dantis tantum valent, quantum promittunt. Non tamen cuilibet valent tantum, nec æqualiter omnibus; sed secundum extimationem ejus, quam habuit, vel habere debuit qui indulgentiam fecit, quam non oportuit exprimere, quia omnes fideles debent illud in corde præsupponere, quod dona & miserationes S. Spiritus donentur cum æquo libramine. In* IV. *sentent. dist.* XX. *quest.* VI. *sub finem*.

Idem colligitur ex constitutionibus quibusdam Summorum Pontificum, ubi expresse pronuntiant hanc sibi esse intentionem. Liquet in decreto Bonifacii VIII. quod incipit *Antiquorum*, *Extrav. de pœnit. & remission.* ubi promulgando indulgentiam jubilæi universalis: *Unusquisque tamen plus merebitur*, ait, *& indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius & devotius frequentabit*. Et in statuto Innocentii IV. edito in primo Concilio Lugdunensi quo plenam concedit indulgentiam iis, qui sumptus conferrent in bellum sacrum, aitque unumquemque lucrifacturum *juxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum*. His autem satis indicant plenæ indulgentiæ quemque fieri participem tum secundum modum operum pœnitentiæ, quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem: atque ea ratione imminui debitum satisfactionis.

Cardi-

Cardinalis Baronius, vir sane magnus, & qui Ecclesiæ de indulgentiis sententiam apprime noverat, postquam indulgentiam a Gregorio VII. concessam Episcopo Lincolniensi, ea lege, ne opera pœnitentiæ negligantur secundum cujusque facultatem, suis Annalibus ad An. MLXXIII. N. LXXI. inseruisset, ait, Sanctum Pontificem hanc legem, seu conditionem adjecisse: *ut appareat Sedis Apostolicæ indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescentibus.* Ejusdem sententiæ fuit Cardinalis Cajetanus, qui citata formula jam memorata, *vere pœnitentibus*, qua Pontifice Romani uti solent, ait, *indulgentias non consequi pœnitentes negligentes, sed pœnitentes sollicitos, qui soli sunt vere pœnitentes.* Deinde explicat hujus doctrinæ utilitates; ad cujus normam, ut observat, *solvuntur omnes quæstiones, tam de nimis largo Dei foro, quam de omittendis suffragiis pro plenarie absolutis in morte, quam de admiratione sapientum, & oblocutionibus detrahentium: & excitantur fideles ad pœnitentiæ opera. Nec aliquid adimitur efficaciæ indulgentiarum; sicut nil adimitur efficaciæ Sacramentorum, ex hoc quod oportet accedentes ad illa esse bene dispositos, si fructuosa sibi esse volunt. Soli siquidem indigni indulgentia, ab illius fructu juxta hunc dicendi modum excluduntur; Tract. x. de suscipientibus indulgentias quæst. 1.*

Ecclesia hodie dum indulgentiæ munera dispensat eadem, qua olim, mentis intentione. Nam in Jubilæo commendat opera ad satisfaciendum idonea, puta jejunia, eleemosynas, & Ecclesiarum visitationes. In reliquis autem plenis Indulgentiis jubet, ut præstitis e præscripto operibus, pœnitentiæ Sacramentum adeatur. Ita credentibus modum suggerit, quo indulgentiæ donum sibi comparent, sive ad supplendam satisfactionem dudum inchoatam, sive ad eluendum pœnitentiæ neglectum; nempe faciendo opera pœnitentiæ, quæ in Bullis Pontificiis designantur, & vehementi dolore peccata sua detestando. Igitur quum hæc opinio videatur menti Ecclesiæ magis consentanea, concludimus cum S. Bonaventura *in* IV. *sent. dist.* XV. *part.* I. *art.* I. *quæst.* III. *Ideo sanum consilium est, quod homo semper pœniteat.*

Idem placuit S. Thomæ: idque omnino nobis in cathedra confessionis amplectendum est, & sequendum: *Consulendum est*, inquit, *eis, qui indulgentiam consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ injunctis abstineant; ut etiam ex his remedium consequantur, quamvis a debitis pœnæ essent immunes: & præcipue quia quandoque sunt plurium debitores quam credant.* In IV. *sent.* XX. *quæst.* I. *art.* 3. *quæstiuncula* I. *ad* 4. Cardinalis Bellarmini doctrina dogmati Doctoris Angelici plane accinit: *Omnino*, ait vir colendissimus, *sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos fructus ferre, ac pro suis peccatis Domino satisfacere. Lib.* I. *de Indulgent. cap.* XII.

XII. Dicent vero: Indulgentiæ plenariæ sunt: ergo omnem plane temporalem pœnam remittunt. Nulla ergo a Confessariis imponenda pœnitentia satisfactoria, aut medicinalis, ac nulla in pœnitente obligatio esse debet hanc subeundi pœnitentiam, dum plenaria ei concessa sit indulgentia. At jam diximus, plenariam vocari indulgentiam, quatenus plene, & integre supplet id, quod ad integram satisfactionem deficit. Ergo plenaria non excludendo, sed includendo opera satisfactoria, qua ratione, supra ostendimus. Præterea, plenaria indulgentia juxta mentem concedentis, & dispositiones suscipientis attendenda est. Dum vero Summi Pontifices plenariam indulgentiam concedunt, eam vere pœnitentibus largiuntur. Numquid vere pœnitentes dici possunt, qui injunctam a Confessariis satisfactoriam pœnitentiam adimplere obtentu indulgentiæ recusent? Quid vero si pœnitentia medicinalis sit, sive ordinata ad illos animi morbos averruncandos, qui proclives homines ad peccandum faciant? Neque enim vere pœnitens haberi potest, qui paratus non sit medicinam illam spiritualem usurpare, quæ ad firmandum de non peccando propositum necessaria est. Plenaria præterea est ex parte suscipientis indulgentia, quando is tanto devotionis fervore, tanto charitatis affectu, & tantis pietatis operibus se disponit, ut ei omnis remittatur pœna: at hæ dispositiones in eo, qui non suscipiat onus satisfactoriæ pœnitentiæ a Confessario injunctum omnino desiderantur. Tenetur ergo pœnitens etiam Jubilæi tempore has pœnitentias adimplere; & Confessarius imponere eas debet veluti opera ad Sacramentum pœnitentiæ complendum ordinata. Fallitur ergo Lucius noster, dum ait, in praxi decere tantum, *quod Confessarius istas imponat*, cum imponere revera debeat, etiam attenta Bonifacii VIII. Bulla, in qua Jubilæi Indulgentia *solis vere pœnitentibus* promittitur, atque conceditur. Ad Glossam quod attinet, quæ asserit noluisse Bonifacium, ut Confessarii aliquam pœnitentiam injungerent, dicere primum possumus, id adversarii ipsius Bonifacii Bullæ, ut superius innuimus: Deinde exponi mens Bonifacii poterit de pœnitentiis per Canones, non vero de medicinali, & satisfactoria a Confessario injungenda ad animi morbos medendos. Atque hæc de indulgentiæ effectu sufficiant.

XIII. Venio nunc ad Indulgentias, quæ pro Defunctis applicantur. *P. Lucius Ferraris n.* 16. ait: *Indulgentiæ pro Defunctis prosunt certo, & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, secundum ordinariam Dei legem &c.* Audiatur hac de re Passerinus, cujus doctrinam probat Clarissimus Eusebius Amort. Examinans, *an indulgentiæ pro Defunctis habeant effectum infallibiliter*? Sic respondet. Prima sententia id negans habet tres rationes. Primo, quia inferior non potest aliquam infallibiliter liberare a pœna inflicta per superiorem, etiam compensando, & dando æquivalens, nisi superior se specialiter obligaverit ad acceptandam compensationem. Quod vero Deus promiserit, ac se obligaverit ad acceptandam compensationem pro Defunctis, non constat. Secundo, sententia judicis post mortem transit ex conditionata in absolutam, unde non remanet locus satisfactioni per compensationem, quæ innititur justitiæ, sed solum, quæ innititur divinæ misericordiæ. Tertio, quia ob hanc causam etiam privata suffragia non habent infallibilem effectum, dum fiunt pro Defunctis, sed solum ex libera acceptatione divinæ misericordiæ. Hanc sententiam tenuerunt *Ricardus* 4. *d.* 15. *qu.* 203. *Durand. q.* 4. *nu.* 12. *Cajetan.* I. *tract.* 16. *quæst.* 5. *Cordub. n.* 6. *quæst.* 13. & 15. *Canus l.* 12. *de loc. cap.* 13. *ad* 9. *Domin. Sotus de Indulgent. Henriq. l.* 7. *cap.* 7. *Layman. lib.* 5. *tr.* 7. *cap.* 7. *Bonac. d.* 6. *quæst.* 1. *p.* 6.

Lezana

Lezana v. Indulg. num. 5. Amicus t. 8. d. 20. s. 8. num. 176. & eamdem rationabilem vacat *Bellarminus l. 1. c. 14.* Re bene perpensa apparet, primam (hanc) sententiam esse veriorem, quia non constat de speciali promissione Dei, qua se obligaverit ad acceptandam compensationem, quam Pontifex in favorem animarum Purgatorii facit dando indulgentiam per modum suffragii. Notare hic juvat, indulgentias non concedi mortuis per modum judicii, & absolutionis: quia Ecclesia exercere judicium nequit in illos, qui suæ jurisdictioni non subjacent, ut sunt mortui. Istis itaque conceduntur *per modum suffragii*. Nomine autem suffragii Theologi intelligunt subsidium ecclesiasticum, quod conferri potest aut merendo per opera, aut impetrando per orationes, aut satisfaciendo per tolerantiam adversitatum; ut communiter Auctores explicant.

XIV. Plura alia fuere a Censoribus notata, quæ nos paucis indicabimus. Primo, quod Lucius *num. 32. art. 3.* asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem, & Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda indulgentia. Id non placet, quia dum Pontifex Confessionem, & Communionem exigit, has inter præcipua opera recenset, quæ ab iis præstanda sint, qui indulgentias lucrari velint. Secundo, quia eodem in numero paulo infra, docet, sufficere indictam a Pontifice Confessionem, quæ etiam ante octo dies peracta fuerit. At id celebrioribus Theologis improbatum est, & a Sac. Indulgen. Congregatione definitum fuit, Confessionem saltem in vigilia fieri debere illius diei, in quo acquirenda sit indulgentia; ut ex decreto sub die 19. Maii 1759. Tertio, quod dicat non requiri Confessionem peccatorum venialium, nisi id expresse in concessione indulgentiæ declaretur. Seniores vero Theologi etiam tunc Confessionem faciendam esse docent, non solum quia tutius id est, sed etiam quia consentaneum est praxi fidelium, & eodem indicato decreto definitum est. Quarto non placet dum asserit Indulgentias ad septennium concessas completi septem annos utiles, ita ut occurrente anno Jubilæi intermedio, in quo illa indulgentia cesset, protrahi debeat ad octavum usque. Nam id arbitrarie prorsus asseritur, atque in gratiæ concessione satis perspicue exprimi videtur, ut nova, expleto septennio, supplicatio fiat. Quinto, non adeo facile permittendum Censores putant, quod affirmat Lucius de indulgentiis tempore Quadragesimæ concessis, *quæ incipiat ab hora, in qua Vesperæ celebrari solent*; nam ut animadvertit Amort *qu. 55.* quando conceditur indulgentia plenaria a primis Vesperis, usque ad occasum solis in die festo, incipiunt indulgentiæ ea hora, qua in loco aut in vicinia solent inchoari primæ Vesperæ, ac deficiunt ea hora, qua ibi locorum sol subire solet horizontem. Quamobrem primæ Vesperæ intelligendæ sunt justa morem loci, aut viciniæ. Non itaque videtur attendendus peculiaris Quadragesimæ ritus. Sed quidquid sit de hoc, *quando conceditur indulgentia plenaria pro aliquo die feriali, non exprimendo primas Vesperas, videtur saltem circa indulgentias a ducentis annis concedi solitas, eam incipere a medio noctis, & durare usque ad medium noctis, non a primis Vesperis. Ratio est, quia illud discrimen, quod in nonnullis Bullis Indulgentiarum statuatur a primis Vesperis, in aliis autem Bullis id non exprimatur, minime censeri debet otiosum, & vacuum ratione, adeoque cum hujusmodi Bullæ destinato consilio quoad determinandum Indulgentiarum initium diversæ sint, etiam operantur earumdem initium diversum; & cum stylo ecclesiastico per analogiam cum aliis rebus Ecclesiasticis, puta festis, Horis Canonicis, Missis Jejuniis conforme sit tempus a medio noctis usque ad medium sequentis, pronum est, etiam Pontificem ad hoc tempus quoad Indulgentias respexisse*. Sexto denique circa ea, quæ Lucius habet *num. 8. art. 4.* de revocatione indulgentiarum facta per Paulum V. docti Censores monendos esse Lectores censuerunt, ut attente legant Pauli V. Constitutionem incipientem *Romanus Pontifex*, ex qua facile intelligent, quæ revocatæ fuerint, quæque cofirmatæ pro Regularibus, a Summo Pontifice, Indulgentiæ. Constitutio refertur n. 7. ejusdem 4. articuli. (a)

A P-

Responsio Auctoris.

(a) Instituit hic *Rom. Theologus* novum Articulum de indulgentia, & §. 10. insurgit acriter contra a me tradita, quasi blasphemias ego vomuissem *art. 3. n. 4.* At ea, quæ sunt *ibi* a me tradita & a *Theologo* nostro censura notata, sunt, ut cuique legenti patet, omnia solido fundamento rationum, SS. Patrum, classicorumque doctorum auctoritate suffulta, nec a me tantum pro arbitrio conficta. Cæterum non ego conqueror de præstantissimis Romanis Censoribus, quos summopere colo & veneror; sed tantummodo de ipso *Theologo* conqueror, quod me Auctore adhuc vivente ausus sit (ut alia prætercam) Opus meum pro libito suo typis evulgare, & me identidem confratrem suum injuria carpere. Sed ipse viderit, & Deus scrutator cordium, retribuet.

§. 13. Suæ censuræ subjicit, quæ ego tradidi *art. cit. n. 16.* scilicet: quod Indulgentiæ pro defunctis rite concessæ & acquisitæ secundum ordinariam Dei legem prosint certo, & infallibiliter illis determinatis animabus quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur. Et tamen dictam sententiam cum pondere rationum ibi productarum a *num. 16. ad 20.* inclusive, defendunt præter *ibi* allegatos gravissimos Auctores, etiam alii plures, quod inter noster Matthæucci cum aliis in *Cautela Confessarii lib. 1. c. 27. propos. 37. ab Alexandro VII. damnata, n. 51.* asserens, quod id deducitur ex *Epist. Leonis X. ad Card. Cajetanum, de Indulgent.* in qua pari modo loquitur de indulgentiis rationabili causa tam vivis, quam defunctis concessis. Sed vivis datæ indulgentiæ infallibiliter prosunt, si opera præscripta impleantur, & causa sit proportionata: ergo sic dicendum de datis pro defunctis, quibus certo & infallibiliter prosunt, vel ex parte, si indulgentia sit non plenaria, vel integre, si sit plenaria, habeatque conditiones necessarias. Hæc ille, qui statim *sub num. 52.* subjungit: *sed dubitatur, an determinate liberetur ea anima pro qua celebratur in Altari privilegiato?* Respondet, *affirmative*; & affert ad rem Breve Gregorii XIII. pro concessione indulgentiæ altari privilegiato in

APPENDIX ALTERA

De Indulgentiis.

MUlta sane congessit Lucius Ferraris, titulo *de Indulgentiis* ex Casuistarum placitis deprompta, Doctrinæ, Disciplinæque Ecclesiæ minime consentanea, quibus Romanus Theologus in altera editione sapientissime occurrit, Appendice addita ad calcem ejusdem tituli. Enimvero perpendenti mihi ea in Appendice nonnulla adhuc desiderari, quæ verum Ecclesiæ spiritum in indulgentiis conferendis, atque dispositiones, ed eas lucrandas necessarias, accuratius explicent, hinc me de Publico bene mereri nullatenus ambigendum putavi, si altera Appendice ea supplenda assumerem, quæ in prima adhuc desiderari videntur. Qua in re nihil me facturum aliud propono, nisi Opusculum in Urbe editum an. 1760. cui titulus: *De indulgentiis & requisitis præsertim ad eas recipiendas Dispositionibus, & Catholicæ Ecclesiæ Doctrinæ in conferendis, & recipiendis iisdem illustratio*, veluti in epitomen redigere.

§. 1. Indulgentia, prout hoc loco sumitur, nihil aliud est, nisi relaxatio, aut moderatio extra Sacramentum ab Ecclesia facta pœnæ temporalis, quam divina justitia exigit a peccatoribus pœnitentibus, quibus jam remissa fuere peccata, & pœna sempiterna, quæ iis debebatur. Hinc Ecclesia, sive supremi Ecclesiæ Pastores tunc *Indulgentiam* concedere dicuntur, cum juxta facultatem sibi a Domino traditam eas pœnas temporarias remittunt, quæ, ex divinæ justitiæ Decreto, pœnitenti luendæ supersunt, culpa jam deleta. Quanta porro sit pœna temporaria, quæ peccato jam remissio respondeat, licet nobis exploratum minime sit; illud tamen pro certo tenendum, gravem admodum esse; eamque peccati gravitati proportionatam. Hoc sensu ac spiritu ducta vetus Ecclesia *Pœnitentiales Canones* costituit, in hoc omnes consentientes, quod pœnas gravissimas a pœnitente subeundas præscriberent quorum Canonum etiam nunc habenda ratio est, cum S. Carolus Borromæus aliique præstantissimi Episcopi, ipseque Summus Pont. Innoc. XII. eos edendos, vulgandosque curarint ad Confessariorum, & pœnitentium directionem.

Ex his Canonibus, quos omni prorsus ex parte numquam abolevit Ecclesia, *Indulgentiarum*, quas confert, veluti forma profecta est, ut ex ipsa constat Ecclesiæ praxi, & disciplina in indulgentiis elargiendis. Sicut enim juxta Canones pro qualitate peccati injungebatur pœnitentia vel quadraginta dierum, vel unius, vel duorum, vel quinque, vel septem, aut plurium annorum, vel etiam totius vitæ; sic etiam varia ad hunc modum constituta sunt indulgentiarum genera, quæ pœnitentiæ tempus vel contrahebant, vel ab ea penitus absolvebant. Nam alia *quadragena* est, sive ut alii vocant *Carena*, alia *septena*, atque ita de ceteris partialibus, alia demum totalis, aut *plenaria*. Ex qua Ecclesiæ praxi, & disciplina in indulgentiis concedendis illud colligere debemus, sanctissimas illas pœnitentiæ regulas numquam fuisse abrogatas, nec pristinum suum omnem amisisse vigorem.

At vero, quamquam juxta tenorem aut statuta *Canonum pœnitentialium* ab Ecclesia confectorum concederentur olim, & nunc etiam concedantur indulgentiæ; absit, ut cogitemus, eas valere dumtaxat *in foro Ecclesiæ*, adeout non absolvat a pœnis, quas Justitia divina a peccatoribus exigit sive in præsenti, sive in futuro sæculo. Hanc sententiam refutavit S. Thom. *q.* 25. *Supplem. art.* 1., eaque proscripta fuit a Leone X., qui sequentem damnavit Lutheri articulum: *Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Justitiam divinam*. Hinc cum laudato Angelico Doctore dicimus, quod indulgentiæ *valent, & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad Judicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ &c.*

§. 2. His de germana indulgentiæ notione prælibatis, Ecclesiæ Catholicæ doctrinam de præsenti controversia præmittere lubet, in iis, quæ Sacrosancta Tridentina Synodus tum de satisfactione Deo a peccatore exhibenda, cujus quædam relaxatio indulgentia est, tum de indulgentiis ipsis definivit. Et ut a priore ordiamur, agit de satisfactione Sacrum Concilium *sess.* præsertim 14. ubi *cap.* 2. decernit in primis, quod *ad eam novitatem, & integritatem, quam per Baptismum acquirimus per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus, ac laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus*. Tum vero *cap.* 3. inter Pœnitentiæ partes *Satisfactionem* collocat.

Uberius tandem de hac tertia Pœnitentiæ parte differens *cap.* 8. hæc inter alia statuit: *Divinam Clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes; veluti injurii, & contumeliosi Spiritui Sancto in deteriora labamur*. Quod Sancta Synodus confirmare pergit cum ex eo, quod hæc pœnitentiæ opera *securior via sit ad amovendam imminentem a* Domi-

in Ecclesia S. Bartholomæi de Urbe, ubi ipse scribebat. Ita etiam doctiss. P. Augustinus de Gabrielis Capuc. *tom.* 3. *tract.* 7. *de Pœnit. num.* 540. cum aliis ibi citatis P. Concina *lib.* 1. *de Sacram. Pœnit. dissert.* 5. *num.* 44. *qu.* 10. circa hanc quæstionem, hæc habet: *Plures quidem affirmant, at plures etiam negant; & quia ego, quid verosimilius sit, ignoro, rem indecisam relinquo*. Et Card. Bellarminus *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 14. neutram sententiam audet reprobare, vocatque negantem valde rationabilem, & affirmantem valde piam. Videatur Appendix tract. VI. cursus Theol. Moral. Colleg. Salmaticensis, ubi *tract. VI. cap.* 3. *punct.* 2. *a num.* 99. *ad* 104. a doctiss. Auctore omnino certa judicatur & solidissime probatur nostra conclusio & solvuntur omnes objectiones.

§. 14. Dicit *Theologus*: Lucius *num.* 32. *art.* 3. asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem & Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda indulgentia, &c. Id est contra decretum Sac. Cong. Indulgent. approbatum a Clemente XIII. 19. Maii 1759. At illud decretum fuit jam integrum a me prolatum *in Supplementis* tertiæ editionis: & ad ipsius normam nunc moderanda sunt, quæ ante ipsius promulgationem ex gravissimis Auctoribus *ibi* citatis adduxeram; ipsum autem Decretum videre est *in Supplementis* ad verb. *Indulgentia art.* 2. *num.* 46.

Domino pœnam: tum ex conformitate, quam oportet habere cum Christo, *qui pro peccatis nostris satisfecit*. Admonet deinde Sacerdotes *pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, SALUTARES, ET CONVENIENTES SATISFACTIONES INJUNGERE, ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, ALIENORUM PECCATORUM PARTICIPES efficiantur. Habent autem præ oculis, ut satisfactio, quam injungunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum vindictam, & castigationem &c.*

Ex his porro Sacri Concilii Decretis plura colligere pronum est, quæ certa, firma, & inconcussa esse debent apud Catholicos omnes: atque illud in primis, satisfactionem unam esse ex tribus Sacramenti Pœnitentiæ partibus, saltem quoad animi Præparationem, necessariam omnino ad reintegrandam amicitiam cum Deo offenso, & reparandam injuriam ipsi per peccatum illatam.

2. Satisfactionis hujusmodi necessitatem ex ipso divino jure desumi. Hoc enim nitidissime constat ex verbis Concilii illis: *divina id exigente justitia*.

3. Satisfactionem hanc necessariam omnino esse, nedum *ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorium vindictam, & castigationem*: atque adeo proportione aliqua respondere debere numero, & qualitati criminum.

4. Denique non esse in arbitrio ministrorum Ecclesiæ pœnas hasce satisfactorias ad libitum remittere, vel recuperare: sed ad eas pro qualitate injungendas obstringi divino præcepto. Non enim id Concilium solummodo consulit, sed expresse præcipit, sive potius colligit ex jure divino: *debent ergo Sacerdotes Domini &c.*

Hæc omnia certissima sunt, atque extra disputationis aleam posita. Verum ad decretum alterum Concilii proferendum, quod indulgentias spectat, gressum faciamus.

Decretum hoc habetur sessione 25. cap. ultimo, ibi Concilium ita loquitur: „ *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit . . . . . sacrosancta Synodus indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, ac sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, ac præcipit . . . . . In his tamen concedendis moderationem juxta veterem, ac probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero, qui in his irrepserunt &c. emendatos, & correctos cupiens, præsenti decreto generaliter statuit &c. omnino abolendos esse; Cæteros vero, qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde provenerunt &c. mandat omnibus Episcopis, ut diligenter quisque hujusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat &c. ut ad summum Pontificem deferantur, cujus auctoritate, & prudentia, quod universali Ecclesiæ expedit, statuatur; ut ita sanctarum indulgentiarum munus pie, sancte, & incorrupte omnibus fideliter dispensetur.* „

Sancta igitur Ecclesia ab ipso Christo Domino potestatem accepit conferendi indulgentias.

2. Definit sacrosancta Synodus, indulgentiarum usum utilem esse populo christiano, maximeque salutarem. Hinc certi fideles esse debent firmiterque confidere, quod, modo debitis cum dispositionibus indulgentiam recipiant, profutura sibi sit, nedum in facie Ecclesiæ, sed etiam coram Deo.

3. Concilium præcavere studet abusus, qui in concedendis indulgentiis, ac etiam recipiendis irrepere facile possunt: atque adeo in earum dispensatione moderationem adhiberi cupit, *juxta veterem, ac probatam Ecclesiæ consuetudinem, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur*. Hæc est disciplina *pœnitentiæ*, sive *satisfactionis* pro commissis delictis, quam *enervari* Concilium timet nimia indulgentias conferendi facilitate, nimiaque, quam rudiores sæpe concipiunt fiducia obtinendæ salutis via hac faciliore, atque suaviore. Cum autem duplex quæstio excitari possit, quarum altera *Indulgentias* spectat ex parte conferentis, altera, ex parte suscipientis, idcirco de priore in antecessum differamus oportet.

§. 3. Illud ergo pro certo statuendum tamquam *Ecclesiæ doctrinam*, ad Indulgentiæ valorem, præter auctoritatem in Conferente, requiri piam, ac justam conferendi causam. Addo, justam & rationabilem causam esse non posse, nisi proportionatæ quodammodo sit Indulgentiæ, quæ confertur. Rationabilem autem causam semper adesse præsumendum est, nisi aliud nimirum evidenter constet.

Primam assertionis partem, quæ in confesso est apud omnes, iisdem ferme momentis confirmo, quæ proferunt Cardinalis Bellarminus, Pater Gabriel Antoine, aliique. „ *Primum hoc est, quoniam* (inquit „ Bellarminus *lib. 1. de Indulgentiis cap. 12.*) *pœna expianda est jure divino. Non potest autem Summus Pontifex sine justa causa dispensare in iis, quæ aliquo modo pertinent ad jus divinum: quoniam minister Dei est, non Dominus*. „ Quam rationem proponit insignis alter, ac primarius Summi Pontificis in Concilio Tridentino Theologus Petrus de Soto lectione 2. de Indulgentiis „ *Thesaurus unde Indulgentiæ dantur, non est in manu Pontificis, ut pro suo libitu, cui vult, donet efficaciter: sed apud Deum reconditus est . . . qua de re Indulgentia, ut ex parte conferentis sit efficax, sive valorem obtineat talis sit oportet causa conferendi, ut verosimiliter probetur a Deo*. „

Demum neque ipsi Summi Pontifices talem in se potestatem agnoscunt, ut Indulgentias sine justa causa concedere valeant. Nam Clemens VI. in Extrav. *Unigenitus* expresse profitetur Thesaurum Ecclesiæ ea lege Petro, ejusque successoribus fuisse concreditum, ut eum nonnisi *pro piis, & rationabilibus causis dispensent*; adeout, quemadmodum ipsemet exponit, ex hac dispensatione *Fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, & charitas vehementius incalescat*.

Verum hæc ita certa sunt, ut nec in controversiam adduci queant. Quod in disputationem vocatur illud est, an scilicet quælibet pia causa sufficiat ad Indulgentias valide conferendas, an vero requiratur ulterius proportio aliqua operis injuncti cum ipsa Indulgentia. Partem priorem docuerunt olim nonnulli, quos inter refertur etiam Sanctus Thomas, sed plane immerito. Posterior autem communior est,

est, tum apud veteres, tum apud recentes doctores, quam ego quoque defendo.

Hæc ut magis explicetur, duo præsertim observo cum Bellarmino: primo scilicet ad causam justam, ut plurimum duo requiri, nempe finem aliquem pium, Deoque gratum, cujus assecutio Deo magis placeat; quam satisfactio pœnitentialis, quæ per Indulgentiam relaxatur. Ulterius opus aliquod fini assequendo proportionatum sit oportet. Nam licet finis Deo valde placeat; si tamen per opus injunctum congrue obtineri non possit, non videtur justa causa concedendæ indulgentiæ: ut si verbi gratia, plenaria indulgentia dispensetur iis, qui precatiunculam aliquam recitant pro Hæreticorum conversione, *causa*, inquit pius Cardinalis, *non videbitur justa: quoniam licet conversio Hæreticorum res sit maxima, & Deo gratior, quam pœnitentialis satisfactio multorum fidelium; vix tamen confert ad illum finem obtinendum brevissima oratio*.

2. Observo ex eodem, omnes in eo convenire ad *causæ proportionem non requiri* (ut ait Pater Antoine Tractatu de Indulgentiis, quæstione 8.), *ut opus injunctum sit ita de se satisfactorium ut per se plane compenset, & tollat debitum pœnæ. Nam tunc nulla fieret remissio per Indulgentias, & sic Indulgentiæ forent prorsus inutiles*.

His animadversis, primæ nostræ, & communis sententiæ probatio desumitur ex Cardinali Cajetani capite 8. de Indulgent. cujus de Indulgentiis doctrinam Raynaldus ad annum 1517. & seq. ubique proponit tamquam *doctrinam Ecclesiæ catholicæ*, „ *Dispensatio*, inquit, *Thesauri cælestis credita Petro*, „ *ejusque successoribus, imitari debet dispensationem* „ *factam ab ipso Christo. Constat autem, quod Christus eumdem thesaurum dispensat commensurate,* „ *juxta concurrentes conditiones causarum mediarum. . . . ergo ipsius vicario commensuratam quo-* „ *que applicationem dicti thesauri creditam esse rationabile est*. „

Altera probatio hæc est ab eodem Eminentissimo Auctore paucis hisce verbis proposita, *quia*, inquit *constat Prælatos omnes Ecclesiæ non nisi Ministros, & Dispensatores esse. Tota igitur eorum potestas supra thesaurum Ecclesiæ infra limites dispensativæ potentiæ clauditur*.

Atque hinc 3. alia probatio subnascitur. Nam juxta Doctores omnes ad Indulgentiæ valorem in conferente requiritur justa, & rationabilis causa. Justa autem, & rationabilis ea reapse vocari, nequit, quæ nullam habet cum effectu proportionem: planeque pervertunt vocabulorum vim qui justam causam requirentes, pro quocumque etiam levissimo opere Indulgentias quaslibet valide concedi posse contendunt.

Probatio 4. congrua nititur paritate: eodem nempe modo loqui par est de dispensatione Indulgentiarum, ac votorum. At juxta communiorem sententiam dispensatio in votis facta sine gravi causa, quæ gratior Deo sit, quam voti ipsius adimpletio, judicatur invalida. Igitur hoc ipsum de Indulgentiarum dispensatione sentiendum.

Tandem in Concilio Lateranensi IV. plures Indulgentiæ repudiatæ fuere, veluti *indiscretæ, & superfluæ*, adeoque inutiles. Cur autem indiscretæ, & superfluæ dictæ sunt? Num quia nullum pium finem earum concessioni Prælati apposuerint? Quis hoc sibi persuaserit? Dicendum igitur illud est, causam quidem piam aliquam extitisse, sed non proportionatam indulgentiis distributis.

§. 4. Gravior modo, eaque summi momenti controversia accurate discutienda succedit de dispositionibus requisitis *ex parte recipientis Indulgentias*, ut effectum, pro quo conferuntur, obtineant, solvanturque a pœnarum temporalium debito culpa jam dimissa. In hoc plures graves Theologi conveniunt, ut infra clarius fiet, quod præter statum gratiæ, & executionem operis injuncti, quod exiguum nunc esse solet, dum Indulgentiæ præsertim generales conferuntur, requiratur etiam ex parte suscipientis tamquam conditio prorsus necessaria saltem ad plenam earum assecutionem, sincerum, & efficax propositum, ac sollicitudo satisfaciendi juxta vires Deo pro peccatis, ferendique fructus dignos pœnitentiæ, facultati, ac infirmitati cujusque accommodatos. adeout ex proportione hujusce sollicitudinis, ac devotionis etiam, pietatis, & charitatis fervore, quibus pœnitentiæ opera peraguntur, major, minorve percipiatur indulgentiæ fructus, sive remissio temporalium pœnarum divinæ justitiæ debitarum. Hæc est paucis exposita verbis hac de quæstione sententia, quam tum veteres omnes tradunt, tum plerique recentiorum, qui rem hanc accuratius discussere, secundum ea principia, quibus dirimendæ sunt Theologicæ controversiæ, & quam esse contendo *Catholicæ Ecclesiæ doctrinam*: Quod nemo arroganter a me dictum existimet: idem quippe longe ante jam asseruit Cardinales Baronius, cujus alibi opportunius referuntur verba. Interim vero audire non pigeat Eminentissimum alium Purpuratum.

Is est Cardinalis Denhoffius, qui in sua celebratissima Instructione Pastorali *de Pœnitentia* tot in Linguis conversa, & Sedis Apostolicæ authoritate probata, ita scribit in rem nostram: „ *Mens Ecclesiæ* „ *in dispensandis Indulgentiis, hæc quidem est, nem-* „ *pe filiis suis beneficio Indulgentiæ opem ferre, ut* „ *pœnæ debitum exolvant, cui solvendo impares* „ *sunt . . . Sed eximere non vult ab obligatione Le-* „ *gis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere ju-* „ *bet, neque desides reddere, aut tardiores in operibus* „ *satisfactionis, quæ tantopere & in Sacris Scriptu-* „ *ris, & a Sanctis Patribus commendata sunt, se-* „ *dulo exercendis. Ideo Concilium Tridentinum tra-* „ *dit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem . . .* „ *quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pœniten-* „ *tiæ agendis occupetur . . . Hanc Ecclesiæ mentem* „ *multoties indicant Summi Pontifices in suis Indulgen-* „ *tiarum Litteris, quibus eas impertiri* se vere pœ- „ nitentibus *ajunt, his verbis significantes sinceram* „ *omnium delictorum detestationem, firmum animi* „ *propositum deinceps non relabendi, & voluntatem* „ *Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc* „ *modum animo est comparatus, & suis partibus se-* „ *dulo defungitur . . . Ecclesia, veluti pia mater in* „ *auxilium occurrit, ut Indulgentiæ beneficio quod* „ *restat debiti, solvat . . . Hinc usuvenit, ut pœnæ* „ *Indulgentia non omnibus, qui exuto peccandi affe-* „ *ctu, præscriptas conditiones adamussim præstiterunt,*

„ *ex æquo cedat in plenam solutionem* „. Quod subinde roborat authoritate S. Bonaventuræ; ac Summorum Pontificum Bonifacii VIII., & Innoc. IV. *Quibus* subdit, *satis indicant plenæ Indulgentiæ consecutionem quemque fieri participem, tum secundum modum operum pœnitentiæ, quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem.*

Ex iis facile quisque colligere valet, in quo sita sit Indulgentiarum utilitas.

§. 5. Ab ea discutienda sententia omnino abstinere statui, quæ in hoc est posita, quod major, minorve percipiatur Indulgentiæ fructus juxta actualis charitatis Dei, fervoris, pietatis ac devotionis, quibus perficiuntur opera injuncta in indulgentiarum largitionibus; quamque defendunt Adrianus VI. Cardinalis Pallavicinus *leg.* 1. *cap.* 3. *Histor. Concil. Trid.*, S. Bonavent. Richardus, Gabriel, Major, Gerson, Innocentius, ac Felinus, omnes a Pallavicino citati, quibus adde Cajetanum, Natalem Alexandrum, aliosque complures. Hic dumtaxat vindicare ac comprobare sententiam nostram aggrediar sub iis terminis, quibus frequentius a sanis Theologis defenditur: requiri videlicet *ex parte subjecti* ad indulgentias lucrandas, præter statum gratiæ, propositum sincerum, & efficax satisfaciendi Deo pro peccatis: propositum, inquam, *sincerum, & efficax*, quod nempe in actus convenientes prodeat juxta vires ac facultatem subjecti, aliasque, quæ occurrere possunt, ac solent, circumstantias.

Hanc sententiam, quam *ut Ecclesiæ Catholicæ doctrinam* propugno, probo imprimis argumento ex Scripturis ducto, quod ita proponit Antoine *cap.* 14. *de Indulgentiis*. „ *Extat divinum præceptum faciendi* „ *dignos fructus pœnitentiæ, hoc est opera pia, & pœ-* „ *nalia, quæ satisfacere valeant pro peccatis, ut ex-* „ *plicat Concilium Tridentinum, a quo præcepto Ec-* „ *clesia dispensare non potest.* . . . *Et idem Concilium* „ *sess.* 14. *docet, generaliter pœnitentiam Christiani* „ *lapsi præter contritionem, & confessionem necessario* „ *continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, ora-* „ *tiones, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, &c.* „ Ista ille.

Hoc argumentum sic proponere præstat. Jure divino in Sacris Libris asserto constitutum est, ut pœnitenti, reatu culpæ remisso, reatus pœnæ temporalis remaneat luendæ sive in hac vita, sive in alia, juxta ejusdem gravitatem, & meritum. Hæc propositio ita certa est, ut si quis eam inficietur, jam inter heterodoxos recensendus videatur, quæ confirmare placet sententia S. Caroli, qui in sua Confess. Instructione ita ait. *Sacræ Litteræ ab iis qui pœnitentiam agunt, hoc efflagitant, ut fructus dignos pœnitentiæ faciant, atque ad Dominum convertantur in jejunio, fletu, & planctu*. Hæc igitur major propositio certissima est. Ad minorem venio: Sed quod divino jure constitutum est, firmum & constans sit oportet, nec ab authoritate Ecclesiæ solvi potest ulla indulgentiarum largitione, siquidem nulla gaudet Ecclesia potestate supra jus divinum, quod declarare quidem valet, nullatenus vero solvere, vel abrogare. Igitur peccator per indulgentias non eximitur ab hac obligatione satisfaciendi Deo operibus hisce pœnalibus.

Confirmatur, magisque urgetur hoc argumentum. Certum apud omnes est, Ecclesiam Thesaurum meritorum Christi, & Sanctorum dispensare non posse contra ejus voluntatem. Ejus porro voluntas esse noscitur, *ut dignos pœnitentiæ fructus* faciamus, & quidem *dignos*, hoc est juxta criminum qualitatem, & numerum. *Fructus autem pœnitentiæ* quinam præsertim sunt. Aut in quo consistent, nisi in congruis pœnalis satisfactionis operibus ex quibus etiam pœnitentia nomen sumpsit? Ita exponunt hunc textum, similesque alios sancti Ecclesiæ Patres & præ reliquis S. Th. *quod lib.* 3. *q.* 12. *art.* 28. Unde inferendum est, indulgentias ab Ecclesia collatas non extinguere debitum a peccatoribus contractum faciendi fructus dignos pœnitentiæ, prout suppetunt vires, neque eas lucrari, qui id præstandi sincero carent, & efficaci proposito.

§. 6. Si consulamus Ecclesiæ praxim, atque disciplinam ad Apostolos usque perductam, clare deprehendimus, in ea semper usum viguisse congruas exigendi a peccatoribus pro suorum qualitate delictorum satisfactiones conjunctas cum indulgentiis. Atque ut ab Apostolis ipsis ordiamur.

Primum Indulgentiarum exemplum præbet Apostolus, qui ex auctoritate sibi a Christo collata; remissionem quidem pœnæ flagitioso Corinthio clementer indulsit, & indulgendam edixit: sed nonnisi post diutinam delicti sui pœnitentiam, ut ex textu evidenter eruitur, *& ne abundantiori tristitia absorbeatur*, ut inquit Apostolus.

Crescente Ecclesia Christiana, celebres canones, qui *pœnitentiales* dicuntur, confecti sunt Ecclesiæ spiritum nobis exhibentes in imponendis pro quolibet peccato gravissimis pœnis, quas tamen moderari solebant Episcopi, (quod perinde erat ac indulgentiam tribuere) sed nonnisi ob justas ac rationabiles causas, & pœnitentium fervore in iis subeundis, aliisque circumstantiis accurate perpensis. Atque hæc, ut advertit S. Cyprianus *lib. de Lapsis*, generatim tunc temporis erat Ecclesiæ praxis, & disciplina, ut Episcopis prius probarent Lapsorum pœnitentiam, lacrymas, jejunia &c. ac tum demum absolutionem a peccatis simul & indulgentiam impertirent „ *Si precem* (verba sunt S. Episcopi) *toto corde faciat, si veris pœni-* „ *tentiæ lamentationibus, & lacrymis ingemiscat, si* „ *ad veniam delicti sui Dominum justis, & continuis* „ *precibus inflectat*. . . *roganti potest clementer igno-* „ *scere* (Episcopus:) *potest acceptum referre &c.*

At audire præstat Ecclesiam Romanam, ut omnibus liqueat, quam semper hæc omnium Ecclesiarum mater tenax fuerit primævæ disciplinæ. Hæc consulta a S. Cypriano, reposuit. „ *Quid in pace tam aptum,* „ *aut in bellis persecutionis tam necessarium*, quam debitam severitatem divini vigoris *tenere? Quam qui* „ *remiserit, instabili rerum cursu erret, necesse est*. . „ Absit ab Ecclesia Romana *vigorem suum tam profa-* „ *na facilitate dimittere, & nervos severitatis reversæ* „ *fidei majestate dissolvere, ne properata nimis reme-* „ *dia, utique non profutura, præstentur, & nova per* „ *misericordiam falsam veteribus vulnera imprimantur.* „ *Ubi enim poterit indulgentiæ medicina procedere, si* „ *medicus interrupta pœnitentia indulget periculis?* „ *Hoc non est curare, sed occidere*. . . *Pulsent fo-* „ *res* (pœnitentes,) *adeant ad limina Ecclesiæ, ca-* „ *strorum cœlestium excubent portas, resumant pre-* „ *cum suarum tubam*. „

Verum alios afferamus hujusce traditionis testes. Eusebius *lib. 6. Hist. cap. 48.* refert, post Decii persecutionem plura coacta fuisse Concilia, omnesque Episcopos in hanc convenisse sententiam, indulgendum quidem esse, sed nonnisi iis, *quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspexerint*.

Longa ultraquam par est mea evaderet oratio, si canones omnes a Conciliis præscriptos recensere vellem. Unum vel alterum Lectorum oculis sisto. Concilium Nicænum I. *c.* 12. de Indulgentia impertienda relapsis ita loquitur: *Quicumque metu, lacrymis, patientia, & bonorum operum studio conversionem opere ostendunt, hi definitum tempus auditionis implentes, merito orationibus communicabunt, post modum vero licebit Episcopo humanius aliquid de iis cogitare*, quod perinde erat ac indulgentiam elargiri.

Œcumenici Concilii statuto morem gessit Synodus Aurelianensis 2. decernens pœnas Episcopum facultatem esse moderandi pœnitentiam injunctam, si pœnitentes *ex animo errorem deflere, & agere pœnitentiam videret*.

Innocentius I. qui sub initium sæculi V. Petri sedem obtinebat, praxim Ecclesiæ Romanæ in indulgentiis conferendis exhibet, asserens hanc non esse a Sacerdote conferendam nisi *cum viderit congruam satisfactionem*. Eadem disciplina vigebat in Affrica, ut constat ex can. 75. & 76. Concilii Carthaginensis an. 424. celebrati.

Ne sim prolixior, paucis perstringam aliqua, quæ sequioribus sæculis hac de re constituta fuere. S. Basilius in Epist. ad Amphilochium testatur, se Indulgentias concedere iis tantum, *qui vitam misericordia dignam ostendunt, qui pœnitentiæ fructus monstrant*. Concilium Aurelianense an. 541. præscribit Episcopis, ut indulgeant cum pœnitentibus, *cum eos viderint dignam pœnitentiam agere*. Nicolaus I. an. 860. rigidam pœnitentiam magno peccatori injunctam mitigandam edicit, *si ejus conversionem, & lacrymarum fontem floridis actionibus, & optimis operibus pullulare constiterit*. Concilium Saleguftadiense an. 1022. cap. 18. quia multi confisi Indulgentiis, quæ Romam petentibus concedebantur pœnitentiam agere recusabant, aperte eos monuit, *talem Indulgentiam illis non prodesse, nisi prius juxta modum delicti sui datam sibi pœnitentiam adimplevissent*.

Verum quid pluribus opus est? Cum ex ecclesiastica historia compertissimum sit, per decem sæcula nonnisi Indulgentias partiales concessas fuisse; postmodum vero plenarias elargitas nonnisi pro operibus quam maxime arduis, exempli gratia, pro bellis gerendis in longissimis Regionibus? Quare mirum esse non debet, Sanctum Thomam docuisse aliam tunc temporis requisitam non fuisse ab illis pœnitentibus satisfactionem: quoniam, quæ assumebant ipsi, laboriosissima opera, cedere utique poterant in locum satisfactionis.

Colligamus itaque ex his omnibus, traditionem Ecclesiæ de Indulgentiis cum satisfactione pro peccatis congrua necessario conjungendis.

§. 7. Ut liquido constet, eumdem, quem hactenus ostendimus, immobilem in Ecclesia catholica semper permansisse spiritum, nullo alio aptiore uti possumus argumento, quam quod ex ipsa deducitur omnium Ecclesiarum capite, Ecclesia nimirum Romana, quæ nullum nobis de sententiis sua relinquit ambigendi locum. Quare testimonia referam nonnullorum Summorum Pontificum, quæ in rem nostram potiora videntur.

I. Testimonium sumitur ex rescripto Sancti Gregorii VII. Episcopo Lincolniensi Indulgentiam pro peccatis suis petenti dato. *Absolutionem*, inquit, *peccatorum tuorum, auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus: Si tamen bonis operibus inhærendo commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Dei mundum templum exhibueris*. In quem textum peculiari digna consideratione sunt, quæ subdit Baronius ad an. 1073. inquiens: *ut appareat, Sedis Apostolicæ Indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt*.

Gemina docent Urbanus II. & Gelasius item II. Primus enim indulgentiam concessit an. 1094. Plenariam *Crucesignatis* pergentibus ad Terræ sanctæ liberationem: sed tamen præscripsit, *ut illud iter laboriosissimum pro pœnitentia susciperent*. Alter vero an. 1115. eamdem confirmans indulgentiam adjecit; *Quoniam vos ipsos & vestra extremis periculis objecistis*.

Innocentius III. in Concilio Lateranensi decretum edidit, quo potestas coercebatur Episcoporum in indulgentiis conferendis. Rationes assignantur, quod nempe *per indiscretas, & superfluas indulgentias, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur*. Mens proinde Summi Pontificis fuit, ut *pœnitentialis satisfactio*, quæ laboriosis admodum operibus tunc etiam peragi consueverat, nullo pacto per indulgentias relaxaretur.

Bonifacius VIII. in Bulla pro indictione Jubilæi hæc habet: *Unusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, & devotius frequentabit*.

Eadem veritas comprobatur ex formulis, quas adhibere solent Summi Pontifices in concedendis Indulgentiis. His etenim, aliisque plerumque utuntur similibus verbis, ut fideles *redimant sua peccata operibus pœnitentiæ: ut jejuniis, orationibus, ac eleemosynis iram Dei placent*. Id patet ex Bullis S. Pii V. Sixti V. Clementis VIII. Urbani VIII. & Alexandri VIII. Quod ulterius exprimunt per illam particulam *vere pœnitentibus*, quæ nedum hominem contritum indicant, verum etiam, illum, qui satisfacere satagit pro commissis delictis, ut optime ostendit Cardinalis Denhoffius in laudata sua pastorali Instructione.

Quod etiam magis magisque constat ex conditione apposita in Bullis Jubilæi, nimirum *injunctia pro modo culpæ pœnitentia salutari*. Quæ sane Summorum Pontificum mentem clare aperteque ostendunt, scilicet indulgentias plenarias minime lucrari, qui pœnitentiam culpæ commensuratam pro viribus non implent.

Verum præ ceteris omnibus splendissima sunt tot hujusce rei testimonia a duobus edita Summis Pontificibus. Primus est Innocent. XII., qui pro Jubilæo instante an. 1700. hanc de argumento nostro Instructionem

ctionem

ctionem edendam curavit. En ejus verba seria animi consideratione pensanda. „ *Proponatur fidelibus utilitas, quam ex magna hac indulgentia consequuntur* „ modo divinæ gratiæ condigna satisfatione cooperetur. *Doceatur populus, quod licet Sacramento pœnitentiæ culpa & æterna pœna remittatur; nihilominus, post remissionem delictorum, debitum temporalis pœnæ, adeoque* grave onus satisfactionis *remaneret, quod* copiosis eleemosynis, rigorosis jejuniis, ac difficilibus operibus pœnitentiæ, *ut tempore veterum fervidorum Christianorum factum esse liquet ex* Canonibus pœnitentialibus, *aut horrendis pœnis Purgatorii solvi deberet. Cum vero talia suferre humanæ infirmitati nimis grave foret; ideo Vicarius Christi tales satisfactiones per indulgentias* „ minuit.

At plane decretorium est, quod suppeditat, testimonium Bened. XIV. in suis Litteris *de præparatione ad annum Jubilæi* 1750. in quibus versus finem prolixum sermonem habet de Indulgentiis, quem, ne tædio Lectores afficiam, in pauciora redigam. „ *Illud* „ *vero* (verba ejus sunt) *tum nobis, tum aliis, qui nostro loquentur nomine, curæ erit, ut clausulæ illius, quam Bullæ nostræ inseruimus*, fidelibus vere „ pœnitentibus &c. *vis & significatio probe intelligatur. Illud idem re, atque exemplis demonstrabimus, quam futilis atque inanis sit illorum sententia, qui a Catholica communione extorres* perperam asserunt, indulgentiarum usu pœnitentiam imminui, aut etiam de medio tolli. „ Hinc mentionem faciens de Instructione a se edita in Archiepiscopatu Bononiensi: „ In „ hac, inquit, Instructione universum Diœcesis nostræ populum monuimus, & hortati sumus, ut occasione Indulgentiæ Plenariæ, quam Prædecessor „ noster Clem. XII. promulgaverat, injunctis operibus *alia pietatis opera superadderent, ac dignos pœnitentiæ fructus facerent*, aureo illo Ven. Card. Bellarmini documento ex T. 2. *Controvers. l.* 5. *cap.* 12. „ *Sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos pœnitentiæ fructus ferre, & pro suis peccatis Deo satisfacere.* Sed „ & illud adjecimus, quod Cardinalis Pallavicinus „ *in histor. Concil. Trid. l.* 4. *cap.* 12. *num.* 6. adnotavit, *falsam nimirum esse illorum sententiam, qui rentur, Christianos propter indulgentiarum usum desides fieri atque a satisfactione, quæ Deo criminum nostrorum vindici præstanda est, avocari. . . . Hæc omnia iis affinia sunt quæ & nos supra inculcavimus, monentes ut præter opera, quæ præcipiuntur alia Christifideles exerceant pia opera, quæ spiritui ac votis Ecclesiæ consona sunt &c.* „

§. 8. Adductis jam Summorum Pontificum disertissimis testimoniis, superfluum videri potest alios adjungere. Nihilominus non abs re futurum arbitror, si cursim saltem nomina potius, quam testimonium nonnullorum recitem Clarissimorum in Ecclesia Virorum, aliis omissis.

Floruit Sæc. XV. Cardinalis Cusanus. Hic, dum per Germaniam Sedis Apostolicæ Legati fungeretur officio, Synodum in Belgio Provincialem coegit anno 1445. ubi inter alia declarandum curavit, *idcirco dari Indulgentias, ut Ecclesia de Thesauro* (Christi) *suppleat, quod homo pro digna satisfatione sentit sibi deesse, quia multis obnoxius criminibus, dignam agere pœnitentiam vix posset, eo quod pro uno peccato mortali jam septennis pœitentia agi deberet.*

Quod idem senserit Cajetanus nullus ambigit, qui etiam videtur in nimium rigorem delapsus. At certe legitimam de Indulgentiis sententiam secutus est S. Carolus, qui *pœnitentiales antiquos Canones edidit*; & in anno Jubilæi 1575., quid agere debuerant Romam petentes ad illud lucrandum, præscripsit his verbis. „ Non id vobis satis videri debet quod Urbem Romanam, ac Ecclesias, & Reliquias Sanctorum visendas adieritis: sed huic quoque *vestram, & perfectam pœnitentiam* adjungere debetis. „

Suffragantur sententiæ nostræ Theologi Concilii Tridentini quorum scripta supersunt. Suffragantur Cardinales Baronius, Bellarminius, ac Denhoffius jam laudati, Stephanus Cardinalis le Camus, vir non minus vitæ sanctimonia, quam doctrina conspicuus: Benzonius Episcopus Lauretanus, Franciscus Cajetanus Incontri Archiepiscopus Florentinus, Joannes Bragadenus Patriarcha Venetiarum. His accedit tota Gallicana Ecclesia, cujus Episcopi doctrinam nostram veluti unice certam, ac tutam tradiderunt, quorum agmen ducit Magnus, & numquam satis laudandus Jacobus Benignus Bossuetius Episcopus Meldensis in sua Instructione *de Indulgentiis*. Quis omnibus istis præferre audebit aliquos Casuistas diversimode opinantes? Adde Theologos alicujus nominis nostræ sententiæ subscribere; ex quibus supra sexaginta recenset *Amort* in suo *de Indulgentiis* Tractatu.

§. 9. Præstat hic adtexere rationes aliquas, quarum prima sit: Mens Ecclesiæ est, ne per Indulgentias disciplina ecclesiastica pœnitentiæ relaxaretur: At posito quod ad Indulgentiam lucrandam non requiratur saltem desiderium efficax Deo satisfaciendi per opera pœnalia, jam pro quibuslibet peccatis *leviores*, atque etiam *levissimæ* injungi valerent pœnitentiæ, vel *nullæ* etiam ut Casuistarum nonnulli contendunt, dummodo pœnitentes Indulgentias se recepturos promitterent.

Huic affinis est altera ratio, scilicet, quod si hæc foret Indulgentiarum vis, ut etiam iis, qui sincero carent proposito satisfacendi Deo, pœnam omnem remitterent, foveretur hominum negligentia, iique, tametsi ingentibus peccatorum debitis prægravati, desidiores fierent in agenda pœnitentia, quam sane non esse Ecclesiæ mentem, nemo non videt.

Tertiam rationem ita proponit Cajetanus. „ Nullus indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita consequitur veraciter fructum indulgentiæ. „ Sed quilibet negligens satisfacere per seipsum est „ indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita: „ ergo nullus negligens satisfacere per seipsum „ acquirit fructum indulgentiæ. „

Quarta ratio ab eodem Cajetano verbis hisce proponitur: „ In qualibet bene ordinata Republica, „ quantumcumque rationabilis adesset quandoque „ causa dispensandi communem thesaurum in cives „ gravatos ære alieno, negligentes tamen solvere „ indigni censerentur adjutorio Thesauri.... Cum „ igitur Ecclesia sit a Deo ordinata; æquum non est „ ut spiritualis dispensatione Thesauri negligentes „ satisfacere pro dignis habeat. „

Quinta

Quinta ratio, quæ præcedentem amplius confirmat, hæc est: Sancti Ecclesiæ Patres in ea semper persuasione fuerunt, noluisse Christum Dominum applicari ab Ecclesia fructum passionis suæ peccatoribus post Baptismum lapsis sine propria ipsorum satisfactione. Igitur Ecclesia non habet potestatem per indulgentias sic applicandi fructum passionis Christi, ut cesset studium, ac sollicitudo satisfaciendi juxta uniuscujusque vires.

Tandem, ut alias missas faciam rationes, argumentum subjicio quod mihi semper visum est ad persuadendum omnibus aptissimum; videlicet, quod veritas, quam defendimus, quædam sit velut insita fidelium mentibus, atque insculpta sententia, siquidem quid causæ est, cur veri pœnitentes, intime sentiant se debitores pro peccatis suis divinæ justitiæ, atque ex hoc intimo sensu promoveantur ad exercenda impigre pœnitentiæ opera, quamquam bene noverint apertum esse in Ecclesia Thesaurum meritorum Christi, & Indulgentias lucrari studeant?

Nonne persuasum est omnibus, gravissimis obnoxios esse Purgatoriis pœnis eos, qui non peracta pœnitentia decesserunt e vita, licet pie obierint, & plures Indulgentias in mortis articulo susceperint: unde sacrificiis, orationibus, eleemosynis solari satagimus? Cur tantopere Ascetæ in libris, Confessarii in Sede sua, Sacri Oratores e suggestibus hortantur, imponunt, detonant faciendos esse pœnitentiæ fructus, nisi ex penitiore quadam persuasione, Indulgentias ex benignitate Ecclesiæ collatas prodesse quidem plurimum, sed nonnisi ex posita conditione, quod pœnitentes, quantum suppetunt vires, Deo propriis operibus satisfacere studeant?

§. 10. Ex tradita doctrina varia derivantur Corollaria. Primum, ut verbis utar P. Antoine: „ Ex dictis „ sequitur, ad lucrandas Indulgentias requiri has „ conditiones ex parte recipientis. 1. ut sit subditus „ concedentis... 2. ut immunis sit ab excommuni„ catione majore... 3. ut sit in statu gratiæ (sal„ tem dum ultimum opus injunctum perficitur).. 4. „ ut opus omne injunctum saltem moraliter totum, „ & integre impleatur... Quibus omnibus merito „ additur a multis propositum satisfaciendi Deo per „ opera bona satisfactoria &c. „

Corollarium secundum. Liquido constat, falsam esse quorumdam opinationem, qui censent nullum percipi fructum ex Indulgentia puta plenaria, si tota & integre non recipiatur. Nam, ut alia plura omittam, Bonif. VIII. in Bulla Jubilæi aperte testatur, quod *unusquisque plus merebitur, & Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas amplius & frequentius frequentaverit*; Quod clarius exprimit Innoc. IV. in cap. *quod autem, de pœnitent.*, nec non S. Thom. *suppl.* qu. 25. art. 2. ad 3. & Sanct. Bonavent. *in* 4. *dist.* 20. *qu. ult.*

Corollarium tertium. Ad percipiendum integrum fructum Indulgentiæ plenariæ animus suscipientis liber esse debet ab omni affectu cujuscumque vel levioris peccati: alioquin non integre, sed partialiter dumtaxat Indulgentiam consequetur, si tamen aliæ conditiones non desint. Ratio evidens est; quia in omnium sententia relaxatio pœnæ supponit culpam remissam: hæc numquam remittitur, nisi animus ab ea sit aversus.

Corollarium quartum. Consequitur etiam ex dictis nihil, vel parum prodesse Indulgentiam iis, qui cum vitam omnem transigant in vitiis & peccatis, Sacramento pœnitentiæ recepto sibi persuadent, se ab omni pœna reddere immunes, mediis quibusdam precatiunculis, quas recitare non omittunt pro consequenda aliqua Indulgentia; & interim nullum studium impendunt, ut juxta vires suas Deo satisfaciant laboriosis operibus a vere pœnitentibus requisitis.

Corollarium quintum. Christiani omnes iique præsertim, qui plura commisere gravia flagitia, solliciti esse debent in conjungenda pœnitentia cum Indulgentiis, quatenus utroque medio divinæ justitiæ securius satisfaciant. Hoc est autem illud Bellarmini documentum nempe *utilius quidem est, ac tutius pro se satisfacere, quam Indulgentias quærere: sed utroque utilius est illud facere, & illud non omittere.*

(*) *Novis. Additamentum.*

1. Quæ in hac Appendice altera traduntur, confutata sunt a P. Andreuccio in Appendice apologetica suæ *de requisitis, & non requisitis pro lucrandis Indulgentiis dissertationis*, quam Auctor opusculi initio hujus secundæ Appendicis indicati refellendam susceperat. Exstat ea Andreucci Appendix *Hierarchiæ Ecclesiasticæ ab eo Canonico-Theologice expositæ lib.* 2. *p.*169. Romanæ editionis 1766.

2. Miror enim vero Appendicis hujus secundæ Auctorem Benedicti XIV. sententia abuti potuisse. Quid hac de re Benedictus XIV. senserit, ex ejus Institutione LIII. discamus. Ait igitur ibi Benedictus tunc Bononiensis Archiepiscopus. *Ad nos pertinet summas Deo gratias exsolvere, qui his temporibus versamur, quibus hic cælestis thesaurus frequentissime, ac liberalissime patet. Ad nos etiam spectat, omnem curam impendere, ut his spiritualibus divitiis cumulemur, ac diligenter, fructuoseque opera perficientes, quæ decernuntur: quæ si negligenter suscepta fuerint, thesaurum Indulgentiæ nequidquam expetimus.* Hoc igitur vult Eminent. Archiepisc., opera injuncta non fieri negligenter, scilicet vel cum non cura rectitudinis talium operum, vel cum neglectu aliorum similium operum; sequitur enim Bellarmini, aliorumq; opinionem exigentium, opera injuncta ad placationem, vel satisfactionem oportere, esse non vitiata a circumstantiis, ut conferant ad fructum Indulgentiæ percipiendum.

3. Pergit Archiepiscopus. „ Cardinalis Cajeta„ nus ad obtinendam Indulgentiam censuit, non „ modo præscriptis operibus satisfaciendum, sed „ etiam necessario deliberandum salutari pœni„ tentia criminum labes peculiariter expiare; id „ qui facere contemnat, cum possit, nullum ex „ Indulgentiæ fructum percipere. Cardinalem „ Cajetanum Navarrus quoque sequitur, licet „ *alii plures*, *ET NOS IPSI*; *quibus opinio„ num novitas displicet, illam pariter omittamus*: „ nullum: quippe diploma Pontificium pro conce„ dendis Indulgentiis umquam vidimus, in quo ea „ singularis conditio proferatur. Singulis tamen „ Card. Bellarmini doctrinam proponendam duci„ mus: *accipiant prudentes Christiani Pontificias In„ dulgentias, ut simul etiam studeant dignos pœniten„ tiæ fructus facere.*

4. Vide

4. Vide S. Thomam *in Supplem. ad 3. partem q.25. art.2. & quolib. 2. art.16.* (*)

INFAMIA, INFAMIS.

SUMMARIUM.

1 *Quæ sit Infamiæ, & Famæ definitio,* ad num.2.
3 *Infamia quotuplex, quomodo contrahatur, & a quibus,* ad n.11.
12 *Infamia quos pariat effectus,* ad n.18.
19 *An ob delictum occultum ulla unquam contrahatur Infamia,* ad n.20.
21 *Qua ratione tollatur Infamia,* ad n.22.
23 *Quis dispensare valeat in Infamia,* ad n.25.
26 *Quale sit peccatum, & quam obligationem induat alios ac seipsum infamare,* ad n.27.
28 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu,* ad num. 41.

1 Infamia est privatio, seu diminutio bonæ famæ. *Est in re communis*; Seu, ut loquuntur Juristæ, *Infamia est læsæ dignitatis status legibus, & moribus*
2 *reprobatus*. Sicuti e contra per ipsos Juristas; *Fama est illæsæ dignitatis status legibus, & moribus comprobatus*; *leg. 5. §. 1. ff. de variis, & extraordin. cognit.*

3 Infamia est duplex, *Infamia Juris*, & *Infamia Facti*. Infamia *Juris*, quæ etiam *Legalis* dicitur, est quæ ipso Jure, seu lege infligitur, seu decernitur in certa crimina committentes. Infamia vero *Facti* est, quæ oritur ex evidentia commissi alicujus delicti infamantis, seu e vulgata opinione de tali commisso delicto, propter quod delinquentis bona existimatio apud probos, & honestos viros læditur, licet ab ipso Jure expresse non notetur aliqua infamia, nec per sententiam irrogetur, *argum. l. neque famosis 2. C. de Dignit.*

4 Infamia Juris dupliciter contrahitur, scilicet ipso Jure, & Facto, & per sententiam Judicis. *Com-*
5 *munis*. Infamiam Juris ipso *Jure*, & *Facto* de Jure Civili contrahunt sequentes. *Primo*, qui sive viri, sive feminæ quæstuaria prostitutione lenocinium exercent, *l. Athletas 4. §. Ait Prætor, ff. de his, qui notantur Infamia*; *l. Palam 42. §. Lenocinium, ff. de Ritu nuptiarum*. *Secundo*, qui quæstus causa, seu pretio accepto etiam cum homine ad privatum certamen descendunt; *leg. Quod ait §.1. ff. De his, qui notantur infamia*. *Tertio*, qui ex simili quæstu, seu pretio accepto Histriones, ac turpes ludos agunt *cit. l. Quod ait §. ultim. de his, qui notantur infamia*. *Quarto*, qui operam suam ad pugnandum cum bestiis locant; *leg.1. §. Item Senatus consulto, ff. de postulando*. *Quinto*, qui, vel quæ eodem tempore sponsalia, vel Matrimonium contrahunt cum duabus, vel duobus; *leg.1. & leg. Quid ergo 13., ff. de his, qui notantur infamia*. *Sexto*, qui crimen perjurii promissorii committunt; *l. Si quis major 41. C. de transact.* *Septimo*, Usurarii manifesti, & usuras usurarum exigentes. *l. Improbum 20. C. Ex quibus causis infamia irrogetur*. *Octavo* Hæretici. *Authent. Gazaros, C. de Hæreticis*. *Nono*, Mulieres intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeuntes; *l.1. Cod. de secundis nuptiis*: Ast hæc infamia fuit sublata a Jure Canonico *in cap. ultimo de secundis nuptiis*. *Decimo*. Milites ignominiose exauctorati ob crimen commissum. *l. 1. & 2. ff. de his, qui notantur infamia*.

Infamiam Juris ipso *Jure*, & *Facto* contrahunt de Jure Canonico ultra numero antecedenti specificatos, etiam illi, qui tales expresse declarantur *in cap. Infames 17. caus.9. quæst. 1.* ibi: *Infames esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua causa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ Legis normam abjiciunt, & statuta Ecclesiastica contemnunt; similiter Fures, & Sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos, & Sepulcrorum quoque violatores, & Apostolorum, seu successorum eorum, reliquorumque Patrum statuta libenter violantes, & omnes, qui adversus Patres armantur, qui in omnis mundo infamia notantur, similiter Incestuosos, Homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, & de bellis publicis fugientes, & qui indigne sibi petunt loca tenere, aut facultates Ecclesiæ abstrahunt injuste, & qui fratres calumniantur, & accusant, & non probant, vel qui contra innocentes Principum animos ad iracundiam provocant, & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos, & omnes, quos Ecclesiasticæ, vel sæculi Leges infames pronunciant*. Et a Concil. Trid. *sess.24. cap.6. de reformat. Matrimon.* declarantur infames mulierum raptores, iisque consilium vel auxilium præbentes, & *sess.26. cap.19. de reformat.* declarantur infames etiam in duellum descendentes, eorumque Patrini. 6

Insuper Jure Canonico ii omnes censentur *infames*, qui tales censentur Jure Civili, nisi aliquam infamiam Jure Civili introductam, Canones speciatim sustulerint. *Communis*, textu expresso *in cap. Omnes 2. caus.6. qu.1.* ubi sic præcise habetur: *Omnes vero Infames esse dicimus, quos Leges sæculi infames appellant, & cap. Infames 17. ead. caus. & quæst.* ibi: *Infames esse eas personas dicimus . . . & omnes, quos Ecclesiasticæ Leges, vel sæculi infames pronunciant*. Dicitur autem notanter: *Nisi aliquam infamiam Jure Civili introductam, Canones speciatim sustulerint*. Quia de facto infamia Jure Civili, *leg.1. Cod. de secundis nuptiis* decreta mulieribus intra annum viduitatis ad secunda nuptias transeuntibus, fuit sublata *in cap. ultim. de secundis nuptiis*. 7 8

Infamiam Juris *per sententiam Judicis* contrahunt sequentes. *Primo* omnes accusati, & condemnati de publico delicto, idest de tali delicto cujus accusatio, cuilibet de populo est permissa, ut crimen proditionis falsi, adulterii, homicidii; *§.1. Instit. de publicis judiciis, & l. Infamem, ff. eod.* *Secundo*. Omnes accusati, & condemnati etiam de aliquibus delictis privatis, ut crimen rapinæ, furti, expilatæ hæreditatis, injuriarum, doli mali, quia licet ista censeantur crimina privata, tamen per sententiam Judicis condemnatoriam irrogant infamiam *cit. l. Infamem, l. Decuriones 5. l. Furti 8. l. Si expilasse 12. Cod. Ex quibus causis irrogetur infamia*. *Tertio*, omnes illi, qui de dolo malo, vel calumnia, aut prævaricatione in publico judicio condemnati sunt; *l. Athletas §. Calumniator, & §. Prævaricator, ff. de his, qui notantur* 9

10 *tantur infamia*; *l. Furtibus 6. Cod. Ex quibus caussis infamia irrogetur*. Ad hoc tamen ut tales condemnati dicantur infames, requiritur quod sententia condemnatoria non sit suspensa per appellationem, sed jam transierit in rem judicatam, quia sicuti interposita appellatio suspendit sententiam, ita etiam infamiam ex tali sententia oriundam, ut notant Molina *de justitia, & jure disp. 9. num. 4.* Silvest. *verb. Infamia nu. 12.* Reiffenstuel *l. 5. decretal. tit. 37. num. 58.* Layman *lib. 1. tract. 5. p. 5. cap. 4. sub num. 1. verb. Requiritur autem*, & deducitur *ex leg. Furti 6. §. 1.*
11 *ff. de his, qui infamia notantur*. Infames in universum, sive *infamia juris*, sive *infamia Facti* summatim a Doctoribus referuntur, ut infra scilicet Apostatæ a Fide, sive hæretici, fautores, defensoresque hæreticorum, & eis credentes, & faventes, Schismatici, Simoniaci, Sacrilegi, Sodomitæ, Lenones, publici Usurarii, duas Uxores habentes, ad bestias pugnantes, duellantes, Milites ignominiose exauctorati ob commissum crimen, Homicidæ, malefici, venefici, militiæ desertores, facultates Ecclesiæ auferentes, contra parentes se armantes, fratres calumniantes, & accusantes, & calumniam, seu accusationem non probantes, animos Principum contra innocentes moventes. Fures, raptores, adulteri, Incestuosi, perjuri, falsarii, proditores, blasphemi, sive maledici, sortilegi, seu qui ad sortilegos divinosque concurrunt, raptum mulierum perpetrantes, falsum testimonium dicentes, anathematizati, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia repulsi, ducentes uxores viles, & abjectas, vel meretrices, vel rejectas, & repudiatas, vel Joculatrices, Saltatrices Scenicas, Ancillas, Concubinas. Denique infames sunt artem aliquam vilem abjectam, vel ignominiosam profitentes, & publice exercentes, vel officio vili fungentes, quales sunt Mimi, Scenici, Cynædi Histriones, Joculatores, Ludentes in scenis, buffones, Aleatores publici, Carnifices, Lictores, Macellarii, Tabernarii, Cauponarii, Aurigæ, & alii his similes. Item Tutor, vel Curator, qui pupillam sibi, vel filio Matrimonio junxit; Item Presbyteri condemnati ad Triremes, postquam actu remigarunt. *Sac. Cong. S. Officii 4. Jun. 1635.* Secus si non remigassent, apud Monacell. *part. 3. §. XV. de irregularitate num. 161.* Vide Barbos. *de offic. & potest. Episcopi p. 2. allegat. 43.*

12 Infames tam Infamia *Juris*, quam *Facti* sunt Irregulares, & Ordines Ecclesiasticos suscipere prohibentur; *c. Qui aliquo crimine 4. dist. 51. cap. Infames 17. caus. 6. q. 1. c. Omnipotens 4. de accusationib. cap. accusatum 4. de Simonia*, Reiffenst. *l. 5. decretal. tit. 37. num. 59.* Navarrus *c. 27. num. 204.* Barbosa *l. c. num. 29.* Laym. *l. 1. tract. 5. part. 5. cap. 4. n. 8.* & alii passim.

13 Infames tam *Juris*, quam *facti* excluduntur a dignitatibus, & honoribus præsertim Ecclesiasticis, textu expresso *in cap. Infamibus 87. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Infamibus portæ non pateant dignitatum, & l. Infamia, Cod. de Decurionibus, l. Neque famosis 2. Cod. de Dignitatibus*. Et ratio est, quia Dignitates, & reliqua Beneficia Ecclesiastica nonnisi ab illis administrari debent, qui probatæ sunt vitæ, & integræ æstimationis; *cap. Inter dilectos 10. de excessibus Prælator.* Barbosa *loc. cit. num. 19.* Reiffenst. *loc. c. num. 60.* Laym. *loc. c. n. 5.* Covarruvias, Abbas, Garcias, & alii passim cum Rota Recentior. *p. 19. tom. 2. decis 501. num. 2.*

Infames tam Juris, quam Facti excluduntur ab actibus legitimis, & publicis muneribus, ac officiis v. g. Judicis, Assessoris, Advocati. Accusatoris, Testis, & hujusmodi; *c. Infamis persona 1. cap. Infames 2. caus. 3. q. 7. cap. Licet. 23. & cap. Testimonium 54. de Testibus, l. Testimonium 3. §. 1., ff. eodem*, Reiffenstuel *loc. c. n. 61.* Layman *loc. c. num. 7.* Silvester, *verb. Infamia q. 8.* & alii communiter. 14

Electio facta de persona infami, seu collatio Beneficii sive Sæcularis, sive Regularis facta infami infamia Juris latæ sententiæ est ipso Jure irrita. Layman *l. c. n. 5.* Passer. *de elect. c. 25. n. 595.* La Croix *lib. 4. n. 787.* & alii communiter. Sic etiam si quis infamis eligatur, 15
seu provideatur post sententiam declaratoriam criminis, cui annexa est infamia ipso Jure, electio, seu provisio est ipso Jure nulla, nec toleratur, sed omni effectu caret. Passerin. *loc. c.* La Croix *loc. c.* Leurenius *quest. 340. & sequent.* & communis aliorum. Si autem infamia sit tantum *facti*, quamvis sic infamis non debeat eligi, nec provideri ex communi Doctorum sententia, ejus tamen electio, seu provisio non videtur ipso Jure irrita, sed irritanda, quando sufficienter constabit de facto criminoso, seu de delicto, & interim sic electus, vel provisus Beneficium in foro conscientiæ retinere potest, si per vitæ emendationem infamiam, & consequenter Irregularitatem amovere, seu abolere velit. Cum enim talis criminosus, nec a Iure, nec ab homine condemnatus sit, non videtur illi tanta obligatio imponenda, si se ad Beneficium habilem reddere velit. Garcias *de Benefic. part. 7. cap. 8. num. 47.* La Croix *loc. c. num. 787.* cum aliis, Layman *loc. c. nu. 6.* ubi tamen dicit, quod in foro externo debet Judex talem electionem, vel collationem perinde cassare, ac si in principio irrita fuisset. Multi tamen, ut Abbas, Joannes Selva, Navarrus, Molina, Avila apud Layman *loc. c. num. 6.* & alii volunt absolute electionem, seu provisionem factam de infami *infamia Facti* esse ipso Jure nullam. 16 17 18

Ob delictum occultum nulla contrahitur infamia neque Juris, neque Facti, cum nedum ad infamiam Iuris requiratur, quod adsit fama publica, & quod delictum sit publicum, & quod infamia sit bonæ famæ, seu æstimationis apud alios diminutio, quæ utique non sequitur, ubi crimen est occultum; *argum. cap. Ex tenore 4. & cap. ultim. de temporibus Ordination.* & sic tenent Glossa *in cap. Inquisitionis, de accusationibus*, Abbas, *in cit. cap. ex tenore num. 4.* Covarruv. *lib. 3. variarum resolut. cap. 3. num. 3.* Navarr. *cap. 17. n. 248.* Coninch *disp. 18. dub. 7. n. 56.* Henriquez *lib. 13. cap. 38. & lib. 14. cap. 5. num. 1.* Avila *part. 7. disp. 3. dub. 7. conclus. 1.* Sanchez *lib. 2. moral. c. 26. num. 1.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 57.* & alii passim tradentes hanc regulam ex *cit. cap. ultim. de temporibus Ordinationum*, nempe quod *Per nullum crimen occultum excepto homicidio* (adde tu violationem Censuræ Ecclesiasticæ) *irregularitas contrahitur*. Immo vari facti, sed etiam ad infamiam volunt infamiam non incurri, quando delictum propter quod ipsa infamia eo ipso irrogatur est occultum, nisi accedat sententia declaratoria. Sic Bursat. *consil. 14. n. 18. cum seqq. lib. 1.* Azor. *Institut. moral. p. 1. lib. 8. c. 13. q. 7. vers. Sed verius*, Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 26.* 19 20

cap. 26. num. 1. Farinac. *de hæresi quæst. 188. num. 56.* & alii contra Barbosam *loc. c. n. 18.* S. Antonium *p. 3. tit 28. cap. 5.* Silvestrum, & alios.

21 Infamia ipso Iure, vel per Judicis sententiam contracta non tollitur per pœnitentiam, sed per dispensationem Principis, cujus auctoritate infamia decreta fuit. Cum enim infamia habeat rationem pœnæ sententialis, quæ a legitimo Principe illata est, sequitur non posse tolli, nisi ab eodem Principe, aut ab alio qui ab ipso privilegium habeat, nam ejusdem jurisdictionis est ligare, & absolvere, *Communis* cum Layman *loc. c. num.* 10. Suarez *disp.* 48. *sect.* 2. La Croix *lib.* 7. *num.* 516.

22 Infamia *facti* licet orta sit ex crimine enormi, & digna depositione, penitus tollitur per factum contrarium idest per publicam, & constantem vitæ emendationem saltem per triennium: sublata autem infamia, consequenter etiam cessat omnis inhabilitas, tum Civilis, tum Canonica. Colligitur *ex cap. Testimonium 54. de Testibus, & attestat. ex cap. Numquam 4. dist. 56.* ubi ex verbis S. Chrysostomi sic dicitur: *Ad meliora conversum nequaquam prior vita commaculat*, ex *cap. Si duo 4. caus. 35. quæst. 6.* ibi: *Se . . . noverint segregatos, atque infames effectos, donec ab Incesti facinore desinant*. Et ratio conclusionis est quia ex *cap. Cum cessante 60. de appellat. cessante causa cessat effectus*, & ex *cap. Omnis res 1. de Regulis Juris in 6. Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Et sic tenet communis Doctorum cum Layman *loc. c. n.* 10. La Croix *lib. 7. n.* 517.

23 Solus Summus Pontifex dispensat in infamia *Juris*, ac in Irregularitate, quæ ab ipsa procedit. *Communis* cum Barbosa *loc. c. num.* 30. Layman *loc. c. num.* 3. Fagnan. *lib. 5. decretal. in cap. Vergentis* 10 *de hæreticis n.* 38.

24 Episcopus autem dispensare potest solum in infamia *facti*, qualis est quæ nascitur ex crimine aliquo notorio. Barbosa *loc. c. num.* 31. Navarr. *in Manuali c.* 27. *num.* 204. Miranda *in Manual. Prælator. tom. 2. quæst. 8. art. 5. conclus.* 1. Joann. a Cruce *de statu Religion l. 1. cap. 6. dub. 17. conclus.* 2. Fr. Sigismund. a Bononia *de electiion. dub. 87. num. 6.* & alii. Immo volunt alii,

25 Episcopum, aut Prælatum neque posse cum Subdito Beneficiando dispensare in infamia *Facti*, sed solum in effectibus, quos causat infamia; nam, dicunt ipsi, infamia, *Facti*, quandiu non purgatur, est impedimentum quasi de Jure naturæ excludens a Beneficio. Passerin. *de electtion. cap. 25. num.* 540. La Croix *lib. 4. num.* 788.

26 Alios infamare quale sit peccatum, & quam obligationem inducat; Et an aliquando liceat? Vide *verb. Detractio art. 1. & art. 2. per tot.*

27 Se ipsum infamare quale sit peccatum? Vide *verb. Detractio art. 1. num. 58. & 59.*

Additiones ex aliena manu.

28 Divisio infamiæ in infamiam Juris, & in infamiam Facti, quam tradit Auctor *n.* 3. nonnullis displicet: Vide *Donell. Comment. Jur. Civil. lib. 18. cap. 6. litt.*

29 *l.* Sed eam probat *Osual. Hilliger. in suo Donnell. Enucleat. loc. mox citat., & Freher. de Infam. lib. 3. cap. 22. qui num.* 18. hanc Regulam tradit: *Quidquid bonis moribus aversum, & gravium virorum incorrupto judicio dedecens existimatur, facti infamiam gignit.*

Recte vero notat *Stryk. in Usu moderno Pandectar. lib. 3. tit. 2. §. 1.* quod sive de infamia Juris, sive de infamia Facti agatur, ad mores Provinciarum præcipue recurrendum sit, & exinde infamia sit dijudicanda; Idque quia quod olim infamiam irrogabat, contraria lege, vel consuetudine ab infamiæ macula liberari potuit. De Carnificibus, Lictoribus, Prodeuntibus in scænam, infra annum luctus nubentibus, Tutoribus Pupillas ducentibus, & aliis id genus, an hodiernis moribus pro infamibus habendi sint, vide apud laudatum Auctorem loco mox allegato. E numero vero infamium tollendi sunt Aurigæ, quos nescio cur Auctor num. 11. infames reputavit. 30 31 32 33

De effectibus infamiæ consule *Freher. dict. lib. 3. de infam cap. 24. & sequent. utrobique per tot.* Nota vero quod effectus illi Filios non sequuntur, *Carpzov. part. 3. decis. 298. num.* 14. *Mev. part. 5. decis. 11. num.* 7. De caussis vero infamiæ Juris *vide Donel. Comment. Jur. Civil. lib.* 18. *cap.* 7. & 8. tum & maxime ibidem *Osual. Hilliger.* qui hanc materiam accuratissime tractavit, & una docet, quando tollatur infamia. 34 35 36 37

An causa non pœna hodie infamet, expendit *Stryk. in Usu Moderno Pandectar. lib. 3. tit. 2. §.* 13. 38

Non omittendum, quod observat *Mornac. ad leg. 13. §. 7. ff. de his, qui notantur Infamia*, hodie ob pœnam graviorem alicui irrogatam famam condemnanti non conservari. 39

An non video, quare gravatus in uno, in alio non debeat sublevari, & beneficio *d. l. 13.* in conservanda fama gaudere. 40

Nec est prætereundum, receptum in praxi esse, ut scilicet Judici liceat condemnato de delicto famoso famam reservare dictata pœna: At praxim hanc improbat *Stryk. in Usu Moderno Pandect. lib. 3. tit. 2. §. 14.* 41

INFANTES.

Quoad Infantes sine Baptismo defunctos, qui ad quædam Sanctuaria prodigiis celebrata, deferri solent, & ibi fusis precibus, ut Deus eos ad vitam revocare dignetur, donec saltem Baptismum recipere possint, ac si aliquod, licet incertum, in eis vitæ signum appareat, sub conditione baptizantur; cumque deinde, ut plurimum, morti reddantur, seu potius dicta dubia vitæ signa non appareant, tamquam baptizati in loco sacro sepelliuntur, Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana lib. 7. cap. 6. num.* 10. & 11. relatis variis Diœcesanis Synodis, in quibus præmissa omnia vetita fuerunt sub gravium pœnarum interminatione, deinde *sub num.* 11. testatur, quod a Congregatione S. Officii re diligenter examinata, die 27. Aprilis 1729. decretum fuit, quod hujusmodi consuetudo de medio tolleretur; Idemque confirmatum fuit die 19. Decembris ejusdem anni, item 20. Februarii 1737. 30. Januarii 1738. 3. & 6. Junii 1744. ac denique die 11. Maii 1751.

INFERNUS.

SUMMARIUM.

1 INferni, seu Inferorum quatuor sunt loca, sive sinus, juxta qualitatem pœnarum, quas animæ defunctorum in illis sustinent, nempe Limbus Sanctorum Patrum veteris Testamenti, Limbus sive locus parvulorum in peccato originali decedentium, Purgatorium, & locus damnatorum, qui Infernus communiter dicitur; Sic communis Theologorum sententia teste Bellarmino *tom.2. l.2. de Purgatorio cap.6. vers. Octava est communis Scholasticorum*, Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ, verb. Infernus*.

2 Horum quatuor Inferorum loca, seu quatuor inferni partes rationabiliter desumuntur ex quatuor pœnarum generibus, quia omnia illa quatuor loca sunt pœnalia, & omnis pœna, aut est tantum damni, aut etiam sensus; & rursus aut æterna, aut temporalis. Pro pœna igitur solius damni temporali, erat Limbus SS. Patrum, qui nunc vacuus remanet. Pro pœna solius damni æterna, est Limbus puerorum. Pro pœna damni, & sensus temporali est Purgatorium. Pro pœna damni, & sensus æterna, est Infernus; Bellarm. *loc. cit.* & alii passim.

3 Quod Limbus Sanctorum Patrum veteris Testamenti fuerit subterraneus, seu in Inferno, constat *ex Genesi 37. num.35.* ubi Jacob, audita morte filii sui Joseph, *descendam*, dixit, *ad filium meum lugens in Infernum*, quem tamen sciebat esse in Limbo. Item ex Apostolo ad *Ephes.4.* habetur, quod Christus *descendit ad inferiores partes terræ*, & ex Symbolo quod *descendit ad inferos*; constat autem quod ivit ad sinum Abrahæ, unde liberaret animas Sanctorum Patrum, adeoque talis Limbus est in inferioribus partibus terræ.

4 Quod Limbus puerorum sine Baptismo descendentium sit subterraneus, seu in Inferno, habetur ex Concilio Florentino *sess. ult.* ubi definitur eos, qui cum solo originali moriuntur, mox in Inferno descendere; Et tradunt communiter Doctores.

5 Quod Purgatorium sit in inferioribus terræ partibus, seu in Inferno, deducitur ex Apostolo *ad Philippenses 2.* ubi habetur quod *in nomine Jesu omne genuflectatur Cœlestium, Terrestrium, & Infernorum*; quæ ultima verba solummodo de animabus Purgatorii intelligi possunt, cum nequeant intelligi de animabus in Inferno damnatis, quæ nedum non flectunt genua Christo, sed potius illum continuo blasphemant, juxta illud *Psal.73. num.33. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper*. Item ex illo *Psal.113. Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descendunt in Infernum*, ubi colligitur, adesse aliquas animas in inferioribus terræ partibus quæ Deum laudant, quæ cum non possint esse animæ æternaliter damnatæ in Inferno, debent necessario esse animæ temporaliter puniendæ in Purgatorio. Item aliis Sacræ Scripturæ textibus omissis ex illis verbis quæ in Sacrificio Missæ pro Defunctis dicuntur: *Libera Domine animas fidelium Defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu*, quæ verba intelliguntur solum de animabus Purgatorii, cum in Inferno nulla sit redemptio. Vide verb. *Purgatorium*.

6 Quod Infernus proprie dictus sit in inferioribus terræ partibus, nemo est, qui dubitet; imo per omnes est locus infimus inferorum. Et de hoc est sermo in præsenti; & de hoc intelliguntur omnes illæ comminationes Sacræ Scripturæ, & parabolæ Evangelicæ de Servo infideli & pigro, de Zizaniis &c. *Matth. 13.* Et in hunc descenderunt Chore, Dathan, & Abiron, qui ut habetur *Num. cap. 16. num. 33. descenderunt vivi in infernum operti humo*, & in hoc sepultus est dives ille, de quo *Lucæ 16.* dicitur: *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno*.

7 Inferorum locus, & ignis ejus creatus est in prima die, in qua Deus creavit Mundum; Abulensis *tom.7. in Matthæum cap. 25. qu. 708. in principio*, Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ, verb. Infernus litt. I.* Tirinus *in Genesim cap. 1. num.1.* & alii passim contra Ludovicum Molinam existimantem tertia die creatum fuisse Infernum, eo quod illa die terra ornata fuisset, in cujus centro Infernus est, & ratio nostræ conclusionis est, quia Deus in prima die creavit Angelos, & Angeli ut habentes actus celerrimos, statim ut creati sunt, peccaverunt, & statim damnati sunt ad ignem Inferni, adeoque dicendum est in prima die creatum fuisse Infernum.

8 In Inferno adest verus, & proprie dictus ignis, quo damnati cruciantur; Sic communis Theologorum sententia teste Tirino *in Judith cap. 16. num. 21.* Mastrio *Theolog. moral. disp. 26. num. 5.* contra Calvinum, & alios Hæreticos. Et hoc deducitur expresse ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, in quibus de tali igne sit frequentissima mentio, & signanter *Matth. cap. 2. num. 10. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur, & num. 12. Paleas comburet igni inextinguibili, cap. 13. num. 42. Mittent eos in caminum ignis, cap. 25. num. 41. Discedite a me male-*

maledicti in ignem æternum, *Marc. cap.* 9. *n.* 42. *In Gehennam, in ignem inextinguibilem; ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, *Lucæ c.* 16. *num.* 24. *Crucior in hac flamma*, Apocalyp. *cap.* 14. *num.* 10. *Cruciabitur igne, & sulphure*, *cap.* 2. *num.* 9. *Missus est in stagnum ignis*, *cap.* 21. *num.* 8. *Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure*, Deuteronom. 32. *num.* 22. *Ignis succensus*, *est* Judith *c.* 16. *num.* 21. *Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum*, Ecclesiastici *cap.* 7. *num.* 19. *Vindicta carnis impii ignis, & vermis*, Isaiæ *cap.* 33. *num.* 14. *Quis poterit habitare cum igne devorante, cum ardoribus sempiternis?* *Psal.* 10. *num.* 7. *Pluet super peccatores laqueos, ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum*, *Psalm.* 20. *num.* 10. *Pones eos ut clibanum ignis*, *Psalm.* 139. *num.* 11. *Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos.*

9 Ignis Inferni est corporeus, & ejusdem speciei cum hoc nostro elementari; Scotus *in* 4. *dist.* 44. *q.* 2. & 3. S. Bonaventura *ibid. p.* 2. *q.* 1. Mastrius *Theolog. mor. disp.* 26. *num.* 6. & alii passim: Nulla enim est necessitas illum ponendi diversum, & citata loca Scripturæ sunt adeo clara, ut nonnisi de vero corporeo igne ejusdem speciei cum nostro elementari interpretari possint, alioquin Scriptura verbo valde æquivoco usa fuisset, & in significatione nobis incognita. Nec obstat, quod ignis infernalis pabulo non indigeat, nec sublimiorem petat locum, sicut hic noster, quia, & in propria sphæra secundum Philosophos ignis alimento non indiget; & facillimum est Divinæ Virtuti in infimo loco eum cohibere ad damnatorum cruciatum absque eo quod sicut ignis noster suapte natura sublimiorem petat locum.

10 Spiritus damnatorum ab igne infernali torquentur per modum alligationis, & detentionis localis ut in carcere, ac per alligationem, & detentionem objectivam, idest cruciantur ab igne non actione physica, sed intentionali per tristitiam, quam causat; Sic Scotus, & Scotistæ *in* 4. *dist.* 44. *q.* 2. & etiam Nominales ibidem, & sequuntur recentiores passim; Amicus *disp.* 22. *sect.* 4. Aversa *quæst.* 64. *sect.* 1. Joannes de S. Thoma *q.* 64. *disp.* 24. *art.* 3. Nazarius, & alii citati, & secuti a Mastrio *cit. disp.* 26. *num.* 18. & *in secundo sententiarum disp.* 3. *q.* 6. *artic.* 3. *num.* 527. ubi ex Suarez testatur hanc fuisse etiam opinionem S. Thomæ, & Thomistarum *part.* 1. *q.* 64. *art.* 3. & 4 *contra Gentes c.* 90. dicitque expresse, quod sententia in Scholis verior, & communior tam apud veteres quam recentiores docet, Dœmones & spiritus damnatorum esse igni alligatos, ita ut ab eo se liberare non possint, & ex hac alligatione cognita, & nolita admodum tristari, & torqueri, quam alligationem ad ignem explicant, vel per modum carceris illos detinentis in certo loco, ne pro illorum libito ubique vagari possint, vel per modum objecti determinantis illos ad continuam considerationem, ne expedite pro suo arbitrio valeant ad alia obiecta concitanda converti.

11 Probatur igitur ex Sacra Scriptura, quod pœna ab igne Inferni spiritibus damnatorum illata, sit pœna alligationis, & detentionis: Fere enim semper Scriptura explicat illam pœnam ignis per dictum modum alligationis, & detentionis, & patet ex *Apocaliyps.* 20. *Et apprehendit Angelus Draconem, qui est Diabolus, & Satanas, & ligavit eum per annos mille, & misit in Abyssum*, ubi, ut vides, cruciatus Dæmonum in Inferno explicantur per vincula, & alligationem, ac detentionem; *Et* 2. *Petri* 2. *Angelis peccantibus Deus non pepercit, sed rudentibus Inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos*; & in Epistola Catholica S. Judæ Apostoli dicitur: *Angelos vero, qui non servaverunt suum Principatum, vinculis æternis sub caligine reservavit.* Et *Isaiæ* 24. *Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere*; Et *Threnorum* 3. *In tenebrosis collocavit me sicut mortuos sempiternos, ut non egrediar, aggravavit compedem meum.* Et hoc idem indicat petitio illa; qua *Lucæ* 8. *Dœmones Christum rogabant, ne illis imperaret, ut in Abyssum irent*, ne scilicet ibi carceris, seu alligationis, & detentionis pœna punirentur, ut Patres colligunt ex illis verbis *Matthæi* 18. *Quid nobis, & tibi Jesu Filii Dei venisti huc ante tempus torquere nos.*

Probatur etiam auctoritate Sanctorum Patrum; Sanctus enim Gregorius Papa *l.* 4. *Dialogor. c.* 29. interrogatus: *Quomodo rem incorpoream tenere ignis corporeus possit?* Sic respondit: *Si viventis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem, cum incorporeus sit spiritus, etiam corporeo igne teneatur?* Deinde cujusmodi sit ea pœna, declarat: *Teneri autem spiritum per ignem dicimus, ut tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur; Ignem namque eo ipso patitur, quod videt, & quia cremari se aspicit, crematur, sicque fit, dum res corporea incorpoream exurit, tum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur.* Item S. Augustinus 21. *de Civitate Dei cap.* 10. ait: *Cur non dicamus, quamvis miris, verisque tamen modis spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi? Nam si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei etiam nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc potuerunt corporum suorum vinculis perpetuo alligari. . . . Adhærebunt ergo, etiamsi eis nulla sint corpora, spiritus Dœmonum, immo spiritus Dœmonum licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi*, & consimiliter loquuntur varii alii SS. Patres, qui brevitatis gratia omittuntur. 12

Quomodo autem dicta pœna ab igne corporeo spiritibus inferatur? Demonstrat Scotus *in* 4. *dist.* 44. *q.* 2. *num.* 5. ubi dicit, quod *dolor est passio consequens apprehensionem sensitivam, & in appetitu sensitivo, tristitia autem est proprie in appetitu intellectivo, aut in voluntate, & consequens apprehensionem eventus alicujus objecti noliti* Deinde *num.* 7. dicit, quod ignis Inferni est objectum disconveniens Dæmonibus, idque dupliciter. Primo ut detinens spiritum definitive. Secundo ut immutans objective, & utroque modo cruciat Dæmones. Primo quidem, quia nolunt detineri ab igne, cui ex lege Dei se alligatos agnoscunt tamquam perpetuo carceri, ac instrumento Divinæ justitiæ. Unde illa nolita alligatio, ac violenta detentio infert magnam tristitiam, & afflictionem damnatis spiritibus, qui ob innatum libertatis amorem summe tristantur, quod sibi impeditam videant potentiam motivam, ne possint pro libito ubilibet vagari: Si enim brutum animal intellectu, ac libertate carens, & solum sensum, & appetitum habens, dum se catena ligatum videt, adeo 13

vehementer affligitur, & torquetur, multo magis dicta alligatio, & detentio affliget, & torquebit nobilissimos illos spiritus.

14 Unde *ibidem num.9.* subjungit Scotus, quod Diabolus *summe tristatur; Non enim tantum odit detentionem activam Dei, & suam passivam a Deo, sed etiam odit detentionem formalem perpetuam ab illo igne, & per consequens de illa detentione formali tristatur; Cum autem tristari sit formaliter cruciari, sequitur, quod ignis, ut formaliter detinens Diabolum, etiam aliquatenus effective ipsum cruciet.* Nec refert quod *ipsum non detineat effective; Inde namque non sequitur, quod non possit ipsum etiam effective cruciare, quia ut detinens formaliter est objectum nolitum, & apprehensum ut disconveniens; Objectum autem nolitum effective infert tristitiam.*

15 Ostenso igitur ex Scoto, quod ignis Inferni cruciet spiritus damnatos eos detinendo *definitive*, ostenditur, quod etiam eos cruciet ipsos immutando *objective. Primo namque*, inquit Doctor *ibidem n.11. intellectus Angeli determinatur perpetuo ad intense considerandum ignem in ratione objecti; Secundo apprehendit istam determinationem*, idest necessitatem *ad talem considerationem; Tertio odit, & sicut prius illud odium oritur ex affectione commodi, ex quo vult quodcumque objectum, prout sibi delectabile fuerit, considerare nunc hoc, & nunc illud, & promovetur ex superbia, ex qua vult uti intellectiva sua secundum imperium voluntatis propriæ, & consummatur ex invidia, propter quam odit determinari a Deo ad aliquam considerationem unicam; Quarto sequitur apprehensio non tantum nuda istius considerationis sicut in secundo, sed apprehensio certa de eventu istius considerationis intensæ, & perpetuæ. Quinto ex hoc sequitur tristitia.*

16 Et hæc secunda pœna, nempe detentio objectiva, quatenus intellectus ita perpetuo detinetur in intensa consideratione illius ignis vindicis in ratione objecti, ut nullatenus considerare possit alia objecta, est multo gravior, & acerbior, quam prima, nempe alligatio, seu detentio localis sui ab igne: Ignis enim dicit Scotus *ibidem num.13.* objective detinens intellectum Angeli, magis effective ipsum cruciat, quam quatenus ipsum detinet localiter; Nam ut detinens localiter tantum, affligit Dæmonem effective, quatenus est objectum nolitum; Ut vero ipsum detinet objective, causat effective primam apprehensionem, ad quam determinatur intellectus, quæ est nolita, & ita hæc ultima detentio habet quasi duplicem actionem in intellectum Dæmonis; prior vero habet tantum simplicem, & unicam.

17 Probatur signanter quod ignis Inferni non cruciet spiritus damnatos actione physica, quia ignis ille est corporeus, & ejusdem speciei cum hoc nostro elementari; ut patet ex dictis *supra num.9.* adeoque naturaliter saltem non potest agere in substantias pure spirituales, quales sunt Dæmones, & animæ separatæ. Nec facile dictu est, quod per potentiam obedientialem res materialis, & corporea possit elevari ad producendum physice accidens spirituale; Et dato etiam quod hoc sit possibile, non est dicendum, quod Deus velit facere continuum, & æternum miraculum, ut elevet virtutem illius ignis corporei ad afficiendum physice Dæmones, & animas damnatas: Inconveniens enim esset, Deum non posse punire Dæmones, & damnatos sine continuo, & æterno miraculo; Unde concludendum est, quod dictus ignis illos cruciet, & affligat, non actione physica, sed intentionali.

Et hoc probatur, quia ponendo quod spiritus damnati crucientur ab igne Inferni actione intentionali per tristitiam, quam causat, facilius explicatur, quomodo sine miraculo illo talis elevationis Dæmones torqueantur vere per ignem, scilicet quatenus cognoscendo se detineri ab illo igne velut carcere, nec posse ab illo eripi, nec unquam avertere cogitationem suam ab illo sic tormentoso, quia summe nolito objecto, utpote summe opposito suæ potentiæ motivæ, & intellectivæ a tali alligatione locali, & detentione objectiva, ut summe eis displicita, summam, & intensissimam concipiunt tristitiam: Hic autem modus torquendi est intentionalis, & moralis, cum causet tristitiam, quæ est passio spiritualis in intellectu, & voluntate, adeoque ignis Inferni cruciat illos damnatos spiritus pœna intentionali. Et hæc tristitia, ac spiritualis cruciatus, quem ignis causat in mente illorum damnatorum spirituum per dictam duplicem alligationem, ac detentionem localem, & objectivam, est illa incorporea flamma, ac invisibilis ardor, quem S. Gregor. *cit. sup. num.12.* ajebat, res incorporeas trahere ab igne corporeo, & materiali: *Res corporea incorpoream exurit, dum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur.* Unde hæc pœna dicitur pœna sensus, non quia per actus sensuum; vel potentiam sensitivam sustineatur, sed quia causam, & originem habet ab aliquo sensibili corpore, quod causa est hujus pœnæ; Quod in præsenti ignem esse habetur ex Scripturis, & Patribus allegatis *supra n.11. & 12.* ac aliis similibus. 18

Quamvis in Inferno præter pœnam ignis, alias sensus pœnas ponat Sacra Scriptura, scilicet pœnam vermis, & pœnam fletus, & dentium stridorem, & frigiditatem nimiam, tenebras, fætorem sulphuris, spirituum procellas &c. ut patet ex pluribus ipsius testibus, ut *Psal.10. num.7. Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur, & spiritus procellarum; pars calicis eorum. Psal.59. num.15. Famem patientur ut canes. Job cap.15. num.21. Sonitus terroris semper in auribus impii, & cap.24. nu.19. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius. Isaiæ cap.3. num.24. Erit pro suavi odore fœtor. Isaj. cap. 34. num. 3. De cadaveribus eorum ascendet fœtor. Ezechiel. cap.32. nu.6. Irrigabo terram fœtore. Judith cap.16.num.21. Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur & sentiant. Deut. cap.32. num.35. Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum. Jerem. cap.32. num.16. cibabo illos absynthio. Apocalyps. cap.18. numer.9. Plangent, cum viderint fumum incendii ejus. Matth. c.2. n.18. Ploratus, & ululatus multus, & c.8. n.12. Filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium. Marci 9. num.43. 45, & 47. Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, cum pluribus similibus; Nemo tamen in hac vita scire potest distincte, & determinate, & adæquate, quænam, & quot sint damnatorum pœnæ, nisi a Deo revelante eas percipiat, ut teste 19

Ma-

Mastrio *in Theol. moral. disput.26. art.1. num.9.* docet communis Patrum, & Theologorum sententia cum S. August. *lib.1. de triplici habitaculo cap.1.* ubi de pœnis Inferni loquens ait: *Mala autem Inferni dicere; vel cogitare ut sunt, nemo potest, pejora quippe sunt valde, quam cogitantur.* Et infra subdit: Locus inferni plenus est tenebrarum, discordiæ, odii, stultitiæ, miseriæ, turpitudinis, amaritudinis, offensionis, doloris, adustionis, sitis, famis, ignis inextinguibilis, tristitiæ, vindictæ perennis, & omnis, & ineffabilis mali, quod nec dici, nec cogitari potest. Et paulo inferius tandem subjungit, quod in Inferno nihil invenitur, quod desideratur, nihil videtur, nihil sentitur, nisi quod displicet, nisi quod offendit, nisi quod cruciat, & concludit, quod omne malum abundat in carcere diaboli,& nullum bonum;& consimiliter loquuntur alii passim Sancti Patres,& Theologi; Et in Evangelio ipso *Lucæ 16.n.28.* vocatur Infernus *locus tormentorum*, ubi Ugo Cardin. sic habet: *Bene dicit locum tormentorum, ubi omnia genera tormentorum sunt congregata.*

20 Homines damnati in Inferno post Judicium universale etiam quoad corpora sunt igne cruciandi. Est de Fide, & communis Doctorum, & habetur aperte ex *Matth. 25.num.44. Discedite a me maledicti in ignem*
21 *æternum*, & ex aliis consimilibus Scripturis. Unde licet non sit improbabile, quod damnati post Judicium actione tantum intentionali ab igne sint cruciandi; Absolute tamen tenendum est, esse tunc cruciandos ab igne, non solum actione intentionali, sed etiam actione reali, idest ignis post Judicium cruciabit homines corpore, & anima præditos, non solum actione intentionali, idest per dolorem in appetitu sensitivo causatum, sed etiam actione reali revera corpus comburente, quamvis non corrumpente: Hic enim dicendi modus conformior est Sanctorum dictis & ipsius Sacræ Scripturæ ubique dicentis damnatos igne Inferni esse cruciandos: ignis autem non cruciat nisi actione reali, & executive damnatorum corpora calefaciendo, & ignefaciendo, & dolorem intensum juxta peccatorum gravitatem, & quantitatem causando; Mastrius *loc. cit. num. 25.* cum Sancto Bonav. & aliis ibi allegatis.

22 Nec valet objicere quod sic homines damnati post Judicium magis torquerentur, quam Dæmones; nam homines præter pœnam illam intentionalem tristitiæ in anima ex alligatione locali, & detentione objectiva sentirent etiam diras & physicas pœnas, quas non sentirent Dæmones. Non valet, inquam, quia novit Deus sic attemperare pœnas animæ cum corporeis, ut ambæ simul commensurentur peccatis tam Dæmonum, quam hominum.

23 Post diem Judicii pœna & tristitia essentialis damnatorum non augebitur, quamvis augeatur dolor propter passionem, & tormenta corporum, & pœna accidentalis ex multitudine damnatorum: Sicut enim post diem judicii universalis, & corporum resurrectionem non augebitur in Beatis gloria essentialis, sed solum gloria accidentalis, ita in damnatis non augebitur pœna,& Tristitia essentialis, sed solum pœna accidentalis; Mastrius *loc. cit. num.27.* & alii passim.

24 Tam pœna damni, quam pœna sensus in damnatis erit inæqualis juxta inæqualitatem demeritorum. Sicut enim Beati inæqualem habent beatitudinem juxta meritorum inæqualitatem, ita damnati quoque inæqualem debent habere pœnam sive damni, sive sensus juxta inæqualitatem demeritorum, juxta illud Apostoli *ad Romanos cap. 2. num. 6. Reddet unicuique juxta opera ejus.* Et *Apocal. cap. 18. num. 7. Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum, & ibidem cap. 22. num. 12. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.* Et *Deuteronom. cap. 25. n.3. Pro mensura peccati erit & plagarum modus*, Scotus *in 4. dist. 44. qu. 2. & dist. 50. q. 6.* Mastrius *loc. cit. a num. 33. ad 36.* & alii passim.

Deus in Inferno in Punitione damnatorum exercet 25
misericordiam parcentem, & mitigantem, seu partialem, non vero liberantem, seu totalem; Sic expresse Scotus *in 4. dist. 46. q.4. in fin.* Mastrius *loc. cit. a num. 51. ad 55.* quod etiam docuerunt ibid. S. Th. & S. Bonav.& prima pars colligitur ex illo *Ps.76. Numquid obliviscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas?* Et ex illo *Psalm.142. In Misericordia tua disperdes omnes inimicos tuos.* Et ex illo *Habacuc 3. Cum iratus fueris misericordiæ recordaberis;* Secunda autem pars colligitur ex illo *Jacobi 2. Judicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam* & ex aliis similibus. Unde Scotus *l.c.* ad conciliandos Scripturæ textus, qui quantum ad hoc videntur sibi contrarii,& demonstrandum quomodo misericordia in punitione damnatorum concurrat cum justitia, duplicem in Deo misericordiam distinquit; Unam totaliter a miseria liberantem, qua Deus utitur, cum in hac vita electos liberat a servitute diaboli, vel ab omni alio malo tam spirituali, quam corporali sive imminente, sive præsente defendit; Alteram parcentem, vel mitigantem; seu partialem, qua Deus utitur, vel in hac vita, vel in alia vita, sed tamen citra condignum demeriti, condonando scilicet aliquam partem pœnæ, licet non totam juxta demerita; Unde prima dicitur misericordia totalis, quia omne prorsus malum aufert; Secunda vero partialis, quia solam partem tollit malorum. Et sic illud *Jacobi 2. Judicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam*, loquitur de misericordia liberante, & totali, non autem de parcente, & partiali.

Peccatum veniale, sive in hac vita dimissum quoad 26
culpam, sive non, licet mortali conjunctum in Inferno punitur sola pœna temporali, sicuti pariter pœna peccati mortalis hic remissi, sed non in hac vita soluta persolvitur, ac terminum habet in Inferno, Sic Scotus *in 4.dist.21. qu.1.& dist.15. qu.1.* quem sequuntur Scotistæ omnes, & Nominales & alii plurimi apud Mastr. *lib.2. sent. disp. 6. de peccatis quæst.8.* Vide verb. *Peccatum n.78. & 79.*

Quisnam sit verus sensus illius Catholici axioma- 27
tis, quod *in Inferno nulla est redemptio?* Vide verb. *Peccatum n.80.*

Anima Christi ad omnia loca Inferni descendit. 28
Colligitur ex illo *Ecclesiastici cap.24. num.45. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes,* & S. August. *Epist.99.* dicit, Christum discendisse ad loca Inferni, ubi erant dolores, & tormenta, & S. Fulgentius *lib.3. ad Transimundum cap.30.* dicit Christum descendisse usque ad Infernum, ubi solebant peccatorum animæ torqueri. Et S. Cy-

S. Cyrillus Hierosolymitanus *Cath.* 4. S. Ambrosius *in libro de Mysterio Paschæ*, S. Eusebius Emissenus *in Oratione de Pascha*, & alii Patres dum describunt terrorem gehennæ, ac Dæmonum in descensu Christi, aperte indicant Christum præsentiam suam illis manifestasse. Sic cum aliis Bellarminus *t.* 1. *de controversiis Fidei lib.* 4. *de Anima Christi c.* 16. *lit. A. & B.* ubi ait, quod non videtur satisfacere id, quod dicit S. Thom. 3. *part. q.* 52. *art.* 2. nempe, quod Christus per realem præsentiam solum descendit ad Limbum Patrum, per effectum autem ad omnia loca Inferni, nam dicit ipse Bellarminus, hoc modo possumus cum Durando dicere ad nullum locum Christum descendisse aliter quam per effectum, cum Scriptura non distinguat loca.

29 Christo non fuit aliqua pœna esse in Inferno, anima enim Christi dum fuit in inferno fuit quidem in loco pœnæ, sed sine pœna; S. Bonav. *in dist.* 22. *q.* 4. cujus loquendi modus teste Bellarm. *l. c. lit. D.* videtur magis conformis SS. Patribus.

30 Descensus Christi ad Inferos contulit Animabus justorum duo maxima bona, nempe Beatitudinem essentialem, & eductionem in Cœlum; Beatitudinem enim essentialem continuo illis præstitit, juxta illud *Ecclesiastici cap.* 24. *num* 45. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ . . . . illuminabo omnes sperantes in Domino*. Et illud *Lucæ* 23. *Hodie mecum eris in Paradiso* quod Origines *homil.* 15. *in Gen.* asserit dictum fuisse non solum Latroni, sed etiam omnibus justis, qui in Inferno seu in Limbo Sanctorum Patrum erant, & Tirin. *in cit. cap.* 23. *Luc. num.* 43. claram Dei visionem intuitu mortis Christi, statim ac expiravit, concessam fuisse omnibus in Limbo; Eductionem autem in Cœlum præstitit illis die suæ Ascensionis juxta illud: *Ascendens Christus in altum captivam duxit captivitatem*.

31 Christus ad Inferos descendens nullum de Purgatorio secum, duxit nisi talis tunc pœnam totam purgatoriam, quam erat subiturus, solverit: Tostatus *Paradoxon* 5. *cap.* 118. S. Thomas 3. *par. quæst.* 52. *artic.* 8. ubi docet, Animas Purgatorii non esse liberatas simpliciter ex descensu Christi ad Inferos Bellarmin. *loc. cit. cap.* 16. & alii contra alios. Non enim tunc liberavit Christus nisi illos, qui habuerunt talem dispositionem, qualem habent qui nunc liberantur.

32 Et tanto minus Christus ad Inferos descendens liberavit Animas æternaliter damnatas in Inferno, quia in Inferno nulla est redemptio. *Sic Doctores Communiter*.

33 Nec liberavit Animas infantium, qui decesserant cum peccato originali; Pueri enim in Limbo manentes, semper ibidem manebunt; Tostatus *Paradoxon* 5. *cap.* 126. Bellarminus *loc. cit. cap.* 16. & alii. Vide verb. *Peccatum num.* 66. & 67.

34 Aliquæ Animæ damnatæ interdum cruciantur in aliquibus locis extra Infernum per Divinam specialem ordinationem ad exemplum, & correctionem vivorum; Tostatus *de statu Animarum, conclusione quarta*. Sanctus Gregorius *in quarto Dialogorum*, & alii plures; & patet de variis apparitionibus, & revelationibus relatis apud Beyerlinck *in Theatro Vitæ humanæ verb. Infernus*, & apud multos alios.

35 Ora Inferni non sunt montes Ætna, Vulcanus, nec Vesuvius, & similes. Tostatus *Paradoxon* 5. *cap.* 10.

36. & alii. Animæ enim damnatæ portantur ad Infernum a Dæmonibus Tostatus *tom.* 7. *in Matth. cap.* 25. *q.* 779. & alii. Et in die Judicii descendent in Infernum per miraculum absque terræ aperitione. Tostatus *Paradoxon* 5. *cap.* 187., & alii. 37

An Trajanus Imperator gentilis, aliique Pagani, & peccatores fuerint precibus aliquorum Sanctorum liberati ab Inferno; variant Doctores: Sanctus enim Joannes Damascanus *in Oratione de mortuis* dicit, Orationibus Sanctæ Theclæ liberatam fuisse de Inferno Animam Falconillæ cujusdam feminæ paganæ, & orationibus Sancti Gregorii Papæ Animam Trajani Imperatoris, quod de Anima Trajani Imperatoris refert, & ad longum probat Abulensis *in libro quarto Regum quæst.* 57. Alphonsus Ciacconius *in Apologia historiæ Trajani*, & alii plures. Et in Vita Sancti Nicolai de Tolentino legitur, ejus precibus liberatam fuisse de Inferno animam sui Consobrini. Sanctus Gregorius *libro primo Dialogorum cap.* 12. scribit, a Sancto Severo excitatum fuisse quemdam virum pessimum qui a Dæmonibus in Infernum deducebatur. Ægesippus *libro tertio capite secundo*, refert, Beatum Petrum excitasse affinem quemdam Cæsaris ethnicum a morte. Sanctus Ambrosius *sermon.* 90. & Maximus *sermon.* 2. *de Sancta Agnete* scribit, ab ea excitatum filium Præfecti, qui in peccato mortali obierat. Evodius *libro primo de miraculis Sancti Stephani* dicit, puerulum mortuum ante Baptismum ad Reliquias Sancti Stephani fuisse excitatum, & de multis aliis Gentilibus, & Paganis eductis de Inferno per Apostolos, & Viros Sanctos novi Testamenti refert, & probat Abulensis *locis citatis*, dicens multos ex illis, qui erant per sententiam definitivam damnati in Inferno, eductos ab ipso fuisse per Apostolos, & Viros Sanctos revocando animas eorum ad corpora, ut ibi pœnitentiam agerent, & salvarentur. 38

Melchior Canus autem *libro* 11. *de locis Theolog. c.* 2. absolute improbat historiam de Trajano Imperatore ut confictam. Dominicus a Soto *in* 4. *distinct.* 45. *quæst.* 2. *artic.* 2. & alii plures, ut incredibilem tenent hanc Trajani historiam, in quorum sententiam se magis propendere fatetur eruditissimus Bellarminus *tom.* 2. *de controversiis lib.* 2. *cap.* 8. *de Purgatorio*, variis rationibus probans librum illum referente hanc Trajani historiam non esse Damasceni. 39

At dato etiam quod historia Trajani, & aliæ referentes alios Gentiles, & peccatores fuisse per Apostolos, & alios Sanctos de Inferno eductos, essent veræ; adhuc dicendum esset, nec Trajanum, nec alios Gentiles, & peccatores fuisse damnatos absolute, & per sententiam definitivam ad Infernum, sed cum mererentur pœnas æternas, fuisse suspensam eorum absolutam, definitivam æternalem sententiam propter prævisas Sancti Gregorii, & respective aliorum Sanctorum preces, & interim per sententiam Interlocutoriam fuisse punitos in Inferno secundum præsentia eorum demerita. Nec immediate ex Inferno ad Cœlum transiisse, sed prius fuisse suscitatos, & tunc Gentiles baptizatos, & peccatores confessos pœnitentiam in hac vita egisse, & sic salvatos fuisse. Ita communis sententia, & solutio S. Thomæ, Durandi, Richardi, & aliorum *in* 4. *dist.* 45. *art.* 2. & sequitur Bellarm. *loc. cit. cap.* 8. *vers. Respondeo*, & *vers. Ad quid respondebit*; & alii. 40

APPEN-

APPENDIX.

Sive novus de Inferno Articulus.

I. INfernus Græce *Adis*, Hebraice *Scheol*, subterraneum terræ locum sive infra terram positum designat. Negari non potest quin hac voce designatum quandoque fuerit in Scriptura sepulcrum; Doctissimus Calmet Patres, ac nonnullos interpretes sequutus, Geneseos 37. v. 35. Jacobum inferni nomine sepulcrum designasse opinatur per hæc verba: *descendam lugens in infernum*, scilicet dolore confectus ingemiscens ad sepulcrum properabo; eademque ratione exponit locum num. 16. v. 30. expressum, quo Core, Dathan, & Abiron terræ hiatu viventes sepulti, in infernum absorpti dicuntur: atque hoc sensu vita functi hominis corpus in infernum, sive subtus terram positum dicitur. Nos vero inferni nomine locum tantum designamus, in quem animæ a corpore separatæ deveniat. Inter omnes convenit, infernum locum tormentorum exprimere, in quem damnatorum animæ detrudantur: hoc enim sensu sumitur Isaiæ 14. 9. Ezechielis 31, 15. Job 26. 5. Lucæ 16. 23. atque alibi passim, tum in Scripturis, tum apud Sanctos Patres. Significat etiam locum quemlibet animarum, quæ nondum in Cœlo empyreo æterna Beatitudine perfruantur, qua in acceptione sumitur Psal. 27. 4. Act. 2. v. 27., & alibi passim apud Ecclesiasticos Scriptores, ubi descensus animæ Christi ad inferos, vel locus ille indicatur, in quo animæ Sanctorum Christi adventum oppetientes detinebantur.

II. Fuerunt male feriati homines, qui opinati sunt, Judæos olim pœnas tantum, & præmia temporalia agnovisse, pro justorum, pravorumque hominum merito: Et inter hos alii a Græcis, alii vero ab Ægyptiis, & Persis mutuasse Judæos putant Inferni, & Paradisi Dogmata. Sed quis hæc delirantium somnia non irrideat? Nam longe ante Hesiodum, & Homerum Græcorum antiquissimos, Isaias, Jeremias, Salomon, Psalmista, Job, atque Moyses scripserunt; ut est omnibus eruditis exploratum. At apud hos omnes mentio occurrit Inferni, loci nempe suppliciorum, quibus improbi in alia vita cruciantur. Videatur hac de re August. Calmet supplem. ad diction. Bibl. verbo *Infernus*, ubi textus omnes recensentur, quibus in libris veteris testamenti alterius vitæ suppliciorum, sive Inferni mentio aliqua occurrit; ex quibus perspicuum fit, apud Judæos viguisse semper dogma de præmiis suppliciisque vitæ futuræ, atque hujusmodi persuasionem non ex Ægyptiis, & Persis, sed ab antiquis Patriarchis accepisse, a quibus, & vitam & Religionem habuerunt. Nec putes hanc de alterius vitæ suppliciis doctrinam per solam traditionem qua facta Adamo primum, deinde aliis quoque Patriarchis revelatio propagata in Hebræa gente fuit, ad Mosem usque pervenisse; Nam ipsum quoque rationis lumen, dum demonstrat, Universum, & creaturas rationales Supremi numinis providentiam regere, & gubernare, ostendit etiam superesse in alia vita bonis præmia, improbis vero hominibus supplicia. Guillelmus Parisiensis part. 1. de Universo cap. 55. satis aptam congruentiam affert rationis lumini consentaneam, quæ admittendum esse suadet determinatum suppliciorum locum: *Cum universum*, inquit, *veluti domus quædam sit Creatoris, qui est Dominus omnium sæculorum, & Rex, ac Rector Universi, necesse est, ut domus ejus completa sit totalitate partium suarum, & opportuna sufficientia congruentium officiorum. Tu vero non dubitas, quoniam necessarius sit carcer in omni regali palatio, atque habitatione, præsertim ubi tanta multitudo latronum, & justitiandorum. Amplius: nulla est Civitas ordinata, cui bonus Rex præsideat, & bono Magistratu regatur, quæ non habeat locum exercendæ justitiæ. Cum igitur certum sit, & omnium Philosophorum consensione firmatum. Universum, seu Mundum Civitatem esse Dei altissimi, in qua Cives sunt Homines, & Angeli, hoc est omnes, & universæ substantiæ spirituales. . . . necesse est hanc Civitatem, quæ Deo altissimo Rectore regitur, locum habere universalem, communem, & appropriatum exercendæ divinæ justitiæ.* Atque hinc facile patet, communem omnium cujuscumque ætatis Populorum persuasionem de futuro miserrimo impiorum statu post hanc mortalem vitam, deque quodam suppliciorum loco, in quo impii sint cruciandi, a traditione originem trahere, a primis parentibus ad omnes homines traducta, quæ deinceps semper conservata fuit interiori quadam naturæ vi, quæ per rectam rationem suggerit, superesse in alia vita impiis hominibus supplicia, ac paratum ipsis esse a Supremo Mundi Rectore suppliciorum locum. De consensu omnium gentium cujusque ætatis circa dogma de suppliciis ab impiis in alia vita subeundis, plures hac ætate nostra scripserunt Auctores, sed unum legere sat erit Joannem Vincentium Patuzzi Ord. Præd. qui lib. 1. de futuro impiorum statu hujusmodi argumentum luculenter pertractat.

III. Non defuerunt tamen impii, atque hæretici homines, qui vel omnino alterius vitæ supplicia de medio sustulerint, vel circa ea turpissime erraverint. Athei omnes, ac Materialistæ cum Dei providentia, & animi immortalitate, Infernum dari negant. Ex hæreticis Seleuciani, & Hermiani circa finem quarti sæculi Mundum istum Infernum esse asserebant, & nullum aliud superesse. De iis locutus est Augustinus lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 32. dum dixit: *Inferos in hac vita explicari, nec esse post mortem*. In eadem deinceps hæresi fuit Almaricus, qui posuit unumquemque habere in se, vel Paradisum si habeat cognitionem Dei, vel Infernum si habeat conscientiam peccati lethalis: atque etiam Hermannus Rissuich Batavus, qui nullum post hanc vitam esse Infernum asseruit. Horum vero impietatem, atque errores refellunt luculentissima argumenta ex Dei providentia deducta; Sacrarum Litterarum auctoritas; atque omnium cujusque ætatis gentium consensus. Videatur supra citatus Patuzzi.

IV. Inter omnes Catholicos convenit, Inferni nomine sicut & Empyrei determinatum quemdam locum designari, atque unanimi consensu oppositam huic sententiam detestantur, quam Lutherani commenti sunt ex eorum secta, quos Ubiquistas, aut Ubiquetarios nominant. Prætendunt isti, juxta Bellarminum, Feuardentium, Gretserum, & ipsum Bezam Calvinianum, Damnatorum locum, sive Infernum

fernum ubique esse, sive diffusum per Universum Mundum, non uni vel alteri, immo neque pluribus locis coarctatum. Quod si revera docuerunt, jam horum sententia exsibilanda potius, quam refutanda est. Si enim ubique est Infernus, necessario sequitur, nedum Damnatos, sed & Beatos cum Christo regnantes, non modo cacodæmones, sed etiam bonos Angelos, cunctosque homines in terra degentes, in Inferno esse: quod nemo non rideat. At qui sibi persuadeat tam monstruosam opinionem cuipiam in mentem venire potuisse? Malim igitur ego ita ipsorum mentem exponere, ut Infernum ubique esse, sive diffusum Universum Mundum, non quasi locus omnis Damnatorum locus sit; sed quod nullum Deus puniendis improbis locum certum destinaverit: verum arbitratu suo modo hunc, modo illum ad hujusmodi officium deligat. Quam sententiam etiam aliqui alii præter Ubiquetarios, amplexati sunt. Hæc tamen opinio sic etiam temperata falsa est, & aliena a fide Catholicæ Ecclesiæ quæ docet, semperque docuit, unum esse certum locum a Deo ad punitionem reproborum, sive Dæmonum, sive hominum deputatum. Nititur Ecclesiæ fides clarissimis sacrarum litterarum documentis, & perpetua Sanctorum Patrum, & fidelium traditione. Constat hæc in primis ex historia, sive Parabola de Lazaro, & divite Epulone. Nam dives dum in Inferno inter horribiles flammas cruciaretur, elevasse dicitur oculos suos, ut videret Abrahamum, tamquam ex loco profundiore in altiorem respiciens; Abrahamus vero ipsum alloquens, præter alia, reposuit: *In his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum est, ut qui hinc volunt transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare.* Ac deinde Dives idem orans inducitur pro fratribus suis, *ne & ipsi*, inquit, *veniant in hunc locum tormentorum*. Cæcus sit oportet, qui non videat in hoc textu, extento veluti digito commonstrari locum certum, & peculiarem, illumque damnatis omnibus communem. Nam & a sinu Abrahæ aperte distinguitur; & inter utrumque *magnum chaos* interjectum esse perhibetur, *& tormentorum locus* distincte nominatur, & nedum pro infelici Divite, sed pro fratribus, ceterisque omnibus, qui ipsius vestigia secuti fuerint, deputatum. Id quoque constat tam ex eo quod corporeo igne impii sint cruciandi, ut a Lucio quoque nostro demonstratum est; Tum etiam ex eo, quod peculiaribus nominibus locus hujusmodi in Scripturis designatur, quæ determinatum locum indicant; nam Lucæ 8. v.13. & Apolypseos 20. locus damnatorum vocatur *Abyssus*: Psal.29. vers.3. & Isaiæ 14. vers.15. vocatur *Lacus*; atque alibi passim dicitur *Stagnum ignis*, *Gehenna &c.* Quæ quidem nomina determinatum locum exprimunt. Iis accedit Patrum omnium, omniumque Theologorum, qui Patribus successere, consensus; quo fit, ut manifesta scripturæ oracula perpetua, atque constanti Ecclesiæ traditione ad certum quemdam indicandum suppliciorum locum ex hoc etiam capite determinentur. Dubitari ergo non potest, quin ut Sanctis hominibus Cœlum Empyreum, ita Impiis certus suppliciorum locus præparatus sit, qui Inferni nomine designetur.

V. Etsi certo constat, determinatum esse locum suppliciorum, in quo improbi pœnas alterius vitæ subire debeant; tamen nil certi Ecclesiæ judicio constitutum est circa Universi situm in quo constitutus sit. Quamobrem Angelicus Doctor opusculo 10. art.31. quærens an locus Inferni sit in centro, vel circa centrum terræ respondet: *Ad hoc dicendum videtur, quod locus Inferni sit infra terram, unde Augustinus in lib. retract. dicit*: De inferis magis dicere debuissem, quod sub terris sint, quam rationem reddere, cur sub terris esse dicantur: *Ubi tamen sit Infernus, an circa centrum terræ, vel circa superficiem, nihil arbitror ad doctrinam fidei pertinere, & superfluum est de talibus sollicitari asserendo, vel improbando.* Id ex eo quoque patet, quod variæ circa hujusmodi locum circumferantur opiniones. Quidam enim hujusmodi carcerem extra hunc Mundum situm existimarunt, iis moti Evangelii verbis: *Ejicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium*; Hinc Chrysostomus hom. 31. in Epist. ad Rom. de gehenna disserens ait: *Sed quonam in loco erit? Extra mundum hunc totum, ut ego puto. Quemadmodum enim Regum carceres, & metalla procul posita sunt, ita extra Mundum hunc erit gehenna.* Ii ergo, qui cum Chrysostomo sentiebant, Infernum locum Cœlo Empyreo oppositum constituerunt, etiam inferiorem ad Empyreum ipsum comparatum, quamobrem Infernus diceretur; sed extra terrarum Orbem positum incognito loco. Alii putant, in quadam telluris superficie situm esse Infernum: fingunt enim regionem quamdam circa polum articum instar magnæ Insulæ intemperatissimam, molestissimam, horribilissimam, & deformissimam, quæ Infernus dicatur, sive locus excruciandis impiis destinatus. Alii opinati sunt, impiorum carcerem in hoc aere caliginoso situm esse, quibus adhærere videtur Gregorius Nissenus in disputat. de Anima, & Resurrectione. Hæc autem opinio ex expositione hujus Paulini textus originem duxit; *Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem; sed adversus Principes, & potestates, adversus Mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in Cœlestibus*, ad Ephes. 6. vers.12. Atque ii omnes, quos nominavimus, Inferni nomine non locum subtus terram positum, sed infra Cœlum Empyreum constitutum appellaverunt. Communis vero hac ætate nostra opinio est, carcerem Inferni in terræ visceribus, sive in ipsius centro situm esse, quæ enim prope terræ superficiem situm asserit opinio, universum rejicitur. Moventur Theologi ad hanc amplectendam opinionem, tum quod hæc aptius exponat Inferni vocabulum, ac Scripturis reliquis conformior videatur, tum quod pluribus Patribus probata sit; tum demum quia telluris centrum Cœlo Empyreo opponitur. Nova prorsus contra omnium Sæculorum, ac Gentium fidem excogitata opinio fuit de sede Inferni paucis ab hinc annis a quodam Anglo Scriptore, qui Infernum in sole collocandum duxit, ea fortasse de causa, quod perpetuus ibi sit ignis, & quod sol juxta hujus auctoris opinionem Universi sit centrum. Opinio hæc vel ipsa novitate refellitur; eamque confutandam suscepit clarissimus Patuzzi superius

fius a nobis laudatus, sed nondum egregium opus hac de re ab ipso præparatum publicam lucem aspexit.

VI. Venio nunc ad quatuor illa inferorum loca expendenda, quæ *Lucius* noster *n.* 1. designat. Constituit ipse infra tellurem Limbum, sive locum SS. Patrum veteris testamenti, Limbum, sive locum parvulorum in peccato originali decedentium, Purgatorium, & locum damnatorum sive Infernum: loca autem hujusmodi ita distinxit, ut disignaret varios carceres pro varietate pœnarum, quas homines in futura vita subire debeant. At hæc distinctio locorum, etsi multorum Theologorum suffragio comprobata est; tamen non adeo facile admittenda videtur; cum a Scholasticis excogitata fuerit, quin in scripturis, & apud antiquos Patres vel leve fundamentum habuerint tot astruendi veluti omnino distinctas Inferorum Sedes. Ad Scripturas enim quod attinet, satis constat Inferorum nomine locum designare, in quo animæ degant, quæ nondum in Regno Cœlorum Cælesti beatitudine perfruantur, sed quatuor illos Carceres nullibi indicant. Nec unum reperire est ex antiquis Patribus, qui de hac distinctione locorum meminerit. Quamobrem non ea confidentia exponenda videtur, ac lectoribus proponenda distinctio illa de quatuor Inferorum partibus, qua *Lucius* noster eam ex Auctore *Theatri vitæ humanæ* descripsit, & inculcavit. Sed rem clarius exponemus expendendo singulas inferorum partes.

VII. Incipiam a Limbo SS. Patrum veteris testamenti. Locus, in quo animæ SS. Patriarcharum ante Christi adventum versarentur, in illa parabola indicatur Evangelii, in qua anima Divitis in Inferno, anima vero Lazari in sinu Abrahæ posita describitur Lucæ 16. v. 22. & 23. Evangelium vero, magnum chaos interpositum innuit, locum inter suppliciorum Divitis, & Abrahami sinum, in quem per manus Angelorum delatas animas fuisse narrat. At Abrahami sinum in visceribus terræ positum non asserit. Accedit etiam, Patres plerosque SS. Patriarcharum animas in deliciis positas asseruisse, quod vel ex indicata parabola eruitur. Immo S. Augustinus pluries asserere visus est etiam superna beatitudine animas illas fuisse donatas. At locus deliciarum, in quem animæ per manus Angelorum deferrentur, componi non potest cum carcere in terræ visceribus posito. Non nego, Inferorum nomine fuisse quandoque etiam Abrahæ sinum designatum; sed reponere posse, tunc nimis late fuisse Inferorum vocem usurpatam, pro omni scilicet loco, in quo defunctorum animæ versarentur nondum ad Cœlestem patriam delatæ; Immo Augustinus contendit, nunquam Inferni vocem in Scriptura accipi in bonam partem. En Augustini verba: *Quamquam illud me nondum invenisse confiteor, inferos appellatos, ubi justorum animæ acquiescunt, De Genesi ad lit. lib.* 12. *cap.* 33. *Proinde ut dixi, nondum inveni, & adhuc quæro, nec mihi occurrit, inferos alicubi in bono posuisse Scripturam dumtaxat Canonicam.* Ibid. *Non facile alicubi Scripturarum Inferorum nomen positum invenitur in bono. Epist.* 57. *Præsertim quia nec ipsos quidem Inferos uspiam Scripturarum locis in bono Appellatos potui reperire. Quod si nunquam in divinis auctoritatibus legitur, non utique sinus ille Abrahæ, i. e. secretæ cujusdam quietis habitatio, aliqua pars inferorum fuisse credenda est. Quamquam in his ipsis tanti Magistri verbis, ubi ait, dixisse Abraham: Inter vos, & nos chaos magnum firmatum est, satis, ut opinor, appareat, non esse quandam partem, & quasi membrum inferorum tantæ illius felicitatis sinum.* Epist. 99. Fatemur tamen, Augustinum lib. 20. de Civit. Dei cap. 15. asserere, non absurde credi Animas SS. Patriarcharum apud Inferos fuisse, locis tamen a suppliciis impiorum remotissimis donec eos inde Sanguis Christi ad ea loca descensus erueret; at superius expositam opinionem probare ipse videtur: quo fit, ut attenta patrum auctoritate incertum sit, num Abrahæ sinus in terræ visceribus fuerit. Ut vero clarius appareat, certo constitui non posse in terræ visceribus conclave illud, in quo animæ SS. Patriarcharum versarentur, hujus opinionis originem, & historiam paucis recensebimus. Veterum Græcorum opinio fuit, omnes mortuorum animas ad cendyn sive Infernum mittendas fore; Infernum vero in duas distinguebant cellulas, alteram bonorum, & virtuosorum, alteram malorum, atque improborum; quam primam latini Poetæ appellaverunt Elysium, alteram vero Tartara. Ab antiquis Græcis ad Judæos paulo ante Salvatoris nostri tempora propagata hæc eadem opinio fuit, præsertim apud Phariseos, ut videre est apud Josephum hebræum lib. 18. c. 2. Antiquitatum Judaic. Patres nonnulli putantes vocem *Adis* eamdem retinere in Scripturis ac apud auctores Græcos habebat significationem, doctrinam illam de duplici apud Inferos loco susceperunt, ac veluti hypothesim adhibuere in propriis exponendis de futuro animarum statu opinionibus. Justinus Martyr, Irenæus, Tertull. aliique antiqui Patres, qui Sanctorum beatitudinem ad finem usque Mundi differendam opinabantur, hanc de duplici apud Inferos loco usurpavere hypothesim, ut sedem designarent animarum Sanctorum cum corporum resurrectione Cœlestem beatitudinem expectantium. S. Hyeron. aliique patres, qui Christi Animam ad inferos descendisse crediderunt, ut disrupto antiquo carcere, animas SS. Patriarcharum in Cœlestem patriam perduceret; eamdem hypothesim secuti, sinum Abrahæ in Inferis constituerunt, ac hoc deinceps imitati sunt Scholastici Limbum SS. Patrum in Inferis adstruentes. Sed Ecclesiæ judicio nil certi definitum habemus, atque intacta fide Abrahæ sinus alibi quoque stabiliri potest extra Cœlum Empyreum; qui tamen locus ea ratione Inferorum nomine designari potuit; qua secum indicaret illis excipiendis defunctorum animabus destinatum, quæ expectarent retributionem, atque æternam beatitudinem. Animadvertendum quoque est, antiquis Ecclesiæ Patribus, quorum plerique Antipodas dari negaverunt, longe diversam fuisse Telluris nostræ notionem ab ea, quam in præsentia habemus, non enim sphæricæ figuræ ac planetarum instar in aere suspensam tellurem existimaverunt, sed altissimis, immensis ferme radicibus in universi centro immobilem stabilitam credidere; qua de causa facilius ipsis fuit varias illas sedes in ejusdem visceribus imaginari, atque ante dictam hypothesim sine ullo examine amplecti. Quod sane non adeo facile fecissent, si terra, ejusque figura ita ipsis perspecta fuisset, quemadmodum cognita nobis est. Accedit etiam, ex descensu animæ Christi ad Inferos gene-

generalem inferri non posse Patrum consensionem in adstruendo Abrahæ sinu in terræ visceribus. Alii enim descendisse ad Inferos Christi Animam putarunt, *ut legem mortuorum servarent*, ita Irenæus, Tertullianus, Hilarius, Gelasius; ne *nos Inferos adiremus*, ut colligere est ex Tertulliano *lib. de anima cap.* 51. & ex Augustino *in Psal.* 85. Alii, ut iis qui in Inferno erant prædicaret ut, Herma, Origenes &c. Alii præterea ut suum devicta morte, ac debellato Satana triumphum omnibus manifestaret; alii denique alios designavere hujusmodi descensus fines; atque omnes fere conveniunt Christi animam post ipsius mortem præsentia sua omnibus sese exhibuisse animabus, in quocumque illo loco degerent, iis nempe, quæ in sinu Abrahæ erant, ut eas gloriæ suæ participes efficeret, reliquis vero, alios ob fines. Ex quibus facile intelligere quisque poterit, ne quidem ex hoc capite erui quidpiam certi posse de situ, in quo Abrahami sinus constitutus esset.

VIII. Venio nunc ad Limbum puerorum, quem Lucius noster cum communiori Scholasticorum opinione alteram Inferni partem constituit a Purgatorio, & loco Damnatorum omnino diversam. Distincti hujusce subterranei carceris a loco Damnatorum, nullum vestigium adest in Scripturis, nec mentio ulla apud Patres occurrit, sed scholastici a 12. sæculo, nulla prævia revelatione ducti, illum confinxere, ut locum infra tellurem designarent iis præparatum, qui solam damni pœnam sustinere debeant. Novitas ipsa suspectam hanc opinionem facit. At argumenta suppetunt, quæ, meo judicio, etiam falsam luculenter ostendunt. Sat esset ad id probandum unum Florentinum Concilium, ad quod Auctor noster provocavit: nam loco ab ipso laudato Concilii Patres definiere, *cum peccato mortali, aut cum solo Originali decedentes, mox in Infernum descendere, dispari tamen pœna puniendos*. Hic vero Inferni vocabulum, Damnatorum, qui sub potestate Dæmonis sunt, locum indicat. Ubi ergo est ex Florentinorum Patrum sententia Limbus puerorum? Rursus parvuli sine baptismo decedentes Adamitica culpa infecti sunt; ideoque cum Adamo incurrerunt *cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est Diaboli*, ut definitum est a *Concilio Tridentino sess.* 5. *de peccato Originali*. Hac de causa Ecclesia in collatione baptismi exorcismos adhibere solet, ut hujusmodi ceremonia declaret parvulos eripi per baptismum a potestate Dæmonum, & ad Christum transferri, ut ajebat Augustinus *l.* 3. operis imperfecti contra Julianum, ubi ita concludit *cap.* 20. *Si non eruitur parvulus* (per baptismum) *de potestate tenebrarum, & illic remanet, quid miraris in igne æterno cum Diabolo futurum?* Et *lib.* 1. *de pecc. merit. & remiss. cap.* 34. fingens parvulum a se baptizari, inquit, *Quid in parvulo agit exorcismus meus, si in familia Diaboli non tenetur?* In eadem fuere sententia plures Summi Pontifices, scilicet S. Cœlestinus in *Epist. ad Episcopos Galliæ cap.* 12. Zosimus *Epist.* 157. apud S. Augustinum, & S. Gregorium Magnum *lib.* 26. Moralium, *cap.* 20. ac Patres Concilii Carthaginensis anno 418. celebrati, qui parvulos nondum baptizatos *participes fore Diaboli* definierunt; & Concilium denique 15. Episcoporum in Sardiniam a Thrasamundo Rege Vandalorum Ariano relegatorum, qui rogati a Petro Diacono, nonnullisque Monachis Romæ commorantibus, ut brevem veluti fidei professionem adversus errores illius temporis, ad eos mitterent, in lib. inscripto *de Incarnat., & gratia, de peccato originali cap.* 27. hæc scripserunt: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum, sive cum de matribus nati sine Sacramento Sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc sæculo transeunt, Ignis æterni sempiterno supplicio puniendos, quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & nativitate traxerunt*. Habes ergo explicatam per Ecclesiæ definitionem doctrinam, quæ tradit, parvulos non baptizatos sub Dæmonis potestate esse, ac tamdiu in Dæmonis familia manere, quoadusque per baptismum ex ipsius imperio eripiantur. At qui sub Dæmonis potestate sunt constituti, atque ad ipsius familiam pertinent, in carcere, cui Dæmon præsit, manere debent; ut consideranti patet. Et cum aliunde Patrum, quos antea citavimus, auctoritates adsint, quæ perspicue docent, parvulos istos in *loco supplicorum, æternorum cruciatuum, tormentorum, gehennæ, & ignis æterni* futuros esse, manifestum est de medio tollendum esse Limbum puerorum. Patribus, quos citavimus, addimus S. Prosperum carmine de ingratis, S. Avitum Viennensem in Gallia Episcopum, qui in carm. ad Fuscinam Sororem, *gehennæ* destinatum ait parvulum per baptismum non regeneratum, S. Prudentium Episcopum Tricassinum, qui ejusdem *gehennæ* meminit, S. Isidorum *l.* 2. *differ. Spirit. num.* 26. qui hos in *æterno igne* futuros asserit, S. Gregorium Magnum, qui *lib.* 9. moralium *c.* 12. *ad tormenta* perventuros scribit, & S. Anselmum, qui *lib. de Concep. Virg., & peccato Originali cap.* 22. in Inferno futuros parvulos non baptizatos asserit. Quæ quidem sententiæ satis perspicue ostendunt, ante 12. seculum non solum incognitum, sed universim quoque improbatum fuisse hunc puerorum *Limbum*. Dicet vero Ferraris, solam pœnam damni hujusmodi parvulis deberi, ideoque locum iis designandum fore, in quo hanc tantum pœnam luant. At Norisius, & omnes fere Augustiniani Theologi, Florentius Corius, & Poncius e Farncifcanis, Doctissimus Petavius ex Jesuitis, ac alii bene multi illustres Theologi, tum ex supra adductis Patrum sententiis, tum etiam ex eo, quod in Scriptura homines peccato Originali infecti vasa *iræ, & vindictæ* nominentur; & quod in extremo Judicii die ad sinistram Judicis futuri sint, ideoque mittendi in *ignem æternum*, argumentati sunt hujusmodi parvulos pœnam quoque sensus subituros esse. Sed hac missa Controversia, de qua alibi fortasse differemus, ad præsens quod attinet, certum, exploratumque videtur, qui sub potestate sunt Dæmonis, ac de ipsius familia, in illa futuros esse Inferni Regione, cui Rector tenebrarum præest; ubi, sicut pro varietate peccatorum dispares improbi homines sustinent pœnas; ita parvuli pœnas luent peccato originali debitas, quæcumque hæ futuræ sint.

IX. Ad Purgatorium quod adtinet, Orthodoxa fides docet, animas sine Originali, & mortali peccato decedentes in futura vita Purgatorio igne tandiu, esse, quoadusque a peccatorum reliquiis expurgatæ fuerint, ac perfecte satisfecerint. Sed num Purgatorii locus sit ab inferno omnino separatus, nihil decernit. Patres vero ignem Purgatorium, ab igne Inferni neutiquam distinguunt; ac Theologi Patrum auctoritate ducti, generatim asserunt, *eodem igne, quo cruciantur damnati, electos purgari*. Ex quo apparet non adeo diversum esse locum, ut asserere visus est Lucius. At de iis satis.

X. Nunc de igne Inferni paucis disserendum est. Etsi nullum Ecclesiæ decretum adest, quod *definitivum* vocant, de vero ac reali Inferni igne; tamen universæ Ecclesiæ consensus satis superque ostendit quid sit cuique tenendum. Hinc ab omnibus Theologis statim rejecta & explosa fuit Ambrosii Catharini sententia, qui ignis vocabulum allegorice intellexit, ac designari ea voce voluit in Scriptura summam aliquam pœnam, aut cruciatus omnes a reprobis perferendos. Quam quidem sententiam alii *hæreticam*, alii *hæresi proximam*, universim autem saltem *erroneam*, ac admodum *temerariam* appellant. Ex Heterodoxis, qui Inferorum ignem tropice explicandum esse censuerunt, primo loco recensetur Origenes, qui teste S. Hieronymo in Epistola ad Avitum, in sola conscentia peccatorum Inferorum supplicia posuit. Non defuere tamen, qui Origenem ab hujusmodi errore vindicare conati sint, præsertim S. Pamphilus Martyr in apologia pro eodem scripta, in qua loca nonnulla, ex Origine deprompta affert, quæ indicare videntur externam quoque intolerabilem damnatorum pœnam. Sed quidquid sit de Origene, illud pro comperto est, sequiore ævo plures Origenis discipulos ansam arripuisse ex iis, quæ ille in *Periarchon* scripserat, promovendi sententiam de igne metaphorico. Hanc eamdem sententiam docuit deinde Calvinus, ac postea Calvini discipuli Theodorus Beza, Lambertus Danæus, Junius, Filenus, & Reinoldus. At nemo confidentius hanc sententiam proposuit, quam nuperus Theologus Berolinensis, quem laudat, ac sequitur Franciscus Roches Pastor Genevensis *Epist.* 27. Is enim postquam asseruit, verum, ac proprie dictum non esse ignem in Sacris litteris ad puniendos impios denunciatum, subjicit, *jam diu consensisse homines, aut Theologos, Scripturæ verba de hoc igne prolata in sensu metaphorico accipienda esse, adeo ut ignis ille ferme extinctus fuerit*. Sed quis hæretici hominis impudentiam non videat? Ignis sempermeminit Scriptura, ut omnes fatentur. Ignem hunc materialem esse non solum Christiani omnes, sed etiam Judæi, & Mahometani docuere semper, & docent; qui vero metaphorice hunc interpretari voluere, statim ac singularem hanc explicaverunt opinionem, fuere ab universo Ecclesiæ cœtu reprehensi, atque damnati, constat id ex Origenianis antiquis Ecclesiæ sæculis hanc ob causam universim improbatis: constat ex Calvino, ejusque Discipulis, quos vel ipsi Novatores hanc ob rem irriserunt, & confutarunt. Constat denique ex censuris Ambrosii Catharini opinioni a Theologis adjectis. Qui omnia argumentorum genera ad rem hanc pertinentia videre cupiat, legat *lib.* 2. Vincentii Patuzzi de futuro impiorum statu, qui *cap.* 10. Patrum auctoritates, quæ contra apponi solent, erudite exponit, ac sequentibus capitibus omnia Adversariorum sophismata luculenter dissolvit, & explicat.

XI. Hic tamen neutiquam prætermittenda duximus argumenta ab humana ratione petita, quæ ab Adversariis opponuntur, cum aptissimis, quas Patuzzi affert responsionibus. Ad quatuor itaque capita hæc revocantur. Primo, inquiunt, explicari non potest cujus naturæ sit ignis ille, qui Damnatos torquere asseritur, aut in qua materia subsistat. Secundo, quo pacto corporeus ignis in animas agat, ac substantias immateriales. Tertio, si in corpora operatur, eaque comburit, cur ipsa non dissolvat, ac consumat? Quarto demum, quomodo non omnes reprobos æqualiter cruciet, cum æqualiter omnes afficiat, ac naturaliter operetur? Hæc illi quidem ingenti verborum strepitu opponunt, ac exagerant. Sed pessimæ causæ argumentum est decertare armis ab imbecilli ratione humana depromptis adversus dogmata, quæ solidissimis Sacrarum litterarum divinæque traditionis fundamentis nituntur. Quid enim? Tametsi explicare minime possem peculiarem illius ignis naturam, aut actionem in immateriales substantias, ad alias difficultates solvere, quæ ex eodem sobolescunt, numquid idcirco negandus foret hujusmodi ignis nulla divinæ auctoritatis clare distincteque loquentis habita ratione? aut ad tropos & figuras confugiendum, cum litteralis sensus lucidissime se prodit, nec citra summam violentiam ad metaphoricum detorqueri valet? Si ita res est, nulla jam erit ex catholicæ fidei veritatibus, quæ pari jure negari non possit, aut ad figuratum sensum referri. Nulla siquidem est, quæ difficultatibus plurimis, iisque non raro gravissimis non obvolvatur. Quæ tamen a me dicta esse nemo putet, ac si nullus ad propositas difficultates solvendas mihi pateret aditus, cum eædem prorsus sint, quas tum Sancti Patres, tum Theologi, & Scripturarum interpretes sibi pluries objecerunt, ac dilverunt. Ex quibus hic aliqua cursim delibo.

1. Ad illud itaque quod primo loco objectum est, dico Gehennalem ignem ejusd. esse naturæ cum nostro vulgari, solumque quibusdam proprietatibus aut qualitatibus differre: nimirum, ut ex sacris litteris, & Ecclesiæ Patribus liquido constat, quod non indigeat fomentis, ut conservetur, quod inextinguibilis sit, quod non luceat, luce saltem clara & perspicua, quod non corpora tantum, sed spiritus etiam corporis expertes affligat, quæ omnia diversitatem naturæ non arguunt, nec exigunt. Quod si de ejusdem materia scisciteris, respondeo eam certo definiri haudquaquam posse: neque tamen exinde quidpiam contra ejus extantiam elici valet, cum Deus ex quacumque, quæ sibi magis placuerit, materia fornacem illam accendere potuerit, atque accensam perpetuo conservare. Quidam tamen non improbabiliter censent, materiam illius ignis saltem præcipuam esse sulphurem; idque colligunt ex nonnullis Apocalypseos locis. Nam *c.* 19. legitur: *vivi missi sunt hi duo viri in stagnum ignis ardentis sulphure*. Et *cap.* 20. *Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris*: & rursus *cap.* 21. de impiis omnibus dicitur *pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure*. In iis quippe locis de futuræ vitæ suppliciis sermonem fieri certum est.

Cum igitur diserte afferatur ignem illum ardere sulphure, jure colligi posse videtur, materiam ejusdem, saltem præcipuam esse sulphuream. Sed de hoc satis, non enim tanti est hæc objectio, ut fusiorem responsionem mereatur.

2. Ad illud quoque, quod secundo loco objectum est, haud difficile est respondere. Paucis rem totam dirimi posse mihi videtur, si dixerimus Gehennæ ignem torquere spiritus *modo* quodam *inenarrabili*, ut inquit Lactantius, sed plane haud absimili modo, quo vulgaris ignis agit in animam spiritualem, dum corpori conjuncta est. Scimus enim certissime immaterialem animam uniri corpori, vitam ipsi communicare, suppliciis corpori inflictis affici &c. licet modum, quo hæc contingant plane ignoremus. Igitur modus etiam, quo animæ a corpore sejunctæ, vel spiritus incorporei igne inferni corporeo afficiantur, poterit esse ineffabilis, ac nobis impervius, quin tamen illud merito inficiari possimus. Hinc Joannes Clericus, sub nomine Petri Alethini, licet de veritate ignis materialis dubitanter loquatur fatetur tamen hocce argumento neminem ad illum abnuendum induci debere, eodem ductus exemplo animæ nostræ in hoc corpore existentis. Sic enim scribit in notis ad *cap.6. lib.3.* P. Petavii de Angelis: *Non negaverim, ignem fore corporeum, eo quod spiritus illo sint torquendi. Hoc enim intellectu difficilius non est, quamvis aliter sentiat Petavius quam intelligere, qui motus corporis nostri mentem nostram incorpoream, qualis vulgo statuitur, afficiant. Scio dicturum qui hæc legerit, mentem esse cum corpore in unam personam conjunctam, ideoque corporis motibus necessario percelli. De re ipsa hic philosophari nolo. Sed quemadmodum mentes immateriales Deus ita cum corporibus conjunxit, ut motibus eorum afficerentur; sic in loco pœnarum novis legibus naturis rerum impositis efficere posset, ut spiritus igne conspicuo arerentur*; Hoc animæ nostræ exemplum late etiam prosequitur inter alios Auctor Reflectionum *in histor. Judæorum tom. 3. pag. 326.*

Sed neque Sanctus ipse Augustinus illud prætermisit *in lib. 21. de Civit. Dei cap. 10.* ubi quæstionem hanc proponit, inquiens: *Hic occurrit quærere, si non erit ignis incorporalis, sicut est animi dolor, sed corporalis tactu noxius ut eo possint corpora cruciari, quomodo in eo erit etiam pœna spirituum malignorum? idem quippe ignis erit, scilicet hominum attributus, & Dæmonum, dicente Christo: discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus.* Et in medium prolata sententia tum eorum, qui dæmonibus aerea quædam corpora tribuebant, tum aliorum, qui eos omnes materiæ expertes faciebant, subdit juxta horum decretum; *non est de hac re laborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum. Cur enim non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi, si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc potuerunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari?* Cæterum modi plurimi a Theologis nostratibus assignari solent ad explicandum actionem ignis corporei in substantias spirituales, qui legi possunt apud Petavium *lib. 3.* de Angel. Sauresium item de Angelis, Sotum, & Estium *in 4. sentent. dist. 50.* & alios; neque enim necessarium judico huc eos derivare.

3. Argumentum tertio loco positum accuratissime expendit idem S. Augustinus disputans adversus Gentiles, qui illud in primis opponebant: in eoque refellendo magnam partem insumit *lib. 21. de Civitate Dei*. Quæ fusius disserit ille, in brevem summam redacta hæc sunt. *Cap. 2.* ostendit, *Corporea in ustione ignis esse posse perpetua*, idque declarat exemplo aliquorum animalium, quæ in mediis ignibus vivere perhibentur. Hinc *cap. 3.* probat *consequens non esse, ut corporeum dolorem necessario sequatur carnis interitus: Id quidem verum est*, docet, *de corpore in hoc corruptibili statu posito; quoniam si est anima connexa huic corpori ut, summis doloribus cedat, atque discedat: quoniam & ipsa compago membrorum, atque vitalium sic infirma est, ut eam vim, quæ magnum, vel summum dolorem facit, non valeat sustinere. Tunc autem tali corpori anima, & eo connectetur modo, ut illud vinculum, sicut nulla temporis longitudine solvitur, ita, nullo dolore rumpatur. Proinde etiamsi caro nunc nulla est, quæ sensum doloris perpeti possit, mortemque non possit, erit tamen tunc talis caro, qualis non est.* Tum *cap. 4.* id pluribus exemplis naturalibus confirmat. Et *cap. 5.* decernit, quod tametsi modum ignoremus, quo ignis corpora sine eorum consumptione comburat, non ideo hoc indubium vocandum esse, quandoquidem multa sunt in rebus naturalibus certissima, de quibus tamen reddi ratio nulla potest, sive rationem, & modum ignoramus unde consistere valeant: quorum nonnulla profert. Et soluta *cap. 6.* quadam objectiuncula, quam inde Gentiles conficere poterant, *cap. 7. & 8.* concludit: omnipotentiam Dei *qui fecit Mundum in cœlo, in terra, in aere, in aquis innumerabilibus miraculis plenum, cum sit omnibus, quibus plenus est, procul dubio majus, & excellentius etiam ipse mundus miraculum, posse facere ut & resurgant corpora mortuorum, & igne æterno crucientur corpora Damnatorum*. Hæc Augustinus.

Mihi vero rem hanc consideranti difficultatis propositæ solutionem facillime explicari, ac pene oculis subjici videtur, si id ponamus, in quo jam Philosophi omnes, aut ferme omnes, consentiunt, calorem scilicet, aut ardorem vehementi concitatoque partium corporis motu constare, vel produci, ipsumque ignem corpora calefacere, ac comburere, cum in ea imprimit hujusmodi motum vehementem & concitatum (vibrationis, aut vertiginis, vel expansionis sit, parum curo). Quod igitur pleraque corpora ita agitata tandem consumantur, id causæ habet, quod ex eo motu vehementi separentur invicem, ac distentur exiguæ primum, aliæque deinde resolutæ partes, quæ corpora ipsa componunt. Quare si nullas partes dissolvi, aut a corpore separari contigerit, calidum illud ignitumve inter flammas consistet citra ullum interitum, aut consumptionem: quemadmodum etiam naturaliter hoc accidere in quibusdam corporibus experientia deprehendimus. Manifestum est enim, aurum e. g. in ardenti fornace vexatum, liquatumque insigniter calescere, quin tamen absumatur, aut quidpiam primævi ponderis amittat, quia videlicet per agitationem, & motum nihil a tota mole sejungitur aut evaporatur. Quod ergo naturaliter contingit

tingit

tingit in auro, intelligi potest ac debet divina virtute futurum in humanis corporibus, ut nova nimirum in ipsis lege constituta, tartarei ignis actione vehementissime concutiantur, & agitentur fibræ eorum ac partes, quin tamen separentur aut ipsarum textura dissolvatur.

Id evidentius apparet in systemate causarum occasionalium, quod multis philosophis plurimum arridet: juxta quod rem ita declarat quidam ex Anglia Scriptor agens de pari argumento, seu de corporibus per miraculum in igne sine læsione persistentibus: *Ex hujus legis* (secundæ nempe ab ipso positæ circa motum) *suspensione corpus humanum, rubus, vel aliquid quodvis inflammabile corpus, etiamsi ardentissimo igne undique cingantur, poterunt tamen non comburi, aut in cineres reduci, aut si forte flammas, uti Rubus, capiant, coacervatis in vorticem flammis, poterunt non consumi. Ignis enim particulæ non comburunt ex innata ulla virtute, aut insito impetu, ut supra vidimus; Sed quia supremus motus Auctor voluit, ut ex occasione hujus impetus ipse dissolvat, seu comburat projecta in ignem corpora velle quoque poterit, ut eadem non dissolvantur, etiamsi rapidissimis ignearum scintillarum cohortibus vorticoso impetu irruentibus impetantur:* Ac subinde ostendit etiam quomodo per divinam voluntatem in æternum aliquis vivere valeat, inquiens: *possunt enim omnes corporis partes in eodem situ semper retineri: possunt quoque omnes elementares particulæ a dissolutione cohiberi: Sanguis, & alii humores etiamsi perenni & intestino motu intra se agitentur, impediri possunt quominus vapescant, seu quominus principia ipsorum diffringantur, aut eorumdem abradantur anguli, quominus eædem particulæ per habitum corporis non exhalent, & reparatione non egeant. Brevi, tota quanta nunc est corporis materia cum eadem figura, situ, numero, fabrica, & usu partium in statu, in quo nunc est, in perpetuum conservari potest, ac proinde corporis vita in æternum perdurare poterit.*

4. Ad postremum tandem argumentum ita respondet S. Gregorius Magnus: *Sicut in hoc Mundo sub uno sole multi consistunt, nec tamen ejusdem solis ardorem æqualiter sentiunt: quia alius plus æstuat, atque alius minus: ita illis in uno igne non unus est modus incendii: quia quod hic diversitas corporum, hoc illic agit diversitas peccatorum, ut & ignem non dissimilem habeant, & tamen eosdem singulos dissimiliter exurat.*

Verum hæc responsio moralem potius sive meritoriam, quam physicam causam declarat, cur non una eademque vi, & impressione Damnatos omnes Inferni ignis excruciet. Quare aptius, ut mihi videtur, dicendum, ignem illum corporeum, aut juxta plures causam esse mere occasionalem, aut juxta alios instrumentariam divinæ Justitiæ vindicis, ac tanquam Dei instrumentum vim, & actionem suam in Damnatos imprimere; atque adeo a causa Principe assumi posse ad majus, minusve tormentum inferendum. Deus enim, qui demeritorum inæqualitatem perfecte cognoscit, ita ignem illum movet, & applicat, ut acrius in alios, in alios autem mitius operetur. Quod nemini mirum videri debet, cum & inter nos conspicua sit hujusce diversæ actionis experientia: Videmus enim a voluntate unum idemque instrumentum adhibentis sæpe pendere, quod majorem, minoremve ictum imprimat, aut percussionem. De pœnarum æternitate agemus alio in loco.

XII. Cum in Scripturis celebris sit sententia de inferorum portis, paucis hic explicamus, quid nomine Portæ Inferorum veniat. Rex Ezechias in suo Cantico depingens statum, quo redactus esset in angustia morbi sui, ita rem explicat: *Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas Inferi.* Jesus Christus *Matth.* 16. 18. Ecclesiæ suæ spondet: *Portæ Inferi non prævalebunt adversus eam.* Qua phrasi idem facile innuitur, ac in *Psalm.* 9. 15. illud: *Qui exaltas me de portis mortis*, & *Psalm.* 106. 19. *Appropinquaverunt usque ad portas mortis*, & *Sap.* 16. 13. *Deducis ad portas mortis.* Mortem, sepulcrum, Infernos exhibebant Hebræi ceu regionem, quo ex universo Orbe homines novam alteram acturi vitam, confluerent. Deprompsimus alibi ideam, qua illi tenebantur, de sede veterum Gigantum, qui Reipublicæ speciem quandam sub terram conponebant. Pares recurrunt phrases apud Profanos, e paribus forte opinionibus acceptæ. Achilles apud Homerum Iliad. 11. 6. profitetur odio habere se tanquam portas mortis, illum qui ore aliud, aliud corde præfert.

Instruitur Infernus juxta Mahometanos septem portis, singulis vero illis suum est peculiare supplicium. Prior aditus ille est, ubi Musulmani rei commissi criminis pœnas dabunt; secundus Christianis torquendis destinatur; tertius Judæis; quartus Sabiis; quintus Magis, vel Guerbis cultoribus ignis; sextus Paganis & Idololatris; septimus, qui profundissima abyssus, locus est Hypocritarum, exteriorem tantum personam Religionis simulantium. Alii nomine septem illarum portarum designata credunt septem peccata capitalia, alii septem potissima membra hominis, quæ sunt ad peccatum instrumenta.

Habes itaque juxta superiorem expositionem, idem esse *portas inferi* adversus aliquem prævalere non posse, ac interitui, destructioni, & morti obnoxium illum non esse, cum allegoria ista nomine portæ *mortis*, & *inferi* veluti ingressum designari videatur animæ in locum mortuorum, ac ejusdem ex hac vita transitum. Ex quo intelliges, quam apte Christus Dominus eadem usus sit allegoria in citato Matthæi capite, ut innueret Ecclesiam suam supra Petrum fundatam perpetuam, ac indefectibilem esse. Hac attenta allegoria Patres per inferi portas errores, & hæresiarchas intellexere, per quos spiritus nequitiæ Ecclesiam Christi dilacerare, atque destruere conatur. Hinc S. Epiphan. in Ancor. num. 9. *Portæ inferi*, inquit, *sunt hæreses, & Hæresiarchæ*; & in Epistola Encyclica Octavæ Generalis Synodi post relata verba *Portæ inferi non prævalebunt*; hæc habentur: *Multoties alias inferi portas apertas contra Ecclesiam, & devorare eam tentantes obstruxit, contrivit, atque destruxit, hæreticas videlicet opiniones, & iniqua conamina, quæ in præteritis generationibus per sua tempora sunt exorta, sed nihilominus & instantibus temporibus inferno proprium os aperiente, & dilatante protector factus est Christus &c.*

Responsio Auctoris.

IN hoc Articulo Rom. *Theologus* §. VI. hæc habet: *Venio nunc ad quatuor illa inferorum loca expendenda, quæ Lucius noster num.1. designat .... At hæc distinctio locorum, non adeo facile admittenda videtur ... Quamobrem non ea confidentia exponenda videtur, ac lectoribus proponenda distinctio illa de quatuor inferorum partibus, qua Lucius noster eam ex Auctore Theatri vitæ humanæ descripsit, & inculcavit.* Sed distinctionem illam quatuor Inferorum partium descripsi ego, & inculcavi confisus Oraculis Clement.VIII. & Bened.XIV. Qui in Constitut. de Doctrina Christiana populis tradenda, incip. *Et si minime* §. 17. expresse habet: *Clementis Papæ VIII. aliorumque Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, hortamur in Domino, & enixe commendamus, in Doctrina Christiana tradenda adhiberi libellum de Clementis ejusdem mandato a Cardinali Bellarmino conscriptum, mox in deputata Congregatione diligenter examinatum, & approbatum, ac denique ab eodem Clemente in lucem eo saluberrimo consilio edi jussum, ut unus idemque modus in docendo & discendo Christianam Doctrinam ab omnibus teneretur.* Et in hoc libello, qui titulum præsefert: *Dottrina Cristiana composta per ordine di N. S. Papa Papa Clemente VIII. dal R. P. Roberto Bellarmino della Compagnia di Gesù Cardinale di S. Chiesa*, in declaratione quinti Articuli Symb. Apostol. sic præcise traditur; *Ma in questo profondo della terra vi sono quattro come grandissime caverne; una per i dannati, che è la più profonda di tutte; così conviene, che i superbi Demonj, e gli Uomini loro seguaci siano nel più basso luogo, e più lontano dal Paradiso, che si possa trovare. Nella seconda caverna, la quale è alquanto più alta, vi stanno quelle anime, che patiscono le pene del Purgatorio; Nella terza, che è anco più alta, vi sono quelle anime di quei fanciulli, che sono morti senza battesimo, le quali non patiscono tormenti di fuoco, ma solo la privazione perpetua dell' eterna felicità. Nella quarta, che è la più alta di tutte, stavano le anime de' Patriarchi, Profeti, ed altri Santi, che erano morti prima della venuta di Cristo.* Unde videtur, quod Theologus noster sicut suæ censuræ voluit supra in verb. *Capellanus in com. num.*19. Declarationem Sacræ Congregationis Concilii, ita hæc etiam (ut critica oratio cresceret) voluerit ipsi subjicere adhuc ipsas Pontificias sanctiones. Et ecce plusquam Salomon hic; *Matth.* 12. 42. Vide etiam ad rem S. Bonaventuram a me allatum sub verb. *Peccatum num.*80. & S. Thomam adductum in egregio Bullario præclarissimi Ordinis Prædicatorum, *tom.*2. *pag.*199. *in Const.*3. *Clem.V. incip. Benedictus Deus, sub num.*15. ubi sic expresse habetur, *Quadruplex autem est Infernus, ut docet* S. Thomas *in* 3. *distinct.*22. *quæst.*2. *art.*1. *Damnatorum scilicet, puerorum, limbus videlicet puerorum purgandorum, seu Purgatorium, & Sanctorum Patrum, limbus nempe Sanctorum, qui decesserunt ante Christi Adventum. In primo sunt tria, scilicet tenebræ gratiæ, tenebræ gloriæ, & pœna sensus. In secundo solo duo prima. In tertio tantum secundum & tertium, In quarto erat solummodo secundum.* Hinc colligitur *ex S.Thoma* quis ille sit *Infernus*, in quem, ut loquitur diploma, *illorum animæ, qui in peccato mortali, vel cum solo originali decedunt, pœnis tamen disparibus*. Illi siquidem, qui in sola culpa originis sunt, pœnam damni dumtaxat luunt; Alii vero actuali peccato lethali coinquinati, pœnas non solum *damni*, sed etiam *sensus* persolvunt.

INFIDELITAS.

---

* SIgna protestativa Infidelitatis hæc indicat Benedictus XIV. in suis Decretis pro incolis Regni Serviæ incip. *Inter omnigenas*, Bull. *to.*1.*n.* 89. nomina turcica assumere, Infidelium templa scilicet Moschæas frequentare, jejunorum dies per carnium esum profanare, ad effectum ut Maumetani credantur. Damnat etiam peccati illos, qui ex hac vita migraturi cadavera sua Turcarum sepulturæ demandarent cum istorum assistentia, & mahumeticis adhibitis ritibus.

INFIRMITAS, INFIRMUS.

SUMMARIUM.

INfirmitas, quæ impedit egredi Domo ad negotia 1
magni momenti, excusat ab obligatione audiendi Missam. *Communis* cum Suarez, Castropalao, Sanchez, Dicastillo, Gobat, & La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.*678. Immo Sanchez, Dicastill. Gobat La Croix 2
loc. cit. num. 678. dicunt, quod quamvis Infirmitas non impediat exire ad aliqua negotia, ad quæ infirmus valde afficitur, adhuc excusat ab auditione Missæ, si alias adsit periculum subeundi gravis incommodi. Non enim tenetur Infirmus statim audire Missam, si hanc audiens cum repugnantia naturæ, alterari possit, & pati grave incommodum. An autem in 3
hoc, vel illo casu valetudinis censeatur incommodum sufficienter grave ad excusandum ab auditione Sacri, stari potest judicio Medici, vel Superioris, vel Parochi, vel etiam proprio, si Infirmus ipse sit ita prudens, ut possit per se ferre judicium; Sanchez, Di-

Dicastill. Bonac. Gobat cum la Croix *loc. cit. num. 679.* & alii passim.

4 Infirmitas gravis, ob quam Infirmus nequit recitare Divinum Officium sine læsione suæ valetudinis, vel sine incommodo, vel incremento morbi, excusat a recitatione totali; *Communis, arg. cap. Cleri-*
5 *cus 2. dist. 91.* Non excusat tamen Infirmitas levis, ut parvus dolor capitis, stomachi, vel pectoris, & interdum etiam levis febris tertiana, aut quartana, cum talis dolor, aut febris non soleat tota die vehementer affligere, ita ut non vacet tempus ad Divinum Officium recitandum. Navar. *tom. 4. de orat. c. 11. n. 6.* & *in Manuali cap. 25. n. 100.* Sotus *lib. 10. de justitia qu. 5. art. 3.* Layman *lib. 4. tract. 1. cap. 6.* Donatus *tom. 4. prax. rerum Regul. quæst. 51. num. 1.* Tabiena, Armilla, & omnes Summistæ in *verb. Horæ Canonicæ*, Busemb. Filliuc. & aliis citatis Bonacina *de Horis disp. 1. qu. 6. p. 1.* Infirmitas impediens
6 Infirmum ad recitandum v. g. solum Matutinum, non excusat ipsum a recitatione aliarum Horarum, quas recitare potest sine læsione suæ valetudinis. Est jam communis propter sequentem propositionem 5. in ordine inter merito damnatas ab Innocentio XI. *die 2. Martii 1679.* ibi: *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.*

7 In dubio an infirmitas sit gravis, aut levis, & an Infirmus, seu convalescens possit sine gravi nocumento recitare totum Officium, aut partem, standum est judicio Medici, vel Superioris, aut in horum defectu alterius viri prudentis; Silvester, Sotus, Sanchez, Donatus *loc. cit. num. 2.* aliique cum Pelliz. *tom. 1. tr. 5. c. 8. n. 115.* La Croix *lib. 4. num. 1225.* qui insuper cum Gobat addit posse Infirmum stare
8 etiam judicio proprio, si sit ita prudens, ut per se possit de talibus ferre judicium. Si autem nec supradicti, nec Infirmus ipse possint solvere dubium, sed adhuc illud permaneat, tunc non tenetur Infirmus tale Officium recitare, quia non tenetur se periculo gravis damni, & nocumenti exponere; Donatus *loc. cit. num. 3.* Bonacina *loc. cit. num. 5.* Castropal. *tract. 7. d. 2. p. 6. n. 10.* La Croix *loc. cit. num. 1225.*
9 Neusser, Stoz, & alii plures. Nec valet cum aliis dicere, quod in tali dubio teneatur Infirmus officium recitare ex quo præceptum recitandi sit in possessione, quia id non obstat ob adjunctum periculum gravis nocumenti, ad quod pia Mater Ecclesia non videtur obligare, quia in ejusmodi dubiis vix attingi potest punctum, & status obligationis, unde ne scrupulis aperiatur via, ex quo talis Infirmus non possit in tali dubio & perplexitate se expedire, cum sit æque periculum nocendi valetudini, quod illicitum est, quam transgrediendi præceptum recitandi Officium, in tali casu consuetudo legem interpretatur, ut sic dubitans censeatur liber. Sic citati Doctores, & alii.

10 Rugulares infirmi, quando non possunt, nec sciunt se determinare, an licite possint totum, vel partem Officii Divini omittere, satisfaciunt præcepto dicendo, Psalmos, Hymnos, Pater noster, Aue Maria & alia judicio Prælati, seu præsidentis loci, aut Conventus assignanda. Sic concessit Leo X. Minoribus apud Casarubios *in compendio Privilegiorum, verb. Infirmi Fratres num. 6.* Et ex concessione Martini V. & Eugeni IV. facta fratribus S. Hieronymi, Regulares Infirmi, Senes, Valetudinarii, aut alias invalidi satisfaciunt præcepto Divini Officii recitando aliquos psalmos, vel id, quod Superiores, vel sui Confessores assignaverint; Casarubios *loc. cit. n. 11. & 12.*

Regulares Infirmi ex concessione facta Minoribus 11
de Observantia a Mart. V. Eug. IV. Call. III. Pio II. ac Sixto IV. consequuntur Indulgentiam plenariam in articulo mortis. Casarubios *loc. cit. num. 1.* Regula- 12
res Infirmi in suis infirmariis, Cellis, & etiam lectulis (quando commode aliter dicere non possunt) possunt promereri Indulgentias Stationum, & alias concessas in suis Ecclesiis dicendo quinquies Pater noster, & Ave Maria, pro intentione, & proposito illius Indulgentiæ. Sic concessit Innoc. VIII. apud Casarubios *loc. cit. num. 3.* Regulares infirmi, ac Se- 13
nes in decrepita ætate constituti possunt lucrari Indulgentias concessas dicentibus Coronas D. N. Jesu Christi, & Matris suæ, dicendo unum Psalmum, aut Hymnum B. Virginis, aut Domini nostri. Sic concessit Leo X. apud Casarub. *l. c. n. 5.*

Infirmi omnes, qui ex recitatione Divini Officii 14
verisimiliter credunt, aliquem dolorem capitis, aut aliquam cruditatem stomachi, vel virium lassitudinem, aut etiam febrim tardius remissuram, excusantur a præcepto illud recitandi, quia hujusmodi damna, quæ in corporibus sanis sunt levia, in ægrotis sunt gravia. Ita Sanchez *in consil. lib. 5. cap. 2. d. 45. n. 4.* Stoz *lib. 1. part. . . . num. 402.* Tamburin. *in Decalog. lib. 2. cap. 5. §. 8. a num. 13.* La Croix *lib. 4. n. 1224.* Gobat Pelliz. & alii, *arg. cap. Clericus 2. dist. 91.* ubi pro legitima causa non recitandi, habetur inæqualitas corporis, quæ non sonat morbum gravem. Immo supradicti Doctores, & alii cum Pel- 15
liz. *tom. 1. tr. 5. cap. 8. num. 116.* dicunt, quod tales Infirmi non teneantur adhuc ad recitationem Divini Officii, quamvis bonam diei partem confabulationibus expendant, atque etiam libros recreationis causa legant; quia confabulationes, ac lectiones illæ afferunt ægris recreationem, nec morbus ingravescit, sed potius levatur. Recitatio vero Divini Officii econtra est res seria, & ex sua natura caput gravat, ac molestiam affert. Item dum tales Infirmi convale- 16
scunt, & adhuc vires sunt imbecilles, possunt ad aliquos dies diferre recitationem, & aliquando etiam prius incipere celebrare, quam recitare Divinum Officium; Gobat *in experient. tract. 5. num. 415.* Stoz *loc. cit. num. 402.* La Croix *loc. cit. num 1224.* Sanchez, & Tamburin. *loc. cit.* & alii plures. (*a*)

Qui ob infirmitatem non possunt Horas recitare 17
debito tempore, possunt autem commode sine nocumento valetudinis recitare alio tempore ante, vel post, v. g. si post prandium laborant quartana, mane autem sint liberi, aut econtra, non excusantur a præcepto; Sic Castropal. *tract. 7. d. 2. part. 6. n. 6.* Stoz.

(*a*) Quæ hic circa onus recitandi divinum Officium afferuntur, nimis laxa videntur. Consulat igitur Lector hoc loco P. Antoine, aliosque Saniores Moralistas.

Stoz. *loc. cit. num.*409. Tamburin *lib.*1. *c.*3. *§.*7. *verb. Horæ Canonicæ. num.*20. La Croix *loc. cit. num.*1226. Pellizarius *loc. cit.* & alii. Et ratio est, quia quod recitentur Horæ hoc, vel illo tempore, est circumstantia accidentalis tantum obligatio autem recitandi totum Officium incipit a media nocte, & durat per singulas partes diei naturalis usque ad alteram
18 mediam noctem. Henriquez autem, Canus, Caramuel, & alii volunt, eos non teneri anticipare, vel postea supplere Horas respondentes illi tempori, quo ægrotant, quia obligatio anticipandi, vel supplendi videtur tunc tantum esse, quando impedimentum est ex nostra libertate, non autem quando est ex necessitate, uti ex infirmitate, & hanc sententiam dicunt esse probabilem Diana *part.*4. *tr.*4. *res.*10. Lessius *l.*2. *cap.*37. *num.*43. Sanchez *loc. cit. d.*43. *num.*7. Gobat *loc. cit. num.*711. Sporer *in Theolog. Sacramental. num.*172. & alii. (*a*)

19 Si infirmus fit communicandus, & desit Stola vel Alba, potest in tali casu ei dari communio sine ipsis, quia quamvis ista spectent ad reverentiam Sacramento debitam non est tamen positiva irreverentia, sed tantum omissio majoris reverentiæ, & necessitas hominis, propter quam instituta sunt Sacramenta, videtur excusare; necessitas enim non habet legem, *cap. sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. *cap. Omnes* 1. *de Feriis, capit. Consilium* 2. *de observat. jejunior. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* & quod non est licitum in lege necessitas facit licitum; *cap. Quod non est* 4. *de Reg. Juris in* 6. & sic expresse tenet La
20 Croix *lib.*6. *p.*2. *n.*335. & alii. Infirmus, si commode jejunus, expectare non possit, communicare potest non jejunus, sed per modum Viatici; *Communis* cum la Croix *lib.* 6. *pag.* 2. *num.* 602. Aversa *quæst.* 8. *sect.* 9. *§.* 6. Gobat, Tamburin. Dicastiln. & aliis. * Inter quos non est omnino prætermittendus P. Benjaminus Elbel *part.* 3. *Conf.* 14. *n.* 90. ubi casum in hoc proposito valde singularem resolvit. *

21 Infirmus tenetur ex precepto Divino Eucharistiam sumere per modum Viatici, quando est in periculo mortis constitutus, & hoc etiamsi non sit je-
22 junus. Vide *verb. Eucharistia n.* 34. Et licet sit jejunus, recte adhuc adhibetur formula: *Accipe Viati-*
23 *cum*. Vide *verb. Euchar.* 35. Qui mane ante periculum communicavit ex devotione, si superveniat periculum, an teneatur eodem die per modum Viatici
24 communicare. Vide *verb. Eucharistia num.* 36. In eadem infirmitate, etsi non teneatur, potest tamen ægrotus post septem, vel octo dies repetere Viaticum non jejunus, dummodo nequeat jejunus sumere,
& periculum mortis recurrat. Vide *ibid.n.*37. Quando 25
morbus, & periculum diu protrahitur post 7., vel 8. dies, potest iterum dari communio non jejuno.
Vide *ib. n.*38. Viaticum dari debet infirmis in peri- 26
culo etiam in die Parasceves. Vide *ibid. num.* 39.
Si infirmus ob tussim, vel ob aliam causam sumere 27
non possit Viaticum, non debet ad illum deferri SS. Eucharistia devotionis causa. Vide *ib. num.* 50.

Pro consecrando Viatico dando Infirmo non est 28
licitum Sacerdoti non jejuno celebrare; S. Antonius, Suarez, Azorius, Jordanus, aliique plurimi cum Dicastil. *dist.* 9. *n.* 345. La Croix *lib.* 6. *part.*1. *n.* 611. Quamvis enim Sacerdos teneatur celebrare jejunus solum de præcepto Ecclesiastico, & infirmus teneatur in periculo mortis sumere Viaticum de præcepto Divino, tamen præceptum Divinum non obligat, nisi quando observari potest cum debita reverentia principalibus ritibus; & quasi substantialibus cæremoniis ab Ecclesia præscriptis, ut recte observant Suarez, Fag. Diana, Amicus, Lugo, Tambur. Dicastill. Platell. apud la Croix *loc. cit. num.*161. Tum quia in ipso casu defectu Hostiæ consecratæ infirmus excusatur a tali præcepto sumendi Viaticum ob impotentiam, quia impossibilium nulla est obligatio; *l. Impossibilium, ff. de Reg. Juris, & cap. Nemo potest 6. de Reg. Juris in* 6. ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari*. Aliqui tamen, ut Major Zanard Zambranus Philiarch. & alii tenent oppositum, & horum sententiam Suarez, Filliucius, Lugo, Dicastill. Layman, & alii vocant probabilem saltem in casu, quo infirmus aliud Sacramentum non possit suscipere.

Infirmi non tenentur ad jejunium; *Communis*. 30
Vide *verb. Jejunium articulo secundo*. Infirmi non 31
tenentur ad jejunium, sicuti non tenentur ad recitationem Horarum, & ad audiendum Sacrum, quamvis propria culpa inciderint in infirmitatem; *arg c. Infirmitas* 13. *de pœnitentiis, & rem*. Et ratio est, quia etsi tales propria culpa sint impotentes; hæc tamen impotentia, & hoc impedimentum ad observantiam jejunii, & hujusmodi, nec a jure, nec ab homine, sed ab ipso Deo illatum est, ut innuit textus *in cap. Percussio* 2. *caus.* 7. *qu.* 1. ibi: *Cum percussio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur, &*
ideo non debes a nobis addi flagellatis afflictio. Fratres 32
minores non potentes jejunare bono modo propter

(*a*) Multa pronuntiat Lucius Ferraris a num.14. ad num.18. obligationem infirmorum recitandi divinum Officium spectantia, quæ, meo quidem judicio, a laxitate excusari nullatenus possunt. Quod autem majus negotium facessit illud est, quod Diana, aliisque casuistis ducibus, veluti probabile venditatur, nimirum illos, qui aliqua infirmitate præpediti officium recitare nequeunt debitis horis, non teneri anticipare,, vel supplere horas tempori respondentes, quo fuerunt infirmitate detenti. Hujus asserti absurditas per se constat. Certum enim est matutinis recitandis nocturnum tempus esse assignatum: pone te Sacerdotem privatum numquam nocturno tempore assurgentem, ut matutinum persolvas, nocte præterita aliquo laborasse incommodo, a quo sole illucescente, perfecte convaluisti: Posita Ferraris sententia, teneberis quidem horas diurnas persolvere, quia nullo laboras valetudinis impedimento; minime vero nocturnas ob morbum, a quo jam convaluisti, quamquam si nullum pertulisses incommodum, diem expectasses ad matutinum recitandum. Immo nec prævenire teneberis, etsi prævideas morbum superventurum, quamquam assuetus sis canonicas horas anticipare, puta, matutinum recitare vespere antecedenti, diurnas horas de mane, &c. Qui in hac re absurdius,

infirmitatem, vel debilitatem, non tenentur, ut eis concessit Sixtus IV. apud Casarub. *in Compendio Privilegiorum verb. infirmi Fratres n.2.*

33 Episcopi infirmi, an, & quando dispensentur a residentia. Vide verb. *Episcopus art.3.*

34 Canonici infirmi, an, & quando lucrentur distributiones. Vid. verb. *Distributiones quotidianæ.*

35 Parochi infirmi, an, & quando censeantur dispensati a residentia. Vide verb. *Parochus.*

36 Infirmus peccat, quando spretis Medicorum consiliis, & remediis, pro libitu suo sibi remedia procurat, seu remedia ordinaria recusat; Busemb. La Croix *l. 2. num. 201. & l.3. part.1. num. 769., &* 775. cum aliis ibi citatis; Tunc enim vitæ suæ non consulit, quantum potest & debet. In casu tamen, quo aliquis infirmus diu, & graviter egrotaret, & a Medicis tamquam incurabilis esset derelictus, non peccaret sumendo aliquod remedium periculosum, quia non tenetur homo se servare cum tantis doloribus, unde non censetur tunc, nisi indirecte morti suæ cooperari; Henno *tom.1. tr. de conscientia disp.3. quæst. ult. concl.3. resol.4.* & alii passim. (Hæc tamen opinio non est satis tuta; *Rom. Th.*) Infirmus etiam periculosus ad mortem nequit licite omne remedium, aut medicamentum respuere: Quisquis enim tenetur vitæ suæ periclitanti mediis ordinariis opitulari; Henno *loc. cit.* Busemb., & La Croix *loc. cit.* Diana, & alii passim. Vide *verb. Moribundus num.1. & 2.*

Additiones ex aliena manu.

37 Infirmitatem inter legitima impedimenta recen-
38 suimus *in Addit. ad verb. Impediens.* At quia non raro accidit, ut homines nonnullis ex causis infirmitates simulent, ne modo in judicio comparere necessum habeant; hinc est quod infirmitates evidentibus probationibus probari debent, & simulatæ infirmitates a veris infirmitatibus sunt distinguendæ.

39 Infirmitatis probatio ordinaria fit per litteras, & testimonium Medicorum, Paul. Zacchias *in Quæ-*
40 *stionib. Medic. Legalib. lib.2. tit.2. qu.1. n.3.* Quinimmo in causa levi probari potest infirmitas attestatione unius Medici; Strik. *Jur. Dissert. Vol.5. Disp.3. c.3. n.54.*

41 Recepta quoque est probatio infirmitatis per Testes ad minus duos; Damhouder. *in prax. crimin. c.19. n.9.* Farinac. *de Testib. q.63. in princ.*

42 Controversia vero non levis est, an Infirmitas aliis deficientibus probationibus, per juramentum probari possit? Affirmant Mascard. *de Probat. conclus. 884. fere per tot.* Carpzov. *Jurisprud. Forens. part. 1. constit.9. defin. 11.* Zanger. *de Exception. part. 2. cap. 9. num.12.* Mindan. *de Process. lib.1. cap. 19.*

43 At non aliter hæc sententia admittenda est, quam si agatur de persona non suspecta de perjurio. Fides enim juramenti dependet a Fide Viri; Adi Strik. *Juridic. dissert. vol.5. disp.3. c.3. n.57.*

I N G R E S S U S.

Ingressus Ecclesiæ denegari nequit mulieribus menstruatis; Benedict. XIV. tom.1. Constit.107. 1
incip. *Omnium sollicitudinum* §.3. 14. & 39. Ingressus mulierum in Monasteria Virorum sub gravissimis 2
pœnis prohibetur. Idem Constit.39. incip. *Regularis disciplinæ.* In casibus exceptis, v. g. favore mu- 3
lierum nobilium, jus Patronatus habentium, quomodo permittatur? Idem *ibidem* §.8. Facultates 4
permittendi hujusmodi ingressus, revocantur, & annullantur. Idem *ibid.* §.4. & 5. Vide tom.2. verb.
Clausura. Ingressus in clausuram Monialium est om- 5
nibus sub gravissimis pœnis interdictus. Vide. *dict. Tom. verb. Clausura* & tom.5. verb. *Moniales art.3. num. 99.* ubi affertur ad id Pontificia Constitutio.

INIMICUS. Vide verb. *Odium*, & verb. *Virtus* vers. *Caritas.*

INJURIA. Vide verb. *Conservatores n.4.* & verb. *Pœna art.2. num.145. 146.*

INQUISITIONIS S. OFFICIUM, INQUISITORES.

S U M M A R I U M.

1 *Inquisitionis Tribunal quando erectum, & quibus commissum fuerit,* ad n.3.
4 *Quinam olim habuerint, & nunc facultatem habeant Inquisitores eligendi,* ad n.5.
6 *Congregatio Sanctissimæ Inquisitionis a quo fuerit instituta, quæ habeat jura, contra quos procedere valeat &c.* ad n.14.
15 *Inquisitionis Officium impediens quas pœnas incurrat.*
16 *Inquisitores in quibus causis, & contra quas personas possint procedere vel non,* ad n.27.
28 *Inquisitores an possint admittere Laicos ad judicandum, & an ipsis liceat aliquid pretii percipere pro actis S. Officii,* ad n.30.
31 *Inquisitores quos possint creare, & assumere in Notarios, & in quibus Magistratus etiam sæculares compellere,* ad n.37.
38 *Inquisitores an possint procedere contra delinquentes in sua Provincia, etiamsi alio se transtulerint.*
39 *Quid mutuo sibi debeant Inquisitores, & Episcopi, in causis ad Fidem pertinentibus,* ad n.49.
50 *Quæ sint crimina, in quibus Inquisitores procedere possunt,* ad num.70.
71 *Inquisitores, & Episcopi ad quid teneantur in causis Fidei,* ad nu.75.
76 *An vigeat hodie Constitutio, qua Sixtus IV. statuit, ne Inquisitores Ordinis Prædicatorum procederent contra Fratres Ordinis Mino-*

rum, ac voluit Inquisitores Ordinis tam Prædicatorum, quam Minorum a suis Generalibus corripi, processari, & pœnis affici.

77 *Inquisitores quos possint absolvere judicialiter*, ad num. 78.

79 *Inquisitoribus quæ jura competant ac privilegia*, ad num. 86.

87 *An Episcopi, Parochi, vel Canonici in Officio Inquisitionis impediti excusentur a residentia, vel distributiones lucrentur*, ad n. 90.

91 *Familiares S. Officii an satisfaciant præcepto Paschali, nisi communicent in propria Parochia.*

92 *An & quando Vicarius, & Ministri S. Officii ob violatam Immunitatem censuras incurrere censeantur*, ad n. 99.

100 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 108.

1 INquisitionis Tribunal fuit primo erectum sub Innocent. III. occasione hæresis Albigensium, rem eidem Innocentio proponente S. Dominico præclarissimi Ordinis Prædicatorum Patriarcha, tunc Oxomensi Canonico, cui primo hæc delegata Inquisitoris jurisdictio commissa fuit. Paramus *de orig. Inquisitionis lib. 2. tit. 1. cap. 1. num. 13.* Castil. *in histor. Ordinis Prædicatorum cap. 17.* Fernand. *in concertat. Prædicat. pag. 16.* Lucius Marinus Siculus *in histor. Hispan.* Card. Petra *tom. 3. commentar. in Constit. 16. Innocentii IV. n. 8.* & alii passim.

2 Inquisitionis munus, seu Officium fuit commissum a Gregorio IX. solis Patribus Ordinis Prædicatorum, ut patet ex litteris datis anno 1231. eorum Priori in Lombardia, quæ litteræ extant *tom. 9. Conciliorum Columm. 335.* & ex aliis Inquisitoribus ejusdem Ordinis ab eodem Gregorio contra Albigenses missis, ut videri potest apud Leandr. *de viris illu-*
3 *strib. lib. 2.* Bzovium *ad annum 1235. a num. 4.* Deinde Innocent. IV. tale Inquisitionis Officium commisit etiam Fratribus Minoribus, ut patet ex ejus Constitutione incipiente. *Quia tunc*, & refert Cardin. Petra *loc. cit. num. 9.* & alii. Et aliquando fuit commissum etiam Patribus Minimis Sancti Francisci de Paula: Clemens enim VII. delegavit Inquisitorem in Regno Portugalliæ P. Didacum de Silva dicti Ordinis Minimorum, ut narratur in Constitutione 8. Pauli III. incipient. *Illius §. 1.* ut refert Card. Petra *loc. c. n. 9.*

4 Superiores Prædicatorum, & Minorum olim habebant facultatem eligendi Inquisitores, ut patet ex Constitutione 16. Innocentii IV. incip. *Quia tunc*, & ex Constitut. 16. Alxandri IV. incipient. *Quod super*, & ex Constit. 23. ejusdem Alexandri incipient. *Catholicæ*, & notant Eymeric. *part. 3. director. q. 3.* & ibi Pegna *comment. 52. §. Regulariter*, Azorius *part. 1. lib. 8. cap. 18. quæst. 5.* Sanctarell. *de hæresi*
5 *cap. 40. dub. 1. num. 6.* Delbene *part. 2. dubit. 195. sect. 8. num. 1.* Card. Petra *loc. cit. num. 32.* Hodie tamen adempta extat hæc facultas dictis Superioribus Regularibus, & Inquisitores Regulares eliguntur a Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis, & a Sede Apostolica approbantur, exceptis solummodo Inquisitoribus Hispaniæ, qui immediate ab Inquisitore Generali eliguntur, ut notant Salell. *lib. 1. cap. 2. Regul. 10. & 11.* Carena *part. 1. tit. 3. num. 5. & tit. 5. §. 3. n. 11.* Sousa *in aphor. Inquis. lib. 1. c. 6. n. 6.* Delbene *l. c. sect. 8. n. 2.* Castropal. *Oper. moral. p. 1. tr. 4. disp. 8. punct. 12. §. 2. n. 2.* Card. Petra *l. c. n. 34.* & alii passim.

Congregatio Cardinalium Sanctissimæ Inquisitionis 6
erecta fuit a Paulo III. Constit. 34. incipient. *Licet*, & denuo restituta a Sixto V. Constit. 74. incipient. *Immensa.* Facultas hujus supremæ, & universalis Inquisitionis est supra omnes Civitates, & loca Christianitatis etiam ultra montes. Paulus III. in cit. Constit. *Licet*. Hæc suprema Cardinalium Generalium Inqui- 7
sitorum Congregatio contra quoscumque procedit, appellationes ab aliis Inquisitoribus audit, Inquisitores ubivis locorum deputat, & alios, qui interesse debent, & inservire in actu degradationis. Paul. 8
III. *ib.* Hæc Cardinalium Generalium Inquisitorum Congregatio præcipere potest degradationem reorum Clericorum, qui damnandi sunt, & uti potest brachio sæculari. Paul. III. *ib.* Potest privare benefi- 9
ciis &c. impedientes suum Officium, & aliis inhabilitatibus afficere. Paul. III. *ib.* Omnia ab hac supre- 10
ma universalis Inquisitionis Congregatione decreta firma sunt, & observari debent. Paulus III. *ib.* Po- 11
test procedere contra Episcopos, & etiam contra Cardinales hæreticos. Pius IV. Constit. 67. incip. *Romanus*. Quod a majori parte Cardinalium hujus 12
Congregationis fuerit conclusum, ab omnibus factum esse censetur. Pius IV. Constitut. 79. incipient. *Cum nos*. Pius V. Constit. 23. incipient. *Cum felicis.* Si duo tantum Cardinales sint in Congregatione, 13
quod ipsi decernunt, est ratum. Pius V. Constit. 23. incip. *Cum felicis*. Cum hæc Cardinalium Genera- 14
lium Inquisitorum Congregatio scribit, aut præcipit aliquid Ordinariis, Vicariis, Inquisitoribus &c. isti statim debent rescribere, & injuncta exequi, Clemens VIII. Constit. 76. incip. *Sanctissimus.*

Inquisitionis Officium impediens, testes in causis 15
Fidei, aut denunciantes offendens, carceratos extrahens, capi reos prohibens, occultans, adjuvans, consulens, vel similia in favorem reorum faciens, est reus læsæ Majestatis, omni dominio privatur, ut hæreticus tractandus, infamis ipse, & Filii ejus, pœnis hæreticorum subjacet, & Curiæ Seculari est tradendus. Pius V. Constit 82. incip. *Si de protegendis*

Inquisitores possunt procedere in causis Fidei con- 16
tra quascumque personas cujusvis gradus, conditionis, vel Dignitatis, contra Magistratus, Communitates &c. Etiamsi habeant privilegium Sedis Apostolicæ, ut contra eos non procedatur; *cap. Ut Officium, de hæreticis in 6.* Urbanus IV. Constit. 2. in- 17
cipient. *Licet §. 16.* in causis fidei procedere possunt etiam contra quoscumque exemptos, Alexander IV. Constit. 22. incipient. *Ne commissæ*, Clemens VII. Constit. 27. incipient. *Cum sicut*. Paulus III. Constit. 30. incipient. *In Apostolici*, Pius IV. Constit. 51. incip. *Pastoralis*, Paulus V. Constit. 26. incip. *Romanus*, ubi revocat facultates Superioribus quorumcumque Ordinum concessas cognoscendi causas suorum subditorum ad officium Sanctæ Inquisitionis quomodolibet pertinentes. In causis Fidei possunt 18
Inquisitores procedere etiam contra suosmet Superiores ejusdem ordinis. Cochier *de jurisdict. ordinar. in exemptos part. 2. q. 45. n. 58.* Sousa *in aphorism. Inquis. lib. 1. cap. 4. n. 8.* Card. Petra *tom. 3. Comment. in Const. 23. Alexand. IV. num. 15.* & alii passim.

19 sim. An autem Inquisitores procedere possint etiam contra Generales Religionum non conveniunt Doctores: multi enim quos sequitur Diana *part.* 4. *tract.* 8. *resolut.* 23. Peyrin. *in privileg. Minor. tom.* 2. *Constit.* 9. *Pauli V.* §. 1. *n.* 2. Bordon. *in Tribunal. cap.* 27. *n.* 27. & alii, tenent, non posse Inquisitores procedere contra Generales Religionum, sed debere prius certiorare Supremam Cardin. Inquisitionem; *arg. cap. Inquisitores, de hæreticis in* 6. & Concil. Trident. *cap.* 11. *sess.* 25. *de Regularibus*, ubi quamvis submittat jurisdictioni, visitationi, & correctioni Ordinariorum omnes Parochiales Ecclesias Regulares, excipit tamen eas in Monasteriis, & locis, ubi Generales, seu Capita Ordinum sedem ordinariam & principalem habent ibi: *Exceptis etiam iis Monasteriis, seu locis, in quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum sedem ordinariam principalem habent*, & in continentia facti sic declarasse Sac. Congreg. Concilii pro Ecclesia S. Hyppoliti de Faventia, quæ est Sedes ordinaria & principalis Generalis Camaldulensis, testatur Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in cap. Nullus Episcopus* 3. *de Parochiis num.* 41. & ipsum sequitur Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 1. *nu.* 18. & *tit.* 6 *formul.* 20. *num.* 14. ubi affert decretum Sacr. Congr. Concil. in *Lauden. Jurisdiction.* 1. *Decemb.* 1691. in qua plene articulo discusso, & partibus informantibus fuit resolutum, Bullam Gregorii XV. incipient. *Inscrutabili*, non derogasse privilegio *cap.* 11. *sess.* 25. *de Regul.* favore Generalium Ordinum concesso, & alii passim. Aliqui autem his non obstantibus censent, posse Inquisitores procedere etiam contra Generales Religionum, dicentes hanc exemptionem, seu exceptionem Generalium non constare de Jure, cum *cit. cap. Inquisitores*, loquatur solummodo de Episcopis, ut advertit Freita *in addition. ad Rodric. Acugna, de Confessar. solic. q.* 12. *num.* 10. & priorem opinionem procedere posse inspecta solummodo quadam æquitate, & decentia, ut ait Carena *part.* 1. *tit.* 5. §. 9. *num.* 78. & sequitur Card. Petra. *loc. cit. num.* 16.

20 Inquisitores Regulares in iis, quæ ad munus Inquisitionis pertinent, non sunt subjecti suis Regularibus Superioribus, nec eis tenentur obedire, ut de Inquisitoribus Prædicatorum, & Minorum expresse statuit Alexander IV. Constit. 23. incipient. *Catholi-*
21 *cæ*. In iis autem quæ pertinent ad statum Religiosum, & observantiam Regularem, sunt subjecti suis Superioribus Regularibus, & eis tenentur obedire, ut ex cit. Constit. Alexandri IV. incipient. *Catholicæ* docent Eymeric. *in directorio part.* 3. *q.* 11. & 12. ubi Pegna *Comment.* 60. Sanctarell. *de hæresi cap.* 40. *dub.* 1. *num.* 7. Decianus *l.* 5. *tract. Crimin. cap.* 22. *num.* 33. Rojas *de hæreticis part.* 2. *n.* 418. Mascovius *de Majestat. milit. Eccles. lib.* 1. *part.* 1. *cap.* 11. Carena *de Offic. Inquis. part.* 1. *tit.* 5. §. 8. *num.* 69. Salelles *de Mater. Tribun. Fid. lib.* 1. *cap.* 2. *Regula* 11. *num.* 13. Card. Petra *loc. c. num.* 4. Unde
22 si extra Officium deliquerint, certum est de Juris rigore puniri posse a suis Prælatis Regularibus. Eymeric. *loc. c. quæst.* 12. *num.* 1. Locat. *in judicial. verb. Inquis. n.* 40. Sanctarell. *cit. dub.* 1. *num.* 7. Zanardus *in direlior. part.* 2. *cap.* 6. *quæst.* 43. Rodriquez *qq. regul. tom.* 2. *quæst.* 81. *art.* 5. Card. Petra *loc. cit. num.* 7. & alii. Ast tamen, quia eisdem Superioribus Regularibus vetita sunt ea, ex quibus directe, vel indirecte sui subditi Inquisitores in eorum officio impediuntur; Idcirco, dum isti extra officium delinquunt, poterunt quippe eorum Superiores omni casu informationes capere, eosque monere, & reprehendere, cum ex his nullum eis impedimentum in suo munere exercendo oriatur; Dum autem pœna est infligenda, ad eam devenire non debent, si inde inquisitores quodammodo a suo officio impediantur; & tunc informationes transmittere Supremæ Cardinalium Inquisitioni, ejusque mandata expectare debent, ut post Farinac. *de hæresi q.* 186. *n.* 132. tenent Castropal. *to.* 1. *oper. mor. tr.* 4. *disp.* 8. *punct.* 12. §. 2. *n.* 23. Diana *par.* 4. *tr.* 8. *resol.* 53. Carena *de offic. Inquisit. par.* 1. *tit.* 5. §. 8. *n.* 72. Card. Perra *l. c. n.* 8. & alii.

Inquisitores non possunt procedere contra Episcopos, neque econtra, nisi habeant in commissis a Papa specialiter; sed occurrente casu suspensionis, vel accusationis, vel denunciationis contra ipsos, debet significari Summo Pontifici; *cap. Inquisitores* 16. *de hæreticis in* 6. Et *Extravagant. de hæreticis, cap. cum Matthæus*. Inquisitores non possunt excommunicare Episcopos, nec econtra; cap. *Statuta* 20. *de hæreticis in* 6. Inquisitores non possunt procedere contra Legatos, vel Nuncios Papæ, sed occurrente casu, aut suspicione hæresis contra eos, debent id Papæ significare; *cap. Inquisitores, de hæreticis in* 6. *Extravagant. de hæreticis, cap. Cum Matthæus*. Neque possunt excommunicare Officiales Papæ, vel contra eos procedere; *cit. cap. Inquisitores & cit. cap. Cum Matthæus*. Inquisitores non possunt se intromittere in aliis causis, quam in delictis contra Fidem. *Clement. de hæreticis, cap. Multorum* 1. §. *Propter*. Inquisitores non possunt in judiciis admittere Laicos Judices ad judicandum sub pœna (etiam Inquisitoribus) excomunicationis Papalis ipso facto. Julius III. Constit. 11. incip. *Licet a diversis*. Inquisitores non possunt extorquere a reis pecuniam modo illicito sub pœna excommunicationis Papalis ipso facto, a qua non possunt absolvi, donec satisfaciant. *Clement. de hæreticis, cap. Nolentes* 2. Unde pro actis S. Officii, & processibus nihil possunt facere solvi, nec sibi, nec aliis Officialibus, sed omnia gratis debent facere expediri. Clemens VIII. Constit. 76. incipient. *Sanctissimus*.

23 (Episcopos) · 24 (excommunicare) · 25 (procedere contra) · 26 (Neque) · 27 (intromittere) · 28 (Inquisitores non possunt in judiciis) · 29 (Inquisitores non possunt extorquere) · 30 (Unde pro actis)

Inquisitores possunt creare, & assumere in Notarios 31 Clericos etiam in Sacris Urban. IV. Constit. 2. incipient. *Licet*. §. 8. & quosvis sive sæculares, sive Clericos, sive Regulares. Pius IV. Constitut. 36. incipient. *Pastoralis, cap. Ut officium* §. *Verum, de* 32 *hæretic. in* 6. in sententiis ferendis possunt assumere quoslibet peritos, Urban. IV. Constitut. 2. incipient. *Licet*, §. 10. *cap. Ut commissi, de hæretic. in* 6. & hi tenentur obedire, *cit. cap. Ut commissi*. Possunt con- 33 stringere Magistratus omnes etiam Sæculares ut observare faciant statuta contra hæreticos facta, sive contra fautores, ac receptatores, & cogere possunt eos ad jurandum de tali observantia. Quod si nolunt jurare, fiunt infames, ac suspecti in Fide, & Officio privandi sunt; *cap. Ut Officium* §. *Compescendi, de* 34 *hæreticis in* 6. Possunt cogere omnes Magistratus, & Judices ad exequendum suas sententias, & isti debent sub pœna excommunicationis obedire. Innoc. VIII.

 Constit.

35 Constit. 10. incipient. *Dilectus*. Possunt omnes Ma-
gistratus compellere, & alios ad dandum eis scriptu-
36 ras pertinentes ad S.Officium. Alexand. IV. Constit.
37 18. incip. *Cupientes*. In causis hæresis uti possunt bra-
chio sæculari; *cap. Ut officium §. Compescendi, de hære-
ticis in 6.* Inquisitoribus in causis Fidei tenentur obe-
dire omnes Domini temporales, & si aliquem illi car-
cerari faciunt, isti tenentur fideliter custodire: & si
illi sententiant, isti tenentur indilate obedire, non
obstante appellatione rei; *cap. Ut Inquisitionis, de
hæreticis in 6.*
38 Inquisitores possunt procedere contra delinquentes
in sua Provincia, etiamsi alio se transtulerint. Ale-
39 xand. IV. Const. 16. incip. *Cupientes*. Possunt pro-
cedere in causis hæresis, quas etiam Episcopi cœpe-
40 runt cognoscere. Urban. IV. Constit. 2. incip. *Licet.
§. 3.* Possunt procedere etiam irrequisitis Diœcesanis.
41 Alexander IV. Constit. 9. incip. *Ad capiendum*. In-
quisitor cum Episcopo, & sine eo, & contra potest
citare in causis hæresis, *Clementina, de hæreticis,
42 cap. Multorum 1. §. Propter*. Inquisitor, & Episco-
pus possunt conjunctim, & divisim procedere in cau-
sis hæresis, sed communiter sententiant; & si non
43 conveniunt, referunt ad Papam, *cap. Per hoc, de
hæreticis in 6.* Debent communicare processus, quan-
do divisim procedunt. *Extravagant. de hæreticis,
44 cap. Ex eo*. Inquisitor sine Episcopo non potest car-
cerare duro, vel arcto carcere, qui datur ad pœnam.
Clementin. de hæreticis, cap. Multorum 1. §. Propter.
Inquisitor sine Episcopo, vel Vicario non potest da-
re tormenta, nec sententiare; si vero intra octo dies
45 non possit Inquisitor habere copiam Episcopi vel Vi-
carii ejus, & econtra, potest alteruter se solo id fa-
cere, postquam se requisierint, *cit. Clementina, cap.
Multorum 1. §. Propter*. Urbanus IV. Constit. 2.
46 incip. *Licet, §. 5.* Potest tamen Episcopus, aut Vi-
carius Inquisitori, & hic illis committere suas vices
in dictis casibus, si nolint adesse, alias irritum est
quod fit; *cit. Clement. Multorum*. Vacante vero Se-
47 de Episcopali, loco Episcopi requirendus est Officia-
lis Capituli, seu Vicarius Capitularis eodem modo,
quo supra, alias nulla est sententia, *cit. Clementi-
48 na Multorum*. Inquisitor cum Episcopi, vel Vica-
rii consensu potest privare hæreticum Officio, & Be-
neficio, & privatum declarare, excepto si Episco-
pus contulit Beneficium hæretico scienter, quia tunc
49 sine eo sententiat, *cap. Ut commissi, de hæreticis in 6.*
Inquisitor non tenetur reddere rationem Episcopo de
expensis factis in causis hæresis. *Extravagant. de hære-
ticis, cap. Ex eo*.
50 Inquisitores procedere possunt in omnibus contra
fidem, ut circa hæreticos, fautores, receptatores,
& suspectos de fide. *Clementina de hæreticis, cap.
51 Multum 1. §. Propter*. Possunt procedere contra im-
pedientes suum Officium, contra non juvantes, si
requiruntur, etiamsi sit Communitas, Princeps, Ma-
gistratus &c. *cap. Statutum 9. de hæreticis in 6.* Inqui-
52 sitores procedunt contra Saracenos, vel alios, qui
facti Christiani redeunt ad sectam. Gregor. XI. Con-
53 stitut. 2. incipient. *Admodum*. Item contra Saracenos
54 qui Christianos ad sectam suam trahunt. Gregorius
XI. *ib.* Item contra omnes maleficos, & sortilegos,
qui malum aliquod procurant. Innocent. VIII.
55 Constit. 1. incip. *Summis*. Item contra Astrologos ju-
diciarios, & alios Magos, Sortilegos, Divinatores,
& hujusmodi. Sixtus V. Constitut. 17. incip. *Cœli, &
Terræ Creator*. Inquisitores procedunt contra male- 56
ficos, & Sortilegos cum Diabolo pactum facientes,
a Fideque apostatando alios lædentes. Gregorius XV. 57
Constit. 46. incip. *Omnipotens*. Item procedunt con-
tra Astrologos, qui de statu Reipublicæ Christianæ,
vel Sedis Apostolicæ, seu vita Romani Pontificis,
aut ejus consanguineorum judicia facere, nec non
contra eos, qui illos desuper consulere præsumpse-
rint cum innovatione dictæ Constitutionis Sixti V. Ur- 58
ban. VIII. Constit. incip. *Inscrutabilis*. Item contra
impedientes Neophytos, ne Fidem complectantur.
Paul. III. Constit. 32. incip. *Cupientes §. 3.* Item con- 59
tra hæreticos judicialiter confessos, & obstinatos etiam
illorum Diœcesanis irrequisitis. Alexander IV. Con-
stitut. 6. incip. *Ad capiendum*. Item contra hæreti- 60
cos, eorumque fautores se negotio Inquisitionis op-
ponentes. Innocent. IV. Constit. 16. incip. *Quia*.
Inquisitores procedunt contra prædicantes doctri- 61
nam scandalosam, vel Fidei contrariam etiam Regu-
lares. Paul. III. Constit. 30. incip. *In Apostolici*. 62
Item contra omnes etiam Regulares audentes in pu-
blicis Concionibus, lectionibus, conclusionibus,
& aliis quibuscumque actibus publicis asserere, quod
Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato origi-
nali. *Sac. Congr. Sanctæ Romanæ, & Universalis
Inquisitionis in Palatio Apostolico coram Paulo V. sub
die 31. Augusti 1617.* Quod postea ad audentes assere-
re idem in sermonibus, & scriptis privatis extendit
*Eadem Sac. Congr. coram Gregorio XV. sub. die 24.
Maii 1622.*
Item contra eos, qui utuntur Litaniis novis non ap- 63
probatis ab Ecclesia, vel Sacra Congregatione Rituum
Clem. VIII. Constit. 22. incip. *Sanctissimus*. Item 64
contra non ordinatos ad Presbyteratum Missam cele-
brantes, vel Pœnitentiæ Sacramentum ministrantes.
Gregor. XIII. Constit. 21. incip. *Officii nostri*. Cle-
mens VIII. Constitut. 81. incip. *Etsi alias*. Urbanus
VIII. Constit. 79. incip. *Apostolatus*. Item contra 65
Sacerdotes, qui mulieres pœnitentes in actu Confes-
sionis ad actus inhonestos sollicitant. Pius IV. Con-
stit. 31. incip. *Cum sicut*, & Gregor. XV. Consti-
tut. 34. incip. *Universi*, hoc extendit ad Sacerdotes
sollicitantes quascumque personas ad inhonesta sive
inter se, sive cum aliis perpetranda quomodolibet in
actu Confessionis Sacramentalis, vel antea, vel post
immediate, seu occasione, vel prætextu Confessio- 66
nis &c. Item contra Confessarios negligentes mone-
re pœnitentes ut denuncient sollicitantes, aut docen-
tes eos non teneri. Gregor. XV. in d. Constitut.
Universi §. 7.
Inquisitores procedunt contra testes falsum in cau- 67
sis Fidei deponentes, eosque Curiæ sæculari tradere
possunt. Leo X. Constit. 29. incip. *Intelleximus*. 68
Item procedunt contra Christianos ad Judæorum Ri-
tus transeuntes, & Judæos conversos ad illum rede-
untes. Nicolaus IV. Constit. 1. incip. *Turbato*. In- 69
quisitores libere procedere possunt contra Judæos,
& alios infideles paganos in sequentibus casibus. I.
Si negaverint, quæ circa Fidem communia sunt cum
Christianis. II. Si Dæmones invocaverint, aut eis
immolaverint. III. Si quem Christianum hæc docue-
rint, vel ad ea perduxerint. IV. Si hæreticas blasphe-
mias

mias dixerint. V. Si Christianos a Fide deviaverint.
VI. Si Infideles ad Fidem Christi transire impedive-
rint. VII. Si Hæreticos scienter receptaverint. VIII.
Si libros Hæreticos, Thalmudicos, aut alios Judai-
cos quomodolibet damnatos tenuerint. IX. Si Ho-
stiam salutarem, aut Crucem, & similia, vel Chri-
stianos deriserint. X. Si nutrices Christianas reti-
nuerint, vel easdem illa die, qua Eucharistiæ Sacra-
mentum sumpserint, vel etiam diebus sequentibus,
lac in latrinas effundere coegerint. Gregor. XIII.
Constit. 70. incip. *Antiqua Judæorum*; & concordat
Constit. 20. Clem. VIII. incip. *Cum Hebræorum*
70 *malitia*. Item procedere possunt contra eos, qui di-
cunt Usuram non esse peccatum. *Clement. de Usuris
cap. Unic. §. sane*.
71 Inquisitores, & Episcopi tenentur procedere in
omnibus causis contra Fidem, ac omittentes id face-
re, incurrunt excommunicationem Papæ reserva-
72 tam. *Clement. de hæreticis cap. 1. §. Verum*. Tenen-
73 tur procedere sine acceptione Personarum, *cap. Qua-
liter, de accusat*. Tenentur exigere juramentum ab
omnibus Officialibus sui Tribunalis de segreto, & fi-
delitate servandis. *Clement. de hæreticis cap. 1. §. Por-
ro*. Innocent. IV. Constit. 10. incip. *Ad extirpan-
74 dam*. Item tenentur dare juramentum Secreti Advo-
cato, & Procuratori reorum, & aliis quibuscumque
manifestant dicta testium, & delicta, ut possit in cau-
75 sa procedi; *cap. Statuta 20. de hæreticis in 6*. Tenen-
tur prohibere, ne sæculares in causis Fidei se inge-
rant, & per Censuras deterrere. Leo X. Constitut. 43.
76 incip. *Honestis*. Sixtus IV. Constitut. 19. incip. *Sa-
cri* statuit, ut Inquisitores Ordinis Prædicatorum
non procederent non contra Fratres Ord. Minorum, &
econtra, sed modo non est in praxi. Item *ibidem* sta-
tuit, ut Inquisitores Ordinis Minorum, & Prædica-
torum a suis Generalibus possint corripi, processari,
puniri, & privari, sed modo non est in praxi.
77 Inquisitores possunt absolvere judicialiter omnes
Hæreticos, qui pœnitentes hæresim abjurant, & ad
Fidem revertuntur. Alexand. IV. Const. 18. incip.
78 *Cupientes*; *cap. Ut officium 11. de Hæreticis in 6*. Item
possunt absolvere judicialiter etiam alios fautores,
receptatores, credentes, infamatos, seu suspectos
de Hæresi, *ibidem*, & Urbanus IV. Constitut. 2. in-
79 cip. *Licet*. Item possunt non publicare, nec debent,
nomina testium examinatorum in causa Hæresis. Ur-
banus IV. Constit. 2. incip. *Licet*. §. 9. Pius IV. Con-
stitut. 26. incip. *Pastoralis*. Possunt tamen illa publi-
care viris illis, de quorum consilio sententia danda
80 est, & hoc sub secreto, *ibidem*. Inquisitores pos-
sunt committere citationes, & examinationes testi-
81 um. Urbanus IV. Constit. 2. incip. *Licet*. §. 10. Item
possunt procedere *appellatione remota*. Clemens VII.
Constit. 22. incip. *Placuit*. Item in causis Fidei possunt
delegare, & revocare delegationes. Clemens VII. in
82 cit. Constit. *Placuit*. Inquisitores possunt concede-
re licentias portandi arma tot ministris, quot per vi-
am sibi sunt necessarii, dum procedere debent in cau-
sa aliqua. Joan. XXII. Constit. 9. incip. *Exigit*; *Cle-
ment. de Hæreticis, cap. Nolentes*. Sed caveant, ne
83 abutantur hac facultate. *Clement. ibidem*. Possunt
concedere Indulgentiam 40. dierum iis, qui suæ con-
vocationi intersunt pro exequendo Officio, seu suis
concionibus pro Fide habitis intersunt. Urbanus IV.
Const. 2. incip. *Licet*. §. 12. Innoc. IV. Constit. 16.
incip. *Quia*; Alexander IV. Constitut. 18. incip. *Cu-
pientes* apud Card. Petram *tom. 3. com. ad Constitut.
16. Alex. IV. num. 9.*
Inquisitores, & eorum Officiales non possunt con- 84
veniri, excommunicari, suspendi &c. neque ab Or-
dinariis, neque a Legatis Papæ sine licentia Papæ.
Urbanus IV. Const. 4. incip. *Ne Inquisitionis*; *Extra-
vagant. de Hæreticis cap. Cum Matthæus*. Inquisito- 85
res non possunt in causis sui Officii impediri a Guber-
natoribus, aut aliis quibuscumque sub pœnis Ex-
communicationis &c. Paulus III. Constit. 30. incip.
In Apostolici. Ipso facto excommunicat Julius III.
Constit. 11. incip. *Licet a diversis*. Inquisitores non
possunt sindicari ab alio, quam a Papa, vel Sacra
Congregatione Romana de processu male facto, &
aliis. Pius IV. Constit. 48. incip. *Dudum*. Inquisito- 86
res Hispaniarum in S. Officio sine Papæ licentia nul-
lam innovationem pati possunt. Sixtus V. Constit. 74.
incip. *Immensa* §. 5.
Inquisitoris etiam majoris Officium non excusat 87
Episcopum a residentia in propria Diœcesi. *Sacra
Congreg. Concil.* teste Gonzalez, *ad Reg. 8. Cancella-
riæ gloss. 43. num.* 164. Barbosa *Summ. Apostolicar.
decision. verb. Inquisitores num.* 10. Nec etiam excusat 88
Parochum a residentia. *Eadem S. Congr. Conc.* penes
Nicol. Garciam, *de benefic. p. 3. cap. 1. num.* 24. &
Barbosa *loc. cit. num.* 10. Si Officiales, & Familiares 89
Tribunalis S. Inquisitionis sint Canonici, & hujusmo-
di, non lucrantur distributiones in absentia ob tale Of-
ficium, nisi speciali Sedis Apostolicæ privilegio mu-
niantur. *Sacr. Congreg. Conc. in Toletana* 4. *Jun.*
1594. & *in Mediolanensi 3. Februarii* 1635. Immo sine 90
speciali privilegio neque lucrantur distributiones In-
quisitores ipsi, si sint Canonici, & absint propter S.
Inquisitionis Officium. *Ead. Sac. Congreg. in citatis
decretis*, & rursus *in Romana servitii Chori* 23. *Sept.*
1690. Familiares Tribunalis S. Officii non satisfaciunt 91
præcepto annuæ Communionis per hoc quod in Com-
munione Generali fieri solita Feria quinta in Cœna
Domini ab Inquisitoribus Eucharistiam sumpserint,
sed illam sumere debent a proprio Parocho, ut re-
solvit. *Sac. Congreg. Conc. in Neapolitana 3. Julii*
1666. Nec iidem Inquisitores cognoscere possunt de
adimplemento ejusdem præcepti a suis Familiaribus ut
suprema Inquisitio resolvit, apud Cardin. Albit. *de
Inconstant. in Fide cap. 29. num.* 51. Card. Petram *tom.
tom. 3. Comment. ad Constit. 29. Innocent. IV. n.* 17.
Vicarius S. Officii permittens Officialibus sæcula- 92
ribus ut propria auctoritate perquisitionem faciant,
incurrit excommunicationem, & datur Archiepisco-
po facultas delegandi quemcumque Confessarium ap-
probatum pro ipsius absolutione. *Sacr. Congregat.
Immunit. 29. Julii 1673. lib. 1. decret. Altovit. pag.*
824. Vicarius S. Officii ob extractionem factam a lo- 93
co immuni in personam Sacerdotis ob prætensam ce-
lebrationem duarum Missarum, censetur incurrisse,
& datur facultas ipsum absolvendi. *Sac. Congreg. Im-
munit. in Auximana 19. Novembr. 1680. lib. 2. decret.
Altov. pag.* 2088. Ministri Inquisitoris S. Officii, qui 94
de ejus mandato in causa homicidii P. Vicarii Inqui-
sitionis patrati a quodam Religioso, fecerunt reco-
gnitionem Cadaveris in loco immuni, & deinde ex-
traxerunt d. Homicidam a Conventu suæ Religionis,
& ad

& ad carceres S. Officii adduxerunt, ex utroque capite Censuras contraxerunt. *Sacr. Congregat. Immunit. in Cremonen. 1. Aprilis 1704. lib. 3. decret. Vallem. pag. 569.*

95 Sacræ Inquisitionis Officium procedere debet juxta suas facultates, & stilum contra Confessarios exquirentes a pœnitentibus complicum nomina, si suspecti sint de pravo dogmate; Bened. XIV. tom. 2. Constit. 8. incip. *Ubi primum*. Vide etiam in nostro II. Tomo verb. *Complex*: ubi affertur dicta Pontificia dispositio.

96 Affertur decretum Sanctæ Universalis Inquisitionis super perpetua inhabilitatione Sacerdotum ad turpia sollicitantium, vel Sacrificio Missæ abutentium ad sortilegia.

Feria V. Die 5. Augusti 1745.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina Providentia Papa XIV., & Eminentiss., ac Reverendiss. DD. S. R. E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicite animadvertens quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad Animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut prætextu ad turpia sollicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas a Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter san. me. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem; Quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præpositis ad hoc ut de illo sicuti, & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali Decreto Supremæ Inquisitionis die 15. Decembris 1633. semel saltem in anno Feria sexta post Octav. Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica mensa, vel in Capitulo, ad hoc specialiter convocato; ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congressu suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram suprema Congregatione juratum Testimonium exhibeant.

Paulus Antonius Cappellonus S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis Notarius.

97 Quoad extractionem Reorum ad Sacræ Inquisitionis Officium spectantium a locis immunibus ad quæ forte confugerint; Vide novissimam Constitutionem Bened. XIV. quam ad litteram attulimus supra verb. *Immunitas art. 2. n. 158.*

Hic jubet adjicere decreta duo S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis, recens edita tenoris, ut sequitur. 98

Noi Fra Alessandro Pio Sauli da Forlì dell' Ordine de' Predicatori, Maestro di Sagra Teologia, Commissario Generale della S. Romana, ed Universale Inquisizione.

AVendo Anna Appollonia Manfredi da Perizzano Zitella di anni 30. con studiose invenzioni procurato di essere tenuta in concetto di Santa, con aver vantato visioni, apparizioni di Angeli, della Santissima Vergine, e di Gesù Cristo, Stimmate, ed altre cose credute prodigiose, e grazie particolari di Dio. E costando dagli Atti fabricati sopra le cose predette, e dalla di lei confessione giuridicamente fatta in questo Santo Officio dopo la di lei riduzione alle Carceri del medesimo, essere stati inganni, jattanze, falsità, e finzioni rispettivamente le asserite di lei Visioni, apparizioni di Angeli, della Santissima Vergine, e di Gesù Cristo, Stimmate, ed altre cose come sopra credute prodigose, e grazie particolari di Dio.

Per tanto in esecuzione del Decreto della Sagra Congregazione del Santo Officio, a fine che il Publico resti disingannato, e per togliere dalle menti di ogn' uno qualunque falsa credenza della Santità della medesima.

Notifichiamo, e dichiaramo, che la Santità della sudetta Anna Appollonia Manfredi è stata affettata e finta, e le cose predette sono state rispettivamente false, e supposte; e perciò la medesima è stata condannata dal S. Officio alla Carcere.

Niuno pertanto ardisca in avvenire di asserire, o tenere la suddetta Anna Appollonia Manfredi come Santa per le cose suddette sotto pena ad arbitrio degli Eminentissimi, e Reverendissimi Signori Cardinali Generali Inquisitori.

Dato dal Palazzo del medesimo S. Officio questo dì 21. Luglio 1746.

F. Alessandro Pio Sauli
Commissario Generale del S. Officio.

Paolo Antonio Cappellone Notaro.

Die 23. Julii 1726. Supradicta Notificatio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palatii Sancti Officii, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Remolatium Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

DECRETUM. 99

Feria V. Die XXIII. Novembris 1747.

IN Congregatione Generali S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina Providentia PP. XIV. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in tota Republica Christiana

na contra Hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Proposita Causa contra Sororem Angelam Franciscam Zappata Monialem professam Monasterii S. Claræ Cherii, & ad præsens degentem in Monasterio S. Agnetis Civitat. Astæ Pompejæ inquisitam ob affectatam Sanctitatem, SS. D. Noster auditis Votis supradictorum Eminentissimorum, & Reverendissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum, decrevit, quod dicta Soror Angela Francisca detineatur in eodem Monasterio S. Agnetis, in quo nunc degit, ipsique fiat præceptum de non accedendo ad Cratas, Januas, & Locutoria Monasterii, & de non scribendo Epistolas absque Superiorissæ licentia sub pœna in casu contraventionis in unoquoque ex dictis capitibus, Carceris formalis in eodem Monasterio ad annum pro qualibet vice. Quod diebus Veneris jejunet in pane & aqua per quinquennium, & in Sabbatis recitet Rosarium intergum Beatæ Virginis usquequo vixerit: insuper quod deputetur ei doctus & prudens Confessarius, qui eam instruat, & dirigat, nec sine ejus licentia accedat ad Sacram Synaxim.

Quod Præpositus denique Podaverini Carolus Canonica, Canonicus Franciscus Cuggia, & Sacerdos Gaspar Antonius Bosco Directores olim præfatæ Monialis acriter moneantur. Tandem, quod hujusmodi Decretum publiciter.

Supradictum Pontificium Decretum a Suprema, ac Sacra Congregatione Eminentissimorum & Reverendissimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium Inquisitorum Generalium sub die 2. currentis mensis Decembris nobis transmissum ut juxta mentem Sanctissimi Domini Nostri Divina providentia PP. Bened. XIV. publicaretur; ordinamus ipsum typis mandari, & sic impressum publice exhiberi. In quorum &c.

Additiones ex aliena manu.

100 De Origine & progressu Inquisitorum vide, si lubet, Vanespen *part.* 1. *Jur. Eccles. Univers. tit.* 2. *c.* 3. & rursus *part.* 3. *tit.* 4. *c.* 2. & Limbroch. *in Historia Inquisitionis lib.* 1. *per tot.*

101 Jurisdictionem Iuquisitorum a principio fuisse delegatam, & deinde ad ordinariam accessisse tradit Petra *in Comment. ad Const. Apost. Constit.* 16. *Innocentii IV. num.* 29.

102 Eam non privativam, sed cumulativam esse, concors est omnium sententia, nam possunt & hodie Episcopi procedere in causis Fidei. In Hispania ve
103 ro habere Inquisitores privativam jurisdictionem tenent Sanctarell. *de hæres. cap.* 40. *dub.* 2. *num.* 15. Carena *de Offic. Sacræ Inquisitionis part.* 1. *tit.* 4. *§.* 3. *num.* 2.

104 Non aliter tamen Episcopus de jure procedere valet in causis Fidei, quam cum sui Capituli consilio,
105 *Cap. ad abolenda, de Hæreticis.* Ceterum consuetudine obtinuit, ut procedat inconsulto Capitulo; Passerin *in cap. per hoc num.* 10. *de Hæretic. in* 6. Farinac. *de Hæres qu.* 186. *num.* 14.

106 An & Prælati pollentes quasi episcopali jurisdictione procedere valeant in causis Fidei? quæstionis est; Affirmat autem Passerin. *in cit. cap. Per hoc num.* 8. *de Hæretic. in* 6. & Carena *de Offic. S. Inquisitionis p.* 1. *tit.* 6. *§.* 4. *num.* 14.

Nota vero, quod Prælati Regulares tametsi habe- 107
ant eamdem quasi Episcopalem jurisdictionem, procedere haud possunt in causis Fidei contra subditos Regulares ex prohibitione Constitutionis Pauli V. quæ incip. *Romanus Pontifex*, ut monent Bordon. *in Tribunal. cap.* 27. *num.* 1. Salell. *lib.* 1. *cap.* 3. *Regul.* 24. *num.* 42. Fallitur vero hic Auctor, dum ait, 108
quod Prælati Regulares habentes quasi Episcopalem jurisdictionem procedere nec possint in causis Fidei contra subditos sæculares, ut observat Card. Petra *in comment. ad Constitut. Apostol. Constit.* 16. *Innocentii IV. num.* 20.

INSANA, FABULOSA, & MENDOSA PROPOSITIO. Vide verb. *Propositiones damnatæ n.* 42.

INSIGNIS, INSIGNITAS.

Ecclesia Collegiata potest esse Insignis dupliciter, scilicet, vel de jure, vel ex Privilegio; 1
Communis. Colleggiata Insignis de jure dicitur illa, 2
quæ habet requisita descripta, & enumerata communiter a Doctoribus, nempe si sit Matrix in loco, præcedatque aliis in publicis functionibus, sit antiqua, & conspicua quoad structuram materialem, & numerositatem Dignitatum, & Canonicorum, aliorumve Ministrorum deservientium, sitque in loco seu Oppido nobili, & numeroso, & peritorum copioso; Cardin. de Luca *de præemin. disc.* 8. *num.* 14. Cardin. Petra *tom.* 3. *Comment. in Const.* 7. *Innocent. IV. n.* 36. Barbosa *in cap. Transmissæ* 33. *de verbor. signific.* & *lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 15. *jur. Eccles. univers. n.* 15. *& de Canonicis cap.* 2. *n.* 18. *& in Trident. sess.* 24. *de reform. c.* 12. *n.* 52. Massobrius *in tract. de Synod. c.* 4. *dub.* 14. *n.* 9. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 15. *n.* 8. Corrad. *in prax. benefic. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 18. Ceccoper. *lucubrat. Canonic. lib.* 1. *num.* 75. Aloysius Riccius *in Collect. decis. part.* 6. *Collect.* 2350. *vers. Insignis*, Mantica *decis.* 175. *num.* 2. Panimoll. *decis.* 98. *adnotat.* 1. *num.* 24. Ursaya *tom.* 1. *part.* 1. *discept.* 6. *num.* 39. *&* 175. Pitonius *discept.* 116. *num.* 35. & omnes alii scribentes *in cap. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6. & sic tenuit Rota *decis.* 29. *num.* 4. *&* 5. *part.* 2. *diversor. & part.* 7. *recentior. dec.* 288. *num.* 7. & *Sac. Congr. Rit. in Firmana* 24. *Mart.* 1622. apud Barbosam *de Canon. loc. cit.* & Pitonium *loc. cit.* Collegiata Insignis ex Privilegio di- 3
citur illa, cui a Summo Pontifice tale Privilegium conceditur, ut ita vocetur; Pellegrin. *in Praxi Vicar. part.* 1. *sect.* 5. *n.* 13. Ursaya *loc. cit. n.* 175.

Non omnis autem Collegiata est Insignis. Alia 4
enim est Insignis, & alia non Insignis; Card. Mantica *dec.* 175. *num.* 2. Corrad. *loc. cit. a num.* 20. *ad* 22. Panimoll. *loc. cit. num.* 24. *&* 25. Pellegrin. *loc. cit. num.* 13. & alii passim scribentes *in cit. cap. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6. Insignis dicitur illa, quæ 5
habet supradictas qualitates enumeratas *sub. n.* 2. quas Corradus *loc. cit. num.* 19. ex Rota *in Mediolanen.*

nen. Præpositura dec. 29. num. 8. part. 2. divers. re-
6 ducit ad septem. Prima nempe qualitas Collegiatæ Insignis est ejus Matricitas. Secunda, Nobilitas, & celebritas Loci: Tertia, Antiquitas ipsius. Quarta, Præcedentia ipsius super alias. Quinta, Structura sui ædificii, tam intus, quam extra. Sexta, Numerositas Ministrorum in ea inservientium. Septima, Multitudo, & frequentia Christifidelium ad eam pro Divinis Officiis confluentium. Non Insignis dicitur illa, quæ habet exiguum numerum Canonicorum, modicos redditus, & inferiorem qualitatem servitii, loci, & personarum; Mantica *cit. decis.* 175. *num.* 2. Corrad. *loc. cit. n.* 22. Pellegrin. *loc. cit. num.* 13. Pignattel. *loc. cit. num.* 25. & alii passim scribentes *in cit. cap. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6.

7 Insignitas Collegiatæ resultat etiam ex provisionibus Apostolicis de prima Dignitate cum onere assumendi gradum Magisterii, vel Doctoratus in jure Canonico intra annum. Hoc enim est signum certum, & univocum, Collegiatæ Insignis, cum iste gradus non requiratur, nisi in prima Dignitate Cathedralis, vel Collegiatæ Insignis juxta dispositionem Concilii Trid. *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* & punctualissime quod hoc demonstret Insignitatem Collegiatæ firmarunt Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *q.* 15. *n.* 9. Piton. *loc. cit. n.* 40. Rota *dec.* 29. *n.* 9. *p.* 2. *diversor.*

8 Item Insignitas Collegiatæ probatur ex relationibus Episcoporum; Rota coram Gregorio *decis.* 482. *num.* 3. & *coram Merlin. decis.* 87. *la* 2. *n.* 14. *& in recent. decis.* 469. *num.* 18. *part.* 19. *& in Comen. Canonicatus* 6. *Februar.* 1704. *§. Visa fuit, coram Eminentiss. Scoto, & in Matheranen. Archipresbyteratus* 27. *Jun.* 1707. *§. Collegialitas, cor. bon. mem. Kaun.* Card. de Luca *de præeminent. disc.* 52. *n.* 6. Fagnan. *in cap. Postulastii num.* 14. *de Jurepatron.* Piton. *loc. cit. num.* 37.

9 Collegiata non insignis a sua fundatione, seu a tempore suæ erectionis potest progressu temporis declarari Insignis, maxime si augeatur numerus Dignitatum, Canonicorum, ac redditum, & locus, in quo fundata est, evadat insignis; Colligitur ex declaratione *Sacr. Congr. Rit. in Firmana* 24. *Martii* 1622. ubi Collegiata Ecclesia S. Pauli Oppidi Civitatis novæ dictæ Firmanæ Diœcesis ad instantiam Ludovici Centofloreni fuit declarata Insignis, eo quod Oppidum, in quo reperitur, est insigne, & reddit numerum quatuor mille Habitatorum, hoc est focularium 820. quatuor Regularium Conventus, & unum Sanctimonialium Monasterium cum magna copia peritorum, & Nobilium ibi existentium; Corrad. *loc. cit. n.* 23. cum Mantica, & Barbosa ibi citatis,
10 & alii, unde patet quis locus sit & debeat reputari Insignis, ille nempe qui ultra conspicua & magnifica ædificia copiosam continet Nobilium, & illustrium personarum, ac utriusque juris Doctorum, aliorumque incolarum multitudinem, sicque pro tali communiter habetur, ac reputatur; Bald. *in l. Providendo num.* 1. *Cod. de Postul.* Archidiacon. *in cap. Statutum* 11. *col.* 6. *circa med. verb. Locis Insignibus, de Rescriptis in* 6. Card. *in Clementin.* 1. *n.* 28. *de foro competent.* Lupus *alleg.* 122. *num.* 2. *in fin.* Innocent. *in cap. Præsenti num.* 3. *de Rescriptis in* 6. Corrad. *loc. cit. n.* 8. *&* 10. Tiraquel. *de Nobilitate cap.* 10. *n.* 8. cum Felino, Alexandro, Decio, & aliis ibi citatis.

Canonici Collegiatæ Insignis tenentur ad diurnam 11
Officiaturam in Choro, quacumque consuetudine non obstante. Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 11. & ex pluribus docet Fagnan. *in cap. Cum omnes n.* 31. *cum seq. de Constit.* Card. Petra *loc. cit. num.* 27. & alii communiter cum universali praxi.

Canonici autem Collegiatæ non Insignis, quam- 12
vis regulariter teneantur ad assiduum Chori servitium, tamen ex triplici limitatione ab eo absolvuntur, scilicet aut si Ecclesiæ sint Rurales, aut si adsit contraria immemorabilis consuetudo, aut demum si sint adeo tenues redditus, ut ipsi Canonici alii non valeant, ut in fortioribus terminis obligationis residentiæ resolvit *Sacra Congreg. Conc. in Fundana* 15. *Octobris* 1618. & fuse Fagnan. *in cit. cap. Cum omnes num.* 31. *§. Sed postea* Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 2. *n.* 197. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 114. *num.* 10. *& consult.* 134. *num.* 14. *& tom.* 10. *consult.* 150. *n.* 84. Crispin. *p.* 2. *Visitat. Pastor. §.* 19. *n.* 13.

Quæ limitationes sufficit si concurrant alternative, 13
tum ex dictione *Aut* per Sac. Congr. adhibita, quæ efficit, ut unica tantum pars verificari sufficiat; Altograd. *consil.* 70. *n.* 63. Rota *decis.* 1342. *num.* 3. *coram Emerix. junior.* tum ex speciali declaratione ejusdem Sacræ Congr. apud Fagnan. *in cit. cap. Cum omnes n.* 31. *vers. Expresse,* & Pignatell. *t.* 9. *consult.* 134. *n.* 14. ubi declaratum fuit sufficere solam immemorabilem. Et in terminis Collegiatæ non Insignis Sac. Congr. Visitationis Apostolicæ in quadam Collegiata Civitatis Laviniæ 28. Aug. 1704. declaravit, non sustineri decretum Visitatoris Apostolici cogens Canonicos ad diurnam Officiaturam, sed quod servaretur solitum, quod erat de inserviendo tantum diebus Festivis, licet alioquin Canonici haberent pingues redditus. Et pariter *Sac. Congreg. Conc. in Narnien. servitii* 26. *Apr.* 1658. *lib.* 20. *decr. pag.* 612. declaravit, non sustineri decretum Episcopi demandantis diurnum servitium in Collegiata Otricoli, cum obstaret consuetudo.

Ceterum quotiescumque exemptio a quotidiana 14
Officiatura prætendatur per Canonicos Collegiatæ non insignis ob tenuitatem redditum, eadem exemptio durabit, durante redditum tenuitate; nam si isti augeantur, par est, ut in Officiaturæ onus reincidant. Hinc cum Canonici Collegiatæ non insignis Oppidi Vallatæ Aliphanæ Diœcesis prætenderent nullum esse decretum Episcopi ipsos cogens ad quotidianam Officiaturam, prætensionemque fundarent in consuetudine Officiandi tantum diebus Festis, & in tenuitate redditum; *Sac. Cong. Conc. die* 12. *Februarii* 1707. ad dubium: *An Canonici SS. Annunciatæ Vallatæ teneantur ad quotidianam officiaturam in Choro?* Respondit *Pro nunc Negative.* Quæ resolutio non fundatur in prætensa consuetudine, quia ejus probatio non fuit juridice facta: sed solummodo in tenuitate redditum qui cum augeri possint, ideo fuit dictum: *Pro nunc* & ex superius adductis rationibus in altera *Aliphana Collegiatæ* dubio proposito: *An Canonici Collegiatæ Ecclesiæ S. Crucis quotidie officiare teneantur? die* 17. *Decembris* 1717. rescripsit: *Negative, & servetur reductio facta ab Episcopo anno* 1671. *auctoritate Sac. Congr.* Hactenus Emin. Petra *t.* 3. *Comment. in Constit.* 7. *Innoc. IV. sect.* 2. *a n.* 28. *ad* 31.

Col-

15 Collegiata insignis præcedit aliis non Insignibus, etiamsi fuerint prius erectæ. *Sac. Rit. Cong. in Firmana* 24. *Maii* 1612. *& in Nolana* 24. *Iunii* 1699.

16 Etiamsi erectio Collegiatæ Insignis facta fuerit cum clausula *sine alicujus præjudicio*; *Ead. Sac. Congreg. Rit. in d. Firmana, & jam prius in Nolana* 21. *Apr.* 1602. apud Barbos. *Collect. Apostol. decis. verb. Collegiata num.* 5. *& cap. Transmissæ* 33. *de verbor. signific. num.* 3.

17 Inter Collegiatas Insignes Collegiata antiquior, quæ habet Insignitatem a jure præfertur habenti Insignitatem ex Privilegio posteriorem. *Sac. Congr. Rit. in Castellana Præcedentiæ* 13. *Febr.* 1700. *& in Novarien.* 8. *Maii ejusdem anni ad dub.* 11. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *formul.* 4. *num.* 22. & Ursayam *tom.* 1. *p.* 1. *discept.* 6. *n.* 571.

18 Et sic inter duas Collegiatas Insignes a jure semper precedere debet antiquior, ut ex Decreto Sacræ Congreg. resolvit Ursaya *loc. cit. n.* 177. citans Nicolium, Pellegrin. Tondut. & Card. de Luca in Miscell. Ecc. *disc.* 45. *n.* 6.

19 Et hoc procedit, etiamsi Collegiata Insignis posterior habeat insignia honorificentiora, ut declaravit *Sac. Cong. Rit. in Novarien.* 8. *Maii* 1700. decernens precedentiam deberi Collegiatis SS. Gervasi & Protasii Domus Offulæ & S. Jacobi Victoris Intri, quæ minus honorifica Insignia habent in concursu Collegiatæ S. Bartolomæi Burgi Mainerii habentis insignia honorificentiora. Et *in Civitatis Castellanæ* 13. *Februar.* 1700. respectu insignis Collegiatæ Terræ Gallesii, cui fuit adjudicata præcedentia in concursu insignis Collegiatæ SS. Vincentii & Anastasii Terræ Arignani habentis usum Almutiarum, quem non habebat d. Collegiata Gallesii. Et hoc patet in Urbe exemplo Collegiatæ S. Mariæ ad Martyres, seu Rotundæ, quæ, quamvis non habeat usum neque Rocheti, neque Cappæ Magnæ, neque Almutiarum nihilominus in Processionibus, & aliis publicis functionibus ratione suæ antiquitatis præcedit omnes alias octo Collegiatas ejusdem Urbis, quarum major pars habet Insignia honorifica, & ornamenta nobilia, ut refert, & observat Ursaya *loc. cit. num.* 164. 165. 181. 182. & 183.

20 Immo Collegiata Insignis antiquior præcedit insignem posteriorem, quamvis insignis posterior, seu modernior habeat usum Pontificalium respectu sui Abbatis, & facultatem gestandi Rochetum, & Cappam Magnam respectu suorum Canonicorum, ut in Januensi Præcedentiarum pro Insigni Collegiata S. Mariæ Vinearum cum Insigni Collegiata SS. Fabiani & Sebastiani habente usum Pontificalium respectu sui Abbatis, & Cappam Magnam respectu suorum Canonicorum utraque parte ad longum informante, resolvit *S. R. C.* 19. *Julii* 1710. ad relationem Emin. Barberini, quæ circa infrascripta dub.

I. *An Constet de Collegialitate cum qualitate Insignitatis S. Mariæ Vinearum Genuæ?*

II. *An Liceat Canonicis ejusdem Ecclesiæ capitulariter cum eorum Præposito incedere in Processionibus, & aliis functionibus Ecclesiasticis? & quatenus affirmative;*

III. *An eis debeatur precedentia adversus Parochos Urbanos, & Canonicos Ecclesiæ S. Mariæ & SS. Fabiani & Sebastiani de Carignano ejusdem Civitatis?*

Respondit *Affirmative in omnibus*.

Sic refert Ursaya *tom.* 1. *part.* 1. *discep.* 6. *per tot.* Vide *ibi* ipsum, ubi multa ad rem.

Collegiatæ Insignes fere Cathedralibus æquiparantur; *cap. Quia sæpe contingit* 11. *de election. in* 6. Glossa *in cap. Statutum* 11. *verb. Cathedralium, de Rescriptis in* 6. Conc. Trid. *sess.* 24. *cap. de reformat.* Card. Petra *t.* 3. *Comment. in Constitut.* 7. *Innocentii IV. sect.* 2. *n.* 9. Corrad. *in prax. Benefic. lib.* 2. *c.* 10. *n.* 73. *c.* 13. *n.* 72. *& c.* 15. *n.* 4. 21

Et quandoque præsertim in limine erectionis conceduntur Collegiatæ Insigni nobiliora Insignia, quam Cathedrali. Vide verb. *Insignia n.* 10. 22

Additiones ex aliena manu.

Opinio *Auctoris n.* 13. quod Canonici Ecclesiæ Collegiatæ non insignis haud teneantur ad residentiam, vel si collegiata illa Ecclesia sit ruralis, vel si adsit immemorabilis consuetudo non residendi, vel si redditus habeat adeo tenues, ut minime sufficiant sustentationi Canonicorum, haud potest recipi. 23

Spectato enim Pontificio decreto relato a S. M. Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 107. *n.* 2. tum a nobis *in Addit. ad verb. Canonicus artic.* 5. a residentia nec excusat nuda qualitas Ecclesiæ ruralis, nec sola consuetudo immemorabilis non residendi, sed utrumque concurrat oportet; idque quia Pontificium illud decretum non *disjunctive*, sed *conjunctive* loquitur, *In collegiatis autem non insignibus* (sunt verba decreti) *posse excusare, dum tamen sint rurales prorsus destitutæ, & in quibus numquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere*. 24 25 26

Neque tenuitas reddituum excusat a residentia in quacumque Ecclesia collegiata non insigni, sed tantummodo in rurali, propterea quod de ruralibus loquebatur mox dictum Pontificium decretum, dum inquit, *aut quæ adeo tenuis redditus essent, ut Canonicos, aliunde non habentes unde vivere, alere non possint*. Consuetudo vero immemorabilis non residendi nequaquam requiritur in collegiata non insigni rurali, quæ tenues hosce habeat redditus, nam disjunctive loquitur præfatum decretum, ut patet ex verbis mox relatis. 27 28 29

INSIGNIA.

Insignia concedere Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiatæ, vel concessa mutare non potest Episcopus inconsulta Sede Apostolica. *Sacra Congreg. Rit. in Hydruntina* 1. *Septemb.* 1612. 1
Nec etiam de novo concedere Almutiam. *Ead. Sac. Rit. Congreg. in Camerinen.* 25. *Januarii* 1602. *& in Placentina* 16. *Januar.* 1620. Nec Cappam sine privilegio, & expressa licentia Sedis Apostolicæ. *Ead. Sacr. Congregat. Rit. in Elven.* 10. *Januar.* 1604. apud Barbosam *de Canonicis c.* 2. *num.* 27. Non enim licet novum Habitum, sive signum a Canonicis Cathedralis, seu Collegiatæ Ecclesiæ absque Sedis Apostolicæ auctoritate assumi. *Sacr. Congreg. Concil. in* Tau- 2 3 4

Taurinensi. 21. *Jun.* 1641. *& in Tarvisina* 8. *Februar.* 1619. apud Piton. *Constitution. & decis. ad Canonicos num.* 694. & patet in omnibus concessionibus factis a Sede Apostolica diversis Cathedralibus, & Collegiatis.

5 Insignia deferendi facultas quomodo sit petenda a Papa, tradit Corrad. *in praxi benefic. lib.* 2. *cap.* 14.
6 *ad num.* 7. Vide ipsum. Talis facultas deferendi Insignia regulariter non conceditur nisi ex voto Sacræ Congreg. Rit. ut observat Corrad. *loc. cit. num.* 24.
7 Insignium concessio extra casum novæ erectionis Ecclesiæ rationabilem causam requirit. Corrad *l. c. num.* 29. id colligens ex formulis traditis pro peten-
8 dis a Sede Apostolica ipsis Insignibus. Et inter alias causas Insignia concedendi est Divini cultus augmentum, quod est maxime attendendum, ut dicitur in una Civitaten. Constructionis Capellæ penes Seraphin. *decis.* 586. *num.* 3. ex Butrio *in cap. Cum olim num.* 15. *de consuetudine*, *& in cap. Ad audientiam* 2. *de Eccles. ædificand.* & notat. Corrad. *loc. cit. num.* 19.

9 Quamvis incongruum sit, quod nobiliora Insignia concedantur Collegiatæ, quam Cathedrali, ut resolvit *Sacr. Rit. Congregat. in Trojana Indulti Cappæ Canonicalis* 10. *Septemb.* 1705. *ad relationem Emin. Card. Colloredi* apud Piton. *discept. Eccles. discept.* 49. *n.* 3. & advertit. Corrad. *loc. cit. sub num.* 15. *vers. Sane*, cum incongruum sit, quod Collegiata nobiliori Habitu suam Cathedralem antecellat ex quo majoritas Habitus majoritatem Personæ designet, juxta Text. *in cap. ut Apostolicæ*, *de privil. in* 6.

10 Tamen quandoque Insignia nobiliora Collegiatæ, quam Cathedrali conceduntur, & præsertim si in limine erectionis Collegiatæ aliquis Laicus suis bonis eam dotando exposcat hæc Insignia nobiliora: nam tunc Summus Pontifex deferre solet desiderio, & petitioni dotantis, quia ita & non aliter voluit Ecclesiam dotare, eamque erigi facere in Collegiatam, ut fuit dictum *in una Milevitana Erectionis Collegiatæ* penes Rub. *decis.* 258. *tom.* 2. in qua præsertim *n.* 23. subditur, quod etiamsi Papa scivisset Canonicos Cathedralis Cappis non decorari, nihilominus illas concessisset Collegiatæ, ne dotans retraheretur ab erectione, cum magis præponderet ratio augmenti cultus Divini, quod sequitur per erectionem, quam ratio præjudicii, quod inferri potest Canonicis Cathedralis circa diminutionem honoris, seu decoris, ut per Seraphin. *decis.* 847. *num.* 3. Carill. *decis.* 76. *num.* 12. *& sequent.* Corrad. *loc. c. num.* 16. Piton. *loc. c. num.* 4. Et patet exemplo Ecclesiæ Collegiatæ Oppidi Summæ Diœcesis Nolanæ, cujus Canonicis fuit concessus usus Cappæ Magnæ, non obstante quod Canonici Cathedralis Nolanæ eum non haberent, apud Pignatell. *tom.* 6. *cons.* 59. *num.* 8. *vers. Quod prædictæ*, & Piton. *loc. cit. num.* 6.

11 Per concessionem Cappæ intelligitur concessus etiam usus Rocheti. Ceccoper. *Lucubrat. Canonic. lib.* 1. *num.* 91. Carolus Dufresne *in verb. Cappa vers. Cappæ Chorales* Macr. *in suo Hierolexico eod. verb. Cappa* Piton. *loc. c. n.* 1. & alii. Cappa est antiquior Habitus Choralis, ac proprius Canonicorum
12 Ughell. in Italia Sacra *tom.* 3. *pag.* 634. Ceccoper. *l. c. n.* 91. & alii.
13 Pro expensis faciendis, aut factis a Canonicis pro obtinendo Indulto deferendi Cappam, & Rochetum non possunt alienari bona Capituli, seu Ecclesiæ. *Sacra Congregat. Conc. in Praten. Beneplaciti* 7. *Iul.* 1696. apud Cardin. Petram *tom* 1. *Comment. in Constit.* 1. *Divi Leonis Magni sect.* 4. *num.* 148. *& in una Montis Regalis in causa insignis Collegiatæ Civitatis Cunei sub die* 19. *Maii* 1708. apud eumdem Card. Petr. *tom.* 3. *Comment. in Constitut.* 7. *Innoc. IV. sect.* 2. *num.* 55.

Capitulum tenetur exhibere Cappas Canonicis stan- 14
te consuetudine etiam absque solutione. Rota *in Gerunden. Capparum cor. Pio* 17. *Jan.* 1698. apud Antonell. *tract. de juribus*, *& oneribus Clericor. lib.* 2. *dec.* 41. *num.* 20. Card. de Luca *de Canonicis*, *& Dignitatib. disc.* 3. *num.* 3. *& seqq.* Rota *dec.* 542. *n.* 4. *& seq. dec.* 545. *n.* 1. *& seq. cor. Ric. in recent. par.* 11. *dec.* 380. *per tot.*

Insignia Canonicorum Cathedralis, & Canoni- 15
corum Collegiatarum non conceduntur uniformia, sed diversa. *Sac. Cong. Rit. in Lauden.* 19. *Maii* 1602. *& in Mediolanen.* 23. *Jun.* 1608. Piton. *loc. cit. n.* 5. ubi ex aliis dicit sufficere diversitatem in colore, & in circumstantiis.

Cappæ, & Rocheti usus adinstar Beneficiatorum 16
Sancti Petri de Urbe conceditur Beneficiatis de massa Ecclesiæ Cathedralis Urbevetanæ. *Sac. Congreg. Rit. in Urbevetana* 13. *Januar.* 1611.

Cappas deferendi privilegium concessum Cano- 17
nicis, & Capitulo Ferrariensi non comprehendit Capellanos Ferrarienses. *Sacr. Rit. Congreg.* 12. *Novembr.* 1695. Sed postea *sub die* 18. *Januar.* 1606. fuit dictum illis esse concedendum usum Capparum juxta formam Litterarum Apostolicarum non obstante supradicto Decreto a Canonicis contra ipsos Capellanos obtento. Sic refert Barb. *in summa Apostolic. dec. verb. Cappa num.* 10. Aldano *in Compend. Canonic. resol. lib.* 3. *tit.* 19. *num.* 51.

Insignia Archipresbyteri non debent apponi in 18
Valvis Ecclesiæ, cum in Festivitatibus ornantur, nisi sit consuetudo immemorabilis. *Sacra Rit. Congreg. in Perusina* 23. *Maii* 1602. apud Barbosam *loc. cit. verb. Insignia num.* 2.

Insignia nova præter solitum in Processionibus 19
deferre non licet. *Sac. Rit. Congreg. in Andrien.* 21. *Augusti* 1604.

Capitulum non potest de novo addere suis Insi- 20
gniis sive armis Mitram, & Baculum seu Pastorale. *Sacr. Congreg. Episcopor. & Regular. in Firmana* 20. *Novembr.* 1611. apud Piton. *Constit. & dec. pro Canonicis n.* 254.

Cappa, seu Insigniis propriis debent uti Canonici 21
in Divinis Officiis, alias punctari debent, & distributiones amittunt. *Sacra Rit. Congreg. in Lunen. Sarzanen.* 3. *Mart.* 1633. *Acta Eccles. Mediolanens. part.* 1. *Concil. Provincial.* 4. *tit. Quæ pertinent ad SS. Missæ Sacrificium*, *& Divina Officia*.

Cappa est deferenda in Processionibus. *Act. Ec-* 22
cles. Mediolanens. part. 4. *Instructiones variæ tit. Avvertenze per le Processioni Generali.* Item deferenda 23
est in Synodo Diœcesana. *Act. Eccles. Mediolanens. part.* 1. *Concil. Provinc.* 5. *tit. Quæ ad Synodum attinent.* Item adhibenda est in conventibus Diœcesanis 24
sicuti & Insignia alia, quibus quis in Ecclesia sua uti potest. *Acta Eccles. Mediolanens.* 4. *Instruct. Congreg.*

25 *greg. Dioeces. tit. de vestitu ad conventum deferendo*. Item deferenda est a Parochis Urbanis, non in alienis Ecclesiis, sed in suis solum, ac praeterea foris, cum aliquod Ecclesiasticae functionis munus collegiatim cum suo Clero obeunt. A Dioecesanis item in suis non in alienis Plebibus. *Acta Eccles. Mediolanens. part. 2. Synod. Dioecesan. 4. decret. 19. & part. 2. Synod. Dioecesan. 12. tit. Monita Executionis Decretorum, quae ad Parochos pertinent*.

26 Canonici, & Praebendati non possunt deferre Cappam, seu Almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum funera, sed deferre tantum possunt in casibus, quando incedunt collegialiter una cum Capitulo. *Sacra Congr. Episcopor. & Regular. in Placentina Funerum 2. Maii 1659*, apud Piton. *Constitut. & decis. pro Canonicis n. 695*.

27 Praebendati possunt solum deferre Almutias in iis casibus, quando incedunt collegialiter cum Capitulo *Sacra Congregat. Episcopor. & Regular. 10. Novem. 1662.* apud Pignattell. *tom. 3. Consult. 51. n. 4.*

28 Canonici Cathedralis, & Collegiatae nequeunt uti Cappa & Rocheto in alienis Ecclesiis; Sic expresse *Sacra Rit. Congr. in Capuana 20. Maii 1651.* apud Pignattell. *tom. 4. consult. 185. n. 15.* ibi: *Capitulum, & Canonici Cathedralis habentes usum Cappae & Rocheti tam in suis, quam in aliis quibus libet Ecclesiis in functionibus, & Divinis Officiis supplicaverunt Congregationi Sacrorum Rituum declarari, se illis uti posse in aliis Ecclesiis, dum Conciones habent; vel ab eis Paenitentiae, vel Baptismi Sacramentum administratur, & in aliis similibus functionibus. Eminentissimi vero Patres responderunt id eis non Licere, nisi in propria Ecclesia* Vide Pignattell. *l. c. n. 15. & tom. 2. consult. 33. per tot.* ubi idem resolvit de casu Mitrae.

29 Canonici Pluviali, Planeta, Dalmatica, vel Tunicella induti non possunt deferre Almutias: Canonico vero defuncto etiam Sacris Vestibus induto imponi potest Almutia super brachium *Sacra Rituum Congr. 4. August. 1663.* apud Pitonium *Constitut. & Decision. pro Canonicis n. 721.*

30 Cappa & Rochetum, aliaque insignia Canonicalia non denotant jurisdictionem, sed solum perfectionem, gravitatem, & ornamentum Personarum. Ceccoper. *Lucubrat. Canonic. lib. 1. num. 93.* Franciscus Maria Pitonius Advocatus Romanus, deinde Episcopus Interamnae, & Auditor Benedicti XIII. *in cit. discept. 49. n. 9.* ubi sic expresse subdit: Et ideo Habitus potest deferri nedum in Ecclesia, sed etiam extra in processionibus, aliisque functionibus Ecclesiasticis, cum sit privilegium personale, quod non circumscribitur loco, ut resolvit *Sacr. Rit. Congregat. 19. Aug. 1634.* & testatur Ceccoper. *ubi proxime num. 92. & 93.* ibi: *Antedicta Insignia Canonicis impertita possunt ab eisdem deferri in functionibus Ecclesiasticis etiam extra Dioecesim &c. ut deducitur ex Decreto Sac. Rit. Congregat. die 19. Augusti 1634. Ratio est, quia privilegium est personale, quod persona secum ubicumque defert, nec restringitur in loco*.

31 Praelati Episcopis inferiores nequeunt uti suis Insigniis extra Ecclesias sibi subjectas. *Sacra Congreg. Rit. coram Alexandro VII. 27. Sept. 1659. in Decreto Generali* §. 8. Vide verb. *Abbas in fine*.

32 Abbreviatoribus de Parco majori conceditur usus Redimiculi galeri, vulgo *Cordone* coloris violacei, etiam dimisso officio; Benedictus XIV tom. 1. Constit. 3. incip. *Maximo*.

Additiones ex aliena manu.

Episcopum nec majora nec minora insignia concedere posse Canonicis, praeter allegatos ab Auctore respondit Rota *in Thelesina delationis Insignium 4. Iun. 1736. coram Emminentiss. Crescentio*. 33

Dubitatum vero fuit an Episcopus accedente consensu Capituli Ecclesiae Cathedralis insignia concedere queat Canonicis Ecclesiae Collegiatae. Ratio dubitandi inde oriebatur, quod prohibitio fundata videbatur in praejudicio Capituli Ecclesiae Cathedralis, adeoque consentiente Capitulo Ecclesiae Cathedralis cessabat prohibitio. 34 35

At contrarium fuit decisum a Rota *in d. Thelesina delationis insignum 4. Jun. 1736. coram Eminentissimo Crescentio*, ex ratione illa quod nequit Episcopus concedere insignia non ex praejudicio Capituli Ecclesiae Cathedralis, sed ex reservatione hujus concessionis facta a S. Sede. 36 37

Non omittendum vero, quod insignia minora posse ab Episcopo concedi; sensit *Sacra Congregatio in Sorana 14. April. 1725*. 38

INSORDESCENS, INSORDESCENTIA

INsordescens dicitur ille, qui animo pertinaci & obdurato, seu in contemptum Clavium, quia scilicet noluit obedire, seu se subjicere clavibus, perseverat in Censura per annum, *c. Cum bonae memoriae 8. de aetate, & qualitate c. cum contumacia 7. de haereticis in 6.* & Concil. Trid. *sess. 25. de reformat. c. 3.* ibi: *Obdurato animo Censuris annexus, in illis insorduerit*. Insordescentia, quamvis praecipue dicatur ratione excommunicationis, attamen convenit etiam aliis Censuris; *argum. cit. text. concilii Tridentini*, ubi dicitur: *Censuris annexus, & cit. cap. cum bonae memoriae*, ubi est sermo de insordescente per annum in Censura suspensionis. 1 2

Ad effectum docendi de insordescentia alicujus Censurati opus est probare in primis excommunicatum, seu censuratum habuisse notitiam excommunicationis, seu Censurae Riciull. *de jure personar. extra gremium Eccles. existent. l. 4. c. 8. n. 4.* Barbosa *in Concil. Tr. sess. 25. de reformat. cap. 3. num. 33.* & communis aliorum; requiritur enim ad insordescentiam animus obduratus, & contemptus Clavium, qui non supponitur in ignorante Censuram; *arg. cit. c. Cum bonae memoriae, cit. c. Cum contumacia*, & Concil. Trid *loc. cit.* Secundo, opus est probare, quod sine rationabili causa distulerit post annum petere absolutionem; Unde, si distulit ex rationabili causa, v. g. quia absens, quia impeditus & hujusmodi, non censetur insordescens ex defectu animi indurati, & contemptus clavium propter *citata Jura*. Sic eadem ratione non potest dici insordescens, si intra annum petiit, & non obtinuit absolutionem. Riciull. *loc. c. d. 5. & 9.* Barbosa *loc. c. n. 33.* & communis aliorum; similiter non potest dici insordescens, si per sex menses perseveravit in Censura & deinceps obtenta absolutione cum reincidentia, post absolutionem reincidit, & permansit in 3 4 5 6

in ipsa per alios sex menses; Tempora enim in hac materia non conjunguntur, cum ad contrahendam Insordescentiam requiratur perseverantia continua unius integri & ininterrupti anni in censura *arg. citatis Juribus*, Barbosa *loc. c. n.* 37 Navarr. *consil. 7. n. 3. de hæreticis*, Monacell. *tom. 3. tit. 3. formul. 3. nu. 12.* Seraphin *decis. 1285. num. 5.* & alii communiter cum Rota *in Oscen Archidiaconatus 16. Maii 1603.* coram Card. Lancellotto impressa per Farinac. *tom. 2. consil. decis 196 n. 5.* & refert Riciull. *loc. c. cap. 8. num. 3.*

7 Nec ad probandam insordescentiam sufficit probare solam perseverantiam per annum in Censura, sed est etiam necesse probare animum induratum in contemptum clavium *cit. cap. Cum bonæ memoriæ*, *cit. cap. Cum contumacia*, & Concil. Trid. *loc. cit.* Rota in *d. Oscen. coram Card. Lancellcto* Pignatell. *tom.*
8 *7. Consult. 18. num. 9.* & communis aliorum. Excommunicatus tamen post annum a declaratione citari potest uti suspectus absque alia monitione ex *Sacra Congregatione Concil. 22. Maii 1586.* apud Pignatell. *loc. c. n. 9.*

9 Insordescens in Censura lata in Causa hæresis habetur veluti hæreticus ipso Jure, & absque alia sententia. *Authent. Gazaros, Cod. f. de hæreticis, cap. Excommunicamus 1. de hæreticis* ubi Glossa *verb. Condemnetur*, Hostiens. *n. 7. & 8.* Abbas *n. 11.* Socin. *n. 14.* Butrius *num. 17.* Joann. Andr. *n. 4.* Ancharan. *n. 4.* Anan. *num. 6.* & communis aliorum cum Pignatell. *tom 7. consult. 18. n. 5. & tom. 8. consult. 134. num.*
10 *1. & sequent.* Attamen priusquam publice declaretur hæreticus citari debet, ut se purget. Pignatell. *tom. 7. Consult. 18. n. 8. & tom. 8. Consult. 134. n. 2.* Pegna *part. 3. com. 46. vers. Adveniente*, Chartar. *de execut. sentent. cap. 5. num. 278.* Sanctarell. *de hæresi cap. 4. dub. 5. conclus. 1.* Farinac. *de hæresi quæst. 192. num. 17.* La Croix *lib. 7. num. 283.* & alii passim.

11 Insordescens in Censura lata ob aliam causam ab hæresi habetur tamquam leviter suspectus de fide, ac specialiter de potestate clavium in Ecclesia, potestque citari ab Episcopo, ut respondeat quid sentiat de his; si purgare se noluerit, & permanserit altero anno, fit vehementer suspectus, & citatus nec se purgans, potest ex violenta suspicione declarari hæreticus. Pignatell. *tom. 7. consult. 18. a num. 2. ad 4.* cum multis aliis ibi allegatis, Gonzalez. *in Regul. 8. Cancellar. gloss. 15. num. 108.* Pegna *part. 1. director. quæst. 47. num. 7. & 8.* La Croix *loc. cit. num. 289. arg. cap. Excomunicamus 1. cap. Cum contumacia 7. de hæreticis in 6.* & Concil. Trid. *sess. 25. de reformat. cap. 3. in fine*, ubi sic habet: *Excommunicatus quicumque, si post legitimas monitiones non resipuerit... Sed si obdurato animo Censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum tamquam de hæresi suspectum procedi possit.*

12 Insordescens in Excomunicatione lata in causa criminali habetur pro convicto de eo crimine. Farinac. *lib. 1. quæst. 18. num. 39.* Gonzalez. *in Regul. 8. Cancellar. gloss. 15. num. 106. & 108.* cum aliis ibi allegatis; Pignatell. *tom. 7. d. consult. 18. num. 18.* La Croix *loc. cit. num. 290.* & alii. Secus vero in causa civili secundum veriorem, ut Gonzal. *loc. c.* Pignatell. *loc. c.* La Croix *loc. c.* quamvis alii contrarium teneant, ut Salzed. *ad Diaz. cap 110. num. 4.* vel *cap. 118. num. 4. in nova editione.*

Insordescens in Censura Excommunicationis, vel 13
Suspensionis, vel interdicti per annum, vel ultra, secundum aliquos Doctores est privatus ipso Jure Beneficiis. Ita Menochius *de arbitr. cas. 416. n. 52.* At optime ex Rotæ decisionibus Theodosius Rubeus *in singular. Rotæ tom. 2. part. 3. sub. verb.* Menochius *§. 1. pag. 202.* sic distinguit: Aut Excommunicatio, seu alia Censura lata fuit propter crimen, quod ipso Jure privat Clericum benificio, & tunc per insordescentiam habetur pro confesso, & censetur ipso Jure privatus. Aut excommunicatio, seu alia Censura lata fuit ob crimen, propter quod non est privatus beneficiis ipso Jure, sed venit per sententiam privandus, & tunc poterit post contractam insordescentiam privari. Aut crimen est tale, propter quod nullo modo potest imponi pœna privationis, puta ob debitum civile pensionis, & tunc nunquam ob insordescentiam imponetur pœna privationis, sed alia arbitraria. Hæc apud Barbosam *loc. c. n. 38.*

Contra Excommunicatos non curantes absolutio- 14
nem, & non obstante excommunicatione celebrantes procedit Ordinarius, nam sic resolutum fuisse *die 26. Maii 1609. & 1631. & 1632.* refert. Pignatell. *tom. 7. d. Consult. 18. num. 15.* ubi subjungit, quod 15
quandoque S. Officium commisit informationes, ut *in litteris Patriarchæ Aquilejæ sub 15. Jun. 1591.* præcipitur Vicario Generali, ut excommunicatos renuentes restituere ablatum ab Ecclesiis aggravet, & reaggravet, & finito anno declaret insordescentes. *Sac. Congr. Immun. 12. Febr. 1647. lib. 4. decret. Paul. pag. 4.*

Insordescenti in Excommunicatione per annum, 16
etiamsi in articulo mortis fuerit absolutus, potest Ecclesiastica Sepultura denegari, & sepeliri in loco profano. Genuens. *in praxi cap. 7. in addit.* Pignat. *cit. consult. 18. num. 13.* La Croix *loc. cit. num. 292.* & alii passim. Plura alia de insordescentibus in Cen- 17
suris vide apud Pignatell. *tom. 7. consult. 18. & tom. 8. consult. 134.* Barbosam *loc. c.* Monacell. *loc. c.* & alios.

Additiones ex aliena manu

De anno *insordescentiæ* libet aliqua adnotare. Hic 18
annus numerandus est non a die incursæ excommunicationis, si ageretur de excommunicato a jure, sed a die quo fuit vel excommunicatus, vel declaratus excommunicatus quum ex illa die incipiat rumor contumaciæ & contemptus clavium Ecclesiæ; Sanctarell. *de hæres. cap. 4. n. 6.* Caren. *de Offic. S. Inquisit. part. 2. tit. 8. n. 5.*

Non ignoro esse qui limitant id in casu *Notorii*, 19
annumque tunc tenent incipere a die *Notoriæ* excommunicationis incursæ; Alber. *in 6. quæst. 13. n. 35.* Farinac *de Hæres. qu. 191. n. 26.* At confutant hanc opinionem Passerin. *in cap. Cum contumacia n. 12. de Hæretic. in 6.* del bene *de offic. S. Inquisitionis dub. 211. sect. 1. n. 4.* Et non immerito. Habetur enim in *cap. Quum in contumacia, de Hæretic. in 6. Excommunicationis vinculo per vos fuerit innodatus.* 20
Hæc autem verba important excommunicationem ab Homine per sententiam latam, aut saltem declarantem: *Neque in his* (ita recte ait Passerin. *ubi supra*) *potest habere locum notorium, neque enim sufficere potest notorium puri facti, quia necesse est quod in judicio con-*

constet & de excommunicatione, & de persistentia in illa, & sic requiritur notorium juris quod habetur per Judicis pronunciationem per quam pronunciet subjectum excommunicatum, & postea in excommunicationem pertinacem; Incipit ergo hic annus a die latæ vel declaratæ excommunicationis factæ per Judicem.

21 Debet itidem hic annus esse integer & continuus, *cap. Quum contumacia, de Hæretic. in 6.* Quæri propterea solet, an habeatur hic annus integer & continuus, ubi quis plurium annorum spatio persistit in excommunicatione, sed in unoquoque anno obti-
22 nuit absolutionem cum reincidentia? Negant Carena *de Offic. S. Inquisitionis par. 2. tit. 8. n. 3.* ubi ex Cardinal. Bellarmino, quod Sacra Congregatio Concilii interpres declaravit non posse procedi contra illum qui excommunicatus ab Auditore Cameræ per triennium in excommunicatione persistit, ita tamen ut in unoquoque anno in Festo Paschatis ab eodem Auditore Cameræ absolutionem cum reincidentia obtinuerit; del Bene *eod. tract. dub. 211. sect. 1. n. 6. &* 25. probeque monent, quod in subjecta materia haud conjunguntur tempora.

23 Major dubitatio est, an habeatur hic annus integer & continuus, si intra ipsum excommunicatus in foro conscientiæ absolvatur; Haberi de juris rigore ex ratione illa, quod absolutio in Foro interno non suffragatur in Foro externo, non haberi vero de æquitate, cessante tamen Partis oppositione, censet Carena *de offic. S. Inquisitionis part.* 1. *tit.* 8. *n.* 26. At indistin-
25 cte non haberi alii tenent. *Sed Quum verum sit* (sic opportune inquit Passerin. *in 6. cap. Quum in contumacia, de Hæretic. in 6.*) *quod absolutio in Foro conscientiæ directe non juvat in Foro externo, nec liberat a pœnis externi fori, indirecte tamen auferendo materiam super qua fundantur pœnæ, potest a pœna liberare; quia ablato sufficienter delicto etiam in futurum, & ut non duret, & non perficiatur, non remanet unde infligatur pœna, cessante etiam in Foro externo delicto. Quum igitur in proposito nostro non debeatur nisi pertinaciæ duranti per annum, si tollitur pertinacia tollitur pœna. Non potest vero dici pertinax in persistendo in excommunicatione ille, qui absolutionem petiit in Foro conscientiæ, & obtinuit, & de hoc in foro externo constat. Et eo magis quia quod iste non obtineat absolutionem ab excommunicatione in foro externo, non potest tribui pertinaciæ, & contemptui clavium, sed alicui alteri causæ, ex qua pro jure suo tuendo, impeditur ne statim in foro externo absolvi possit. In hoc enim negotio quamlibet causam etiam injustam excusare pertinaciam dixit idem Carena &c. Et eo magis quod qui velit esse pertinax contra Judicem in foro externo, & claves Ecclesiæ contemnere, non est dignus ut absolvatur in foro conscientiæ.*

26 De eo etiam disputari solet, an habeatur hic annus integer & continuus, si intra ipsum obtinuit excommunicatus rescriptum cum clausula: *Te absolventes?* At haberi tenet Passerinus *in cap. Quum contumacia n. 14. de Hæretic. in 6.* Carena *de offic. S. Inquisitionis*
27 *p. 1. tit. 8. num. 35.* tum quia illa absolutio datur tantum, ut rescriptum non sit nullum, tum quia d. absolutio de stylo datur etiam non concurrente pœnitentia, adeoque haud potest operari ut desit pertina-
28 cia, tum demum quia d. absolutio non tollit excommunicationem, sed solum impedimentum proveniens ab illa excommunicatione suspendit, donec gratia suum sortiatur effectum.

Limitat autem hanc opinionem del Bene *de offic.* 29
S. Inquisitionis dub. 211. *sect.* 7. *n.* 2. in casu, in quo Papa scivisset, eum per annum in excommunicatione perstitisse. Sed neque huic limitationi locum esse 30
posse propter mox allatas rationes firmat Passerin. *loco proxime citat.*

Insordescentia quomodo sit probanda, ut contra 31
insordescentes in excommunicatione possit procedi, expendunt post alios Pignatell. *consultat. canon.* 18. *n.* 9. *tom.* 7. Rot. *in recent. decis.* 132. *n.* 7. *part.* 1.

INSTITUTIO, SEU INSTITUERE IN BENEFICIIS.

INstitutio, seu instituere in Beneficiis dupliciter in 1
Jure accipitur, scilicet late, seu pro quocumque provisionis modo, & proprie, seu specialiter. 2
Communis. Institutio late accepta comprehendit sub se quamlibet provisionem Canonicam, seu modum legitime acquirendi Beneficium Ecclesiasticum, sive talis Canonica provisio fiat per *Electionem* rite celebratam, & confirmatam, sive per *Postulationem* a Papa admissam, sive per *Nominationem*, seu *Præsentationem* factam a Patrono cum institutione secuta, sive per *Collationem* liberam Beneficii factam a legitimo superiore absque prævia Capitulari electione, vel alterius præsentatione, sive per *Resignationem*, sive per *Permutationem*, sive per *Translationem* auctoritate legitimi Superioris factam; *argum. cap. In litteris 5. de restit. spoliator. cap. Non amplius 1. cap. Auctoritate 4. cap. Ad decorem 5. & cap. Cum venisset 6. de Institutionibus, & cap. Beneficium 1. de Regulis Juris in 6.* Vide verb. *Beneficia art.* 3. Institutio proprie, seu spe- 3
cialiter accepta comprehendit solummodo eam concessionem Beneficii, quæ per legitimum Superiorem fit cuipiam ad præviam præsentationem Patroni, & definitur, quod sit *concessio Ecclesiæ seu Beneficii auctoritate Episcopi, vel alterius Ordinarii facta non simpliciter cuivis Clerico, sed ei, qui est a Patrono nominatus, & præsentatus.* Sic in re communis cum Barbosa *par. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 72. *n.* 174. & Glossa *in cap. 1. de Institution. in 6.*

Institutio proprie, & specialiter accepta valde dif- 4
fert a Collatione, & præsentatione, textu expresso in *cap. Cum in illis 16. §. Cum autem, de præbend. in 6.* ibi: *Cum autem, inter Collationem, Præsentationem, & Institutionem differentiam magna esse noscatur.* Præsentatio enim proprie est, & fit, quan- 5
do a Patrono, cui competit jus Patronatus, nominatur seu præsentatur Clericus idoneus Ordinario ad Beneficium vacans. *Communis* cum Glossa *in cit. c. Cum in illis, verb. Nona insuper.* Collatio autem 6
proprie est, & fit, quando Beneficium est liberum, & in mera dispositione Ordinarii, & libere confert, cui vult, dummodo sit idoneus. *Communis* cum Glossa *loc. citat.* & alia Glossa in *Rubrica de Institutionibus in 6. verb. Nam Collatio.* Institutio vero pro- 7
prie est, & fit, quando Beneficium non est liberum in dispositione Ordinarii, sed est de Jure Patronatus alicujus, ad cujus Patroni præsentationem Ordinarius

us Clericum idoneum præsentatum in tali Beneficio instituit, seu ei tale Beneficium concedit, *Communis* cum Glossa *loc. c.* Barbosa *loc. c. num* 272. Abbas in *cap. Auctoritate* 4. *de Institution. num.* 7. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *n.* 4.

8 Institutio est triplex, scilicet *Collativa*, *Auctorizabilis*, & *Corporalis*. Abbas in *c. Auctoritate num* 7. & 8. Fagnan. in *cap. Cum Ecclesia* 3. *de causa possession. num.* 28. & *seq.* Reiffenstuel *loc. c. num.* 5. & communis aliorum cum Glossa in *cap. Cum Beneficium* 1. *de Regulis Iuris in* 6. ubi circa medium sic expresse habet: *Dicendum, quod triplex est institutio quædam est institutio tituli collativa; alia est institutio Auctorizabilis quoad commissionem Curæ Animarum; alia est institutio realis, & actualis, quæ vocatur Investitu-*
9 *ra, seu inductio in possessionem realem, & corporalem.* Institutio *Collativa* (quam aliqui verbalem appellant) ea est, per quam ab Ordinario verbis, aut litteris confertur, seu conceditur titulus Beneficii Clerico idoneo ad ipsum a legitimo Patrono nominato, seu
10 præsentato. Institutio *Auctorizabilis* aliud non est, quam approbatio ad exercendam curam animarum, sive commissio curæ animarum, ut expresse dicit Glossa *numero antecedenti adducta*, & Summarium in *c. Cum satis* 4. *de Officio Archidiaconi*, ibi: *Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum, idest non habet institutionem auctorizabilem.*
11 Institutio *Corporalis*, sive realis aliud non est, quam inductio in actualem possessionem Beneficii, per quam videlicet datur vera & realis possessio ipsius Beneficii per legitimum Superiorem alicui collati, & de hac institutione corporali fit expressa mentio in *cap. Ad hæc* 7. *de offic. Archidiaconi*, ibi: *Institutio corporalis tam super Beneficiis, quam etiam Dignitatibus ad ipsum* (Archidiaconum) *debeat pertinere.* Hæc institutio corporalis alio nomine vocatur Investitura, Installatio missio in actualem possessionem.

12 Institutio collativa de jure communi pertinet ad Episcopum loci, in quo situm est Beneficium; *cap. omnes Basilicæ* 10 *causa* 16. *qu.* 7. *c. Ex frequentibus* 3. *de institution. cap. Cum ex injuncto* 12. *de Hæretic. in fine.* Et sic tenet communis cum Fagnano in *c. Eam te n.* 6. *de ætate & qualitate*, & *c. Auditis, num.* 2. *de præscription.* Barbosa *part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 72. *num.* 176. & Abbate in *cap. Cum Ecclesia*
13 *Vulterana num.* 8. *de electione.* Etiam Vicarius Generalis Episcopi virtute mandati Generalis potest instituere in Beneficiis præsentatos a Patronis; *cap. Ex frequentibus* 3. *de institutionibus*, Glossa *ib. verb. Officialium*, Abbas *ib. num.* 7. Barbosa *ib. num.* 3. & alii
14 communiter. Etiam, capitulum, seu Vicarius Capitularis, Sede vacante, textu expresso in *cap. Etsi Capitulum* 1. *de Institution. in* 6. ibi: *Etsi Capitulum Sede vacante Beneficia, quæ ad Collationem Episcopi pertinent, conferre non possit, Præsentatos tamen a Patronis potest admittere si sint idonei, & eos instituere in Beneficiis, ad quæ fuerint præsentati; Licet ad Episcopum (si superesset) admissio, & institutio hujusmodi pertineret.*

15 Prælatis inferioribus non competit de jure communi potestas instituendi in Beneficiis Præsentatos. *Communis, arg. cap. Omnes Basilicæ* 10. *caus.* 16. *quæst.* 7. *cap. Ex frequentibus* 3. *de Institutionibus*, *cap. Cum ex injuncto* 12, *de Hæretic. in fine*, *cap. Etsi Capitulum* 1. *de institutionibus in* 6. Potest tamen ipsis talis 16
instituendi facultas competere, ex aliquo Jure speciali, verb. grat. ex privilegio, fundatione, consuetudine, aut præscriptione legitima completa. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part* 3. *allegat.* 72. *n.* 184. cum aliis ibi allegatis, Pirhing *lib.* 3. *decretal. titul.* 7. *num.* 6. Reiffenstuel *ibidem num.* 5. Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *quæst.* 1. & alii, & ostenditur conclusio per singulas partes. Quod enim possit eis 17
competere talis facultas ex privilegio, seu speciali concessione, colligitur *ex cap. Super eo* 15. *de Officio Delegati*, *ex cap. Ex frequentibus* 3. *de institutionibus* juncta Glossa verb. *Officialium*, & *cap. Cum satis* 4. *de Offic. Archidiaconi*, ibi: *Sine licentia, & mandato Episcopi.* Quod possit eis competere talis facultas ex 18
fundatione saltem ab antiquo facta, colligitur *ex c. Significatum* 11. *de præbend. c. Præterea* 23. *de Jurepatron.* & *cap. Quanto* 16. *de censibus*, ex quibus desumitur, posse Fundatorem Beneficii in limine fundationis adjicere quascumque voluerit qualitates, leges, seu conditiones sibi benevisas, ceteroquin possibiles, ac honestas cum consensu Ordinarii; Unde si in limine fundationis de consensu Episcopi fuerit apposita qualitas ista, seu conditio, ut institutio in tali Beneficio pertineat ad inferiorem, poterit equidem talis inferior instituere Præsentatum ad ipsum; Abbas in *cap. Cum dilectus n.* 4. *de consuetudin.* Barbosa *libr.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *num.* 208. Pirhing. *loc. cit. nu.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 28. & alii. Dicitur autem notanter *ex fundatione sal-* 19
tem ab antiquo facta, quia in novis fundationibus non potest amplius poni talis lex, seu conditio, eo quod Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 12. *de reformat.* provide decreverit, *ut in casu fundationis hujusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori reservetur.* Hinc Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres consulta, an in juribus Patronatus, quæ post Concilium acquiruntur, reservari possit institutio alteri, quam Episcopo? Respondit non posse in Ecclesiis etiam exemptis, nisi Rector illius ordinaria fungeretur jurisdictione. Sic refert Fagnan. *lib.* 1. *decretal. in cap. Cum Ecclesia Vulterana* 31. *de electione num.* 31.

Quod possit ei competere talis facultas ex consuetudine, colligitur *ex cap. Dudum* 53. §. *Sed cum in jure, de electione cap. Dilect.* 10. *de Offic. Archidiacon.*, *cap. Cum venissent* 6. *de institution. cap. referente* 7. *de præbend. cap. Ad hæc* 2. *de excessib. Prælat.* Et tenet Gloss. *in cap. Super eo* 15. *verb. Archidiaconus, de Officio delegati*, & alia Glossa *in citat. cap. referente verb. Assignavit*, Fagnan. *in cap. Eam te* 4. *de ætat. & qualitate num.* 7. Abbas *in cap. Cum satis* 4. *de Offic. Archidiac.* Seraphin *dec.* 306. *num.* 9. Reiffenstuel *loc. c. num.* 30. Barbosa *cit. allegat.* 72. *num.* 184. cum aliis ibi allegatis. Quod possit eis competere talis 21
facultas ex præscriptione legitime completa, colligitur *ex cap. Placuit.* 1. *cap. de quarta* 4. *cap. Ad aures* 6. *cap. Auditis* 15. & *cap. Cum olim* 18. *de præscriptionibus.* Et de præscriptione immemoriali tenet Barbosa *cit. allegat.* 72. *num.* 174. citans Marium Antonium *variar. resol. l.* 1. *resolut.* 46. *n.* 6. & Lambertinum *l.* 2. *p.* 2. *qu.* 1. *princip. part.* 10. Immo Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *quæst.* 3. Pirhing. *loc. c. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 31. & alii istud concedunt absq-

absolute de præscriptione, & non necessario requirunt immemorialem, ut requirit Barbosa *loc. cit.* idque juxta generalia principia in materia præscriptionis tradi solita, & sic tenet etiam Fagnanus *in cit. c. Auditis num 6.* ubi dicit quod Prælatus inferior, si solus instituerit, spatio annorum quadraginta præscribit excluso Episcopo, & idem sentire asserit Alexandrum de Nævo *in cit. cap. Auditis n. 25.* & Innocentium *in cap. Cum olim, de restitut. spoliator.*

22 Prælatis inferioribus etiam Regularibus competit jus instituendi in Ecclesiis sibi pleno jure subjectis, ut colligitur *ex cap. in Lateranensi 31. de præbend.* argumento a sensu contrario desumpto ex sequentibus verbis, ibi: *Statuentes nihilominus quatenus* (Religiosi) *in Ecclesiis, quæ ad ipsos pleno jure non pertinent, juxta ejusdem Concilii statuta Episcopis instituendos Presbyteros repræsentent, ut illis de plebis cura respondeant*, concordat *Clement. unica, de excessibus Prælat. §. Quidam præterea, & cap. Cum & plantare 3. §. In Ecclesiis, de privil.* ubi Glossa verb. *Pleno jure* infert, quod in Ecclesiis pleno jure, idest in spiritualibus, & temporalibus ad Religiosos pertinentibus, nihil possit Episcopus attentare in illos, & ita institutio, & destitutio, quoad temporalia, & spiritualia ad ipsos pertinent. *cap. Visis litteris 1. caus. 16. quæst. 2.* & tenent Fagnan. *in cap. Cum venissent 6. de institutionibus num. 14.* Barbosa *d. allegat. 72. num. 184.* Pirhing. *loc. cit. num. 6.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 32.* & alii.

23 Laici quicumque sint, nullo modo possunt proprie instituere Clericum in aliquo beneficio, ut colligitur *ex cap. Præterea quia 4. de jurepatronatus*, ubi Laici qui Clericos instituere, vel destituere præsumunt in Ecclesiis etiam patronatus, jubentur excommunicari. Item *ex cap. Si quis deinceps 12. & cap. Quoniam 13. caus. 16. quæst. 7.* ubi Clericus non solum pœnæ suspensionis, sed etiam excommunicationis subjacere decernitur, qui investituram Ecclesiarum contra statuta Sanctorum Patrum de manu Imperatoris, vel Regis, aut alterius Laicæ personæ suscipere præsumpserit. Et ratio est, quia potestas instituendi in Beneficiis est spiritualis, cujus incapax est Laicus; *cap. Decernimus 2. de judiciis, & cap. Causam, q. 6. de præscript.* cum similibus.

Institutio auctorizabilis, sive potestas conferendi
24 curam animarum de jure communi pertinet ad Episcopum solum privative ad Prælatos inferiores, nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum & populum privative ad Episcopum, textu expresso *in c. Cum Satis 4. de Offic. Archidiaconi, ubi* Glossa *fin.* & DD. communiter, & concordat *cap. Nullus 11. caus. 16. quæst. 7.* ubi id expresse statuitur. Dicitur autem notanter, *nisi habeant jurisdictionem quasi Epi-*
25 *scopalem in Clerum, & populum privative ad Episcopum*, quia tales Prælati inferiores sunt nullius Diœcesis, & sunt ita constituti in proprio Territorio, ut veniant nomine Diœcesani juxta Glossam *in Clement. 1. verb. Diœcesanis, de foro competent.* & Abbatem *ibi n. 25.* Cardinal. *in quarta q. num. 2.* Imolam *num. 38.* Vitalin. *n. 4.* Unde quia omnimodam habent jurisdictionem in Clerum, & populum privative ad Episcopum, hoc ipso obtinent potestatem tradendi curam animarum; quam nemo alius præter Papam posset concedere; Fagnanus *lib. 1. decretal. in cap. Eam te n. 4. de ætat. & qualitate, & in cap. Cum contingat num. 31. & 37. de foro competent.* allegans sententiam Sacræ Congregationis Concilii, Reiffenstuel *loc. c. n. 37.* & alii communiter. Institutio auctorizabilis, seu potestas conferendi curam animarum non 26
potest competere neque vi consuetudinis, seu præscriptionis Prælatis inferioribus non habentibus proprium Territorium privative ad Episcopum; *cap. Cum satis 4. de Offic. Archidiaconi* ubi Alexander III. Elianensi Archidiacono (qui sine licentia Episcopi sui committebat curam animarum, dicens hoc ex consuetudine sibi licere, prout refert Glossa *in casu ibidem*) rescripsit in hæc præcisa verba: *Quoniam igitur obtentu alicujus consuetudinis non debes contra SS. Patrum Constitutiones venire, & quod ad tuum non spectat officium vendicare, mandamus, ut nemini sine licentia, & Mandato Episcopi curam præsumas committere animarum*, & sic tenent *in d. cap. Cum satis*, Abbas *num. 3.* Joann. Andr. *ibid. nu. 6. & 18.* Layman *notand. unic.* Fagnan. *in cit. cap. Eam te, de ætat. & qualitat. n. 3.* Azorius *par. 1. lib. 5. cap. 19. §. Consuetudo item*, Pirhing. *lib. 1. decretal. tit. 23. num. 13.* Reiffenstuel *lib. 3. decretal. tit. 7. num. 38.* & alii *arg. cit. cap. Cum satis 4. de Officio Archidiaconi*, & Concil. Trident. *sess. 7. cap. 13. de reformat.* ubi statuit nullos Clericos posse institui etiam prætextu *cujusvis privilegii, seu consuetudinis etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti*; unde patet, nulla consuetudine introduci posse, ut in Ecclesiis Episcopo subjectis sine ejusdem approbatione ab aliquo Prælato inferiori instituantur Clerici ad curam animarum. Quidquid in contrarium sentiat Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part. 3. allegat. 72. num. 185.* & nonnulli alii ab ipso citati, & post ipsum Engel *lib. 3. decretal. tit. 7. n. 8.*

Institutio corporalis, seu realis, vulgo *Investitura*, seu *Installatio* spectato Jure communi spectat 27
ad Archidiaconum, textu expresso *in cap. Ad hæc 7. §. in quadam, de Officio Archidiaconi*, ibi: *Institutio corporalis tam super beneficiis, quam etiam Dignitatibus ad ipsum* (Archidiaconum) *debet pertinere*. Dicitur autem notanter *spectato jure communi*, 28
quia ex consuetudine tale Jus est Archidiacono sublatum, & Episcopo etiam adjudicatum, ut fere ubique Institutio corporalis, seu Investitura in Beneficiis jam pertineat ad Episcopum, vel delegatum ab eo; *arg. cap. Licet Episcopus 28. de præbend. in 6.* Gonzal. *in cit. cap. Cum satis, de Officio Archidiaconi num. 3.* Barbosa *de Dignitatib. cap. 5. num. 3.* Cardin. Petra *tom. 5. comment. in Constit. 4. Callisti III. n. 123.* Covarruv. *lib. 3. variar. resolut. cap. 16. n. 7. vers. Tertius casus*, Engel. *lib. 3. decretal. tit. 7. n. 5.* Reiffenstuel *ibid. num. 44.* & alii passim.

Is, ad quem spectat collatio Beneficii, non potest seipsum instituere; *Communis*, textu expresso *in* 29
cap. Cum ad nostram 7. de Institutionibus assignata ratione: *Cum inter dantem, & accipientem debeat esse* 30
distinctio personalis. Immo, is, ad quem spectat collatio Beneficii nec ab alio a se Delegato potest institui; *Communis* textu expresso *in cit. cap. Cum ad nostram*, ibi: *Sed nec ab alio beneficium recipere potuit, cum jus conferendi alius non haberet*; Delegatus enim non confert jure proprio; sed jure, aut au-

auctoritate Delegantis, cujus personam repræsentat, ac vices gerit, & ideo in effectu Delegans sibi ipsi conferret beneficium, & se ipsum institueret, nam, ut dicitur *in cap. Qui facit 72. de Regul. Juris in 6. Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.*

31 In Beneficiis Ecclesiasticis Laici non possunt institui, sed soli Clerici; *Communis, arg. cap. In Ecclesia vestra 2. de institutionib.* ibi: *Cum Laici non debeant in Canonicorum numero computari*, & adeo excludantur Laici, ut sine speciali dispensatione Apostolica nequeant institui, nec sufficiat, si post institutionem in Beneficio, vel etiam collationem ipsius fiant Clerici suscipiendo primam Tonsuram; *arg. cap. Ex litteris 6. de transactionibus*, & notat Glossa *fin.* & Abbas *ibid. num.* 3. & alii communiter. Clerici possunt

32 institui in Beneficiis certum Ordinem Sacrum requirentibus, licet illum nondum habeant, dummodo intra tempus a Jure statutum possint ad requisitum Sacrum Ordinem promoveri, & alias sint idonei; *Communis*, textu expresso *in cap. Si is, 2. de instit. in 6.* ibi; *Si is, ad quem Rectoris præsentatio in aliqua Parochiali Ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in Sacris præsentet ad eam, ipsum (dummodo alias sit idoneus, & infra tempus a Jure statutum ad Ordines, quos ipsius Ecclesiæ cura requirit, valeat promoveri) decernimus admittendum.*

33 Tempus institutionis præsentatorum faciendæ in Beneficiis non reperitur a Jure præfixum, & determinatum, dummodo non diu differatur; *Communis* cum Corrad. *c. 7. n. 11.* Lotter. *q. 13. n. 59.* Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 7. n. 9.* Garcia *part. 10. de Benefic. part. 4. n. 1.* & Rota *in Dertonens. Juris Patronatus 8. Febr. 1599. coram D. Penna*, in qua fuit dictum, quod Beneficium non est devolutum ex eo, quod Ordinarius distulerit instituere, cum non sit tempus præfixum &c. ut ex Garcia refert, & tenet Reiffenstuel. *lib. 3. decret. tit. 7. n. 73.* & Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 72. num. 191.* ubi allegat etiam Rotam *dec. 4. de Jurepatr. in noviss.* Si autem

34 habens potestatem instituendi præsentatos sit negligens, aut plus æquo differat, seu penitus recuset instituere, tunc recurrendum est ad Superiorem, v. g. ad Archiepiscopum, qui Episcopo præfigat certum tempus ad instituendum, quo elapso ipse Archiepiscopus potest supplere, vel compellendo Episcopum ad instituendum, vel ipsemet instituendo præsentatum, ne ex diuturniori vacatione Beneficiorum, ac defectu Rectorum Ecclesiæ vacantes diutius patiantur in divinis, aut aliquod grave dispendium patiantur in facultatibus suis, & si fiant Curatæ, grave periculum immineat animarum, ut dicitur *in cap. Ne pro defectu 41. de elect.* & sic tenent Doctores passim cum Reiffenstuel *loc. cit. num. 74.* Antonell. *de tempor. legal. lib. 3. cap. 17. num. 2.* Barbosa *loc. cit.* Ob quam causam S. Pius V. Constit. incip. *In conferendis* statuit, ut in Parochialibus cujuscumque Juris Patronatus Institutio fiat intra bimestre a die præsentationis computandum, quo tempore *Ordinariis* (sunt verba Bullæ §. 4.) *Institutionem facere negligentibus possint Patroni pro hujusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut Sedem Apostolicam*; Antonell. *de tempore legali lib. 3. c. 17. num. 3.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 74.* Pax Jordan. *tom. 2. de re Benefic. lib. 10. tit. 7. de Jurepatronat. num.* 406 & alii communiter; Castropalao autem apud La Croix *lib. 4. n. 167.* dicit, fieri non debere Institutionem durante tempore concesso ad præsentandum; Tum quia Laicus interea potest variare, tum maxime quia posset alius interea prætendere, & probare jus præsentandi.

Ritus, seu modi realiter, & corporaliter instituendi, seu investiendi in Beneficiis solent esse varii pro 35
diversitate locorum, ut notant Engel *lib. 3. decretal. tit. 7. num. 5. & 6.* Pirhing. *ibid. n. 1.* Zoesius *ibid. n. 4.* Reiffenst. *ibid. n. 49.* Sannig *eod. tit. c. 3. n. 4.* & alii. Unde in praxi expedit laudabiles cujuslibet loci consuetudines, & Ritus realiter, seu corporaliter instituendi, vel investiendi, in Beneficiis ab antiquo usitatos observare; *arg. cap. Cum tanto 11. de consuetudine*. Institutus quoad titulum in Beneficio, quam- 36
vis non possit ejus possessionem capere propria, & sola sua auctoritate, accedente tamen consensu, seu licentia legitimi Superioris volentis tradere possessionem corporalem, potest eam capere nullo alio eum introducente in ipsam, ut passim fatentur Doctores, eo quod jam interveniat Auctoritas Superioris; Abbas *in cap. Auctoritate 4. de Institutionibus* Covarr. *Variar. resolut. lib. 3. c. 16. num. 7.* Rebuffus *in praxi Beneficior. tit. de missione in possess. num. 6.* Layman *in cap. Nosti num. 4. de election.* Engel *lib. 3. decretal. tit. 7. num. 5.* Reiffenstuel *ibid. num. 52.* Jul. Clar. in *§. Feudum q. 26. num. 1.* Jason. *l. Si ex stipulatione num. 5. ff. de acquirend. possess.* & alii: & observatur passim pro Beneficiis erectis in Ecclesiis Regularium, pro quorum possessione sufficit legitima Institutio, seu respective legitima collatio nullo alio introducente, maxime cum rerum possessio possit etiam acquiri traditione scripturæ, aut instrumenti, in quo jus tradentis continetur, per textum *in l. 1. Cod. de donationibus*, ubi dicitur, quod qui tradit instrumentum, videtur tradere possessionem rei.

Instituens potest gratificari, quando duo ab eo- 37
dem Patrono laico præsentati sunt æque digni, textu expresso *in cap. Cum autem 24. de Jurepatr.* Quando 38
plures Patroni diversos æquali numero suffragiorum præsentant, si moniti nolint consentire in unum, & Episcopum neutrum ex presentatis possit instituere absque atroci scandalo facti, tunc potest Episcopus gratificari uni, & tertium aliquem eligere; Lotter. *q. 6. num. 27.* La Croix *l. 4. nu. 364.* cum variis aliis.
Institutio potest fieri extra Diœcesim, vel Territo- 39
rium instituentis, cum sit actus voluntarius, & extrajudicialis; Garcias, Gonzalez, Leurenius, & alii cum La Croix *loc. cit. n. 366.*

Additiones ex aliena manu.

In fundationibus post *Concilium Tridentinum* factis 40
haud posse institutionem reservari Inferiori carenti ordinaria jurisdictione, præter allegatos ab Auctore *nu. 19.* recte firmavit Rota *cor. Molin. decis. 158. n. 5. & sequent.* licet de hoc dubitasse videatur postmodum idem supremum Tribunal *in Colonien. Vicariæ de Buttgen 9. Martii 1750. §. 8. coram Reveren. P. D.* 41
Canilliac.

Et ut probe monuit Rota *coram Molino dicta decis.* 42
158. num. 7. & 8. Concilium Tridentinum dum *sess. 14. cap. 12. de Reformat.* vetat in fundationibus reservari

vel institutionem Inferiori carenti jurisdictione ordinaria, intelligendum est non de institutione auctorizabili, sed de institutione collativa.

43 Institutionem auctorizabilem, *vicario* tamen *nomine Episcopi*, competere etiam posse præscriptione Prælato inferiori, qui careat territorio separato, jurisdictionem vero ordinariam habeat contra quam tenet Auctor. *num.* 26. firmavit pluries Rota, & signanter *in Burgen. Jurisdictionis S. Joannis super territorio separato* 10. *Decemb.* 1725. §. 18. & 2. *Junii* 1726. §. 10. *cor. bon. mem. Cerro*, & 9. *Januarii* 1728. §. 16. *cor. bon. mem. Ratt.* inter impressas *dec.* 163. *num.* 13. & 28. *Martii* 1735. §. 16. & 20. *Januarii* 1737. §. 12. *cor. Rev. P. D. Bussio Decano*, & 16. *Maii* 1738. §. 15. *cor. clar. mem. Calcagnin.* Atque hinc te-

44 nuit in mox allegatis decisionibus, auctorizabilem institutionem argumentum haud præbere territorii separati.

45 Quando processum ab Ordinario dici debeat potius per viam institutionis, quam gratificationis, vel e contra, vide apud Rot. *in Majoricen. Beneficii* 4. *Decemb.* 1744. *cor. bon. mem. Vicecomite*, *in Colonien. Personatus* 14. *Februar.* 1746. *cor. R. P. D. Canillіac.* & 13. *Martii* 1747. *cor. bon. mem. Vicecomit.* & 19. *Januar.* 1748. *cor. Illustriss. Molino.*

INSTRUCTIO PAROCHORUM, ET ALIORUM CONFESSARIORUM.

Pro casibus, pro quorum absolutione, seu dispensatione recurrendum est ad Sacram Pœnitentiariam.

---

1 CUM sæpe contingat, Pœnitentes Censuris, Irregularitatibus, votorum obligationibus, Matrimoniorum impedimentis, aliisque hujusmodi casibus reservatis ad Sacram Pœnitentiariam, seu Sanctam Apostolicam Sedem spectantibus, irretitos accedere ad Parochos, seu Confessarios, qui præsertim in Pagis, aut locis ruralibus viam, ac modum recurrendi ad dictam Sacram Pœnitentiariam non plene, & plane sciant; Indeque ipsis Pœnitentibus non parva, ac pauca mala, & incommoda obveniant, ad ipsa evitanda traditur hic brevis instructio, qua omnibus prædictis recurrendi modus, ac via planatur.

2 Parochi igitur, aliique Confessarii, ad quos similes Pœnitentes accesserint, debent ipsos diligentissime examinare circa causas, omnesque circumstantias suorum casuum; ipsisque bene perceptis, ac caute perpensis, poterunt casus plene cum omnibus suis causis, & circumstantiis expressos, reticito tamen nomine, & cognomine Pœnitentis, scribere per simplex NN. in Charta quocumque idiomate, sive latino, sive vulgari, ac nativo propriæ Regionis, cum Sacra Pœnitentiaria suos ex quacumque Regione Pœnitentiarios subordinatos habeat, debebuntque in fine perfectæ expositionis casus significare modum, & viam, per quam a Sacra Pœnitentiaria responsio secura dirigi possit, notando videlicet Oppidum, seu Civitatem, Diœcesim, & Provinciam cum expressione nominis, & cognominis, cui sit rescribendum; quamvis tale nomen, & cognomen sit fictitium, & casum sic expressum cum data diei, mensis, & anni poterunt directe per postam, seu communem publicum Tabellarium mittere Romam Eminentiss. Majori Pœnitentiario in hunc modum.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

NN. conscius (vel ignarus) impedimenti contraxit in facie Ecclesiæ Matrimonium cum Muliere, cujus matrem, aut filiam, seu sororem prius carnaliter cognovit. Quare cum absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillime supplicat pro absolutionis, & dispensationis remedio. Dignetur Eminentia Vestra rescribere NN. in Civitate N. Interim Orator ad Eminentiæ Vestræ pedes humiliter provolutus, & pro ejusdem incolumitate precans, silet. N. die 20. Jan. 1744. 3

Advertendum hic est, quod loco NN. debet exprimi nomen, & cognomen, quamvis fictitium illius, cui a Sacra Pœnitentiaria est scribendum, & loco *in Civitate N.* debet exprimi nomen Civitatis seu Oppidi, & pro majori facilitati exprimi etiam cujus sit Diœcesis, & Provinciæ. Et insuper valde expedit, ut in Epistola supplicetur quod Eminentissimus Pœnitentiarius dignetur dirigere Breve, seu Gratiam simplici Confessario ex approbatis ab Ordinario, maxime si in tali loco non desint Confessarii Magistri in Sac. Theologia, seu Decretorum, aut in Jure Canonico Doctores, aut alii ad id privilegiati; vel si tales adsint, non possit de facili induci pœnitens ad eis suam aperiendam conscientiam, & tandem ut supra concepta, & scripta Epistola, seu supplicatio debet dirigi cum hac externa, seu a foris inscriptione. 4

Eminentissimo, & Reverendissimo Domino Cardinali Majori Pœnitentiario. Romam.

NN. Vir laicus, seu femina libera emisit simplex votum Castitatis perpetuæ, sed cum adsit, vel futurum esse prævideat periculum incontinentiæ, nisi nubat, supplicat sibi votum commutari ad effectum contrahendi Matrimonium. Dignetur Eminentia Vestra rescribere Cajo Pamphilio Presbytero Confessario in Civitate Cremonæ Provinciæ, & Status Mediolanensis, seu Fratri Francisco Rubeo a Turricella Sacerdoti Professo Ordinis Minorum in Conventu S. Bernardini Alexandriæ Provinciæ Mediolanensis, & Ditionis Ducis Sabaudiæ Regis Sardiniæ &c. Interim Orator ad Eminentiæ vestræ pedes &c. ut *supra num.* 3. 5

N. N. Sacerdos contraxit Excommunicationem, & Irregularitatem ex homicidio occulto ab eo ob talem, vel talem causam, clam tali modo patrato, aut procurato in persona hominis Diaconi, seu Sacerdotis Sæcularis, aut Regularis, & ex tunc vitandi scandali causa, vel ne se proderet, semper libere ut prius continuavit in exercitio Ordinum; Aut abstinuit, sed cum diu absque scandalo abstinere non possit, humi- 6

lime supplicat pro remedio. Dignetur Eminentia Vestra &c. *ut sup. n.* 5.

7 Et hæc adducta supplicationum exemplaria possunt variatis variandis, inservire pro omnibus aliis casibus, qui in dies possunt occurrere. Unde poterunt Confessarii, seu Pœnitentes ipsis dictis exemplaribus instructi pro quocunque simili occulto casu consimiles supplicationes, tute, & fidenter ad Eminentissimum Majorem Pœnitentiarium Romam dirigere: Et si forte aliquando responsio tardaverit, iterum rescribere, ne forte prior Epistola deperdita fuerit, sic firmiter certi quod ad ipsum perventa eorum Epistola statim gratis providebitur de opportuno remedio, quod solet expediri tenore sequentis formulæ.

8 N. tituli S. . . . Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, *Discreto Viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per Latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo salutem in Domino.* „ Ex parte Latoris præsentium Nobis oblata petitio continebat, „ quod ipse alias Matrimonium cum Muliere, cujus „ sororem antea carnaliter cognoverat, publice in „ facie Ecclesiæ contraxit, & successive consumavit; cum autem, sicuti eadem petitio subjungebat, lator prædictus ob impedimentum ex præmissis proveniens in dicto Matrimonio remanere „ nequeat absque Apostolicæ Sedis dispensatione, „ ad evitanda scandala, quæ, si divortium fieret „ inter eos, verosimiliter oriri possunt, ac pro suæ „ conscientiæ quiete cupit a præmissis, quæ sunt „ occulta, & de quibus plurimum dolet, absolvi, „ secumque desuper dispensari; Quare supplicavit „ humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque, qui Pœnitentiariæ Domini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica specialiter Nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem, „ audita prius ejus Sacramentali Confessione, ac „ sublata occasione siqua adhuc extat amplius cum „ dicta sorore peccandi, a quibusvis sententiis, „ Censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter „ præmissa quomodolibet incurrit ab incestu, & „ excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma „ Ecclesia consueta, injuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac „ Confessione Sacramentali peccatorum suorum „ singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, „ aut quoties tibi videbitur; & aliis, quæ de jure „ fuerit injungenda. Demum dummodo impedimentum præfatum sit occultum, & separatio „ inter latorem, & præfatam mulierem fieri „ non possit absque scandalo, ex cohabitatione „ vero de incontinentia probabiliter timendum „ tibi visum fuerit, aliudque Canonicum non „ obstet impedimentum, cum eodem latore, „ & dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum „ nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secrete ad „ vitanda scandala, præmissis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant, misericorditer dispenses, prolem susceptam „ siqua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscentiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque ullo modo; Ita quod hujusmodi absolutio & „ dispensatio latori in foro judiciario nullatenus suffragentur: nullis super his testibus adhibitis, aut „ litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis quas sub poena Excommunicationis „ latæ sententiæ laniare tenearis, ita ut nullum earum „ exemplum extet, neque eas latori restituas; quod „ si restitueris, nihil ei præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum sub sigillo Officii Pœnitentiariæ. „ Prima clausula specialiter in 9
ipsa formula observanda est sequens: *Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo.* Quæ clausula quomodo sit intelligenda quoad omnes qualitates requisitas ad hoc, ut aliquis aperire, & exequi possit Litteras dispensationis a S. Pœnitentiaria emanatas, habes sub verbo *Executor Litterarum Apostol. nu.* 39. *ad* 49. Vid. ibi.

Secunda clausula nempe: *Discretioni tuæ committimus, quatenus, si ita est &c.* denotat, quod Executor debeat diligenter indagare veritatem precum, diligenter se solo absque testibus examinando Pœnitentem, an revera Matrimonium sit jam contractum, an impedimentum sit occultum, an scandala ex separatione probabiliter sint metuenda, seu an alia causa finalis allegata subsistat, & hujusmodi. Et si reperierit preces veritate niti, dispensare poterit: si autem repererit veritate non niti, dispensare non poterit. Et ratio est, quia veritas precum est conditio requisita, tamquam necessaria forma ad valorem dispensationis, unde si non servetur, invalida erit dispesatio. Sic communiter Doctores *argum. leg. Diligenter* 5. *ff. Mandati, cap. Cum dilecta* 20. *de Rescriptis.* Non est tamen necessarium tale examen, si Executor sine ipso certo, & indubitate sciat dictas preces veritate niti, ut tradunt passim DD. *argum. cap. Eum* 31. *de regul. juris in* 6. ibi: *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.* 10

Tertia clausula nempe: *Audita prius ejus Sacramentali Confessione*, denotat, quod Confessarius ad exequendam dispensationem electus debeat prius pœnitentis Confessionem Sacramentalem audire, quia verba dictæ Clausulæ conditionem important; *l. A Testatore* 109. *ff. de conditionib., & demonstrationib.* Conditio autem dat formam omnino observandam; *l. Qui hæredi* 44., *& l. Mævius* 55. *ff. eod.* adeoque dicta clausula quo ad Confessionem a Pœnitente præmittendam, & a Confessario electo audiendam, est omnino ad valorem dispensationis observanda; *arg. l. Diligenter* 5. *ff. Mandati, cap. Cum dilecta* 22. *de Rescriptis*, Corad. in *praxi dispensat. lib.* 8. *cap.* 10. *num.* 31. Vincentius de Justis *de dispensat. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 106., *& seq.* Gobat in *Quinar. tract.* 4. *cap.* 37. *n.* 176. Reiffenst. *lib.* 4. *decret. in Append. de dispensat. §.* 9. *n.* 457. *& seq.* & ratione moderni styli Pœnitentiariæ introducti tempore Pauli V. testibus Corrado, & Vincentio de Justis *loc. c.* jam omnes DD. communiter, quamvis ante dictum Stylum varii scripserint contrarium. 11

Quarta clausula: *Ac sublata occasione, siqua adhuc extat* 12

extat amplius cum dicta sorore peccandi, indicat, Confessarium non posse dispensationem exequi, nisi prius Pœnitens talem occasionem proximam peccandi deseruerit,& se a tali incestu emendaverit, cum in formula dispensationis sit etiam ipsa posita tamquam conditio, & forma necessario observanda per Jura numero antecedenti adducta.

13 Quinta clausula: *A quibusvis sententiis, Censuris &c. absolvas in forma Ecclesiæ consueta*, denotat, Confessarium quoad absolutionem deberi uti ea forma, qua Ecclesia in foro Sacramentali uti solet Reiffenst. *loc. c. n.* 468 Gobat in *Quinar. tr.* 5. *c.* 37. *n.* 207. Bonac. *disp.* 1. *de Legibus qu.* 2. *p.* 2. *n.* 19.

14 Sexta clausula; *Injuncta ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac Confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur*, mandat, quod Confessarius debeat necessario injungere pœnitenti, ut per totam vitam ad *minimum semel* in mense confiteatur: Dictio enim *Ad minimum* idem significat ac dictio saltem, quæ est implicativa, non limitativa. Barbosa *de dictionibus dict.* 255. *num.* 6. Reiffenstuel *loc. c. n.* 466. Gobat *loc. cit. num.* 213. *&* 214. qui *n.* 22. concludit, peccare mortaliter pœnitentem quoties in mense aliquo non confitetur saltem semel, *argum. Clementin. Ne in agro* 1. *de statu Monachor.* Reliqua autem gravis salutaris pœnitentiæ opera, cum non sint determinata a Sacra Pœnitentiaria, videntur relicta arbitrio prudentis Confessarii, qui ei imponat juxta qualitatem delinquentis; Dummodo tamen talis sit, ut gravis dici possit, juxta verba clausulæ: *Gravi pœnitentia salutari*, Reiffenstuel *loc. c. num.* 467. ubi inter alias pœnitentias injungendas assignat Litanias aut quinquies Pater, & Ave singulis diebus per unum, duos, aut tres annos recitanda, vel singulis hebdomadis Rosarium per totam vitam, aut jejunium uno, vel pluribus diebus in mense, in hebdomada ,eleemosynam faciendam pauperibus &c.

15 Septima clausula: *Dummodo impedimentum præfatum sit occultum*, denotat, quod dispensatio non possit exequi,si impedimentum jam esset manifestum, alias esset invalida etiam pro foro interno, ut tradunt communiter DD. cum super impedimentis manifestis dispensatio obtineri debeat a Dataria Apostolica.

16 Immo si impedimentum occultum, super quo conjuges secreto dispensanti jam fuerint, aliquo casu temporis cursu publicari contingeret, dispensatio a Confessario facta non juvaret. Et si tale impedimentum denunciaretur Parocho, quamvis certo sciret conjuges fuisse pro foro conscientiæ secreto dispensatos, & ob id tutos esse coram Deo, nihilominus teneretur deferre d. impedimentum ad Ordinarium, qui certo dispensatos super d. impedimento, si impedimentum probari posset per testes, teneretur ipsos conjuges separare, donec aliam dispensationem pro foro externo a Dataria Apostolica impetraverint. Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 7. *cap.* 6. *numer.* 35. Navarr. *lib.* 4. *consil. tit. de privil. consil.* 5. *num.* 7. *in prima editione*, Sanchez, *lib.* 3. *disp.* 15. *a num.* 9. Basilius Pontius *de Matrim. lib.* 5. *cap.* 36. *n.* 7. Vincentius de Justis *l. c. lib.* 1. *c.* 6. *a n.* 175. *ad* 177. *& cap.* 8. *n.* 158. *&* 159. Felix Potest. *to.* 1. *p.* 4. *n.* 4244. Reiffenst. *loc. c. n.* 489. testans de communi.

Octava clausula: *Et separatio inter latorem & præfatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit*, mandat Confessario, ut solum dispenset, si omnibus attentis prudenter judicet, conjuges nec sine scandalo amplius separari, nec absque incontinentiæ periculo, ut frater, & soror cohabitare posse. Quod scandalum in separatione, & periculum incontinentiæ in continuatione choabitationis, cum evitare ordinarie nequeat in similibus casibus, non est necesse ad dispensandum, ut Confessarius nimium in his indaget, sed poterit tale scandalum, & periculum sufficienter deducere ex præteritis, & præsentibus, aut alias consideratis considerandis personarum, ac rerum circumstantiis, & sic dispensationem exequi, seu dispensare. Vincent. de Justis *l.* 1 *c.* 8. *n.* 178., *& seq.* Sanchez *l.* 8. *disp.* 34. *n.* 60. Lezana verb. *Litteræ Apostolica n.* 30. Reiffenst. *l. c. n.* 470. & ipso teste alii communiter. 17

Nona clausula: *Aliudque Canonicum non obstet impedimentum*, vult, quod Confessarius non possit exequi dispensationem, si cognoscat pœnitentem irretitum esse alio Canonico impedimento præter expressum in supplicatione, quamvis bona fide, & ex ignorantia invincibili illud exprimere omiserit. Et ratio est, quia dispensatio non datur, nec data censetur,nisi super supplicatis,& petitis,adeoque non potest extendi ad non expressa, & non suplicata, ut tenent communiter Doctores *arg. cap. Inter dilectos* 6. *§. Ceterum, de fide instrumentor.* 18

Decima clausula: *Dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut Latoris delictum nusquam detegatur*, indicat, quod ad valide exequendam d. dispensationem, & revalidandum Matrimonium ratione impedimenti invalide contractum, etiam altera pars impedimenti inscia debet aliquo modo prudenter, & caute certiorari de nullitate Matrimonii prius contracti. Scotus *in* 4. *dist.* 35. *quæst. unic. §. Respondeo, vers. Primus consensus.* Tambur. *lib.* 8. *de Matrim. tract.* 4. *c.* 7. *§.* 2. *nu.* 6., *&* 8. Pontius *de Matrimon. l.* 4. *cap.* 25. *a n.* 2. Guttierez *de Matrim. cap.* 47. *a num.* 4. Bonacina *disp.* 12. *de impedim. Matrimon. sect.* 14. *concl.* 2. Sanchez *lib.* 8. *disput.* 36. *n.* 5. Navarr. *in manual. c.* 22. *n.* 17. Comitol. *lib.* 1. *resp. moral. qu.* 120. Bossius *de Matr. cap.* 2. *a num.* 74. Coninch. *disp.* 24. *dub.* 10. *nu.* 90. Aversa *quæst.* 11. *de Matrim. sect.* 4 *vers. Quantum ad tertium* Castropal. *disp.* 2. *de sponsalib. qu.* 7. *§.* 2. *num.* 3. Cardenas *d.* 2. *num.* 673. Busemb. *lib.* 6. *tr.* 6. *cap.* 3. *dub.* 3. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 114. Gobat in *Quinar. tract.* 5. *cap.* 37. *num.* 141. Leo in *praxi ad Litteras Pœnitentiariæ par.* 2. *pag.* 251. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *a num.* 4247. *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit. §.* 13. *num.* 587. testans de communi aliorum contra Henriq., Hildesm., & alios apud Sanch. *l.* 2. *disp.* 36. *n.* 2. relatos. Et ratio est, quia d. clausula, cum sit in ablativo posita conditionem necessariam importat; *arg. l. A testatore* 109. *ff. de conditionib. & demonstrat. l. Si debitor, §.* 1. *ff. Quibus modis pignora*, adeoque est necessario observando *arg. l. Diligenter* 5. *ff. mandati, c. Cum dilecta* 22. *de Rescriptis.* Tum quia Matrimonium prius invalide contractum non potest novo consensu revalidari, nisi utraque pars sciat nullitatem ipsius, cum voluntas non fe- 19

ratur in incognitum, ex Aristotele 2. *de Anima comment.* 39., & nihil incognitum sit volitum, ex S. Augustino 13. *de Trinitate, & l. Cum Aquiliana* 5. *ff. de transactionib.* cum similibus. Tum etiam quia teste doctissimo P. Comitolo *l. c.* sic expresse respondit Clemens VIII. specialiter ab ipso super hac controversia consultus, nempe *esse necessarium novum consensum utriusque admonito prius Marito de Matrimonii nullitate.* Tum tandem quia hic agitur de valore Sacramenti. Unde quamvis contraria opinio esset probabilis, cum nostra sit vere probabilior, ac tutior, & alia minus probabilis, ac minus tuta, sequenda est nostra, alia relicta, utpote subiecta damnationi factæ ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. in 1. propositione, ut ad revertunt Cardenas in 2. *Crisi disc.* 2. *a num.* 669. La Croix *l. cit. n.* 814. Reiffenst. *loc. cit. nu.* 605. & alii.

20 Non est tamen necesse, ut pars conscia certioret partem insciam de causa nullitatis Matrimonii, seu ei revelet, quale fuerit impedimentum, ut tenent communiter DD. sed sufficit, si dicat aliquid ad valorem defuisse, seu dicat se sufficientem consensum non habuisse, quod revera sine mendacio dicere potest, quia consensus ratione impedimenti invalidus, rev era non est sufficiens, ad valorem matrimonii, cum Consensus invalidus reipsa non sit consensus, eo quod invalidum, esse & non esse paria sint, *arg. l. Quoties* 6. *ff. Qui satisdare cogantur, l. Si non se obtulit* 4. *§.* 6. *ff. de re judicata, l. Duo sunt Titii* 30. *ff. de Testamentaria tutela*. Sic Cardenas *loc. c. num* 676. Sanchez *lib.* 2. *disp.* 36. *num.* 7. Reiffenstuel *loc. c. n.* 596. Felix Potestas *loc. c. num.* 4249. *vers. Addit.* La Croix *loc. c. nu.* 814. *in fine*, testans de communi.

21 Sunt tamen graves alii Doctores, qui tenent, requiri quidem ad revalidandum d. nullum Matrimonium utriusque conjugis consensum, sed non esse necesse, ut pars inscia certioretur de nullitate prioris consensus, volentes, quod sufficiat, si pars conscia obtineat a parte inscia, ut pro sua scilicet partis consciæ consolatione renovet consensum jam factum, & renovante parte inscia, renovet etiam ipsa pars conscia. Et ratio istorum est, quia tunc conjuges sunt habiles ad Matrimonium, cum supponatur jam ablatum impedimentum per dispensationem, adeoque si mutuo consentiant, habetur (dicunt ipsi) id, quod requirit essentia Matrimonii. Nec videtur conditio necessaria, ut conjux inscius certioretur de prioris consensus nullitate, sed potius videtur simplex instructio: Alias si id necessarium esset, sæpissime dictæ dispensationes suo valore frustrarentur, cum ut plurimum pars inscia certiorari non possit absque gravi partis consciæ periculo. Sic Vincentius de Justis *loc. cit. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 181. cum Reginald., Trullench, Bonac. & aliis ibi allegatis, Sotus, Rodriq. Henriq. & alii apud Sporer *de Matrim. c.* 2. *sect.* 2. *n.* 459. Castropal. *l. c.* Bossium *l. c. n.* 37. & apud La Croix *loc. c. n.* 814. qui dicit Lessium, Gobat, aliosque communiter admittere hanc sententiam in casu extremæ necessitatis v.g. si pars conscia timeat aliam partem dissensuram, indeque oriri gravissima mala sibi, aut proli, perpetuas inimicitias, gravissima scandala, & mortem, quæ mala nequeant aliter evitari, quam omittendo hujmodi certiorationem partis insciæ. Tunc enim (dicunt ipsi) d. necessitas videtur salvare reverentiam Sacramenti, ideoque illam non videtur comprehendere damnatio Innoc. XI. in cit. 1. propositione. Hæc ille.

Sed cum verior & tutior sit nostra sententia asserens ad revalidandum Matrimonium requiri, quod pars inscia de nullitate certioretur aliquo modo, vel formaliter, & absolute, vel saltem equivalenter, traditur hic quidam modus, qui inserviri potest ad sufficienter insinuandam parti insciæ nullitatem Matrimonii, & ad evitanda mala, quæ inde oriri possent. Et est, quod pars conscia de nullitate Matrimonii nacta commodam occasionem discurrendi, sive per se, sive per alium de præstantia Matrimonii; de gratiis Sacramentalibus, & bonis, quæ inde conjugatis obveniunt, deque pluribus impedimentis occultis, & variis causis, ob quas Matrimonium potest esse nullum, etiam inter conjuges in optima fide existentes, & ob id privari dictis gratiis & bonis, partem insciam de nullitate, sic caute & prudenter disponat, ut interne consentiat ad novum Matrimonium conditionate; ita quod si ex aliqua causa Matrimonium esset nullum, velit nunc, sicut ipsa, Matrimonium vere contrahere, ne fortasse tantis fraudentur Sacramentalibus gratiis, ac bonis. Quod facillime eveniet, si conjux conscius ostendat conjugi insciæ magna amicitiæ conjugalis signa, dicatque, *si nullum fuit Matrimonium nostrum, hic, & nunc accipio te in meam uxorem, quasi numquam accepissem*, quia tunc statim respondebit conjux inscia nullitatis: *Et ego idem facio, seu hic, & nunc etiam ego accipio te in meum maritum quasi nunquam accepissem, aut quid simile*. In tali enim casu licet ita consentiens non habeat cognitionem formalem, habet tamen cognitionem æquivalentem de nullitate, hoc ipso, quod facta nullitatis mentione, & memoria forsan existentis, expresse consentiat, vereque de novo velit Matrimonium contrahere, & de præsenti contrahat, si forsan prius Matrimonium invalidum fuerit, aut sit, quod vere sufficit ad revalidandum d. Matrimonium, cum notitia, seu cognitio nullitatis prioris Matrimonii præcise ideo requiratur, ut novus consensus partis insciæ non referatur ad prius Matrimonium, quod putat validum, sed vere detur ad novum de præsenti contrahendum. Qui consensus vere de præsenti ad novum contrahendum Matrimonium datur per supradictum modum hoc ipso, quod nullitatis forsan existentis memor expresse dicat: *Si nullum fuit Matrimonium nostrum, hic & nunc accipio te* &c. aut quid simile. Nec refert, quod d. consensus detur sub conditione, quia consensus datus sub conditione de præsenti, vel præterito æque valet, ac consensus absolutus, si conditio est vera, ut in nostro casu, *l. Cum ad præsens* 37. *ff. de rebus creditis &c. §. Conditiones* 6. *Instit. de verbor. oblig.* Sic Sporer *de Matr. c.* 2. *sect.* 2. *n.* 459. id pro certo habens cum Henrincx *de Matr. disp.* 6. *q.* 3. *n.* 33. Sanch. *lib.* 2. *disp.* 36. *n.* 9. Gobat in *Quinar. tr.* 6. *c.* 37. *a n.* 32. Bosco *de imped. Matr. disp.* 12. *sect.* 14. *concl.* 2. Henno *tom.* 2. *de Matr. disp.* 3. *q.* 4. *concl.* 4. *vers Respondetur, Convocato*, Reinffenstuel *loc. cit. n.* 597. *&* 604. & alii passim. 22

Alii ab aliis adducuntur modi pro revalidandis similibus Matrimoniis, qui brevitatis gratia videndi reliquuntur apud ipsos, & signanter apud Sanchez, Sporer, Reiffenstuel, Castropal. La Croix *loc. cit.* Solum hic advertendo, quod in omnibus semper requiritur, quod consensus pro novo Matrimonio debeat præstari de præsenti, & in præsenti dicendo 23

v. g.

v. g. *Si matrimonium nostrum esset nullum, nunc de novo tecum contraho*, & quid simile; nec sufficit consensus præstitus in præterito imperfecto dicendo: *Si Matrimonium nostrum esset nullum, vellem tecum contrahere*, quia ly *Vellem* non importat actualem consensum de præsenti requisitum pro essentia Matrimonii, ut recte advertunt Sanch. *lib.2. disp.36. n.5.* Reiffenstuel *loc. c. n.*604. & alii communiter.

24 Talis revalidatio Matrimonii nulli ob impedimentum occultum quocumque modo fiat, non est necesse, quod fiat coram Parocho, & testibus. Sic enim clare habetur ex formula dispensationis Sacræ Pœnitentiariæ, quæ mandat secreto, & nullis adhibitis testibus de novo contrahi Matrimonium, & sic expresse declarasse S. Pium V. refert Navarr. in *Summa cap.22. num.*70. Reiffenst. *loc. c. n.*612. Pontius *de Matr. lib.5. cap.6. num.5.* Pignatell. *tom.8. cons.* 27. Tambur. *loc. cit. §.3.* Cardenas in 2. *Crisi diss.* 2. *n.*667. La Croix *loc. cit. n.*815. Felix Potest. *loc. cit. n.*4248. alii testantes etiam sic declarasse Sacr. Congr. Card. & Rotam Romanam. Et declarationes, quæ in contrarium possent afferri, intelligendæ sunt in casibus, ubi impedimenta sunt publica, ut recte explicat Pignatell. *loc. c.* & alii, ac colligitur ex Decreto Sacr. Congr. Conc. quæ 25. Maii 1657. censuit, hujusmodi Matrimonia esse nulla, sed prævia dispensatione Sedis Apost esse renovata servata forma Concilii Trid. *Dummodo impedimenta sint publica* Sic apud Pignatell. *loc. c. n.5.* Et ratio nostræ conclusionis est quia cum dictum Matrimonium fuerit publice contractum in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus cessant inconvenientia, scandala, ac mala, ob quæ evitanda Tridentinum *sess.24. de reform. Matr. cap.1.* præscrpsit præsentiam Parochi, & testium esse adhibendam, adeoque &c. Sic Pignatell. Navarr., Pontius, Gardenas, Reiffenstuel; La Croix *l. c.* cum innumeris aliis apud ipsos, quibus accedit praxis.

25 Undecima clausula: *Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala*, aperte declarat posse d. Matrimonium de novo contrahi sine Parocho, & testibus, ut dictum est *n. antec.*

26 Duodecima clausula: *Prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo: Ita quod hujusmodi absolutio, & Dispensatio Latori in foro judiciario nullatenus suffragentur*, de se clara est, & manifeste demonstrat, quod Sacra Pœnitentiaria absolvit, dispensat, & legitimat in solis casibus occultis, & pro solo foro interno, & nullatenus pro foro externo, si aliquando impedimentum evaderet manifestum; Unde tam dispensatio, quam prolis legitimatio necessario fieri debet pro solo foro interno in ipso actu Sacramentalis Confessionis, alias si fiat extra ipsam, erit invalida etiam pro foro interno juxta dicta *supra num.* 16. cum sit nimis clara dicta clausula, quæ expresse pro forma præscribitur.

27 Tertiadecima clausula: *Nullis super his testibus adhibitis, aut Litteris datis, seu processibus confectis*, mandat, quod pro dispensatione facienda, seu facta nulli adhibeantur testes nec de ea facta Confessarius det Litteras testimoniales, aut conficiat processus, nec ipsemet oretenus desuper testetur, sed circa eam in foro externo se habeat tamquam pœnitus nescius, cum fuerit facta præcise sub actu sacramentalis Confessionis.

Quartadecima clausula: *Sed præsentibus laniatis, quas sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis; itaut nullum earum exemplum extet*, præcipit, quod sub pœna Excomunicationis latæ sententiæ, & consequenter sub gravi peccato teneatur Confessarius Litteras dispensationis taliter lacerare, corrumpere, comburere &c. ut nullatenus possint notitiam parere, & inservire pro foro externo. 28

Quintadecima clausula: *Neque eas Latori restituas*, prohibet sub gravi peccato, ne Confessarius dictas Litteras jam executas iterum pœnitenti restituat; Quamvis tamen, si nondum fuerint executæ, vel quia ex aliqua causa ipse exequi recuset, vel quia Pœnitens alium promptiorem, & benigniorem jam elegit ad id Confessarium, ipsas iterum pœnitenti tradere teneatur: Pœnitens enim si unus Confessarius electus exequi dictas Litteras recuset, vel ob nimium rigorem sibi displiceat, potest variare, & alium benignioris opinionis eligere, ut patet ex dictis sub verb. *Executor Litterarum Apostolicarum* n. 47. 29

Sextadecima clausula; *Quod si restitueres, nihil eis præsentes Litteræ suffragentur*, indicat, quod etiamsi Confessarius illas, non obstante tali gravi prohibitione, pœnitenti iterum traderet, nihil prorsus ei pro foro externo suffragarentur, remanente tamen in suo esse, valore, & effectu pro foro interno, pro quo legitima jam fuit facta executio. 30

Clausula *Gratis ubique*, quæ a tergo solet inscribi, præscribit quod nec Officiales Penitentiariæ, nec Executores Litterarum ipsius possint aliquid exigere, vel acceptare etiam sponte oblatum, nec etiam sub prætextu, incommodi, & laboris. Gobat in *Quinar. tract. 5. cap. 37. num. 279.* Lezana verb. *Litteræ Apostolicæ num.* 34. Reinffestuel. *loc. c. num.* 487. & alii communiter. Post executam vero dispensationem posse recipi munera gratis oblata, tenent Sanch. *lib. 8. disp. 35. a num. 9.* Guttierez *de Matr. cap. 128. n. 9.* Filliuc. *tom. 1. tract. 10. part. 2. cap. 10. n. 365.* Trulench. *tom. 3. lib. 7. cap. 10. dub. 11. n. 4.* Reiffenst. *loc. cit. num.* 321. & 487. Vincientius de Justis *lib. 1. cap. 6. n.* 235. & alii, eo quod talis prohibitio videatur respicere solum tempus ante dispensationem, ne Officiales, aut Executores muneribus excæcati munus suum minus recte exequantur. Cavendum est tamen, ne ante ipsam dispensationem fiat aliqua promissio, vel verbis expressis, vel signis, aut verbis æquipollentibus dandi aliquid post factam dispensationem, quia tunc per ipsam promissionem, aut datam intentionem violaretur præceptum, ac si illud fuisset effective traditum, & acceptum ante dispensationem, cum sic Officiales, aut Executores possent corrumpi per d. promissionem, ac per realem, & effectivam largitionem, ac receptionem. 31

Adducta, & satis explicata formula Litterarum dispensationis super impedimento occulto affinitatis post contractum Matrimonium, quæ variatis variandis, inservire potest pro aliis consimilibus occultis impedimentis, adducitur hic formula absolutionis dandæ, & dispensationis exequendæ super dicto impedimento occulto affinitatis ex copula illicita proveniente ad remanendum in Matrimonio contracto. Postquam igitur dixerit Confessarius: *Absolvo te a peccatis tuis &c.* debet addere; *Insuper Auctoritate Apostolica mihi specialiter delegato dispenso tecum super* 32

per

per impedimento primi, vel secundi affinitatis gradus ex copula illicita, quam cum sorore, Matre, vel &c. tuæ putatæ conjugis habuisti, ita ut illo non obstante renovato consensu cum præfata conjuge Matrimonium cum illa contrahere, consummare, & in eo remanere licite possis, & valeas; In nomine Patris, & Filii &c. Item eadem auctoritate Apostolica prolem, si quam suscepisti, & susceperis legitimam fore decerno, & declaro. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti &c. Quæ item formula, variatis variandis, potest etiam inservire pro aliis consimilibus casibus occultis.

33 Hic pro complemento advertendum est, quod Confessarius potest absolvere, & dispensare pœnitentem, quamvis ante executionem dispensationis obtentæ iterum copulam illicitam habuerit cum eadem sorore feminæ, quam ducere intendit, quia repetita illa copula non inducit novum impedimentum affinitatis, sed manet illud unicum, quod prius contractum erat, sicuti antequam obtinuisset dictam dispensationem decies v.g. illam eamdem sororem cognovisset, unicum esset impedimentum, nec in supplicatione opus fuisset exprimere quoties illam cognovisset, cum affinitas non per diversas copulas cum eadem persona, sed solum per diversas personas multiplicetur. Sanch. *lib.* 8. *disp.* 24. *num.* 38. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. §. 5. *num.* 30. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 990. Vincentius de Justis *lib.* . *cap.* 4. *n.* 161. *& seq.* cum aliis ibi citatis. Secus autem esset dicendum, si post obtentam ipsam dispensationem nondum
34 executam, dictus pœnitens iterum copulam haberet, non cum eadem dicta sorore, sed cum alia persona diversa intra secundum gradum conjuncta feminæ, quam ducere intendit, quia tunc insurgeret novum impedimentum, & nova opus esset dispensatione, cum dispensatio non extendatur ad alias affinitates, seu ad alios casus postea exortos. Ludovisius *dec.* 34. *n.* 2. de Justis *loc. cit. num.* 163. *&* 164. & alii citati. Unde denuo deberet in tali casu recurri ad Sacram Pœnitentiariam, & exponi integre factum.

35 Dispensatio concessa, seu gratia facta a Sacra Pœnitentiaria, seu Majori Pœnitentiario, non expirat morte Pontificis, etiam re integra. Ejus enim auctoritas non expirat morte Papæ. Et si major Pœnitentiarius, aliique Pœnitentiarii, Sede Romana vacante, moriantur, alii subrogantur a Collegio Cardin. *Clementin. de electione, c. Ne Romani §. Eo tamen*, Pius IV. Constit. 55. incip. *In sublimi*, S. Pius V. Constitut. 83. incip. *In omnibus*.

INSTRUCTIO.

Pro examine illorum Testium, qui inducuntur pro contrahendis Matrimoniis, tam in Curia Eminentissimi D. Cardin. Urbis Vicarii, quam in aliis Curiis cæterorum Ordinariorum.

1 IN primis, Testis moneatur de gravitate juramenti, in hoc præsertim negotio pertimescendi, in quo Divina simul, & humana Majestas læditur, ob rei, de qua tractatur importantiam, & gravitatem, quod imminet pœna triremium, & fustigationis deponenti falsum.

Interrogetur de nomine, & cognomine, patria, ætate, exercitio, & habitatione. 2

An sit Civis, vel exterus, & quatenus sit exterus, quanto tempore est in loco, in quo Testis ipse deponit. 3

An ad examen accesserit sponte, vel requisitus: 4
Si dixerit accessisse sponte a nemine requisitum, dimittatur, quia præsumitur mendax: Si vero dixerit accessisse requisitus, interrogetur a quo, vel a quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes?

Interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo, 5
fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum a contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.

Interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere vo- 6
lentes, & a quanto tempore, in quo loco, qua occasione, & cujus qualitatis, vel conditionis existat? Si responderit negative, Testis dimittatur; Si vero affirmative;

Interrogetur, an contrahere volentes sint cives, 7
vel exteri? Si responderit esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per litteras Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo tempore, quo permanserunt in sua Civitate, vel Diœcesi. Ad probandum vero eorumdem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur testes idonei, qui legitime, & concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, & reddant sufficientem rationem causæ eorum scientiæ, absque eo quod teneantur deferre attestationes Ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt. Si vero responderit, contrahere volentes esse cives;

Interrogetur sub qua Parochia hactenus contrahere 8
volentes habitarunt, vel habitent de præsenti?

Item an ipse Testis sciat, aliquem ex prædictis con- 9
trahere volentibus quandoque habuisse uxorem vel maritum, aut professum fuisse in aliqua Religione approbata, vel suscepisse aliquem ex Ordinibus Sacris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi Matrimonium? Si Testis responderit, non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut supra.

Interrogetur de causa scientiæ, & an sit possibile 10
quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, aut aliud impedimentum &c. & quod ipse Testis nesciat; Si responderit affirmative, supersedeatur, nisi ex aliis Testibus probetur concludenter non habuisse uxorem, vel maritum, neque ullum aliud impedimentum &c. Si vero responderit negative;

Interrogetur de causa scientiæ, ex qua deinde Ju- 11
dex colligere poterit, an Testi sit danda fides? Si responderit contrahere volentes habuisse uxorem, vel maritum, sed esse mortuos;

Interrogetur de loco, & tempore quo, sunt mor- 12
tui, & quomodo ipse Testis sciat, fuisse conjuges, & nunc esse mortuos? Et si responderit mortuos fuisse in aliquo Hospitali, vel vidisse sepeliri in certa Ecclesia

clesiâ; vel occasione militiæ sepultos fuisse a militibus, non detur licentia contrahendi, nisi prius recepto testimonio authentico a Rectore Hospitalis, in quo prædicti decesserunt, vel Rectore Ecclesiæ, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel si fieri potest a Duce illius cohortis, in qua descriptus erat miles; Si tamen hujusmodi testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de jure communi possunt admitti, dummodo sint legitimæ, & sufficientes.

13 Interrogetur, an post mortem dicti conjugis defuncti, aliquis ex prædictis contrahere volentibus, transierit ad secunda vota? Si responderit negative;

14 Interrogetur, an esse possit, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque eo quod ipse Testis sciat? Si responderit affirmative, supersedeatur in licentia, donec producantur testes, per quos negativa coarctetur concludenter. Si vero negative;

15 Interrogetur de causa scientiæ qua perpensa, Judex poterit judicare, an sit concedenda licentia, necne?

16 Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant per fides Ordinariorum suorum esse liberos, & in aliis, servata forma *Concil. Trid. in cap. Multi, sess.* 24. Fides, aliaque documenta, quæ producuntur de partibus, non admittantur, nisi sint munita Sigillo, & legalitate Episcopi Ordinarii, recognita saltem per testes, qui habeant notam manum, & sigillum, & attente consideretur, quod fides, seu testimonia bene, & concludenter identificent personas, de quibus agitur.

17 Pro testibus in hac materia, recipiantur magis consanguinei, quam extranei, quia præsumuntur melius informati; & cives magis, quam exteri, nec admittantur homines vagi, & milites, nisi data causa, & maturo consilio; Et Notarius exacte describat personam Testis, quem si cognoscit, utatur clausula, *mihi bene cognitus*; sin minus examen non recipiat, nisi una cum persona Testis, aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ attestetur de nomine, & cognomine ipsius Testis, necnon de idoneitate ejusdem ad testimonium ferendum. Et hujusmodi examinibus debet interesse in Urbe, ultra Notarium, Officialis specialiter deputatus ab Eminentiss. Vicario; & extra Urbem, vel Vicarius Episcopi, vel aliqua persona insignis, & idonea ab Episcopo specialiter deputata; Alias puniatur Notarius arbitrio Sacræ Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.

18 Ordinarii præcipiant omnibus, & singulis Parochis in eorum Diœcesibus existentibus, ut pro Matrimoniis cum exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Ecclesiis, nisi certiorato Ordinario, a quo, vel ejus Vicario Generali prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali Matrimonio fuerint examinati testes in eorum Tribunali, qui probant statum liberum contrahere volentium, &c. Contravenientes autem severe puniantur.

Franciscus Richardus S. Rom., & Univers. Inquisit. ec.

INSTRUMENTA. Vide verb. *Scripturæ*.

I N T E N T I O.

S U M M A R I U M.

INtentio generatim sumpta est actus voluntatis volentis aliquid facere, vel fieri a se, vel ab alio. *Est in re communis*. Intentio dividitur in actualem, virtualem, habitualem, & interpretativam. *Intentio actualis* est illa, quam quis actu elicit; & habet, dum actualiter facit opus intentum, actu scilicet cogitans, & volens, seu intendens illud, quod facit. *Intentio virtualis* est illa, vi seu virtute cujus antea realiter habitæ, & non revocatæ hic & nunc aliquid fit quod alias, non fieret. Licet enim talis intentio actu jam præterierit, adhuc tamen manet in virtute sua, in quantum vi ejus applicantur potentiæ exteriores ad actum, licet operans non attendat hic & nunc ad id, quod exequitur. Talem intentionem virtualem habet, v. g. Sacerdos, qui ex voluntate, seu intentione actuali celebrandi Missam induit se sacris vestibus, & vadit ad Altare, & dum celebrat, fit distractus, & ex distractione non considerat actualiter actum, quem exequitur; talis Sacerdos sic distractus, dicitur celebrare cum intentione

tione virtuali, quia virtute intentionis prius actuali-
ter habitæ celebrandi Missam applicantur potentiæ
exteriores ad omnes illos actus concernentes, &
5 perficientes Missæ celebrationem. *Intentio habitualis*
est volitio, seu intentio mere præterita, & non revo-
cata, sed ita interrupta, ut nec in se, nec in virtu-
te, seu efficacia censeatur adhuc perseverans in ali-
qua operatione morali, cum talis habitualis intentio
possit esse nedum in homine rationis compote, vi-
gili, & sobrio, sed etiam in homine rationis impo-
te, dormiente & ebrio, qui tamen moraliter opera-
6 ri nequeunt. Unde in hoc potissimum differunt inter
se Intentio habitualis, & Intentio virtualis quod In-
tentio habitualis, duo tantum requirit; Primo quod
præcesserit Intentio actualis; Secundo quod talis in-
tentio non sit revocata. At vero intentio virtualis ul-
trat hæc duo requirit aliquod tertium, idest remanen-
tem aliquam virtutem, vim, & efficaciam influen-
tem, & moventem ad opus præsens intentum; ut patet
7 ex dictis *num.4. Intentio interpretativa* est illa, quam
homo nunquam habuit, est tamen ita comparatus
animo, ut eam haberet, si de ea cogitaret.

8 Intentio alia est *explicita* qua volumus, & intendi-
mus aliquid in se clare cognitum, & cogitatum.
9 Alia *implicita*, qua volumus, & intendimus ali-
quid solum confuse cognitum, volendo aliquid
sub quo, vel in quo illud continetur; Sic qui
vult v. gr. Subdiaconatum cognoscens in confuso
quod aliqua onera gravia sint illi annexa, implicite
intendit obligationem ad Castitatem, & ad Horas,
10 quamvis de illis explicite, seu expresse non cogitet.
Alia *directa*, qua volumus, & intendimus aliquid in
11 se ipso formaliter, & positive. Alia *indirecta*, qua
aliquid in se ipso directe quidem minime volu-
mus, & intendimus, & tamen volumus, & inten-
dimus directe causam aliquam, unde videmus illud
aliud tamquam effectum secuturum. Sic volens bi-
bere vinum meraceum probe advertens se inebrian-
dum, quamvis tunc minime velit, & intendat ebrie-
tatem directe in se, ipsam tamen vult, & intendit
directe tamquam prævisum effectum illius potatio-
12 nis. *Alia absoluta*, qua volumus, & intendimus
aliquid simpliciter ac libere independenter ab omni
13 conditione. *Alia conditionata*, qua volumus & in-
tendimus aliquid solum dependenter a tali, vel
tali conditione, ita ut nostrum velle non sit efficax,
nisi illa conditio ponatur, vel posita esse cognosca-
tur.

14 Ad valide conficienda, seu ministranda Sacramen-
ta quamvis sit optima, non est tamen necessaria in-
15 tentio actualis. *Communissima*. Est enim ad id plene
sufficiens intentio virtualis, ut sentiunt communiter
Doctores cum S. Thoma *3. part. Summ. q.64. art.8.*
S. Bonaventura *in Breviloq. 6. p. cap.5. de Sacr. di-
spens.* Soto *in 4. d. 6. quæst.6.* et aliis passim. Et ratio
est, quia talis virtualis intentio sufficit ad omnes alios
humanos contractus, & actus, nec Christus majo-
rem intentionem, & attentionem requisivit ad Sa-
cramentorum confectionem, & administrationem,
quam ad alios humanos contractus, & actus adeo-
que &c. Non sufficit autem Intentio habitualis, quia
16 ex habitu agere non est humano modo agere ut quis-
que fatetur de eo, quod stultus, aut phræneticus,
aut dormiens agit vi habitus, quem contraxit; *Com-
munis*. Multo minus sufficit Intentio interpretativa, 17
quia hæc, ut patet ex ejus definitione, nec est, nec
fuit intentio re ipsa existens, sed tantum, quæ exi-
steret, si occurreret cogitatio de illa elicenda. Quod
autem non est, non potest dirigere confectionem,
seu administrationem Sacramenti, ut nomine Chri-
sti, & humano modo fiat, adeoque &c. *Commu-
nis*. Nec etiam sufficit Intentio indirecta tantum, 18
quia ebrius v. gr. prout in exemplo allato sub *nu.11.*
pro hac intentione indirecta non agit humano mo-
do, & moraliter, sed mere naturali, ac brutali,
cum non agat libere, seu ex deliberatione rationis:
Immo dato etiam quod se inebrians, & prævidens
se in ebrietate adhibiturum materiam, & formam,
antea expresse intendat, & velit conficere Sacra-
mentum in ebrietate, adhuc nihil efficiet, quia illa
intentio præcedens moraliter nullo modo influit in
actionem secuturam in ebrietate, sed eam mere natu-
ralem, & inhumanam relinquens, manet mera inten-
tio habitualis; *Communis*. Nec tandem sufficit 19
intentio conditionata sub conditione de futuro;
Communis. Et ratio est, quia intentio Ministri Sacra-
menti, debet adesse, quando fit actio Sacramentalis,
cum non sit in ejus potestate suspendere effectum Sa-
cramenti in futurum: Intentio autem conditionata de
futuro, eo ipso quod sit suspensiva in futurum,
non adest quidquam operatur de præsenti, quando
fit actio Sacramentalis, cum conditio nondum sit
posita. Immo neque operabitur in futuro, quando
ponetur conditio, quia tunc non erit amplius actio
Sacramentalis, neque ipsa intentio, nisi ad summum
habitualis nihil operans, adeoque &c. Sufficit ta- 20
men Intentio conditionata sub conditione de præ-
senti, vel præterito, dicendo v.g. *Si adhuc vivis,
si non fuisti baptizatus, ego te baptizo: si es capax, si
concubinam domo ejecisti, ego te absolvo*. Et ratio est,
quia conditio de præsenti, aut præterito, cum
sit posita extra causam, & non sit dependens
in futurum, non suspendit intentionem, & actio-
nem; sed non facit transire in absolutam, & effi-
cacem.

Ad valorem Sacramenti non sufficit in Ministro in- 21
tentio ponendi materiam, & formam ex joco. *Est
de fide* contra Lutherum, Calvinum, & alios apud
Bellarmin. *de Sacramentis lib. 1. cap. 17.* qui dicunt,
sufficere, si res, & verba quomodocumque pona-
tur dummodo adsit fides in sucipiente; Colligitur
ex Concilio Florentino *in decreto Eugenii IV. ad Ar-
menos*, & Conc. Tridentino *sess. 7. canone 11.* ubi ad
valorem Sacramenti statuitur, requiri intentionem
saltem faciendi quod facit Ecclesia, & etiam ex ar-
ticulo 12. inter justissime damnatos a Leone X. Con-
stit. incip. *Exurge Domine*, ibi: *Si per impossibile
confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed
joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissi-
me est absolutus*, quem articulum etiam expresse
damnat Conc. Trident. *sess.14. de pænitent. Canon.9.*
ibi: *Si quis dixerit, absolutionem Sacramentalem Sa-
cerdotis non esse actum judicialem, sed nudum Mini-
sterium pronunciandi, & declarandi remissa esse pec-
cata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum,
aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat . . . . . ana-
thema*

thema sit. Quod autem dicitur de absolvente; valet de conficiente quodvis aliud Sacramentum.

22 Neque etiam sufficit ad valorem Sacramenti intentio tantum materialis ponendi materiam, & formam serio, & pure materialiter, sed necessario requiritur intentio formalis ponendi ea, ut Sacramentalia, & saltem faciendi quod facit Ecclesia; idest, non sufficit in Ministro intentio pure materialis, & externa, sed requiritur intentio vere formalis, & interna. *Est fere communis* contra quosdam antiquos, & aliquos recentiores relatos, & secutos a Juenin. *dissert.* 1. *de Sacramentis in genere quæst.* 5. *art.* 3. *per tot.* ubi acriter tenet, & defendit ponentem serio materiam, & formam, etsi non intendat Sacramentum, immo positive dicat, *Nolo facere Sacramentum*, equidem illud conficere, quia intentio illa contraria tantum est inefficax, quandoquidem, illa non obstante, ponat partes Sacramenti constitutivas, adeoque Sacramentum. Ast hanc opinionem vocat Augustinus Bernal. *d.* 17. *n.* 55. omnino falsam, Herincx *d.* 3. *num.* 16. improbabilem, Arriaga *d.* 19. *num.* 13. non tantum improbabilem sed forsan etiam plene erroneam; Lugo *d.* 8. *n.* 15. dicit, parum distare ab errore Hæreticorum; Vasquez *d.* 138. *num.* 34. putat esse expresse damnatam, ideoque *num.* 29. dixerat oppositum ab Ecclesia definitum, & La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *sub n.* 54. dicit hoc esse saltem certissimum, postquam Alexander VIII. *die* 7. *Decemb.* 1690. damnavit sequentem propositionem 28. in ordine, ibi: *Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem Ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vere in corde suo apud se resolvit; Non intendo facere quod facit Ecclesia*. Et per hanc damnatam propositionem fuisse damnatam supradictam opinionem tenet Viva *in d. propositione* 28. *Alexandri VIII. num.* 1. Henno *in theologia Dogmatica tom.* 2. *tract. de Sacramentis disp.* 4. *qu.* 2. *art.* 2. *conclus. unic.* & alii passim, quamvis Juenin *loc. cit. art.* 1. contendat, per ipsam non damnari talem opinionem, immo Henno *loc. cit.* & alii dicunt talem opinionem expressissime contrariari Concilio Tridentino *sess.* 14. *de Pœnitentia*, ubi La Croix *loc. cit.* recte observat, Concilium ibi requirere in Sacerdote animum non tantum serio agendi, sed vere absolvendi, dicit enim ibi Concilium: *Atque ideo non debet Pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, nec etiamsi... Sacerdoti animus serio agendi, & vere absolvendi desit, putet se esse absolutum vere, & coram Deo*, ubi nota verba illa, *serio agendi, & vere absolvendi*, Quod autem dicitur de hoc Sacramento, idem est de aliis. Vide infra *num.* 57. *& seqq.*

23 Probatur igitur veritas nostræ conclusionis, & simul ostenditur falsitas contrariæ opinionis. De fide est, requiri ad Sacramenta intentionem faciendi quod facit Ecclesia; hoc habetur expresse definitum ex Concilio Florentino in decreto Eugenii IV. ad Armenos, ibi: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia*, & ex Concilio Tridentino *sess.* 7. *canon.* 11. ibi: *Si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit*. Atqui Ecclesia non facit cæremoniam profanam & materialem, sed Sacram & formalem; non naturalem, Sed Sacramentalem: Ecclesia enim per suos ministros in conficiendis Sacramentis operatur nomine Christi, cum quilibet ejus respective Minister dicat in nomine Christi: *Ego te absolvo*: *Hoc est Corpus meum*, & hujusmodi. Unde Apostolus 1. *Corinth.* 4. dicit: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei*. Ergo non solum requiritur ad Sacramentorum valorem intentio ponendi serio ritum externum ab Ecclesia præscriptum sed etiam intentio operandi nomine Christi, atque adeo sine intentione faciendi formaliter, quod facit Ecclesia, nullum sacramentum valide conficitur, seu confertur, & a fortiori, si habeatur intentio opposita dicendo: Non intendo facere quod facit Ecclesia.

Tum quia Ecclesia in Rubricis Missalis *§. de defectu intentionis* expressissime declarat, Sacerdotem serio proferentem formam super materiam præsentem, & quidem in iis circumstantiis, in quibus creditur ab omnibus consecrare, nihil tamen efficere, si desit intentio consecrandi: *Si quis habeat coram se, inquit undecim Hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, in his casibus non consecrat, quia requiritur intentio*. Quid clarius? Nonne ex his evidenter apparet solum contumacem posse deinceps de Ecclesiæ mente circa hoc dubitare? Tum etiam quia si Ecclesia tantum exigeret intentionem ponendi ritum externum, nunquam exigisset ultra positionem materiæ, & formæ, intentionem Ministri, cum sit impossibile, ut quis in sui præsentia ponat materiam, & formam, & non intendat ponere. 24

Aliæ rationes passim assignantur a Doctoribus, & signanter ex absurdis, quæ sequerentur. Nam si sufficeret sola intentio illa materialis, qua quis libere velit ponere talem materiam, & recitare talia verba, quæ ad Sacramentum requiruntur, sequeretur, quod Sacerdos legens ad mensam ex Sacris Bibliis, vel alio libro verba illa: *Hoc est Corpus meum*: *Hic est sanguis meus*, consecraret omnem panem, & omne vinum in mensa appositum. Item si quis in Theatro ageret personam Constantini, & modo agendi externo baptizaretur, reipsa rebaptizaretur, & alia hujusmodi, quæ sine dubio sunt maxima absurda; unde ne hæc admittantur, dicendum est, quod ad conficienda Sacramenta non sufficit intentio sola materialis, sed requiritur necessario intentio formalis conficiendi Sacramenta. 25

Objiciunt adversarii varias auctoritates Sanctorum Patrum, & signanter, aliis brevitatis gratia omissis, auctoritatem Sancti Augustini, & S. Thomæ. Sanctus enim Augustinus, dicunt ipsi *lib.* 7. *contra Donatistas c.* 53. docuit, Baptismum fallaciter collatum valere, præcise dicens: *Nihil interest ad integritatem Sacramenti in Ecclesia Catholica, utrum id aliqui fallaciter, ac veraciter agant*, & S. Thomas *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 1. *art.* 2 sic præcise docet: *Non requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta, & ideo, si forma servatur, nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est Catechumenus*: Quod confirmat *in sua summa* 3. *part. quæst.* 64. *art.* 8. *ad* 2. ubi post- 26

postquam retulit opinionem eorum, qui mentalem intentionem requirunt in Ministro, ut Sacramenta valeant, sic de opposita sententia loquitur: *Alii melius dicunt, quod Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est Minister; in verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis.*

27 Ad supra dictas autem auctoritates respondetur, quod S. Augustinus ibi loquitur de Baptismo dato, & accepto fallaciter, hoc est in schismate, cum hæresis, Schisma, & iniquitas Ministri non obstet valori Sacramenti. Sic Doctissimus P. Viva *in cit. damnata ab Alexandro VIII. propositione* 28. *n.*5. & alii Sanctus vero Thomas (quem ob allata testimonia fecerunt oppositæ sententiæ Patronum, Vasquez, Bernal & alii, & præcipue Juenin *loc. cit. §.*3. *per totum*) ibi solum docet non requiri intentionem mentalem expressam, seu exterius manifestatam, ut interpretatis Gonetus ex contextu, expresse enim *art.*10. requirit intentionem internam ad validitatem Sacramenti. Sic Viva *loc. cit. n.*5.

28 Objiciunt adhuc Adversarii dicendo, quod Lutherani, & Calvinistæ v. g. non intendunt facere quod facit vera Ecclesia, nempe Romana, sed solum quod facit sua Ecclesia Lutherana, & Calviniana, & tamen valide baptizant, adeoque &c. Sed statim respondetur distinguendo antecedens. Non intendunt intentione particulari, & explicita, concedo; intentione generali, & implicita, nego; Intendunt enim facere quod instituit Christus, & consequenter cum nihil faciat Ecclesia Romana, quam quod Christus instituit, intendendo primum, intendunt secundum; Quamvis enim falso credant non Romanam Catholicam, sed suam Lutheranam, & Calvinianam esse veram Ecclesiam; adhuc enim volendo facere, quod *vera Ecclesia facit*, implicite volunt facere verum Sacramentum, quod vult facere vera Ecclesia, etiamsi ipsi circa existentiam veræ Ecclesiæ errent.

29 Instant dicendo, Atheistæ possunt valide baptizare, sed id isti cum nec Deum, nec Christum, nec Ecclesiam agnoscant, immo omnia illa reputent chimerica, non possunt velle, quod Christus instituit, aut Ecclesia facit, ergo &c. Respondetur autem distinguendo Minorem: non possunt velle expresse & distincte, concedo, implicite & confuse, nego, quia possunt velle facere quod vident a Christianis fieri, & consequenter quod Ecclesia facit; sicut accidit quibusdam Paganis, & Infidelibus, quibus Christus, & Ecclesia erant ignoti; Unde Innocentius IV. *in c.* 1. *l.* 3. *Decret.* sic dicit: *Non est necesse, quod baptizans sciat quid sit Ecclesia.*

30 Objiciunt insuper adversarii dicendo, quod nostra sententia repugnat Divinæ bonitati, quia ipsi Divinæ bonitati repugnat quod damnetur infans, vel homo tantum attritus propter malitiam Ministri, qui sine intentione interna externa tantum fingit se baptizare, & absolvere, quod non potest evenire in sententia contraria, tenendo nempe, quod ad valorem Sacramenti non requiratur necessario intentio interna, & formalis, sed sufficiat intentio externa, & materialis. Ad id respondent Alensis, Durand. Gabriel, & alii apud Aversam *q.*64. *sect.*3. dicendo quod Christus in ejusmodi casibus supplet effectum gratiæ: quam opinionem non improbat S. Thomas, favetque Valentia apud Escobar *lib.*8. *n.*254. & apud La Croix *lib.*6. *p.*1. *sub n.*54. Similiter S. Bonaventura, Silvester, & alii apud Dicastill. *de Baptis. d.* 1. *dub.* 13. & La Croix *loc. cit.* putarunt Deum supplere in baptismo collato pueris nondum absoluta forma mortuis; Immo Cajetan. putavit tales pueros, qui baptizari non possunt, salvari per fidem parentum; Gerson. docuit, Deum saltem quandoque supplere extraordinarie; At recte dicit Suarez *in Comment. ad q.*64. *art.*8. omnes suppletiones illas non fundari in ulla lege, vel promissione Dei, immo carere omni ratione probabili. Hinc Henriquez opinionem primam vocat imperitam, Gabrera temerariam, & erroneam, Escobar improbabilem, eamque recte confutant Gonet. *d.*6. *ad n.*42. Henrincx *d.*6. *a n.*21. Dicastill. *loc. cit.* & alii. Unde dicendum est, tales damnari propter peccata sua originalia, vel actualia, quæ contraxerant, & remissa non sunt. Quod autem remissa non sint, non est defectus bonitatis in Deo, qui dederat media, sed est occasionaliter per malitiam Ministri, quam Deus impedire non tenebatur; immo nec poterat, salva lege ordinariæ Providentiæ. Hactenus sapientissimus P. Claudius La Croix *loc. cit.* Vide Eminentiss. Card. Gotti *tom.* 13. suæ Theolog. *q.*7. *dub.*4. & D. Cajetanum Mariam Merati *tom.*1. *part.*3. *tit.*7. *n.*2. ubi multa ad rem.

Ad valide recipienda Sacramenta, quorum sunt capaces pueri, & perpetuo amentes, nulla requiritur in ipsis propria intentio, aut consensus. *Communissima* inter Catholicos ex universali Ecclesiæ praxi, quæ tales baptizat, licet noverit intentionis formandæ esse incapaces. In Adultis vero ratione utentibus requiritur semper aliqua intentio diversa pro diversitate Sacramentorum recipiendorum, *Communissima*. Ad Baptismum enim sufficit intentio habitualis semel habita, & non revocata *Communis ac certa*: Immo sufficit etiam intentio implicita tantum. *Communior ac probabilior* cum Coninch, Rhodes, Dicastill., Bernal, Haunold. Gobat, Sporer, Bosco apud La Croix *lib.*6. *part.*1. *n.*168. & alii contra paucos. Si enim Cathecumenus Christianam Fidem jam animo amplexus, aut quivis Infidelis curans se instrui in Fide Christiana animo eam amplectendi, cum fuerit bene instructus, hac voluntate non revocata reperiatur in articulo mortis ratione, & sensibus destitutus, quamvis de baptismo in specie nunquam cogitaverit, potest valide, & licite baptizari. Nam eo ipso quo voluit amplecti Fidem Christianam, implicite etiam voluit servare Christi præcepta, & admittere media salutis in Christiana Religione constituta, inter quæ primum, & omnium maxime necessarium est Baptismus, & consequenter ea voluntate etiam implicita voluit Baptismum saltem pro illa extrema necessitate suæ eternæ salutis, & sic docet etiam S. August. *lib.*1. *de Adulterinis conjugiis cap. ultimo.* 31 32 33

Ad confirmationem sufficit intentio habitualis, forte etiam interpretativa maxime in articulo mortis, Coninch., Arriaga, Bernal, Busemb. La Croix *loc. cit. num.*169 & alii. Ad Eucharistiam sufficit intentio habitualis, *Communis*. Immo in moribundo sufficit etiam intentio interpretativa, præsertim, si ante confessus est, quamvis jam a mente sit amotus, dummodo absit periculum irreverentiæ, Suarez, Coninch. 34 35

ninch., Rhodes, Lugo, Aversa, Bernal cum La
Croix *loc. cit. num.* 770. Sporer *tom.* 3. *part.* 1. *cap.* 2.
36 *sect.* 3. *num.* 154. & alii. Ad pœnitentiam sufficit in-
tentio habitualis *Communis*. Immo in moribundo
sufficit etiam implicita, vel interpretativa, dummo-
do dolorem aliquo signo externo exprimat, & in
casu, quo nullum signum externum possit exhibere,
sufficit sola vita christiane acta, ut possit saltem sub
conditione absolvi; Sporer *loc. cit. num.* 158. Barbo-
sa *in Collectan. ad Concil. Trid. sess.* 24. *de Sacramen-
to Pœnitent. cap.* 5. *n.* 2. alios plurimos citans, Mar-
cantius, Herincx, Pontius, Bosco, Bassæus, Ana-
cletus, Felix Potestas, Schilder, Moya, qui hanc
sententiam vocant nunc communem. Vide *verb.
absolutio art.* 2. *a n.* 3. *ad* 7. *inclusive*, ubi pluribus ad-
ductis late probatur.

37 Ad Extremam unctionem sufficit intentio interpre-
tativa. *Communis* cum Bernal *loc. cit. num.* 79. La
Croix *loc. cit. num.* 172. Sporer *loc. c. n.* 154. Ad Or-
dinem non sufficit intentio interpretativa, sed requi-
38 ritur saltem intentio habitualis. *Communis*, & secun-
dum Gobat *tom.* 1. *tract.* 1. *num.* 245. Sporer *loc. cit.
num.* 156. & alios, sufficiet etiam intentio implicita,
habita scilicet in alio volito Sacramentum istud invol-
vente. Ad Matrimonium non sufficit intentio interpre-
tativa, sed requiritur intentio expressa ad minus vir-
tualis, saltem quando contrahitur inter præsentes,
eo quod contrahentes sint etiam Ministri. *Commu-
nis*. Ratio autem cur potius requiratur intentio saltem
39 virtualis in Ministro, quam in suscipiente? Et in ipso
suscipiente sufficiat intentio habitualis, & interpreta-
40 tiva, & hæc non sufficiat in Ministro? Est quia Mi-
nister conficiens Sacramentum debet se habere acti-
ve, & causaliter influere in actionem Sacramentalem
adeoque ejus intentio debet actu, vel in se, vel in
virtute a se relicta existere quando conficitur Sacra-
mentum. At vero suscipiens Sacramentum habet se
passive tantum, adeoque in ipso non requiritur intentio
quæ sit causa actionis Sacramentalis, ut est intentio
actualis, vel virtualis, sed sufficit in ipso intentio,
quæ sit dispositio ad suscipiendum sacramentum, &
recipiendum effectum Sacramentalem, ut est inten-
tio habitualis, & pro aliquibus Sacramentis etiam
implicita, & interpretativa, ut patet ex dictis. Sic
Sporer *l. cit. n.* 145. Henno *tom.* 2. *tract. de Sacramen-
tis disp.* 5. *quæst.* 2. *conclus.* 4. *vers. Quantum ad Matri-
monium*, La Croix *loc. cit. n.* 56. & 175. & alii passim.

41 Ad valide applicandum Sacrificium, seu Missam
non requiritur intentio formalis, & explicita, sed
sufficit virtualis, & implicita, & ita quidem, ut si
Religiosus nemini applicavit suum sacrum, censea-
tur esse ejus voluntas, ut prosit illis, pro quibus sa-
crificari, & applicari mandavit Superior; Diana *p.* 2.
tract. 15. *resol.* 62. Gavant. *part.* 2. *tit.* 8. *n.* 3. *litt. P.*
Gobat *t.* 1. *tract.* 3. *num.* 162. Stephanus *tom.* 3. *d.* 4.
num. 61. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 204. & alii. Pro
42 tali Missæ applicatione sufficit etiam intentio habitua-
lis semel posita, & non revocata, quamvis ante 10.
annos præcesserit; Suarez, Coninch, Bonacina, Tam-
burin. Gobat, Quartus, Stephanus, Pasqualig. cum
La Croix *loc. cit. n.* 205. Viva *in propos.* 28. *n.* 14 *ex
damnatis ab Alexandro VIII.* & alii contra Vasquez,
Gran. & alios. Et ratio est, quia applicatio Missæ
est veluti donatio de præsenti, sive assignatio rei fu-
turæ, quæ fieri potest anticipate, & sub conditione,
qua posita, sortiatur effectum, cum purificata con-
ditione talis assignatio conditionata transeat in absolu-
tam. Pro consecrandis parvis Hostiis sufficit inten- 43
tio ante habita, quamvis postea, dum major Hostia
consecratur, ad illas expressa reflexio non habeatur
Communis cum Castrop. *part.* 6. *num.* 3. Dicastill.
num. 216. La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 458.

Ad recitandas Horas requiritur intentio aliqua for- 44
malis orandi Deum. *Communis, ac certa*. Non re- 45
quiritur tamen intentio actualis, & explicita, sed
sufficit virtualis, quia tunc recitatio censetur adhuc
moraliter fieri ex antecedenti intentione actuali, &
sufficienter tendit in Deum precandum, vel laudan-
dum. *Communis, ac certa*. Et etiam sufficit intentio 46
implicita, ut si quis intendat colere Deum, satisfa-
cere suo Officio, obligationi, intentioni, & Ordi-
nationi Ecclesiæ, legere, ne peccet, & hujusmodi,
quia in his continetur, vel cum his est connexa volun-
tas orandi, adeoque &c. *Communis*. Intentio autem
mere habitualis & interpretativa non sufficit, quia 47
certum est, quod intentio pure habitualis, & mere
interpretativa non sufficit ad hoc, ut recitatio sit actus
humanus, qualis debet esse Oratio; Sporer *tom.* 3. *tract.
Append. de Horis Canonic. cap.* 2. *sect.* 1. *n.* 60. La
Croix *lib.* 4. *n.* 1326. & alii passim contra Gobat *tom.* 1.
tract. 5. *n.* 738.

Non requiritur expressa intentio recitandi attente 48
& studiose, quia in intentione orandi includitur inten-
tio attendendi ad Orationem. *Communis*. Inten-
tio nova, vel primæ intentionis renovatio non re- 49
quiritur, si plures Horæ consequenter recitentur.
Neque etiam ea requiritur, si fiat interruptio,
& postea prosecutio Horæ, quia hæc resumptio
fit ex imperio, & virtute prioris intentionis.
Communis. Intentio satisfaciendi non requiritur 50
ad recitationem Horarum, seu ad auditionem Sacri,
sed sufficit intentio ponendi opus debitum. *Commu-
nis*, cum Suarez, Sanchez, Bonacina, Castropal.
Dicastill. Gobat, Layman *l.* 1. *tract.* 4. *cap.* 4. *num.*
7. La Croix *loc. cit. n.* 1329. Sporer. *loc. cit. num.* 61.
Et ratio est, quia præcepta non obligant ad obedien-
tiam formalem, hoc est, ut aliquid fiat quia præci-
pitur, sed tantum ad materialem, hoc est, ut fiat
quod præcipitur. Ecclesia enim in nostro casu solum
præcipit recitationem Horarum, auditionem Sacri
&c. nullo autem modo præcipit, ut recitentur Horæ,
ut audiatur Sacrum cum intentione satisfaciendi præ-
cepto. Hinc, qui ignorans esse diem Festum libere 51
interfuit Sacro, is satisfecit, nec postea intelligens
esse diem Festum tenetur audire aliam Missam, aut
tunc elicere intentionem volendi satisfacere per ipsam
Missam auditam, quia quamvis non habuerit inten-
tionem implendi præceptum de auditione Missæ, ip-
sam audiendo implevit substantiam actus præcepti;
S. Thomas, Henriq. Filliuc. cum Busemb. *lib.* 1. *de
legibus cap.* 3. *dub.* 2. Suarez *disp.* 88. *in* 3. Gobat *t.* 1.
tract. 5. *n.* 199. & alii passim.

Immo satisfacit præcepto, qui recitans Horas; 52
seu audiens Sacrum expresse intendit per illam reci-
tationem, seu auditionem non satisfacere, quamvis
dicat; *Nolo hac Horarum recitatione, hujus Sacri
auditione satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed ut satisfa-
ciam, decerno iterum has Horas recitare, adhuc uni*

Sacro interesse: Vasquez *tom. 2. quæst.* 100. *cap. 9. n.* 5. Suarez *disp.* 88. *in 3. part. sect.* 3. ac rursum fuse *tom. 2. de Religion. lib. 2. de Festis cap.* 26. Sanchez *lib. 1. moral. cap.* 13. Bonacina *d. 4. de Sacram. qu. ult. p.* 11. *n.* 23. Palaus *tract.* 3. *d.* 1. *p.* 17. *num.* 12. Dicastill. *tract.* 5. *de Euchar. d. num.* 66. Lessius *lib.* 2. *cap.* 7. *dub.* 10. Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *qu.* 10. *in fine*, Layman. *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 4. *n.* 7. Gobat *tom.* 1. *tract.* 5. *n.* 201. Busemb. *lib.* 1. *de legibus cap.* 3. *dub.* 3. La Croix *lib.* 4. *n.* 1330. ubi dicit sic sentire alios communissime, Sporer *loc. cit. n.* 61. Coninch, Lugo, & alii plurimi contra Azorium, Navarrum, Medinam, & alios; Et ratio est, quia illud dictum: *Nolo hac Horarum recitatione . . . hac Missæ auditione satisfacere præcepto Ecclesiæ*, est inefficax, continet quippe protestationem contrariam facto, & involvit implicantiam in adjecto, ergo non impedit, quominus talis sic dicens revera satisfaciat suæ obligationi. Probatur antecedens, quia Ecclesia non petit ab illo plus quam, ut semel in die recitet Horas, & unum Sacrum audiat die Festo; non enim potest ulla, seu lex, seu ratio adferri, qua probetur eam plus exigere, adeoque si semel recitet, seu unum Sacrum audiat, faciet totum id, quod ei præcipit Ecclesia, & consequenter, etiamsi sexcenties dicat *nolo, nolo, satisfacere præcepto Ecclesiæ*, revera satisfaciet, sicuti, si fuste cædendo aliquem dicat *nolo verberare*, nihilominus & verberat, & sentit alter verbera, ut recte dicit doctissimus P. Gobat *loc. cit. n.* 201.

53 Nec valet dicere, quod actus non operentur ultra intentionem agentis, adeoque &c. Non valet, inquam, quia id intelligitur, quando est in potestate operantis, v. gr. satisfacere, vel non; in nostro autem casu, cum Ecclesia tantum obliget ad substantiam oneris injuncti recitandi Horas, audiendi Sacrum &c. illa scilicet recitatione Horarum, & auditione Sacri posita, non est in potestate operantis, scilicet recitantis Horas, & audientis Sacrum, ut non satisfaciat, cum reipsa faciat totum id, quod est præceptum: obligatio enim parendi legi provenit ex voluntate Legislatoris, ideoque non extenditur ultra ejus intentionem, & voluntatem, nempe ultra substantiam operis præcepti, & in nostro casu, ultra recitationem Horarum, & auditionem Sacri; *Sic supracitati Doctores*.

54 Hinc qui legit Horas, seu audivit Sacrum non ea devotione, qua voluisset, ideoque proposuit (sine voto tamen) ad satisfaciendum præcepto repetere recitationem Horarum, seu auditionem alterius Sacri, etsi deinde non repetat, satisfecit tamen præcepto. Dicitur autem notanter, *sine voto tamen*, quia si se obligasset repetere sub voto, peccaret mortaliter non stando suo voto,

55 ut notant Gobat *loc. cit. n.* 203. & alii citati. Advertendum tamen est, quod si talis persisteret in falsa persuasione, seu opinione, quod non satisfecerit præcepto, nisi repeteret, tunc ipse peccaret ratione conscientiæ erroneæ, nisi vel errorem deponeret, aut Horas Canonicas repeteret, vel aliam Missam audiret &c. *Communis* cum Layman *loc. cit. n.* 7. *in fine*, & aliis citatis.

56 Adducitur pro complemento tritum quidem, sed notabile dictum a Purchotio relatum *tom.* 5. *part.* 2. *cap.* 4. *circa finem* videlicet: *Quidquid agant Homines, intentio judicat omnes*. Unde Christus *Matth.* 6. *vers.* 22. dixit: *Lucerna corporis tui*, idest Operis tui, *est Oculus tuus*, scilicet Intentio (juxta D. Gregor. *lib.* 28. *Moral. cap.* 3. *& alios*) *Si Oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: Si autem Oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit*.

Ad Sacramentum valide administrandum, satis 57 esse, ut minister intentionem habeat serio perficiendi ritum externum, qui ab Ecclesia adhibetur, atque ideo etiamsi suam intentionem retineat, aut interius dicat, se nolle facere quod facit Ecclesia, dummodo exterius serio agat, nulloque signo pravam suam voluntatem prodat, ratum perfectumque Sacramentum ab eo perfici, defendit Ambrosius Catharinus *in Opusculo de intentione Ministri*. Ante Catharinum id tenue- 58 rant Petrus Cantor, Robertus Cardinalis Pullus, Paludanus, Silvester, eumque postea sunt sequuti Salmeron. *lib.* 1. *Commentar. in Epist. D. Pauli* 3. *part. disp.* 2. Joannes Marius Scribonius *in Summa Theolog. de Sacrament. in genere quæst.* 6. *&* 7. Vincentius Contensonius *in suo Tractat. de Sacrament. in genere*, Hyacinthus Serry *in vind. vind.* Natalis Alexander, Gaspar Juenin, aliique recentiores, quæ opinio licet proprie non coincidat cum sententia Lutheri, & Calvini, ut varii contendunt, vix tamen amplius sustineri potest, ut docet Benedict. XIV. de Synodo Diœcesana *lib.* 7. *cap.* 4. *a n.* 6. *ad* 9. cum negari non possit grave vulnus præfatæ opinioni inflictum fuisse ab Alexandro VIII. per propositionem 28. inter ab ipso damnatas 7. Decemb. 1690. & a me ad id jam adducta superius *num.* 22. Unde vult, quod in praxi sit omni- 59 no servanda, veluti tutior, contraria opinio, exigens in Ministro intentionem, vel actualem, vel virtualem faciendi non solum ritum, externum, sed id, quod Christus instituit, seu quod facit Ecclesia. Et si con- 60 stet quempiam, aut Baptismum contulisse, aut aliud Sacramentum ex iis, quæ iterari nequeunt administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, sit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; Si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicæ ora- 61 culum sit exquirendum absque eo quod Episcopus possit suos Diœcesanos adigere ad unam præ altera in dictis opinionibus tuendam, seu reprobandam, cum hæc sit una ex causis majoribus ad solam Sedem Apostolicam deferendis, ut statuit perpetua Ecclesiæ consuetudo, confirmata ab Innocentio III. *in cap. Majores* 3. *de Baptismo*.

APPENDIX

Sive uberior de Intentione Ministri ad valorem Sacramenti requisita declaratio.

1. Quæ sunt ab Auctore *in hoc Artic. n.* 57. exposita, ex opere Benedicti XIV. de Synodo Diœcesana deprompta sunt; quo in opere Sapientissimus Pontifex duo exponit; primum Ambrosii Catharini, aliorumque Catholicorum opinionem ab hæresi Ecclesiæ auctoritate proscripta omnino diffidere; deinde monet, non licere Theologis in Sacramentorum

torum confectione, vel administratione Ambrosii Catharini, ac reliquorum istum sequentium, opinionem sequi quia in his, quæ ad salutem, & Sacramenta pertinent, non licet sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, ut ex damnata ab Innocentio XI. propositione liquet: tutior vero est opinio, quæ ad Sacramenti valorem exigit, ut Minister non modo voluntatem habeat externum Sacrum ritum perficiendi, sive *externam intentionem* tantum; sed etiam interius animo contendat velle id facere, quod Christi Ecclesia facere contendit. Exponendum itaque superest discrimen, quod nostrorum Theologorum opinionem, & damnatam Lutheri, aliorumque Hæreticorum hæresim intercedit; atque verus germanusque sensus opinionis Catharini, aliorumque Catholicorum, istiusque a communi Scholasticorum opinione discrepantia.

II. Circa Ministri intentionem credidit Lutherus, ne eam quidem desiderari, quæ exteriorem jocum excludat. En ipsius verba, quæ habentur lib. de Captivit. Babylonica cap. de Baptismo. *Non dubitem si quis in nomine Domini suscipiat baptismum, etiamsi hujus Minister non det in nomine Domini, vere baptizatum esse. . . . sicut legitur exemplum de quodam Mimo per jocum baptizato*, & art. 12. inter proscriptos a Leone X. habet: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret; si tamen credat se esse absolutum, verissime est absolutus*. Hujusmodi error ridiculus visus est sequentibus Novatoribus, ut patet ex his Kemnitii verbis in Canonem secundum sess. 7. Concilii Tridentini. *Non hoc vult institutio Baptismi, ut fiat vulgaris aliqua lotio, vel quæ ex professo nihil aliud sit, quam ridiculus lusus, vel mimica subsannatio, vel profanatio institutionis cum recitatione verborum*. At si Novatores constare sibi velint, ac falsis eorum principiis cohærentia tradere, & prædicare cupiant, hujusmodi hæreseos monstrum adstruant, & tueantur, necesse est. Sacramenta enim in horum sententia non ex *opere operato* gratiam efficiunt, ac suscipienti conferunt, sed homines justificant, quatenus animo Christi promissiones exhibent; atque Christi passionem promissionesque in memoriam revocando, fidem in suscipientibus excitant, qua justificantur. Præstare autem hæc possunt Sacramenta, seu serio, seu mimice conferantur; se habent enim Sacramenta juxta Novatorum hæresim instar verbi Dei, quod quantumvis, seu intus, seu exterius perversa Ministri voluntas sit, Dei verbum esse non desinit, ac proinde justificare illos valent, qui audiant & consentiant, etsi per jocum ab impiis Ministris Christi Sacramenta adhibeantur. Velint ergo, nolintque Novatores, ex eorum Systemate fit, valida esse Sacramenta, etsi ebrio, immo & a psittaco. Contra vero Catholici omnes, qui etiam cum Catharino sentiunt, unanimi consensu fatentur, Sacramenta ex iis, quæ Christus Dominus pro nostra salute operatus est, virtutem habere producendi, & conferendi gratiam, atque hanc producere dum a Ministris ita conficiantur, ut existimare eos homo possit, se gerere veluti Christi Ministros, & dispensatores mysteriorum Dei dum Sacramenta conficiunt, & conferunt. Quo fit, ut omnes detestentur impium Lutheri commentum; cum pro Christi Ministro, & dispensatore Mysteriorum Dei haberi, & cognosci nequeat, qui id unum curet, ut interius exteriusque Christum, Deique mysteria derideat, atque subsannet. Vides ergo, quam inepte Catharini, aliorumque Theologorum opinio a Scholasticis nonnullis cum hæresi Lutherana confundantur.

III. Qui intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, in voluntate ponendi ritum Sacrum externum constituunt, eamque sufficere ad Sacramenti valorem ajunt, repugnante quoque interiore voluntate, in hanc abiere opinionem, ne viderentur adstruere Sacramenti valorem a Ministri voluntate pendere. Neque enim conforum Divinæ bonitati visum hujusmodi Theologis est ita Sacramenta Ministrorum arbitrio, & voluntati committere, ut in pravi Ministri libertate sit, homines beneficio Redemptionis per Sacramenta applicando, eos salutari gratia privare, quin exterius constet, aut constare possit de eorum prava voluntate, qua homines optato salutari effectu frustrantur. Notandum id duximus, ut deinceps mitiores sint vulgares Theologi in hac reprehendenda, & notanda opinione, quæ hac recta voluntate excogitata, & propugnata a tot doctissimis viris fuit. At externe hujus intentionis defensores circa illius usum invicem diffident. Alii enim eam sufficere credunt pro Baptismo, quia Baptismus nullum in Ministro characterem exigit; non autem pro ceteris Sacramentis. Alii eam valere putant pro Sacramentis, quæ habent in forma actum exercitum, seu per quorum formam exprimitur actum Sacramentalem a Ministro exerceri, unde sequitur externam intentionem in ceteris quidem Sacramentis sufficere, non tamen in Euchcaristia, quia verba ista. *Hoc est Corpus meum*; nullam prorsus exprimunt actionem Ministri, secus de istis, *Ego te baptizo, Te confirmo &c.* Alii externam intentionem in iis sufficere volunt Sacramentis, in quibus homo est tantum agens instrumentale, non in iis, in quibus est principale agens: unde hujus opinionis defensores matrimonium sine interna intentione validum esse negant, cetera vero Sacramenta absque eadem valere opinantur. Alii demum externam intentionem generatim, & pro quibuslibet Sacramentis sufficere putant: sed & hi duas in partes scinduntur. Quidam nimirum externam, & seriam intentionem ubilibet ad confectionem Sacramenti satis esse contendunt: quidam præfracte negant, & sentiunt Ministrum, nisi vel in loco sacro præsens sit, vel ad confectionem fuerit invitatus, nihil operari eo ferme modo, quo Judex totam sententiam etiam contra mentalem intentionem profert, si sedeat pro tribunali; secus, si loquatur e loco, ubi Judicis personam gerere non intelligatur: ita Juenin, Serry, aliique recentiores non pauci.

IV. Nec pauciores, nec ignobiliores Theologi sentiunt, & hodiedum sentiunt, internam ad Sacramenta valide conficienda requiri intentionem, sed & inter se divisi sunt. Alii nempe dubitarunt, an non requireretur intentio finis explicita & particularis, seu intentio producendi hunc in specie Sacramenti effectum: tales fuerunt ii, de quibus loquitur Ebroicensis Synodus an. 1576. his verbis: *Antea inter doctos ac pios viros dubitatum fuit, an Baptisma a Calvinistis administratum, pro vero credi deberet quoniam non haberent intentionem baptizandi in remissionem*

nem peccatorum. Alii, ut Scotus, & Gabriel, particularem illam intentionem finis rejicentes, generalem, & quidem explicitam intentionem producendi effectum Sacramenti, tamquam necessariam postulantur. Alii ne hanc quidem potestatem, necessariam esse rati, necessariam dixerunt intentionem explicitam conficiendi Sacramenti. Alii demum minime requirentes intentionem explicitam, seu producendi effectum Sacramenti, seu etiam conficiendi Sacramentum, docuerunt necessariam ac sufficientem esse intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, seu intentionem, qua quis externum ritum sic frequentat, ut nec interius jocari velit, nec ritum hujusmodi materialiter dumtaxat, & ut rem mere naturalem, aut profanam peragere, sed illum potius formaliter, ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum celebrare velit, & hæc multo communior fuit hactenus internæ intentionis defensorum opinio. Ita historiam hujus opinionis recenset continuatur Tournelli ex Lamberto Gaud doctissimo Dominicano, qui de hac re luculentissime scripsit: Ad usum quod spectat, dicemus paucis sequentibus numeris.

V. Itaque certum est, ad valorem Sacramenti non desiderari eam intentionem Ministri, qua velit explicite Sacramenti effectum producere. Constat id ex Augustino Epist. 98. alias 23. quæ est ad Bonifacium, ubi expresse asserit, non privari parvolos gratia spirituali, *qua ad vitam regenerantur æternam, quia non istis hac intentione Sacramenta offeruntur; cum celebrentur per eos necessaria mysteria, & verba Sacramentorum*. Deinde Ecclesia, nec Pelagianos, nec Calvinianos iterum baptizat, dum in ipsius gremium revertuntur. Immo id quoad Calvinianos expresse vetuit S. Pius V.; Nota autem res est, antiquos Pelagianos, ac Socinianos, qui illorum iterum excitaverunt errores, negare, baptismum delere originale peccatum, ac conferre gratiam; & Calvinianos, aliosque hæreticos negare per baptismum imprimi characterem; hi ergo dum baptizant, non ea voluntate baptizant, ut velint deleri originalem culpam, conferri gratiam, ac imprimi baptizato characterem. Non est ergo necesse, ut Minister velit effectum Sacramenti.

VI. Neque intentio requiritur explicita vel conficiendi Sacramenti, vel celebrandi ritum externum ut in se revere & absolute Sacrum. Nam Florentina, & Tridentina Synodus eam tantum in Ministro intentionem exposcunt, qua velit facere, quod facit Ecclesia; hæc vero intentio in eo quoque est, qui licet hunc ritum pro Sacramento non habeat, vel pro ritu in se sacro; tamen perficere eum contendit, ut Christianæ Ecclesiæ ritum, sacramque ipsius cœremoniam. Quamobrem ratus habetur Baptismus agentili, immo & ab Atheo ipso ea voluntate collatus, ut facere unice contendat, quod in Ecclesia Christianorum fit; at certum est, Gentilem, Atheumque nec pro sacramento, nec pro re sacra hujusmodi ritum habere: Ita rem explicat S. Thomas in 4. *dist. 6. qu.* 1. *art.* 3. *resp. 2. ad primum*: *Quamvis ille, qui non credit Baptismum esse Sacramentum, aut habere aliquam specialem virtutem, non intendat, dum baptizat, conferre Sacramentum; tamen intendit facere quandoque quod facit Ecclesia, etsi illud reputet nihil esse. & quia Ecclesia aliquid facit, ideo ex consequenti, & implicite intendit aliquid facere, quamvis non explicite*. Manifestum ergo est, ad valorem Sacramenti non requiri intentionem explicitam Sacramenti conficiendi, vel celebrandi ritum externum ut in se revera & absolute sacrum, sed sufficere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, hoc est voluntatem usurpandi, & celebrandi ritum, qui in Societate Christianorum pro Religioso habetur; quo in casu juxta traditam a S. Thoma doctrinam, in Ministro *ex consequenti, & implicite* intentio inest rem Sacram faciendi; quia Ecclesia, cujus se ritum usurpare contendit, *aliquid facit*, dum hujusmodi ritum celebrat.

VII. Age vero, videamus modo, num ii, qui Catharini opinionem tenent, dum serio, & attente ritum externum, quem facit Ecclesia, adhibendum prædicant, quin interior intentio adsit ea revera adhibeant in Sacramento conficiendo, quæ supra commemoravimus. Nam rem consideranti, & diligenter perpendenti facile apparebit, in Ministro illo, qui voluntatem habeat serio, & attente id perficiendi quod facit Ecclesia, nil ex iis deesse, quæ ad Sacramentum perficiendum necessaria diximus. Jam statuitur, hos materiam & formam adhibere cum vero voluntatem, hoc est intentionem habeant, dum illas adhibent, faciendi ritum, quem Christiana Ecclesia facit, quis non videat habere quoque illam intentionem, quæ necessaria sit ad perficiendum Sacramentum, ac contrariam interiorem intentionem, qua ex. gr. intra se dicant *Nolo hominem baptizare*, aut per celebrationem ritus, quo baptizat, irritam, & inanem fieri, aut supra effectum cadere Sacramenti, hoc est supra gratiam, & characterem, ita ut interior illa intentio non baptizandi in hujusmodi ministris, nihil aliud sit, nisi voluntas non conferendi characterem, non delendi peccatum, non sanctificandi hominem? At voluntas hæc, ut supra diximus, valori Sacramenti non obest immo præsumitur hæc voluntas in Sociniano, & Calviniano, quin proinde dubitetur ab Ecclesia de valore Baptismi ab ab iisdem collati. Videant ergo Catharinianæ opinionis Adversarii, hanc opinionem solo nomine a communioni Scholasticorum differre. Dicent vero, necessarium saltem esse ad valorem Sacramenti, *ut Minister velit formaliter, ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum illud celebrare*. Assentior; sed quid inde? Numquid ille, qui serio, & attente vult externum ritum celebrare, quem Christus instituit, ejusque Ecclesia facit, non vult illum formaliter ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia Sacrum celebrare? Si exteriori apparatu, si exteriori attentione, si seria actione, si cæremoniarum usu, si denique eorum omnium applicatione, quæ fieri Ecclesia jubet, dum Sacramenta celebrantur, determinatur ad faciendum formaliter Sacramentum, ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum, quis in hujusmodi Ministro deesse affirmabit hujusmodi intentionem? Immo actus ipsi, quos supra recensuimus, hanc inesse in Ministro voluntatem satis superque demonstrat; cum enim voluntarie ac omnino libere fiant, interiori dirigente voluntate, sive intentione, fiant necesse est; & contraria voluntas nonnisi in effectum cadere poterit. Reponent fortasse, in improbo Ministro voluntatem esse posse interiorem aut jocandi, aut rem ut mere naturalem & profanam perficiendi. Sed libe-

ræ illæ operationes, quas supra memoravimus, hujusmodi voluntatem retractant, & excludunt omnino; cum per illas ad rem, ut formaliter sacram, & ad ritum ut in Ecclesia Christi sacrum celebrandum, determinari debeat, ac revera determinetur. Quo fit, ut quæstio, vel de solo nomine sit, vel eo reducatur; Num scilicet exterior actio deliberate facta interiorem ipsi contrariam actionem necessarie excludat, aut retractet. Nam in utraque opinione ad valorem Sacramenti requiritur intentio faciendi, *quod facit Ecclesia; in opinione Catharini hæc intentio habetur, dum Minister velit serio, & attente externum ritum celebrare, quem Ecclesia facit, quidquid sit de interna voluntate, quæ tamen ritui per Ministrum celebrato contraria esse non potest: in aliorum vero opinione non requiritur intentio producendi characterem, & alios Sacramenti effectus, sed voluntas sufficit applicandi res, & verba a Christo instituta, quemadmodum in societate Christianorum applicantur, etsi minister non credat virtutem illis inesse, quam Christus contulerit. Quamobrem re diligenter exposita sola voce invicem hujusmodi Auctores dissident. Cum vero de valore Sacramenti hic agatur, in praxi communior opinio semper tenenda erit, ut initio monuimus.

(*) DE INTERDICTIS.

ARTICULUS I. *Novissime adjectus.*

De Interdictis in genere, & de Interdicto quorum bonorum.

1 AD possessiones pertinent interdicta. De horum derivatione quidquid sit vel ab interdicendo denominentur, quia *interdicere est probibere L. is cui bonis 6. ff. de verb. oblig.*, *L. 1. ff. de curat. furioso & aliis extra minor. dandis.*, *§. 1. Inst. h. t. de interdict.* Vinn. *inst. lib. 4. tit. 15. §. 1. in fin. vers. Proprie interdicta &c. vel ab interim, vel ab inter duos dicendo dicantur Inst. h. t. in princ. &* Zoes. *in Pand. lib. 43. tit. 1. de interdictis in princ.* illud certum est ex monito Imperatoris initio *tit. Inst. de interd.* quod interdicta antiquitus *erant formæ, atque conceptiones verborum, quibus Prætor aut jubebat aliquid fieri, aut fieri prohibebat: quod tunc maxime fiebat, quum de possessione, aut quasi possessione inter aliquos contendebatur*. Et quamquam interdictum de itinere, actuque privato, de aqua quotidiana, & æstiva, de locis sacris, & religiosis proprietatis causam continere intelligantur *ex L. 2. §. 2. de interd.*, *L. 3. §. 11. cum §§. seqq. de itin. actuque priv. L. 1. §. ult. de aqu. quotid. & æstiv.* hoc tamen eo sensu accipiendum, ut non possessionis tantum causam singula contineant, sed per consequentiam adjunctam habeant proprietatis causam, aut velut proprietatis; quatenus in istis interdictis eum vincere placet, qui jus, decujus usu agitur, ad se pertinere ostenderit *d. L. 3. §. hoc autem 13.* Donell. *ad hunc tit. Cod. num. 6.*, Tulden. *num. 2.*, Vinn. *ad h. princ. num. 2.* Huber. *prælect. jur. Rom. lib. 4. tit. 15. sub num. 1.* Et ex his intelligere est, quod habet *L. 1. §. ult. de aq. quotid. & æstiva*, quod nimirum hujusmodi interdictis tota finiatur quæstio, tum de possessione, tum etiam de proprietate, quæ sane cæteris distinguuntur, cum sint tantum judicii præparatoria juxta ea, quæ habet Voet. *ad Pand. h. t. num. 2.* Vinn. *loc. sup. cit.*, qui de eadem prima lege mentionem habet.

At veterum hodie interdictorum formulis sublatis, 2
& verborum conceptionibus interdicta *juxta Huber. prælect. jur Rom. l. 4. tit. 15. sub num. 1. intelliguntur actiones extraordinariæ, quibus in causa veræ, vel quasi possessionis inter partes disceptatur §. ult. h. t. Rubr. de interdict. sive extraordinariis actionibus, quæ illis competunt*. *Consule etiam Vinn. inst. tit. de interdict. in princ. num. 1. in fin. Zoes. in Pand. h. t. n. 1. &c.* Quæ actiones ideo dicuntur extraordinariæ, quia in his extra solemnem judicii ordinem brevis cognitio, ac semiplena sufficit probatio *l. 8. Cod. Unde vi. l. un. Cod. si de moment. possess.*, *l. 3. Cod. de interdict. l. 13. Cod. eod.*, *L. 13. Cod. de rei vindic. l. ult. Cod. Quorum bonorum*. Moribus ergo sufficit hodienum, si actor factum suo simpliciter complectatur libello, & inde utilem in factum actionem ad instar interdicti proponat Voet. *ad Pand. l. 43. tit. 1. num. 1.*, Gothofred. *in not. ad eumd. tit.*, Minotom. *inst. tit. de interdict. §. 1. num. 27. & seqq.* Zoes. *in Pand. num. 3. de interd. &c.*

Interdicta, seu actiones extraordinarias ab actioni- 3
bus proprie dictis in multis differre compertissimum est; Si quis autem de his curiosius inquirere velit adeat Cujac. *lib. 5. observ. 17.*, Paul. Voet. *ad princ. Inst. h. t.* Zoes. *eod. tit. num. 4.*, Huber. *prælect. jur. Rom. lib. 4. tit. 15. num. 1. in fin.*, Zoes. *eod. loc. n. 4.* Interdicta pene omnia esse in personam concepta facile colligitur *ex l. 1. §. 3. ff. h. t.* Ulterius etiam interdictorum omnium fundamentum est possessio, vel quasi, quæ cum ex se ipsa *juris* non sit, *sed facti* divisionem *juris in re, & ad rem* non recipit, quapropter pene nullum interdictum esse in rem plane constat. Excipiendum tamen teste Ulpiano *in l. 3. §. 13. ff. de itin. actuq. privat.* interdictum *de itinere, actuque privato.* Sane nec interdicta *quorum bonorum*, nec Salvianum, nec *uti possidetis*, & *utrubi* in rem esse jam docuit Huber *prælect. ad instit. h. t. §. 7.*

Triplex in hoc titulo proponitur interdictorum di- 4
visio. Prima est, quod sint vel *prohibitoria*, vel *restitutoria*; vel *exhibitoria Voet ad Pand. h. t. num. 3. Zoes. eod. tit. num. 5. &c. Prohibitoria* sunt ea, quibus Prætor aliquid fieri vetat, veluti, *ne quis vim faciat Sine vitio possidenti, ne quis mortuum, in locum, quo jus ei est, inferentem impediat, ne quis in loco Sacro ædificet, vel in flumine publico, ripave aliquid faciat, quo peius navigetur Vide §. 1. h. t. & L. 1. ff. de mort. infer. L. 1. et passim ff. Nequid in loc. Sacr. L. 1. ff. de Flumin. Restitutoria* sunt interdicta, quibus Prætor aliquid restitui jubet, ut puta, cum jubet ei, qui vi de possessione dejectus est possessionem restitui, quod fit interdicto *de vi, et vi armata* &c. Demum *exhibitoria* interdicta sunt ea, quibus aliquid Prætor jubet exhiberi: Ut puta cum parentes de liberis, quos in potestate habent, exhibendis sibi agunt &c. de quibus videndi tituli particulares in Pandectis relati *De homine libero exhib. & de lib. exhib.*

Cum autem omnis de possessione rei privatæ con- 5
ten

tentio eo ſpectet, ut aut poſſeſſionem, quam numquam habuimus, acquiramus, aut adeptam retineamus, aut quam amiſimus recuperemus, ex his oritur altera Interdictorum diviſio, quod quædam ſint *adipiſcendæ*, quædam *retinendæ*, demum quædam *recuperandæ*, quæ vocabula ex præmiſſis ſatis clara putamus. *§. Sequens inſtit. h. t. L. 2. §. ult. ff. h. t.* Heinecc., *in Pand. h. t. §.* 287. *aliique* plures. Adipiſcendæ poſſeſſionis, quam numquam habuimus duo sunt interdicta, *Quorum bonorum, & Salvianum* = quæ dumtaxat proponuntur, licet eodem genere ſint interdicta. *Quod legatorum. Ne vis fiat ei, qui in poſſeſſionem miſſus eſt = De Tabulis exhibendis, & de glande legenda* - quæ extant *in lib.* 43. *Digeſt. a tit.* 3. *&c.* A verbis ejuſdem interdicti initialibus interdictum hoc nuncupatum fuit *Quorum Bonorum*. Ait enim Prætor *Quorum bonorum ex edicto ſuo alicui poſſeſſio data ſit, id Se ei reſtitui juſſurum L. 1. in fin. ff. h. t. §. adipiſcendæ Inſt. de interdict.* Ex quibus Prætoris verbis *reſtitutorium* hoc interdictum dicendum eſſe videtur, abuſive tamen dictum fuit, quoniam vocabulum *reſtituere & dandi*, Significationem recipit *ex L. Verbum reddendi* 94. *ff. de verb. Signif.* Vinn. *Inſt. h. t. num.* 2. *in fin.* Dicitur etiam hoc interdictum *ad univerſitatem bonorum, non ad res Singulas pertinere* uti ab Ulpiano Scriptum eſt *in L.* 1. *§.* 1. *ff. h. t.* in quo duo hæc judicia ſcilicet petitio hæreditatis, & interdictum quorum bonorum præcipue conveniunt *l.* 1. *in princ. ff. de rei vindic. l.* 1. *§.* 1. *ff. Quor. bon.* Vinn. *Inſt. tit. de interd. ſub. num.* 3. Neque inter se differre eadem dicendum eſt eo, quod petitione hæreditatis ille etiam teneri dicitur, qui rem unam hæreditariam licet minimam poſſideat *l.* 9. *& ſeqq. ff. de petit. hæredit.*, salvo enim Ulpiani responſo in *peræcit. L.* 1. *&c.* hoc recte accomodatur etiam Interdicto *Quorum Bonorum*, Nam qui vel unam rem hæreditariam non particulari titulo, ſed pro hærede poſſidet; is totam hæreditatem, jurisque univerſi ſibi aſſerit Succeſſionem. Conſule Chacherani *deciſ.* 74. *L. Hoc amplius* 29. *ff. de furtis junct. L. Regulariter* 9. *L.* 10. *ff. de petit. hæredit. Neoſtadius Curluprem. deciſ.* 25. Vinn. *inſt. h. t. num.* 3. *§.* 3.

6 Interdictum quorum bonorum ab hæreditatis petitione pluribus differt: illud enim tantum eſt de corporibus *L.* 2. *ff. Quor. bonor.* Vinn. *Inſt. h. t. §. Adipiscendæ* 3. *num.* 3. adeoque contra debitores hæreditarios qui non corporum, ſed juris ſunt poſſeſſores intentari non poteſt Zoes *in Pand. t. quor. bon. n.* 3. ſecus vero in hæreditatis petitione, qua etiam debitores hæreditarii tamquam juris poſſeſſores tenentur *L.* 2. *ff. Quorum bonorum* juncta *L. Nec ullam* 13. *§. ult.*, *L. Si debitor* 42. *ff. de petit. hæredit.* Voet *ad Pandect. tit. Quor. bon. num.* 1. *in fin.* Huber. *prælect. jur. Romani Lib.* 4. *Inſt. tit.* 15. *num.* 5. Perez. *in Cod. de petit. hæredit. num.* 14. *&c.* His adde, quod in illo ſimplex petitur detentio, in hac rerum plenum jus, atque dominium. Demum hoc interdictum ut pote remedium poſſeſſorium ſemiplenam requirit probationem, breviſque in eo eſt, ac facilis via ad acquirendam poſſeſſionem; In petitione vero hæreditatis pleniſſime de omnibus inquiritur, et exactiſſimam requirit probationem *L.* 1. *Cod. Quor. bonor. L. Judiceſ.* 9. *Cod. de judic*; *Add.* Afflict. *decis.* 14., Menoch. *de adipisc. poſſeſſ. rem.* 1. *num.* 97. *& seq. Consule etiam* Ant. Fab. *Cod. Sub. tit. Quor. bon. defin. unic.* Perez. *inſtit. Imper. Lib.* 4. *tit.* 15. *vers. ſimile &c. pag.* 128. Quas duas poſtremas differentias judiciis omnibus poſſeſſorijs, & petitorijs comunes eſſe teſtatur Huber. *prælect. jur. Rom. lib.* 4. *tit.* 15. *Inſt. num.* 5. *in fin.*

In omnibus interdictis non modo rei principalis, 7
ſed & fructum ratio habetur, qui tamen a die tantummodo motæ litis, ſeu redditi interdicti, non retro veniunt *Text. in interdictis* 3. *ff. h. t.*, *L. Quæſitum eſt* 8. *§. ex hoc interdict.* 4. *ff. de precario.* Voet *ad Pand. h. t. num.* 4., Peregrin. *de fideic. art.* 49. *num.* 145. *&* 148. *Rot. cor.* Coccin. *decis.* 1809. *num.* 4., *cor.* Merlin. *decis.* 330. *num.* 3. *&* 5., *cor.* Benincaſ. *decis.* 287. *num.* 10., *cor.* Creſcent. *decis.* 126. *num.* 3. *tom.* 1. *& in Romana, ſeu Forlivien. Fideicommiſſi de* Maraldis *ſuper fructibus* 26. *Aprilis.* 1723. *§. ſumus cor.* Gamaches. Et in ſpecie, quod in interdicto quorum bonorum fructus ſolummodo veniant a die litis conteſtatæ, & jurium productionis tenent Salicet. *in l.* 1. *num.* 10. *Cod. Quor. bonor.*, Beroi *conſ.* 53. *num.* 3. *& ſeq. lib.* 2., Manz. *in §.* 1. *num.* 64. *Inſt. de interdict.*, Achill. *Perſonal. de interdict. quorum bonorum num.* 457., Menoch. *de adipiſc. poſſeſſ. remed.* 1. *num.* 3. *& ſeqq.*, Anton. Gomez. *in l.* 45. Tauri *num.* 167., Graſſ. *de ſucceſſ. lib.* 3. *titul. de transmiſſ. quæſt.* 4. *ante med. & quæſt.* 9. *num.* 8., Ridolphin. *in prax. par.* 2. *cap.* 10. *ſub num.* 79. *verſ.* 4. 6. *&* 7., *Rot. cor.* Seraphin. *decis.* 178. *per tot.*, *cor.* Cavaler. *decis.* 409. *per tot in Rec. decis.* 288. *num.* 1. *cum plur. ſeqq. part.* 17., *& cor.* Anſald. *decis.* 98. *num.* 34. *tom.* 1. *&c.* Cujus rei ratio in eo ſita eſt, quia tale interdictum datur pro adipiſcenda poſſeſſione bonorum per Defunctum poſſeſſorem tempore mortis, adeoque fructus qui poſt obitum bona poſſidentis & ante redditum interdictum percepti ſunt, vi ejuſdem interdicti nequeunt venire uti habet *Rot. cor.* Cavaler. *decis.* 409. *num.* 2. *& ſeqq. &* Menoch. *de adepisc. rem.* 4. *num.* 800. Nullum enim in his tempore mortis jus habuit defunctus eodem modo, quo in rebus creditis nec dum traditis nullum habere jus dicitur. Vide Perez. *in Cod. lib.* 8. *tit.* 2. *num.* 7. quamquam ab his aperte diſſentiat Rota in Nuperr. *dec.* 22. *num.* 20. *tom.* 6.

Verum hic non inoportune quærendum, an ad 8
inſtar cæterorum interdictorum in judicio petitionis hæreditatis præſtandi ſint fructus a die motæ litis ſiue jurium productionis. Atque ubi revera de judicio petitionis hæreditatis agatur illud ſemper tamquam axioma receptum eſt, fructus a die obitus Teſtatoris, vel apertæ ſucceſſionis venire Textus in *l. Item veniunt §. Fructus ff. de petit. hæredit.*, Rot. *in Rec. Decis.* 249. *num.* 2. *part.* 13., *in Reatina ſucceſſionis ſuper reſervatis* 14. *Martii* 1710. *§. Objectum cor.* Priolo., *in nullius, ſeu ſublacen. ſucceſſionis* 28. *Aprilis* 1755. *§.* 1. *cor.* Molino, *in Forolivien. fructum* 16. *Januarii.* 1760. *§.* 3. *cor.* Azpuru., *in Cæſenaten. Immiſſionis ſuper fructibus* 30. *Aprilis* 1779. *§.* 3. *cor.* Sentmanat, *& in Romana Immiſſionis ſuper fructibus Cambiorum* 21. *Junii* 1779. *§.* 3. *cor. Soderino &c.* Quod ex eo maxime receptum eſt, quia in hoc judicio fructuum reſtitutio non a mala fide dimetitur, nec a litis conteſtatione, ſed ab ipſo dominio, quod poſt defuncti obitum defluit in verum hæredem, ad

quem

quem proinde a die apertæ successionis spectat hæreditatis emolumentum De Luc. *de hæred. disc.9. nu.5.* Afflict. *decis. 240. num.2. & seqq.*, Rot. *cor.* Ansald. *decis. 578. num.2. tom.5.*, *in Urbevetana fideicommissi super fructibus 26. Junii 1743. §.3. cor.* Molino, *in Eugubina bonorum super fructibus 21. Junii 1751. §. 13. cor.* Cortada, *& in Romana, seu Neapolitana immissionis super fructibus 26. Aprilis 1779. §.4. cor.* Herzan. Illud autem dicitur petitionis hæreditatis judicium, in quo disputatur, quisnam sit defuncti hæres, & ad quem ex collitigantibus pervenire debeat hæreditas *Text. in l. prima ff. Quorum bonorum*, *l. Prima ff. Quorum Legatorum*, *l.2. Cod. eod.* Perez. *in Cod. de petit. hæredit. num.1.* Rot. *in Romana, seu Michilen. successionis super fructibus 20. Februarii 1741. §.2. cor.* Molino, *in Eugubina immissionis 16. Martii 1753. §.4. cor.* Bussio, *in Stillerden. Hæreditatis de Gomar. super fructibus 4. Februarii 1760. §. 6. cor.* Herreros, *& in Romana, seu Neapolitana immissionis super fructibus 26. Aprilis 1779. §.2 cor.* Herzan.

9 Ex hactenus dictis colligere est, quod in judicio petitionis hæreditatis fructus restituendi sint a die apertæ successionis; hi quippe hæreditatem augent, & cum ea petiti censentur, etiamsi de his in libello nulla facta fuerit mentio Perez. in *Cod. l. 3. titul.31. de petit. hæredit. num.14.* Quod quamquam in abstracto sit indubitatum, tamen si in concreto Reus, & possessor habuit probabile fundamentum bonæ fidei, quod hæreditas sibi potius, quam actori competeret, tunc talis bonæ fidei possessor de fructibus ante motam litem perceptis non tenetur, nisi quatenus ex his factus sit locupletior *Textus in l. 1. §. 1. Cod. de petit. hæredit.* Perez. *in Cod. eod. tit. num.14.* Rot. *in Romana, seu Neapolitana immissionis super fructibus 26. Aprilis 1779. §.6. cor.* Herzan. Gratian. *discept. forens.422. num.1. & seqq. &c. &c. & cor.* Ansald. *decis.98. num.32.* Quis autem dicatur factus locupletior, consule Donell. *comm. jur. civil. lib.19. cap.14. num.32.* Vide & Gothofred. *in not. ad l.22. Cod. de rei vindicat. &c.* Interdictum quorum bonorum, quod ad universas res pertinet, perpetuum est Voet. *ad Pand. ad tit. Quorum bonorum sub. num. 1.* Peregrin. *de fideic. art.46. num.10. &c.* ubi illud usque ad 50. annos produci, & proponi posse tenet *cum* Bart. *in l.1. ff. Quorum bonorum*, Accomodatur autem hoc interdictum bonorum possessori, ei nimirum, cui a Prætore decreta est bonorum possessio, seu hæredi Prætorio *l. Hæreditatem 1. Cod. Quorum bonorum*; Vinn. *Inst. lib.4. tit.15. §. Adipiscendæ.3. num.1.* Perez. *in Cod. eod. tit. num.2.*, Zoes. *in Pandect. eod. tit. num.1. &c.* Heinec. *ad Pandect. eod. tit. §.289. &c.*

10 At hic cum Zoesio quæri posset, an hoc interdictum competat etiam hæredi, qui jure civili hæres existat. Cujacius *in paratit. Cod. tit. Quorum bonorum*, a quo non multum recedit Donellus *Cod. eod. num.3.* sentit, hæredi civili hoc interdictum competere non posse, cum Prætor tantum suos hæredes tueatur. At secus ex plurium sententia dicendum videtur, qua demum obtinuit jus, ut etiam iis utile detur, qui jure civili hæredes facti sunt, ut communiter tenent post *Text. in l.1. Cod. quorum bonorum Gloss. comm. approbata ad rub. Cod. eod.*, Schneid. *tit. quorum bonorum num.13.*, Ant. Faber. *Cod. sub. eod. tit. defin. unic.* Vinn. *Inst. de interdict. §.3. num.2.* Huber. *prælect. jur. Rom. eod. tit. Instit. num.5.*, Zoes. *in Pand. tit. quor. bonor. num.2.* Perez. *in Cod. eod. tit. num.2.* qui omnes & ad hæredem suum illud extendunt Vide etiam Voet. *ad Pandect. tit. quor. bonor. sub num.1. Rot. cor.* Ansald. *decis.460. num.1.* Ridolphin. *in prax. part.2. cap.7. num.32.*, Marant. *de ordin. judiciar. part.4. distinct. 7. num.2. &c.* Quam indubie recipi posse sententiam intelligitur *ex lib.1. Cod. h. t.* quæ habet dari hoc interdictum ei, qui probaverit se ad hæreditatem, aut ad bonorum possessionem admissum esse: Quibus adde etiam, quod Prætorium jus non eo dumtaxat comparatum est, ut emendet, aut suppleat in toto, verum etiam ut adjuvet jus civile Zoes. *ad Pandect. l. c. num.2. in fin. &c.* Accurs. *aliiq. ad d. l.1. &c.*

Hoc itaque utiliter agunt interdicto non tantum 11 Hæredis Prætorii, quam etiam civiles qui quoad effectum nullimode inter se differunt Huber. *prælect. jur. Rom. lib.4. tit.15. num.5.* Quin obstet, quod in hærede suo dominium defuncti continuetur, in extraneum vero propter aditionem transferatur, in utroque siquidem casu neque ex dominii continuatione, aut translatione acquiritur possessio *l. Cum hæredes 23. ff. de acq. vel amitt. possess.* Vide & Vinn. *loc. sup. cit. sub num.2. in princ. &c.* quam sane vel hæreditatis petitione, vel hoc assequitur interdicto statim ac sua qualitas judicii innotescat: Qui enim tamquam frater hoc agit interdicto, ut possessionem acquirat, hanc non ante adepturus est, quam illam fratris qualitatem judici demonstret *ex lib.1. Cod. Quorum bonorum &c.* utroque autem remedio in hoc casu quisquam hæres utiliter agit, utilius tamen est agere interdicto Quorum bonorum, in quo scrupulose nimium uti supra visum fuit in hæditatatis petitione non inquiritur Vide Perez. *in Cod. l. c. num.3. &c.* Neque hoc agens interdicto repelli potest exceptione dominii, nisi in continenti Reus illud probare possit, quod si differat, objecta exceptio interdicti executioni non obstabit, quia in hoc summarie causa expeditur, & frustrationibus omnibus amputatis res restitui jubetur *l. ult. ff. Quorum bonor. l.3. §.13. ff. ad exhibendum* Menoch. *de remed. adipisc. nu.14. quæst.29. &c.* ex qua possessionis translatione, vel restitutione causæ proprietatis non fit præjudicium, propter quam & altera actio postmodum institui potest Perez. *in Cod. tit. quor. bonor. num.8.*

Adversus duo possessorum genera datur hoc inter- 12 dictum tam nimirum adversus eos, qui pro hærede, quam qui pro possessore possident res ejus de cujus hæditate agitur *l.1. ff. Quor. bonor.* Ulterius etiam & adversus eum competit, qui dolo malo fecit, ut rem possidere desineret, in hoc quippe casu ex causa doli pro possessore semper habetur *l.2. Cod. Quor. bonor. junct. l. qui dolo 131. l. parem esse 150. l. ad ea 157. §.1. ff. de Reg. jur.*, Huber. *prælect. jur. Rom. Inst. tit. de interdict. num.5.*, Voet. *ad Pandect. tit. Quor. bonor., sub num.1; Vide &* Heinec. *ad Pand. eod. tit. §.289. &c. Pro hærede* autem possidet qui putat se esse hæredem extimans sibi jure debitam hæreditatem: *Pro possessore* possidet, qui nullam causam possidendi habet, vel saltem injustam *leg.9. & 10. Leg. pro hærede 11. Leg. qui interrog. 12.*, *L.*

12., *L. nec ulla* 13. *ff. de petit. hæred. Peregrin. de fideic. art.* 46. *num.* 11. *&c.* cujus generis est fur, prædo &c.

13 Tales ergo possessores hoc afficiuntur interdicto, dummodo possideant titulo universali pro hærede &c. quod si titulo aliquo singulari, & justo quis possideat (puta pro emptore, pro donato) sicuti hoc interdictum, ita neque hæreditatis petitio competit *l.* 7. *Cod. de petit. hæredit. l.* 4. *in quib. caus. cess. longi temp. præscr.* Zoes. *l. cit. num.* 3. *Rot. decis.* 565. *num.* 4. *cor. Coccino, decis.* 671. *num.* 1. *&* 2. *part.* 1. *in Rec., & cor. Molines decis.* 274. *num.* 2. Iniquitatis enim speciem redoleret rem a possidente justo titulo auferre, eamque ei, quem dominum esse non constat, adjudicare *l. ult. ff. de publ.* Perez. *in Cod. tit. Quor. bonor. num.* 6. Vinn. *Inst. tit. de interdictis. §.* 3. *sub num.* 2. *versicul. pro hærede &c.* At titulus non excusabit si talis sit, quem lex improbat, ut in titulo pro empto, si res sit empta furioso; pro donato, si res ab uxore marito donata sit, pro dote si accepta sit a minore nupta &c. *de quibus, & aliis agit l.* 13. *ff. de hæredit. petit.* quippe in allatis casibus titulus ipso jure nullus est, ac pro possessore possidere dicitur Voet *ad Pandect. tit. quor. bonor. num.* 1. *in med.*, & cum eo agi potest, vel interdicto, vel petitione hæreditatis Vinn. *inst. tit. de interdict. §.* 3. *sub num.* 2. *vers. pro hærede &c. in fin.* Covar. *pract. quæst. cap.* 12., Cacheran. *decis.* 56. Ridolphin. *in prax. cap.* 10. *num.* 39. Ciroch. *discept.* 50. *num.* 88. *& discept.* 70. *num.* 46., *&* Rot. *cor.* Falcon. *de misc. dec.* 68. *num.* 9.

14 Rursus ad exemplum petitionis hæreditatis datur hoc interdictum pro iis bonis, quæ in hæreditate defuncti cum moreretur fuerunt, & pro iis etiam quæ ex his usucapta sunt, ut ex verbis *l.* 1. *ff. Quor. bonor.* De Luc. *de donat. disc.* 20. *sub num.* 3. Rot. *decis.* 162. *num.* 5. *cor.* Emerix. Cujus interdicti vis nedum ad bona tantum possessa tempore obitus restringitur, sed ad ea etiam extenditur bona, quæ simpliciter defunctus, cum moretur, detinebat veluti ex causa depositi, commodati *ad L. Item videndum §. fin. & l. seq. ff. de petit. hæredit.* Peregr. de *de fideic. art.* 46. *num.* 14., Menoch. *de adipisc. rem.* 1. *num.* 78., Rot. *cor.* Burrat. *decis.* 386. *sub num.* 2. *&c.* Ex bonis enim & illa dicuntur, quæ non solum possessa, sed etiam detenta fuerunt *l. rem in bonis ff. de acq. rer. dom.* Peregr. *loc. cit. &* Menoch. *eod. l. &c.* Immo etiam competit pro rebus, quas defunctus jure ususfructus possidebat Menoch. *de adipisc. q.* 19. *rem.* 1. *&c.* Peregr. *art.* 46. *nu.* 14., adeoque & feudalia bona interdicto hoc ab injusto possessore avocantur juxta jus feudale *lib.* 2. *feudor. tit.* 26. *§. inter filiam* 1. Voet. *ad Pand. tit. quorum bonorum n.* 1. *in fin.* Roland. *consil.* 1. *n.* 9. *in princip.* Beroi *consil.* 67. *n.* 67. *in pr.* Peregrin. *de fideicom. art.* 46. *n.* 14. *&c.*

15 Ab Interdicto quorum bonorum parum distat alterum remedium possessorium hæredibus propositum, & a Justiniano introductum *ex l. ult. Cod. de edut. Divi Adr. toll.* Hoc autem discrimine utrumque notatur, quod in interdicto quorum bonorum summaria saltem juris probatione sit opus, in hoc vero satis est, ut conspicuo aliquo vitio testamentum non laboret; Accurs. *ad d. l. fin. Verb. legitimo Cod eod* Voet *ad Pandect. tit. quor. bonor. num.* 2. Zoes *eod. tit. num.* 5. ex quibus patet, ut notat præcitatus Voet. *loc. cit.* remedium hoc non competere nisi ex testamento, dum alterum competit, sive ex testamento agatur, sive ab intestato. Cæterum de his qui fusius edoceri velit adeat inter alios Voet *ad Pandect. tit. quor. bon. a num.* 2. *& plurib. seqq.* Zoes. *eod tit. a num.* 5. *&c.*, & Vinn. *inst. tit. de interdict. §. adipiscendæ* 3. *nu.* 3. *versicul. Is dicitur in fin.*, qui addit, quod supra relatum interdictum ex testamento competit, quatenus sit testamentum nuncupativum in scripturam redactum, aut petente nuncupato hærede publicatum, de quo Vigl. *in præl. d. l. ult. &c.* Sichard. *ibid. num.* 4. *&* 5., Menoch. *de adipisc. rem.* 4. *num.* 648. *&* 726. Ant. Faber. *Cod. suo ad eumd. tit. defin.* 3. *&* 4. Christin. *vol.* 4. *dicis.* 30. (*)

ARTICULUS II.

(*) *Noviss. adjectus.*

De Salviano Interdicto, aliisque Interdictis Possessoriis.

Ad adipiscendam possessionem pertinet etiam interdictum Salvianum *§. interdictum quoque Inst. de interd. l.* 2. *§. Sunt autem ff. eod. Glos. in rub. Cod. de precar. & Salvian. interdict.*, Pacific. *de Salvian. inspect.* 1. *num.* 5. Perezius *in Cod. lib.* 8. *tit.* 9. *num.* 9. *de precario, & interdicto Salviano &c.* DATUR HOC INTERDICTUM LOCATORI ADVERSUS CONDUCTOREM, EUMDEMQUE DEBITOREM DE REBUS COLONI NATIS IN AGRO CONDUCTO, VEL NOMINATIM PIGNORI OBLIGATIS PRO MERCEDIBUS FUNDI NE DEFRAUDETUR; *L.* 1. *Cod. de precario, & interdicto Salviano §. adipiscendæ* 3. *in fine Inst. de interdict.* Voet. *ad Pandect. de interdict. Salviano Lib.* 43. *tit.* 33. *in prin.*, Zoes. *eod. num.* 5.. Heinec. *eod. loc. §.* 352. Vinn. *Inst. tit. de Interdictis §.* 3. Oinotom. *Instit. eod. tit. num.* 4., *&* 5. Perez. *in Cod. tit. de precar. & Salviano interdicto num.* 9. Hic tamen a prædio urbano rusticum prædium est distinguendum, ubi enim agatur de prædio rustico tacite oppignorata censentur eo dumtaxat, quia ibi nata sunt, quales sunt fructus fundi &c. *L.* 5. 6. *&* 7. *In quib. caus. pign.* Secus vero si de prædio urbano res sit, quo casu invecta, ibidem illata tacite pignori obligata censentur pro mercede fundi locati; Perez. *in Cod. l. cit. num.* 10. *&c.* Interdictum Salvianum datur tantummodo adversus conductorem prædii rustici, debitoremve *l.* 1. *Cod. de Salviano interdicto.* Heinec. *ad Pand. eod. tit. §.* 353. Perez. *in Cod. eodem tit. num.* 12. Quod tamen intelligas de Salviano *directo*, siquidem *directum* est aliud, aliud est *utile*. Hoc autem quod *& quasi Salvianum* appellari solet; Heinec. *ad Pand. l. cit. §.* 354. *in fin.* cum competat omni creditori hypothecario adversus debitorem ad possessionem pignoris adipiscendam, competit etiam locatori prædii urbani contra inquilinum pro rebus invectis, & illatis, pignorique obligatis pro pensione domus locatæ. Quam Theoricam de utili interdicto extendendam esse censuerunt ad quemlibet creditorem non tantum contra debitorem, qui rem

rem ex qualibet causa obligavit, sed adversus quemlibet extraneum possessorem rerum debitoris pignori obligatarum *l. 1. ff. de Salvian. interdict.*, *&* *L. 1. Cod. eod. & ibi* Accurs. Donellus Giphanius, Menoch. *tom. 3. adipisc. num. 23.* Cujacius *lib. 5. obs. cap. 24. &c.* Ex quibus colligere est, quod Salvianum hoc utile non competat nisi ipsius verificatis extremis, quæ sunt *possessio actualis rei conventi*, *possessio antiqua debitoris*, *& creditum cum hypoteca*; Menoch. *de adipisc. posses. remed. 3. num. 61. & seqq.*, Conciol. *alleg. 4. num. 1.* Rot. *cor.* Cavaler. *decis. 339. num. 1.*, *post* Pacific. *de Salvian. interdict. decis. 13. num. 2. & seq. post* Salgad. *decis. 16. num. 13.* & Rot. *cor.* Falconer. *decis. 7. num 1. de Salvian. interdict.* cujus extrema talia esse debent, ut si agatur de credito, illud liquidum undequaque esse debet; Pacific. *de Salvian. interdict. inspect. prima cap. 5. n. 2. & seqq. & inspect. 4. cap. 1. num. 4.*, *& inspect. 5. cap. unic. num. 34.*, Rot. *post eumdem decis. 203. num. 1. & seqq.*, *in* Rec. *decis. 204. num. 7. part 19.*, *& cor.* Falconer. *de Salvian. interdict. decis. 1. num. 5.* Hypotheca vero talis esse debet, ut nullo alio anteriori jure superetur; *l. 2. ff. Qui pot. in pign. l. 2. ff. de Salvian. interdict.*; Paul. Marchesi. *de Salvian. part. 2. cap. 9.*, Pacific. *eod. tract. inspect. 3. cap. 2. num. 441. & seq.*, Rot. *post ipsum decis. 176. num. 6. decis. 290. num. 6.*, *decis. 290. num. 1. cor.* Priolo, *decis. 10.*, *& decis. 144. num. 15*; *cor.* Falconer. *de Salviano interdicto decis. 8. num. 1. & cor.* Crescent. *dec. 37. num. 3. tom. 1.* Dum agitur contra extraneum rei possessorem, sunt, qui censent prius excutiendum esse debitorem principalem, quam adversus extraneum possessorem interdictum intentetur, *arg. Nov. 4. c. 2.* Fachin. *controv. 8. cap. 93.*, Tulden. *ad tit. Cod. num. 3. &c.*

2 Quidquid de excussione debitoris Principalis ante facienda sentiant prælati Doctores, magis communis, verior in praxi, & in judicando recepta est opinio, quod in judicio Salviani rejiciatur exceptio excussionis, ex quo ea est altioris indaginis; Surd. *cons. 4. num. 36.*, Casall. *cons. 53. num. 8. lib. 1.*, ubi refert Doctores, ac Rotam; Scapucc. *de Salvian. lib. 2. quæst. 19. per tot.* ubi respondet contrariis; Pacific. *de Salviano inspect. 2. cap. 2. num. 40. & seq.* ubi adducit rationes, & de veriori opinione testatur, *& num. 75.*, *& seq.*, Conciol. *allegat. civil. 48. num. 5.*, Garziar. *patrocin. 3. num. 14.*, Caren. *resolut. 159. num. 3.*, Cenc. *de censibus quæst. 98. num. 39. vers. Contrarium tamen &c.* Ridolphin. *in prax. p. 2. cap. 6. num. 108.* Urceol. *consult. forens. c. 22. num. 26.* Thomat. *decis. 22. num. 29. & seq.*, Gratian. *decis. 15. num. 8. vers. tamen verior. &c.* Rota *decis. 40. num. 48. cor.* Duran. *& decis. 353. num. 3. part. 14. in* Recen. etiamsi talis excussio fieri petat sumptibus propriis tertius possessor eo potissimum, quia talis excussio obstat naturæ judicii, quod est mere possessorium, quodque proinde exceptiones altioris indaginis non admittit; Seraphin. *decis. 1200. n. 4.*, *& seq.*, Rota *in Nuperr. decis. 473. nu. 17. tom. 1. cor.* Falconer. *de dot. decis 20. num. 2.*, *de inventar. decis. 20. num. 5.*, *& de Salvian. interdict. decis. 7. num. 13. &c.*

3 A Salviano interdicto differt actio serviana, qua non possessionem, ut in illo, sed jus persequimur; Heinec. *ad Pand. de Salvian. §. 353.* Quapropter ad adipiscendam possessionem ex Salviano sufficit probare, rem, de qua agitur, pignori obligatam fuisse; in actione vero Serviana illud etiam superest probandum, ubi contra tertium possessorem agatur, rem, quam persequitur, in bonis debitoris fuisse, cum de pignore convenit; *L. ante omnia 23. de probat. l. Et quæ 15. §. Quod dicitur 1. ff. de pignoribus*; Zoes. *ad Pandect. tit. de Salviano lib. 43. tit. 33. num. 4.* At de hoc plura vide apud Pacific. *de Salviano interdicto*; Menoch. *de adipisc. rem. 3.*, pluresque alii supra relati, qui rem ex professo tractant.

Pertinent ad retinendam possessionem interdicta, quæ vocantur *Uti possidetis*, *& Utrubi*, primum est de rebus soli, alterum de mobilibus; *l. Uti possidetis l. un. de. utrubi.*; Vinn. *inst. h. t. §. 4. in prin.* Zoes. *in Pandect. tit. 17. lib. 43. n. 1.* Plura de duobus his omittimus, ac utiliora tantummodo delibabimus. Interdictum *retinendæ* judicii possessorii nomine in praxi venit; Vinn. *inst. tit. de interdict. §. retinendæ.*, Heinec. *ad Pandect. tit. 17. lib. 43. §. 321.*; Ridolphin. *in praxi judic. part. 2. c. 12. nu. 90.*, Posth. *de manutent. observat. 3. num. 6. & seqq.*, De Luc. *de judic. disc. 37. num. 58. & disc. 44. num. 1.*: Merend. *controv. jur. lib. 19. c. 24. n. 5.* Politi *Dissertat. de jure patron. dissert. 25. num. 42.* 4

Possessorium, seu *manutentionis* judicium illud dicitur, in quo rejecto juris examine simpliciter disceptatur, an & quis possideat; Oinotom. *inst. tit. de interdict. §. 1. num. 4.* quod judicium maxime receptum est eo, quod pluribus commodis ex legum sanctione adjuvantur possidentes. Primum enim ex sola possessione titulum hi legitimæ possessionis educunt, quam nisi actor ad se spectare probaverit, reus in sua possessione perdurabit; *L. 11. Cod. de petit. hæredit.*, *l. 2. Cod. de probat. l. ult. Cod. de rei vindicat. l. 4. Cod. de edendo*, *l. 128. ff. de reg. jur.*, Heinecc. *instit. tit. de interdict. §. 1786.*; Vinn. *inst. tit. d. §. retinendæ num. 3.*, Posth. *de manut. observ. 1. num. 6.*, *& seqq.*, Mascard. *de probat. vol. 3. conclus. 1195. in princ.* Ulterius etiam in paritate possidentium conditio semper est potior; *l. 125. & 128. ff. de reg. jur.* Heinec. *cit. loc. §. 1787.* Demum cum fieri possit, ut duo dicantur rem eamdem possidere, civiliter alter, alter naturaliter, aut alter juste, alter injuste; *l. 6. §. 1. ff. Uti possidetis, l. 3. §. 5. ff. de acq. possess. & in l. 3. pr. ff. Uti possidetis L. Et habet 15. §. Eum qui 4. ff. de precario* Cujac. *5. observ. 22.* hinc summo jure statutum fuit manutentionis judicium, ut dignoscatur quis vere possideat, quive manutenendus, proindeque quis actoris, vel petitoris partes, quis possessoris, ac Rei sustineat; Vinn. *inst. tit. de interdict. §. retinendæ 3. num. 1.* Zoes. *ad Pandect. tit. de interdict. num. 6.*; Ridolphin. *prax. judic. cap. 12. part. 2. ad n. 92.* 5

Generaliter judicium hoc possessorium distinguitur in possessorium *Summarium* alias *Summariissimum*, & in possessorium *plenarium* vulgo *Ordinarium* Voet *ad Pandect. lib. 43. tit. 17. num. 6.*, Vinn. *inst. tit. de interdict. §. retinendæ 3. in fin.*, Politi *de novi operis nunc. quæst. 26. num. 11.*, *de Jurepatr. dissert. 25. num. 42.* Merend. *controv. jur. lib. 19. cap. 24.* Menoch. *de recuperan. in prælud. num. 24.*; Rot. *in Rec. decis. 138. num. 31. & seqq. part. 12.*, *decis. 324. num. 6. part. 16. decis. 404. num. 3. & seq. part. 2.*, *& decis. 523. num. 3. part. 3.* de qua distinctione vide Merend. *controv.* 6

 jur.

jur. lib. 19. cap. 24. num. 1. & 12. De Luc. *de judic. disc. 37. num. 58.* Judicium possessorium *Summarium*, vel *Summarijssimum* dicitur illud, in quo primoribus quidem labiis possessionem simpliciter degustat Judex, ne partes ad arma convolent; idemque causa summatim cognita vi etiam, imperfectarum probationum extra formam judicij, ac per modum provisionis simplici etiam detentori possessionem, aut manutentionem adjudicat, quin ullus possessionis titulus justificetur Politi *de nov. op. nunc quaest. 26. num. 12. de Jurepatr. dissert. 25. num. 43.*, Merend. *controv. jur. lib. 3. cap. 19. & lib. 19. cap. 24. per tot. & lib. 24. cap. 39. num. 55. & 56.* Hoc autem judicium tunc demum locum habet, ubi revera rixarum periculum immineat, eoquippe nullus controversiis finis imponitur, cum non sententia definitiva, sed provisionali tantum perficiatur decreto, quod maturius in judicio possessorio plenario postea cognoscitur Merend. *controv. jur. lib. 3. cap. 19. num. 4. & 5.*, *lib. 19. cap. 24. num. 7.*, Stephan. Gratian. *decis. 192. num. 3.* Menoch. *de recuperan. in praelud. n. 24.* a quo Summarijssimo decreto non conceditur appellatio suspensiva Politi *de nov. op. nunc quaest. 26. num. 13.*, Merend. *controv. jur. lib. 24. cap. 39. a num. 62. ad 79.*, *& num. 84. cum plurib. seqq. & num. 129. cum seqq.* Cancer. *variar. resolut. p. 3. cap. 14. num. 13. & seq.*, Scaccia *de appellat. quaest. 17. limit. 6. memb. 3. num. 2. & seq.* Oinotom. *inst. tit. de interdict. §. Summa divisio nu. 18. & seqq.*, De Luc. *de judic. disc. 37. num. 56. & disc. 44. num. 4. & seqq.*, Menoch. *de recuper. in praelud. num. 32.*, Confer eumdem Menoch. *de retinenda remed. ult. num. 48. & seqq.*, Stephan. Gratian. *addit. ad decis. 192.* Ipse namque, Judex qui decrevit, decretum postmodum revocare potest, aliquando in progressu cognoscat injusto possessori possessionem adjudicavisse Merend. *controv. jur. lib. 19. cap. 24. num. 8.* Hoc unum ergo in hoc judicio probandum, possessionem nempe a die motae litis, & factae turbationis Harpreet. & Oinotom. *inst. tit. de interdict. §. retinendae possessionis*; Voet. *ad Pandect. lib. 43. tit. 17. num. 2.*, Ridolphin. *prax. judic. part. 2. cap. 12. num. 103.* & civili possessori naturalem esse praeferendum Merend. *controv. jur. lib. 19. cap. 24. numer. 5.*, Ridolphin *prax. judic. part. 2. cap. 12. num. 134.* Voet. *ad Pandect. lib. 43. tit. 17. num. 2.*

7 Alterum judicium possessorium plenarium dicitur illud, in quo de possessione antiquiore, & minus vitiosa retinenda agitur, in hoc vero judiciali ordine proceditur, ac Sententia definitiva perficitur Politi *de nov. op. nunc. quaest. 26. num. 14. & 15.* Merend. *controv. jur. lib. 19. cap. 24. num. 8. & lib. 24. cap. 39. num. 8. & seqq. num. 18.*, *& num. 23. cum seqq.* Gratian. *decis. 192. num. 2. & 3.* Voet. *ad Pandect. lib. 43. tit. 17. num. 6.*, Heinec. *ad Pandect. eod. loc. §. 321.* In hoc possessorio plenario sola non sufficit probatio possessionis tempore motae litis, ejusque turbatio, sed requiritur etiam, quod possessor nec vi, nec clam, nec precario ab Adversario possideat. Vinn. *inst. tit. de interdict. §. retinendae &c. & ibi* Oinotom. *num. 32. cum seqq.* Voet *ad Pandect. lib. 43. tit. 17. num. 2.* Merend. *controv. jur. lib. 19. cap. 24. num. 6. & 12.*, *Text. in L. 1. & 2. ff. Uti possidetis* Rot. *in Rec. decis. 308. num. 10.*, *decis. 6. num. 4. part. 12.*, *decis. 322. num. 27. part. 11.*, *decis. 172. num. 3.*, *decis. 336. n. 2. part. 16.*, *decis. 100. num. 6. part. 14.* Cumque omnis possessio legitima praesumatur, onus petitoris erit ut probet, quod Adversarius vi, vel clam, vel precario possidet Oinotom. *inst. h. t. §. Retinendae num. 44. & 62.* Canonici juris sanctione *Cap. licet 9. extra de probat.* in hoc manutentionis judicio vincit ille, qui Saniores allegat possessionis suae probationes, ac titulum justiorem, possidendi Oinotom. *inst. tit. de interdict. §. retinendae num. 64.*; Voet *ad Pandect. lib. 43. tit. 17. num. 5.* Menoch. *de retin. rem. 3. n. 715. cum Seqq.* Ab hoc judicio possessorio plenario appellare licet nedum in suspensivo, sed etiam in devolutivo Politi *de nov. op. nunc quaest. 26. num. 15.*, Posth. *de manut. dec. 296. num. 11.*, De Luc. *de judic. disc. 37. num. 56. & disc. 44. num. 4. & seqq.* At constitutione Aegidiana in Pontificia ditione in judicijs possessorijs non permittitur appellatio Rot. *cor.* Anald. *decis. 102. num. 21.*

Monendum quoad judicia possessoria & illud est, 8 quod post institutum etiam judicium petitorium ad possessorium recurri potest; ex institutione quippe judicij petitorii possessorio non censetur renunciatum Vinn. *inst. h. t. §. retin. 3. num. 3. & lib. 2. quaest. select. cap. 39. §. non obstat* At fuse de hoc possessorio judicio, ac de ejusdem cumulatione cum petitorio tractant Voet *ad Pandect. de interdict. Lib. 43. tit. 1.* Zoes. *eod. loc. a n. 6.* Rot. *cor.* Falconer. *sub tit. de retin. seu manut.* Covar. *pract. quaest. Cap. 17. per tot.*

Haec quoad interdictum *retinendae*. Tertio demum 9 accedit alterum *recuperandae*. Ad recuperandam possessionem pertinet interdictum *Unde vi*, quod proditum est ei, qui vi de possessione dejectus est *Ulp. in L. 1. & in L. 3. ff. Unde vi, & vi arm.* Habet locum hoc interdictum in rebus immobilibus *L. 1. §. hoc interdictum 3. 4. & 5. & §. plane 8. ff. de vi, & vi armata* Heinec. *ad Pandect. lib. 43. tit. 16. §. 312.* adeoque per extensionem etiam rebus illis, incorporalibus aptari debet, quae inter immobilia adnumerari solent; Talia sunt ususfructus, vel usus immobilium *L. Quod est 3. §. Unde vi interdictum 13. 14. 15. 16. 17. L. Si plures 9. §. 1. L. 10. ff. de vi & vi armat.* Zoes. *ad Pandect. Lib. 43. tit. 16. num. 4.* Fructuarius enim dicitur naturaliter possidere *L. Naturaliter 12. in princ. ff. de acquir. possess.* Nec non jurisdictio, jus patronatus, decimarum census, redditus annui, ut saltem horum nomine utile detur interdictum *arg. Cap. querelam 24. extra de electione, & electi potestate L. pen. Cod. Unde vi* Andr. Gayl. *lib. 2. observ. 75. & 77.* Perez. *in Cod. Unde vi num. 3.* quod extendit ad Servitutes praediales Voet *ad Pandect. ff. de vi, & vi armata Sub num. 1.*

Quaesitum est an creditore hypothecario dejecto 10 de possessione fundi oppignorati interdictum *unde vi*, competat creditori dejecto, aut potius debitori qui pignori debit. Quidquid argui possit *ex L. 1. §. quod Servus 22. L. Si colonus 20. ff. de vi, & vi armata* ubi dicitur, quod tale interdictum vero competat domino, non ei per quem possidemus; receptior, ac communior opinio est, quod creditori dejecto, non vero debitori hoc interdictum accomodetur; & quamquam qui pignus dedit & is possidere dicatur, hoc sic accipias, ut possideat quoad usucapionem tantum, in caeteris omnibus possidet qui pignori accepit *L. Servi nomine 16. ff. de usurpat. & usucap.* Gratian. *discept. forens.*

rem: cap: 174. num. 18. & seqq. Menoch. *de recuperanda possessione rem. 9. num. 201.*

11 Ut tale competat interdictum sufficit etiam naturalis possessio, hinc si maritus uxori fundum donaverit, eaque fuerit dejecta, recte hoc utitur interdicto. etiamsi donatio sit nulla, quia naturaliter possidet *L. 1. §. Deicitur is 9. & 10. ff. de vi, & vi armata junct. L. 1. §. si vir uxori 4. ff. de acq. vel amitt. possess.* Juste enim, an injuste quis possideat hic non refert, adeo ut si Titius prior verum Dominum fundi vi dejciat, & ipse non incontinenti, quod licet *ex L. 17. ff. Unde vi* Sed ex intervallo Titium dejecerit, Titius ipse ante omnia restituendus est *§. recuperandæ 6. Inst. de interdict. L. 1. §. qui a me 30 L. quod est. 3. §. cum igitur 9. L. colonus 12. L. qui possessionem 17. L. Cum fundum 18. ff. de vi & vi armata* Bronckhorst. *libr. 2. miscellan. assert. 50.* Quod si dominus Spoliatorem dejecerit jure novo obtinet, spoliatori restitutionem concedendam non esse, Sed admittendam dominij exceptionem, dummodo in continenti probari possit dejicientem dominum esse, ac Spoliatum nullum prorsus jus habere. Consule *c. ult. de rest. Spoliat. in 6.*, Ugo Grotius *in responsis Jurisc. Holl. part. 5. cons. 157. vers. imo notant. pag. 461.*, Menoch. *de recuperanda poss. remed. 1. num. 113.*, Peckhius *de jure Sistendi cap. 17. num. 2.* Wassenar. *pract. judic. c. 14. num. 6. 7. &c.*

12 Plura de hoc interdicto reperies apud Voet. Zoes. Vinn. &c. quæ hic omittuntur, quia eo tantum vertitur praxis interdictorum, ut natura, ac indoles possessorij judicij apprime dignoscatur, de quo Supra &c.

13 Est & altera interdictorum divisio; Interdicta enim alia sunt *Simplicia*, in quibus apparet, quis actor, quis reus sit, alia sunt *duplicia* in quibus uterque simul actor, & reus est *§. pen. Inst. h. t. l. Interdict. 2. pr. ff. de interdict.* Sunt etiam interdicta *annalia, & perpetua*: Alia *publica*, & *privata*; alia demum quæ, *ad rem familiarem*, quædam *ad publicam utilitatem*, aut *religionem*, *aut ius divinum* pertinent. Quæ per se satis plana videri etiam possunt apud Auctores postremo relatos. (*)

INTERDICTUM.

ARTICULUS I.

Interdictum quoad ejus esse, & divisionem.

1 Interdictum est Censura Ecclesiastica, per quam homo arcetur a participatione aliquorum Sacramentorum, omnium Divinorum Officiorum, & Ecclesiastica sepultura. Colligitur *ex cap. Non est nobis 11. de Sponsal. & Matrimon. & cap. Quod in te, de Pœnit. & remiss.*

2 Interdictum dividitur in locale, personale, & mixtum, ut colligitur ex Juribus Canonicis *in cap. Præsenti 10. & cap. Si Civitas 17. de sent. excomm. in 6.*

3 Interdictum locale est, quo immediate locus ipse interdicitur, ne ibi Divina celebrentur, vel audiantur

4 sive ab indigenis, sive ab alienigenis. Interdictum personale est, quo immediate interdicuntur ipsæ personæ, & non locus, & tunc illæ personæ nec hic, nec alibi possunt percipere Sacramenta, nec exercere functiones sacras per interdictum prohibitas. Interdictum mixtum est, quo immediate, & 5
locus, & personæ interdicuntur, verb. gr. Civitas, & ejus Incolæ; colligitur *ex cap. Si sententia 16. de sent. excomm. in 6.*

Interdictum tam personale, quam locale subdi- 6
viditur in particulare, & generale. Personale par- 7
ticulare est, quo persona aliqua particularis interdicitur. Personale generale est, quo interdicitur ali- 8
qua Communitas personarum, ut populus unius Provinciæ, Civitatis, vel integra aliqua universitas, Collegium, Capitulum, Conventus. Locale particu- 9
lare est, quo interdicitur locus unus particularis, ut particularis aliqua Ecclesia. Locale generale est, 10
quo interdicitur locus generaliter, idest locus varia sub se loca complectens, ut Regnum, Provincia, Civitas, ut colligitur ex *cap. Cum in partibus 17. de verbor. significat.*

Circa interdictum personale generale sciendum 11
est, quod interdicto populo unius Provinciæ, vel Civitatis, sunt interdicti omnes illius Provinciæ, & Civitatis habitatores etiamsi sint innocentes. Et om- 12
nes isti nec in suo, nec in alio loco audire possunt divina, vel Ecclesiastica recipere Sacramenta, quia hujusmodi interdictum sequitur personam quocumque jerit, *c. Si sententia 16. de sentent. Excomm. in 6.* Clerus autem non censetur interdictus interdicto popu- 13
lo, nec contra, interdicto Clero censetur interdictus populus, nisi in sententia aliud exprimatur; unde uno ipsorum interdicto alius licite admittitur ad Ecclesiastica Officia & Sacramenta; *cap. Si sententia 16. de sentent. Excomm. in 6.* In materia enim pœnali, uti est ista, verba sunt stricte interpretanda, *c. Odia 15. de Regul. Jur. in 6.*

Sub generali interdicto Cleri non comprehendun- 14
tur Religiosi utriusque sexus, nisi exprimatur, vel ex subjecta materia, aliisque circumstantiis aliter appareat; & ratio est, quia in materia odiosa secundum communem acceptionem Religiosi non veniunt nomine Cleri, nisi exprimatur, & si quandoque lata significatione veniat nomine Cleri, semper fit cum 15
addito *Regularis*. Tum quia interdicto lato contra Religiosos non comprehenduntur Clerici seculares, ergo in interdicto lato contra Clericos non debent comprehendi Religiosi. Ulterius in Jure Canonico 16
passim ista ponuntur tamquam diversa, *ut c. Si quis suadente 17. q. 4.* ubi dicitur *in Clericum vel Monachum, & cap. Super specula 10. Ne Clerici, vel Monachi.* Sic tenent Abbas *cap. Non amplius 1. de Institutionibus n. 3.* Fagnan. *ibi n. 7.* Anaclet. *§. 7. de interd. n. 187.* Layman, Rosignolus, Silvester, Ugolinus, Coninchius, Bonacina, Engel, & alii multi. Item 17
sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Episcopi, nisi de eis expressa fiat mentio; *cap. Quia periculosum 4. de sentent. Excomm. in 6.*

Circa interdictum locale sciendum est, quod in- 18
terdicta Civitate eo ipso intelliguntur interdicta etiam ejus suburbia, sive hæc sint pars Civitatis, sive non; sive sint contigua eidem Civitati divisa solummodo per mænia interjacentia, sive vicina, dummodo non valde distent, sive suburbia sint ejusdem Diœcesis, sive

sive diversæ; & ratio est, quia, si possent in Civitatis Suburbiis Divina celebrari, interdicti sententia vilipenderetur, cum Cives ad illa de facili possent convolare: ne igitur sententia interdicti possit sic de facili vilipendi, expedit interpretationem fieri laxiorem, ipsum extendendo etiam ad suburbia, ut habetur expresse ex *c. Si Civitas* 17. *de sentent. Excomm.*
19 *in* 6. Nec valet dici, quod quando Suburbia sunt diversæ Diœcesis non possint subesse legibus Episcopi Diœcesani. Non valet, inquam, quia illud interdictum afficit illa Suburbia, non quatenus provenit ab Episcopo Diœcesano, sed quatenus provenit a jure communi per interpretationem, quam facit ex rationabili causa, cum respectu etiam Suburbiorum diversæ Diœcesis militet eadem ratio vilipendii ex suppositione, quod non plus distent a Civitate, quam Suburbia ejusdem Diœcesis; æque enim faciliter possent Cives ad Ecclesias in utriusque suburbiis existentes confugere, & ibi interesse Divinis, & percipere Sacramenta, & sic eludere, seu vilipendere interdictum, ad quod vitandum fit laxior interpretatio ipsum extendendo etiam ad Suburbia *in d. cap. Si Civitas* 17. *de sent. Excomm. in* 6. Sic tenent Suarez *disp.* 32. *sect.* 2. *n.* 23. Avila *part.* 5. *disp.* 1. *dub.* 3. Coninch. Bonacina, Rosignol. & alii.

20 Interdicta Civitate, vel Diœcesi censetur interdicta etiam Ecclesia Cathedralis; *cap. Si Civitas* 17. *de sentent. Excomm. in* 6. ubi expresse habetur, quod interdicta Civitate omnia loca ibidem interdicta censeantur, cum alias de facili posset vilipendi interdictum talis Civitatis celebrando, & audiendo Divina
21 in Cathedrali. Et propter eamdem rationem interdicta Civitate, vel Diœcesi, intelliguntur interdictę etiam Ecclesię Regularium, ipsi enim tam exempti, quam non exempti, nisi speciali privilegio super eo muniti existant tenentur servare interdictum locale, nedum a Sede Apostolica emanatum, sed etiam ab Episcopo promulgatum; *c. Auctoritate* 4. *de privileg. in* 6. & *cap. Cum in partibus* 17. *de verb. signification.* & Concil. Trident. *Sess.* 25. *cap.* 12. *de Regul.* ubi expresse habet: *Censuræ, & interdicta, nedum a Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgatæ, mandante Episcopo, a Regularibus in Ecclesiis publicentur, & serventur.*

22 Interdicta alia sunt a Jure, & alia ab homine. *Com-*
23 *munis.* Interdicta ab homine ferri possunt ab omnibus illis, qui possunt excommunicare & suspendere,
24 *cap. Cum Ecclesiarum* 3. *de Offic. Judicis ordinar.* Excipiuntur tamen Superiores Regulares, qui non possunt apponere Interdictum in Ecclesiis sibi subjectis, quia eorum jurisdictio est personalis, non autem localis, & etiam quia actus iste percutit exercitium jurisdictionis in Clerum, & populum illos privando, ne in ea celebrare, & respective audire possint Divina, & sic cum non subditis, ut recte de more suo ratiocinatur Card. de Luca *de jurisdiction. disc.* 99. *n.* 2. & expresse partibus auditis, & informantibus, declaravit *Sacra Congreg. Episc. & Regular. in Neapolitana Censurarum* 21. *Junii* 1697. *referente Card. Cavallerino* contra Abbatem S. Petri ad Aram, qui Ecclesiam Monialium Reginæ Cœli sibi subjectam Interdicto subjecerat.

25 Interdicta, quæ a Jure communi, & a Constitutionibus Apostolicis, tam localia, quam personalia lata sunt, ad uberiorem notitiam distincte in distinctis articulis hic subnectuntur.

Additiones ex aliena manu.

Non omne Interdictum infligitur per *modum censuræ*, aut est species Censuræ. Solet enim nonnum- 26 quam Interdictum, uti & Suspensio, infligi *per modum meræ pœnæ* instar aliarum pœnarum canonica- 27 rum in punitionem commissi delicti, Vanesp. *de Censur. cap.* 9. §. 1. Rousseaud De la Combe *in Jurisprud. Canon. Verb. Interdictum num.* 8. Interest autem di- 28 stinguere Interdictum in ratione Censuræ ab Interdicto per modum pœnæ ob insignes, quæ unum inter & alterum intercedunt, differentias. Primo enim 29 Interdictum *in ratione Censuræ* requirit contumaciam, item canonicas monitiones, ut de contumacia constare possit; Secus vero Interdictum per mo- 30 dum pœnæ; Fleury *Instit. Jur. Eccl. part.* 3. *cap.* 21. Vanesp. *ubi supra*, Suarez *de Censur. disput.* 25. *sect.* 1.

Secundo Interdictum *in ratione Censuræ* ad cer- 31 tum tempus infligi nequit, idque quia, cum infligatur ad reprimendam contumaciam, habere debet tempus incertum, prout & habet ipsa contumacia, scilicet tandiu durare debet, quandiu durat contumacia. At non repugnat ut Interdictum 32 *per modum pœnæ* infligatur ad certum tempus, prout gravitas ipsius delicti postulaverit, eoque lapso cesset; Vanesp. *loc. cit.*

Tertio violatio Interdicti *in ratione Censuræ* exer- 33 cendo solemniter actum Ordinis secum fert Irregularitatem; nequaquam vero hæc ipsa violatio Interdi- 34 cti *per modum pœnæ*; Vanesp. *loc. allegat.* §. 4. Hurtad. *de Censur. Tractat. de Cessatione a Divinis diffic.* 4.

De Origine Interdicti *in ratione Censuræ* haud cer- 35 to constat; Rousseaud De la Combe *in Jurisprud. Canon. verb. Interdictum num.* 5. Per plura vero sæ- 36 cula incognitum ipsum fuisse inde liquet, quod Ivo Carnotensis *Epist.* 94. appellat Interdictum: *Remedium insolitum, ob suam nimirum novitatem.*

Dividit *Auctor* Interdictum in personale, locale, 37 & mixtum; sed ut probe monet Clement. *Concord. Pastoral. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 3. Convenientius dividitur 38 Interdictum in personale, & locale tantum, & utrumque in generale, & particulare.

Quæstionis est; An posito Interdicto locali censeatur 39 positum personale, & versa vice; In eam communiter itum est sententiam, posito Interdicto locali, sive generali, sive particulari, non censeri positum personale, nisi tantum respectu Personarum, quarum culpa positum est Interdictum locale, *cap.* 17. *de sent. Excom. in* 6.

Pariter in eo omnes conveniunt, quod posito In- 40 terdicto personali particulari non censeatur positum locale. At non conveniunt DD. an posito Interdicto generali personali, censeatur etiam positum locale, idest, An interdicto personaliter Populo, Interdicto subjiciatur locus Populi, idest Villa. Affir- 41 mant enim Covar. *in cap. Alma Mater part.* 2. §. 1. *n.* 7. Henriq. *cap.* 42. *in fin.* At post Navarr. Ægid. negat 42 Hurtad. *de Censur. Tract. de Interd. difficult.* 3. *num.* 7. Et jure quidem meritoque. Interdictum enim per- 43 sonale tametsi generale est omnino distinctum a locali; Non est igitur cur posito Interdicto personali, pona-

ponatur locale, *Ac proinde* (ita recte ait Hurtad. *loc. mox citat.*) *in loco Populi Interdicti possunt Clerici divina officia solemniter, & apertis Januis celebrare etiamsi aliquando per accidens non liceat, quando scilicet nequeant non admitti Interdicti ad Templum, aut ad partes Templo vicinas.*

44 De Personis, quæ comprehenduntur Interdicto
personali, vide mox laudatum Auctorem *difficult. 4. per tot.* Notabile vero est discrimen innocentes inter,
45 & nocentes Populos generaliter interdictos. Innocentes enim ut primum mutatione domicilii, aut aliter desinunt esse membra ejus Populi, desinunt esse
46 interdicti, sine ulla alia relaxatione. At Nocentes tametsi membra illius Populi esse desinant Interdicto obnoxii remanent; Idque quia interdicti ii etiam intelliguntur uti particulares Personæ.

47 De locis comprehensis Interdicto Locali consule tum eumdem Auctorem *difficult. 5. per totum* tum, Clement. *Concord. Pastoral. part. 2. cap. 5. fere per tot.*

(*) Ad Superiorem Additionem.

Novissimum Additamentum.

48 De origine interdicti aliquid enucleatius dicendum. Sarpius, cæterique Theologi sibi adjuncti interdictorum epocham Alexandri III. Pontificatu definiunt Bellarminus satis rejectum hocce commentum existimavit, objecto interdicto, quod S. Gregorius VII. sex & 80. annis ante Alexandrum III., anno scilicet 1073. Pontificatum adeptus in Poloniæ Regnum excusserat. Id vero intelligens M. Antonius de Dominis *de Rep. Lib. V. cap. 9. n.* 38. audacter ad novam Interdictorum aerem constituendam prosiluit ac nonnisi a Gregorio VII. repetenda esse hujus censuræ initia docuit. Horum vestigiis inhæsit Dupinius, qui in sua *Disciplina* asserere non dubitavit, *per sex aut septem, & amplius Ecclesiæ sæcula non legi aliquam societatem ob peccatum alicujus excommunicatam, aut Interdicto subjectam.*

49 Verum quantum hi omnes a vero aberraverint, ostendit Anonymus Auctor eruditissimæ Dissertationis, quæ anno 1715. occasione siculi interdicti Romæ prodiit in 4. *de Ecclesiastici interdicti sententia P. 1. cap. 1.* Ab undecimo enim sæculo ad ipsa Apostolica tempora retrograda inquisitione ascendens ostendit vir oppido doctus, vix ullum extitisse sæculum, quo interdictum aliquod non occurrat. Unum ex quarto sæculo, illudque sane luculentissimum exemplum promam.

50 Magnus Basilius ab Episcopo quodam consultus, quid agendum foret, cum puellæ cujusdam raptus incidisset, respondit *ep.* 224. 1. rapta puella parentibus restituta, raptorem excomunicatione feriendum. 2. criminis socios cum eorum quoque familiis, per triennium *a precibus* excludendos. 3. Sacris interdicendum loco (*villam* Montacutius, qui epistolam latinitate donavit Græcum κώμην vertit; pagum, qui villa aliquid amplius est, malim ego cum laudato Anonymo interpretari) ad quem forte raptor confugerit, nisi incolæ eum ejecerint, aut puella reddita fuerit. Nugari voluit Van-Espenius, qui *tit. de pœn. & censur. cap. 9. n. 16.* Basilium pronunciavit non loqui *de villa, prout locum, aut domum quamdam significat; sed de familia, quæ raptorem cum rapta susceperit.* Fingine potuit magis ridicula interpretatio?

Fatendum tamen est, vetustioribus Ecclesiæ sæcu- 51
lis minus frequentem interdicti usum fuisse. Triplicem hujus rei caussam idem Anonymus profert, illustratque *P. 1. cap. 2. §. 1.*; nempe 1. temporum illorum Sanctitatem, quæ universum populum peccare, aut privatorum criminum procurandam emendationem negligere prohibebat; ex quo duplici capite interdictum in Universitatem infligitur. 2. Maximum quemdam excommunicationis metum, ut proinde Ecclesiæ satis consultum esset ad compescenda crimina, si sontes singuli excommunicationis telo ferirentur, quin totam necesse foret universitatem interdicto plectere. 3. Amplissimum patrocinium, quo Principes Ecclesiæ bona, jura, libertatem tuebantur, ac vindicabant; neque enim opus erat Ecclesiæ spiritalem gladium exerere, cum præsto sibi esset ultrix Principum potestas. (*)

Articulus II.

Interdicta localia generalia.

Contra Reges, & Principes impedientes Legatos, 1
vel Nuncios Pontificios, ne fungantur suo Officio, in quo casu omnes Ditiones ipsius impedientis sunt Interdictæ. *Extravag. Super gentes, de consuetud.*

Contra Civitatem, excepta Roma, quæ ostiliter in- 2
sequitur Cardinales, vel insecutoribus consilium, auxilium, aut favorem præstat; *cap. Felicis 5. de pœnis in 6.*

Contra Civitatem, quæ delinquit percutiendo in- 3
juriose proprium Episcopum, vel ipsum capiendo, banniendo, seu mandando hæc fieri. Et contra Territorium, cujus Dominus deliquit percutiendo, injuriose capiendo, banniendo, seu mandando hæc fieri in quemcumque Pontificem. *Clement. 1. de pœnis.*

Contra Civitatem, in qua mortuus est Papa, & ibi 4
novus est eligendus, & Rectores ejusdem non observantes, nec observare facientes prescripta *in cap. Ubi periculum 3. de electione in 6.* ibi enim habetur expresse: *Civitas autem prædicta non solum sit Interdicto supposita, sed & Pontificali Dignitate privata.*

Contra Civitatem admittentem alienigenas ad fœ- 5
nerandum *cap. 1. de Usuris in 6.*

Articulus III.

Interdicta localia particularia.

Contra Universitates & Collegia exigentes jura- 1
menta illicita, vel contra libertatem Ecclesiastica n. Gregor. XIII. *Constit. 93.* incip. *Inter Apostolicas.*

Con-

2 Contra Ecclesiam, in qua scienter sepultum fuerit cadaver Hæretici; *cap. Quicumque 2. de Hæreticis in 6.*

3 Contra Ecclesias Regularium, & Clericorum Sæcularium inducentium aliquem ad jurandum, vel promittendum eligere sepulturam in illis, vel ad non mutandam electionem jam factam, si postea de facto in eis jurantes, vel promittentes sepeliantur; *cap. 1. de sepultur. in 6.*

Articulus IV.

Interdicta Personalia generalia.

1 Contra Universitates exigentes tributa ab Ecclesiasticis; *cap. Quamquam 4. de censib. in 6.*

2 Contra Universitates concedentes, vel extendentes repræsalia contra Ecclesiasticos; *cap. Unic. de jurejur. in 6.*

3 Contra Universitates, Capitula, & Collegia a Papa ad futurum Concilium appellantia. *Can. 2. Bullæ Cœnæ.*

4 Contra Universitates, Capitula, & Collegia non servantia Constitutionem Joann. XXII. circa fructus Beneficiorum vacantium. *Extravag. Suscepti regiminis, ne Sede vacante.*

5 Contra Capitula Cathedralium Dimissorias infra annum a die vacationis Sedis concedentia. Concil. Trident. *sess. 7. c. 10.*

6 Contra Universitates habitationem Usurariis locantes, aut Usuras publice exercere permittentes; *cap. 1. de Usuris.*

Articulus V.

Interdicta Personalia particularia.

1 Contra Cardinales, aliosque Ecclesiæ Prælatos recipientes beneficia, & Pensiones cum Simonia confidentiali. Pius IV. constitut. incip. *Romanum Pontificem.*

2 Contra Metropolitanos de non residentia Suffraganeorum, & contra antiquiores Episcopos de non residentia Metropolitanorum post annum a die absentiæ eorumdem, non certiorantes Pontificem intra tres menses. Conc. Trident. *sess. 6. cap. 1. de reformat.*

3 Contra promotos ad Ecclesias Cathedrales, etiamsi sint Cardinales, in Romana Curia existentes intra unum mensem a die eorum promotionis, & consecrationis, itineri non se committentes ad faciendam residentiam. Urban. VIII. Constit. 139. incip. *S. Synodus*, & Conc. Trid. *sess. 23. cap. 2. de reform.*

4 Contra Episcopos usurpantes bona, vel fructus Ecclesiarum, aut beneficiorum vacantium; *c. Præsenti 9. de Offic. Ordinar. in 6.*

5 Contra Episcopos, vel Abbates alienantes bona Ecclesiæ non servata forma *Extravagant. Ambitiosæ, de rebus Ecclesiast. non alienand.*

6 Contra Episcopos, aliosque Superiores Prælatos, qui in Visitatione procurationem excessivam recipiunt contra Constitutionem Innocentii IV. relatam *in cap. Romana 1. de censibus in 6. cap. Exigit 2. de censibus in 6. & Trid. sess. 24. c. 3. de reform.*

7 Contra Prælatos edentes Commentarios in Concil. Trident. inconsulto Romano Pontifice. Pius IV. *Constitution. Confirmatoria ejusd. Concilii.*

8 Contra eos, qui Episcopatum, Abbatiam, vel aliam Ecclesiasticam Dignitatem de manu Laici recipiunt, *cap. Si quis deinceps 16. qu. 7.*

9 Contra Clericos in Sacris constitutos in crimine fornicationis perseverantes *cap. Si qui sunt, dist. 81.*

10 Contra Ordinarios, qui privant beneficiis commorantes in Urbe, & eos, qui illa recipiunt; *Extravag. 3. de privileg.*

11 Contra non servantes formam a Jure præscriptam in ferendis Censuris; *cap. Sacro 48. de sentent. excomm.*

12 Contra Violantes interdictum locale, & contra eos, qui Excommunicatos publice, vel interdictos ad Divina Officia, ad Sacramenta, & ad Ecclesiasticam sepulturam admittunt; *cap. Episcop. de privileg. in 6.*

13 Contra eos, qui dant causam interdicto locali, *cap. Si Sententia 6. de sentent. Excomm. in 6.*

14 Contra omnes Ecclesiarum Sæcularium Rectores, & Ministros recipientes onera perpetua Missarum sine licentia Ordinarii loci, ac etiam contra recipientes pecunias talium Legatorum, & eas non deponentes penes personam idoneam. Urban. VIII. Constit. 43. incip. *Cum sæpe Contingat.*

Articulus VI.

Interdictum quo ad ejus effectus.

1 Effectus Interdicti sunt tres, primus est privatio aliquorum Sacramentorum, secundus est privatio divinorum Officiorum, tertius est privatio sepulturæ Ecclesiasticæ, ut expresse habetur in *cap. Alma Mater 24. de sentent. excomm. in 6.*

2 Circa primum effectum notandum est, quod non omnium Sacramentorum, sed aliquorum tantummodo prohibitus est usus, sive activus, sive passivus. 3 Tempore enim Interdicti propter moræ periculum licite administratur non solum parvulis, sed etiam adultis Baptismus, & Confirmatio, & ad hunc finem potest fieri Catechismus, Fontis benedictio, & in Cæna Domini Chrismatis consecratio *cap. Responso 43. de sent. Excomm. & cap. Quoniam 19. de sent. Excomm. in 6.* Item Sacramentum Pœnitentiæ omnibus 4 administrari potest, etiam sanis, exceptis iis, qui sunt excommunicatis, & causam dederunt Interdicto, nisi de delicto satisfecerint aut de satisfaciendo cautionem idoneam, vel juratoriam præstiterint; *capit. Alma Mater 24. de sentent. excommunic. in 6.* Item Sacramentum Matrimonii potest tempore Interdicti licite celebrari. Glossa *in cit.* 5 *cap. Alma Mater 24. de sent. Excomm. in 6. verb. Sacramentis*, Abbas *in cap. Non est 11. de sponsalibus n. 8.* & alii passim. Solemnis tamen, & publica benedictio tunc sponsis dari nequit, ut colligitur *ex cit.* 6 *cap. Alma Mater.* Item constitutis in articulo, seu 7 probabili periculo mortis licite ministrari potest etiam Sacramentum Eucharistiæ, *cap. Permittimus 57. de sent. Excomm. & cap. Quod in te 11. de pænit. & remiss.* Item Infirmis aliud Sacramentum non valentibus re- 8 cipere, licet ministrari etiam extrema Unctio, ut cum aliis colligunt Pirhing. & Palao *ex cit. cap. Quod in te 11. de pænit. & remiss.* Et casu magnæ necessitatis, & penuriæ Sacerdotum etiam Sacramentum Ordinis Cle- 9 ricis

ricis specialiter non interdictis conferri potest, ut cum
multis colligunt Pirhing, Innocentius, & Abbas *ex*
cap. Non est 11. *de sponsalibus n.* 8.
10 Circa secundum effectum notandum est, quod no-
mine Divinorum Officiorum tempore Interdicti pro-
hibitorum *in cap. Si Sententia* 16. *de sent. excomm. in*
6. *& cap. Permittimus* 57. *hoc tit.* intelliguntur cele-
bratio publica Missæ, publica recitatio Horarum Ca-
nonicarum in Choro, processiones publicæ, bene-
dictiones publicæ Templi, Fontis baptismalis, Ci-
nerum, Palmarum, Candelarum, Nuptiarum, so-
lemnis Aspertio aquæ lustralis, Professio solemnis
11 in Religione, & alia similia. Excepta privata reci-
tatione Horarum, ad quam alias obligati tenen-
tur, licet sint interdicti, & Concione, ad quam e-
tiam per Campanæ pulsum possunt convocari interdi-
cti, ut ad correctionem, & resipiscentiam inducan-
tur, ex *cap. Responso* 43. *de sentent. Excomm.* Tem-
12 pore Interdicti generalis Clerici, & Religiosi, quan-
do ipsi non sunt interdicti, possunt, ut extra tem-
pus Interdicti, Missas, & divina Officia celebrare,
sed januis clausis, non pulsatis Campanis, voce
submissa, & exclusis personaliter Interdictis, & iis,
qui Interdicto causam dederunt *cap. Alma Mater* 24.
13 *de sent. Excomm. in* 6. Et in hoc eodem capite *Alma*
Mater, permittitur, ut Festis Natalis, Paschatis,
Pentecostes, & Assumptionis B. M. Virginis, qui-
bus a Martino V. & Eugenio IV. additus fuit dies Fe-
stus Corporis Christi cum tota Octava, & a Leone X.
dies festus Conceptionis B. M. V. etiam cum tota o-
ctava tempore Interdicti generalis Missæ, & divina Of-
ficia publica cum omni solemnitate celebrentur janu-
is apertis cum Campanarum sonitu, admissis quoque
Interdictis, qui causam Interdicto dederunt, modo
isti non appropinquent Altari, nec veniant ad Offer-
torium, vel Communionem, exclusis tamen excom-
14 municatis. Et hoc privilegium est solum de Interdi-
cto locali generali, non vero de locali particulari, nec
de Personali, etiam generali, quia in his nihil est im-
mutatum jure novo *in cap. Alma Mater*, sed rema-
net rigor juris antiqui; *cap. Permittimus*. Unde in
Ecclesiis specialiter interdictis, in quibus Eucharistia
asservatur, solum licet semel in hebdomada celebrare
Missam pro renovando Eucharistia pro infirmis, ut
expresse colligitur *ex d. cap. Permittimus* 57. *de sent.*
Excomm.
15 Regulares, quibus post Trid., & Gregor. XIII.
cum sufficientibus Derogatoriis specifice, & expres-
se est indultum, ut quædam proprii Ordinis Festa so-
lemni ritu tempore Interdicti generalis quacumque
auctoritate positi celebrent, possunt in omnibus illis
Festivitatibus voce alta, apertis januis, pulsatis Cam-
panis Divina facere ac omnibus Fidelibus Sacramen-
ta ministrare, exceptis nominatim Interdictis, & In-
terdicto causam præbentibus, & omnia alia libere, &
solemni ritu peragere, ac si Interdictum minime ap-
positum esset, ut expresse post Conc. Trid. & Gre-
gor. XIII. concessit Ordini Minorum S. P. Francisci
16 Clemens VIII. die 17. Octobr. 1595. Constitut. incip.
Sacræ, per quam omnem dubietatem, e medio tol-
lit præcisis his verbis: *Ut Sacræ Seraphici B. Franci-*
sci Religionis in Sanctam Romanam Ecclesiam merita
poscunt, ut Privilegia, & Indulta illi per Sedem Apo-
stolicam concessa, non modo conserventur, sed etiam
amplientur: Cum itaque sicut accepimus, diversorum
Romanorum Pontificum concessionibus Religioni præfa-
tæ indultum sit, ut temporibus Interdicti quacumque,
etiam Apostolica auctoritate appositi, Festa Sanctorum
ejusdem Ordinis, Francisci nimirum, Bonaventuræ,
Antonii de Padua, Ludovici, Bernardini, Claræ,
Elisabeth, ac Martyrum solemni ritu celebrare, pe-
rinde ac si Interdictum hujusmodi minime appositum esset
libere possint. Festa vero Sanctorum Didaci, & Por-
tiunculæ in prædicto Indulto minime comprehendantur;
Nos Religionem prædictam amplioribus favoribus, &
gratiis prosequi volentes, ac Indultorum hujusmodi,
& Litterarum Apostolicarum desuper expeditarum te-
nores, præsentibus pro expressis habentes, supplicatio-
nibus dictæ Religionis per Dilectum filium nostrum Hie-
ronymum Presbyterum Cardinal. Matthæum Nobis
super hoc humiliter porrectis inclinati, Religioni præ-
dictæ universæ, ac cuicumque ipsius Ordinis sive Fami-
liæ Conventui, ut in eorum Ecclesiis Festa etiam prædi-
cti S. Didaci, & Portiunculæ, temporibus Interdicti
solemniter, prout alia Festa prædicta, ac juxta Indul-
torum illi concessorum seriem, & tenorem celebrare li-
bere, & licite possit, Auctoritate Apostolica tenore præ-
sentium concedimus, & indulgemus, ac Indulta præ-
dicta ad prædictas S. Didaci, & Portiunculæ Festivi-
tates extendimus, & ampliamus. Non obstantibus Con-
stitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis universa-
libus, Provincialibus, & Synodalibus, Conciliis edi-
tis, generalibus, vel specialibus, nec non omnibus il-
lis, quæ in præfatis Indultis & Litteris Apostolicis con-
cessum est, non obstare, ceterisque contrariis quibus-
cumque. Dat. Tusculi sub annulo Piscatoris 17. *Octobr.*
1595. *Pontificatus Nostri anno* 4. Sic tenent plurimi
cum Pignatell. *tom.* 10. *consul.* 1. Matthæucci, *Offic.*
Curiæ capit. 27. *num.* 12. *&* 13. & alii passim.
An autem hoc privilegium suffragetur aliis Regu- 17
laribus propter communicationem privilegiorum?
Videtur respondendum esse affirmative. Nam Suarez
lib. 8. *de legibus c.* 17. *n.* 7. Roder. *qq. Regul. quæst.*
55. *art.* 20. *tom.* 1. Portell. *in respons. moral. tract.* 1.
disp. 4. *punct.* 2. *§.* 9. *num.* 5. ac Hieronymus Ro-
deriq. *in compend. resolut.* 65. *num.* 2. & alii asserunt
in celebratione Festorum locum habere communica-
tionem privilegiorum, præsertim quoad eos Regula-
res qui habent prægnantissimam communicationem
privilegiorum ab Apostolica Sede, tam concessorum
quam concedendorum, & hoc maxime verum cen-
seo pro illis Regularibus, qui obtinuerunt a S. Sede
communicationem, aut innovationem privilegiorum
post dictum privilegium a Clemente VIII. in supra
allata Constitutione concessum Minoribus; Pigna-
tell. tamen *tom.* 10. *citat. consult.* 1. *num.* 32. *& se-*
quent. pluribus adductis censet tale privilegium non
suffragari aliis Regularibus virtute communicationis
privilegiorum, quod & censet Matthæucci *in Officia-*
li Curiæ cap. 27. *n.* 14. & alii Vide Cardinal. Pettam
to. 5. *Commentar. ad Constit.* 10. *Sixti IV. n.* 15. *&* 16.
Regulares tempore Interdicti possunt celebrare, 18
& communicare januis clausis ex privilegio vario-
rum Summorum Pontificum, & præcipue Clemen-
tis IV. Constitut. incip. *Virtute §.* 9. Gregorii IX.
Constit. incip. *Virtute*, & Pauli III. Constit. incip.
Licet debitum.
Circa tertium Interdicti effectum, qui est priva- 19
tio

tio Ecclesiasticæ Sepulturæ, notandum est, quod in
loco Sacro interdicto nullus quantumvis innocens,
nec infans, nec amens, potest sepeliri; *cap. Quod in te*
20 11. *de pœnit.*, *& remiss.* Excipiuntur tamen Clerici
personaliter non interdicti, nec Interdicto causam
dantes, nec illud pro ullo tempore violantes, qui
cum silentio, & sine solemnitate absque Campanarum
pulsatione possunt in loco Sacro interdicto sepeliri,
d. cap. Quod in te 11. *de pœnit.*, *& remiss.*
Pirhing *in Jus Canonic. lib.5. c.39. n.251.*

21 Tempore Interdicti localis generalis possunt incolæ
illius loci, qui non sunt personaliter interdicti,
efferri extra illum locum interdictum, & in alio loco
Sacro non interdicto sepeliri; *cap. Si sententia 16.*
22 *de sentent. excomm. in 6.* Et si quis sepultus fuerit extra
locum Sacrum tempore Interdicti, cessante Interdicto,
in locum Sacrum est transferendus, si id
commode fieri possit; Glossa *in cap. A nobis 2. de*
sent. excomm. in 6. verb. forma, Pirhing *in Jus Canon.*
23 *lib.5. tit.39. num.251.* Si vero contigeret contra prohibitionem
Juris aliquem interdictum sepeliri in loco
Sacro, is non esset extrahendus, quia hoc non reperitur
in jure præscriptum. Et licet excommunicati
in loco Sacro contra prohibitionem sepulti, denuo
debeant exhumari, & e loco Sacro ejici; *cap. Sacris 12. de sepulturis*;
Hæc tamen tam severa pœna
non est extendenda ad alium casum in Jure non expressum,
cum diversa sit ratio de excommunicatione,
& Interdicto. Excommunicatio enim privat
communione fidelium, non autem Interdictum;
Glossa *in d. cap. A nobis, de sentent. excomm. in 6.*
Engel *lib.5. tit.39. nu.96.* cum Anacleto, & aliis.

24 24 Interdicti tempore in vim Bullæ Cruciatæ competunt
privilegia Missas celebrare faciendi, Sacramenta
sumendi, & ecclesiastica sepultura gaudendi
juxta modum præscriptum a Benedicto XIV. tom.1.
25 Bull. Constitution. 86. incipien. *Quoniam*, §.5. Interdicti
tempore conceditur militibus S. Januarii,
ut Missas celebrare facere, & Sacramenta recipere
valeant; Idem Const. 24. incipien. *Romanæ Ecclesiæ* §. 4.

26 * Interdicti ab ingressu Ecclesiæ assistere non possunt
Missæ, & divinis Officiis, neque coram illis
potest Missa celebrare in Ecclesia. Spectat vero ad
Ministros Ecclesiæ illos ejicere; si tamen vis adhibenda
sit cum scandalo, vel etiam frustra, tunc ex
Suaresio docetur, Missam jam incæptam non esse
omittendam. *Instit. Eccl.* 55. *n.11.*

27 Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, utrum eam ingredi
possint ad orandum tantummodo, quæstio est
anceps inter Doctores. *Ibid.* 33.

28 Interdicti ab ingressu Ecclesiæ ob transgressionem
præcepti de Communione Paschali, si contumaces
se præbuerint, ab Episcopo excommunicatione plecti
possunt, ut ex DD. firmatur *Instit. Eccles.* 55.
tit. n.11. *

Additiones ex aliena manu.

29 Tunc quum primum introduci in Ecclesia cœpit
interdictum, & multo etiam tempore post maximus
30 fuit ejus rigor. Sic enim Oldericus Familiæ B. Martialis
Monachus a Synodo de contumacia Principum
Militiæ Lemovicensis sententiam rogatus, inquit:
*Nisi de pace acquieverint; ligate omnem terram Lemovicensem
publica excommunicatione, eo videlicet
modo, ut Nemo nisi Clericus, aut Pauper mendicans,
aut Peregrinus adveniens, aut infans a bimatu, & infra
in toto Lemovicino sepeliatur, nec in alium Episcopatum
ad sepeliendum portetur. Divinum officium
per omnes Ecclesias latenter agatur, sed baptismus petentibus
tribuatur. Circa horam tertiam signa sonent
in Ecclesiis omnibus, & omnes proni in faciem preces
pro tribulatione, & pace fundant. Pœnitentia, &
Viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes
Ecclesias sicut in Parasceve nudentur, & ornamenta
abscondantur, quia signum luctus, & tristitiæ
omnibus est. Ad Missas tamen, quas unusquisque Sacerdotum
januis Ecclesiarum obseratis fecerit; altaria
induantur, & iterum post Missas nudentur. Nemo in
ipsa excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri
osculum det, Nemo clericorum aut laicorum, vel habitantium,
vel transeuntium in toto Lemovicino carnem
comedat, neque alios cibos, quam illos quibus in quadragesima
vesci licitum est. Nemo Laicorum aut Clericorum
tondeatur, neque radatur, quousque districti Principes,
& Capita Populorum per omnia Sancto Concilio
obediant. Si quis vero probatus fuerit aliquo modo
hujus vinculi violator, non recipiatur nisi cum digna pœnitentia.*

Liquet hinc, quantus eo tempore erat rigor inter- 31
dicti. Mitigari vero ille aliquantulum postmodum 32
cœpit, ut liquet ex collectionibus Gregorii IX., &
Bonifacii VIII. Innocentius III. qui anno 1200. Ecclesiam
rexit, semel in Hebdomada prædicare, &
Baptizatos confirmare licitum esse declaravit, *in cap.*
Responso, de sentent. Excommunic. Præterea Clericis 33
qui interdictum observaverant in cœmeterio cum silentio
sepeliri, in Conventualibus Ecclesiis voce remissa
januis clausis, non pulsatis campanis horas
canonicas binos, vel trinos recitare concessit; *cap.*
Quod in te, de Pœnit. & Remiss. Gregorius IX. sub 34
annum 1230. addidit, ut moribundis viaticum ministraretur,
semelque in Hebdomada Missa pari cum
silentio celebraretur; *cap. Permittimus, de sent. excommun.*
Plura etiam permisit Innocentius IV., qui 35
anno 1245. Pontificatum iniit. Sed omnium maxime 36
interdicti rigorem mitigavit Bonifacius VIII. *in cap.*
Alma Mater, de sententia Excommunic. in 6. Probe
enim hic animadvertens quod *ex districtione hujusmodi
statutorum excrescit indevotio Populi, pullulant
hæreses, & infinita pene pericula animarum insurgunt;
Ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur*,
permisit, ut ad Pœnitentiæ Sacramentum 37
admitti omnes queant; nisi essent excommunicati,
vel culpabiles de tali interdicto, vel specialiter interdicti;
tum permisit, ut officia divina possint januis
clausis celebrari submissa voce laicis exclusis, ac
sine sonitu campanarum, & demum permisit, ut
quinquies in anno, idest Natali Domini, Paschate, 38
Pentecoste, Assumptione B. Mariæ, & Festo Corporis
Christi januis apertis, exclusis excommunicatis,
& iis, qui causam dederunt interdicto, cæteri
ad communionem Eucharisticam, ad oblationem,
& ad divina officia admittantur. Hanc vero mode- 39
rationem de interdicto locali generali, non speciali,
accipiendam esse monent *post Gloss. ibid. verb. Ecclesiis*
Covarruv. *in relect. ad ipsum cap. Alma Mater* §. 4.

§.4. num.1. & §.4. num.2. Suarez *de Censur. disp.34.*
40 *sect. 2. num. 1.* Quinimmo quum idem Bonifacius VIII. nimium hujus interdicti usum Ecclesiæ damno fuisse experientia comperiisset, hinc est quod multis in casibus prohibuit Episcopis fulmen interdicti detorquere.

41 Veniamus nunc *ad Auctorem*. Recte ipse *num.10.* ait prohibitam esse professionem solemnem in Reli-
42 gione. At nota prohibitam minime esse benedictionem vestium illorum, qui Religionem ingrediuntur; Navar. *in Manual. Confessar. c.22. n.122.* Alterius *de Censur. disp.5. de Interdict. c.5. fol.392. col.2.*

43 Suos hinc inde habet Auctores quæstio, de qua agit *Auctor num.17.* an sub communicatione Privilegiorum veniat privilegium illud, quod nonnullis Regularibus concedi solet quasdam proprii Ordinis festivitates solemni ritu tempore interdicti generalis
44 quacumque auctoritate positi celebrandi. Novissime affirmativam opinionem tenuit P. Gaudent. a Janua *de visit. tom.1. cap.14. dub.10. sect. 4. num.6. & plur.*
45 *sequent.* Sed probe monuit clar. mem. Cardin. Petra *in comment. ad Constit. Apostol. Constit.10. Sixti IV. num.16. in subjecta materia inspiciendam esse formam Indulti communicationis, ita ut ex illius verbis deprehendi, & censeri valeat, an inducta vel exclusa censeri valeat communicatio hujusmodi Privilegii.*

Articulus VII.

Quo ad ea, quæ concernunt culpam, & pœnam Interdictum violantium.

1 Laici violantes Interdictum solum locale, audiendo v. gr. Divina Officia licet sine contemptu, &
2 scandalo, peccant saltem venialiter. Violantes vero Interdictum personale, sive particulare, sive generale scienter, peccant mortaliter, quia violant præceptum Ecclesiæ in materia gravi, & Interdictum personale particulare directe afficit personas interdictas, easque privat participatione Divinorum, sicuti etiam Interdictum personale generale afficit directe omnes personas, quæ comprehenduntur in Communitate interdicta, juxta textum *in cap. Si sententia 16. de sent. Excommunic. in 6.* adeoque illud vio-
3 lantes assistendo Divinis peccant mortaliter. Si autem ipsi Laici, uti interdum faciunt Domini temporales, & Officiales eorum, cogant celebrari Divina Officia in loco interdicto, vel vocent interdictos, & excommunicatos, ut illis intersint, aut prohibeant, ne ipsi interdicti, aut excommunicati a celebrante seu ab alio moniti, de Ecclesia exeant, aut ipsimet interdicti post monitionem exire recusent, vel Divinis violenter se se ingerant, ultra gravissimam culpam, incurrunt ipso facto Excommunicationem majorem Papæ reservatam, prout expresse habetur *in Clement. 3. de sent. Excomm. c. Gravis.*

4 Clerici, & Regulares utriusque sexus violantes Interdictum peccant mortaliter, sive sit Interdictum personale, sive locale, hoc est sive ipsi interdicti sint, sive in Ecclesia interdicta aliquem actum Ordinis exerceant, ut Missam, aut aliud Officium Divinum de more celebrent, aut cum scandalo, & contemptu Sacramenta recipiant, & divinis assistant.

Et Clerici, & Religiosi ultra culpam mortalem, in- 5
currunt Irregularitatem; *c. Is, qui 18. §. fin. & cap. Is, cui 20. de sentent. Excomm. in 6.* Privantur privi- 6
legio, quod alioquin haberent, ut in loco Sacro sepeliri possent; *cap. Quod in te 11. de pœnit. & remiss. & cap. Is, cui 20. de sent. Excomm. in 6.* Privantur 7
jure passivæ, & activæ electionis, ita ut nec eligere valeant; *cap. Is, qui 10. de sent. Excomm. in 6.* nec ipsi eligi, aut postulari possint.; *capit.1. de postulat. Prælator.* Incurrunt suspensionem ab Officio, bene- 8
ficio, & jurisdictione; *cap. Tanta est 18. de excessib. Prælator.* Et si scienter interdictos in loco Sacro se- 9
pelire præsumpserint, excommunicationis sententiam incurrunt; *Clement. 1. de sepulturis.* Regula- 10
res vero, tam exempti, quam non exempti violantes interdictum generale locale, quod ab Ecclesia Cathedrali, Matrice, vel Parochiali loci servatur, ultra suprarecensitas pœnas incurrunt etiam Excommunicationem. *Clement. 1. de sent. Excommunicat.* Sicuti etiam eam incurrunt violando cessationem a 11
Divinis. *Ead. Clement. ibidem.* Quod procedit non 12
solum de interdicto generali, quod fertur in Regnum, vel Provinciam, sed etiam de eo, cui submittitur Villa, vel Castrum, *per textum cap. Cum in partibus 17. de verbor significat.*

Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati va- 13
riis in casibus possunt subjicere interdicto Ecclesias exemptorum, & Regularium, & præsertim si Interdictum in loco publicatum non observent; *Sac. Congreg. Conc. in Indiarum 17. Decem. 1650. lib. 19. decr. pag. 96.* Si accedente Episcopo ad eorum Eccle- 14
sias pro celebranda Missa Pontificali nolint eum obsequiis juxta præscriptum Decretorum Apostolicorum, & Sacræ Congregat. Rituum, recipere, servire, vel ei Baldachinum erigere, & juxta solitum de cera, & supellectilibus providere; *Sacra Congregat. Conc. in Venafrana interdicti 26. Jan. 1697.*

Si Baldachinum, vel osculum Evangelii, vel assi- 15
stentiam in Presbyterio in eorum Ecclesiis dent, permittant, & concedant personis sæcularibus, quantumvis nobilibus, & illustribus, ut disponunt *Decreta generalia Sac. Congreg. Rituum sub die 13. Martii 1688. & sub 22. Apr. 1690. approbata a Sanctissimo die 22. ejusdem mensis Apr. & anni 1690.* vide verb. *Ecclesia art. 5. num. 29. & 30.* ubi referuntur ad litteram dicta Decreta. Si ab Episcopo moniti sepul- 16
turas sub Altaribus, & bradellis eorum Ecclesiarum constructas nolint, aut differant expurgare, & illas muro obstrui facere, & replere. Sic pluries decrevit Sac. Congr. Episc. & Regul. Vide verb. *Altare n.48. & 49.*, ubi talia decreta ad litteram referuntur.

Si ad processiones, quibus tenentur intervenire 17
moniti recusent accedere. Sic declaravit pluries *Sac. Congr. Conc.* & signanter *die 27. Jul. 1627. & in una Mediolanen. 3. Aug. 1658. & in una Neapolitana 27. Febr. 1591.* & etiam *Sac. Congr. Rituum in una Ferrarien. 27. Jul. 1609. in una Aversana 12. Februar. 1641. in una Tarentina 3. Maii 1642. & in una Spoletana 25. Septemb. 1649,* quæ omnia Decreta ad litteram refert Pignatell. *tom.3. consultat. 46. a num. 11. ad 38.* Si abusus, & irreverentias ab eorum Ecclesiis, moniti 18
nolint, vel negligant removere, vigore Concilii Tridentini *in Decret. de observand. & evitand. in celebratione Missarum.*

19 Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, possunt Abbates, & alios usum Pontificalium habentes, ac Prælatos, & Superiores Regulares, & exemptos, censura Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, vel suspensionis ab exercitio Pontificalium punire, & coercere, & Ecclesiasticam supellectilem, seu paramenta Sacra pro usu aliarum Ecclesiarum, quam suarum, benedicant, cum hoc eis expresse vetitum sit a *Decretis generalibus Sac. Congregat. Rit. emanatis* 27. *Septembris* 1659. *&* 20. *Jul.* 1660. quoad hoc confirmatis, & approbatis ab Alexandro VII. *die* 20. *Julii* 1660. in quibus datur Ordinariis facultas inobedientes, & transgressores per Censuras compellendi. Vide verb. *Abbas a n.* 30. ubi ipsa decreta ad litteram dantur.

20 Episcopi, tamquam Sedis Apostolicæ Delegati possunt procedere per interdictum, aliasque Censuras contra Regulares inobedientes, & contumaces in casibus illis, in quibus datur eis facultas ipsos coercendi, corrigendi, & puniendi. Sic fere communis, & expresse fatetur Sapientissimus Petrus Maria Passerinus inclytæ Religionis Prædicatorum alumnus, qui *tom.* 3. *de statu homin. q.* 189. *art.* 10. *insp.* 10. *num.* 768. sic præcise dicit: *Sed ubi Episcopis datur facultas coercendi, corrigendi, & puniendi Regulares, datur etiam facultas eos excommunicandi*; Et *sic v. gr. Dum sess.* 25. *cap.* 13. *Datur Episcopis facultas compellendi eos ad Processiones, datur etiam facultas eos compellendi per Censuras*, & sic passim Doctores, arg. Constit. 18. Greg. XV. incip. *Inscrutabili*.

Additiones ex aliena manu.

Ansam hic nobis præbet *Auctor* licet loco non suo disserendi de potestate Episcopi in exemptos, quo ad interdictum, aliasque censuras.

21 Verba haud facimus de interdicto *locali generali*, nam ei subjici Ecclesias omnes quantumvis exem-
22 ptas concors est omnium sententia. Quod vero concernit alias species interdicti, immo in universum censuras omnes, distingui debent censuræ a jure latæ ab iis quæ feruntur ab homine. An Episcopus declarare possit incursos in censuras a jure latas exem-
23 ptos, non conveniunt inter se Doctores. Affirmant enim Fagnan. *in cap. Non potest num.* 12. *de Re jud.* Pignatell. *canon. consult. tom.* 9. *cons.* 52. *num.* 7. Card. de Luc. *de Regul. disc.* 1. *num.* 19. *& discurs.* 65. *nu.* 14. *& sequent.* Ventriglia *in Prax. to.* 1. *adnot.* 48. *§. unic. num.* 34. ibique Carol. Anton. de Luc. *nu.* 5. aliique.
24 Negant vero Bordon. *in Consil. Regular. resolut.* 6. *quæst.* 7. *num.* 10. Hieronymus Garzia *in Politic. Regular. tom.* 1. *tract.* 8. *diff.* 3. *dub.* 2. *punct.* 2. *num.* 14. Lezana *in Summa verb. Exemptio nu.* 9. Escann. *in Propugnacul. Relig. discept.* 13. *cap.* 10. *per tot. tum alii*.
25 Mediam sententiam alii tenent, nimirum haud posse Episcopum declarare, posse vero denunciare exemptos incursos in censuras; Confer Card. Petra *in Comment. ad Constit. Apostol. constit.* 11. *Alexandri*
26 *IV. sect. unic. num.* 11. Media hæc sententia in hoc fundatur, quod declaratio est actus judicialis in ipsos exemptos, adeoque ex defectu jurisdictionis Episcopo minime competere valeat. Denunciatio vero est actus mere extrajudicialis respiciens nonnisi indirecte exemptos, directe vero Populum Episcopo subjectum, & sic Episcopo competere potest.

Placet aliis, quod si incursio in censuras sit *publica*, sed non *notoria*, possit solummodo Episcopus denunciare, non item declarare exemptos incursos in censuras; sin autem sit itidem incursio notoria, possit & declarare ipsos exemptos incursos in censuras; Consule Clement. *Concord. Pastoral. par.* 2. *c.* 4. *n.* 42. *& plur. sequent.* ubi hanc reddit rationem, cur possit Episcopus in casu incursionis *notoriæ* declarare exemptos incursos in censuras: *Quia* (inquit) *tunc cessat qualitas illa judicialis considerata in casu præcedenti, quæque non permittitur contra exemptum, quum in casu veri notorii non requiratur vera citatio, nec processus, neque opponi possit aliqua exceptio*. At si in casu notoriæ incursionis judicialiter haud sit procedendum, in nihilo videtur differre denunciatio a declaratione, ita ut in nomine, non item in re sit differentia. 27 28

Quod attinet ad censuras, quæ ab Homine feruntur, porro in casibus illis, in quibus exempti Episcopo subjecti non sunt per *Concilium Tridentinum, constitutionesque Pontificias*, nequit Episcopus ex defectu jurisdictionis censuras ferre; Adi Clement. *Concord. Pastoral. part.* 2. *cap.* 4. *n.* 52. *& sequent.* ubi: *Aliquis tamen casus* (subdit) *poterit considerari, in quo vigente exemptione & sic præcisive a jurisdictione Episcopi in ipsas Personas Exemptorum possit Ecclesia exempta locali subjici interdicto, quod utique eveniet quoties in ea scandalum aut aliquod delictum patratur ab iis qui sunt de Populo, etiam sine facto ipsorum exemptorum. Tunc enim talis pœna solum percutit, & dirigitur in punitionem Populi audientis divina, cujus cura Episcopo est commissa, quin per hoc in aliquo vulnerentur exemptio, nam interdictum hoc casu non respicit punitionem exemptorum, quibus licet tunc divina peragere januis clausis ex temperato rigore interdicti juxta moderationem citati cap. Alma Mater, & suorum privilegiorum, unde tota pœna videtur inesse respectu Populi*. 29

Quæstionis autem est, an iis in casibus, in quibus Exempti per *Concilium Tridentinum, & Apostolicas Constitutiones* subjecti Episcopo sunt, datum sit ei ferre censuras? Sunt qui tenent, posse Episcopum censuras ferre, si tunc quum eis subjiciuntur, una ipsi potestas fiat censuras ferendi; nequaquam vero si absque potestate hac illi subjiciantur. Vide Escann. *in Propugnacul. Relig. discept.* 14. *cap.* 2. *num.* 12. At posse Episcopum censuras ferre etiamsi Exempti sine dicta potestate ipsi subjiciantur, auctoritatibus, & rationibus, tum contrariis confutatis firmavit Clemen. *Concord. Pastoral. part.* 2. *cap.* 5. *a num.* 55, *ad plur. sequent.* 30

ARTICULUS VIII.

A quibus, & quibus modis tollatur, & relaxetur interdictum.

INterdictum latum ad certum tempus, vel sub conditione aliqua, elapso tempore, vel adimpleta conditione statim per se cessat. Sic Glossa communi- 1

muniter recepta *in Clement. 1. verb. Donec de Deci-*
2 *mis*, & Abbas *in cap. 1. de judiciis*. Et sic si sit latum a Jure ante elapsum tale tempus, & ante adimpletionem talis conditionis, Episcopus dispensare non potest, nisi interdictum proveniat ex delicto occulto, nondum deducto ad forum contentiosum; quia censetur tacite reservatum. Pirhing *in Jus Canonic. lib. 5. tit. 39. n. 232.* & alii.

3 Interdictum generale, locale, vel personale a Jure communi latum, & non reservatum potest tolli ab Episcopo, aut suspendi ad tempus, vel ab alio habente jurisdictionem quasi Episcopalem in Communitatem interdictam, sic colligitur *ex cap. Nuper 29. de sent. excomm.* ubi expresse dicitur, *quod Legislator specialiter sibi non reservavit, aliis Ordinariis Judici-*
4 *bus concessisse videtur*. Non tamen Episcopus posset Interdictum relaxare; si esset latum a Papa tamquam ab homine, quia Censura specialiter lata ab homine, non potest auferri, nisi ab ipso ferente, vel Delegato, aut Superiore in ipsum plenam jurisdictionem habente, *ex capit. Pastorali 11. §. Præterea, de Officio Ordinar.*

5 Interdictum locale, sive generale, sive particulare, & Interdictum personale generale non possunt tollere, seu ab illo absolvere Parochi, & alii Confessarii etiam privilegiati, quia ad relaxandum Interdictum locale generale, & particolare, & personale generale requiritur jurisdictio pro foro externo, qualis non est in Parocho, nec in aliis Confessariis etiam privilegiatis, qui solum habent jurisdictionem pro foro animæ; Locus autem, & Communitas non subjacent judicio interno pro foro
6 animæ, ut de se patet. Possunt tamen Parochi, & alii Confessarii absolvere ab Interdicto personali particulari a jure lato, & non reservato, ut colligitur ex *cap. Nuper 29. de sentent. Excomm.*

7 Si interdictum quodcumque per specialem sententiam latum sit ab homine v. g. ab Episcopo ordinarie ab illo is solus, qui illud tulit, vel illius Delegatus, vel Successor, aut ejus Superior plenam jurisdictionem in illum obtinens, potest absolvere; *cap. Pastoralis 11. §. Præterea, de Officio, cap. Quærenti 26. de Officio Delegat. cap. Si Episcopus causa 5. qu. 3.*

8 Sicuti pariter soli supradicti possunt absolvere ab Interdicto lato per sententiam generalem, quando Auctor illius in ipsa generali sententia ejus absolutionem sibi reservavit; *arg. cap. Nuper 29. de sent. excom.* Vide dicta *de Absolut. & Excommun.*

9 Interdictum generale locale non potest relaxari ad cautelam: sic habetur expresse *in cap. Præsenti, 10. de sentent. Excomm. in 6.* præcisis verbis, *Beneficium relaxationis ad cautelam, quoad Interdicti sententias in Civitates, Castra vel quælibet alia loca seu terras aliquas generaliter promulgatum, locum aliquatenus non*
10 *habere.* Quæcumque vero alia Interdicta ad cautelam possunt relaxari, sicut Excommunicatio, quia excommunicatio, & Interdictum pari passu procedunt, ut probat ex variis textibus Glossa *in d. c. Præsenti, verb. Declaramus*; ergo sicuti Excommunicatio potest relaxari ad cautelam, ita pariter Interdictum, eo vel maxime, quod non debemus nos facere extensionem ad ullum aliud Interdictum, cum textus præcise loquatur de Interdicto locali generali, ut patet aperte *in dicto capit. Præsenti 10. de sentent. Excommunic. in 6. supra relat.*

Additiones ex aliena manu.

Interdictum, ut dictum est *in addit. ad articul. 1.* 11
fertur vel uti censura, vel uti pœna. Interdictum 12
uti censura, quemadmodum & quælibet alia species
censuræ, non nisi absolutione tollitur. Interdictum 13
vero uti pœna, si elapsum sit tempus, ad quod fuit
latum, non tolli, sed cessare dicitur; ante vero tem- 14
pus illud dispensatione tollitur; Hurt. *de Censur. tract. de Interdict. difficult. 16. n. 46.*

A quibus unum & alterum interdictum tolli possit, 15
breviter, sed perspicue tradit mox laudatus Auctor, qui *num. 49.* tametsi conveniat, interdictum generale locale tolli haud posse ad cautelam; *Nihilominus*, subdit, *quodcumque interdictum adhuc locale generale posse tolli ad tempus ab eo, qui potest illud totaliter auferre in foro exteriori, & ab eodem posse quoad aliquem effectum auferri sive ad tempus, sive absque termino, ut quoad aliquam Missam, aut quoad aliquem sepelliendum, quin interdictum potest a ferente ipsum quoad suos effectus limitari, tam quoad primam impositionem illius, tam quoad conservationem, quum conjunctio omnium effectuum interdicti non est jure annexa cum ipso sicut sunt jure connexi omnes effectus excommunicationis cum ipsa.*

INTERLOCUTORIA SENTENTIA. Vide verb. *Sententia a num. 3. ad 17.*, & verb. *Appellatio art. 4.*

(*) INTERPRETATIO LEGIS.

---

1 LEgis interpretationem culmini tantum Principali competere nemini venit in dubium, cum promulgandæ quoque legis auctoritatem fortunæ sibi vindicet eminentia. Novella Justiniani *demul. rapt. pass. 143.* & expressum est *in l. 9. l. ult. Cod. de legibus* idemque Neostadius: *Si leges condere soli Imperatori concessum est, & leges interpretari solo dignum imperio esse oportet* = Et Paulo post = *tam conditor, quam Interpres legum solus Imperator juste existimabitur l. 12. Cod. de legibus*: In quem sensum & Innoc. III. Doctoribus decretorum Bonon. respondit, *quod unde jus prodit, interpretatio quoque procedat in C. inter alia 31. de Sent. excomm.*

2 Et merito. *Quis legum ænigmata solvere, & omnibus aperire idoneus esse videbitur, nisi is, cui soli Legislatorem esse concessum est ex l. si imperialis ult. Cod. de legib.*

3 Soli itaque Principi reservata est ea legum interpretatio, quæ mentem latæ legis egrediatur, aut prætextu æquitatis a mente legislatoris recedat. Et hoc ipsum significare voluit Constantinus *in l. 1. Cod. eod.* in eo quod rescribit: *inter æquitatem jusque interpositum* (alii interponendam) *interpretationem nobis solis & oportet & licet inspicere. &c.* & Valentinianus *l. 9. Cod. eod: Duritiam legum oportere Imperatoria interpretatione emendari.* Siquid ergo proposita

posita controversia definiat jus alter, aliter suadeat æquitas, semper erit servanda lex clara etsi dura, & aspera, & potius cum Ulpiano respondendum: *Hoc perquam durum est, sed lex ita scripta est*: Durum sic, & ab æquitate alienum est, quod nepos post mortem avi neque jure civili ad legitimam avi hæreditatem vocetur, neque jure Prætorio ad bonorum possessionem tamquam Cognatus *l. Titius 6. ff. de suis & legit. hæred.*, *l. 6. pr. ff. de injust. rupt. testam.*, *l. 1. §. 8. ff. Unde cogn. §. & licet 8. Inst. de hæred. quæ ab. intest.* Durum quidem nepotem hunc ab avi successione excludi, a quo non minus descendit, & cujus non minus est sanguis, quam qui eo vivente nati, & concepti sunt; at cum lex ita scripta sit, juxta illam, non de illa judicare debet Judex, neque esse ipsa lege clementior *Nov. 82. cap. 10.* sunt vero qui putant hanc juris dispositionem, seu melius subtilitatem correctam per *Nov. 118. c. 1.*, at cum super hoc articulo nulla occurrat emendatio in prædicta Novella, jus vetus & quoad hoc vigere debebit.

4 Nec minus durum illud est, quod qui ad rem alienam servandam impensas fecerit, si remedium jure civili proditum neglexerit de retinenda re opposita doli mali exceptione, dum res a Domino vindicatur *l. sin autem. 27. §. ult. l. Sumptus 48. ff. de rei vindic. l. Siquis 11. eod. &c.* nullam impensarum nomine habeat actionem *l. Si in area 33. ff. de cond. indeb. l. Paulus 14. ff. de except. doli mal. l. 14. §. 1. ff. comm. divid.* Hoc contra æquitatem esse neminem fugit, huic tamen Judex acquiescat necesse est, quin aliud excogitare remedium eidem liceat, quo non possidenti subveniatur, ne sub specie æquitatis a mente Legislatoris recedat *ad l. Benignus 18. ff. de legib. vid. Nov. 82. c. 10. &c.*

5 Hactenus de juris interpretatione differere labor irritus videri posset, si ad hominem privatum illa nequaquam pertineat. Verum non unum dari interpretationum genus manuscripta monuit Glossa, & probari potest *per l. 1. ff. de Or. Iur.*, *l. 1. §. qui operas 6. ff. ad S. C. Tertull. & per alios textus &c.* Et infra habetur ex auctore *art. 5. lex quoad cessationem num. 19. & plurib. seqq. &c.* quod interpretatio alia sit *Authentica*, seu *necessaria*, alia *Usualis*, alia *doctrinalis*. Ad Principis itaque majestatem spectat authentica, ac necessaria legis interpretatio, deque ea accipiendum quidquid supra adnotavimus, videre est *apud. Gl.* Bart. Salicet. *& alios ad* L. 1. *ff. de orig. jur.*, Constant. Roger. *in tr. de jur. interpetr. p. 3. n. 1.*, Cæpol l. *ad rubr. ff. de verb. Signifi.*, *Bartol. ad L. omnes populi 9. ff. de just. & jur*; Felin. *in C. Pastoralis 8. de fid. instrum., Et in C. Super. quæst. 27. in pr. de off. deleg.*, Abb. *in C. Ex parte 3. ff. de verb. signif.*

6 Cæterum si verba legum non sint adeo clara, ut absque ulla interpretatione intelligi queant, neque usque adeo obscura, ut Legislatoris mens non dignoscatur, dabitur locus etiam interpretationi privatorum, qui vel Judices sint, vel Jurisconsulti verba legis ad sententiam interpretando accomodent *L. 12. & seq. ff. de legib. & ex L. ult. Cod. eod. tit.*

7 Lex omnes duabus constat rebus, verbis nimirum & mente, seu sententia *L. 29. & seqq. ff. de legib.*, *L. 5. Cod. eod. L. 6. §. 1. ff. de verb. signif. & ibi* Alciat Brech. Forner. Cujac. Rebuff. & Goedd *L. 15. §. 2. ff. de jurisd. l. 3. Cod. de adult. l. Si ancillas 63. ff. de legat. 1.* Tiraq. *ad L. si umquam 8. C. de rev. donat.* Duaren. *de legib. Cap. 8.* Angel. Matthæuc. *lib. 1. de jur. cap. 30. num. 14. & lib. 2. Cap. 1.* Donell. *lib. 1. Comm. cap. 13.* quæ ubi inter se conveniant nulla opus est interpretatione *L. Continuus 137. §. cum ita 2. in fin. ff. de verb. oblig. L. 1. §. Siquis 8. ff. de dot. prælег.* At ubi inter se discrepare videntur verba, & mens, tunc sane ad interpretationem recurendum est ita quidem, ut mens potius, ac voluntas verbis prævaleat *L. non dubium 5. vers. quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quam novellas trahi generaliter imperamus, ut Legislatori quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat; cæteraque quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere Cod. de legib. Princ. & Const. & edict.* Ratio namque legis dicitur anima & Spiritus ipsius legis, verba autem dicuntur Superficies; Merito itaque *Text. in cap. Marcyon. 64. caus. 1. qu. 1. non in verbis scripturarum, sed in sensu Evangelium noscitur esse, nec in superficie, sed in medulla, nec in Sermonum folijs, sed in radice rationis.*

Ulterius vero ratio dispositionis clare expressa 8
idem omnino est, ac ipsa mens, & voluntas disponentis: Fingi enim vix potest, quodquis voluerit aliquid diversum, vel contrarium rationi, quam expresse aperuit: Mens namque volens, quod rationi a se expressæ non convenit, mens est non sui compos, ostendit enim se non percepisse vim rationis, qua sese motam asseruerit, Quod si certa est, & clare expressa ratio dispositionis certa pariter esse necessario debet mens, & voluntas disponentis, ex hoc autem sequitur, ut dubiorum verborum interpretatio desumi omnino debeat a ratione quæ fuit expressa adeo ut iisdem affigatur unice sensus, qui expressæ rationi conveniat, in quo quidem nulla irrepere disceptatio potest, quia posita certa ratione apparet statim quid cum ea conveniat, quidve ei opponatur: cognito vero quid rationi conveniat, cognita esse necessario debet mens, & voluntas disponentis, cum ratio, & voluntas unum sint, nec una possit ab altera dissentire.

Indubia hæc rectæ rationis principia pluribus Ro- 9
manarum, legum testimonijs confirmatur *L. cum Pater 77. §. dulcissimis 20. ff. de legat. 2. l. Cum Labeo ff. de supd. leg. L. Cum. de Lanionis 18. §. Asinam. 2. ff. de fund. instr. & instrum. leg. l. pen. ff. ad exhib. l. in ambiguis 96. ff. de Reg. jur.*, *l. 3. Cod. de const. pec. l. fin. Cod. quæ res pign. obl. poss. Can. Humanæ aures 11. caus. 22. quæst. 5. §. quotiens 18. Inst. de inut. stipul.* Demum *in l. si is, qui animo ff. de acquir. possessione* clare statuitur omne dictum a sua ratione dirigendum, atque explicandum esse adeo ut ubi militat eadem ratio, idem jus statui debeat *l. Illud. ff. ad leg. Aquiliam &c.* quod cessante ratione dispositionis, cessare quoque debeat dispositio *l. quod dictum ff. de pact. l. Adigere §. quamvis ff. de jurepatr.* denique quod correcta ratione legis lex ipsa correcta censeatur; *l. 1. ff. de legit. Tut. l. generali Cod. de Sacr. Eccles.*

Ex ratione dispositionis duplex emergit interpetra- 10
tionis species. Si enim legislator minus scripsit, quam

quam sensit, & tunc ea obtinet interpretatio, quæ communiter *extensiva* appellatur *arg. l. qui quartam 15. ff. de legat. 1. l. quoties 9. ff. de hæred. instit.* Aut vero plus, quam sensit, scripsit, & in hoc casu interpretatio *restrictiva* verborum amplitudinem restringit atque coarctat ad mentem Legislatoris.

11 Sunt qui præter duas hasce interpretationis species tertiam addunt nomine declarativa; Cæpoll. *in tr. de interp. jur. extens. in præfat. circa fin.* Alberic. *de* Rosat. *in tr. Statut. par. 1. qu. 9. in pr.*, Thuming. *decis. 26. n. 24.* Donell. *lib. 1. Comm. cap. 13. 14., & 15.*

12 Sed hanc declarativæ interpretationis speciem reiciendum novit clarissimus Heineccius, qui quamquam suis in operibus illam aperte distinxerit a restrictiva, & extensiva, in notis tamen *ad* Puffendorf. *de officio hominis, & civis lib. 1. cap. 16. §. 10.* fateri non erubuit declarativam hanc interpretationem singulares regulas non requirere; Quæ cum ita sint, cum cæteris potius videtur confundenda; omnis siquidem interpretatio regulas necessario requirit, quarum ope mens primo intuitu paulo obscurior detegi, ac percipi possit.

13 At quidquid sit de hac declarativa, de extensiva primum, mox de restrictiva interpretatione nonnulla adiiciemus. *Nulla enim* (inquit Cæpolla) *pars juris utilior, nulla melior nulla præstantior nulla magis frequens, aut usu quotidiana, quam extensiva juris interpretatio.* In hoc autem ratiocinandi genere quam fœde erraverint veteres Jurisconsulti pluribus intelligitur exemplis. Sic legimus Aristonis inductionem rejectam a Paulo eo quod quid de stipulatione recte sentiebat ad judicia perverse trahebat; *L. inter stipulantem 33. §. Si Stichum 1. ff. de verb. oblig. Ita Pedium ab eo repræhensum ex eadem causa in d. l. §. Sacram 5. ff. de verb. oblig.: Sed hæc dissimilia sunt: & Julianum in l. Julianus 20. ff. de jur. dot. quod non esse simile accepi.* Tractant tamen eam; Barth. Cæpoll. *in alleg. tract. de extens. jur. interp.* Matth. Mathesilianus *in tractac. extensionis.* Stephan; de Phender. *in tr. de jur. interp. a pag. 11. usque ad pag. 57.*, Constant. Roger. *de jur. interp. part. 5., & seqq.* Everch. *in Topic. in loc. a ratione legis ampla, seu generali ad extensionem ipsius legis cap. 79.* Donell. *lib. 1. Comm. cap. 14.*

14 Ex ratione legis itaque amplianda lex erit ea interpretatione, quæ dicitur extensiva; quod fieri debet etiamsi taxativis verbis lex fuerit scripta; Talis enim taxatio ad dispares casus excludendos est referenda; apposite ad hanc rem scripsit Cic. *in Topic. num. 22. Quod in re pari valet, valeat in hac, quæ par est, ut quoniam usus auctoritas fundi biennium est, sit etiam ædium. At in lege ædes non appellantur, & sunt cæterarum omnium, quarum annuus est usus. Valeat æquitas, quæ paribus in causis paria jura desiderat.* Vide Voet *in Pandect. lib. 1. tit. 3. de legib. num. 20.*

15 Etenim *neque leges, neque Senatus Consulta ita scribi possunt, ut omnes casus, qui quandoque inciderint, comprehendant, sed sufficit & ea quæ plerumque accidunt, contineri, & ideo de his, quæ constituuntur aut interpretatione, aut constitutione optimi Principis certius statuendum est nec enim possunt omnes articuli singulatim aut legibus, aut senatus consultis comprehendi, sed cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est, is qui jurisdictioni præest, ad similia procedere, atque ita jus dicere debet. Nam ut ait Pedius, quotiens lege aliquid unum, vel alterum introductum est, bona occasio est, cætera, quæ tendunt ad eamdem utilitatem vel interpretatione, vel certa jurisdictione suppleri juxta Julian. & Ulpian. in l. 10., & seq. ff. de legib. Lex*; inquit Aristoteles, *etsi vellet, non posset omnia complecti &c.*

Hujus extensivæ interpretationis exempla plura 16
nobis suppeditant Romanæ leges. Primum habetur *ex l. 2. §. si mater ff. ad Tertull.*; proponitur ibi matrem non petentem tutorem pro filiis excludi ab eorum intestata successione. Quærit ad hujus legis interpretationem Ulpianus, an mater excludenda quoque sit, si petito, & dato tutore, sed eo postea, vel legitime impedito, vel minus idoneo detecto neglexerit petere Curatorem; *Text. in §. interdum Inst. tit. de Curatoribus*, & excludendam esse decisum fuit, quia ratio legis fuit unice filiis consulere, quibus consultum minime dici poterat, si petitus, ac datus Tutor defecisset. Hinc Ulpianus inquit: *Quid si Curatores non petit? Verba Rescripti deficiunt, sed dicendum est, siquidem Curatorem non petiit eamdem esse rationem.*

Et Paulus *in leg. Senatus Consultum ff. de ritu nupt.* re- 17
ferens dispositionem Senatus Consulti, qua cavetur, *ne Tutor pupillam filio suo, vel sibi nuptui collocet* = statuit legis Sanctionem extendi quoque ad nepotem ex filio ipsius Tutoris, etsi nil de nepote disponat. Hujusce legis extensionem Paulus repetit ex intrinseca ejusdem legis ratione, quæ prohibet connubium puellæ cum filio Tutoris, quia filius, qui sub patria potestate est, una eademque persona cum patre reputatur. Hoc tamen dicas de jure civili, secus vero in jure Canonico, quod permittit Tutori pupillam in uxorem ducere ut habetur ex *Panormitano in cap. 2. de secund. nupt., & ex Gothofred. in notis ad l. ex S. C. &c.* Videndæ quam maximæ sunt; *l. 32. ff. ad l. Aquil. l. 16. ff. de spons. l. si quis Tutor 60. §. Quamvis 5. ff. de rit. nupt. l. 4. ff. de fund. dot. l. 11. ff. de præscript. verb. l. 29. §. & quid si tantum 5. ff. de lib. & posthum. & l. Filium habeo 14. ff. ad S. C. Macedon.*

At si ratio dispositionis cum est amplior verbis 18
extensivæ interpretationi locum præbet, sic ubi constet plus scriptum, & minus intellectum esse, tunc verba restringi debent; *L. 5. C. de leg. vers. quod ad omnes. L. Paulus respondit 29. vers. vers. Sed ea ff. de pign. &c. L. ut gradatim 11. ff. de mun. & bon. L. Promittendo 91. de jur. dot. L. fin. Cod. ad S. C. Vellej. L. 1. C. de SS. Eccles. & ibi Accurs. L. fin. Cod. de testam. milit. L. Quidam 26. C. de decurs. lib. 10.*

Restrictivæ interpretationis exemplum desumitur 19
ex Lege Maritima, quam refert auctor ad Herennium *lib. 1. cap. 11. Qui propter tempestatem navim reliquerunt, omnia perdant, navis, cæteraque sint eorum, qui in navi remanserint.*

Suborta tempestate perterriti, qui in navi erant, 20
Schapham condescendunt relicta navi. Unus ægrotus vi morbi detentus permansit in navi. Navi in portum incolumi delata, ægrotus sibi acquisitam navim ex memorata lege contendebat; E contra dominus rem suam persequebatur ex quo ægrotus ex sententia legis navim sibi acquirere non poterat, cum in ejus potestate non fuerit vel navim relinquen-

linquendi, vel in ea permanendi: Quæsitum fuit de ratione qua Legislator motus illam condidit legem; Eaque erat, *ut qui navis servandæ causa in navi permansisset, præmium acciperet*. Qua legislatoris posita condendæ legis ratione decidendum fuit, navim domino esse restituendam. Ægrotus enim in navi permansit non ut navis ipsa servaretur opera sua, sed coacte remansit, quin ad eam servandam ullimode posset conferre. Ægroto itaque legis ratio convenire non potuit, ergo nec dispositio; quapropter restrictiva interpretatione in hac lege opus fuit, ut navis domino adjudicaretur, & ab acquisitione navis, cæterorumque, quæ in ea erant, ob inutilem, & coactam permanentiam repelleretur ægrotus. Alterum hujus interpretationis exemplum habes *in l. Cum pater §. dulcissimis ff. de Legibus*, *&* Gloss. *in l. fin. §. In computatione ff. de jur. deliber.*

21 Verum hæc ad illustrationem tertiæ regulæ, quam tradit Auctor *art. 5. L. quoad cessationem num. 27.* pro interpretatione legis doctrinali recte facienda dicta sufficiant; Cæterum vero si quis plura super hac re desideret, consulat Val. Giul. Forsten. *de jur. interpetr. lib. 2. cap. 2. ex Thesaur.* Ev. Othon. *tom. 2. pag. 1009. & pag. 1029. & seq.*

22 Plures vero interpretationis regulæ in promptu sunt apud Auctorem *loco supracit.* inter quas hoc unum monemus caute saltem accipiendam regulam illam, quæ tamquam commune axioma plerumque ponitur, nimirum: *Favorabilia extendenda odiosa restringenda*: Vid. *Auctor l. c. num. 37. & 38.* Fundamentum hujusce regulæ ex pluribus juris Romani legibus petere arbitratur, qui talem sequitur regulam. Prima *Lex est Cum quidam ff. de lib. & posthum.*, in qua nulla declaratur exhæredatio in parte ex quo odiosa est, & in parte valida dicitur institutio, quia favorabilis est; Idemque erui contendunt ex *l. Legatis, l. fin. ff. de transact. l. In omnibus ff. de obligat. & ex l. fin. Cod. de edit. D. Adr. toll.* & ex aliis, quæ referuntur a Glossa *in cit. l. Cum quidam &c.*

23 Hujusce tamen regulæ fallaciam demonstrant ipsæ Romanæ leges, ac primo *in l. Si mater ff. ad* Tertill. Ibidem mater a filii successione excluditur, si tutorem filiis non expostulet. Pœna imposita matri, si tutorem non petat filiis, est certe odiosa, quapropter ex communi axiomate videretur pœnalis sanctio ad eum casum tantummodo restringenda, quo filiis tutorem mater non expostulet. At secus in eadem lege deciditur, hanc pœnalem Sanctionem, & ad eum casum extendendam esse, quo petitus tutor idoneus non sit, vel alio modo deficiat, nec filiis mater Curatorem expostulet.

24 Magis quoque prædictæ regulæ elucescit fallacia, si animadvertamus quam difficile sit exacte definire quid odiosum, quid favorabile sit: Eadem siquidem juris dispositio potest esse odiose simul, & favorabilis; quod enim uni accrescit, alteri decrescit; quodque uni prodest, alteri obest. Ut puta dos est favorabilis genero, odiosa socero: privilegium est favorabile privilegiato, odiosum concivi: legatum favorabile legatario, odiosum hæredi vectigalia favorabilia fisco, odiosa subditis.

25 Post hæc ad usualem legum interpretationem perveniamus; quæ usu fori recepta est, ac longæva rerum judicatarum observantia confirmata.

De hujus interpretationis auctoritate agunt Romanæ leges, ac præcipue *in tit. ff. de legib.* quarum potissima est *Lex 23. eod. &c.* Vide *& l. 1. §. Denique ff. de aq. pluv. arcend.* & confirmatur *in l. 85. eod. tit. &c.* & alibi &c., cujus fundamenta tradit Wurffel *in jurispr. defin. §. 17. in l. 23. 37., & 38. ff. de legib.* & exemplum affert ex *2. F. 26. c. Naturales*, quo naturalibus, etiamsi legitimati sint, denegatur successio in feudis; hoc tamen caput ad legitimatos a Principe usus restrinxit. Cætera videbis apud Auctorem *l. c.* 26

Alia Vide verb. *Lex art. 5. a nu. 18. ad 21. & v. 42.*

INTERSTITIA.

INterstitia nihil aliud sunt, quam illud intervallum temporis, quod ex Ecclesiæ Constitutione interjacere debet inter susceptionem unius, & alterius Ordinis. *Est in re communis*. Talia interstitia, seu intervalla temporum sunt ab Ecclesia constituta, ut nota esse posset atque perspecta vocationis Clericorum veritas, morum probitas, & capacitas, seu peritia pro cujuscumque Ordinis exercitio, ut habetur ex Concilio Tridentino *sess. 23. c. 11. de reformatione*, & ex Constitutione Innocentii XII. incip. *Speculatores*. 1 2

Interstitia temporum etiam in minoribus Ordinibus sunt servanda; *cap. In singulis 2. dist. 73.* & Concil. Trident. *loc. cit.* 3

Quodnam autem intervallum inter unum & alterum ex minoribus Ordinibus intervenire debeat, non reperitur expresse statutum: unde variant Doctores. Quidam enim dicunt sufficere intervallum illud, quod datur de uno die Festo ad alium proximum, cum singulis diebus Festis conferri possint. Ita Sorbus *in Compendio privilegiorum Mendicantium, verb. Ordo, vers. sic bene*, Campanil. *in diversorio Juris Canonici rub. 6. c. 3. n. 3.* Et verum judicat Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 11. n. 18.* Alii autem existimant debere esse intervallum de uno ex Temporibus generalium Ordinationum ad aliud. Ita Ugolinus *de Potest. Episcop. c. 26. §. 17. n. 4.* Majol. *de Irreg. lib. 3. c. 24. n. 16.* & tutius judicat Barbosa *loc. cit. n. 18.* 4

Pro suscipiendis vero Ordinibus Sacris habetur expresse statutum, quod intercedere debeat intervallum unius anni a receptione unius usque ad receptionem alterius. Sic Concil. Trident. *cit. sess. 23. c. 11. 13. & 14. de reform.* 5

Hinc a receptione postremi gradus minorum Ordinum non potest quis promoveri ad Subdiaconatum nisi elapso Interstitiorum anno, ut expresse statuit Trident. *loc. cit. c. 11.* ibi: *Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus Minorum Ordinum ad Sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.* 6

Item non potest quis promoveri ad Diaconatum, nisi post annum a susceptione Subdiaconatus, ut expresse statuit Trident. *cit. sess. 23. cap. 13.* ibi: *Promoti ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.* 7

Item non potest quis promoveri ad Presbyteratum, nisi post annum a susceptione Diaconatus, ut expresse statuit Tridentinum *cit. sess. 23. cap. 14.* 8

cap. 14. ibi: *Et hi sint, qui non modo in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem, aliud Episcopo videretur, ministraverint, sed etiam &c.* Anni cursus, qui inter unum & alterum Ordinem debet intervenire, non est necesse, ut sit naturalis & solaris habens tercentos sexaginta quinque dies, sed sufficit, quod sit Ecclesiasticus, videlicet ab una Quadragesima ad aliam, & a Pentecoste ad Pentecostem, & hujusmodi. Sic tenent, & a Sacra Congregat. fuisse decisum referunt Hieronymus Sorbo *in compendio privilegior. Mendicant. verb. Ordines Sacri, vers. circa id*; Barbosa *de Offic. & potest. Episc. par.* 2. *allegat.* 18. *n.* 2. & super *Concil. Tridentin. sess.* 23. *cap.* 13. *num.* 5. Zerola *in praxi Episcop. par.* 1. *verb. Ordo, vers. ad quartum* Lauretus de Franchis *in controversiis inter Episcopos, & Regulares num.* 264. & 265. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 11. *n.* 145. ubi recte addit, quod neque annus Ecclesiasticus adeo necessario requiritur, quin sufficere possit annus naturalis completus, cum Conc. Trid. *loc. cit.* non plus requirat, quam annum integrum, ut revera est annus naturalis, & solaris.

10 Episcopus dispensare potest super hujusmodi Interstitiis cum suis subditis. *Communis*, & habetur aperte ex Concil. Trident. *loc. cit.* ubi id relinquit judicio Episcopi, ibi: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat .... Nisi aliud Episcopo videatur .... Nisi ob Ecclesiæ utilitatem,*

11 *ac necessitatem aliud Episcopo videretur.* Episcopus autem Ordinans alienos subditos cum Litteris Dimissoriis advenientes non potest cum istis quoad Interstitia dispensare, nisi hoc in Dimissoriis expresse ei concedatur. Sic responsum fuisse *a Sac. Congreg. Episcop. Episcopo de Alife die* 9. *Augusti* 1593. referunt, & tenent Piasec. *in praxi nova Episcop. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 11. *pag.* 29. ubi dicit ita communiter servari in praxi. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 18. *n.* 9. cum plurimis aliis ibi citatis, Reiffenstuel *l. c. num.* 153. & alii *arg. Concil. Trid. l. cit.* ubi vult servari Interstitia in collatione Ordinum: *Nisi necessitas, aut utilitas Ecclesiæ judicio Episcopi aliud exposcat*, vel, *nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur*. Cognoscere autem, & judicare de necessitate, aut utilitate suæ Ecclesiæ spectat ad proprium Diœcesanum Episcopum, & non ad Episcopum Ordinatorem; cum hic velut extraneus nequeat eam dignoscere, nec de ea judicare. Eo vel maxime, quod Concil. *ead. sess.* 23. *cap.* 16. habet expresse, ut sequitur: *Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi* (pondera ly *sui Episcopi*) *non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis.*

12 Facultas prædicta dispensandi in Interstitiis extenditur etiam ad Vicarium Generalem Episcopi, & Sede vacante transit ad Capitulum, seu Vicarium Capitularem. Sic quoad utrumque declaravit Sacr. Congregat. Concil. ut referunt Lauretus de Franchis *in controversiis inter Episcopos, & Regulares num.* 256. Reiffenstuel *loc. c. n.* 155. & tenent Marchinus, Quaranta, Armendariz, Piasec., & alii plurimi cum Barbosa *in cit. alleg.* 18. *n.* 6. & *super Trident.*

13 *sess.* 23. *cap.* 13. *n.* 7. Episcopus tacite dispensare videtur in Interstitiis, si assumat aliquem scienter intra anni curriculum ad Ordines. Majol. *de Irregul. lib.* 3. *cap.* 24. *n.* 14. Carolus de Graffis *de effectibus Cleric. in prælud. n.* 342. Lauretus de Franchis *loc. cit. n.* 260. Reiffenstuel. *loc. cit.* 156. Barbosa *cit. alleg.* 18. *n.* 7. & 8. & *super Trid. loc. cit. num.* 9. cum pluribus aliis ibi citatis.

An autem dispensare in Interstitiis respectu Regularium spectet ad Episcopos, vel ad Prælatos Regulares; variant Doctores. Plurimi enim, ut Hieronymus Sorbo, Confectius, Molfesius, Bonacina, Piasec. Riccius, Villalobos, Rodericus, Miranda, Homobonus, Portell. Marchinus, Ugolinus, Henriquez, Lezana, Genuensis, Menochius, & alii apud Barbosam *cit. alleg.* 18. *num.* 10. & *super Trident. cit. cap.* 13. *num.* 8. tenent spectare ad Episcopum Ordinantem, & Parasellus *in suo libro privilegiorum fol.* 225. Lauretus de Franchis *l. c. n.* 255. Barbosa *l. cit. n.* 10. & alii Auctores apud Aversam referunt, Sacr. Congregat. censuisse expresse, ut infra, nempe: *Superiores Regulares non posse dispensare super Interstitiis Regularium Ordinandorum, sed id pertinere ad Episcopum Ordinantem, qui tamen quoad causam dispensandi judicium suum formare debet ex attestatione Superiorum Regularium*. Multi vero, ut Suarez, Hurtad., & alii apud La Croix *l.* 6. *part.* 2. *n.* 2300. & alii apud alios tenent, posse Superiores Regulares dispensare cum suis subditis Regularibus in Interstitiis; Tamen ut recte dicit La Croix *l. c.* id tantum intelligitur ex privilegio, quod creduntur communiter habere. Unde ad conciliandos Doctores, & 15 ad evitandas confusiones dicendum est, primam opinionem veram esse de illis Regularibus, qui post Concilium Tridentinum, neque per specialem concessionem, neque per communicationem habent Apostolicum privilegium suscipiendi Sacros Ordines extra Tempora tribus diebus Dominicis, aut Festivis continuis, vel interpolatis, sicque non servatis Interstitiis: Secundam vero opinionem veram esse de illis Regularibus, qui post Tridentinum sive per specialem concessionem, sive per concessam communicationem habent supradictum Apostolicum privilegium. Nam quo ad hos jam ipsemet Summus Pontifex dispensavit in Interstitiis, sicque non indigent ulteriori dispensatione Episcopi; imo neque proprii Prælati. Sic expresse Reiffenstuel *l. c. n.* 157. La Croix *l. c.* ubi, ut supra fuit notatum, dicit, quod id tantum intelligitur ex privilegio, quod creduntur communiter habere. Rosign. *de Ordinibus Ecclesiasticis part.* 1. *q.* 2. *art.* 9. *n.* 9. Et favet Barbosa *cit. alleg.* 18. *num.* 11. ubi sic præcise dicit: Est tamen hic valde observandum, Regulares ex privilegio concesso a Gregorio XIII. Societati Jesu, & ex alio concesso a Clemente VIII. *die* 23. *Novemb.* 1596. Congregationis S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, quod refert Portell. *in dub. Reg. verb. Ordines Sacri n.* 4. posse ordinari non servatis Interstitiis etiam ad Ordinem Presbyteratus, etiam absque prævia functione præcedentis Ordinis; imo etiam per extra Tempora, quod privilegium communicatur aliis Regularium Ordinibus, non obstante prohibitione communicationis per eumdem Gregorium XIII. Ita Fr. Emmanuel *qq. Reg. t.* 1. *q.* 23. *art.* 5. Hieronym. Roderic. *in comp. qq. Reg. resol.* 106. *n.* 20. Diana *resol. moral. to.* 2. *tract.* 2. *de dub. Reg. res.* 112. Marchin. *tr.* 1. *de Sacr. Ord. in Communi part.* 7. *cap.* 2. *n.* 4.

n. 4. Quidquid dicant Suarez, & Vasquez *citati supra all.* 17. *n.* 7. Hactenus Barbosa.

16 Et quod tale privilegium concessum Societati Jesu a Gregorio XIII. Constitut. incip. *Pium & utile*, scilicet quod etiam extra tempora a Jure statuta tribus Dominicis, aut aliis Festis diebus etiam continuis possint a quocumque Catholico Antistite communionem Sedis Apostolicæ habente ad Sacros etiam Presbyteratus Ordines promoveri, communicetur illis Regularibus, qui ipsius Societatis privilegia per posteriores concessiones Apostolicas expresse communicant, non obstante prohibitione Gregorii XIII. de tali communicatione, ultra supradictos, & alios late probat Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 11. *n.* 51. & Rosignol. *loc. cit. art.* 8. *num.* 2. *& sequent.* Et ratio est, quia licet Gregorius XIII. in dicta Constitutione §. 4. expresse prohibuerit tale privilegium communicari aliis, etiam qui sua privilegia cum ipsa Societate Jesu expresse communicant; Nihilominus, cum par in parem non habeat imperium, *c. Innotuit* 20. *de election.* per dictam clausulam ipse non potuit ligare manus suorum Successorum, quin eamdem gratiam aliis quibusdam Ordinibus concederent, seu communicarent, prout de facto Clemens VIII. *die* 23. *Novemb.* 1596. concessit Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, ut possint ordinari extra tempora, & per quemcumque Episcopum communionem Ecclesiæ Catholicæ habentem tribus Dominicis, vel tribus Festivis diebus continuis, vel interpolatis, etiam non servatis Interstitiis; Quod privilegium sese vidisse testatur Portell. *in dub. Reg. verb. Ordines Sacri num.* 4. Et idem Clem. VIII. Constit. incip. *Ratio Pastoralis*, concessit, & communicavit Fratribus Minoribus omnia privilegia quomodocumque concessa, & concedenda omnibus aliis Ordinibus tam Mendicantibus, quam non Mendicantibus, quod & eis concessit novissime Benedictus XIII. Constitut. incip. *Summe decet*, etiam expressis privilegiis Societatis Jesu, quod & concessit expresse etiam suo præclarissimo Ordini Prædicatorum Constitut. incip. *Pretiosus*; quod & fecit etiam variis aliis Ordinibus. Et Rosignolus *loc. cit. art.* 8. *n.* 4. testatur, fuisse per alios Pontifices post Gregorium XIII. communicata suæ Congregationi omnia privilegia Societatis Jesu, & etiam dato, quod alii Regulares non communicarent in tali privilegio ratione concessionis factæ a Gregorio XIII. Societati Jesu, gauderent tali privilegio ratione concessionis factæ a Clemente VIII. supradictæ Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, quotquot participant privilegia dictæ Congregationis.

17 Ad dispensandum in Interstitiis Ordinum minorum sufficit quæcumque causa. *Communis*, cum Barbosa *supra Concil. Trident. sess.* 23. *cap.* 11. *n.* 5. *& cit. alleg.* 18. *n.* 5. Reiffenst. *loc. cit. n.* 148. *arg. Concil. Trident. cit. sess.* 23. *cap.* 13. ubi videtur requiri solum prudens arbitrium Episcopi, ibi: *Nisi aliud Episco-*

18 *po expedire magis videretur*. Unde consuetudine plurimis in locis receptum est, ut eodem die, & sub eadem ordinatione quatuor Ordines minores simul conferantur, quam consuetudinem valere declaravit Sacra Congregatio Concilii, ut refert, & tenet Fagnanus *lib.* 1. *decretal. in cap. De eo* 3. *de tempor. Ordinat. num.* 41. *&* 42. Ad dispensandum in Interstitio inter Subdiaconatum, & Diaconatum requiritur, & sufficit minor causa quam in Interstitio inter quatuor Ordines Minores, & Subdiaconatum. Major autem causa requiritur ad dispensandum in Interstitio inter Diaconatum, & Presbyteratum. *Communis*, *arg. cit. Concil. Trident.* quod pro dispensando in Interstitio inter Subdiaconatum, & Diaconatum requirit solum prudens Episcopi arbitrium, ut patet *cit. sess.* 23. *c.* 13. ibi: *Nisi aliud Episcopo videatur*. Pro dispensando autem in Interstitio inter quatuor Ordines minores, & Subdiaconatum requirit determinate saltem disjunctive causam necessitatis, aut utilitatis Ecclesiæ, ut patet *ib. c.* 11. ibi: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat*. Pro dispensando vero in Interstitio inter Diaconatum, & Presbyteratum requirit determinate nedum disjunctive, sed conjunctive una simul utilitatem, ac necessitatem Episcopi judicio discernendam, ut patet *ib. c.* 14. ibi: *Nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur*.

Quamvis tam Ordinatus, quam Ordinans non 19 servatis Interstitiis sine dispensatione nullam Canonicam pœnam incurrant, ut sentiunt communiter Doctores cum Barbosa *cit. alleg.* 18. *n.* 14. *& super Trid. cit. sess.* 23. *cap.* 13. *num.* 10. *&* 11. & Rosignol. *loc. cit. num.* 14. ex quo in Jure Canonico nulla expresse reperiatur pœna imposita adversus ipsos, tamen uterque graviter peccat, ex eo, quod uterque sit transgressor Sacrorum Canonum in materia gravi, cujusmodi est illa Ordinum; & frustra insudassent tot Concilia, & Summi Pontifices unanimes in prohibenda gravibus verbis Ordinatione, non servatis Interstitiis, si levibus de causis, & tantum sub levi posset transgredi. Neque ex eo quod nulla imponatur pœna, potest dici, quod nulla, vel saltem non gravis culpa in ejus transgressione committatur; quandoquidem plura sub gravi prohibentur, quæ tamen alicui pœnæ non subduntur, nisi æternæ, quando talis transgressio non remittitur. Sic tenent Navarrus *consil.* 4. *&* 6. *de tempor. Ordinat.* Julius Cæsar Maddius *de Sacris Ordin. cap.* 9. *num.* 11. Suarez *de Censuris disp.* 31. *sect.* 11. *num.* 43. Barbosa *cit. alleg.* 18. *num.* 14. cum multis ibi citatis, Rosignol. *loc. cit. num.* 14. & alii ipso teste, magis communiter.

Additiones ex aliena manu.

De veteri, & nova Ecclesiæ disciplina circa Interstitia, vide Morin. *de Sacr. Ord. part.* 3. *cap.* 3. *& plur. sequent.* Vanespen *Jur. Eccles. univ. part.* 1. *tit.* 1. *cap. num.* 4. *&* fusius, *part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 5. *per tot.* 20

Hic vero non est omittendum, quod ex Constitutione *S. M. Benedicti XIV.* cui initium est: *Impositi*, Privilegium suscipiendi Ordines a quocumque Antistite extra tempora, de quo disserit *Auctor n.* 16. 21
illis solummodo Regularibus suffragatur, quibus post *Concilium Tridentinum* nominatim atque recta, nequaquam vero per communicationem concessum sit; & privilegium hoc non censetur concessum nisi vel post ipsius *Concilii Tridentini* confirmationem fuerit reipsa concessum, vel quatenus ante concessum & postea confirmatum afferatur, hujusmodi confirmatio in forma specifica cum litterali veteris indulti insertione, ejusque expressa innovatione facta dignoscatur. 22

IN-

INTRUSUS IN BENEFICIUM. Vide verb. *Beneficia art.* 7. *a num.* 19. *ad* 27. *& art.* 10. *a num.* 116.

I N V I D I A.

1 INvidia est inordinata tristitia de bono proximi, quatenus est propriæ gloriæ, vel excellentiæ di-
2 minutivum. *Est in re communis*. Unde, ut vides, Invidia est genuina proles Superbiæ, cujus inordinatio consistit in hoc, quod quis ita inordinate amet, vel appetat sibi propriam excellentiam in bonis veris, vel fictis, ut nolit talia, vel similia bona inesse proximo, & proinde, si videat ea proximo inesse, invidet, tristatur, ac veluti tingitur amarulento affectu. Hinc de invido S. Augustinus *lib.* 11. *de Genesi ad litt. cap.* 14. sic præclare scripsit: *Amando quisque excellentiam suam, vel paribus invidet, quod ei coæquentur, vel inferioribus, ne sibi coæquentur, vel Superioribus, quod eis non coæquetur.*

3 Invidia ex genere suo est peccatum mortale contrarium Caritati, quia Caritas gaudet de bono proximi; invidia vero tristatur de bono proximi. Peccatum autem Caritati oppositum esse ex genere suo mortale docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 36. *art.* 3. & alii passim.

4 Dicitur autem notanter *ex genere suo*, quia potest esse veniale, vel defectu consensus, aut advertentiæ sufficientis, vel ex parvitate materiæ, ut contingere solet quandoque in pueris, qui de parvis, & levibus aliorum puerorum bonis tristitiam capere solent.

5 Unde peccati Invidiæ gravitas mensuranda est ex magnitudine boni corporalis, vel spiritualis, quod invidetur. Hinc omnium gravissima est invidia fraternæ caritatis, qua quis invidet proximo bona spiritualia, ac dona Spiritus Sancti, ipsammet Caritatem, & gratiam Dei, virtutem, & Sanctitatem, quia nimirum omnia illa propriam suam excellentiam minuere, sui vilipensionem causare, aut certe vitam, & actus suos redarguere, & condemnare videt, & æstimat. Unde odium, detractiones, temeraria judicia, persecutiones justorum oriuntur; & ideo hæc invidia dicitur peccatum in Spiritum Sanctum, quia, qui sic invidet, etiam Spiritui Sancto invidet, qui in donis suis, & operibus glorificatur. Sic talis fuit invidia mortifera Cain occidentis fratrem suum Abel, de quo 1. *Joann.* 3. *Hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum; & propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem justa.* Simili invidia tabibi clamant impii *Sapient.* 1. *Circumveniamus hominem justum, quoniam dissimilis est operibus nostris; Gravis est nobis ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius.*

Invidia jure optimo numeratur inter vitia capitalia, quia ex ipsa tamquam ex capite multa alia peccata originem ducunt, ut patet ex quinque Filiabus, quas ei assignat S. Gregorius *lib.* 31. *moral. cap.* 17. Prima scilicet *Odium*, quo quis mala vult illi, cui bona invidet. Secunda *Susurratio*, quæ apud alios invisum reddere molitur eum, cui invidetur, adeoque amicitiam dissolvere. Tertia *Denigratio*, qua quis denigrat bonam famam, quam proximo invidet. Quarta *Exultatio* in adversis proximi. Quinta *Afflictio* in prosperis proximi. Et hæc est pœna continua invidi, qua suo livore tabescit, ac velut serpentina morsicatione cor exedit, juxta Psalm. 111. *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet, desiderium peccatorum peribit.* Unde egregie S. Bonaventura *in dieta salutis tit.* 1. *cap.* 4. de invido sic ait: *De bonis aliorum affligitur, de melioratione deterioratur, de profectu deficit, de pinguedine macrescit, de sanitate infirmatur, de vita moritur, & ipse amittere se putat quod alii lucrantur, & sicut diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ita invido omnia cooperantur in malum*, & S. Isidorus *lib.* 2. *Synonim. cap.* 8. sic optime concludit: *Invidia sibi primum nocet, primum se mordet, primum Auctorem suum rodit . . . . . sensum comedit, pectus urit, mentem afficit, cor hominis quasi quædam pestis depascit.* 6 7

Tres aliæ dantur tristitiæ affectiones, quæ cum invidia similitudinem quamdam preseferunt, nempe *dignatio, Emulatio, & Timor*, de quibus optime S. Thomas 2. 2. *qu.* 36. *art.* 2. ex Aristotele 2. *Rhetor c.* 9. & 10. *Indignatio* seu *Nemesis* est affectio, qua quis tristatur, quod bona temporalia v.g. Divitiæ, Dignitates, Officia, Beneficia, & hujusmodi, obveniant impiis in via sua. Hæc affectio & tristitia est peccaminosa & mala, si tendat in talia bona quatenus absolute sunt proximi, quia ipsum proximum ex caritate debemus amare, & de ejus bonis potius gaudere, quam tristari; & a fortiori est mala, si tendat in talia bona quatenus ex juxta Dei dispositione ob certos, & semper bonos fines, etiam indignis proveniunt; sic etiam sapit blasphemiam, & est contra voluntatem Dei, cui nostra voluntas in volito formali cognito numquam repugnare, sed semper conformari debet. Unde contra hanc tristitiam David ait *Psal.* 36. *Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine faciente injustitias.* Bona autem, & licita est hæc tristitia, & affectio, si tendat in talia bona, quatenus humana voluntate, ac potestate contra justitiam indignis obveniunt, aut prout eis indigni ad peccandum abutuntur. *Communis.* 8 9

Æmulatio, seu zelus est affectio, qua quis trista- 10
tur de bono alterius, non quia ipsius est, sed quia simili bono ipse caret. Hæc affectio, & tristitia est bona & laudabilis, sive versetur circa bona animi, v.g. merita, bona opera, virtutes, & scientias, cum talem æmulationem præcipiat Apostolus 1. *ad Corinth.* 12. dicens: *Æmulamini Charismata meliora*, & S. Hieron. Epist. ad Letam, de ejus filia sic scribit: *Habeat socias, cum quibus discat, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur*; sive versetur circa bona

 tem-

temporalia æmulanti convenientia; (*a*) Sic enim Opifex videns alios suo opificio familiam suam commode alere, merito æmulatur, & dolet se non posse suo opificio ita commode alere suam; Sic mercator licite quidem tristatur, quod ipse non vendat tantum, quantum alter, seu ad se non accedant tot emptores, quot ad alterum, quia ipse non tristatur de alterius bono, sed de suo proprio damno, seu cessatione lucri, quod alioquin juste habere posset. Illicite tamen saltem venialiter tristaretur, si doleret, quod plures emptores concurrerent ad alterum, quatenus ille concursus alteri bonus est. Sic communis Doctorum.

11 Timor est affectio, qua quis tristatur de bono alicujus in quantum prudenter timet, ne ille ex tali bono ansam capiat nocendi sibi, aliisque innoxis, aut Reipublicæ, seu Ecclesiæ. Et hæc affectio, & tristitia ex se bona est, & licita, ut de se patet, & clare demonstrat S. Gregorius *lib. 22. moral. cap. 6.* his verbis: *Evenire plerumque solet, ut non omissa Caritate, & inimici nos ruina lætificet, & rursus ejus gloria sine invidiæ culpa contristet, cum & ruente eo quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo plerosque injuste opprimi formidamus.* Illicita autem est talis affectio, & tristitia, si temere, ac imprudenter sinistram talem suspicionem, aut judicium de proximo quis concipiat, seu si quis doleat, & tristetur de bono alterius, v.g. de Officio alicui collato, in quantum prævidet ipsum esse tali Officio recte usurum, & sibi, aliisque male agentibus debitas pœnas esse inflicturum. *Communissima.*

12 Ex omnibus supradictis colliges, illum solum esse proprie, & rigorose invidum, qui dolet, & tristatur, quod alter Officium, Dignitatem Beneficium, Hæreditatem, aliudve hujusmodi bonum temporale, & fortiori alia bona spiritualia, ut spiritualia dona Spiritus Sancti, & hujusmodi obtinuerit, in quantum ratione ipsorum evenit, quod ille apud omnes præ se excellat, & major, seu melior se ab omnibus habeatur. Invidus enim dicitur, quod non sit evidens, quia bona alterius sine tristitia videre non potest. Baldel. *d.29. l.3.* & alii passim,

JOB PROPHETA.

Job dicitur natus matre *Bosra*, patre *Zara*, vel *Zareph*, Isaaci pronepote, nam Abraham genuit Isaac; hic Esau; hic Ravel; hic Zara; hic Job; *Gen.36.* Fuit ergo Job quintus ab Abrahamo. Sic traditur in Appendice libri Job, quam septuaginta Interpretes, & SS. Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus, Policronius, & alii Patres in Catena, & a Bellarmino citati passim, ut legitimam admittunt. Hic habitavit in terra Hus, seu *in Ausitide in orientali Idumæa, in Bozræ* finibus. Et *ut Rex imperavit in Edom post Balac*, seu Bela, ut in Genesi nominatur, & regem fuisse, ipsemet Job satis innuit *cap.19. v.9.* & alibi. Immo Regem regum fuisse probat Pineda in *cap. prim. Job. v.3.* ubi dicitur: *erat vir ille magnus inter omnes orientales.* Fuit idem etiam Sacerdos, ut patet ex sacrificio, quod obtulit *vers.5.* Fuit & Propheta, inquiunt SS. Hieronymus, Augustinus, Gregorius, ut colligitur ex *cap.14. v.1.* Et insuper Martyr, immo multis martyribus majorem vocat S. Chrysostomus, cum aliis, quos passim citant Pineda, & Salianus.

Jo-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Auctoris assertio, qua ait tristitiam bonam esse & laudabilem, *si versetur circa bona temporalia æmulanti convenientia*, difficultatem aliquam pati existimarunt docti Censores; & quidem jure meritoque. Nam dum tristitiæ affectus ex libera animi determinatione pendeat, ut & laudabilis sit, bonum & laudabilem finem habeat oportet, atque hominem ad virtutem incitare, & perficere debet; boni enim, & laudabiles affectus virtutem promovent, & fovent, ac homines meliores faciunt. At dum tristitia in homine fit ob temporarium bonum alterius hominis, ubi laudabilis finis est? In eo enim actu, qui ad Deum actu aut virtute non referatur, laudabilis finis desideratur: in eo vero, qui ob temporarium proximi bonum tristetur, tristitiæ finis non est Deus, hoc est deliberatus ille tristitiæ actus non refertur in Deum, nec actu, nec virtute, nec implicite, ut consideranti patet. Cum ergo illius tristitiæ finis, & bonum sit temporarium, quod alter homo possideat, quodque sibi cupiat is, qui tristatur, manifestum est, aut ex superbiæ, aut ex avaritiæ fonte, aut ex prava invidia affectum illum originem trahere; quia tristatur tum homo de alterius bono, ex eo, vel quod majorem aliis gloriam sibi cupiat, vel quod ditiorem aliis se esse optet, vel denique, quod ipsi displiceat inesse in proximo bonum, quo ipse careat. Rursus: quod charitati obest, & præcepto illi adversatur, quo proximum diligere debemus sicut nosmetipsos, non bonum & laudabile, sed malum & vitiosum est. At tristitia illa, qua tristatur homo ob temporarium bonum alterius, hominis, charitati obest, & præcepto illi contraria est, quo debemus proximum sicut nosmetipsos diligere. Nam, qui ita proximum diligit, de illius bono non tristatur, sed gaudet. Dicet vero bonam ac laudabilem esse tristitiam illam, quia ad scientiam, ad virtutem, & ad aliud bonum temporarium comparandum hominem excitat. Sed si charitati adversatur, si superbiam, & alia quæ diximus vitia fovet, qua ratione bona, & laudabilis esse poterit? Numquid quia terrenos fovet affectus? At hos compescere, ac rationi subjicere, & in honestum finem dirigere Christi Theologia docet, non vero æmulatione fovere.

Multo majorem vero difficultatem patitur, quod circa ejusdem numeri finem affirmat, dum ait *illicite tamen saltem venialiter tristaretur Mercator, si doleret; &c.* Nam dum Mercator tristatur ob emptorum concursum ad alterum, quatenus huic ejusmodi concursus bonus esset, gravissime contra charitatem peccat, si consensus, & debita advertentia adsit, quemadmodum Auctor num. 3. & sequentibus probat; charitas enim gaudium excitat ob bonum proximi sicuti ob bonum nostrum. Mercator vero ille tristitiam gaudio oppositam in se excitaret, atque foveret. Grave ergo invidiæ peccatum committeret.

5 Jobum fuisse sub id tempus, quo mortuus est Isaac ejus abavus, & quidem ipso anno, quo Jacob cum suis in Ægyptum descendit; sicque vixisse sub tempus habitationis hebræorum in Ægypto, & pertigisse ad tempora Moysis, colligitur ex communiori, & verosimiliori sententia, quam tenent Philo, Aristæas, Athanasius, Chrisostomus, Augustinus, Theodoretus, & ex recentioribus, Abulensis, Pererius, a Lapide, Pineda, & alii; vixit enim ducentis, & pluribus annis; *Job cap. ultim. vers. ultim.* Hæc ex eruditiss. Tirino *Comment. in Gen. cap. 36.,*
6 *& in Job cap.* 1. ubi insuper addit, trigesimo post anno Jobum uxorem duxisse *Bojorram* Arabissam, ac sub idem tempus regnum administrasse. Calmetus autem in Dictionario verb. *Job §. Rerum a Job gestarum*, refert, Scriptores alios tradere, Jobi uxorem vocatam fuisse *Ramissam* e genere *Loth*, idest Moabitidem, vel Amonitidem.

I R A.

---

1 IRA pro ut est unum ex peccatis capitalibus, est inordinatus appetitus vindictæ, aut quasi vindi-
2 ctæ. *Est in re communis*. Dicitur primo *inordinatus appetitus vindictæ*, quia si ordinate appetatur vindicta, non est peccatum. Immo ira si præscriptum rationis modum non excedat, nedum non est mala, sed est bona, & meritoria; quinimmo, & ejus absentia potest aliquando esse peccaminosa. Unde peccant quandoque Superiores, & quandoque parentes defectu iræ in subditos, seu filios, sicut peccavit Heli 1. *Reg.* 2. fuitque ideo justa morte punitus, quod filiis discolis, eorumque vitiis non fuerit iratus. Hinc *Eccl.* 7. legitur: *Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis*, & *Psal.* 4. dicitur *Irascimini, & nolite peccare*, & de facto quod ira ordinata non sit peccatum, manifeste patet, ex quo ipsemet Christus, a quo longe erat omne peccatum, circumspexit *cum ira*, ut
3 dicitur *Marc.* 3. Dicitur secundo, *vel quasi vindictæ*, quia dum homo irascitur in res inanimatas, ut dum Scriptor ex cholera comminuit calamum male scribentem, Pictor pinicillum male pingentem, Artifex frangit, aut projicit instrumentum non ita idoneum ad suum intentum, & hujusmodi, non est proprie vindicta, & tamen est proprie ira, quamvis ordinarie venialis, nisi ab extrinseco fiat mortalis.

4 Ira potest esse *appetitus inordinatus*, seu peccatum duppliciter. Uno modo ex parte objecti appetibilis, seu vindictæ, ut si proximo appetas vindictam injustam, vel justo majorem. Alio ex parte ipsius motus iræ, seu modi irascendi, ut si nimium interius excandescas, vel exterius per signa nimis patefacias. *Communis* cum S. Thoma infra citando.

5 Ira inordinata primo modo, seu excessiva quoad inordinatum appetitum vindictæ inferendæ est peccatum ex genere suo mortale. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 158. *art.* 2. *in corpore*, ubi sic præcise habet: *Motus iræ potest esse inordinatus, & peccatum dupliciter, uno modo ex parte appetibilis, utpote cum aliquis appetit injustam vindictam, & sic ex genere suo ira est peccatum mortale, quia contrariatur caritati, & justitiæ*; ubi, ut vides, tota ratio est, quia Caritati, & Justitiæ contrariatur. Caritati quidem, cum optemus proximo malum, quod nobis non optaremus fieri; Justitiæ vero, quia, sicuti ad justitiam commutativam requiritur æqualitas inter datum, & acceptum, ita ad justitiam vindicativam æqualitas inter pœnam, & culpam. Dicitur notanter *ex genere suo mortale*; quia potest esse peccatum veniale 6
ob imperfectionem actus, quæ imperfectio spectatur, vel ex parte appetentis, seu voluntarii, ut cum motus iræ prævenit judicium perfectum rationis, vel ex parte objecti appetibilis, ut cum levis est vindictæ optatæ excessus. *Communis* cum S. Thoma *loc. cit.* ubi sic præcise subjungit: *Potest tamen contigere, quod talis appetitus sit peccatum veniale propter imperfectionem actus; quæ quidem imperfectio attenditur, vel ex parte appetentis, puta cum aliquis appetit in aliquo modico se vindicare, quod quasi nihil est reputandum, ita etiam quod si actu inferatur, non esset peccatum mortale, puta si aliquis parum trahit aliquem puerum per capillos, vel aliquid hujusmodi.*

Ira inordinata secundo modo, seu excessiva ex 7
parte modi irascendi est ordinarie peccatum veniale tantum, quia homo per solum emotionis excessum, nec intendit nocere, nec nocet, nisi sibi. *Communis* cum S. Th. *loc. cit.* ubi sic sequitur: *Alio modo potest esse motus iræ inordinatus, quantum ad modum irascendi, utpote, si nimis ardenter irascatur interius, vel si nimis exterius manifestet signa iræ; & sic ira secundum se non habet de suo genere rationem peccati mortalis.* Dicitur notanter *ordinarie peccatum* 8
veniale tantum; quia potest contingere, quod per accidens ex nimia vehementia iræ evadat peccatum mortale ratione effectus adjuncti, quo quis paratus existat aliquid facere contra dilectionem Dei, & proximi, quod sit peccatum mortale. *Communis* cum S. Th. *loc. cit.* ubi sic concludit; *Potest tamen contingere quod sit peccatum mortale, puta si ex vehementia iræ aliquis excidat a dilectione Dei, & proximi*, & Silvius 2. 2. *quæst.* 158. *art.* 3. *conclus.* 3. sic dixit: Potest tamen esse mortale, si vehementia sit tanta, ut vel scandalum magnum infirmis præbeat, vel irascentis valetudini multum noceat, vel alioquin destruat Caritatem, sive in opere externo, sive tantum in animo.

Iræ filiæ communiter a Doctoribus cum S. Gre- 9
gorio *lib.* 31. *moral. cap.* 17. assignantur sex, nempe Indignatio, Tumor mentis, Clamor, Contumelia, Rixa, Blasphemia. *Indignatio*, seu aversio est inor- 10
dinatus affectus in proximum, ex eo, quod quis reputet se, aut suos indigne, seu injuriose tractari; Talis Indignatio est ordinarie peccatum veniale, quamvis possit esse mortale, si crescat usque ad deliberatum odium, vel gravem personæ contemptum. *Tumor mentis* est, quo quis morose excogi- 11
tat diversas vias vindictæ, iisque cogitationibus animum tumefacit, & inflat; Talis tumor mentis est peccatum mortale, vel veniale juxta rationem vindictæ cogitatæ gravis, vel levis. *Clamor* indi- 12
gnationis index est, cum iratus vocem extollit, multa inordinate, & confuse effundens; Talis clamor est ordinarie peccatum veniale, nisi addatur aliud. verb. gr. blasphemia, contumelia, & hujusmodi,

Con-

13 *Contumelia* interni contemptus index est dictum, vel factum injuriosum, quo quis proximo præsenti palam aliquod malum objicit intentione illum inhonorandi; Talis contumelia est ex genere suo peccatum mortale, nisi levitas materiæ, aut imperfectio actus excuset. *Rixa*, per quam, inquit D. Th. *loc. cit. intelliguntur omnia nocumenta, quæ facto proximis inferuntur ex ira*, adeoque pugnæ, Duellum, seditio, vulnus, cædes, & hujusmodi; si modum non excedat, sed sistat v. gr. in quadam levicula pugna, erit solum venialis; secus autem, si progrediatur ad
14 seditiones, vulnera cædes, & hujusmodi. (*a*) *Blasphemia* fit, cum jactamus convitia in Deum, Deiparam, aut Sanctos; Talis blasphemia de genere suo est peccatum mortale, nisi inadvertentia, aut indeliberatio excuset.

IRREGULARITAS.

Articulus I.

Irregularitas quo ad ea, quæ concernunt ejus esse, & divisionem.

1 IRregularitas est inhabilitas, seu impedimentum Canonicum, quo quis inhabilis redditur ad primam Tonsuram, & Ordines suscipiendos, vel ad
2 susceptos exercendos. *Est in re communis*. Irregula-
3 ritas est duplex, totalis, & partialis. Totalis est, quæ omni Ordine suscipiendo, & suscepti omni exercitio privat, ut est illa proveniens ex homicidio, &
4 bigamia. Partialis est quæ privat solum aliquo Ordinum exercitio, vel solo ascensu ad Ordinem superiorem. Sic v. gr. Diaconus oculo sinistro carens inhabilis est ad Sacerdotium: potest tamen in Diaconatu ministrare; & Sacerdos cui fuit præcisus pollex, inhabilis redditur ad celebrandum, non autem ad Confessiones excipiendas, si sit approbatus; *cap. Presbyterum, de Clerico ægrotante*.

5 Irregularitas alia est ex delicto, & alia est ex de-
6 fectu. Irregularitas ex defectu contrahitur sine culpa, cum sit a Jure imposita ob solam indecentiam, quam aliquis defectus affert Sacro Altari, & Ministe-
7 rio. Irregularitas vero ex delicto ad hoc, ut contrahatur, requiritur actus externus consummatus;
8 *cap. Si quis non iratus 15. qu. 1.* Et nulla irregularitas umquam incurritur, nisi sit in jure expressa, ut clare desumitur *ex cap. Is, qui, de sent. Excom. in 6.* ubi habetur: *Licet in hoc temere agat, irregularitatis tamen (cum id non sit expressum in jure) laqueum non in-*
9 *currit*. Hinc in dubio sive juris, sive facti potest quis tenere quod non sit irregularis, cum sit melior conditio possidentis, & pro tali dubio nulla re-
10 periatur in Jure imposita irregularitas. Excepto in dubio de homicidio, in quo dubitans, an vere homicidium commiserit, tenendus esset irregularis; *ex c. Audientiam; & c. significasti, de homicidio*, ubi expresse statuitur, quod sic dubius non debeat in Sacris ministrare, nec celebrare, præcisis verbis: *Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, & in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare*

Irregularitas ex delicto est multiplex, & enume- 11
rantur casus, in quibus incurritur.

Primo evadunt irregulares ex delicto Hæretici, & Apostatæ a Fide; *c. Præsbyteros dist. 50. & cap. Qui in aliquo dist. 51.* & eorum receptores, & fautores, & Defensores, *cap. Quicumque; de hæreticis in 6.* & eorum filii usque ad secundam generationem ratione Hæresis Patris, & usque ad primam ratione Hæresis Matris, nisi parentes ante mortem abjurarint Hæresim, *c. Statutum 15. de Hæreticis in 6.*

* Abjurantes autem hæresim, sive de vehementi, sive de levi; aut publici pœnitentes utrum irregulares sint, necne, vide Maravigliam *Leg. 235. & 236. Prudentiæ Episcopalis*. *

Secundo, evadunt irregulares iterantes serio, & scienter Baptismum, & rebaptizati ministrantes; *cap. Ex Litterarum, de Apostatis, & reiterantibus baptisma*, non autem iterantes confirmationem, vel Ordinem, cum hoc non sit in jure expressum. Adulti, qui scienter sinunt se ab Hæreticis extra casum necessitatis baptizari; *cap. Eos, quos, de consecr. 4. & cap. Afros dist. 98.*

* Porro Irregularitas ex iteratione baptismi contrahitur etiamsi Baptismus absque prudenti dubio sub conditione innovetur, ut ex Catechismo Romano multo probabilius deducitur. Hanc vero pœnam etiam baptizantem afficere, non baptizatum tantummodo, ferme inter omnes convenit. Sicut & ea affecti non tantum ad altiores Ordines ascendere vetantur, sed & ab exercitio jam susceptorum Ordinum absterrentur, quæ tamquam magis cohærens auctoritati Cathechismi Romani opinio præfertur alteri neganti. Benedict. XIV. *Instit. Ecclesiastic. 84. §. 18.* *

Tertio, evadunt irregulares Clerici censuras temere violantes, v. g. Si Excommunicati, Interdicti, vel suspensi Ordinum munera exerceant, divinis scienter se ingerendo, scienter celebrando in loco interdicto in casibus non permissis; *cap. Si quis Episcopus 11. q. 3. c. Is, qui, de sent. Excom. in 6. & cap. Is cui 20. eod. tit. in 6.*

* At Clerici ab exercitio sui Ordinis suspensi, si ab eo se abstinuerint, esto absque prævia absolutione ad altiorem ordinem transierint, quamquam id agant sacrilege, irregularitatem non incurrunt, quæ est magis communis sententia. Bened. XIV. *de Synodo Diœces. lib. 12. c. 2. n. 6. nov. edit.* *

Quarto, evadunt irregulares indebite, & male Ordines suscipientes, scilicet suscipiendo furtive sine Episcopi Ordinantis scientia, & voluntate, non vocati; nec legitime examinati, nec admissi nomen alterius approbati, & admissi usurpando, vel alium in examine sub suo nomine dolose supponendo; *c. Veniens, de eo, qui furtive Ordines suscepit*; Aliqua cen-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Non videtur Duellum inter peccata venialia numerari posse. Videantur ea, quæ de Duello *tom. 2. verb. Duellum* exposita sunt.

censura irretiti Ordines recipiendo; *c. Cum illorum, de sent. Excomm.* Per saltum Ordines recipiendo, ut Subdiaconatum omisso Ostiariatu; *cap. Sollicitudo dist.* 52. Absque dispensatione Canonica ante ætatem legitimam, vel extra tempora a Jure statuta, vel absque Dimissoriis Litteris aliquem ex Sacris Ordinibus suscipientes, & durante suspensione eo ipso contracta, in iisdem Ordinibus temere ministrantes; *c. Dilectus, de tempor. Ordinat.* Pii II. Constit. incip. *Cum ex Sacrorum*. Ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, Hæretico denunciato, Schismatico, seu non habente jurisdictionem Ordines recipientes; *c. Cum Clerici* 2. *de ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui, cap. Statuimus decretum* 1. *q.* 1. *c. Convenientibus vers. Constantinus* 1. *q.*7. Conjugati præsumentes suscipere Sacrum Ordinem etiam nondum consummato Matrimonio. *Extravagant. Antiquæ consecrationi, de voto & voti redemptione*. Suscipientes plures Ordines Sacros eodem die; *c. In singulis & cap. Quicumque d.*57.

Quinto, evadunt irregulares exercentes solemniter, & scienter actum Ordinis Sacri, quem non habent, ut Clerici in Minoribus exercentes solemniter, & scienter, & adhibitis eorum insignibus Ordines majores; *cap.*1. *&* 2. *de Clerico non ordinato ministrante*. Clerici & Subdiaconi solemniter baptizantes; *c.*1. *de Clerico non ordinato minister.* Diaconi nondum Sacerdotes Missam celebrantes; *cap. Ex litteris* 2. *de Cleric. non ordin. ministr.* Nondum Sacerdotes serio, & Sacramentaliter alios a peccatis absolventes, ut colligitur *ex c.*1. *&* 2. *de Cleric. non ordin. ministr.* cum vere exerceant actum Ordinis, quem non habent. Non Sacerdotes benedicentes Sponsis, cum hoc sit proprium munus Sacerdotio affixum; Sicuti etiam Diaconi solemniter benedicentes aquam lustralem, cum hoc munus proprie ad Sacerdotem spectet per textum *in cap. Aquam, de consecr. dist.* 3. Non Episcopi confirmantes, & Ordines conferentes, ut de communi testatur Suarez *Disp.*42. *sect.*4. *nu.*7. Immo etiam Episcopi promoti per saltum, si conferant illum Ordinem, quem ipsi ratione saltus non receperunt, ut deducitur *ex cit. c.*1. *de Clerico non ordin. ministr.* cum vere exerceant Ordinem, quem non habent. Laici etiam exercentes actus majorum Ordinum, quidquid dicant alii, evadunt irregulares, quia textus *in c.*1. *de Clerico non ordinato baptizante* loquitur indistincte *de non ordinato* per hæc præcisa verba: *Si quis baptizaverit, aut aliquod Divinum Officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur*, æque autem non est ordinatus Laicus, ac Clericus, qui non est Sacerdotio initiatus. Neque valet dicere, quod hic textus contineatur sub titulo de Clerico non ordinato, & per hoc sit ei conformandus, & cum versemur in odiosis, quæ sunt potius restringenda; *arg. c. Odia, de Reg. Jur. in* 6. non sit extendendus ad Laicos, de quibus non loquitur. Non valet inquam, quia ultra quam quod multi Doctores dicunt titulum illum fuisse alteratum, & inter alios testatur Suarez *disp.*31. *sect.*4. *vers. Sed quæres*, se vidisse in Codicibus Gregorianis in septem manuscriptis inscriptum præcise *de non ordinato baptizante*; & dato etiam, quod in titulo revera semper fuerit supposita illa adjectio *de Clerico*, adhuc potius attendendus est textus, qui disponit, quam titulus, sub quo continetur, cum ille sit dispositivus; nec mirum est, quod sub aliquo titulo contineatur aliqua dispositio, quæ non videatur directe sub illo titulo contineri, cum tamen habeat cum illo symboleitatem, & similitudinem. Nec ut prætenditur sit aliqua odiosa extensio, cum potius, ut patet ex lectura textus, hæc sit manifesta comprehensio, cum in illo dicatur: *Si quis baptizaverit non ordinatus*, laicus enim, ut aperte patet, non est ordinatus. Sic tenent Divus Antoninus 3. *part. tit.*20. *in princip.* Majolus *de Irregularitate*, Rosignolus, Silvester, Sotus, Navarrus, Avila, Valentia, Blundus, Caspensis, Mastrius, & alii cum Suarez, qui *disput.*42. *sect.*4. advertit hoc interesse quoad hanc Irregularitatem inter Clericum, & Laicum, quod hæc respectu Laici est totalis, ita ut nullum Ordinem suscipere valeat; respectu vero Clerici est partialis, ut non possit ascendere ad Ordines superiores, & manet suspensus ab executione Ordinis præstantioris, & ultimi per biennium, vel triennium ad arbitrium Episcopi, ut habetur *d. cap.* 2. *de Cler. non ordin. ministran.*

Sexto, evadunt irregulares, ita ut nequeant ad Ordines promoveri, omnes enormiter criminosi, si eorum crimina sint notoria, & publica, quæ habent annexam infamiam, ut sunt Sodomia, Incestus, Raptus virginis. Maleficium, Veneficium, Adulterium, Simonia, Sacrilegium, perjurium in judicio, crimen læsæ Majestatis, & alia hujusmodi enumerata; *cap. Infames* 6. *qu.*1. ubi concluditur sic: *Hi omnes, inquam, nec ad Sacros gradus debent provehi*. Notanter dicitur, *si eorum crimina sint notoria, & publica*, quia, si sint occulta, excepto homicidio, non inducunt Irregularitatem; *cap. Ex tenore* 4. *& cap. ultim. de temporibus Ordinationum*, ubi expresse habetur: *Si proposita crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi (præter eos homicidii) post pœnitentiam in jam susceptis, vel suscipiendis Ordinibus impediri*.

Septimo, evadunt irregulares homicidæ voluntarii, quamvis occulti; *cap. Suscepimus, de homicidio, c. De cetero dist.*50. *Concil. Trident. sess.*14. *cap.*7. *de reformat.* Homicidium mandantes; *Capit. Si quis vidua* 8. *dist.*50. etiamsi mandantes mandatum revocaverint, si revocatio non innotuit mandatario, quia hic quamdiu revocationem mandati ignorat, agit nomine mandantium. Pirhing *de homicidio num.*23. & etiam irregularitatem incurrunt, si occasione sui mandati occidatur ipse mandatarius, quia licet talis mors sequatur præter mandantium intentionem, & directam voluntatem, tamen cogitare poterant, & debebant illam accidere posse; *arg. c. ultimo, de homicid. in* 6. Et eam incurrunt mandantes aliquem verberari, licet expresse inhibeant, ne occidatur, vel membro aliquo mutiletur, si mandatarius fines mandati excedens mutiletur, vel occidat, quia mandando in culpa fuerunt, & hoc evenire posse debuerunt cogitare; *cap. Is, qui, de homicid. in* 6. Homicidium injustum efficaciter consulentes, *cap. Si quis viduam dist.*50. *& cap. Sicut §. ultimo de homicidio*, etiamsi consulentes ante homicidium suum consilium revocaverint, quia etiam in tali casu consulentes adhuc censentur moralis causa homicidii, maxime

xime si rationes quibus innitebatur consilium, sint ita moventes, & convincentes, ut revocatio consilii non amplius attendatur, ut notat Suarez *distin. 44. sect. 2. num. 10.*; & cum aliis Pirhing *lib. 5. decretal. tit. 2. num. 32.* Ad homicidium cooperantes *cap. Sicut 6. de homicid. & l. unic. Cod. de raptu virginis*. Unde si plures communi consensu conspiraverint in mortem alicujus, & is ab uno tantum sit occisus, nec sciatur a quo sit ictus inflictus, sunt omnes Irregulares; *cap. Significasti 18. §. Quod si, de homicid.* Si plures sine prævio deliberato animo, & sine communi consensu occidendi in subita rixa eumdem aggressi fuerint, nec sciri possit, a quo letale vulnus sit inflictum, etiam tunc pro foro externo sunt omnes irregulares; *cap. Ad audientiam, & cap. Significasti, de homicidio*. Si vero sciatur, quis illum occiderit, tunc solum iste erit irregularis; *cap. Significasti 18. §. Nos in promisso, de homicid.* Obligati ex justitia impedire homicidium, & non impedientes, quia tales moraliter censentur occidere, peccantque contra justitiam, & teneatur ad restitutionem; *argum. c. Sicut 6. §. Illi etiam, de homicidio*. Procurans abortum fœtus animati, secuto effectu, est irregularis; *cap. Sicut ex litterarum, de homicidio*.

* Si Patronus Beneficii Rectorem interfecerit, ejus filii, & descendentes usque ad quartum gradum fiunt irregulares, *ex capit. In quibusdam, de pœnis*: intellige tamen de filiis natis post homicidium, non vero ante, quæ est interpretatio ab ipsa etiam S. Congregatione admissa. Et ipse Patronus ac reliqui ad patronatum vocati, ab eo jure cadunt. De Synodo Diœcesi. *lib. 13. c. 24. §. 21. nov. edit.* *

Octavo, evadunt irregulares mutilatores; mutilare enim, & occidere quoad incurrendam irregularitatem æquiparantur ex Glossa *in Clement. Si furiosus, de homicid. voluntario*; dummodo mutilatio inducat separationem, & truncationem membri alicujus principalis habentis in corpore humano distinctum, & peculiare officium; ut manus, pedis, brachii, nasi, auris &c. *cap. Clerici, vel Monachi*; *cap. In Archiepiscopatu, de raptoribus, & c. final. dist. 55.* Et ideo abscissio digiti, cartilaginis, excussio dentis &c. non est mutilatio sufficiens ad inducendam irregularitatem; Glossa *citat. in Clem. Si furiosus &c.* Abscindens tamen digitum pollicem, aut indicem debet petere dispensationem ad cautelam. Sac. Congregat. Concil. 19. Julii 1687. Irregulares etiam evadunt mutilantes seipsos, aut mutilationem sine justa causa procurantes in quacumque parte sui corporis; *cap. Si quis abscidit, & cap. Hi, qui se, dist. 55.* etiamsi ex zelo indiscreto v. gr. animo sedandi libidinem, vel existimando ea ratione se obsequium Deo præstare, seipsos mutilaverint, aut castrari permiserint, prout expresse habetur *cit. cap. Hi, qui se, dist. 55. & cap. Significavit 4. de corpore vitiatis*, etiamsi permiserint se castrari ad vocem musicam conservandam, quia vere, & voluntarie ad sui membri mutilationem sine necessitate concurrunt, & nullus est dominus suorum membrorum, nec in ipsorum abscissione consentire potest, nisi cum id exigit conservatio totius corporis, aut membri principalis; *arg. cap. Si quis 3. distinct. 55.* Tum quia si voluntarie procurantes mutilationem propter castitatem servandam, vel sic Deo obsequium præstandum, fiunt irregulares *ex citat. cap. Hi, qui se, dist. 55. & c. Significavit 4. de corpore vitiatis*; a fortiori erunt irregulares se permittentes castrari ob vocem musicam, cum hic sit finis illo valde inferior, & minus excellens; sic tenent Leander, Bonacina, Diana, Matthæucci, & alii cum Engel *lib. 1. tit. 20. num. 13.* Mutilationem autem patientes *ignoranter*, ut pueri secti in infantia, *invite*, aut violenter, a latronibus, vel Barbaris mutilati, vel ad evitandum gravius malum corporis de consilio medicorum, non fiunt irregulares, quia cessat hic ratio incurrendi Irregularitatem, puta perversa voluntas, & sævitia in se ipsum; *c. Si quis a Medicis, dist. 55. & c. 3. & 5. de corpore vitiatis*.

Nono, assignantur qui evadant, vel non evadant irregulares ex homicidio patrato in sui, suorumque necessariam defensionem. Occidens alium ad vitæ suæ defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis. *Clement. Si furiosus, de homicidio*, ubi expresse dicitur, *illum non incurrere Irregularitatem, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invasorem*. Tamen *ex cap. Significasti 18. de homicidio, id fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam*. Et ad servandum hoc moderamen inculpatæ tutelæ tria potissimum requiruntur, scilicet causa, modus, & tempus. Primo requiritur causa, idest injusta invasio occasionem, vel mutilationem præcedens, vel certo imminens, quia si quis ante hanc occidit, vel mutilat, jam non est sui defensio, sed aggressio, & tunc non evadit irregularitatem; & hæc invasio præcedens, vel certo imminens debet esse injusta; hinc pro defensione vitæ suæ non potest sine irregularitate occidere invadentes ministros justitiæ, quia isti juste invadunt, ut cum multis tenet Pirhing *lib. 3. decret. tit. 12. num. 92.* Secundo requiritur debitus modus defensioni, offensioni, & invasioni proportionatus, & necessariam defensionem non excedens; *arg. c. Ut famæ 35. de sentent. excomm.* ubi expresse dicitur, *dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio exigit*: hinc defectu hujusmodi pro moderamine requisiti irregularitatem incurrit, qui potens baculo aggressorem repellere, pugione, ense, vel aliis armis mutilat, & occidit; qui potens se salvare fugiendo, clamando, auxilium implorando, tamen occidit; qui potens se defendere pugnis, vel aliis instrumentis leviter ferientibus injustum aggressorem, adhuc mutilat, vel occidit. *Communis* cum Pirhing *loc. cit. num. 92.* Tertio requiritur tempus, ut scilicet occisio, mutilatio ad sui defensionem statim seu incontinenti fiat, quo quis injustam aggressionem patitur, seu certo imminentem cognoscit, quia si ex intervallo postquam aggressor jam abiit, aut nocere & aggredi destitit, cessante omni periculo, illum adhuc occidat, non amplius ex necessaria sui defensione, sed ex mera vindicta occidit, adeoque irregularitatem incurrit; *argum. cap. Si vero, de sent. Excommun.*, ubi expresse excipitur solum *si incontinenti vim vi repellat*.

Occidens aggressorem, ne fugiendo ignominiosæ timiditatis notam incurrat, fit irregularis, quia nota timiditatis fugiendæ non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa virum equestrem provocatum ad duellum, si illud acceptet, ex Alex. VII. qui 24. *Septemb.* 1665 damnavit propositionem hanc secundam

dam in ordine: *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat*: ergo si hæc timiditatis nota non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa, nec erit sufficiens ad excusandum ab irregularitate aggressum, qui potest se ipsum tueri fugiendo, & non occidendo aggressorem.

Occidens iniquum accusatorem, falsum testem, vel Judicem sibi injustam mortem parantem, quam aliter effugere non potest, fit irregularis; colligitur ex declaratione Alex. VII. qui anno & die, quo supra, damnavit hanc propositionem 18. in ordine: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare*, ex quibus sequitur, quod si interficeret, injuste, & inique interficeret; ex injusta autem interfectione resultat Irregularitas.

Occidens calumniatorem, & inhonorantem pro defensione sui honoris, & famæ, licet non sit alia via eumdem defendendi, fit irregularis; sic colligitur ex declaratione Alexandri VII. qui anno, & die, quo supra, damnavit hanc propositionem 17. in ordine; *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religone spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si Calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur*. Et ex declaratione Innocentii XI. qui *die 2. Martii 1679.* damnavit hanc propositionem 30. in ordine: *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam vel ictu fustis fugiat*, si enim talis occisio ad evitanda multa mala in perniciem Reipublicæ damnatur ut iniqua, & injusta, sine ullo dubio irregularitatem inducit.

Occidens invasorem bonorum propriorum fortunæ etiam cum moderamine inculpatæ tutelæ, fit irregularis, & ratio est, quia si fit irregularis occidens calumniatorem pro defensione bonorum famæ, & honoris, quæ sunt bona superioris ordinis ad bona fortunæ; a fortiori fiet irregularis occidens invasorem bonorum fortunæ; tum quia *in Clementin. Si furiosus*, liber ab irregularitate declaratur solum occidens aggressorem ob defensionem sui, *& cap. Significasti, de homicidio*, declaratur irregularis Clericus percutiens letaliter latronem pro defensione rerum Ecclesiæ, *& cap. Suscepimus 10. de homicidio*, declaratur irregularis occidens latronem furantem, præcisis his verbis; *Quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus, & transitoriis tam acriter in alios exardescere, &c. constat eos contra mansuetudinem Ecclesiasticam interemptos*; adeoque &c.

Occidens aliquem propter defensionem proximi quantumvis propinqui, ut patris, matris filii, uxoris, fratris &c. licet non peccet occidendo, tamen incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, quidquid sentiant aliqui in contrarium, & ratio est, quia *Clement. si furiosus, de homicidio* excipit ab incursu irregularitatis solum homicidam pro necessaria defensione propriæ vitæ; dicit enim præcise *invasorem suum*, ergo non evitatur ab homicida pro defensione vitæ etiam patris, & matris, licet occidendo non peccet, cum irregularitas quandoque etiam sine peccato incurratur, *cap. Dilecto 6. §. final. de sentent. excomm. in 6.* Tum quia de jure communi irregularis est omnis homicida, ut communiter colligunt Doctores *ex cap. De his 6. & capit. Si quis viduam 8. dis. 56. & per Clement. si furiosus, de homicidio*, excipitur solum occidens pro necessaria defensione propriæ vitæ, adeoque quoad occidentem pro defensione vitæ aliorum, etiam consanguineorum jus commune remanet in suo robore, & sic evadit irregularis, cum pro defensione ipsorum nulla fiat exceptio. Sic Glossa *in d. Clement. verb. Summ.* Panormitan. cum aliis *in d. cap. Si vero 3. num. 11. de sent. excommunicat.* Fagnan. *ad cap. Suscepimus, de homicid. num. 16.* Covarruv. Panimolle, Piasec. Matthæucci, Abbas, Silvester, S. Antonin. Suarez, Navar. Cardin. Innocent. Farinac. Angelus, Majol. Tabiena, Medin. Salonius, Henriquez, Philiarc. & alii cum Pignatell. qui *tom. 7. consult. 20.* nedum censet hanc sententiam pro communiori, sed etiam pro certa tenet.

Decimo, assignantur qui evadant, vel non evadant irregulares ex homicidio mere casuali. Dantes operam rei licitæ, & adhibita debita diligentia, ne mors, aut mutilatio sequatur, non evadunt irregulares, ut vertentes diligenter infirmos in lecto, vel de lecto ad lectum transferentes, vel cibum, aut medicinam porrigentes, si infirmi ex illa versione, & translatione, & cibi seu medicinæ porrectione moriantur. Tecta reficientes, & post adhibitam consuetam diligentiam, tegulas vel lapides projicientes, ex quibus pertransiens occiditur. Ludentes pila, conis, vel aliis honestis ludis, licet aliquis eorum casualiter percutiatur, vel occidatur; campanam pulsantes licet pistillo decidente aliquis interficiatur, & alii consimiles, non evadunt irregulares, ut colligitur *ex cap. Dilectus 13. cap. Significasti 16. cap. Exhibita 22. & cap. Quidam 24. de homicid.* Dantes autem opera rei licitæ, & non adhibentes debitam diligentiam, ne mors seu mutilatio sequatur, evadunt irregulares, ut lapides per aerem projicentes, & pilas niveas hiemali tempore, tegulas e tectis projicentes, arbores incidentes, muros destruentes, si ex defectu debitæ diligentiæ aliquis casu interficiatur; colligitur *ex cap. Hi qui arborem dist. 50.* ubi præcise habetur: *Si vero aliqua culpa eorum, vel neglectu morientis hominis interitus cognoscitur advenisse, abjicendi sunt e gradu & in sacro Ordine nullatenus suscipiendi; & ex cap. Presbyterum 7. de homicidio*, in cujus summario præcisa verba reperiuntur; *Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ si non adhibuit diligentiam, quam debuit.* Pariter irregulares sunt Magistri nimium castigantes discipulos, si inde mors, aut mutilatio sequatur, quia licet intentio corrigendi, & ipsa correctio sit opus licitum, ex quo tamen ad cavendam mutilationem, seu mortem, debitam diligentiam non adhibuerint, irregulares declarantur, *cap. Presbyterum 7. de homicidio*, sicuti Clericus, qui gestans retro falcem, casu occidit laicum, qui causa ludi supra ipsum Clericum, quasi equitaturus incautus saltavit, & falce se interfecit, declaratus fuit irregularis, ex quo non præcavit periculum mortis illi-

us, removendo falcem a tergo, uti debebat, sciens quod ratione talis ludi alter in suum dorsum deberet insilire; sic habetur expresse *cap. Continebatur 8. de homicidio*.

Dantes operam rei illicitæ etiam adhibita diligentia, ne homicidium sequatur, & secuto, evadunt irregulares; expresse habetur *c. finali de homicidio*, ubi dicitur homicidium casuale non imputari ei, qui dedit operam rei licitæ, & debitam adhibuit diligentiam; ex quo clare deducitur, altera istarum conditionum deficiente, irregularitatem incurri; Si enim declaratur non incurri irregularitatem ex homicidio casuali, per hoc, quod dedit operam rei licitæ, & adhibuit debitam diligentiam ad ipsum evitandum; a sensu contrario debet inferri, quod incurratur irregularitas ex homicidio casuali per hoc, quod det operam rei illicitæ; licet adhibeat debitam diligentiam ad ipsum evitandum: & hoc deducitur etiam expresse *ex capit. Suscepimus 10. & ex cap. De cetero 11. de homicidio*. Tum quia debet dari aliqua differentia, quo ad contrahendam irregularitatem inter dantes operam rei licitæ, & dantes operam rei illicitæ; ex dictis, & ex citatis Juribus dantes operam rei licitæ contrahunt irregularitatem ex homicidio casuali, si non adhibeant debitam diligentiam: ergo ex dicendis dantes operam rei illicitæ debent contrahere irregularitatem ex homicidio casuali, etiamsi debitam adhibeant diligentiam, aliter paris essent conditionis, quod non est dicendum, cum citius contrahatur irregularitas per homicidium casualem ex illicito, quam ex licito opere secutum, *ex cap. Dilectus 13. & cap Joannes 23. de homicidio*: Tum etiam quia *cap. Tua nos, de homicidio, & cap. Sententiam 9. Ne Clerici vel Monachi*, declarantur irregulares Clerici in Sacris constituti, & Monachi exercentes Medicinam, vel Chirurgiam, & mortem alicui casualiter inferentes, non obstante peritia, & adhibita diligentia, ad ipsam evitandam, præcise per hoc, quod Clerici, & Monachi Chirurgiam, & Medicinam exercentes extra casum necessitatis, dant operam rei illicitæ; ergo a pari omnes dantes operam rei illicitæ ex homicidio casuali contraheant irregularitatem, quamvis debitam adhibuerint diligentiam ad ipsum evitandum. Sic Glossa *in cit. cap. Tua nos, de homicidio, verb. Congruebat*, Divus Thomas *2. 2. quæst. 64. art. 8.* Scotus *in dist. 25. quæst. 1. lit. E.* Innocentius *in cap. Tua nos de homicidio*; Fagnan. *in cap. Ad audientiam 12. de homicidio num. 9.* Navarrus, Layman, Faber, Blundus, Mastrius, & alii plurimi.

Ex homicidio, vel mutilatione casuali irregularis evadit Ebrius, qui ex proposito se inebriavit, licet sciret se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines percutere: colligitur *ex cap. Si constiterit, de accusationibus*. Dormiens sciens se dormiendo consuevisse e lecto surgere, ensem evaginare, & ferire, si diligentiam non adhibuit claudendo ostium, vel removendo arma; colligitur *ex cap. Ad audientiam, de homicidio*, & Fagnan. *ibi num. 37.* Tenens animalia consueta nocere, ut Ursum, Leonem, &c. si ab eis quis interficiatur, ex quo ipsos non custodierit debito modo ligatos; colligitur *ex cap. Hi, qui arborem, & cap. Sæpe contingit dist. 50.* Laicus Chirurgus, vel Medicus, si propter suam imperitiam, vel negligentiam moriatur infirmus; colligitur *ex cap. Tua nos, de homicidio*. Et in casu dubii, an ex sua negligentia, vel imperitia decesserit? habendus est ut irregularis, ita ut nequeat ad Ordines promoveri; habetur expresse *cap. Ad aures, de ętat. & qualit. Ordinandorum*. Clericus in Sacris, vel Monachus exercens Chirurgiam, vel Medicinam, licet sit in arte peritus, & omnem adhibeat diligentiam, si aliquis ab ipsis patiatur etiam solummodo abscissionem, vel combustionem; *cap. Sententiam sanguinis, ne Clerici, vel Monachi l. 2. tit. 50.* Nec valet dicere, quod sicuti Medici, & Chirurgi Laici non evadunt irregulares, abscindendo, & comburendo aliquod membrum causa sanitatis, ita etiam Medici, & Chirurgi Ecclesiastici. Non valet, inquam, quia Clericis in Sacris, & Monachis facta est specialis & expressa restrictio *citra abscissionem, vel combustionem*, quæ restrictio non reperitur facta Laicis, nec sine ratione hæc restrictio est potius facta Clericis in Sacris, vel Monachis, quia non congruit Dignitati Sacerdotali, vel eidem proxime accedenti fædare in humano sanguine manus illas, quas sanctificat in Divini sanguinis, & corporis oblatione, ut colligitur *ex dict. cap. Sententiam sanguinis; Ne Clerici, vel Monachi*, in quo fit exceptio quoad Subdiaconum, Diaconum, & Sacerdotem, Medicus, & Chirurgus, sive laicus, sive Ecclesiasticus præbens infirmo medicamentum, quod nescit, vel saltem dubitat; an sit ei proficuum, vel noxium, vel dubitat, an ei acceleraverit mortem; debet se habere pro irregulari, ut habetur expresse *in cap. Petitio tua, de homicidio*.

Undecimo, assignantur qui evadunt, vel non evadunt irregulares ex homicidio commisso auctoritate publica, & juridica, vel in bello. Omnes physice, vel moraliter concurrentes ad mortem malefactorum ex defectu lenitatis evadunt irregulares; *ex cap. fin. Ne Clerici, vel Monachi in 6. cap. Si quis viduam, & cap. Clericus dist. 50.* ut omnis Judex, sive Clericus, sive Laicus, qui fert, vel dictat sententiam mortis, aut mutilationis in reum effectu secuto; *argum. cap. 1. & sequentib. dist. 51. & cap. Ex litteris 10. de excessib. Prælator. & cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*. Excipiuntur tamen Papa, Inquisitores, & Judices Ecclesiastici, seu Prælati jurisdictionem temporalem habentes; Papa enim est incapax irregularitatis, adeo ut ab illa prius contracta fiat liber per evectionem ad Papatum, uti colligitur ex *cap. Licet vitanda, de election. cap. Ubi periculum 4. eodem in 6.* Inquisitores hæreticæ pravitatis, etiamsi hæresis reos ad pœnas jure statutas etiam mortis condemnent, non evadunt irregulares ex privilegio, favore Fidei eis concesso per Paulum IV. & Pium V. Et Judices Ecclesiastici, seu Prælati jurisdictionem temporalem habentes, licet per se ipsos sententiam mortis, vel mutilationis ferre non possint, possunt tales aliis delegare jurisdictionem criminalem, & caussas sanguinis *ex cap. finali; Ne Clerici, vel Monachi*, ubi expresse habetur; *Nam Licet Clericis caussas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cum jurisdictionem obtineat temporalem) debent, & possunt, metu irregularitatis cessante aliis delegare*. Irregulares evadunt Assessores, & Consiliarii, qui vel Judici in ferenda sententia assistunt, vel suo suffragio, aut consilio juridice promovent, Advocati accu-

accusatores, testes contra reum in caussa criminali pœnam sanguinis inducente, *arg. can. Aliquantos dist.51. & can. His, a quibus 30. caus. 23. q.8.* Notarii sententiam sanguinis scribentes, dictantes, vel subscribentes, legentes, sigillo authenticantes, publicantes, rerum pro Confessione torquentes, sententiam exequentes, ut Carnifices, Lictores, Satellites, reum ad supplicium ducentes, accelerantes effectu secuto; hi enim omnes vere propinque ad pœnam sanguinis concurrunt; colligitur ex *capit. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi, arg. c.1.dist.51. cap. His, a quibus 30. cap. Si quis membrorum 31. caus. 23. qu. 8.*

Quamvis autem incurratur irregularitas accusando denuntiando, vel voluntarie testificando criminaliter, & in caussa sanguinis coram Judice Laico, non incurritur tamen accusando, seu denuntiando solum in caussa civili pro proprio interesse, etiamsi crimina essent de iis, quibus debetur pœna sanguinis, dummodo accusator expresse protestetur, se non ad pœnam sanguinis, sed præcise ad suum justum interesse accusare; ex tali enim accusatione mors sequeretur tantum per accidens, cum protestatio expresse declaret, quod per se non accusat ad mortem, sed ad refectionem damni recepti; & ad cautelam, ne iterum damnificetur, ut clare habetur *ex cap. Postulasti 21. de homicidio, & cap. Prælatis 2. eod. in 6.* præcisis his verbis: *Prælatis, vel Clericis, quibuscumque, qui de Laicis malefactoribus suis querelam apud Judicem sæcularem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cetero præsumant protestando expresse, quod ad vindictam, seu ad pœnam sanguinis agere non intendant, imputari non debet, quamvis alias de jure debeat pœna sanguinis irrogari, si Judex mortem illis inferat justitia exigente. Nam alioquin, si Prælati, aut Clerici propter metum hujusmodi, quia Judex ad pœnam sanguinis posset procedere, de suis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur plerisque materia, seu occasio trucidandi eosdem, & illorum bona libere deprædandi.*

Advertendum tamen est, quod accusator evadit irregularitatem accusando reum cum supradicta protestatione solum in causa propria, non autem in causa aliena, cum *in cit. cap. Prælatis 2. in 6.* dicatur solum *suis malefactoribus*, ut communiter advertunt Doctores. Et etiam evadet irregularitatem in causa propria, licet talis protestatio esset tantum ficta externe, & protestans interne desideraret, vel intenderet mortem accusati, quia cum Ecclesia judicet tantum secundum externa, & apud Judicem ficta protestatio idem valeat, ac vera, irregularitatem non contrahit qui ficte protestatur; irregularitas enim non contrahitur, nisi in casibus a jure expressis; *cap. Is, cui, de sent. Excomm. in 6.*

Accusator etiam sine tali protestatione evadit irregularitatem, si accusat malefactorem coram Judice Ecclesiastico, licet de crimine pœnam sanguinis inferente, quia Judex Ecclesiasticus non potest procedere ad pœnam sanguinis, & per accidens est, si reum deinde tradat Judici sæculari puniendum, *cap. final. Ne Clerici, vel Monachi.* Si accusat malefactorem etiam coram Judice Laico de crimine levi, quod pœnam sanguinis non mereatur, licet postea Judex limites justitiæ excedens reum occidi, aut mutilari imperet, quia malitia, vel ignorantia Judicis non debet accusatori imputari; *arg. cap. Postulasti 21. de homicidio.* Si accusat de crimine levi, & exinde Judex reperiens accusatum reum aliorum gravium criminum, propter talia condemnet ad mortem, quia accusator per se nullimode intendit pœnam sanguinis, & per accidens est, quod tali occasione reperiantur in accusato gravia crimina digna morte ab accusatore prius ignorata, ut advertit inter alios Anaclet. & Pirhing. *l. 5. dec. t. 12. n. 110.* Si accusat malefactorem non de crimine commisso, sed de crimine prævisο committendo, sive in proprium, sive in alienum damnum redundaturo, cum alia via impediri non potest, quam per accusationem, & manifestationem, quia Sacri Canones non imponunt irregularitatem propter opus, ad quod quis lege naturali, & Divina tenetur, uti est avertere grave malum a proximo, *arg. cap. Accusasti 8. de accusat.* ubi expresse dicitur: *Nisi pro pace feceris*; Pirhing. *loc. cit. n. 109.* Anacletus, Molina, Covarruv. & alii.

Clerici, & Religiosi non possunt coram Judice Laico criminaliter in causa sanguinis esse accusatores, *ex cap. Sicut Sacerdotes 2. q. 7.* Nec testes; *cap. Testimonium 11. quæst. 1.* nisi ad innocentis liberationem de licentia suorum Superiorum. Nec Judices, *cap. his a quibus 23. quæst.8.* Nec Notarii, seu scribæ, *capit. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi*, & si hæc præstiterint, non solum irregularitatem incurrunt, sed etiam grave peccatum committunt, cum in re gravi Canonum præscripta transgrediantur, *arg. cap. Postulasti 21. de homicidio.* Ad differentiam Laicorum, qui hæc præstando incurrunt solum irregularitatem ex defectu lenitatis, & nullum committunt peccatum, cum nullibi ista reperiantur ipsis prohibita, sicuti expresse reperiuntur prohibita Clericis, & Monachis in citatis Juribus, *& cap. final. Ne Clerici, vel Monachi, & capit. Postulasti 21. de homicidio*, & pluribus aliis in locis.

Clerici Theologi, & Canonistæ, seu Confessarii non incurrunt irregularitatem si consulti in genere tantum respondeant, & explicent quid jura statuant de hujusmodi malefactoribus, nil suadendo circa reum in particulari. Glossa communiter recepta, *in cap. Ex litteris 10. de excessibus Prælat. vers. Consuluit.* Immo Confessarius non fit irregularis, etiamsi neget absolutionem Judici nolenti condemnare ad mortem ex Officio, & secundum Leges reos, modo generaliter loquatur, ut puniat secundum Leges, quas ipsi potest ostendere, ut videat, quid Juris, *arg. cap. Pessimam 32. caus.23.q.8.* Barbosa *in cap. Ex litteris*, Suarez, Layman, Pirhing. *loc.cit. num.98.* Reiffenstuel *lib. 5. decretal. tit. 12. num.101. & 102.* & alii passim.

In bello manifeste injusto, sive offensivo, sive defensivo, licet pauci occidantur, seu mutilentur, vel etiam unus solus occidatur, vel mutiletur, evadunt irregulares omnes militantes, quamvis non omnes suis manibus occidant, seu mutilent, quia omnes ad homicidium, seu mutilationem, cooperantur, & constituunt unam caussam totalem ad eam occisionem, vel mutilationem, cum omnes ad invicem, se excitent ad illam; *arg. cap. Sicut dignum 6. §. fin. de homicidio, cap. Quod in dubiis 5. de pœnis*, & *ibi* Glossa *vers. incitant.*

In bello autem manifeste justo, sive offensivo, si-

ve defensivo evadunt irregulares solum occidentes, vel mutilantes propriis manibus. Pugnantes autem, & neminem occidentes, nec mutilantes non fiunt irregulares, licet ab aliis multi occidantur, vel mutilentur; *cit. cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*, & *capit. Si quis* 4. *dist.* 51. & Doctores communiter. Nec etiam evadunt irregulares, si aliquos ipsi vulnerent, & percutiant solum, dummodo non occidant, nec mutilent, *cit. cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*, ubi Sacerdoti pugnanti in bello præcipitur solum ob irregularitatem abstinere a celebratione in casu, quo ipse propriis manibus aliquem interfecerit, non autem, si neminem occidit, aut mutilavit, ibi: *Mandamus, quatenus, si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, a Ministerio Altaris abstineas reverenter, cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare*. Ob solam enim vulnerationem, & percussionem non reperitur in Jure imposita ulla irregularitas, adeoque non contrahitur, cum ista non contrahatur, nisi sit in Jure expressa, *cap. Is, qui* 18. *de sent. Excomm. in* 6.

Clerici, & Laici pugnantes in bello justo, & occidentes, vel mutilantes inimicos fiunt irregulares, non ex delicto, sicuti pugnantes in bello injusto, sed tantum ex defectu lenitatis, quia sicuti, qui juste contra aliquem profert sententiam sanguinis, secuto effectu irregularitatem incurrit, *arg. cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. *cap. Sæpe* 29. & *cap. His* 30. *caus.* 23. *quæst.* 8. *cap. Ex litteris* 10. *de excessibus Prælator. cap. Clericis* 5. & *cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*, ita qui militat in bello justo, incurrit irregularitatem, si aliquem occidat, vel mutilet, *capit. Si quis viduam* 8. *dist.* 50. *cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. & *cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*. Clerici tamen, si sint in Sacris, vel Beneficiati, peccant mortaliter pugnando in tali bello aggressivo, quamvis justo, cum eis sit absolute prohibitum propriis manibus pugnare in bello offensivo, quamvis justo, *cap. Eos qui* 3. *caus.* 20. *qu.* 3. *c. Clerici* 5. & *cap. Quicumque ex Clero* 6. *caus.* 23. *q.* 8. & *cap. Ex multa* 9. *de voto* §. *De Clericis*. Vide *verb. Bellum art.* 5.

Clerici, sive Laici pugnantes in bello justo, etiam mere defensivo contra quoscumque etiam Paganos, & Hæreticos ob necessariam defensionem Patriæ, & aliquem occidentes, vel mutilantes, sicuti etiam ob necessariam defensionem parentum, filiorum, aliorumque quorumcumque conjunctorum, licet in talibus justis, & necessariis casibus non peccent, fiunt tamen irregulares ex defectu lenitatis. Et ratio est, quia *in Clementina unic. Si furiosus, de homicidio* irregularitatis incursus evitatur a solo Homicida, qui necessario tuetur vitam propriam, ergo non evitatur ab Homicida, qui alienam vitam etiam Patris, & Matris, aliorumque conjunctorum, & Patriam defendit, licet non peccet, *ex cap. Dilecto* 6. §. *fin. de sentent. Excomm. in* 6. Nam de jure communi irregularis est quilibet homicida; *cap. Si quis viduam* 8. *dist.* 50. & Doctores communiter; hodie autem limitatur jus per dictam Clementinam, & in limitatione solum fit mentio de necessario defendente vitam propriam, ibi: *Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilat invasorem*; ergo secus in aliis casibus; *arg. cap. Nonne, de præsumptione*, ut optime Marian. Socin. *in cap. Ad audientiam* 12. *de homicidio n.* 187. & Fagnan. *in cap. Suscepimus* 10. *de homicid.* & expresse Glossa *in d. Clement. verb. Suum*, quam sequuntur Lap. & Paul. item Card. Imola, & Abbas *in c.* 2. *de vita, & honest. Clericor.* & hanc glossam dicit communiter receptam Navarr. *in Manual. cap.* 27. *n.* 213. Tum quia de pugnantibus etiam in bello justo ad necessariam defensionem Patriæ habetur expresse *in cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*, ubi Honorius III. sic præcise respondit Pelagio Presbytero: *Petitio tua Nobis exhibita continebat, quod, cum inimici Dominicæ Crucis, ac blasphemi nominis Christiani, Castrum quoddam in quo morabaris, graviter invasissent, exeuntibus inde habitatoribus, tam Clericis, quam Laicis contra eos, ac invicem confligentibus, hinc inde occisi quamplurimi extiterunt; Unde cum pro eo, quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse: Mandamus quatenus, si de interfectione cujusquam in illo conflictu, tua conscientia te remordet, a Ministerio Altaris abstineas reverenter, cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare*; ubi Glossa, & Barbosa *n.* 1. Fagnan. *n.* 11. & 14. & *per tot.* & alii Canonistæ, Bonacina *de Censuris disp.* 7. *punct.* 4. Petra *in Constitut. unic. Gregorii VIII. sect.* 1. *num.* 7. & Rota *part.* 2. *recentior. num.* 5. & consonat *cap. De his* 36. *dist.* 50. Et de facto fuit a Sanctissimo concessa facultas Nuncio Portugalliæ, ut dispensaret cum Ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis Infideles, seu Hæreticos defendendo Patriam, occiderunt, vel mutilarunt, ut refert Fagn. *in cit. cap. Petitio num.* 15. ubi advertendo verba *inevitabilis necessitatis* elicit non esse facile dispensandum, si poterat a Laicis patria defendi. Et ratio est, quia hoc impedimentum irregularitatis inolevit, ut eruantur a Ministerio Divino ii, qui sanguinem humanum profundunt, juxta id, quod dixit Dominus Davidi *lib.* 1. *Paralipomen.* 22. *n.* 8. *Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum Nomini meo*, & ibidem *cap.* 18. *num.* 3. *Non ædificabis domum Nomini meo, eo quod sis vir bellator, & sanguinem fuderis*. Ecclesia namque, & sui Ministri imitari debent lenitatem, & mansuetudinem Christi Domini; *cap. Pœna* 2. & *cap. Unum solum* 3. *caus.* 23. *q.* 5. Præpositus *in cap. Miror dist.* 50. Div. Thomas 2. 2. *q.* 40. *art.* 2. *ad secundum*. Ex solo itaque facto alioquin meritorio potest quis irregularitatem incurrere, ut deferentibus ligna pro comburendo Hæretico, ut acquirat indulgentias. Speculator *tit. de dispensat.* §. *Juxta, vers. Quid de his*, Joann. Andr. *in cap. Sicut dignum de Homicidio*; Soccin. *in cap. Ad audientiam n.* 279. *de homic.* Et sic etiam Judices, qui administrant justitiam, licet objectum tam bonum intendant, & mereantur, tamen fiunt irregulares, si sententiam mortis proferant contra reos, *arg. cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. *cap. Sæpe* 29. & *cap. His* 30. *caus.* 23. *quæst.* 8. *cap. Ex litteris* 10. *de excessibus Prælator. cap. Clericis* 5. & *cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*. Et per hoc hanc sententiam tenent ultra jam cit. Doctor. Farinac. Angelus Panormitan. Innocent. Divus Antonin. Navarr. Majol. Tabiena, Medin. Saler. Henriquez, Philiarch. Medices, & alii cum Pignat. *to.* 7. *consul.* 20. *n.* 4. & 5. qui istam sententiam, nedum communiorem, sed etiam certam censet.

Clerici cum legitima sui Superioris facultate bello justo

justo interessentes, tamquam Capellani, ut militibus Sacramenta ministrent, eisque in morte assistant, non peccant, *cap. Ex multa §. de Clericis, de voto*. Immo neque ipsi, neque alii Clerici irregularitatem incurrunt, si in tali bello justo milites adhortentur ad strenue pugnandum, ut colligitur *ex cap. Petitio tua, de homicidio, & cap. Hortatu 33. quæst. 8.* In bello autem manifeste injusto Clerici exhortantes milites ad pugnandum, evadunt irregulares; *cap. Sicut 6. §. fin. de homicidio, & cap. Quod in dubiis 5. de pœnis*.

* Clericus militiæ nomen dans ipso facto privatur beneficio & pensione, ut ex Decis. Rotæ Rom. *Institut. Eccles.* 101. *§.* 18.

Quoad hanc irregularitatem præter hucusque tradita, hæc accipe. Clericus in sacris constitutus militans, & arma ferens in servitium alicujus laici Principis, si expeditionibus bellicis interfuerit, in quibus homicidia, furta, rapinæ, incendia secuta fuerint, multo probabilius est, incidisse in irregularitatem, licet moraliter certus sit, se neminem mutilasse vel occidisse, ut ex Decreto Sacr. Congreg. in Ipren. *Irregularitatis* erui posse videtur cit. *Inst.* 101. *§.* 19.

Idem forte affirmari potest de Clerico in minoribus beneficiato, cum ea, quæ vetantur ordinatis in Sacris, etiam beneficiatos Clericos comprehendant; *ibid. §.* 23.

Clerici in minoribus si militaverint in bello injusto, etsi ipsi neminem occiderint, vel mutilaverint, si tamen ala, in qua militant, homicidia commiserit, seu mutilaverit, inducit in eos Clericos irregularitatem; etenim in eo casu Clericus facit unum corpus cum sociis, & ulterius dat operam rei illicitæ; *Ib. §.* 8.

Porro si ille militaverit sub suo Principe, nec certo sciverit bellum esse injustum, non tenetur per se indagare, num justum sit, nec ne, sed poterit credere bellum esse justum. Idem probabiliter dici potest de Clerico militante sub alieno Principe, quia impossibile esset illi indagare num sit bellum istud justum, injustumve. *Ibid. §.* 17.

Si vero bellum esset justum, Clericus militans, si certus sit moraliter se neminem occidisse, vel mutilasse, etiamsi hoc actum fuerit a sociis, non incidit in irregularitatem, ut ex *cap. Petitio, de homicid.* volunt. *ibid. §.* 10.

Demum si bellum sit justum & defensivum, si Clericus jussus est arma capere, nec sufficiant ad defensionem Laici, non incidit in irregularitatem etiamsi occiderit; *ib. §.* 9.

12 Irregularitates ex defectu sunt multæ, & assignantur.

Prima est ex defectu animæ, ratione cujus Irregulares sunt Amentes, Lunatici, & furiosi, licet habeant aliquod lucidum intervallum; *c. Maritum 2. & cap. Communiter 3. dist. 33.* Epileptici, seu laborantes morbo caduco, *d. cap. Maritum dist. 33.* Dæmoniaci, seu obsessi a Dæmone; *cap. Clerici 4. dist. 33.* Omnes tamen isti, si a sua respectiva ægritudine Epilepsiæ, Amentiæ, & Dæmonis vexatione liberati fuerint, possunt susceptos Ordines exercere, si constet, eos per integrum annum ab ultimo lapsu non amplius fuisse correptos, ut expresse habetur *c. Communiter 3. dist. 33.* præcisis his verbis: *Ut nullus de iis, qui aut in terram arrepti a Dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant Altaribus ministrare, vel indiscusse se ingerant Sacramentis Divinis, exceptis illis, qui corporis incommodatitibus dediti sine hujusmodi passionibus in terram probantur elisi, qui tamen & isti tamdiu erunt ab Officii sui ordine & loco suspensi, quousque unius anni spatio per discretionem Episcopi inveniantur ab incursu Dæmonum liberati.* Immo amentes, seu furiosi constantia lucis intervalla habentes, & Epileptici, seu morbo caduco laborantes, quamvis nondum perfecte sanati, si raro cadant, aut deficiant, possunt privatim celebrare cum assistentia unius Sacerdotis jejuni, qui Missam prosequi posset, si alter deficeret; ut colligitur *ex cap. Illud 15. & cap. Nihil 16. caus. 17. q. 1.* & tenent Layman *lib. 1. Theolog. Moral. tract. 5. cap. 5. par. 7. n. 2.* cum aliis ibi citatis, Reiffenst. *lib. 1. decretal. tit. 20. n. 19.* La Croix *lib. 7. nu. 495.* Pirhing *lib. 1. decretal. tit. 20. n. 14.* & alii.

Ex defectu animæ irregulares sunt etiam illiterati; *cap. Illiteratos dist. 36.* ubi Glossa notat sufficere scientiam mediocrem. Tridentinum autem *sess. 23. de reformat. cap. 4.* præscribit, ut tonsurandus sciat rudimenta Fidei, & legere, & scribere; promovendus ad Minores sciat saltem linguam latinam sic, ut latinas sententias in patrium sermonem vertere sciat, ibi *cap. 11.* promovendus ad Subdiaconatum, & Diaconatum sit instructus litteris, & iis, quæ ad exercendos tales Ordines pertinent, ibi *cap. 13.* promovendus ad Presbyteratum habeat scientiam talem, ut possit populum docere, quæ necessaria sunt ad salutem, & idoneus sit ad Sacramenta debito modo ministranda, ibi *cap. 14.* & promovendus ad Episcopatum tali sit instructus scientia, & doctrina, ut muneris sibi injungendi necessitati possit omnimode satisfacere, & per hoc vult, quod sit in Universitate studiorum Magister, seu Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico *sess. 22. de reform. cap. 2. Qui enim ad Episcopatus promovendus est gradum, ex c. Omnes psallentes dist. 38.* tali scientia debet esse ornatus, ut *in promptu habeat legere scrutabiliter, & non transitorie tam Sacros Canones, & sacrum Evangelium, quam omnem Divinam scripturam* Irregulares etiam sunt ex defectu animæ omnes Neophyti, scilicet primo, qui nuper existentes in adulta ætate a Paganismo, Judaismo, & Atheismo convertuntur ad Fidem Catholicam *ex cap. Sicut Neophytus dist. 48. & cap. Neophyti, de consecrat. dist. 5.* ne in superbiam elati, ut dicit Apostolus *1. ad Timoth. 3.* in laqueum incidant Diaboli, & ne fiant Magistri, qui nondum didicere esse discipuli, ut habetur *in cap. Miserum dist. 61. & in c. 1. dist. 48.* Secundo, qui cum diu fuerint sæcularibus curis addicti recenter a sæculari vita promoti ad Ecclesiasticam, statim sine mora contendunt ad Sacros Ordines, & Dignitates Ecclesiasticas promoveri, isti enim sunt vere irregulares, nec possunt ad Ordines & Dignitates sic promoveri, *ex cap. Sicut Neophytus dist. 48. ex cap. Qui Ecclesiasticus dist. 59. ex cap. Hoc ad nos dist. 60., & ex cap. Sacerdotali dist. 61.* Tertio, qui a sæculo recenter conversi sunt ad Religionem aliquam, & nondum anno probationis elapso contendunt ad Ordines, & Dignitates promoveri,

veri, isti etiam sunt vere pro tali tempore irregulares quoad Ordines suscipiendos, & Dignitates in Religione acquirendas, ut expresse habetur *in cap. Monasteriis 19. quæst. 3.*

Secunda ex defectu corporis, ratione cujus irregulares sunt omnes, qui ita sunt corpore vitiati, ut absolute non possint peragere Ordinis ministeria, vel si aliqualiter possunt, non sine aliorum horrore, ut colligitur, *ex cap. Illiteratos*, ibi: *Aut aliqua parte corporis vitiatus, vel imminutus, dist. 36. ex c. Presbyterum, & ex cap. Tua nos, de Clerico ægrotante.* Sic irregularis est qui fuit aliqua manu mutilatus; *c. Exposuisti 6. de corpore vitiatis.* Presbyter, cui medietas palmæ cum duobus digitis fuit abscissa, Missam celebrare non permittitur, quia *nec secure propter debilitatem, nec sine scandalo propter deformitatem membri hoc fieri potest*; ut expresse cavetur *cap. Presbyterum, de Clerico ægrotante.* Sic deformiter Gibbosus; *cap. Hinc etenim, vers. Gibbosus dist. 49.* Claudus nequiens sine pede ligneo, vel sine baculo incedere; *cap. Nullus Episcopus, de consecrat. dist. 1.* Oculo orbatus, seu cui oculus erutus est, si absque notabili deformitate Canonem legere nequeat, *cap. Si Evangelica 13. dist. 55.*, & omnes notabiliter impediti aliquo usu membrorum, *cit. cap. Si Evangelica, & tot. tit. de corpore vitiat.* Si autem quis aliquem defectum corporalem habeat, qui neque notabilem deformitatem contineat, ita ut scandalum in celebratione non causet, neque exercitium celebrationis impediat, talis non est irregularis. Unde si re ipsa alicui erutus esset unus oculus, & alius v. g. vitreus ita artificiose esset compositus, ut vix adverti posset, docet Silvius *part. 1. verb. Irregularitas cas. 1.* talem non fore irregularem, quia, quando in jure dicitur, quod qui amisit oculum, sit irregularis, causa est, uti communiter explicant Doctores, quia in hoc est deformitas; ergo si nulla adsit deformitas, non sequeretur inde irregularitas. Sic La Croix *lib. 7. numer. 500.*, & cum aliis Layman *lib. 1. tract. 5. part. 5. cap. 7.* in cujus Summario *num. 2.* sic præcise dicit: *Unius oculi etiam sinistri privatio sine notabili deformitate irregularem non efficit.* Sic qui caret visiva virtute in oculo sinistro, sive Canonis, & tanta pollet virtute in dextro, ut sine deformi faciei conversione possit legere Canonem, non est irregularis, & ut commodius possit legere, potest Missale tanto magis ad medium Altaris attrahere, & sibi approximare. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 42. num. 31.* Layman *loc. cit. num. 2.* Pirhing *lib. 1. decretal. tit. 20. num. 6.* Diana *part. 4. tract. 2. resolut. 73.* & Dicastill. *d. 7. num. 173.* Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 199.* La Croix *loc. cit.* cum Molina, Avila, Sa, Suarez, Vasquez, Valentia, Henriquez, Sayr, ab ipso citatis, Bonacina, Filliuc. & alii a Barbosa, ubi supra adducti, & plurimis adductis tenet novissime Pontas in suo *Dictionario tom. 2.* verb. *Irregularitas cas. 12.*

Advertendum tamen est, quod si defectus corporis absque propria culpa superveniat post susceptos jam Ordines, tunc Ordinatus non redditur ex toto irregularis, sed solum quoad illum actum Ordinis, quem ob talem corporis defectum, vel nullo modo, vel saltem non sine aliqua notabili deformitate exercere potest, *ex cap. 2. de Clerico ægrotante.* Si autem talis corporis defectus jam reperiatur in Laico, antequam sit promotus, licet sit dumtaxat celebrationem impediens, ut defectus pollicis, seu indicis sacræ Hostiæ fractionem impediens, non potest absque dispensatione promoveri ad Ordines, etiam Minores, *ex cap. Non confidat distinct. 50.*

Tertia ex defectu lenitatis, ratione cujus sunt irregulares omnes, qui directe concurrunt ad mortem, aut mutilationem, etiam justam, effectu secuto, ut Judices sententiam mortis, vel mutilationis pronuntiantes, accusatores sine protestatione, Testes ultronei, & voluntarii, Notarii sententiam scribentes, dictantes, subscribentes, Legentes; Assessores, Consultores, Advocati, & omnes Ministri Justitiæ sententiam exequentes, *ex cap. Aliquantos dist. 51.*, *& cap. Si quis viduam dist. 50.* Licet enim omnes supradicti nullum committant delictum, cum tamen non perfecte imitentur lenitatem, & mansuetudinem Christi, qui noluit pronuntiare dignam morte mulierem in adulterio deprehensam, & pro perfidis Judæis Patrem oravit, ideo merito ab Ecclesia inhabiles declarantur, ut in Altari immaculatam, & incruentam Hostiam Deo offerant, & Christi mansuetissimi personam repræsentent, eo vel maxime, quod etiam in Lege veteri noluit Deus sibi ædificari templum a Rege Davide, eo quod multum sanguinem fudisset, non obstante quod id factum fuerit in bello justo, & David fuerit Sanctissimus; *Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum Nomini meo, 1. Paralipomenon 22.* sed voluit sibi ædificari illud a Salomone viro quietissimo, & mansuetissimo, *Filius qui nascetur tibi, erit vir quietissimus . . . ipse ædificabit domum Nomini meo, ibi n. 9. & 10.*

Quarta ex defectu natalium, ratione cujus irregulares sunt omnes illegitimi, ut filii naturales, idest nati ex soluto & concubina, Manzeri idest nati ex meretrice, nothi, idest nati ex conjugato, & soluta, & Spurii idest nati ex copula a Jure civili damnata, ut ex incestu, stupro, raptu, & sacrilegio; *cap. Per venerabilem, qui filii sint legitimi, cap. 1. & final. de filiis Presbyterorum, cap. Innotuit, de electión.* & ex Conc. Trident. *sess. 22. de reform. cap. 29. sess. 23. c. 5.* Illegitimi tamen, qui per subsequens Matrimonium legitimantur, non sunt irregulares, *arg. cap. Conquestus & cap. Tanta, Qui filii sint legitimi*, quia subsequens Matrimonium fictione Juris retrotrahitur ad tempus conceptionis; *l. Divi Constantini 5. l. Cum quis 10. l. Nuper 11. Cod. de naturalibus liberis.* Sicuti etiam non sunt irregulares aliquam Religionem intrantes, tunc enim illegitimi possunt ad Sacros Ordines promoveri, licet non possint ad Prælaturas, ut expresse habetur *cap. 1. de filiis Presbyterorum*, his verbis; *Filii Presbyterorum, ut ceteri ex fornicatione nati ad Sacros Ordines non promoveantur, nisi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes, Prælationem vero nullatenus habeant.* Filii expositi reputantur pro illegitimis; in Jure enim reputantur illegitimi, qui nequeunt parentes suos ostendere, per textum *in cap. 1. De infantibus expositis.*

* Illegitimi sunt irregulares ex defectu: adeoque Ordinum, & Beneficii incapaces; attamen pro minoribus Ordinibus, & Beneficiis non habentibus anne-

xam

xam animarum curam, potest Episcopus cum illis dispensare; nonnisi vero Romanus Pontifex in aliis omnibus, ut *ex cap. Is qui, de filiis Presbyt. in 6.* De Synodo Diœcef. *lib.13. c.24. §.11. nov. edit.* Hinc ad rem notanda sequentia.

Filii illegitimi Clericorum consequi non possunt Beneficia, & pensiones in Ecclesiis, in quibus parentes eorum obtinuerunt aliquod beneficium, licet dissimile, neque in eisdem Ecclesiis ministrare; neque tandem pensionem ullam habere super fructibus beneficiorum, quæ ab eorum parentibus possessa sunt; Ex Tridentino *sess.25. cap.15. de reform.* Sicut & nullæ sunt reciprocæ resignationes a parentibus Clericis in favorem filiorum suorum factæ, ita ut ipsis filiis minime suffragentur. *De Synodo &c. ibid. §.13.* Quin nec filius illegitimus Parochi jam defuncti munus Confessarii obire potest in ea Ecclesia, quam Pater Parochus obtinuit, ut ex verbis Congregationis vetantis, ne filii in ea Ecclesia *quoquo modo ministrent*; & ex responso Sac. Congr. habetur, *Ib. §.14.*

Vicissim autem si Pater in aliqua Ecclesia munus gessit Capellani ad nutum amovibilis, potest ejus filius illegitimus idem munus ibidem obire; non enim hoc est beneficium, seu pensio; ut ex responsione Sac. Congr. *Ibidem.*

Si vero Pater dignitatem in Ecclesia aliqua obtinuit, filius titulo Missæ semper in eadem celebratæ non potest fieri particeps emolumentorum, quæ Sacerdotes post certum servitii tempus obtinere ibi consueverant, ut ex respons. Sac. Congregationis. *Ibid.*

Quinta ex defectu Sacramenti, scilicet Matrimonii: Matrimonium enim consummatum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, juxta illud Apostoli *ad Ephes. cap.5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*: hæc autem significatio deficit in bigamis, idest, in iis, qui contrahunt, & consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus, aut cum una vidua, vel corrupta, quia non fit conjunctio unius cum una, eaque virgine, sicut Filius Dei copulavit sibi unicam, & immaculatam Sponsam Ecclesiam ab alio non assumptam, ideoque irregularitatem incurrunt omnes bigami; *cap. Ut bigami; cap. Super eo, de bigamis*; sive sint bigami bigamiæ veræ, idest, qui contrahunt, & consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus; *cap. Debitum, de bigamis non ordinandis, & cap. ult. dist.34.*, sive sint bigami bigamiæ interpretativæ, idest, qui contrahunt, & consummant cum vidua, vel cum corrupta ab alio; isti enim censentur quadam juris interpretatione habuisse duas uxores, licet vere illas non habuerint; *cap. Maritum dist.33. cap. Si cujus, & cap. Si Laici dist.34.* sive sint bigami bigamiæ similitudinariæ, idest, qui post votum solemne castitatis emissum in Religione approbata, vel post receptionem Sacrorum Ordinum Matrimonium quamvis invalidum contrahunt, & consummant: isti enim sunt aliquo modo similes contrahentibus duplex Matrimonium, quatenus post Matrimonium spirituale cum Christo contractum, ab eo recedentes attentant Matrimonium carnale contrahere, & consummare, adeoque bigamiam similitudinariam, dicuntur incurrere; *cap. Nuper a nobis 5. c. Quotquot cap. Monacho 27. q.1. & cap. ultim. de bigamis non ordinandis.*

Hanc autem irregularitatem non incurrit, qui prius cum pluribus fornicatus est, & postea Virginem ducit, quia hic non intervenit defectus Sacramenti, cum nullum cum illis liberis præcesserit Matrimonium significans conjunctionem Christi cum Ecclesia; *cap. Quia circa, de bigamis non ordinandis.* Nec eam incurrit, qui contrahit cum vidua in articulo mortis constituta ad ejus honorem tuendum, cum qua antea rem habuerat, si Matrimonio non consummato, vidua decesserit, ut declaravit *Sac. Congregatio Concilii in una Burgen. Bigamiæ remissa a Pœnitentiaria 17. Julii 1688.* Nec qui contrahit cum vidua a primo viro non cognita. *Eadem Sacra Congreg. Concil. in Senogallien. Bigamiæ 10. Decemb. 1661.* Nec qui ducit feminam prius a se solo corruptam, quia talis non divisit carnem suam in plures, sed adhuc est unicus unicæ sponsus, sicque non patitur defectum Sacramenti. Glossa *in cap. Sane 1. de Clerico conjug. & in cap. Debitum, de bigamis, vers. Cognita*, S. Th. *in 4. dist. 27. qu.1. art.1.* Abbas *de bigamis num.2.*, & communiter alii plurimi cum Barbosa *p.1. de Officio, & potest. Episcop. allegat.49. nu.7.*

Sexta ex defectu libertatis, ratione cujus irregulares sunt servi proprie dicti, seu mancipia; *cap. Nullus 1. cap. Nulli 2. cap. De servorum ordinatione 6. dist.54. & cap. Consuluit, de servis non ordinandis.* Servi adscriptitii, atque originarii ex istis, qui certe glebæ, seu prædio colendo sunt perpetuo obligati, atque ideo sine consensu Dominorum ordinari non possunt; *cap. Generalis, & cap. Admittuntur dist.54.* Famuli autem illi, qui pro annua mercede Dominis suis inserviunt, in sensu juris non sunt irregulares, cum non censeantur proprie servi, sed potius habeantur quo ad hoc pro vere liberis; sunt etiam irregulares obligati ad ratiocinia, ut qui generalem aliquam rerum sæcularium administrationem habent, vel habuerunt, & exinde principalibus suis ad reddendas rationes sunt obstricti, ut sunt Procuratores, Rectores, Tutores, Syndici, Officiales, Fiscales, Curiales publici, & hujusmodi, isti enim ordinari non possunt, nisi deposito onere, seu relicto officio, atque reddita ratione; *cap. Curiales dist.53. cap. Unico, de obligatis ad ratiocinia*, ubi expresse prohibitionis ratio adducitur his verbis: *Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamabitur.*

Quia tamen Clerici possunt esse Tutores, & Curatores suorum Agnatorum, *ex cap. Pervenit, dist.86.* & etiam Administratores rerum Ecclesiarum, pupillorum, viduarum, aliarumque miserabilium personarum, quæ potissimum indigent Ecclesiastico adjutorio, *ex cit. cap. Pervenit, & cap.1. caus.21. quæst.3.* ideo etiam talia munia, & Officia gerentes, & in his adhuc perseverantes, possunt ad Ordines promoveri, ut notat Glossa magna *in cap. Unico de obligatis ad ratiocinia.*

Septima ex defectu legitimæ ætatis, ratione cujus irregulares sunt omnes, qui nondum habent legitimam ætatem ad susceptionem Ordinum requisitam; quæ ætas pro receptione cujusque Ordinis est novis-

novissime & clare statuta a Concilio Trident. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 11. & 12. Et hæc irregularitas durat solum, quamdiu durat talis defectus legitimæ ætatis; completa autem requisita ætate absque alia dispensatione cessat; *arg. cap. Ult. de temporib. Ordination.*

Octava ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia; & hæc irregularitas duplici modo contrahitur, scilicet ex infamia cum propria culpa, & ex infamia sine culpa. Irregularitas, quæ contrahitur ex infamia cum propria culpa est illa, quæ oritur ex delicto enormi, & notorio; *cap. Infames 6. quæst.* 1. & de ista satis fuit dictum de irregularitatibus ex delicto *n.* 6. Irregularitas ex infamia sine culpa, de qua est sermo in præsenti, est quæ contrahitur ex exercitio artium, vel Officiorum ex Jure infamium, vel alio modo sine culpa, ut sunt histriones, mimi, comœdi, filii publicæ meretricis, quamvis conjugatæ, & omnes in scena ludentes, per textum *in l.* 1. & 2. *§. Ultim. ff. de his, qui notantur infamia*. Aleatores publici, & pro ludo mutuantes, per textum *in cap. Inter dilectos, de excessibus Prælat.* Aurigæ, Gladiatores, Cursores, Citharædi, Lyristæ, Saltatores, Caupones per ea, quæ tradit Clemens I. *in Institutionibus*, Macellarii, Satellites, cloacas emundantes; pelles expurgantes, ut habetur *in Clement. I. de vita & honestate Clericor.* & ibi Glossa omnes istas artes expresse enumerans. Quamvis autem ignominiosas & viles has artes exercentes reputentur infames, ideoque reddantur irregulares, non tamen sunt infames, & irregulares eorum filii, ut habetur ex Anthero Papa in Epistola ad Episcopos Bæticos præcisis his verbis: *in Episcoporum negotio prosapiam non agnosco, Apostolicus ordo hoc probat, & tot Pontificum, & Episcoporum numerus, qui vilibus parentibus nati dignissime Sacerdotio functi sunt*.

13 Ad uberiorem supradictorum notitiam adduntur hic varii speciales casus à Sacris Congregationibus resoluti.

14 Occidens aliquem ad necessariam sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ non fit irregularis. *Clement. unic. Si furiosus, de homicidio, Sacr. Congr. Conc. in Aquilana* 23. *Febr.* 1715. apud Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 6. *n.* 20. & sæpius alibi, ut refert Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 20. *n.* 3. & *seq.* &

15 *consult.* 80. *per tot.* Si autem talis occidens excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. num.* 25. cum pluribus ibi allegatis, Passerin. *de election. cap.* 27. *num.* 29. Ursaya *tom.* 3. *part.* 2. *discept.* 7. *num.* 12. & 13. & alii dicunt, quod evadit quidem irregularis, sed dispensari potest ab Episcopo, & non indiget dispensatione Papæ. Et in tali casu declarare, an occidens, seu mutilans sic defendendo vitam propriam indigeat dispensatione, potest Episcopus, ut sæpius declaravit *S. Congreg. Episcop.* præsertim in *Lucerina* 1580. in *Sebenicensi* 1587. & in *Januensi* 23. *Maii* 1589. apud Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 80. At consultius videtur petenda in tali casu dispensatio a Sacr. Congr. Concilii, quam de facili solet concedere, uti concessit in *Triventina Irregularitatis* 11. *Decembr.* 1694. in *Nuscana Irregularitatis* 11. *April.* 1710. & sæpius alibi. Non sic autem de facili solet dispensationem concedere quando quis voluntarie alium in rixa occidit, ut ipsam denegavit in *Panormitana Irregularitatis* 26. *April.* 1698. in *Veliterna Irregularitatis* 28. *Jun.* 1704. & sæpe alibi.

Condemnatus ad Triremes, licet non remigaverit, quando delictum propter quod damnatus fuit, infamiam irrogat, remanet irregularis. *Sacr. Congr. Episc. in Mantuana* 20. *Decemb.* 1619. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *form.* 3. *n.* 39. & *Sacr. Congr. Concil. in Panormitana* 8. *Aug.* 1715. apud eumd. Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 140. & apud Ursayam *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 22. *n.* 30. & *Inst. Crim. lib.* 4. *t.* 5. *n.* 150. ubi citat idem Decretum in *Panormitana*, sed sub *dat.* 4. *Febr.* 1702. & in *Romana*, *seu Lavellen.* 6. *Jul.* apud Ursayam in *Miscellaneo* 2. *litt. T. n.* 45. An autem etiam remaneat irregularis, quando delictum, ob quod damnatus fuit, infamiam de jure non irrogat, & ipse non remigavit; Ursaya *loc. cit. n.* 150. cum Raynaldo, & Monacell. ibi allegatis, videtur inclinare in negativam opinionem, in quam dicit videri inclinasse etiam *Sacr. Congreg. Concil. in Comen.* 4. *Mart.* 1671. At vero Monacell. *cit. tom.* 4. *n.* 142. ubi sub *dat.* 14. *Mart.* refert per extensum d. Decretum in *Comensi* de quodam Presbytero Josepho Cattaneo Comen. Diœcesis, qui ad Triremes damnatus, & transmissus ob armorum delationem, absque eo quod remigasset, inde egressus supplicavit pro absolutione &c. *Sacr. Congregat. Concil.* audita relatione Episcopi, *die* 14. *Mart.* 1671. censuit, si Sanctitati suæ placuerit, posse per Litteras Apostolicas in forma Brevis eidem Episcopo committi, ut constito de expositis, & præsertim quod non remigaverit, Oratorem pro suo arbitrio, & conscientia absolvat, & ad executionem suorum Ordinum rehabilitet, & restituat, *lib.* 27. *Decr. fol.* 54. dicit, quod ex hoc Decreto videtur, quod Sac. Congreg. judicaverit requiri Papæ dispensationem. Et de facto cum Sacerdos Petrus Cardonus Panormitanus ad Triremes damnatus, & transmissus tamquam unus inditiatus de crimine fabricationis falsæ monetæ, & postea absque eo quod remigasset, liberatus cum sola pœna exilii supplicasset pro absolutione, *Sac. Congreg. Concil. in Panormitana die* 8. *Augusti* 1705. gratiam denegavit, rescribendo *Lectum* apud Monacel. *cit. tom.* 4. *n.* 140. quam denegatam gratiam refert ipse etiam Ursaja *l. c.* Unde in similibus casibus semper recurrendum est ad Sanctam Apostolicam Sedem. 16 17

* Quando exilii pœna inducat irregularitatem, & quando non, vide apud Thesaurum *de pœnis Ecclesiasticis part.* 1. *c.* 33. *§. Talis autem*. Illustrissimus, & Reverendissimus Maraviglia in Leg. 176. *Prudentiæ Episcopalis* ad hoc dignoscendum hanc tradit regulam: Quando exilii pœna imposita est propter delictum, cui a Jure annexa sit infamia, certum est inducere Irregularitatem juxta *cap. Inter dilectos*, *de excessibus Prælatorum*, & *cap. Accedens, de accusat.* & *cap. Accusatum, de Simonia*; quando vero delicto, quod exilio punitur, a Jure non est annexa infamia, certum est, nullam inducere Irregularitatem, nisi aliud obstet, sic enim declaravit ipsa S.C. in *una Maceraten.* 4. *Sept.* 1602. Non enim quodcumque crimen causat infamiam, sed debet esse ex illis, quæ specialiter recensentur in jure, & talia sunt ex communi æstimatione; quia dato etiam quod crimen esset

set vere ex illis, quæ generant infamiam, cum tamen possit non esse notorium in loco, ubi exul degit, ibi non poterit infamiam causare, & sic Sacerdos exul ibi non erit censendus irregularis; sola enim infamia Juris annexa delicto, & per sententiam condemnatoriam expressa ad summum illa est, quæ inducit Irregularitatem, non infamia facti. Ita communiter Doctores apud Covarruviam, in *Clement. si furiosus*, Garciam *de benef. part.* 11. *cap.* 3. Giballin. *de Irregularitat.* & Suarez *disp.* 43. *de Censur.**

18 Si vero damnatus ad Triremes actu remigaverit; tunc indistincte, sive delictum irroget infamiam, sive non, talis efficitur irregularis, & solus Papa dispensat juxta Decretum Sacræ Congreg. S. Officii emanatum anno 1635. tempore Urbani VIII. quo statuitur quod Presbyteri tam Sæculares, quam Regulares damnati ad Triremes, si actu Remiges fuerint, non habilitentur ad exercitium Ordinum, quod per extensum refert Nicolius *Lucubrat. Canon. lib.* 5. *tit.* 12. §. 13. & sequitur Monacell. *tom.* 1. *tit.* 4. *form.* 9. *num.* 7. & *tom.* 3. *tit.* 3. *form. unic. n.* 13. cum aliis ibi allegatis.

19 Qui dat operam rei licitæ, & omnem adhibet diligentiam, ne sequatur homicidium, si deinde casu fortuito sequatur, non incurrit Irregularitatem *Sacr. Congr. Conc.* 1. *Octob.* 1588. & desumitur *ex cap. Dilectus* 13. *cap. litteris* 15. & *cap. Quidam* 25. *de homicidio*; Barbosa in *Sum. Apostol. decis. verb. Irregularitas num.* 1. cum aliis ibi citatis, Pascuccius *de Irregularitate cas.* 6. ubi insuper addit, quod declaratum fuit, Concilium Trid. *sess.* 14. *cap.* 7. *de reform.* loqui de eo, qui fuisset in aliqua culpa, & indigeret dispensatione, ut in *Hispalen.* eodem *anno* 1588. in *Aversana* 13. *Novembr.* 1627. in *Prænestina* 7. *Sept.*
20 1630. Ob homicidium autem casuale commissum a Parocho, rescripsit eadem Sacr. Congr. Conc. *Pro gratia, dummodo non celebret in loco commissi delicti, & per viginti milliaria circumcirca: sic in Aquilana* 1. *Apr.* 1713. & *die* 12. *Maii* 1714. in eadem rescripsit, *Pro gratia, ut possit celebrare in loco commissi delicti*. Ita apud Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 6.
21 ubi varias alias refert consimiles resolutiones. Et ob offensionem, & percussionem factam mediante instrumento non apto ad occidendum, *Ead. S. Congr. Conc.* in *Nuscana* 12. *Apr.* 1710. rescripsit: *Pro gratia peractis exercitiis spiritualibus per mensem*, apud Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 5.

22 Irregularitas incurritur ab eo, qui leviter percussit letaliter vulneratum, ita ut ex dictis levibus percussionibus accelerata fuerit mors vulnerati. *Sacr. Congr. Conc.* in *Caputaquen.* 24. *Mart.* 1725. ubi denegavit etiam gratiam dispensationis. Ursaya in *Miscellaneo primo sacro & profano littera l. sub n.* 200.
23 Et irregularem fieri, qui projicit cultrum contra aliquem, etiam sine animo offendendi, sequuta offensione, tenent Pignatel. *tom.* 10. *consul.* 110. *n.* 14. Ursaya *l. c. n.* 204. & alii passim.

24 Clericus habita licentia ab Ordinario querelandi malefactores in foro Laicali citra pœnam sanguinis, si querelat, & indicia ac probationes subministrat ad probandum delictum, incurrit irregularitatem, secuta mutilatione querelati delinquentis. Sic declaravit *Sacr. Congr. Conc. die* 4. *Febr.* 1651. apud Pigna-
25 tel. *tom.* 1. *consult.* 377. Item irregularitatem incurrit Clericus pro delicto in personam conjunctam commisso habens licentiam ab Ordinario querelandi, si non querelat; sed tantummodo prosequatur accusationem, & subministret indicia in foro laicali insistendo pro punitione, secuta mutilatione, *Ead. Sacr. Congr. Conc. d. d.* 4. *Febr.* 1651. apud Pignatel. *loc. c. consult.* 378. Non incurreret tamen Irregu- 26
laritatem Clericus, si querelaret tantummodo malefactorem cum expressa protestatione, quod ad vindictam, seu pœnam sanguinis nullimode intendit, juxta dicta *supra n.* 11. §. *Quamvis per textum, in c. Perlatis* 2. *de homicidio in* 6. ibi allatum.

Irregularis non est Pharmacopola rite & fideliter 27
suam exercens professionem; *Sacr. Congr. Conc.* in *S. Marci* 5. *Jun.* 1688. *l.* 8. *Decret. fol.* 253. apud Ursayam in *Miscellaneo* 1. *litt. I. num.* 202. & Pignatel. *tom.* 8. *consult.* 146. Incurreret tamen Irregularita- 28
tem, sicuti etiam Chirurgus, & Medicus, si ex eorum imperitia, & negligentia, seu culpa infirmus moreretur, seu mutilaretur, ut tradunt Panimoll. *dec.* 89. *adnot.* 5. *n.* 37. Corrad. *in praxi dispens. lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 1. & *seq.* Antonel. *de juribus Clericor. lib.* 1. *cap.* 56. *n.* 33. Ursaya *Inst. Criminal. lib.* 1. *tit.* 10. §. 4. *num.* 97. Pignatell. *loc. cit.* & alii passim. Quoad Medicos autem, ut testatur Panimol. *cit. decis.* 89. 29
adnot. 5. *num.* 37. praxis Romanæ Curiæ est, ut eos non admittat ad Ordines absque dispensatione Apostolica, ut pariter esset dicendum de Chirurgis. Vide verb. *Medicus n.* 20. ubi varia ad rem.

Sacerdos celebrans pluries eadem die incurrit irre- 30
gularitatem. *Sacr. Congr. Conc. in Senensi* 16. *Nov.* 1686. apud Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 43. & *in Placentina* 11. *Jan.* 1711. apud Ursayam *Instit. Crim. lib.* 1. *tit.* 10. §. 2. *n.* 57.

Irregularitas non incurritur a Clerico exercente 31
criminale aliquod officium seu Judicaturas, si sævis se non immisceat; & in causis sanguinis judicium non proferat, ut re mature perpensa recedendo a resolutis *die* 3. *Martii* 1703. respondit *Sacra Congreg. Conc. in Sancti Severini Irregularitatis* 1. *Jun. ejusd. anni* 1703. *lib.* 58. *Decret. fol.* 413. apud Ursayam *Institut. Crimin. lib.* 4. *tit.* 8. *n.* 50.

Neque Irregularitatem incurrunt Personæ Eccle- 32
siasticæ absque ulla Pontificis dispensatione intervenientes tamquam Principis consiliarii in conditione Legum imponentium pœnam mortis, vel ipsimet easdem Leges condentes, ubi temporalem habent jurisdictionem, quia Conditores Legum, illorumque Consiliarii per Legum conditionem, & promulgationem non intendunt homines occidere, sed pœnarum timore a malis, & delictis illos arcere. Sacra Rota *part.* 9. *recent. decis.* 172. *n.* 20. & *seq.* Ursaya *l. c. num.* 48. cum aliis ibi citatis. Non possunt ta 33
men Prælati Ecclesiastici (quibus ex Summi Pontificis dispensatione permissum est in certis casibus sententiam sanguinis proferre) executioni sententiæ se immiscere, consilium, vel præsentiam præstare eidem executioni absque irregularitatis incursu; *c. Ex litteris* 10. *de excessibus Prælator.* Ursaya *loc. cit. num.* 42. cum aliis ibi allegatis.

Irregularitas non incurritur ab Episcopo permit- 34
tendo exhumationem Cadaveris, ut fiat *Visum*, & *repertum*. Talis autem recognitio fieri debet extra Ecclesiam, & locum immunem, aliter a Ministris Laicis

Laicis incurritur Excommunicatio, ut declaravit *Sacra Congreg. Immunit. in Maceraten.* 8. *Aug.* 1645. *in Cremon.* 1. *April.* 1704. apud Ursayam *Inst. Crim. lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 16. Monacel. *tom.* 1. *tit.* 6. *form.* 7. *num.* 6.

35 Irregularis non est descendens per rectam lineam a Mahumetanis. *S. Congr. Concil. in Hispalen.* 7. *Maii* 1701. apud Ursayam *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 22. *a n.* 25.

36 Irregularis non fit violans Censuras nullas *Sacr. Congr. Conc. in Herbipolen.* 19. *Jul.* 1704. *& in Casertana* 11. *Sept.* 1717. apud Ursayam *in Miscell.* 1. *Sac. profan. litt. I. n.* 199.

37 Irregularis non est ministrans in Ordine suscepto, postquam appellavit a sententia Excommunicationis contra ipsum lata. *Sac. Cong. Conc. in dub. Irreg.* 15. *Sept.* 1625. *lib.* 12. *Decret.* 329. apud Ursayam *loc. cit. n.* 203.

38 Irregulares non est læsus in calcaneo, & licet claudus ambulans sine baculo. *S. Congr. Conc. in Messanen.* 27. *Apr.* 1686. *lib.* 3. *decr. fol.* 126. apud Ursayam *loc. c. n.* 201.

39 Irregularis est Clericus confessus, & condemnatus de crimine Adulterii. *S. Congr. Concil. in dubio irregularitatis* 5. *Maii.* 1657. *lib.* 20. *Decr. fol.* 233.

40 apud Ursayam *loc. c. n.* 200. Et irregularem esse etiam Clericum convictum, & condemnatum de crimine stupri sustinent Thesaurus, Majolus, & Amenus apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad tom.* 1. *n.* 161. qui tamen ibid. cum Garcia, Bonac. Nicol. & aliis sustinet contrarium.

41 Irregularitas non incurritur per scriptionem processuum causarum, seu querelarum criminalium, neque per exercitium Officii Gubernatoris absque prolatione sententiæ Sanguinis, seu Capitalis. *Sac. Cong. Conc. in Sutrina Irregularitatis* 28. *Maii* 1695. *& in S. Severini* 2. *Jun.* 1703. apud Monacel. *tom.* 4. *supplem. ad* 2. *tom. n.* 70.

42 Irregularitas non incurritur per solam adscriptionem militiæ sæculari sine actibus hostilibus. *Sacr. Congreg. Conc. in N.* 10. *Mart.* 1674. *& in Leodien.* 30. *Sept.* 1684. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad tom.* 2. *n.* 71.

43 Clericus autem, qui Militiæ nomen dedit, & armatus in bello servivit, stipendium accepit, ac expeditionibus militaribus se associavit; fit irregularis, & indiget dispensatione ab irregularitate incursa, licet moraliter certus sit, neminem mutilasse, læsisse, aut occidisse. *Sac. Congr. Conc. in Ipren.* 13. *Januar.* 1703. Et ipso jure amittit Beneficium etiamsi sit juris patronatus. *Sac. Congr. Conc. in Firmana* 17. *Januar.* 1618. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 3. *n.* 33. & consimiliter Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Const. unic. Greg. VIII. n.* 57. *in fin.* ubi refert, quod *in Sac. Congr. Conc. in una Salisburgensi Irregularitatis*, exhibito supplici Libello remisso a Sac. Pœnitentiaria cujusdam Sacerdotis, qui se vendidit Hollandis pro servitio maritimo egestate pressus, & proinde arma sumpsit, & in Indiis militiam egit, fuerunt proposita dubia: An Orator incurrerit Irregularitatem, & an cum eo sit dispensandum? Respondit 14. Maii 1689. *Esse dispensandum*, quia dictus Sacerdos miscuit se bello injusto, arma & sæva tractando. Hæc ille.

44 Mandans aliquem baculo verberari eo expresso ne occidatur, si mandatarius fines mandati excedens percusserit, & occiderit, non dicitur irregularis ex homicidio voluntario, adeo ut sit indispensabilis juxta *c.* 7. *sess.* 14. quia est solum voluntarium in causa, & non voluntarium directe, & in se, & potest proinde a Sede Apostolica dispensari. *Sacra Congreg. Concil.* 2. *Novemb.* 1581. *lib.* 22. *Decret. pag.* 59. *&* 7. *Septemb.* 1604. *lib.* 7. *Decret. pag.* 567. *&* 589. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *form.* 3. *n.* 34. *in fin.* Et quod is incurrerit irregularitatem, habetur expresse *in c. Is qui* 3. *de homicid. in* 6. Quamvis Barbosa *in Summa decis. Apostol. verb. Irregularitas num.* 2. citans Decretum Sacræ Congreg. Concil. *sub die* 2. *Sept.* 1604. dicat ipsum Irregularitatem non incurrere.

Irregularis evadit, qui voluntarie se castrari facit, 45 & culpa sua se ipsum mutilat. *Sac. Congr. Episc. in Milevitana* 15. *Januar.* 1694. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 3. *formul.* 3. *n.* 31. *& tom.* 4. *supplem. ad* 2. *tom. num.* 429. Et dispensatio hujus Irregularitatis petenda est a Sacr. Congr. quæ maxima facilitate illam concedit, ut accidit *in Æsina* 13. *Maii* 1702.

Qui abscidit digitum Pollicem, debet petere di- 46 spensationem ad cautelam, quia dubium est, an per talem mutilationem Irregularitas incurratur, ut bis respondit Sac. Cong. Conc. nempe 12. *Jul.* 1687. *&* 13. *Januar.* 1688. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 12.

Clericus qui levi epilepsia semel affectus fuit, & 47 deinde per plures annos amplius dicti morbi signa non dedit, non est irregularis, & promoveri potest; *Sacr. Congreg. Concil. in Tudertina* 9. *Jul.* 1704. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 3. *n.* 36.

Clericus energumenus est irregularis, & licet fue- 48 rit liberatus, non potest promoveri sine dispensatione Apostolica. *Sacr. Congr. Conc.* 12. *Febr.* 1689. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 13. *formul.* 3. *n.* 32. *& in Mediolanen.* 2. *Decemb.* 1724. *ad* 1. *dub.* apud Thesaurum *resolutionum Cong. Conc. d. anni* 1724. Si au- 49 tem antequam a Dæmone obsideretur, erat promotus ad Ordines, potest Episcopus illorum exercitium permittere suo arbitrio, ut dictum est *supra num.* 12. de Irregularitatibus ex defectu per textum *in cap. Communiter* 3. *dist.* 33. ibi allatum.

Suspensus a suo Ordinario extrajudicialiter sine 50 scriptis, si celebrat, non fit irregularis. *Sacr. Cong. Conc. in Vercellen.* 18. *Aug.* 1703. Secus autem, si 51 fuerit suspensus juridice. Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 6.

Irregularitas incurritur a Clericis ordinatis scienter 52 cum ficto Patrimonio, vel Beneficio, & Ordines sic receptos exercentibus. *S. Cong. Episcop. in Verulana* 6. *Jun.* 1611. *in Adrien.* 1. *Octobr.* 1602. *& Sac. Cong. Conc.* 2. *Nov.* 1610. apud Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 77. *n.* 16. Vide verb. *Ordo art.* 2. *n.* 55.

Clerici sive Sæculares, sive Regulares recurrentes 53 in suis causis ad Judices, & Principes sæculares, si ex eorum recursu sequatur impedimentum jurisdictioni Ecclesiasticæ, ex quo isti incurrant Excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ, si post talem recursum exerceant Ordinem solemniter, vel Missam celebrent, evadunt irregulares, prout de Regularibus respondit *Sacr. Cong. Immun. in Ulissiponen.* 6. *Nov.* 1688. *lib. decr. Martell. pag.* 373. & de Clerico sæculari *in Alatrina* 29. *April.* 1704. *lib.* 3. *Decr.*

Decr. Vallem. 576. apud Monacell. *tom.* 3. *tit. formul. univ. n.* 15.

54 Irregularis non est filius homicidæ Presbyteri, unde potest promoveri ad Ordines sine dispensatione. *Sacra Cong. Conc.* 2. *Aug.* 1687. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 13. *form.* 3. *n.* 34.

55 Irregularis non est, qui armatus cum consanguineis accurrit ad domum consanguineæ, ut compelleret fornicarium, si fornicarius e fenestra se projiciens moriatur. *Sacr. Cong. Conc. in Pampilonen.* 29. *Sept.* 1600. apud Monacell. *loc. cit. n.* 34.

56 Nec irregularis est, qui accedens ad domum mulieris conjugatæ fornicandi causa, si supervenientibus viro, & consanguineis, mulier occidatur. *Sac. Cong. Conc. in Potentina* 18. *Martii* 1684. apud Monacell. *cit. n.* 34.

57 Irregularis non fit Judex qui protulit sententiam mortis, vel mutilationis, nisi fuerit exequuta; unde non indiget dispensatione. *Sac. Cong. Conc. in Cesenaten.* 1615. apud Monacell. *loc. cit. n.* 35.

58 Item irregularis non est Notarius, qui compilavit processus criminales, & plures fuerunt condemnati in pœnam mortis, at sententiæ non fuerunt exequutæ. *Sacr. Congr. Conc. in Spoletana* 14. *Decemb.* 1630. apud Monacell. *cit. num.* 35.

59 Quemdam, qui per quatuor annos exercuit Prætoriam, & sententias sanguinis protulit, sed non constabat resultasse prædictam pœnam, & dispensari ab irregularitate petebat, *Sacr. Cong. Conc. die* 28. *Mart.* 1676. respondit *dispensandum esse ad cautelam*.

60 Irregularitatem non incurrit Clericus, qui Judici sæculari petenti librum baptizatorum exhibuit ad effectum recognoscendi ætatem rei inquisiti de delicto, quod mortem meretur, & subiturus credatur. *Sac. Congreg. Conc. in Lycien.* 10. *Decemb.* 1661. apud Monacell. *loc cit. n.* 36.

61 Irregularis est, qui inquisitus de homicidio sustinuit torturam, indicia diluit, & fuit absolutus; quia si de delicto remanet fama, non debet promoveri, cum remaneat infamia facti. *Sacr. Cong. Concil. in Novarien.* 1. *Octob.* 1661. apud Monacell. *loc. cit. n.* 37.
62 & apud Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 19. Si autem de homicidio inculpatus, tamquam non repertus culpabilis, fuisset absolutus, non esset irregularis. *Ead. Sac. Cong. Concil.* 8. *Julii* 1664. apud Monacell. *cit. n.* 37.

63 Irregulares non sunt filii, & nepotes Hæreticorum, quorum patres, & patruos constat emendatos esse. *Sac. Congr. Concil.* 26. *Sept.* 1591. apud
64 Monacell. *cit. n.* 37. Et Irregularem non esse eum, qui natus est a parentibus Hæreticis, si parentes Fidem Catholicam amplexi sint, rescripsit *ead. Sacr. Cong. Conc. in Romana* 21. *Maii* 1718. *ad* 2. *dub.* apud Thesaurum *resolutionum Sacræ Congregat. Conc. in*
65 *Decr. d. anni*. Nec irregularem esse eum, qui in infantili ætate Baptismum receperit ab Hæreticis, respondit *ead. Sacr. Congregat. in d. Romana ad* 1. *dub.* apud dictum Thesaurum *ibidem*.

66 Irregularitatem contraxit, qui contra fures clamavit, & isti capti fuerunt capite damnati. *Sacr. Congr. Conc. in Casalen. Irregularitatis* 24. *Septemb.* 1718. apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni*.

67 Irregularis est, qui causam dedit rixæ, ex qua sequutum fuit homicidium *Sac. Congreg. Con. in Caputaquen.* 24. *Mart.* 1725. ad 2. dubium apud cit. Thesaurum *in decretis dicti anni*.

Irregularitatis, qua laborat Sacerdos non valens 68
Sacram Hostiam, & Sanguinem sumere nisi auxilio manus sinistræ, dispensatio remissa fuit arbitrio Episcopi. *Sac. Congreg. Conc. in Consentina* 13. *Jul.* 1725. apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni*.

Non est irregularis, qui percussit gladio, vel vir- 69
ga aliquem in oculo, cujus virtutem debilitavit, adeo ut lucis radios obscure percipiat. *Sacr. Congreg. Conc. in Feretrana* 5. *Maii* 1705. apud Monacell. *t.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 11.

Neophyti, nempe qui ex Lege Judaica, Mahu- 70
metica, vel Ethnica nuper conversi, quamvis tamquam irregulares non sint promovendi ad Ordines ex dictis supra *sub num.* 12. *vers. Ex defectu animæ*; Tamen si baptizati fuissent ab infantia, vel post transactum notabile tempus a die suscepti Baptismi judicio, & arbitrio Episcopi reperiantur in rebus Fidei bene instructi, & stabiles, cum tunc non dicantur proprie Neophyti, cessat Irregularitas; *cap. Eam te* 7. *de rescriptis*, Panimol. *dec.* 89. *adnot.* 1. *n.* 4. cum aliis ibi allegatis, ubi recte ex Bonac. Corrad. & Sayro, subdit, quod veri Neophyti dispensandi sunt a Summo Pontifice.

Irregulares non sunt filii nati ex Matrimonio con- 71
tracto cum impedimento affinitatis cum mala fide patris, & bona fide matris, nam isti sunt legitimi. *Sac. Congr. Conc. in Tornacen.* 24. *Maii* 1684. *lib.* 31. *Decret. fol.* 400. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *n.* 37.

Irregularitas ex homicidio voluntario non impe- 72
dit reassumptionem habitus Clericalis, & Episcopus procedat prout de jure. Sic respondit *Sacr. Congr. Immun. in una Civitatis Ducalis* 10. *Mart.* 1699. apud Riccium *in Synopsi verb. Habitus n.* 1.

Additiones ex aliena manu.

Tametsi *in cap.* 18. *de sentent. excommun. in* 6. di- 73
sertis verbis statutum sit, Irregularitatem non incurri, nisi *in casibus in Jure expressis*; nihilo tamen minus disputare de eo solent Theologi, præsertim 74
scholastici; an possit Judex pœna Irregularitatis punire Reum delicti, cui a jure non est adnexa Irregularitas; Vide *affirmantes*, tum *negantes* apud Hurtad. *de Irregular. disput.* 1. *difficul.* 6. *num.* 24. qui tamen *in negantium* ivit sententiam, & quidem recte.

Cæterum, quod dicitur non incurri Irregularita- 75
tem, nisi *in casibus in jure expressis*, id intelligi debet de casu, quo non constat, an delictum, vel defectus adnexam habeat Irregularitatem. At si constet delictum, de quo agitur, Irregularitatem habe- 76
re adnexam, dubium vero sit, num quis delictum illud patraverit, eo casu propter dubium incursæ Irregularitatis, tenetur se pro Irregulari gerere; Vanesp. *Jur. Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 10. *c.* 1. *n.* 75. Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canon. verb. Irregularitas sect.* 1. *n.* 2.

Ne autem in errores incidamus, duo hic necessa- 77
rio sunt monenda. Primum est, quod solummodo *in dubio* homicidii incurratur Irregularitas; idque quia *cum nulla contrahatur Irregularitas*, (ut recte ait

ait Giballin. *de Irregul. c. 4. confect. 3. n. 21. in fine*) *nisi in casibus in jure expressis, & nullibi jus dicat in dubio facti incurri Irregularitatem, præterquam in casu homicidii modo hactenus explicato, certum esse debet nullam aliam Irregularitatem, quam homicidii in dubio contrahi.*

78 Alterum est, quod in ipso casu homicidii, non aliter incurratur Irregularitas, quam si ipsum homicidium certum sit, dubiumque solummodo sit de persona committente, ut est *casus* Text. *in cap. 12. de homic. & cap. 5. de cleric. excomm. administrante.* Verum, si de homicidio dubitetur, an commissum ipsum sit, minime incurritur Irregularitas, Giballin. *de Irregularit. cap. 4. conject. 3. num. 17. & plur. sequent.*

79 Dividitur Irregularitas, si spectes effectus, in totalem, qua quis privatur omnium Ordinum usu, qualis est ea, quæ ex homicidio nascitur, & partialem, qua usus solummodo adimitur alicujus Ordinis, ut evenit in ea, quæ proficiscitur a cœcitate, propter quam Sacerdos removetur a sacrificio, non item a pœnitentiæ administratione.

80 At si causas perpendas, dividitur Irregularitas in eam, quæ oritur ex delicto, & eam, quæ oritur ex defectu. Notabile vero est discrimen unam inter &

81 alteram Irregularitatem. Irregularitas enim, quæ nascitur ex defectu, incurritur, licet defectus ille

82 sine ulla culpa patientis evenerit. At Irregularitas, quæ nascitur ex delicto, non aliter incurritur, quam si delictum illud imputari queat ei, qui illud commisit. Confer Hurtad. *de Irregularit. disp. 1. difficul. 8. num. 27.*

83 Habet utraque Irregularitas varias sub se species. Singulas pro dignitate explicare haud est mei instituti. De iis secundum Ecclesiæ disciplinam, tum antiquam, tum novam optime, præ aliis, differunt Vanespen. *Juris Eccles. univ. part. 2. tit. 10. per tot* Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canonic. verb. Irregularitas* pariter *per tot.*

84 Hic vero haud est omittendum, *Auctorem nostrum* sæpe in hoc articulo Irregulares eos pronunciare, quos sacri Canones Irregulares non declararunt, sed tantummodo minime decet ad Ordines promovere (a) Tales sunt plures ex iis de quibus verba facit *n. 12.* & præsertim *art. octavo*, ut patet ex iis, quæ habet Giballin. *de Irregularit. cap. 5. quæst. 4. proposit. 3.* ibi: *Deinde aliquando contrahitur infamia sine ullo peccato proprio, aut alieno, ut propter vilis alicujus artis exercitium, aut matrimonium cum meretrice, aut scænica, ex qua tamen infamia nulla contrahitur Irregularitas, nisi peculiari jure sit expressa, sed fortassis aliqua prohibitio ordinandi viles hujusmodi personas, quandiu eas artes exerceant.*

Patet hinc, quod personæ illæ viles, quas *Auctor* 85 Irregulares pronunciat, ut ad Ordines promoveantur dispensatione haud indigent.

Articulus II.

Irregularitas quo ad ejus effectus.

Irregularitatis effectus sunt specialiter tres. Primus est inhabilitas, seu impedimentum ad licite primam Tonsuram, & Ordines suscipiendos: *cap.* 1 *Curandum 6. dist. 34. & cap. Ultimo, de tempor. Ordinat.* Unde si stante Irregularitate recipiantur Sacramenta, peccatur quidem mortaliter, sed valide recipiuntur, & recipiens solum privatur usu, ut tenet 2 Suarez *disp. 40. sect. 1. n. 2.* Sayr. *de Censur. lib. 6. cap. 1. num. 25.* & est communis Theologorum, & Canonistarum opinio. Secundus effectus est inhabilitas, seu impedimentum ad exercendum quoscumque Ordines, si sit totalis; vel alicujus tantum, si 3 sit partialis; *cap. final. de tempor. Ordinat. cap. Ad audientiam, de homicidio*; & si durante Irregularitate Ordines administrentur, valide administrantur, sed graviter peccatur ab Irregulari, ut tenet Innocentius *in cap. Si celebret, de Clerico excomm. ministrante num. 3.* Cardinalis *in Clement. unic. de homicidio*, & alii communiter. Possunt tamen Irregulares recipere licite omnia alia Sacramenta, excepto Ordine, 4 & sic absolvi a peccatis in Sacramento Pœnitentiæ, quia Irregularitas non habet oppositionem cum absolutione a peccatis, & cum aliis Sacramentis ab Ordine, cum solum privet susceptione Ordinum, & exercitio ipsorum, non autem receptione Sacramentorum. Sic Innocentius *in cap. Nisi cum pridem §. Personæ, de renunt. n. 8.* Cardinalis *in Clement. Dudum*

Responsio Auctoris.

(a) Additor ait, Auctorem nostrum in hoc articulo Irregulares eos pronunciare, quos sacri Canones Irregulares non declararunt, sed tantummodo minime decet ad ordines promovere; & tales sunt plures ex iis, de quibus vero facit *num.* 12. & præsertim artic. 8. Patet hinc, quod personæ illæ viles, quas Auctor irregulares pronunciat, dispensatione haud indigent. Et tamen ego *loc. cit.* pro eorum infamia, & irregularitate adduco nedum Sacros Canones, sed & leges civiles, ut ibi videri potest: quæ jura tum Canonica, tum civilia adducunt alii plures, & signanter sapientissimus Gregorius Rossignolus cap. 1. *de Ordinibus in communi quæst. 3. art. 12. num. 5.* qui ibidem sub num. 24. subjungit, quod infamia ex arte vili non tollitur, nisi per Romanum Pontificem. Et ratio est, quia quæ sunt juris positivi communis, non cadunt nisi sub potestate Pontificis, vel Principis, secundum quod jus est Canonicum, vel civile. Quum igitur infamia, quæ consurgit ex utroque allegato capite sit juris Canonici communis, ut habetur ex cap. *Admittuntur, dist. 54.* & glos. in cap. *Nihil*, verb. *suspendatur, de elect.* & ex Clementina *prima* de Institut. & ex cap. *In Capite Quadragesimæ dist. 50.* & cap. *Ex pœnitentibus eadem distinct.* sequitur, quod impedimentum ad ordines, quod ex eodem consurgit, non possit, nisi per Romanum Pontificem auferri. Quod & replicat *in disput. 3. de Irregularit. quæst. 5. cap. 8. num. 20.* dicens. Huc etiam venit difficultas, a quo possit dispensari Irregularitas proveniens ex exercitio artis ignominiosæ, quæ etiam potest reduci ad infamiam; Respondendum, non posse dispensari, nisi a Romano Pontifice, vel ab habente ab ipso facultatem; adeoque dictæ personæ viles indigent dispensatione.

dum §. Ac deinde qu. 8. *de sepult.* & communiter Summistæ *in verb. Irregularitas*, & Canonistæ *in*
5 *cap. Ultimo, de tempor. Ordination.* Possunt etiam Irregulares licite exercere quoscumque actus sacros, qui non sunt Ordinum, ut Missæ privatæ ad modum Laici deservire, Baptismum sine solemnitate, & privatim conferre, urgente necessitate, privatim Officium Divinum recitare, conciones habere, imo etiam in Choro licite canere, & psallere ad modum Laici, ut tenet Covarruvias *in Clementinu Dudum part.* 1. §. 1. Suarez *disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 11. & alii
6 communiter. Tertius effectus est inhabilitas seu impedimentum ad Beneficia recipienda, *cap. Dudum* 12. *de electione*, *cap. final. de Cleric. duell.* cum enim Beneficium detur propter officium; *cap. final. de rescript. in* 6. & irregularis Officii divini capax non sit, quatenus illud nequit exercere, sequitur evidenter; ipsum Beneficium obtinere non posse, *arg. cap. final.*
7 *de Cleric. excommunic. ministr.* Quamvis autem Irregularitas inhabilitet ad Beneficia obtinenda, non inhabilitat tamen ad Beneficia antecedenter canonice obtenta retinenda; nullibi enim reperitur in Jure, quod per Irregularitatem ipso facto inducatur privatio Beneficiorum antea canonice obtentorum, immo potius deducitur, quod non sequatur, nisi per Judicis sententiam, ut colligitur *ex cap. Ex litteris, de excessibus Prælatorum.*

Additiones ex aliena manu.

8 Irregularitas beneficiis jam obtentis regulariter haud privat; inhabilem vero reddit irregularem ad alia obtinenda; difficile vero haud est rationem reddere, cur Irregularitas Beneficiis jam obtentis haud
9 privet. Id ex eo provenit, quod juxta novam Ecclesiæ disciplinam Beneficia, & Ordines, eorumque functiones sint plane disparata, neque Ordo supponit Beneficium, ipsumque Beneficium sine Ordinum usu haberi, & retineri valet; Vanespen. *Jur. Eccles. univers. part.* 2. *tit.* 10. *cap.* 1. Rosseaud de la Combe *in Jurisprudentia Canonica verb. Irregularitas sect.* 1.

10 Dixi *regulariter*, nam Irregularitas ex homicidio per Assassinos perpetrato, privat etiam Beneficiis jam obtentis; *cap.* 1. *de homicid. in* 6.

11 De collatione vero Beneficii irregulari facta, utrum irrita ipso jure sit, an potius irritanda, non conveniunt inter se Doctores. Confer Hurtad. *de*
12 *Irregularit. disput.* 1. *difficul.* 5. *num.* 20., *& seq.* At Sacrum Tribunal Rotæ, collationem illam irritam esse ipso jure tenet, ita ut possit Beneficium alteri conferri; Vide ejus decisiones *in Turritana Canonicatus* 10. *Decembris* 1723. *&* 19. *Junii* 1724. *coram bon. mem.* Ratto *inter impress. decis.* 104. ubi de irregularitate ex homicidio late differitur.

Articulus III.

Irregularitas quoad ejus dissolutionem, & dispensationem.

1 IRregularitas dissolvitur, & tollitur quatuor modis. Primo, per cessationem, vel ablationem causæ, qui modus intervenit in irregularitate ex defectu; cessante enim defectu corporis, vel defectu ætatis, tollitur irregularitas; *argum. cap. ultimo, de temporibus Ordination. cap. Neophytus dist.* 61., & in obligato ad publica ratiocinia statim ac ab ipso sunt redditæ rationes, cessat irregularitas, *arg. cap. Unico, de obligatis ad ratiocinia*. Secundo per Baptis- 2
mum, & per hunc tolluntur Irregularitates ex delicto, uti homicidii, mutilationis &c. *arg. cap. Si quis viduam dist.* 50. Non tamen tollitur per Baptismum Irregularitas orta ex Bigamia, ut inter alios tenet Div. Ambrosius *lib.* 3. *epist.* 25. Divus Augustinus *lib. de bono conjug. cap.* 18. & expresse habetur *in cap. Acutius dist.* 36. Tertio per professionem religiosam; per 3
hanc enim tollitur Irregularitas orta ex defectu natalium quoad Ordines suscipiendos, non tamen quoad Dignitates, & Prælaturas, ut expresse habetur *cap.* 1. *de Filiis Presbyterorum*. Quarto, per di- 4
spensationem, & per hanc Papa potest tollere quascumque Irregularitates, sive ex delicto, sive ex de- 5
fectu provenientes: Papa enim potest dispensare in omni Jure Ecclesiastico. *Clement. Ne Romani, in principio, de electione, cap. Sunt quidam 6. caus.* 25. *q.* 1. *cap. Proposuit* 4. *de concess. Præb.* Archiepiscopi 6
in actu visitationis, & in caussis appellationis virtute Concilii mox citandi possunt dispensare in Irregularitate occulta subditos suorum Suffraganeorum; tunc enim fiunt sui subditi ratione visitationis, & appellationis, ut cum plurimis tenet Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.* 2. *alleg.* 3. *num.* 10.

Episcopi dispensare possunt cum suis subditis, & 7
in sua Diœcesi in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario injusto, & ex animo patrato, & aliis deductis ad forum contentiosum, ex Tridentino *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. ubi habet: *Liceat Episcopis in Irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare. Et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari.* Hinc possunt 8
dispensare in Irregularitate ex homicidio occulto patrato causa defensionis, non servato moderamine inculpatæ tutelæ, quia hujusmodi homicidium volitum causa defensionis, non comprehenditur sub homicidio voluntario; immo potius licet non sit mere necessarium necessarii tamen vim habet, quatenus sit causa vitandæ mortis, ut cum multis tenet Barbosa *de Officio & potest. Episcop. par.* 2. *allegat.* 39. *num.* 53. & 54. Possunt etiam dispensare in Irregu- 9
laritate orta ex mutilatione occulta licet voluntaria, cum hæc in jure non sit excepta, & in iis, quæ concernunt rigorem, non sit facienda extensio de casu ad casum; *arg. cap. Odia restringi* 15. *de regulis juris in* 6.

Probabilius tamen non possunt dispensare in Irre- 10
gularitate contracta ex Hæresi occulta, ut colligitur *ex cap. Cum illorum* 32. *de sent. Excomm.* ubi habetur, quod Episcopi non habent facultatem dispensandi in illis casibus, in quibus non habent facultatem absolvendi; sed hodie per Bullam Cœnæ est abrogata Episcopis facultas absolvendi a crimine occulto

culto Hæresis, cum derogatione etiam Concilii Tridentini, ut sæpius declaravit *Sacra Congregatio*, cum Bulla dicat expresse, & aperte, *ac cujusvis Concilii decreta*, ergo etiam intelligitur ipsis abrogata facultas dispensandi in Irregularitate ab illo proveniente; Vide verb. *Absolvere art.9. n. 3. & 4.*

11 Circa Irregularitates autem provenientes ex defectu, Episcopi possunt dispensare etiam quoad ascensum ad Sacros Ordines in sola Irregularitate proveniente ex Bigamia similitudinaria, ut tenet Communis *ex cap. Sane, de Clericis conjugatis, &*
12 *cap.1. Qui Clerici, vel voventes*. In Irregularitate autem orta ex Bigamia vere, & interpretativa non possunt, ut tenent Hostiensis, Præpositus, Panormitanus, & alii passim, & colligitur *ex cap. Super eo & c. Nuper, de Bigamis*, & ex declaratione Sac. Congreg. apud Fagnan. *lib.1. decretal. c. Quoniam 13. de Constit. num.32.*

13 Capitulum, Sede vacante, probabilius eamdem habet potestatem dispensandi, & absolvendi concessam Episcopis a Tridentino *sess. 24. de reformat. cap.6.* Nam licet illa facultas videatur concessa Episcopis jure speciali, tamen competit ei jure communi, & jurisdictione ordinaria ei tributa, & sic tenent Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.2. allegat.39. n.16.* Pirhing, Anaclet. Piasec. Sanchez, Ventrigl., & plurimi alii apud Barbosa *l. c.*

14 Prælati inferiores Episcopis jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, quamvis habeant proprium Territorium, & Subditos, non gaudent prædicta facultate dispensandi, & absolvendi concessa Episcopis a Concilio Tridentino *sess. 24. de reformat. cap.6.* quia Concilium in hac parte derogat juri communi, adeoque potius stricte interpretandum, ut nomine Episcopi velit intelligendos esse secundum propriam significationem hujus nominis illos solum, qui vere, & proprie sunt Episcopi, & de facto sic decrevit Sac. Congregat. Conc., a qua, cum in specie quæsitum esset: *An facultate concessa Episcopis a Decreto Concilii sess.24. cap.6. etiam inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus in locis suæ jurisdictionis uti liceat? die 9. Decembr. 1582. Sac. Congregat. censuit, non licere*, & cum Abbas Aquisaneten. jurisdictionem quasi Episcopalem habens in subditos, declarari petiisset: *At facultas tributa Episcopis a Concilio Tridentino cap.6. sess.24. ipsum comprehenderet? Sacra Congregatio censuit, non comprehendere*, ut tenet, & refert Fagnanus *in cap. Cum illorum, de sentent. excomm. sub num.33.* Suarez *disp.41. sect.2. num.7.* & cum plurimis Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.2. alleg.39, n.17.*
15 Et Pignatell. *tom.6. consul.99. num.32.* qui *num.34.* subdit, ne quidem posse vi hujus facultatis Tridentini ex declaratione Gregor. XIII. dispensare Cardinales in Ecclesiis sui tituli, quia licet habeant ibi quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen non sunt vere ac proprie Episcopi quoad facultates concessas Episcopis a Concilio, ut approbante Pontifi-
16 ce, interpretata est Sacra Congregatio. Præscindendo autem ab illis facultatibus hic a Concilio concessis Episcopis, salva remanet plena jurisdictio Cardinalium in suis Titulis, prout Doctores illis attribuunt *in cap. His, quæ, de major. & obed.* ibiq. Fagnan. *n.16.*

Prælati Regulares, licet a Trident. non habeant 17
facultatem dispensandi concessam Episcopis, eamdem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum, & præcipue S. Pii V., qui Constit. incip. *Romani Pontificis*, indulsit Prælatis Ordinis Prædicatorum (cum quibus communicant alii Regulares) ut sequitur: *Et insuper, quia Oecumenicum Generale Trid. Conc. concessit Episcopis, ut absolvere possint in foro animæ, seu conscientiæ ab omnibus peccatis, & dispensare in Irregularitatibus, prout sess.24. cap.6. habetur; Ne Prior Conventualis, & Superiores Prælati dicti totius Ordinis, tam in dicta Provincia, quam extra eam ubilibet deterioris conditionis, quam Clerici, aut sæculares existant eidem Priori Conventuali, & Superioribus Prælatis, ut ipsi per se ipsos idem omnino possint in Fratres, & Moniales dicti Ordinis sibi subditos, quod possunt Episcopi in Clericos, & Laicos sibi subditos, tam quoad absolvendi, & dispensandi hujusmodi, quam alias quascumque facultates eisdem auctoritate, & tenore præsentium perpetuo concedimus, & indulgemus*; adeoque per hanc concessionem possunt dispensare cum suis subditis in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario injusto, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, & etiam dispensare possunt in Irregularitate orta ex mutilatione occulta licet voluntaria, uti dictum est de Episcopis.

Amplissimum privilegium dispensandi in omnibus 18
Irregularitatibus ex delicto, & etiam ex defectu, & ex quavis causa, præterquam homicidii voluntarii, bigamiæ, & mutilationis membrorum concessit Prælatis Ordinis Minorum Sixtus IV. in Bulla Maris magni incip. *Regimini*, uti etiam in Bullis Maris magni aliorum Mendicantium reperitur concessum, & signanter Præpositis Generalibus Societatis Jesu dispensandi, tam per se, quam per alios a Paulo III. 18. Octobris 1549. Constitut. incip. *Licet debitum*, & omnibus aliis Ordinibus ab iisdem, & aliis variis Pontificibus; sed istis omnibus omissis, brevitatis gratia, unum pro omnibus placet referre amplissimum concessum a S. Pio V. Cassinensibus *idibus Jul.* 1571. Constit. incip. *Dum ad Congregationem Cassinensem*, in qua concedit Abbatibus, & Prælatis ejusdem Congregationis, cum qua communicant alii Regulares, ut suos subditos etiam Novitios in Religione perseverantes ab omnibus casibus, & Censuris etiam in Bulla Cœnæ contentis absolvere possint, cum eisdem dispensare in omnibus Irregularitatibus quomodocumque contractis, & pro foro conscientiæ etiam in Irregularitate contracta ex homicidio voluntario, dummodo non sit commissum post ingressum in Religionem, & eos habilitare, ut possint ad quascumque Prælaturas suæ Congregationis eligi, & assumi, & eas libere, & licite retinere, & quæcumque Ordinis Officia exercere, etiamsi Irregularitatem contraxerint ante eorum promotionem.
Nec hoc privilegium videtur revocatum per Conci- 19
lium Tridentinum, cum fuerit concessum post idem Concilium cum clausula derogatoria quorumcumque Conciliorum. Vide verb. *Absolutio, art. 1. a num.20. ad 40.*, & verb. *Prælatus Regularis a num. 14. ad 35.*

Ve-

20 Verum tamen est, quod istæ tam amplæ facultates non sunt de facili deducendæ ad praxim. Immo per Lezanam *in Summ. tom.1. cap. 18. num.42., & tom.5. comment. in Mare magnum Minor. num.141.* Mirandam, Absens., Matthæuc. Felic. Potest., & alios graves Doctores nequeunt Prælati Regulares dispensare cum suis subditis amentibus, furiosis, epilepticis, lunaticis, energumenis, enormiter leprosis, cum abstemiis, deformiter gibbosis, notabiliter claudis, & gallico morbo affectis, cum habentibus manus tremulas, ut fit effusionis periculum, & similibus, quia a generalibus illis facultatibus dispensandi intelliguntur exclusæ omnes, & singulæ Irregularitates, quæ procedunt ex aliquo enormi corporis, vel etiam animi vitio, & defectu, ex quo posset generari scandalum in fidelibus videntibus celebrare eum, qui præfatis esset affectus; cum enim sint casus specialissimi, credendum est, Pontificem non voluisse illos comprehendere in generalibus concessionibus, juxta Regulam 81. *Juris in 6. in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*; Tanto magis, quod in similibus Irregularitatibus, quotidie videmus ab omnibus fieri recursum ad Sedem Apostolicam, a qua etiam non tam de facili omnibus tales dispensationes conceduntur.

21 Forma verborum, sub qua Irregularitas dispensari & tolli debet, nulla reperitur distincte præscripta; poterit tamen inservire hæc sequens, vel alia consimilis: *Dispenso tecum super Irregularitate, quam contraxisti ob hanc causam, & te habilem declaro ad suscipiendum, vel exequendum Ordinem, & restituo te ad legitimos actus. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Si vero dubitetur an quis Irregularitatem incurrerit, nec ne? Dicitur sub conditione: *Dispenso tecum in Irregularitate, si forte incurristi ob hanc causam, & te habilem declaro &c.*, ut supra. Sic enim docent communiter Doctores.

22 * Major Pœnitentiarius in casibus occultis, & pro foro conscientiæ tantum dispensat in Irregularitate ex quocumque delicto, vel defectu proveniente, tam cum Laicis, quam cum Ecclesiasticis, vel Sæcularibus, vel Regularibus ad hoc, ut possint initiari Ordinibus, vel in susceptis ministrare, ad superiores gradus ascendere, ac dignitates etiam Cathedrales, & quæcumque Beneficia Ecclesiastica quandocumque ante dispensationes alioquin canonice obtenta retinere, necnon ut hujusmodi Beneficia, & dignitates (exceptis, quando agitur de homicidio voluntario, vel alio gravissimo excessu, Ecclesiis Cathedralibus, & Metropolitanis) etiam per delictum assequi valeant; Bened. XIV. Constit. 95. tom.1. incip. *Pastor Bonus*, §.15.

23 Ubi additur in Irregularitatibus quoad regulares ita dispensari posse, ut ad quæcumque officia, & Beneficia regularia adscendere valeant, excepto tamen Ordinis *Generalatu* in Irregularitate ex defectu natalium. *Ibid.* §.31. Ea vero dispensatio conceditur tantum in foro conscientiæ, in casibus occultis; in publicis vero in utroque foro, auditis tamen superioribus, *Ibid.* §.32.

24 In dispensationibus, quæ dantur pro Irregularitate filiorum illegitime natorum apponi solet clausula: *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*; ex quo fit, ut Episcopus debeat inquirere in illum, & quærere numquid per decennium moribus integrum se præbuerit; & si toto decennio nihil indignum admisisse compererit, potest cum illo executioni mandare dispensationem, etiamsi ante decennium incontinentiæ nomine suspectus fuisset, ut ex Decretis Sac. Congreg. *De Synodo Diœces. lib.13. cap.24. §.22. nov. edit.* *

Additiones ex aliena manu.

Fallitur *Auctor* dum *num.* 17. sensit privilegium concessum aliquibus Religionibus dispensandi super quibusdam Irregularitatibus venire sub privilegiorum communicatione. Accuratissimus P. Giraldi *Scholarum Piarum in addit. ad Maschat. tom.2. lib.5. tit.12. num.50.* refert decretum Sac. Congr. Conc. interpretis, quo dictum fuit, privilegium hoc minime communicari. 25 26

Idque attento mox dicto decreto procedit etiamsi agatur de communicatione privilegiorum cum clausula; *Pariformiter, & æque principaliter perinde ac si in specie eis concessa fuissent.* 27

JUBILÆUM.

ARTICULUS I.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt ejus etymologiam, naturam, & divisionem.

HOC nomen *Jubilæum*, *Jubileum*, *Jubilæus*, *Joboleum*, *Jobilæum* ab aliis atque aliis teste Gobat *in Quinario cap.1. de Jubilæi natura num.1.* sic diversimode scriptum significabat apud Hebræos annum remissionis quolibet quinquagesimo recurrentem, quo scilicet cuilibet suæ possessiones, domus agri, vineæ, & alia hujusmodi, quæ per hypothecam, venditionem &c. a se alienaverat, item mancipia suæ libertati sine aliquo pretio restituebantur, quo etiam anno terra non colebatur, sed vescebantur Judæi iis, quæ partim ex præteritis annis collegerant, & partim illo anno terra ipsa sine ulla cultura sponte producebat, quod totum clare patet *Levitici* 25., ubi inter alia. *sub num.* 10., & 11. impositum fuit Hebræis hoc speciale præceptum: *Sanctificabis Annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus Terræ, ipse est enim Jubilæus; revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque redibit ad Familiam pristinam; quia Jubilæus est, & quinquagesimus Annus.* Hoc nomen putant Liranus, & Turrecremata apud Navarrum *to.3. comment. de Jubilæo, & Indulgentiis notabil.1. num.2.* derivari a voce Hebræa *Jobel* quæ Buccinam sonat; Buccinæ enim sonitu Jubilæus indicabatur; Alii tamen dicunt, quod *Jobel* significat *Quinquagesimum*. Unde potius dici deberet *Jobolæus*, quam *Jubilæus*. Alii vero cum Bellarmino *de Indulgent. lib.1. cap.1.* Sanctarello *tract. de Jubilæo cap.1. dub.1.* dicunt derivari 1 2

vari a verbo Hebræo *Jubal*, quod significat producere, seu germinare, quia illo anno quinquagesimo, ut dictum est, terra sine cultura de se fructus producebat.

3 Hinc ex quo Dominus Noster Jesus Christus non venit solvere Legem, sed spiritualiter adimplere, ad similitudinem antiqui Ritus, utpote futurorum præfigurativi, in Ecclesia Catholica altiori quadam ratione institutus fuit *Annus Jubilæus, seu Jubilæi*, communiter appellatus *Annus Sanctus*, eo quod ipso Anno plenissima peccatorum remissio, seu Indulgentia sit concessa, & ad eam lucrandam sanctissima pietatis opera a fidelibus certatim edantur, ut notat Gobat *loc. cit. num.*2. Sanctarell. *loc. cit. dub.*2., &
4 alii passim. Unde annus Jubilæi solet a Theologis sic describi: *Annus, quo visitantibus certas Ecclesias, & certa pia opera facientibus Indulgentia plenaria conceditur, cum facultatibus circa absolutionem a peccatis, & censuris reservatis, & circa commutationem votorum*. Et circa hunc Annum Jubilæi, quamvis aliqui ut notat Viva *de Jubilæo quæst.*1. *art.*1. *num.*3. dixerint, quod Annus Sanctus vocari debeat *Jubilæus*; Remissio vero, & Indulgentia *Jubilæum*, Sanchez tamen docet indifferenter utrumque vocari, & *Jubilæus*, & *Jubilæum*.

5 Jubilæum est triplex, scilicet *Romanum*, quod Romæ Anno Sancto celebratur. *Compostellanum*, quod ex concessione Alexandri III. ut refert Gobat *l. c. n.* 2. habetur Compostellæ toto illo anno, quo S. Jacobi Apostoli Festum incidit in diem Dominicum, & *Extraordinarium*, quod gravem extra Annum Sanctum ob gravem aliquam causam indici so-
6 let. Et Jubilæum ut sic hæc tria Jubilæa complectens recte describitur dicendo, quod sit *Indultum Pontificis, Indulgentiam plenariam, & magna privilegia tribuens, certa opera in Brevi præscripta præstantibus. Est in re communis.*

7 Jubilæum Romanum, seu Jubilæum Anni Sancti quando incœperit? A quo primo Institutum? Intra quod temporis recurrat? quibus ritibus indicetur, inchoetur, & terminetur? qua die, & hora incipiat, & desinat? quæ Basilicæ, & quoties visitandæ pro ipso Jubilæo lucrando? Vide verb. *Annus Sanctus, per tot.*

8 Durante Anno Sancto suspenduntur omnes Indulgentiæ plenariæ concessæ pro vivis. *Communis*, & hoc clare constat ex fine suspensionis, qui est, ne usu Indulgentiarum impediatur accessus ad Urbem, ut exprimitur *in Extravagant. Quemadmodum, de*
9 *Pœnit. & remiss.* Non suspenduntur tamen Indulgentiæ Altarium privilegiatorum pro defunctis, neque aliæ Indulgentiæ plenariæ concessæ pro mortuis, & pro moribundis, seu constitutis in articulo mortis; sic tenent Gavantus, Peyrinus, Lezana, La Croix *lib.*6. *p.*2. *n.*1401. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.*12. *dist.*3. *num.*99. & 100. Felix Potestas *tom.*1. *nu.*3835. Viva *de Jubilæo quæst.*4. *art.*4. & alii passim referentes sic declarasse Urbanum VIII., Innocent. X., & Clement. X., qui ultimus cum in sua Notificatione infra *sub num.*28. adducenda dicat *Declaramus**, valet hoc etiam pro futuro tempore, ut recte notat La Croix *loc. cit.* Neque suspenduntur Indulgentiæ 10
concessæ Domui Augustissimæ Lauretanæ, ut declaravit Gregor. XIII. teste Benzonio, *l.*4. *cap.* 7., & Viva *loc. cit. quæst.*4. *art.* 1. *num.* 3. Nec suspen- 11
duntur Indulgentiæ Compostellanæ ex declaratione Sixti V. ut refert, & tenet Viva *loc. cit. num.*3. Castropal. *tractat.*24. *punct.*12. *num.*8. La Croix *loc. cit. num.*1401. & alii. Nec suspenditur Indulgentia Por- 12
tiunculæ Assisii, ut declararunt varij Summi Pontifices, & signanter Innocent. X. 5. *Jul.* 1650. Clemens X. 12. *Novembr.* 1664. & Innocent. XII. 21. *Augusti* 1699, in suo Brevi per extensum adducto sub verb. *Indulgentia artic.*5. *num.*55. In aliis vero Ecclesiis Franciscanis Ordinis suspenditur talis Indulgentia Anno Sancto pro vivis, minime pro defunctis. Felix Potestas *tom.*1. *part.*4. *num.*3796., & alii. Cum enim talis Indulgentia sit extensa ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentis a Gregorio XV. Constitut. incip. *Splendor paternæ* ad litteram adducta sub verb. *Indulgentia art.*5. *num.*51. & posse applicari etiam pro Defunctis fuerit concessum ab Innocent. XI. Constitut. incip. *Alias* per extensum adducta sub dict. verb. *Indulgentia art.*5. *num.*52. & supra *sub num.*9. fuerit ostensum non suspendi Anno Sancto Indulgentias concessas pro Defunctis, stat clarum, dictam Indulgentiam suspendi tali Anno in aliis Ecclesiis Ordinis solum pro vivis, & minime pro Defunctis.

Anno Sancto non suspenduntur probabiliter Indulgentiæ Bullæ Cruciatæ, quia sunt per modum contractus. Ita Salas, Bonacina, Henriquez, Sanchez, La Croix *loc. cit. num.*1401. Viva *loc. cit. art.*3. *nu.*1. ubi ex Rodriquez apud Dianam *part.*1. *tract.*3. *resol.*97. refert sic declarasse Clementem VIII. Nec su- 13
spenduntur probabilius Indulgentiæ non plenariæ concessæ a Summis Pontificibus. Ita Filiuccius, Gobat, Lezana, Castropalaus, Dicastill. Quintanadvenas, Faustus, Peyrinus, Benzonius, cum La Croix *loc. cit. num.*1401. Viva *loc. cit. quæst.*4. *art.*1. *n.*2. & alii plures. Et ratio est, quia plurimi Pontifices in suis Bullis Jubilæi Anni Sancti, ut Clemens VI. Julius III. Gregorius XIII., & alii, & præsertim Sixtus IV. *in Extravagant. Quemadmodum, de pænitent., & remiss.* solum suspenderunt Indulgentias plenarias. Unde si voluissent suspendere etiam non plenarias, eas expressissent, *argum. cap. Inter corporalia, de translat. Episcop.* Nec obstat, quod posteriores Pontifices non exprimant *Plenarias*, sed exprimant *omnes, & singulas Indulgentias*, quia quidquid in posteriori Lege non fuerit expressum, id veterum legum, constitutionumque regulis relictum esse intelligendum est, *l. Præcipimus, Cod. de Appel.* Tum quia, quando quid aliud non exprimitur, suspensio ista accipi debet juxta Jus commune; De Jure autem communi solum plenariæ suspenduntur, ut constat ex *citat. Extravagante Quemadmodum*, quæ tamquam inserta in corpore Juris facit Jus commune, adeoque &c. (*a*)

Cer-

* *Nota Romani Theologi.*

(*a*) Haud scio, an hæc opinio ab aliquo cordato viro possit sustineri, nisi ab eo, qui Religione ostendendas ingenii sui vires abuti velit.

15 Certum autem est, quod Anno Sancto non suspenduntur Indulgentiæ non plenariæ concessæ ab aliis, quam a Summis Pontificibus, quia alii etiam durante Anno Sancto concedere possunt Indulgentias partiales suæ facultati competentes, & Pontifices in suis Bullis suspendunt solum Indulgentias, quæ sunt concessæ a Romanis Pontificibus, & id expresse declaravit Innocentius XII. in Notificatione infra referenda *sub num.29.*, & tenent Bellegambe *in Enchir. de Jubilæo part.1. sect.4. quæst.2.* Viva *loc. cit. art.1.* La Croix *loc. cit. num.1401.* Reiffenstuel *loc. cit. num.*
16 103., & alii passim. Nec suspenduntur Indulgentiæ stationum, & aliæ Indulgentiæ concessæ Basilicis, & Ecclesiis Romanis. Filiuccius, Lezana, Gobat cum Viva *l. c. art.1. n.1.*, & patet ex Notificatione Clementis X. infra adducenda *sub nu. 28.*

17 Anno Sancto non suspenduntur facultates absolvendi a reservatis Papæ concessæ ad alium finem, quam lucrandi Indulgentias, ut declararunt Clemens, & Urbanus VIII. ut refert Viva *loc. cit. qu.4. art. ultimo num.1.* & tradunt Doctores cum ipso Vi-
18 va, & Bellegambe *loc. cit. quæst.4.* Hinc non suspenduntur Anno Jubilæi privilegia Regularium in ordine ad absolvendum pœnitentes a reservatis Sedi Apostolicæ, & commutandi Vota. *Sic communis Doctorum* cum Bossio, Leandro, Henriquez, Fausto, Filiucio, La Croix, Viva *loc. cit. art. ultimo num.2.* & sic declarasse Urbanum VIII. anno 1625. refert ex multis Busemb. *§.2. de Indulgentiis*. Et ratio est, quia, ut mox fuit dictum, Anno Sancto suspenduntur solum facultates concessæ intuitu Indulgentiarum; Facultates autem, & privilegia Regularium non sunt concessa intuitu, & occasione Indulgentia-
19 rum, adeoque &c. Nec suspenditur facultas, quam habent Episcopi, & alii Prælati eligendi sibi Confessarium, a quo absolvantur. Talis enim facultas non est concessa intuitu Indulgentiarum. La Croix *loc. cit. num.1403.* Viva *loc. cit. art. ultimo num. 3.*,
20 & alii passim. Nec etiam suspenditur facultas, quam habent Episcopi ex Concilio Tridentino *sess. 24. c.6.* absolvendi ab occultis Papæ reservatis, & dispensandi in Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, & non deductis ad forum contentiosum, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, aut absolvendi impeditos adire Sedem Apostolicam, talis enim facultas competit Episcopis ratione proprii Officii, & de jure communi, adeoque non suspen-
21 ditur tali anno. Sicuti neque suspenditur facultas, quam habent Prælati Regulares ratione proprii Officii in Ordine ad absolvendos suos subditos; talis enim facultas non est eis concessa intuitu Indulgentiarum, La Croix *l. c. num.1403.* Viva *l. c. art. ultimo n.4.* Busemb. *loc. cit.* Zerola verb. *Annus Sanctus §.4.* & alii passim.

22 Suspensio Indulgentiarum, & facultatum in Anno Sancto incipit a primis Vesperis Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, & desinit cum fine Vesperarum ejusdem Vigiliæ anni sequentis, tuncque reviviscunt absque nova concessione. Castropalaus *tract. 24. punct. 12. S. 1.* La Croix *loc. cit. num. 1405.*
23 & alii passim. Ad Jubilæum Anni Sancti requiri solet Confessio: An autem exigatur etiam Communio? dubitant Doctores, quia Bulla non exprimit. Unde La Croix *loc. cit. n. 1400.* dicit non requiri, sicuti & dicunt plures alii; Filliuc. vero *n. 251.* & alii putant

eam præsupponi. Requiritur tamen per omnes Visitatio certarum Ecclesiarum in Bulla expressarum, & quidem ab Incolis Romanis per triginta dies continuos, vel dispensativos, & a peregrinis, seu exteris per quindecim. 24 Putatque Bellegambe *loc. c. sect. 3. q. 3.* toties obtineri posse hoc Jubilæum, quoties repetuntur opera præscripta, & id declarasse Urbanum VIII. tenet, & refert Bonac. *disp.6. q.1. punct. 5. n. 32.* apud Busemb. *loc. c.*

Post absolutum Romæ Annum Sanctum solet Papa concedere Jubilæum etiam pro aliis Provinciis extra Italiam, si nuncii Apostolici, vel Episcopi requirant, ut notat Gobat *in Quinario tract. 3. de Jubilæo num. 409. & 412.* ubi dat Exemplaria. 25 Et tale Jubilæum possunt in partibus iterum lucrari qui Romæ lucrati sunt. Bellegambe *loc. c. q. 7.* La Croix *loc. c. num. 1405.* & alii. 26 Jubilæum extraordinarium, quod per duas hebdomadas post Jubilæum Anni Sancti concedi solet, necnon post coronationem Pontificis, ac sæpe aliis gravibus causis, continet non solum Indulgentiam plenariam instar Anni Sancti, sed etiam confert facultatem eligendi Confessarium ab Ordinario approbatum, qui a reservatis etiam in Bulla Cœnæ contentis absolvat, & vota commutet, & præscribere, seu exigere solet septem opera, scilicet Processionem, Visitationem Ecclesiarum, Orationem in illis, Confessionem, Communionem, Jejunium, & Eleemosynam. 27

28 Bullæ Jubilæi quoad ea, quæ favores continent, sunt latissime interpretandæ, quantum patitur proprietas verborum, nisi in particulari casu, vel materia, communis praxis, vel Stylus Curiæ Romanæ, aut omnino peculiaris ratio restrictionem persuadeat. Quoad ea autem, quæ gravamen, seu odium continent, sunt stricte interpretandæ quantum patitur verborum proprietas, nisi in particulari casu stylus, & praxis Curiæ Romanæ, seu aliqua peculiaris ratio laxiorem interpretationem persuadeat; *arg. cap. Odia 15. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*. Sic Suarez, Henriquez, Sanctarell. cum Gobat *loc. c. cap.5. num. 24. & sequent.* Viva *de Jubilæo quæst. 2.* La Croix *loc. cit. num. 1395.* & alii passim. Hinc latissime sunt interpretandæ quoad concessionem Indulgentiæ, electionem Confessarii, absolutionem, commutationem operum, vel votorum, &c. quia sunt favores. Stricte autem sunt interpretandæ quoad obligationem ad certa opera, suspensionem Indulgentiarum, & facultatum, quia sunt gravamina. Bellegambe *loc. cit. part. 1. sect. 1. quæst. 6.* Viva *de Jubilæo q. 2.* La Croix *loc. cit. num. 1395.* & alii plures.

Affertur tenor Notificationis pro Jubilæo Anni Sancti 1675. concesso a Clemente X. 29

I. Conceditur Pœnitentiariis, & Parochis Romanis facultas absolvendi a Reservatis, & commutandi Vota.

II. Nec non Confessariis Religiosis a Vicesgerente approbatis.

III. Facilitatur Religiosis consecutio Anni Sancti.

IV. Alumnis etiam, & Convictoribus Seminariorum.

V. Pauperibus, & ægrotis.

VI. Declaratur Bulla Indulgentiarum suspensiva.

VII. Indulgentiæ concessæ visitantibus septem Ecclesias Romanas, & Scalam Sanctam non suspenduntur. Conceduntur item Indulgentiæ septem annorum, & totidem quadragenarum visitantibus Romana Templa, ubi habetur comprecatio quadraginta horarum circularium.

NOTIFICATIO.

Gaspar Titul. S. Silvestri in capite S. R. E. Præsbyter Cardinalis Carpineus SS. D. N. Papæ Vicarius Generalis.

„ I. CUM Sanctitas Domini Nostri, pro ut Nobis vivæ vocis oraculo mandavit, cupiat magis dilatari gratias concessas omnibus illis, qui convenerunt, veniuntque Romam, consecuturi plenissimum Jubilæum hujus Anni Sancti, mandavit Nobis exponere infrascriptas concessiones, declarando etiam illa, quæ in dubio erant, aut vocabantur, non sine Fidelium turbatione, & scrupulis conscientiarum; quarum paci, & quieti consulturus Summus Pontifex hæc statuit. Ut itaque Confessarii, & operarii multiplicentur ad majorem commoditatem, & consolationem Fidelium utriusque sexus, in omni plenitudine paternæ Caritatis concedit amplam facultatem Pœnitentiariis Basilicarum S. Petri, S. Pauli, S. Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris sive illi sint ex numero ante hac esse solito, sive ex jam aucto, & deinceps augendo; Ad hæc eadem facultas datur Parochis, tam Sæcularibus, quam Regularibus omnium Parochiarum Romæ (durante tamen Jubilæo Anni Sancti) absolvendi, videlicet in ordine ad lucrandum præsens Jubilæum, Fideles ab omnibus sententiis, & Censuris Ecclesiasticis contra illos pronunciatis, & fulminatis a Sacris Canonibus, aut Judicibus quacumque de causa, & ab omnibus peccatis, & excessibus, & delictis quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam a casibus reservatis, non solum ab Episcopis, aut alias a Prælatis inferioribus, verum etiam a Pontifice ipso, & a Sede Apostolica, etiam in Bulla Cœnæ Domini, & in aliis quibuscumque Constitutionibus Summorum Pontificum in foro conscientiæ tantum: Ubi tamen sua Sanctitas declarat, se non intelligere, aut dispensare, nec dare facultatem dispensandi, aut habilitandi, & in pristinum statum restituendi, quæ ad Irregularitatem publicam, aut occultam, vel notam, defectum, incapacitatem, & inhabilitatem quomodocumque contractam spectant, nequidem in foro conscientiæ. Neque vult sua Sanctitas, ut præsens facultas illi suffragetur, qui a Summo Pontifice, aut Judicibus Apostolicis, vel aliis Ecclesiasticis excommunicati, suspensi, vel interdicti sunt declarati, vel publice denuntiati ob sententias, & Censuras Ecclesiasticas, quas incurrerunt, adeo, ut isti omnes absolvi non possint, nisi prius satisfecerint, aut obediverint, & partes sibi contrarias pacificas ante reddiderint: Ita ut iidem Pœnitentiarii, & Parochi, durante hoc anno Jubilæi Sancto, commutare possint omnia vota (exceptis Castitatis, & Religionis) in alia opera pia, imponendo nihilominus hisce Fidelibus, & quibusque aliis pœnitentiam salutarem, & alia opera pia, quæ iidem Confessarii præscribent.

„ II. Concedit pariter Sua Sanctitas Confessariis Religiosis cujuscumque Ordinis, Congregationis, & Instituti, qui a Nobis, vel a nostro Vicesgerente sunt approbati, aut deinceps approbabuntur, eamdem facultatem paulo ante explicatam absolvendi a Censuris, & casibus reservatis, commutandi vota, modo ea non sint substantialia Religionum, Ordinum, Institutorum: immo & Religiosis Confessariis eadem datur facultas respectu sui Ordinis, & illis æque, qui modo Romæ versantur, quam illis, qui huc sunt venturi hoc Anno Sancto, ad quem se extendit tantum hæc facultas.

„ III. Ut etiam facilitetur iisdem Religiosis consecutio Anni Sancti, & Jubilæi, tantique thesauri spiritualium gratiarum, & ut illi suo exemplo populum ædificent, compareantque debito cum decore, qui decet personas Deo dicatas, significatur eisdem, suam Sanctitatem contentam esse, ut illi visitent quatuor assignatas Ecclesias ter tribus diebus continuis, aut interpolatis, una simul, aut quo ad majorem partem euntes, & incedentes respectu eorum, qui in eodem Conventu, aut Domicilio versentur, & sic consequantur sanctissimum Jubilæum, ac si visitassent easdem Ecclesias triginta vicibus, aut diebus. Ut tamen observentur cetera, quæ in Bulla Jubilæi continentur, hortamur & nos eosdem Religiosos in Domino, ut incedant, servato ordine quam modestissime, recitantes Psalmos, vel alias preces, & laudes Divinas decantantes.

„ IV. Idem Indultum, ut visitentur tamen quatuor diebus continuis, aut interpolatis eædem Ecclesiæ, concedit Summus Pontifex etiam Alumnis, & Convictoribus juvenibus, qui operam dant scientiis, & liberalibus artibus, & vivunt in eodem convictu, modo & illi eant saltem quoad mediam partem, quos comitabitur Præfectus, aut Rector, vel alii, qui eisdem præsunt, ut eadem gratia fiat iisdem Præfectis, Magistris, & famulis: monentur tamen hi omnes, ut servent modestiam, & ordinem inter eundum, orantes, vel pium quid tractantes. Regulares vero aliunde huc profecti ad lucrandum Jubilæum sanctum, si voluerint se conjungere aliis suæ Religionis, habebunt eamdem facultatem, & lucrabuntur Indulgentias, si eodem modo ter visitaverint Ecclesias supradicto modo. Si vero non possent expectare aliorum commoditatem, aut advenirent cum alii lucrati sunt Indulgentias, concedit sua Sanctitas, ut illi quinquies visitando Ecclesias per quinque continuos, aut interpolatos dies lucrentur easdem Indulgentias, quas fuissent lucrati visitando per quindecim dies easdem Ecclesias pro ut Bulla præscribit. Conceditur etiam Congregationibus, Confraternitatibus, quæ aliunde huc venerunt, ut simul semel visitando Ecclesias, & bis separatim Fratres, aut Sorores satisfaciant visitationibus præscriptis in Bulla, ac si quindecies visitassent.

„ V. Et cum maxime Sua Sanctitas secundum viscera paterna compatiatur paupertati, ac multiplicibus miseriis Advenarum, eorumque plurimorum, qui non habent, unde se tamdiu alant, vel

„ neque

„ neque sufferre possunt molestias tot visitationum intra quindecim dies, remittit arbitrio, discreto tamen, & prudenti dictorum Pœnitentiariorum, & Parochorum, ut quivis dispenset juxta cujusvis pœnitentis indigentiam, & possibilitatem in assignando numero visitandarum Ecclesiarum dando eisdem omnem facultatem circa id necessariam, & opportunam. Eodem modo quia Cives, & incolæ Romani, qui incæperunt visitare Ecclesias, sed morbo impediuntur prosequi secundum opus, ne priventur fructu laborum inchoatorum, & piæ intentionis, qua aggressi sunt opus, ne affligantur corpore, & animo, concedit eisdem Pœnitentiariis, & Parochis facultatem commutandi opera injuncta visitandarum Ecclesiarum per triginta dies in alia, quæ viderint esse proportionata possibilitati dictorum Civium & Incolarum infirmorum. Quod si repente mors immineat, antequam obtineant hanc immutationem, concedit illis sua Sanctitas Jubilæum, ac si omnia opera necessaria explevissent.

„ VI. Ut etiam finaliter tollatur omnis ambiguitas & ut Fideles sint certi de Indulgentiis, quas possunt lucrari, declaramus una cum Oraculo suæ Sanctitatis, ut supra insinuato, quod in suspensione Generali Indulgentiarum, quæ continetur in Bulla data 5. Maii 1674. publicata vero 17. Septembris ejusdem Anni, non intelligantur suspensæ Indulgentiæ Altarium privilegiatorum pro defunctis, neque aliæ concessæ eodem modo pro defunctis; verum illæ suspensæ habeantur, quas possunt sibi consequi vivi, ut eas possint concedere Animabus Purgatorii per modum suffragii, & nec minus Indulgentiæ concessæ in articulo mortis, & facultates communicandi eas aliis. Sicut nec cessant modo facultates Sanctæ Inquisitionis, & Officialium ejusdem, aut Missionariorum, & Ministrorum, qui ab eodem Tribunali, vel a Congregatione propagandæ Fidei, vel cum auctoritate Apostolica ad id sunt deputati, & specialiter facultates absolvendi ab hæresi illos, qui, abjurato errore, redduntur capaces earum Gratiarum.

„ VII. Ut autem conservetur pium Institutum, & consuetudo visitandi Templa, in quibus celebratur comprecatio Quadraginta horarum, & præcipua Sanctuaria colendi hac in Urbe, concedit Sua Sanctitas, non obstante ea generali Indulgentiarum suspensione, ut Indulgentias solitas consequi possint Fideles utriusque sexus, quas alias consequebantur, si visitent septem Ecclesias, & Scalam Sanctam diebus determinatis, eo modo, & his cum conditionibus, quibus illæ fuerunt concessæ, easdem lucrantur Indulgentias. Quivis insuper qui visitat Templa, ubi habetur expositum Venerabile, & est comprecatio Quadraginta horarum circularium, & ordinariarum, quæ sunt in publico folio a Nobis exponendo, & publicando hujus Anni Sancti decursu, ita ut ibidem aliquo tempore inter preces detineatur, prout illi videbitur, Confessione prius, & Sacra Communione peractis, aut saltem concepto firmo proposito confitendi, lucrabitur is septem Annorum Indulgentias, & totidem quarantenas toties, quoties id præstiterit.

Datum Romæ ex Ædibus nostris die 1. Februarii 1675. Jubilæi.

G. Cardinalis Vicarius.

30 Affertur tenor alterius Notificationis jussu Innocentii XII. editæ 6. Martii 1700. occasione Anni Sancti tunc tempore decurrentis.

NOTIFICATIO.

Gaspar Miseratione Divina Episcopus Sabinensis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis de Carpineo S. D. N. Papæ Vicarius Generalis, Romanæque Curiæ, ejusque Districtus Judex Ordinarius, &c.

Essendosi nella Sacra Congregazione deputata da N. S. sopra la celebrazione del presente Anno Santo, tenutasi li 26. Febbrajo prossimo passato, portate diverse istanze per la dichiarazione di alcuni dubbj insorti sopra l' intelligenza della Bolla; e riferitesi da Noi il sentimento della medesima Congregazione alla Santità di N. S. nell' udienza delli 4. corrente, alla Santità sua è piaciuto fare le seguenti dichiarazioni.

Che l' intera visita delle quattro Basiliche debba farsi in un giorno contenuto nello spazio di 24. ore, e che il giorno debba intendersi, ed incominciare, e finire da una mezza notte all' altra.

Che la facoltà concessa sotto li 24. Gennajo del presente anno alli RR. Parrochi, Penitenzieri, e Confessori destinati di commutare in altre Opere pie, ed abbreviare le visite delle Chiese agli invalidi, ed impotenti Cittadini, ed Abitanti di Roma, che avessero incominciato le medesime visite, e per sopravenienza d' impedimenti non le potessero terminare, la Santità Sua l' estende a beneficio ancora di quelli, che per la causa stessa non le avessero potute incominciare. Avvertendo però i suddetti Confessori, come sopra, di servirsi con prudenza, e moderazione di questa facoltà. Rimanendo nel resto preservato l' Indulto conceduto a Noi, ed a Nostro Monsignor Viceregente di poter delegare qualsivoglia Confessore ne' casi particolari con le stesse facoltà.

Concede parimente la Santità Sua al Padre Confessore del Sacro Palazzo Apostolico la stessa facoltà de' Penitenzieri per la Famiglia, che lo serve durante il presente anno.

Intende ancora, e dichiara, che le Indulgenze solite a concedersi da' Signori Cardinali, Legati, Nunzj Apostolici, e Vescovi, o nell' uso de' Pontificali, o nel darsi le benedizioni, o in altra forma solita, rimangano nel loro vigore, non ostante la generale sospensione dell' Indulgenze sotto li 4. Giugno 1699.

Data dal nostro Palazzo questo dì 6. Marzo 1700.

G. Cardinalis Vicarius.

31 Subnectitur hic Bulla suspensiva Indulgentiarum tempore Jubilæi Romani, seu Anni Sancti, & est ut sequitur eadem ad litteram edita a Clemente X. pro Anno Sancto 1675. ab Innocentio XII. pro Anno Sancto 1700, & a Benedicto XIII. pro Anno Sancto 1725.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad futuram rei memoriam.

CUm Nos nuper Sancti Jubilæi celebrationem a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime futuræ inchoandam, & usque ad finem sequentis anni duraturam, universo populo Christiano, de Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium assensu indixerimus, ac omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, qui Beatorum Petri & Pauli Apostolorum, nec non Sancti Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe Basilicas visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam concesserimus, prout in nostris desuper confectis Litteris plenius continetur; cupientes, ut Christianæ nationes ex omnibus terrarum Orbis locis in alma Urbe nostra in Fidei ac Religionis unitate congregatæ, eodem pietatis ac devotionis spiritu Basilicas prædictas, quo maximo fieri poterit concursu, durante eodem Jubilæo visitent, & frequentent, multorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum exemplo adducti, omnes, & singulas Indulgentias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absolvendi, etiam a casibus Sedi Apostolicæ reservatis, etiam a casibus Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis contentis, quibus Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Domibus, Militiis, Ordinibus, etiam Mendicantibus, Congregationibus, Confraternitatibus, etiam Laicorum, Universitatibus, & piis locis, illorumque Ordinibus, Capitulis, Conventibus, Magistris, Superioribus, & tam sæcularibus, quam quorumvis, etiam Mendicantium Ordinum Regularibus personis, Coronisque, Granis, Imaginibus, Numismatibus ex metallo, seu quacumque alia materia confectis tam singulariter, quam universaliter per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac etiam Nos, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, aliorum Principum, aut ipsis etiam Imperatori, Regibus, Ducibus, & Principibus, vel aliis quacumque alia mundana, vel Ecclesiastica Dignitate, etiam speciali nota digna fulgentibus, etiam ad instar Jubilæi, aut alias quomodocumque, & ex quibusvis causis, & occasionibus sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, & decreta præsentibus pro expressis haberi volumus, Apostolica auctoritate de eorumdem Fratrum consilio, & assensu, ac potestatis plenitudine, suspendimus, & suspensas, ac suspensa esse declaramus, easque, & ea eodem anno durante, nulli prodesse, aut suffragari debere. Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca per præsentes auctoritate Apostolica præcipimus, & mandamus, ne interim aliæ, quam indicti a nobis prædicti Jubilæi Indulgentiæ sive publice, sive privatim, quovis prætextu ubivis locorum, & gentium sub excommunicationis, eo ipso incurrendæ, aliisque arbitrio Ordinariorum infligendis pœnis publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Ordinum Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Universitatum, Collegiorum, & Locorum, aliorumque prædictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque exemptionibus, & indultis Apostolicis illis, eorumque Superioribus, & personis, ac aliis quibuscumque per eosdem Romanos Pontifices Predecessores Nostros, ac Nos, & dictam Sedem, ejusque Legatos sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, & ex quibusvis causis, concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi in illis caveatur expresse, quod sub similibus, vel dissimilibus suspensionibus nequaquam comprehendantur, nisi de illis specialis, & individua mentio fiat, illis alias in suo robore permansuris ad effectum præmissum, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Et quia difficile nimis esset præsentes quocumque ubi illis opus fuerit perferri, volumus earum exemplis etiam impressis, Notarii publici manu, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eamdem prorsus fidem in judicio, & extra ubique locorum adhiberi, quæ adhiberetur præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ suspensionis, declarationis, decreti, præcepti, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Septigentesimo vigesimoquarto, pridie Nonas Julii, Pontificatus Nostri anno primo.

P. M. Card. Prodatarius.

F. Card. Oliverius.

Dictæ Constitutioni addi mandarunt speciales Notificationes, seu declarationes Clemens X. & respective Innocentius XII. uti supra videri possunt *n. 29. & 30.* ubi afferuntur per extensum; & suam etiam adhuc liberaliorem Notificationem, seu Declarationem addi mandavit Benedictus XIII. ut sequitur. 32

Declaratio ex vivæ vocis Oraculo Sanctissimi Domini Benedicti XIII. *quoad Indulgentias in Anno Sancto suspensas, facta per* Fabricium Paulucci *Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Sanctitatis Suæ Vicarium Generalem.* 33

I. Ad

I. Ad tollendam omnem ambiguitatem, & ut fideles sint certi quoad obtinendas in Anno Sancto Indulgentias, declaramus, quod sub suspensione Indulgentiarum in Anno Sancto non contineantur Indulgentiæ concessæ Altaribus privilegiatis, vel alias immediate pro defunctis. Intelliguntur autem suspensæ illæ Indulgentiæ, quas alias consequi valent vivi cum facultate applicandi easdem defunctis per modum suffragii.

II. Item in Anno Sancto non sunt suspensæ Indulgentiæ concessæ in articulo mortis, uti nec facultas hasce aliis communicandi.

III. Præterea non sunt suspensæ Indulgentiæ, quæ concedi solent a Cardinalibus, Legatis, Nuntiis Apostolicis, & Episcopis, sive in usu Pontificalium, sive in danda Benedictione, vel in alia solita forma.

IV. Nec cessant ullo modo facultates Tribunalis S. Inquisitionis atque Officialium ejusdem, sive Ministrorum, ac Missionariorum ab hoc sacro Tribunali, aut a Sacra Congregatione de propaganda Fide, vel alias Auctoritate Apostolica deputatorum. Specialiter apud mentionatos non cessant facultates absolvendi ab hæresi illos, qui pœnitentes eamdem abjurant, seque dictæ absolutionis capaces reddunt.

V. Ut etiam conservetur devota consuetudo visitandi principalia Sanctuaria hujus Urbis, ac SS. Sacramentum sub comprecatione 40. horarum expositum: pariter ut stabiliatur pius usus genuflexionis ad pulsum salutationis Angelicæ, Sua Sanctitas concedit sequentes indulgentias.

Illi qui devote visitant septem Ecclesias, aut Scalam Sanctam, vel templa, ubi sunt Stationes, diebus, qui alias specificantur, solitas lucrantur Indulgentias absque ulla diminutione.

Item, qui comitantur Sanctissimum Viaticum deportatum ad infirmos, vel si fuerint impediti, saltem mittentes illuc quodpiam lumen, obtinent eas Indulgentias, quæ alias propterea a Summis Pontificibus concessæ fuerunt.

Insuper manent adhuc in suo vigore Indulgentiæ a Sua Sanctitate concessæ Fidelibus, qui ad sonitum campanæ mane, aut meridie, seu vespere flexis genibus devote recitaverint *Angelus Domini*.

Finaliter illi, qui visitant templa, ubi habetur expositum Venerabile, & est comprecatio 40. horarum circularium, ac ordinariarum (quæ horæ indicantur in publico folio a Nobis exposito, & adhuc per decursum hujus Anni Sancti exponendo) lucrantur Indulgentias 7. annorum, & totidem Quadragenarum toties, quoties id præstiterint, si tamen aliquo tempore, prout ipsis in Domino videbitur, inter preces ibidem detineantur, & Confessionem, ac SS. Communionem præmittant, vel saltem firmum propositum confitendi concipiant.

Datum Romæ 10. Jan. 1725.

F. Cardinalis Vicarius.

Nicolaus Antonius Canon. Cuggiò Secr.

34 Deinde ipse Bened. XIII. *in bonum Defunctorum* post præcedentem Notificationem, seu Declarationem concessit aliam specialissimam gratiam, quæ non legitur concessa ab Antecessoribus Pontificibus; Ipsi enim tempore Jubilæi Anni Sancti, extra Romam, suspenderunt etiam pro Defunctis illas Indulgentias, quas alias consequi valent vivi cum facultate applicandi easdem defunctis per modum suffragii. Quos equidem suos Antecessores etiam ad initium secutus est Bened. XIII. in notificatione 10. Januar. 1725. &c.

Manente in suo vigore suspensione omnium Indulgentiarum pro Vivis, uti in Bulla præmemorata continetur, sua Sanctitas dat facultatem pro hoc anno solum omnibus Fidelibus lucrandi omnes illas Indulgentias suspensas pro vivis ad effectum dumtaxat eas directe, & immediate applicandi per modum suffragii animabus Defunctorum, & non aliter: Dico, omnes, idest, Indulgentias tam temporales, quam perpetuas, tam plenarias, partiales, locales, vel personales, concessas quocumque modo per Summos Pontifices, vel per Legatos Apostolicos, & non solum illas, quæ datæ sunt cum facultate eas applicandi pro Defunctis, sed etiam omnes alias, in quibus talis facultas non est apposita, ita tamen ut fiant omnia opera in earum concessione præscripta. Et hæc omnia, ut per merita Jesu Christi Redemptoris nostri ejusque Sanctissimæ Matris, & omnium Sanctorum, de quibus Thesaurus Indulgentiarum cumulatur, illæ animæ quantocius possint transire a flamma castigante (ut ait S. Augustinus) in flammam beatificantem, & cœlestem Jerusalem pro suas sanctas portas intrare: ita, ut præsens annus etiam pro animabus Purgatorii dici possit Annus Sanctus, & annus jucundus Sanctissimi Jubilæi. Datum 9. Februar. 1725. 35

Insuper idem Bened. XIII. intra Annum Sanctum 1725. concessit quasdam extraordinarias gratias pro vivis; Ad humillimas enim preces ex specialissima gratia indulsit toti Nationi Germano Belgicæ nostri Seraphici Ordinis, ut in singulis ejusdem Ecclesiis ab omnibus Fidelibus utriusque sexus pro vivis obtineri valeant Indulgentiæ Plenariæ in Festis S. Antonii Paduani &c. sicut sequitur. 36

BENEDICTUS XIII.

Supplicationibus P. Joannis Thoni Fratrum Minorum Recollect. Nationis Germano-Belgicæ in Romana Curia Agentis (non obstante communi Indulgentiarum suspensione) pro Festis Sanctorum Antonii, & Francisci, ac Sanctæ Mariæ Angelorum Portiunculæ nuncupatæ in singulis Ecclesiis Ordinis, & Nationis prædictorum, etiamsi Monialium, nec non Oratoriis Missionum prædicti Ordinis, omnibus utriusque sexus Christi Fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac sacra Communione refectis, qui aliquam ex supradictis Ecclesiis, seu Oratoriis a primis Vesperis usque ad occasum solis dierum hujusmodi devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino consequi posse, benigne concessit.

Hac die 4. Maii 1725.

Cosmus de Hieronymis Secr.

Advertendum tamen est, quod istæ specialissimæ gratiæ utpote extraordinariæ non extenduntur ad alios Annos Sanctos, nisi similiter fiat subsequentes 37

Summi

Summi Pontifices concedant, aut declarent, ut recte advertit eruditissimus P. Maffæus Kreslinger *in addit. ad Theol. Moral. P. Anacleti Reiffenst. tom. 2. tract. 12. dist. 3. q. 19. append. 2. impressionis 1745. sub dat. Mutinæ*, ubi omnia supra tradita diligenter refert, & erudite exornat.

88 Novissime in lucem prodiit Bulla suspensiva Indulgentiarum pro Anno Sancto 1750. edita a Benedicto XIV. quæ, ut ab omnibus pro exacta ejus observantia in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad futuram rei memoriam.

CUM Nos nuper Sancti Jubilæi celebrationem in in hac Alma Urbe a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime futuræ inchoandam, & usque ad finem sequentis anni duraturam universo populo Christiano de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Card. assensu indixerimus, ac omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, nec non Sanctis Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe Basilicas certis vicibus visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam concesserimus, prout in nostris desuper confectis Litteris plenius continetur: Cupientes ut Christianæ Nationes ex omnibus Terrarum Urbis locis in hac Urbe nostra, in Fidei, ac Religionis unitate congregatæ, eodem pietatis, ac devotionis spiritu Basilicas prædictas quo maxime fieri poterit concursu, durante Jubilæo, visitantes, & frequentantes, tanti, & tam certi spiritualis emolumenti compotes fiant; multorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum exemplo adducti, Indulgentias, & Facultates ab Apostolicæ Sedis liberalitate alias emanatas, pro hoc anno suspendere; & nihilominus tum spiritualibus Fidelium per universum Orbem degentium necessitatibus Paterna Caritate consulere; tum pium devotionis fervorem erga laudabilia quædam Religionis, & pietatis opera in Christi morum animis conservare, & fovere: tum demum suffragia in Fidelium defunctorum levamen, atque subsidium erogare solita neutiquam imminuere, eorumdem Prædecessorum vestigiis insistentes, decrevimus; & constituimus.

Itaque præservatis, & firmis remanentibus Indulgentiis concessis in articulo mortis, ac facultatibus, seu Indultis illas impertiendi, seu communicandi, tam Venerabilibus Fratribus Episcopis, ac dilectis Filiis Prælatis locorum ordinariis, in vim, seu ad formam nostrarum Litterarum nonis Aprilis ann. 1747. editarum, quam aliis quibuscumque communiter, aut personaliter, seu pro certo personarum genere, gradu, aut numero, concessis iisque pariter quas felic. record. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. cunctis Fidelibus salutationem Angelicam, seu alias preces de tempore mane, aut meridie, seu vespere ad campanæ pulsum, de genu, vel juxta dierum, & temporum rationem, stando recitantibus; Item Indulgentia septem annorum, & totidem quadragenarum, quam ipse Benedictus, & novissimo Jubilæi anno durante, omnibus Christifidelibus, tam in Urbe, quam extra eam ubicumque degentibus, qui sacramentaliter confessi, & Sacra Communione refecti, vel saltem veri contriti, & cum firmo proposito confitendi Ecclesias, in quibus Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum pro Oratione quadraginta Horarum, eo anno durante, expositum esset, devote visitassent, ibique juxta Sanctæ Matris Ecclesiæ mentem orassent, toties quoties id egissent; benigne concessit; quamque Nos etiam, illius exemplo, pro maxime ineunte Jubilæi anno, & tam pro Urbe, quam pro aliis ubique locis præsentium tenore libenter concedimus, & elargimur. Atque illis etiam, quas similis memoriæ Innocentius XI. & Innocentius XII. Romani Pontifices Prædecessores nostri fidelibus Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, cum ad Infirmos defertur, devote comitantibus, vel lumen, aut facem per alios ea occasione deferendum, seu deferendam mittentibus, similiter concesserunt; tum etiam Indulgentiis a S. R. E. Cardinalibus de Latere legatis Apostolicæ Sedis Nunciis, ac Episcopis in usu, seu exercitio Pontificalium, aut impertienda Benedictione, aliave forma consueta concedi solitis; Item salvis, & firmis remanentibus Indulgentiis Altarium privilegiatorum pro Fidelibus Defunctis, aliisque eodem modo pro solis ipsis Defunctis concessis; itaque etiam aliis quibuscumque Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, alias pro vivis concessis, ad effectum dumtaxat, ut Christifideles illas animabus Fidelium Defunctorum, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragii directe applicare valeant; quas omnes, & singulas, licet pro eo quod respicit vivorum favorem, hoc Jubilæi anno durante, generaliter, ut infra suspensas, ad prædictum tamen effectum ipsius anni decursu, etiamsi in earum concessionibus hujusmodi applicandi facultas indulta non fuerit, ab omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui injuncta in ipsis concessionibus opera cum debitis dispositionibus impleverint, acquiri posse, concedimus, & indulgemus.

Præservatis etiam, & firmis remanentibus facultatibus Tribunalis Officii Inquisitionis adversus Hæreticam pravitatem auctoritate Apostolica instituti, ejusque Officialium, Missionariorum quoque, & Ministrorum, qui ab eodem Tribunali, seu a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandæ Fidei præposita, vel alias a Sede prædicta ad id deputati fuerint; & præsertim facultate absolvendi ab Hæresi illos, qui abjuratis eorum erroribus, capaces hujusmodi absolutionis redduntur; aliisque facultatibus, quæ ab Officio Pœnitentiariæ nostræ Apostolicæ, Missionariis, in Locis Missionum, earumque occasione, ab ipsis exercendæ, concessæ fuerint. Item salvis, & illæsis ramanentibus facultatibus tam Venerabilium Fratrum Episcoporum aliorumque Superiorum Antistitum, in suis respective Diœcesibus, circa dispensationes, & absolutiones suorum subditorum in casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis; prout ipsis a Sacra Tridentina Synodo, seu alias, etiam in publicis a jure communi Ecclesiastico, & ab eadem Apostolica Sede, pro certis personis, & casibus, indultæ, præmissæque dignoscuntur, quam etiam Superiorum Ordinum Regularium, quæcumque ipsis in Regulares pariter

ter sibi subjectis a Sede Apostolica prædicta tributæ fuerunt.

Cæteras omnes, & singulas Indulgentias, tam Plenarias, quam non Plenarias, etiam perpetuas & peccatorum remissiones, ac facultates, & Indulta absolvendi, etiam a Casibus Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis contentis, seu relaxandi censuras, commutandi vota, aut dispensandi etiam super Irregularitatibus, & impedimentis, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, etiam S. Joan. Hierosolymit. Domibus, Militiis, Ordinibus, etiam Mendicantium, Congregationibus, Confraternitatibus etiam Laicorum, Universitatibus, & piis Locis, illorumque Ordinibus, Capitulis, Conventibus, Magistris, Superioribus, & tam Sæcularibus, quam quorumvis etiam mendicantium Ordinum Regularibus Personis, Coronisque, Granis, Imaginibus, & Numismatibus ex Metallo, ex quacumque alia materia confectis, tam singulariter, quam universaliter per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac etiam Nos, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, aut ipsis etiam Imperatori, Regibus, Ducibus, & Principibus, vel aliis quacumque alia mundana, vel Ecclesiastica Dignitate fulgentibus, etiam ad instar Jubilæi, aut alias quomodocumque, & ex quibusvis causis, & occasionibus, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, & Decreta præsentibus pro expressis haberi volumus, Auctoritate Apostolica de eorumdem Fratrum consilio, & assensu, ac potestatis nostræ plenitudine, suspendimus, & suspensas, ac suspensa esse declaramus, easque & ea, eodem anno durante, nulli prodesse, nec suffragari debere; Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca per præsentes auctoritate Apostolica præcipimus, & mandamus, ne interim, præter superius expressas, aliæ, quam indicti a Nobis prædicti Jubilæi, Indulgentiæ, sive publice, sive privatim, quovis prætextu ubivis locorum, & gentium sub excommunicationis eo ipso incurrendæ, aliisque arbitrio Ordinariorum infligendis pœnis, publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur.

Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Ordinum, Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Universitatum, Collegiorum, & Locorum, aliorumque prædictorum, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus; privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis Apostolicis illis, eorumque Superioribus, & Personis, ac aliis quibuscumque per eosdem Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos, & dictam Sedem ejusque Legatos sub quibuscumque tenoribus, & forma, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, & ex quibusvis causis concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi in illis caveatur expresse, quod sub similibus, vel dissimilibus suspensionibus nequaquam comprehendantur, nisi de illis specialis, & individua mentio fiat, illis alias in suo robore permansuris, ad effectum præmissum, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Et quia difficile nimis esset, præsentes, quocumque ubi illis opus fuerit, perferri, volumus earum exemplis, etiam impressis, Notarii publici manu, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ, obsignatis, eamdem prorsus fidem in judicio, & extra ubique Locorum adhiberi, quæ adhiberetur præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo nono, sextodecimo Kalendas Junii. Pontificatus Nostri Anno Nono.

D. Card. Passioneus.

Indulgentiam plenariam, quatenus ipsa significat remissionem totius pœnæ debitæ pro peccatis, obtineri etiam Anno Sancto a Profitentibus in Religione, recte tradit Doctissimus P. Viva *de Jubilæo q.4. art.5. num.1.* post Sanchez *lib.5. Summ. cap.5.* ex Navarr. & aliis. Et ratio est, quia, ut colligitur ex Sanctis Patribus, Regularis Professio æquivalet Baptismo, quatenus virtute maximæ satisfactionis in eo opere contentæ, dum quis sibi, ac sæculo moritur, obtinet, ex opere operantis omnem omnino remissionem, ut docet S. Thomas *2. 2. quæst. 189. art.3. ad 3.* Unde suo modo plenariam Indulgentiam assequitur, quamvis non illam, quam Pontifex de Thesauro Ecclesiæ concedit ad pleniorem securitatem. Quæ doctrina valet utique etiam pro Anno Sancto, ut docet & eruditissimus P. Gobat *to.2. de Jubilæo tr.3. c.50. n.57.* addens quod porro censet Rodriquez *tom.2. qq. Regul. quæst.88. art.1.* Indulgentiam plenariam promissam ingredientibus Religionem obtingere non tantum iis, qui vota Religionis substantialia emittunt, sed etiam qui Novitiatum ingrediuntur; Quod Viva *l.c.* scite dicit intelligendum etiam esse de iis, qui post biennium Novitiatus emittunt tria vota simplicia in præclarissima sua Societate Jesu, quippe isti etiam in vero statu Religioso constituuntur, & ex parte sua in perpetuum moriuntur sæculo, se suaque Deo, mancipantes sub obedientia Superioris.

39 40 41

42 Quinimmo Viva *loc. cit. num.2.* addit, probabile videri posse alicui, ut notat Gobat *loc. cit.* quamvis ipse non subscribat, quod Indulgentia plenaria a Pontifice concessa obtineatur Anno Sancto ab emittentibus Professionem Regularem, quia sicuti ex *cap. In generali 81. de Regulis juris in 6. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*, ita nec in generali prohibitione (atque adeo in suspensione Indulgentiarum) veniunt eæ Indulgentiæ, quas Pontifex in specie non esset verisimiliter suspensurus; Talis autem videtur esse hujusmodi Indulgentia. Tum quia non obstat fini, ob quem aliæ suspenduntur, nempe ne ob id præpediatur accessus ad Urbem. Tum quia prædicta Indulgentia est omnino speciali nota digna, & majori longe jure, quam ulla alia conceditur. Ast vero ego non auderem absolute negare, sicut non audet Gobat *loc. cit.* quin verbis Pontificis adeo speciali-

cialibus, simul & generalibus comprehendatur reipsa suspensio etiam dictæ Indulgentiæ pro vivis, maxime cum nunc ex concessione Benedicti XIII., & XIV. possit applicari pro defunctis, nisi aliter declarent successores Pontifices.

43 Post breve tempus intra ipsum Annum Sanctum solebat alias emanare Pontificia Notificatio, qua declarabatur quales Indulgentiæ intelligerentur in Anno Sancto suspensæ, vel non, prout patet supra *num.* 29. & 30. de notificationibus Clementis X., & Innocentii XII. nec non *num.* 31. de declaratione Benedicti XIII. Ast pro novissimo Anno Sancto 1750. Bened. XIV. dictas Notificationes, seu declarationes inseruit eidem Bullæ suspensionis Indulgentiarum supra allatæ, ut *ibi* videri potest.

44 Intra eumdem Annum Sanctum emanare consuevit nova quædam Bulla, vi cujus Monialibus, Anachoretis, atque Eremitis, nec non infirmis, & carceratis sub ipso Anno Sancto conceduntur Indulgentiæ, & Gratiæ Magni Jubilæi, dummodo alias parati essent Romam ire ad lucrandum Jubilæum, si hoc impedimento non detinerentur, & dummodo pia Christianæ pietatis, & caritatis opera ponant, ab Ordinariis Locorum, aut Monialium, & Eremitarum Superioribus, vel de eorum mandato a prudente Confessario, & in Alma Urbe a Pontificis Vicario, seu ejus Vicegerente præscribenda; Et conceditur pariter in eadem Bulla facultas supradictis Personis eligendi Confessarium, sive Sæcularem, sive Regularem cujusvis Ordinis, ab Ordinariis locorum ad id probatum, a quo possint, etiam a reservatis in Bulla Cœnæ absolvi. Sic tradunt Gobat *loc. cit. c.* 6., ubi adducit exemplar hujusmodi Bullæ editæ ab Innocentio X. anno 1650. eamque in omnibus erudite explanat; & Viva *loc. cit. q.* 7. per varios Articulos eam egregie elucidans, Franciscus Van-Rast. *in Opusculo de Indulgentiis qu.* 8. Massæus Kreslinger *loc. cit. addition.* 10. adducens similem concessionem etiam factam a Benedicto XIII. Constit. incip. *Pontificia sollicitudo* edita 12. Januarii 1725.

45 Attamen hucusque dicta sunt intelligenda, nisi aliter Pontifices pro tempore existentes statuerint, & declaraverint, cum semper sit exacte observanda Bulla laudati Pontificis Bened. XIV. tempore Anni Sancti, si quid aliud diversum a suis Prædecessoribus disponat, aut expresse declaret, ut in novissima supra allata Constitutione ejusdem Pontificis, pro Anno Sancto 1750. in qua præservatis duntaxat Indulgentiis, *in §. Itaque præservatis*, enumeratis, & facultatibus *in §. Præservatis etiam*, specificatis, suspendit cæteras omnes Indulgentias, tam plenarias, quam non plenarias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absolvendi a Casibus Sedi Apostolicæ reservatis, seu relaxandi Censuras, commutandi vota, aut dispensandi etiam super irregularitatibus, & impedimentis per quoscumque Romanos Pontifices suos Prædessores, ac etiam per se, quibuscumque tam singulariter, quam universaliter, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, ut plenius, ac fusius in ipsa *§. Cæteras omnes*. Vide supra omnia in ipsa statuta, & exacte observa.

46 Subnectitur Bulla novissime emanata a Benedicto XIV. concedente Monialibus, Anachoretis, atque Eremitis, nec non infirmis, carceratis, captivis, aliisque in ipsa specificatis, sub ipso Anno Sancto Indulgentias, & Gratias Magni Jubilæi, ut sequitur.

BENEDICTUS EPISCOPUS.

Servus Servorum Dei.

Ad futuram rei memoriam.

Paterna Caritas urget Nos, ut omnium Nostrorum, Ecclesiæque Filiorum pia vota non tam oblata Nobis benigne suscipere, quam animo vix concepta prævertere, eisque recluso Apostolicæ liberalitatis thesauro occurrere studeamus. Dum itaque frequentes ex omni Christiani Orbis Regione Fideles ad Nostram hanc Urbem, & ad Beatorum Apostolorum limina, pro indicto a Nobis imminentis Anni Sancti Jubilæo consequendo, partim jam advenientes intuemur, partim venturos accipimus, ad complures alios utriusque sexus Christifideles mentis Nostræ oculos convertimus, qui non minori devotionis spiritu incensi, vel etiam animarum suarum necessitatibus impulsi, hujusmodi iter avide aggrederentur, nisi eos aut susceptum sanctioris vitæ propositum certis locorum spatiis affigeret, aut ineluctabilis captivitas, vel corporalis infirmitas detineret. Horum Nos fidei, ac desideriis favere, nec non spiritualibus indigentiis consulere, simulque pias preces, supplicationesque eorum omnium, inter quos Evangelicæ perfectionis sequaces animæ, lectissima portio Dominici gregis, connumerantur, Nostris, congregatæque Nobiscum Fraternitatis obsecrationibus, ad exorandam Omnipotentis Dei misericordiam adjungere cupientes; præsentium Litterarum tenore opportunas rationes præscribere decrevimus, per quas tam Viri, quam Mulieres, in Eremis, Monasteriis, & Religiosis Domibus assidue vitam degentes, seu in custodiis, & carceribus detenti, aut morbis, & infirmitatibus procul ab Urbe impediti, etiam ad ipsam Urbem non accedentes, nempe Sacras Apostolorum memorias, & Patriarchales ejusdem Urbis Basilicas respective visitantes, permissarum absolutionum concessique a Nobis plenarii Jubilæi participes effici valeant.

Ut autem nemini dubium oriri possit, quænam personæ sub harum Litterarum providentia comprehendantur; in primis Moniales omnes, quæcumque solemnia Religionis vota emiserunt, & in Monasteriis sub perpetuæ Clausuræ legibus, sive Locorum Ordinariis, sive Regularibus Superioribus, sive Apostolicæ Sedi immediate subjectæ vivunt, earum quoque Novitiæ, aliasque Virgines, seu Mulieres sæculares, Educationis, aut alia de causa, cum opportunis licentiis, in iisdem Monasteriis habitantes; Item Monasteriorum hujusmodi Moniales, quæ aliquando ad eleemosynas colligendas ex eorumdem Clausura egrediuntur; nec non oblatas in communitatibus viventes, quarum institutum ab hac Apostolica Sede approbatum existit, cum earum pariter Novitiis, Educandis, aliisque cum ipsis conviventibus, licet rigorosæ Clausuræ legibus adstrictæ non sint; Tertiarias quoque sub uno, eodemque tecto collegialiter viventes, una cum earum Novitiis, Educandis, aliisque Sæcularibus Personis, in earum societate viventibus, quamvis rigorosam clausuram

suram non observent, earumque Institutum nec unquam ad hunc diem ab Apostolica Sede approbatum aut confirmatum extiterit, neque pro approbato præsentis concessionis vigore, in posterum haberi debeat; Ac denique Puellas, atque Mulieres in Conservatoriis degentes; quamvis nec Monialium, nec Oblatarum, nec Tertiariarum numero habeantur, nec Clausuræ legibus subjectæ sint tam in Urbe, quam extra eam ubique locorum, & gentium existentes, præsentis concessionis favoribus uti, & gaudere posse volumus, & declaramus.

Item Anachoretas, & Eremitas, non quidem eos, qui nullis Clausuræ legibus adstricti, sive collegialiter, & in societate, sive etiam solitarii, sub Ordinariorum etiam regimine, certisque legibus, aut regulis obtemperantes, vivunt; sed eos, qui in continua, licet non omnimode perpetua, Clausura, & solitudine, contemplativæ vitæ exercitiis dediti, alter ab altero seorsim degunt, etiamsi Monastici; aut Regularis Ordinis, & Instituti Professores existant, uti Cistercienses aliquot, & Carthusienses Monachi, & Eremitæ Sancti Romualdi in more habent, sub hujus concessionis amplitudine volumus comprehensos.

Ad eos etiam utriusque sexus Christifideles, qui in captivitate apud hostes quoquomodo existunt, nec non ad eos, qui ubique locorum, ex civilibus, aut criminalibus causis in carceribus tam Episcoporum, aliorumque Ecclesiasticorum Superiorum, & Tribunalium, quam sæcularium Principum, & Magistratuum, & ad Regulares, qui in carceribus Claustralibus detinentur, vel quia nondum eorum causæ expeditæ sint, vel quia tempus pœnæ eisdem impositæ non adhuc sit elapsum, quive ex Superiorum quorumcumque præcepto, aliquem locum, aut Civitatem, carceris, & custodiæ, seu exilii, & deportationis loco habent; ac demum ad eos, qui in Triremibus; seu alibi, ad opus damnati, eique addicti reperiuntur, ejusdem præsentis concessionis gratiam misericorditer extendimus. Pro iis tamen, qui carceribus Tribunalis Sanctæ Inquisitionis inclusi ubicumque detinentur, ea, quæ paternæ providentiæ Nostræ opportuna videbuntur, per organum ipsius Inquisitionis Officii præscribere non omittemus.

Denique ad Infirmos pariter utriusque sexus, tam Laicos, quam Ecclesiasticos, sive sæculares, sive cujuslibet Ordinis, Congregationis, & Instituti Regulares, qui nempe extra Urbem actu aliqua laborant corporis infirmitate, a qua juxta Medicorum judicium, non ita tempestive liberari poterunt, ut intra ipsum Jubilæi annum ad Urbem conferre se valeant, vel qui licet ex hujusmodi infirmitate convaluerint, non tamen sine gravi incommodo, & recidivæ periculo, Romanum iter conficere possent; quive etiam habitualiter infirma valetudine utuntur; adeo ut iter hujusmodi suscipientes, in actualem facile morbum, aliudve grave corporis incommodum incidere possent; ac demum ad senes septuagenario majores, quæcumque inferius præsentibus Litteris respective statuentur, spectare, & pertinere volumus pariter, & declaramus.

Hos itaque omnes, & singulos monemus, hortamur, & obsecramus in Domino, ut peccata sua in amaritudine animæ recolentes, totoque cordis affectu detestantes, salutari Pœnitentiæ Sacramento, & congruis satisfactionis operibus conscientias suas expiare curent, tum ad vivificum Divinæ mensæ convivium innocentiæ, & caritatis stola ornati, reverenter accedant; Deumque Optimum Maximum, per Unigenitum Filium ejus, ac per merita Beatissimæ Virginis Mariæ, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, omniumque Sanctorum, juxta Nostram, Ecclesiæque mentem, enixis precibus orent, pro ejusdem Sanctæ Ecclesiæ exaltatione, hæresum extirpatione, Catholicorum Principum concordia, & totius Christiani, Populi tranquillitate, & salute; in eumque finem alia, tum voluntaria, tum sibi in locum Visitationis quatuor Basilicarum Urbis ab Ecclesiasticis Superioribus; ut infra, injungenda, Religionis, pietatis, aut caritatis opera, devote peragant, & exequantur.

Nos enim Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Locorum Ordinariis, per præsentes committimus, & demandamus, ut Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque superius expressis Puellis sive Mulieribus, tam sibi, quam Nobis, & Sedi Apostolicæ immediate subjectis, in eorum Civitatibus, Diœcesibus, & Territoriis existentibus; Anachoretis quoque, & Eremitis, Carceratis, & morbo, seniove affectis, eorum jurisdictioni respective subjectis, atque etiam ab illa exemptis, quatenus Sæculares Personæ, aut extra Claustra forsan cum debitis licentiis Regulares existant; Regularibus autem Prælatis, & Superioribus, ut subditis sibi Monialibus, & si quæ sint Oblatæ, aut Tertiariæ ipsorum regimini subjectæ, & ab Ordinariorum jurisdictione exemptæ, earumque Novitiis, aliisque in earumdem Monasteriis, & Communitatibus, ut supra, degentibus extra Urbem, nec non Religiosis Anachoretis, sive Eremitis, aliisque Religiosis in carceribus Claustralibus detentis, sive infirmis, & senibus septuagenario majoribus, congrua Religionis, pietatis, aut caritatis opera, æquabili disciplinæ, & indulgentiæ moderatione servata, sive per se ipsos, sive per prudentes Confessarios, designare, & præscribere non omittant, quæ illi, & illæ, loco visitationum quatuor Basilicarum, & Ecclesiarum intra, & extra Urbis Muros, a Nobis pro consequendo hujus Anni Sancti Jubilæo præscriptarum, juxta singulorum statum, conditionem, & valetudinem ac loci, & temporis rationes respective exequi, & implere possint, ac debeant; & quorum implementum Nos in earumdem Visitationum locum, ad effectum ipsius Jubilæi consequendi, auctoritate Apostolica commutando subrogamus. Pro Monialibus autem, Oblatis, & Tertiariis quibuscumque hujus Almæ Urbis, earumque Novitiis, nec non Puellis, aut Mulieribus tam in prædictarum Monasteriis, & Communitatibus, quam in Conservatoriis ipsius Urbis degentibus, & pro Carceratis in ejusdem Urbis carceribus, volumus, ut ad Dilectum Filium Nostrum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, nostrum in ipsa Urbe, ejusque Districtu Vicarium in Spiritualibus Generalem, ejusve Vicesgerentem duntaxat, hujusmodi operum designationem, sive per se ipsos, sive per prudentes Confessarios, facere, omnino spectet, atque pertineat.

Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, & prædictorum Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, & ex concessa Nobis, licet immerentibus, suprema ligandi, atque solvendi potestate, omnibus, & singulis præfatis Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, sive Mulieribus in Monasteriis, ac

Religiosis, piisve Communitatibus viventibus, Anachoretis, Eremitis, nec non utriusque sexus Captivis, & in Carcere, sive in Custodia detentis, atque Infirmis, & senibus, vere pœnitentibus, & intra præsens Jubilæi Annum rite confessis, ac Sacra Communione refectis; Deumque Optimum Maximum, ut supra dictum est, orantibus; aliaque sibi in locum Visitationis prædictæ injungenda opera, in locis, in quibus extiterint, devote adimplentibus; atque etiamsi, eorumdem operum executione suscepta, ipsos ante integrum eorum implementum ex hac vita migrare contigerit; lenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, veniam, & remissionem, etiam duabus vicibus intra ipsius Anni Sancti decursum; si omnia præmissa opera injuncta iteraverint: pœneorum singulos consequendam non secus ac ipsi, & eorum quilibet, præmissa in hac Alma Urbe exequentes, & quatuor Basilicas ejusdem urbis, pro quibus visitandis Jubilæum ipsum, & Indulgentia per Nos concessa fuit; eodem Jubilæi Anno, diebus ad id statutis, personaliter visitantes, consequerentur, & consequi possent, tenore præsentium, ac de Apostolicæ liberalitatis amplitudine, concedimus, & elargimur.

Eisdemque Monialibus, earumque Novitiis, ut, ad effectum præsentium, & pro prima vice duntaxat, Confessarios Presbyteros sæculares, vel cujusvis Ordinis Regulares, a Locorum respective Ordinariis ad audiendas Monialium Confessiones approbatos quoscumque, cæteris autem supradictis Anachoretis, Eremitis, nec non Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, & Mulieribus in Monasteriis, & Religiosis, ac Piis Communitatibus, seu Conservatoriis conviventibus, & Christifidelibus captivitate, carceratione, aut custodia, Infirmitate, aut senectute impeditis tam Laicis, quam Ecclesiasticis Sæcularibus, & cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti etiam specialiter nominandi Regularibus, ut ad effectum hujusmodi, & pro prima pariter vice duntaxat, Confessarios Presbyteros Sæculares, sive cujusvis, etiam diversi Ordinis Regulares, ab Ordinariis similiter, in quorum Civitatibus, Diœcesibus; & Territoriis Confessiones hujusmodi excipiendæ erunt ad personarum Sæcularium Confessiones audiendas approbatos quoscumque eligere valeant: utque Confessarii sic electi, illorum Confessionibus diligenter auditis, eos, & eorum quemlibet a quibusvis peccatis, criminibus, & delictis, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Bulla die Cœnæ Dñi legi solita, contentis, absolvere, injuncta ipsis pœnitentia salutari, aliisque juxta Canonicas sanctiones, rectæque disciplinæ regulas injungendis; ac præsertim quoad illos in carceribus detentos, quorum Criminales Causæ nondum conclusæ sunt, iisdem serio admonitis de obligatione, qua tenentur Judicibus super eorum delictis legitima auctoritate eos interrogantibus, veritatem aperire; quodque hoc animi proposito carentes absolutionem sacramentalem nullo fructu, quin potius majori animarum suarum damno, susciperent; Si autem cum hujusmodi veritatis fatendæ proposito, aliisque debitis dispositionibus, peccata sua rite confiteantur, absolutio, quam a Confessario obtinuerint, ipsis in foro interno utilis sane, & salutaris existet, nullatenus vero in foro externo ad temporales promeritas pœnas evitandas prodesse poterit. Utque præterea Confessarii a Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, & Mulieribus supradictis ad præmissum effectum electi, iisdem Monialibus, intra Monasteria Clausuræ legibus subjecta solemniter Professis, vota quæcumque post Professionem emissa, & cum eorum observantia Regulari compatibilia, dispensando commutare; Oblatis vero, Tertiariis, & tam illarum, quam prædictorum Monasteriorum Novitiis, cæterisque Puellis, sive Mulieribus Sæcularibus in eisdem Monasteriis, & Oblatarum, aut Tertiariarum Domibus, & Communitatibus, nec non in Conservatoriis quibuslibet, Educationis, Convictus, aliave causa, & ratione, cum debitis licentiis, commorantibus, omnia, & quæcumque Vota, exceptis illis, quæ Nobis, & Apostolicæ Sedi reservata sunt, etiam dispensando commutare, easque omnes, & singulas, facta commutatione hujusmodi, ab emissorum Votorum, etiam juratorum, observantia, absolvere possint, & valeant; dicta auctoritate Apostolica, & earumdem tenore præsentium, misericorditer in Domino concedimus, & indulgemus.

Non obstantibus nostris super Indictione Jubilæi præsentis Anni in hac alma Urbe, & super suspensione Indulgentiarum, & Facultatum eodem Jubilæi Anno vertente, nec non Prædecessorum Nostrorum de Indulgentiis non concedendis ad instar, aliisque Apostolicis, & in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis Constitutionibus, Ordinationibus, & Reservationibus etiam in eadem Bulla Cœnæ contentis, nec non quorumcumque, etiam Mendicantium, & Militarium Ordinum, Congregationum, Societatum, & Institutorum, etiam Societatis Jesu, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, legibus, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis eisdem concessis, præsertim in quibus caveatur expresse, quod alicujus Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti hujusmodi Professores extra propriam Religionem peccata sua confiteri prohibeantur. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, & individua mentio facienda, vel alia exquisita forma ad id servanda foret, hujusmodi tenores pro insertis, & formas pro exactissime servatis habentes, pro hac vice, & ad præmissorum effectum dumtaxat plenissime derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Cæterum Venerabiles Fratres Episcopos aliosque Locorum Ordinarios hortamur, ut, Nostræ & Apostolicæ Sedis benignitatis exemplo permoti, Confessariis a præmissis omnibus ad earumdem præsentium effectum respective eligendis, facultatem absolvendi eosdem a casibus eisdem Ordinariis respective reservatis, impertiri non recusent.

Volumus autem &c.

Nulli ergo omnino, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo nono, Decimo septimo Kalendas Januarii, Pontificatus Nostri Anno Decimo..

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

Essen-

47 *Essendosi degnata la Santità di Nostro Sig. Papa Benedetto XIV. approvare, e confermare il Decreto della Sacra Congregazione delle Indulgenze, e Sagre Reliquie emanato ad istanza de' Divoti dell' Anime del Purgatorio sotto li 6. di Aprile dell' Anno 1745. in vigore del quale si concede l' Indulgenza di sett' anni, ed altrettante Quarantene con la facoltà di poterla applicare per modo di suffragio alle suddette Anime del Purgatorio a tutti li Fedeli dell' uno, e dell' altro sesso, i quali o nell' Italia, o nell' Isole adjacenti nelli tre ultimi giorni della settimana Santa, cioè Giovedì, Venerdì, e Sabbato Santo divotamente si occuperanno per lo spazio di un' ora continua in Orazione o mentale, oppure vocale a prò de' Fedeli Defonti; con potersi conseguire l' accennata Indulgenza in ciascheduno de' detti giorni della stessa Persona. Pertanto si rende consapevole ogn' uno de' Fedeli di sì inestimabile tesoro nuovamente dispensato da Nostro Signore, e si raccomanda alla loro pietà l' applicarsi di proposito a sì divoto esercizio, non meno meritevole per essi, che profittevole alle Anime Purganti, alle quali ne' tre suddetti giorni manca il consueto Suffragio del Sagrosanto Sagrifício dell' Altare. Data questo dì 4. Marzo 1750.*

Fr. G. A. Card. Vicario.

Gasparo Arciprete Ori Segr.

48 Ob generalia Comitia Ordinis Minorum de Observantia celebranda in Aracælitano Conventu Almæ Romanæ Urbis die 26. Maii dicti Anni Sancti 1750. occurrente Vigilia Pentecostes, idem Benedictus XIV. per suam Constitutionem incipientem *Pontifici somnium*, dat. 6. Martii 1749. omnibus, & singulis Fratribus Ministro Generali totius Ordinis subjectis rite confessis, sacraque Communione refectis Indulgentiam Plenariam, ac remissionem omnium peccatorum suorum pro illa vice benigne concessit.

49 Ad complementum Jubilæi Anni Sancti subjungitur hic novissima Constitutio ejusdem Benedicti XIV. merito attendenda, ut sequitur.

Extensio Universalis Jubilæi in Urbe celebrati Anno Domini Millesimo septigentesimo quinquagesimo ad Universum Catholicum orbem.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

Benedictus Deus, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui dedit Nobis elapsum Jubilæi Annum, secundum desideria cordis Nostri, per omnia felicem, faustumque transigere. Repleti sumus consolatione, superabundavimus gaudio, dum toto hujus Anni decursu, Dilectorum in Christo Nostrorum Ecclesiæ Filiorum fidem, religionem, pietatemque perspeximus. Vidimus confluentes ad hanc Urbem Nostram innumeros ex omni lingua, & populo, & natione, ex omni ordine, ætate, ac sexu, Christifideles, qui ipso suo adventu, & propriæ fidei fervorem, & amplitudinem Regni Dei testabantur. Eosdem vidimus ad sacra ejusdem Urbis Templa certatim accurrentes, in spiritu contrito, & humiliato, animarum suarum expiationi consulere, & sicut olivarum novellas in circuitu Mensæ Domini, vivifica Christianæ unitatis & pacis Sacramenta percipere. Tum etiam impigro studio, & religiosa frequentia, ab una ad alteram sæpe procedentes Ecclesiam; nunc in Constantiniana Lateranensi Basilica, SALVATORIS Nostri Clementiam, per merita ipsius Beati PRÆCURSORIS ejusdemque Dilecti DISCIPULI & EVANGELISTÆ, exorantes; nunc in Liberiana Ædein Exquiliis, gloriosæ Virginis DEI GENITRICIS opem atque præsidium implorantes; nunc Sacram APOSTOLORUM PRINCIPIS Confessionem in Vaticano; nunc via Ostiensi DOCTORIS GENTIUM Martyrium osculantes, uberibusque lacrymis perfundentes pro Ecclesiæ Catholicæ pace & exaltatione, cunctorumque credentium incolumitate & salute, unanimes ferventesque preces effundere. Quo spirituali gaudio auribus Nostris audivimus ejusdem Urbis vias, & fora, areas, & colles, piis precationibus, suavibus canticis, ac Divini Nominis laudibus personare! Quoties commota sunt paterna viscera nostra, dum confertissimos vidimus Fidelium greges, Nostris pedibus circumfusos, in persona humilitatis Nostræ, Vicariam Christi potestatem venerari, ac Beati Petri Apostolatum, cujus dignitas in indigno hærede non deficit, effusis filialis obsequii significationibus prosequi! His populorum flagrantibus studiis sacrorum præluxerunt exempla Pastorum, qui ad honorandam de more memoriam ejusdem Beatissimi Ecclesiæ Principis, hoc Anno potissime frequentes se contulerunt, & quorum Nos splendida corona stipati, sacros Conventus maxima cum dignitate, universæque Fraternitatis ædificatione, celebravimus. Quid vero dicemus de Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque Curiæ Nostræ Proceribus, qui piorum operum assiduitate cæteris præeuntes, simulque Christianæ humilitatis exercitationibus infra quoscumque, licet abjectæ sortis, fratres sese dimittentes, Christi bonus odor facti sunt universæ Civitati, & omnibus, qui fuerunt in ea? Quid demum de totius dilectissimæ Urbis Cleri, ac Populi devotione narrabimus, cujus pietatis exempla, cujus caritatis officia erga advenas & peregrinos hoc Anno præsertim largiter ac sedulo impensa, in universo mundo annuncianda fore non dubitamus? Benedicti Filii Nostri, Romanæ Urbis Cives & Incolæ, qui fecerunt hanc misericordiam cum Fratribus suis. Nos autem confitebimur Domino, quoniam benignus est, quoniam consolationes ejus lætificaverunt animam Nostram.

Sed præterea magna a nobis spes jure ac merito concepta est, eumdem clementissimum Dominum, imploratam votis Nostris misericordiam suam Nobis ostensurum, idque demum Ecclesiæ suæ largiturum fore, quod tam concordibus studiosisque obsecrationibus a se postulari concessit; ut scilicet Ecclesiam ipsam Catholicam, & Regnum Filii sui, per totum terrarum Orbem, & sanctitate, & amplitudine exaltet; ut cunctis Mundum purget erroribus; ut inter Christianos Principes concordiam, & pacem confirmet; universamque Christi sui plebem ab omni mundana adversitate defendens, ad æternæ salutis portum dirigat atque perducat. Quod ut ab eodem Deo Optimo Maximo fidentius petere audeamus, de prædictorum Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, decrevimus, Universos Christifideles, qui ubique locorum & gentium unius Fidei communione Nobis junguntur, in

hujusmodi votorum societatem adscire, apertoque largius Indulgentiarum Thesauro, efficaciter invitare; sperantes fore, ut dum ad id assequendum, animarum suarum maculas per pœnitentiam eluendo, se comparabunt, ac pio devotionis affectu ferventes, debitæque erga Sedem Apostolicam observantiæ specimen in hoc ipso preseferentes, injuncta pietatis & religionis opera exercebunt; & singuli in semetipsis id, quod pro aliis postulabunt, obtineant; & quas pro Fratribus preces supplicationesque offerent, eidem bonorum omnium largitori, innocentiæ & caritatis suæ merito commendent.

Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex suprema ligandi atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit, omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus, in quacumque Mundi parte existentibus, & in Apostolicæ Sedis gratia & obedientia manentibus, etiam iis, qui forsan elapso Anno Romam venerunt, ibique, seu alibi, quavis ratione, hoc idem Jubilæum a Nobis concessum adepti sunt, vere pœnitentibus & confessis, & sacra Communione refectis, qui intra sex menses, a die publicationis præsentium in qualibet Diœcesi faciendæ computandis, Ecclesiam ipsius Cathedralem, seu Majorem, aliasque tres ejusdem Civitatis, aut Loci, sive in illius Suburbiis existentes, ab Ordinariis Locorum, vel eorum Vicariis, aliisve de ipsorum mandato, designandas, semel saltem in die, per quindecim continuos, vel interpolatos dies, sive naturales, sive etiam Ecclesiasticos, nimirum a primis Vesperis unius diei usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum, devote visitaverint, ibique pro Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, Hæresum extirpatione, Catholicorum Principum concordia, & Christiani populi salute & tranquillitate, pias ad Deum preces effuderint, ut plenissimam ejusdem Anni Jubilæi omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam semel consequantur, perinde ac si quatuor Basilicas, seu Ecclesias, intra & extra Urbem pro consequendo Jubilæo hujusmodi a Nobis designatas, statutis ad id diebus personaliter visitassent, & alia ad hoc requisita adimplevissent, misericorditer in Domino concedimus, & impertimur.

Navigantes vero, & iter agentes, ut, si post elapsos menses hujusmodi, ad sua se domicilia, seu alio ad certam stationem se receperint, suprascriptis peractis, & visitata totidem vicibus Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii, seu stationis hujusmodi, eamdem Indulgentiam consequi possint, & valeant. Nec non prædictis Locorum Ordinariis, ut cum Monialibus, Oblatis, aliisque Puellis, aut Mulieribus, sive in Monasteriorum Clausura, sive in aliis Religiosis, aut piis Domibus, & Communitatibus vitam ducentibus, Anachoretis quoque & Eremitis, ac aliis quibuscumque tam Laicis, quam Ecclesiasticis Personis, Sæcularibus, vel Regularibus, in Carcere, aut Captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, quominus supra expressas visitationes exequi possint, super præscriptis hujusmodi visitationibus tantummodo: cum Pueris autem, qui nondum ad primam Communionem admissi sunt, etiam super Communione hujusmodi, dispensare, ac illis omnibus & singulis, sive per se ipsos, sive per eorum, earumque Regulares Prælatos, aut Superiores, vel per prudentes Confessarios, alia pietatis, caritatis, aut religionis opera, in locum visitationum hujusmodi, seu respective in locum Sacramentalis Communionis prædictæ, ab ipsis adimplenda præscribere; atque etiam Capitulis, Congregationibus, tam Sæcularium, quam Regularium, Sodalitatibus, Confraternitatibus, Universitatibus, seu Collegiis quibuscumque, Ecclesias hujusmodi processionaliter visitantibus, easdem visitationes ad minorem numerum, pro suo prudenti arbitrio, reducere possint ac valeant, earumdem tenore præsentium concedimus pariter, & indulgemus.

Insuper iisdem Monialibus, earumque Novitiis, ut sibi, ad hunc effectum Confessarium quemcumque ad excipiendas Monialium Confessiones ab actuali Ordinario Loci, in quo earum Monasteria constituta sunt approbatum; Cæteris autem omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus, tam Laicis, quam Ecclesiasticis, Sæcularibus, & cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti, etiam specialiter nominandi Regularibus, licentiam concedimus, & facultatem, ut sibi ad eundem effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium, tam Sæcularem, quam cujusvis etiam diversi Ordinis & Instituti Regularem, ab actualibus pariter Ordinariis, in quorum Civitatibus, Diœcesibus, & Territoriis Confessiones hujusmodi excipiendæ erunt, ad personarum Sæcularium Confessiones audiendas approbatum; qui intra dictum semestris spatium, illas, & illos, qui scilicet præsens Jubilæum consequi sincere, & serio statuerint, atque, ex hoc animo ipsum lucrandi, & reliqua opera ad id lucrandum necessaria adimplendi, ad Confessionem apud ipsos peragendam accedant, hac vice, & in foro conscientiæ duntaxat, ab Excommunicationis, suspensionis, & aliis Ecclesiasticis Sententiis & Censuris, a jure, vel ab homine quavis de causa latis, seu inflictis, etiam Ordinariis Locorum, ac Nobis, & Sedi Apostolicæ, etiam in Bulla die Cœnæ Domini legi solita, seu per alias quascumque Apostolicas Constitutiones quomodocumque reservatis, & a Sacris Canonibus fulminatis; nec non ab omnibus peccatis, & excessibus, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam iisdem Ordinariis, ac Nobis, & Sedi Apostolicæ, ut præfertur, reservatis, injuncta ipsis pœnitentia salutari, aliisque de jure injungendis, absolvere; nec non Vota quæcumque, etiam jurata, ac Sedi Apostolicæ reservata (Castitatis, Religionis, & Obligatoriis, quæ a tertio acceptata fuerint, seu in quibus agatur de præjudicio tertii, semper exceptis; nec non pœnalibus, quæ præservativa a peccato nuncupantur, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refrænet, quam prior voti materia) in alia pia & salutaria opera commutare; & cum Pœnitentibus hujusmodi in Sacris Ordinibus constitutis etiam Regularibus, super occulta Irregularitate ad exercitium eorundem Ordinum, & ad superiorum assecutionem, ob Censurarum violationem duntaxat contracta, dispensare possint, & valeant, Eadem aucto-

auctoritate, & Apoſtolicæ benignitatis amplitudine, concedimus & indulgemus.

Non intendimus autem per præſentes ſuper aliqua alia Irregularitate vel publica, vel occulta, ſeu defectu, aut nota, aliave incapacitate, aut inhabilitate, quoquomodo contractis, diſpenſare, vel aliquam facultatem tribuere ſuper præmiſſis diſpenſandi, ſeu habilitandi, & in priſtinum ſtatum reſtituendi, etiam in foro conſcientiæ, neque etiam ulli Confeſſario facultatem abſolvendi Complicem in quolibet inhoneſto contra ſextum Præceptum peccato; aut Complici, Confeſſarium hujuſmodi ad effectum præſentium eligendi licentiam impertiri; ut jam in aliis Noſtris Litteris incipient. *Sacramentum Pœnitentiæ:* Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, Kalendis Junii, Pontificatus Noſtri Anno Primo editis, generaliter declaratum fuit; neque demum eaſdem præſentes iis, qui a Nobis & Apoſtolica Sede, vel ab aliquo Prælato, ſeu Judice Eccleſiaſtico, nominatim Excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, ſeu alias in ſententias, & cenſuras incidiſſe declarati, vel publice denunciati fuerint, niſi intra tempus dictorum ſex menſium ſatisfecerint, & cum partibus, ubi opus fuerit, concordaverint, ullo modo ſuffragari, poſſe aut debere.

Cæterum, ſi qui poſt inchoatum, hujus Jubilæi conſequendi animo præſcriptorum operum implementum, morte præventi, præfinitum Viſitationum numerum complere nequiverint; Nos piæ promtæque illorum voluntati benigne favere cupientes, eoſdem vere pœnitentes & confeſſos, ac Sacra Communione refectos, prædictæ Indulgentiæ & remiſſionis participes perinde fieri volumus, ac ſi prædictas Eccleſias diebus præſcriptis reipſa viſitaſſent. Si qui autem, poſt obtentas, vigore præſentium, abſolutiones a cenſuris, aut votorum commutationes, ſeu diſpenſationes prædictas, ſerium illud, ac ſincerum, ad id alias requiſitum, propoſitum ejuſdem Jubilæi lucrandi, ac proinde reliqua ad id lucrandum neceſſaria opera adimplendi, mutaverint; licet propter id ipſum a peccati reatu immunes cenſeri vix poſſint, nihilominus hujuſmodi abſolutiones, commutationes, & diſpenſationes ab ipſis cum prædicta diſpoſitione obtentas, in ſuo vigore perſiſtere decernimus, ac declaramus.

Ut autem hujus conſilii Noſtri, quod pro totius Populi Chriſtiani ſalute & ſanctificatione ſuſcepimus optatum conſequamur effectum, maxima, poſt Deum fiducia Nobis repoſita eſt in Venerabilium Fratrum Noſtrorum Eccleſiæ Dei Antiſtitum cooperatione & ſedulitate. Itaque omnes Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopos, alioſque Ordinarios Locorum Prælatos, ſive Ordinariam localem juriſdictionem, in defectum Epiſcoporum & Prælatorum hujuſmodi, legitime exercentes, gratiam & communionem Sedis Apoſtolicæ habentes, per nomen Domini Noſtri, & Paſtorum Principis JESU CHRISTI, & per Caritatem Eccleſiæ ipſius Sponſæ, hortamur, rogamus, atque etiam Apoſtolica auctoritate ipſis injungimus, ut ſimul ac præſentium Litterarum exempla ad eorum manus pervenerint, non ſolum eaſdem ſolemniter publicare, & in reliquis ſibi ſuperius injunctis exequi non prætermittant; verum etiam omni ſtudio adnitantur, ut Fideles ſub eorum regimine conſtituti, oblatam ſibi occaſionem reformationis, reconciliationis, & ſantificationis cum gaudio ſuſcipiant; ac ſe Apoſtolicæ Sedis favoribus & gratiis dignos exhibentes, has ipſas in uberrimum animarum ſuarum, Eccleſiæque univerſæ fructum convertant. Quid jam ab ipſorum Antiſtitum Zelo in præparandis ad Univerſalis Jubilæi acquiſitionem ſubjectis ſibi plebibus, præſtari optaverimus, dudum iiſdem per Apoſtolica ſcripta ex hac Sede directa ſignificavimus. Quid vero Nos ipſi in hac Urbe noſtra, in eumdem finem, præſtiterimus, ad eorum notitiam perlatum fuiſſe putamus. Quo demum pietatis fructu, quo religionis exemplo, in hac ipſa Urbe, benedicente Domino, celebrata fuerit ipſius Jubilæi ſolemnitas, nullum Terræ angulum latere arbitramur. Merito igitur ab iiſdem Eccleſiarum Paſtoribus expectamus, & petimus, ut attendentes ad Petram, ex qua exciſi ſunt; ſuam cum Romana Eccleſia unitatem, & communicationem in hoc etiam oſtendere geſtiant, ut ſinguli in ſuis Civitatibus, & Diœceſibus id efficere curent, quod ipſa Eccleſiarum Mater, pro totius Catholicæ Societatis profectu & incremento, pro Chriſtiani Populi emendatione & ſalute, expetit; quod eadem Romana Eccleſia illuſtribus exemplis commonſtrat, & docet. Omnes itaque Paſtoralis ſollicitudinis curas in id impendant, ut commiſſos ſibi Populos, in ejuſdem diſciplinæ puritate, Chriſtianæque pietatis fervore concordes exhibeant; unuſque per omnes Catholicas Eccleſias bonorum operum ſplendor appareat; ut omnium Fidelium conſentientibus precibus exoratus Omnipotens Pater, Eccleſiam ſuam miſeratione continuata emundet, defendat & amplificet; Supremos Principes, qui ejus ordinatione in ſublimitate ſunt, cæleſtibus benedictionibus cumulet; univerſoſque credentes, per viam pacis, & per mandatorum ſuorum ſemitas, ad æternam ſalutem, quam Nobis Unigenitus ipſius Filius promeruit, gratiæ ſuæ munere perducat. Tunc demum gaudium noſtrum plenum erit, ipſique Eccleſiarum Paſtores de profectu ſanctarum Ovium una Nobiſcum exultatione gaudebunt.

Cariſſimos denique in Chriſto Filios Noſtros, Imperatorem electum, ac Reges, & Principes omnes Catholicos, quorum plerique pro hujus Jubilæi ad eorum Regna atque Dominia extenſione; ſuum Nobis deſiderium ſignificarunt, quum ſatis intelligere non dubitemus, ex hoc ſalutari opere in eorum Ditionibus exequendo, cum piæ converſationis augmento ſinceræ erga ipſos obedientiæ ſtudium, in populis eorum Ditioni ſubjectis magis magiſque firmatum iri; Divinæque propitiationis auxilium, ad ipſorum Dominantium, eorumque Principatuum proſperitatem & pacem efficacius implorari; Idcirco eoſdem omnes & ſingulos fidentius hortamur atque rogamus, ut omnia adjumenta & auxilia præſtent dictis Eccleſiarum Prælatis, ad hoc ut pium hujuſmodi opus aptiſſimis mediis promovere, & ad optatum finem perducere valeant.

Præſentes quoque Litteras per omnia validas, & efficaces exiſtere, ſuoſque plenarios effectus, ubicumque per dictos Ordinarios Eccleſiarum Præſules publicatæ, & executioni mandatæ fuerint, ſortiri, & obtinere, omnibuſque Chriſtifidelibus in Apoſtolicæ

licæ Sedis gratia, & obedientia manentibus, in hujusmodi locis commorantibus; sive ad illa postmodum ex navigatione, & itinere se recipientibus plenissime suffragari volumus, atque decernimus. Non obstantibus de Indulgentiis non concedendis ad instar, aliisque Apostolicis, & in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis Constitutionibus, Ordinationibus, & generalibus, seu specialibus absolutionum, seu relaxationum, ac dispensationum reservationibus, etiam in prædicta Bulla Cœnæ contentis, nec non quorumcumque, etiam Mendicantium, & Militarium Ordinum, Congregationum, Societatum, & Institutorum, etiam Societatis Jesu, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, legibus, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis eisdem concessis, & præsertim in quibus caveatur expresse, quod alicujus Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti hujusmodi Professores extra propriam Religionem peccata sua confiteri prohibeantur, Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, & individua mentio facienda, vel alia exquisita forma ad id servanda foret, hujusmodi tenores pro insertis, & formas pro exactissime servatis habentes, pro hac vice, & ad præmissorum effectum dumtaxat, plenissime derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, &c.

Nulli ergo omnino, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quinquagesimo, VIII. Kalendas Januarii. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

D. Card. Passioneus.

50 Ad uberiorem intelligentiam allatæ Constitutionis de extensione universalis Jubilæi, juvat hic subnectere plura dubia per varias suas Apostolicas Litteras ab eodem vigilantissimo Summo Pontifice resoluta, & explanata; Cum enim ipse per suam Constitutionem incip. *Celebrationem Magni Jubilæi*, moneat omnes locorum Ordinarios, ut ad removendas omnes difficultates, & controversias a Theologis Moralibus de Anni Sancti Jubilæo excitatas, ad suas Apostolicas Litteras recursum habeant, & præsertim ad Constitutionem incip. *Convocatis*, & ad Epistolam italice impressam incip. *Fra le Fatiche*, in quibus plurima ad hujusmodi controversiarum, & difficultatum solutionem adnotata reperiuntur, hinc juxta illas variorum dubiorum solutio, exponendo breviter specialiores Bullæ particulas, hic traditur.

51 Et in primis quod per ly *Vere pœnitentibus, & Confessis*, indicatur non sufficere pro Jubilæo lucrando Confessionem in voto, sive actum Contritionis dumtaxat cum proposito non peccandi de cætero; cum sub nomine *Pœnitentis* contritus importetur, & sub nomine *Confessis* eademmet actualis Confessio Sacramentalis demonstretur, & exquiratur: Hancque opinionem firmat Benedictus XIV. in laudata Epistola *Fra le Fatiche num.6.* eamque Ecclesiæ sententiam appellat, memorando ibi responsum Congregationis Indulgentiarum, pro Missionariis, qui Confessario carentes, Indulgentiam plenariam consequi non poterant, quibus Clemens XII. nova speciali gratia solius actus Contritionis consuluit.

Immo ita necessario ad comparandum Jubilæum, & Indulgentiam requiritur Sacramentalis Confessio, ut ad eam teneantur etiam, qui solis peccatis venialibus, & nullo mortali fuit coinquinati; Cum enim Ecclesia pro Jubilæo opera consilii, & supererogationis præscribat, ubi Confessio operibus præscriptis annumeratur, etiam de solis venialibus pro comparanda Indulgentia fieri debet; ut tradit idem Pontifex in d. Const. *Convocatis §.46.* & in d. Epistola *Fra le Fatiche n.77.* 52

Insuper ita pro adquirendo Jubilæo requiritur Sacramentalis Confessio, quod qui ipsam visitationibus Ecclesiarum præmisit, si istarum tempore in mortale incidat peccatum, aut peccati mortalis obliti recordetur, ut ultimum opus in gratia conficiat, teneatur iterum Sacramentaliter confiteri, nec ei sufficiat actus contritionis. Sic idem Pontifex in dicta Const. *Convocatis §.47.* & in recensita *Epistola n.79.* Nec sufficit Confessio voluntarie nulla, seu sacrilega, ut deducitur ex propositione 14. inter damnatas ab Alexandro VII. 24. Sept. 1665. a nobis jam ad id adducta infra *art.3. n.25.* 53

Per ly *Et Sac. Communione refectis*, denotatur quod requiritur Comunio Sacramentalis spiritualis in gratia facta, & non sufficit communio sacrilega, ut colligitur ex propositione 55. ex damnatis ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. Jam a nobis ad id allata *loc. cit. num.28.*, & firmat Pontifex in laudata *Epistola num.2.* qui primus pro Jubilæi Indulgentia lucranda hanc de Communione conditionem adjecit propter momenta in ejusdem Alloquutione Consistoriali descripta die 5. Maii 1749. 54

Per ly *semel saltem in die*, designatur quod omnes quatuor statutæ Ecclesiæ visitandæ sint semel saltem in eadem die; nec sufficit unam ex ipsis uno die, & alteram altera die intra præfinitum Jubilæi tempus visitare; ut docet praxis, & ita fieri debere sancivit peculiaris Congregatio Eminentissimorum Cardinalium, & Prælatorum anno 1700. ab Innocentio XII. ad id deputata. Quod etiam expressit in sua tunc temporis notificatione Eminentiss. Cardinalis Gaspar Carpegna Romæ Vicarius, uti videre est supra in hoc *art. 1. num. 30.*, & impræsentiarum firmat Benedictus XIV. ex valore ipsorum verborum *semel saltem in die* in Constit. incip. *Peregrinantes*, & in laudata *Epistol. num. 11.* 55

Per ly *Dies sive naturales, sive Ecclesiasticos*, indicatur, quod utraque dies, aut *naturalis* incip. ab una media nocte, & in alteram subsequentem desinens, aut *Ecclesiastica* incipiens a primis Vesperis unius diei usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum, ad visitationes peragendas idonea declaratur, ut expresse idemmet Pontifex in Const. *Benedictus Deus §. Itaque*, & in dicta *Epistola num.13.* 56

Per ly *visitaverint*, quamvis satius sit intelligi Visitationes Ecclesiarum faciendas esse in gratia, sicuti & alia opera injuncta pro Jubilæo comparando; Attamen si Visitationes Ecclesiarum, & alia injuncta ope- 57

opera executioni mandentur cum devotione, & reverentia juxta Extravag. *Unigenitus*, & aliam *Quemadmodum*; & Constitutionem Bened. XIV. incip *Peregrinantes*, itaut pie disponant ad Sacramentalem Confessionem, & Communionem, idest modeste, & devote in Ecclesia colendo Deum, & venerando Sanctos, adeout actus moraliter boni dici possint, dummodo ultimum opus ex injunctis in gratia adimpleatur; certum est ab hisce sic Deo reconciliatis Indulgentiam plenariam Jubilæi lucrari, ut jam tradidimus supra *art.3. n.46.*, & firmat idem Pontifex cum Constitut. *Convocatis*, tum in Epistola *Fra le fatiche num.76.* Nec officit quod in Bulla Jubilæi Confessio pro prima ex injunctis operibus recenseatur, sicque videatur Confessionem debere aliis operibus præmitti; Non officit, inquam, quia ordo verborum nequit esse regula pro ordine facti, ut ad rem nostram significat idem Pontifex in cit. *Epistola num. 76.*

58 Non lucrantur autem Jubilæum, qui in peccato mortali Ecclesiarum visitationes peragunt, & insuper pravo fine, vel sine recta intentione, v. gr. ut otientur, ut curiositati satisfaciant, & id genus alia, ab intento comparandi Jubilæum penitus aliena, ut recte declarat laudatus Pontifex in cit. Constit. *Convocatis*, & in *d.Epistola n.76.*

59 Per ly *Pias ad Deum preces effuderint*, significat Pontifex, pro lucrando Jubilæo sufficere Orationem vocalem, & quamvis laudanda sit Oratio mentalis, addendam vult aliquam vocalem in cit. Constit. *Convocatis §.51.* Et insuper brevem Orationem magno fervore factam satis esse declarat ad satisfaciendum fini Constitutionis *Peregrinantes*, seu Jubilæo in laudata *Epistola num.83.* Non autem sufficere modicam Orationem ex acedia, aut torpore provenientem, nam cum ipsa devotionem excludat, inepta est ad Jubilæum comparandum.

60 Per ly *Plenissimam ejusdem Anni Jubilæi omnium peccatorum suorum Indulgentiam*, occasionem sumit Pontifex erudite demonstrandi primis Ecclesiæ sæculis usque ad annum MCCC. Indulgentiam hanc plenariam consequi volentibus, necesse fuisse in Palæstinam se conferre ad pugnandum pro Terræ Sanctæ recuperatione, ut videre est in Concilio Claramontano, ubi Urbanus II. hanc Indulgentiam concessit; Neque aliam sæculis illis extra Terram Sanctam potuisse comparari Indulgentiam plenariam usque ad exordium decimi quarti sæculi, in quo Bonifacius VIII. illam concessit pro Anno Sancto Jubilæi. Sic laudatus Pontifex in Epistola Encyclica incip. *Celebrationem*. Quomodo autem sit intelligenda Indulgentia plena, plenior, & plenissima, jam tradidimus supra *in verb. Indulgentia artic. 1. num. 9.*, & 10. Vide *ibi*.

61 Per ly *semel consequantur*, intelligitur quod Jubilæum Anni Sancti quoad facultates semel tantummodo; quoad Indulgentias vero pluries repetitis operibus injunctis intra tempus præfinitum comparari posse, ut declaravit Sanctissimus in Constitut. *Convocatis*, & in *cit.Epistola n.84.* & expressit in Bulla Jubilæi *Benedictus Deus §. Itaque*, ibi: *Indulgentiam remissionem, & veniam semel consequantur*. Nemo tamen potest Indulgentiam Jubilæi hujus pro se acquisitam, mortuis applicare; Nam dum Pontifex *in cit. Epistola* firmat Regulam esse, non posse Indulgentias vivis concessas, pro defunctis applicari per modum suffragii, nisi id in concessione exprimatur. Generaliter autem eamdem Indulgentiam plenariam, etiam repetitis operibus eadem die iterari non posse declaravit Sac. Congregatio Indulgentiarum die 7. Mart. 1678. approbante san. mem. Innocentio XI. Vide supra *verb. Indulgentia art.3. n.23.*, & *art.4. n.15. in fine.*

Per ly *Navigantes vero, & iter agentes*, declarat Pontifex quod navigantes, & iter agentes, seu alio ad certam stationem se recipientes, post elapsum Jubilæi tempus, possint ipsum lucrari, visitata totidem vicibus Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii, seu stationis hujusmodi. Sic ipse expresse in eadem Bulla *Benedictus Deus §.Navigantes.* 62

Per ly *Super præscriptis hujusmodi visitationibus tantummodo*, determinat Sanctissimus, quod non omnia opera in Jubilæo injuncta in alia pia Opera commutari possint, sicque hanc commutationis facultatem non extendi ad Confessionem, aut Communionem (exceptis nondum ad Communionem idoneis) neque ad ipsas præces in visitationibus fundendas, ut monet in laudata *Epistola num.53.* Quinimmo tum *ibi*, tum in Constitutione *Convocatis §.21.* pro Romano Jubilæo onerat conscientias Pœnitentiarorum, ne hac tam in minuendis, quam commutandi visitationibus abutantur; Et in Epistola Encyclica omnibus locorum Ordinariis directa, permittit, ut justis solum de causis opportunas commutationes, & reductiones concedant; Hinc clare stat, facultatem commutandi concessam se extendere tantummodo super præscriptis visitationibus, ut expresse statuitur in eadem Constitut. *Benedictus Deus §.Navigantes.* 63

Per ly *Alia pietatis, caritatis, aut religionis opera*, intelligendum est, quod nisi qui Jubilæi Indulgentiam largitur, aliter expresse asserat, commutatio visitationum, aut communionis cum pueris, nequit fieri in alia opera, quibus pœnitens jam alio oneris titulo sit adstrictus, ut relatis ad id Doctorum diversis opinionibus, æquius censet Bened. XIV. in dicta Epistola *Fra le fatiche num.53.* de Italico in latinum conversa, sic: *Æquior tamen opinio ea videtur, quæ inficiatur Indulgentiam comparari posse operibus, ad quæ alio titulo quis adstringitur; Nisi tamen, qui Indulgentiam largitur, expresse asserat, eam prædictis aliunde jam debitis operibus acquiri posse, ceu si quis inter injuncta opera, tria jejunia recenseret, eaque quatuor anni temporibus, puta Septembris, speciatim asserat esse complenda*. Ex quibus patet, quod quando Legislator absolute loquitur ad lucrandum Jubilæum, uti non possumus operibus, quæ alio titulo Deo debemus; Et paulo post arctius pro visitationibus, sic habet; *Cum nequeant pœnitenti commutari* (visitationes Basilicarum) *in pia opera, quæ alio titulo idem adimplere tenetur; Cum hic agatur de subrogatione, & juxta sancitam regulam, subrogatum ejusdem naturæ, & indolis esse debeat cum re, pro qua supponitur; Si ergo Basilicarum visitatio libera est, nullique præcepto obnoxia, sed novum onus ad Indulgentiam consequendam, subrogatum ejusdem naturæ, & speciei non erit, si jam cadat sub præcepto, si* 64

ex

ex iis, ad quæ pœnitens alia titulo sit adstrictus. Unde non videtur subsistere Auctorum opinio, qui eadem Paschali Communione,& Præcepto Communionis Paschalis, & Jubilæo satisfieri posse censuerunt.

65 Per ly *Ad minorem numerum*, duplex potest dubium expendi. I. An si decursu temporis Jubilæi, Indultum minorationis visitationum exiret, qui jam tot vicibus Ecclesias visitasset, quot satis essent ad implendum numerum in minoratione præscriptum, ad alias visitationes teneretur: Et respondetur, certum esse valere visitationes Ecclesiarum jam juxta minorationem completas; hac tamen adjecta conditione, quod post minorationem adhuc semel quatuor designatæ Ecclesiæ unica die visitentur. II. An qui aliquibus vicibus jam Ecclesias visitavit ante Indultum minorationis,post idem possit jam ante factas numerare pro iis, quæ in minoratione restringuntur: Et respondetur, certum esse jam factas visitationes Ecclesiarum, numerum ingredi in minoratione præscriptum. Ita sancit, & firmat idem Pontifex in recensita *Epistola num.* 82., & in citata Constitutione *Convocatis* §.50.

66 Per ly *Insuper iisdem Monialibus, earumque Novitiis*, explicat Pontifex eos solummodo posse Moniales, & Novitias eligere Confessarios, quos actualis loci Ordinarius, vel universaliter, vel pro aliquo peculiariter Monasterio approbavit, nec postea reprobavit; Sic in eadem Bulla *Benedictus Deus §. Insuper*, & in Epistola Encyclica *Celebrationem §.Cum autem Nos*; declarans insuper electionem hanc esse debere an effectum Jubilæi consequendi, his verbis: *Licere Monialibus earumque Novitiis in hoc præsenti Jubilæo ad effectum ejusdem Iubilæi consequendi Confessarium eligere ab actuali Ordinario loci, etiam pro alio Monasterio, vel pro Monialibus in genere approbatum*.

67 Per ly *Regularibus*, declarat Sanctissimus posse Regulares cujusvis Ordinis,Congregationis, & Instituti, etiam specialiter nominandi, tempore Jubilæi sine proprii Superioris facultate sibi eligere pro suo arbitrio quemcumque Confessarium, sive Sæcularem, sive Regularem cujusvis Ordinis, approbatum ab Ordinario loci ad personarum sæcularium Confessiones audiendas. Sic expresse in eadem Constitutione *Benedictus Deus §.Insuper*. Nec valet dicere, quod sicuti Regulares sine sui Superioris facultate non possunt extra suum Ordinem Confessarium eligere vigore Bullæ Cruciatæ, uti sancitum est a pluribus Summis Pontificibus, & præsertim a Bened. XIV. Constitut. incip. *Apostolica Indulta*: Ita neque possunt virtute Bullæ Jubilæi; Non valet, inquam, quia ideo non possunt id Regulares virtute Bullæ Cruciatæ, quia Cum Cruciata, sit privilegium permanens, si in Regularibus Ordinibus hoc Jus vigeret, iisdem etiam detrimento foret; Jubilæum autem cum sit privilegium transiens, & cito præteriens, omnibus favet, & nulli nocet, adeoque possunt Regulares libere sibi eligere quemcumque Confessarium extra Ordinem ut supra virtute Jubilæi, & non vigore Cruciatæ: quam rationem reddit idem Pontifex in laudata Epistola *Fra le fatiche numer.* 36. & nos fuse tradimus infra *art.*2. *n.*3. Vide *ibi*.

68 Per ly *Sincere, & serio statuerint*, demonstratur eum, qui præsens Jubilæum consequi serio, & sincere nolit, neque absolutionem a Censuris, neque alias facultates consequi posse, ut firmat Pontifex in recensita *Epistola num.* 62. ubi rationem reddens dicit, *Nam si facultates in ordine ad Jubilæum conceduntur, usum deperdunt, ubi quis ad Jubilæum consequendum nolit accedere*; Et Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 6. sic expresse tradit: *Gratia non conceditur nisi in ordine ad hunc finem, & per modum præparationis ad effectum Jubilæi, ergo qui non habet animum implendi, & obtinendi Jubilæum, non potest gaudere facultate*.

69 Per ly *Et censuris*, intelligendum venit dumtaxat de Interdicto, Suspensione, & Excommunicatione, juxta *c. Quærenti* 10. *de verb. signific.* & non de Irregularitate ex delicto contracta. Sic idem Pontifex in laudata *Epistola n.* 50. ubi Censuras ab Irregularitate secernit, & pro Censuris nomen *absolutionis*, pro Irregularitatibus vero nomen *dispensationis* juxta phrasim Tridentini *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* data opera se adhibuisse significat.

70 Per ly *Etiam in Bulla Cœnæ Domini*, quamvis ampla concedatur facultas, non tamen absolvendi ab hæresi externa, ut constat tum ex Decreto Alexandri VII. in Congregatione S. Officii die 23. Martii 1656. ubi habetur *facultatem absolvendi ab hæresi in Jubilæis, vel aliis similibus concessionibus non censeri comprehensam, nisi expressis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi*; Tum ex iis, quæ tradit idem Benedictus in Constitut. *Convocatis*, & in memorata *Epistola n.*85. ac in quarta Notificatione edita ab ipso adhuc Cardinali, & Archiepiscopo Bononiæ residente.

71 Per ly *Quantumcumque gravibus, & enormibus*, ne aditus pateat aliquibus afferendi Jubilæi tempore casum aliquem enormem reservatum esse, ut nonnulli Auctores ex Bullis Alexandri VI. *Cum in principio*, Clementis VII. *Pastoris æterni*; & Pauli II. *Et si Dominici Gregis, inter Extravagant. commun. de pœnitent. & remissionib.* dixerunt, Benedictus XIV. omnem submovit difficultatem, hanc adjiciendo ampliantem clausulam, sicut se explicat in dicta *Epistola n.* 37.

72 Per ly *Injuncta ipsis Pœnitentia salutari*, declaratur onus imponendi, & adimplendi salutarem pœnitentiam in Jubilæo, ut tradit Pontifex in recensita *Epistola n.* 65. recte animadvertens neminem vere pœnitentem esse posse juxta *cap. Omnis utriusque sexus* 10. *de pœnit. & remission.*, qui salutarem refugit pœnitentiam.

73 Per ly *Vota quæcumque*, expresse conceditur Confessariis Jubilaribus facultas commutandi in alia pia, & salutaria opera vota quæcumque, etiam jurata, & Sedi Apostolicæ reservata, exceptis votis solemnibus Castitatis, Religionis, & Obligationis jam a tertio acceptatis, seu in quibus agitur de præjudicio tertii; & pœnalibus pro præservatione a peccato emissis, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refrænet,quam prior voti materia. Sic ipse Pontifex in eadem Bulla *Benedictus Deus §. Insuper, in* Const. *Convocatis*, & cit. *Epist. n.*40. *& seq.*

74 Per ly *Super occulta Irregularitate ad exercitium* *eorum-*

eorumdem Ordinum, venit intelligendum, quod Confessarii in Jubilæo possunt sicuti in majoribus Ordinibus, sive Sacris, dispensare super occulta Irregularitate ob censurarum violationem contracta in exercitio suorum Ordinum, ut expresse in ipsa Bulla *Benedidictus Deus §.Insuper in fin.*; Ita etiam possunt a fortiori dispensare in iis Min.Oridinum, qui Irregularitatem prædictam ob earumdem censurarum violationem contraxerunt, quamvis in Bulla non exprimantur, quia ut explicat Pontifex in dicta Epistola *Fra le fatiche num.*50. concesso majori, minus etiam concessum intelligitur, *cap. Ex parte* 27. *de decimis* cum plus semper in se contineat quod est minus, *cap.Plus* 35. *de Regul. jur. in* 6. *l. In eo quod plus* 210. *ff. de Regul. Juris*: Et cui licet quod est plus, liceat utique quod est minus, *c.Cui licet* 43. *de Regul. jur. in* 6. *L. Non debet* 21. *ff. de Reg. jur.*

75 Per ly *Concedimus*, *&* *indulgemus*, intelligi debet, facultates in Jubilæo concessas, in Confessione dumtaxat exercendas esse, ut declaravit Benedictus XIV. in Constitut. *Convocatis §.*25. & in memorata *Epistola num.*63. addens ex Thesauro *de Pœnitente Eccles. part.*1. *cap.*22. hanc esse praxim Pænitentiariæ, quod nempe prædictæ facultates nonnisi intra Confessionem exerceantur.

76 Per ly *Complicem*, declarat Pontifex complicem Confessarium in quolibet inhonesto contra sextum Decalogi præceptum peccato, in quocumque etiam amplissimo Jubilæo non posse Sacramentalem absolutioem impertiri, ex quo ipse per ejusdem Pontificis Constit. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*; & Constitut. incip. *Apostolici muneris*, factus sit subjectum incapax sub pœna nullitatis ad absolutionem impertiendam suo complici in dicto peccato, ut jam tradidimus *in Tomo* 2. *verb. Complex peccati*, & verb. *Confessarius art.*4. *n.*14. Vide *ibi*.

77 Per ly *Nisi intra tempus dictorum sex mensium satisfecerint*, denotatur quod obligatio imponi solita in absolutione a censuris incursis propter damnum illatum, aut injuriam irrogotam, satisfaciendi parti lesæ, non respicit Judicem, ut nonnulli intellexerunt, sed eum, qui damnum, aut injuriam passus est, ut patet ex obvio verborum sensu, & exprese declaravit idem Pontifex in laudata *Epistola num.* 66.

78 Per ly *Visitassent*, indulget quidem Pontifex, ut qui morte præveniuntur, antequam præfinitum visitationum numerum compleverint, si vere pœnitentes confessi, & Sacra Communione refecti decesserint, Jubilæum consequantur; uti etiam disposuit pro Jubilæo Romano in Constitutione *Peregrinantes*. At vero Jubilæum minime consequeretur, qui ante Confessionem, & Communionem ad Jubilæum requisitam interiret, quia Pontifex morte correptos dispensat solummodo a residuis visitationibus, & aliunde declarat quod in operibus præscriptis voluntas exequendi non sufficit, nisi opere compleatur; Sic expresse in toties laudata *Epistola n.*15.

79 Per ly *Si quis autem post obtentas, vigore præsentium, absolutiones a Censuris, aut votorum commutationes, seu dispensationes*, decernit Pontifex, quod qui confessus animo lucrandi Jubilæum, in Confessione obtinuit absolutionem a Censuris, commutationem votorum, & vel dispensationem, si deinde mutato animo, opera pro Jubilæo injuncta prætermittat, nihilominus prædictæ absolutiones, commutationes, vel dispensationes subsistant; licet qui opera implere negligit, vix a reatu peccati immunis censeri possit: Sic in hac Bulla *Benedictus Deus §.Cæterum*; & in Constitutione *Convocatis §.*54. ac in dicta *Epistola num.*86. recte animadvertens absolutionem non dari conditionate, seu ad reincidentiam, sed absolute, dummodo pro tunc pœnitens habeat animum lucrandi Jubilæum.; Unde si post mutet propositum, remanet adhuc absolutus, quamvis peccet. Et quidem probabilius mortaliter, ut cum Suarez, Aversa, Viva, Vasquez, & Filliucio videtur sentire Pontifex in toties commemorata *Epistola numer.*86., quia non satisfacit tacitæ promissioni in re gravi, cum videatur intervenire tacitum pactum inter Pontificem, & Pœnitentem ita scilicet, ut Pontifex concedat hujusmodi media, & pœnitens ea acceptet, obligando se ad ponendum finem, adeoque si absque rationabili causa omittat deinde ponere opera injuncta, & lucrari Jubilæum, violabit pactum tacitum in re gravi, sicque graviter peccabit.

Quibus omnibus hucusque traditis, tamquam de irrefragabili mente eruditissimi, sapientissimi, ac zelantissimi Pontificis Bened.XIV. firmiter adhærendum statuo, quidquid in aliquibus cum variis aliis de Jubilæo contrario scripserim.

Ad complementum hucusque dictorum, placet 80
hic subnectere sequentem Constitutionem Clementis XIII. qua Jubilæum universale indixit anno I. sui Pontificatus.

CLEMENS PAPA XIII.

Universis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

VEnimus in altitudinem maris, & ne, adversis luctantibus ventis, tempestas aquarum Nos demergat, gemitibus inenarrabilibus ad Deum clamavimus, ut in suscepto a Nobis Apostolatus Officio, & in gerendo hoc gravissimo munere, viribus nostris longe impari efficacissimæ gratiæ suæ opem, & præsidium copiosæ largiatur, & preces nostras, quas in hac die tribulationis prolixe effundimus, benignissime suscipiat. Quis enim tota mente, atque totis artubus non contremisceret? Quis maximo timoris cruciatu non angeretur? Quis præ tristitia penitus non conficeretur, statuens ante oculos, & diligentissime perpendens Catholicæ Religionis, & hujus Apostolicæ Sedis mœstissimam faciem? Quis denique acerbissime non defleret tot horrida vulnera, & fidei, & disciplinæ, & juribus nostris inflicta? Sed non opus est tot mala commemorare, & referre, & silentio præterire remedia, quibus tot jacturis possumus subvenire. Nullus est morbus tam magnus, tam diuturnus, tam desperatus, qui sanari non possit, vel cui certe opitulari non valeat pro ineffabili sua Clementia Omnipotens Deus, cujus misericordia superexaltat Judicium. Adeamus ergo cum fiducia ad Thronum ejus in tempore opportuno, arma enim nostra, quibus tot malis fortiter constanterque obsistere possumus, sunt Preces, & Lacrymæ, Je-

junia, & Eleemosynæ; scimus quod si manserimus in eo, & verba ejus in nobis manserint, quodcumque voluerimus, petemus, & fiet nobis. Convertamur igitur ad Deum in toto corde nostro, in jejunio, in fletu, in planctu, nec avertamus faciem ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec a nobis avertatur facies Domini. Hæc autem, ut ferventiori spiritus ardore, majorique fructu peragantur, priscum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum morem sequuti, cœlestium munerum thesauros, quorum dispensatio fidei nostræ commissa est, proximis diebus, quibus Catholica Ecclesia sacras Quatuor Temporum observationes annua recolit devotione, pro felici nostri Pontificatus initio erogare decrevimus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex illa ligandi, atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit, universis, & singulis utriusque sexus Christifidelibus in Alma Urbe nostra degentibus, qui solemni Processioni, quam Dominica, decimaoctava post Pentecosten, die videlicet decimaseptima currentis mensis Septembris ab Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum in Thermis ad Basilicam Sanctæ Mariæ Majoris nuncupatam de eadem Urbe una cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, necnon Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, quos in Romana Curia adesse contigerit, ac Christianorum Regum, & Principum Oratoribus apud Nos existentibus, Prælatis quoque, & Officialibus ejusdem Curiæ; universoque Clero, & Populo, benedicente Domino, agemus, devote interfuerint, vel S. Joannis in Laterano, Principis Apostolorum, & S. Mariæ Majoris præfatæ Ecclesias, seu Basilicas, vel earum aliquam intra spatium ejusdem, vel proxime subsequentis hebdomadæ saltem semel visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium pias ad Deum preces effuderint; ac quarta, & sexta feria, ac Sabbato alterius ex præfatis hebdomadis jejunaverint, & peccata sua confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Dominica die immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam reverenter sumpserint, ac pauperibus aliquam eleemosynam, prout unicuique suggeret devotio, erogaverint: ceteris vero extra urbem prædictam ubicumque degentibus, qui Ecclesia ab Ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, seu Officialibus, aut de eorum mandato, & ipsis deficientibus, per eos, qui ibi curam animarum exercent, postquam ad eorum notitiam hæ nostræ pervenerint, designandas, vel Ecclesiarum hujusmodi aliquam spatio duarum similiter hebdomadarum a publicatione designationis per Ordinarios, vel eorum Vicarios, seu Officiales; vel alios, ut præfertur, faciendæ decurrendarum saltem semel visitaverint, ibique ut supra oraverint, ac quarta, & sexta feria, ac Sabbato alterius ex hebdomadis hujusmodi jejunaverint, pariterque peccata sua confessi, ac in die Dominica immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam sanctissima Communione refecti fuerint, & pauperibus aliquam eleemosynam, ut præmittitur erogaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem, sicut in anno Jubilæi visitantibus certas Ecclesias intra, & extra Urbem prædictam concedi consuevit, tenore præsentium concedimus, & elargimur. Navigantes vero, & iter agentes, ut cum primum ad sua se domicilia receperint, suprascriptis peractis, & visitata Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii eamdem indulgentiam consequi possint, & valeant. Regularibus autem personis utriusque sexus, etiam in claustris perpetuo degentibus, necnon aliis quibuscumque tam laicis, quam ecclesiasticis sæcularibus, vel regularibus, etiam in carcere, aut captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, qui supra expressa, vel eorum aliqua præstare nequiverint; ut illa Confessarius ex jam approbatis a locorum Ordinariis ante præsentium publicationem, seu approbandis eis in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque injungere, quæ ipsi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus, & indulgemus. Insuper omnibus, & singulis Christifidelibus utriusque sexus tam laicis, quam ecclesiasticis sæcularibus, & regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti tam in Urbe præfata, quam extra eam ubique locorum, ut præfertur, degentibus licentiam concedimus, & facultatem, ut sibi ad hunc effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium tam sæcularem, quam cujusvis Ordinis, & Instituti regularem ex approbatis, ut præmittitur a locorum Ordinariis, qui eos ab excommunicationis, suspensionis, vel aliis ecclesiasticis sententiis, & censuris a jure, vel ab homine quavis causa latis, seu inflictis, necnon ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, & delictis quantumvis gravibus, & enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive Nobis, & Sedis Apostolicæ, etiam in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis contentis, & alias per quascumque nostras, aut Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutiones, quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis quomodocumque reservatis in foro conscientiæ, & hac vice tantum absolvere, & liberare valeant; insuper vota quæcumque (religionis, & castitatis exceptis) in alia pia, & salutaria opera commutare, injuncta tamen eis, & eorum cuilibet in supradictis omnibus casibus pœnitentia salutari, aliisque ejusdem Confessarii arbitrio injungendis. Quapropter tenore præsentium in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, atque mandamus omnibus & quibuscumque Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ac quibuscumque Ordinariis locorum ubicumque existentibus, eorumque Vicariis, & Officialibus, vel, iis deficientibus, illis, qui curam Animarum exercent, ut, cum præsentium Litterarum transumpta, aut exempla etiam impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, & Loca publicent, & publicari faciant, Ecclesiamque, seu Ecclesias visitandas designent. Non intendimus autem per præsentes super aliqua irregularitate publica, vel occulta, nota, defectu, incapacitate, seu inhabilitate quoquomodo contracta dispensare, vel aliquam facultatem tribuere dispensandi, seu

habi-

habilitandi, & in pristinum statum restituendi etiam in foro conscientiæ; neque etiam easdem præsentes iis, qui a Nobis, & Apostolica Sede, vel ab aliquo Prælato, seu Judice Ecclesiastico excommunicati, suspensi, interdicti, seu alias in sententias, & censuras incidisse declarati, vel publice denuntiati fuerint, nisi intra tempus dictarum duarum hebdomadarum satisfecerint, aut cum partibus concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, præsertim quibus facultas absolvendi in certis tunc expressis casibus ita Romano Pontifici pro tempore existenti reservatur, ut nec etiam similes, vel dissimiles indulgentiarum, & facultatum hujusmodi concessiones, nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari queant; necnon Regula nostra de non concedendis indulgentiis ad instar, ac quorumcumque Ordinum, & Congregationum, sive Institutorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus; privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis eisdem Ordinibus, Congregationibus, & Institutis, illorumque personis quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac formam in eis traditam pro servata habentes hac vice specialiter, nominatim, & expresse ad effectum præmissorum derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Ut autem præsentes nostræ, quæ ad singula loca deferri non possunt, ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus, ut earumdem præsentium transumptis, vel exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis ubique locorum, & gentium eadem prorsus fides habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 11. Sept. 1758. Pontificatus Nostri Anno Primo.

D. Card. Passionæus.

Articulus II.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt Confessarium Jubilarem.

1 IN Jubilæis extraordinariis duarum hebdomadarum conceditur cuilibet Sæculari facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum; *Communis*, & patet ex Bullis pro talibus Jubilæis edi solitis. Etiam Regulares possunt tempore Jubilæi
2 sine licentia suorum Superiorum sibi eligere Confessarium quemlibet, sive Sæcularem, sive Regularem ex approbatis ab Ordinario loci; Navarrus, Suarez, Filiuc. dicens sic esse declaratum a Sacra Congregatione, Bossius, Diana, Bordon. Lugo, Gobat dicens esse rescriptum Romæ, ut stetur verbis Bullæ, Bellegambe *part. 3. sect. 6. q. 1.* cum La Croix *lib. 6. part. 3. num.* 1464. Felix Potestas *tom. 1. part. 2. num.* 1439. Tamburin. *tom. 2. pag. 37. n.* 40., & sic etiam plures alii. Et de facto verba Bullæ non solum dant potestatem *Omnibus, & singulis Regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti eligendi sibi Confessarium quemlibet tam Sæcularem, quam Regularem, qui ab omnibus casibus absolvat &c.* sed etiam hanc potestatem concedunt; *non obstantibus quibuscumque privilegiis iisdem Ordinibus concessis, etiamsi de illis specialis mentio facienda esset.*

Nec obstant Constitutiones aliquæ Summorum 3
Pontificum, & signanter Urbani VIII. Constitut. incip. *In specula* 19. *Jun.* 1630. declarantes, & respective declarans, Bullam *Cruciatæ, & alia Indulta hujusmodi Regularibus, & Monialibus non suffragari quantum ad illum articulum eligendi Confessarium independentem a suis Superioribus.* Non obstat, inquam, quia ultra quam quod, ut notat Felix Potestas *loc. cit. num.* 1429. & alii, declaratio contraria Pontificum est expresse edita pro Bulla Cruciatæ, minime pro Jubilæo; recte insuper advertit Card. de Lugo *disp. 20. de Pœnitentia num.* 189. diversis formulis, & efficacioribus revocari privilegia Regularium in Bulla Jubilæi, quam in Bulla Cruciatæ. Unde quamvis Regulares non possint vi Bullæ Cruciatæ eligere Confessarium sine licentia suorum Superiorum, eo quod privilegium concessum Regularibus, quod non possint eligere Confessarium extraneum, non sit revocatum per Bullam Cruciatæ, possunt tamen talem Confessarium eligere vi Jubilæi, eo quod per ejus Bullam censeatur revocatum supradictum privilegium, ut patet ex supra adductis verbis in Bulla Jubilæi apponi solitis: *non obstantibus quibuscumque privilegiis iisdem Ordinibus concessis, etiamsi de illis specialis mentio facienda esset.* Et ratio, cur non sit revocatum supradictum privilegium per Bullam Cruciatæ, bene vero per Bullam Jubilæi, est, quia Bulla, seu Indultum Cruciatæ est permanens, & ideo Religionibus obesset; Bulla vero, seu Indultum Jubilæi est transiens, favens omnibus, nulli nocens; ideoque sæpe Pontifices declararunt, vi Bullæ Cruciatæ se noluisse revocare privilegia Religionum; secus vero vi Bullæ Jubilæi; Quod præsertim constat ex Declaratione Gregor. XIII. apud Rodriquez relata a Pasqualigo *de Jubilæo qu.* 206. his verbis: *Congregatio pro majori parte sensit pro negativa sententia (videlicet, quod non possint Confessarium extra Religionem Regulares eligere) dixit tamen dubium esse referendum Sanctissimo Domino, qui postea die* 19. *Decembris* 1581. *in Consistorio respondit: Tempore Jubilæi posse omnes Regulares confiteri peccata Sacerdotibus etiam Sæcularibus approbatis ad Confessiones; Nam in Bulla non fit mentio, nisi de Ordinario eorum, qui audituri sunt Confessiones, non de Ordinario pœnitentis.* Immo nedum possunt Regulares tempore Jubilæi confiteri cuicumque Confessario approbato ab Ordinario loci, tam Sæculari, quam cujusvis Ordinis Regularis, sed etiam possunt absolvi a casibus suo Superiori Regulari reservatis, ut apud Nicolium *in Flosculis, verb. Jubilæum num.* 6. declaravit *Sac. Congreg. Episcop. & Regularium* 19. *Aprilis* 1583. & Alexander VII. *die* 14. *Maii* 1655. in suo Brevi incip. *Unigenitus*, & sic antea declarasse Gre- 4

gorium XIII. testatur Peyrin. *de privileg. Regul. t. 3. cap. 4. num. 3. pag. 1324.* & Murga *in tract. de Benefic. Ecclesiast. qu. 2. n. 121. pag. 44.*

5 Confessarius eligendus tempore Jubilæi debet esse approbatus ab Ordinario loci, seu ipsius Confessarii, non autem ab Ordinario pœnitentis. Ita Sacra Congregatio Concilii interpretando Bullam Jubilæi, & ex ejus sententia Sanctissimus declaravit, Bullam esse intelligendam de Ordinariis eorum qui audiunt Confessiones, non autem de Ordinariis pœnitentium; sic refert Fagnan. *lib. 5. decretal. in cap. Ne pro dilatione 16. de pœnit. & remission. n. 19.*

6 Unde Regulares, ut absolvantur a reservatis virtute Jubilæi, probabiliter non possunt eligere Confessarium approbatum a solo suo Prælato Regulari; Suarez, Reginald. Vega, Lugo cum La Croix *loc. cit. num. 1465.* Filliuc. Lezana, Bossius, Henriq. Faustus, & alii cum Viva *de Jubilæo qu. 9. art. 1. n. 3.* Pontius *disp. 46. qu. 10. conclus. 5. n. 138.* Barbosa *super Concil. Trid. sess. 23. cap. 15.* Quilici *quæst. 5. art. 4.* Matthæucci *Cautela Confessarii lib. 1. cap. 9. num. 8.* & alii. Et ratio est, quia per *Ordinarios locorum*, a quibus Jubilares Confessarii debent esse approbati secundum Bullam Jubilæi, ibi: *Ex approbatis a locorum Ordinariis*, in communi sensu intelliguntur Episcopi; & secundum Sacram Rotam Romanam *part. 11. dec. 23. n. 8. & part. 19. tom. 1. decis. 69. n. 15.* rigorose Ordinarii nomen soli Episcopo spectat, seu convenit,

7 non autem inferiori. Opposita tamen sententia non caret sua vera probabilitate, eamque tutam in praxi vocat Gobat *in Quinario tract. 3. de Jubilæo num. 229.* & probabilissimam, & in praxi tutam appellat Silvius *resol. variar. verb. Jubilæum 1.* quem sequitur Pontas *verb. Jubilæum cas. 7.* & tenent Sanctarellus, Coriolanus, Rodriquez, Bonacina apud Pasqualigum *qu. 208.* Diana *part. 5. tract. 12. resol. 37.* & alii dicentes sufficere, si Confessarius sit approbatus a solo suo proprio Prælato Regulari, quia Prælatus Regularis est vere Ordinarius suorum subditorum habens in illos jurisdictionem ordinariam, & ut dicit Rota *part. 13. decis. 54. num. 15.* appellatione Ordinariorum veniunt omnes, qui exercent jurisdictionem Ordinariam, quasi Episcopalem. Tum quia *Favorabilem interpretationem non recipit, quæ eum, cui favetur, lædere possit*, favente aperte *Regula 61. Juris in 6.* quæ sic expresse habet: *Quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.* Bulla autem Jubilæi plurimum læderet Regulares multos, si præter suum morem cogerentur quærere Confessarium ab Ordinario loci approbatum, & forte illum quærere extra suum Conventum.

8 Moniales tempore Jubilæi non possunt eligere Confessarium non approbatum in specie ad audiendas Monialium Confessiones; deducitur ex Constitut. Greg. XV. incip. *Inscrutabili*, & Constitutione Clementis X. incip. *Superna*; ubi declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones sæcularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis. Et hoc etiam clare habetur ex declaratione Sac. Congregationis missa ad Episcopum Abulensem anno 1593. & relata ab Arauxo *in select. tract. 1. sect. 3. num. 15.* & a Cajetano de Alexandris *in Confessario Monialium c. 6. §. 13. q. 6.* in qua habetur, quod approbatus ad audiendas Confessiones certi generis personarum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter, ac proinde quod non potest virtute Jubilæi eligi ad audiendas Confessiones aliarum personarum, aut extra Ecclesias sibi designatas, & sic tanto minus ad audiendas Confessiones Monialium sine specifica approbatione pro ipsis; Viva *de Jubilæo q. 9. art. 2.* Molfesius, Pellizarius, Alphonsus de Leon. Faustus cum Cajetano de Alexandris *loc. cit.* Matthæucci *Official. Curiæ cap. 13. quoad Confessarios Monialium num. 10.* Felix Potestas *tom. 1. part. 2. n. 1423.* Lantusca verb. *Jubilæum num. 2.* La Croix *lib. 6. part. 2. num. 1467.* Quilici *Confessar. Manuduct. quæst. 1. artic. 1. num. 12.* Polachus, Cespedes, & alii. Immo neque Confes-

9 sarius approbatus pro uno Monasterio potest tempore Jubilæi eligi a Monialibus distincti Monasterii, ut colligitur ex cit. Constitut. Clementis X. incipien. *Superna*, in qua, ut jam declaraverat Sac. Congreg. Conc. super Constitut. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili* in responsione ad nonum, dicitur præcise: *Atque approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii, minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii*, Matthæucci *loc. cit. n. 10.* Viva *loc. cit. sub num. 1.* & alii. Vide verb. *Approbatio art. 3. a num. 5. ad 12.* & verb. *Bulla Cruciatæ numer. 12.*

10 Non desunt tamen, qui defendant absolute contrarium, ut Peyrinus *t. 3. cap. 3. num. 4. pag. 325.* Bonacina *de Sacramentis disp. 5. q. 7. num. 22.* Bossius *sect. 2. punct. 4.* Pasqualigus *de Jubilæo q. 210.* Portell. & Summa Dianæ verb. *Jubilæum num. 20.* & alii volentes, quod etiam Moniales tempore Jubilæi possint eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum. Et ratio eorum est, quia Bulla Jubilæi permittit omnibus utriusque sexus Fidelibus etiam Regularibus, quod possint eligere Confessarium approbatum ab Ordinario locorum absolute, adeoque non apparet ulla ratio, cur requiratur specialis approbatio pro Monialibus. Et confirmant ex Constit. Urbani VIII. incip. *Pontificia solicitudo*; in qua pro Jubilæo anni 1625. expresse concessit Monialibus, quod possent eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum, quod & concessit Innocentius X. pro Jubilæo anni 1650. ut refert Pasqualigus *loc. cit.* & ad Constitutiones Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, & Clemens X. incip. *Superna*; & ad decreta Sacræ Congregationis, in quibus declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones sæcularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis, respondent supradicti Doctores id verum esse extra Jubilæum, non vero tempore Jubilæi, pro quo Pontifices solent concedere etiam Monialibus, quod possint eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum.

11 At non sunt isti audiendi, nec sequendi, nisi aliter a Sancta Sede statuatur, aut declaretur, quia supradicti Pontifices in citatis Constitutionibus non dicunt absolute, ut Sanctimoniales possint eligere Confessarios quoscumque ex approbatis ab Ordinariis locorum, sed expresse additur: *Ab eisdem Ordinariis locorum ad id approbatos*, idest, ut explicant Doctores, ad munus Sanctimonialium Confessiones excipiendi probatos. Et quamvis in Jubilæis extraordinariis

nariis pro omnibus concessis soleat concedi generaliter, & absolute pro omnibus etiam Regularibus utriusque sexus facultas eligendi quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum; tamen adhuc propter supra adducta dicendum est, non posse Moniales eligere nisi Confessarios specialiter approbatos pro ipsis, quia *ex Regula* 81. *Juris in 6. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*.

12 Debent autem Ordinarii tempore Jubilæi approbare plures Confessarios, sive Sæculares, sive Regulares, quos Moniales ipsæ exoptaverint, ut eos possint Moniales pro majori suo spirituali solamine eligere pro Jubilæo lucrando juxta intentum Pontificis, ut decrevit *Sacra Congregat. Episcoporum*, & *Regul.* 24. *Martii* 1634. apud Lantusca verb. *Jubilæum sub num.* 1.

13 Confessarius approbatus limitate pro solis viris non potest tempore Jubilæi eligi a mulieribus; ita Confessarius approbatus pro solis rusticis, non potest potest eligi a civibus, sic etiam approbatus limitate pro uno tantum loco non potest eligi extra illum locum. Sic expresse habetur ex declaratione Sacræ Congregationis missa ad Episcopum Abulensem *anno* 1593. relata *supra sub num.* 8. & tenent Filliucius *tract.* 7. *cap.* 9. *num.* 262. Diana *part.* 5. *tract.* 12. *res.* 48. Gobat *de Jubilæo cap.* 31. *n.* 232. Viva *de Jubilæo quæst.* 9. *art.* 2. *n.* 4. Bossius *sect.* 3. *cas.* 2. Trullench. Suarez, Rodriquez, Villalobos, Homobonus, Bordon. Tamburin. Lugo cum La Croix *lib.* 6. *part.*

14 2. *num.* 1467. contra alios. Nec tempore Jubilæi potest eligi Confessarius complex, seu socius criminis, ubi id per Legem Dioecesanam, seu Episcopi prohibetur, quia ibi relate ad complicem non habet Confessarius approbationem, cum Episcopus talem Confessarium non approbet, immo positive reprobet respective ad suum complicem, seu socium sui criminis; Bonacina *de Sacramentis qu.* 7. *punct.* 5. §. 5. *num.* 10 Moron. *res.* 98. Aversa *q.* 17. *sect.* 6. Viva *q.* 11. *art.* 3. *num.* 4. Bellegambe *q.* 5. & 6. La Croix *loc. cit. num.* 1468. & alii contra Bossium, Pasqualig. Dicastill. & alios putantes non ideo tolli, vel impediri jurisdictionem a Papa concessam. Vide verb. *Complex peccati num.* 1. & 2. & infra *n.* 71.

15 Nec potest extra necessitatem extremam pro Confessario eligi Excommunicatus, suspensus, irregularis, & tanto minus depositus, & degradatus, quamvis antea fuisset approbatus, quia approbatio censetur revocata, ut recte dicit La Croix *loc. cit. n.* 1468.

16 Confessariis vi Jubilæi electis solet concedi quadruplex facultas. I. absolvendi a quibuscumque Censuris. II. absolvendi a quibuscumque peccatis. III.

17 commutandi Vota. IV. commutandi opera præscripta; *Communis*, ut patet expresse ex verbis Bullæ pro Jubilæo edi solitæ. Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessæ absolvendi a quibuscumque Censuris, potest absolvere a quibuslibet Censuris, sive a Jure, sive ab homine quovis modo, & causa latis, etiam locorum Ordinariis, seu Papæ, & Sedi Apostolicæ, etiam in Bulla Cœnæ contentis, & alias quomodocumque reservatis, ut habetur expresse ex verbis Bullæ pro Jubilæo edi solitæ, ibi: *Sibi eligere possunt Confessarium tam Sæcularem &c. qui eos ab omnibus Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, ac Censuris a Jure, vel ab homine, quovis modo, & causa latis, seu inflictis, nec non ab omnibus criminibus, quantumvis enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive Nobis, & Sedi Apostolicæ, etiam in Litteris die Cœnæ Domini lege solitis, contentis, & alias quomodocumque reservatis, in foro conscientiæ tantum, & hac vice absolvere, & liberare valeant.* Ratione tam amplæ facultatis ab- 18
solvendi ab omnibus Censuris *etiam in Bulla Cœnæ, & quomodocumque reservatis*, potest Confessarius Jubilaris probabilius absolvere etiam a Censura Hæresis, nisi hæc expresse excipiatur. Sic fuisse responsum in *Sacra Pœnitentiaria anno* 1617. occasione Jubilæi a Paulo V. concessi, & servari in praxi refert Filliucius *tract.* 8. *de Jubilæo cap.* 10. *num.* 265. & tenet Zerola *part.* 4. *praxis Episcop. verb. Absolutio qu.* 8. *conclus.* 4. Corduba *in Summa quæst.* 8. Lugo *disp.* 23. *de Fide num.* 102. Gobat *tract.* 3. *de Jubilæo cap.* 33. *num.* 248. Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *quæst.* 12. Sanctarell. *cap.* 8. *dub.* 3. Reiffenst. *Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *qu.* 9. *n.* 129. & *sequent.* La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1451. Sotus, Reginaldus, Fagundez, Bossius, & alii plurimi. Et ratio est, quia cum compertum sit, plurimos graves Doctores defendere hanc sententiam, & in praxi a plurimis Confessariis hanc opinionem sequentibus conferri tempore Jubilæi absolutionem ab Hæresi; Si Pontifex vellet illam excipere, exciperet expresse; *arg. c. Inter corporalia* 2. *de transl. Episcop.* §. *Sed neque illud*, ibi: *Unde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, de translatione poterat expressisse*, & *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, ibi: *Cum nihil exceperit, & potuerit excepisse*. Sicuti de facto jam fecerunt alii Pontifices, quando voluerunt crimen Hæresis esse exceptum: ergo cum id non exprimit, signum est, quod vult amplissimam conferre facultatem absolvendi ab omnibus omnino reservatis; id enim congruit fini concessionis, ut scilicet possit quilibet Christifidelis Jubilæum lucrari, inter quos Christifideles vere numeratur lapsus in Hæresim, & de hac vere pœnitens, & contritus; adeoque non apparet ratio, cur is solus de mente Pontificis non possit fieri particeps Jubilæi, nisi expresse excipiatur. Tum quia beneficia Principum nulli tertio præjudicantia sunt largissime interpretanda; *cap. Olim, de verb. signif.* & *ex Regula* 15. *juris in* 6. *Odia restringi, & favores convenit ampliari.*

Plurimi tamen alii cum Barbosa *de Offic. & potest.* 19
Episcop. part. 2. *allegat.* 40. *num.* 32. & novissime Doctissimi P. Viva *de Jubilæo q.* 11. *art.* 1. tenent oppositum. Immo Barbosa *loc. cit.* refert ex aliis sic fuisse declaratum per aliquos Romanos Pontifices; quæ declarationes, si vere emanassent, non esset locus dandus nostræ sententiæ; Nisi dici posset, quod dictæ declarationes emanassent a Pontificibus circa proprias suas Bullas, aut quod ipsæ restringerentur intra limites Hispaniæ, aliorumque locorum, ubi viget Officium Sanctæ Inquisitionis, ad cujus instantiam dictæ declarationes emanaverint, ut patet ex verbis decreti relati a Diana *part.* 1. *tract.* 3. *resol.* 1. Ad quod facit Responsio Sacræ Pœnitentiariæ a Filliucio supra adducta, quæ, si revera emanassent pro omnibus locis dictæ Pontificiæ declarationes, non potuisset ipsa sic respondere.

Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi conces- 20

sæ absolvendi a quibuscumque peccatis, potest ab-
solvere ab omnibus peccatis Sedi Apostolicæ etiam
in Bulla Cœnæ, aut alias quomodocumque reserva.
tis, & etiam a reservatis Episcopo; ita patet ex ver-
21 bis Bullæ Jubilæi adductis supra *sub nu.* 17. Immo a
reservatis Episcopo potest absolvere, etiamsi id non
exprimatur, cum in Jubilæo facultas absolvendi a
reservatis Sedi Apostolicæ ferat facultatem absolvendi
a reservatis Ordinariis locorum. *Sic Communissima
Doctorum*, cum Suarez *disp. 7. de Censuris c. 5.* Viva
de Jubilæo qu. 11. art. 2. Diana *part. 3. tract. 4. resol.*
22 *149.* La Croix *loc. cit. n.* 1451. A Confessario Jubilari
potest etiam absolvi qui spe Jubilæi commisit reserva-
tum, quia hoc peccatum specialiter non reservatur.
Sic Communissima Doctorum cum Viva *loc. cit. art. 3.
num. 1.* La Croix. *loc. cit. num.* 1451. Navarr. Bossio,
Filliuc. Suarez, Sanchez, & alii passim: ac idem
sub aliis terminis est, dum dicitur, quod qui peccat
peccato reservato in confidentiam Jubilæi, potest vir-
tute Jubilæi absolvi, peccare autem in confidentiam
Jubilæi est, quod notitia Jubilæi influat in peccatum,
seu sit ejus causa, quatenus seclusa Jubilæi notitia,&
spe facilis absolutionis reservatum non patratum fuis-
set; Is inquam virtute Jubilæi absolvi potest, si vere do-
leat, & nisi expresse in confidentiam Jubilæi commissa
excipiantur a Bulla: Nec obstat quod *cap. Quando, de
consecrat. dist. 4.* dicatur, quod peccans spe veniæ
debeat subesse pœnæ, & non obtinere veniam; Nam
ibi, ut notat Glossa, sensus est, multoties sic pec-
cantes puniri a Deo, ita ut non perveniant ad tem-
23 pus veniæ obtinendæ. Virtute Jubilæi potest quilibet
absolvi, non solum a commissis ante publicationem Ju-
bilæi, sed etiam a reservatis post Jubilæi publicatio-
nem commissis quia in Bulla Jubilæi datur amplissima
facultas absolvendi a reservatis pro toto tempore Jubi-
læi; nec limitatur ad commissa, hoc vel illo tempore;
Sic communis cum Viva *l. c. n. 2.* Sanch. *lib. 4. c. 54. n. 26.*
ubi dicit, quod potest quilibet toties absolvi, quoties
in reservata incidit ante elapsum Jubilæi tempus.
24 Immo etiamsi quis in prima hebdomada jam lucratus
sit Jubilæum, si secunda hebdomada incidat in reser-
vatum, vel Censuram, potest ab his absolvi, saltem si
præscripta opera repetat; Diana, Navarr. Rodriquez,
Henriquez, Reginald. Leo, Gobat cum La Croix
loc. cit. n. 1450. Viva *loc. cit. n. 3.* Quod etiam tenent
Castropal. Dicastill. & alii, quamvis dicant eumdem
non posse bis lucrari Jubilæum, cum validitas abso-
lutionis non pendeat absolute ab Indulgentia. Insuper
posse absolvi, quamvis non repetat opera præscripta
docent Rodriquez, Sa, Diana, Lother & alii; quod
probabile esse dicunt Graff. Bonac. Castropal. Dica-
still. & alii: Verba enim illa *Pro hac vice tantum* in
Bulla Jubilæi apponi solita, non referuntur ad actum
absolvendi, sed ad tempus Jubilæi, idest pro tempo-
re hujus Jubilæi tantum, ut recte notant Viva *loc. cit.
num. 2.* Bossius apud ipsum *qu. 6. artic. ult. sub nu. 2.
vers. Ad tertiam*, La Croix *loc. cit. n.* 3450. & alii.
25 Idem Jubilæum ad duas hebdomadas concessum,
potest probabiliter bis obtineri, si repetantur opera
præscripta; Sanctarell. *de Jubilæo cap. 5. dub. 4.* Na-
varr. *de Jubilæo notabil. 32. n. 46.* Reginald. *n.* 155.
Lezana *in Summa, verb. Jubilæum num.* 20 Henriq.
de Indulgentiis lib. 7. cap. 11. num. 1. Rodriquez. *in
Summa capit.* 184. *num.* 14. Benzonius *lib. 5. cap. 15.
dub. 25.* Gobat *in Quinario tract. 3. cap. 14. num. 92.
& sequent.* Diana *part. 2. tr. 17. resol. 49. & part. 5.
tract. 12. resolut.* 28. cum aliis ibi relatis, Viva *q. 6.
art. ult. n. 2.* cum aliis, Arsdekin. *tom. 2. pag.* 141.
cum pluribus ibi citatis, & novissime cum aliis Pon-
tas *in suo Dictionario, verb. Jubilæum cas.* 17. & alii
plures. Et ratio est, quia, ut dicitur *in cap. Olim 16.
de verbor. signific. Beneficia Principum sunt interpre-
tanda largissime*, quod est desumptum *ex l. Benefi-
cium, ff. de Constit. Princip.* ubi dicitur: *Beneficium
Imperatoris, quod a Divina ejus scilicet Indulgentia
proficiscitur, quam plenissime interpretari debemus*,
& cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6. expresse dicitur;
Favores convenit ampliari, ergo quoties non limita-
tur ad unam tantum vicem expresse, potest quis In-
dulgentiam indefinite concessam toties lucrari, quo-
ties opera præscripta repetit, & sic de Indulgentia
Jubilæi Anni Sancti fuit declaratum ab Urbano VIII.
ut diximus *art. antecedenti n.* 24. Tum quia *in l. Ea,
quæ 152. §. 1. ff. de Reg. Juris*, sic expresse habetur:
*In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non mi-
nus justius est, quam tutius.*
Fateor tamen, quod est æque probabilis apposita 26
sententia, quam docent Sanch. *lib. 4. c. 54.* Suar. *di-
sp. 57. sect. 1.* Reiffenst. *Theol. Moral. tract. 12. dist. 3.
qu. 9. n.* 120. Felix Potestas *tom. 1. par. 4. n.* 3826.
Busenbaum *lib. 6. tract. 4. c. 1. dub. 4.* Faustus, Lay-
man, Bonacina, & alii apud Bossium *sect. 2. cas.* 40.
Sannig. *l. 5. decret. tit. de pœnitent. & remiss. c. 2. n.* 15.
& alii plures innixi verbis Bullæ, quæ solet uti clau-
sula disjunctiva, *Qui prima, vel secunda hebdomada
&c.* & infra: *Alterius ex duabus hebdomadis*, adeo-
que inferunt ipsi, nonnisi disjunctive poterit Jubilæum
obtineri prima, vel secunda hebdomada, & non bis,
seu copulative in utraque. Immo Filliucius *tom. 1.
tract. 8. c. 16. n. 261. & 278.* refert, Sacram Congre-
gationem Concilii, & Clementem VIII. declarasse
semel tantum sumi posse Jubilæum, tam in Anno
Sancto quam in aliis, & semel tantum quempiam
posse a reservatis absolvi. Quæ Declaratio, si revera
emanasset, & de ea constaret authentice, non esset
recedendum ab hac opinione; At quia, ut notant Dia-
na, Gobat, Viva, & alii, de ea non constat authentice;
Immo de Jubilæo Anni Sancti habetur declaratum op-
positum ab Urbano VIII. posteriore dicto Clemente
VIII. quod nempe toties possit obtineri, quoties repe-
tuntur opera præscripta, ideo adhuc sistit in suo robore
nostra Conclusio tot Doctoribus, & rationibus munita.
Absolutus vi Jubilæi a peccatis, quorum meminit, 27
si ex oblivione, & inculpabiliter omisit confiteri pec-
catum reservatum, vel censuratum, potest transacto
Jubilæo ejus absolutionem obtinere a quolibet sim-
plici Confessario; Sanchez, Filliucius, Portell. Dia-
na, Pellizarius, Castropal. Dicastill. Bellegambe
cum la Croix *lib. 6. par. 2. n.* 1449. Covarruv. Coninch.
Ledesma, Navarr. Reginald. Arriaga, Lessius, Tam-
burrin. Lugo, Herincx, Gobat cum eodem La Croix
lib. 6. par. 2. num. 1695. Reiffenst. *loc. cit. num* 125.
Sannig. *loc. cit. num.* 17. Viva *de Jubilæo quæst. 11.
art. 4. num. 2.* cum Silvestr. Gabriele, Sa, Diana,
& aliis ibi citatis. Et ratio est, quia Confessarius
censetur conferre absolutionem quoad ejus fieri po-
test;

test; Unde, quia tempore Jubilæi potest reservationem oblitorum tollere de facto, & absolute illam tollit, & consequenter transacto Jubilæo ab illis potest absolvere quilibet simplex Confessarius. Bona
28 fide confessus tempore Jubilæi, & ex invincibili defectu doloris, vel propositi invalide absolutus, si cetera præscripta impleverit, remanet probabiliter immunis a reservatione peccatorum, & Censurarum, ita ut post Jubilæum possit a quolibet simplici Confessario absolvi; Sic Lugo *disp.* 20. *n.* 110. Dicastill. *d.* 11. *num.* 124. Herincx *d.* 7. *num.* 26. Coninch *d.* 8. *de pœnitent. num.* 92. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 11. Viva *qu.* 11. *art. ultim.* Comitolus, & alii apud Dianam *par.* 2. *tract.* 11. *resolut.* 18. contra Bossium *sect.* 1. *cas.* 35. Rodriq. Faustum, Reginaldum, & alios plures. Et ratio nostra est, quia Confessarius absolvendo, voluit facere quantum potuit; reservatio autem potest tolli, non sublatis peccatis. Immo Lugo *disp.* 20. *de pœnit. n.* 113. Cajetan. Zecch. Henriq. & alii relati a La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 1449. dicunt auferri reservationem, quamvis ipse sacrilege ex malitia fuerit confessus, dummodo habuerit animum faciendi deinde Confessionem validam, & lucrandi Jubilæum; quod probabile censent Bonacina, & Diana apud La Croix *loc. cit.* Et ratio istorum est, quia extra Confessionem etiam a delegato Confessario tolli potest reservatio ex vi potestatis, quam delegavit Superior. Unde, quamvis Confessio fuerit sacrilega, & malitiose invalida, & nulla quoad absolutionem a peccatis, adhuc tamen fuit sublata reservatio, quia satisfecit Legi Ecclesiasticæ reservationis, exponendo peccata reservata habenti potestatem in illa, & volenti saltem implicite, & virtualiter tollere illam reservationem, cum voluerit facere quidquid potuit, & consequenter cum ratione delegationis sibi factæ pro tempore Jubilæi potuerit tollere reservationem, volendo facere quidquid potuit, de facto illam abstulit.

29 Probabilius tamen dicendum est, non tolli reservationem per Confessionem sacrilegam & malitiose nullam, quia fraus non debet alicui prodesse; *cap. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis*. *cap. Tuæ* 12. *de Cleric. non resid. cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumac.* ubi expresse sic dicitur: *Nos attendentes malitiam, & dolum nulli patrocinari debere*. Nec debet quis lucrum a Sacrilegio reportare, *arg. cap. Propositum* 1. *de eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit*, ubi sic expresse habetur: *Nec dignum est, ut prædictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet*. Tum quia aliquid concedens generaliter, non censetur concedere id, quod negaret, si specialiter rogaretur; *cap. In generali* 81. *de Regulis juris in* 6. ibi: *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*. Unde Papa hoc negaret tali sacrilego, si rogaretur, sicuti negat potestatem implendi præceptum de annuali Confessione per Confessionem voluntarie nullam, ut patet ex propositione 14. in ordine inter damnatas ab Alexand. VII. 14. Septemb. 1665. ibi: *Qui facit Confessionem voluntarie nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ*. Et sicut negat potestatem implendi præceptum Paschale per sacrilegam Communionem, ut patet ex propositione 55. in ordine inter damnatas ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. ibi: *Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem*, adeoque concludendum est probabilius non tolli reservationem per sacrilegam Confessionem, quam voluntarie quis facit tempore Jubilæi eo fine, ut a suis peccatis, & Censuris reservatio auferatur; Viva *q.* 11. *artic. ult. num.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 1475. & alii plures.

Qui animo adimplendi omnia pro Jubilæo fuit ab- 30
solutus a reservatis, valide remanet absolutus, nec reincidit in reservationem, vel Censuram, quamvis postea etiam ex negligentia, seu pigritia opera præscripta non impleat, & sic Jubilæum non lucretur; *Communissima* cum Navarr. Henriq. Laym. Platell. Bellegamb. *qu.* 4. Viva *art.* 5. *num.* 1. La Croix *loc. cit. n.* 1448. Et ratio est, quia absolutio ejusmodi fuit data omnino absolute, non autem sub conditione de futuro, adeoque semel habita, simpliciter, & semper
tenet. An autem, & qualiter peccet, qui post ob- 31
tentam absolutionem a reservatis, mutat propositum, & non vult alia opera præscripta implere, & Jubilæum lucrari? Quamvis omnes Doctores conveniant, quod peccet, variant tamen an venialiter, vel mortaliter. Et quidem Suarez *disp.* 31. *de pœnitentia sect.* 4. *n.* 5. Aversa *q.* 17. *sect.* 8. Viva *qu.* 11. *art.* 5. *n.* 2. cum Vasquez, & Filliucio dicunt talem peccare mortaliter, quia non satisfacit tacitæ promissioni in re gravi, cum videatur intervenire quoddam tacitum pactum inter Pontificem, & pœnitentem, ita scilicet, ut Pontifex concedat hujusmodi media, & pœnitens acceptet, obligando se ad ponendum finem. E contra Henriquez, Sanchez, Bonacina, Lugo, Portell. Castrop. Bellegamb. apud La Croix *loc. cit. num.* 1448. Gobat *in Quinario tract.* 3. *nu.* 262. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 12. *d.* 3. *num.* 105. & alii probabilius esse censent, quod talis non peccet mortaliter, quia cum ipse bona fide petierit, & obtinuerit absolutionem a reservatis, non apparet sufficiens fundamentum inducendi obligationem sub mortali ad implenda cetera opera cum nulli gravem injuriam inferat, sibique solummodo noceat non lucrando Jubilæum, ad quod nulla lege sub mortali obligatur.

Confessarius ex justa causa differens absolutionem 32
pœnitenti, potest transacto Jubilæo ipsum absolvere ab omnibus peccatis reservatis commissis ante transactum Jubilæum; Bossius, Diana, Lugo, Sanchez, Gobat, Bellegambe, Sanctarell. La Croix *loc. cit. num.* 1473. Viva *q.* 11. *art. ult.* & alii passim. Immo
Bossius, Faustus *lib.* 4. *qu.* 33. Viva *loc. cit. artic. ult.* 33
& alii absolute dicunt, posse Confessarium ipsum absolvere etiam a peccatis reservatis commissis post transactum Jubilæum, quod probabiliter tenent Sanctarell. de Leon. Diana, & alii; quia Papa saltem permittens sic differri Confessionem, vult ut pœnitens lucretur Jubilæum. Non posset autem lucrari Jubilæum, nisi absolvi posset etiam ab illis ultimis reservatis. Econtra vero Sanctarell. Lugo, Gobat apud Bellegambe *p.* 3. *sect.* 5. *q.* 2. probabilius dicunt non posse absolvi a peccatis reservatis commissis post transactum Jubilæum, quia jurisdictio prorogatur solum respective ad peccata tempore Jubilæi existentia, quod certum esse dicit Rhodes, & limitat Aversa *q.* 17. *sect.* 8. nisi Papa ipse concesserit facultatem differendi Confessionem.

Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi con- 34
cessæ

cessæ commutandi vota, potest ordinarie commutare omnia vota exceptis votis Castitatis, & Religionis. *Communis*, & clare patet ex verbis Bullæ edi solitæ
35 pro Jubilæis. Talis potestas commutandi vota se extendit etiam ad vota jurata, seu juramenta, quia quantum ad hoc eadem est ratio de voto, & juramento, cum eadem sit voti, ac juramenti obligatio passiva; Gobat *in Quinario tract.* 3. *c.* 38. *num.* 287. Diana *par.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 43. Suarez. *lib.* 6. *de voto cap.* 14. *num.* 19. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 1459. Illsung *tom.* 5. *num.* 70. Bellegambe *par.* 3. *sect.* 12. Moya, Sanchez, Tamburrin. Castrop. & alii plures contra Navarr. Less. Azorium, & alios. Item
36 se extendit ad vota in favorem tertii facta, & nondum acceptata, ut si quis vovit alicui Ecclesiæ Calicem, alicui pauperi eleemosynam, & hujusmodi; tunc enim tale votum potest commutari, quia nullum adhuc jus est acquisitum Ecclesiæ, pauperi &c. Diana *part.* 1. *tract.* 11 *resolut.* 47. Sanch. *lib.* 4. *moral. cap.* 41. *n.* 9. Gobat *loc. cit. nu.* 288. Suarez *loc. cit. lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 3. *&* 11. La Croix. *lib.* 3. *par.* 1. *n.* 533.
37 *& seq.* & alii communiter. Secus autem, si vota facta in favorem tertii jam essent acceptata, ut si ille tertius promissionem in voto inclusam, & non injuste extortam, acceptasset, quia tunc illi tertio esset jus acquisitum ad rem in voto promissam; *Communis.*
38 Item Confessarius Jubilaris commutare potest promissiones factas Sanctis, quæ veniunt nomine voti, licet re ipsa vota non sint, Gobat *loc. cit. n.* 289. La
39 Croix *lib.* 3. *par.* 1. *n.* 514. Bellegambe & alii. Item commutare potest votum de non petenda commutatione, aut dispensatione votorum; Suarez. Sanchez, Pellizarius, & alii communiter cum Viva *q.* 12. *art.* 1. *n.* 4.

40 Confessarius Jubilaris commutare potest etiam vota Castitatis, & Religionis, quando sunt pœnalia, ut si quis voveat se Religionem ingressurum, si adhuc blasphemaverit, si se inebriaverit, & hujusmodi; hoc votum potest dispensari a Confessario Jubilari, non solum ante blasphemationem, inebriationem, & hujusmodi, ut habet Communis, sed etiam post illam, quia hujusmodi votum procedit non ex affectu Religionis, aut Castitatis, sed in frænum, & tanquam medium ad finem intentum. Unde tale votum non est proprie votum Religionis, sed punitionis; directe enim potius vovet non blasphemare, se non inebriare, & hujusmodi, & Religionem potius eligit velut pœnam, & non tamquam materiam quæ promittatur Deo absolute, & ex affectu illius, quod proprie spectat ad votum, adeoque &c. Gobat, Sa, Suarez, Sanchez, Viva *quæst.* 12. *artic.* 2. *num.* 1. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 546. & alii plures contra
41 Azorium, Lessium, & alios. Item commutare potest vota Castitatis, & Religionis, quando sunt conditionata, ut si quis voveat Religionem, si convaluerit, si aliquod periculum evaserit, si tale intentum obtinuerit, & hujusmodi; Sanchez *lib.* 8. *qu.* 10. Diana *par.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 54. Viva *loc. cit. n.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 545. & ipso teste, alii communiter contra Cordubam, Navarrum, & Azorium; Nec solum commutari potest tale votum conditionatum ante conditionem impletam, uti volunt, Suar. Filliuc. Bonac. & alii, ex quo dicunt ipsi, impleta conditione transierit in absolutum, sed etiam commutari potest post impletam conditionem; Viva *loc. cit. nu.* 2. Bellegambe *par.* 3. *sect.* 13. *q.* 2. La Croix *l. cit. n.* 545. & ipso teste, alii communiter contra Lessium, Layman, Suarez, Filliucium, & Bonacinam. Et ratio est, quia tale votum ab initio non fuit reservatum, cum non fuerit promissa Deo Religio ex affectu ad ipsam, sed ex affectu salutem recuperandi, evadendi a periculo, vel obtinendi tale intentum, quod rigorose non est votum Religionis, quod solum est reservatum; adeoque &, si non fuit reservatum, ab initio, nec tale sit post impletam conditionem, cum nulla nova voluntas accedat. Licet enim vota conditionata, purificata conditione evadant quodammodo absoluta, nihilominus de se sunt imperfecta, quia imperfectum est eorum principium, quod spectari debet *ex l. Nam origo, ff. Quod vi, aut clam.* Immo Diana cum aliis apud La Croix *loc. cit.* addit, quod, etiamsi post impletam conditionem fuisset confirmatum, non ideo esset reservatum, quia confirmatio semper cadit super idem votum ab initio conditionale, nisi nunc esset emissum independenter a primo voto.

Item commutare potest Confessarius Jubilaris vo- 42
tum alternativum, seu disjunctivum, cujus altera pars est commutabilis, ut cum quis vovet vel Castitatem, vel Peregrinationem; cum enim possit ipse eligere peregrinationem, quæ est commutabilis, poterit absolute tale votum commutari, Suarez, Sanch. Azorius, Bonacina, Castropal. Rebell. cum La Croix *loc. cit. n.* 548. & alii cum Bellegambe *par.* 3. *sect.* 13. *q.* 2. Viva *loc. cit. n.* 4. *arg. cap. In alternativis* 70. *de Reg. juris in* 6. ibi: *In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.* Immo tale votum esset 43
commutabile, etiamsi altera pars, scilicet peregrinatio fieret voventi impossibilis, & quamvis vovens postea proposuerit eligere Castitatem præ Peregrinatione, dummodo illam absolute non promiserit, seu voverit, quia talis impossibilitas Peregrinationis, & tale propositum eligendi Castitatem præ Peregrinatione non immutat rationem voti præsuppositi in ratione voti; Diana, Tamburin. Malder, Moja, Illsung, Bellegambe cum La Croix *loc. cit. n.* 548. Suarez, Layman, Filliucius cum Viva *loc. cit. n.* 4. contra Bonacinam, & alios.

Confessarius Jubilaris potest commutare vota Ca- 44
stitatis, & Religionis, si emissa sint ex metu, etiam levi tantum ad ea extorquenda injuste incusso, quia talia vota non sunt perfecte libera, & deliberata; Sanchez, Henriq. Layman, Truliench. Castropal. Bonacina, Navarr. Diana cum Viva *loc. cit. num.* 5. Lessius, Illsung, Bellegambe cum La Croix *loc. cit. num.* 544. Item commutare potest votum assumendi 45
Sacros Ordines, quia tale votum non est reservatum, cum sit tantum votum vovendi Castitatem, & necdum Castitatis. Sacris enim Ordinibus non est annexa Castitas ex natura rei; Lessius, Sanchez, Diana, Castropal. Henriq. Sa, Suarez cum La Croix *loc. cit. n.* 562. Bellegambe *loc. cit. quæst.* 3. Illsung. *loc. cit. num.* 145. Viva *loc. cit. num.* 9. Gobat *loc. cit. capit.* 40. *num.* 313. Item commutare potest vota Castitatis, & 46
Religionis emissa ab impuberibus, quia ante pubertatem imperfecta est deliberatio, & promissio, & hinc est, quod non possint impuberes ante pubertatem eligere statum natura sua perpetuum, qualis est status Matrimonialis; *cap. Attestationes* 10. *de Desponsatione impuberum.* Et sic *Communis Doctorum.* Item 47
commu-

47 commutare potest votum non nubendi, quia non est votum omnimodæ Castitatis, quod requiritur ad reservationem; Henriq. Valerius, Sanchez, Tambur. Bellegambe cum La Croix *loc. cit. n.* 559. Gobat *l.cit.*
48 *c.* 40. *n.* 313. Item commutare potest votum non petendi, nec reddendi debitum, quia nec ipsum est votum omnimodæ Castitatis; Sanctus Antoninus, Sa, Henriquez cum la Croix *loc. cit. n.* 559. ubi ex Lessio, & Bellegambe addit hoc verum esse, licet fa-
49 ctum esset de mutuo consensu conjugum. Item commutare potest votum Castitatis emissum ad certum tempus, quia ad hoc, ut sit reservatum, debet esse perpetuum. Navarrus, Sotus, Sanchez, Castropal. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *c.* 8. *n.* 8. La Croix *loc. cit. n.* 557. Gobat *loc. cit.*

50 Vota a Confessario Jubilari commutata non reviviscunt, etiamsi non ponantur deinde opera pro Jubilæo lucrando injuncta, quia commutatio est absolute
51 facta; Viva *qu.* 12. *art. ult. nu.* 1. & alii passim. Etiam post tempus Jubilæi obtineri potest votorum commutatio. Si enim pœnitens tempore Jubilæi oblitus sit petere sui voti commutationem, fecerit tamen omnia opera præscripta, poterit illius commutationem exigere, & obtinere a quocumque Confessario a loci Ordinario approbato, etiam post Jubilæum; Sanchez *lib.* 4. *de voto c.* 54. *n.* 36. Diana *par.* 5. *tract.* 12. *resol.* 40. Viva *qu.* 12. *art. ultim. n.* 3. Portell. *verb. Jubilæum n.* 7. Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap.* 39. *n.* 308. ubi ex Lessio *lib.* 2. *de Justitia c.* 40. *n.* 109. expresse dicit posse etiam post annum peti talem commutationem, & quidni post vicennium? Et ratio est quia Jubilæum semel obtentum dat jus omni tempore, etiam post Jubilæum eligendi Confessarium pro iis gratiis acquirendis, quæ tempore Jubilæi obtineri poterant, & tamen obtentæ non fuerunt; tale enim privilegium non est alligatum tempori, sed natura sua est perpe-
52 tuum. Immo secundum aliquos pœnitens, etiamsi memor sui voti noluerit petere dispensationem tempore Jubilæi, poterit æque illius commutationem post decennium petere, ac si tempore Jubilæi esset oblitus, quia favores Jubilæi semel acquisiti, non magis prosunt oblitis, quam iis, qui fuere memores. Sic Gobat *loc. cit. num.* 309. Sanchez *loc. cit. n.* 45. Lessius *loc. cit. num.* 109. & alii contra Suarez, Bonacinam, Filliucium volentes non posse pœnitentem obtinere commutationem votorum post tempus Jubilæi quorum opinio non est improbabilis.

53 Confessarius Jubilaris, ratione facultatis sibi concessæ commutandi opera præscripta, potest ea commutare in alia, etiam aliunde debita, v. gr. ex voto, pœnitentia, præcepto. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *nu.* 1444. Bellegambe *part.* 1. *sect.* 3. *qu.* 1. Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap.* 17. *num.* 108. Lugo, & alii passim contra Armillam, Bonacinam, Tabienam, & alios. Et ratio nostra est, quia sicuti moraliter certum esse debet, per illa eadem opera, quæ præscribit Pontifex, obtineri posse Jubilæum etiamsi aliunde debita sint; ut observat Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *c.* 3. *n.* 13. ita Confessarius Jubilaris opera a Pontifice præscripta commutare potest ex rationabili causa in opera, quæ pœnitens jam ex præcepto, voto, aut pœnitentia facere tenebatur, quia *Subrogatum naturam sequitur & conditiones illius, pro quo subrogatur*, ut teste Gobat *loc. cit.* tenent Doctores communiter per textum

in cap. Ecclesia 3. *Ut lite pendente*. Commutatio ope- 54
rum debet fieri in opera moraliter æqualia, aliter non esset pura commutatio, sed partialis dispensatio. Et talis æqualitas spectanda est, non tam in ordine ad præstantiam, aut pœnalitatem operis, quam in ordine ad mentem, & finem Papæ Jubilæum concedentis. Gobat *loc. cit. num.* 109. La Croix *loc. c. n.* 1444. Rodriquez., Navarrus, Layman, Lugo, & alii passim.

Confessarius Jubilaris poterat olim commutare o- 55
mnia opera præscripta, quia Bullæ antiquæ in facultate commutandi opera omnia solebant exprimere. Nunc vero, ut notat Lugo *disp.* 27. *de pœnitent. n.* 118. & ex ipso Claudius La Croix. *loc. cit. num.* 1441. & alii Bullæ solent exprimere solum commutationem jejunii, eleemosynæ, visitationum Templi, & orationis, nulla facta mentione Confessionis, & Communionis. Unde diligenter sunt attendendæ Bullæ, & si alia opera exprimant, & nullam faciant mentionem de Confessione, & Communione, non est de istis facienda commutatio, quia Bullæ tantum valent, quantum sonant; & si etiam de istis velle possent fieri commutationem, etiam de istis exprimerent; *arg. c. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcopi, & c. Quia circa* 22. *de privilegiis*. Dato tamen casu, 56
quo aliquis ante ultimam Dominicam omnibus præter Communionem peractis, vellet ipsa ultima Dominica communicare, sed inadvertenter mane jejunium naturale violasset, posset Confessarius illa ipsa ultima Dominica Communionem commutare in aliud pium opus, quia adesset moralis impossibilitas communicandi, & *Impossibilium nulla est obligatio*, *l. Impossibilium*, *ff. de Regul. Juris & c. Nemo potest* 7. *de Regulis juris in* 6. ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari*. Et quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit; *c. Quod non est*, *de Regulis juris*, *c. Quoniam* 13. *caus.* 1. *q.* 7. *c. Concilium* 2. *de observ. jejunior. c. Omnes* 1. *de feriis* cum similibus, Sanctarell. *c.* 7. *dub.* 1. Gobat *l. c. num.* 112. Bellegambe *sect.* 2. *q.* 2. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *resol.* 152. & alii passim. Et commu- 57
nionem posse commutari cum pueris, docet Vega, Sanctarell. Hurtad. Bossius, Faustus, apud Vivam *quæst.* 8. *art.* 4. *num.* 4. qui tamen cum Vasq. probabile putat non esse opus commutationis, quia cum a Jure, seu a consuetudine prohibeantur pueri Communionem sumere, idque noverit Summus Pontifex, videtur, non exigi ab iis Sacra Communio, *arg. c. Tua de testamentis*, ubi conditio de Jure impossibilis, etiamsi apponatur, habetur pro non apposita.

Ad legitimam operum commutationem non suffi- 58
cit quodcumque impedimentum, sed requiritur impedimentum cum impotentia saltem morali proveniente ex notabili gravique difficultate; Colligitur ex tenore Bullarum Jubilæi, quæ solent apponere particulam: *Qui nequeunt*. Verbum autem *Nequeo* proprie significat impotentiam saltem moralem supra expressam. Sic Gobat *loc. c. n.* 99. *& seq.* & ipso teste, sic habet praxis, & Communis Doctorum. Si tamen
causa commutandi fuerit re ipsa insufficiens, sed bona 59
fide judicata sit a Confessario sufficiens, adhuc valet talis commutatio pro Jubilæo lucrando, quia commutatio remittitur judicio Confessarii, & ex *c. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*. Gobat *loc. cit.* num.

num. 103. La Croix *loc. c. num.* 1443. & alii.

60 An autem hæc facultas commutandi opera præscripta, sicuti & quælibet alia ex assignatis supra *sub n.* 16. solitis concedi Confessariis vi Jubilæi, debeat exerceri intra, vel extra Sacramentum Confessionis? Non omnes conveniunt Doctores. Primam enim, nem-
61 pe *Facultatem absolvendi a quibuscumque Censuris*, posse exerceri pro foro interno extra Confessionem, etiamsi in Bulla dicatur *auditis Confessionibus*, docet Sanchez *de Matrimonio lib.* 8. *d.* 34. *n.* 30. Gobat *in Quinario tract.* 3. *c.* 34. *a n.* 257. Coninck, Trullench. Baldi, Avila, & alii cum Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 250. quia dicunt ipsi, illa verba *auditis Confessionibus*, videntur significare, *auditis peccatis*, propter quæ contracta est Censura. Nam absolutio a Censuris nullam habet connexionem cum absolutio-
62 ne Sacramentali. At vero probabilius dicendum est cum Suarez *tom.* 5. *in* 3. *parte disp.* 7. *sect.* 5. *n.* 36. *& lib.* 6. *de Voto*, Vasquez, Navarr. Filliucio, Viva *q.* 10. *art. ult. n.* 4. La Croix *lib.* 7. *n.* 161. & aliis communius non posse exerceri talem facultatem extra Sacramentum Confessionis, maxime, quando in Bulla dicitur, quod absolutio conferatur *auditis Confessionibus*; quia, quando in Bulla ponuntur dicta verba, clare denotatur, quod absolutio a Censuris debeat conferri eodem tempore, quo confertur absolutio a peccatis. Hinc Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 20. cum pluribus aliis docet, quod, quamvis dispensatio, & absolutio pro foro externo dari possit absenti, aut etiam invito, tamen in Commissionibus Sacræ Pœnitentiariæ non potest absenti dari absolutio, si addatur *pro foro conscientiæ*, & ideo sæpe additur *in actu Sacramentalis Confessionis*.

63 Secunda facultas, nempe *absolvendi a quibuscumque peccatis*, idest etiam a reservatis, exerceri non potest extra Sacramentum Confessionis, quia, licet reservatio possit extra Sacramentum Confessionis tolli ab aliis, qui habent potestatem ordinariam absolvendi a talibus peccatis reservatis, tamen fieri debet in Confessione ab illis, qui habent delegatam tantum potestatem, uti sunt Confessarii vi Jubilæi electi; Delegatur enim illis, ut, auditis Confessionibus, absolvant a reservatis. Gobat *loc. c. cap.* 32. *num.* 229. Suarez, Vasquez, Lessius, Lugo, Bordon. Bellegambe cum La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *num.* 1452. ubi subjungit, oppositum videri dicere alios, quos ipse citat *sub n.* 1695.

64 Tertia facultas, nempe *commutandi vota*, potest probabiliter exerceri etiam extra Confessionem. Suarez, Sanchez, Henriquez, Bonacina, Layman, Castropal. Diana, Gobat cum Bellegambe *de Jubilæo p.* 3 *sect.* 2. *qu.* 5. La Croix *lib.* 3. *p.* 1. *num.* 507. & *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1460. Et ratio est, quia nullibi præscribitur, quod commutatio votorum fiat in Sacramento Confessionis, quamvis enim in Bulla soleat dici, quod *Confessionibus auditis valeat absolvere a peccatis, & commutare vota*, tamen verba illa *Confessionibus auditis* referri debent in ordine ad absolvendum a peccatis, & non in ordine ad commutanda vota; quia facultas commutandi vota, cum non concernat actum Confessionis, potest extra Confes-
65 sionem exerceri. Immo Bellegambe, & La Croix *locis citatis*, Tamburinus, & alii tenent, quod commutatio votorum fieri possit etiam cum absente. In-
super Sanchez *lib.* 4. *cap.* 54. Diana *p.* 3. *tract.* 2. *reso-* 66
lut. 9. & alii apud ipsos, La Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 507. & *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1460. & alii docent, posse fieri commutationem votorum etiam a Confessario, qui non audit Confessionem pœnitentis, & cui pœnitens nullatenus vult confiteri. Licet enim hoc spectet ad forum conscientiæ, non ideo spectat ad forum Pœnitentiæ. Oppositum tamen tenent ve- 67
re probabiliter Rodriquez, Beya, Sayrus, & alii, cum quibus videtur consentire etiam Viva *q.* 12. *art. ult. n.* 2. ubi adducta supradicta opinione subjungit: *Verum de hujus opinionis probabilitate alii judicent.* Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 3. *n.* 36. *&* 37.

Quarta facultas, nempe *commutandi opera præscri-* 68
pta, potest fieri extra Confessionem, dummodo intra tempus Jubilæi, etiam a Confessario, cui posset confiteri pœnitens, quamvis ei confiteri non cogitet. Sic tenent, & declaratum referunt a Gregorio XIII. Sanchez, Lugo, Busemb. & alii plurimi cum Bellegambe *part.* 3. *sect.* 8. *q.* 5. La Croix *lib.* 6.
part. 2. *num.* 1439. & alii. Aliqui tamen, ut refert 69
La Croix *loc. cit.* dubitant, quia per Confessarium, dicunt, debere intelligi Confessarium pœnitentis lucraturi Jubilæum; Confessarius autem, cui non cogitat confiteri, non potest dici Confessarius Pœnitentis.

Quoad Confessarium Jubilarem affertur attenden- 70
da sequens Resolutio.

PATAVINA

Facultatis absolvendi.

Occasione universalis Jubilæi nuper indicti pro imploranda Divina ope adversus Turcas, tres Sacerdotes Capuccini in Patavina Diœcesi absque approbatione, & licentia Eminentissimi Episcopi Confessiones Sacramentales pluriumSæcularium personarum publice exceperunt; & quamvis fuissent moniti a Parocho de eorum inhabilitate, attamen ab incœptis desistere noluerunt. Accersiti postea ab ipsomet Eminentissimo Episcopo ad docendum de eorum prætensa facultate absolvendi, responderunt, quod in opinione probabili aliquorum Auctorum Regularium primus eorum uti Guardianus, & Prælatus Regularis, secundus uti approbatus in aliena Diœcesi, & tertius uti approbatus ab ipso Episcopo Patavino in alio loco Diœcesis ad annum, licet jam elapsum, potuerunt licite, & valide tempore Jubilæi excipere dictas Confessiones absque nova Ordinarii approbatione. Eminentissimus autem Episcopus animadvertit, huic prætensioni resistere tum Constitutiones San. Mem. Urbani VIII. & Innocentii X. relatas per Fagn. *in capit. Sane, de Offic. & potest. Judicis Delegati*; tum Constitutiones San. Mem. Alexandri VII. 3. Januarii 1656. & Clementis X. de anno 1670. quæ omnes expresse prohibent, ne Regulares absque approbatione Ordinarii Confessiones audiant, quamvis in alio loco approbati; tum etiam responsa hujus Sac. Congregationis super dubiis ad Bullam San. Mem. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, tum denique expressam mentem Sanctissimi Domini Nostri, qui in Bulla præfati Jubilæi requisivit Confessarios ab Ordinariis Locorum esse approbatos: unde

de plurimum dubitans de viribus hujusmodi Confessionum ab Oraculo hujus Sacr. Congregationis quanto citius responderi petit.

Primo an licite?

Secundo, an valide dicti Capuccini Sæcularium Confessiones exceperint? Et Sac. Congr. Conc. die 11. Decemb. 1683. respondit.

Ad primum. *Illicite*.

Ad secundum. *Invalide*; sed non esse inquietandos illos, qui bona fide confessi sunt. Attamen, si ipsi Confessi hoc resciverint, vel de invaliditate Confessionis dubitaverint, eosdem teneri reiterare Confessionem.

Quo vero ad Capuccinos, Eminentissimus Ordinarius conficiat Processum circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ ab iisdem exercitam, non obstante contraria dispositione Sacri Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum, & transmittat.

Sic refert Cardinalis de Lambertinis, postea Summus Pontifex, in suis eruditissimis Notificationibus, Volumine 4. notificatione 17. in fine.

71 Jubilæi concessio non tribuit Sacerdoti facultatem excipiendi confessionem personæ complicis in peccato turpi. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 20. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. 5.

72 * Absolutio ab hæresi etiamsi expresse non reservetur in Bulla Jubilæi, adhuc tamen non censetur permissa, etiamsi Bulla absolutionem a criminibus in Bulla Cœnæ expressis in genere permittat, ut decrevit Sacra Congregatio Sancti Officii die 23. Martii 1656. sub Alexandro VII. *Institut. Eccles.* 48. §. 15.

73 In Jubilæo Confessarii ab Ordinario alterius loci approbati nullam habent facultatem absolvendi. Sicut nec habent illi, qui ab Ordinario loci semel quidem illam obtinuerunt; sed modo cessavit. Ita ex pluribus Decretis Sacr. Congr.; *Institut. Eccles.* 84. §. 27. Ubi tamen ex sensu ejusdem Sacr. Congregationis additur, fideles sic bona fide ab ejusmodi Confessariis absolutos non esse inquietandos. Ibidem §. 27.

ARTICULUS III.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt opera præscripta, tempus, & locum pro ipso lucrando.

1 SEptem sunt opera, quæ solent præscribi, & exigi pro Jubilæo lucrando, scilicet, Processio, Visitatio Ecclesiarum, Oratio in illis, Confessio, Communio, Jejunium, & Eleemosyna; ut patet clare ex
2 Bullis, quæ pro Jubilæis edi solent. Ordinarii non possunt, nec debent plura requirere, quam hæc septem, quæ requiritur Papa. Bellegambe *de Jubilæo part. 3. sect. 2. quæst. 10.* La Croix *l. 6. part. 2. num.*
3 1457., & alii passim. Quantum ad Processionem, quamvis sit gravis obligatio eam indicendi, & instituendi, ex quo Bullæ pro Jubilæis edi solitæ in virtute Sanctæ Obedientiæ, & districte, præcipiant, ac mandent Ordinariis Locorum, & curam Animarum exercentibus, ut Clericis, & populis sibi subjectis solemnes Processiones indicant, & celebrent;
4 tamen nemo absolute tenetur interesse Processioni, nam Bullæ disjunctive, & alternative loquuntur; *Qui processioni interfuerint, aut Ecclesiam, seu Ecclesias visitaverint*; Adeoque sufficit alterutrum præstare, nam *cap. In alternativis 70. de Regulis Juris in 6.* dicitur expresse *In alternativis* (idest sub disjunctione propositis) *debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*. Hinc qui nequeunt, vel nolunt Processioni interesse, non indigent, ut sibi fiat Processionis in aliud commutatio, sed vel Processionis, vel Ecclesiæ, seu Ecclesiarum visitationis. Gobat in *Quinario tract. 3. cap. 19. num. 123. & sequent.* & alii passim. Qui interfuit Processioni, non tenetur vi- 5
sitare Ecclesiam, seu Ecclesias pro lucrando Jubilæo, quia Processiones solent dirigi ad Ecclesias pro visitatione designatas, ut patet ex praxi. Gobat *loc. c. cap. 20. num. 1.* & alii communiter.

Visitatio est necessario facienda illarum Ecclesia- 6
rum, quæ fuerint ab Ordinario loci, aut curam animarum habente designatæ, sic habetur clare ex verbis Bullæ, & tenent communiter Doctores. Hinc Regulares etiam tenentur visitare Ecclesiam, seu Ecclesias designatas ab Ordinario, & si sua propria Ecclesia fuerit ab Ordinario designata pro visitatione, Regulares ibi commorantes satisfaciunt eam visitando, dummodo tamen non fuerit ab Ordinario designata solummodo pro mulieribus, quia tunc tenerentur visitare alienam Ecclesiam designatam pro viris. Felix Potestas *tom. 1. part. 4. n. 8343.* Bardi, & alii. Quando quis præ nimio hominum concursu nequit 7
ingredi Ecclesiam visitandam, satisfacit visitando extra portam ibique orando. Lugo *tom. 6. disp. 27. n. 97.* Gobat *loc. c. cap. 20. nu. 129.* Suarez, Bonacina, & alii cum Diana *part. 1. tract. 11. resolut. 103.* La Croix *loc. c. n. 1433.*, & alii passim. Immo, si 8
ratione talis nimii concursus, ne quidem ad portam Ecclesiæ pertingere posset, satis esset visitare, & orare in Cœmeterio, quia & hoc modo dicitur moraliter visitare Ecclesiam: Cœmeterium enim in favorabilibus venit nomine Ecclesiæ; *argument. cap. Odia 15. de Regulis Juris*, ibi: *Favores convenit ampliari*, Suarez *tom. 4. d. 52. sect. 1. num. 7.* Lezana *verb. Jubilæum n. 11.* Layman. *lib. 5. tract. 7. cap. 3. nu. 4.* Gobat *loc. cit. num. 129.* & alii. Quando præ- 9
scribitur orari in certa Capella, vel ad certum Altare Ecclesiæ, oportet ingredi. La Croix *loc. cit. n. 1433.* & alii. Quando præscribitur visitatio plurium Alta- 10
rium in eadem Ecclesia, non sufficit esse in ipsa Ecclesia, & animo converti ad illa Altaria, sed requiritur, ut aliquo signo sensibili v. gr. conversione capitis, aut corporis significetur, & demonstretur conversio animi ad singula designata Altaria, quia exigitur visitatio sensibilis, nempe talis actio, quæ exterius indicet orationem, aut alium actum religiosum fieri ad talia Altaria. Lugo *loc. c. num. 89.* Gobat *loc. cit. n. 131.* & alii passim. Si autem in aliqua 11
Ecclesia non essent tot Altaria, quot visitari præscribitur, satisfaciet quis tot inclinationes, & orationes repetendo ad illa, quæ ibi existunt, quot Altaria visitare debuisset, Diana *part. 1. tract. 11. resolut. 102.* Bellegambe *p. 3. sect. 4. quæst. 9.* La Croix *loc. citat. num. 1433.* Escobar, & alii.

Quando præscribitur visitatio plurium Ecclesia- 12
rum, non requiritur, quod visitentur omnes una die, sed sufficit, quod visitentur intra eamdem he-

 bdoma-

bdomadam, qua quis intendit lucrari Jubilæum, nisi
tamen in aliqua Bulla quid diversum præscriberetur,
quia tunc esset ipsi standum, La Croix *loc. citat.*
13 *n.* 1433 & alii passim. Qui Missam pergit audire in
Ecclesia designata, hoc ipso visitat. Belleg. *part.* 2.
14 *sect.* 5. *qu.* 5. La Croix *loc. c. num.* 1432. & alii. Visitatio
Ecclesiarum potest fieri etiam curru, vel equo;
Gobat *loc. c. num.* 132. La Croix *loc. cit. num.* 1432.
15 Benzonius, & alii. Debet tamen visitatio fieri *devote*,
ut dicit Bulla; Devote autem censetur fieri
etiam a constituto in mortali; item ab immodesto,
& peccante per viam, si modeste ingrediatur Ecclesiam,
& devote oret in ea, quia, ut dicetur infra
sub n. 46. non est necesse, quod omnia opera peragantur
in gratia, sed sufficit, si in gratia peragatur
opus ultimum. Bellegambe *loc. cit. q.* 6. Gobat *loc.
cit. num.* 127. La Croix *loc. cit. num.* 1432. Peyrinus,
16 Navarrus, & alii. Qui vicini sunt Ecclesiæ designatæ,
& qui habitant in ea, ipsam visitando consequuntur
tantam Indulgentiam, sicuti illi, qui veniunt a longe,
quia remissio non proportionatur labori, sed
meritis, quæ dispensantur. S. Thomas *dist.* 20. *q.* 1.
art. 3. *quæst.* 2. *ad* 4. Gobat *loc. cit. num.* 131. Navarr.
& alii passim.
17 Oratio pro Jubilæo lucrando requisita, nisi aliud
constet ex Bulla, sufficit, etiamsi sit pure mentalis,
quia Oratio mentalis est proprie Oratio, & fusio
precum; immo magis proprie, quam vocalis; quia
vocalis in tantum est Oratio, in quantum conjungitur
cum mentali. Ita Navarr. Filliuc. Trullench.
Gobat & alii cum Viva *q.* 8. *art.* 5. *n.* 7. ubi dicit, sic
communiter sentire Doctores cum supracitatis. La
Croix tamen *loc. cit. num.* 1431. dicit, quod communis
sententia requirit Orationem vocalem, & Lugo
tom. 6. *disp.* 27. *n.* 111. testatur, quod communiter
requirit solet Oratio vocalis. Recte autem subjungit,
quod quamvis non sit improbabilis opinio
dicentium sufficere Orationem mentalem, tutius tamen
erit aliquid miscere de Oratione vocali, quod
18 & dicit la Croix *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* & alii. Quando
præscribitur Oratio indeterminate, sufficit brevissima;
Suarez *tom.* 4. *disc.* 52. *sect.* 8. *num.* 5 Diana
part. 5. *tract.* 12. *resolut.* 33. Gobat *loc. cit. num.* 140.
Bossius *in tract. de Jubilæo sect.* 4. *cap.* 17. Filiuccius
tom. 1. *tract.* 8. *cap.* 6. *num.* 164. *& sequent.* Lezana
19 *verb. Jubilæum num.* 13. & alii. Quando vero præscribitur
orari per aliquod temporis spatium, sufficit
quina devota repetitio Orationis Dominicæ, & Salutationis
Angelicæ. Gobat *loc. cit. sub nu.* 140. Immo
Quintadvenas *tract.* 2. *dub. num.* 7. *in Appendice*
loquens de clausula *per aliquod temporis spatium preces
fundat*, dicit sufficere, si quis oret, prout unicuique
suggerit devotio, & sufficere ex Rodriquez
trium Orationum Dominicarum, vel salutationum
Angelicarum recitationem; Quinimmo ipse Quintadvenas
existimat satisfacturum qui recitaret Psalmum
Laudate Dominum omnes Gentes, aut unicam
Orationem Dominicam, aut unicam Salutationem
20 Angelicam. Oratio debet fieri in loco, & tempore
designatis, & ad mentem Summi Pontificis; & sufficit,
si quis dicat: *Intendo orare ad mentem Summi
Pontificis præscriptam in Bulla*; Gobat *locis citatis
num.* 141. *&* 144. La Croix *loc. cit. num.* 1432. & alii
passim.

Confessio actualis est necessaria, & non sufficit 21
contritio ad lucrandum Jubilæum, quando in Bulla
Jubilæum concedente requiritur Confessio, & lucraturus
Jubilæum, seu Indulgentiam habet peccatum
mortale. Sic communior, probabilior, & tutior
Theologorum sententia cum Razenberger *in Supplemento
Theologiæ Patritii* Sporer *cap.* 3. *de Indulgentiis
num.* 5. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 12. *dist.* 3.
q. 5. *num.* 49. Corduba, Cajetan. Rodriquez, Layman,
Bellarmin. Sanctarell. *de Jubilæo c.* 10. *dub.* 3. Viva
de Jubilæo quæst. 8. *art.* 3. *sub n.* 2. contra Filiucium,
Paludanum, Coninch. Henriq. Palaum, & alios. Et
ratio est, quia tunc Confessio actualis censetur esse
conditio necessario requisita ad Indulgentiæ consecutionem.
Indulgentiæ enim tantum valent, quantum
sonant, & explicandæ, & acquirendæ sunt, sicut
in Bullis exprimitur. Et hoc verum est, etiamsi 22
in Bulla dicatur, quod conceditur Indulgentia Jubilæi
*Contritis, & Confessis, seu vere pœnitentibus, &
confessis*, quia particula *Et* non est disjunctiva, sed
conjunctiva, & copulativa; Dispositio autem copulata
utriusque partis veritatem exigit; quando
enim plures qualitates in subjecto requiruntur copulative
(ut in præsenti habetur) tunc omnes debent
concurrere, ut dispositio habeat suum locum,
ex l. si is qui, ff. de rebus dubiis. Ita Doctores supracitati. 23
Quando autem in concessione Jubilæi non
expresse exigitur Confessio, sufficit, ut lucraturus
Jubilæum, seu Indulgentiam, existat in gratia sanctificante
per Contritionem perfectam; quia existens
in gratia per Contritionem est capax Indulgentiæ,
seu Jubilæi; nec in concessione ipsius requiritur
actualis Confessio, ut supponitur, adeoque in
tali casu non est necessaria Confessio actualis. Sic
Reginaldus, Bonac. Suar. Faber, & alii cum Kazenberger
loc. cit. num. 29. & Communis aliorum cum
Mastrio *Theol. moral. disput.* 23. *q.* 4. *n.* 63. Reiffenst.
loc. c. num. 48.

Quando in Bulla Jubilæi conceditur Indulgentia 24
Contritis, & Confessis, seu vere Pœnitentibus, & Confessis,
non requiritur actualis confessio, sed sufficit, quod
lucratus Jubilæum post ultimam Confessionem perseveraverit
in gratia usque ad diem, vel tempus lucrandi
Jubilæum, seu Indulgentiam; Vide *verb. Indulgentia
art.* 3. *n.* 35. ubi & citantur Doctores, &
adducitur ratio pro hac conclusione. Immo nedum 25
non requiritur in tali casu Confessio peccatorum
mortalium alias rite confessorum, sed neque Confessio
venialium, nisi in concessione Jubilæi expresse
requiratur confessio etiam de solis venialibus;
Vide *ibid. n.* 34. ubi citantur Doctores, & adducitur
ratio. Quando vero ex concessione Jubilæi requiritur
Confessio actualis, tunc non sufficit Confessio
sacrilega, seu voluntarie nulla, ut colligitur
ex propositione 14. in ordine inter damnatas ab Alexand.
VII. 24. Septembr. 1665., ibi: *Qui facit confessionem
voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ*;
Vide *art. anteced. n.* 29.

Communio actualis est necessaria, & non sufficit 26
præterita pro lucrando Jubilæo, quando in concessione
ipse expresse requiritur actualiter de tempore
Jubilæi; patet a pari, ex dictis de Confessione
actuali supra *n.* 11. Quando vero in Bulla Jubilæi con- 27
ceditur Indulgentia *Omnibus Confessis, & Communicatis*

tis, seu Sacra Communione refectis, sufficit Commu-
nio, sicuti Confessio facta duobus, seu tribus, seu
etiam quatuor, & secundum aliquos etiam quinque,
vel sex diebus ante primam Dominicam. Vide *verb.*
Indulgentia art. 3. *n.* 30. 31. *&* 32. ubi citantur Do-
28 ctores, & adducitur ratio. Nulla tamen sufficit
Communio sacrilega, sive sit actualis, sive præteri-
ta; colligitur ex propositione 35. in ordine inter
damnatas ab Innocentio XI. 2. Martii 1679., ibi:
Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam
Domini manducationem. Ex qua damnata propositio-
ne Viva *de Jubilæo qu.* 8. *art.* 4. *num.* 2. recte infert.
non posse nunc amplius sustineri, quod sufficiat
Communio scienter facta in mortali ad lucrandum
Jubilæum, licet olim putarint sufficere plures Docto-
res cum Fausto, Filiucio, Suarez, Corduba, Henri-
quez, & aliis. Vide dicta *artic. antecedent. n.* 29.
29 An autem Communio ad lucrandum Jubilæum re-
quiratur etiam in pueris, & ideo possint tanto citius
admitti ad Communionem, ut tenent Henriq., &
Layman apud Bellegambe *qu.* 6., & La Croix *l.* 6.
part. 2. *n.* 1420. Vel, an Communio possit pro ipsis
pueris commutari in aliud opus pium. Vide *art.*
anteced. n. 57.
30 Jejunium pro Jubilæo lucrando solet præscribi
observandum tribus diebus, scilicet, Mercurii, Ve-
neris, & Sabbati; patet in verbis Bullæ pro Jubilæis
31 edi solitæ. Jejenium nequit observari, seu fieri ex-
tra ipsos dies præscriptos, nec dividi in duas he-
bdomadas, ut teste La Croix *loc. cit. n.* 1424. habet
Communis contra Bonacinam, Layman, & alios,
qu. 8. *num.* 104. *disp.* 52. *sect.* 5. *de Jubilæo qu.* 6.
quorum sententiam Card. de Lugo *tom.* 6. *disp.* 27.
32 *n.* 105. vocat falsam. Habens rationalem causam
non jejunandi, in aliquo, seu aliquibus ex præscri-
ptis diebus, potest petere, & obtinere commutatio-
nem jejunandi in aliis diebus ejusdem hebdomadæ.
Henriquez, Filliucius, Gobat *de Jubilæo num.* 213.
33 La Croix *loc. c. num.* 1424. & alii passim. Non ob-
bligati ad jejunium ex præcepto Ecclesiæ, ut pueri,
senes, infirmi, itinerantes, laborantes, tenentur
jejunare, si lucrari velint Jubilæum, nisi per Con-
fessarium in aliud opus pium illis commutetur.
Communis cum Gobat *de Jubilæo cap.* 28. *num.* 210.
Lezana *verb. Jubilæum n.* 12. La Croix *loc. cit. n.* 1424.
34 Jejunium pro Jubilæo exigitur tale, quale Ecclesia
præcipit Fidelibus extra Jubilæum. *Communis* cum
Sanchez *in Summ. l.* 4. *cap.* 11. *n.* 53. Gobat *loc. cit.*
35 *n.* 205. La Croix *loc. cit. num.* 1424. Habens privile-
gium comedendi carnes in aliis jejuniis, debet ipsis
abstinere in jejunio pro lucrando Jubilæo, nisi ipsi
per Confessarium commutetur in aliud opus pium.
Azorius *part.* 1. *l.* 7. *cap.* 10. Gobat *loc. cit. n.* 206.
La Croix *loc. c. nu.* 1442. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *num.*
36 109., & alii. Jubilæum potest lucrari per jejunia
aliunde debita, v. g. ex præcepto, voto, & pœni-
tentia; patet ex praxi, cum Jubilæum promulgatur
in Quadragesima. Lugo *loc. cit. n.* 110. Bellegambe
part. 1. *sect.* 3. *q.* 1. La Croix *loc. c. n.* 1425. ubi testa-
tur sic tenere communem Doctorum contra Silve-
strum, Tabien., Armill., & Bonac. Vide *art. an-*
37 *teced. n.* 53.
Ultimo die Jubilæi pussunt per Confessarium com-
mutari jejunia, vel in Eleemosynas, vel alia opera pia
eo die præstanda ab eo, qui inculpabiliter ipsa je-
junia prætermisit, ex quo ignoraverit v. gr. Jubi-
læum. Viva; *q.* 8. *n.* 5. & alii passim Vide *dicta art.*
anteced. n. 56. Immo ultimo die Jubilæi possunt com- 38
mutari etiam jejunia voluntarie, & mala fide præ-
termissa in jejunia postmodum ponenda, differendo
Jubilæi consecutionem. Viva *loc. c. n.* 5. qui adducit
hanc rationem; Nam, dicit ipse, quamvis volun-
tarie redditus sit impotens, adhuc tamen est potens
postmodum ponere injuncta jejunia, & in casu impo-
tentiæ potest Confessarius tempore Jubilæi opera in-
juncta commutare etiam in opera post Jubilæum po-
nenda, quoties datur causa differendi Jubilæi conse-
cutionem, ut videtur adesse in casu hujus culpabilis
impotentiæ. Hæc ille.
Ad Eleemosynam dandam pro Jubilæo lucrando 39
tenentur omnes etiam Religiosi; & alii pauperes,
vel si non possint dare, petere commutationem in
aliud opus pium. Et ratio est, quia in Bulla Jubi-
læi exigitur expresse eleemosyna, sicut alia opera,
subdita facultate commutandi, quæ impleri non pos-
sint; ergo si Religiosi, & alii pauperes eleemosy-
nam dare non possint, tenentur commutationem pe-
tere; Quando enim concessio facta est sub conditio-
ne (uti est concessio Indulgentiæ Jubilæi facta sub
conditione de eleemosyna danda, vel aliquid aliud
faciendi, in quod a Confessario eleemosyna com-
mutetur) deficiente conditione, concessio habetur
pro non facta, *ex l. Pecunia, ff. Si certum petatur*:
Conditionale autem, non impleta conditione, nihil
ponit in esse: Tum quia sicuti ex Communi Do-
ctorum diximus *sub n.* 33., quod impotentes ad jeju-
nium ut pueri, senes, infirmi, laborantes tenentur
pro lucrando Jubilæo petere commutationem ipsius
jejunii in aliud opus pium; ita dicendum est de Re-
ligiosis, & aliis pauperibus impotentibus ad eleemo-
synam. Card. de Lugo *t.* 6. *disp.* 27. *n.* 115. *& seq.*,
Viva *de Jubilæo q.* 8. *art.* 6. *n.* 2. Bellegambe *l. c. q.* 5.
La Croix *l.* 6. *part.* 2. *n.* 1430. Lezana *in Summ. verb.*
Jubilæum n. 14. Felix Potestas *t.* 1. *part.* 4. *n.* 3833.
& alii plures dicentes, quod licet secundum Navarr.
Henriq. Fernand. Dian. Gobat Arsdekin, Leand. &
alios, Religiosi, & alii pauperes impotentes ad elee-
mosynam non teneantur probabiliter ad aliud opus;
consultius tamen, & tutius esse, ut commutationem
petant; Vel Conventus, seu Monasterium det pro
ipsis, quod posse fieri, & in praxi esse, testatur Lu-
go *l. c. n.* 116. *& seq.* subdens posse sic dare, prout
de facto dant etiam Fratres Minores, qui licet tan-
tum usum habeant, dant tamen Eleemosynam, quan-
do hoc usu se abdicant, quia sic in pauperem transit
Dominium. Lugo *loc. c.* Bellegambe *q.* 5. La Croix
l. c. n. 1430. & alii passim, sic docente communi praxi
omnium nostrorum Conventuum quotidie eleemosy-
nas in pauperes elargientium.
Ut autem pro lucrando Jubilæo securius valeat 40
pro omnibus Religiosis eleemosyna a Conventu clar-
gita, consultum est servare praxim, quam Gobat
tr. 3. *de Jubilæo c.* 29. *n.* 217. testatur servare in sua
undequaque præstantissima Societate, quod nempe
Superiores locales, quando publicantur Jubilæa in
Refectorio, vel in alio loco Religioso Communita-
tis præmoneant se curaturos dari ex bonis commu-
nibus Monasterii eleemosynam pro omnibus, & ta-
lem

lem præmonitionem, aut monitionem esse necessariam tenent Lugo *l. c.* Bellegambe *q. 3. loc. cit.* La Croix *n.* 1428. Maillard. & alii, quia cum eleemosyna debeat esse actio moralis, debet procedere ex cognitione, & volitione.

41 Pro quantitate eleemosynæ elargiendæ attendenda est Bulla Jubilæi, quæ si dicat elargiendam esse juxta *cujuscumque facultatem*, tunc Dives debet dare eleemosynam majorem, quam pauper. Gobat, Bonacina, Busemb. Bellegambe *quæst.* 2. La Croix *loc. c. n.* 1427. & alii. Si Bulla nihil determinet, & sine addito præscribat Eleemosynam dicendo, v. g. *Qui dederit Eleemosynam, acquiret Indulgentiam*, tunc sufficere eleemosynam quantumcumque parvam tenent Diana, Leo, Faustus, Rodriquez, Bonacina, Gobat, & alii, *arg. cap. In obscuris* 30. *de Regul. Juris in 6.* ibi: *In obscuris minimum est sequendum*. Illa autem locutio, *Qui dederit eleemosynam*, est obscura, cum possit æque de magna, ac de parva intelligi, adeoque potest intelligi etiam de minima; ubi enim Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de privileg. & l. De pretio, ff. de publiciana in rem action.* Si autem Bulla dicat, ut jam solent dicere Bullæ ei solitæ pro Jubilæis hujus Sæculi, & ætatis, *& eleemosynas ad libitum pro ut Caritas singulis suggesserit, fecerint.* Vel *qui eleemosynam pro arbitrio suo fecerint, vel prout cuique suggeret Devotio*, Gobat *loc. c. num.* 219. Zecchius, & alii docent sufficere præbere quantumcumque parvam eleemosynam. At alii cum La Croix *loc. c. n.* 1427. melius dicunt simul habendam esse rationem dictaminis interni suadentis plus, vel minus, & ut dicit Lugo *loc. c. n.* 114. curandum esse, ut sit in quantitate proportionata ad finem implorandi Divinam opem.

42 Eleemosyna pro Jubilæo lucrando sufficit, etiamsi detur per alium, v. gr. per famulum, amicum, & hujusmodi. *Communis, argum. cap. Qui facit* 73. *de Regul. Juris in 6.* ibi: *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.* Si autem famulus, vel alius sibi commissam eleemosynam non daret, Homobon. Bonacina, Busemb. Gobat, Corduba, Leo, Rodriq. Sanctarell. *cap.* 7. *dub.* 1. Lugo *l. c. n.* 112. Viva *q.* 8. *art.* 6. *sub n.* 3. & alii dicunt probabilius, quod Dominus, seu committens dandam eleemosynam non lucraretur Jubilæum, quia in tali casu non esset data eleemosyna, cum non esset sublevatus pauper; & non posita conditione requisita pro Jubilæo lucrando, uti est ipsa eleemosyna, non acquiritur Jubilæum. Lezana vero *verb. Jubilæum n.* 14. Sa *verb. Indulgentia n.* 4. Pasqualig. *qu.* 136. Vega, Dicastill. Alloza, & alii tenent, quod Dominus, seu committens dandam eleemosynam adhuc in tali casu lucraretur Jubilæum, quia quantum est ex sua parte, jam dedit, & tradidit eleemosynam, quod probabile, & tutum censet etiam Gobat *loc. c. n.* 121. & alii.

43 Nomine pauperum, quibus pro lucrando Jubilæo præbenda est eleemosyna, intelliguntur, nedum veri pauperes quibus ex obligatione naturali, aut voto, seu pœnitentia tenetur quis succurrere, sed etiam, qui secundum suum statum, qualitatem, & conditionem non habent necessaria ad victum, & vestitum, & insuper illi, qui se fingunt pauperes, cum revera non sint, dummodo pro veris pauperibus credantur. Item loca pia, Monasteria Religiosorum, Hospitalia, & Ecclesiæ, quæ indigent luminaribus, ornamentis, ædificiis, & hujusmodi Gobat *loc. c. n.* 222. La Croix *l. c. n.* 1429. Bellegambe *qu.* 4. Diana, Sanchez, Lugo, Navarr., & alii passim.

Quoad tempus adimplendi opera præscripta non omnes circa omnia, conveniunt. Diana enim, Præpositus, Naldus, Layman, Bonacina, Palaus cum Gobat *in Quinario tract.* 3. *de Jubilæo cap.* 11. *num.* 72. Navarr. Lezana, Rodriq. Bossius, & alii dicunt non opus esse, ut omnia opera præscripta adimpleantur, seu ponantur intra unam, & eamdem hebdomadam ex duabus assignatis, sed posse adimpleri, seu poni partim in una; & partim in altera hebdomada v. g. in prima hebdomada jejunia, in secunda visitatio Ecclesiarum, Eleemosyna, Confessio, Communio &c. Et nituntur hoc probare ex verbis Bullæ, quæ non convincunt debere poni omnia opera præscripta, præter tria jejunia, intra unam, & eamdem hebdomadam. Bulla enim Jubilæi hæc verba solet habere: *Qui prima, vel secunda hebdomada Ecclesias visitaverint, ac feria quarta, sexta, & Sabbato alterius hebdomadæ jejunaverint; pariterque Confessi, & Sanctissima Communione refecti fuerint, & eleemosyna &c.* ex quibus verbis, dicunt ipsi, apparet omnia opera, præter jejunia, posse poni, seu adimpleri prima, vel secunda hebdomada. Henriquez autem *lib.* 7. *cap.* 11. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *n.* 3830. Sanctarell. *cap.* 7. *dub.* 1. Lugo *loc. cit. n.* 100. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 12. *dist.* 3. *num.* 114. *in fine*, Ugolinus, Faustus, Reginaldus cum Viva *de Jubilæo qu.* 8. *art.* 2. *sub num.* 3. & alii plures tenent probabilius, & tutius omnia opera præscripta ponenda, seu adimplenda esse intra unam, & eamdem hebdomadam. Et ratio est, quia ut recte observat Sapientissimus Viva, dum dicitur *Qui prima, vel secunda hebdomada*, ponuntur a Papa duo tempora, quibus lucrari possit Jubilæum, positis, seu adimpletis operibus præscriptis, non vero statuitur unum tempus quindecim dierum, quo possint opera præscripta poni, seu adimpleri, hoc enim videtur operari particula *Vel*, aliter non diceretur: *Qui prima, vel secunda hebdomada*, sed diceretur; *Qui his quindecim diebus*. Ideo autem duæ hebdomadæ assignantur, ut qui nequit prima, possit Jubilæum lucrari secunda non vero, ut possint opera dividi, qui dictio illa alternativa *Vel* tribuit actum cuilibet in solidum, ut notat Glossa *in cap. Cum plures, de Offic. delegati in 6.* & facit sensum disjunctivum explicatum. Hæc ille. Et hanc sententiam vocat tutiorem ipsemet Gobat *loc. cit.* quamvis dixerit esse aliam probabiliorem; & sic etiam tutiorem vocant alii passim, & signanter Reiffenstuel *loc. cit.* dicens, quod sit tutior, ac proin in praxi merito tenenda, & consulenda, & Felix Potestas *loc. c.* dicit absolute opera præscripta debere omnino intra unam, & eamdem septimanam impleri. 44

Confessio tamen, & Communio, quando in Bulla non requiritur expresse de tempore Jubilæi, sed conceditur Indulgentia *omnibus Confessis, & Sacra Communione refectis*, potest fieri uno, vel etiam duobus, aut tribus, seu etiam quatuor, & secundum aliquos etiam quinque, vel sex diebus ante primam 45

mam Dominicam, dummodo lucraturus Jubilæum perseveraverit in gratia usque ad diem lucrandi Jubilæum; Vide *supra num.* 27., *& verb. Indulgentia art.* 3. *n.* 30. *&* 31. *&* 32. ubi citantur Doctores, &
45 adducitur ratio. Requiritur enim, & sufficit probabilius ad consequendam Indulgentiam Jubilæi, quod lucraturus sit in statu gratiæ, saltem dum perficit, & ponit ultimum opus præscriptum. Lugo *tom.6. disp.* 27. *n.* 83. Mastrius *Theol. Moral. disp.* 21. *num.* 61. Herincx *disp.*4. *de satisfact. q.*11. *num.*77. Reiffenstuel *tract.*12. *dist.*2. *q.* 3. *n.* 33. *& dist.* 3. *q.*8. *n.*104. Suarez *disp.*52. *sect.*5. Viva *de Jubilæo quæst.*6. *art.* 2. *num.* 4.
47 Layman, Palaus, Bonacina, Bossius, & alii. Et Jubilæum ad duas hebdomadas concessum potest probabiliter bis obtineri, si in utraque hebdomada repetantur opera præscripta; Vide *art. ant. num.* 15. ubi citantur Doctores, & adducitur ratio, quamvis tamen sit æque probabilis etiam opposita sententia
48 propter adducta *ib. n.* 26. Opera autem præscripta debent ita integre adimpleri, ut si aliquod ipsorum, vel penitus, vel quoad partem notabilem omittatur, sive id fiat ex ignorantia, seu oblivione, sive ex negligentia, aut impotentia (seclusa commutatione in aliud opus pium a Confessario facta) non obtineatur quidquam de Indulgentia Jubilæi. S. Th. *in* 5. *dist.*20. *q.*3. Reiffenst. *cit. dist.* 3. *q.*8. *num.* 105. Gobat *de Jubilæo c.* 11. *n.*61. & ipso teste, & alii communiter. Et ratio est, quia Jubilæum conceditur a Papa sub conditione adimplendi omnia opera præscripta, vel aliquod aliud faciendi, in quod a Confessario aliqua ipsorum sint ex rationabili causa commutata; quando autem concessio facta est sub aliqua conditione, deficiente tali conditione, concessio habetur pro non facta, *ex l. Peccatum, ff. Si certum petatur*: Conditionale enim, non impleta conditione, nihil ponit in esse, adeoque &c.

49 Tempus Jubilæi extraordinarii concessum ad duas hebdomadas comprehendit quindecim dies, idest tres Dominicas, & 12. dies feriales, si inchoetur a die Dominica, ut fieri solet. La Croix *lib.*6. *part.*2. *num.* 1397. Layman *lib.*5. *tractat.* 8. *numer.* 7. ubi testatur esse receptum more Germanicarum Ecclesiarum, ut quindecim dies permittantur; Totidem permittendos esse dicit P. Paulus Hispanus *part.* 4. *tract.* 24. *punct.* 12. *§.* 3. *num.* 3. Totidem Cotonius Italus *controvers. lib.* 2. *controv.* 12. *n.* 16. *&* 17. Felix Potestas *tom.*1. *part.*4. *num.*3824. & alii plures, & Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap. XI. sub n.* 63. *vers. Dixi tertio*, ubi testatur se non recordari fuisse minus, quam quindecim dies assignatos illis duarum hebdomadarum octodecim Jubilæis, quibus fruitus est in
50 diversis Episcopatibus; Quamvis tamen subjungat, nonnullos Episcopos expressisse opera præscripta esse perficienda intra quatuordecim dies. Quod si aliqui alii Episcopi id clare exprimerent, & declararent tempus Jubilæi non extendi ultra quatuordecim dies, esset standum tali expressioni, & declarationi, nisi aliter constaret de mente Pontificis, quia Bulla Jubilæi non exprimit nisi duas hebdomadas, & heb-
51 domada non continet nisi septem dies. Licet enim Episcopi nequeant decurtare tale tempus, & illud arctare intra unam hebdomadam, ut recte dicit Gobat *l.* 6. *n.*63. ubi notat errasse quemdam Vicarium Generalem, qui determinavit pro universis unam solam hebdomadam; tamen alio non constante de mente Pontificis, si expresse declararent esse perficienda opera præscripta inter determinatos quatuordecim dies, esset standum tali declarationi, quia, quod tempus Jubilæi comprehendat 15. dies, ex verbis Bullæ affirmari non potest, ut recte notat Layman *loc. cit.* sed ex benigna DD. interpretatione, accedente Ecclesiarum consuetudine, secundum quam Fideles tertia Dominica, quæ est dies 15. ab inchoatione Jubilæi, ad Sacramenta accedunt. Et Cardinalis de Lugo, aliique plures Hispani, & Itali, teste Gobat *loc. cit. vers. Dixi tertio*; dicunt esse peculiariter permissum, ut Confessio, & Communio peragantur tertia Dominica indicti Jubilæi.

Ordinarii possunt duas Jubilæi hebdomadas facere 52
inchoari quocumque die septimanæ prout occursus Festorum, aut alia ratio prudens suggesserit, dummodo tamen adsit tempus adimplendi Jejunium tribus præscriptis diebus intra unam & eamdem hebdomadam, ut requiri diximus *supra num.* 31., *&* 44.
Conveniens tamen, & expediens est, ut advertit Go- 53
bat *loc. cit. sub n.* 70. ita inchoare illas hebdomadas, ut tam prima, quam secunda incipiat a Festo, adeoque quartusdecimus, vel quintusdecimus dies Jubilæi desinat in Festo. Et Layman *loc. cit. n.*7. dicit, quod, cum clarissime pateat, diem Dominicam, qua incipit Jubilæum connumerandam esse inter dies, quibus Confessio, & Communio institui possit, ideo, ne eas dies excludatur, conveniens esse videtur, ut promulgatio Jubilæi fiat in Ecclesiis ante eam Dominicam. Ordinarii, aut Parochi morta- 54
liter peccant, si absque pergravi causa ex negligentia diutius differant promulgationem, seu indictionem Jubilæi. Pontifices enim solent in virtute sanctæ Obedientiæ districte præcipere Episcopis, *Ut cum primum Jubilæi Litterarum transumpta, atque exempla etiam impressa acceperint; illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento.... publicent, vel publicari faciant.* Et Sixtus V. Const. 1. apud Cherubinum (ex cujus mente loqui videntur posteriores Pontifices) diserte imperat inchoari Jubilæum prima, vel secunda hebdomada immediate post habitam notitiam Jubilæi, adeoque, cum deficiant in materia gravi, graviter peccant; Gobat *loc. cit. num.* 68. Pax Jordan. *Elucubration. volum.* 1. *lib.* 5. *tit.* 16. *num.* 69. *&* 70. ubi dicit, ita statim debere Episcopum publicari facere Jubilæum, ut non possit, neque occasione Messis, Vindemiarum, vel alterius cujuscumque occupationis, & impedimenti ad aliud tempus differre, etiamsi publica populorum commoditas aliud exposceret, obnixis precibus ad differendum requireretur, eo quod in Brevibus talium concessionum sequens clausula soleat apponi; *Quapropter tenore præsentium in virtute sanctæ Obedientiæ districte præcipimus, atque mandamus omnibus, & quibuscumque Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis &c. Ut cum primum Litterarum transumpta, aut exemplaria, etiam impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, & Loca publicent, aut publicari faciant &c.*, quæ quidem verba, ut dicit ipse, sunt adeo præcisa, & geminata, ut nulla possit cadere dubitatio, quin talis fue-

fuerit Papæ intentio, quod non differatur publicatio.
55 Immo subjungit, quod ex illis verbis: *Per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, & Loca*, similiter manifeste apparet eodem tempore publicationem esse faciendam pro Civitate, & Diœcesi, non autem elapso tempore Civitatis, publicare pro Diœcesi; hoc enim directe censetur contra intentionem Papæ verbis supradictis expressam. Caveant igitur omnes, ad quos spectat publicare, ne differant, neque separent Civitatem a Diœcesi quo ad præfatam publicationem, alioquin non excusabuntur a mortali, quia Papa præcipit illis in virtute sanctæ Obedientiæ. Hæc ille; Pellizarius tamen, & alii apud La Croix *loc. cit. nu.* 1397. putant posse ex rationabili causa prius in Urbe, postea in Diœcesi, aut etiam postea pro Monialibus, ut omnes possint successive, commode habere Extraordinarios Confessarios, præsertim ubi pauci reperiuntur.

56 Opera præscripta pro Jubilæo lucrando possunt impleri, partim in uno loco, & partim in alio, dummodo visitatio Ecclesiarum fiat in loco publicati Jubilæi; Lugo *cit. disp.* 17. *a num.* 123. Bellegambe *par.* 3. *sect.* 3. *q.* 6. Layman *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 11. Sannig *lib.* 5. *decret. tit. de pœnit., & remiss. cap.* 2. *num.* 16. Gobat *loc. cit. num.* 89. La Croix *loc. cit. num.* 1434. Diana *part.* 5. *tract.* 12. *resol.* 53. Castrop. Bonacina, & alii passim. Et ratio est, quia favor Jubilæi est personalis; ex cap. autem *Privilegium* 7. *de Regul. Juris in* 6. *Privilegium personale personam sequitur*, adeoque quocumque quis pergat, feret secum istum favorem, & jus utendi omnibus Jubilæi facultatibus. Tum quia Bulla Jubilæi non requirit, ut omnia opera impleantur
57 in loco publicati Jubilæi, adeoque &c. Dicitur autem notanter *Dummodo visitatio Ecclesiarum fiat in loco publicati Jubilæi*, quia cum visitatio debeat fieri illarum solarum Ecclesiarum, quas Ordinarius designavit, non potest fieri in alio loco, in quo nondum est promulgatum Jubilæum, & consequenter nondum designatæ sunt Ecclesiæ visitandæ; Layman, Diana *loc. cit.* Lugo *loc. cit. num.* 127. Gobat *loc. cit. n.* 90.

58 Hinc colliges, quod, si quis in loco, ubi publicatum est Jubilæum, visitaverit designatas Ecclesias & inde iter arripuerit, poterit in itinere reliqua opera peragere; *Citati Doctores*. Nec tenetur ratione Jubilæi differre iter in aliud tempus; nam Bulla sine distinctione offert gratiam iter agentibus; Gobat *loc.*
59 *cit. sub num.* 90. *in fine*, & alii passim. Item, si quis iter faciens perveniat ad locum, in quo Jubilæum celebratur, sive pervenerit illuc ante, sive primum post promulgationem, poterit ibi præstando opera præscripta lucrari Jubilæum æque, ac incolæ, quia per præsentiam in illo loco statim acquirit jus. Et si ibi nequeat omnia opera præscripta implere, poterit, visitatis ibi designatis Ecclesiis, suum prosequi iter, & in itinere reliqua opera implere, & Jubilæum lucrari; Lugo *loc. citat. num.* 126. & 127. Layman *loc. cit. num.* 11. Gobat *loc. cit. num.* 90. & alii.
60 Item, si quis ultimo die perveniat ad locum Jubilæi, potest petere, ut opera, quæ facere non potest, sibi commutentur, & sic ibi lucrari Jubilæum; Lugo *loc. cit. num.* 125. La Croix *loc. citat. num.* 1436. Bellegambe *par.* 2. *sect.* 5. *qu.* 5. & alii. Item si quis post 61
lucratum Jubilæum in sua patria pergat ad alium locum, ubi celebratur Jubilæum, poterit probabilius ibi iterum lucrari Jubilæum, replicando ibi opera præscripta; Vide *artic. anteced. num.* 25. ubi citantur Doctores, & adducitur ratio; quamvis tamen, ut *ibi num.* 26. dictum fuit, sit vere probabilis etiam sententia contraria. Item, si quis tempore publicati 62
Jubilæi in sua patria, etiam ultimo die primæ, vel secundæ hebdomandæ iter arripiat, nec in itinere impleat cetera opera præscripta, poterit reversus præstando opera præscripta Jubilæum lucrari, quamvis Jubilæi tempus fuerit elapsum, quia Papa concedit navigantibus, & iter agentibus, ut reversi habeant alias duas completas hebdomadas. Nec obstat, quod in sua patria, seu loco publicationis fuerit per totam primam hebdomadam, & quasi per totam secundam quia, cum Pontifex velit, quod unusquisque habeat duarum completarum hebdomadarum spatium, in quo cum quiete, & devotione possit se præparare, & Jubilæum lucrari, talis nec tunc habet hebdomadam completam ad quietem, & devotionem requisitam; Lugo *loc. cit. num.* 123. Gobat *loc. dit. n.* 90. Bellegambe *sect.* 2. *q.* 4. La Croix *loc. cit. n.* 1434. & alii, & faciunt dicta supra *n.* 38. Vide *ibi*.

Alia ad rem. Vide *verb. Indulgentia*.

APPENDIX.

In qua exponitur declaratio facta a Doctissimo Viro Ubaldo Giraldi a S. Cajetano Scholarum Piarum juxta Constitutiones editas a Benedicto XIV. pro anno Jubilæi 1750. quæ quidem declaratio in variis paragraphis distincta exhibetur, pro ut ab Auctore exarata fuit.

§. I.

Della sospensione delle Indulgenze in tempo di Giubileo.

DUrante l'Anno Santo, restano sospese, tanto in Roma, quanto fuori, tutte le Indulgenze, sì plenarie, che non plenarie anche perpetue (1).

Eccettuate le seguenti.

I. Quelle concedute in articulo mortis.

II. Quelle, che possono concedere i Vescovi, ed altri Prelati Ordinarj de' luoghi, a tenore delle Lettere Apostoliche di Nostro Signore sotto li 5. Aprile 1747.

III. Quelle concedute in recitare l'Ave Maria, e solite preci al suono della campana la mattina, mezzo dì, e sera, o ginocchioni, o in piedi, secondo i tempi.

IV. Quelle di 7. anni, e 7. quarantene concedute a chi confessato, e communicato, o almeno contrito, con fermo proposito di confessarsi, visita la Chiesa, ove è esposto il Venerabile per l'Orazione delle Quaranta ore, ivi pregando secondo l'intenzione di S. Chiesa.

V. Quel-

(1) *Cum nos nuper §. Cæterum.*

V. Quelle concedute a chi accompagna il Santifsimo Viatico, ed a chi manda torce, o lumi da portarsi da altri in detta occasione.

VI. Quelle solite concedersi da' Legati, Nunzj della S. Sede, ed anche da' Vescovi nell' esercizio de' Pontificali, o nel dare la Benedizione, o in altra consueta forma.

VII. Quelle degli Altari privilegiati per i Defonti.

VIII. Quelle concedute direttamente per detti Defonti.

IX. Quelle concedute a' Vivi, con espressa facoltà di applicarle per essi Defonti, da valere però per detti soli Defonti.

X. Quelle tutte concedute a' Vivi, anche senza espressa facoltà di applicarle per i Defonti, da valere medesimamente per detti soli Defonti (1).

§. II.

Della sospensione delle facoltà di assolvere da' casi, e censure riservate alla S. Sede, e contenute nella Bolla della Cena, di commutare Voti, e dispensare sopra l' Irregolarità, ed altri impedimenti.

Urante lo stesso Anno Santo, restano sospese (solamente però fuori di Roma) tutte le facoltà sopradette concedute a chiunque in qualunque maniera, occasione, o titolo, anche per causa d'Indulgenza (2).

Eccettuate le seguenti.

I. Quelle de' Tribunali della S. Inquisizione, di Propaganda Fide, e degli Officiali, Missionarj, e Ministri deputati da essi Tribunali, o dalla S. Sede per estirpazione dell' Eresia, e particolarmente di assolvere dalla detta Eresia quei, che fanno abjura de loro errori.

II. Quelle concedute dalla S. Penitenziaria a' Missionarj ne' luoghi, ed in occasione delle Missioni.

III. Quelle de' Vescovi, e di altri Prelati nelle loro rispettive Diocesi, circa il dispensare, ed assolvere i loro sudditi ne' casi occulti, anche riservati alla S. Sede, *prout ipsis a S. Tridentina Synodo, seu aliàs, etiam in publicis, a jure communi Ecclesiastico, & ab eadem Apostolica Sede pro certis personis, & casibus indultæ, permissæque dignoscuntur.*

IV. Quelle de' Superiori Regolari, delle quali sono in certo, e pacifico possesso rispetto però solamente a' loro sudditi Regolari, e non Secolari, tanto in Roma, quanto fuori (3).

§. III.

Delle Opere ingiunte alli Romani, e Forastieri abitanti in Roma.

I Fedeli dell'uno, e l'altro Sesso per acquistare l'Indulgenza plenaria, e godere degli Indulti ad essa annessi, durante l' Anno Santo, debbono adempire le seguenti quattro Opere ingiunte (4).

I. Se sono Abitanti di Roma, e suo distretto, intendendosi per i primi:

II. Quei ivi nati, e che vi abitano.

III. Quei venuti con animo di abitarvi la maggior parte dell' Anno.

IV. Quei, che vi stanno con qualche impiego, o per ritrovarvelo.

V. Quei, che vi vengono per altra causa, che per il Giubileo.

VI. Quei, che venutivi per tal fine, vi si trattengono più di sei mesi.

E per i secondi, cioè del Distretto, tutti gli Abitanti dentro le cinque miglia fuori delle porte, o nativi, o venutivi, come sopra (5).

Debbono visitare, almeno una volta il giorno, quale può computarsi, o da una mezza notte all' altra, o dai Vesperi del giorno precedente fino a tutti i Vespertini crepuscoli del susseguente (6), per trenta giorni continui, o interpolati, le Basiliche di S. Pietro, di S. Paolo, di S. Giovanni in Laterano, e di Santa Maria Maggiore (7), *e tutte quattro in un istesso giorno*, computato, come sopra, e detta Visita deve esser fatta con intenzione di onorare Dio, e i suoi Santi, e vi si debbono esercitare atti di Religione (8).

E se sono Forastieri, cioè tutti gli altri non compresi sotto il nome di abitanti di Roma, e suo Distretto, almeno quindici de' suddetti giorni, medesimamente una volta il giorno tutte quattro (9).

Nè è necessario per l'acquisto della Indulgenza entrare, o uscire, per le porte Sante (10).

Detti forastieri, se dopo intrapreso il viaggio a tal fine per Roma, o anche pervenutivi, o nel cammino, o nella stessa Città impediti da malatia, o da altra legittima causa, o sopragiunti da morte, non avessero compito, o nè pure cominciato detto numero di visite, possono godere della medesima Indulgenza, e remissione, come se effettivamente la avessero compito, purchè siansi confessati, e communicati (11).

In caso d'indulto di minorazione del numero delle visite publicato dopo essersi da taluno fatta qualcuna delle dette visite a se prescritte, cioè, o di 30. o di 15. respettivamente, può prevalersi delle visite fatte per compire il numero prescritto in detto Indulto, come ancora, se prima dell' Indulto avesse compito il numero

(1) *Cum nos nuper §. Itaque.* (2) *Ibid. §. Cæteras. Convocati §. 55. & 56.* Lettera Circolare n. 32. pag. 42. (3) *Cum nos nuper §. Præservatis.* Lettera Circolare n. 32. pag. 42. (4) *Peregrinantes §. Quo quidem.* (5) *Convocatis §. 44.* detta Lettera Circolare num. 72. pag. 92. (6) *Peregrinantes §. Quo quidem.* (7) Detto *§. Quo quidem.* (8) Detta Lettera Circolare n. 11. pag. 102. (9) *Peregrinantes §. Quo quidem.* (10) *Convocatis §. 49.* (11) *Peregrinantes §. Et quoniam.*

mero in esso prescritto, purchè faccia almeno un' altra visita (1).

II. Debbono sì gl' uni, che gl'altri porgere a Dio in dette visite divote preghiere per l'Esaltazione della S. Chiesa, estirpazione dell' Eresie, concordia de' Principi Cattolici, salute, e pace di tutto il popolo Cristiano (2).

Quali preghiere non vengono determinate nè in qualità, nè in durazione: non debbono però esser sì brevi, che denotino poco affetto agli esercizj spirituali (3).

Nè è necessario, che sia Orazione mentale bastando la vocale, e facendosi la mentale, vi si deve aggiungere qualche orazione vocale (4).

Quantunque non sia necessario per l' acquisto della Indulgenza essere in grazia, o premettere la Confessione Sagramentale a dette visite, bastando, che l'ultima opera sia fatta in grazia: nulladimeno, acciocchè queste siano meritorie, è molto commendabile, che sian fatte, o dopo una fruttuosa Confessione, o dopo un atto di Contrizione (5).

III. Debbono fare la Confessione Sagramentale de' loro peccati realmente, e non in *voto*, quantunque non fossero rei, che di peccati veniali (6).

Quale dovranno ripetere prima dell' ultima opera ingiunta nel solo caso, che dopo fatte alcune di dette visite in istato di grazia, ricadano in peccato mortale, senza obligo di ripetere le già fatte (7).

IV. Debbono fare la Santa Communione Sagramentale insieme, e spirituale, cioè non Sacrilega, non essendo sufficiente la sola spirituale (8).

La mancanza della quale non impedisce l' acquisto della Indulgenza a' Fanciulli, che per ragione di età ne sono incapaci, potendosi dal Confessore commutare in altra opera pia. Se poi se ne fossero resi capaci dentro il decorso dell' Anno Santo, in tal caso sarebbero a questa tenuti (9).

Come nettampoco impedisce a partecipare de' favori del Giubileo, cioè dell' assoluzione da' peccati riservati, e censure, commutazione di voti, e dispense ottenute, la mancanza delle visite, e Communione a quei, che essendosi già confessati con serio animo di adempire dette opere, e poi pentiti, non l' adempiano, benchè pecchino mortalmente (10).

Del qual peccato sono anche rei tutti quelli, che senza licenza de' loro rispettivi Superiori vengono a Roma per l' acquisto del Giubileo, come sono li Vescovi, Parochi, Religiosi, Mogli ed anche i Mariti, se vi vengono con grave incomodo delle Mogli; i quali però, ciò non ostante, possono partecipare della Indulgenza, e suddetti favori, se giuntivi, si confessano anche di questo peccato (11).

Queste quattro opere ingiunte, possono reiterarsi quante volte ad ognuno piacerà, tanto prima, quanto dopo qualche indulto di minorazione di visite, che sopravenisse; ad effetto però di conseguire la sola Indulgenza, e non di partecipare de' favori ad essa annessi. Onde se dopo essere stato partecipe la prima volta di detti favori è di nuovo incorso nelli casi riservati, e censure, o ha bisogno di nuove commutazioni, e dispense, non ne può più essere assoluto, commutato, e dispensato (12).

§. IV.

Delle Monache, Oblate, ed altre Persone dell' uno e l'altro sesso dimoranti sì in Roma, che fuori, alle quali può commutarsi in altre opere pie la visita delle quattro Basiliche. Le dimoranti sì in Roma, che fuori, sono le seguenti.

I. Tutte le Monache professe di perpetua Clausura soggette sì agli Ordinarj de' Luoghi, e Superiori Regolari, che immediatamente alla S. Sede, le Novizie, o altre Donne secolari loro coabitanti, colla debita licenza, o per educazione, o per altra causa.

II. Le Monache parimente professe, che qualche volta escono dalla Clausura per questuare.

III. Le Oblate approvate dalla S. Sede, che vivono in Communità, benchè senza Clausura, loro Novizie, Educande, ed altre seco coabitanti.

IV. Le Terziarie, che vivono in Communità, benchè senza Clausura, nè approvate dalla S. Sede, loro Novizie, Educande, ed altre seco loro coabitanti.

V. Le Zitelle, e Donne dimoranti ne' Conservatorj, benchè non comprese nel numero delle sin quì nominate, e benchè senza Clausura (13).

VI. Li Carcerati per cause civili, e criminali de' Tribunali sì Ecclesiastici, che Laici, non però della S. Inquisizione.

VII. Li Regolari ritenuti nelle Carceri Claustrali, o perchè non sono terminate le loro cause, o perchè non è compito il tempo della pena impostagli.

VIII. Li confinati per precetto di qualunque Superiore in qualche luogo, o Città in vece di Carcere, Custodia, esilio, o rilegazione (14).

IX. Gli Anacoreti, ed Eremiti, non però quei di niuna clausura, o vivano, o no collegialmente, benchè sotto il governo degli Ordinarj, e con proprie Regole, ma quei, che vivono separatamente uno dall' altro in continua clausura, e solitudine, benchè non totalmente perpetua, e benchè siano d' Instituto Monastico, o Ordine Regolare, come alcuni Cistercienti, Certosini, ed Eremiti di S. Romualdo (15).

Le

(1) *Convocatis* §. 50. (2) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*. (3) *Ib. dicto* §. *Quo quidem*. Lett. Circolare n. 83. pag. 114. (4) *Convocatis* §. 51. (5) *Convocatis* §. 45. Lettera Circ. n. 75. e 76. pag. 98. a 102. (6) *Convocatis* §. 46. Lett. Circ. n. 7. pag. 11. (7) *Convocatis* §. 47. (8) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*. *Convocatis* §. 48. Lettera Circolare n. 2. pag. 7. (9) *Convocatis* §. 48. (10) *Ibid.* §. 54. Lettera Circolare n. 86. pag. 120. (11) *Ibid.* num. 68. pag. 87. 88. (12) *Convocatis* §. 52. Lettera Circolare n. 84. pag. 117. (13) *Paterna Charitas* §. *Ut autem*. (14) *Paterna Charitas* §. *Ad eos*. (15) *Ibid.* §. *Item Anachoretas*.

Le dimoranti fuori di Roma solamente sono le seguenti.

I. Li condannati in Galera, o altrove *ad opus*, ed a quello addetti (1).

II. Li Schiavi, e Prigionieri di Guerra.

III. Gl' Infermi tanto Laici, che Ecclesiastici, sì secolari, che Regolari, di qualunque Ordine, li quali, secondo il giudizio del Medico, non potendo sì presto liberarsi dall' infermità, non sono in istato di venire a Roma dentro il decorso dell' Anno Santo, o anche guariti, non potrebbero fare il viaggio senza grave incomodo, e pericolo di ricaduta.

IV. I Malsani abitualmente, se intraprendendo il viaggio, potessero facilmente infermarsi, o soggiacere a qualche grave corporale incomodo.

V. Li Vecchi sopra gli anni settanta (2).

Eccettuate le Monache, Oblate, Terziarie di Roma, qualunque esse siano, Novizie, Zitelle, ed altre Donne dimoranti con le dovute licenze tanto ne' Monasterj delle medesime, quanto ne' Conservatorj, e Communità.

Come pure li Carcerati nelle prigioni di Roma.

Alle quali persone tutte può commutarsi la visita delle quattro Basiliche in altre opere pie dal solo Eminentissimo, e Reverendissimo Sig. Cardinale Vicario, o suo Vicegerente, o per se stesso, o per mezzo de' Confessori, secondo lo stato, condizione, e possibilità di ognuna, e circostanze del luogo, o tempo.

A tutti gli altri sopra enunziati può farsi tale commutazione dai loro respettivi Ordinarj, e Superiori, sì secolari, che Regolari.

Ancorchè rispetto agli Ordinarj de' Luoghi alcuni delli sopraddetti fossero esenti dalla loro giurisdizione, come che persone Secolari, o Regolari dimoranti fuori de' Chiostri colle debite licenze (3).

§. V.

Delle opere ingiunte a tutte le suddette Persone.

Queste sono le istesse, che debbono adempire gli abitanti di Roma, e suo Distretto, come anche li Forastieri venuti a Roma, cioè Orazione, Confessione Sagramentale, e Communione, eccettuata la visita delle quattro Basiliche, in luogo della quale doveranno adempire le opere di pietà, che gli saranno ingiunte, come sopra.

Quali adempite, conseguiranno pienissima Indulgenza, Giubileo, e remissione di tutti i loro peccati, e saranno partecipi de favori, e Indulti, che si diranno appresso, come se personalmente avessero visitate le quattro Basiliche di Roma.

Anche nel caso, che cominciato l' adempimento delle suddette opere, fossero prevenute dalla morte.

E con facoltà di acquistare la sola Indulgenza, anche la seconda volta, se dentro il decorso dell' Anno Santo reitereranno tutte le dette opere ingiunte (4).

E' qui da notarsi, che alle Monache, Oblate, Zitelle, ed altre donne dimoranti ne' Monasterj, e Conservatorj di Roma è stata surrogata dall' Eminentissimo e Reverendissimo Vicario in luogo della visita delle quattro Basiliche la visita della Cappella interiore delli medesimi Monasterj, e Conservatorj, e di altri tre Altari, eretti, o da erigersi dentro i detti luoghi, in modo, che uno sia separato dall'altro, per trenta giorni continui, o interpolati, come sopra, ogni giorno tutti quattro.

E se alcune di esse saranno inferme, e che perciò staranno in letto, e non potranno uscire dalle loro camere, dovranno adempire in luogo di dette visite, quanto gli sarà imposto dal prudente Confessore (5).

§. VI.

Delle diversità de Confessori. Questi si riducono a cinque Classi.

De' Penitenzieri ordinarj, e straordinarj delle quattro Basiliche, e di altre Chiese deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo e Reverendissimo Sig. Cardinale Maggior Penitenziere (6).

II. De' deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo, e Reverendissimo Sig. Cardin. Vicario (7), che sono li già da lui approvati, e da approvarsi *ad annum* sì Secolari, che Regolari (8).

III. De' Regolari già approvati, e da approvarsi, come sopra, dal detto Eminentissimo Vicario, o suo Vicegerente, e de' Deputati da' Superiori Regolari per udire solamente le Confessioni de' medesimi loro Regolari (9).

IV. Di quelli da eleggersi per una sol volta dalle Monache professe, e loro Novizie, tanto in Roma, che fuori, quali possono essere i soli Confessori sì Secolari, che Regolari di qualunque Ordine, già approvati dagli Ordinarj de' luoghi per udire le Confessioni delle Monache (10).

V. Di quelli da eleggersi medesimamente per una sol volta da tutte le altre persone nominate di sopra al §. 4. quali possono essere li soli Confessori sì Secolari, che Regolari di qualunque Ordine, approvati da loro respettivi Ordinarj per udire le Confessioni de' Secolari. (11).

Le facoltà de' suddetti Confessori si riducono a tre classi.

I. Di assolvere da' casi riservati, e censure.

II. Di commutare voti semplici.

III. Di dispensare sopra alcuni impedimenti.

Non però competono tutte a tutti.

(1) *Ibid. §. Ad eos.* (2) *Paterna Charitas §. Denique.* (3) *Paterna Charitas §. Nos enim.* (4) *Paterna Charitas §. Itaque.* (5) Notificazione dell' Eminentissimo e Reverendissimo Vicario sotto li 3. Gennaro 1750. (6) *Convocatis §. 3.* (7) *Convocatis §. 35.* (8) Notificazione dell' Emin. e Reverendiss. Vicario sotto li 19. Decembre 1749. (9) *Convocatis §. 41.* (10) *Paterna Charitas §. Eisdem.* (11) *Ibid.*

§. VII.

Alli Penitenzieri delle quattro Basiliche, e delle altre Chiese, competono le seguenti facoltà, quanto all' assoluzione da' peccati riservati, e censure.

I. DI assolvere qualunque penitente, anche Regolare, benchè a questo dalla propria Costituzione, o decreto, o precetto Papale sia vietato di confessarsi con esteri, da qualunque peccato grave, ed enorme eccesso, anche riservato alla S.Sede, e da qualunque scommunica, ed altre Ecclesiastiche censure in qualunque maniera medesimamente riservate al Papa, e S.Sede, e fulminate da' Sacri Canoni, benchè contenute nella Bolla della Cena, ed anche dall'Eresia formale esternata, fatta però prima dal penitente in atto della confessione la secreta abjura, e purchè non abbia il complice, e se ha complice, o complici, purchè questi abitino in luogo, ove l' Eresia domina impunemente (1).

In absolvendis Regularibus a suo Ordine Apostatis, & fugitivis servent modum in sua tabella praescriptum (2).

Quale modo nel num. 10. della detta tabella è espresso con queste parole.

Apostatis ab Ordinibus, seu Religionibus approbatis, nisi post reditum ad Religionem, aut saltem post reassumptum habitum Regularem cum firmo proposito, & brevi termino ad se praesentandum intra Claustra Superioribus suae Religionis, aut nisi Ultramontani sint, aut longe distent, vel propter inopiam, vel aliud grave impedimentum statim nequeant reassumere habitum, assignari debebit congruum tempus, & absolvi ad reincidentiam, & durante termino, ipsis prohibeatur exercitium suorum Ordinum, si sint Sacerdotes, & in sacris constituti.

Ed in assolverli *a censuris ob suam violatam clausuram per mulierum introductionem ad malum finem, ita absolvant, ut super inhabilitate per hoc contracta ad dignitates, & Officia sui Ordinis consequenda, nullatenus cum eisdem dispensent* (3).

Non possono però assolvere dalle censure occulte quei, che non hanno soddisfatta la Parte lesa, cioè chi ha sofferto il danno, e non il Giudice (4), e non potendo per allora soddisfarla, se non promettono con giuramento di soddisfarla quanto prima (5).

Ed in assolvere *Violantes Clausuram Monialium ad malum finem in casibus etiam occultis, imponant prohibitionem accedendi in posterum ad quaevis Monasteria, & Ecclesias Monialium, monendo Poenitentes hujusmodi, ita ipsos absolvi a censuris ob relatam violationem incursis, ut si impositam istam prohibitionem non servaverint, relabantur eo ipso in easdem censuras* (6).

Nettampoco quei, che hanno libri prohibiti particolarmente di Autori contenuti nella Bolla della Cena, se prima non hanno consegnati segretamente all' Inquisitore, o Ordinario detti libri, e non potendo allora, se non promettono di consegnarli quanto prima (7).

II. Di assolvere da tutte le suddette censure, benchè pubblicate, dedotte, nominatamente dichiarate, e denunciate *in Partibus* dagli Ordinarj de Luoghi, o da qualunque Giudice (8).

Con che però il Penitente dopo l' assoluzione debba presentare alla S. Penitenziaria la supplica con suo nome, cognome, Diocesi, e narrative del fatto, per cui è incorso in detta censura, o censure, con la fede del Penitenziere di averlo assoluto, acciocchè possa da quel Tribunale riportare il Breve *in forma Missi, vel Remissi absoluti*, secondo il di lui stile (9).

III. Di assolvere dalle censure *ab homine*, o da qualunque Giudice *de Partibus* nominatamente fulminate, ad effetto però solamente di conseguire il Giubileo dell' Anno Santo, in tal maniera, che il Penitente resti dopo legato dalla medesima censura, e sia tenuto ubbidire al Giudice della sentenza, e farsi da esso assolvere, nè a tal Penitente si deve far fede di essersi confessato, ed assoluto (10).

Avvertano però, che non ostanti le suddette amplissime facoltà, non possono assolvere da alcuni peccati, e censure, dalle quali nè pure può assolvere, anche nel solo foro della coscienza, lo stesso Eminentissimo Maggiore Penitenziere, secondo l' espressamente della fel. mem. di Benedetto XIV. dichiarata nella sua Costituzione: *Pastor bonus* (11) e sua Lettera Circolare (12).

E sono le seguenti.

I. Principes porro, & alios jus Imperii, etiam vicario nomine habentes, ac Dominia & Respublicas, seu Personas illorum, & illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, & alios Superiores Praelatos in casibus publicis, qui in praefatis Litteris die Coenae Domini legi consuetis, continentur, etiamsi Romanus Pontifex propter infirmitatem vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset (13).

II. Minusque possit, etiam in foro conscientiae tantum absolvere, vel absolvi mandare S. R. E. Card. aut alios cujuscumque qualitatis, status, gradus, conditionis, dignitatis, & praeeminentiae fuerint, qui, vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum, post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint (14).

III. Vel, Sede Apostolica vacante, in censuras, seu poenas in Litteris fel. record. Gregorii Papae XV. & Urbani VIII. &c. super electione Romani Pontificis pro tempore facienda &c. contentas, quomodolibet inciderint (15).

IV. Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiae tantum, eos cujuscumque qualitatis &c. absolvere &c. qui Astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios de statu Reipublicae Christianae, sive de vita, aut

(1) *Convocatis* §.4. & 5. (2) *Ibid.* §. 31. (3) *Convocatis* §. 29. (4) Lettera Circolare n. 66. pag. 84. *Convocatis* §. 27. (5) *Ibid.* (6) *Ibid.* §. 28. (7) *Ibid.* §. 30. (8) *Ibid.* §. 5. (9) *Ibid.* (10) *Ibid.* §. 6. (11) *Pastor bonus in ordine* la 95. (12) Lettera Circolare num. 39. pag. 52. (13) *Pastor bonus* §. 11. (14) *Ibid.* §. 12. (15) *Ibidem.*

aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquirentes ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Litteris &c. contra prædicta perpetrantes editis contravenerint (1).

V. Nec similiter valeant in casibus publicis, etiam in judicium non deductis, violatæ Immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticæ ullatenus absolvere (2).

VI. Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, ultra valorem decem scutorum monetæ &c. non absolvat, nisi facta restitutione, vel si eam de præsenti nequeant adimplere, cum obligatione eamdem, quam primum poterint, faciendi. Questa restituzione deve farsi alla Religione, o Convento, a cui spetta di ragione (3).

§. VIII.

Quanto alla commutazione de' Voti gli competono le facoltà.

DI commutare, dispensando, in altre Opere pie tutti i Voti semplici, benchè giurati, e riservati alla S. Sede (4).

Alla quale sono riservati i soli cinque seguenti.

I. Di entrare in Religione.
II. Di perpetua continenza.
III. Di Pellegrinagio a Gerusalemme.
IV. Al Santuario di S. Giacomo in Galizia.
V. Ed a Roma, non già alla S. Casa di Loreto, come alcuni hanno opinato (5).

Con queste limitazioni però.

I. Che circa *Votum perpetuæ castitatis nonnisi mulieribus ita commutare possint ob periculum incontinentiæ, vel ob timorem pudicitiæ, & quidem tantummodo ad effectum nubendi, easdem monendo, facturas contra idem Votum, si extra usum matrimonialem delinqueant, & remansuras eodem prorsus, ac antea Voto castitatis obstrictas, si marito supervixerint* (6).

II. Che circa *Votum Religionis eisdem tantum mulieribus commutare dispensando possint ad effectum nubendi, si alterutra supradicta causa intercesserit, ad effectum vero vitam tantum cælibem in sæculo ducendi, si vel dote sufficiente ad ingrediendam Religionem careant, vel Religionis onera sufferre posse rationabiliter diffidant* (7).

III. Che circa li Voti penali, o preservativi dal peccato possono commutarli nel solo caso, che militi qualche circostanza, per cui potessero giudicare più proficua la commutazione a rimovere il peccato (8).

IV. Che nei Voti di perseveranza, o altri fatti in qualche Congregazione, o Comunità, o negli Obligatorj accettati dal Terzo, non possono servirsi di veruna commutazione (9).

Per Regola nella commutazione di qualunque de' suddetti Voti, è da notarsi, che il Sommo Pontefice in concedere tale facoltà, ha aggiunta alla parola *Commutare*, l' altra *Dispensando*, perchè esigendo la sola Commutazione la Surrogazione in una materia maggiore, o almeno uguale, detta Commutazione mista colla dispensa è capace di qualche moderata disuguaglianza fra la materia del Voto, e la materia surrogata (10).

§. IX.

Quanto alle dispense dagli Impedimenti gli competono le facoltà seguenti.

I. DI dispensare dalla sola Irregolarità occulta, contratta unicamente per violazione di censure, tanto gli costituiti negli Ordini Sagri, quanto minori, benchè questi non espressi nella Costituzione *Convocatis* §. 12. ma poi dichiarati nella Lettera circolare (11).

II. Cum illis, qui scienter, vel ignoranter cum impedimento Secundi, & Tertii, vel Tertii solius, aut Tertii, & Quarti, vel solius Quarti gradus Consanguinitatis, vel Affinitatis, etiam ex Copula licita provenientis, Matrimonium jam contraxerunt, dummodo hujusmodi impedimentum occultum remaneat, dispensare pro foro tantum conscientiæ possint, ad remanendum in Matrimonio (12).

III. Cum illis, qui a Dataria Apostolica dispensationem obtinuerunt super aliquo impedimento publico, quod tamen non sit Primus, & Secundus, vel Secundus tantum gradus Consanguinitatis, vel Affinitatis ex copula licita provenientis, & præ verecundia copulam inter eos secutam in eadem Dataria tacuerunt (dummodo nullitas prædictæ dispensationis ex hujusmodi reticentia proveniens, occulta sit) dispensare pro foro tantum conscientiæ valeant, tam ad remanendum in Matrimonio jam contracto, quam ad illud contrahendum, si nondum sit contractum (13).

IV. Dispensare item pro foro tantum conscientiæ valeant super impedimento occulto, tam Primi & Secundi, quam Primi tantum, aut Secundi tantum gradus Affinitatis, ex copula illicita provenientis, tam in Matrimonio contracto, quam in contrahendo (14).

V. Dispensare similiter pro eodem foro, tam de contracto, quam de contrahendo possint super occulto impedimento criminis, neutro tamen machinante; idest quando solum concurrant adulterium, & fides data de Matrimonio contrahendo post conjugis mortem (15).

VI. In prædictis Matrimonialium Dispensationum casibus, possint etiam quandocumque opus fuerit, pro foro conscientiæ legitimare prolem, non tamen ex adulterio susceptam (16).

VII. Dispensare ad petendum debitum possint in casu Affinitatis incestuosæ Matrimonio supervenientis (17)

VIII. Ad petendum pariter debitum, illis, qui Voto simplici castitatis obstricti, Matrimonium contraxerunt, dispensare valeant; illos monendo, facturos contra id Votum, si extra usum Matrimonialem delinquant,

(1) *Ibid.* §. 13. (2) *Ibid.* §. 14. (3) *Pastor bonus* §. 26. (4) *Convocatis* §. 8. (5) Lettera Circ. n. 42. p. 55. (6) *Ibid.* §. 9. (7) *Ibid.* §. 10. (8) *Ib.* §. 32. (9) *Ibid.* (10) Lett. Circ. n. 45. pag. 58. (11) *Convocatis* §. 12. Lett. Circ. pag. 50. n. 66. (12) *Convocatis* §. 13. (13) *Ibid.* §. 14. (14) *Ibid.* §. 15. (15) *Ibid.* §. 16. (16) *Ibid.* §. 17. (17) *Convocatis* §. 18.

quant, ac remansuros eodem prorsus, ac antea, Voto obstrictos, si Conjugi supervixerint (1).

§. X.

Quanto alle dispense dalle Opere ingiunte gli competono le facoltà.

I. DI dispensare li Forastieri dalle 15. Visite delle quattro Basiliche, con ridurle almeno a tre, se a causa di povertà, o altro urgente motivo non possono trattenersi in Roma, ed anche di commutare le prescritte visite in altre opere pie ad arbitrio prudente degli stessi Penitenzieri (2).

II. Di dispensare gli abitanti di Roma, e suo distretto dalle 30. visite commutandole in altre opere pie, se impediti da malattia, o altra legittima causa non possono farle, supponendo però (per non aggravar la propria coscienza) che tanto per questi, quanto per i Forastieri, vi sia qualche motivo ragionevole per la dispensa (3).

Avvertano però tanto essi Penitenzieri, quanto qualunque altro de' sopranominati Confessori.

I. Che le opere pie da surrogarsi in luogo delle visite, non siano quelle, che il Penitente è per altro titolo obligato di adempire (4).

II. Che non possono dispensare veruna delle altre opere ingiunte, cioè Confessione, Communione, e Orazione, che possono separarsi dalle suddette visite (5).

III. Che si possono servire di tutte le suddette facoltà con quei Penitenti solamente, che hanno sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo (6) e che si confessano a questo fine.

IV. Che debbono servirsene da per se stessi, e non per intermedia persona, nel solo foro della coscienza, e nel solo atto della Sagramentale Confessione, e nelle Basiliche, e Chiese respettivamente loro destinate, purchè non si tratti d' infermi (7).

Eccettuati, quanto all' udire le Confessioni in Chiesa, li Confessori Regolari destinati per le Confessioni de' loro Religiosi, le quali possono udire dentro i proprj Conventi, e Case (8).

V. Che non debbono, nè possono tralasciar d'imporre la salutare Penitenza col pretesto, che il Penitente è disposto a prendere l' Indulgenza, dal che poi nasce l' obbligo del Penitente di doverla adempire (9).

Per regolamento della quale penitenza dovranno leggere quanto circa essa si insinua dal S. Concilio di Trento (10).

VI. Che non ostanti le suddette amplissime facoltà: *Nulli penitus Confessario dari in præsenti Jubilæo, aut in quovis alio facultatem absolvendi complicem in quolibet inhonesto contra sextum præceptum peccato* (11) a tenore della Costituzione di nostro Signore (12) *prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi præceptum commisso excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existat, quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus; & nihilo minus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, a qua absolvendi potestatem nobis solis, nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat*. E nella dichiarazione sopra la medesima Costituzione (13); *Porro, si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, si revera abesset, atque deficeret: ac proinde in eorum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: Immo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula quantum in se erit, antevertere, vel removere, opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis, absque ullius infamia, vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ nostræ Constitut. declaramus, & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus.*

§. XI.

Alli Confessori deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo, e Reverendissimo Vicario competono le facoltà. Quanto alla assoluzione da' Casi riservati, e Censure.

I. DI assolvere i loro Penitenti (non però Regolari) da qualunque grave, ed enorme peccato, e da qualunque Censura, purchè sia occulta, fulminata da' Sacri Canoni, anche riservata al Papa e S. Sede, e contenuta nella Bolla della Cena, non però dall' Eresia formale esternata (14).

Avvertendo, che nell'assolvere *Fractores Clausuræ Monialium ad malum finem*, e chi ha letto Libri proibiti, particolarmente di Autori contenuti nella Bolla della Cena debbono osservare le medesime Regole, che i Penitenzieri, come sopra al §. 7.

Debbono inoltre avvertire, che in vigore delle sudette

(1) *Ibid.* §. 19. (2) *Ibid.* §. 20. (3) *Ibid.* §. 21. (4) Lettera Circolare n. 53. pag. 69. (5) Ibid. n. 53. pag. 67. (6) *Convocatis* §. 24. (7) *Ibid.* §. 4. & 25. (8) *Ibid.* §. 41. (9) *Ibid.* §. 26. Lettera Circolare num. 65. pag. 83. (10) *Sess.* 14. *cap.* 8. *de Pœnit.* (11) *Convocatis* §. 23. (12) *Constit.* 20. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. *Demum* sotto il 1. Giugno 1741. (13) *Constitut.* 120. *Apostolici muneris* §. 3. sotto li 8. Febbrajo 1745. (14) *Convocatis* §. 36. & 37.

dette facoltà non possono assolvere da' Casi e Censure, benchè occulte, e molto meno pubbliche, riservate agli Ordinarj de' luoghi, se il Penitente fosse venuto a Roma appostatamente, non a fine di conseguire il Giubileo, ma per esimersi dalla giurisdizione del suo Ordinario, per il motivo, che nelle suddette facoltà non viene fatta special menzione di questa, a tenore del Decreto della Sagra Congregazione del Concilio sotto li 16. Settembre 1649. e della Costituzione di Clemente X. (1).

E per questo l'Eminentissimo Vicario nella sua Notificazione sotto li 19. Decembre 1749. in cui deputa i Confessori per l' Anno Santo, dà espressa facoltà ai medesimi, durante detto Anno, di assolvere nel foro della coscienza, tanto dal peccato, che dall' Interdetto a lui riservati, quei che in tempo debito non hanno adempito il Precetto Pasquale, come anche dalla Scommunica incorsa per aver preso da altri, o respettivamente dato il bollettino della Communione Pasquale, purchè il Reo non sia denunciato.

§. XII.

Quanto alla commutazione de' Voti.

POssono commutare, dispensando, in altre opere pie qualunque Voto semplice, anche giurato, ed anche riservato alla S. Sede, eccettuati li due di perpetua Castità, e d' Ingresso in Religione (2), ed eccettuati ancora i Voti di Perseveranza, o altri soliti farsi in qualche Congregazione, o Communità, e gli Obligatorj accettati da un Terzo, come si è detto nel §. 8.

Dovendosi osservare le medesime regole nei Voti penali, e preservativi dal peccato, e nella commutazione di qualunque altro Voto, quali sono tenuti osservare li Penitenzieri, come nel suddetto §. 8.

§. XIII.

Quanto alle dispense.

NON gli competono altre facoltà, che di dispensare, e commutare le sole visite delle quattro Basiliche, nello stesso modo che competono a' Penitenzieri (3) come nel §. 10. con tutte le altre osservazioni ivi notate.

§. XIV.

Alli Confessori Regolari, approvati dal Signor Cardinale Vicario, e suo Vicegerente, insieme deputati da' loro Superiori Regolari, per udire le sole Confessioni de' proprj loro Religiosi, come sopra al §. VI.

COmpetono le stesse facoltà, sì per l'assoluzione da casi riservati, e censure, che per la commutazione de' Voti, e dispense delle visite, che competono ai Confessori sì Secolari, che Regolari deputati, e da deputarsi dall'Eminentissimo Vicario, da servirsene però solamente, colli Religiosi dello stesso loro Ordine dentro li proprj Conventi, e Case (4).

Ed inoltre possono dispensare i medesimi loro Religiosi costituiti in Ordini Sacri, e Minori dalla Irregolarità contratta per violazione di Censure, purchè sia occulta (5).

Non possono però senza speciale facoltà de' loro Prelati Regolari assolvere i loro Religiosi da' casi, e Censure riservate alli medesimi per la ragione detta nel §. XI.

Agl'altri Confessori approvati dal Signor Cardinal Vicario, sì Secolari, che Regolari, ma non *ad annum*, durante l' Anno Santo, nulla si dà, e nulla si leva (6).

Si avverte innoltre, che i Confessori Regolari per poter godere delle facoltà rispetto a' loro Religiosi debbono essere non solamente deputati da' loro Superiori, ma insieme approvati dall' Emo Vicario, o suo Vicegerente.

§. XV.

Alli Confessori da eleggersi dalle Monache professe, e loro Novizie, competono le facoltà,

I. DI assolverle da qualunque peccato, e delitto, quantosivoglia grave, ed enorme, benchè riservato alla S. Sede, e contenuto nella Bolla della Cena (7).

II. Di commutargli, dispensando, qualunque Voto semplice, anche giurato, fatto dopo la solenne Professione, quantunque il di lui adempimento sia compatibile con l'osservanza Regolare (8): giacchè secondo l'opinione di S. Tommaso (9) colla comune per la decretale di Alessandro III. (10) gli altri Voti fatti prima restano sciolti in virtù di essa Professione.

§. XVI.

Alli Confessori da eleggersi dalle altre persone nominate nel §. 4.

COmpetono le medesime facoltà, che a' Confessori da eleggersi dalle Monache Professe, circa l'assoluzione da' peccati riservati, e censure; e circa la commutazione de' Voti colle sole persone nominate del detto §. 4. a tutto il n. 5. non però riservati al Sommo Pontefice, e S. Sede (11).

Avvertendo, che nè gli uni, nè gli altri Confessori fuori di Roma possono assolvere da' Casi riservati ai loro respettivi Ordinarj, senza espressa facoltà de' medesimi, non intendendosi questa compresa nella generale concessione di assolvere da' Casi riservati alla S. Sede, come si è detto nel §. XI., e perciò la fel. me. di Bened. XIV. esorta i detti Ordinarj ad esser facili in accordare tale facoltà (12).

Ut

(1) *Constitut. Superna Magni Patris* §. 7. sotto li 20. Maggio 1670. (2) *Convocatis* §. 37. (3) *Ibid.* §. 39. (4) *Ibid.* §. 41. (5) *Ibid.* §. 42. (6) Lett. Circ. n. 89. p. 122. (7) *Paterna Charitas* §. *Eisdem.* (8) *Ibid.* (9) 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. *ad* 1. *In* 4. *dist.* 38. *q.* 1. *art.* 4. *quæstiunc.* 4. *in corp.* (10) *Cap. Scripturæ* 4. *de Voto.* (11) *Paterna Charitas* §. *Eisdem.* (12) *Ibid.* §. *Cæterum.*

Ut porro qui extra Urbem sunt, sciant quas facultates Confessariis Catholici Orbis Benedictus XIV. tempore Jubilæi indulserit, addendam duximus Pastoralem Epistolam Petri Aloysii Card. Carafa Albanensis Episcopi ad suæ Dioeceseos Confessarios datam, ab eodem doctissimo *P. Ubaldo Giraldi a S. Cajetano* Shol. Piar. non inconcinne extensam.

PIER LUIGI

Per la Misericordia di Dio Vescovo d'Albano della S. R. C. Card. Carafa a' RR. Confessori Secolari, e Regolari della nostra Diocesi, salute e benedizione nel Signore.

RIcordevoli dell'avvertimento, che nello scorso Secolo lasciò scritto un dottissimo, e zelantissimo Vescovo, circa la premurosa cura, che debbono avere i Vescovi per l'esatta amministrazione del Sacramento della Penitenza: *Non solum debet Episcopus Confessarios approbare, sed iterum eisdem monita, & instructiones tradere, quibus rite, decenter, ac ex tanti Sacramenti majestate congruenter administretur* (1); ci siamo conosciuti obbligati per debito strettissimo del nostro Pastorale Ministero di promulgare questa Istruzione diretta alli Confessori della nostra Diocesi, sì Secolari, che Regolari, nella quale poniam loro sotto gl'occhj le varie, ed amplissime facoltà dalla paterna Apostolica liberalità di Nostro Signore benignamente ad essi concedute, nella estensione a tutti i Fedeli dimoranti fuori di Roma dell' universal Giubileo, da durare per mesi sei, già da noi publicato sotto questo stesso giorno, acciocchè possono bene intendere quali sieno, ed a quanto si stendano, per farne quell'uso, che sia e uniforme alla mente della Santità Sua, e proficuo alla salute spirituale de' loro penitenti.

§. I.

Della varietà de' Confessori.

MA prima di esporre la varietà delle medesime facoltà, e spiegarne l'intelligenza, ed uso, siccome li Confessori, a' quali sono queste concedute, durante il detto semestre, sono di due specie.

Una di quegli, i quali possano, per una sola volta eleggersi dalle Monache, e loro Novizie.

L'altra, di quegli, i quali possono eleggersi da qualunque altra persona, sì Secolare, che Regolare.

Così stimiamo cosa necessaria parlare degli uni, e degli altri, perchè sappiasi, quali sieno gli eleggibili, quali nò.

Gli eleggibili dalle Monache, e loro Novizie, sono li soli da Noi approvati, o da approvarsi, sì Secolari, che Regolari, per udire le Confessioni delle Monache, non solamente di quel Monastero, del quale sono attuali Confessori, ma eziandio di qualunque Monastero esistente nella nostra Diocesi (2).

Gli eleggibili poi da tutte le altre persone, che non sono nè Monache, nè loro Novizie, sì laiche, come ecclesiastiche, secolari, e regolari di qualunque Ordine, Congregazione, ed Istituto, anche degne d'individua, e speciale menzione, e benchè rispetto alle persone regolari, fosse loro espressamente proibito da' proprj statuti, leggi, usi, e consuetudini, eziandio valevoli per giuramento, e conferma della Santa Sede, o Costituzioni Apostoliche, di confessarsi fuori della propria Religione, sono quelli soli, sì secolari, che regolari da Noi medesimamente approvati, o da approvarsi, per udire le confessioni de' secolari in qualunque luogo della nostra Diocesi (3).

E quì, per maggior quiete de' nostri Confessori, sì secolari, che regolari approvati per udire le Confessioni de' Secolari, dichiariamo, che quantunque sieno presentemente approvati con la restrizione, che non possano udire le confessioni, se non che in quel determinato luogo, o Chiesa da Noi loro assegnata, nulladimeno, durante questo semestre del Giubileo, possono udirle in qualunque luogo, o Chiesa della nostra Diocesi, usate però le dovute convenienze con li Rettori delle Chiese.

Benchè poi abbiamo di tutti i nostri Confessori quel concetto, e stima, che merita il loro sublime stato, e divino Ministero, non potiamo tuttavia ommettere di richiamare alla loro memoria quello stesso, che gli ricorda Nostro Signore, cioè, che non ostanti le amplissime facoltà da se concedute per una tale elezione, niuna delle sudd. persone può eleggersi per Confessore quello, con cui è complice di qualunque peccato contra il sesto precetto, per riceverne l'assoluzione, e nettampoco ha questi autorità di assolverla (4).

§. II.

Delle varie facoltà concedute a' Confessori.

VEnendo ora alle facoltà concedute agli uni, e agli altri Confessori, quelle si riducono a quattro classi, nella enumerazione delle quali osserveremo l'ordine stesso tenuto da Nostro Signore nella citata Costituzione: *Benedictus Deus*, cioè:

Primo; Di dispensare le Visite agl' impotenti, e la comunione sacramentale alli fanciulli di essa incapaci.

II. Di assolvere da' casi riservati, e censure.

III. Di commutare i voti semplici.

IV. Di dispensare sopra l'irregolarità contratta per violazione di censure (5).

§. III.

(1) Pax Jordan. lib. 3. tit. 4. 144. (2) Constit. Bened. Deus §. Insuper. (3) Ibidem §. Insuper. (4) Constit. Bened. Deus, §. Non intendimus. (5) Constitut. Benedictus Deus.

§. III.

Della facoltà di dispensare le visite, e comunione.

QUanto alla dispensa delle quindici visite alle quattro Chiese esistenti nella Città d'Albano, e da noi espresse nella pubblicazione del Giubileo, cioè di S. Pancrazio, nostra Cattedrale, di S. Maria della Rotonda, delle Grazie, della Stella, avendole già Noi dispensate in vigore della facoltà dataci da N. Signore (1), alle Monache, e loro Novizie, Oblate, Zitelle, ed altre Donne abitanti ne' Monasterj di clausura, o in altre religiose, e pie case, e comunità, con aver loro surrogata in luogo di esse, la visita da farsi a due Altari eretti, o da ergersi dentro tutti li detti luoghi, per quindici giorni continui, o interpolati, li Confessori potranno, come in ciò da Noi deputati, a tenore della concessione di Nostro Signore (2), dispensare la visita a' detti due Altari a qualunque di esse persone, ora nominate, impedite o per infermità, o per qualsivoglia altra causa, e commutare in altre opere di pietà, secondo la loro prudenza.

Questa stessa dispensa, e commutazione potranno fare i Confessori eliggibili da tutte le altre persone, o ritenute in carcere, o in schiavitù, o per qualunque causa impotenti a fare le quindici visite delle sopra enunciate quattro Chiese (3).

Debbono però avvertire sì gli uni, che gl'altri Confessori, per non aggravare la propria coscienza, a servirsi di tale dispensa.

Primo: Con quelli penitenti, che sieno veramente impediti, cioè, che l'impedimento, o fisico, o morale, non sia ideale, ed emendicato, ma fondato, e ragionevole (4) *come potranno agevolmente riconoscere nell'atto della loro sacramentale confessione, la quale dovranno sempre udire ne' consueti luoghi per questa destinati, purchè non si tratti d'Infermi.*

Secondo. Che le opere pie da surrogarsi in luogo di esse visite, non possano esser quelle, le quali il penitente, è per altro titolo obligato adempire, come già spiega la S. S. in occasione del Giubileo celebrato in Roma (5).

Potranno inoltre dispensare la comunione sacramentale ai fanciulli, di essa incapaci, per ragione di età, e commutare in altre opere pie parimenti secondo la loro prudenza, purchè però anche questi realmente si confessino, affine di conseguire il Giubileo (6).

E qui ancora dovranno riportarsi alla dichiarazione fatta da N. Signore nello scorso anno Santo, concernente questa commutazione, cioè, che, se detti fanciulli si potessero render capaci della prima comunione dentro il decorso di questo semestre, sarebbero ad essa tenuti (7).

§. IV.

Della facoltà di assolvere da' Casi riservati, e censure.

QUanto all'assoluzione de' casi riservati, e censure, compete agli uni, ed agli altri Confessori, per concessione di Nostro Signore, durante questo semestre, la facoltà di assolvere, per questa sola volta, nel foro solamente della coscienza, e nell'atto della sacramentale confessione, qualunque loro respettivo penitente, il quale però avrà sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confesserà a questo fine, e con proposito di adempire le altre opere sopra ingiunte, da qualsivoglia peccato grave, ed enorme eccesso, anche alla Santità Sua, e Santa Sede, o a Noi riservato, e da qualunque scommunica, sospensione, ed altre ecclesiastiche sentenze, e censure imposte per qualunque causa *a jure, vel ab homine*, riservate similmente al Sommo Pontefice, e S. Sede, ed a Noi, benchè contenute nella Bolla della Cena del Signore, o in qualunque modo riservate, in vigore di qualsivoglia altra Costituzione Apostolica, e fulminante da' sacri Canoni, con imporre loro la salutare penitenza, o altri oblighi, che di ragione loro si dovessero ingiungere (8).

E riguardo alla penitenza avvertano, che non debbono, nè possono tralasciare d'imporla, col pretesto, che il penitente è disposto a prendere il Giubileo (9).

La suddetta facoltà però di assolvere non si stende ad assolvere.

Primo: *Quei, che non hanno sincero animo di conseguire il Giubileo con l'adempimento delle opere ingiunte, e che non si confessano a questo fine* (10).

II. *Quei, che sono complici col medesimo Confessore, in qualunque peccato, come già si è accennato* (11).

III. *Nè quelli, che sono incorsi nelle censure per causa dell'Eresia formale estrinsecata, benchè occulta, perchè non espressa nella enunciata Costituzione di Nostro Signore, a tenore del Decreto della universale Inquisizione sotto li 15. Maggio 1656. approvato da Alessandro VII. ed anche dalla dichiarazione fatta dalla Santità Sua nello scorso Anno Santo* (12).

IV. *Nè pur quelli, che da Nostro Signore, o S. Sede, o da Noi, o da qualunque altro Prelato, o Giudice Ecclesiastico sono stati notoriamente scomunicati, sospesi, interdetti, o in altra maniera dichiarati di essere caduti nelle sentenze, e censure, o pubblicamente denunciati, se fra il termine di detti sei mesi non avranno soddisfatte, e ove sarà bisogno, concordato con le Parti* (13).

V. *Molto meno potranno assolvere da quei peccati, e censure, dalle quali neppure può assolvere, anche nel solo foro della coscienza, lo stesso Sig. Cardinale*

(1) Ibid. (2) Ibid. §. Navigantes. (3) Ibidem. (4) Constitut. Convocatis §.21. (5) Lett. Circ. a' Penitenz. &c. num.53. pag.69. (6) Constitut. Bened. Deus §. Navigantes. (7) Constit. Convocatis §. 48. (8) Constit. Bened. Deus, §. Insuper. (9) Costit. Convoc. §.26. e Lett. Circ. a' Penitenzieri n.65. (10) Cost. Bened. Deus, §. Itaque, & §. Insuper. (11) Cost. Ben. Deus, §. Non intendimus. (12) Cost. Convocatis, §.53. (1) Cost. Bened. Deus, §. Non intendimus.

Maggior Penitenziere, a tenore della dichiarazione già fatta dalla Santità Sua per lo scorso Anno Santo (1), *le quali i nostri Confessori vedranno espresse nei paragrafi della Costituzione di essa Santità Sua, che incomincia*: Pastor bonus; *riportati nel fine di questa nostra Istruzione*.

VI. *Finalmente, nettampoco quelli, che per loro intrinseca indisposizione non sono capaci del Sacramento della Penitenza, poichè le amplissime facoltà del Giubileo non saldano, nè suppliscono, come alcuni peccatori ignoranti falsamente credono, la mancanza del dolore de' peccati, e del vero proposito di emendarsi, che sono due delle parti essenzialissime di detto Sacramento*.

E quantunque sappiasi benissimo da' nostri Confessori quali sieno questi indisposti, tuttavia non vogliamo lasciare di quì nominarli anche Noi, almeno li più principali, e li più ovvii, e sono.

Primo: *quei, che si confessano senza dolore, e proposito*.

II. *Quei, che si trovano in occasione prossima volontaria, quale non hanno lasciata, e che possano, nè vogliono lasciare, o che danni simile occasione ad altri di peccare mortalmente, senza volerla togliere*.

III. *Quei, che hanno la consuetudine del peccato, senza speranza di emendazione*.

IV. *Quei, che nutriscono odj, ed inimicizie, e non vogliono deporle, nè riconciliarsi coll' inimico*.

V. *Quei, che ritengono ingiustamente la roba altrui o hanno cagionati danni, e tolta la fama, e potendo non vogliono restituire, e disdirsi*.

§. V.

Della facoltà di commutare i Voti.

QUanto alla commutazione de' Voti, compete medesimamente agli uni, e agli altri Confessori la facoltà di commutare in altre opere pie, e salutari qualunque Voto semplice, anche giurato, e riservato alla Santa Sede (2), eccettuati però li seguenti.

Primo: *Li due voti di castità, ed ingresso in Religione* (3).

II. *I voti accettati dal Terzo, o ne' quali si tratta del pregiudizio di esso Terzo* (4).

III. *I voti penali, che chiamansi preservativi dal peccato, fuorchè nel solo caso, in cui militi qualche circostanza, per la quale potessero giudicare egualmente proficua a raffrenare dal peccato la commutazione, che la materia del precedente voto* (5).

Per regola nella commutazione di qualunque de' suddetti voti, dovranno notare li Confessori, che non avendo la Santità Sua aggiunto alla parola: *commutare* l'altra: *dispensando*: la materia da surrogarsi, dev'essere almeno uguale (6), e dovranno servirsi di questa facoltà nell'atto della sacramentale confessione, e per una sola volta, con quei solamente, i quali hanno sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confessano a questo fine, come si è detto di sopra.

§. VI.

Della facoltà di dispensare sopra l' Irregolarità.

QUuanto finalmente alla dispensa dall' irregolarità, compete alli Confessori, che si eleggeranno, come sopra, i penitenti constituiti negli Ordini sacri, facoltà di dispensare nell'atto medesimamente della sacramentale confessione, e per una solvolta questi stessi, ancorchè sieno regolari, dalla sola irregolarità occulta, contratta unicamente per violazione di censure, ad effetto di potere esercitare gli Ordini già ricevuti, ed essere promossi agli altri superiori (7), se però avranno ancor essi sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confesseranno a questo fine.

E quì, perchè non nasca ne' nostri Confessori dubbio circa questa dispensa, con quelli, che sono costituiti solamente negli Ordini minori, se possono, o nò, servirsene con i medesimi, perchè non nominati nella Costituzione: *Benedictus Deus*: gli rimettiamo alla dichiarazione fatta su questo punto dalla Santità Sua nello scorso Anno Santo, con riportare le medesime sue parole „ E benchè ivi, „ cioè nella Costituzione: *Convocatis*: non sieno „ nominati, che i Sacerdoti, ed i costituiti negli „ Ordini sacri, ciascheduno però può abbastanza „ conoscere, che se concesso il più, s' intende „ concesso il meno, non resta vietato a' Penitenzieri, a cui si dà l'autorità di dispensare sopra „ l'Irregolarità contratta *ob violationem censurarum* „ co' Sacerdoti o costituiti negli Ordini sacri, purchè sia occulta, il servirsi della stessa autorità co' „ Chierici costituiti negli Ordini minori (8).

Eccettuata la dispensa sopra questa irregolarità, sappiano li nostri Confessori, che Nostro Signore non intende di dispensare, o dare la facoltà di dispensare, o abilitare o restituire nel pristino stato, anche nel foro della coscienza, sopra qualunque altra irregolarità, pubblica, o occulta, nota, difetto, o incapacità, ed inabilità, in qualsivoglia modo contratta (9).

Delle opere ingiunte per conseguire il Giubileo.

ACciocchè poi li nostri Confessori possano pienamente istruire i loro Penitenti circa le opere ingiunte per conseguire il Giubileo, oltre la notizia delle medesime, che abbiamo data a tutto il nostro dilettissimo Popolo nella pubblicazione dello stesso Giubileo, ripetiamo questa ancor quì, con alcuni brevi avvertimenti. Si riducon queste a quattro, e sono:

Pri-

(1) Lett. Circ. a' Penitenzieri n.39. 45. (2) Cost. Bened. Deus, §. Insuper. (3) Detto §. Insuper. (4) Ivi. (5) Detto §. Insuper (6) Detto §. Insuper, e Lett. Circol. a' Penitenzieri n. 45. (7) Const. Bened. Deus, §. Insuper. (8) Lett. Circolare a' Penitenzieri &c. n. 50. (9) Cost. Bened. Deus §. Non intendimus.

Prima. Visita delle quattro Chiese sopra nominate.

II. Orazione da farsi in dette visite.

III. Confessione sacramentale.

IV. Comunione sacramentale (1).

Circa le visite è d'avvertire, che debbono esser fatte da chi non ne sarà dispensato, a tutte le dette quattro Chiese, almeno una volta il giorno, per quindici giorni continui, o interpolati, quale può computarsi, o da una mezza notte all'altra, o dai vespri del giorno precedente a tutti i vespertini crepuscoli del seguente (2).

E quantunque non sia necessario per l'acquisto delle Indulgenza essere in grazia, e premettere la confessione sacramentale a dette visite, bastando, che l'ultima opera sia fatta in grazia, dovranno nulladimeno insinuare seriamente alli penitenti, che le facciano, o dopo una fruttuosa Confessione, o dopo un' atto di contrizione, acciocchè gli sieno meritorie (3).

Debbono ancora essere fatte con intenzione di venerare Dio, ed onorare i suoi Santi, ed esercitarsi in atti di Religione (4).

Circa l'orazione, è d'avvertire, che basta la vocale, nè è necessaria la mentale, e facendosi questa, vi si deve aggiungere qualche orazione vocale (5).

La quale quantunque non sia determinata ne in qualità, ne in durazione, non deve però essere così breve, che denoti poco affetto agli esercizj spirituali (6).

Circa la Confessione, è da notarsi, che dev'essere sacramentale, cioè de' peccati realmente e non in *voto*, quantunque alcuno non fosse reo, che di peccati veniali (7).

Quale dovrà ripetersi nell'ultima opera ingiunta nel solo caso, che dopo fatte alcune delle visite in istato di grazia, taluno ricadesse in peccato mortale, senza obbligo però di ripetere le già fatte (8).

Circa la Comunione finalmente, è da avvertirsi, che deve essere sacramentale insieme, e spirituale, cioè non sacrilega, nè è sufficiente la sola spirituale (9).

Eccettuata la visita delle Chiese, e comunione sacramentale a' fanciulli di essa incapaci, non è conceduta a' Confessori facoltà alcuna di dispensare per qualunque motivo, o impedimento veruna delle altre opere ingiunte, cioè confessione, e communione, ed orazione (10), potendosi queste separare dalle suddette visite (11).

In caso poi, che qualche penitente si fosse confessato con animo di conseguire il Giubileo, e di adempire l'opere ingiunte per conseguirlo, e fosse stato assoluto da' casi riservati, e censure, ed avesse ottenuta commutazione de' voti, e dispensa, come sopra, poi pentito, non avesse adempite le dette opere quantunque appena potess'essere esente dal reato di colpa, non lo condannino però li Confessori come restato il predetto innodato dalle censure, dalle quali è stato prosciolto, nè privo della grazia delle commutazioni, e dispense ottenute (12).

Che è quanto ec.

Data in Roma fuori della Porta Celimontana li 26. Marzo 1751.

Pier Luigi Vescovo d'Albano Card. Carafa.

Paragraphi aliquot ex Constit. Benedicti XIV. incipiente *Pastor bonus*, quæ est 95. Tom. I. Bullarii ejusdem.

§. XI. Principes porro, & alios jus Imperii etiam vicario nomine, habentes, ac Dominia, & Respublicas, seu personas illorum, & illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, & alios superiores, Prælatos, in casibus publicis, qui in præfatis litteris die Cœnæ Domini legi consuetis, continentur, etiamsi Romanus Pontifex propter infirmitatem, vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset, absolvere, & absolvi mandare nullatenus valeat.

§. XII. Minusque possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiæ tantum, absolvere, vel absolvi mandare S. R. E. Cardinales, aut alios cujuscumque qualitatis, status, gradus, conditionis, dignitatis, & praeeminentiæ fuerint, qui vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint, vel Sede Apostolica vacante, in censuras, seu pœnas in Litteris felic. record. Gregorii PP. XV. & Urbani VIII. Prædecessorum Nostrorum super electione Romani Pontificis pro tempore facienda, XVII. Kal. Septembris Anno Incarnationis Dominicæ MDCXXI. & V. Kal. Februarii Anno ejusdem Incarnationis MDCCXXV. respective emanatis, contentas quomodolibet inciderint; præterquam si absolvi peterent, Sede Apostolica adhuc vacante; tunc enim absolvi poterunt modo inferius præscribendo, pro tempore vacantis ejusdem Sedis.

§. XIII. Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiæ tantum, eos, cujuscumque qualitatis, status, dignitatis, praeeminentiæ, & conditionis fuerint, absolvere, & absolvi mandare, qui Astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios, de Statu Reipublicæ Christianæ, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquirentes, ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Litteris pridie Kal. Aprilis Anno ejusdem Incarnationis MDCXXXI. contra prædicta perpetrantes, editis, contravenerint.

§. XIV. Nec similiter valeat in casibus publicis, etiam in judicium non deductis, violatæ Immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticæ, ullatenus absolvere, seu absolvi mandare.

(1) Cost. Bened. Deus, §. Itaque. (2) Detto §. Itaque. (3) Costit. Convocatis, §. 45. Lettera Circolare a' Penitenzieri num. 75. e 76. (4) Detta Lettera Circolare num. 11. e 76. (5) Cost. Convocatis, §. 51. (6) Lett. Circ. a' Penitenzieri num. 83. (7) Costit. Convocatis, §. 46., e detta Lettera num. 7. (8) Costit. Convocatis, §. 45. 47. (9) Detta Costit., §. 48. e Lett. Circ. a' Penitenzieri n. 2. (10) Cost. Bened. Deus. (11) Detta Lettera Circolare num. 53. (12) Costit. Bened, Deus §. Cæterum, Constit. Convocatis, §. 54. Lett. Circ, a' Penitenzieri n. 86.

§. XXVI. Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus ultra valorem decem scutorum monetæ contra præscriptum a Prædecessoribus Nostris Clemente VIII. in suis Constitutionibus, XIII. Kal. Julii Anni MDXCIV., & XVI. Kal. Novembris Anni MDCXL. respective editis non absolvat, nisi facta restitutione; vel, si eam de præsenti nequeant adimplere, cum obligatione eandem, quam primum poterunt, faciendi. Qui vero infra prædictum valorem ejusmodi munera acceperint, eos, injuncta arbitrio ipsius majoris Pœnitentiarii, seu Confessarii per eum eligendi, eleemosyna, quæ in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de jure facienda esset restitutio, si caute fieri possit, erogetur, absolvere, seu absolvi mandare possit.

§. XXXVIII. In casibus vero publicis clausuræ a Monialibus prædictis, vel ab aliis quibuscumque personis, ad malum finem violatæ, delinquentes non absolvat, nec absolvi mandet, nisi pro ipsis Episcopi, seu Ordinarii supplicaverint, & casus ad Congregationem S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositam deducti non fuerint.

JUDÆUS. Vide verb. *Hebræus*.
JUDAICA PROPOSITIO. Vide verb. *Propositiones damnatæ num.* 27.

JUDAS ISCARIOTES.

Additamenta novi Auctoris.

JUdas Iscariotes, unde sic dictus? Eusebius & Sanctus Hieronymus ita vocatum volunt, quod in Vico Iscariot Tribus Ephraim natus esset. Alii, quod esset ex Tribu Issachar, & idcirco Issachariotes, nomine vero contractiori Iscariotes diceretur. Alii denique, quod a Vico Carioth, ex Tribu Juda nomen deduxerit; Josue 15. 25. *Iscarioth* hebraice hominem ex Carioth sonat. Sic Calmet *verb. Judas de Iscariot.* Et a Patria dictum esse Iscariotem tradit etiam S. Chrysostomus in sermone de proditione Judæ: *Quid mihi*, inquit *ejus Patriam dicis, utinam ipsum quoque nescire licuisset.* Unde errarunt Ubertinus, & Rubisius, qui Judam somniarunt esse Picentem, illudque nomen illi inditum a Cariotte Piceni Oppidulo, sicuti & errarunt, qui vel Gallum, vel Germanum fuisse Judam dixerunt, sicut affirmat Card. Lambertin. postea Bened. XIV. *de festis D. N. Jesu Christi n.* 207.

Argentei triginta a Juda accepti, ecquid valerent; varie tradunt Auctores; Suarez enim 3. *par. tom.* 2. *disput.* 34. *sect.* 1. eos triginta argenteos putat fuisse triginta nummos argento cusos, qui vel siclum, vel sicli semissem conficerent. Alii quidem sicli valore expenso, initaque ratione ad nostratem monetam, putant Redemptorem nostrum octodecim Scutorum Romanorum pretio fuisse venditum. Sic Serry *Exercit.* 22. Eminentiss. Gottus *de verit. Religion. Christ. t.* 4. *part.* 2. *capit.* 24. *§.* 1. Marcus vero Georgius Schvartzen *in Thesauro dissertationum in nov. Testamen. Amstelodam. edito anno* 1702. *tom.* 2. *pag.* 210. *diss. de pretio quo Salvator noster æstimatus §.* 26. commemoratis aliorum opinionibus, concludit, triginta argenteos, quando venditus est pactione Judæ Christus dominus, quindecim taleros imperiales conficere. Sic apud Cardin. Lambertin. deinde Benedict. XIV. *de festis D. N. Jesu Christi nu.* 229. Calmet in dictionario Verb. *Judas de Iscariot* sic tradit: *De prodendo Jesu cum eis convenit, modo sibi persolverent triginta siclos, nempe* 48. *libras, & obolos* 12. *si pro quolibet siclo* 32. *obolos, &* 5. *denarios supputemus.* Tirinus *Commentar. in Matth. capit.* 26. *num.* 13. sic habet: *nempe triginta argenteis siclis, seu triginta florenis belgicis, vel* 15. *unciis argenti, ut alibi dixit*: scilicet *in prolegom. de ponderibus, verb. siclus argenti*: *ibi siclus argenti est semuncia argenti... Quoties legitur argenteus sine adjuncto, subintelligitur siclus.*

JUDEX.

SUMMARIUM.

1 *Judex unde dictus, & quid sit*, ad num. 2.
3 *Quid opus sit, ut quis legitimus Judex habeatur.*
4 *An Judex loci, in quo delictum patratum est, habent Jus cognitionis, etiamsi Reus non sit Subditus ipsius jurisdictioni.*
5 *Judicum quot sint species, & quæ* ad num. 12.
13 *Quid competat Judici Ecclesiastico, & quid Laico, seu Sæculari*, ad num. 23.
24 *An quis judicare possit in propria causa*, ad n. 28.
29 *Judex carens scientia, & male judicans, vel differens causarum expeditionem sine justa causa, ad quid teneatur*, ad n. 32.
33 *An Judex possit munera unquam accipere, saltem leviora a partibus sponte oblata* ad num. 41.
42 *An Judex Ecclesiasticus vel Laicus possit unquam aliquid recipere, vel exigere sportularum nomine, & quid sportularum nomine intelligatur*, ad num. 49.
50 *An quis possit Judex esse in ea causa, in qua prius fuit Advocatus, & viceversa* ad num. 51.
52 *An Judex possit judicare secundum sententiam probabilem, relicta probabiliore; & quomodo se gerere debeat in æquali opinionum probabilitate*, ad num. 55.
56 *Quot & quæ sint Theologorum sententiæ quo ad judicandum* juxta allegata & probata *etiam contra propriam conscientiam*, ad num. 64.
65 *An possit Judex Juramentum exigere a reis criminaliter inquisitis, dum judicialiter uti principales examinantur.*
66 *Quid jure Canonico statutum sit circa Judices Synodales.*
67 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad n. 76.

JUdex sic dicitur quasi *Jus dicens populo, sive quod Jure disceptet*, prout expresse habetur *in c. Julium est* 1. *caus.* 23. *q.* 2. *& in c. Forus* 10. *de verbor. significat.* Hinc definitur Judex, quod sit persona auctoritate publica supremi Principis creata ad finem justitiam faciendi singulis suis subditis juxta Regulas Legis, & Ordinem ab ea præscriptum. *Est in re Communis*; *arg. c. In istis* 3. *dist.* 4. *& cit. cap. Julium est & c.* 1 2

3 & c. *Forus*. Unde, ut vides, ad hoc, ut quis sit legitimus Judex, non sufficit, quod sit electus pro tali Officio auctoritate supremi Principis, sed insuper quod servet ordinem justitiæ in suis judiciis proferendis, quia, ut expresse dicitur *in cit. cap. Justum est & c. Forus*: *Jure autem disceptare est juste judicare; non est ergo judex, si non est in eo justitia*, & quod illi, quos judicat, sint subditi illius Jurisdictioni, & causa, supra quam fert judicium, sit materia sui Tribunalis, aliter ejus sententia esset injusta, quia injuste sibi usurparet potestatem, quam non habet in non suos subditos, *c. Ea, quæ 16. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Ea quæ fiunt a Judice, si ad ejus non spectant Officium,*
4 *viribus non subsistunt.* Judex autem loci, in quo est commissum delictum, habet Jus cognitionis, quamvis Reus aliunde non sit subditus ipsius jurisdictioni, *arg. cap. Ibi semper 1. & cap. Qui crimen 18. caus. 3. quæst. 6.* ubi expresse statuitur, quod, *Ibi semper causa agatur, ubi crimen admittitur*.

5 Judex alius est ordinarius, & alius Delegatus. Judex Ordinarius est ille, qui potestatem judicandi habet jure proprio, seu ratione Officii, aut Dignitatis suæ, ac eo ipso, quod est talis, ut Episcopus, Præses, Provinciæ, ac hujusmodi, *l. More majo-*
6 *rum, & l. Et quia, ff. de Jurisdict. omnium Judic.* Judex Delegatus est, qui non habet jurisdictionem vi proprii Officii, sed eam exercet ex beneficio, & Commissione alterius, cujus vice fungitur, *l. 1. §. Qui mandatum ff. de Officio ejus, cui mandata est Jurisd. & l. Si Prætor, ff. eodem, & l. Solet, ff. de Jurisd. om-*
7 *nium Judic.* De Judice Delegato, & de iis, quæ ipsum concernunt, vide *verb. Delegare, Delegatos, per tot.*

8 Judex alius dicitur *a quo*, & alius *ad quem*. Judex *a quo* est Judex inferior, a quo per appellationem fit transitus ad superiorem. Judex *ad quem* est Judex Superior, ad quem a Judice inferiori fit appellatio. Et
9 de iis, quæ concernunt Judicem *a quo*, & *ad quem*, vide *verb. Appellatio per tot.*

10 Judex alius dicitur *Judex domicilii*, alius *Judex delicti*, alius *Judex contractus*, & alius *Judex rei, de*
11 *qua contenditur*. Et de iis, quæ concernunt tales Judices vide *verb. Forum, seu Forus a num. 11. ad 30.*

12 Judex alius est Ecclesiasticus, & alius Laicus, seu sæcularis. Judex Ecclesiasticus est ille, ad quem spectat cognitio, & decisio causarum Ecclesiasticarum, & spiritualium. Judex vero Laicus, seu sæcularis est ille, ad quem spectat cognitio, & decisio causarum laicalium, & sæcularium. *Communis, arg. cap. Decernimus 2. c. Qualiter, & quando 17. de Judiciis, c. Nullus Judicum 2. c. Ex transmissa 6. c. Licet 10. & c. Ex tenore 11. de foro competenti.*

13 Hinc Judex Laicus, seu sæcularis nullimode potest cognoscere, & judicare de causa Ecclesiastica, & spirituali, nec principaliter, nec incidenter; *cap. Decernimus 2. c. Qualiter, & quando 17. de Judiciis, c. Nullus Judicum 2. de foro competent. cat. Lator 5. & c. Caussam, quæ inter 7. Qui filii sint legitimi*, & simi-
14 libus; *Et Communis Doctorum*. Idque nec ex Delegatione, seu commissione Episcopi, aut alterius Prælati Papa inferioris. *Communis* per Jura adducta sub *verb. Delegare, Delegatus n. 34.* Immo Judex Lai-
15 cus neque una simul cum Clerico sibi per Episcopum adjuncto potest cognoscere, seu judicare de caussa spirituali. Glossa *in cap. Contingit 8. de arbitris, verb. spiritualibus*, Layman *lib. 3. tract. 6. c. 1. n. 2.* Reiffenst. *lib. 2. decret. tit. 1. num. 70.* Pirhing *1. decret. tit. 29. n. 34.* ubi ex Abbate, & Julio Claro dicit esse communem.

Neque Judex Laicus etiam ex Delegatione Episco- 16
pi potest cognoscere, & judicare de caussa criminali Clericorum. *Communis* per Jura adducta sub *dict. verb. Delegare, Delegatus n. 36.* Quinimo probabi- 17
lius neque etiam ex Delegatione Episcopi potest Judex Laicus cognoscere caussas mere Civiles, quæ contra Ecclesias, vel Clericos intentantur. Vide dicta, & adducta ad hoc sub *dicto verb. Delegare, Delegatus num 39.* Est tamen probabilis etiam contraria 18
sententia per dicta *l. c. n. 38.* Et neque Judex Laicus 19
potest cognoscere, & judicare de caussis connexis cum spiritualibus; tales enim causæ spiritualibus connexæ spectant ad solum Judicem Ecclesiasticum. Abbas *in cap. Quarto 3. de Judiciis n. 3.* Barbosa *ib. n. 3. & 4.* & alii apud ipsos, Reiffenstuel *lib. 2. decretal. tit. 1. n. 72.* & alii, & id desumitur ex *cit. c. Quarto*, ubi deducitur, quod caussa Jurispatronatus, utpote conjuncta, & connexa spiritualibus caussis, non nisi Ecclesiastico Judicio valeat definiri. Orta quæstione 20
de competentia fori inter Judicem Ecclesiasticum, & Laicum debet cognoscere Ecclesiasticus; habetur expresse in *c. Si Judex 12. de sentent. Excomm. in 6.* Vide dicta sub verb. *Forum, vel Forus num. 8.*

Judex Laicus neque potest supplere negligentiam 21
Judicis Ecclesiastici, & proinde Clerici ad sæculare Forum trahi nequeunt, etiam data ipsorum Prelatorum negligentia; sic habetur expresse decisum *in c. Qualiter, & quando 17. de Judiciis*, & tenet Communis Doctorum, teste Reiffenstuel *lib. 1. decretal. tit. 10. num. 45.* & sic tenuit Rota *in una Oscen. Pœnitentiariæ 10. Aprilis 1595.* coram D. Blanchetto allegata a Farinacio *part. 4. lib. 1. consil. 68.* Econtra 22
tamen Judex Ecclesiasticus potest supplere negligentiam Judicis Laici: sic habetur expresse decisum *in cap. ex transmissa 6. cap. Licet 10. & cap. Ex tenore 11. de Foro competent.* ubi Judice sæculari negligente, seu malitiose differente terminationem caussæ etiam Feudalis, potest adiri Judex Ecclesiasticus, ut debitum ei finem imponat; & sic tenent Abbas, Sperellus, Barbosa, Baldus, Tuscus, Maranta, & alii communiter cum Reiffenstuel *loc. c. n. 44.* Extra autem 23
casuum negligentiæ Judicis sæcularis, Judex Ecclesiasticus nequit cognoscere, & judicare de caussis mere Laicalibus *c. Licet. 10. & c. Ex tenore 11. de foro competenti* cum concordantiis.

Regulariter nemo potest esse Judex in propria caus- 24
sa; *l. Unic. Cod. Ne quis in sua caussa judicet.* Limitatur tamen hæc conclusio, primo, in supremis Ju- 25
dicibus, qui non recognoscant Superiorem in Terris, ut Papa, Imperator, Rex, & hujusmodi. Isti enim cum Superiorem non recognoscant, nec ullo Jure cogantur se submittere Judici inferiori, ideo possunt esse Judices in propria caussa. Bartolus *in cit. l. Unic. Ne quis in sua caussa judicet*, id probans *ex l. Et hoc Titius, ff. de hæred. instituend.* ubi Titius Tiberius in propria caussa sententiam dixisse legitur; & sic tenet Glossa *in cap. Cum venissent 12. de Judiciis*, Abbas *ib. num. 6.* Card. Tuschus *litt. I. conclus. 403. nu. 1. & seqq.* & alii passim. Consultius vero est, quod 26
nec ipsi Supremi Principes judicent in caussis propriis inter ipsos, & suos subditos exortis, sed has aliis dijudi-

judicandas committant, *arg. cap. Nos si incompetenter 40. caus. 2. quæst. 7. cap. Innotuit 1. de maledicis*, ubi Papa injuriosa verba in se prolata non per se ipsum punit, sed ea ad terrorem aliorum compescenda committit cuipiam inferiori, ut clare patet ex textu, & concordat textus *in l. 1. & 2. Cod. si adversum Fiscum*, ubi Imperator in causa Fiscali dat Procuratores, & sic consulunt Glossa, & Bartolus *loc. cit.* Antonellus *de Regimine Ecclesiæ lib. 6. cap. 13. §. 3. num. 12.* & alii passim, & sic solet esse praxis fere omnium piorum Principum.

27 Limitatur secundo in notoria injuria Judici, vel Prælato irrogata, quia is non obstante, quod talis caussa videatur esse sua propria, potest imponere pœnam a jure taxatam, quia tunc procederet ut merus executor, Abbas *in cap. Cum venissent 12. de judiciis num.* 8. Pirhing *lib. 2. decretal. tit. 1. num. 75.* Reif-
28 fenst. *ibid. num.* 207. & alii passim. Secus vero ubi pœna venit imponenda arbitrio Judicis, quia tunc non procederet ut merus executor, sed ut Judex; & cum in tali casu ob affectum propriæ caussæ facile posset in arbitrando excedere modum, ideo posset uti suspectus recusari; *arg. cap. Quod suspecti 15. caus. 3. q. 5.* ac notat Archidiaconus *ib. n.* 7. Joan. Andr. *in cap. Cum speciali, de appellat. num.* 10. Abbas, Pirhing, Reiffenst. *loc. c.* & alii.

29 Judex carens debita scientia, & ex culpabili ignorantia male judicans, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem totius damni causati parti læsæ, sive in substantia litis, sive in superfluis expensis. *Com-*
30 *munis* teste Cardin. de Lugo *tom. 2. disp. 37. n. 1.* Judex agnoscens errorem a se (quamvis sine gravi culpa) commissum in præjudicium litigantis, tenetur, si potest citra suam infamiam, impedire errorem, monendo v. g. occulte partem læsam, ut sibi appellatione, vel alio simili remedio consulat, quia hoc pertinet ad debitam sui muneris executionem, & quia alioquin, si, dum potest, non impedit suum errorem, imputabitur jam ei quasi conservanti id, quod propter inadvertentiam inculpabilem prius non im-
31 putabatur. Lugo *loc. citat. num. 3. de testibus cogendis.* Judex carens necessaria scientia ad suum Officium non potest absolvi, nisi facta renuntiatione Officii, vel nisi firme proponat renunciare, quia nemo potest retinere officium, cujus munia obire non potest, nisi cum damno, vel periculo proximi. S. Thomas 2. 2. *quæst. 76. art. 2.* Farinac. *3. par. quæst. 3. art. 16.* Reginald. *lib. 25. num. 675.* Cajetanus, Navarrus, &
32 alii passim. Judex mortaliter peccat contra suum Officium differendo valde notabiliter caussarum expeditionem sine justa causa, & tenetur restituere parti læsæ damna, & expensas, quæ ex iniqua dilatione secutæ sunt, quia est earum injusta causa: Silvester verb. *Judex. q. 12.* Clavis Regia *lib. 12. c. 12. num. 8.* Navarr. Bonacina, & alii communiter.

33 Judex tenetur abstinere a receptione munerum, tum jure Divino, tum jure humano. Jure Divino est expresse prohibita Judicibus munerum acceptio. *Exodi 23.* ibi: *Non accipias munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba justorum. Deuteron. 16.* ibi: *Non accipias personam, nec munera, quia munera excæcant oculos judicum.* Eccles. 20. *ibi Xenia & dona excæcant oculos Judicium Et Is. 1.* acriter reprehenduntur Judices diligentes munera, ibi: *Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributionem*, & similiter *Michææ 3.* ibi: *Principes ejus in muneribus judicabant, & Sacerdotes in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant*, & alii sæpe consimiliter. Econtra vero commendatur Judex munera respuens *Isa. 3.* ibi: *Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitat*, & Samuel 1. *Reg. 12.* commendat se populo dicens, *Si de manu cujuspiam munus accepi*, & Psalm. 14. commendatur *qui munera super innocentem non accepit*, & alibi sæpe consimiliter. Jure humano est 34
expresse prohibita Judicibus munerum acceptio *in l. Plebiscito, ff. de Offic. Præsid. leg. Solet, ff. de offic. Proconsulis, Authentic. Novo jure, Cod. de pœna Judic. Authent. de Judicibus §. nullo quoque, & §. sequenti. Auth. Ut judices sine quocumque suffragio fiant, l. 1. Cod. Ad l. Juliam repetundarum*, & alibi sæpe, in quibus, & munera prohibentur, & pœnæ statuuntur; juri Civili concordat Jus Canonicum, *in cap. judices, 23. & c. jubemus 126. caus. 1. q. 1. c. Non sane 15. caus. 14. q. 5. cap. Cum ab omni 10. de vita & honest. Clericor. cap. Statutum 11. de rescriptis in 6. §. Insuper, cap. Romana 1. de censibus in 6. §. Procurationes, & cap. Exegit 2. eod. in 6.* & alibi sæpe.

Judex contra supradictas prohibitiones accipiens 35
notabilia munera, peccat graviter, & tenetur ad restitutionem; sic habetur expresse *in l. 3. & sequent. ff. ad Leg. Juliam repetundarum; & l. jubemus, Cod. eodem, & c. Statutum 11. de rescriptis in 6. §. Si aliquid autem*, ubi statuitur, quod nec remissio dantis liberat Judicem Delegatum ab obligatione restituendi munus acceptum, ibi: *Si quid autem contra Constitutionem præsentem recepit, ad ipsius restitutionem integram teneatur. Nulla eorum, quibus restitutio facienda fuerit, remissione ullatenus profutura eidem.* Et hanc restituendi obligationem optime novit Samuel Propheta 1. *Reg. 12.* ubi aperto ore dicebat ad populum: *Loquimini de me . . . Si de manu cujuspiam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis*: Et talem restituendi obligationem jam indicaverat Isaias *cap. 1.* ubi appellat Judices diligentes munera, socios furum ibi: *Socii furum, omnes diligunt munera*; Fures autem non possunt obtinere remissionem peccati furti, nisi restituant ablatum; *c. Peccatum 4. de Regul. Jur. in 6.* ibi: *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.* Unde in *c. Qui recte 66. caus. 41. q. 3.* expresse dicitur: *Qui recte judicat, & præmium inde remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat, quia justitia, quam gratis impertiri debuit acceptione pecuniæ vendit, &c.*

An autem talis restitutio sit pro foro conscientiæ 36
facienda ante sententiam condemnatoriam, seu declaratoriam delicti? variant Doctores. Molina enim, Vasquez, Lessius, Fagundez, Villalobos, Dicastil. Diana apud Moyam *t. 1. tract. 6. d. 4. q. 3. a num. 5.* Haunold. cum La Croix *lib. 4. num.* 1501. & alii cum cum Card. de Lugo *tom. 3. disp. 37. n. 134.* docent, non teneri ad restitutionem ante sententiam condemnatoriam, seu saltem declaratoriam delicti. Silvester vero, Medina, Corduba, Sotus, Vega, & alii apud Molinam *tom. 1. tract. 2. disp. 88.* & apud Card. de Lugo *tom. 1. tract. 2. disp. 37. num. 133.* sustinent teneri ad restitutionem etiam ante sententiam supradi- 37
ctam. In hac autem Doctorum varietate hoc pro certo tenendum est: quod ea, quæ ad redimendam vexationem, aut sententiam injustam, aut aliter involun-

voluntarie data ſunt, debent a Judice reſtitui ante omnem ſententiam, quia invitis Dominis ſunt accepta, & ideo non eſt translatum Dominium; & idem eſt ſi Judices per Legem alicubi expreſſe reddantur inhabiles ad acquirendum munerum receptorum dominium, uti notant omnes cum Sanchez, & La Croix *l.c.n.*1602. Roſign. *de reſt.*11. *diſp.* 1.*§*.4.*n.* 22.

38 Et hanc inhabilitatem in Judicibus ad acquirendum munerum receptorum dominium videntur ſtatuiſſe jura *in l. Plebiscito*, *ff. de offic. Præſidis*, *& l. Solent §. fin. de offic. Proconsul. & cap. Statutum* 11. *de Reſcriptis in 6. §. Si quid autem*, ubi ſtatuitur, quod ſi Judex Delegatus aliquid recipiat, teneatur ad reſtitutionem, non obſtante remiſſione ejus qui dedit;
39 ut patet ex verbis præciſis allatis ſupra *n.* 35. Nec ex conſuetudine poſſunt Judices illa acquirere, & retinere, ut colligitur *Ex cap. Cum ab omni* 10. *de vita & honeſt. Clericorum*; & expreſſe dicitur in ejus Summario per verba infra adducenda *sub n.*42. Leſſius *l.*2. *de juſtitia & jure cap.* 14. *dub.*9. *num.*72. *in fine*, Roſignol. *de Reſtitutione* 11. *diſp.* 1.*§*.4. *n.* 22. & alii. Et ratio eſt, quia ad hoc, ut valeat præſcriptio, requiritur, ut præſcribens ſit capax poſſeſſionis civilis, ſuo nomine, *cap. Si diligenti*, *de præſcription.* nec etenim ſine poſſeſſione ſtare poteſt præſcriptio; Tales autem Judices nequeunt poſſidere, cum ipſo jure reddantur inhabiles, & incapaces ad acquirendum
40 munerum receptorum dominium. Ubi vero jura non reddant Judices inhabiles ad acquirendum tale dominium, ſtante conſuetudine legitime præſcripta, ſciente Superiore, & non contradicente, poſſunt Judices Sæculares ſponte oblata juſte recipere, ut ex multis ſolide probat Roſignol. *loc. c.* 20. & alii.

41 Poteſt tamen Judex recipere a partibus ſponte oblata leviora munuſcula, pro quibus non eſt periculum, quod pervertatur, ſeu corrumpatur ipſius Judicium, quia in iſtis ceſſat ratio prohibitionis, & ceſſante ratione, ſeu cauſa prohibitionis, ceſſat ipſa prohibitio, ſeu lex prohibens; *l. Adigere §.*1. *ff. de jure patronat.* Hinc *c. Statutum* 11. *de Reſcriptis in 6. §. Inſuper*, permittitur Judici recipere eſculentum vel poculentum, quod paucis diebus conſumi poſſit ibi: *Niſi forſan, eſculentum, vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi poſſit diebus:* & concordat jus civile *in l. solent §.*3. *ff. de offic. Proconsulis*, ubi licet Proconſul prohibeatur accipere dona, & munera notabilia, non tamen dona, & xenia exigua. Vide verb. *Xenia num.* 11.

42 Judex Eccleſiaſticus, ſive Ordinarius, ſive delegatus nihil recipere poteſt ſportularum nomine; *c. Cum ab omni* 10. *de vita & honeſt. Clericor.* ibi: *Nos attendentes; quod ad hoc vobis, & aliis Clericis ſint Eccleſiaſtici redditus deputati, ut ex ipſis honeſte vivere debeatis... ideoque mandamus, quatenus ab hujusmodi exactionibus de cetero abſtinentes vigorem judiciarium gratis ſtudeatis litigantibus impartiri*; Et in ejus Summario ſic expreſſe dicitur: *Eccleſiaſtici Judices, & Delegati gratis judicare debent, nec exigere poſſunt decimam, vel aliam quotam litis, etiamſi hoc habeat conſuetudo*; & ſic tenent Abbas *ib.n.* 9. Engel. *lib.*1. *decretal. tit.* 32. *n.* 12. Reiffenſtuel *ib.n.* 19. & alii. Et de Judice Delegato habetur etiam expreſſe *in c. Statutum* 11. *§. Insuper & §. Aſſeſſorem*, *de Reſcriptis in* 6. ubi *§. Si quid autem* ſubjungitur, teneri Judicem ad integram reſtitutionem muneris recepti, non obſtante remiſſione ei facta a dante; & concordat *c. Exigit §. final. de cenſibus in* 6. *& Clement. Nolentes §. Quod ſi secus*, *de Hæreticis*; ubi pariter liberalis remiſſio dantis non eximit recipientem ab obligatione reſtitutionis.

Judex Laicus Delegatus poteſt exigere ſportularum 43
nomine certam quotam pæcuniæ, videlicet duos aureos a principio, & alios duos aureos in fine litis ab utraque parte litigantium præſtandos, dummodo ſumma, pro qua litigatur, centum aureos excedat. Ita habetur *in Authent. de Judicibus §. Ne autem collat.* 6. Judex autem Laicus Ordina- 44
rius nequit aliquid recipere ſportularum nomine, quia is jam aliunde habet ſalarium ſibi a Principe, vel Republica conſtitutum; ſic expreſſe evincitur *ex l. Plebiscito*, *ff. de offic. Præſid. & leg. Solent*, *ff. de offic. Proconsulis*, & notat Gloſſa *in l.* 3. *Cod. de condict. ob turp. caus. & l.*1. *Cod. de pœnis Judic.* & tenent Engel. *l.* 1. *decretal. tit.* 32. *num.* 12. Reiffenſt. *ib. n.* 18. Silveſter *verb. Judex* 1. *n.* 13. *q.* 8. Roſignol. *loc. c. n.* 3. Molina *tom.*1. *de juſtitia disp.* 83. citans plures alios, Lugo *tom.* 1. *disp.* 37. *n.* 123. qui teſtatur de communi, & dicit, quod Judex habens ſibi aſſignatum certum, & determinatum ſtipendium pro ſuis actionibus, jam debet illas ex juſtitia, & per conſequens non poteſt aliud pretium pro illis accipere, & ſi recipiat, cum injuſte illud recipiat, debet reſtituere.

Si autem Judex ſive Ordinarius, ſive Delegatus, 45
ſive Eccleſiaſticus, ſive Sæcularis non habeat ſibi aſſignatum ſtipendium, nec congruam ſuſtentationem, poterit pro Judiciis ſibi commiſſis exigere ſportulas, ſeu honoraria. Apoſtolus enim 1. *ad Corinth. cap.* 9. *n.* 7. dicit: *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam?* & *ibid. n.* 13. ſubjungit: *Nescitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt, & qui Altari deserviunt, cum Altari participant?* & *Matth.* 10. *n.* 10. dicitur; *Dignus enim eſt operarius cibo suo.* *Lucæ* 10. *n.* 7. *Dignus eſt enim operarius mercede ſua.* *Deuteronomii* 25. *n.* 4. habetur: *Non ligabis os bovis terentis in area fruges ſuas*, & hæc omnia allegantur ab Apoſtolo 1. *ad Timoth. cap.* 5. *n.* 18. ibi: *Dicit enim scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et dignus eſt operarius mercede ſua*, & concordant *cap. Cum ſecundum* 19. *de Præbend.* ibi: *cum ſecundum Apoſtolum, qui Altari servit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eligitur, non debeat repelli a mercede &c.* *cap. Caritatem* 45. *caus.* 12. *qu.* 2. ibi: *Juſtum namque eſt, ut illi consequantur ſtipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium*, cum ſimilibus, & ſic tenent Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *n.* 9. La Croix *lib.* 4. *num.* 1503. Lugo *l.c. n.* 223. Haunold. Roſignolus, & alii.

Sportulæ ſunt quædam vaſa, in quibus aliquid re- 46
poni, ac deferri ſolet, & præcipue apud antiquos erant capſæ pecuniæ condendæ cauſa paratæ; ac conſuetudo tulit, ut ſportulæ pro ipſa pecunia uſurpentur. Ea enim pecunia ſportula dici cœpit a ſporta, ſeu ſportella, receptaculo majoris ſummæ pecuniarum; Undæ pecuniæ illæ, quæ judicibus, vel Viatoribus, ideſt executoribus litium, ac negotiorum pro ſalario dabantur, ſportulæ ſunt appellatæ. Calvin. *in magno Lexico Juridico verb. Sportula*; ubi adducit ad hoc *Rubr. de ſportulis*, variaſque alias Leges; Hinc quantum ad præſens ſportularum nomine intelliguntur ſalaria, ſeu honoraria Judicibus pro

cauſſis

caussis judicialibus in certa quota pecuniæ a partibus litigantibus præstanda, prout habetur ex Rubrica *l.* 4. *tit.* 2. *Cod. de sportulis, & sumptibus in diversis judiciis faciendis*.

47 Juræ naturæ illicitum est Judici ob munus acceptum postponere cum damno caussas eorum, qui diutius expectarunt, & citius expediri deberent. *Certa & Communis* cum Card. de Lugo *loc. c. n.* 125. Haunold.
48 *num.* 58. La Croix *loc. c. n.* 1500. Non est autem Jure naturæ illicitum judici propter munus acceptum prius expedire unam causam, quam aliam, quando illæ causæ æque cito expediri debent & in arbitrio ipsius est prius expedire, quam vult, quia per hoc non facit aliis injuriam, & aliunde in gratiam remunerationis suscipit novam obligationem prius expediendi ejus caussam; quæ obligatio, cum sit utilis remuneratori, videtur pretio æstimabilis. Diana *par.* 3. *tract.* 5. *resol.* 45. Rosign. *de Restitutione* 11. *disquis.* 1. *§.* 4. *n.* 8. quibus videntur consentire Layman *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 4. *cap.* 4. *n.* 9. La Croix *loc. c.*
49 *n.* 1500. & alii. Qui tamen merito dicunt cavendum esse, ne præpropera hæc expeditio caussæ propter pecuniam sit conjuncta cum alterius injusto damno, quia cum motivo accelerationis causæ ob munus acceptum subingreditur etiam præsumptio favoris in meritis caussæ. Unde quamvis talis acceptio munerum non sit illicita Judici de jure naturæ, videtur tamen esse ei illicita de jure positivo per jura adducta *sub n.* 33. *& seq.*

50 Judex non potest quis esse in causa, in qua fuit prius Advocatus; *l. Eos in princip. Cod. de appellat. & l. Prætor, de jurisdict. omnium judic. cap. Nullus unquam* 1. *& cap. Nullus introducatur* 2. *caus.* 4. *q.* 4. Et ratio est, quia ejus judicium haberetur suspectum & præsumptio staret contra ipsum ratione specialis affectionis, quam haberet ad eam partem a se olim jam defensam, ut cum communi Doctorum docet Sanchez *lib.* 3. *consil. cap. unic. dub.* 26. Bartolus in *l. Quisquis vult, Cod. de Postulando*, Reiffenst. *lib.* 1.
51 *decr. tit.* 37. *n.* 39. Potest tamen e contra quis fieri Advocatus in causa, in qua fuit prius Judex, quia tunc cessaret dicta suspicio, & præsumptio. Nec ullum jus extat prohibens eum a tali Advocatia. *Communis*.

52 Judex non potest judicare secundum sententiam minus probabilem, relicta probabiliore. *Communis ac certa*, propter sequentem propositionem 2. in ordine ex merito damnatis ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1679. ibi: *Probabiliter existimo judicem posse*
53 *judicare juxta opinionem etiam minus probabilem*. Nec potest judex in equali probabilitate opinionum utriusque partis litigantium ullatenus accipere pecuniam, seu munera pro ferenda sententia in favorem unius præ alio *Communis etiam ac certa* propter sequentem propositionem ordine 26. ex merito damnatis ab Alexandro VII. *die* 24. *Septemb.* 1665. ibi: *Quando litigantes habent pro se opiniones æquæ probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio*.

54 Quando cunctis bene perpensis apparent adhuc Judici æque probabiles, atque per omnia æquales rationes, & probationes utriusque partis, tunc in pari, causa pro Reo, vel pro possessore est judicandum; *cap. Cum sunt* 11. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Cum sunt partium jura obscura, Reo favendum est potius, quam Actori*, *l. Favorabiliores* 167. *de Regul. juris*, ibi: *Favorabiliores Rei potius, quam Actores habentur*, *c. In pari* 65. *de Regul. juris in* 6. ibi: *In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis*; *l. In pari* 170. *de Regul. juris*, ibi: *In pari causa possessor potior haberi debet*; *c. Ad aures* 6. *de præscriptionibus*, ibi; *De jure melior est conditio possidentis*, &c. *Ex litteris* 3. *de probationibus*, ibi: *Quod si ambarum partium testes sunt æque idonei, possessoris testes præferuntur, cum promptiora sint jura ad absolvendum, quam ad condemnandum*. Excipiuntur tamen causæ privilegiatæ, liberales, seu favorabiles v. g. Matrimonii, libertatis, dotis ac testamenti, quia in æqualitate probationum judicatur pro causa liberali, seu favorabili textu expresso *in cit. cap. Ex litteris*, ibi: *Præterquam in liberali causa, in qua, si utriusque partis testes æquales fuerint, pro libertate sententia proferetur*; Et Glossa communiter recepta *ib. verb. In liberali*, ubi excipit dictas causas in his duobus versibus contentas. 55

Stat Testamentum, Libertas, Conjugium, Dos,
Si sunt æquales, qui producuntur utrinque.

Et expresse excipiuntur dictæ causæ in *c. Duobus judicibus* 26. *de sententia, & re judicata*, ibi: *Tenet pro Reo non pro Actore sententia, nisi in causa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote, seu testamento pro ipso fuerit promulgata*.

Judex regulariter loquendo judicare debet *secundum allegata, & probata*. *Communis ac certa*, claris Juribus *in cap. Judices* 4. *caus.* 3. *quæst.* 7. *in cap. Cum æterni Tribunal.* 1. *de sententia, & re judicata in* 6. *& l. Rem non novam, Cod. de Judic.*, cum similibus. An autem Judex debeat judicare *secundum allegata, & probata* etiam contra propriam certam scientiam; Tres sunt opiniones, duæ extreme oppositæ, & una media inter utramque. Prima sententia absolute, & universim tenet Judicem posse, ac debere semper in quacumque causa judicare *secundum allegata, & probata*, etiam contra propriam conscientiam, si nullum medium superest effugiendi, & præsertim liberandi v. g. quem ipse Judex privata scientia certo scit esse innocentem, & secundum allegata, & probata comparet nocens, & reus morte dignus, & hanc sententiam tenet expresse S. Thom. 2. 2. *qu.* 64. *art.* 6. *ad* 3. ubi sic præcise dicit: *Judex, si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus convincitur, debet diligentius examinare testes, ut inveniat occasionem liberandi innoxium, sicut Daniel fecit. Si autem hoc non potest, debet eum Superiori relinquere judicandum. Si autem hoc non potest, non peccat secundum allegata, & probata sententiam ferens, quia ipse non occidit innocentem, sed illi, qui eum asserunt nocentem*; & universim *qu.* 67. *art.* 2. & sic tenent Cajetanus, Sotus, Navarrus, Paludanus, Alensis, Thomas Sanchez Bartolus, Julius Clarus, Covarruvias, Joannes Andreas, & alii apud Card. de Lugo *disp.* 37. *sect.* 4 *num.* 42. *arg. cap. Judicat.* 4. *caus.* 3. *quæst.* 7. ubi ex verbis S. Ambrosii habetur: *Bonus Judex nihil ex arbitrio suo facit, & domestica proposito voluntatis, Sed juxta Leges, & Jura pronuntiat, scitis juris obtemperat, non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum, domo refert; sed sicut audit ita judicat & sicut se habet negotii natura, decernit, obsequitur Legibus, non adversatur* Et Glossa *ib.*; & alia Glossa *in c.*

56 57 58

in c. Pastoralis 28. §. Quia vero, de Officio Delegati & alia Glossa *in c. Perniciosam* 1. *de Officio judicis Ordinarii*, ubi sic expresse dicit: *Judex debet judicare secundum allegata, & secundum Canones, & Leges, & non secundum conscientiam; arg. cap. Summopere 7. caus.* 11. *q.* 3. *& leg. Illicitas §. Veritas, ff. de Officio Præsid.* in cujus Summario sic expresse dicitur: *Judex debet judicare secundum allegata, & probata, non autem secundum conscientiam.*

59 Secunda sententia extreme opposita primæ docet in nulla causa posse Judicem judicare *secundum allegata, & probata* contra propriam conscientiam, & condemnare quem privata scientia certo scit esse innocentem. Sic tenent Abbas Panormitan. *in cit. cap. Pastoralis, §. Quia vero n.* 8. *circa finem, de Officio Delegati*, Nicolaus de Lyra in *Exod. c.* 23. Rosella *verb. Judex*; Angelus *verb. Judicare*, & alii, quos citat Lugo *disp.* 37. *sect.* 4. *num.* 42. & Lessius *lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 34. Pontas *verb. Judex cas.* 3. ubi etiam solvit fundamenta prioris sententiæ. Et ratio istorum est, quia Judex ferendo sententiam contra privatam suam certissimam scientiam reipsa mentiretur, aliud enim dicere, quam scias, mendacium est, atque intrinsece malum, & nunquam licitum; Unde *Exod.* 23 sic expresse præcipitur omni Judici: *Non suscipies voces mendacii . . . . . Nec in judicio plurimorum acquiescies sententiæ, ut a vero devies*, Et Apostolus *ad Romanos* 14. sic scribit: *Omne quod non est ex fide, peccatum est*: Idest omne, quod fit contra conscientiam, peccatum est, ut explicat Sanctus Ambrosius relatus in *c. quærat hic §. Illud autem, de pœnit. dist.* 2. Tum quia præsertim in Criminalibus nullimode potest habere locum prima sententia, quia nullo modo licet judici condemnare ad mortem, quem certissime scit esse Innocentem, suprema Lege Dei id prohibente. *Exod.* 23. ibi: *Insontem, & justum non occides*; quamvis enim per Leges humanas teneretur Judex condemnare ad mortem *secundum allegata, & probata* ostensum reum, quem ipse privata scientia scit certissime innocentem, adhuc tamen non posset licite ipsum condemnare, ratione dictæ Legis Divinæ id prohibentis, cum contra Legem Divinam, & naturalem nihil valeant Leges humanæ; *arg. cap. Inferior* 5. *dist.* 21. *c. Cum inferior* 16. *de majorit. & obedient. Clementin. Ne Romani, de electione.*

60 Tertia sententia duabus aliis probabilior, docet, quod si nulla media declinandi Officium Judicis superfiat, possit quidem Judex *secundum allegata, & probata* contra propriam scientiam licite ferre sententiam in Civilibus, & causis Criminalibus minoribus, ubi solum agitur de pœna pecuniaria, privationis Officii, vel bonorum; Non autem in Criminalibus majoribus, in quibus agitur de pœna vitæ, vel mutilationis. Sic tenent Imola, & alii Juristæ in *l. A Divo Pio, ff. de re judicata*, Pirhing *lib.* 1. *decret. tit.* 32. *n.* 5. *&* 10. Reiffenstuel *ib. nu.* 46. Clingesperger *lib.* 4. *Institut. tit.* 1 *quæst.* 4. Adrianus *quodlibet.* 2. *punct.* 3. *& quodlibet.* 6. *art.* 3. Lessius *lib.* 2. *de justit. & jur. c.* 29. *dub.* 14. Layman *lib.* 3. *Theol. Moral. tract.* 6. *c.* 2. *n.* 8. Lugo *tom.* 2. *disp.* 37. *sect.* 4. *n.* 42. *& sequent.* Coninc. *tom.* 2. *de sacramentis disputat.* 13. *de Censuris num.* 106. *&* 110. *& disp.* 34. *de Matrimon. nu.* 99. Petrus Navarra *de restitutione c.* 3. *n.* 161. Malderus, Sa, Bonacina, Toletus cum Busembaum, & La Croix *lib.* 4. *c.* 3. *dub.* 2. *art.* 4., & alii.

Ratio autem quare Judex possit licite contra propriam conscientiam ferre sententiam *secundum allegata, & probata* in Civilibus, & Criminalibus minoribus, & non in Criminalibus majoribus? Est quia Judex in causis Civilibus, & Criminalibus minoribus habet ad hoc legitimam potestatem ab ipsa Republica, quæ est Domina bonorum suorum subditorum, & potest de illis disponere, quando bonum publicum id requirit, ut in hoc casu, ne forma publicorum judiciorum cum populi scandalo evertatur. At vero in Criminalibus majoribus non habet Judex hanc potestatem a Republica, quæ, cum non sit domina vitæ, ac membrorum suorum subditorum innocentium, non potest concedere Judici talem potestatem. Tum quia occidere innocentem est intrinsece malum, sicuti cognoscere, non suam uxorem, sed nemo potest licite cognoscere quam certo scit esse non suam, quantumvis probetur per legitimos testes esse suam, & Judex pronunciet esse suam; ergo nec etiam licebit condemnare innocentem, quantumvis probetur nocens per falsa & apparentia testimonia. Major est clara minor est certa, & communis, & conceditur ab ipsemet Auctoribus contrariis; *arg. cap. Inquisitioni* 44. *de sent. Excomm.* ubi conjux certo sciens occultum impedimentum Matrimonii, quod tamen in judicio probare nequit, tenetur potius humiliter sustinere excommunicationem, quam juxta sententiam judicis reddere debitum, adeoque neque in proposito potest Respublica dare auctoritatem Judici ad licite condemnandum innocentem contra propriam conscientiam, quantumvis probetur nocens per falsa & apparentia testimonia; & ad hoc faciunt dicta *sub n.* 52. 61

Nec valet dicere, quod sit contra rationem, ut plus deferatur uni, quam duobus, vel tribus testibus, uti faceret Judex, qui propter suam solam privatam scientiam relinqueret testimonium duorum, vel trium testium. Tum quia hac ratione quilibet Judex fingere posset se habere privatam scientiam de innocentia convicti Rei, & sic quemlibet Reum sibi bene affectum liberare in grave Reipublicæ detrimentum. Non valet inquam, quia licet sit contra rationem credere magis uni testi, quam duobus, vel tribus, non est tamen contra rationem credere magis sibi quam centum testibus, quia unusquisque facit sibi plenissimam fidem. Immo non solum facit sibi fidem, sed evidentiam Rei, contra quam non valent centum testes oppositum deponentes; At tum quia respondetur non adesse tale periculum in grave assertum Reipublicæ detrimentum, quia cum in foro externo non sit credendum Judici, nisi id probet, sed potius debeat puniri propter justitiæ ordinem non servatum, non subibit libenter illud periculum punitionis in foro externo, nisi urgente, & stimulante conscientia in foro interno gravioris punitionis apud Deum, juxta illud *Matthæi* 10. *n.* 28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest, & animam & corpus perdere in gehennam.* 62

De primo igitur ad ultimum quando Judex scit certo scientia privata aliquem esse innocentem, licet juridice probatus sit nocens, tenetur omni modo eum liberare, si potest, v. gr. excogitando causas sufficientes ad repellandam accusationem. Vel singillatim interrogando circumstantiam loci, temporis, & hujusmodi juxta exemplum Danielis Prophetiæ, 63

tæ, *Dan.* 13. uti sic testium falsitas possit deprehendi. Vel reliquendo carcerem apertum, si hoc fine majori malo, & scandalo fieri possit. Vel remittere causam ad Judicem Superiorem, & coram illo testificari innocentiam certo a se cognitam Rei falso accusati. Quod si autem nullum præfatorum, aut similium fieri posset, seu juvaret pro liberando tali innocente, & Judex urgeretur a præpotente parte ad ipsum morti adjudicandum, tunc potius deberet Judex Officium demittere, quam innocentem contra propriam conscientiam, licet juridice probatum nocentem, ad mortem condemnare, non obstante, quod etiam hoc modo nihil esset ipsi innocenti profuturus. Sic verius censet cum aliis Lessius *lib.* 2. *cit. cap.* 29. *num.* 78. Mastrius *Theol. Moral. disput.* 6. *num.* 25. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 1. *num.* 118. & 119. Reiffenstuel. *loc. cit. num.* 50. Lugo, Filliucius, Toletus & alii citati pro tertia sententia.

64 Judex licet habeat certam scientiam privatam contra Reum, quia ver. gr. propriis oculis vidit illum delinquentem, si tamen juridice probatus sit innocens, non potest licite ipsum condemnare, quia Judex, ut persona publica debet sequi scientiam publicam, & procedere secundum allegata, & probata præsertim in favorem Rei; *arg. cap. Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*; *cap. in pœnis* 49. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda*, *l.* 115. *ff. de Regulis Juris*, ibi: *In pœnalibus causis benignius interpretandum est*: *l.* 42. *ff. de Pœnis*, ibi: *Interpretatione Legum pœnæ molliendæ sunt potius, quam asperandæ*, & sic tenent Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 67. Navarr. *cap.* 25. Abbas *in cap. Pastoralis* 28. *de Officio Delegati* §. *Quia vero num.* 8. Covarruvias *lib.* 1. *Variar. resolut. cap.* 1. *num.* 8. Cajetanus, Filliucius, Lessius, Bonacina cum Busembaum, & la Croix *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 2. *artic.* 4. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 32. *n.* 36. & alii. Et ratio est, quia generale est, quod Actore non probante, Reus absolvitur; *cap. Cum Ecclesia Sutrina* 3. §. *final. de causa possession. & propriet. l. Qui accusare, Cod. de Edendo*, cum similibus. Tum quia talis Judex absolvendo Reum non agit contra propriam conscientiam, cum pronuntiet eum esse innocentem, sed solum quod contra ipsum nihil legitime, & juridice fuerit probatum, & pro hac conclusione faciunt Jura adducta *sub num.* 58.

65 Judex non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter, uti principales, examinantur. Sic novissime statuit Benedictus XIII. *in Concilio Romano tit.* 3. *de jurejurando cap.* 2. Vide verb. *Accusatus num.* 26.

66 Judices Synodales, quibus a Romana curia committuntur judicandæ causæ in partibus a Curia remotis, designari debent personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ, quæ sive Personatum, sive Canonicatum in aliqua Cathedrali Ecclesia obtineant. Hi vero designandi sunt ab Episcopis in Synodis; & si aliqui ante novarum Synodorum celebrationem obierint, substituti alii possunt etiam extra Synodum ab Episcopo cum consensu Capituli usque ad novam Synodum perseveraturi. Designatorum vero sive in Synodis, sive extra, nomina Secretario supplicum libellorum Pontificis deferantur. Designentur vero saltem quatuor in quacumque Diœcesi, vel plures, si amplitudo ejusdem postulet. Benedict. XIV. tom. 1. Bull. Constit. 28. incip. *Quamvis Paternæ*.

Additiones ex aliena manu

Quatuor hic non incongrue sunt discutienda. I. An Judex supplere valeat quæ omissa a Partibus sunt. II. An sequi teneatur sententiam Æquiorem. III. An probabiliorem. Et Demum IV. Quid faciendum si causa ei videatur utrinque æque probabilis. 67

Ad primum quod attinet, potest Judex ea supplere quæ juris, non item quæ facti sunt nisi ex actis reluceant. Primum membrum probatur ex *Lege unica C. Ut quæ desunt Advocat. Part. Judex suppleat*: membrum posterius inde patet, quod Jura partium allegare non Judicis sed Advocati officium est, Consule Voet *in comm. ad Pand. l.* 3. *tit. n.* 49. Limitatio subnexa est æque aperta, propterea quod si facta ex actis reluceant, scit illa ut Judex, consequenter quum fidem publicam sequi debeat, debet etiam secundum illa pronunciare. Quapropter si ex actis colligat alterutrum litigantium præscripsisse, debet ei rem ex præscriptione adjudicare, esto in ea se non fundaverit, Bruneman. *in d. L. unica n.* 8. Zanger *de Except. part.* 3. *cap.* 26. *n.* 16. 68 69 70

Addit Stryk. *juridic. dissert. vol.* 2. *disput.* 2. *cap.* 3. *n.* 7. *Si facta quædam* (sunt ejus verba) *Judici nota sint, etiam ex aliis actis ista supplere tenetur*. Sed meo judicio minus recte. 71

Quod concernit secundum, si jura sint utrinque dubia, tenetur Judex sequi sententiam æquiorem. Et ita capi debet *Lex* 8. *C. de Judiciis* ubi habetur: *Placuit in omnibus rebus præcipuam esse justitiæ æquitatisque, quam stricti juris rationem*. Cæterum si Lex sit clara, esto Judici dura, ac nimis videatur rigorosa, non potest tamen ab ea recedere, *l.* 12. §. 1. *ff. Qui & a quib. manumitt.* 72 73 74

Quoad tertium, recte *Auctor n.* 52. sensit haud posse Judicem sequi opinionem probabilem relicta probabiliori. Adi vero Peregrin. in *Manuduct. ad Jurisprud. Justin. lib.* 5. *tit.* 18. qui & de eo disserit an Advocatus causam tueri possit secundum opinionem probabilem in concursu probabilioris. 75

Restat ut de quarto disseratur. Variæ autem sunt hac de quæstione opiniones. Mihi ea semper arrisit sententia, ut Judex vel transactionem suadeat, vel eo rem dirigat, ut forte aut per Arbitros controversia dirimatur, aut vero æqualiter dividatur. Confer Pergrin. *in manuduct. ad Jurisprud. Justin. lib.* 4. *tit.* 18. qui aliorum opiniones refert, unaque confutat. 76

JUDICIUM.

SUMMARIUM

tissimum soleat, ac possit, ad num. 22.

23 *An possit extra casum necessitatis & pietatis Judicium exerceri diebus feriatis; quot vero sint, & quæ feriarum species*, ad num. 27.

28 *Quid licitum vetitumve sit circa dies feriatos, habita diversitatis feriarum ratione*, ad num. 39.

40 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 74.

1 Judicium sumptum pro causæ discussione, quæ coram Judice pro Tribunali sedente fit, definitur, quod sit *legitima rei controversæ apud ad Judicem inter litigantes tractatio, seu disceptatio, & dijudicatio. Est in re Communis* cum Glossa *in cap. Forus* 10. *de verborum significat. verb. Judicium*, ubi dicit, quod *Judicium est legitimus actus duarum personarum, Actoris & rei super eadem quæstione sub eodem Judice contracta*.

2 Ad constituendum Judicium requiruntur ordinarie tres personæ principales, scilicet Judex, Actor, & Reus, *l. Inter litigantes* 62. *juncta Glossa marg. litt.*
3 *F. ff. de Judicis, c. Forus* 10. *de verbor. significat.* Judex sic dictus, *quasi Jus dicens populo, sive quod Jure disceptet*; prout expresse habetur *in c. Justum est* 1. *caus.* 23. *qu.* 2. *& in cit. c. Forus* 20. *de verb. significat.* est persona, quæ Publica auctoritate Judicio præest, & quasi mediatorem agens inter litigantes rem controversam secundum Juris præscriptum definit, *arg. c. In istis* 3. *dist.* 4. *& cit. c. Justum est, & cit. cap. Fo-*
4 *rus*. Actor *ab agendo dictus*, est persona, quæ actionem proponit, & prior ad Judicium provocat; *l. In tribus* 13. *l. Qui prior* 29. *ff. de Judiciis*, & talis in caussis criminalibus proprie vocatur *Accusator*; *l. Inter* 10. *leg. Accusatore* 13. *ff. de public. Judic. l. si accusatoribus* 4. *Cod. de accusat. & cit. cap. Forus* 10. *de verbor. significat.* expresse dicitur: *Accusator vocatus est, quasi causator, quia ad causam vocat eum, quem appellat.* In causis autem Civilibus proprie vocatur
5 *Actor*, seu *Petitor*, *l. Inter* 62. *ff. de Judiciis*. Reus sic dictus non a reatu, *sed a re*, de qua disceptatur, & est controversia, ut expresse habetur *in cit. cap. Forus* ibi: *Reus a re, quæ petitur, nuncupatur; quia quamvis conscius sceleris non sit, Reus tamen dicitur, quandiu in Judicium pro re aliqua petitur*, est persona, quæ ab Actore provocatur, seu in Jus vocatur, & contra eam in Judicio agitur.

6 Notanter autem dictum est *sub. num.* 2. quod ad constituendum Judicium requiruntur *tres personæ principales*, quia ultra ipsas tres personas principales solent intervenire aliæ personæ minus principales, seu accessoriæ, ut Testes, Advocatus, Procurator, Tabellio, & aliæ nonnullæ, veluti Ministri Justitiæ,
7 ut docet Communis praxis. De iis vero, quæ concernunt Judicem, Actorem, Reum, Advocatum, & Procuratorem. Vide verb. *Judex, Actor, Reus, Testis, Advocatus, & Procurator*.

8 Judicium dividitur juxta quatuor causarum genera: scilicet a causa efficiente, seu ratione judicis illud peragentis, dividitur in Judicium *Ecclesiasticum*, & *Sæculare*. Judicium *Ecclesiasticum* est illud, in quo coram Judice Ecclesiastico disceptantur, & definiuntur caussæ ad Forum Ecclesiasticum pertinentes. Judicium *Sæculare* econtra est illud, in quo coram Judice sæculari, seu Laico disceptantur, & definiuntur caussæ ad Forum Sæculare pertinentes. A causa finali, seu ratione finis, ob quem Processus judicialis in- 9
stituitur, dividitur Judicium in *Civile, Criminale, & Mixtum*. Judicium *Civile* est illud in quo Actor suum, vel alterius commodum privatum prosequitur, sive caussa ex contractu, sive ex delicto descendat, non agendo tamen super delicto, seu crimine. Judicium *Criminale* econtra est illud, in quo agitur super Crimine ad publicam vindictam, seu pœnam publicam; sive ea corporalis sit, sive pecuniaria applicanda Fisco; aut publici Officii privatio, & hujusmodi. Judicium *Mixtum* est illud, in quo partim civiliter, & partim criminaliter agitur, ut v. gr. cum de crimine aliquo, uti de furto, & damno illato, agitur ad interesse partis, & simul ad vindictam publicam.
A causa materiali, seu ratione materiæ controversæ Ju- 10
dicium dividitur in *Petitorium, & Possessorium*. Judicium *Petitorium* est illud, in quo principaliter de rei proprietate, dominio, vel quasi dominio; vel de jure aliquo in re, vel ad rem competente; ut si res vindicetur, hæreditas petatur, actio empti, depositi, commodati, aut alia similis intentetur. Judicium *Possessorium* econtra est illud, in quo non de proprietate, vel dominio rei, sed de sola possessione, seu quasi possessione ejusdem contenditur, sive adipiscenda, seu retinenda, sive recuperanda. A causa
formali, seu ratione formæ in ipso servatæ dividitur 11
Judicium in *Ordinarium, & Summarium*. Judicium *Ordinarium* (quod appellatur etiam *plenarium*, seu *Solemne*) est illud, in quo Judex cum ordinaria figura, & strepitu Judicii plenarie, & solemniter, servatis omnibus requisitis solemnitatibus procedit juxta plenum, & totale præscriptum Juris. Judicium *Summarium* (quod appellatur etiam *Extraordinarium*) est illud econtra, in quo Judex simpliciter vel summarie, & de plano, sine ordinario, & solemni strepitu, ac figura judicii, sola facti veritate inspecta, procedit. *Clement. Dispendiosam* 2. *de judiciis, & Clement. Sæpe contingit* 2. *de verb. significat. & l. Nec quicquam §. De plano, ff. de Offic. Proconsul.*

In Judicio, seu Processu *Summario*, quamvis 12
possint omitti illæ solemnitates, quæ jure solum positivo requiruntur; non tamen omitti possunt illæ, quæ jure naturali, aut gentium ad legitimam caussæ decisionem sunt necessariæ; sic colligitur aperte ex *cit. Clement. Dispendiosam* 2. *de judiciis, & cit. Clement. Sæpe contingit* 2. *de verb. signif.* & tenet Communis
Doctorum. Prima pars conclusionis ostenditur in- 13
ductione, allegando textum *cit. Clement. Sæpe contingit*, ubi Clemens V. determinans, & declarans, quid in judicialibus Commissionibus, quæ fiunt a Principe, vel a jure, significent hæc verba, scilicet, quod *procedatur simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura judicii*, seu summarie dicit: *Nos autem publicationem hujusmodi, (quantum Nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura Constitutione sancimus, ut Judex, cui taliter caussam committimus, necessario libellum non exigat, litis contestationem non postulet, tempore etiam Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem, quantum poterit, faciat breviorem, exceptiones, appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo; partium Advocatorum, & Procuratorum contentiones, & jurgia, testiumque superfluam multitudinem refrænando.* Et infra post alia multa, subdit: *Sententiam vero definitivam*

tivam (citatis ad id, licet non peremptorie, partibus)
in scriptis, & (prout magis sibi placuerit) stans, vel
sedens proferat etiam (si videbitur) conclusione non fa-
cta, prout ex petitione, & probatione, & aliis acti-
tatis in caussa fuerit faciendum.

14 Secunda pars conclusionis, scilicet, quod in judi-
cio, seu Processu Summario non possint omitti ea, quæ
de jure naturali, aut gentium, sunt necessaria ad le-
gitimam caussæ decisionem, colligitur etiam clare *ex*
citat. Clement. Sæpe contingit, de verbor. significat. ubi
Clemens V. inter alia sic statuit: *Non sic tamen Judex*
litem abbreviet, quin probationes necessariæ, & defen-
siones legitimæ admittantur; Citationem vero, ac præ-
stationem juramenti de calumnia, vel malitia, sive de
veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissio-
nem hujusmodi intelligimus non excludi. Unde ex istis,
& ex aliis, quæ ibi subjungit Pontifex, aperte colli-
gitur, quod in judicio, seu Processu Summario ne-
queunt a Judice omitti ea, quæ de jure naturali, aut
gentium, sunt necessaria ad legitimam caussæ decisio-
nem, quia, si talia a Judice omitterentur, veritas oc-
cultaretur, & sic justa sententia sequi non posset.

15 Judicium Summarium in duplici caussarum genere
solet potissimum institui, scilicet, in caussis, quæ ce-
lerem requirunt expeditionem. *Clement. Dispendio-*
sam 2. de judiciis, & in caussis, quæ sunt modici va-
loris, & levis momenti, *Authent. Nisi breves*, &
16 ibi Glossa, Bartol. Bald. *Cod. de sent. ex brevicul. re-*
citand. Caussæ celerem expeditionem requirentes sunt
præsertim illæ, quæ recensentur *in cit. Clement. Dis-*
pendiosam 2. de judiciis ibi: *Dispendiosam prorogatio-*
nem litium, quam interdum ex subtili ordinis judicarii
observatione caussarum docet experientia provenire, re-
stringere in subscriptis casibus cupientes, statuimus, ut
in caussis super electionibus, postulationibus, vel provi-
sionibus, aut super Dignitatibus, Personatibus, Offi-
ciis, Canonicatibus, vel Præbendis, seu quibusvis
Beneficiis Ecclesiasticis, aut super Decimis..... Nec
non super Matrimoniis, vel Usuris, & eas quoquomo-
do tangentibus ventilandis procedi valeat de cetero sim-
pliciter, & de plano, ac sine strepito judicii, & figu-
ra.

17 Sic etiam summarie decidi solent causæ Pauperum,
Pupillorum, Viduarum, Carceratorum, aliorumque
miserabilium personarum. *Authent. de Mandatis*
Principum §. sit tibi quoque, Collat. 3. Item caussæ
alimentorum; *l. 2. ff. de Feriis.* Sicut & caussæ spolii,
Depositi, Mercedis, & Forensium, seu Peregrino-
rum. Engel *lib. 2. decret. tit. 1. n. 12.* Reiffenst. *ibid.*
n. 48. Maranta *par. 4. Speculi Aurei dist. 9. a n. 166.* &
alii. Item caussæ Religiosorum: *c. Olim 26. de accu-*
sationibus, Reiffenst. *loc. c. n.* 48. Maranta *loc. c. n.*
170. & 171.

18 Caussæ modici valoris, & levis momenti diversimo-
de assignantur a Doctoribus, ut notat Glossa *in cit.*
Authent. Nisi breves. Alii enim censent esse modi-
cam, & levem caussam, quæ est usque ad quinqua-
ginta aureos, *arg. l. 1. Cod. de Defensoribus Civit.* Alii
autem putant illam esse modicam, & levem, quæ est
usque ad trecentos aureos, *arg. Authent. de Defenso-*
ribus Civit. §. Et judicare, Collat. 3. Vel usque ad
decem libras auri, *arg. Authent. de Appellationibus*
§. Illud, Collat. 3. Alii tandem melius supradictis do-
cent modicitatem, & levitatem caussarum dijudican-
dam esse prudenti arbitrio Judicis juxta diversam qua-
litatem Personarum, quia una caussa v. g. centum
aureorum, quæ inter homines mediocris fortunæ
censeretur magna, inter duos Principes, vel valde
Divites reputatur modica. Sic Glossa, & Bartolus
in cit. Authent. Nisi breves, Reiffenst. *loc. c. n.* 50.
Maranta *loc. c. dist. 9. n.* 189. cum pluribus aliis ibi
citatis.

Caussæ judicio Summario tractandæ, possunt etiam, 19
non contradicentibus partibus, tractari, & decidi ju-
dicio Ordinario, & Solemni, textu expresso *in Cle-*
ment. Sæpe contingit 2. de verb. signific. §. final. ibi: *Si ta-*
men in præmissis casibus solemnis Ordo judiciarius in toto
vel in parte, non contradicentibus partibus, observe-
tur, non erit processus propter hoc irritus, nec etiam
irritandus. Si tamen judicium, quod ex sui natura 20
fuisset Summarium, ex Actoris electione reddatur
Ordinarium, tunc sententia prolata, non servatis
solemnitatibus juris, erit nulla, & invalida, quia,
ex quo Actor sua sponte elegerit, & adhibuerit judi-
cium Ordinarium cum posset tenere Summarium,
sententia debet proferri sub pœna nullitatis secundum
præscriptas solemnitates in tali judicio Ordinario, &
solemni observandas; Card. de Luca *tom. 3. disc. 1. de*
judiciis num. 12. & 53. Reiffenst. *loc. cit. num.* 51. & 21
alii. Sententia enim prolata in judicio Ordinario, &
solemni, non servatis solemnitatibus a jure præscri-
ptis, & requisitis, est nulla; *l. Prolatam, Cod. de*
sent. & interlocut. omnium judicum, cap. in caussis 19.
de sententia & re judicata, Card. de Luca *loc. cit. n.*
11. & 12. Reiffenst. *loc. cit. num.* 43. & alii. Valida 22
autem est sententia prolata in judicio Summario,
quamvis non servatis plerisque solemnitatibus a jure
positivo requisitis, si sint observatæ illæ, quæ jure
naturali, aut gentium ad legitimam caussæ decisio-
nem sunt necessariæ, *cit. Clement. Dispendiosam 2. de*
judiciis, & ex alia Clement. Sæpe contingit 2. de verb.
significat. & patet ex dictis *supra num.* 12. & 13. Sic
Barbosa *in d. Clement. Sæpe contingit n. 1. & seq.* Reif-
fenst. *loc. cit. n.* 41. Maranta *part. 4. Speculi Aurei*
disp. 9. n. 8. & seq. & alii communiter.

Judicium extra casum necessitatis, & pietatis nequit 23
exerceri diebus Feriatis, sive sacris sive profanis, *l.*
1. ff. de Feriis, l. Si Feriatis, ff. eod. & l. 2. Cod. eod.
cap. Omnes dies 1. & cap. Conquestus 5. de Feriis. Di-
citur notanter *sive sacris, sive profanis*; quia Feriarum 24
tres sunt species, scilicet Feriæ Sacræ, Rusticæ, &
Repentinæ. *Feriæ Sacræ sive solemnes* sunt illæ, quæ 25
ob reverentiam, & cultum Dei principaliter sunt in-
stitutæ, ut sunt omnes dies Festi de præcepto, de
quibus fit mentio *in cit. cap. Omnes dies 1. & cit. cap.*
Conquestus 5. de Feriis; & præsertim in Bulla Urbani
VIII. incip. *Universa. Feriæ Rusticæ* (quæ etiam vo- 26
cantur necessariæ) sunt illæ, quæ ob necessitates ho-
minum præsertim ruri laborantium, instituuntur, uti
sunt Feriæ Messium, & Vindemiarum, de quibus fit
mentio *in cit. capit. Conquestus 5. de Feriis §. ultim. &*
in l. 1. ff. De Feriis. Feriæ Repentinæ sunt illæ, quæ 27
non ex certa, & stabili Lege constituuntur, sed ex-
tra consuetum ordinem repente, & subito indicun-
tur, ut solet fieri ob coronationem Principis, aut ejus
adventum, vel ob insignem victoriam ab hostibus re-
portatam; *l. Sed & si, §. Si Feriæ, ff. Ex quibus cau-*
sis majores &c. Item propter hostilitatem, vel graf-
santem publicam luem, aut similem causam extraor-
dinariam, & tales repentinas Ferias solus Princeps,
non

non autem Judex auctoritate propria indicere potest; *leg. A nullo, Cod. de Feriis.*

28 Prohibitio exercendi Judicium diebus Feriatis extenditur ad omnes judicii partes, quæ regulariter sunt
29 tres. Prima est inchoatio caussæ per Rei citationem, quæ Rei citatio præsertim executiva per apparitorem, sive Nuncium facienda, cum spectet ad actus judicii, ut patet *ex cap. Quoniam 11. de probationibus*, ibi: *Qui fideliter universa judicii acta conscribant, videlicet citationes, dilationes &c.* nequit ex rigore juris fieri diebus Feriatis, ut expresse tenuit Rota *in caussa Bononien. liberationis a Fidejussione 9. Febr.* 1607. apud Farinac. *lib.* 2. *dec.* 233. *num.* 4. & tenent Baldus *in l. Cum Clericis n.* 3. *Cod. de Episc. & Clericis*, Lanfrancus *tract. de Citat. num.* 18. Reiffenstuel *lib.* 2. *Decret. tit.* 9. *n.* 54. Abbas *in cap. Conquestus* 5. *de Feriis n.* 20. Fagnan. *ibid. n.* 56. allegans praxim, & aliam decisionem Rotæ, quæ est *dec.* 365. *num.* 1. *part.* 3. *recent.* & alii *arg. cit. cap. Conquestus* 5. *de Feriis & l. ult. Cod. eod.* ubi videtur actus iste specialiter fuisse prohibitus his verbis: *Nulla quemque urgeat admonitio, Præconis horrida vox sileat.*

30 Secunda pars judicii est Processus, qui fit per caussæ cognitionem, examinatis, & juratis Testibus, exhibitisque litteris probatoriis, & hæc pars judicii, cum sit vere, & proprie actus judicialis, prohibetur fieri sub pœna nullitatis diebus Feriatis, *cap. Omnes dies* 1. *& cap. Conquestus* 5. *de Feriis*, *l.* 1. *de Feriis*, *l. Juris jurandi*, *Cod. de Testibus* cum similibus, &
31 sic tenet *Communis Doctorum*. Tertia est sententiæ prolatio, ejusque executio, & hæc pars judicii cum sit propriissime actus judicialis, prohibetur expresse fieri diebus Feriatis sub pœna nullitatis, *cit. cap. Omnes dies*, *Cod. eodem* cum similibus, & *Communissima Doctorum.*

32 Judicium adeo prohibitum est exerceri Feriis Sacris, ut neque de consensu partium possit in ipsis valide exerceri, textu expresso *in cap. Conquestus* 5. *de Feriis*, ibi: *Quibus utique solemnibus Feriis (nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat) usque adeo convenit ab hujusmodi abstinere; ut consentientibus etiam partibus, nec processus habitus teneat, nec sententia quam contigit diebus hujusmodi promulgari* Et sic tenet *Communis Doctorum*. Et ratio est, quia Feriæ Sacræ, utpote in honorem Dei institutæ principaliter concernunt cultum Divinum, cui partium consensu renun-
33 tiari, & præjudicari nequit. Item neque de consensu partium potest judicium exerceri Feriis repentinis, quia istæ Feriæ respiciunt potius publicum, quam privatum partium favorem *arg. l. Omnes dies*, *Cod. de Feriis*. Pacto autem seu consensu privatorum nequit derogari favori, ac Juri publico, *cap. Si diligenti.* 12. *de foro competenti*, *l. Jus publicum*, *ff. de Pactis*: Glossa *in Clement. Sæpe contigit*, *de verb. significat. verb. Ob necessitates*, Abbas *in cap. Omnes dies* 1. *de Feriis num.* 11. Fagnan. *in c. Conquestus* 5. *de Feriis num.* 7. *& seq.* Reiff. *lib.* 2. *decret. tit.* 9. *de Feriis num.* 32. Speculator *eod. tit.* §. *Nunc videamus*
34 *num.* 1. & alii. Potest tamen de consensu partium exerceri judicium Feriis Rusticis, textu expresso *in cit. cap. Conquestus* 5. *de Feriis* ibi: *Licet diebus Feriatis, qui gratia vindemiarum, vel Messium ob necessitates homines indulgentur, procedi valeat, si de partium processerit voluntate*; & concordat *l. Omnes Judices*, *Cod. de Feriis*, *& l.* 1. *ff. eod.* Et ratio est, quia tales Feriæ concessæ sunt principaliter in gratiam privatorum. Ne scilicet occasione judicii præpediantur a commoditate colligendi fruges suas; iis autem, quæ in sui gratiam sunt concessa, seu introducta, possunt partes libere renuntiare textu expresso *in l. Si quis* 29. *Cod. de Pactis*, ibi: *Cum sit Regula juris antiqui, omnes licentiam habere iis, quæ pro se introducta sunt renuntiare.*

Omnibus Feriis, sive sacris, sive repentinis, sive Rusticis potest exerceri judicium ratione necessitatis, aut pietatis; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Conquestus* 5. *de Feriis*, ubi a generali prohibitione exercendi judicium diebus Feriatis excipiuntur duo præmissi casus his verbis expressi: *Nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat*. Hinc ratione necessitatis, sive publicæ, sive privatæ possunt tunc expediri caussæ, quæ celeritatem requirunt, ut si res propter dilationem peritura esset v. g. si oriatur controversia circa collectionem fructuum ceteroquin periturorum, vel circa capturam piscium raro, aut certis solummodo diebus apparentium, *arg. cap. Licet* 3. *de Feriis & l. Solet*, *ff. eod.* Sic caussæ respicientes alimenta necessaria possunt expediri diebus Feriatis, cum talibus alimentis indigeamus omnibus diebus, *l. Publicus*, *Cod. de Feriis*. Item diebus Feriatis potest procedi contra Malefactores, & facinorosos Latrones, quia ex captura facinorosorum hominum sequitur purgatio Provinciæ, & salus, & securitas plurimorum innocentium. Item diebus Feriatis potest carcerari debitor suspectus de fuga, ut notat Glossa communiter recepta *in l. ult. Cod. de Feriis*, ibi: *Nisi timeatur de recessu*. Sic de primo ad ultimum ratione necessitatis possunt diebus Feriatis exerceri omnes illi actus judiciales, qui ob defectum Testium, seu Judicis, aut alterius impedimenti nequeunt exerceri aliis diebus. Et ratio est, quia ex *cap. Quod non est* 4. *de Regulis juris*: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*, & ut expresse habetur *in cap. Sicut* 11. *de consecr. dist.* 1. *Necessitas non habet Legem*, & concordat *cap. Quoniam* 13. *caus.* 1. *quæst.* 7. *cap. Omnes* 1. *de Feriis*, *cap. Consilium* 2. *de observat. jejun.* *cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* 35 36

Ratione pietatis possunt diebus Feriatis exerceri actus judiciales pro caussis debilium, vel miserabilium Personarum, quia sic suadeat pietas, & in operibus pietatis, & misericordiæ non est habenda distinctio dierum *arg. cap. Utinam in omni tempore* 11. *dist.* 76. *& capit. Nunquam* 33. *de consecrat. dist.* 4. Et sic tenet Glossa *in cit c. Conquestus* 5. *de Feriis*, *verb. Pietas*, Speculator *tit. de Feriis* §. *Sequitur n.* 1. *& sequent.* Hostiensis *in Summa titul. de Feriis num.* 4. & alii communiter. Item diebus Feriatis ratione pietatis tractari possunt caussæ, quæ ad Religionem spectant. Nam *Summam esse rationem, quæ pro Religione facit*, patet ex *Leg. Sunt Personæ*, *ff. de Religiosis*, *& sumptibus funerum*. Et de facto diebus Festivis solent judicari, & puniri Hæretici ad majus aliorum tunc confluentium terroris exemplum. Item ex motivo pietatis possunt diebus Feriatis tractari, & definiri ea, quæ spectant ad pacem, & concordiam, *l. ult. Cod. de Feriis*. 37

In caussis summariis, seu de plano tractandis potest exerceri judicium tempore Feriarum rusticarum, 38

tex-

textu expresso *in Clement. Sæpe contingit 2. de verb. signific.* ibi: *Sancimus ut Judex, cui taliter caussam committimus . . . . . . tempore etiam Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure, procedere valeat.*

39 Et sic tenent Doctores communiter. Non potest tamen judicium exerceri in caussis Summariis extra casum necessitatis, aut pietatis tempore Feriarum sacrarum, & repentinarum; Glossa communiter recepta *in cit. Clem. Sæpe contingit verb. Ob necessitates, de verbor. significat.* Abbas *ibid. num.* 28. & 29. & alii passim, argumento a sensu contrario desumpto *ex cit. Clementina Sæpe contingit*, ibi enim caussæ Summariæ permittuntur solum tractari, & definiri *Tempore Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure*, quales sunt feriæ rusticæ, sive Messis, atque Vindemiarum, aliæque ad mitigandos calores æstivos concessæ, adeoque secus est dicendum de Feriis sacris, & repentinis ibi non expressis, & non exceptis, quia exceptio unius firmat Regulam in contrarium, *l. In iis, quæ ff. de Legibus*, & Glossa *ibid.* expresse ait: *Exceptio a Regula firmat Regulam in aliis*; sive *exceptio firmat Regulam in contrarium in casibus non exceptis*, ut inquit Fagnan. *in cap. Illa, n.* 31. *Ne Sede vacante*, & late probat Barbosa *Axiomat.* 85. *num.* 4.

Additiones ex aliena manu.

De Judiciis tametsi haud parce disserat *Auctor*, libet tamen pauca, sed ordine servato habere.

40 Judicium non male definitur: *Ordo judiciarius, quo coram Judice competente causæ controversæ disceptatio inter Actorem, & Reum legitime peragitur, ut sententia lis finiatur, ut suum cuique tribuatur.*

41 De judicii divisionibus agit hic *Auctor*, sed congruentius Bohemer. *Introduct. in jus digest. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 2. & *seqq.*

42 Quatuor in omni Judicio consideranda sunt, Primum est *legitima pertractatio secundum ordinem præscriptum*, ne nullitas in processu lateat, *leg.* 4. *Cod. de sent. & Interlocut.*

43 Hinc non est incongruum inquirere, utrum Judicium a citatione, an a litis contestatione initium

44 capiat. Hæc autem obtinet distinctio. Quantum ad fundandam Jurisdictionem Judicis, initium Judicium capit a citatione, ac propterea inducit citatio præventionem, & litis pendentiam. Quantum vero ad litigantes, nonnisi a litis contestatione initium capit Judicium; Stryk. *in usu moderno Pandect. lib.* 4. *tit.* 1. *§.* 5.

45 De antiqua forma litis contestationis adhibitis Testibus factæ videri possunt Vultejus *de Judic. lib.* 3. *c.* 1. *n.* 7. & 55. Obrechtus *de litis contestat. cap.* 5. *n.* 2.

46 & *seq.* De hodierna vero litis contestatione confer Bohemer *Introduct. in Jus digestorum lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 5. & *plur. seq.*

47 Plures vero sunt effectus litis contestationis, qui citationi tribui nequeunt. *Primo* enim, malam fidem inducit. *Secundo*, impedit mutationem libelli. *Tertio*, constituit Procuratorem dominum litis. *Quarto*, inducit quasi contractum, novationemque. *Quinto*, (quod est consentaneum præcedentis effectus) facit actiones ad hæredes transitorias, & temporales perpetuas; *Sexto*, pertinet post contestationem litis omnis causa, & utilitas rei ad officium Judicis. *Septimo*, dilatorias excludit exceptiones. Adi de iis, & aliis effectibus Stryk *in usu moderno Pandect. lib.* 5. *tit.* 1. *§.* 4. Bohemer *Introduct. in Jus digestorum l.* 4. *tit.* 1. *n.* 10.

Alterum in omni Judicio considerandum est *legitima Judicis persona, coram quo Processus peragitur.* 48
In omni autem Judice *primo* requiritur *habilitas*. 49
Inhabilitas autem vel est naturalis, vel civilis, & civilis vel est absoluta, vel secundum quid; consule Bohemer. *Introduct. in Jus digestorum lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 12. qui rem exemplis illustrat; *Secundo* in Judice requiritur *Integritas*, ut præstet officium viri boni. Quocirca permissum est litigantibus Judices suspectos recusare. An vero integrum Collegium recu- 50
sari possit, non conveniunt DD. Sunt qui affirmant, si maxima pars Collegii sit suspecta, Strauch. *dissert. Juris Public.* 13. Mev. *part.* 1. *dec.* 194. *fere per tot.* Sed id restringunt ad inferiora Tribunalia, Vultejus *de Judic. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 206. Plum. *in Process. Cameræ tit.* 25. *§.* 1. *Sed fateor* (inquit Stryk *in usu moderno Pandect. lib.* 5. *tit.* 1. *§.* 11.) *omnino publicæ rei salutem exigere ne facile recusentur Summa Tribunalia, quod si tamen legibus probata causa adsit, non video quid recusationi obstet.*

Quod attinet ad modum proponendi recusatio- 51
nem; Jure civili in libello recusationis suspicionem generaliter allegare sufficit, præstito tamen juramento calumniæ. At Jure Canonico causa in libello ex- 52
primenda. Cognitio vero de illa vel coram arbitris expeditur, vel ad superiorem devolvitur; Bohemer. *Introduct. in jus digestorum l.* 5. *tit.* 1. *n.* 14.

Pertinet huc etiam Juramentum perhorrescentiæ 53
Jure Canonico introductum, quod hujus efficaciæ est, ut illo præstito quis coram illo Judice, apud quem litigare perhorrescit se sistere non teneatur, sed causa ad Superiorem devolvatur; Vide de hoc perhorrescentiæ juramento Feliman. *in tractatu ita inscripto.*

Requiritur tertio in Judice *competentia*, quæ du- 54
plex, tum respectu Jurisdictionis, ut habeat illam Jurisdictionis speciem, ad quam pertinet causa controversa; tum respectu reorum ex quorum persona ordinarie competentia Judicis æstimatur. De hoc autem Foro competente intuitu reorum consulendus præ cæteris Voet. *in comment. ad Pandect. lib.* 5. *tit.* 1. *fer. per tot.* qui materiam pro dignitate tractat.

Tertium in omni Judicio considerandum concer- 55
nit *legitimam litigantium Personam*, idest Actorem, & reum. Actor in judicio dicitur, qui quod sibi debetur persequitur; Reus vero, qui contra Actoris persequutionem se defendit, ejusque elidit intentionem.

In Actore, primo requiritur, ut habeat is *legiti-* 56
mam Personam standi in Judicio. Hanc non habent Servi, Excommunicati, Banniti, Majores Magistratus, durante officio, Minores, & Pupilli absque Curatore, vel Tutore, Prodigi, & Filiifamilias; Bohemer. *Introduct. in jus digestorum lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 39. Monet vero idem Auctor *loco mox ci-* 57
tato, Majores Magistratus hodiernis moribus, durante etiam officio agere posse; Tum monet Filiof- 58
familias in peculio Castrensi, & quasi Castrensi libere agere posse, in peculio vero adventitio extraordina-

dinario agere debere consentiente Patre, si Pater
potuisset usumfructum acquirere, & in peculio ad-
ventitio ordinario Patrem ipsum agere debere, Fi-
lio consentiente.
59 Tenet Groenveg. *de legib. abrogat. l.5. digestor. tit.1.*
leg.4. posse hodie Filiosfamil. ex quacumque causa
contra Patres agere, non obstante Patriæ potestatis
60 vinculo. At Stryk. *in usu moderno Pandect. lib.5. §.33.*
sententiam hanc temperat, si de illis bonis quæstio
sit, quorum ususfructus Patri non competit, vel e-
tiam de bonis maternis, Patre ad secunda vota tran-
seunte.
61 Nec aliquid hac in re innovavit Jus Canonicum
62 *in capit. 11. de sponsalib.* In eo enim causam singu-
larem esse, ubi Pater Uxorem filii detinet, ex con-
textu apparet, quo casu, ut & omni alio ubi manifesta
Patris injuria, nec hodie beneficium implorandi au-
xilium Judicis filio denegandum.
63 Secundo in Actore requiritur, ut ipse *volens, &*
sponte agat. Tribus vero casibus ad agendum com-
64 pelli quis potest. *Primo*, si alterius ex Jure præfe-
cto intersit alterum agere vide *l.8. in fine ff. de optio-*
ne legata, l.2. §. penult. & ultimo ff. ad l. Rhodiam
de Jactu, l.13. §.30. ff. de Actionibus empti. Secun-
do, si quis ad agendum teneatur ex officii necessita-
te, ut Tutor, Curator, &c. *Tertio* si quis ad agendum
provocetur per remedia, quæ *ex leg. Diffamari, Cod.*
de Ingenuis, & manumiss. & l. Si contendat, ff. de Fi-
65 *dejuss.* usu forensi trahuntur. Huc etiam pertinet
provocatio creditorum moto concursu.
66 Qui agere in Judicio haud possunt, regulariter
nec Actores esse queunt, si excipiantur excommuni-
67 cati, & Banniti, ne alias beneficio afficiantur. Id
vero nota quoad Reos, alium pro alio convenien-
dum haud esse, nisi *primo* aliquis nexus subsit. *Se-*
cundo aliquando per Indirectum Jus pignorationis,
vel represaliarum adhibeatur; de quarum requisitis
alibi agendum.
68 *Quartum* considerandum in omni Judicio respicit
qualitatem causarum peragendarum, quæ varii sunt
generis, alterantque ipsum Processum, imo, &
Forum. Interest autem, ut justo ordine uti plures
69 concurrunt, proponantur. In his autem Regulis
fundatur ordo. *Primo*, præcognosci illa debent, si-
ne quibus cætera intelligi haud possunt, uti sunt
causæ præjudiciales, Hertius *de ordine causarum in*
70 *Jud. tract. §.4. & sequent.* Hæ si in causa principali
incidenter moveantur; tandiu principalis ipsa causa
sistitur, donec judicatum de incidente sit ab eodem
Judice, tametsi alias cognoscere de ea principaliter
haud valeat, *leg.14. Cod. de ordin. Judic. Secundo* in
illis, quæ non cohærent, aut ab altero dependent,
71 proponendum est præstantius. Inde fit, ut crimi-
nalis mota ab Actore terminanda sit præ civili a
72 reo mota, Hertius *ubi supra §.14. & sequent.* Eadem
de ratione quæstio a Fisco mota circa rem suspendit
privatam actionem de eadem motam, *leg.35. ff. de*
73 *Jure Fisci. Tertio*, præparatoria primum tradenda,
74 deinde principalia. Atque hinc est, quod causæ pos-
sessionem ante controversiam de proprietate sint fi-
niendæ, nisi in petitorio res sit aperta.

JUDICIUM TEMERARIUM, SUSPICIO, ET DUBITATIO.

HÆC tria, scilicet, Dubitatio, Suspicio, & Ju- 1
dicium inter se differunt, *Communis ac certa*,
& patet ex earum definitionibus, quæ mox dantur.
Dubitatio enim non est verus assensus, sed veluti 2
suspensio animi in neutram partem se determinantis,
ac veluti in ancipiti hærentis. *Est in re communis*.
Suspicio est assensus debilis junctus cum formidine 3
de opposito; *Est in re communis*. Hæc suspicio, alia, 4
est levis, alia gravis, & alia violenta. Suspicio le-
vis est, quæ assensum valde debilem, multum vero
dubitationis, vel formidinis de opposito habet. Su-
spicio gravis, seu vehemens est, quæ plus assensus,
& minus formidinis, vel dubitationis de opposito
habet. Suspicio violenta (quæ *in cap. Ex litteris 12.*
de præscriptionibus appellatur *violenta, & certa suspi-*
cio) est, quæ plurimum assensus, & valde parum,
vel vix aliquid dubitationis, vel formidinis de op-
posito continet, adeoque pertingit ad integram per-
suasionem, seu credulitatem ex conjecturis, seu in-
diciis haustam. Judicium est plenus, & firmus ani- 5
mi assensus, vel credulitas; *Est in re communis*.
Judicium aliud est prudens, quando scilicet niti- 6
tur sufficientibus indiciis, seu conjecturis ad gene-
randum firmum assensum de alterius probitate, vel
improbitate. Aliud vero est imprudens, seu *Teme-*
rarium Judicium, quando scilicet sufficientibus in-
diciis, seu conjecturis non innititur. Et sic dubita- 7
tio, & Suspicio est prudens, si innititur, & teme-
raria, si non innititur sufficientibus ad rationabiliter
dubitandum, vel suspicandum indiciis, seu conjectu-
ris; *Communis*.
Indicia sufficientia ad judicandum, suspicandum, 8
vel dubitandum de vitio, vel crimine alterius, sunt
verbi gratia videre hominem noctu accedere ad domum suspectam, vel infamem, aut inde exire. Videre hominem noctu admotis scalis tentare aperire fenestram alicujus domus, & hujusmodi. Indicia autem insufficientia sunt videre hominem honestum, & alias bonæ famæ clara die transire per talem domum, vel plateam, ubi femina infamis habitat. Videre hominem clara die coram vicinis, & transeuntibus palam admovere scalam, tentare, aperire fenestram alicujus domus, & hujusmodi, quia licet possit quis positis, & visis primis indiciis prudenter judicare, vel suspicari, quod unus fuerit adulter, & alter fur; non sic tamen positis, & visis, solum secundis indiciis, cum potius tunc debeat prudenter judicare talem non animo adulterandi, sed alio justo, & honesto fine dictam domum, vel plateam transire, & alium non animo furandi, sed ob aperiendam propriam domum, non aliter, propter amissam clavem, sic de facili aperibilem, quam admota scala fenestram ascendere. Generatim igitur illa dicuntur indicia sufficientia ad judicandum, suspicandum, vel dubitandum de vitio, vel crimine alicujus, quandocumque illa ex se, vel communi usu hominum sunt ut plurimum conjuncta cum tali effectu malo,
de

de quo quis judicat, suspicatur, vel dubitat. Illa autem dicuntur indicia insufficientia, quæ ex se, vel communi usu hominum sunt indifferentia, aut raro conjuncta cum tali effectu malo, de quo quis judicat, suspicatur, vel dubitat.

9 Judicare, suspicari, vel dubitare de alterius vitio, vel crimine prudenter, & ex sufficientibus indiciis, seu motivis, quæ scilicet habent aliquam moralem connexionem cum tali vitio, vel crimine, per se loquendo nullum est peccatum; *Communis*, cum Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 4. Lugo *disp.* 14. *sect.* 2. Azor. *part.* 5. *lib.* 3. *cap.* 11. *q.* 3. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in VIII. præcept. Decalog. cap.* 4. *num.* 25. Reiffenstuel *Theol. Mor. tr.* 6. *dist.* 6. *qu.* 6. *num.* 59. Et ratio est, quia proximus amittit jus suæ famæ, & bonæ existimationis respectu illius hominis, cui ejus vitium, seu crimen sufficientibus indiciis proponitur, unde iste taliter dubitando, suspicando, vel etiam judicando, neque peccat contra caritatem proximi, neque contra justitiam, *arg. cap. Quod suspecti* 15. *caus.* 3. *qu.* 5. *& capit. Suspicionis* 39. *de Officio Delegati* cum similibus, ubi licite, ac juste ob legitima indicia, nunc Judices, nunc Testes, aliique possunt recusari.

10 Judicium temerarium absque sufficientibus indiciis de vitio, vel crimine proximi in materia gravi deliberate conceptum est peccatum ex genere suo mortale; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 60. *art.* 3. & colligitur aperte ex verbis Christi *Matthæi* 7., *& Lucæ* 6. *Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini*, ubi de judicio temerario sermonem esse patet ex contextu. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est* (peccatum grave) *non consideras?* Et Sanctus Jacobus Apostolus *in sua Canonica c.* 4. conjungit judicium temerarium cum Detractione: *Qui detrahit Fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit Legi, & judicat Legem*; Detrahere autem proximo in materia gravi est peccatum grave, adeoque &c. Tum quia hoc patet ratione; Nam quisque habet jus ad famam, seu bonam existimationem sui apud quemcumque hominem, donec per sufficientia signa innotescat, seu demonstretur malus; juxta illud: *Quisque præsumendus est bonus, donec demonstretur malus, argum. cap. In cunctis* 12. *caus.* 11. *qu.* 3. *cap. Mandata* 6. *& cap. Dudum* 16. *de Præsumpt.* ergo gravem ei injuriam infert, qui temere absque sufficientibus indiciis firmam de ipsius improbitate concipit sententiam, eumque in corde suo condemnat, adeoque graviter peccat.

11 Ut autem tale judicium sit peccatum mortale, tres requiruntur conditiones. Prima, quod judicium *sit in materia gravi*, quæ materiæ gravitas, vel levitas attendi debet, vel ex ipsa substantia materiæ, vel ex qualitate personæ. Unde defectu gravitatis materiæ, veniale erit judicare de Paulo furtum unius julii, & ratione qualitatis personæ, veniale erit judicare de Juvane parum honesto, quod transeat per aliquem locum ad inhonesta. Secunda, quod *judicium sit firmum, & plene deliberatum*, quia si judicium non sit firmum, & quasi pro moraliter certo conceptum erit sola suspicio; & si non sit deliberatum cum pleno consensu voluntatis, erit vel sola prima apprehensio de improbitate proximi, vel solus actus judicii imperfecti, non sufficiens ad peccatum mortale, tertia quod *judicium sit ex levibus, & insufficientibus indiciis, seu conjecturis*; quia, si judicium sit ex gravibus, & sufficientibus indiciis, seu conjecturis, non erit temerarium, sed prudens, ut patet ex dictis *supra num.* 5. Hinc, quia raro omnes tres allatæ conditiones 12 una simul interveniunt, raro judicium temerarium est mortale; una enim ex ipsis deficiente, judicium temerarium non est mortale; *Communis*.

Suspicio temeraria de proximi vitio, seu crimine 13 ex genere suo est peccatum veniale tantum; *Communis*, cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 60. *artic.* 3. & indicat etiam Sanctus Augustinus *tract.* 90. *in Joan.* dicens: *Si suspiciones omnino vitare non possumus, quia homines sumus; judicia tamen, idest, definitivas, firmasque sententias continere debemus*. Et ratio est, quia per suspicionem temerariam, etsi aliqualiter lædatur fama, seu bona existimatio proximi; non tamen simpliciter, & graviter, sed secundum quid, & leviter tantum, cum suspicio sit solum levis assensus de vitio, seu crimine proximi cum actuali dubitatione, seu formidine de opposito. Potest tamen suspicio 14 temeraria evadere peccatum mortale per accidens, ut si oriatur ex maligno affectu, aut conjuncta sit cum gravi odio, vel contemptu proximi. Si quis ex tali temeraria suspicione in effectum externum malignum, aut damnum proximi procedat, ut si ex sola suspicione Judex Reum condemnaret. Superior subditum puniret, aut ab Officio amoveret; Si ratione talis Suspicionis, quis alicui suffragium in electione negaret, aut eum a consecutione alicujus notabilis boni impediret; *Communis*.

Dubitatio temeraria positiva de vitio, vel crimine 15 alterius per se loquendo est solum peccatum veniale; *Communis* cum Lessio *lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 8. Layman *loc. cit. num.* 6. Sporer *loc. cit. num.* 34. Et ratio est eadem, qua de suspicione, & a fortiori, quia minus lædit famam proximi dubitans solum num sit malus, quam etiam suspicans esse malum. Dubitatio enim temeraria positiva in hoc solum consistit, quod quis, habitis sufficientibus indiciis, ex quibus posset, ac deberet judicare aliquem esse bonum, ille omisso hoc judicio ex aliis leviusculis indiciis, seu conjecturis, vel motivis, positive dubitet, seu judicet esse dubium, & incertum an sit bonus? adeoque, si per se loquendo suspicio temeraria est solum peccatum veniale, quia famam, seu bonam existimationem proximi parum lædit, a fortiori per se loquendo erit solum peccatum veniale dubitatio temeraria positiva, quia minus famam proximi lædit. Dubitatio autem temeraria negativa de vitio, seu 16 crimine proximi nullo modo est peccatum; *Communis* cum citatis Doctoribus. Et ratio est, quia per talem dubitationem nulla prorsus injuria infertur proximo: Dubitatio enim temeraria negativa in hoc solum consistit, quod quis oblata sibi cogitatione de bonitate, vel malitia proximi, omne judicium, omnemque suspicionem, & dubitationem positivam ex defectu motivi, & rationis circa ipsius bonitatem, vel malitiam suspendat, quod, cum nullimode sit ei injuriosum, nullum pariter erit peccatum.

JURA-

JURAMENTUM.

Articulus I.

Juramentum quoad ea, quæ concernunt ejus
esse, divisionem, & modum licitum,
seu illicitum jurandi.

1 Juramentum est invocatio tacita, vel expressa Di-
vini Numinis, tamquam primæ, & infallibilis
2 veritatis in testem alicujus rei; *Est in re communis*.
Juramentum dividitur in Assertorium, & Promisso-
3 rium; Ita Scotus *in 3. dist. 39. quæst. unica, & com-
munis aliorum*. Juramentum Assertorium est illud,
quo simpliciter sine aliqua promissione aliquid affir-
4 matur, vel negatur; *Est in re communis*; Juramen-
tum Promissorium est illud, quod ad confirmatio-
nem promissionis, seu contractus, aut pacti alicujus
corroborationem adjicitur. *Est etiam in re communis.*

5 Juramentum, tam assertorium, quam promisso-
rium dividitur in juramentum simplex, & in jura-
mentum solemne. *Juramentum simplex* est, quod
fit per simplicem Divini Numinis invocationem, vel
contestationem in confirmationem rei assertæ, vel
promissæ. *Juramentum solemne est*, quod per certam
verborum formulam, vel corporalem alicujus rei,
v. gr. Sancti Evangelii attactum, perficitur coram
legitimo Superiore, ut majorem auctoritatem, &
æstimationem habeat, quale potissimum solet fieri
in Judiciis, in Professione Fidei, in Homagiis, ac Ju-
ramento Fidelitatis, & hujusmodi; *Sic in re Commu-
ni: Doctorum*.

6 Rursus Juramentum dividitur in juramentum con-
testativum, execrativum, & comminatorium. *Ju-
ramentum contestativum* est illum, quo Deus sim-
pliciter ut testis invocatur. *Juramentum execrato-
rium*, seu *imprecatorium*; est illud, quo jurans sibi
ipsi, vel aliis sibi caris, & ad ipsum pertinentibus
mali quidpiam a Deo falsitatis vindice imprecatur,
nisi verum sit, quod asserit, vel promittit. *Jura-
mentum comminatorium* est illud, quo jurans com-
minando promittit alicui malum pœnæ, ut v. g. *per
Deum ego te verberabo. Per Deum ego te occidam*, &
hujusmodi.

7 Juramentum potest fieri quatuor modis, scilicet
Mente, Nutu, Facto, & Verbo. *Mente* fit Jura-
mentum, quando intra animum aliquid affirmatur,
vel negatur, Deusque in confirmationem invocatur
velut testis. *Nutu* fit juramentum, quando alicui
dicitur, Jura per Deum, & ipse oculis, vel capite
annuit. *Facto* fit juramentum; quando aliquis obla-
tum sibi ad jurandum Evangelium tangit. *Verbo*
fit juramentum, quando aliquis dicit, vel scribit
v. g. *Juro* in iis tamen circumstantiis, in quibus sic in-
telligitur Deus vocari in testem.

Ad juramentum, ut sit licitum, requiruntur tres 8
conditiones, tamquam Comites ipsius, nempe *Veri-
tas, Judicium, & Justitia*, ut habetur expresse *ex Jere-
miæ* 4. ibi: *Jurabis: Vivit Dominus, in Veritate, Judi-
cio, & Justitia. Veritas* in hoc consistit, quod res sit ve-
ra, aut ex gravi ratione, vel bona fide putetur vera,
& sic veracissimi Numinis testimonium non adduca-
tur in attestationem falsi, seu mendacii, alioquin
esset perjurium, & gravissimum peccatum. *Judicium*,
seu Judicii discretio in hoc consistit, quod juramen-
tum non fiat sine necessitate, gravi causa, ac utili-
tate, sed cum prudenti intellectus consideratione,
ac pia, & reverenti voluntatis affectione. *Justitia*
in hoc consistit, quod res sit licita, & honesta, &
sic æquissimi Numinis testimonium non adducatur
in confirmationem rei iniquæ, & peccato ob-
noxiæ.

Juramentum factum cum omnibus dictis conditio- 9
nibus nullum est peccatum: immo est potius actus
virtutis Religionis. Sic S. Thomas *2. 2. quæst. 89.
art.* 4. asserens tale juramentum esse actum Religio-
nis, sive Latriæ; *est Communis Theologorum, & Ca-
nonistarum*, & habetur clare *ex Deuteronomio 6.* ibi:
Dominum tuum timebis, ac per nomen ejus jurabis,
& *ex Psal.* 62. ibi: *Laudabuntur omnes, qui jurant
in eo*, cum similibus. Juramentum tamen, cui deest 10
prima conditio, scilicet *Veritas*, est semper pecca-
tum mortale. Nec hic excusat levitas materiæ, quia
sive hæc sit gravis, sive levis, sive seria, sive joco-
sa, æqualiter tamen repugnat Deo testificari falsum:
& tale juramentum dicitur perjurium cum gravi in
Deum irriverentia, quippe cum adducatur in testem
falsitatis, quasi vel ipse veritatem nesciat, vel velit,
aut possit decipere testando falsum; *Communis*. Ju- 11
ramentum, cui deest secunda conditio, scilicet *Ju-
dicium*, ut plurimum est peccatum veniale tantum;
potest tamen fieri mortale ratione pravæ, & scanda-
losæ consuetudinis jurandi sine necessitate, & uti-
litate, & ratione negligentiæ ad tollendam talem
pravam consuetudinem. Unde consuetudo incaute
jurandi graviter perstringitur in Sacra Scriptura, *ut
Ecclesiastici c. 23.* ibi: *Jurationi non assuescas os tuum,
multi enim casus in illa*, & iterum ibidem: *Vir mul-
tum jurans implebitur iniquitate*, cum similibus;
Communis. Juramentum, cui deest tertia conditio, 12
scilicet *Justitia*, potest esse grave, vel leve juxta gra-
vitatem, vel levitatem materiæ. Et sic, qui jurat
facere rem solum venialiter malam, aut vanam, vel
inutilem, seu frivolam, peccat solum venialiter,
quia ibi levis tantum irreverentia in Deum cense-
tur. Qui vero jurat se facturum rem mortaliter ma-
lam, ut se aliquem occisurum, peccat mortaliter,
quia est gravis irreverentia, divina auctoritate se
ad peccatum mortale quasi obligare, in quo duæ
sunt malitiæ species distinctæ, una contra proximi ca-
ritatem, qua vult alteri malum; altera contra Dei re-
verentiam, qua ad illud abutitur auctoritate Dei
odientis omne malum; *Communis*. (*a*)

Nota Romani Theologi.

(*a*) Falsum videtur Romanis Censoribus peccare tantum venialiter hominem, qui rem malam se facturum juret, quæ tamen venialem tantum culpam involat, aut saltem minus probabilis opinio, quam tuto

13 Jurare cum restrictione non pure mentali, sed aliquo sufficienti modo externata, est licitum, & excusat a mendacio, & perjurio in omnibus casibus, in quibus ex justa caussa habet quis jus, seu debitum ad occultandum secretum; La Croix *lib.3. part.1. num.286. & sequent.* Viva ad propositión.27. damnat. ab Innocentio XI. *num.3.* Felix Potestas *tom.1. part.2. num.* 1731. Reiffenstuel, Layman, Lessius, Cardenas, & Sporer *tom.1. tract.3. in 2. præcept. Decalogi cap.1. nu.104.* ubi testatur de communi. Et ratio est, quia talis locutio externa, quamvis non facile ab audiente percipiatur, tamen quantum est ex se habet significationem conformem conceptui in interno mentis loquentis, ut enim conjuncta signis, vel circumstantiis humano modo cognoscibilibus est significativa integræ propositionis mentalis, etiam illius partis, per quam verificatur locutio, locutio autem vera licite juratur, si adsit justa, & rationabilis causa jurandi. Tum quia talis restrictio non pure mentalis non est facta animo decipiendi, sed occultandi secretum, ad quod occultandum, seu celandum habet jus, seu debitum, ut supponitur, adeoque non includit mendacium, nec perjurium, cum fit ex gravi, & rationabili causa.

14 Hic ad clariorem intelligentiam advertendum venit, quod duplex est restricto mentalis. Una *pure mentalis*, & alia *non pure mentalis*, sed aliquo sufficienti modo externata. Restrictio *pure mentalis est*, quando tota propositio, spectatis omnibus circumstantiis, prout exterius profertur, est absolute falsa, in mente autem proferentis aliquid subintelligitur, per quod, si ab audiente perciperetur, fieret vera; attamen illud subintellectum nullo prorsus signo externo manifestatur, neque in illius cognitionem humano modo veniri potest, ut v. gr. si Petrus interroget Paulum an hodie viderit Franciscum? & Paulus respondeat: *Non vidi*, & in mente subintelligat: *Non vidi in foro, cum tamen viderit Domi suæ*. Restrictio illa est pure mentalis, quia ex nullis circumstantiis prudenter colligi poterat Petrum interrogare Paulum de visione Francisci in foro, aut Paulum de illa respondere. *Restrictio non pure mentalis*, seu restrictio realis, & externa est, quando propositio, spectatis quidem præcise verbis, unum de se absolutum significatum habet; sed ex circumstantiis; & adjunctis habet aliud ad illam spectans, & in mente proferentis retentum significare, ita tamen, ut per illas circumstantias, vel per aliud signum exterius consignificetur illud, quod in mente proferentis retinetur: Dantur enim quædam circumstantiæ, & signa externa, quæ ex se habent verba limitare, & consignificare cum illis; locutio namque non fit solis verbis, sed etiam completur ex circumstantiis personæ, loci, temporis, & negotii, de quo agitur, ac ex signis externis. Ut proinde locutio possit secundum se esse falsa, sed quatenus simul cum circumstantiis consignificat, possit esse vera; Sic v. gr. quamvis Judex privata scientia sciat aliquem esse reum; nihilominus, si pro Tribunali sedens dicat ipsum esse innocentem, ejus dictio, & assertio potest esse vera, quia circumstantiæ illæ significant talem haberi a Judice innocentem juridice, seu secundum allegata, & probata. Sic Christus Dominus dicens *Joan. 7. Ego autem non ascendam ad diem festum hunc*, verissimum dixit, quamvis ascenderit; quia ex circumstantiis verba illa denotabant se non ascensurum publice ad ostendendam miraculis suam Divinitatem, ut rogabatur. Item hæc propositio *Peto linguam bovis*, si proferatur in Macello, significat linguam carneam animalis, si vero proferatur in pharmacopeo significat herbam quæ dicitur *lingua bovis*. Item hæc propositio: *Petrus non est*

tuto sequi non valeamus: horum judicio facile assentior, etsi probe scio plures esse Auctores, qui cum Ferrario sentiant; Moveor vero ad id statuendum, primum quia longe pejus est jurare, sive Deum in Testem vocare promissionis de re mala, quam facturi spondemus, quam jurare de re honesta, vel indifferenti sine ulla necessitate, quod tamen sine veniali culpa fieri non potest. Deinde, qui se peccatum veniale commissurum jurat, Deum invocat ad suum propositum roborandum, confirmandumque, promissio enim id circo Divini testimonii auctoritate munitur, ut firmior, & immobilior evadat. Quid vero injuriosius Deo esse potest, quam infinita ipsius nominis majestate abuti, quam ipsius auctotitatem in præsidium iniquitatis adhibere? Rursus, qui sine animo jurandi jurat, graviter peccat, quia juramento abutitur. Sed hoc pejor abusus est, quo quis juramento utitur ad confirmandam iniquitatem. Præterea si jures sine animo committendi veniale illud peccatum, graviter peccas ex communi sententia, quia perjurus es, scilicet, quia Deum vocas in testem falsi; cur vero si jures cum vero animo peccatum veniale perpetrandi, venialiter dumtaxat delinquens? Abuteris enim juramento, quod res sacrosancta est, cujus finis est confirmatio veritatis; profanas Sanctum Dei nomen, dum illud assumis, atque convertis in vinculum iniquitatis; Deum infinite Sanctum in peccati venialis testem invocando adducis tamquam fidejussorem, & approbatorem illius; testes enim adhibentur, ut id approbent, quod suo testimonio confirmant.

An non hæc maximam Deo irrogatam injuriam redolent? Et quis dicat, levem tantum esse in Deum irreverentiam? Scio Adversarios reponere, jurantem non intendere Deum ad approbandam iniquitatem inducere, atque id lubenter fateor; nam si id expresse intenderet, blasphemus in Deum foret. Sed facto id illum præstare dicimus, dum Dei testimonio utitur. Nec magis urget aliorum responsio, qui ajunt, jurantem non teneri nisi sub veniali, evitare peccatum veniale. Id sane verum est; at sub gravi culpa tenemur abstinere ab invocatione Divini testimonii in confirmationem iniquitatis, etiam minimæ, quia malitia quæcumque, etsi minima, summopere Deo repugnat; ac summa Deo injuria fit, dum ad confirmandum propositum perpetrandæ iniquitatis invocatur. Hæc adnotanda duximus, tum ut doctissimis Censoribus morem gereremus, tum etiam ut Lectores sciant; quanta esse debeat Confessariorum diligentia in impediendis hujusmodi juramentis.

est in triclinio potest esse vera, quamvis sit in triclinio, sed ibi non comedat, si sumatur ly *non est* pro *non comedit*, & sic de similibus. Unde circumstantiæ loci, temporis, personæ, & signa externa possunt consignificare aliquid in mente retentum, licet verba præcise id non manifestent, adeoque restrictio non pure mentalis, sed externata, & amphibologia, seu, æquivocatio per verba, aut signa externa per se æquivoca est licita, etiam cum juramento in omnibus casibus, in quibus ex justa causa habet quis jus, vel debitum ad occultandum secretum; vide *verb. Mendacium a.n.* 13. *ad* 21.

15 Hinc Confessarius, quamvis interrogetur a Tyranno, an aliquid sciat, ut Confessarius, & scientia Sacramentali de peccato pœnitentis? poterit etiam cum juramento asserere se nihil scire, etiam spectata tali scientia Sacramentali, retinendo in mente *ad dicendum* quia, cum Confessarius habeat jus, immo strictissimum debitum ad id non revelandum, ex tali circumstantia apparet verba ista proferri a Confessario, quatenus homo est, & scientia extra Sacramentali, relate ad quam vere nihil scit, quod spectat ad scientiam Sacramentalem. Et in hoc sensu communissime Sacri Interpetres docent locutum esse Christum Dñm quando *Marci* 13. loquens de Judicii adventu dixit: *De die illo, vel hora nemo scit; Neque Angeli in Cœlo neque Filius hominis.* Licet enim Christus Dominus non solum qua Deus, sed etiam qua homo diem universalis Judicii vere sciret, quia tamen illum nesciebat qua Legatus Patris, & Doctor hominum, cujus muneri notitia illa demandata non fuerat, & diem illum ignorabat ad publicam notitiam, & scientiam communicabilem, quam discipulorum interrogatio requirebat, & ex circumstantiis luculenter apparebat verba illa de tali notitia & scientia communicabili fore accipienda, idcirco vere, & absolute dixit se diem illum nescire. Vide tamen in calce hujus Articuli *Notas Rom. Theol.* ad hunc *n.* 15.

16 Sic Secretarius Regni ad occultandam veritatem, & servandum sibi impositum sigillum poterit uti amphibologia, aut æquivocatione, aut restrictione non pure mentali etiam cum juramento. Idem dicendum est de Uxore adultera a Marito interrogata ad necem, an commiserit adulterium? Et sic de aliis similibus casibus, in quibus datur gravis & rationabilis causa permittendi alterius deceptionem passivam salva veracitate loquentis; dummodo juramentum addatur semper restrictioni non pure mentali, sed externatæ, vel per signa externa determinata, vel per verba ex se æquivoca sufficientia ad internam restrictionem significandam. Sic communiter Doctores cum supra citatis *sub n.* 13.

17 Ita qui ex præsumptione falsa interrogatur a Judice, non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessa, condemnandus esset in foro externo de crimine, vel debito, ad quod revera in foro conscientiæ non tenetur, & iste non solum coram Deo esset immunis a mendacio, sed etiam a perjurio, si cum juramento negaverit, vide *verb. Accusatus n.* 31. ubi pro hac affertur solida ratio, & adducuntur Doctores, & ibidem *sub n.* 33. 34. 35. adducuntur exempla ibi videnda, ne jam dicta repetantur.

18 Item qui juramento interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falso existimatur peste infectus, jurare potest, se inde non venire, subintelligendo *ex eo loco*, qualis existimatur, nimirum *peste infecto*; Navarrus, Tolet. Rodriquez, Suarez, & alii cum Sanchez, & Sporer *loco mox citando*. Immo multi, ut Toletus, Lessius, & alii cum Sporer *tom.* 1. *tr.* 3. *in* 2. *præc. Dec. n.* 122. tenent, quod, quamvis talis locus esset vere infectus, si tamen celeriter transiens, certo crederet se nihil inde luis contraxisse, adhuc jurare posset non transisse, utendo eadem restrictione, nimirum, *ut ab ipso periculum timeri debeat*.

Item, si Clericus, vel Religiosus sit coram sæculari Judice conventus, non solum ipse pro se, sed etiam alii pro ipso jurare possunt, eum nihil deliquisse, utendo hac restrictione, *ut coram tali incompetente Judice deponi debeat*; *Communis*. Item si Clericus, vel Religiosus, aut alia persona exempta a Gabellis solvendis interrogetur a Gabellario an habeat, seu portet aliquid Gabellæ obstrictum? Jurare potest se nihil tale habere, seu portare, utendo hac restrictione: *Nihil habeo, seu porto, ex quo Gabellam solvere debeam*; Ledesma, Gobat cum Sporer *loc. cit. n.* 122. & alii passim; vide *verb. Accusatus n.* 42. ubi alia ad rem. 19

Item si Cajus v. gr. sit certe & vere Creditor Titii in mille, & Sempronius sit incerte & dubie Creditor ipsius Caii pariter in mille; Ne Sempronius intentet sequestrum, & pro se exigat mille, quæ debet Titius Cajo, ipse Cajus potest licite jurare se recepisse dicta mille a Titio, quamvis revera non receperit, sed solum habeat pro receptis, quia jus Caii in mille contra Titium est certum, Jus vero Sempronii contra Cajum non est certum, sed dubium, seu Cajus habet aliunde jus non solvendi illa mille Sempronio; Unde Cajus habet jus reddendi tutum omni meliori modo, quo potest, suum Creditum contra Titium; Quilibet enim [illegible] jus tuendi suum omni majori securitate, qua potest, maxime si alia non ei suppetat via suum assecurandi, & licita utatur restrictione, ut patat in exemplis allatis *sub. verb. Accusatus n.* 33. 34. & 35. Et sic expresse tenet cum aliis Tamburin. *tom.* 1. *lib.* 3. §. 5. Felix Potestas *l. cit. n.* 1063. & in simili Sporer *loc. cit. n.* 123. cum pluribus aliis. Vide verb. *Solutio n.* 42. 43. 44. 20

Item Mercatores, qui dicunt, vel etiam jurant se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, licet in rigore hoc verum non sit, excusantur a mendacio, & perjurio per hoc, quod ipsi intelligant, & satis sciatur, & cognoscatur ab emptoribus significare velle, se non posse cum honesto & mediocri lucro ita vendere. Item cum dicunt, vel etiam jurant merces sibi pluris constare, quamvis in rigore non sit verum, excusantur per hoc, quia quando dicunt sibi pluris constare, sciunt emptores, quod non intelligant nude pretium rei emptæ, sed etiam computent expensas vecturæ, & Gabellæ, aliasque, quas faciunt toto anno in suam communem negociationem; hæc enim juste venire possunt nomine pretii, quo res ipsis constat; Gobat *tom.* 3. *collectan. de Jurament. n.* 672. citans Sanctagallenses, La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 301. Si autem locutiones mercatorum non essent veræ in allato sensu, tunc mentirentur, & si jurarent, pejerarent. Doctores citati. 21

Reus, an, & quando teneatur, vel non fateri veritatem Judici ipsum interroganti sub juramento. Vi- 22

de *verb. Accusatus a n.* 10. *ad* 43.

23 Nec valet objicere, quod per tales amphibologias, seu æquivocationes, & restrictiones non pure mentales sed externatas, humana societas, & humanum commercium perturbetur, ex quo per tales locutiones regulariter decipiantur audientes, adeoque non esse licitas. Non valet, inquam, quia per similes locutiones commercium humanum potius justificatur, quam perturbetur; nam humanum commercium non debet esse contra jus humanum; Nec officit, quod regulariter per similes locutiones decipiantur audientes, quia id per accidens sequitur, nam audiens prudens acuti, & perspicacis intellectus posset veram significationem locutionis percipere, & simul imprudentiam suæ interrogationis advertere, si signa, verba, circumstantias externas, & gravitatem rei, & jus, seu debitum alterius de secreto occultando reflecteret; quod, si audiens talis non sit, sibi imputet, quod non intelligat; signa namque, & verba in talibus circumstantiis supponuntur per se significativa, & externata conformiter ad mentis restrictionem, adeoque de se perceptibilia; Et sic loquens, seu respondens intendit celare secretum, ad quod occultandum habet jus, vel debitum, non autem audientem decipere. Nec ejus deceptionem, quam prævidet, vitare tenetur cum suo, aut aliorum gravi, & notabili præjudicio, & damno, quia tunc est deceptio accepta, non vero data, ut patet a simili de scandalo passivo per communem Doctorum, & clare constat ex celebri responsione ab omnibus, ut licita admissa, prout data fuit a S. Athanasio eludente Satellites Juliani eum ad necem quærentes, & a S. P. N. Francisco, qui cum a Ministris justitiæ requisitus, *an illac transisset* quidam homicida, positis intra manicas manibus respondit, *istac non transivit*, intelligens non transisse per suas manicas, & sic plenam, & veram responsionem ex verbis, & illa actione externa componens.

24 Nec valet etiam objicere, quod tales amphibologiæ, seu æquivocationes, & restrictiones mentales sint proscriptæ ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. in istis tribus damnatis propositionibus 26. 27. & 28. in ordine. Propositio 26. *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.* Propositio 27. *Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.* Propositio 28. *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.*

25 Non valet, inquam, quia in istis tribus propositionibus damnantur solum amphibologiæ, æquivocationes, & restrictiones pure mentales, ut pro certo notat Cardenas *dissertat.* 19. *cap.* 4. *n.* 35. Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalog. cap.* 1. *sect.* 3. *n.* 104. Viva *ad propositionem* 27. *Innocentii XI. n.* 5. La Croix *l.* 3. *part.* 1. *nu.* 287. *cum sequent.* Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 6. *dist.* 2. *q.* 3. *n.* 40. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1731. *& seq.* & alii passim. Et tales amphibologias, seu æquivocationes, & restrictiones pure mentales esse omnino illicitas fatemur, & concedimus ultro & nos, quia includunt mendacium, quod est ab intrinseco malum, adeoque eas merito damnavit Pontifex in supra relatis propositionibus. 26

Jurare sine animo jurandi semper est illicitum, sive quis juret verum, sive falsum, sive in re gravi, sive in re levi, sive cum causa, sive non, sive in judicio, sive extra. Et ratio est, quia jurare sine animo jurandi semper continet mendacium irreligiosum, quod a nulla causa, sive levi, sive gravi cohonestari potest; quamvis enim juramentum fictum addatur assertioni veræ, falso tamen asserit se jurare, qui non habet animum jurandi, qui enim dicit v. g. promitto, dono, & hujusmodi, carens animo promittendi, donandi, & hujusmodi, mentitur; mendacium autem nunquam est licitum, quantacumque detur causa, cum sit intrinsece malum. Unde Innocentius XI. die 2. Martii 1679. merito damnavit sequentem propositionem 25. in ordine, ibi: *Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.* 27

An autem jurare sine animo jurandi sit peccatum mortale, vel veniale solum? variant Doctores; Cajetanus enim 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1611. Hurtad. *diss.* 12. *cap.* 5. Armilla, Covarruv. Filguera, & alii tenent, quod, qui jurat sine animo jurandi peccat mortaliter, quamvis verum juret, etiamsi materia sit levis, & sit extra legitimum judicium; quam sententiam Suarez *cap.* 17. *n.* 6. censet probabilem, quamvis nimis rigorosam. Et ratio istorum est, quia sic jurans mentiens, & proximum decipiens jurat, nam verbis externis dicit se jurare, & interius habet animum oppositum, & revera non jurat. Tum quia sic jurans illudit testimonio Dei, cum fingat se illud invocare, & tamen non invocat. 28

Probabilius tamen, & communius Suarez *l. c.* Sanchez *lib.* 3. *cap.* 6. Lessius *d.* 8. *n.* 46. Castrop. *p.* 8. *n.* 4. Illsung. *T.* 5. *n.* 55. Dicastill. *d.* 2. *num.* 278. Cardenas *in* 2. *Crisi d.* 18. *n.* 12. Viva *ad propositionem* 25. *Innocent. XI. num.* 7. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 277. Sporer *loc. cit. num.* 133. & alii dicunt, quod sic jurans peccat solum venialiter, dummodo non juret in contractu, aut in Judicio legitimo, aut in casu, quo proximus pati possit aliquod grave damnum. Et ratio est, quia sic jurare, nec est graviter injuriosum Deo, nec homini. Non Deo, quia invocatur exterius ad confirmandum duntaxat verum, & quamvis sit aliqua irreverentia illum invocare sine animo invocandi, atq; adeo in vanum, ea tamen non est irreverentia gravis, sicuti non est irreverentia gravis jurare verum sine necessitate, hoc est sine judicio comite, ut diximus *supra n.* 11. Neque est graviter injuriosum homini, quia supponitur hoc fieri extra contractum, & extra Judicium legitimum, ac extra quemcumque casum, in quo homo damnum aliquod grave patiatur ex hoc ficto juramento. Tum quia juramentum nec cadit super mendacium, nec super deceptionem proximi, sed tantum super rem veram; Deus enim recipit juramentum, prout ex corde procedit, *cap. Humanæ aures* 11. *caus.* 22. *q.* 5. 29

Unde

30 Unde ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondent Defenſores ſecundæ, quod non eſt peccatum mortale, quamvis aliquis mentiens, & decipiens juret, dummodo juramento non confirmet mendacium, vel deceptionem, quod hic non facit. Ad ſecundam rationem reſpondent, quod ſic jurans non dicitur graviter illudere Deo, quia ſicuti non dicitur graviter illudere Deo, qui fingit ſe orare cum animo tunc non orandi, unde non peccat niſi venialiter in hac ſimulatione, ut docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 3. *art.* 4. ita nec dicitur graviter illudere Deo jurans verum ſine animo jurandi; nec peccat ſecundum ſe, niſi venialiter, nolens interius Deum in teſtem advocare, quando aliunde ad id tenetur (*a*).

31 Jurare ſine animo jurandi in Judicio legitimo, & in contractibus, ac caſibus, quibus proximus patiatur aliquod grave damnum ex tali ficto juramento, eſt peccatum mortale; *Communis*. Et ratio eſt, quia ultra quam quod jurans in contractibus, & dictis caſibus gravem injuriam, & damnum affert proximo, & aſſumit mendaciter nomen Dei ad decipiendum proximum cum gravi injuria, & damno ipſius, & Reipublicæ; in judicio legitimo tenetur ſub gravi ad vere, & non fictitie jurandum, quilibet enim in judicio legitimo reſpondere tenetur ſecundum mentem judicis legitime interrogantis, Judex autem petit verum, & non fictum juramentum, cum hoc valde interſit communi bono Reipublicæ, adeoque &c.

32 Jurare falſum ſine animo jurandi eſt peccatum mortale, nedum in materia gravi, ut ſine controverſia tenent omnes, ſed etiam in materia levi, quia ſicut in idololatria, & in blaſphemia, aut in infedelitate non datur parvitas materiæ, quæ a mortali excuſet, etiamſi deſit animus internus litandi idolo, blaſphemandi, aut non credendi, ita nec in perjuro etiamſi deſit animus internus jurandi. Unde Verricelli *part.* 1. *quæſt. moral. tract.* 1. *qu.* 12. ſic expresſe concludit: *Non audeo aſſerere probabilem, neque tutam in conſcientia eam ſententiam, quæ aſſirmaret non eſſe peccatum mortale in materia levi, ut in mendacio jocoſo, aut officioſo jurare exterius ſine animo interno jurandi*; Et ſic tenet Viva *l. c. n.* 6. & alii de hac difficultate tractantes; *arg. Propoſit.* 24. *in ordine ex damnatis ab Innocent. XI. die* 2. *Martii* 1679. ibi: *Vocare Deum in teſtem mendacii levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem*.

33 Jurare cum animo jurandi, & promittendi, ſeu ſe obligandi, non tamen implendi, eſt ſemper peccatum mortale, quia ſic jurans vocat Deum in teſtem voluntatis implendæ, quam tamen ſcit ſe non habere; unde cum adducere Deum in teſtimonium falſitatis ſit ſemper graviſſima irreverentia contra ipſum etiam in materia levi, ut patet ex mox adducta propoſitione damnata, ſequitur aperte, quod jurare cum animo jurandi, & promittendi, ſeu ſe obligandi, non tamen implendi, ſit ſemper peccatum mortale etiam in materia levi; *Sic Communis Doctorum* teſte Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalog. c.* 1. *ſect.* 4. *n.* 135.

Conſuetudo culpabiliter retenta jurandi ſine cauſa, attamen verum, & cum debita advertentia, & conſideratione ad veritatem rei jurandæ, eſt peccatum veniale tantum, quia habitus non poſſunt habere majorem malitiam, quam habent actus, ex quibus generantur, actus autem taliter jurandi ſunt ſolum peccata venialia, adeoque &c. *Communis*. Conſuetudo autem culpabiliter retenta jurandi indiſcrete, & inadvertenter, ſive verum, ſive falſum, eſt peccatum mortale, ita ut talis conſuetudinarius voluntarie omittens extirpare, vel emendare ipſam conſuetudinem, vi talis conſuetudinis culpabiliter retentæ peccat mortaliter, toties, quoties ita indiſcrete, & inadvertenter ad veritatem, vel falſitatem jurat, ſive reipſa ſit verum, ſive falſum, quod jurat; *Communis*. Et ratio eſt, quia omnis voluntarie ſe conſtituens, aut relinquens in periculo proximo peccati mortalis, peccat mortaliter; Talis autem conſuetudinarius culpabiliter retinens, vel omittens extirpare dictam conſuetudinem, ac vi illius ita indiſcrete, & inadvertenter verum, vel falſum jurans, is voluntarie ſe relinquit, & ſemper conſtituit in proximo periculo peccati mortalis, ſcilicet juramentorum falſorum ſeu perjuriorum, adeoque &c. 34

Hic juvat adducere plurimorum conſuetudines jurandi per diverſas formulas, quarum aliquæ veram rationem juramenti continent, & aliæ non. Veram igitur juramenti rationem continent ſequentes, & ſimiles jurandi formulæ *Juro per Deum verum*. *Teſtor Deum*. *Invoco Deum Teſtem*. *Per Deum ita eſt*. *Sit mihi teſtis Deus*, & hujuſmodi. Tales enim, & ſimiles formulæ expreſſam invocationem divini teſtimonii in ſe continent. 36

Si autem quis per ſimplicem aſſertionem, & non per Divini teſtimonii invocationem ſequentes, vel ſimiles 37

Romani Theol. Nota.

(*a*) Non ita facile *Ferrario* aſſentietur, qui animadvertat gravem, quæ Deo injuria fit, dum ſanctum ac ineffabile ipſius Nomen adhibeatur ad hominem decipiendum. Nam qui verbis jurat, animo vero ſe nolle jurare contendit, decipit eos apud quos juramento res comprobat, ac Dei nomen nonniſi decipiendi animo uſurpat, cum per hujuſmodi nomen mentiatur, ac decipiat. Quis vero dicat gravem Deo injuriam non fieri? Audiatur *Fr. Aurelius Rielle de Relig. q.* 4. Dei nomen, inquit, adſumere in vanum, eſt intrinſece malum: ſed jurare ſine animo jurandi, eſt Dei nomen & teſtimonium adſumere in vanum; cum non ſit adſumere illud ad finem propter quem adſumendum eſt; & quidem hoc probat tale juramentum eſſe mortifere malum: magna enim in Deum irreverentia eſt, quod illius nomine abutatur homo ad decipiendum alios. Accedit etiam, quod talis jurandi modus evertat finem principalem juramenti, omnemque ejus fructum evacuet. Siquidem finis juramenti eſt firmare veritatem, & ſinceritatem, atque afferre ſecuritatem quibus deficientibus, perit omnis juramenti effectus. Atque hinc patet, majorem in hoc caſu Deo injuriam irrogari, quam dum quis ſimulet orare, ſine animo orandi. Nam præter ſimulationem in vanum ſumitur, & ad alios decipiendos Dei nomen adhibetur.

miles formulas proferat: *Deus scit me verum dicere. Deus novit. Deus videt meam conscientiam. Coram Deo loquor. Deus videt ita esse. Deus testabitur suo tempore. Deus scit quia non mentior*, & hujusmodi, non erit verum juramentum, nisi aliud constet, aut ex circumstantiis probetur Tales enim, & similes formulæ continent meram assertionem, non autem Divini testimonii invocationem, prout requiritur ad veram juramenti rationem. In istis tamen, & similibus formulis attendenda est intentio loquentis, quia ratione intentionis loquentis solent quandoque ut juramenta usurpari, ut patet in Apostolo Paulo *ad Romanos* 1. ibi: *Testis est mihi Deus, cui servio in spiritu meo*; 2. *ad Corinth.* ibi: *Testem invoco Deum in animam meam*; *ad Galatas* 1. ibi: *Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior*; 1. *ad Timoth.* 5. ibi: *Testificor coram Deo*, quibus verbis Apostolus jurasse existimatur.

38 Juramenta non sunt dicere *Per fidem meam & in fide veri Sacerdotis, veri Religiosi, veri Christiani, veri hominis honorati. In fide Regis, Principis, aut nobilis Equitis. In mea conscientia*, & hujusmodi. Per tales enim, & similes formulas non invocatur, nec adducitur Deus in testem, prout requiritur ad verum juramentum, sed adducitur pro motivo credulitatis sola fides humana, quæ præstari debet Sacerdoti, Religioso, Regi, Principi, Nobili, & hujusmodi.

39 Item juramenta non sunt dicere: *Juro Deum. Per Deum. Per animam meam. Per vitam meam, quod te volo una die occidere, quod super te, vel super tuis bonis de hac injuria, de hoc damno strictissimam una die summam rationem, quod omnia mihi solves*, & hujusmodi. Talia enim, & similia, nec dicuntur animo jurandi, nec accipiuntur communiter ut juramenta, sed sunt quidam modi comminandi, & loquendi, quibus solent uti rixosi, & iracundi ad aliis exprimendam suam excandescentiam, iram, & indignationem.

40 Item juramenta non sunt dicere: *Amputetur mihi nasus. Detruncentur mihi aures, nisi ita sit. Sim infamis, habear perfidus, Hæreticus, Turca. Non Sim honestus, Nobilis, Christianus, Religiosus, Sacerdos*, & hujusmodi, *nisi verum sit, quod dico*. Tales

41 enim, & similes formulæ non sunt veræ execrationes, vel invocationes Divini judicii ad hæc, sed solum quædam permissiones, quasi dicatur: *Habeas me pro tali, nisi verum sit, quod dico* Sporer *loc. cit. sub num.* 8. Gobat *tom.* 3. *de juramento n.* 489. & alii passim; Sunt tamen vera juramenta execratoria dicere. *Tollat me Deus subitanea morte. Vivus hinc non discedam. Dæmon me ducat nunc in Infernum*, & hujusmodi *si mentior*; Sporer *loc. cit. n.* 13. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1547. & alii passim.

42 Item juramenta non sunt dicere simpliciter: *Juro. Juro hoc verum esse. Juro ita esse* & hujusmodi, quia per tales, & similes formulas non fit invocatio, nec expressa, nec tacita Dei in testem, nec exprimitur per quem juretur. Immo, si simpliciter dicatur *Juro* nec exprimitur quid juretur. Possent tamen similes formulæ esse juramenta, si proferrentur cum animo, & voluntate Deum in testem invocandi, aut ex circumstantiis ea intentio colligeretur, ut v. g. Si Petro dicenti Paulo: *Jura mihi per Deum verum ita hoc esse*, Paulus respondeat *Juro*, tunc enim Paulus vere, & & realiter censetur jurare & sic de similibus; Sporer *loc. cit. num.* 6. & alii communiter.

Item juramenta non sunt jurare per creaturas, in 43 quibus nihil Divinæ bonitatis specialiter relucet, nec per ipsas additur expressa relatio ad Deum, ut si quis dicat *juro per hanc chartam, per hanc vestem, per hanc Paleam*, & hujusmodi, quia simpliciter sic eas creaturas proferendo non censentur adduci cum relatione ad Deum. Sunt autem juramenta jurare per ipsas creaturas, si expressa addatur relatio ad Deum, seu adducatur in obliquo Deus, ut si quis dicat, *Juro per hunc panem Dei, per hunc ignem Dei*, & hujusmodi quia sic invocatur Deus, tamquam panis, ignis, & hujusmodi Conditor; Silvester *verb. juramentum* 2. *q.* 4. Sanchez *l.* 3. *cap.* 2. *n.* 10. Sporer *loc. cit. sub. num.* 7. & alii.

Juramenta autem implicita sunt jurare per Creaturas, etiam irrationales, & inanimatas, specialiter tamen excellentes, & in quibus Deus specialiter eluceat, & resideat, ut *Per Cœlum, & terram*, & hujusmodi, sicut juravit Moyses *Deut. c.* 4. *n.* 26. *& cap.* 30. *n.* 19. ibi: *Testes invoco hodie Cœlum, & terram* & Christus Dominus *Matthæi cap.* 5. *n.* 34. prohibens supervacanea juramenta dicit: *Ego autem dico vobis non jurare omnino, neque per Cœlum; quia Tronus Dei est: neque per Terram; quia Scabellum est pedum ejus: neque per Jerosolymam; quia Civitas est magni Regis*. Item *cap.* 23. *num.* 20. *& seq.* dicit: *Qui ergo jurat in Altari, jurat in eo, & in omnibus, quæ super illud sunt; & quicumque juraverit in templo; jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso; & qui jurat in Cœlo, jurat in Throno Dei, & in eo, qui sedet super eum*. Et consonat Epistola Canonica D. Jacobi Apostoli *c.* 5. *n.* 12. ibi: *Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per Cœlum, neque per Terram, neque aliud quodcumque juramentum*. Item juramenta sunt jurare per quasvis res sacras Deo specialiter consecratas, ut *per Crucem Christi, per Sacramenta, per Sacram scripturam, per Evangelia*; *cap. Quoties cordis* 9. *caus.* 1. *q.* 7. Item juramenta sunt jurare per Beatissimam Virginem, per Beatos Angelos, & Sanctos Dei, quatenus Beati gratia, & Gloria Deo uniti sunt, tamquam amici, & Domestici Dei, in quibus Divina Majestas perfectissime resplendet. Si quis tamen juraret per Beatissimam Virginem Mariam, per Angelos, & Sanctos absolute, per suam creatam perfectionem, & excellentiam gratiæ, & gloriæ, non referendo ad Deum, non esset verum juramentum virtutis Religionis, sed solum esset Sacra contestatio virtutis Duliæ; Sanch. *lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 9. Sporer *loc. cit. n.* 7. & alii.

Jurare per vitam Dei, & Sanctorum, per ca- 45 put, cor, aliaque membra honesta Christi, Beatissimæ Virginis, & Sanctorum, per Sanguinem Christi, per ejus vulnera, & hujusmodi, si reverenter fiat in in sensu assertorio, & invocatorio, & non in sensu execratorio (quod scilicet illa pereant, vel non sint, si hoc non ita sit) blasphemum, & illicitum per se non est; Sporer *loc. cit. sub n.* 6. & alii. Blasphemum autem, & illicitum est, si fiat in tali sensu execratorio; Sporer *loc. cit.* & alii. Et a fortiori blasphemum, & gravissime prohibitum est jurare per membra Dei, cum Deus, ut purissimus spiritus, membra corporea non habeat. Item jurare per inhonesta membra Christi, Beatissimæ V. M. & Sanctorum; *cap. Si quis* 10. *caus.*

caus.22. quæst.1. ibi: *Si quis per Capillum Dei, vel caput juraverit, vel alio modo blasphemia contra Deum usus fuerit, si in ordine Ecclesiastico est, deponatur, si laicus anathematizetur, & Authen. Ut non luxurientur homines, Collat.6.* ibi: *Nemo juret per membra Dei, aut alio modo Deum blasphemet; His enim delictis, & fames, & Terræmotus, & pestilentiæ fiunt, præcipimus ergo tales comprehendi, atque ultimis subdi suppliciis.*

45 Dicere: *Ita hoc verum est, sicuti verum est, quod Deus sit unus, quod Personæ Divinæ sint tres*, & hujusmodi: Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem, & insuper comparare totaliter humunam veritatem cum Divina, ut humana veritas, & certitudo nostri dicti tanta sit, quanta est Divina veritas, & certitudo veritatis divinæ, tunc est juramentum, & blasphemia. Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem; at non totaliter comparare, sed solum aliqualiter veritatem humanam Divinæ assimilare hyperbolice loquendo (ut communiter, & usualiter proferetur) ita ut sensus sit: *Sicuti verum est, quod Deus sit unus, Personæ Divinæ sint tres, ita suo modo verum est hoc, quod dico*; tunc est juramentum, sed non blasphemia. Si autem intentio sit solum assimilare aliqualiter modo nunc explicato veritatem humanam Divinæ, & non adducere Divinam veritatem in testem, sed solum enuciative proferre, nec est juramentum, nec blasphemia; Felix Potestas *loc. cit. n.* 1556. Sporer *loc. cit. num.* 5. & alii.

47 Juramenta sub dictis, aliisque formulis etiam licitis non sunt passim facienda; pluribus enim subsunt periculis. Unde attendendum est monitum Ecclesiastici *cap.* 23. *num.* 9. *& sequent.* ibi: *Jurationi non assuescas os tuum, multi enim casus in illa. Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum ne admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis; sicut enim servus interrogatus assidue, a livore non minuitur, sic omnis jurans, & nominans in toto a peccato non purgabitur, Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet a Domo illius plaga.* Et id quod Christus Dominus *Math. c.* 5. *n.*34. prohibens supervacanea juramenta dicit: *Audistis, quia dictum est antiquis, non perjurabis, reddes autem Domino vota tua. Ego autem dico vobis non jurare omnino neque per Cœlum, quia Tronus Dei est. neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; neque per Jerosolymam, quia Civitas est magni Regis, neque per caput tuum juraveris quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum; sit autem sermo vester, est, est, non, non, quod autem his abundantius est, a malo est.* Et consonat Epistola Canonica D. Jacobi Apostoli *cap.*5. *n.*12. ibi: *Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per Cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum, sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non sub judicio decidatis.* Et D. Augustinus *serm.* 30. *de verbis Apost.* Sic optime concludit: *Duo sunt, quæ damnabo nunquam, veram jurationem, & nullam jurationem, damno autem falsam jurationem; falsa juratio exitiosa est, vera juratio periculosa est, nulla juratio secura est.*

48 Ad licite jurandum requiritur certitudo veritatis, tum ex parte rei juratæ, tum ex parte personæ jurantis; *Communis*.

49 Certitudo veritatis ex parte rei juratæ sufficiens ad juramentum licitum habetur, si res secundum sensum humanum, communem acceptationem, aut consuetudinem sumpta, ita se habet sicuti juratur; ut si quis Parochus juret suum Clericum frequentasse toto anno Ecclesiam, quamvis aliquoties intermiserit, quia parum pro nihilo reputatur, & humano sensu totus annus æstimatur, etiamsi modicum quid abfuerit. Idem dicendum est de Fidibus juratis, quæ apud Familias Regulares concedi solent quod Lectores per tot integros annos legerint, & studentes scholas frequentaverint, & omnes suas scholasticas functiones laudabiliter obiverint, quamvis juxta consuetudinem nonnisi per septem, vel octo integros menses singulis annis id egerint, & aliquoties defecerint, seu non ita laudabiliter semper peregerint, & sic de similibus.

Certitudo veritatis ex parte personæ jurantis sufficiens ad juramentum licitum habetur, si jurans sit certus, vel physice, vel moraliter juxta diversitatem materiæ de veritate Rei, quam jurat. Unde in odiosis, puta in contractibus, & negotiationibus humani commercii, ac in sententiis ferendis, & quoties est periculum damni proximi, ad absolute jurandum rem ita esse, vel non esse, requiritur certitudo scientifica, seu physica, & experimentalis, qualis habetur per visum, *cap. Testis* 15. *caus.*3. *quæst.*9. Judex enim in illis juridice interrogans intendit interrogare non de quacumque certitudine, sed de certitudine sufficiente ad faciendam semiplenam probationem, ad quam non sufficit certitudo moralis unius testis, ex auditu cujusvis fide digni, sed requiritur certitudo scientifica, seu physica, & experimentalis. In favorabilibus autem, in quibus nullum adest damnum, & præjudicium proximi ad absolute jurandum, sufficit certitudo moralis, seu credulitas; *arg. cap. Ex parte* 1. *de Scrutinio in Ordine faciendo*, ubi Innocentius III. definit, quod Archidiaconus testificans Episcopo clericum promovendum esse dignum ad ordinem, non peccat, quamvis non physice certo sciat, sed solum sciat, quantum humana fragilitas finit noscere, seu ex indiciis probabilibus; quod est testimonium de crudelitate, reddita hac ratione: *Cum illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat æstimare.* Hinc quando petitur informatio alicujus personæ v. g. de vita, & fama, & similibus, sufficit ad jurandum in ejus favorem certitudo moralis ex auditu, quia certitudo de visu, seu physica, & omnimoda de istis, nec haberi, nec queri solet. 50

Veritas juramenti est triplex. Prima quando objectum juramenti conformatur, & menti, & rei, & sic nullum est peccatum, si aliunde interveniant alia requisita ad juramentum. Secunda, quando objectum juramenti conformatur menti, sed non rei, & in hoc casu si non fuit adhibita debita diligentia pro veritate scienda, est peccatum mortale. Tertia, quando objectum juramenti conformatur rei, sed non menti, & in hoc casu est peccatum mortale, & perjurium, licet dicatur veritas, quia juratur contra dictamen propriæ conscientiæ; *Communis*. 51

Nulla persona privata potest licite exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum *arg. cap. Clericos* 3. *de cohabit. Clericor. & cap. Ille, qui* 5. *caus.*22. *qu.*5. ubi ex verbis S. Augustini sic expresse dicitur: *Ille qui hominem provocat ad jurationem, & scit eum falsum juraturum esse, vincit homicidam, quia homicida corpus occisurus est, ille animam, immo duas animas,* 52

animas, & ejus, quem jurare provocavit, & suam, scis verum esse quod dicis & falsum esse quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit, tu quid invenisti? Immo & tu periisti, qui de illius morte te satiare voluisti. Et ipsemet D. Augustinus *tom.10. serm.2. de Decollat. S Joannis Baptistæ; idem serm.11. de Sanctis*, ubi supra dicta scribit, subjungit ad rem hoc formidabile sed dignum exemplum ibi: *Aliquid dicam, quod, nunquam dixi caritati vestræ in hoc populo, quod contigit in hac Ecclesia; Fuit hic homo quidam simplex, innocens, bene fidelis a multis vestrum* (idest Hipponensibus) *immo ab omnibus cognitus, Tutuslymeni vocatus: Tutumlymeni quis vestrum non novit, qui estis cives? Ab illo audivi quod dico. Nescio quis negavit ei, vel quod ei debebatur, & hominis fidei se commisit. Commotus provocavit eum ad jusjurandum, juravit ille, iste perdidit, sed isto perdente, ille penitus periit. Dicebat ergo iste Tutuslymeni homo gravis, & fidelis ipsa nocte se exhibitum fuisse ad judicem, & cum magno impetu, atque terrore se pervenisse ad Præsidentem excelsum quemdam, & admirabilem virum, cui parebat officium similiter excelsorum, jussum fuisse perturbatum retro vocari, & interogatum fuisse his verbis. Quare provocasti hominem ad jurationem, quem sciebas falsum esse juraturum? Respondit ille, negavit mihi rem meam. Responsum est illi: Et nonne melius erat, ut rem tuam, quam exigebas, perderes, quam animam hominis istius falsa juratione perimere? Prostratus est, jussus est cædi; Cæsus est tam graviter, ut in dorso evigilantis vestigia plagarum apparerent; sed dictum est illi, postea quam emendatus est, parcitur innocentiæ tuæ, de cetero cave, ne facias. Fecit quidem ille magnum peccatum, & emendatus est, sed multo gravius pecatum faciet, qui post istum meum sermonem, & istam meam admonitionem, & exhortationem, tale aliquid fecerit.* Hæc D. Augustinus. Sic etiam tenent S. Bonaventura *in 3. dist.39. art.2. quæst.3.* S. Thomas *2.2. quæst.98. art.4.* Reiffenstuel *lib. 2. decretal. tit. 7. num. 52.* Abbas *in cap. Ceterum 5. de juramento calumniæ num.4.* Pax Jordanus *Elucubrat. vol.3. lib.14. tit.22. num.50. & 51.* Gobat *tom.3. de juram. num. 645.* Felix potestas *tom.2. part.2. num.1576.* Bonacina, Castropal. Scotus, Vasquez, Silvester, & alii plures contra multos alios. Et ratio nostra est, quia nulla potest assignari juxta causa, & necessitatis tale juramentum exigendi. Tota enim juxta causa, & necessitas esset, ut dicunt ipsimet adversarii, maxime tuitio proprii juris, recuperatio propriæ rei, firmatio veritatis, pacti, & hujusmodi: atqui nihil horum per tale falsum juramentum potest obtineri, immo contrarium potius resultat; quia statim ac ipse cum falsitate jurat, non tibi v. g. competere tale jus, tuam non esse talem rem, tibi non debere quod dicis, & hujusmodi, jus tuum non tueris, rem tuam non recuperas, sed potius perdis, immo sine ulla tua utilitate animam proximi, & tuam perdis, ut recte dicit S. Augustinus relatus *in cit. cap. Ille, qui 5. caus. 22. qu. 5.* adeoque &c.

53 Dicitur notanter *Nulla persona privata*, quia persona publica, ut publica, puta Judex licite potest juxta interveniente causa, & necessitate, exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum. *Communis*. Et ratio est, quia judex illud juramentum exigit juris ordine, & jus publicum, ac communis utilitas prævalet cuilibet juri privatæ personæ. Et quamvis Judex non prodesset privatæ personæ læsæ per recuperationem rei prætensæ, ut vere, & realiter suæ, prodesset tamen Communitati, & Reipublicæ, quia, si non posset licite Judex exigere juramentum ab iis, quos certo scit esse pejeraturos, possent perversi fingere se certo pejeraturos, ut sic a judicis interrogatione eximerentur, quod cederet in maximum Reipublicæ præjudicium, & detrimentum. Tum quia posse Judicem licite exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum, cedit in aliorum exemplum, qui sic deterriti, ne in damnationem propriæ animæ adducantur ad similia perjuria, seu falsa juramenta, abstinent se a plurimis malis cum non parvo Reipublicæ bono. Tum etiam quia, cum Judex teneatur sequi præscriptum juris, adhibendo ea quibus solet elici veritas, quando, aut lex in particulari decernit, ut aliqua controversia juramento finiatur, aut una pars in defectu probationum juramentum juste poscit ab altera parte, tenetur judex exigere juramentum ab illa altera parte, ne se suspectum reddat, aut det justam occasionem scandali, quod est illi magis cavendum, quam peccatum privati, adeoque &c. Vide infra num. 56.

Non licet scienter alterum inducere ad jurandum falsum, quamvis ipse alter bona fide omnino credat esse verum. *Communis*. Et ratio est, quia talis sciens inducit alterum, ut adducat Deum in testem falsi, quod est intrinsece malum, quamvis jurans propter bonam fidem, & ignorantiam invincibilem excusetur a peccato. Sic v. g. Paulus sciens se esse illegitime natum, quamvis alii communiter certo putent esse ligitimum, non potest sine gravi peccato alios inducere ad jurandum se esse legitimum, quia, quamvis tale perjurium respectu jurantium sit solum materiale, adeoque nullum peccatum ratione bonæ fidei, & erroris invincibilis, respectu tamen ipsius inducentis est formale, adeoque peccatum, quia & cognitum, & volitum, immo per se intentum. 54

Licitum est cuique, necessitate, seu justa causa existente, ad damnum, vel injuriam cavendam, etiam in contractibus, & aliis causis exigere juramentum a Pagano, qui per falsos Deos, aut Machometem certo noscitur juraturus, non quidem, ut determinate juret tali modo, sed absolute, & in genere. Sic D. Augustinus *Epist. 154. ad Publicolam, & serm.30 de verbis Apostoli*, D. Bonaventura *l. c.* S. Thom. *2.2. qu. 78. art. 4. & in 3. sent. dist. 39. qu. unic. art. fin. ad 3.* S. Antoninus *3. par. Summæ Theol. tit. 27. cap. 1.* Lessius *lib. 2. c.42. dubit. 10. n.50.* Reiffenstuel *Theol. moral. tract.6. dist.2. q.3. n.36.* Felix potestas *tom. 1. part. 2. n. 1579.* & alii passim. Sic enim *Genesis 31.* Jacob recepit juramentum a Laban Idolatra, & *Machabæor. l.1. c.8.* Judas a Romanis Idolatris; & idipsum est quotidianum apud mercatores qui cum Infidelibus contrahunt. Non licet autem tale juramentum exigere sine necessitate, & justa causa, neque etiam licet aliquem inducere ad hoc determinate; quod juret per falsos Deos, quia esset cooperari alterius peccato, ut notant citati Sancti Patres, aliique omnes. 55

Judex non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicaliter, uti principales, examinantur. Sic novissime statuit Benedictus Ter- 56

tius

tius decimus in Concil. Romano *tit.* 13. *de jurejurando cap.* 2. Vide verb. *Reus n.* 26.

Ad num. 15. *hujus Articuli Romani Theol. Notæ*.

Circa restrictiones mentales videantur, quæ adnotata sunt supra verbo *Accusatus*; ubi plura refutata sunt, quæ in hoc articulo a Ferrari repetuntur; Sed hic uberioris cognitionis causa, primum nonnullas regulas, deinde nova proferemus adversus laxas opiniones argumenta. Primo, extra controversiam est, restrictiones mentis, quæ & absolutæ, & circumstantiis inspectis, intra mentem sistunt, nulloque modo ab audiente percipi queunt, fuisse ab Ecclesia proscriptas tamquam mendacia. Et licet quidam scribant, esse prohibitum usum earumdem dumtaxat *a tutto pařto*, idest continuum; id tamen ceu falsum omnino, & proscriptum reprobamus.

Secundo, certum est, aliquam locutionem esse falsam secundum se, veramque fieri ex circumstantiis interrogationis. Puta, si Confessarius roget Titium confitentem peccata sua, an fornicationem, furtum, aliaque peccata commisisset, & Titius neget, vera responsio est, licet aliquando eam commiserit, & confessus eadem fuerit. Quia ex circumstantia confessionis externæ, & realis, in qua sola peccata commissa, & nondum confessa, panduntur, juxta communem intelligentiam interrogatio est de his solis peccatis. Quare Titius respondens se eadem peccata non commisisse post ultimam confessionem, ad mentem respondet Confessarii. Similiter, si Petrus interrogatus a servo, sollicite per vicos & plateas Dominum suum requirente, an illum viderit, respondeat, se non vidisse; quamvis heri, alioque tempore millies illum viderit, vera est responsio; quia ex circumstantia externa sollicitæ, & anxiæ inquisitionis patet ejus interrogationem esse de visione sui domini hic & nunc, itaut ex responsione deprehendere queat, ubi nunc reperiatur. Et si Petrus responderet famulo, se heri vidisse dominum illius, famulus sibi illudi existimaret. Hæc autem vera sunt juxta communem omnium intelligentiam, ac proinde licita. Porro in hoc errant Recentiores plurimi, quod ex his peculiaribus casibus inferant regulam universalem, ut jam jam explicabimus.

Amphibologica locutio ea est, quæ varios patitur sensus, quamque qui loquitur, aliter intelligit, ac intelligendum prospiciat ab illo, qui audit; ea tamen intelligi ab eodem potest, vel certe valet alter advertere esse ambiguam orationem; adeoque aliis interrogationibus urgere potest respondentem ad probandam veritatem, v. g. quando Abraham dixit, Saram Sororem esse suam: Si Pharao advertisset ad illud verbum *Soror*, intellexisset verbum æquivocum, aliasque sorores ex patre, alias ex fratre, vel nepote; & hac via incedere potuisset ad cogendum Abrahamum, ut veritatem manifestaret, si manifestabilis fuisset absque peccato.

Tandem certum est, nunquam licitum esse uti amphibologia sine justa causa (id omnes fatentur) quando loquens utitur oratione amphibologica in sensu, quem non percipiendum confidit ab audiente. Si enim utatur amphibologica in eo sensu quem credit, & prospicit intelligendum ab audiente; tunc non est proprie amphibolia, quia qui ad mentem, & juxta intentionem interrogantis loquitur, & respondet candide, & sincere loquitur: nullaque esse de peccato suspicio potest. His præmissis, quæ nobis videatur vera sententia, proponitur.

Licitum est locutione amphibologica, seu æquivocatione, quæ aut vi verborum, aut ratione circumstantiarum, juxta communem intelligentiam, plures excipit sensus intelligibiles ab audiente, veritatem occultare: sed non semper hæc amphibolia occurrit, neque semper sufficit ad occultandam veritatem, potissimum dum interrogans urget, ut sine æquivocatione loquamur: propterea alia via occultanda sunt secreta, quæ absque peccato revelari nequeunt.

Hæc nostra sententia duplici constat membro. Primum nihil peculiare continet, nec video ab aliquo negari posse. Constat enim, & exemplis allatis, & pluribus ex ipsa Scriptura adducendis, licitam esse illam æquivocationem, quæ sensus plures patitur ab audiente aut vi verborum, aut circumstantiarum ratione intelligibiles, quia reipsa talis locutio habet hos varios sensus, juxta communem hominum intelligentiam; quamquam non semper quilibet audiens advertat ad sensum quem loquens intendit: quod contingit ex ejusdem audientis oscitantia, aut hebetudine. Quando autem vel crimen, vel secretum, vel quodpiam aliud factum, occultandum ex justitia, aut charitate, excipiat locutionem amphibologicam, seu verba æquivoca, non potest a nobis definiri, neque certa regula præscribi: Sed quisque in praxi consulere suam conscientiam debet, ad veritatis regulas respiciendo: Ita docet Sotus *lib. de tegen. sec. memb.* III. *quæst.* III. *concl.* 7: *Interim tamen, si percontetur quis, quibus amphibologiis poterit se miser tueri, non possumus illas sigillatim colligere: sed pro sua quisque peritia, & prudentia illas poterit excogitare.*

Secundum sententiæ nostræ membrum ad punctum præcipuum, ac quasi dixerim, unicum præsentis quæstionis spectat, atque declarat. Illud adversatur communi doctrinæ recentiorum, qui ut diximus supra, quia copulare volunt semper & custodiam sigilli, & conservationem vitæ, volunt quoque semper, & pro quacumque veritatis alicujus momenti occultatione, adesse amphibologicas locutiones, quibus veritas occultetur. Neque enim ipsis ex natura ipsius peculiaris facti, quod reipsa æquivocationem suscipit, inferunt licite adhiberi posse amphiboliam exteriorem; sed absolute statuunt, quodcumque factum, seu crimen, & quamcumque veritatem non manifestabilem admittere æquivocationes externas hoc ipso quod veritas non debeat manifestari, & communicari: Nos contra dicimus, aliqua sua natura admittere æquivocationem, seu verba duplicis potestatis, aut sub talibus circumstantiis interrogationes aliquando fieri, quæ plures sensus habere possint: & tunc affirmamus licitum esse, justa urgente causa, occultare veritatem beneficio locutionis amphibologicæ, ab audiente, si advertat, intelligibilis. Exempla rem manifestabunt. Abraham amphibolia occultare potuit licite matrimonium: quia revera Sara soror illius non ex matre, sed ex patre erat: quæ consanguinitas apud Hebræos sufficiebat ad sororis veram appel-

appellationem. Quod si tali consanguinitatis vinculo juncti non fuissent, minime tali amphibolia celare matrimonium potuisset. Christus dixit: *Ego autem non adscendam ad diem festum istum*: quia revera erant plures dies festi, & primus celebrior erat, atque solemnior, ad quem invitabatur Christus: qui sincere respondit, ad illam solemnem festivitatem se non ascendere quia nondum tempus suum advenerat; tacuit vero suum ascensum occultum post alios dies faciendum, quando tempus suum impletum jam esset. Dum Sacerdos, qui simul est Confessor, interrogatur, an sciat homicidium, aut aliud delictum perpetratum, sincere & vere respondet, se illud ignorare, quamvis illud in Confessione audierit: quia juxta communem intelligentiam omnium Christianorum non interrogatur ut Confessor, sed ut ceteri homines. Hæc omnia paucioribus verbis explicat P. Dominicus Soto, qui, ut mea præfert opinio, præ omnibus Theologis controversiam hanc felicius versavit & ad Ecclesiæ mentem proximius sua doctrina hac in materia accessit. Inquit ergo *de leg. sec. memb.* III. *quæst.* III. *concl.* 7. *Si verba non occurrunt, quibus per æquivocationem, usu hominum receptam; citra mendacium celari possit crimen, mori debet, antequam mentiatur ... Dicta Sanctorum eo tendunt, ut probi beant responsa per verba, quæ nullum possunt facere verum sensum; secundum significationem usu receptam; quippe quæ non possent a mendacio ulla ratione excusari.*

Clarius explicatur discrimen, quod nostram inter & recentiorum opinionem intercedit. Recentiores, ut vidimus, non ex facti natura, neque ex circumstantiis revera extrinsecus advenientibus, quæ veritatem ipsam, ut sic dicam, afficiant, sed ex causis, seu damno quod manifestationem veritatis consequitur, inferunt, restrictiones non esse pure mentales. Exempla rem manifestabunt. Uxor adultera vitam amittit, si adulterium marito, pugione districto illam impetenti, fateatur. Dicunt ipsi, mulierem adulteram uti posse amphibolia, aut duplici scientia communicabili, & incommunicabili, aut verbis nihil significantibus, ut mortem evadat. Nostra sententia cum D. Augustino oppositum asserit. Causæ enim quæ obligant ad celandam veritatem, omnino disparatæ sunt ab ipsa locutione; adeoque perperam adducuntur tamquam circumstantiæ externæ, vi quarum sensus in mente retentus fiat exterior. Si hoc namque verum esset, nullæ forent restrictiones pure mentales: quoniam Auctores illarum nonnisi ob graves causas illas propugnabant, & tamen nemo illorum dixit, quod causæ istæ constituant illas restrictiones exteriores. Hoc inventum excogitarunt Scriptores (quod magnopere advertendum est) post propositiones damnatas. Ut enim declinarent Pontificias censuras, restrictiones mere mentales, non mere mentales sed exteriores appellare cœperunt. Et si ab illis quæras, cur appellentur exteriores; respondent, quia hic & nunc manifestatio veritatis infert grave damnum, violat vel justitiam, vel charitatem. Facile enim illis est hanc, cæteroquin falsam doctrinam fuco linire; Quia, ut explicando nostram sententiam adnotavimus, revera dantur aliquæ restrictiones externæ, non ob causas occultandi veritatem; sed quæ ipsam afficiunt locutionem, & factum quod sub locutione cadit: ut patet in Confessario, cujus personalis dignitas circumstantia vere externa est, quæve determinat locutionem: & in responsione Abrahami, & Christi Domini non ascendentis ad solemnitatem primi diei. Et hæc est fere unica occasio errandi recentioribus, qui ex uno casu peculiari puta Confessarii, cui similis non datur, inferunt regulam universalem, qua statuunt, omnes veritates summi momenti, omniaque secreta occultanda esse amphibologico sermone, nulla facta consideratione, utrum factum, seu crimen occultandum excipiat nec ne sermonem amphibologicum, suppeditetque vocabula æquivoca; ut matrimonium occultandum suppeditavit Abrahamo verbum æquivocum *sororis*. Sed unice considerant consectaria mala, quæ manifestatio veritatis parit; & ex hoc principio inferunt, restrictiones non esse pure mentales. Quod eodem recidit, ac si dicerent, in gravi, vel extrema necessitate mendacia non esse mendacia, restrictiones pure mentales non esse pure mentales. Quemadmodum siquidem antiqui defensores mendaciorum excusabant locutionem Raab negantis reperiri hospites in domo sua, & filii negantis patrem extare domi, & adulteræ negantis adulterium se commisisse, ob mortem vitandam; sic isti eandem omnino locutionem absque exteriori addito excusant: cum hoc tamen discrimine, quod antiqui in mendaciorum defensione sinceri erant, mendacia appellantes mendacia, sed venia digna, quia ob necessitatem prolata; isti vero volunt necessitatem efficere, ut illa locutio non sit mendacium, sed amphibolia externa, eo quod interdum revera dantur locutiones amphibologicæ, ut exemplis productis constat. Placet quæ dicta sunt confirmare auctoritate celeberrimi Caramuelis, qui Theol. fund. Tom. II. num. 805. pag. mihi 182. *Est mihi*, inquit, *innata aversio contra restrictiones mentales. Si enim continentur intra terminos pietatis, & sinceritatis, necessariæ non sunt. Nam omnia quæ ipsæ præstare possunt, præstabunt consignificantes circumstantiæ. Quod si tales dicantur, ut etiam ibi admittendæ sint, ubi desunt circumstantiæ significantes (ignoscant mihi earumdem auctores, & propugnatores) tollunt humanam societatem, & securitatem, & tamquam pestifere damnandæ sunt. Quoniam semel admissæ aperiunt omni mendacio, omni perjurio viam. Et tota differentia in eo erit, ut quod heri vocabatur mendacium, naturam, & malitiam non mutet, sed nomen, ita ut hodie jubeatur* Restrictio mentalis *nominari, quod est virus condire saccharo, & scelus specie virtutis colorare*. Adeo hæc perspicua sunt, adeo luculenta, ut nulla cavillatione implicari valeant. Caramuel ipse, qui in laxanda evangelica, & naturali lege palmam cæteris præripuit, haud potuit tam manifestæ veritati oculos claudere. Quæ olim mendacia, post restrictiones *pure mentales*, & quæ olim restrictiones pure mentales, jam *restrictiones externæ* appellantur.

Ex iis, quæ diximus, variæ pro praxi eliciuntur regulæ. *Prima est*. Si factum quod sub sermone cadit, non admittit suapte natura verba æquivoca, quæ juxta communem intelligentiam varios excipiat sensus, absolute ab audiente intelligibiles, nullo modo licitum est respondenti ex necessitate occultandæ veritatis uti his locutionibus, *Nescio illud factum*, idest

ut ma-

ut manifestabile: *Non feci*, subintelligendo *scientia communicabili*: *Non habeo pecunias*, subintelligendo ad tibi dandas. Hæ omnes locutiones, quas universaliter adhibendas statuunt Probabilistæ ad occultandam veritatem, quæ revelata grave incommodum pareret, sunt absolute restrictiones pure mentales ab Ecclesia damnatæ, seu sunt pura putaque mendacia.

Secunda Regula. Aliquando factum, supra quod cadit interrogatio, admittit locutionem amphibologicam, vel quia persona respondens gerit munus duplicis personæ, ut Confessarius, Secretarius Principis &c. de quibus infra, quæ sunt circumstantiæ revera externæ; vel quia conditio peculiaris illius facti subministrat responsioni verbum æquivocum; & tunc licita est, gravi causa impellente, amphibolia.

Tertia Regula. Locutiones amphibologicæ; licet interdum satis sint ad occultandam aliquam veritatem interrogatoribus obtusis, aut iis quorum parum refert eam scire; sæpe tamen ineptæ sunt ad occultandam veritatem magni momenti interrogatoribus vafris, & versipellibus, qui æquivocationem deprehendere valent, atque respondentem ad incitas redigere, ut præcise respondeat. Quid ergo tum agendum? Infra declarabo.

Quarta Regula. Quando sagax interrogator æquivocam, seu amphibologicam responsionem deprehendit, urgetque respondentem, ut præcise, & candide respondeat, ut omittat amphibolias, & restrictiones omnes, non potest respondens uti amphibolia reflexa usque in infinitum, ut docent recentiores plurimi; sed debet repellere injustum interrogatorem modo infra explicando.

Quinta Regula. E præcedenti regula clarissime constat, recentiores præfatos restrictiones pure mentales, & consequenter mendacia docere. Tantum siquidem abest, ut eorum locutio amphibologica externa sit; quin ita interna est, ut audiens nullo excogitabili modo possit vi talis locutionis deprehendere sensum loquentis. Hic enim ita restringit, & claudit intra mentem sensum suum, ut juret se nulla uti æquivocatione, quemadmodum docent communiter recentes Probalistæ cum Sanchez lib. III. cap. VI. num. 41.

Sexta Regula. Quando quis utitur amphibolia in sensu quem confidit non perceptum iri ab audiente, quem tamen perciperet, si adverteret; non intendit illius deceptionem, sed occultationem veritatis, quam custodire tenetur, deceptionem vero audientis solum permittit.

Septima Regula. Ut omnes causas necessarias ad licitum usum amphiboliæ externæ perspectas habeas, eas ad quatuor capita redacta ob oculos pono. Prima, quod justa & gravissima causa urgeat. Secunda, quod respondens non teneatur ex justitia, aut religione, aut obedientia veritatem nude patefacere; sed jus habeat illam celandi. Tertia, quod veritatis occultatio ita prosit loquenti, ut nulli noceat. Quarta, quod verba vi sua, aut vi circumstantiarum referant sensum loquentis, intelligibilem ab audiente, si advertere velit.

Octava Regula. Ex hucusque dictis patet, non esse quæstionem de nomine, dum rationes impugnantur, quibus recentiores defendunt amphibologicas locutiones. Nam, si admittatur, verba privari significatione ex Reipublicæ consensu, aut licitum esse usum notitiæ communicabilis, & incommunicabilis, qualibet gravi urgente causa, respectu omnium personarum, & factorum; jam statuitur regula generalis, ob grave malum vitandum semper licitum esse veritatem celare media amphibolia, sive res, quæ narratur, aut occultatur, excipiat, sive non excipiat æquivocationem. Quod eodem recidit, ac si dicatur, mendacia licita esse, causa gravi urgente. Hoc vero assero ab Ecclesia damnatum fuisse. Igitur ibi tantum amphibolias admittimus, ubi revera, aut circumstantia vere externa personæ, aut factum ipsum verba æquivoca subministret, ipsamque locutionem ingrediatur; & amphibolia insuper talis sit, ut valeat ab acuto auditore deprehendi. Hoc autem non ita frequenter occurrit. Id solum potius de nomine est, num restrictiones mentis, quas plures etiam post Innocentium XI. defendunt, debeant aut mendacia, aut mentales restrictiones appellari. Nam restrictiones mentis ob gravissimas causas vitæ, honoris, rerum familiarium ut mendacia, damnavit Pontifex Summus. Videant ergo quomodo censuram Pontificiam evadere queant illi qui scribunt, restrictiones mentis esse prohibitas in quotidiano usu (*a tutto pasto*) non ob graves causas.

Nona Regula. Quoniam hæc quæstio pluribus circumstantiis est subjecta, non potest statui regula generalis, & præcisa, quæ omnibus casibus valeat accomodari. Nos certe conati sumus & sententiam recentiorum suo in lumine collocare, & quæstionis statum exponere & regulas, quoad fieri potuit, præcisas præscribere. Nihilominus adhuc multa declaranda supersunt, quæ sigillatim explicabimus dissertatione sequenti, in qua plurimos casus resolvemus ad hanc materiam attinentes.

Omnes Scripturæ textus, quos antiqui in mendaciorum favorem producebant, afferunt quoque recentiores, ut mentales propugnet restrictiones. Qui scripserunt ante Innocentium XI. eosdem omnino textus pro restrictionibus *pure* mentalibus allegabant quos nunc pro restrictionibus *non pure* mentalibus laudant postremi Scriptores; quod satis esse deberet ad demonstrandum, ex præfatis nihil neque in mendaciorum, neque in restrictionum mentalium favorem elici posse. Plurimos Scripturæ textus refert Caramuel in libro, qui inscribitur *Hapoletes*. Eos tantum nos recensebimus, qui negotium facessere possunt.

Objiciunt itaque I. Abraham Gen. XII. & XX. vocavit Saram sororem suam: *Soror mea est*: quæ tamen erat illius uxor. II. Idem Abraham cum ad montem pergeret, ut immolaret, sicut mandatum acceperat a Deo filium suum Isaac, dixit ad pueros suos Gen. XXII. *Expectate hic cum asino: ego, & puer illuc usque properantes, post quam adoraverimus, revertemur ad vos*. III. Mentitus quoque videtur Jacob, cum se Esau simulavit ut paternam assequeretur benedictionem Gen. XXVII. *Ego sum primogenitus tuus Esau*. IV. Mentitæ sunt obstetrices Ægyptiæ, dum Pharaoni conquerenti, quod Hebræorum mares, ut ipse jusserat, non interfecissent, responderunt: *Non sunt Hebrææ, sicut Ægyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt. Bene ergo fecit Deus obstetricibus ... & quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos*,

mos. Exod. I. V. Mentitus videtur Angelus Tobiam alloquens his verbis: *Ego sum Azarias, Ananiæ magni filius*, Tob. v.

Antequam ad singula respondeamus, cum D. Augustino advertimus, plurima in Sacra Scriptura haberi, quæ mendacia absolute videntur; attamen, ut inquit Augustinus, mendacia non sunt, sed mysteria; aut si mendacia, imitanda minime sunt. En verba D. Augustini *lib. contra mend.* xv. adversus Priscillianistas.. *Ad te igitur pertinet, sectam detestabilem cum refellis, sic accipienda monstrare ista testimonio Scripturarum, ut vel doceas non esse, quæ putantur mendacia, si eo modo intelligantur, quo intelligenda sunt, vel imitanda non esse, quæ manifestum est esse mendacia. Ad ostendenda ergo, quæ putantur in Scripturis esse mendacia, non ea esse quæ putantur, si recte intelligantur, non tibi parum adversus istos valere videatur, quod non de Apostolicis, sed de propheticis litteris inveniunt velut exempla mentiendi. Illa enim, quæ nominatim commemorant, ubi sit unusquisque mentitus, in iis libris leguntur, in quibus non solum dicta, verum etiam facta multa figurata conscripta sunt, quia figurate gesta sunt*. Hæc Augustini Doctrina satis esset ad solvendas omnes difficultates, quæ ex Sacra Scriptura opponi solent. Nihilominus tamen in majorem veritatis confirmationem ad singula responsum dabimus.

Igitur ad primum respondet D. Augustinus *lib. con. mend. cap.* x. his verbis: *Qui asserunt aliquando esse mentiendum, non convenienter commemorant Abraham hoc fecisse de Sara, quam sororem suam dixit, Non enim dixit, non est uxor mea; sed dixit* Soror mea est; *Quod erat revera tam propinqua genere, ut soror non mendaciter diceretur. Quod & postea jam sibi ab illo, qui abduxerat, ea reddita confirmavit, respondens illi, & dicens*: Est vere soror mea de patre, non de matre, *hoc est de paterno genere, non de materno. Aliquid vero veri tacuit, non falsi aliquid dixit, quando tacuit uxorem, dixit sororem. Hoc & filius ejus fecit Isaac. Nam & ipsum novimus propinquam suam conjugem fuisse sortitum. Non est ergo mendacium, cum silendo absconditur verum, sed cum loquendo promitur falsum*.

Ad secundum respondet idem Augustinus nequaquam Abraham mentitum fuisse, sed prophetasse: certissime namque sperabat, Deum, qui paulo ante illi dixerat, *In Isaac vocabitur tibi semen*, eumdem Isaac mortuum suscitaturum, ut ipse D. Paulus declarat ad Heb. xi. *Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: arbitrans quia & a mortuis suscitare potens est Deus*. Quam interpretationem declarat Augustinus *lib.6. de Civitat. Dei cap.* xxxii. *Non dubitavit quod sibi reddi poterat immolatus, qui dari potuit non speratus*.

Ad tertium idem Augustinus respondet *lib. con. mend. cap.* 10. *Jacob, quod matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur, si diligenter; & fideliter attendatur, non est mendacium, sed mysterium: quæ si mendacia dixerimus, omnes etiam parabolæ, ac figuræ significandarum quarumcumque rerum, quæ non ad proprietatem accipiendæ sunt, sed in eis aliud ex alio intelligendum, dicentur esse mendacia: quod absit omnino. Nam qui hoc putat, tropicis etiam tam multis locutionibus omnibus potest hanc importare calumniam: ita ut hæc ipsa, quæ appellatur metaphora, hoc est de re propria ad rem non propriam verbi alicujus usurpata translatio, possit ista ratione mendacium nuncupari. Cum enim dicimus fluctuare segetes, gemmare vites, floridam juventutem, niveam caniciem; procul dubio fluctus, gemmas, florem, nivem, quia in his rebus non invenimus, in quas hæc verba aliunde transtulimus ab istis mendacia putabuntur.... Si autem non est mendacium, quando ad intelligentiam veritatis aliud ex alio significantia referuntur, profecto non solum id quod fecit, aut dixit Jacob patri, ut benediceretur, sed neque illud quod Joseph velut illudendis locutus est fratribus, nec quod David simulavit insaniam, nec cetera hujusmodi, mendacia judicanda sunt, sed locutiones, actionesque propheticæ ad ea, quæ vera sunt, intelligenda referendæ: quæ propterea figuratis velut amictibus obteguntur ut sensum pie quærentis exerceant, & ne nuda, ac prompta vilescant*. Item *lib. de Civit. Dei* xvi. *cap.* xxvii. *Quis est in ista benedictione percipienda dolus hominis sine dolo? Quis est dolus simplicis, quæ fictio non mentientis, nisi profundum mysterium veritatis?* Multi tum ex antiquis, tum ex recentibus Scriptoribus docent, Jacob fuisse mentitum; Sed simul docent, qui catholici sunt, mendacium illud non esse imitandum.

Ad quartum respondet Augustinus *Lib. cont. mendac. cap.* xv. *Sed quod scriptum est bene Deum fecisse cum Ægyptiis obstetricibus, & Raab Hierichuntina meretrice, non ideo factum est, quia mentitæ sunt, sed quia in homines Dei misericordes fuerunt. Non est itaque in eis remunerata fallacia, sed benevolentia; benignitas mentis, non iniquitas mentientis*.

Ad quintum respondeo, Angelum Raphaelem hominis personam repræsentasse, & humano more locutum fuisse: neque enim Tobias, eum alloquens, Angelum, sed hominem reputabat; *Ignorans, quod Angelus Dei esset, salutavit eum*. *Tob. V. vers.* 6. Consequenter Raphael Tobiæ seniori interroganti; *Indica mihi de qua domo, aut de qua Tribu es tu*: respondit: *Ego sum Azarias Ananiæ magni filius*. Quoniam sicut personam præferebat humanam, ita quoque & stirpem Israeliticam & genus paternum ex illustri prosapia magni Azariæ absque mendacio referebat. Ananiæ autem potius, quam alterius filium se dixit, quia Ananias hebraice est, ut inquit Sanctes Pagninus, *donum, & miseratio, & glorificatio Dei*. Porro omnes Angeli sunt filii Dei. Ideo more humano loquens patrem allegavit, qui simul & Tobiæ innotesceret, & cœlestem suam originem clauderet. Quare ejus locutio fuit, ut cum Augustino loquar, *non mendacium, sed mysterium*. Quemadmodum enim Confessarius, & hominis, & Dei personam gerit; sic & Angelus, qui Dei legatione fungitur sub specie hominis. Et sicut Confessarius sine mendacio quædam proferre potest ut homo, & quædam ut Dei minister; & sic Angelus in humano commercio more humano loqui potest sine mendacio. Plurimos alios Scripturæ textus, quos expendit Augustinus, missos facio. Nam si quis etiam obfirmate contenderet, aliquem ex Sanctis Patriarchis mentitum fuisse; non ob id quidquam concluderet adversus nostram, & com-

communem Catholicorum sententiam: quoniam tunc mendacium rejiceremus, tamquam imitatione indignum. Lubet transcribere verba Augustini ex *Lib. cont. mend. cap.* IX. *Unde constat, non omnia, quæ a sanctis, vel justis viris legimus facta, transferre debeamus in mores; sed etiam hinc discere quam late pateat, & quousque perveniat, quod Apostolus ait Gal. VI.* Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, intendens te ipsum, ne & tu tenteris . . . *In omnibus autem actionibus nostris maxime etiam bonos turbant compensativa peccata, ita ut nec peccata existimentur, si habeant tales causas, propter quas fiant, & in quibus videatur peccare potius, si non fiant.*

Non modo ex Veteri Testamento, sed etiam ex Evangelio aliqui objiciuntur textus in favorem restrictionum mentalium. Tres celebriores referam. Primus habetur *Joan. VII. vers. 8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Ut autem ascenderant Fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto.* Alium textum opponunt *ex Matth.* XXIV. *& Marc.* XII. *vers. 32. De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater.* Alium denique ex *Luca cap.24. vers.28. Et ipse se finxit longius ire.*

Antequam ad singulos textus responsum præbeam, cum D. Augustino animadverto, Christum Dominum plurima in Evangelio figurate, & sub parabolarum tegumentis locutum fuisse. Quæ vero imperitis mendacia videntur, Mysteria sunt, figurataque locutiones. Sed Augustinum audiamus *Lib. de mend. cap. 21. Elucet itaque discussis omnibus, nihil aliud illa testimonia Scripturarum monere, nisi numquam esse omnino mentiendum. Quandoquidem nec ulla exempla mendaciorum imitatione digna in moribus, factisque Sanctorum inveniuntur, quod ad eas attinet Scripturas, quæ ad nullam figuratam significationem referunt, sicut sunt res gestæ in Actibus Apostolorum.* Nam Domini omnia in Evangelio, quæ imperitioribus mendacia videntur, figuratæ significationes sunt.

Nonne omnes fatemur, Scripturæ textus plures excipere sensus, quorum alii clariores, alii obscuriores sunt, alii spirituales, alii litterales? Hinc est, quod Deus, ut confusionem tolleret, statuit, Ecclesiam suam esse supremum judicem, nulli errori obnoxium, qui decernat, definiatque legitimum & genuinum sensum a falso. Quia vero extra hanc unicam Ecclesiam quisque sibi jus usurpat interpretandi Scripturas, quilque etiam propriam profitetur religionem, inter quos nullus ordo, nulla unitas, nulla Ecclesia, sed confusio, & maxima perturbatio. Porro si in nostris sermonibus licitum foret Sacros Scriptores imitari in usu figurarum, troporum, & allegoriarum, humanum commercium abrumperetur; omniaque confusa, & perturbata evaderent, & Respublica humana eligere supremum judicem, seu interpretem nostrarum locutionum deberet; sicuti Deus pro Scripturæ Sanctæ interpretatione designavit Ecclesiam. Verum, ut his incommodis occurreret, nobis in suo Evangelio formam locutionis in responsionibus adhibendam præscripsit his verbis: *Sit sermo vester: Est est, non non.* His præmissis, ad singulos textus respondeo.

Primus, qui opponitur, textus nullam præfert difficultatem, si integer consideretur. Nec opus est, ut ad textum græcum recurramus in quo loco *Non* legitur *Nondum ascendo*, ut observat Jansenius Gandavensis in sua *Concord. cap. LXXIII.* & Erasmus ipse fatetur, exemplaria a se visa pro *non* habere *nondum*. Sed his non indigemus: quia sensus illius narrationis clarus, & obvius est. Siquidem Christus sciebat tempus passionis suæ nondum advenisse; prævidebatque fratres suos, seu consanguineos evulgaturos ejus iter in Judæam, si illud illis manifestasset; ac proinde Judæos ipsum ad mortem quæsituros. Hæc omnia ex textu prævio patent: *Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, & vade in Judæam, ut & discipuli tui videant opera tua.* Quid primum respondit Christus? *Tempus meum nondum advenit: vers.7.* Porro addit *vers.8. Vos ascendite ad diem festum hunc: ego autem non* (vel secundum græcum textum, qui primæ responsioni optimæ cohæret; *nondum*) *ascendo ad diem festum istum*: Dixit ergo Christus, *Non ascendo*, ut occultaretur, addit *istum*, ne mentiretur. Hæc interpretatio tota est Augustini serm. CLXIII. *nov. edit. num.7. Hoc ergo ne illi prævenirent, & eum venturum esse nuntiarent, & præpararentur insidiæ,* Non ascendo, *inquit,* ad diem festum istum: *Dixit* non ascendo, *ut occultaretur, addit* istum, *ne mentiretur. Aliquid distulit, nihil tamen falsi dixit.*

Hæc interpretatio adhuc clarior evadet, si & rationem, quam Christus allegat, & verba, quibus suum iter in Hierusalem narrat, consideravimus. Porro hæc est ratio, cur Christus non ascendit: *Quia meum tempus*, inquit, *nondum advenit*. Ecce quomodo ex verbis ipsius Christi manifeste colligitur, ipsum non negasse absolute, se profecturum in Hierusalem; sed solum dixisse, se cum suis fratribus, & publico stipatum comitatu, nolle ascendere. Bis siquidem repetit, tempus suum *nondum* advenisse, seu *nondum* impletum esse: & relate ad hanc responsionis formam intelliguntur alia verba, *non ascendo*: quia nondum venit hora mea. Nonne ex hac responsione quilibet prudens colligit: Ergo ascendet, cum ipse judicabit tempus suum advenisse? Hæc omnia non vi alicujus restrictionis internæ, sed vi verborum manifesta sunt. Atque confirmantur, si advertamus festum Scenopegiæ, de quo nunc est sermo, pluribus diebus constasse, quarum prima solemnior erat. Negavit ergo Christus ad primam vel secundam diem ad quam ibant ejus fratres, se ascensurum: & ideo dixit: *Nondum advenit &c.* Ascendit autem postea, nempe tertia, aut quarta die *non manifeste*, sed quasi in occulto: quæ verba non eum sensum produnt, ut Christus in mente retinuerit illud *manifeste*, & quod illius responsio vera sit, attenta ejusmodi, restrictione mentali, sicuti contendebant olim Auctores restrictionum earumdem; quas tamen *non pure* mentales oretenus aliqui vocant. Hæc falsissima interpretatio opponi ad summum posset, si eadem ipsa die ascendisset in templum Christus; aut nisi verbis externis declaras-

set

fet se reipsa non ascensurum ad festum illud, ad quod fratris sui ascendebant. Immo, inquit Augustinus, non temere dixit, Vos ascendite *ad hunc*, ego non ascendo *ad istum*, sed addit *istum*, ne mentiretur, indicans, quod mentitus fuisset, si adverbium illud *manifeste* in mente retinuisset, nihil exterius addendo: & propterea addidit *istum*, ne mentiretur. Hæc omnia iterum evidenter confirmat Augustinus *tract.* XXVIII. *in Joannem*: *Non ad hunc*, idest ad quem vos vultis, primum, vel secundum diem. Ascendit autem postea, ut Evangelium loquitur; *mediato die festo*, idest cum jam illius diei festi *tot dies præteriissent*, quod remansissent. Ipsam enim festivitatem, quantum intelligendum est, diebus pluribus celebrabant: Hæc est unica, & germana interpretatio, quæ naturaliter ex sensu litterali profluit. Quoniam Christus respondit juxta mentem petentium, qui poscebant ut ascenderet secum palam. *Transi hinc, & vade in Judæam, ut & discipuli tui videant opera tua quæ facis. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse palam esse. Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo.* In sensu ergo interrogantium respondit Christus se non ascendere; sicuti si dixissent, *Veni nobiscum*, & respondisset *Nolo*.

Ad secundum textum, qui difficilior est, multiplex est Patrum responsio; nulla tamen favet restrictionibus mentalibus. In primis D. Ambrosius *lib.* V. *de fide cap.* VII. cum pluribus aliis dubitavit, num illa particula *neque Filius* ad textum pertineat, an ab Arianis subdole addita sit. Textus enim Evangelicus Matthæi sic habet: *De die autem illa, & hora nemo scit, neque Angeli Cælorum, nisi solus Pater.* Hieronymus vero in hunc locum Matthæi scribit, suo tempore in quibusdam latinis codicibus ejusdem Matthæi additam fuisse particulam *neque Filius*, quæ tamen græcis, & maxime *Adamantii, & Pierii*, exemplaribus non habebatur. *Sed*, inquit Hieronymus, *quia in nonnullis legitur, differendum videtur ... legitur quia probavimus non ignorare Filium consummationis diem, causa reddenda est, cur ignorare dicatur... Post resurrectionem interrogatus ab Apostolis de die, manifestius respondit*: Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, *Quando dicit*, non est vestrum scire, *ostendit quod ipse sciat, sed non expediat nosse Apostolis ... denique & consequens Evangelii sermo idipsum cogit intelligi. Dicens quoque Patrem solum nosse, in Patre comprehendit, & Filium. Omnis enim Pater Filii nomen est.*

Pater Dominicus Soto *in* IV. *sentent. dist.* XLIII. *qu.* II. *art.* 2. de laudato textu scribens inquit: *Nihilominus nefas esset, & hæresis dubitare, ut quidam hæsitant, illam apud Marcum vocem existere, propterea quod non sit apud Matthæum.* Et post Concilium Tridentinum nemo Catholicorum hac de re quæstionem movet. Soto loco laudato comparat Christum Confessario: sicut enim Confessarius multa scit, ut Dei minister, quæ ignorat ut homo est in humano commercio; ita & Christus, ut legatus Patris æterni, multa habeat sub sigillo, quæ prout magistrum exercebat Apostolorum, se nescire dicebat.

D. Augustinus pluribus in locis explicat laudatum textum. Enar. in Psalm. VI. *Ubi erit ergo, quod nec Filius hoc novit? Quod utique ideo dictum est, quia per Filium homines hoc non discunt, non quod apud se ipse non noverit, sed secundum illam locutionem*; Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat: *Deuter.* XIII. *idest, scire faciat vos &c.* Exurge Domine; *idest, fac nos exurgere. Cum ergo ita dicatur nescire Filium hunc diem; non quod nesciat, sed quod nescire eos faciat, quibus hoc non expedit scire, idest non eis hoc ostendat &c.* Similia scribit Augustinus *lib.* I. *de Trinitate cap.* 12. *Hoc enim nescit, quod nescientes facit; idest quod non ita sciebat, ut tunc discipuli judicarent; sicut dictum est ad Abraham*: Nunc cognovi, quod timeas Deum, Gen. XXII. *idest nunc feci, ut cognosceres: qui & ipse sibi in illa tentatione probatus innotuit. Nam & illud utique dicturus erat discipulis tempore opportuno: de quo futuro, tamquam præterito, loquens ait*: Jam non dicam vos servos, sed amicos. Servus enim nescit voluntatem Domini sui. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis; Joan. XV. *Quod nondum fecerat; sed quia certo facturus erat, quasi jam fecisset, locutus est: ipsis enim ait*; Multa vobis habeo dicere, sed non potestis illa portare modo, Joann. XVI. *Inter quæ intelligitur & de die, & hora.*

Novæ Additiones ex aliena manu.

Jusjurandum non male definitur: *Asseveratio religiosa animo jurandi facta rei alicujus adhibita invocatione Dei in testem, & vindicem.* 1

Summa jurisjurandi divisio est, ut sit vel promissorium, vel assertorium. Promissorium est, quod futura negotia concernit, ut major illis firmitas, aut securitas accedat; quale est Tutorum, Curatorum, Subjectorum, Vassallorum, Militum, Judicum, Advocatorum, honores suscipientium, & aliorum; est & illud, quod conventionibus subinde apponi solet. De hujus postremi jurisjurandi efficacia tum jure civili, tum jure Canonico agemus in *addit. ad art. III.* 2

Assertorium jurisjurandum est, quod præsentia, ac præcipue præterita negotia respicit. Estque vel affectionis in litem, vel veritatis. De priori agitur in Pandectis in *tit. de in litt. jurand.* Posterius scilicet veritatis, vel a Testibus præstatur, vel a litigantibus. Et hoc præstatur, vel extra judicium, vel in judicio. Illud dicitur voluntarium. Fundatur in conventione quadam, seu transactione, ita ut, quæ alias in pactis & transactionibus attenduntur, ea hic quoque desiderentur. 3

In judicio varia juramenta sunt recepta. Occurrit primo loco juramentum judiciale, quod pars parti defert in judicio, Judice approbante. 4

Occurrit secundo juramentum necessarium, quod ob inopiam probationis Judex, etiam non rogatus defert Actori, vel Reo. Estque vel suppletorium, vel purgatorium. Suppletorium, quod Judex ei defert, qui semiplene, vel plusquam semiplene probavit. Purgatorium, quod juri Canonico debetur, est quod Judex causa cognita, Reo defert, si vel suspicionibus a parte adversa allatis, semiplenam tamen probationem non constituentibus gravatus est, vel si actor alia de causa ad suppletorium admitti nequeat ad elidendas istas suspiciones. 5 6

Ad

7 Ad integritatem quoque judiciorum conservandam, introductum est juramentum calumniæ; tum generale, tum speciale.

8 Habes, & quidem paucis omnes jurisjurandi species, si addas jusjurandum Perhorrescentiæ de quo in additione ad verbum *Judicium* dictum est.

Articulus II.

Juramentum quoad ea, quæ concernunt juramentum judiciale.

1 Juramentum judiciale, prout respicit partes litigantes, dividitur in juramentum calumniæ, juramentum malitiæ, & juramentum de veritate dicen-
2 da. *Ita in re communis*. Juramentum calumniæ est illud, quo partes litigantes jurant, quod in judicio tam agendo, quam excipiendo, & defendendo absque fraude & calumnia versari, omniaque bona fide peragere velint; idest juramentum calumniæ est illud, quod in principio litis, vel postea, alterutra parte exigente, necessario Judex deferre debet; Actori quidem, *ut juret non calumniandi animo litem se movisse, sed existimando bonam causam habere*; Reo vero, ut juret quod putat *se bona instantia uti ad reluctandum*, idest resistere Actori existimando se jus habere, ut habetur *in l. 2. in princip. Cod. De ju-*
3 *rejurando propter calumniam*. Et hoc dicitur *juramentum calumniæ*, subintelligendo, *evitandæ in causis*, sicuti communiter cum Glossa *in cap. Si de calumnia* 1. *de juramento calumniæ in 6. verb. Calumnia* exponitur illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 7. *Propter fornicationem*, scilicet evitandam, *unusquisque suam habeat uxorem*.

4 Calumnia enim, de qua evitanda hoc juramentum præstatur, seu calumniari in causis civilibus est per meras frustrationes negotium differre, vel per fraudem alios litibus vexare, *l. si calumnietur* 233. *in princ. ff. de verb. signif.* ubi dicitur, quod *Calumniatores appellati sunt, qui per fraudem, & frustrationem alios vexarent litibus*. Calumniari autem in causis criminalibus, nihil aliud est, quam falsa crimina intentare: *l. 1. §. 1. ff. ad S. C. Turpilianum*.

5 Juramentum calumniæ præstari debet super quinque capitibus, ut tradit Glossa communiter recepta, *in cap. Inhærentes* 1. *de juramento calumniæ, verb. Calumniæ juramentum*, ubi sic expresse habet: *In juramento calumniæ quinque capitula continentur: scilicet quod credat se bonam causam habere, interrogatus non negabit, quod verum esse credit, nec utetur scienter falsa probatione, & quod dilationem non petat in fraudem, nec dedit, nec dabit, nec promisit, nec promittit aliquid pro hac causa, nisi illis personis, quibus leges dare permittunt*, & ibi hæc quinque his versibus comprehendit.

Illud juretur, quod lis sibi justa videtur.
Et si quæretur, verum non inficietur.
Nil promittetur nec falsa probatio detur.
Ut lis tardetur, dilatio nulla petetur.

6 Ubi, ut vides, in juramento calumniæ debet quis jurare: Primo, quod credat se justam causam habere, & fovere bonum jus, *l. 2. Cod. de jurejurando propter calumniam*. Secundo, quod in judicio interrogatus veritatem respondebit super omnibus. Glossa *loc. cit.* Tertio, quod nihil promiserit, dederit, seu daturus sit per se, vel per alios causa patrocinii judicibus, aliisve personis exceptis iis, quæ propriis Advocatis, aliisque personis, quibus a jure dari permittitur. *Authent. Principales, Cod. de jurejurando propter calumniam*. Quarto, quod non utetur scienter falsa probatione; *Authent. In isto juramento, Cod. eod.* Quinto, quod nullam petat calumniosam dilationem, neque probationem superfluam exigat ab Adversario in fraudem, sive animo protrahendi, seu differendi litem, & causam, *l. 1. Authent. In isto juramento, Cod. eod.*

Juramentum malitiæ est illud, quod præstatur non super tota causa, sed super exceptionibus, vel aliis singularibus articulis, sive ante, sive post litem contestatam, quoties est præsumptio contra partem litigantem, quod malitiose proponat exceptionem, quod petat dilationem, & hujusmodi. *Est in re communis, arg. c. Pastoralis* 4. *de exceptionibus, & c. Ultra tertium* 55. *de testibus*, & desumitur clare *ex cap. In appellationis caus.* 2. *de juramento calumniæ in 6. §. In omnibus autem causis*, & Glossa *ibid. verb. Malitiæ*. 7

Juramentum malitiæ differt multipliciter a juramento calumniæ. Primo, quia juramentum malitiæ potest exigi, tam ante, quam post litem contestatam, *cit. cap. In appellationis causa* 2. *de juramento calumniæ in 6. §. in omnibus autem causis*. Juramentum autem calumniæ exigi potest tantum post litem contestatam, *arg. cap. Si de calumnia* 1. *de juramento calumniæ in 6.* Secundo, juramentum malitiæ potest exigi toties, quoties aliquid malitiose dici, vel fieri præsumitur *cit. cap. In appellationis causa §. In omnibus autem causis*. Juramentum vero calumniæ in eadem instantia, & ab eadem persona, non nisi semel præstandum est, *Authent. De iis, qui ingrediuntur §. fin. collat. 5. & Authent. In isto juramento, Cod. de jurejurando propter calumniam*, ubi expresse prohibetur: *Ne sæpius juretur in causa*. Et concordant *cap. Si Christus* 26. *de jurejurando, & cap. 2. de probat.* Tertio, juramentum malitiæ exigitur solum super aliquibus particularibus, super quibus adest præsumptio, quod aliquid malitiose proponatur, vel petatur *ex citatis juribus sub num. 7.* Juramentum autem calumniæ exigitur super tota causa, seu lite; *Authent. Hoc Sacramentum, Cod. de juramento calumniæ*. Quarto, Juramentum malitiæ fuit semper præstitum, tam de jure antiquo, quam novo, nedum in causis profanis, & civilibus, sed etiam in Ecclesiasticis, & spiritualibus, ut patet *in cap. Cum Dilectus* 32. *De electione, & cap. Litteras* 13. *de restitutione spoliator.* Juramentum vero calumniæ olim stabatur solum in causis profanis, & civilibus, & non in causis Ecclesiasticis, & spiritualibus, & in istis præstatur solum de jure novo, ut expresse habetur *in c. Si de calumnia* 1. *de juramento calumniæ in 6. §. Quamvis in causis spiritualibus*. 8

Juramentum de veritate dicenda est illud, quod præstatur super scientia, seu veritate, quam quis scit, dicenda. Hinc juramentum hoc stricte & rigorose loquendo cadit solum super scientiam (atque explicatur per verbum *Scio*) & non mere super credulitatem. Unde in rigore juris jurans de veritate dicenda non tenetur respondere, nisi id, quod vere scit, & novit proprios sensus *arg. cap. Hortavur* 9

mur 20. *caus.* 3. *quæst.* 9. ut patet clare de testibus, qui regulariter non probant, nisi deponant de scientia, sive de iis, quæ propriis sensibus perceperunt, textu expresso *in c. Testes* 15. *caus.* 3. *q.* 9.

10 Juramentum de veritate dicenda, & juramentum calumniæ, partim conveniunt, & partim differunt. Conveniunt primo, quia utrumque potest exigi, ac præstari tam in exordio litis, quam in qualibet ejus parte, textu expresso in *c. si de calumnia, seu veritate dicenda* 1. *de juramento calumniæ* §. 1. *in* 6. Secundo, conveniunt, quia utrumque etiam in causis spiritualibus est nunc de facto præstandum, *cit. cap. si de calumnia* §. *fin.* Quamvis olim in causis spiritualibus non fuerit præstandum juramentum calumniæ, textu expresso in *cap. Litteras* 2. *de juramento calumniæ*. Tertio conveniunt, quia in causa appellationis, tam de veritate dicenda, quam de calumnia jurari debet, non obstante, quod a principio taliter juratum fuerit, textu expresso in *capit. In Appellationis caussa* 2. §. 1. *de Juramento calumniæ in* 6.

11 Differunt vero primo, quia Juramentum calumniæ est juramentum credulitatis, quo quis jurat se credere, quod bonum Jus foveat. Unde explicari solet per verbum *Credo*. Juramentum autem de veritate dicenda est juramentum de scientia, seu de veritate, quam quis scit, dicenda, atque fit per verbum *Scio*. Hic juvat, & valde utile & expediens est præter juramentum calumniæ exigere a parte adversa etiam juramentum de veritate dicenda, sicuti de facto utrumque simul conjungitur, & exigitur in *cit. c. In appellationis caussa* 2. *de juramento calumniæ in* 6. Pirhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 7. *n.* 28. Reiffenstuel *ib. n.* 14. & alii. Secundo differunt, quia juramentum calumniæ, cum feratur super tota caussa, respicit multa capitula juxta dicta, & adducta supra *sub num.* 5. *&* 6. Juramentum autem de veritate dicenda respicit unum solum Capitulum, scilicet illud, super quo exigitur, & præstatur, quodque a jurante scitur juxta dicta, & adducta supra *num.* 9. Tertio differunt, quia juramentum de veritate dicenda est species juramenti ut sic. Non sic tamen juramentum calumniæ. Ancharanus *in cap. In appellationis caussa* 2. *de juramento calumniæ in* 6. *n.* 4. Reiffenstuel. *loc. c. n.* 14. & alii.

12 Juramentum judiciale, prout respicit decisionem caussarum, dividitur in juramentum decisorium litis,
13 & juramentum in litem. *Communis*. *Juramentum decisorium litis* est illud, per quod deciditur lis principalis. Juramentum in litem est illud, per quod deciditur æstimatio rei. *Est in re Communis*.

14 Juramentum litis decisorium est triplex, scilicet Voluntarium, Judiciale, & Necessarium. *Commu-*
15 *nis*. *Juramentum voluntarium, seu Conventionale* est illud, quod voluntarie, seu ex mera conventione partium extra judicium defertur sub eo pacto, quod, si una pars litigans, cui illud ab altera parte defertur confisa de justitia suæ caussæ juraverit, absque alio processu caussam obtineat; *arg. l. jusjurandum, quod* 17. *ff. hoc tit. ubi sic habetur: jusjurandum, quod ex*
16 *conventione extra judicium defertur &c.* *Juramentum judiciale*, seu *juramentum judiciale specifice sumptum*, est illud, quod a parte parti defertur in judicio judice approbante, & tunc illa pars, cui defertur, tenetur, vel jurare, vel parti differenti juramentum referre, alioquin caussam perdet, seu solvere tenebitur, *cap. Cum caussam* 7. *de juramento calumniæ, & l. jusjurandum* 34. §. *Datur autem, ff. eod.*
Juramentum necessarium seu juramentum suppletorium est illud, quod per judicem alterutri parti ob defectum plenæ probationis, sive in ejus supplementum defertur, *cap. Sicut* 2. *de probationibus* ubi Glossa *verb. Cum aliæ*, Fagnan. *num.* 5. Barbosa *num.* 4. & alii passim. Dicitur autem *necessarium*, partim, quia judex quandoque illud deferre cogitur; & partim, quia delatum sine justa causa recusari non potest; *cit. cap. Cum caussam* 7. *de Juramento calumniæ, & l. Generaliter* 12. §. *Sin autem, Cod. De reb. cred. & jurejurand.* 17

Juramentum in litem est quoque triplex, scilicet 18
juramentum in litem ex veritate, juramentum in litem de affectione, & juramentum in litem de interesse. *Communis Juramentum in litem de veritate*, seu 19
vera æstimatione est illud, quod defertur spoliato, aut damnum passo super vera æstimatione, seu valore rei per vim, aut dolum alterius amissæ, quando alia probatio haberi non potest, *l. In actionibus* 5. §. *Sed & in his, ff. de in litem jurando*. Si quis enim v. g. legitime probaverit violentiam sibi factam, nec tamen singula ablata liquido probare valeat, eo quod difficile sit probare singulas minutas quantitates, seu parvas res ab hoc sibi ablatas fuisse, tunc judex inspecta personarum, & negotii qualitate, debet damnum illatum taxare, & postea damnum passo juramentum super rebus sibi ablatis, earumque valore deferre, quod videlicet tantum, & non minus ablatum fuerit; & in tali casu erit standum ejus juramento usque ad quantitatem taxatam, textu expresso *in l. si quando* 9. *Cod. Unde vi*, & *cap. Super eo* 7. *de iis, quæ vi, metusve causa fiunt*.

Juramentum *in litem de affectione* est illud, quod 20
defertur spoliato, aut damnum passo, non tantum super vera æstimatione, seu valore rei sibi dolo ablatæ, vel destructæ, sed etiam quantum res illa valebat juxta suam affectionem. Si quis enim v. g. mihi abstulerit, aut destruxerit Codicem, seu librum valentem communi æstimatione quinque scuta, & ego non dedissem pro decem scutis, eo quia mihi carissimus erat ob singulares annotationes magno meo labore in ipso conscriptas, tunc judex in pœnam dolose, aut contumaciter restituere recusantis, potest mihi injuste spoliato deferre juramentum, quo juxta etiam meam privatam affectionem erga talem Codicem, seu librum illum sic æstimem, & jurem, quod illum nec dedissem pro decem scutis, & inde judex si non prius taxavit, potest ipsum taxare, & juxta communem æstimationem, & privatam meam limitatam, & rationabilem affectionem, *l. Videamus* 4. §. *Deferre* & §. *Item videndum, ff. de in litem jurando & ibi* Glossa *verb. Ex magna caussa vers. Tu dicas*.

Juramentum *in litem de interesse* est illud, quod de- 21
fertur, & præstatur super interesse singulari, & extra rem. Si quis enim v. g. pecuniam penes me deposuerit tali tempore restituendam, & ego dolose pro tali tempore non restituerim, & ideo ipse grave damnum sit passus, ex quo defectu talis non restitu-

tæ

tæ pecuniæ perdiderit pignora sub usuris, vel fuerit coactus emere merces interim pretio adauctas, tunc Judex propter meam dolosam, & culpabilem dilationem restituendi pecuniam, potest deferre Depositori juramentum in litem de suo interesse singulari extra rem, scilicet, ut ipse juret in litem secundum æstimationem damni, quod passus est ratione meæ dilatæ culpabiliter & dolose ultra conventum tempus, restitutionis talis pecuniæ & hujusmodi; *l. Nummis* 3. *§. Nisi forte*, *ff. de in litem jurando*.

22 Ad Juramentum litis decisorium, ejusque delationem requiritur, quod lis existat dubia, nec alio modo legitimo de veritate constare possit *Communis*, textu expresso *in cap. Sicut* 2. *de probationibus* ubi reprobatur etiam consuetudo in contrarium ibi; *Nos* (*cum tunc demum ad hujusmodi*) scilicet juramenti (*sit suffragium recurrendum*, *cum aliæ legitimæ probationes deesse noscuntur*) *talem consuetudinem reprobamus*.

23 Ad Juramentum litis decisorium voluntarium, seu conventionale requiruntur, & sufficiunt ea, quæ requiruntur, & sufficiunt ad pactum, seu transactionem ut, sic idest, ut tam deferens, quam præstans juramentum a jure non prohibeantur, nec simpliciter, nec super tali re jurare, seu transigere; Juramentum enim voluntarium seu conventionale speciem continet transactionis, *l.* 2. *hoc titulo* adeoque ad istud sufficiunt ea, quæ ad transactionem. *Communis*.

24 Ad Juramentum litis decisorium Judiciale, seu quod pars parti defert in Judicio, requiritur insuper, quod causa cognita sit a Judice approbatum; *l. in bonæ fidei*, *Cod. De rebus creditis*, *& l. Generaliter §. Sed juramentum*, *Cod. eod.* ubi sic expresse habetur; *Sed juramento illato cum hoc a partibus factum fuerit, & a Judice approbatum*.

25 Ad Juramentum necessarium, seu suppletorium plura copulative requiruntur. Primo, ut causa sit dubia, nec aliæ possint haberi legitimæ probationes; *cit. c. Sicut* 2. *de probationibus*, Si enim Actor plene probavit, Reus est condemnandus, nec tunc est locus juramento suppletorio *cit. c. Sicut* 2. *& cap. In præsentia* 8. de probationibus. Secundo quod causa sit saltem semiplene probata. Si enim Actor nihil probavit, absolvendus est Reus; etiamsi is nihil præstiterit; *l. Qui accusare*, *Cod. De edendo*, *& cap. Cum Ecclesia §. fin. de causa possess.* Unde nec opus est, quod tunc Reus juret. *Communis* cum Glossa *in cit. l. In bonæ fidei*, *verb. decidi*, *Cod de rebus credit.* Tertio, quod deferatur solum personæ habenti veram scientiam caussæ per proprios sensus corporeos, *arg. c. Testes* 15. *caus.* 3. *qu.* 9. *& l. Testium*, *Cod. de Testibus*, Glossa in *l. Bonæ fidei*, *verb. decidi*, *ff. de rebus credit.* Quarto puod deferatur solum personæ legali, idest honestæ, & fide dignæ, non autem vili, infami, seu tali, quæ secundum Leges a ferendo testimonio reppellatur. *arg. cap. Nulli* 3. *quæst.* 4. *cap. Constituimus* 3. *quæst.* 5. *cap. Testes* 2. *quæst.* 7. *cap. Præterea* 7. *de Testibus cogend.* cum similibus.

26 Juramentum necessarium, seu suppletorium ceteris paribus est potius deferendum Reo, quam Actori. Glossa *in l. Admonendi, verb. Exacto Jurejurando*, *ff. de Jurejurando*, Speculator *tit. de juramenti delatione num.* 9. Abbas *in cap: Juramenta* 36. *de Jurejurando §. Sane num.* 9. Barbosa *ibid num.* 6. Reiffenstuel *lib.* 2. *decretal. tit.* 24. *num.* 191. Mascardus *de probat. q. proœm.* 9. *num.* 53. Menochius *de arbitr. Judic. l.* 2. *cas.* 190. *n.* 19. & alii passim innixi *cit. c. Juramenta* 36. *de Jurejurando §. Sane*, ubi sic dicitur: *Præsumptione vero faciente pro illo* (scilicet pro Actore, ut explicat Glossa) *Reo deferri potest ad ostendendam suam innocentiam juramentum*, *nisi Judex* (*inspectis personarum, & caussæ circumstantiis*) *illud Actori videat deferendum*. Quibus verbis, ut vides, statuitur Juramentum esse potius ceteris paribus deferendum Reo, quam Actori; hic autem cetera supponuntur esse paria, cum supponatur, & quod Actor semiplene probaverit suam intentionem, & Reus suam defensionem, & sit æqualis conditio, atque legalitas utriusque, adeoque ceteris paribus Reo potius, quam Actori est deferendum Juramentum, favente etiam Regula undecima Juris in 6. ubi sic expresse statuitur: *Cum sunt partium Jura obscura*, *Reo favendum est potius*, *quam Actori*, *& l. Favorabiliores*, *ff. De regulis juris*, ubi sic dicitur: *Favorabiliores Rei potius*, *quam Actores habentur*.

Si Actor semiplene probaverit, Reus autem nihil præstiterit, & sint ambo æque legales, tunc juramentum est Actori, & non Reo deferendum. Jason in *repetit. l. Admonendi n.* 314. *ff. de Jurejur.* Menochius *lib.* 2. *de Arbitr. Judic. cas.* 119. *n.* 19. *&* 20. Pirhing. *lib.* 2. *decret. tit.* 24. *num.* 90. Reiffenstuel *ibid. n.* 195. Fachineus *lib.* 1. *controvers. jur. cap.* 18. & alii. Et ratio est, quia cum Reus, ut supponitur, nihil ad suam defensionem præstiterit, sed solum verbis Actoris intentionem negaverit: Actor vero ipsam suam intentionem semiplene probaverit, Judex debet induci ad opinandum melius, & potius esse Jus ipsius Actoris, quam Rei; Unde cum Reum absolvere non possit, nec debeat, ex quo per semiplenam probationem Actoris contra ipsum sit pene convictus: Neque ipsum Reum simpliciter condemnare possit, & debeat, ex quo Actoris intentio non est plene, sed solum semiplene probata; debet Judex ex probationis inopia causam Jurejurando Actoris decidere, textu expresso *l. in bonæ fidei* 3. *Cod. de rebus creditis*, ibi: *In bonæ fidei contractibus*, *nec non & in ceteris caussis inopia probationum per Judicem Jurejurando caussa cognita res decidi oportet*. 27

Si non omnia sint paria ex parte Actoris, & Rei, relinquitur Judici, ut exacte, perpensis personarum, & caussæ circumstantiis, quinam parti Juramentum deferre debeat, prudenter resolvat, *arg. cap. Juramenta* 36. *de Jurejurando §. Sane* Glossa *ib. verb. In probatione*, Abbas *ib. n.* 9. Joann. Andr. *nu.* 6. Reiffenst. *loc. cit. n.* 197. & alii passim. 28

Quando Actor plene probavit suam intentionem, Reus est condemnandus, nec tunc est locus Juramento suppletorio *cap. Sicut* 2. *& cap. In præsentia* 8. *de probationibus & communis Doctorum*. Quando autem Actor nihil probavit, Absolvendus est Reus, etiamsi is nihil præstiterit, nec tunc opus est, ut Reus juret; *l. Qui accusare*, *Cod. de edendo*, *c. Cum Ecclesia* 3. *§. fin. de caussa possess. & cap. Juramenta* 36. *§. Sane*, *de Jurejurando*, ubi sic præcise statuitur: *Sane si Actor omnino in probatione defecerit*, *Reus debet* (*etsi nihil præstiterit*) *obtinere*. Et in ejus Summario sic dicitur: *Actore nihil probante*, *Reus est absque omni onere absolvendus*. Sic Doctores communiter. 29 30

Juramentum litis decisorium voluntarium libere potest recusari, adeo ut, nec sit opus illud referre alteri parti. Glossa in *l. Jusjurandum*, *quod ex con-* 31

ventione. ff. de Jurejurando verb. Non potest Jason *ib. n.*1. Abbas in *cit. c. Juramenta n.*1. Reiffenstuel *lib.*2. *decr. tit.*24. *n.*221. Vallensis *de Jurejurando*, *§.*5. *n.*1. & alii passim. Tale enim Juramentum, cum sit omnimode voluntarium, nequit deferri, nec referri in invitum *arg. l.* 1. 2. *&* 3. *De Jurejur.* Nisi forte inter partes jam fuerit conventum, quod una earum determinate juret; tunc enim ab ea præstandum est Juramentum, alias succumbet, adeo ut, si illa nolit postea jurare, sed velit juramentum alteri parti deferre, istud deferre non potest *l. Jusjurandum, quod ex conventione, ff. de Jurejurando* ibi: *Jusjurandum quod ex conventione extra judicium defertur, referri non potest*.
32 Tale enim juramentum extrajudiciale, quamvis a principio sit voluntarium, tamen ex prævia conventione, seu susceptione redditur necessarium, juxta illud vulgatum: *Quod a principio est voluntatis, ex post facto fit necessitatis*, atque patet *ex l. Sicut, Cod. De action. & obligat. & l. in commodato §. sicut, ff. Commodati* & facit *Regula* 85. *Juris in* 6. ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur* & sic tenent Doctores citati.

33 Juramentum judiciale, quod, Judice approbante, a parte parti refertur, nequit libere recusari, sed pars, cui delatum est, debet, aut jurare aut juramentum referre, aut solvere; *l. Jusjurandum* 34. *§. Ait Prætor, ff. de Jurejur.* ibi: *Ait Prætor, eum, a quo Jusjurandum petetur, solvere, aut jurare cogam. Alterum itaque eligat Reus, aut solvat, aut juret... Datur autem & alia facultas Reo, ut, si iurabit, referat Jusjurandum*, & concordat *l. Generaliter §. Sin autem, Cod. de rebus credit. & l. Delata Cod. eod.* Et ratio est, quia, ut expresse dicitur in *l. Manifestæ* 38. *ff. de Jurejurando: Manifestæ turpitudinis est, & confessionis, nolle nec jurare, nec juramentum referre*; Et sic tenet Glossa communiter recepta in *c. Juramenta* 36. *de jurejurando verb. A te*.

34 Excipitur tamen Actio famosa, ut est Actio furti, & hujusmodi. Nam conventus actione famosa non potest hujusmodi juramentum referre, textu expresso *in cit. c. Juramenta* 36. *de jurejurando §.* 1. ibi: *Nec liceat convento famosa actione referre hujusmodi juramentum*, & concordat *l. Marcellus §. final. ff. De action. rerum amotar. & l. Ideo Labeo, ff. eodem*. Et ratio est clara, quia conventus actione famosa, v. g. quod gemmam, vel annulum abstulerit, melius præsumitur scire veritatem, quam Actor gemmam, seu annulum hujusmodi repetens. Unde juremerito taliter conventus non permittitur Juramentum sibi ab Actore delatum eidem referre, cum talis Reus certo sciat, an gemmam, seu annulum alteri abstulerit, quod Actor tam certo scire non potest, cum dentur gemmæ, & annuli multum sibi similes, adeoque non posset adeo certa, & tuta conscientia jurare; & sic dicendum venit de conventis super aliis criminibus infamiam irrogantibus, melius enim ipsi præsumuntur scire veritatem, scilicet, an commiserint illa crimina nec ne? quam Actores, seu Accusatores eorum.

35 Juramentum litis decisorium necessarium, seu a judice parti delatum, sine justa causa recusari non potest nec etiam alteri parti referre, & si secus fiat, tunc illud recusans habetur pro convicto *c. Juramenta* 36. *de Jurejurando, & l. Generaliter* 12. *§. Sin autem, Cod. De rebus creditis*. *Est communissima*.

Justæ autem causæ recusandi juramentum necessarium, vel etiam judiciale a Judice approbatum, plures a Doctoribus assignantur. Prima justa causa est, si Actor plene probavit suam intentionem, tunc enim potest is recusare juramentum sibi ulterius oblatum, sive a parte, sive a judice, non enim potest amplius compelli jurare; *c. Sicut* 2. *& c. In præsentia* 7. *de probationibus*. Secunda est, si Actor nihil probavit, nequidem semiplene; Tunc enim Reus nequit cogi ad jurandum quamvis Actor se obtulerit ad standum ejus juramento *l. Qui accusare. Cod. de edendo, c. Cum Ecclesia* 3. *§. fin. de causa possess. & c. Juramenta* 30. *§. Sane de Jurejurando.* Tertia est, si is, cui defertur vel refertur ejusmodi juramentum veritatis ac rei gestæ est ignarus, vel probabilem ejus oblivionem, aut ignorantiam allegat, *l. Jusjurandum §.* 1. *ff. de jurejurando, l. Marcellus §. Qui rerum, ff. de action. rerum amotar.* Glossa *in cap. Juramenta verb. Nisi justa de causa*, Quarta est, si materia, vel causa sit talis, quod super ipsa nequeat deferri, seu referri juramentum; tunc enim juramentum merito potest recusari, ut v. g. in materiis, & causis arduis & magni momenti, vel præjudicii, in quibus ob avaritiam hominum magis urget periculum perjurii, gravisque præjudicii proximo injuste inferendi. Sic tenent communiter Doctores cum Pirhing *lib.*2. *decretal. tit.*24. *num.*96. Reiffenstuel *ibidem num.*186. *&* 232. Quinta est, si causa sit Criminalis, & agatur criminaliter ad vindictam publicam, tunc enim potest recusari juramentum suppletorium, quia in tali causa probationes debent esse luce meridiana clariores *l. Ultim. Cod. de probationibus*, & necesse est, ut Reus confessus, vel convictus sit, ut condemnari possit, *l. Qui sententiam* 16. *Cod. de pœnis*. Sexta, si actiones, vel personæ sint tales, quæ coram tali Judice tractari, seu conveniri non possint, tunc enim potest recusari juramentum, quia non cogitur quis ibi jurare, ubi non potest conveniri; *l. Tutor, §. fin. ff. de Jurejurando*. Septima est, si persona, cui defertur Juramentum, non teneatur jurare, ut Pupillus, Procurator, ac Defensor rerum alienarum: Isti enim non possunt compelli ad jurandum, *leg. Jusjurandum §. Pupillo, ff. de Jurejurando*. Octava est si persona deferens prohibeatur alteri deferre juramentum, ut Procurator non habens ad hoc speciale mandatum, vel generale mandatum cum libera & plena facultate: *l. Jusjurandum, quod ex conventione §. fin de Jurejurando*. Item prodigus, & Furiosus cum similibus, *l. Tutor §. Prodigus, ff. de Jurejurando*. 36

Quamvis omnes homines rationis usu præditi ex natura rei sint capaces juramenti edendi, etiamsi pueri ante pubertatem, prout constat *ex c. Pueris* 1. *de delictis puerorum*, ubi habetur pueros ante quartumdecimum annum perjuros esse posse. Tamen pueri ante talem 14. annum, seu ante pubertatem non sunt cogendi ad jurandum in judicio, textu expresso *in c. Parvuli* 13. *& c. Pueris* 5. *caus.* 22. *q.* 5. quia ut dicit Sanct. Thomas 2.2. *quæst.*80. *art.* 10. *in corpore*, quia nondum habent perfectum usum rationis, quo possint cum reverentia debita juramentum præstare. Immo ad jurandum in judicio ante talem annum non sunt admittendi quia nondum tantam rationis discretionem habere censentur, ut eorum juramentum cum partis litigantis præjudicio recipi debeat. Layman *Theol.* 37 38

Theol. Moral. lib. 4. tract. 3. c. 12. n. 3. Sanch. *lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 6.* Pirhing *lib. 2. Decretal. tit. 14. n. 21.* & alii passim, *arg. l. 3. §. Lege Julia, ff. de testibus*, & similibus.

39 Perjuri ad jurandum in judicio non admittuntur, *cit. cap. Parvuli 14. caus. 22. q. 5.* & tenet Communis Doctorum, quia cum semel pejerasse constet, periculum, & suspicio est eos iterum esse pejeraturos.

40 Item ad jurandum in Judicio non admittuntur infames infamia Juris, vel facti, Usurarii, Judæi, inimici capitales, pauperes suspecti de perjurio, nec ulli alii, qui ratione maculæ, seu vitii, aut defectus repelluntur a testificando; *arg. c. Nulli 3. q. 4. cap. Constituimus 3. q. 5. cap. Testes 2. q. 7. cap. Præterea 8. de testibus cogend.* cum similibus, & concordat textus *in Lege Julia ff. de testibus* cum similibus; vide *verb. Te-*

41 *stes*. Supradicti autem admittendi non sunt in judicio solum ad juramentum, quod ad honorem, vel favorem jurantis spectat, ut est juramentum purgationis, vel probationis supplendæ, vel etiam testimonii ferendi. Juramenta autem, quæ potius oneris sunt, quam honoris, uti est juramentum calumniæ, & fidelitatis, & hujusmodi, etiam perjuri, & alii infames præstare debent, & hoc *ne videantur de sua malitia commodum reportare*, ut de aliis dicitur *in cap. Intelleximus 7. de Judiciis*. Sic Glossa *in citat. cap. Parvuli 14. caus. 22. q. 5. verb. Causa*, Sanchez *lib. 3. cit. cap. 2. n. 5.* Layman *loc. cit. num. 3.* Pirhing. *loc. cit. n. 23.* & alii passim.

42 Sacerdotes in levi causa non debent compelli ad jurandum in judicio, *c. si quis Presbyter 4. caus 2. q. 4.* ubi expresse dicitur: *Sacerdotes ex levi causa jurare*

43 *non debent*. In casu tamen necessitatis, vel magnæ utilitatis, v. g. ad sui purgationem, vel ad probandam alterius innocentiam, vel ad tuenda sua, vel Ecclesiæ suæ Jura, quæ alioquin ex defectu probationum graviter lædi, vel perdi possent. Item pro fide, pace, obedientia, absolutione a vinculo Excommunicationis possunt jurare etiam Sacerdotes, ac Religiosi. S. Thomas *2. 2. qu. 89. art. 10.* Silvester *verb. Juramentum 2. q. 3.* Azorius *part. 1. lib. 11. cap. 11. quæst. 6.* Sanchez *loc. c. n. 7.* Pirhing *lib. 2. decretal. tit. 24. num. 22.* Reiffenstuel *ibidem n. 25.* & Communis aliorum; Idque desumitur ex *c. Significasti 4. de electión. cap. Ad reprimendam 8. de offic. Ordinar.* Et habetur expresse decisum *in c. Etsi Christus 26. de Jurejurando*, ubi Summus Pontifex Innocentius III. solvit etiam contraria, ob quæ aliqui Religiosi, veluti vitæ perfectioris æmulatores jurare timuerunt in Judicio pro causis suæ Ecclesiæ, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Licite ex caussa necessaria etiam per Religiosos juratur*. Tum quia Clerici in causis suarum Ecclesiarum, immo & in propriis suis causis præstare possunt juramentum calumniæ, *c. Inhærentes 1. c. Ceterum 5. de juramento calumniæ*. Quinimmo in Jure ipso Canonico est expresse statutum quod non credatur testi, quamvis Religioso, nisi juratus deponat, *cap. Nuper 51. de testibus* ibi: *Respondemus, quod nullius testimonio quantumcumque Religiosus existat (nisi juratus deposuerit) in alterius præjudicium debet credi*, & in ejus Summario sic dicitur: *Non creditur testi etiam Religioso, qui sine juramento deponit*.

44 Quamvis autem Clerici, sive Religiosi etiam Sacerdotes, exigente necessitate, possint juramentum præstare voluntarium coram Laico; *arg. cap. Ex rescripto 9. de Jurejurando, & cap. Pervenit 2. de Fidejussoribus*; Non debent tamen, nec possunt jurare coram Laico, tamquam Superiore suo exigente ab ipsis juramentum coactivum, sive necessarium sine licentia sui Prælati. *cap. Quoties 21. caus. 22. quæst. 5.* ibi: *Juramentum vero Clericus Laico præstare non debet, & cap. Nullus 22. ead. caus. & quæst.* ibi: *Nullus ex Ecclesiastico Ordine cuiquam Laico quidpiam super Sacra Evangelia jurare præsumat & cap. in Inhærentes 1. de juramento calumniæ*, ubi Summus Pontifex Honorius III. postquam adduxit Statutum, seu Constitutionem Henrici Imperatoris omnimode prohibentis Clericos, & Religiosos compelli ad jurandum in manibus Laicorum his verbis: *Nos itaque Divinæ, & humanæ Legis intentione servata decernimus, & imperiali auctoritate irretractabiliter definimus, ut non Episcopus, non cujuscumque Ordinis Clericus, non Præsbyter Abbas, non aliquis Monachus, vel Sanctimonialis in causa quacumque sive controversia, seu criminali, seu civili jusjurandum compellatur qualibet ratione subire; sed aliis idoneis defensoribus (si expedire Ecclesiæ suæ noverit) hujusmodi Officium liceat delegare*. Statim subjungit: *Verum cum hac moderatione, ut Episcopus inconsulto Romano Pontifice, vel quisque Clericus inconsulto Prælato suo minime jurare audeat*. Sic tenent Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 3. n. 8.* Silvester *verb. Juramentum 2. q. 3.* Layman *loc. cit. num. 5.* Pirhing *loc. cit. n. 22.* & alii passim. Vide verb. *Testes art. 1. a n. 106.*

Additiones ex aliena manu.

Omnes Juramenti judicialis species persequi nimium esset. Pauca tantum habebimus de Juramento suppletorio, tum de Juramento purgatorio.

Suppletorium Juramentum non inveteratis nostrorum Pragmaticorum erroribus, uti Faber *de errorib. Pragmatic. Decad. 19. err. 1.* blaterat; sed Juri Civili *in leg. 31. ff. de Jurejurando, & in leg. 3. Cod. eod.* confirmato a Jure Canonico *in cap. 2. de Probationib.* originem debet. Consule Seraphin. *de Privileg. Jurament. Privileg. 33. n. 3.* 45

Est autem Juramentum suppletorium, quod a Judice causa cognita, vel Reo si suam exceptionem, vel Actori si actionem, licet non perfecte, tamen ad minimum semiplene probavit, ad decidendam hanc causam dubiam imponitur Parte etiam non petente. 46

Posita semiplena probatione, de qua adeundus Stryk. *jurid. dissert. vol. 7. disp. 1. per tot.* requisita Juramenti suppletorii commodissime ad tres illos Juramentorum comites, *veritatem* scilicet, *judicium*, & *justitiam* referri possunt. 47 48

Requiritur igitur primo *veritas*. Hinc juramentum suppletorium super *credulitate* deferri nequit, ut quidquid contradicat Carpzov. *Jurisprud. Forens. part. 10. constit. 23. definit. 8.* firmant Esbach. *Not. in Carpzov. l. c. n. 2.* Stryk. *de Jur. sensuum in Proœmio num. 39. & seq.* Adde Brunem. *de Process. Civil. cap. 23. num. 25.* Vide tamen casus, in quibus Juramentum suppletorium super credulitate deferri potest apud Bohemer. *in Decretal. lib. 2. tit. 24 §. 72.* 49 50

Requiritur secundo *judicium*. Hoc desultoriam levitatem in jurando respuit, temeritatemque exclu- 51

 dit,

dit, e contrario plenam animi deliberationem in jurante exigit, ut cogitationibus negotium accurate
52 perpendat. Oportet igitur Jurantem personam esse legalem & fide dignam; Quapropter ei, contra quem præsumptio est, quod falsum dicat Juramentum, hoc haud defertur, tametsi semiplenam probationem pro se habeat. Neque hoc remedium juris semel pejeranti, homicidæ, Usurario, condemnato actione furti, injuriarum, aliisque infamia juris & facti notatis conceditur.

53 Requiritur demum *Justitia*, quæ observatur, dum Judex ad hujus Juramenti delationem nonnisi causa cognita devenit.

54 Pertinet autem potissimum ad hanc Causæ cognitionem, ut Judex probe perpendat, an Causæ qualitas ita sit comparata, ut supplementum hoc probationis admittat. Quædam enim privilegiatam hanc probationem respuunt, & ordinariam probationem desiderant.

55 Huc pertinent primo *Causæ criminales*, vide tamen limitationes apud Carpzov. *de Processu tit.* 12. *art.* 2.
56 *n.* 73. Secundo Causæ *Matrimoniales*. Tertio Cau-
57 sæ *famosæ*, in quibus condemnatus evadit infamis.
58 Quinimmo in omnibus actionibus civilibus, quæ sunt *arduæ*, quamvis semiplena probatio facta sit, Ju-
59 ramento suppletorio locus haud est. Tales sunt *pecuniariæ graves*, *Beneficiales*, *Feudales*, *Causæ status*, aliæque plures; Confer Minsinger *centur.* 1. *observat.* 69. Seraphin. *de Privileg. Juram. privil.* 33. *num.* 129.
60 *& sequent.* Nota vero, Causas hasce haud excludere probationem semiplenam majorem, cum legalitate Personæ, pro qua Jus præsumit conjunctam, quia tunc demum suppletorium Juramentum locum sibi vindicat.

61 Vide & alios casus, in quibus locus haud datur Juramento suppletorio apud Stryk. *Juridic. dissert. vol.* 7. *disput.* 1. *cap.* 5. *§.* 8. & potissimum *volum.* 11. *disp.* 29. quæ est *de causis Juramentum suppletorium respuentibus*.

62 Num autem contra Juramentum suppletorium jam præstitum probatio contrarii admittatur, non levis quæstio est. Affirmant tamen Carpzov. *Jurisprud. Forens. part.* 1. *constit.* 15. *definit.* 5. Nicolaus Calvolus *in Praxi Judiciali §. Sententia definitiva conclus.* 1. *num.* 97.

63 Deveniamus ad Juramentum purgatorium. Hoc Judex in Causa dubia Actori, vel Reo suspicione, probatione semiplena inferiore gravato, ad eam elidendam imponit, & quidem ex officio.

64 Quæ autem præsumptiones adesse debeant, ut purgatorio huic Juramento sit locus, tradunt Lauterbacus, Struvius, aliique ad Tit. *ff. de Jurejurando*.

65 An post hujus Jurisjurandi præstationem locus sit probationi contrarii, pariter disputatur, sententiamque affirmativam tenent Setser. *de Jurejur. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 45. *& seq.* Brunnem. *de Process. Civil. cap.* 23. *numer.* 38.

66 Idque non solum si Juramentum purgatorium in
67 Causa civili præstitum sit, verum etiam si sit præstitum in Causa criminali; Mynsiger. *centur.* 2. *observ.* 82. *fere per tot.* Tabor. *de confront. disput.* 3. *Thes.* 16.

68 Sequitur hinc, quod is qui jure retractus legali uti vult ad elidendam fraudis suspicionem, licet juramento se purgaverit, quod pro se non pro alio retrahat, nihilo tamen minus contra hoc Juramentum locus est probationi contrarii, Menoch. *de arbitrar. Jud. quæst. lib.* 1. *quæst.* 76. *num.* 17. Suarez *in Thesaur. recept. opinion. lit. I. num.* 313. Alia exempla affert Stryk. *Juridic. dissert. vol.* 7. *disput.* 28. *cap.* 2. *§.* 7.

Omittendum haud est, diversum ab hoc purgatorio juramento esse juramentum de veritate dicenda, quod nonnullis in Tribunalibus Reis indistincte deferebatur ex consuetudine potius, quam ex jure. Quocirca prohibitio facta a Concilio Romano *tit.* 13. *cap.* 62. hujus juramenti de veritate dicenda, non cadit super juramento purgatorio.

ARTICULUS III.

Juramentum promissorium quod ad ea, quæ concernunt ejus interpretationem, obligationem, irritationem, dispensationem, & relaxationem, seu remissionem.

Juramentum in dubio est stricte interpretandum, 1
tum propter gravem, quam in se continet Religionis obligationem, tum propter perjurii periculum, adeoque illud, quod palam verbis expressum non est, censetur omissum; *l. Quidquid adstringendæ, ff. de verbor. obligat.* ibi: *Quidquid adstringendæ obligationis causa dictum est, id nisi palam verbis exprimatur, omissum esse intelligendum est, aut certe secundum promissorem interpretandum*. Et hoc colligitur etiam *ex cap. Cum Clerici* 10. *de verb. signific.* ubi juramentum a quopiam editum stricte per Innocentium III. Summum Pontificem interpretatur; & concordat *cap. Contingit* 1. *de jurejurando in* 6. Et ratio est, quia, ubi agitur de inducenda obligatione, utpote quid odiosum, debet fieri stricta interpretatio, *cap. Odia* 15. *de Regulis juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*. Et sic tenent communiter Doctores.

Juramentum bona fide, & sine dolo generaliter 2
præstitum est interpretandum secundum intentionem jurantis, neque extendendum est ad incognita, seu ad ea, de quibus jurans in specie non cogitavit, & si menti occurrisset, verisimiliter non promisisset, sed excepisset; *arg. cap. Veniens* 16. *de jurejurando*, ubi Innocentius III. Summus Pontifex definivit non esse servandum quoddam juramentum, quia jurans *nequaquam taliter jurasset, si mandatum illud sibi contrarium præscivisset*. Et ita docent Glossa *ibidem verb. Præscivisset*; Abbas *ibidem num.* 4. Joann. Andr. *num.* 9. Barbosa *num.* 4. & alii Canonistæ communiter, Pirhing. *lib.* 2. *decretal. tit.* 24. *n.* 109. Reiffenstuel *ibid. n.* 44. & S. Thomas 2. 2. *quæst.* 98. *art.* 2. *ad* 3. ubi docet, quod si quis verb. gr. juravit se alteri in omnibus pariturum, tale juramentum est interpretandum, dummodo non illicita, vel importabilia, & immoderata, & statui suo obstantia, seu contraria ei præcipiat; *arg. cap. Contingit* 1. *§. final. de jurejurando in* 6. quia in generali promissione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non promisisset, aut promittere non potuisset; *arg. cap. In generali* 81. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*.

Si autem jurans dolose præstitit juramentum sub 3
verbis æquivocis ad decipiendum eum, cui juravit, tunc

tunc juramentum est interpretandum, & obligat juxta intentionem recipientis, idest, juxta sanum intellectum illius, cui juratur; *cap. Quacumque 9. caus. 22. qu. 5.* ibi: *Quacumque arte verborum quisquis juret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit sicuti ille, cui juratur, intelligit; Dupliciter autem Reus fit, quia, & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.* Et sic tenent S. Thomas 2. 2. *quæst. 89. art. 7. ad 4.* Angelus *verb. juramentum 4. num. 1.* Navarrus *cap. 12. manual. num. 3.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 48.* Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 10. num. 4. & num. 12. 13. & 14.* Covarruvias *in cap. Quamvis, de pactis in 6. part. 1. §. 5. n. 1. & 2.* & alii passim. Et ratio est quia *Fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de Rescriptis; cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia; cap. Tuæ 12. de Clericis non residentibus, & l. in fundo, ff. de rei vind. l. Cum hi, ff. de transact. & in l. Si Legatarius, Cod. de Legatis,* ibi: *Ut non accipiat fructus suæ calliditatis.*

4 Juramentum præstitum circa materiam juris idest circa illa, de quibus Jus aliquid disponit (est interpretandum secundum dispositionem Juris, nec est ultra extendendum; *arg. cap. Ad nostram 21. de jurejurando*, in cujus Summario sic præcise habetur: *Juramentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, ut non obviet juri, alias tamquam temerarium non obligat contra juris observantiam,* & concordat textus *in l. ultim. ff. Qui satis dare cogantur,* ibi: *Qui jurato promisit judicio sisti, non videtur pejerasse, si ex concessa causa hoc deseruerit,* & sic tenet Glossa *in cap. Contingit 1. verb. Declaramus, de jurejurando in 6.* Abbas *in cap. Tua nos num. 4. de Ecclesiis ædificandis,* Innocentius *in cap. Per litteras, circa medium, de Arbitris,* Pirhing *lib. 2. decret. tit. 24. n. 107.* Reiffenstuel *ibid. n. 41.* Layman *Theol. moral. lib. 4. tract. 3. cap. 9. n. 2.* & alii passim. Et ratio est, quia in quolibet juramento promissorio tacite subintelligitur, atque ipso jure inest conditio illa, Salvo Jure, & auctoritate superioris (scilicet Supremi Legislatoris) *cap. Venientes 59. de jurejurando.*

5 Unde in omni Juramento promissorio, quamvis absolute facto, quædam tacite subintelliguntur conditiones, sicuti docent Glossa *in c. Quemadmodum 25. de jurejurando, verb. Conditio;* Abbas *ibid. n. 8.* Pirhing. *loc. cit. n. 119.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 51.* Silvester *verb. juramentum 3. quæst. 1.* Suarez *lib. 2. de juramento cap. 34.* Layman *loc. cit. n. 4.* & alii; & clare colligitur *ex cit. cap. Quemadmodum 25. §. 1. de jurejurando,* ibi: *Non obstante hujusmodi juramento, quoniam in eo talis erit subintelligenda conditio.*

6 Prima conditio, quæ in juramento promissorio tacite, ac ipso jure subintelligitur, est, *Si potero,* quia *ex cap. Nemo 6. de Regulis juris in 6. Nemo potest ad impossibile obligari,* & hoc procedit, nedum de impossibili physice, idest, quod naturaliter fieri non potest, sed etiam de impossibili moraliter, id est, quod licite fieri non potest, quia juramentum non est vinculum iniquitatis, *cap. Quanto 18. de jurejurando, cap. Contingit 1. eodem in 6.* Nam de jure illud tantum possibile, & fieri posse censetur quod licite fieri potest, *cap. Fraternitatis 15. caus. 22. quæst. 2. juncta Glossa verb. Quod potest.*

7 Secunda est: *Salvo jure, & auctoritate Superioris* colligitur clare *ex cap. Venientes 19. de jurejurando,* ibi: *Cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi Jus Superioris exceptum.* Et in ejus Summario dicitur: *Non valet juramentum præstitum in præjudicium juris Superioris,* & concordat *cap. Et te 21. de jurejurando,* ubi illicitum, nec servandum statuitur juramentum, quod, salvo Apostolicæ Sedis honore, servari nequit.

Tertia est: *Nisi is, in cujus favorem juratum est, sponte remiserit,* quia quilibet potest rem vi juramenti sibi debitam, alteri remittere, & condonare, cum quilibet suo juri renunciare possit, *cap. Si diligenti 12. de foro competent. & cap. Si de terra 6. de privilegiis,* ubi sic expresse habetur: *Cum liberum sit unicuique juri suo renunciare.* Tum quia beneficia non conferuntur in invitum, textu expresso *in l. invito ff. de Regul. juris,* requiritur enim ejus acceptatio, *leg. Absenti, ff. de donation.* adeoque &c. 8

Quarta conditio est: *Si res in eodem statu permanserint,* idest non fuerint notabiliter mutatæ quia verisimile non est jurantem habuisse intentionem se obligandi ad rem adeo difficilem, vel etiam indecentem, qualis contingere solet, ubi notabilis mutatio supervenit, adeoque ejus juramentum est interpretandum, quod ad casum adeo improvisum, & incogitatum se non extendat, sic colligitur *ex capit. Veniens 16. cap. Brevi 17.* ibi: *Nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesiæ subvenire, cap. Quemadmodum 25. & cap. Petitio 31. de jurejurando,* & concordat textus *in l. Cum quis §. 1. ff. de solutionibus,* ibi: *Tacite enim hæc conventio inesse stipulationi videtur, si in eadem causa maneat.* 9

Quinta conditio maxime in pacto, vel contractu etiam jurato subintellecta est: *Si & altera pars fidem servaverit,* id est pacto, seu promissis suis steterit, quia *ex cap. Frustra 75. de Regulis juris in 6. Frustra sibi Fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat,* & habetur expresse *in cap. Pervenit 3. de jurejurando,* ibi: *Nec tu ei, etiamsi promissum tuum juramento firmasses, aliquatenus teneris, si constet eum conditioni minime paruisse,* concordat *cap. Sicut 19. eod. §. juramentum,* ibi; *juramentum autem, quod Joannes se asserit præstitisse, si de assensu factum est utriusque, eum non ligat, qui præstitit, dum ille, cui præstitum fuerit, servare negligit quod promisit,* & in ejus Summario præcise dicitur; *Non adstringitur quis juramento adimplendum, quod juravit, si ab alia parte non impletur cujus respectu præstitum est juramentum.* 10

Juramentum servandi statuta edita alicujus Ecclesiæ, Capituli, vel Communitatis Civitatis, Provinciæ, seu Regni non est interpetrandum, quod extendatur ad statuta in posterum edenda, textu expresso *in cap. Clericus 35. de jurejurando,* & ibi Glossa, & Doctores communiter. Juramentum enim est stricte interpetrandum ex Juribus adductis supra *sub n. 1.* adeoque, qui juravit servare statuta jam edita, nequit intelligi, quod vi talis juramenti voluerit se obligare ad servanda etiam statuta in posterum edenda. 11

Immo, etiamsi quis promittat se velle vi juramenti antea præstiti servare illa statuta postmodum edita, quia obligatio prioris juramenti non potest ultra fines sui objecti extendi per simplicem promissionem; objectum 12

jectum autem prioris juramenti fuerunt solum statuta jam edita, unde nisi de novo juraverit, promissio illa retinet solam vim simplicis promissionis, ac proinde licet quis transgredi non debeat, quod promisit, non tamen censendus est perjurus, si promissum non exequatur, cum ad exequendam talem simplicem promissionem non obligetur ex debito præstiti juramenti, ut expresse habetur *in cit. cap. Clericus* 35. *de jurejurando*, ibi: *Clericus, qui juravit se statuta in Ecclesia sua edita servaturum promittens per idem juramentum statutum, quod postmodum subsecutum est, fideliter observare, licet transgredi non debuerat quod promisit, non tenetur ad illius observantiam ex debito præstiti juramenti*, & in ejus Summario sic præcise dicitur; *Qui juravit servare statuta edita, & postea per illud juramentum aliter non jurando promisit servare edenda, seu postea edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita*.

13 Item juramentum etiam absolute, & simpliciter præstitum servandi statuta alicujus Ecclesiæ, Collegii, Civitatis, Provinciæ vel Regni, non addendo *jam edita*, non extenditur ad futura, seu edenda, nisi expresse in aliqua parte juramenti fiat mentio, seu appareat jurantis intentionem etiam esse de futuris; Baldus *in cit. cap. Clericus* 35. *de jurejurando n.* 3. Barbosa *ibid. num.* 7. Pirhing *lib.* 2. *decretal. n.* 105. Reiffenst. *ibid. n.* 62. Angelus *verb. Juramentum* 5. *n.* 35. Sanchez *lib.* 3. *in decalog. c.* 14. *n.* 1. Azorius *p.*1. *lib.* 11. *c.* 8. *qu.* 7. Suarez *de juramento cap.* 32. *n.* 11. & alii plures ab ipsis citati contra aliquos volentes juramentum simpliciter præstitum de servandis statutis extendi etiam ad servanda in posterum edenda. Et ratio nostra est, quia juramentum ob periculum perjurii, & damnum, quod sequi potest, est stricte interpretandum ex Juribus adductis *supra num.* 1. adeoque non debet extendi ad id, quod verba late significant.

14 Dummodo tamen posterior illud statutum non sit mere declarativum prioris, seu veteris, quia tunc tale statutum mere declarativum non esset vere novum statutum: sed realiter esset idem cum veteri, eo quod declaratio legis retrotrahatur ad tempus conditæ legis, atque a principio jam inesse, & infuisse censetur, *Authent. de raptis mulieribus §. final. Collat.* 9. ubi Imperator de tali Legum suarum declaratione loquens ait: *Quam interpretationem non in futuris tantummodo casibus, verum in præteritis etiam valere sancimus, tamquam si nostra Lex ab initio cum interpretatione tali promulgata fuisset a Nobis*; concordat textus *in l. Ita fidei* 40. *ff. de jure Fisci*, ibi: *Non tantum legem circumveniri voluit, sed etiam interpretationem Legis*. Et sic tenent Baldus, & alii supracitati Doctores, & Glossa communiter recepta *in cap. Sicut Nobis* 5. *verb. Respondemus, de verbor. signif. in* 6.

15 Omne juramentum promissorium debite factum circa materiam honestam, & licitam parit obligationem observandi illud ex virtute Religionis; *Communis*, textu claro *in cap. Si vero* 8. *de jurejurando*, & concordat *c. Cum contingat* 28. *eod.* & *cap. Quamvis pactum*

16 2. *de pactis in* 6. cum similibus. Juramentum autem de re inhonesta, & illicita mortaliter, seu venialiter, nullam parit obligationem; *Communis* textu aperto *in cit. cap. Si vero* 8. & *cap. Cum contingat* 28. *de jurejurando, cap. Quamvis* 2. & *cap. Quia* 3. *de pactis in* 6. *cap. Si publicis* 1. *cap. Est etiam* 2. *cap. Quod David* 3. *cap. Juravit David* 4. *cap. In malis promissis* 5. *cap. Si aliquid* 6. *cap. Unusquisque* 8. *cap. Non est observandum* 13. *cap. Si aliquid* 16. *cap. Actione* 18. *cap. Si quis* 19. *capit. Si ad peccatum* 20. *cap. Mulier* 21. *cap. Inter cætera* 22. & *cap. Innocens* 23. *caus.* 22. *q.* 4. *cap. Non est obligatorium* 58. & *cap. In malis* 69. *de Regulis Juris in* 6. Et ratio est, quia juramentum non fuit institutum, ut esset vinculum iniquitatis, ut expresse dicitur *in citat. cap. Quanto* 18. *de jurejurando*, ibi: *Cum juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum*, & *in cap. Inter cetera* 22. *caus.* 2. *quæst.* 4. ibi: *Porro juramentum non ob hoc fuisse institutum invenitur, ut esset vinculum iniquitatis*. Hinc *in cap. Non est obligatorium* 58. *de Regulis Juris in* 6. expresse dicitur: *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum*, & *cap. In malis promissis* 69. *de Regulis Juris etiam in* 6. præcise habetur: *In malis promissis fidem non expedit observari*.

Juramentum soli Deo factum de opere minus perfecto, & cujus oppositum est melius, sicut & juramentum Deo factum de re prorsus indifferente, non obligat; *Communis arg. cap. Scripturæ* 4. *de voto*, ubi statuitur non obligare votum de re impeditiva majoris boni, & licite posse elici illud majus bonum, adeoque idem dicendum venit de juramento soli Deo facto, quod induit naturam voti, & clare habetur *in cap. Pervenit* 3. *de jurejurando*, ubi expresse dicitur: *Non enim propositum aut promissum infringit qui in melius illud commutat*, & in ejus Summario dicitur: *Non pejerat, qui juramenti implementum in melius commutat*. 17

Juramentum autem factum homini, seu Ecclesiæ, vel alicui Communitati de re honesta, & licita semper obligat, neque in aliam quamvis meliorem rem solo jurantis arbitrio commutari potest; *Communis, arg. cap. Cum contingat* 28. *de jurejurando*, & *cap. Quamvis pactum* 2. *de pactis in* 6. ubi tamquam recepta Juris Canonici generalis Regula statuitur, quod *Juramentum homini præstitum necessario sit servandum, quotiescumque sine peccato, seu sine salutis æternæ dispendio, & sine alterius præjudicio servari potest*. 18

Ratio vero quare juramentum promissorium soli Deo factum de opere minus perfecto non obliget, sed possit solo jurantis arbitrio commutari in melius; Non sic autem juramentum promissorium factum homini, est, quia in juramento promissorio facto homini spectatur, quid illi gratius sit, unde mutari nequit in opus, quod absolute quidem melius sit, at ei, in cujus gratiam, seu utilitatem fuit factum, sit minus utile, vel acceptum, cum sic contentus esse non præsumatur. In juramento autem promissorio facto soli Deo spectatur, quid melius sit. Unde mutari potest in qualemcumque opus melius, cum sic Deus præsumatur esse contentus; Layman *Theolog. Moral. l.* 4. *tr.* 3. *cap.* 6. *num.* 6. Reiffenstuel *l.* 2. *decret. tit.* 24. *n.* 80. & alii passim. 19

Juramentum promissorium gravi & injusto metu extortum obligat, quando sine culpa servari potest, & a legitimo Superiore non relaxatur, sic v. g. qui juravit latroni inique exigenti pecunias soluturum, juramentum servare debet, nisi ei relaxetur; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *ad* 3. Pirhing *l. c. num.* 20

num. 69. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 100. Sanchez *lib.* 3. *in decalog. cap.* 11. *n.* 14. Layman *loc. cit. cap.* 7. *n.* 2. textu expresso *in cap. Si vero* 8. *de jurejurando*, ibi: *Si vero aliquis quemquam gravissimo metu sub Religione juramenti suum jus refutare coegerit, ipsumque sibi retinuert, quia nos consulere voluisti an alter eorum, vel neuter id habere debeat; Duximus tibi respondendum, quod non est tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi sit tale, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ. Nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur*, & ibidem statim subjungitur, quod ad coercendam iniquitatem perversorum, Romana Ecclesia consuevit a tali juramento absolvere, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Si juramentum per metum extortum servari potest sine interitu salutis æternæ, servandum est; Ecclesia tamen Romana consuevit a tali juramento absolvere*, & concordat *cap. Verum* 15. *de jurejurando*, *& cap. Ad audientiam* 4. *De iis, quæ vi metusve causa fiunt*.

21 Obligatio propria juramenti, prout procedit ex virtute Religionis, est omnino personalis, solumque jurantem afficit, & non transit ad hæredes, seu successores ejus, S. Thomas 2. 2. *q.* 98. *art.* 2. *ad* 4. Abbas *in cap. Veritatis* 14. *de jurejurando num.* 3. Covarruvias *in c. Quamvis pactum* 2. *de pactis in* 6. *part.* 1. *§.* 5. *n.* 4. Suarez *lib.* 2. *de jurament. cap.* 31. *num.* 12. Layman *loc. cit. cap.* 10. *num.* 7. Sanchez *lib.* 3. *in decalog. cap.* 13. *num.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 103. Pirhing *loc. cit. num.* 146. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia tale juramentum est vinculum personale; Religio enim juramenti, ejusque obligatio, nonnisi propria voluntate suscipi potest, adeoque non transit ad alias personas propria voluntate ad ta-

22 lis juramenti obligationem non concurrentes. Et hoc stat, etiamsi quis pro se, & suis successoribus juraverit aliquid præstare, quia licet Successores in tali casu possint obligari vi pacti, seu promissionis ab alio acceptatæ, ut infra *num.* 24. dicetur, non tamen hi obligantur ex vi juramenti, adeo ut, si juramentum sui Antecessoris non servent, censeantur perjuri, quia obligatio juramenti, quæ oritur ex virtute Religionis nonnisi propria voluntate suscipi potest, cum sit actio personalis; Abbas, Sanchez, Layman, Pirhing, Reiffenstuel *loc. cit.* & alii.

23 Unde si Rex v. gr. Episcopus, Canonicus, & hujusmodi ad Regnum, Episcopatum, Canonicatum, & hujusmodi admittantur, sine ullo præstito juramento, non obligantur sub juramento ad servanda ea, quæ sui Antecessores servare jurarunt; & si ea transgrediantur, non evadunt perjuri, & per hoc omnes supradicti a principio sui Regni, Episcopatus, Canonicatus, &hujusmodi solent præstare proprium, ac personale juramentum; Silvester *verb. Juramentum* 4. *quæst.* 3. Suarez, Sanchez, Pirhing, Reiffenstuel, Layman, aliique supracitati.

24 Obligatio juramenti proprie promissorii, seu firmatorii promissionis ab altero acceptatæ, vi pacti, seu ex virtute justitiæ transit ad hæredes, aut successores ejus, cui juratum est; *Communis, arg. l. Veteris, Cod. de contrahend. stipulat. & l. Si pactum* 9. *ff. de probationibus*, *& cap. Veritatis* 14. *de jurejurando*, in quo habetur: Vassallum, qui juravit Prælato fidelitatem, atque reverentiam, & obedientiam, eandem etiam sine novo juramento debere successoribus, quamvis eorum expressa mentio facta non fuerit. Unde recte dicunt communiter Doctores cum Innocentio, & Abbate *in cit. c. Veritatis*, Covarruvias *in cit. part.* 1. *§.* 2. *num.* 7. Scaccia *lib.* 2. *de judiciis c.* 2. *n.* 103. quod juramentum licet sit personale ex parte jurantis, tamen sit reale ex parte ejus, cui juratur, idest transitorium cum re, puta Dignitate, hæreditate, sicuti explicant Abbas *in cit. cap. Veritatis num.* 3. Covarruvias *loc. cit. n.* 7. Layman *loc. cit. cap.* 10. *n.* 5. *in fine* & alii.

Juramenta possunt per potestatem dominativam irritari, seu annullari, non solum per accidens, & indirecte, idest ratione materiæ promissæ, & juratæ, quæ alterius potestati subjecta sit, sed etiam per se, & directe, idest ratione voluntatis jurantis, quæ alterius potestati subjecta sit, ut in Religioso, & impubere accidit. Sic colligitur ex *cap.* 30. *Numer.* & tenent S. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 9. *ad* 3. S. Antoninus *p.* 2. *tit.* 10. *c.* 6. *§.* 2. Sanchez *lib.* 3. *moral. cap.* 19. *nu.* 1. Silvester *verb. Juramentum* 3. *quæst.* 7. Sa *eod. verb. n.* 31. Layman *loc. cit. cap.* 11. *num.* 1. Sotus *lib.* 8. *q.* 1. *art.* 9. Toletus *lib.* 4. *cap.* 23. & alii passim. 25

Juramenta promissoria soli Deo facta irritari, & annullari possunt per potestatem dominativam Patris, Prælati, Domini, Mariti, & hujusmodi; sic colligitur ex *cit. cap.* 30. *Num.* & tenent citati Doctores, & alii communiter apud Sanchez *cit. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 2. & Layman *loc. cit. num.* 2. Juramentum enim promissorium Deo factum, nihil aliud est, quam votum juratum adeoque sit sicuti votum, ea tacita, & subintellecta conditione *salvo jure superioris irritandi potestate præditi argum. cap. venientes* 19. *& cap. Ea te* 22. *de jurejurando*, & patet ex dictis *num.* 7. Quia juramentum accedens promissioni, seu voto, assumit naturam, & conditiones ejus, *cap. Quemadmodum* 25. *de jurejurando*. 26

Juramenta etiam homini præstita annullari, & irritari possunt per potestatem dominativam Patris, Prælati, Domini, Tutoris, Mariti, & hujusmodi, quoties voluntas jurantis, seu materia jurata est ipsis subjecta, vel Præjudicans; *arg. cit. cap. Venientes* 19. *de jurejurando*, ubi statuitur, quod non valeat juramentum præstitum in præjudicium juris Superioris, & in juramento intelligatur semper Jus Superioris exceptum. 27

Unde Papa potest irritare, & annullare omnia Juramenta edita circa Beneficia Ecclesiastica distribuenda, augenda, minuenda, quia super istis habet plenissimam potestatem; *cap. Licet* 2. *de præbend. in* 6. Item juramenta de non alienandis rebus Ecclesiæ, & alia hujusmodi, quæ sunt de materia subjecta dispositioni Papæ. 28

Ita Episcopus potest irritare ea Clericorum Juramenta, quæ facta sunt circa res suæ dispositioni subjectas, ut v. gr. Si Clericus juravit se vestes sacras commodaturum, aut tali loco non discessurum, donec debita solverit, vel quid aliud fecerit. Non enim ob id derogatur Juri Episcopi, quo minus ob justam causam eum ad se revocare possit, & inhibere, ne sacras vestes commodet, & hujusmodi; Abbas *in cit. cap. Venientes* 19. *de jurejurando num.* 3. Layman *loc. cit. cap.* 11. *num.* 2. Sporer, & alii passim. 29

Item

30 Item Superior Regularis posset irritare, & annullare Juramenta suorum subditorum, quia ob emissum votum obedientiæ, eorum voluntas est omnimode Superiori subjecta, nec habent velle, nec posse Sanchez *cit. lib.3. cap.19. nu.3.* Layman *loc. cit. nu.2.* Felix Potestas *to. 1. p.2. n.1715.* Sporer & alii passim.

31 Item Pater, ac Tutor irritare potest omnia pacta jurata impuberis, quia ob ætatis imbecillitatem, etiam ejus voluntas, & obligationes alienæ potestati subjectæ sunt; Covarruvias *in cap. Quamvis part.3. §.1. num.5.* Gunez *Resolut. cap.14. num.* 18. Suarez *lib.2. cap.38. n.12.* Lessius *lib.2. c.42. n. 61.* Layman *loc. cit. n.2.*, & alii plures.

32 Item Dominus irritare potest promissiones juratas servi sui, Maritus promissiones juratas Uxoris, & econtra Uxor promissiones juratas Mariti, si Juramenta illis præjudicent, aut sint de materia illis subjecta; Layman *loc. cit. n. 2.* Felix Potestas *loc. cit. nu. 1716.* Suarez, Sporer, Azorius, & alii passim.

33 Juramentum autem hominis, cujus voluntas, & materia jurata non est alteri subjecta, nec præjudicans, quando ab eo, cui est præstitum, acceptatum est, non potest ordinarie remitti, relaxari, irritari, nec dispensari, nec etiam in melius commutari sine consensu ejus cui præstitum est; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *q. 89. art. 9. ad 3.* Layman *loc. cit. c. 11. num.5.* & ratio est, quia tali Juramento est jam acquisitum Jus homini, cui præstitum est, unde tali Jure, sicuti, & aliis bonis privari non potest.

34 Notanter vero dicitur *ordinarie*, quia dantur aliqui casus, in quibus potest relaxari etiam tale Juramentum. Primo, si bonum commune Ecclesiæ talis Juramenti relaxationem exigat, quia per *text. in cap. Bonæ memoriæ 3. de postulat. Prælator. l. Actione 61. §. 1. ff. Pro socio, cum similibus*, bonum commune prævalet bono particulari, seu privato, & tale Juramentum relaxare maxime pertinet ad Summum Pontificem, ut cum S. Th. 2. 2. *q. 89. art. 9. ad 3.* docet communis Doctorum. Interdum tamen potest etiam Episcopus juxta qualitatem causarum, & personarum relaxare Juramentum alteri præstitum, v. gr. non accusandi, non denunciandi, & huiusmodi, si bonum commune suæ Diœcesis id postulet, Suar. *lib. 2. de Jurament. cap. 4. num. 5.* Silvester *verb. Juramentum 5. q. 3.* Layman *loc. cit. cap. 11. num.5.* Piringh *lib. 2. decretal. tit.24. nu.154.* & indicat etiam S. Thomas *loc. cit.* ubi dicit, quod id maxime pertinere videtur ad potestatem Papæ, adeoque censent posse interdum juxta qualitatem causarum, & personarum fieri etiam ab Episcopo. Secundo in pœnam criminis commissi ab eo, cui præstitum est Juramentum textu claro *in cap. Nos Sanctorum 4. & cap. juratos 5. caus.15. qu. 6.* ubi donec excommunicati resipiscant, absolvuntur a Juramento fidelitatis, qui illud ipsis præstiterunt. Tertio ratione gravis injuriæ, quam jurans si passus ab eo, qui juravit, seu ab aliis ejus adhærentibus, eo quod per dolum, vim, vel metum injuste incussum, vel læsionem valde enormen Juramentum, seu contractus Juramento confirmatus, sit extortus, *capit. Auctoritatem 2. caus.15. quæst.6. cap. Verum 15. de jurejurando*, Sanchez *lib.3. in decalog. cap. 26. n. 26.* Suarez *lib. 2. de juramento cap. 21. num. 6.* Layman *loc. cit. n.5.* Phiring *loc. cit. num.115.* qui ex communi dicunt tunc tale Juramentum posse etiam relaxari ab Episcopo, vel alio Prælato quasi Episcopalem Jurisdictionem habente. Vide verb. *Votum art.3. n.125.*

Relaxare Juramenta directe, idest per modum absolutionis, vel dispensationis pertinet ad solos Superiores, seu Judices Ecclesiasticos, quia est actus Jurisdictionis spiritualis, cum Juramentum sit vinculum spirituale; adeoque ad solam potestatem spiritualem spectat illud dissolvere. Relaxare autem Jumenta indirecte idest ratione materiæ, vel supplendo vicem ejus, cui juratum est, & qui remittere debeat, & nolit, potest pertinere etiam ad Judices Laicos. Si enim ille, cui juratum est per metum, vim, vel dolum, tale Juramentum remittere debeat, & nolit remittere, tunc Judex Sæcularis loco, & nomine illius, quamvis renitentis, illud remittere potest, quia, quando subditus tenetur præstare consensum ad aliquem actum, & renuit, potest Judex Secularis illud præstare, & supplere ejus consensum, & eo invito id præstare, quia in tali casu factum Judicis reputatur factum partis, ut docent Doctores *in leg. Si ob causam Cod. de eviction.* Et sic tenet Suarez *lib.2. de jurament. cap. 41. num.16.* Sanchez *lib.3. c. 22. num.13.* Layman *loc. cit. capit. 11. num.9.* Pirhing *loc. cit. numer. 159.* Guttierez, & alii. 35

Placet hic subnectere formulam Juramenti præstandi ab Abbatibus, aliisque Monasteria, seu Ecclesias habentibus cum Jurisdictione quasi Episcopali, & territorio separato, quam præscripsit Bened. XIV. tom.1. sui Bullarii Const.7. incip. *Quod sancta §. 11.* & est talis. 36

„ Ego N. ab hac hora in antea fidelis & obediens „ ero B. Petro Apostolo, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ, & Domino Nostro N. Papæ N. suisque Successoribus canonice intrantibus. Non ero in „ consilio, aut consensu, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, seu capiantur mala captione „ aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, vel injuriæ aliquæ inferantur quovis quæsito colore. Consilium vero, quod mihi credituri sunt, per se, aut nuncios suos, seu litteras, „ ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam. „ Papatum Romanum, & Regalia S. Petri adjutor „ eis ero ad retinendum, & defendendum, salvo „ meo ordine, contra omnem hominem. Legatum „ Apostolicæ Sedis in eundo, & redeundo honorifice tractabo, & suis necessitatibus adjuvabo. Jura, honores, privilegia, & auctoritatem S. R. E. „ Domini Nostri Papæ, & Successorum prædictorum conservare, defendere, augere, & promovere curabo. Neque ero in consilio, vel facto, „ seu tractatu, in quibus contra ipsum Dominum „ Nostrum, vel eamdem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra, vel præjudicialia personarum, juris, „ honoris, status, & potestatis eorum machinentur. „ Et si talia a quibuscumque tractari, vel procurari „ novero, impediam hoc pro posse: & quanto citius potero, significabo eidem Domino nostro, „ vel alteri, per quem possit ad ipsius notitiam pervenire. Regulas Sanctorum Patrum, decreta, ordinationes, seu dispositiones, reservationes, provisiones, & mandata Apostolica totis viribus ob-

„ servabo, & faciam ab aliis observari. Hæreticos,
„ Schismaticos, & Rebelles eidem Domino Nostro,
„ vel Successoribus prædictis pro posse persequar, &
„ impugnabo. Sacras B. B. Apostolorum memo-
„ rias singulis trienniis (seu quinquenniis) persona-
„ liter, ac per me ipsum visitabo, & Domino no-
„ stro, successoribusque præfatis rationem reddam
„ de commisso mihi munere, deque rebus omnibus
„ ad mei Monasterii, seu Ecclesiæ statum, ad Cleri, &
„ populi disciplinam, animarum denique, quæ meæ
„ fidei creditæ sunt, salutem quovis modo pertinen-
„ tibus, & vicissim Mandata Apostolica humiliter
„ recipiam, & quam diligentissime exequar: Quod
„ si legitimo impedimento detentus fuero, prædicta
„ omnia adimplebo per certum Nuncium ad hoc
„ speciale mandatum habentem de gremio conven-
„ tus Monasterii mei (seu Capituli Ecclesiæ meæ)
„ aut alium in Ecclesiastica dignitate constitutum,
„ seu alias Personatum habentem, aut, his mihi
„ deficientibus, per aliquem alium Presbyterum Sæ-
„ cularem, vel Regularem spectatæ probitatis, &
„ religionis, de supradictis omnibus plene instru-
„ ctum. De hujusmodi autem impedimentis doce-
„ bo per legitimas probationes ad S. R. E. Cardi-
„ nalem Congregationis Sacri Concilii Prefectum
„ Perdictum Nucium transmittendas. Possessiones
„ vero ad Monasterium meum pertinentes non ven-
„ dam nec donabo, neque impignorabo, nec de
„ novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam
„ cum consensu Conventus Monasterii mei, incon-
„ sulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alie-
„ nationem devenero, pœnas in quadam super hoc
„ edita Constitutione contentas, eo ipso incurrere
„ volo. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei
„ Evangelia. „ Sic *ibi* ad litteram.

37 Alia ad rem. Vide verb. *Votum*, cum ea, quæ di-
cuntur, & resolvuntur de Voto, possint proportiona-
liter dici, & resolvi de juramento.

Additiones ex aliena manu.

38 Tres hic quæstiones non intempestive sunt di-
scutiendæ; Prima est, *quatenus juramenta actibus
invalidis adjecta vigorem in praxi habeant?* Altera
an ex tali juramento hodie detur actio? Et tertia, *an
ex juramento defuncti teneantur Hæredes. Ad primam*
quæstionem quod attinet, pro ejus recta resolutione
39 distinguendæ sunt plures actuum species. Sunt enim
actus a Legibus absolute prohibiti. Sunt actus qui
non dependent a libero contrahentium arbitrio.
Sunt actus, qui Tertii præjudicium concernunt.
Sunt demum actus, qui non valent in favorem Agen-
tium, valere tamen possunt, si ab eo cujus interest
non impugnantur.

40 Actus absolute prohibiti per Juramentum confir-
mari nequeunt, propterea quod positi ii non sunt
in arbitrio paciscentium, nec possunt pactis privato-
rum tolli, præsertim si contineant speciem delicti.
41 Idque non solum de iis actibus intelligendum, qui
Juri divino vel naturæ sunt contrarii, sed & quos jus
canonicum, vel civile absolute prohibuit utilitatis pu-
42 blicæ gratia. Atque hinc est, quod Clerici ne acce-
dente quidem Juramento jurisdictionem prorogare
43 queunt, *cap. 12. de Judiciis*. Absolute enim hæc pro-
rogatio prohibita est. Vide, & alia exempla, quæ sup-
peditat Jus canonicum *cap. 12. de testib. & c. 4. de te-
stib. cogend., & cap. 7. de pignor.*

Neque per Juramentum confirmantur actus, qui a 44
libero contrahentium arbitrio non dependent. Sic
is, qui venditionem contrahit, pactumque juratum
addit, ne unquam pretium exigatur, & tamen ven-
ditio omnino maneat, nihil agit, cupitque contra-
dictoria. Nec societas est, ita inita, ut ad alterum 45
omne lucrum perveniret, ad alterum omne damnum,
si vel maxime Juramentum intervenisset; Vide Sera-
phinum de Seraphinis *de privileg. juramenti privi-
leg. 130. n. 6.*

Nota vero, quod actus, quibus certæ solemnita- 46
tes sunt præscriptæ, ob earum defectum nulli qui-
dem sunt, sed non ita paciscentium arbitrio exem-
pti, ut eosdem sine solemnitatibus peractos servare
haud possint si velint; Atque ideo actus hujusmodi per 47
Juramentum confirmantur, supplente ipso Juramen-
to defectum solemnitatum; Benckendorff *ad Se-
raphinum de Privil. jurament. lib. 1. cap. 25. n. 117.*

Variæ hinc oriuntur conclusiones. Transactio, 48
quæ, non inspectis tabulis de iis quæstionibus, quæ
ex Testamento dependent, facta est, non subsistit;
accedente Juramento, valet, ut, quidquid contra-
dicat Seraphinus *de Privileg. Jurament. privileg.* 100.
num. 5. firmat Benckendorff *cit. loc. num.* 2. Pariter 49
Transactio de alimentis Testamento relictis sine Præ-
toris decreto, & causæ cognitione facta, nulla est;
at sustinetur si accedat Juramentum; Facchin. *lib. 3.
controv. jur. cap.* 21. Coler *de aliment. lib. 2. cap. 8.
num.* 24. Donatio demum excedens 500. solidos sine 50
insinuatione irrita est; at munita juramento valida
est; Seraphin. *de privileg. jurament. fere per tot. ibi-
que* Benckendorff. *n. 3.*

Actus tertii præjudicium concernentes per jura- 51
mentum non confirmantur. Atque hinc sponsalia
posteriora licet juramento munita subsistere ne-
queunt in præjudicium priorum publicorum, si in-
sistant prior sponsa juri suo. Et renunciatio jurata 52
S. C. Macedoniani valet in liberorum præjudicium,
non item Patris, in cujus favorem primario hoc S.
C. introductum est.

Reliquum est, ut differamus de actibus illis, qui 53
non valent in favorem agentium, possunt tamen va-
lere si non impugnentur ab eo, cujus interest. Hos 54
autem per juramentum jure canonico confirmari,
noto notius est. Quo fit, ut alienatio fundi dotalis
jure civili non subsistat, si vel maxime uxor consen-
tiat, valeat tamen jure canonico, interveniente
juramento: *cap. 28. de jurejur. & cap. 2. eod. tit.
in 6.* Vide aliud exemplum *in cap. 2. de pactis in 6.*

Pergimus ad secundam quæstionem, an ex ju- 55
ramento detur hodie actio. Sunt qui tenent, juran-
tem ad servandum juramentum obligari ex *virtute
Religionis*, ut tamen nulla alteri acquiratur actio in
foro externo; Confer Wiestner *instit. jur. can. lib. 2.
tit. 24. num.* 78. At dari ex juramento actionem dicen- 56
dum est, attento *c. 9. de arbitr.* tum *c. 28. de jureju-
rand.* Consule Bohemerum *in Decretal. lib. 2. tit. 24.
§. 34., & plur. seqq.*

Tertia & ultima quæstio est, an hæredes ex jure- 57
jurando defuncti teneantur? At si ex jurejurando
datur actio, facile est dignoscere, obligari hæredes
ex

ex jurejurando defuncti. Tametsi enim quoad *reatum perjurii* juramentum Defuncti haud transeat in hæredes, ipsa tamen obligatio, quæ in persona Defuncti robur propter jusjurandum accepit, impugnari minime potest ab hæredibus, quippe qui obligati sunt ad factum Defuncti præstandum.

JURISDICTIO.

SUMMARIUM.

1 JUrisdictio dicta est a jure dicendo secundum æquitatem, jurisque regulas, tamquam præcipuo publice potestatis officio, ut colligitur *ex l.1. ff. De jurisdiction. omn. Judicum, & ex l.1. §.Damna-*
2 *mus, ff. De suspectis Tutoribus*. Hinc jurisdictio definitur, quod sit *Facultas alicujus habentis publicam auctoritatem, & eminentiam super alios ad eorum regimen, & gubernationem; Est in re communis.*

3 Jurisdictio dividitur primo in Ecclesiasticam, & Civilem. *Jurisdictio Ecclesiastica* est illa, quæ circa causas ad Dei cultum, spiritualemque animarum salutem pertinentes versatur. Et hæc exercetur, nedum in Foro externo, sed etiam in Foro interno, seu conscientiæ, & Sacramentali. *Jurisdictio Civilis, seu politica* est illa, quæ circa causas sæculares, & profanas versatur, & temporalem Reipublicæ gubernationem respicit. Et hæc exercetur solummodo in Foro externo.

4 Jurisdictio dividitur secundo in voluntariam, & contentiosam. *Jurisdictio voluntaria* est illa, quæ exercetur solum in volentes, & ad hanc in Civilibus spectat manumissio, & adoptio juxta *l.2. ff. De Officio Proconsulis*. In Ecclesiasticis autem ad hanc spectant, Ordinatio, Consecratio, Benedictio, Absolutio, Dispensatio, Beneficiorum Collatio, & hujusmodi, ut notant Doctores *in cap. Decernimus 2. de judiciis*, & apud Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 126. n. 4. Jurisdictio contentiosa* est illa, quæ exerceretur in invitos v. gr. in jus vocando, puniendo, & alia hujusmodi exercendo, quæ expediri non possunt, nisi Judice pro Tribunali sedente, seu quando inter duos, pluresque contenditur; *arg. l. Inter stipulantem §. 2. ff. De verb. oblig.* ibi: *Judicium autem etiam in invitum redditur*, & amplius declarat Glossa *in cit. l. 2. ff. De Officio Proconsulis, verb. Contentiosam*.

Jurisdictio voluntaria differt a contentiosa, nedum ex dictis, qui voluntaria solum in volentes exercetur, unde etiam nomen accepit, & contentiosa etiam in invitos exerceri potest in Judicio, unde a contentione partium inibi contendentium nomen desumpsit. Sed etiam differt, quia voluntaria Jurisdictio extra proprium Territorium valide, & plerumque etiam licite exercetur, dispensando v. gr. cum subditis in eorum votis & juramentis, absolvendo a Censuris, & peccatis, assistendo eorum matrimoniis, legitimando, adoptando, delegando, & hujusmodi: Cum enim ad voluntariæ jurisdictionis exercitium non requiratur strepitus, seu processus judicialis, nec opus sit Judicem pro Tribunali sedere, ideo nulla infertur injuria judici, in cujus Territorio, seu Diœcesi tales privatim actus exercentur, ut docent communiter Doctores *in cit. l. 2. ff. De Officio Proconsulis, & in cap. Novit 7. de Officio Legati*. Jurisdictio autem contentiosa, utpote quæ causas, tum Civiles, tum criminales definire debet cum strepitu, seu processu Judiciali pro tribunali sedendo, exerceri non potest extra proprium Territorium sine expresso, vel tacito consensu Judicis illius loci, ipsarumque partium contendentium: *Cum* ut expresse dicitur *in cap. Ut animarum periculis 2. de Constitutionibus in 6. Cum extra Territorium jusdicenti non pareatur impune*, & ita *ibi* Doctores communiter. 5

Jurisdictio dividitur tertio in Ordinariam, & Delegatam. *Ordinaria* est illa, que cuipiam jure proprio, seu ratione Officii, aut Dignitatis suæ ex Lege, Canone, vel Consuetudine competit. *Delegata* est illa, quam quis non habet jure proprio, sed solum ex commissione alterius, cujus vice fungitur. Sic colligitur *ex l. More majorum, & l. Et quia, ff. de jurisdict. omn. Judic.* ubi is censetur habere jurisdictionem ordinariam, ac delegare posse, *qui eam suo jure, non alieno beneficio habet*. 6

Jurisdictio dividitur quarto in imperium, & simplicem jurisdictionem. *Imperium* est jurisdictio, quæ nobili Judicis officio exercetur: *Officium* autem *nobile Judicis* est illud, quod non deservit, nec alligatur alicui actioni, sed Judex motu proprio, sive ex officio ex se, & non adductus a partibus, procedere potest ad crimina punienda, beneficia, privilegia conferenda, & hujusmodi, juxta *cap. Qualiter, & quando 24. de accusationibus. Simplex jurisdictio est*, quæ exercetur Judicis Officio mercenario: *Officium* autem *mercenarium Judicis* est illud quod deservit, & alligatur actioni intentæ per partem; Judex enim habens simplicem jurisdictionem non potest motu proprio, sive ex officio ex se procedere ad causas, & lites civiles, sed solum ad instantiam Actoris. Unde talis Judex, si partes instent, debet procedere, & sententiam ferre, nec potest ipsas partes 7

tes ad compoſitionem compellere, & ſi partes deſiſtant, debet & ipſa a tela judiciaria deſiſtere; ſic ex Bartolo *in l.1., & l. Imperium 3. de Jur. omnium Judicum*, Abbate *in cap. Quod sedem* 10. *de Officio Judicis Ordinarii num.*5. Durand. *in ſpec. tit. de juriſd. omnium jud. n.*10. Molina *tr.*5. *de juſtitia n.*1. 2. *& seq.* Layman *Theol. Moral. lib.*1, *tr.*4. *c.*5. *n.*7. Pirhing *lib.*1. *decretal. tit.*31. *n.*3.

8 Imperium dividitur in merum, & mixtum. *Merum imperium* eſt juriſdictio, quæ exercetur Judicis officio nobili publicam utilitatem reſpiciente, cujus actus ſunt leges condere, malefactores punire, & hujuſmodi. *Mixtum imperium* eſt juriſdictio, quæ nobili judicis officio privatam utilitatem reſpiciente, exercetur, & ejus actus ſunt, Tutores dare, mittere in poſſeſſionem, reſtituere in integrum, & hujuſmodi. Imperium merum appellatur alio nomine *Juriſdictio alta*, ſeu *Summa*. Imperium Mixtum alio nomine dicitur *Jurisdictio baſſa*, ſeu *inferior*, quæ competit cuilibet Magiſtratui, licet non ſemper quoad omnes actus. Sic ex *citatis Doctoribus*.

9 Imperium merum, juxta jus Civile tribus veluti gradibus diſtinguitur. Primus, ſeu ſupremus continet pœnas mortis naturalis, ut combuſtionis, Rotæ, decapitationis, & hujuſmodi. Secundus complectitur pœnam mortis civilis, ut deportationis in inſulam, Relegationis, ſeu Banni Regii, vel Imperialis. Tertius Reſpicit pœnas non capitales tum corporis afflictivas, tum famoſas, ut amputationis manuum, fuſtigationis, ſiſtentiæ ad numellas, & hujuſmodi. Engel *tit. de Officio Judicis num.*1. Chriſtophorus Chlingenſperger *lib.*1. *Collegii Inſtit. Juſtinian. tit.*20. *q.*6. Reiffenſtuel *lib.*1. *decret. tit. n.*29. 22. & alii.

10 Imperium merum datur etiam de Jure Canonico. Ita Gloſſa magna, & Abbas *in cap. Quod sedem* 10. *de Officio Ordinarii num.*5. Engel *eod. tit. num.* 12. Reiffenſt. *loc. cit. num.*25. *&* 26. Pirhing *loc. citat. n.*3. & alii paſſim. Hinc de jure Canonico ad primum gradum imperii meri ſpectat *Gladius ſpiritualis*, ſcilicet poteſtas excommunicandi, quæ pœnis capitalibus comparatur, textu expreſſo *in cap. Per venerabilem* 14. *Qui filii ſint legitimi §. Sunt autem*. Item poteſtas degradandi, & tradendi Curiæ ſæculari, juxta Gloſſam *in cap. Quod Sedem* 10. *verb. Committere ante finem de Officio Ordinarii*, quod æquiparatur ultimo ſupplicio, ut recte notat Innocentius in *c. Qualiter, & quando* 24. *de accuſationibus*, & alii paſſim. Ad ſecundum gradum ſpectat poteſtas relegandi, ſubjiciendi torturæ, perpetuis carceribus mancipandi, verberandi flagellis citra mortem, vel mutilationem, & hujuſmodi. Ad tertium gradum ſpectat poteſtas leniter coercendi in corpore, carcerandi ad tempus, imponendi mulctam pecuniariam, & hujuſmodi. Sic *ex citatis Doctoribus*.

11 Juriſdictio ordinaria tribus modis acquiri poteſt,
ſcilicet; Vel ex privilegio Supremi Principis conceſſo Dignitati, ſeu Perſonæ; Vel a Lege, ſeu Canone;
Vel ex Conſuetudine legitime præſcripta; *cap. Duo ſimul* 9. *de Officio Ordinarii*, Imola *ibid. num.*1. Durand. *in ſpec. tit. de Officio Vicarii §.*2. *num.*1. Pirhing
12 *loc. cit. num.*5. & alii paſſim. Et quidem ex privilegio Supremi Principis Eccleſiaſtici, ſcilicet a Summo Pontifice conſtituuntur Judices Ordinarii; Legati, Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Officiales Sedis, ſeu Curiæ Romanæ, ut Vice-Cancellarius, Camerarius, & alii hujuſmodi. Et a Supremo Principe Sæculari, ſcilicet Imperatore, Rege, & hujuſmodi conſtituuntur Duces, Marchiones, Comites, aliique Provinciarum, aut locorum Gubernatores, Magiſtratus, & hujuſmodi, qui omnes gaudent juriſdictione ordinaria. *Communis*. A Lege, ſeu Canone conſtitui 13
cenſentur Judices ordinarii, qui ſecundum præſcriptum Legis, aut Canonis, vel ab homine publicam poteſtatem habente, vel ab Univerſitate, ſeu Collegio, vel Capitulo per electionem conſtituuntur. Sic quilibet ab Univerſitate, Collegio, Capitulo, Congregatione, & hujuſmodi electus legitime, & canonice in Rectorem, & Præfectum, ſeu Superiorem ejuſdem, ut illi per modum capitis præſit, habet juriſdictionem ordinariam erga ſuos ſubditos in cauſſis ſpectantibus ad Univerſitatem, Collegium, Capitulum, Congregationem, & hujuſmodi. *Communis*. Et Epiſcopus etiam creando Vicarium Generalem, facit ipſum Judicem Ordinarium, cum Vicarius Generalis gaudeat auctoritate ordinaria, ut
dicetur infra *sub num.*15. Ex Conſuetudine legitime 14
præſcripta cenſentur conſtitui Judices Ordinarii, qui per tempus legitimum, ſcilicet 40. annorum cum propria bona fide, & etiam ſcientia, & patientia eorum, contra quos præſcripſerunt, tali juriſdictione uſi ſunt, quia conſuetudo legitime præſcripta tribuit juriſdictionem ordinariam; *cap. Simul* 9. *De Officio Ordinarii, & cap. Cum contingat* 13. *de foro competente*, & ibi Gloſſa *verb. Maxime*, & Canoniſtæ communiter; ſicuti etiam tenent communiter Legiſtæ *in l. Imperium* 3. *ff. De jurisdictione omnium Judicum*.

Vicarius Generalis Epiſcopi habet juriſdictionem 15
Ordinariam, & non Delegatam. Ita colligitur ex *cap. Non putamus* 2. *de conſuetudine in* 6. *ex cap. Romana* 3. *§.*1. *de appellat. in* 6., ac tenet expreſſe Gloſſa *in cit. cap. Romana*, *verb. Generaliter*, & alia Gloſſa *in cit. c. Licet* 2. *verb. Officialem*, *de Officio Vicarii in* 6. Abbas *in cap. Quoniam* 14. *num.*11. *de Officio Delegati, & cap. Decernimus*, *num.*12. *de Judiciis*, Felinus *in Rubric. de Officio Delegati num.*4. Sperellus *decis.*97. *Fori Eccleſiaſtici num.*3. Maranta *in Speculo aureo part.*4. *diſt.*5. *num.*12. *&* 13 Covarruvias *lib.*3. *Variar. resolut. cap.*20. *num.*4. *& Pract. Quæſt. cap.*4. *num.*8. Maſcardus *de probationibus concluſ.*1413. *num.*9. *&* 32. Nicolaus Garcias *de Beneficiis part.*5. *cap.* 8. *n.*21. Sbrozius *de Officio Vicarii lib.*2. *quæſt.*55. Bernardus Sannig *de Officio Vicarii cap.*4. *num.*5. Pirhing *eod. tit. num.*35. Reiffenſt. *ib. a n.*91. *ad* 101. ubi late id probat, & ſolvit argumenta contraria, Sanchez *lib.*3. *de Matrimonio disp.*29. *nu.*2. 3. *& sequent.* Barboſa *de Offic. & poteſt. Episcop. par.*3. *allegat.*54. *num.*26. ubi innumeros alios citat pro hac ſententia, & *a num.*37. *ad* 46. ubi ſolvit omnia argumenta contrariæ ſententiæ, cujus Patronos varios cum ſuis argumentis citat, & adducit *a num.*30. *ad* 37., & ſic tenet etiam Sacra Rota recentior *part.*4. *tom.*1. *decis.* 614. *num.*2. *& ead. part.* 4. *tom.*2. *decis.* 48. *num.* 10. Vide verb. *Vicarius Generalis art.* 1. *num.* 41.

Et ratio noſtra eſt, quia Juriſdictio, quæ a Lege, 16
ſeu Canone ratione Officii, ſeu Dignitatis alicui con-

ceditur, est ordinaria, *l. More Majorum*; *& l. Et quia, ff. De Jurisdiction. omn. Judic.* Vicarius autem Generalis Episcopi habet Jurisdictionem a Canone, & ratione sui Officii sibi concessam; *cap. Licet 2. de Officio Vicarii in 6.* cum similibus, & notat Glossa *in d. cap. Licet, verb. Officialem* plura Jura adducens, adeoque &c. Tum quia idem est Tribunal, seu Auditorium, eademque Jurisdictio Episcopi, & Vicarii sui Generalis, textu expresso *cap. Non putamus 2. de consuetud. in 6.* ibi: *Cum sit idem Auditorium utriusque*; *& in cap. Romana 3. de appellationibus eod. in 6.* ibi: *Cum unum, & idem Consistorium, sive Auditorium sit censendum.* Jurisdictio autem Episcopi est ordinaria, *cap. Cum Episcopus 7. de Officio Ordinarii in 6.* adeoque etiam ordinaria erit illa sui Vicarii Generalis, Tum etiam quia si jurisdictio Vicarii Generalis non esset ordinaria, sed delegata, daretur appellatio ab ipso ad Episcopum, cum a delegato detur appellatio ad Delegantem, textu expresso *in cap. Super quaestionum articulis §. Porro 27. de officio Delegati* cum similibus; Atqui a Vicario Generali non datur appellatio ad Episcopum, textu clarissimo *in cit. cap. Non putamus 2. de consuetud. in 6.* addita ratione: *Ne ab eodem ad se ipsum (cum sit idem Auditorium utriusque) appellatio interposita videatur*; *& in cit. cap. Romana 3. §. 1. de appellat. eod. in 6.* ibi: *Ne ab eisdem ad se ipsos interponi videatur*, adeoque &c.

17 Nec valet objicere, quod Episcopus instituat, seu constituat sibi Vicarium Generalem, & possit ipsum quoties voluerit amovere; adeoque ejus Jurisdictionem non esse ordinariam, cum jurisdictio ordinaria sit perpetua, & neque mortuo concedente expiret, ut patet *ex c. Legato 2. de Officio Legati in 6.* Non valet, inquam, quia eo ipso, quod quis instituitur Vicarius Generalis ab Episcopo, Jus tribuit ipsi jurisdictionem, & quidem immediate, *arg. cap. Licet 2. de Officio Vicarii in 6.* & notat Barbosa *cit. allegat. 54. num. 44.* Sanchez *lib. 3. de Matrim. disp. 29. n. 13.* Fagnan *in cap. Quod nobis 2. de Clandestina desponsat. num. 45.* & alii. Quamvis enim Episcopus mediet quasi nominans, & instituens, non tamen mediat quasi dans jurisdictionem. Nec obstat, quod Jurisdictio Vicarii Generalis ad nutum Episcopi sit revocabilis, quia id non fit ex eo, quod Jurisdictio illa non sit ordinaria, sed quia Vicarius consequitur eam a Lege mediante nominatione Episcopi: Cum igitur hanc nominationem possit Episcopus revocare, sublato antecedente, necessario tollitur & consequens. Simile enim quid contigit in Judicibus, qui ordinariam habent jurisdictionem, non obstante, quod eorum Jurisdictio cesset statim ac per Superiorem a suis officiis amoveantur, & ad ipsa officia a tali Superiore, seu Principe fuerint nominati, & deputati. Et quamvis jurisdictio ordinaria sit perpetua, quando inest primario, & per se in Jusdicente, non tamen perpetua est ea Jurisdictio ordinaria, quae in ipso inest solum secundario, & accessorie ad aliam ordinariam, cui cohaeret, uti est Jurisdictio ordinaria Vicarii Generalis cohaerens jurisdictioni ordinariae Episcopi: & hoc patet exemplo Legati Proconsulis, qui, moriente Proconsule, cessat, & amittit non solum jurisdictionem, quae a Proconsule mandatur, de qua *in leg. Legati 13. de Officio Proconsulis*, sed & dationem Tutoris, quae tamen non ex mandato Proconsulis, sed proprio Jure ex Legislatione eidem competit, juxta *leg. 1. vers. Legatus quoque, ff. de Tutoribus, & Curatoribus, l. Et Legati 15. juncta Glossa de Officio Proconsul.* Sic Barbosa *cit. allegat. 54. num. 44.* Sanchez *cit. l. 3. de Matrimon. disp. 29. num. 13.* Reiffenst. *lib. 1. decret. tit. 18. n. 100.* Quintanadv. *lib. 2. de jurisd. n. 14.* & alii.

Jurisdictio quoque Vicarii Capitularis, sede vacante, est ordinaria, statim enim ac ipse eligitur, a Jure transit in eum tota jurisdictio ipsimet Capitulo competens, adeo ut non sit necessaria specialis commissio, cum Conc. Trident. *sess. 24. cap. 16. de Reform.* arctaverit Capitulum ad constituendum Vicarium, qui jurisdictionem suam administret. Martha *de jurisdict. par. 1. cap. 30.* Marchetus *in praxi Vicarii Capitularis part. 2. tit. 12. num. 35.* Aloysius Riccius *in Praxi aurea par. 2. resolut. 99. num. 1.* Sanch. *lib. 3. de Matrimonio disp. 29. num. 4.* Reiffenst. *loc. cit. nu. 97.* Guttier. *de Matrimonio cap. 66. n. 13.* Rota recentior *par. 4. to. 2. dec. 48. num. 10.* (*) Addendum hic aliquid de Parochi jurisdictione. Habent & hi jurisdictionem ordinariam in foro *interno*, quam suis Cappellanis delegant. Dixi in foro *interno*. Nam licet Petrus Mengonius an. 1732. disceptationem *de eminentiori Parochorum dignitate supra Canonicos* Florentiae ediderit, in eaque conatus sit Parochis jurisdictionem ordinariam etiam *in foro externo* asserere conatus sit, ductus decretali Alexandri III. *cap. Cum ab Ecclesiarum, de Offic. Judic.*, anno tamen sequenti Joannes Dominicus Larius eum strenue confutavit in alia dissertatione Pisis evulgata. Vide Benedict. XIV. *de Synodo Dioeces. lib. 5. cap. 5. n. 2.* (*) 18

Jurisdictio ordinaria primario, & per se inexistens 19
in Jusdicente non extinguitur morte concedentis, v. g. Papae; *cap. Legatus 2. de Officio Legati in 6.* cum similibus. Jurisdictio autem delegata expirat, 20
si delegans, re integra, moriatur, *cap. Relatum 19. cap. Gratum 20. cap. Licet undique 30. de Officio Judicis Delegati, l. Et quia, ff. de jurisdict. omn. Judic.* Et 21
ratio disparitatis est, quia concessio jurisdictionis ordinariae est gratia facta ipsi, cui conceditur, cum talis in Dignitate constituatur, gratia autem facta non expirat morte concedentis etiam re integra, textu expresso *in cap. Si cui 36. de praebend. in 6.* ibi: *Hujusmodi concessio (quam, cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis.* Econtra vero Jurisdictio delegata non est gratia facta ipsi Delegato, sed quoddam mandatum de facienda justitia alteri; mandatum autem expirat morte mandantis re adhuc integra; *l. Mandatum, Cod. Mandati & cap. Licet undique 30. de offic. Judicis delegati*, ibi: *Mandatum hujusmodi re integra morte mandatoris expiravit*; Reiffenst. *loc. cit. tit. 29. num. 51.* Sanchez *lib. 3. de Matrimon. disp. 22. n. 55. & 57.* cum aliis.

Apostoli omnes immediate a Christo, & non me- 22
diante Petro, acceperunt suam Jurisdictionem; vide *Apostolus a num. 6. ad 11.* ubi late de hoc, Episco- 23
pi jurisdictionem habent mediante Papa; Jurisdictio enim habita ab Apostolis immediate a Christo fuit solummodo personalis, & extraordinaria propter necessitatem illius temporis, & primae fundationis Ecclesiae, adeoque in se ipsis terminatura, nec transitura

situra ad suos successores, quales sunt Episcopi Papa inferiores. Melchiades Papa *in Epistola decretali*, Anacletus Papa *cap. In novo* 2. *dist.*21. *& cap. Sacrosancta* 2. *dist.*22. Bellarmin. *de Pontifice lib.*4. *c.*2. Barbosa *de offic. & potest. Episcop. par.*1. *tit.*1. *c.*1. *a n.*18. & alii passim. (*) Cave, credas, sententiam de Episcoporum jurisdictione a Summo Pontifice derivatam nonnisi Isidorianis hisce, quas Auctor laudat, Melchiadis, & Anacleti decretalibus niti. Multo gravioribus illa argumentis probatur, quæ adversus Febronium proposita invenies, atque expensa a Franc. Antonio Zaccaria in utroque *Antifebronio* Italico, & Latino. Id tamen omnino præ oculis habendum, Episcoporum jurisdictionem, sive sit immediate a Christo Domino, sive a Summo Pontifice, ita semper huic subesse, *ut consentientibus omnibus Catholicis* (quod ajebat idem Benedict. XIV. *lib.*7. *cap.*8. *num.*7.) *ejusdem auctoritate, & imperio limitari, atque ex legitima causa, omnino auferri possit.*

24 Confessarii Regulares Ordinum Mendicantium, & aliorum exemptorum communicantium cum ipsis privilegiis habent immediate a Papa jurisdictionem in quosvis Christifideles, supposita tamen approbatione Episcoporum. *Clementina Dudum*; *de sepulturis*, & sic declarasse etiam Sacr. Congreg. Concilii testatur Fagnan. *in cap. Omnis, de pœnitentiis, & remissionibus num.* 79.; Vide verb. *Approbatio art.*1. *num.* 42

25 Jurisdictio, seu potestas jurisdictionis necessario requiritur in Confessario, & absolutio data a Sacerdote sine jurisdictione est nulla; vide verb. *Confessa-*
26 *rius art.*1. *a num.*6. *ad* 10. Defectu jurisdictionis simplex Sacerdos non approbatus, neque valide potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confessis; Vide *d. verb. Confessarius a num.*11. *ad* 12.

27 Possunt tamen simplices Sacerdotes in articulo mortis absolvere nedum a venialibus, & mortalibus alias confessis, sed insuper a quibusvis casibus, & censuris etiam reservatis; pro tali enim casu Ecclesia dat jurisdictionem omnibus Sacerdotibus etiam degradatis, excommunicatis vitandis, irregularibus, apostatis, & hæreticis, ac talis potestas extenditur etiam ad probabile periculum mortis. Vide *ibid. a num.*13. *ad* 15. ubi, ut etiam in verb. *Absolutio art.*1. *num.*50. patet, in Jure ad propositum pro eodem usurpari articulum, & periculum mortis; physice tamen differunt: unde ne forte tironibus deesse videamur, dum dicimus, Sacerdotes quoscumque posse in articulo, & in periculo mortis ut supra absolvere) dummodo non adsit Sacerdos approbatus, ut mox n. sequenti) hic subnectimus, quod articulum mortis est tempus illud, quo mors certo instat de proximo, estque inevitabilis; periculum autem probabile mortis est tempus illud, quo mors non certo instat, sed ex sæpe contingentibus probabiliter timetur: sic est in proxime prælium agressuris, aut periculosam, aut longam navigationem suscepturis; item in Femina primo paritura, vel ad partum difficili, in Bannitis impune occidibilibus, in proxime rationis, aut loquelæ usum amissuris, in intervientibus peste infectis, vel laborantibus morbo ut plurimum solito mortem afferre. In his igitur casibus simplex Sacerdos non approbatus potest absolvere &c. dummodo non adsit &c. cum onere tamen pœnitenti imponendo, si convalescat, vel periculum mortis evanescat, de comparendo coram Superiore pro censuris reservatis, & de satisfacienda parte, quoties adsit pars læsa; unde quantum ad censuras reservatas tota auctoritas pro foro interno est. Vide etiam verb. *Absolvere Absolutio art.* 1. *a n.*48.
ad 57. Simplex Sacerdos non habet in præfatis casibus 28
absolvendi jurisdictionem præsente Sacerdote approbato. Vide *ibid. a nu.*16. *ad* 17. Excipe vero casum, difficulter tamen contingentem, videlicet si præsens Sacerdos approbatus malitiose absolutionem impertiri nollet; tunc enim ipse habendus esset tamquam absens, ac proinde simplex Sacerdos absolvere deberet.

Nullus Sacerdos sive Sæcularis, sive Regularis po- 29
test Confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, aliter absolutio esset nulla, gravissime peccaret, & rigide posset, & deberet puniri; vide *ib. a num.* 25. *ad* 27. Error communis potest dare jurisdictionem si in vero sensu capiatur: vide *ibid. a. n.* 33. *ad* 37.
(*a*) Error communis cum titulo colorato, & putati- 30
vo dat jurisdictionem ad valide absolvendum, licet occul-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Etsi notum est Romanis Censoribus, Patrem Dominicum Viva, nonnullosque alios Probabilistas cum nostro Ferrario opinari, solum errorem communem sine titulo colorato sufficere ad jurisdictionem, qua valide pœnitentes absolvantur; tamen hanc assertionem sine adnotatione vulgandam Romæ non esse censuerunt; nam doctis quamplurimis viris laxa, atque falsa omnibus visa est hæc opinio, cum præsumi Ecclesiæ consensus rationabiliter non possit titulo colorato deficiente. Quando adest titulus coloratus, nempe quando Sacerdos subit examen coram Episcopo, quando obtinet in conspectu hominum beneficium, & ut Parochus ab omnibus tam solidis fundamentis habetur, sapienter, & provide S. Mater Ecclesia ei confert jurisdictionem. At, si Sacerdotes iniqui exponunt se in tribunali fide mala ad confessiones excipiendas: & illis Ecclesia jurisdictionem confert ob utilitatem fidelium? Ita ne vero? An non vides hinc majora, & horrendiora consequi absurda, quam sit utilitas pœnitentium? Nam admissa hac doctrina, & persuasione in populo Christiano, quod validæ sint Confessiones, & absolutiones talium fictorum Confessariorum, jam aperitur janua omnibus iniquis, & sceleratis Sacerdotibus fingendi se Confessarios, disseminandi errores, hæreses, & seducendi populum Christianum. Siquidem, ut credantur Confessarii, satis est, inquit P. Viva, ut error non sit *supinus, aut crassus*, sed probabilis. Quid autem facilius hoc errore probabili contrario errore supino, & crasso? Nam nemo præsumitur malus, nisi probetur. Ergo quoties fideles videant Sacerdotem sedentem in tribunali, præsumere debent esse Confessarium, licet non sit; & error communis semper probabilis erit, & non supinus. Utilitas ergo pœnitentium, quæ obtruditur pro fundamento jurisdictionis

occultum subsit impedimentum ex jure positivo pro-
31 veniens: vide *ibid. num.* 36. Secus autem si defectus, seu impedimentum esset ex jure naturali, vel divino
32 proveniens: vide *ib. n.* 37. An autem etiam error communis sine titulo colorato, seu putativo det jurisdictionem ad valide absolvendum? vide *ibidem a num.* 38. *ad* 42. ibique supponitur implicite tamquam certissimum, errorem particularem non dare jurisdictionem, & ratio est, eo quia error particularis facile detegi potest ex communi notitia, nec incommoda ex illo sequuntur, quæ ex errore communi; ac Ecclesia, sicut leges, primo, & principaliter bono communi prospicere, communitatisque incommodis occurrere assolet: unde licet error communis inferat jurisdictionem, non tamen error particularis; Quoties autem stante errore communi aliqua oriretur suspicio de Sacerdotis Jurisdictione, exploranda foret sedulo veritas, qua non obstante, si dubium adhuc superstes maneret, perseveraret jurisdictio, quia prævalet possessio jam a Populo acquisita.

33 Quamvis jurisdictio, & approbatio Confessarii confundi soleant, eo quod regulariter data approbatione conceditur jurisdictio, in re tamen differunt; nam Confessarii jurisdictio est potestas, sive jus in subditos ad absolvendi potestatem exercendam, quam ex vi Ordinis habet Sacerdos; approbatio autem est authenticum judicium de idoneitate Sacerdotis ad confessiones excipiendas, seu cui possit ad id conferri jurisdictio, quod utique judicium stare potest absque jurisdictionis collatione, ut si Episcopus Sacerdotem jam judicatum idoneum non deputaret ad audiendas confessiones. Vide etiam verb. *Approbatio n.* 1. *&* 3.

34 Jurisdictio Sacerdotis est quidem juris Ecclesiastici quantum ad collationem, ampliationem, & restrictionem; Ecclesia enim est, quæ illam confert, & eo modo quo judicat in Domino expedire: at de jure divino est, quod Sacerdos valide absolvere haudquaquam possit absque jurisdictione, quemadmodum sequitur ex verbis Trid. *sess.* 14. *c.* 7. adductis in verb. *Confessarius art.* 1. *n.* 8. unde circa jurisdictionem Ministri secundum quod est juris divini in Sacramentis tam administrandis, quam recipiendis tenendum est idem, ac circa materiam eorumdem & formam, nempe quod minime liceat sequi opinionem probabilem relicta tutiori propter easdem rationes; quia scilicet exponeretur periculo frustrationis Sacramentum cum damno recipientis, & irreverentia Sacramenti. Ceterum quantum ad jurisdictionem secundum quod est juris Ecclesiastici, ad hæc usque tempora adhuc viget quamplurimorum Doctorum sententia, videlicet quod Ecclesia suppleat, seu det jurisdictionem Confessario absolventi ex opinione vere & graviter probabili circa jurisdictionem, ut est juris Ecclesiastici, quemadmodum affati sumus de errore communi, cujus non minus potens sapientium opinio ad dandam jurisdictionem in pœnitentium bonum apparet, præsertim dum supponitur ei accedere circumstantia, quæ jurisdictionem moraliter certam reddat; ut esset Ecclesiæ determinatio, Sac. Canonum decisio, communis Theologorum, & consuetudo (quam in proposito certam, & indubitabilem testantur Cardenas, Suarez, Lugo Card. & alii) Patrum sensus, aut si opinio tutior sit improbabilis, vel tenuiter & non vere probabilis, aut scrupulosa: Perenniter tamen gravi & summa cautela in cunctis procedendum.

Jurisdictio Confessarii distingui potest in directam, & in indirectam. Prima est, quam exercet Confessarius in peccata sibi tamen subjecta confessa, & alteri non reservata; vel si alteri reservata sibi tamen subjecta ratione Jubilæi, privilegii, vel specialis concessionis. Secunda est, quam in reservata, & sibi non subjecta exercet Confessarius ratione concomitantiæ cum sibi subjectis. Exemplum pro jurisdictione directa non est necessarium siquidem per se patet ex terminis; Exemplum pro Jurisdictione indirecta est primo, dum quis legittimo Confessario aperit peccata cum inculpabili oblivione aliquorum; peccata namque explicite manifesta directe absolvuntur a Confessario, quatenus in ea plenam habet potestatem si non sint reservata, peccata vero inculpabiliter oblita indirecte absolvuntur, ratione scilicet absolutionis datæ super peccata confessa, quatenus remitti non potest unum peccatum sine alio, sed gratia expellit omnia, cum nequeat quis insimul Dei amicus & inimicus esse. Secundo si quis bona fide propria peccata confessus esset Sacerdoti non habenti jurisdictionem, vel ob aliquem Pœnitentis occultum defectum sine culpa contingat invalidam esse confessionem, sequenti confessione facta legitimo Confessario, peccata illa indirecte manent absoluta, ratione scilicet absolutionis datæ super peccata confessa, ut nuper dicebamus; id enim æquivalet inculpabili oblivioni; Verum quoties Pœnitens in cognitionem ferretur confessionis invalidæ, eam legitimo Sacerdoti repetere deberet, ut directe subjiciantur, & absolvantur peccata, nec non defectus inculpabilis corrigatur; quod si Pœnitens stante invalida confessione supradicta Communionem sumpsisset, bona fides ipsum a Sacrilegio excusasset: Et dicta advertere, ad coercendos scrupulos, ac conscientiæ quietem inserendam Fidelibus multis juvabit plurimum. Tertio, cum quis urgente necessitate celebrandi, aut communicandi confitetur Confessario inferiori plura peccata, quorum aliqua sint reservata, tunc enim a reservatis absolvitur non directe, quia ea non cadunt sub potestate Confessarii, sed indirecte, ex vi absolutionis directe datæ supra non reservata; cum onere tamen postea confitendi reservata habenti in ea auctoritatem pro directa absolutione: quod si Pœnitens in præfata urgenti necessitate non haberet nisi reservatum, confiteri deberet aliquod ex jam confessis peccatis, in quæ Confessarius directam habet auctoritatem, ut vi illius indirecte, & per concomitantiam absolvere possit a reservato, alias nec indirecte Pœnitens absolvi posset a reservato, sicut clare sequitur ex hucusque dictis; unde tunc Pœnitens sibi consulere deberet per contritionem.

Quid autem sentiendum in urgentiis præfatis, si casui reservato etiam foret annexa reservata censura, pate-

nis ab Ecclesia collatæ, inepta res est, si conferatur cum universali damno, & perturbatione ministerii, & scandalis, atque absurdis, quæ sequerentur, si consisteret præfata opinio P. Vivæ, & aliorum: Titulus coloratus perquam rarus est. Errores isti communes, non supini, sed probabiles frequentissimi forent, semel admissa doctrina, quod ejusmodi confessiones, & absolutiones validæ essent.

patefiet Deo dante in verb. *Reservatio casuum*.

36 Jurisdictio in pœnitentes nequit acquiri sola consuetudine, uti expresse declaratum habetur *in c. Si Episcopus 2. de pœnitentiis, & remissionibus*, ibi: *Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui Superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere, vel ligare*.

37 Alia de jurisdictione, & facultate Confessarii quoad absolutionem, vide verb. *Absolutio per tot.*

38 Jurisdictio gravi metu, vi, seu fraude obtenta, seu extorta est ipso Jure nulla, *arg. l. 2. §. 1. ff. De judiciis*; & Glossa *ibid.* quæ explicans textum de Jurisdictione per vim compulsivam prorogata loquentem: *Nulla jurisdictio est*, addit, *scilicet ipso jure, sicut nec dos per vim promissa*; Concordat Bartolus *ibid. §. Non casum*, & Abbas *in c. 2. n. 12. de his, quæ vi, metusve causa fiunt*. Et facit *c. Unicum, de his, quæ vi, metusve causa fiunt in 6.* ubi similis absolutio a Censuris per metum extorta declaratur omnino nulla, & sic tenet etiam Reiffenstuel *lib. 1. decretal. tit. 40. n. 63. & seq. & lib. 2. tit. 2. num.* 137. & alii cum Glossa Marginal. *in cit. l. 2. de judiciis*, & alia Glossa *in cit. cap. 4. verb. Coactus, de his, quæ vi, metusve causa fiunt*, Dicastill. *d. 10. n.* 181. Contraria tamen
39 opinio est valde probabilis, & ipsam tenent Sanchez *lib. 3. de Matrimon. disp. 39. num.* 13. Lessius *lib. 1. de justit. & Jure c. 17. num. 37.* Pirhing *lib. 1. decretal. tit. 40. n.* 33. ubi defendit tamquam probabiliorem, & La Croix *lib. 6. part. 2. n.* 1554. ubi dicit, quod probabilius est jurisdictionem vi, metu, vel fraude extortam sufficere ad valide absolvendum, quia confessio manet voluntaria simpliciter.

40 Jurisdictionis contentiosæ actus regulariter sunt invalidi diebus Feriatis; *l. 1. ff. de Feriis, l. Si Feriatis, ff. eod. cap. Omnes dies 1. & c. Conquestus 5. de Feriis*. Ita Abbas *in cit. c. Conquestus n. 1.* Fagnan.
41 *ibid. n. 1. & seq. & Communis aliorum*. Secus autem est dicendum de actibus Jurisdictionis voluntariæ, qui nimirum absque strepitu judiciali tantum in volentes exercentur, diebus etiam Feriatis recte expediuntur, *l. Solet, ff. de Feriis, l. Actus omnes; Cod. eod.* ubi licentia diebus Feriatis emancipandi, & manumittendi cunctis conceditur; & Baldus in summario generaliter inquit: *Actus voluntariæ Jurisdictionis possunt explicari quolibet tempore, etiam feriato*; vide quoad hæc verb. *Judicium a num. 24. usque ad finem*.

42 Jurisdictio Ordinaria activa non recte infertur ex privilegio exemptionis passivæ. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 76. incip. *Apostolicæ servitutis §. 9. &* 10.
43 Jurisdictio Ordinaria Prælato inferiori concessa dici nequit per verba generalia expressam illius mentio-
44 nem non facientia. Idem *ibid. §.* 7. Nec per cessionem juris Episcopalis in genere, utpote quod intelligi potest consentanea ad exemptionem passivam.
45 Idem *ibid. §.* 12. Jurisdictio in Clerum, & Popolum Monachis raro tributa; numquam vero ætate Alexandri III. Idem *ibid. §.* 11.
46 Jurisdictio Episcoporum in Ecclesiis Parochialibus Regularium in Indiis Occidentalibus, & Orientali-
47 bus asseritur. Idem tom. 2. Constit. 1. incip. *Quamvis ad confirmandum*. Jurisdictio Episcopi in omnes Ecclesias intra Diœcesis suæ fines constitutas, in jure
48 fundata est. Idem Constit. 33. incip. *Inter multa*, & Constit. 40. incip. *Causarum Palatii*, Jurisdictio activa in Clerum, & Populum valde differt ab exemptione passiva. Idem Const. 33. incip. *Inter multa*. Ju- 49
risdictio Græcis Prælatis in Populum Latini ritus nunquam in Italia attributa dignoscitur. Idem *ibid.*

* Inferior Prælatus ad hoc ut Territorium separa- 50
tum, & jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in Clerum, & populum obtineat, cum ipsius Episcopi exclusione, non juvatur per Quadragenariam præscriptionem cum titulo colorato, sed requiritur clarum & subsistens Apostolicum privilegium, aut consuetudo immemorabilis rite probata, per quam privilegium illud de jure valeat præsumi, quæ fuit olim decisio S. Congregationis Concilii die 7. Januarii 1721. dein approbata a Clemente XI. die 14. ejusdem mensis, & confirmata a Bened. XIV. in suo Bullario *tom. 2. Constit.* 33. Tunc autem dicetur consuetudo rite inducta, dum in aliquo loco ab immemorabili tempore inferior Prælatus omnem omnino jurisdictionalium actuum speciem ita solus exhibuerit, ut Episcopus in cujus Diœcesi locus situs est, toto eo tempore nullam in his partem habuerit, neque in iis se umquam miscuerit. *De Synod. Diœces. lib. 13. c. 8. §. 18. & 21. nov. edit.*

Episcopi licet habeant Capitula quantumcumque 51
exempta, possunt per se ipsos sine adjunctis de Capitulo visitare Ecclesiam, Canonicos, & Beneficiatos, ut decisum a S. Congreg. Concilii in quadam causa Zamorensi, quamvis non potest committere hoc munus alteri. *Ibid. c. 9. §. 6. nov. edit.*

Si tamen extra visitationem velit contra Canoni- 52
cum procedere, tenetur duos ex Capitulo Canonicos adjunctos habere, a Capitulo anno quolibet ineunte designandos, qui tamen duo Canonici constituunt unum tantummodo suffragium, & si ambo conveniant in sententiam Episcopo contrariam, tunc ad tertii electionem procedendum est, juxta formulam a Tridentino *sess. 25. cap. 6. de refor.* præscriptam. Ita ex pluribus Decretis S. Congregationis Concilii, & ex collatione duorum locorum Tridentini, altero in *sess. 6. c. 4.* altero *in sess. 25. cap. 4.* de Synodo Diœces. *lib. 13. cap. 9. nov. edit.* *

Additiones ex aliena manu.

Amplissima est hæc materia. At angusti limites additionum vix patiuntur, ut aliqua habeamus de jurisdictione ordinaria, & delegata, tum de jurisdictione contentiosa, & voluntaria.

Duobus modis Jurisdictio dici potest ordinaria. 53
Primo, quæ jure perpetuo, & stabili, vel lege, vel Principum constitutione ad instar regulæ constituta est, & efformata. Opponitur delegatæ, quæ extra 54
ordinem committitur alicui, qui alias Judicis munus non habet, in certo casu, & sic se habet per modum exceptionis. Hoc sensu omnia Principum, & Prælatorum judicia jurisdictionem habent ordinariam, 55
quippe quia hunc in finem sunt constituta, ut ordinarie, & regulariter in causis controversis pateat ad ea aditus, & Judices iis propositi nomine Principum, & Prælatorum jus dicant. Commissarii vero, qui pro re nata ad certam causam deputantur, ex- 56
traordinariam jurisdictionem habent, cum perpetuum judicium non exerceant, sed unam, alteramque causam ob singulares circumstantias expediant,
pateat-

pateatque adhuc ad Delegantem recursus.

57 *Secundo* dicitur ordinaria jurisdictio, quam quis jure proprio & non ex alterius commissione, & beneficio tenet, & exercet, nec ita a Superioris arbitrio dependet, ut pro ejus arbitrio revocari possit.

58 Opponitur huic vicaria, seu delegata jurisdictio, quam quis nomine, & vice ejus, qui jurisdictionem
59 ordinariam habet, gerit. Hoc sensu soli Principes, & Episcopi habent jurisdictionem ordinariam. Offi-
60 ciales vero Episcoporum vicariam gerunt operam, qui eam ob causam dicuntur ipsorum Vicarii, reddendis rationibus iisdem obnoxii sunt, & ab eis in exercitio jurisdictionis sunt dependentes.

61 Dici solet habere officialem eamdem jurisdictionem quæ competit Episcopo. At eam haud habet eodem modo. Ille enim eam habet jure proprio: Hic vero potestate vicaria, licetque idem exerceat Tribunal, quod Episcopus habet, est adhuc ejus minister, ab eoque constituitur; Vide de his omnibus Bohemer. *in Decretal. lib.* 1. *Tit.* 28. *§.* 7.

62 De contentiosa jurisdictione non est quod multa habeamus. De ejus divisione in *libellarem & decretoriam* traditam ab Obrecto *de jurisdict. lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 19. vide omnino Schimier. *jurisprud. canon. lib.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *in supplement. quæst.* 2. *per tot.*

63 Voluntaria jurisdictio neque a voluntate Magistratus dicitur, quasi eam pro arbitrio accommodet, neque a voluntate partium quasi eam pro suo libitu petant, sed potius ab actibus, qui non imperantur, sed a volentibus solum, & consentientibus peraguntur, Lauterbac *in disput. de jurisdict. Volunt Thes.* 2.

64 Dividitur jurisdictio voluntaria in simplicem, & mixtam. Simplex exercetur a Magistratu sine speciali causæ cognitione, sola interpositione publicæ auctoritatis circa actum, qui coram se geritur. Mixta exercetur cum speciali & solemni causæ cognitione; Braun *de Jurisdict. c.* 4. *§.* 3. *n.* 4.

65 Pertinent ad jurisdictionem voluntariam simplicem ex juris dispositione adoptio, emancipatio, & manumissio, & ex interpretatione Prudentium confirmatio Testamenti judicialis, insinuatio donationis ultra 500. solidos, insinuatio judicialis hypothecæ bonorum immobilium, edictalis bonorum possessio, apertura, & publicatio Testamentorum; Lauterbac *dict. Disput. Thes.* 33. *& sequit.* Vinn. *de Jurisdict. cap.* 6. *n.* 6.

66 Ad jurisdictionem voluntariam mixtam pertinent arrogatio, emancipatio Impuberis, manumissio servi, si fiat a minori 25. annis, transactio de alimentis Testamento relictis, alienatio rerum immobilium vel mobilium pretiosarum ad Pupillos, vel Minores spectantium, & bonorum possessio decretalis; consule Schimier *Jurisprud. Canon. Civil. lib.* 1. *Tract.* 5. *cap.* 8. *Section.* 2. *§.* 4. *num.* 38. *& plur. sequent.*

67 Quæritur, An dispensatio super votis, & juramentis, absolutio a censuris, collatio Beneficiorum, aut privilegiorum, & alia id genus jure Canonico inducta spectent ad jurisdictionem voluntariam, & utrum ad simplicem, an ad mixtam? At confer Schimier *Jurisprud. Canon. Civil. l.* 1. *Tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. *§.* 3. *n.* 43. *& sequent.*

68 Conveniunt in hoc Jurisdictio simplex, & mixta, quod utraque personalem requirit præsentiam eorum quibus administratur, nec ministerium Procuratoris admittit; Braun *de Jurisdict. c.* 4. *§.* 3. *num.* 21. Dif- 69
ferunt vero quia simplex potest administrari in causa propria, propriæ, & conjunctis personis, a Judice competente, & incompetente, intra, & extra Territorium jus dicentis, die feriato, & non feriato. Mixta vero redditur causis, & Personis alienis a Judice competenti, ac pro Tribunali sedente intra Territorium proprium, diebusque juridicis. Nec mirum. Simplex enim cum non requirat Causæ cognitionem, nec judicio, nec Judici, nec loco adstricta solam præsentiam Magistratus, & inscriptionem negotii ad acta desiderat. Mixta vero, utpote desiderans judicialem causæ cognitionem, certo loco, Judici, & judicio alligata est; Vinnius *de Jurisd. c.* 6. *n.* 7. Braun *eod. tract. c.* 4. *§.* 3. *n.* 38., *& seq.*

(*) JURISPRUDENTIA.

Noviss. adject.

1. *Jurisprudentia quæ jura consideret.*
2. 3. *Jurisprudentia antediluviana.*
4. *Hebræorum Jurisprudentia.*
5. Ægyptiorum, aliarumque gentium, præsertim Græcorum legumlatores.
6. *Romanorum Jurisprudentia profana a Numa Pompilio ad Justinianum.*
7. *Juris Justinianæi fata in oriente.*
8. *Et in occidente.*
9. *Jurisprudentia sacra, seu Ecclesiastica.*

JUs, ut mox videbimus, multiplex est, naturale, 1
positivum, hocque aliud divinum, aliud humanum, humanum vero aliud item est, gentium, civile, & Ecclesiasticum. Itaque jurisprudentia quæ omnia hæc jura considerat, latissime patet.

Primum omnium jurium fundamentum est jus 2
naturæ. Hujus vero prima, & generalia principia quam in se pauca, tam in iis, quæ inde eruuntur, multiplicia manifestat lumen naturale, cui vis hominum ingenitum. Hoc lumen, cum in Adamo admodum excellens fuerit, facile ea, quæ ad jus naturæ pertinent, progeniem suam posterosque ille docuit, copioseque explanavit.

Præter jus hoc, quod omnium aliorum jurium 3
regula est moderatrix, primorum parentum filiis, & filiabus, horumque nepotibus in familias distributis jus quoddam œconomicum (species civilis adhuc imperfecta) esse cœpit, sine quo recta familiæ gubernatio subsistere nequit, ut quod officia uxoris erga maritum, liberorum erga parentes, servorum erga dominos, & familiæ membrorum erga se invicem complectitur. Ubi vero illæ magis magisque auctæ in gentes integras excrevere, ortum est jus gentium circa bella, pacis fœdera, & commercia mutuo consensu constitutum. Constructis autem civitatibus natum est jus civile, seu politicum, quo omnia, & singula civitatis membra in officio continentur. Cætera universim Jurisprudentia in sacram, & profanam jam tum dividebatur. Docet enim ipsum jus naturæ, Deo quod Dei est, & homini, quod hominis est, dandum esse. Utrumque ab Adamo tam-

tanquam juris doctore divinitus constituto primis hominibus traditum est, ita ut in Caini posteris, quos *filios hominum* Sacræ Scripturæ appellant, jus profanum; in Sethi vero familia, quæ *filiorum Dei* nomine in iisdem Scripturis designatur, jus sacrum maximam partem custoditum, & propagatum fuerit, præsertim postquam Enos *cœpit invocare nomen Domini Gen.* IV. 26.: seu auctor fuit, ut nova aliqua certaque ratione, ac ritu Deus publice coleretur.

4 Exstincto per diluvium paucis exceptis humano genere instauratum est a Noemo jus naturæ. Huic sane admodum consentanea sunt septem illa præcepta, quæ Noemo, ejusque posteris imposita fuisse Hæbrei tradunt; fatendum tamen est, nullum de hisce Noachidarum præceptis apud veteres monumentum exstare, ut recte animadvertit Cl. Alphonsus Niccolai *in Gen. lect.* 53. Sed & hisce præceptis omissis, utrumque illud jus naturæ profanum, & sacrum per Noemi progeniem, facta gentium divisione, ad alias quoque orbis plagas, & regiones, quas occuparunt, translatum. Præcipue post Patriarchas viguit in populo Dei, cujus principes fuere Moyses, & Aaron, quorum ille, quæ ad hujus vitæ regimen, & felicitatem, iste quæ ad divinum cultum, & res sacras pertinebant, uterque Dei, legislatoris supremi, jussu saluberrimis legibus promulgatis ordinavit perseverarunt hæc jura intacta post occupatam terram sanctam tum sub ducibus populi, & judicibus, tum sub Regibus Israel, & Juda, ita ut Reges profanum, summi Sacerdotes sacrum administrarent Deo sæpius graves infligente pœnas, ubi Reges manus in jura sacra immiscere ausi fuerunt.

5 A populo electo ad alias quoque gentes, regna, & provincias jurium cultura transiit. Nimirum cum antea suo velut arbitrio, vel sub potentiorum tyrannico regimine viverent populi, legumlatores surrexerunt, homines sapientes, & satis probi, qui partim naturæ lumine illustrati, partim iis, quæ peregrinando per alias terras, e sacro maxime Hebræorum codice hauserant, rectæ gubernationis principiis adjuti, conscriptis, latisque legibus optimis respublicas, regnaque tamquam copiosa suppellectile instruxerunt. Veterum Legumlatorum catalogum dedit Fabricius *Bibl. Gr. lib.* 11. *cap.* 14. Principes satis hic sit indicare. Mercurium Trismegistum ferunt primum Ægyptiis leges tulisse; sed de hoc Mercurio, de quo plurima antiqui fabulati sunt, legendi cum primis Moshemius ad Cudvvorthi *Systema, intellectuale cap.* IV. §. 18., & qui eum sequutus cumprimis est, Niccolai in Sacra Bibbia T. 1. Diss. III. p. 79. *seqq.* Florent. edit. 1756. Phoronacum Regem in Græcia primum leges Argivis edidisse perhibent Clemens Alexandrinus in *Protreptico*, & S. Isidorus Hispalensis *origin. lib.* 5. *c.* 1. Lycurgo Spartanorum leges, quarum lacinias aliquas Nicolaus Kragius, exhibuit in *Republica Lacedæmoniorum*, tribui solent Celeberrimum inter Græcos Athenienfium jus est, ejusque leges ex historicis, & oratoribus, sub titulis suis peculiari corpore collegii, & commentario doctissimo illustravit Samuel Petitus Parisis 1635. *fol.* Soloni Acticorum hæ leges maximam partem adjudicantur. Vide Godofredum Schmidium in Diss. de *Solone Legislatore*, Lipsiæ 1688., & Fridericum Menzium in Diss. *de Solonis legibus*, ibidem 1701. Universim vero de primis Græcorum legibus disputantem adi Cl. Goguetum Tom. II. præclari operis inscripti *de l'Origine de Loix, des Arts., & des Sciences lib.* 1. *cap.* IV. *art.* 8., qui & de legibus Cretensium sequenti articulo agit.

Numa Pompilius secundus Romanorum Rex 6
eis leges dedit. Fatendum porro est, nullibi melius, atque augustius jus profanum fuisse excultum, quam in Græcia, & in Romana Republica. Confer Antonii Thysii collationem Legum Atticarum, & Romanarum, recusam Tom. V. *Thesauri Gronoviani*. Nec deerat his populis jus sacrum, seu potius quoddam illius simulacrum, apud Græcos fabulis, apud Romanos superstitionibus refertum: erant tamen utrobique aræ; sacrificia, fana, sacerdotes, quin etiam Romæ Pontifices maximi, penes quos summa fuit sacrorum potestas. Ejectis Regibus Romana Respublica duodecim Tabularum, quarum decem e Græcia fuerunt allatæ, legibus regebatur. Earum fragmenta plures collegerunt, & illustrarunt, Joannes Nicolaus Funccius, Rintelii 1744., & Ferrasonius in historia Jurisprudentiæ Romanæ: huc spectant Aloysii lib. Baron. a Locella tria tentamina ad illustrandas leges XII. tabularum, Viennæ 1754. Juri tamen Romano, atque communi initium datum fuit sub Augusto Cæsare, quod perpetuis rescriptis, ut vocant edictis, & sanctionibus per sequentes Imperatores auctum fuit. Synopticam Juris Civilis usque ad Justinianum historiam Josepho Simonio Assemano debemus *Bibl. Jur. Canon. & Civil. Eccles. orientalis lib.* 11. *cap.* 2. Mosaicarum vero, & Romanarum legum collationem in titulos sexdecim tributam a Petro Pithoeo Parisiis 1572. fuisse editam novimus. Ejus auctor non ipse Pithoeus fuit, (quod Imbonato perperam excidit in *Bibliotheca Hebræo-Latina pag.* 200.), sed Licinius Rufinus, seu potius Licinio qui Severo Alexandro imperante vixit, junior Christianus aliquis, nisi cum Marquardo Frehero *lib.* 1. *παρέργων juris cap.* 9. Judæum quempiam fuisse malis, qui cum videret sectam suam invidia laborare, quod disciplina, jureque a Romanis diverso uteretur, amoliri eam studens demonstrandum susceperit, non usque adeo multum leges Judaicas a Romanis diffidere, immo has ab illis fluxisse. Alia de hac collatione, variisque ejus editionibus profert Fabricius *Biblioth. lat. lib.* IV. *cap.* 9. *n.* 4.

Progrediamur ad Justinianum. Is Romanum 7
jus in eam, qua hodie utimur, Juris civilis, & profani formam, Triboniani potissimum consilio, & ope redegit. Historiam Juris Romani Justinianei Chronologicam habes Tomo 1. Corporis Juris Civilis Romani opera, & studio Simonis Van Levven Lipsiæ editi 1740.; conferri tamen cum hac utiliter poterit Terrassonii historia Jurisprudentiæ Romanæ, historia Juris Civilis ab Heineccio elucubrata, & Assemani Bibliotheca *Juris orientalis* antea laudata. In Oriente, & Occidente Justinianæum jus vulgatum fuit cum plenissima auctoritate, peremptorio Imperatoris edicto, vetitumque ne quis aut antiquiora jura cum Justinianæis libris commisceret, aut in foro leges alias laudare auderet. Obtinuit autem apud orientales istud Justinianæum jus usque ad tempora Basilii Macedonis, Leonis Sapientis, & Constantini Porphyrogeniti, qui novum jus ediderunt in sexaginta *Basilicorum* libros tributum. Basilius primus illis Libris manum admovit; perfecit, promulgavitque opera

Sabbatii Protospatharii Leo sapiens ejus filius. Constantinus denique idem opus ab Avo inchoatum, a patre absolutum recognovit, emendavit, iterumque edidit. De his consule Assemani Bibliothecam *lib.* 11. *cap.* 16.

8 In occidente, ac præsertim in Italia non diu Jus Romanum servatum fuit, omnia susquedeque vertentibus Langobardis primum, deinde aliis Barbaris in nostras regiones irrumpentibus, ac suarum gentium leges, Salicam, Ripuariam, Alemannicam &c. ad nos transferentibus. Equidem ab hisce populis vetitum non fuit nostratibus Romana lege vivere, ut ostendit Muratorius *Antiquit. Italic. Med. ævi diss. XXII.* Nihilominus Langobardorum, ac deinde Carolingorum Imperatorum leges Jus Justinianæum fere in desuetudinem deduxere, Verum prætertim postquam Lothario II. imperante a. 1137. aut (quod Pagio visum est 1135. in expugnatione Amalphitanæ urbis celeberrimus codex Pandectarum, seu digestorum quorum exigua a multis sæculis notitia fuerat, inventus est, & in pisanorum manus devenit, veteris Romani juris auctoritas in Italia convaluit, & reliquarum legum usum infirmavit. Ab hoc nempe tempore Jus Romanum a viris eruditis, aliquanto diligentius tractari cœpit: quod tamen ab ipsis saltem XII. sæculi initiis, ut Muratorius ostendit *Ant. Italic. diss. XLIV.* in Bononiensi Accademia tradebatur: scholæ ejusdem paullatim ad alias urbes tam in Italia quam extra Italiam magno Romanæ Jurisprudentiæ incremento propagatæ. Sunt etiam qui velint, Lotharium II. auctore Irnerio primo Juris Romani in Accademia Bononiensi Doctore edicto sanxisse ut impostérum omnes uni legi Romanæ, cæteris omnibus abrogatis obtemperarent; sed hæc opinio magnis viris probari non potuit vide Muratorium in Præfatione ad Leges Langobardorum *T. I. Scriptor. Rer. Italic. p. II.*

9 Eodem XII. sæculo Bononia Juris quoque sacri seu Canonici Magistrum dedit. Circumferebantur a multis sæculis cum in Italia, tum in Germania, Hispania, Gallia Canonum collectiones, de quibus vide quæ paulo post sequenti articulo adnotabimus. Verum nondum fuerat qui Jus Canonicum palam doceret. Gratianus Sanctorum Naboris, & Felicis Benedictinus apud eosdem Bononienses Monachus id sibi sumpsit; cum enim Jus Romanum videret in ea Academia ingenti plausu explicari, *decretum* suum aggressus est, quod anno tandem, MCL. aut insequente perfecit: dein illud doctoribus Bononiensibus tradidit examinandum, corrigendum atque Eugenio III. in Romana Cathedra tunc sedenti offerrent: quo ipsius auctoritate, & indulto in ipsa Bononiensi Academia posset publica interpretatione illustrari. Facile Gratianus obtinuit quod optaverat, nam non modo Academia illa ejus labores probavit, sed etiam Cancellarius opus Pontifici obtulit, ab eoque ut explicari publice posset, impetravit. Postea tamen jus Canonicum Conciliorum decretis ac Romanorum Pontificum, præcipue vero Alexandri III. Innocentii III. & Honorii III. epistolis, responsis, & Constitutionibus locupletatum a Gregorio IX. adlaborante S. Raymundo a Pennafort in corpus Juris Ecclesiastici, seu Canonici anno circiter 1230. coaluit. Gregorius porro hanc suam collectionem in quinque decretalium libros tributam verbis amplissimis confirmavit, eamque doctoribus Bononiensibus inscripsit, quo sibi viros illos sui studiosissimos magis devinxit. Hinc enim illi abrogato Gratiani decreto, aut saltem nonnihil illius usu infirmato in normam scholarum Gregorianam istam collectionem statim assumpserunt. Quo quidem celeberrimæ illius Academiæ exemplo factum, ut hæc Gregorii collectio per omnes plagas non modo Italiæ, sed etiam Galliæ, Germaniæ, Angliæ, Belgii longe lateque disseminaretur, nec solum in scholis Publicis, verum & in judiciis dominaretur. (*)

JUS, JUSTITIA.

SUMMARIUM.

1 *Juris vocabulum unde sit dictum, & quomodo hoc loco accipiatur,* ad num. 3.

4 *Juris quotuplex divisio, ac subdivisio,* ad num. 22.

23 *Corpus Juris Canonici in quot & quas partes dividatur,* ad n. 34.

35 *Quinam sit Juris Civilis & Canonici promiscuus usus in utroque foro,* ad n. 41.

42 *Quid sit agendum in Jurium discordantia, sive contrarietate,* ad n. 43.

44 *Jus prout est objectum Justitiæ, quid sit, & quemadmodum dividatur,* ad n. 48.

49 *Justitia quid sit, & quomodo communissime dividatur,* ad n. 53.

54 *Quænam Justitiæ ratio intercedat inter Deum & hominem, Patrem & Filium, Maritum & Uxorem, Dominum & Servum,* ad n. 56.

57 *Justitia præmiativa, & punitiva, seu vindicativa, ad quam Justitiæ speciem reducatur.*

58 *An unquam adversus Jus divinum præscribatur, & in quibus detur præscriptio adversus Jus humanum.*

59 *Alia ad rem remissive.*

JUs derivatur a verbo *Justo*; textu expresso *in cap. Jus generale* 1. *dist.* 1. ibi: *Jus autem est dictum: quia justum est, & in l.* 1. *ff. De justitia, & Jure*, ibi *Jus a Justitia appellatum est; nam Jus est ars boni, & æqui*. Nec in re discrepat *in cap. Jus dictum est* 12. *de verbor. significat.* ubi dicitur. *Jus dictum est a jure possidendi, hoc enim Jure possidetur, quod juste:* quia ibi, ut recte notant Abbas in *d. cap. Jus dictum*, Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal.* §. 1. *procemii num.* 3. & alii, ponitur Etymologia Juris, non prout Jus est nomen Generale, sed prout applicatur ad rem certam dicendo v. g. *Habeo Jus in tali re.* 1 2

Relictis variis aliis Juris acceptionibus, hic Jus potissimum accipitur pro Lege, quæ est Regula justitiæ, seu justi in genere. Cum enim Legibus nonnisi id, quod justum est, sive debitum inter Cives, vel erga Rempublicam statuatur; hinc usu receptum est, ut ipsæ leges tum divinæ, tum humanæ jura appellarentur; & in hac significatione accipitur Jus, *in cit. cap. Jus generale* 2. *dist.* 1. ubi dicitur: *Jus generale nomen est, Lex autem Juris est species*. Unde Jus pro Lege acceptum dividitur primo in Jus naturale, & Jus positivum, 3 4

sitivum, Jus naturale (quod alio nomine nuncupatur *Lex naturalis*) est illud, cujus obligatio non ex libera alicujus præcipientis Legislatoris voluntate, sed ex ipsa rei præceptæ, vel prohibitæ natura oritur v. g. *Quod tibi vis fieri, alteri feceris, & quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, & hujusmodi. *Est in re communis*, & colligitur *ex cap. Jus naturale 7. dist. 2.* ubi dicitur: *Jus naturale est commune omnium nationum, eo quod ubique Jure naturæ non constitutione aliqua habetur*. Et clarissime insinuatur *ad Romanos cap. 2.* ibi: *Gentes quæ legem non habent* (idest scriptam) *naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente illis conscientia ipsorum*. Et jam indicaverat Re-
5 gius Psaltes *Psalm. 4.* ibi: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*. Jus positivum est illud, quod non ex rei natura, sed ex libera Dei, vel hominis voluntate pendet, & vim obtinet; & dicitur *positivum*, quia a Superiore, non ex quadam necessitate, atque intrinseca exigentia objecti, sed libere, & contingenter ponitur. *Est in re communis*.

6 Jus positivum dividitur in Jus positivum Divinum, & positivum humanum. Jus positivum Divinum est, quod a Deo Supremo Legislatore, de iis, quæ ad Jus naturale non spectant, in tempore latum, & hominibus positum fuit. Notanter autem dicitur, *De iis, quæ ad Jus naturale non spectant*, ut ab isto Jure Divino positivo excludatur Jus naturale, quod certo respectu, & ratione, etiam divinum appellatur, quatenus a Deo tamquam auctore naturæ mentibus humanis est inditum. Jus positivum humanum est illud; quod ab auctoritate humana aliquid præcipiente vel prohibente, procedit.

7 Jus positivum Divinum subdividitur in Vetus, & Novum. Vetus est, quod Deus in veteri Testamento tulit & triplicis generis præcepta continebat, scilicet Moralia, Cæremonialia, & Judicialia. Jus positivum divinum novum est, quod Christus Dominus verus Deus & homo in nuovo Testamento condidit, & observari mandavit, & continet præcepta Fidei, Spei Caritatis, & Sacramentorum.

8 Jus positivum humanum subdividitur in Jus Gen-
9 tium, Civile, & Canonicum. Jus Gentium est illud, quo omnes gentes, vel ferme omnes utuntur, *l. 1. §. Jus Gentium, de justitia, & jure*, juncta *leg. Omnes, ff. eod.* ubi dicitur: *Quod naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes per æque custoditur vocaturque Jus Gentium, quasi quo Jure omnes homines
10 utuntur*. Jus autem Gentium duplex solet a Juristis assignari, scilicet Jus Gentium Primarium, & Secundarium. Jus Gentium primarium est illud, quod naturalis ratio omnibus gentibus dictat, quodque mentibus hominum a Deo naturaliter inditum est, & ab omnibus populis solo naturali instinctu rationis custoditur, & sic coincidit cum jure naturali. *§. Jus autem, Instit. de jure nat. Gent. & Civil. & l. Omnes 9. ff. de justitia & jure* cum similibus. Jus gentium secundarium est illud, quod ex naturali quadam ratione proficiscitur, at non simpliciter, & ab initio solo rationis instinctu nobis est inditum, sed necessitate humani commercii postea sic exigente usu, ac moribus omnium, aut fere omnium gentium est introductum, sive per modum Legis præceptivæ, aut prohibitivæ, sive solum per modum potestatis, seu facultatis permissivæ quidpiam agendi, quod usu, seu consuetudine omnium, vel pene omnium gentium præcipitur, prohibetur, aut conceditur, tamquam necessarium, vel utile hominibus inter se societatem, seu commercium foventibus, & de hoc Jure Gentium secundario est sermo *in l. Ex hoc jure, ff. de justitia & jure, & §. Jus autem Gentium, Instit. eod. tit.* & afferuntur exempla *in c. Jus Gentium 9. dist. 1.* præcisis his verbis: *Jus Gentium est Sedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captivitates, servitutes, postliminia, fœdera, paces, induciæ, Legatorum non violandorum religio, conjugia inter alienigenas prohibita, hoc inde Jus Gentium appellatur, quia eo jure omnes fere gentes utuntur*.

Jus Civile est, quod auctoritate Principis, sive Ma- 11
gistratus sæcularis est conditum ad Reipublicæ gubernationem, & temporalem pacem, & salutem Civium conservandam; *Est in re communis* per textum *in c. Jus Civil. 8. dist. 1.* ubi sic præcise dicitur: *Jus Civile est, quod quisque populus, vel quæque Civitas sibi pro-
prium divina, humanaque causa constituit*. Jus Civile 12
dividitur primo in Jus scriptum, & non scriptum, *c. Jus Generale 2. c. Lex 2. c. Mos 4. cap. Consuetudo 5. dist. 1. & §. Constat autem, Instit. de jure natur. gent. & Civil.* Jus Civile *scriptum* est, quod expresso consensu Principis, seu Magistratus Legis condendæ potestatem habentis, constitutum est. Jus autem Civile *non scriptum* est Jus consuetudinarium, sive illud, quod diuturnis moribus, tacito utentium consensu comprobatis, introducitur. *Communis, arg. cit. Juribus*.

Jus civile dividitur secundo in Jus commune, & 13
particulare, seu municipale. *Jus Civile commune* est illud, quod est commune omnibus Provinciis, & incolis Romano Imperio subjectis, illosque omnes obligat, *Jus autem Civile particulare seu municipale* est illud, quod non ligat omnes subditos Imperii Romani, sed solum subditos loci vel territorii pro quibus hoc Jus conditum est. *Communis*.

Totum Jus Commune Civile, seu Cæsareum divi- 14
ditur in tres præcipue partes, scilicet in Digestum, Institutiones, & Codicem. *Digestum*, quod alio nomine appellatur *Pandecta* seu libri *Pandectarum* continet in se quinquaginta libros, qui omnes dividi solent in tres Tomos. Primus vocatur *Digestum vetus*, quia prius editum est, & continet priores viginti quatuor libros. Secundus vocatur *Infortiatum*, quia fortiorem ac pleniorem Legum cognitionem suppeditat, & continet sequentes quatuordecim libros usque ad trigesimum octavum inclusive. Tertius vocatur *Digestum novum*, quia postremo editum est; & continet reliquos duodecim libros. *Institutiones Imperiales*, seu Justiniani Imperatoris, dividuntur in quatuor libros; & sunt quoddam Juris compendium. *Codex Justiniani* continet duodecim libros, quorum tres ultimi tractantes de Iure publico non solent explicari in omnibus scholis. Istis tribus Juris Civilis partibus sunt adjectæ postremo *Novellæ constitutiones* Justiniani, & Leonis Imperatorum, & alio nomine dicuntur *Authenticæ*, & constant novem Authenticis Collationibus, quibus recens decima adjecta est; insuper adjectæ sunt *Consuetudines Feudorum* seu duo *Libri Feudorum*, & aliæ quædam Constitutiones Imperiales.

Jus Canonicum derivatur a verbo Greco *Canon*, 15
quod

quod latine significat Regulam; *c. Canon* 1. *dist.* 3.
16 Regula autem Ecclesiastica est dicta, eo quod recte ducit, nec aliquando aliorsum trahit, quam ad rectitudinem, vel quod regat, vel quod normam recte vivendi præbeat, vel distortum; pravumque corri-
17 gat, *c. Regula* 2. *dist.* 3. Unde Jus Canonicum recte definitur, quod sit Jus positivum ex sacris Canonibus seu Regulis Ecclesiasticis collatum, & ad recte vivendum, æternamque salutem consequendam, & justitiam in populo Christiano conservandam a Summis Pontificibus Ecclesiæ Catholicæ traditum, constitutum, vel approbatum. *Ita in re communis.*
18 Jus Canonicum vocatur etiam alio nomine *Jus Ecclesiasticum*, quia materia in ipso contenta est Ecclesiastica, & agit potissimum de personis, & rebus Ecclesiasticis. Item vocatur etiam *Jus Pontificium* quia a Summis Pontificibus fuit institutum, & approbatum. Item vocatur *Ius divinum* large sumendo Jus divinum, sive, quia instinctu, & gratia S. Spiritus Canones editi sunt, ut dicitur *in c. Violatores* 5. *caus.* 25. *q.* 1. sive quia Canones sunt veluti conclusiones deductæ ex principiis Juris, seu Legis Divinæ, *c. Qualiter* 24. *de accus.* & quædam ex sacris Litteris excerpta continent, sive denique quia Summus Pontifex potestatem condendi Leges ab ipso Christo, veluti ipsius Vicarius, & Petri successor accepit, ut desumitur *ex cap. Translato* 3. *de Constitutionibus.*
19 Jus Canonicum dividitur primo ad instar Juris Civilis in scriptum, & non scriptum, textu expresso *in c. Jus Generale* 2. *dist.* 1. *& in cap. Ecclesiasticarum*
20 5. *dist.* 11. Jus Canonicum *scriptum* desumptum est partim ex Jure Divino, & Sacra Scriptura Veteris, & Novi Testamenti, partim ex decretis Conciliorum auctoritate Pontificia confirmatorum, partim ex diversis Rescriptis, & Constitutionibus Summorum Pontificum, partim ex placitis, seu Legibus Principum Secularium, & partim ex sententiis Sanctorum
21 Patrum. Jus Canonicum autem *non scriptum* continet Traditiones, & laudabiles Consuetudines Ecclesiasticas. *Communis*, & clare patet ex *cap. Ecclesiasticarum* 5. *cap. Consuetudinem* 6. *c. In his rebus* 7. *c. Catholica* 8. *c. Palam est* 9. *c. Hoc vestræ* 10. *& c. Quis nesciat?* 11. *dist.* 11. *cap. Præceptis Apostolicis* 2. *cap. Scit Sancta* 3. *cap. Illud breviter* 4. *cap. Ridiculum* 5. *cap. Diuturni mores* 6. *c. Consuetudo* 7. *c. Nos consuetudinem* 8. *cap. Quemadmodum* 9. *cap. Novit.* 10. *cap. Illa autem* 11. *& c. Omnia talia* 12. *dist.* 12.
22 Jus Canonicum dividitur secundo in Jus commune, & Jus speciale. *Jus Canonicum commune* est illud, quod pro universa Ecclesia latum est, & omnes Fideles obligat. *Jus Canonicum speciale* est illud, quod solum pro certo loco, Provincia, Diœcesi, vel Communitate latum fuit, & extra fines ipsius non obligat, ut sunt diversæ Constitutiones Synodales Diœcesum, aut Provinciarum. *Communis.*
23 Corpus Juris Canonici (*1) Jus canonicum, de quo hic Auctor, præcesserunt plurimæ cum apud Græcos, tum apud Latinos canonum collectiones, cum primis Dionysiana a Dionisio Exiguo compacta. De hisce Collectionibus plures disseruerunt, ut de Marca, & P. Constantius; sed omnibus palmam eripuere Fratres Ballerinii in amplissimo de antiquis Canonum collectionibus & Collectoribus tractatu, quem Tomo III. operum S. Leonis M. præmiserunt. Cum hoc tamen non inutile erit conferre Benedictinum Zallvvein *T. II. Principior. Jur. Eccl. q.* 1. *c.* 3. *& seqq.* (*) & dividitur in sex partes, scilicet; Prima, in Decretum Gratiani; Secunda, in Decretales Gregorii IX. Tertia, in Decretales Bonifacii VIII. Quarta, in Decretales Clementis V. Quinta in Decretales Joannis XXII. Sexta, in Decretales variorum Pontificum.

Prima igitur pars Juris Canonici est Decretum Gra- 24
tiani, quod a suo Auctore Gratiano Religioso Ordinis Sancti Benedicti nomen traxit, qui anno circiter 1150. tempore Eugenii III. hoc opus ex diversis Sacræ Scripturæ sententiis, Summorum Pontificum, & Conciliorum Decretis, Sanctorum Patrum scriptis, Imperatorum etiam Legibus, & Sanctionibus compilavit, ac *Concordiam discordantium Canonum* appellavit, & multa de suo adjecit. Hoc Gratiani Decretum componitur ex tribus partibus. Prima pars continet centum & unam distinctiones, in quibus per Capita, seu Canones agitur de Jure Divino, & humano, & de personis Ecclesiasticis. Et textus in hac prima Decreti parte contenti citantur ponendo numerum distinctionis, & initium Capitis seu Canonis, v. g. *dist.* 1. *c. Jus generale*, ubi legendum est, *Ut habetur dist.* 1. *Cap. seu Canone qui incipit*, *Jus Generale*. Secunda pars continet causas 36. in quibus tractatur de negotiis Clericorum, & Laicorum, & earum ferme quælibet plures continet Quæstiones, & quælibet Quæstio plures Canones, seu Capita. Et textus in hac secunda parte contenti citantur hoc modo, *cap. Nullius crimen* 1. *quest.* 4. lege *Capite seu Canone, qui incipit Nullius crimen, causa prima, Quæstione quarta*, & ut facilius textus reperiantur solet a multis præponi ad Caput, seu Canonem proprius numerus in ordine, scribendo, v. g. *Nullius crimen* 1. *caus.* 1. *q.* 4. Inseritur autem causæ trigesimæ tertiæ de Matrimonio agenti, Tractatus de pœnitentia in quæstione tertia, quæ dividitur in septem distinctiones subdivisas per Capita, seu Canones. Et textus in hoc Tractatu citantur sic, v. g. *Cap.* seu *Can. Petrus doluit, de Pœnit. dist.* 1. lege: ut habetur *De Pœnit. dist.* 1. *c. seu Can. qui incipit.*, *Petrus doluit* Tertia tandem Decreti pars, quæ agit de consecratione Ecclesiarum, celebratione Missarum, de Sacramentis Baptismi, Confirmationis, Eucharistiæ &c. continet quinque distinctiones, quarum quælibet complectitur varia capita, seu Canones. Et textus in hac tertia parte contenti citantur hoc modo, *Capit. vel Canon. Omnes Basilicæ, de consecr. dist.* 1. lege, *Capite, vel Canone Omnes Basilicæ, de consecratione dist.* 1. Vel citantur sic *De consecr. dist.* 1. *Omnes Basilicæ*, lege, *de consecratione dist.* 1. *Cap. seu Can. qui incip. Omnes Basilicæ*. His adjungi solent quadraginta septem Canones Pœnitentiales, qui sic citantur: *Canon. Pœnitent.* 1. vel 2. vel 3. vel 4. Item octoginta quatuor Canones, quos *Apostolicos* vocant, dicunturque collecti per Sanctum Clementem Papam, & sic citantur *Canon. Apostol.* 1. vel 2. vel 3. vel 4. sicuti est proprius numerus in ordine.

Quamvis necdum sufficienter constet, quod De- 25
creto Gratiani universim fuerit attributa auctoritas Legis Canonicæ totum mundum obligantis; (*2) Consulendus de hujus Decreti auctoritate idem Zallvvein *quæst.* 2. *cap.* 2. *§.* 5. *seqq.* & Zaccaria *Antifebron. T.* II. *p.* 414. *seqq.* (*) Nihilominus propter perfectam emendationem, & hujus emendationis approbationem

nem a Gregorio XIII. factam, meretur totalem fidem, quod Canones, aliaque ibidem contenta cum suis originalibus sine errore, aut falsitate correspondeant, ut pluribus citatis tradit Barbosa *in Collect. DD. ad proœmium Decreti num. 6. & sequent.* Pirhing. *in Proœmio num. 32.* Engel *ibid. n. 6.* Reiffenstuel *ibid. n.65.* & alii passim. (3) Multum tamen etiamnum desiderari, ut emendatissimum hocce decretum habeamus, inter eruditos constat. Vide Rieggerum in luculenta dissertatione *de emendatione Gratiani*, præsertim vero præclaros Berardi in hoc decretum Commentarios

26 Augustæ Taurinorum editos. (*) Hinc Canones, aliaque contenta in tali Decreto habent eamdem auctoritatem, quam de se haberent, & habent apud proprios Auctores, seu Conditores; nec majorem habent per hoc, quod referantur in ipso decreto. Sic Doctores supracitati, ac alii fere communiter, & expresse Sacra Rota Romana apud Peniam *decis.* 480. ubi inter alia sic habet: *Nec refert illos Canones, recenseri in Decreto a Gratiano compilato quia cum Gratianus non publica auctoritate infinita quæque illa Canonum Ecclesiasticorum, & Legum etiam sæcularium Capitula in suum Librum contulerit; Nec Legis condendæ auctoritatem habuerit, nec ab aliquo Romano Pontifice Liber ille (N. B.) tamquam authenticus, & legalis approbatus fuerit, inde fit, quod quilibet Canon inibi relatus ex eo tantum, quod ibi referatur, non habeat majorem auctoritatem, quam in primo loco consistens de sui natura esset habiturus. Nec Gregorius XIII. Gratiani Librum tamquam Legalem authenticavit, cum solum emendari jusserit, & emendationes sine additionibus manduaverit observari.* (*4) Rectissime. Interea Gratiano suæ debentur laudes, & grates, quippe qui quamplurima antiqua documenta nobis conservavit, quæ facile injuria temporum intercidissent, & ea, quæ hac illac dispersa erant, in unum collegit, atque meliore ordine donavit, ut vel ipse Boehmerus *introduct. ad novam edit. Corp. Jur. Canon. §. 20.* fateri non dubitavit. Quamobrem non sine ingenti calumnia Gratianus inter quatuor Satanicæ impietatis columnas ponitur apud Gasparem Zieglerum *de orig. & increm. Juris Canon. §.49.*, ubi quatuor Satanæ Apostoli nominantur, Gratianus, Petrus Lombardus, & Sancti Franciscus, ac Dominicus. (*)

27 Secunda pars Juris Canonici sunt Decretales jussu Gregorii IX. collectæ a Sancto Raymundo de Pennafort Ordinis Prædicatorum circa annum 1234. Istæ Decretales sunt sic dictæ, quia magis ex Summorum Pontificum Constitutionibus, & Epistolis Decretalibus coalescunt, quam ex Conciliorum Decretis. Decretum autem Gratiani e contra. Dividuntur istæ Decretales in quinque Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula, & citantur ponendo initium, vel numerum Capituli, & allegando Titulum, v.gr. c. *Canonum statuta, De constitutionibus*; lege *Capite Canonum Statuta, tit. de Constitutionibus*, & ab aliquibus post initium Capituli ponitur etiam numerus sui ordinis, ut facilius reperiatur, v. g. *cap. Canonum Statuta 1. De Constitutionibus*; Glossator Decretalium est *Bernardus Parmensis*. Materiam Decretalium Glossa proœmialis memoriæ causa sequentibus versiculis comprehendit:

Pars prior Officia parat, Ecclesiæque ministros,
Altera dat Testes, & cetera judiciorum,
Tertia de Rebus, & vita Præsbiterorum.
Quarta docet quales sint Nexus conjugiorum.
Quintaque de Vitiis, & Pœnis tractat eorum.

Et brevius hoc Versiculo.

Judex, Judicium, Clerus, Sponsalia, Crimen.

(*5) De Gregorii IX. collectione plura dabunt Doujatius *in Prænotionibus Canonicis*, Illustrissimus Bartholus in *institutionibus*, & Zalvvein *l. c. cap. 4.* (*)

Tertia pars Juris Canonici est *Liber sextus Decretalium*, qui post quinque Libros Decretalium Gregorii IX. auctoritate Bonifacii VIII. compilatus fuit a *Guilielmo Ebredunensi Berengario Biterrensi, & Richardo Senensi* circa annum Christi 1297. qui etiam dividitur in alios quinque Libros, qui subdividuntur in Titulos juxta ordinem in quinque Decretalium Libris observatum (omissis tamen illis Titulis, circa quos specialis controversia de novo non emerserat) ac Tituli in Capitula. Citatio in hac parte fit ponendo initium, vel numerum Capituli, & Titulum, ut in quinque Libris Decretalium, cum addito *in 6.* v. g. *Cap. Ut super 4. De appellat. in 6.* lege, *Capite, quod incipit Ut super, & est quartum in Titulo de appellationibus in Libro sexto Decretalium.* Glossator hujus Libri est *Joannes Andreas Bononiensis Jurisconsultus.* 28

Quarta pars Juris Canonici sunt *Clementinæ*, idest Constitutiones, partim editæ a Clemente V. partim ejus jussu collectæ, & post ejus mortem promulgatæ a Joanne XXII. circa annum Christi 1317. & dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula. Citatio fit v. gr. *Clement. Causam electionis 3. de electione*, lege, *in Clementinis capite Causam electionis 3. De electione.* Glossator est dictus *Joannes Andreas Bononiensis Jurisconsultus.* 29

Quinta pars Juris Canonici sunt *Extravagantes* Joannis XXII. idest viginti Constitutiones editæ a Joanne XXII. & distributæ in quatuordecim Titulos, & dicuntur *Extravagantes*, quia vagantur per varias materias ultra illas, quæ in Libris Decretalium habentur, & quia antea extra Corpus Juris Canonici incerta quasi sede vagabantur, quod nomen adhuc retinent; licet postea in ordinem Librorum Juris Canonici redactæ sint. Citatio fit addito nomine hujus Papæ, v. gr. *Extravag. Prodiens Joannis XXII.* lege *In Extravagante Constitutione Joannis XXII. quæ incipit Prodiens.* Glossator est *Zenzelinus de Cassanis.* 30

Sexta pars Juris Canonici sunt *Extravagantes Communes*, idest Constitutiones, quæ post priora omnia emanarunt a diversis Pontificibus, & dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula, quorum singula novam & distinctam continent Constitutionem, vel Constitutiones, seu Extravagantes; Vocantur *Extravagantes* propter supradictam rationem, & *communes*, quia non ab uno solo Pontifice, sicut Extravagantes Joann. XXII. sed a pluribus, & diversis Pontificibus sunt editæ. Citatio fit ponendo initium Capituli, & Titulum, in quo reperitur Capitulum, v. gr. *Extravagant. Ad regimen 13. de præbend.* lege, *In Extravagante, quæ incipit. Ad regimen c. 13. de præbend.* Glossas addiderunt *Joannes Monachus, Gulielmus de Montes Laudano, & Joannes Franciscus de Pavinis.* 31

Corpori Juris Canonici in quibusdam recentioribus exemplaribus ad finem reperitur adjectus *Liber septimus Decretalium* collectus a *Petro Matthæi Jurisconsulto* 32

sulio Lugdunensi, & juxta ordinem Titulorum in quinque Decretalium Libris contentorum distributus. Ast hic prout nunc est editus, non est auctoritate publica in Corpus Juris Canonici receptus, licet habeat Constitutiones reipsa obligantes, qualia sunt Decreta, & Canones posteriorum Conciliorum usque ad Tridentinum inclusive, & Constitutiones multæ variorum Summorum Pontificum, quæ in ipso reperiuntur.(*6)Plura in hoc libro a scriptoribus notantur,& quodammodo carpuntur, præsertim vero, quod in Tridentini Concilii decretis, quæ Matthæus suæ Collectioni inseruit, non indigitarit, quid Synodus novi statuerit, aut in quibus ab antiquiore jure Canonico recesserit. Defectum tamen hunc in maximum legentium commodum supplevit Joannes Dovjat in suis ad Lancellotti institutiones adnotationibus. (*)

33 De alio *Septimo Decretalium libro* memoratu dignam relationem facit Prosper Fagn. *lib.2. decret.in c. Cum venisset* 12. *de Judiciis n.61. & 62.* quæ prout ibi est, hic ad litteram datur, ibi: „ Cum Gregorius XIII. commisisset prius Flavio Ursino, Francisco Alciato, & Antonio Carafæ S. R. E. Cardinalibus licentiam compilandi septimum Librum Decretalium, multaque ipse manu sua exarasset, ac monuisset, sed e vivis ereptus inchoatum opus dimisisset, Sixtus V. ejus Successor eam Curam imposuit Dominico Cardinali Pinello anno 1587. eique Collegas adjunxit Cardinales Aldobrandinum, Matthæjum, Columnam. Ex quibus Cardinali Aldobrandino post obitum Sixti ad Pontificatum assumpto, & creatis Cardinalibus ex Prælatis ipsius Congregationis Lucio Saxo. Laurentio Blanchetto, & Pompejo Arrigonio extremo anno 1593.factus est finis ea undequaque seligendi, & recognoscendi,quæ inserenda in Canonum corpus essent. Magnopere autem hæsitatum est, num in extrema hac compilatione inseri deberent œcumenicorum Concil. Florent. ac Trid. Canones etiam ad dogmata pertinentes; & tandem optimis rationibus in eam itum est sententiam, ut insererentur, licet Collectiones tam Greg. IX. Bonafacii VIII. & Clementis V. quam in antiquioribus Isidori, Burchardi, Anselmi, Photii,& aliorum paucissimis dogmatibus sint respersæ. Itaque volumen Pontificia jura, & Conciliorum Decreta trecentorum prope annorum in quinque libros disposita, suis propriis distributa Titulis compediaria quadam Summa complectens, extremam manum accepit die 25. Julii anno 1598. Sed cum typis jam excusum sub nomine septimi libri Decretalium Clementis VIII. propediem esset publicandum, gravis emersit difficultas, quod cum Decreta fere omnia Concil. Trident. in eo inserta jam in Corpus Juris Canonici redacta essent, negandum non erat, quin Jurisperitis liceret eis applicare glossas,& commentarios; ita enim in præcedentibus compilationibus factum videmus: nam ut missas faciamus veteres Græcorum Collectiones, quibus suas addiderunt interpretationes, non modo Alexius, Aristenus, Joannes Zonaras, & Theodorus Balsamon, verum etiam Joannes Scholasticus, & Photius ambo Constantinopolitani Antistites, & Matthæjus Bastens Monachus, Constantinusque Harmenopolus, atque Arsenius; apud Latinos prima decretalium compilatio, quam tempore Alexandri III. ex Decretis antiquorum Conciliorum, & Summorum Pontificum Constitutionibus a Gratiano omissis fecit Bernardus, Præpositus Papiensis, mox Faventinus Episcopus, & Breviarum Extravagantium inscripsit, licet privato ejus nomine edita fuerit: Glossatores tamen habuit Vincentium, Alanum, Tancredum, Laurentium, & Rogerium, Similiter ad secundam privatam compilationem Gilberti, & Alani, quam suo nomine edidit Joannes Gallensis eorum discipulus, glossemata fecerunt idem Joannes, Hugo Ferrariensis Episcopus, & Bernardus major Compostellanus. Quemadmodum, & ad tertiam, quæ a Bernardo Archidiacono Compostellano propria auctoritate Romæ confecta, & ideo Romana appellata, ac deinde omnium prima Liber Decretalium conscripta fuit, glossas fecerunt idem Vincentius, Alanus, Rogerius, Jacobus, & omnium copiosissime Tancredus, ut constat ex vetusto Codice antiquarum compilationum ab Anagnia Civitate in Bibliothecam Vaticanam delato,licet Joann. Andr. putaverit glossas ad hanc compilationem composuisse Paulum Hungarum. Quartæ itidem compilationi, cui addita fuerunt Capita septuaginta & unum Generalis Concilii Lateranensis paulo ante celebrati, glossæ fuerunt applicatæ, licet de Auctoribus variæ sint opiniones; alii enim illas tribuunt Joanni, alii Roberto, sive Rogerio. Et prætermissa quinta, quam idem Tancredus compaginavit ex Constitutionibus Honorii III. ad sextam itidem compilationem, quam Gregorius IX. ex quinque compilationibus præcedentibus in quinque libris Decretalium disposuit, opera scilicet Raymundi tunc ejus Capellani, & Pœnitentiarii mox Tertii Ordinis Prædicatorum Magistri Generalis, glossas edidit Bernardus de Botono Parmensis, & Canonicus Bononiæ. Sed & ad sextum Librum Decretalium Bonif. VIII. quæ septima fuit compilatio, Jo. Andr. Bononiensis applicuit glossas, quæ in hoc prævaluerunt Glossis Joann. Monachi Cardinalis, fuerunt enim concurrentes, ut idemmet Jo. Andr. testatur *in præfatione ejus libri.* Ac demum ad compilationem Clementinarum Clementis V. a Joanne XXII. publicatam, glossas confecit idem Joan. Andr. & ad Estravagantes, quæ una cum Decretalibus Gregorii IX. Sexto, Clementinis, Corpus Juris Canonici constituunt, ut declaravit Gregorius XIII. in Constitutione,quæ incipit: *Cum pro munere*, Zenzelinus de Cassanis, & Gullielmus de Monte Lauduno glossas applicaverunt, & apostillas Joannes Franciscus de Pavinis Rotæ Auditor. Itidem,Veterum Canonum Expositores, Ruffinum, Silvestrum, Jo. Hispanum, Joannem Faventinum, Goffredum, Melendum, Bartholomæum Brixien. Joannem de Deo, & alios quamplures recenset Gullielmus Durand.*in procem. Spec. n.*14. & ibi fusius Jo.Andr.*in add.inc.B.Parm.lit.M.*

„ Quod igitur ad veteres Canonum Collectiones factum est, nulla ratio suadebat, cur non idem esset permittendum ad extremam hanc compilationem septimi Libri Libri Decretalium. Id vero ex diametro adversabatur Constitutioni Pii IV. prohibentis, ne super Decretis Conc. Trid. edantur glossæ, & commentarii, ullumque omnino interpretatio-

„ tationis genus. Tanti autem hujusmodi prohibitio „ habita fuit, ut hanc unam ob causam substiterit hu- „ jus voluminis publicatio miris elucubrata labori- „ bus, ac vigiliis, & Præsulum, Gymnasiorum, „ totiusque Ecclesiæ vocibus efflagitata, ita ut pro- „ pterea nullus restet dubitandi locus, quin Consti- „ tutio Pii IV. interdicat etiam probabilem Glossato- „ rum interpretationem. Hactenus Fagnanus.

34 Extra corpus juris plures alii libri Sanctiones habentes extant, scilicet *Concilia Generalia, & Provincialia a Summis Pontificibus approbata, Bullarium, Regulæ Cancellariæ. Declarationes Cardinalium, & Decisiones Rotæ Romanæ*; *De Conciliis*, Vide verb. *Concilium*. De *Bullario* stat certum, quod Bullæ, seu Constitutiones Pontificiæ in ipso contentæ si probantur authenticæ, & originali suo conformes, habeant vim obligandi, secus non, uti recte Plettenberg. *in Introductione ad Jus Canonicum c. 19.* advertit, & alii passim. *De Regulis Cancellariæ*, vide verb. *Cancellaria*. De *Declarationibus Cardinalium*, vide verb. *Declarationes Cardinalium*. *De Decisionibus Rotæ Romanæ* est certum, quod, licet istæ faciant jus inter partes ipsas litigantes, non tamen faciunt Jus universale ut docet Franciscus de Pavinis *in præludio Extravagantium Joann. XXII.* & communis aliorum; vide verb. *Auditores Rotæ*.

35 Canones, & Leges mixtim allegantur in utroque Foro, quando sibi non contradicunt; Colligitur *ex cap. Si in adjutorium 7. dist. 10.* ibi: *Si in adjutorium vestrum etiam terreni Imperii leges assumendas putatis, non reprehendimus. Fecit hoc Paulus, cum adversus injuriosos civem Romanum se esse protestatus est* & concordat textus *in cap. De capitulis 9. & cap. Certum 12. ead. dist. 10.* juncto *cap. 1. de novi operis nuntiation.* cum similibus, & patet experientia apud omnes Ca-

36 nonistas, & Legistas. Hinc casus in jure Civili dubius, sed in Canonico clare decisus, procedit quoque in Foro Civili, & econtra, *cap. 1. De novi operis nuntiatione*, ibi: *Sicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum Statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur*, ubi Glossa verb. *Adjuvantur* notabiliter infert: *Et ita in causa Ecclesiastica Leges possumus allegare, ut, etiamsi Canones deficiant, possit judicari secundum Leges*. Et Abbas *ibidem num. 3.* dicit expresse: *Causa Ecclesiæ debet decidi per Jus Civile in defectum Canonum, omnes enim Leges Principum non contradicentes Canonibus sunt approbatæ per Ecclesiam, ut patet hic* & Fagnanus *in ca. Cum esses num. 18. de Testam.* sic inquit: *Ubicumque non reperitur aliqua dispositio Juris Civilis expresse immutata a Jure Canonico, non debemus inducere discrepantiam inter Jus Canonicum, & Jus Civile. Immo Lex Civilis servari debet etiam in foro Ecclesiæ: ut c. 1. & ibi* Abbas *num. 2.* Joann. Andr. *n. 6.* & alii communiter *de novi operis nuntiation.*

37 Quando inter Jus Canonicum, & Civile est aperta contrarietas, & diversitas; eaque est de re profana, nec attingit conscientiam, vel peccatum, ut circa solemnitates testamentorum, judiciorum, contractuum, aliorumque similium actuum: Quodlibet Jus est in suo Foro servandum, scilicet in terris Papæ subjectis Jus Canonicum, in terris Imperii Secularis Jus Civile; *cap. Quoniam dist. 10. & cap. Cum ad verum 6. dist. 96.* & concordat *cap. Solitæ 6. de majorit. & obedient. cap. Novit 13. §. 1. de Judiciis, & cap. Per venerabilem 13. §. Rationibus, Qui filii sint legitimi.*

Quando autem inter Jus Canonicum, & Civile est aperta contrarietas in materia conscientiæ, & peccati, v. g. in præscriptione cum mala fide, in usuris, & hujusmodi materiis peccatum foventibus, standum est Juri Canonico, relicto Jure Civili, etiam in terris Imperii sæcularis; In spiritualibus enim, & ubi agitur de salute animæ jurisdictio Papæ, tamquam Christi Vicarii, & communis animarum Pastoris, etiam in terras Imperii Sæcularis, & totum mundum extenditur; ut tenet Communis Catholicorum per textum *in c. Solitæ 6. de majorit. & obed. vers. Quod autem, & in cap. Novit 13. de Judiciis. Extravag. Unam Sanctam, de Majorit. & obed.* Et ratio est, quia tunc Leges Civiles foventes peccatum, censentur esse correctæ per Canones; Lex autem correcta, non dicitur amplius Lex, ut recte docet Glossa *in l. ult. ff. ad Legem Cornel. de falsis*; Fagnan. *in c. Cum esses num. 167. de Testamentis*, & communis aliorum, *arg. cap. Licet Romanus, de Constitutionibus in 6. & leg. Sed & posteriores, ff. de Legibus*, ubi statuitur, quod Lex posterior revocet priorem directe contrariam, etiam non facta ejus mentione. 38

Adducuntur plures correctiones Juris Civilis factæ a Jure Canonico. Jus Civile *in l. Sicut, & l. Omnes, & l. Cum notissimi, Cod. de Præscript. 30. vel 40. annor.* permittens præscriptum longissimi temporis cum mala fide est correctum per Jus Canonicum *in cap. Quoniam 20. de præscriptionibus*, ubi Leges Civiles allegatæ velut nutritivæ peccati expresse revocantur, addita ratione: *Cum generaliter sit omni Constitutioni, atque Consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari*. Jus Civile *in l. 1. ff. de usuris, & l. Eos, qui, Cod. eod.* cum similibus, ubi censentur licitæ usuræ, vel saltem permittuntur, est correctum per Jus Canonicum *in cap. Super eo 4. cap. Cum tu 5. c. Præterea 7. de usuris* juncta *Clement. unic. eod.* ubi usuræ expresse prohibentur sub gravissimis pœnis. Jus Civile *in l. Patri, & seq. ff. Ad Legem Juliam, de Adulteriis*, ubi licitum est Patri occidere adulterum in fragranti crimine cum filia deprehensum, dummodo & filiam occidat, *& in l. Marito, ff. eod.* ubi idem permittitur marito respectu certarum personarum, si deprehendantur in adulterio cum Uxore sua, est correctum per Jus Canonicum, *in c. Si non licet 9. caus. 23. qu. 5. c. Inter hæc 6. & cap. Admonere 8. caus. 33. q. 2.* cum similibus, ubi expresse prohibetur talis occisio, & concordat propositio 19. inter damnatas ab Alexandro VII. *Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehensam*. Aliæ plurimæ correctiones Juris Civilis factæ a Jure Canonico possent adduci, sed brevitatis gratia relinquuntur videndæ apud Auctores, & præsertim apud Baptistam a S. Blasio *Tom. 1. tract. Contradictionum juris Canonici cum jure Civili*, ubi de istis duas Centurias recenset. 39

In materia spirituali, & Sacramentorum neglecta seu relicta dispositione Juris Civilis, universim ad Jus Canonicum est recurrendum. Hæc enim tractare, & definire non spectat ad potestatem sæcularem, sed ad spiritualem, & Ecclesiasticam, textu expresso *in cap. Decernimus 2. de judiciis* cum similibus. Hinc, quamvis Jure Civili *in l. Nuptiæ 2., & 18. ff.* 40

de

de ritu nuptiarum, & *l. Nec filium*, *Cod. de nuptiis*, & *§. 1. Institut. eod.* declaretur invalidum Matrimonium, quod filii familias contrahunt sine consensu parentum, in quorum potestate existunt; standum tamen est Juri Canonico, *in cap. Sufficiat 2. caus. 27. qu. 2.* & *cap. Hoc Sanctum 16. caus. 32. q. 2.* cum similibus, ubi talis consensus non requiritur, nisi de honestate, juncto Conc. Trid. *sess. 23. c. 1. de Reform. matrimon.*, ubi oppositum asserentes anathemate damnantur.

41 Item negliguntur, & relinquuntur Leges Civiles disponentes de personis, & rebus Ecclesiasticis, & quo ad ista est omnimode standum dispositioni Juris Canonici; *cap. Bene quidem 1. cap. Denique 5. cap. Cum ad verum 6. cap. Satis 7. c. In scripturis 9. distinct. 96. cap. Ecclesia 10. de Constitutionibus*; ubi expresse id statuitur, quamvis leges Civiles favorem Ecclesiarum, vel Ecclesiasticarum personarum concernant, ibi: *A quibus, si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum*. (*7) Confer Cl. P. Zech. in suis *Praecognitis Juris Canonici Tit. 20.*, ubi agit *de origine praecipuarum differentiarum inter Jus Canonicum, & Jus Civile: item quale Jus sit sequendum?* Neque omittendus Bartholus in *Institutionibus Juris Canonici*, in quibus plura ostendes a Jure Canonico in Jure Civili emendata (*).

42 Jura juribus, quantum fieri potest, sunt concordanda, neque eorum correctio est inducenda sine necessitate, textu expresso *in cap. Cum expediat 29. de elect. in 6.* ibi: *Cum expediat concordare jura juribus, & eorum correctiones, si sustineri valeant, evitari*; & concordat textus *in l. Unic. De inofficios. dotibus*, ibi: *Leges Legibus concordare promptum est*, cum similibus. Unde *in l. Non est novum 25. & seq. ff. de Legibus* generaliter sancitur ad evitandas jurium correctiones, Leges priores esse trahendas, & explicandas per posteriores, & econtra, has per priores, ibi: *Non est novum, ut priores Leges ad posteriores trahantur &c. Sed & posteriores Leges ad priores*
43 *pertinent, nisi contrariae sint*. Ubi tamen est manifesta jurium contrarietas non admittens congruam conciliationem, tunc standum est posteriori decisioni, seu Constitutioni: Lex enim posterior revocat priorem directe contrariam etiam non facta ejus mentione, textu expresso *in cap. Licet Romanus 1. de Constitutionibus in 6.* ibi: *Licet Romanus Pontifex, qui jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere constitutionem condendo posteriorem, priorem (quamvis de ipsa mentionem non faciat) revocare noscatur &c.* Concordat *l. Sed & posteriores ff. de Legibus*, ibi: *Sed & posteriores Leges ad priores pertinent, nisi contrariae sint*. Unde etiam in Testamentis statur ultimo, quamvis in ipso non fiat mentio de priori, *l. Si Mihi, & tibi, ff. De Legatis 1.*, & *cap. Ultima voluntas 4. caus. 13. quaest. 2.*

44 Jus, prout est objectum justitiae, est facultas legitima, quam quis habet ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, aut ad aliquid faciendum, ita ut ab illius rei obtentione, seu retentione, vel ab illa actione facienda licite impediri non possit. *Est in re communis*. Et in hoc sensu dicitur quis *jure suo uti*, habere jus agnationis, vel cognationis ad haereditatem, vel tutelas; quod jus necessitudinis appellatur *in l. ult. ff. de justit. & jure*. Item in hoc sensu dicitur haeres succedere in omne jus Defuncti; *Reg. juris 59. & 62. in 6.* Item in hoc sensu dicitur: *Nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur*, *l. Nullus §. de Regul. jur.* Item in hoc sensu dicitur: *Nec potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur*; *Regul. 79. juris in 6.* Item in hoc sensu dicitur: *Juri suo quilibet renunciare potest*, *cap. Si diligenti 12. de foro compet. cap. Si de terra 6. de privilegiis*. Item in hoc sensu dicitur; *Qui jure suo semel renunciat, non potest postea ad illud redire*, *cap. Quam periculosum 8. caus. 7. q. 1. c. Cum inter 16. de election.* juncta Glossa *ibid.*

Jus taliter acceptum dividitur in jus in re, & in 45
jus ad rem; *cap. Quoniam 8. de concession. praebend. in 6.* ibi: *Quibus jus non esset quaesitum in re, licet ad rem*. Jus in re, seu reale est illud, quod per ipsam 46
rei traditionem acquiritur; Jus autem ad rem, seu personale est illud, quod aliquo justo titulo habetur ad rem, ut ejus traditio fiat. *Sic in re communis*. Unde, ut vides, *jus in re*, seu *reale* dat actio- 47
nem in ipsam rem; ita ut habens jus in re habeat actionem ad eam sibi vindicandam, a quocumque possideatur, sic v. gr. Si equus Pauli fuit furto ablatus, poterit eum Paulus repetere, ubicumque invenerit, non obstante, quod alius equum bona fide emerit, quia talis equus est Paulo obnoxius, & ipse respectu hujus equi habet jus in re; *§. Omnium, Instit. de action.* & ibi *Glossa fin. l. Officium 9. ff. de rei vindicat.*. *Jus* autem *ad rem*, seu *personale* non dat actionem in ipsam rem, sed in personam impedientem consecutionem rei, sic v. gr. Si quis habeat jus ad rem sibi donatam, venditam, sed nondum traditam, seu per electionem, postulationem, aut praesentationem ad Beneficium Ecclesiasticum, nondum sibi collatum, non potest ipsam rem, seu Beneficium vindicare, atque in judicio repetere, quia res illa nondum esset facta sua ante actualem traditionem, sicuti nec Beneficium factum suum ante actualem collationem, sed solum poterit actionem personalem instituere adversus eum, qui ipsum fraudavit, seu injuste impedit, vel impediverit ab illius rei, seu Beneficii consecutione; *l. penult. Cod. De action. & oblig.* Hinc patet, quod duo possint habere jus respectu unius & ejusdem rei, unus scilicet *jus in re*, & alter *jus ad rem*; v. gr. Paulus vendens Domum Titio pretio nondum soluto & domo nondum tradita, habet adhuc jus in domo, Titius autem jus solum ad domum.

Unde ut totum hoc melius intelligatur, notan- 48
dum est, quod Actio ut sic, quae ut habetur *§. 1. Institut. de Action.* *est Jus persequendi in judicio, quod sibi debetur*; dividitur in Actionem realem, & personalem, ut docet *Communis*, & clarissimus textus *in §. Omnium, Instit. de Actionib.* ibi: *Omnium autem Actionum Summa divisio in duo genera deducitur, aut enim in rem sunt, aut in personam; Nam agit unusquisque, aut cum eo, qui ei obligatus est, vel ex contractu, vel ex maleficio, quo casu proditae sunt Actiones in personam: per quas intendit adversarium ei dare, aut facere oportere, & aliis quibusdam modis, Aut cum eo agit, qui nullo jure ei obligatus est; movet tamen ei de aliqua re controversiam, quo casu proditae Actiones in rem sunt; veluti si rem corporalem possideat quis, quam*

quam Titius suam esse affirmet; possessor autem Dominum ejus se esse dicat, nam si Titius suam esse intendat, in rem Actio est.

49 Justitia non semel pro virtute omni ac sanctitate sumitur; sic Prov. 11. v.6. *Justitia rectorum* (scilicet virtuosa, & sancta vita) *liberabit eos*. *Matth.3. vers.* 15. dum Christus Joanni baptizare recusanti dixit: *Sic enim decet nos implere omnem justitiam*, nempe omnem virtutem, & perfectionem. *Matth.6. vers. 6. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam* (videlicet, virtutem, & sanctitatem;) *quoniam ipsi saturabuntur*. Ibid. vers.20. *Nisi abundaverit justitia vestra* (idest virtus, & religio, & sanctitas) *plusquam Scribarum, & Pharisæorum; non intrabitis in regnum cælorum*; ut enim in hunc textum inquit meus Lyranus, illi magis secundum opera justi appellari, quam secundum voluntatem affectabant; ad salutem autem non sufficit bona doctrina, nisi adsit bona vita: hinc viros Sanctos, & virtute præditos justos appellari ex sacris litteris, & Sanctis Patribus passim deprehendimus; estque justitia sic sumpta una ex octo Beatitudinibus, quas in Monte Christus docuit *Matth. cit. cap.5.* At prout ad præsens spectat, justitia tamquam peculiaris virtus, & prima ex cardinalibus attenditur; sicque accepta describitur, quod sit constans, & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi. *Communis* cum Ulpiano *in l. Justitia, ff. de Justitia, & jure*.

50 Justitia hæc communissime dividitur in Legalem, seu Universalem, & Particularem. Justitia *Legalis, seu universalis est virtus ordinans hominem a suis actibus ad bonum commune Reipublicæ, seu Communitatis*, id est, virtus, qua homo reddit, & præstat quod justum, & debitum est ipsi Communitati ad sui conservationem. Justitia particularis *est virtus, quæ cuique particulari personæ jus suum debitum reddit*, seu quod idem est, *virtus, quæ recte inter se ordinat, & adæquat homines quo ad comutationem bonorum particularium, & distributionem bonorum communium.*

51 Hæc justitia particularis subdividitur in distributivam, & commutativam. *Communis* ex Aristotile 5. *Ethicor. cap.2.* Justitia distributiva est, quæ distribuit bona Communitatis in singulas partes secundum debitam proportionem Dignitatis, vel meriti cujusque, sicut econtra etiam onera Communitatis secundum proportionem facultatis cujusque. Justitia commutativa est quæ commutat bona particularia inter ipsas partes Communitatis secundum æqualitatem debitam, sive ex contractu, sive ex delicto propter damnum alteri illatum. Et hæc justitia commutativa observatur inter partes, quando fit commutatio voluntaria, & ex contractu cum consensu utriusque; scilicet dantis, & accipientis, ut in emptione, venditione, mutuo, aliisque contractibus considerando solum valorem rerum sine ullo respectu ad personas, uti videlicet tanti valeat res reddenda, quanti valet accepta, ut centum reddendo pro centum qualescumque sint personæ contrahentes, & commutantes, sive nobiles, sive ignobiles. Et observatur etiam, quando commutatio est involuntaria, & ex delicto, seu damno injuste illato, ut cum quis alicui invito aliquid suum aufert, seu damnum injustum infert in bonis fortunæ, famæ, vel vitæ. Si quis enim furatus fit alteri equum æstimatum 40. Scutis, injuste per injuriam combusserit alterius domum æstimatam centum Scutis, debet totidem ei restituere, etiamsi nullum pactum cum ipso inierit; quia rem ablatam reddere, & damnum injuste illatum resarcire cogitur. *Communis*.

Justitia distributiva, & comutativa varie differunt, 52
præcipue vero in tribus, scilicet *in æqualitate, in alteritate, & in debito. In æqualitate* differunt, quia Justitia commutativa servat æqualitatem simpliciter, & Arithmeticam, idest rei ad rem, ut centum ad centum sine ullo habito respectu ad personas. Justitia vero distributiva servat solum æqualitatem secundum quid, & Geometricam, idest solum æqualitatem inter proportionem, & proportionem, ut nimirum talis sit proportio inter bona, & onera, quæ distribuuntur, qualis est proportio inter conditiones, & qualitates personarum, quibus fit distributio. In *alteritate* differunt, quia justitia commutativa proprie, & totaliter est ad alterum, sive ad personam adæquate, & totaliter distinctam: Justitia vero distributiva non est omnino ad alterum, seu ad personam adæquate, & totaliter distinctam, sed est totius Reipublicæ; seu Communitatis ad partem, seu membrum illius; pars autem non adæquate, & omnino distinguitur a toto, sed in toto includitur. In *Debito* differunt, quia justitia distributiva non continet proprie, ac stricte debitum, sicuti justitia commutativa. Nam illa, cui ex emptione v. gr. vel donatione res debetur, longe majus, & arctius jus habet ad illam, tamquam sibi jure proprio debitam petendam, quam ad petendam partem boni Communitatis, v. gr. Officium, Dignitatem, Beneficium &c. longeque gravior committitur injuria contra justitiam commutativam, quam contra justitiam distributivam. Sola enim justitia commutativa, si 53
violetur, proprie, & per se inducit obligationem restitutionis; Justitia autem distributiva non inducit obligationem restitutionis ratione sui erga partem neglectam, sed ratione justitiæ commutativæ, si ei sit adjuncta, solum aliquando per accidens erga ipsam Communitatem, ut si Princeps contulit Officium indigno cum detrimento Reipublicæ, tenebitur ad compensationem damnorum &c. Card. de Lugo *de justitia, & jure tom. 1. disp. 1. sect.3. a n.51.* ubi testatur de communi Lessius *lib.2. cap. 1. num. ultimo & c.32. dub.3.* Rebellus *lib.1. q.3. n. 18.* Sporer *to.2. tract.4. Præliminar. ad præcept. secundæ Tabulæ c.1. sect. 3. n.37.* & alii passim.

Non potest inter Deum, & hominem intercedere 54
justitia rigorosa, & stricta, sed solum justitia latius sumpta. *Communis*. Justitia enim rigorosa, & stricta requirit ex parte debitoris perfectum debitum solvendi: implicat autem, ut sit in Deo perfectum debitum solvendi respectu Creaturæ, & in Creatura perfectum jus exigendi respectu Dei, adeoque &c. Latius vero sumpta justitia potest intercedere inter Deum, & hominem, quia si justitia sumatur præcise pro obligatione adimplendi promissa, potest Deus ex justitia aliqualiter teneri Creaturæ, uti ex tali justitia debet justis coronam gloriæ, juxta illud Apostoli 2. *ad Timoth.* 4. *in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex*. Hinc S. Augustinus de talis justitiæ debito loquens *in psalm. 38. circa finem*, dicit: *Debito-*

bitorem Dominus ipse fecit se non accipiendo, sed promittendo; *& serm.16. de verbis Apostoli cap. 2.* quasi Deo recordans talis justitiæ debitum sic ipsum alloquitur: *Redde quod promisisti, quia fecimus, quod jussisti.*

55 Inter Patrem & Filium, Dominum & mancipium, Maritum, & Uxorem formaliter qua tales sunt, non potest esse justitia proprie, & simpliciter, sed solum improprie, & secundum quid. *Communis*. Et ratio est, quia justitia perfecta debet esse ad alterum, qui scilicet natura & jure sit ab altero distinctus, Filius autem, mancipium, seu servus, & Uxor quatenus tales sunt, non sunt natura & jure a Patre, Domino, & Marito distincti, adeoque &c. Filius namque ut talis, & quasi pars patris, & natura, quippe ex paterno semine natus. Unde ea, quæ debet Filius Patri, non debet ut distinctus ab ipso, sed ut ejus pars, & ea, quæ Pater debet filio, non debet alteri, sed ut sibi ipsi, seu ut suæ parti. Sic Servus non censetur aliter a Domino, cum non sit sui juris, sed Domini, ipsiusque instrumentum animatum ad opera domestica, & quiddam ex ejus bonis, adeo ut possit illum, ut rem suam vendere, donare, commutare. Ita etiam Uxor est aliquid Mariti, & e contra, cum sint moraliter unum corpus, & una caro, & sic non censentur distincti in ordine ad regimen domesticum, cum jus Uxoris ad illud sit juris viri, seu dependens a viro, adeoque inter ipsos non potest esse justitia proprie, & simpliciter, sed solum improprie, & secundum quid.

56 Inter supradictos autem materialiter sumptos, ac quatenus homines sunt, & singuli peculiare jus, vel dominium habent, potest esse justitia proprie, & simpliciter. *Communis*. Et ratio est, quia supradicti materialiter sumpti, quatenus homines sunt, sunt sui Juris, & ab invicem independentes in multis rebus, nec accipitur unus ut pars alterius, sed quilibet ut persona singularis, & capax ex bonis sibi propriis ineundi contractus, Filius namque non solum jam emancipatus, tamquam verus Dominus omnium bonorum suorum, sed etiam minorennis adhuc sub patria potestate constitutus, tamquam verus Dominus suorum bonorum castrensium vel quasi castrensium, potest cum eodemmet suo Patre inire veros contractus emptionis, vel venditionis, vel alios ex justitia obligantes, juxta *l.2. ff. De emptione*. Sic mancipium, seu servus, tamquam verus Dominus proprii peculii potest medio ipso inire cum Domino contractum redemptionis, ita ut Dominus peccaret contra justitiam, si eo pacto inito, acceptaque pecunia, servum non manumitteret. Ita etiam Uxor, tamquam vera domina bonorum suorum paraphernalium potest de ipsis cum Marito inire contractus ex justitia obligantes. Tum quia etiam quo ad debitum conjugale, & dotis legitimam administrationem, est inter Uxorem, & Maritum juris stricti æqualitas, adeoque justitia simpliciter, cum negatio debiti, & dotis dissipatio sint proprie contra justitiam, ut tenent omnes. Tum etiam quia singuli omnium supradictorum habent sibi proprium, & strictum jus famæ & vitæ, unde universaliter delicta inter patrem & filium, servum & dominum, Uxorem & maritum, ut homicidium, injusta infamatio, furta de bonis non subjectis, sunt vere contra justitiam simpliciter; immo sunt delicta contra justitiam qualificata, adeoque inter ipsos materialiter sumptos, quatenus homines sunt, potest esse justitia proprie & simpliciter.

Justitia præmiativa, quæ pro meritis reddit præ- 5
mia, & vindicativa, seu punitiva, quæ delictis reddit supplicia, utraque reducitur saltem per imitationem, & similitudinem ad justitiam tam distributivam, quam commutativam, ut patet inductione; Tunc enim justitia præmiativa reducitur ad distributivam, quando munera, officia, honores, & hujusmodi in præmium propriorum meritorum, & beneficiorum præstitorum distribuit, inæqualiter tamen juxta inæqualitatem, ac proportionem status & conditionis, dando scilicet plus personis dignioribus, & præstantioribus, quam minus dignis, & minus præstantibus, ut communiter fieri solet. Tunc autem justitia præmiativa reducitur ad commutativam, quando præmia distribuit æqualiter juxta æqualitatem meritorum, nulla habita ratione conditionis, Dignitatis, & status personarum, quibus fit illa distributio. Ita etiam tunc justitia vindicativa, seu punitiva reducitur ad distributivam, quando nocentes, ut par est, punit, habita tamen ratione Dignitatis, seu status personarum; sic alapa data v. g. a persona potente, & magnæ Dignitatis levius punitur, quam data a persona infimæ plebis, quamvis sit data eidem personæ; Tunc vero justitia punitiva, seu vindicativa reducitur ad commutativam, quando servat æqualitatem inter pœnam, & delictum, æqualia inferendo supplicia pro æqualibus delictis, nulla habita ratione conditionis, Dignitatis, & status personarum, quibus supplicia inferuntur. Mastrius *in 3. disp. 7. n. 177.* Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.6. de just. & jure dist. 2. q.2. num.19.* post Scotum 4. *dist. 46. q. unic. §. Hoc primo*, & plures alios.

Adversus jus Divinum non præscribitur. Bene- 58
dictus XIV. Tom. 2. Constitut. 3. incipien. *Declarasti Nobis*. Nec adversus Jus Ecclesiasticum in his, quæ præcepta sunt universalis Ecclesiæ. Idem *ibidem*.

Alia ad rem, vide in Additionibus *ex aliena manu* 59
ad verb. *Lex*, art. 1.

JUSPATRONATUS.

Articulus I.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, divisionem, & acquisitionem.

NOmen Patroni, & juspatronatus in jure varie, 1
& præsertim tripliciter accipitur. Primo *Patronus* accipitur pro Advocato, & Juspatronatus pro jure Advocatiæ, unde Patroni dicuntur, qui aliorum causas in judicio defendunt, eisque patrocinantur, de quibus fit mentio *in l. Rem 14. §. Patroni, Cod. De judiciis, in c. Observandum 1. caus.15. qu. 2. & in cap. Ex litteris 6. De trasactionibus*. Secundo, *Patronus* accipitur pro illo, qui manumittit, seu

seu liberum dimittit servum suum, & jus quod pro beneficio manumissionis acquirit in personam manumissi, seu Liberti, *juspatronatus* vocatur, & de hoc extat integer Titulus *in ff. De Jurepatronatus, & Cod. De bonis Libert. & Jurepatronatus*. Tertio *Patronus* accipitur pro eo, qui habet jus, seu potestatem a SS. Canonibus concessam præsentandi aliquem ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium, & tale jus, seu potestas vocatur *juspatronatus*. Et solum de jurepatronatus hoc tertio modo sumpto habebitur sermo.

2 Unde juspatronatus tertio modo sumptum definitur, quod sit *jus, seu potestas nominandi, sive præsentandi Clericum promovendum ad Beneficium Ecclesiasticum vacans*. *Est in re communis*. Seu juspatronatus est *jus honorificum, onerosum, & utile alicui competens in Ecclesia, eo quod de Ordinarii consensu eam construxerit, fundaverit, vel dotaverit; aut id a suis antecessoribus factum fuerit*. Ita Abbas *in Rubric. de jurepatronatus num.*3. Joan. Andr. *ibid. n.* 3. *vers. Si jus igitur sine calumnia*; Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Quoniam* 3. *de jurepatronat. n.* 31. Barbos. *lib.* 3. *juriis Eccles. univers. cap.* 12. *n.* 2., & alii apud ipsos. Dicitur autem *jus honorificum*, quia Patronus habet honorem, ut ad Beneficium sui jurispatronatus alius non admittatur, seu in ipso instituatur, quam ille quem ipse præsentaverit Superiori; Dicitur *onerosum*, quia Patronus tenetur defendere Ecclesiam suam ne ejus bona depereant, eamque, cum opus fuerit, reparare, atque impensis necessariis regere, *cap. Filiis* 31. *caus.* 16. *q.*7. cum similibus; Dicitur *utile*, quia, si Patronus vergeret ad inopiam, Ecclesia teneretur eum potius alere, ac juvare, quam ceteros alios pauperes, ex redditibus, qui detractis necessariis expensis, supersunt. *c. Quicumque* 2. *caus.* 16. *quæst.* 7. *cap. Nobis* 25. *De jurepatronatus*, cum similibus.

3 Juspatronatus dividitur primo in hæreditarium, gen-
4 tilitium, seu familiare, & mixtum. *Communis*. *Hæreditarium* est illud, quod transit ad quoscumque heredes etiam extraneos, *arg. c. Quoniam* 3. *De jurepatronatus*. *Sic Communis* cum Rota recent. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 175. *n.* 3. & *seq. part.* 7. *dec.* 72. *num.* 1. *part.* 10. *decis.* 293. *n.* 20. Barbosa *loc. cit. num.* 20. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 18. *n.* 6. *Genti-*
5 *litium*, seu *familiare* est illud, quod competit, & relictum est solum illis de tali familia, vel in quo vocantur solum illi, qui sunt de genere. *Communis*, cum Rota recent. *part.* 5. *dec.* 581. *nu.* 4. *part.* 11. *decis.* 220. *n.* 4. 5. 7. 8. 9. *part.* 14. *decis.* 462. *num.* 1. & sæpe alibi, Barbosa *loc. cit. nu.* 22. Ricc. *tract. de*
6 *jurepatronat. resolut.* 232. *n.* 1. Mixtum ex hæreditario, & gentilitio est illud, quod competit, & relictum est solum illis, qui sunt & hæredes, & de tali familia. *Communis*, cum Rota recent. *part.* 6. *decis.* 267. *n.* 6. *part.* 7. *dec.* 208. *n.* 1. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 185. *num.* 7. *part.* 11. *dec.* 254. *num.* 16. *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 223. *n.* 16. & sæpe alibi.

7 Juspatronatus esse gentilitium probatur, & constat ex pluribus. Primo ex Fundatione, in qua Fundator illud relinquit descendentibus, & Successoribus de sua agnatione, familia, seu Domo: Rota recen. *part.* 1. *decis.* 481. *num.* 1. *part.* 3. *decis.* 581. *num.* 4. *part.* 14. *dec.* 462. *num.* 1. & sæpe alibi. Secundo, ex præsentationibus factis a solis masculis, exclusis fæminis, & extraneis, donec dicti masculi extiterunt. Rota recent. *par.* 12. *dec.* 204. *n.* 13. *part.* 13. *decis.* 103. *num.* 10. *part.* 14. *dec.* 515. *num.* 15. *par.* 19. *tom.* 2. *dec.* 662. *num.* 17. Item quando in omnibus præsentationibus semper fuit facta mentio familiæ, seu domus, non autem qualitatis hæreditariæ; Rota *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 287. *num.* 12. *par.* 12. *decis.* 204. *num.* 5. *part.* 13. *decis.* 237. *num.* 8. *par.* 14. *decis.* 515. *num.* 9. & 10. Item ex præsentatione a Patre, & filiis simul facta; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 287. *num.* 7. *par.* 5. *tom.* 1. *dec.* 385. *num.* 3. *par.* 6. *decis.* 166. *num.* 14. *part.* 13. *decis.* 103. *num.* 7. *part.* 14. *dec.* 515. *num.* 9. Tertio, probatur gentilitium ex ultimo statu; Rota *part.* 12. *dec.* 204. *num.* 17. Qui ultimus status ob lapsum 40. annorum sufficit ad probandum juspatronatus gentilitium; Rota *par.* 13. *dec.* 237. *num.* 18. *part.* 14. *decis.* 515. *num.* 38. Quarto, probatur gentilitium ex sententia Ordinarii declarante illud esse de aliqua familia; Rota *part.* 1. *dec.* 482. *num.* 5. *par.* 19. *tom.* 1. *dec.* 192. *num.* 7. Quinto, probatur gentilitium ex enunciativis, seu assertionibus antiquis dicentibus verb. gr. *ad illos de tali domo, & familia spectare* Rota *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 679. *num.* 4. *part.* 19. *to.* 2. *dec.* 662. *num.* 5. Sexto probatur gentilitium ex inscriptionibus antiquis in Ecclesia factis, vel etiam in Campanili existentibus; Rota *part.* 14. *dec.* 515. *n.* 12. *par.* 18. *to.* 2. *dec.* 676. *n.* 7. Item ex sepulcro constructo, & ex insignibus familiæ insculptis, tam in pavimento, quam in pariete Capellæ; Rota *par.* 19. *to.* 2. *dec.* 630. *n.* 31.

Juspatronatus esse hereditarium probatur, & constat etiam ex pluribus. Primo, ex Fundatione, in 8
qua a Fundatore sunt vocati ad illud hæredes, nulla facta mentione de agnatione; Rota *part.* 7. *dec.* 275. *n.* 5. Secundo, probatur hæreditarium, si in illo Filius, vivente Patre, nullum jus habet; Rota *p.* 12. *d.* 204. *n.* 11. Tertio, probatur hæreditarium ex pluribus præsentationibus factis titulo hæreditatis; Rota *part.* 1. *decis.* 707. *n.* 6. Quarto, probatur, seu præsumitur hæreditarium, & non gentilitium, donec exhibeatur instrumentum fundationis; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 181. *n.* 9. Juspatronatus enim de jure præsumitur hæreditarium potius, quam gentilitium; Rota *p.* 1. *dec.* 707. *n.* 8. *part.* 3. *dec.* 492. *n.* 7. *part.* 6. *dec.* 89. *n.* 1. *p.* 7. *dec.* 280. *n.* 5. *part.* 11. *dec.* 268. *n.* 1. & sæpe alibi.

Juspatronatus esse mixtum probatur, & constat 9
etiam ex pluribus. Primo, ex Fundatione, in qua Fundator expresse vocavit ad juspatronatum solum illos, qui erunt & hæredes, & de tali familia una simul; Rota *part.* 6. *dec.* 267. *n.* 6. *part.* 7. *dec.* 208. *n.* 1. *part.* 1. *dec.* 254. *n.* 16. Secundo, si juspatronatus reservatum fuerit pro hæredibus descendentibus per lineam masculinam; in ipso enim casu videtur Fundator considerasse utramque qualitatem, hæreditariam scilicet, & gentilitiam; Rota *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 543. *n.* 6. Tertio, ex observantia plusquam centenaria, qua fuerint solum admissi ad præsentandum ii, qui habuerint utramque qualitatem, scilicet hæreditariam, & gentilitiam; Rota *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 583. *n.* 8. Quarto, si ex institutione requiratur in vocatis qualitas filiorum, & hæredum; Rota *part.* 6. *dec.* 217. *n.* 1, vel si fuerit reservatum pro successoribus, & hæredi-

redibus sanguinis; Rota *part.* 11. *dec.* 254. *n.* 9. Hinc ad effectum succedendi in jurepatronatus mixto requiritur utraque qualitas, hæreditaria scilicet, & gentilitia, seu hæredis, & sanguinis; Rota *part.* 6. *dec.* 267. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 185. *n.* 7. *part.* 11. *dec.* 254. *n.* 16. *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 223. *n.* 16.

10 Juspatronatus dividitur secundo in Activum, & Passivum. *Activum* est ipsum jus, quod Patronus habet præsentandi aliquem ad Beneficium. *Passivum* est jus competens aliquibus de tali familia, vel loco, quod si idonei sint, exclusis extraneis, per Patronum necessario debeant præsentari. *Communis* cum Rota recent. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 84. *n.* 11. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 12. *num.* 20. Moneta *de commutat. ultim. volunt. c.* 10. *n.* 200. & alii passim. Juspatronatus Activum subdividitur in Personale, &

11 Reale. *Personale* est, quod competit personæ Patroni independenter a re aliqua, vel loco, ubicumque existat. *Reale*, est quod est annexum alicui certæ rei, vel loco, v. g. Castro, Prædio, Pago, & hujusmodi, & cum eo transit ad quemlibet, etiam non hæredem, qui rem talem emptione v. gr. vel donatione acquirit. *Communis.*

12 Juspatronatus dividitur tertio in Ecclesiasticum,

13 Laicale, & Mixtum. *Communis Ecclesiasticum* est illud quod de bonis Ecclesiasticis fundatum, & erectum fuit, *arg. cap. Dilectus* 6. *de Officio Legati, & c. Cum dilectus* 28. *de jurepatronatus*; Rota *part.* 8. *decis.* 106. *num.* 6. Barb. *loc. cit. num.* 4. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellariæ glos.* 8. *n.* 5. & alii passim. Vel est illud, quod, licet fundatum fuerit ex bonis Laicalibus, fuit tamen, vel ab initio, vel postea translatum fundatione, Testamento, Donatione, aut alio quovis modo in Ecclesiam, aut in Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum Canonicorum Regularium, aut Sæcularium, vel ad aliquam personam Ecclesiasticam ratione Ecclesiæ, Dignitatis, aut Beneficii; *cap. unic. §. Verum*, *de jurepatr. in* 6. Rota recent. *p.* 2. *dec.* 541. *n.* 4. Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellariæ gloss.* 18. *n.* 5. Garcias *De Beneficiis p.* 5. *cap.* 1. *n.* 552. Barb. *l. cit. n.* 10. *& de Offic. & potest. Episc. allegat.* 72. *n.*

14 28. & alii communiter. *Laicale* est illud, quod Laico, vel etiam Clerico, non ratione Ecclesiæ vel Ecclesiastici Beneficii, sed ratione proprii patrimonii competit. *Communis*, cum Glossa *in Clement. Plures*, *De jurepatronatus verb. Præsentare*, Barbosa *cit.*

15 *cap.* 12. *n.* 13. Moneta *loc. cit. cap.* 20. *n.* 220. Mixtum est illud, quod partim nomine, seu ratione Ecclesiæ ad Clericum, partim Titulo Laicali, seu Sæculari ad Laicum, vel etiam Clericum pertinet, ac proinde ex utroque est mixtum. *Est in re communis.*

16 Juspatronatus esse Ecclesiasticum constat, & probatur ex pluribus. Primo, ex Fundatione, & Donatione de bonis Ecclesiasticis. Rota recent. *p.* 8. *decis.* 106. *n.* 6. Hinc censetur Ecclesiasticum, quando fuit fundatum a Clerico non habente bona patrimonialia, vel aliunde quæsita quam ex Beneficio. Rota *p.* 1. *decis.* 615. *n.* 4. *p.* 3. *dec.* 273. *n.* 1. Barb. *cit. c.* 12. *num.* 5. & alii *ibi* citati. Secundo, quando Juspatronatus devenit ad Ecclesiam, seu Monasterium, & spectat ad Priorem ratione Ecclesiæ, & Monasterii. Rota *p.* 2. *decis.* 541. *num.* 4. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 298. *n.* 5. *& decis.* 329. *num.* 9. Tertio, quando est relictum Religioso, seu Monacho. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 286. *num.* 12. *part.* 13. *decis.* 313. *n.* 7. Et hoc procedit etiam, quando Juspatronatus est relictum eidem Religioso, non intuitu Ecclesiæ, sed intuitu ipsius personæ; Quia Religiosus ob resistentiam voti paupertatis nihil habet patrimoniale, aut proprium, sed quidquid acquirit, Monasterio acquirit, & eo ipso quod est delatum Monacho, statim fit Monasterii. Rot. *cit. p.* 9. *tom.* 1. *dec.* 289. *n.* 11. *&* 12. per Jura *ibi* adducta. Quarto, quando præsentatio spectat ad Ecclesiasticum. Rota *p.* 8. *dec.* 88. *n.* 26. ut si fuerit reservatum ad favorem personarum Ecclesiasticarum. *Rota p.* 8. *dec.* 106. *n.* 7. Et hoc procedit etiamsi fundatum fuerit de bonis Laicalibus; adhuc enim censetur Ecclesiasticum, licet emanaverit a Laico, & de bonis Laici, si competit Ecclesiæ, vel personis Ecclesiasticis ratione Ecclesiæ. Rota *par.* 7. *dec.* 157. *n.* 5. Secus tamen, si fuerit relictum Clerico Sæculari, non intuitu Ecclesiæ, sed intuitu personæ. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 289. *n.* 11. *&* 12. Quinto, Juspatronatus censetur esse Ecclesiasticum, quando est relictum Beguinis, Ipsæ enim Beguinæ, licet sæculares, religiose vivunt, & habitu Religioso amictæ incedunt. Rota *p.* 5. *tom.* 1. *dec.* 144. *n.* 21. Sexto, censetur Ecclesiasticum Juspatronatus relictum Confraternitati cum Ordinarii auctoritate erectæ, cum Ecclesia, Campanili, usu sacri, & aliis, ex quibus vere Ecclesiastica reputanda veniat, Secus si Confraternitas sit erecta ad opera pietatis absque dictis requisitis, Card. de Luca *de Jurepatronatus disc.* 59. *sub n.* 18. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 144. *n.* 1.

Juspatronatus esse Laicale constat & probatur etiam 17
ex pluribus. Primo, quando est fundatum de bonis Laicalibus, ejusque præsentatio spectat ad Laicum. Rota *p.* 9. *tom.* 2. *dec.* 329. *num.* 27. Secundo, quando Testator professus est se illud constituisse laicale. Rota *p.* 19. *tom.* 1. *dec.* 242. *n.* 7. Et hoc procedit etiamsi esset relictum Ecclesiæ; potest enim, hoc non obstante a Testatore declarari, & effici, quod illud non desinat esse laicale. Rota *dicta dec.* 242. *n.* 10. Tertio ex sententia Ordinarii instituentis aliquem uti a Patronis Laicis præsentatum. Rota *part.* 8. *dec.* 224. *n.* 8. Quarto, ex assertiva Papæ. Rota *part.* 6. *dec.* 186. *num.* 4. Quinto, quando Laicus est in quasi possessione juris præsentandi. Rota *part.* 3. *decis.* 233. *n.* 3. *part.* 9. *tom.* 3. *dec.* 329. *num.* 20. Sexto, quando nominatio est relicta Universitati Laicorum, licet electio unius ex nominatis spectet ad Ecclesiasticos. Rota *part.* 1. *dec.* 481. *num.* 6. Septimo, quando ad præsentandum concurrit major pars Laicorum, quamvis etiam aliqui Clerici præsentent; Rota *part.* 12. *decis.* 250. *num.* 9. *&* 10. Hoc tamen procedit ad effectum evitandi derogationes, & reservationes. Ad effectum autem temporis ad præsentandum, nempe semestris, dicitur Ecclesiasticum; Rota *loc. cit. num.* 11. 12. 13. *& sequent.* Octavo, quando Juspatronatus spectat ad Confraternitatem Laicorum, cujus Confratres non induuntur, nec distinguuntur aliquo signo Religionis, & Beneficium fuit fundatum Laico, & de bonis profanis; Rota *p.* 5. *t.* 1. *dec.* 144. *n.* 1. *&* 2. *& dec.* 290. *n.* 1. Barb. *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. c.* 12. *n.* 15. cum plurimis aliis *ibi* citatis.

Juspatronatus esse mixtum constat, & probatur 18
etiam pluribus. Primo, quando Fundatio fuit facta ex bonis Ecclesiasticis, & Laicalibus, seu patrimonia-

nialibus. Rota p.3. dec. 273. sub num. 4. Secundò, quando fundatio facta fuit ex bonis Ecclesiasticis, & dotatio ex bonis Laicalibus, seu e contra: verb. gr. Si Ecclesia ex bonis suis fundaverit aliam Ecclesiam, & eam dotaverit Laicus ex suis bonis Laicalibus, seu e contra. Rota *p.12. dec. 162. num. 1.* & Doctores passim. Tertio, quando Fundator statuit expresse quod Juspatronatus spectet una simul ad Clericos, & Laicos, quamvis totum fuerit fundatum ex suis bonis Laicalibus, & patrimonialibus, potest enim fundator remittere Juspatronatus vel totum, vel ex parte, vel limitative illud inducere in præjudicium hæredum, prout eis libuerit, *arg. c. Significavit 41. De Testibus, & cap. Unic. de Jurepatronat. in 6.* & ibi notant Doctores communiter. Quarto, quando quocumque alio titulo partim spectat ad Clericos, & partim ad Laicos. Rota *tom.3. p.4. decis. 655. nu. 3. & part. 19. tom. 1. dec. 129. n.4.*

19 Juspatronatus tribus potissimum modis de Jure potest acquiri, scilicet Fundatione, Ædificatione, & Dotatione. *Communis* cum Glossa *in cap. Piæ mentis 26. caus. 16. quæst. 7.* ubi ad rem dat sequentem receptum versiculum.

Patronum faciunt Dos, Ædificatio, fundus.

20 Hinc quilibet disjunctim, vel separatim sumptus ex tribus dictis modis sufficit ad acquirendum Juspatronatus. *Communis* cum Rota *p.4. tom.3. decis. 360. n. 52. part.5. tom.2. decis. 432. num.1.* & sæpe alibi, Fagnan. *in cap. Quoniam 3. De Jurepatronatus num.2.* Reiffenstuel *lib.3. Decretal. tit.38. n.4.* Pirhing. *ibid. n.6.*

21 Et quidem quod sola fundatio sufficiat ad acquirendum Juspatronatus, habetur clare *ex cap. Decernimus 32. caus. 16. q.6. c. Quoniam 3. & c. Nobis 25.*
22 *de Jure patronatus*. Fundasse autem Ecclesiam ad propositum proprie dicitur, sive quis eam in proprio fundo, seu solo suis sumptibus omnino construxerit; *c. Abbatum 4. caus. 18. q.2. cap. Nobis 25. de Jurepatronatus*, sive etiam tantummodo fundum seu solum ad eam ædificandam obtulerit, ac donaverit. Lambertin. *de Jurepatronat. part.1. lib.1. quæst.2. art.2. n.1. & 2.* Barbosa *lib.3. Juris Ecclesiastic. univers. c.12. n.28. & Communis aliorum.*

23 Quod sola Ædificatio, seu constructio Ecclesiæ sufficiat ad acquirendum Juspatronatus habetur, expresse *ex cap. Monasterium 33. caus.16. q. 7. & cit. cap. Nobis 25. De jure patronatus* ibi: *Si quis Ecclesiam cum consensu Diœcesani construxit, ex eo juspatronatus ac-*
24 *quirit*. Ædificasse autem Ecclesiam ad nostrum propositum proprie dicitur, qui eam cum consensu Ordinarii propriis sumptibus construxit, *arg. cit. c. Monasterium 33. caus. 16. quæst. 7. & cit. cap. Nobis 25. De Jurepat.* Qui vero sine consensu Ordinarii eam construit, cum illicite agat *arg. cap. Nemo 8. De consecr. dist.1.* non acquirit Juspatronatus, ut cum communi Doctorum recte notat Fagnanus *in cit. cap. Nobis n.4.* Item ædificasse censetur quantum ad præsens, qui Ecclesiam penitus destructam suis sumptibus cum consensu Ordinarii eam reædificat, in quo casu primus ædificans, si nolit eam reædificare, amittit, & reædificans acquirit Juspatronatus. Talis enim censetur Ecclesiam ædificare, cum perinde sit; ac si Ecclesiam primitus ædificasset, *arg. cap. consuluit 7. de Judæis, & tenet Communis Doctorum* cum Glossa *in cap. Quoniam 3. de Jurepatronatus, verb. Fundatores* Si vero Ecclesia non sit penitus destructa, sed solum in aliqua parte, ex refectione, & reparatione illius, non acquiritur Juspatronatus. *Communis* cum Glossa *loc. cit.* etiamsi successive diversis temporibus per partes tota fieret nova, quia adhuc eadem Ecclesia esse censetur, adeoque primus Ædificator non desineret esse Patronus, *arg. l. Quid tamen §.1. vers. Plene, ff. Quibus modis ususfructus ammittit* Azorius *p.2. lib.6. cap.19. q.10.* Pirhing *lib.3. Decr. tit.38. num.8.* Reiffenstuel *ibid. n.8.* & alii passim.

Quod sola Dotatio sufficiat ad acquirendum Juspatronatus habetur clare *ex c. Filiis 31. cap.16. quæst.7.* & Concil. Trident. *sess.14. De Reform. cap.12. & sess. 21. eod. cap.7.* ubi sola Dotatio pro sufficienti causa acquirendi *Juspatronatus* agnoscitur. Dotasse autem Ecclesiam quantum ad propositum censetur ille, qui ei sine Dote fundatæ, & constructæ, congruam Dotem assignat tribuendo ei sufficientes redditus, seu annuos census pro ministris Ecclesiæ, pro paramentis, pro luminaribus, aliisque necessariis, *arg. cap. Quicumque 30. & cap. Filius 31. caus.16. quæst.7.* Qui tamen non tribueret dotem sufficientem, non diceretur *patronus*, sed tantum Benefactor Ecclesiæ, ut expresse declaravit Sacra Congregatio, apud Garciam *de Beneficiis p.5. cap.9. n.52.* his verbis *Dotans insufficienter, quod arbitrabitur Ordinarius, non acquirit juspatronatus, sed dicitur Benefactor*. Item censetur quantum ad præsens quis dotare Ecclesiam, quando dos primitus ei assignata omnino perit, & antiquus Patronus non vult amplius illam dotare; Bene vero ipsam sufficienter dotat ille alius; tunc enim antiquus Patronus amittit Juspatronatus, & illud acquirit qui de novo sufficienter dotat Ecclesiam. Fagnanus *in cap. Quoniam 3. De Jurepatronat. num. 59.* Reiffenstuel. *loc. cit. num. 9.* Pirhing. *loc. cit. num. 9.* & alii passim. 25 26

Quando unus & idem simul fundat, ædificat, & dotat Ecclesiam, tunc solus ipse acquirit juspatronatus. Quando vero plures concurrunt, ita ut unus fundet, alter ædificet, & tertius dotet, tunc acquirunt omnes Juspatronatus in solidum, & una simul in solidum evadunt Patroni, *arg. c. Filiis 31. caus.16. qu.7.* & tenet *Communis Doctorum* cum Fagnan. *in cit. c. Quoniam 3. de jurepatronatus n. 49.* Garcia *l. c. n. 52.* Abbat. *ad Rubr. de jurepatronat. num. 6.* Pirhing. *loc. cit. n. 7.* Reiffenstuel. *loc. cit. num. 10.* Item quando plures concurrunt ad unam ex tribus causis, seu modis allegatis, v. gr. ad solam fundationem, vel ad solam ædificationem, vel ad solam Dotationem, evadunt omnes simul Patroni, & æquale juspatronatus acquirunt respectu illius Tituli. Sic expresse declaravit Sacra Congregatio apud Garciam *loc. cit. n. 53.* & tenent citati Doctores, aliique passim. 27

Juspatronatus, seu presentandi Prælatum in Ecclesia Regulari, seu Collegiata etiam de Diœcesani Episcopi consensu non acquiritur ex fundatione, ædificatione, & dotatione sine particulari privilegio Apostolico; *cap. Hinc est etiam 39. caus. 16. quæst. 1. & cap. Nobis 25. De jurepatronat.* Rota *part. 2. recent. decission. 421. num. 2.* Fagnan. *lib. 3. Decretal. in cit. capit. Nobis numer. 14.* Lambertin. *lib. 1. quæst. 5. part. 1. art. 1. numer. 10. & 11.* Puteus *lib. 2. decis. 466. num. 4. & seq.* Barbosa *lib. 3. Iu-* 28

Juris Eccles. 3. univ. cap. 12. num. 48. citans alias
29 Rotæ decisiones, aliosque Doctores. Id tamen est intelligendum de jurepatronatus in tota Ecclesia; Secus vero in aliquo Altari constructo, vel construendo de ordine Testatoris in dicta Ecclesia Regulari, seu Collegiata, quia tunc sufficit solum consensus Regularium, seu Capitularium, ut firmavit Rota *in Segobiensi Capellaniæ 26. Februarii 1626. coram bonæ memoriæ Ubaldo in vers. Non obstat secundo*, & ex aliis refert, & tenet Barbosa *loc. cit. n.* 48.

30 Præter supradictos tres modos, & causas acquirendi juspatronatus, potest idem acquiri adhuc aliis duobus modis scilicet *Privilegio, & Præscriptione*. Juspatronatus acquiritur *privilegio*, quando Summus Pontifex alicui de Ecclesia benemerito, vel ob aliam causam illud concedit, quamvis Ecclesiam nec fundaverit, nec ædificaverit, nec dotaverit; Papa enim de plenitudine potestatis de cunctis Beneficiis habet plenariam potestatem, textu expresso *in c. Licet 2.*
31 *de præbend. in 6.* Non potest tamen Juspatronatus acquiri privilegio Episcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris, ut clare patet *ex cap. hoc Consultissimo 2. de rebus Eccles. non alienand. in 6.* & fuit declaratum a Sacra Congregatione apud Garciam *De Benefic. part.*
32 *5. cap. 9. num.* 128. Immo juspatronatus ex privilegio quocumque etiam Papali ante Concilium Tridentinum concessum, revocatum est in totum etiam cum quasi possessione inde sequuta ab eodem Concilio *sess. 25. de reform. cap. 9.* Parisius *De confident. q. 28. num. 239. & sequent.* Seraphin. *dec. 1395. num.* 4. Gonzal. *ad Reg. 8. Cancellaria glossa 18. n.* 18. Barbosa *super Trident. d. sess. 25. cap. 9. num. 68. & lib. 3. Juris Eccles. univers. cap. 12. num. 63. & 64.* Garcias *De Beneficiis part. 5. cap. 9. a num. 115.* ubi *num.* 118. ex declaratione Sacræ Congregationis addit, sublata esse omnia privilegia, etiamsi habeant clausulam, quod juspatronatus ex privilegio concessum sit ejusdem valoris, ac roboris, ac si esset ex fundatione, ædificatione, aut dotatione, cum sit adinstar, & non proprie ex fundatione, ædificatione, aut dotatione; Unde qui juspatronatus ex titulo solius privilegii manutenere vult debet docere, quod illud habeat a Summo Pontifice post tempora Concilii Tridentini concessum cum clausula derogatoria ejusdem Concilii; Pirhing. *lib. 6. Decretal. tit. 38. num.* 12. Reiffenstuel *ibid. n.* 12. Azorius *p. 2. l. 6. c. 19. n. ult.* & alii.

33 Advertendum hic tamen venit, quod quamvis, Concilium Tridentinum, *d. sess. 25. cap. 9. de Reformat.* in totum prorsus abrogaverit juspatronatus ex privilegio una cum quasi possessione; hoc tamen non procedit in jurepatronatus ex privilegio concesso 40. annis ante publicationem ejusdem Concilii, cum tale juspatronatus non cadat amplius sub revisione Ordinarii. Rota *part. 13. recent. decis. 492. n.* 8. Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trident. c. 19. sess. 25. de reform. num.* 85. ubi adducit alias Rotæ decisiones, Garcias *loc. cit. c. 9. n.* 124. Addenda ad Gregor. *decis. 397. num. 6. vers. prædicta indubitanter*, Filliucius *t. 3. tract. 41. cap. 2. num.* 62. & alii passim. Neque procedit in jurepatronatus concesso ex titulo oneroso propter agumentum dotis Rota *part. 13. recent. dict. decis. 492. num.* 6. Addend. ad Gregor. *cit. decis. 397. num. 6. vers. prædicta indubitanter*. Rota coram Seraphin. *dec. 490. n. 2.* Garcias *loc. cit. cap. 9. num.* 120. Gabriel *cons. 195. num. 1. & 2. lib. 1.* Lotter. *de re benefic. lib. 2. qu. 8. n. 12. & seq. & num. 25.* & alii.

Juspatronatus acquiritur *præscriptione* contra Ecclesiam liberam, seu nondum patronatam ex multiplicatis præsentationibus per tempus immemoriale; sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess. 25. c. 9. de Reform.* ibi: *Sive etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat.* Ad hoc autem, ut dicantur præsentationes multiplicatæ, duas sufficere asserunt Riccius *in Praxi fori Ecclesiastic. resolut. 127. in fine*, Castropalao *tom. 2. tract. 13. disp. 2. punct. 3. num.* 4. Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trid. d. sess. 25. cap. 9. de Reform. n.* 5. cum pluribus aliis ibi citatis, *arg. c. Pluralis 40. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Pluralis locutio duorum numero est contenta.* Tempus vero immemoriale, quantum ad præsens censetur tempus quadraginta annorum in personis; ubi non præsumitur Juspatronatus esse ex usurpatione, *arg. cap. de quarta 4. c. Ad aures 6. c. Illud autem 8. & c. Quia indicante 9. De præscriptionibus*, ubi habetur clare decisum, quod contra Ecclesiam Jura Episcopalia, Decimas, & hujusmodi quadraginta annorum spatio præscribatur. Sic per doctrinam Glossæ communiter receptæ *in cap. 1. De præscriptionibus in 6.* tenent Baldus *de præscript. part. 2. Quintæ partis quæst. 6. num.* 43. Mascardus *de probat. Conclus.* 138. Moneta *de decimis cap. 5. num.* 76. Aloysius Riccius *in tract. de novissim. probat. Jurispatronat. resol.* 70. Barbosa *in Collectan. ad Tridentinum cit. sess. 25. cap. 9. de Reformat. num. 11. & lib. 3. Juris Ecclesiastic. univers. c. 12. n.* 75. cum pluribus aliis ibi citatis. Rota *in Sorana Jurispatronatus 28. April. 1603. in Jacen. Parochialis 27. Junii ejusdem anni coram Card.* Pamphil. *senior.* 34 35 36

Aliter autem discurrendum est de tali præscriptione in personis, ubi præsumitur juspatronatus esse ex usurpatione. Et ad hoc datur dispositio Concilii Tridentini *d. sess. 25. c. 9. de reformat.* ibi: *In iis vero personis, seu Communitatibus, vel Universitatibus, in quibus id Jus* (Patronatus) *plerumque ex usurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur, nec immemorabilis temporis probatio eis aliter suffragetur, quam si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes etiam continuatæ non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint authenticis scripturis probentur.* Personæ vero, & Communitates seu Universitates, in quibus præsumitur Juspatronatus esse ex usurpatione, sunt ex declaratione Sacræ Congregationis apud Gonzalez *in Regul. 8. Cancel. glossa 18. a num. 66.* omnes Potentes, & omnes perpetuam jurisdictionem habentes in loco Beneficii, seu Ecclesiæ jurispatronatus; ut Nobiles, Barones, Comites, Marchiones, Principes, Duces, Reges, Imperatores, Universitates, & Communitates. 37 38

Juspatronatus acquiritur *præscriptione* contra Ecclesiam non amplius liberam, sed jam patronatam, seu potius contra *Patronum* per tempus ordinarium, scilicet decem annorum inter præsentes, & vigintis inter absentes cum titulo: Sine titulo autem triginta annorum cum bona fide, sicuti præscribi possunt alia jura, & bona immobilia contra privatos, *l. 1. Cod. de usucap. transformand. &* 39

§. 1.

§. 1. *Inst. de usuc. leg. Sicut in rem*, *Cod. de præscrip.* 30. *vel* 40. *annor.* & concordat textus *in cap. Sanctorum* 3. *de præscriptionibus*. Et ex communi docet Covarruvias in Regul. Possessor., *part.* 2. *§.* 16. *n.* 6. Lessius *lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 10. *num.* 33. Molina *disp.* 70. *num.* 2. Lugo *disp.* 7. *n.* 99. Pirhing. *lib.* 2. *Decretal. tit.* 26. *num.* 118. Et ratio est, quia hoc casu non præscribitur contra Ecclesiam, cujus parum interest hunc, vel illum habere *Patronum* privatum, & æque evenire possit, ut ille, qui præscribit, utilior sit Ecclesiæ, quam prior ejusdem Patronus, contra quem præscribitur, ut recte observat Molina *de justitia & jure cit. disp.* 70. *num.* 2. Sed solum præscribitur adversus priorem Patronum, qui non gaudet speciali privilegio, ut longiore tempore, quam ordinario a jure statuto contra illum præscribi debeat.

40 Si quis autem quibusdam annis sit absens, & quibusdam præsens, adjiciuntur ei super decennium, tot anni, quot annis ex decennio fuit absens, textu expresso *in Authent. Quod si quis*, *Cod. De præscription. long. tempor.* ibi: *Quod si quis quibusdam annis præsens sit, quibusdam absens, adjiciuntur ei super decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absens*; Hac tamen intelligentia, & advertentia, ut communiter notant Doctores, quod unus annus præsentiæ æquivaleat duobus annis absentiæ, & vicissim duo anni absentiæ faciant unum annum præsentiæ. Unde si quis per octo annos fuerit præsens, & deinde per duos absens, alii duo anni sint superaddendi, ita ut hæc præscriptio ante annos duodecim non compleatur.

41 Ad hanc præscriptionem contra Ecclesiam jam patronatam, seu potius contra Patronum, sufficit cum tempore debito unica præsentatio facta, & suum effectum sortita, & non requiruntur plures. *Communis* cum Rota *in Bergomen. Cappellaniæ* 18. *Maii* 1629. coram Merlino, Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trident. d. sess.* 25. *cap.* 6. *n.* 22. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 16. Et ratio est, quia de jure communi non requiruntur plures, sed sufficit unus actus præsentationis ad constituendum aliquem in possessionem, dummodo interea non evenerit alius casus præsentationis, ut recte observat Barbosa *loc. cit.* Nec officit, quod Concilium Tridentinum *loc. cit.* requirat ad hoc multiplicatas præsentationes, ibi: *Ex multiplicatis præsentationibus*; quia ut communiter advertunt Doctores, Concilium ibi loquitur de præscriptione contra Ecclesiam liberam, & nondum patronatam, quam in libertate conservare summopere intendit; non autem de præscriptione contra Ecclesiam jam patronatam, seu potius contra Patronum, qui non gaudet speciali privilegio, sed sola ordinaria dispositione juris communis, ut jam fuit dictum supra *num.* 39.

Additiones ex aliena manu.

Definit in hoc articulo *Auctor* juspatronatus, tum dividit, & demum de modis agit originariis illud acquirendi.

42 Reale juspatronatus, de quo agit Auctor *n.* 1. sub-
43 dividendum est in *Regium, feudale, & privatum*. Regium, *quod ad Imperatorem, & Reges, seu Regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos Principes jura Imperii in dominiis suis habentes pertinet*, ex Trident. *sess.* 25. *de Reform. c.* 9. Feudale jurispatronatus appel- 44
latur, quod Feudo, reique feudali adnexum est, & Feudatario competit ratione investituræ feudalis, vel universæ feudi possessionis, nequaquam vero intuitu Personarum, & sic ad Possessorem Feudi transit cum universitate illius. Privatum denique est, quod 45
non propter feudum, vel feudalem investituram, sed alio quovis titulo possidetur nedum a Personis privatis, sed etiam a Feudatariis tamquam allodiale seu Burgensaticum.

Plura habet præcipua juspatronatus regium. Illud 46
non comprehenditur sub quacumque reservatione non facta ejus speciali mentione; Rota *in Colon. Præpositura* 1. *Decembris* 1727. *§. Adjuvatur*, *cor. clar. mem. Calcagnin.* Minusque venit sub qualibet derogatione citra etiam specialem mentionem. Quinimo 47
quamvis (ait idem supremum Tribunal *in d. Colonien. Præpositura* 2. *Decembris* 1727. *d. §. Adjuvatur*, *cor. clar. mem. Calcagnin.*) *Romani pro tempore Pontifices absoluta Beneficiorum potestate fruantur*, *nihilominus frequenter indulgent. Curiæ stylo non derogandi Regum supremorumque Principum patronatibus, eorumque devolutiones non perquirendi, etiamsi vacationes in Curia contigissent*. Et, ut alia missa faciamus, nullum in ju- 48
repatronatus regio currit tempus ad præsentandum; Antunez *de donat. Reg. part.* 3. *cap.* 27. *n.* 124. Piton. *de Controvers. Patron. alleg.* 19. *n.* 18. Rigant. *in Comment. ad Regul. Cancellar. Regul.* 42. Sacrum Auditorium in d. *Colonien. Præpositura* 2. *Decembris* 1727. *§. Animaadvertebat & seq. cor. clar. mem. Calcagnin. in Compostellana Parochialis* 29. *Mart.* 1756. *§.* 9. *&* 5. *Julii* 1756. *§.* 6. *&* 10. *Decembris §.* 9. *cor. Emin. Bussio*.

Feudale juspatronatus ob dominium directum Feu- 49
di quod apud Regem est, & regium dijudicari debet; Gagliard. *de jurepatr. cap.* 3. *n.* 14. Antunez *de donat. Regiis lib.* 3. *cap.* 20. *n.* 1. Rot. *in Compostellana Parochialis* 29. *Martii* 1756. *§.* 9. *&* 5. *Julii* 1756. *§.* 5. *&* 10. *Decemb.* 1756. *§.* 10. *cor. Em. Bussio*. At non omnis effectus jurispatronatus regii tribui queunt 50
juripatronatus feudali. Notabile enim est, quod Feudatarii intra quatrimestre præsentare tenentur. Re- 51
ges enim & Supremi Principes nullum habent tempus præfinitum ad præsentandum, eo quia maximæ cu- 52
ræ, quibus tum pacis tum belli tempore occupantur, quotidianum impedimentum præbere censentur, quominus de præsentatione cogitent. Hæc autem ratio 53
locum quoad Feudatarios haud sibi vindicat, Gagliard. *de jurepatron. cap.* 18. *num.* 28. Rota vero in mox dicta *Compostellana Parochialis* videtur sensisse, quod 54
& Feudatariis nullum currat tempus ad præsentandum.

De jurepatronatus privato reali plures occurrunt in- 55
spectiones. Potissimum est illa, quando vere juspatronatus privatum sit reale; Vide Rot. *in Viterbien. Capellaniæ* 3. *Jul.* 1718. *cor. bon. mem. Gamach. & in Pennen. seu Adrien. Jurispatronatus* 12. *Martii* 1731. *cor. bon. mem. Ratto*. Solet etiam maxime inquiri in 56
quos transeat hoc juspatronatus privatum reale. Confer Rot. in *Carinolen. Canonicatus* 2. *Maii* 1738. *cor. clar. mem. Millin.*

Inter originarios modos acquirendi juspatronatus 57
Auctor n. 22. refert & fundationem, eam accipiendo pro

pro simplici donatione fundi seu Loci ad Ecclesiam ædificandam, adeoque distinguit fundationem ab æ-
58 dificatione, & dotatione. Vetus est hic error Gloss. *in*
59 *Can. Piæ Mentis 16. quæst. 7.* At is confutatus jam fuit a Francisco de Roye *de jurepatron. cap. 13.* Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica verb. Patronatus cap. 3. num. 3. & plur. seq. aliisque.*
60 Reædificatione & redotatione quando acquiri possit juspatronatus jam constitutum, vide apud Gagliard. *de jurepatr. cap. 5. n. 28.*
61 De jure patronatus reali seu annexo aliqua hic addere inutile haud est. Porro si agatur de Beneficio ab antiquo fundato, posito in Oppido cui annexum prætenditur, & dotato præterea ex ejus redditibus, præsumptio est pro annexione jurispatronatus Oppido illius, etiamsi desit instrumentum Fundationis, ita ut qui contrarium prætendit eam excludere teneatur; Confer Bohemer. *in Decretal. lib. 3. titul. 38. §. 107.* Adde Piton. *de Controvers. Patronor. alleg. 100. num. 21.* Fagn. *de jurepatron. part. 2. can. 14. & 15. cas. 2. n. 12. & seq.* Rota *coram Caprar. decis. 214. n. 7. & 15. coram Molin. decis. 609. n. 16. & in Constantien. Juris nominandi 26. Junii 1751. §. 6. coram bon. memor. Vicecomit.*
62 Observantia quoque declarare potest, an juspatronatus sit annexum, nec ne. Si enim ii semper præsentarunt qui potiti sunt Oppido cui prætenditur annexum, pro annexione respondendum est, tum concurrentibus circumstantiis mox expositis, tum etiam iis non concurrentibus; Loter. *de Re Benefic. lib. 2. qu. 4. n. 98.* Dunod. *de Præscript. Bon. Eccles. p. 33. edit. Paris. anni 1753.* Rota *coram* Kaunitz. *decis. 204. n. 1. in Pennen. seu Adrien. Jurispatronatus 12. Martii 1711. §. 16. coram bon. mem.* Ratt. inter impress. *decis. 300. num. 3. & seq.*
63 Posita vero adnexione dubitari solet, utrum juspatronatus quoad exercitium spectet ex æquo ad omnes Possessores Oppidi illius, an pro partibus ejusdem. Ex æquo pertinere videtur sentire Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. de jurepatron. c. 19. §. Sed eam.* At prævaluit opinio tenens, quod spectet pro partibus, Cardinal. de Luca *de jurepatron. discurs. 61. n. 6.* Rota *coram Molin. decis. 947.*

Articulus II.

Juspatronatus quo ad ea, quæ concernunt ejus in alios translationem, & ejusdem amissionem.

Juspatronatus quatuor modis ab uno in alium transferri potest, scilicet, *Successione, Donatione, Permutatione, & Venditione. Communis* cum Glossa *in cap. Piæ mentis 26. caus. 16. q. 7. & in cap. Cum sæculum 13. de Jurepatronatus verb. Emptorum*, ubi dat sequentes versiculos.

Jurapatronatus transire facit novus hæres,
Et res permutata, donatio, venditioque.

2 Primo igitur modo juspatronatus transit per *Successionem hæreditariam* cum universitate bonorum ad quoscumque hæredes, tam mares, quam fœminas, tam necessarios, quam extraneos, sive ab intestato, sive ex Testamento succedant, *arg. cap. Perlatum est 1. Et cap. ex litteris 7. De Jurepatronatus, & Clementin. 2. eod. tit.* Et sic tenet Abbas *in cit. cap. Perlatum est n. 2. & sequent.* & ibi Fagnanus *n. 12. & 13.* & Barbosa *num. 9.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 28. n. 44.* Reiffenstuel *ibid. num. 18. & Communis aliorum.* Jura enim indistincte loquuntur de hæredibus Patroni, nulla expressa differentia, sive hæredes sint masculi, sive fœminæ, sive necessarii, sive extranei, sive heredes sint ab intestato, sive ex Testamento; ubi autem jura indistincte loquuntur, indistincte etiam sunt intelligenda, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus, *cap. Quia circa 22. De privileg. & l. De pretio, ff. de Publiciana in rem actione.*

Hinc, si filia sit hæres cum fratre, æque cum illo succedit in jurepatronatus hæreditario. *Communis, arg. Citatis juribus.* 3
Item, si filius, vel filia non sit hæres patris sui, ex quo vel exheredetur, vel repudiet hæreditatem, non succedit in jurepatronatus hæreditario, quia hoc veluti accessorium sequitur hæreditatem. *Communis.* 4
Item, si filius, vel filia instituatur a Patre in re certa, & extraneus instituatur hæres universalis, juspatronatus hereditarium transit ad extraneum hæredem, & non ad filium, nec filiam, quia transit cum universitate bonorum, quam hæreditas continet, & filius institutus in re certa habetur in loco Legatarii; *l. penultim. Cod. de hæred. Institut.* adeoque, cum non sit hæres, non potest consequi juspatronatus hæreditarium. *Communis.* 5
Excipiendus est tamen casus, quo tali rei certæ, v. g. Castro, Pago, Palatio, vel Fundo, in quo instituitur, esset inseparabiliter annexum ipsum juspatronatus, quia tali casu juspatronatus non transiret ad extraneum hæredem universalem, sed ad filium in tali re certa institutum; cum juspatronatus transeat semper cum re, cui est inseparabiliter annexum, *arg. cap. Ex litteris 7. De jurepatronat.* & ibi Fagnan. *num. 3.* Barbosa *n. 2.* Canisius *in cap. 1. & 2. n. 5. de jurepatronat.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 38. num. 44.* Reiffenstuel *ibidem num. 10.* & alii. *Accessorium* enim *naturam sequi congruit principalis*, ut expresse dicitur *in cap. Accessorium 42. de Reg. juris in 6.* 6

Quando plures sunt hæredes unius *Patroni*, succedunt omnes æquali jure, quamvis in partibus inæqualibus sint instituti heredes, unde in solidum tale juspatronatus possidere debent, nec inter se illud dividere possunt; *cap. Perlatum est 1. de jurepatronatus*, & Glossa *ibid. verb. Dividi non debeat*, & Doctores communiter, *arg. l. Via 17. ff. De servit. leg. Si sepulcrum, Cod. de Religos. & sumpt. fun. l. 1. §. Si Ususfructus, ff. ad l. Falcid. & leg. Usus, ff. De usu, & habit.* 7
Possunt tamen dicti plures hæredes inter se pacisci, & convenire de Rectore alternis vicibus præsentando, hoc est, quod unus præsentet prima vice vacationis Beneficii, seu Ecclesiæ, alter secunda, & alter tertia. *Communis*, textu expresso *in Clementina Plures 2. de jurepatronatus* ibi: *Et ut facilius provideatur Ecclesiis, non inconveniens reputamus Patronos ipsos inter se posse libere conveniri de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando.* Glossa *ibid. verb. Alternis vicibus.* 8
Item possunt Compatroni, & hæredes eorum inter se dividere menses, ita ut, si mense Januario vacat Ecclesia, seu Beneficium, præsentet unus, si in Februario præsentet alter &c. Vel etiam si plura Beneficia conferenda habent, unus ad hoc, & alter ad illud præsentet: *Communis, arg. cit. Clementina, Plu-* 9

10 *Plures*: Et has conventiones possunt Compatroni, ac hæredes inter se inire absque ullo consensu Episcopi *arg. cit. Clementina*, *Plures* ibi: *inter se posse libere convenire*, & ibi Glossa *verb. Libere*. Fagnan. *in cit. cap. Perlatum est* 1. *de jurepatronat. n.* 6. Gonzal. *Ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 46. §. 1. *n.* 58. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 71. *n.* 28. *& seq.* Pirhing *l.* 3. *Decretal. tit.* 38. *n.* 46. Reiffenstuel *ibid. n.* 23. *& Communis aliorum*.

11 Etiam Jus patronatus gentilitium, scilicet reservatum illis, qui sunt de familia, seu agnatione Fundatoris extincta familia, seu agnatione, transit ad hæredes extraneos, nisi in prima fundatione Fundator expresse, & taxative ad suam tantum familiam, seu agnationem statuerit esse faciendam successionem. Rota *in causa Cremonensi jurispatron. die 6. Jun.* 1578. *coram Cardin. Seraphin.* ut in ejus impressis *dec.* 364. quæ postea confirmata fuit sub die 21. Novemb. ejusdem anni ut *dec.* 378. & concordat Rota *dec.* 385. *per tot. coram Robusterio part.* 1. *diversar.* Cassad. *dec.* 1. *n.* 3. *de Jurepatronat.* Ancharanus *cons.* 81. Fagnan. *in cit. cap. Perlatum est* 1. *de jurepatronat. n.* 25. Pirhing *loc. cit. n.* 53. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 24. & alii passim. Et ratio est, quia reservatio jurispatronatus facta in prima fundatione a Fundatore pro illis, qui sunt de sua familia, seu agnatione, non addita particula taxativa *tantum*, vel alia simili, intelligitur solum facta cum ea restrictione, ut tale Jus patronatus non transeat ad hæredes extraneos, durante sua familia, seu agnatione; ergo secus intelligitur facta pro casu deficientis suæ Familiæ; Tum quia casus a Fundatore omissus relinquitur dispositioni juris communis; *argum. l. Commodissime*, *ff. De liber. & posthum. l. Si cum dotem*, *ff. Solut. Matrim. l. Si Extraneus*, *ff. De condict. ob caus.* Atqui casus deficientis suæ Familiæ fuit a fundatore omissus, ergo est reliquendus dispositioni Juris communis, quo statutum est, ut jus patronatus transeat etiam ad hæredes extraneos, juxta dicta supra *n.* 2. Sic enim dispositio hominis convenit cum dispositione legis, & utraque servatur in suo casu; scilicet dispositio hominis quandiu duraverit sua familia; Dispositio autem legis, quando illa defecerit.

12 Si autem Fundator expresse statuit cum particula taxativa *tantum*, quod tale juspatronatus transeat ad illos solum, qui sunt de sua familia, seu agnatione, non vero ad eorum hæredes extraneos, tunc ad ipsos non transit, & extincta familia, extinguitur juspatronatus, & Ecclesia, seu Beneficium remanet liberæ collationis. Et ideo notanter fuit dictum in conclusione sub n. antecedente. *Nisi in prima fundatione fundator expresse, & taxative ad suam tantum familiam, seu agnationem statuerit esse faciendam successionem*. Et ratio est, quia Fundator potest in fundatione remittere juspatronatus, vel in totum, vel ex parte, vel limitative illud inducere in præjudicium descendentium, vel extraneorum hæredum, prout ei libuerit *arg. c. Significavit* 41. *de testibus*, *& cap. Si Laicus unic. de jurepatronatus in* 6. Sic tenet *Communis cum supracitatis*.

13 Jus patronatus, quamvis transitorium ad hæredes extraneos, regulariter non transit ad substitutos, seu Fideicommissarium etiam universalem, sed remanet penes hæredem directum, seu gravatum. Rota *part.* 5. *recent. tom.* 2. *decis.* 542. *num.* 9. *&* 19. *part.* 6. *decis.* 89. *n.* 27. *part.* 7. *decis.* 72. *a n.* 7. *usque ad* 18. *p.* 9. *tom.* 1. *decis.* 206. *n.* 5. 8. *&* 14. *part.* 12. *decis.* 400. *num.* 1. *part.* 13. *decis.* 64. *n.* 4. & sæpe alibi. Et sic tenet *Communis Doctorum*, cum Barbosa *in cap. Perlatum est* 1. *De Jurepatronat. num.* 10. *&* 11. & Garcia *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *num.* 17. ubi *n.* 18. *&* 19. ait, Jus patronatus personale, & non annexum bonis, non transire ad Fideicommissarium, quamvis ex testantis judicio, & expressa voluntate possit Fideicommissarius consequi juspatronatus, accedente licentia Episcopi. Et ratio est, quia ex præsumpta voluntate Testatoris ad Fideicommissarium transeunt solum bona, & jura afferentia commodum pecuniarium, non autem illa, quæ ad solum honorem pertinent, uti est juspatronatus, ut censuit expresse Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 289. *n.* 9. *&* 10. *& part.* 12. *dec.* 100. *nu.* 8. *&* 9. adeoque juspatronatus ex præsumpta Testatoris voluntate remanere debet apud primum, ac directum hæredem. Tum quia, quamvis jura sepulcrorum veniant in universali alienatione, *l. Si modicis* 24. *ff. De contrahend. Empt. l. Quædam* 62. *ff. de acquirend. rerum dominio*; tamen non veniunt in translationi universali, quæ fit in Fideicommissarium, sed penes hæredem manent, ergo sicut ista jura non comprehenduntur sub restitutione facienda Fideicommissario, cum non veniant jure hæreditario, ita nec juspatronatus Ecclesiæ, seu Beneficii.

Transit autem juspatronatus ad Fideicommissarium, ubi id constet de voluntate Testatoris. Rota 14
part. 5. *recent. tom.* 2. *decis.* 542. *n.* 13. *part.* 12. *decis.* 700. *n.* 10. *par.* 13. *decis.* 74. *n.* 1. *part.* 14. *decis.* 153. *n.* 3. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 589. *num.* 3. Non enim repugnat naturæ jurispatronatus, quin illud possit transferri etiam in Fideicommissarios. Rota *part.* 7. *decis.* 72. *n.* 11. *&* 12. *p.* 18. *tom.* 2. *decis.* 667. *n.* 17. Dummodo tamen non solum concurrat Testatoris voluntas, sed etiam forma primævæ acquisitionis non repugnet; Rota *part.* 10. *decis.* 240. *n.* 10. *part.* 12. *dec.* 100. *n.* 11. *& decis.* 190 *num.* 1. Ita ut juspatronatus, & jus præsentandi pertineat substituto habenti qualitatem per fundatorem desideratam; Rota *part.* 13. *decis.* 136. *n.* 2. Ad effectum tamen cognoscendi, & 15
eliciendi voluntatem Testatoris, non sufficit voluntas implicita, sed requiritur expressa. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 542. *n.* 16. *part.* 7. *decis.* 170. *n.* 6. *&* 7. Puta, si verbis expressis Testator declaraverit sub universali hæreditate, in qua Fideicommissum constituit, comprehendi juspatronatus, quo casu mentio jurispatronatus facta in Institutione censetur repetita etiam in substitutione. Rota *part.* 18. *t.* 2. *decis.* 589. *n.* 4. Vel quando verba Fideicommissi comprehendunt etiam jura, & actiones, Rota *part.* 12. *decis.* 104. *num.* 11. *part.* 13. *dec.* 152. *num.* 1. *&* 2. Seu quando substitutio facta fuit etiam de juribus, & actionibus. Rota *p.* 12. *dec.* 271. *n.* 4. *part.* 13. *decis.* 64. *num.* 6. *&* 7.

Item Juspatronatus transit etiam ad Fideicommissarium universalem, quando est inseparabiliter annexum universitati bonorum fideicommissorum *arg. c. Ex litteris* 7. *& c. Cum sæculum* 13. *de jurepatronatus* per dicta *supra n.* 6. Tunc enim Fideicommissarius velut universalis bonorum possessor succedit in omnia annexa ipsis bonis, *per cit. cap. Accessorium* 42. *De Regul. Juris in* 6. succeditque pariter in univer- 16

versum jus defuncti jure Prætorio, & in effectu est
plenus hæres, *l.2. & 3 §. 1. num. 2. ff. de bonor. pos-
sess.* Immo tale juspatronatus transit etiam in usum-
fructuarium universitatis bonorum. Barbosa *in c.
Ex litteris 7. De jurepatronat. num.7. & lib.3. Juris
Ecclesiastic. univers. cap.12. num.232.* cum pluribus
ibi citatis, Pirhing. *lib. 38. Decretal. num.55. in fine*,
Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris num.57.* ubi adducit
alios, & decisionem Rotæ.
17 Juspatronatus per hæreditariam successionem po-
test transire ad Monasterium, seu Religionem, idque
duplici modo. Primo quando a patrono Laico Mo-
nasterium capax bonorum in communi instituitur
hæres; tunc enim cum universitate bonorum talis
hæreditatis transit ad Monasterium etiam juspatrona-
tus. Secundo, quando Patronus Laicus fit Religio-
sus, tunc enim juspatronatus ad ipsum spectans cum
omnibus ipsius bonis transfertur in Monasterium, &
quidem perpetuo, si sit juspatronatus hæreditarium,
Tale enim juspatronatus sequitur hæreditatem, &
hæreditati Monachi succedit Monasterium, cum quid-
quid acquiri Monachus, acquirat Monasterium, *cap.
Statutum.1.caus.18.qu.1. c. Abbates 16.caus.18. q.2. c.
Quia ingredientibus 7.cau.19.q.3.c.in præsentia8.de pro-
bation.* cum similibus. Ita Tamburin. *de jure Abbat.t.3.
disp. 9.q.18. nu.1. & 2.* Pirhing. *loc. cit. nu.59.* & alii
18 passim. Si autem juspatronatus sit gentilitium, &
jure sanguinis delatum ad Patronum, qui Religio-
nem ingressus est, tunc tale juspatronatus non trans-
fertur in Monasterium perpetuo, sed solum ad tem-
pus, idest durante vita Monachi, quia post ejus obi-
tum defertur ad hæredes ipsius consanguineos. Tam-
burin. *l. c. n.2.* Pirhing. *l. c. n. 59.* Garcias *de Benefic.*
19 *part.5, c.1.n.555.* & alii. Juspatronatus transit etiam
probabiliter ad Fiscum saltem indirecte, & accesso-
rie, quando ab ipso ob aliquod enorme Patroni cri-
men confiscantur omnia; vel aliqua specialia ejus bo-
na, cui annexum est juspatronatus; Tunc enim ad-
veniente vacatione Beneficii, Vice Patroni banniti,
præsentat Fiscus. Abbas *in cap. Quanto num. 6. de
judiciis, & in cap. Nobis 25. de jurepatronat. num.2.*
Ferret. *consil.179.* Barbosa *in cap. Ex litteris 7. de ju-
repatronat. n.9. & lib.3. Juris Ecclesiastic. univers.
cap.12. n.238. & part.3. de Offic. & potest. Episcop. al-
legat.71. num. 45.* cum pluribus ibi citatis Lotter. *de
re Benefic. lib.2.q.4. num. 21.* cum aliis, Pirhing.
20 *loc.c.n.57.* & alii. Secus autem juspatronatus perso-
nale, seu per se, & singulariter consistens, non anne-
xum ullis Patroni bonis, quia tale juspatronatus,
cum defectu jurisdictionis nequeat confiscari per
Judicem Laicum, manet penes delinquentem, do-
nec per sententiam judicis Ecclesiastici eo privetur
tamquam indignus, & tunc Ecclesia fit libera; Bar-
bosa *in cit. cap. Ex litteris numer.10. & cit. lib.3. cap.
12. num.9.239.* Abbas *in Cap. Cum Laici 10. de jure-
patr. n.2.* Azorius *part.2. lib.6. cap.20. q. 14.* Pirhing
loc. cit. num.57. Silvester *verb. Juspatronat. qu.5. dict.
6.* Garcias *de Benefic. part.5. cap . . . . num.26. &*
21 *sequent.* & alii passim. Immo secundum multos ne-
que juspatronatus reale, seu annexum bonis transit
ad Fiscum laicale ex confiscatione talium bonorum;
sed tunc Ecclesia libertatem acquirit. Ita Cardin.
in Clementin. Plures, de Jurepatronat. n.8. Imola *in
Clementin. Pastoralis, de re judicat. num. 71. & seq.*
Joan. de Anania *in cap. Vergentis, de hæreticis nu.6.*
Lambertin. *de Jurepatronat. lib.3. qu.8. art.8. nu.16.
& 22.* Simancha *in Catholic. Instit. tit.5. num.95.* Ro-
ta *part.1. recent. decis.53. n.5.* Et hanc Rota *part.5.
tom.1. decis.336. num.17.* dicit esse opinionem magis
communem, quam tenet ipsa Rota, quia Juspatro-
natus tamquam quid spirituale non venit in confisca-
tione facta a Judice laico. Rota *cit. decis.336. nu.17.*
ubi citat plures alias Rotæ decisiones, Glossam, & alios
Doctores, & *ibid. n.16.* cum Roccho de Curte, dicit
esse etiam opinionem æquiorem.
In translatione Jurispatronatus cum universitate 22
bonorum, seu cum specialibus aliquibus bonis, ut
cum Claustro, Villa, Pago, quibus ipsum Juspatro-
natus est inseparabiliter annexum, non requiritur
consensus Episcopi, *arg. cap. Ex litteris 7. de jure-
patronatus* cum similibus Barbosa *de Offic. & potest.
Episcop. part.3. allegat.71. num.10.* Vivian. *in Praxi
jurispatronat. part.1. lib.4. cap.1. num.2.* Piasecius
part.2. cap.15. art.1. num.44. & communis aliorum.
Requiritur autem consensus Episcopi quando Jus 23
patronatus de per se sine ulla hæreditate transfertur
in Laicum, seu Clericum nomine proprio v.g. per
Legatum in Testamento relictum, *arg. cap. Si Lai-
cus, unic. de jurepatronat. in 6.* a sensu contrario, &
communis Doctorum cum Barbosa *loc. cit. num.12.*
Tunc enim, antequam consensus Episcopi accedat,
juspatronatus existit penes hæredem, quia per solam
dispositionem Laici non potest hujusmodi jus de per
se in alium Laicum, seu Clericum nomine proprio,
& non nomine Ecclesiæ transferri, cum iura tantum
permittant, ut juspatronatus transferatur in filios,
vel hæredes, non autem in Legatarios, *cap. Filiis
32. caus.16. quæst.7.* Abbas *in cap. Cum sæculum 13.
de jurepatronatus num.6.* Joan. Andr. *ibid. num. 2.*
Prihing *loc. cit. num.58.* Azorius *loc. cit. qu.10.* Sil-
vester *loc. cit. qu.4. dicto 6.* & alii communiter. Non 24
requiritur tamen consensus Episcopi, quando juspa-
tronatus etiam de per se transfertur in Ecclesiam,
seu locum Religiosum, vel in Clericum nomine Ec-
clesiæ; *cap. Illud 8. de jurepatronatus, & cap. Si Lai-
cus unic. eod. in 6.* & communis Doctorum cum Bar-
bosa *l. c. n.11.* Pirhing *l. c. n.58.* Sanchez *Consil. Mo-
ral. lib.2. c.3. disp.76. n.3.*
Secundo modo Juspatronatus transit de uno in 25
alium *per donationem* Glossa communiter recepta *in c.
Piæ mentis 26. caus.16. qu.7., & in c. Cum sæcul.13. de
jurepatronatus*; & est textus *in c. Ex insinuatione 14. &
c. Nullus 17. de Jurepatronatus*. Jurispatronatus dona-
tio, si fiat de Laico in Laicum, seu in Clericum nomine 26
proprio, & non nomine Ecclesiæ, seu Dignitatis, quam
obtinet, requirit necessario Episcopi consensum, *arg. c.
Si laicus unic. de Jurepatr. in.6.* a sensu contrario, & te-
nent Abbas *in c. Illud 8. de jurep. n.5.* Barbosa *ib. n.2. &
par.3. de Offic. & potest. Episc. alleg.71. n.23.* Pirhing
loc. cit. num.61. & alii communiter. Si autem dona- 27
tio per Patronum etiam Laicum fiat Ecclesiæ, Mona-
sterio, aut alteri loco pio, seu etiam Clerico nomine
Ecclesiæ, vel Dignitatis, quam obtinet, Episcopi
consensus non requiritur. *Communis* textu ex-
presso *in cap. Illud 8. de jurepatronatus, & cap. Si
Laicus unic. eod. in 6.* Si vero donatio fiat ab Eccle- 28
sia alteri Ecclesiæ, requiritur dictus Episcopi con-
sensus, quia sine illo Ecclesia alienari non potest,
cap. Sine exceptione 52. caus.12. quæst.2. Barbosa *cit.
allegat. 71. num.26.* & alii. Et si talis donatio ab 29
Eccle-

Ecclesia fiat Laico, requiritur Beneplacitum Apostolicum. Rota part.2. dec.146. num.6. & par.5, tom.1. dec.191. num.3. arg. Extravagant. Ambitiosæ, de re-
30 bus Eccles. non alienand. Consensus Episcopi necessarius non est in donatione, qua unus Patronus alteri Patrono socio, seu Compatrono jus suum donat, remittit, seu renunciat. Rota part.1. recent. dec.707. num.4. part.5. tom.1. dec.191. num.5. & decis.225. num.9. par.7. decis.101. n. 1. par.10. dec.238. num.8. Barbosa cit. allegat.71. num.18. cum plurimis aliis ibi citatis; Reiffenstuel lib.3. decret. tit.38. n.26. ubi dicit esse communem, arg. Clement. Plures 2.
31 De jurepatronatus, & ibi Glossa verb. libere. Non potest tamen sine consensu Episcopi tale juspatronatus donari filio Compatroni, quia filius in vita Patris, qui est Patronus, non reputatur Compatronus. Card. Pereira de resolut. Emphyt. c.6. n.3. & de potest. eligendi cap.1. num.24. Barbosa cit. alleg.71. num.29. & alii.

32 Consensus Episcopi licet requiratur in donatione particulari, non requiritur tamen in donatione universali omnium bonorum, Rota part.6. recent. dec. 208. num.12. & sequent. Annotat. ad decis.46. a n.121. usque ad num. 125. par.9. tom.1. & decis.73.
33 num.30. par.11. Immo Juspatronatus venit sub generali donatione omnium bonorum, Jurium, & Actionum. Rota part.19. tom.1. decis.181. num.3. Etiamsi Juspatronatus non fuerit expressum. Rota part.19. tom.2. decis.615. num.2. & neque in hoc casu requiritur consensus Episcopi. Rota part. 19. tom.1. decis. 181. num.5. & ead. part. 19. tom.2. decis.615. n.2.

34 Consensus Episcopi, ubi requiritur in translatione jurispatronatus, debet esse expressus, nisi scienter translatio fuerit admissa ab ipso Episcopo; Bar-
35 bosa cit. alleg.71. num.15. & alii passim. Ubi requiritur consensus Episcopi, ut in in donatione particulari, si fiat sine ipso, donatio non valet; Rota part. 1. recent. decis. 311. num.1. & decis. 576. num. 1. part. 2. dec. 157. num. 1. & decis. 337. num. 3. part.3. decis. 555. num. 1. & decis. 606. num.2. & sæpe alibi. Et talis Jurepatronatus donatio absque consensu Episcopi facta, est taliter penitus irrita, ut donans possit præsentare non obstante donatione a se facta; immo potest talis Patronus cum consensu Ordinarii alteri donare. Annot. ad decis.46. a num. 46.
36 usque ad 64. part. 9. tom. 3. Neque ad hunc effectum sufficit consensus Vicarii Generalis absque speciali mandato; Rota part. 1. recent. deciis302. n.3. part.2. decis.257. num. 1. & decis. 337. n.5. part. 8. decis.224. num.9. & 10. decis.238. num.2. & sæpe alibi; Etiamsi Episcopus fuerit absens; Rota part. 2. decis. 237.
37 num.5. Consensus in translatione jurispatronatus debet esse Episcopi illius Diœcesis, in qua sita est Ecclesia; cap. Cura pastoralis 11. de Jurepatronat.
38 Barbosa cit. allegat.71. num. 17. & alii passim. Consensus, seu confirmatio Episcopi non debet necessario intervenire in ipso actu donationis; Rota part. 17. decis.80. num. 3., sed etiam postea, & quandocumque supervenire potest etiam post donationem; Rota part. 2. decis. 605. num.3. part.5. to.1. decis. 191. num.7. part.11. decis.73. num.32. & part.17. decis.80. num. 2. Quinimmo supervenire potest etiam post obitum ipsius donatoris in præjudicium ejus hæredis, & habentium causam ab eo. Rota part.9. to.2. decis.430. num.9. Quando nempe nullus adsit, cui fuerit interea Jus quæsitum; Rota part.11. dec. 130. num.18. Ita ut res sit integra, neque agatur de præjudicio alterius, quam ipsius donantis, ejusque hæredum; Rota part.11. decis.372. n. 26. Et sic Doctores communiter.

Donatio particularis jurispatronatus facta Laico 39
sine consensu, seu confirmatione Ordinarii est revocabilis, cum facta sine ejus consensu, seu confirmatione non valeat, ex quo nequeant Laici præsumptione propria disponere de eo, quod est Ecclesiastici juris ad textus apertos in cap. Illud 8. Nullus Laicus 17. & cap. Suggestum 20. de jurepatronatus. Rota par.1. recent. dec.31. num.1. & dec.576. num.1. part.2. decis.257. num.1. & decis.337. num.4. par.3. decis.606. n.2. par.9. tom.2. dec.430. n.2. part.19. Tom.2. dec.630. n.8. & novissime in Bonon. Parochialis 8. Februarii 1706. §. Nullitas enim, coram Scoto, Lambertin. de jurepatronat. lib.1. part.2. qu.6. art.4. num.2. Pitonius de controversiis Patronorum tom.1. allegat.45. num. 3. & 22. & alii passim. Hinc talis donator potest cum consensu Ordinarii alteri donare; Annot. ad dec.46. a n.56. usque ad 64. p.9. tom.1. & communis Doctorum.

Est tamen valida, & irrevocabilis in præjudicium 40
donantis talis particularis jurispatronatus donatio sine consensu, seu confirmatione Ordinarii, si facta sit cum juramento, promissione, & pacto expresso de eam non revocando; Rota part.17. recent. dec.80. n. 5. & in Lunen. Sarzanen. Beneficiorum apud Bertachin. Voto decis.47. num.14. & 39., & in Compostellana Parochialis 25. Junii 1696. §. Quandoquidem, & 28. Junii 1697. §. Non relevante, coram Priolo, & pluribus adductis Pignatell. tom.6. consultat. 96. numer.12. 115. & sequentib., & judicatum fuit per Judices commissarios in voto impresso apud Saminiat. controv.196. num.43. & sequent. tom. 2. Et Rota Maceraten. in una Maceraten. Beneficii 1. Junii 1721. §. in nihilo §. Quare, & §. Sic etiam coram Tomano, Piton. loc. cit. n.11. & 22. ubi addit se ita judicari obtinuisse in Sulmonen. seu Valven. Capellaniæ per sententiam A. C. Cemcii lata sub die 2. Octobris 1714. Et ratio est, quia licet talis donatio sit de sua natura revocabilis ante consensum, seu confirmationem Ordinarii ex dictis num. antecedenti, attamen per juramentum de eam non revocando evadit firma, & irrevocabilis in præjudicium ipsius donantis, cum in tali statu res non sit amplius integra, nec sit locus pœnitentiæ; Seraphin. de jurament. privileg. 139. Cyriac. controvers.322. n.33. Pignatell. loc. cit. n.12. & sic alia præsentatio donantis contra suum juramentum non potest admitti per Ordinarium ne fiat particeps ejus delicti confovendo ipsius perjurium; Rota part.17. recent. dec.80. a num.5. Merlin. dec.443. num.4. & seq. Guttierez de juramento confirm. par.3. cap.14. Sperell. decis.180. num.1. & 16. usque ad 21. Rota Macerat. in una Macerat. Beneficii 1. Junii 1711. §. Quare cum donatio, coram Tomano impressa apud Pitonium loc. cit. Abhorrent enim Sacri Canones confoveri perjurium, cap. Si vero 8. de jurejurando, ibi: *Nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne Auctores perjurii videamur*, & concordant cap. Verum 15. & cap. Mulieri 38. eod. tit. de jurejurando

rando, ac etiam jus Cæsareum *in l. Si minori* 1. *Cod. Si adversus venditionem*, & *l. Ambiguitates* 2. *Cod. de indicta viduitate*. Unde ante consensum Ordinarii talis donatio in præjudicium donantis habet implicitum statum validitatis, usquequo superveniat confirmatio Episcopi, Rota Macerat. *in cit. Macerat. Beneficii* 1. *Junii* 1711. §. *In nihilo* impressa apud Piton. *loc. cit.* Saminiat. *controvers.* 196. & alii passim.

41 Neque a tali juramento potest ab Ordinario absolvi dictus Donator, Donatario, seu parte non citata, cum absolutio sit in præjudicium tertii. Gales *de oblig. can. q.* 25. *n.* 3. & ibi Zach. *n.* 11. Cyriac. *controv.* 7. *n.* 14. Altimar. *de nullit. rubr.* 12. *n.* 92. Scop. ad Grat. *dec.* 165. *n.* 3. Rota Macerat. *in d. Maceraten. Beneficii* §. *Nec ad præservandum cor. Tomano*, Sperell. *dec.* 180. *nu.* 60. ubi pluribus citatis testatur sic de stylo servari.

42 Post consensum, seu confirmationem Ordinarii talis jurispatronatus donatio est irrevocabilis, etiamsi non fuerit jurata; Rota *part.* 7. *recent. dec.* 36. *n.* 5. & *seq.* Pitonius *cit. allegat.* 40. *n.* 22. ubi testatur, quod sic solet regulariter concludi, & sic tenent Doctores communiter. Et ratio est, quia per confirmationem, seu decretum Ordinarii evadit donatio inter vivos; Rota *part.* 19. *rec. dec.* 335. *n.* 15. quæ ex sola pœnitentia donatoris revocari non permittitur per text. *in l. Possessionem* 3. *Cod. de revocandis donationibus*, cum donatio inter vivos irrevocabilis, & immutabilis sit; *l. Perfecta* 4. *Cod. de donationibus, quæ sub modo*, & §. *Aliæ autem* 2. *Instit. de donationibus* cum similibus; Rota *cit. dec.* 335. *n.* 9.

43 *Tertio modo*, Juspatronatus transit de uno in alium per *permutationem*, Glossa communiter recepta *in cap. Piæ mentis* 26. *caus.* 16. *qu.* 7., & *in cap. Cum sæculum* 13. *de Jurepatronatus*, & est textus *in c. Nemini*
44 40. *caus.* 16. *qu.* 7. Et quidem licite, & valide, saltem accessorie, & per accidens permutari potest etiam pro rebus temporalibus, si nempe universitas bonorum, vel alia res temporalis, ut Villa, Castrum, & hujusmodi, cui Juspatronatus est inseparabiliter annexum, permutatur cum aliis bonis temporalibus, dummodo hoc in æstimationem non veniat, ita ut ratione illius in permutatione res temporalis pretio-
45 sior, quam alia commutanda exigatur, & detur. Et talis permutatio potest fieri etiam sine consensu Episcopi; Contractus enim celebratur de solis temporalibus (ad quem contractum utique non requiritur consensus Episcopi, ut de se patet) cum quibus juspatronatus; ut inseparabiliter annexum accessorie transit; Regula autem est, quod juspatronatus transeat cum re, cui est inseparabiliter annexum, etiam absque consensu Episcopi, *arg. cap. Ex litteris* 7. *de Jurepatronatus*, & notant, & tenent ibi Abbas *num.* 1. Innocent. *num.* 2. Barbosa *num.* 3. Fagnan.
46 *num.* 3. & alii communiter. Nullatenus tamen neque cum consensu Episcopi potest permutari Juspatronatus de per se, & solitarie sumptum pro re temporali. *Communis* textu espresso *in cap. Quæsitum* 5. *de rerum permutatione* addita ratione: *Quia circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem continet semper Simoniæ*, & *in cap. Exhibita* 9. *eod.* ibi: *Cum permutatio de spiritualibus ad temporalia improbetur*. Juspatronatus autem est annexum spirituali textu expresso *in c. De jure* 16. *de Jurepatronatus*, ibi: *Juspatronatus, quod est spirituali annexum*.

47 Juspatronatus permutari potest cum alio jurepatronatu, aut alia re spirituali. *Communis arg. cit. cap. Quæsitum* 5. *de rerum permut.* & *cit. c. Nemini* 40. *caus.* 16. *quæst.* 7. Talis autem permutatio nequit 48
fieri sine consensu Episcopi, quia spiritualium permutatio in materia Beneficiaria requirit Episcopi consensum, seu auctoritatem; *arg. cit. cap. Quæsitum* 5. *de rerum permut.* Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 36. *num.* 28. Pirhing *ibid. num.* 79. Zoesius *ibid. nu.* 25. Silvester, *verb. Juspatronatus qu.* 5. & alii. Barbosa 49
tamen *de Offic.*, & *potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 71. *num.* 31. cum aliis ibi citatis dicit, quod consensus Episcopi solum requiritur, *si permutatione* juspatronatus transferatur in Laicum; Secus vero si transferatur in Ecclesiam, aut in Clericum nomine Ecclesiæ. Episcopi consensus pro tali permutatione re- 50
quisitus non debet necessario intervenire in ipso actu permutationis, sed etiam postea, & quandocumque intervenire potest, etiam post permutationem, immo etiam post obitum permutantis. Barbosa *loc. cit. n.* 22. cum aliis ibi citatis, & faciunt proportionaliter decisiones Rotæ, pro donatione adductæ supra *sub n.* 38.

Quarto modo, Juspatronatus transit; seu transfer- 51
tur de uno ad alium per *venditionem*. Glossa communiter recepta *in cap. Piæ mentis* 26. *caus.* 16. *q.* 7. & *in cap. Cum sæculum* 13. *de jurepatron.*, & est textus *in d. cap. Cum sæculum*. Hoc tamen non debet intelli- 52
gi, quod Juspatronatus per se, ac solitarie sumptum possit vendi, quia sic sumptum, nec licite, nec valide vendi potest, ut tenet communissima Doctorum, textu expresso *in cap. de jure* 16. *de jurepatronatus*, addita ibi ratione: *Cum inconveniens sit vendi juspatronatus, quod est spirituali annexum*. Immo ven- 53
dens juspatronatus sic sumptum, si sit persona singularis, subjacet Excommunicationi; Si vero sit aliqua Communitas, seu Universitas, subjacet Interdicto. Concil. Trident. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 9. Et- 54
tam vendens, quam emens, etiamsi intervenerit consensus Episcopi, ipso facto privati existunt tali jurepatronatus; *arg. cap. Quia Clerici* 6. *de jurepatronatus*, & expresse Conc. Trident. *loc. cit.* ibi: *Si secus fecerint, Excommunicationis, & Interdicti pœnis subjiciuntur*, & *dicto Jurepatronatus ipso jure privati existant*: Annot. *ad dec.* 46. *Rotæ recent. n.* 3. & *seq. par.* 9. *tom.* 1. Barbosa *in cit. cap. Quia Clerici num.* 2. & *in Trident. loc. cit. num.* 81. & *de Offic.* & *potest. Episcop. par.* 3. *allegat.* 72. *num.* 35. & *communis aliorum*. Nec talis venditor posset retinere pretium 55
acceptum, ne ex iniquitate sua commodum reportet; *arg. cap. Intelleximus* 7. *de judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*. Sed teneretur illud restituere, non quidem Emptori, utpote qui mala fide contra Sacros Canones emit, *arg. cap. De hoc* 11. *de Simonia*, & *l. Fundum, Cod. de Evict.* sed Ecclesiæ, cui per Simoniam injuria fuit illata. Abbas *in cap. de jure* 16. *de Jurepatr. num.* 3. Barbosa *ibid. num.* 5. Lambert. *de jurepatron. lib.* 1. *par.* 2. *q.* 5. *art.* 6. Vivian. *in praxi jurepatr. lib.* 4. *c.* 5. *n.* 9., & alii.

Quando vendens ratione illicitæ, & invalidæ ven- 56
ditionis privatur jurepatronatus, tunc Ecclesia patronata remanet libera, si unus tantum est Patronus, vel plures quidem, sed omnes pro tali venditione delinquentes. *Annot. ad dec.* 46. *num.* 7. *p.* 9. *Rotæ recent. tom.* 1. Barbosa *Collectan. in cap. Quia Clerici* 6. *de jurepatronat. num.* 2. & *in Trid. sess.* 25. *de reform. cap.* 9. *num.* 81. cum pluribus ibi citatis. Si autem plu- 57
res

res sint Patroni, & unus solus, vel alter delinquat, tunc Beneficium non remanet liberum, maxime si sit hæreditarium, sed jusspatronatus competit aliis Compatronis innocentibus, *Annot. ad d. decis.46. num.9.* Cantera *in suis qq. crimin. cap.1. num.50.* Socinus Junior *cons.51. num.6. vol.2.* Peregr. *de Jure Fisci lib.5. tit.1. num.72.* Bajard. *ad Clar. lib.5. quæst.79. nu.26.* Sanchez *in præcepta Decalogi lib.2. c.19. n.17.* Barbosa *in Conc. Trid. loc. cit. n.81.* Reiffenst. *lib.3. Decretal. tit.38. num.29.* & alii. Secus vero, si virtute,
58 seu vigore fundationis ad aliquem devolveretur; siquidem tunc vendente tantum condemnato, si vacaret, pro ejus parte Ordinarius conferret, *cit. Annot. ad d. dec.46. n.10.*, & supradicti Doctores.

59 Juspatronatus, quamvis nequeat vendi de per se principaliter, ac solitarie sumptum; potest tamen vendi per accidens, seu accessorie, uti si vendatur universitas bonorum, cui inseparabiliter est annexum juspatronatus; dummodo ratione illius non augeatur pretium. *Communis*; *arg. cap. Ex litteris 7. & cap. Cum sæculum 13. de jurepatronat.* Neque hoc casu requiritur consensus Episcopi. Rota *part. 7. rec. dec.206. n.28. part.14. dec.536. n.183. & commu-*
60 *nis Doctorum*. Secus autem quando translatio fit rerum particularium, & signanter jurispatronatus; tunc enim, non attenta tituli universitate, requiri-
61 tur consensus Ordinarii. Rota *par.14. dec.536. n.184.* Juspatronatus accessorie, seu per accidens potest transferri in alium, non solum per venditionem universitatis bonorum, sed etiam per venditionem rei particularis, cui inseparabiliter sit annexum, dummodo ratione illius pretium non augeatur. Barbosa *Collectan. in cap. Ex litteris 7. de jurepar. n.2.* ubi dicit hoc clare colligi ex textu dicti *cap. Ex litteris*, Cardin. *in c. Cum sæculum 13. de iurepatron. quæst.5.* Reiffenst. *loc. cit. n.31.*, ubi dicit hanc opinionem esse veriorem, & juri conformiorem, & in hanc in-
62 clinant etiam multi alii. Si enim Fundator dicat *Statuo*, seu *volo*, *quod Juspatronatus semper inseparabiliter annexum sit huic Palatio, huic Domui, huic Fundo, huic Agro, & hujusmodi, itaut in quemcumque transierit hoc Palatium, hæc Domus, hic Fundus, hic Ager, & hujusmodi, transeat etiam inseparabiliter juspatronatus*, videtur clarum, quod per venditionem, & translationem talis Palatii, talis Domus, talis fundi, talis agri, & hujusmodi transferatur, & vendatur accessorie, & per accidens etiam ipsum juspatronatus inseparabiliter ipsi Palatio, Domui &c. a Fundatore annexum; quia, cum possit Fundator in limine fundationis apponere conditiones, & pacta sibi benevisa, etiamsi juri communi sint contraria, dummodo accedat Episcopi consensus, ut tenet Rota *part.1. recent. dec.530. n.2.*, & *Communis Canonistarum*, ideo ejus voluntas est servanda. Rota *par.2. rec. dec.254. num.2.* & aliter esset inutilis, & ridicula ejus facultas sic disponendi, & apponendi quascumque conditiones, & quæcumque pacta sibi benevisa, si non deberet ejus servari voluntas sic disponens; Tum quia jura, & rationes æque militant de tali re particulari, ac de universitate bonorum, ut consideranti patet; Et regula universalis, & illimitata ab ipsis etiam adversariis alibi illimitate sæpe posita, est, quod juspatronatus transeat cum re cui est inseparabiliter annexum; *arg. cit. cap. Ex litteris 7. de jurepatr.* & universaliter accessorium sequatur naturam principalis; *cap. Accessorium 42. de Regul. juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*. Nec intervenit Simonia, quia dum ven- 63
ditur res, in qua inest juspatronatus non venditur ipsum juspatronatus, sed illa res, cui inest, ut docet S. Thom. *2. 2. q.100. art.4.* Abbas & Bero *in cap. de jure in 16. de Jurepatr.* & alii plures, & *Annotatio ad dec.46. Rotæ p.9. to.1. n.15.*

Plurimi tamen, & maximi Doctores, ut Inno- 64
cent. *in cap. Ex litteris 7. jurepatron. num.3. & ibid.* Joan. Andr. *num.3.* Hostiensis *num.7.* Abbas *num.14.* Fagnan. *num.19.* Roch. de Curte *in tractat. de jurepatron. in verb. Ipse velis, quæst.20.* Lambertin. *in eodem tract. par.2. lib.1. quæst.5. art.7.*, & plures alii citati a Covarr. *lib.1. Variarum resol. cap.13. num.3.* conclusionem limitant, dicendo, quod juspatronatus transeat quidem cum re particulari, cui est inseparabiliter annexum, si vendatur res particularis continens Jura universitatis, cujusmodi secundum ipsos sunt Civitas, Castrum, Oppidum, Pagus, Villa aut fundus, cui Jura universitatis, aut Jurisdictio, Servitutes, Onera, Actiones, & hujusmodi, sunt annexa; Non sic autem si vendantur res particularis talia Juris universitatis non continens.

Juspatronatus annexum Castro, Villæ, & hujus- 65
modi rei datæ in dotem, transit cum ipsa dote in Maritum, ita ut, stante Matrimonio, Jus præsentandi competat Marito, & non Uxori. Garcias *de Benefic. part.5. cap.9. n.137. & seq.* Menochius *cons.66. n.27.* Mantica *dec.140. num.2. & 13.* Barbosa *in cit. cap. Ex litteris 7. de Jurepatr. n.3. & de Offic. & potest. Episc. par.3. alleg.71. num.38.* cum plurimis ibi citatis, & fere communi aliorum contra Abbatem, & Azorium. Et ratio est, quia Juspatronatus transit cum re in illum; qui eam cum dominio directo, vel saltem utili, acquirit; ut *arg. cap. Ex litteris 7. de Jurepatr. & cap. Cum Bertoldus 18. de sententia, & re judicata*, tenet ex communi Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris n.15.* Sed maritus durante Matrimonio, habet dominium saltem utile dotis; *l. Dote ancillam, C. de rei vindicat. cap. Per vestras 7. de donat. inter Vir. & Uxor. & c. Salubriter 16. de Usuris*; ergo &c.

Juspatronatus annexum inseparabiliter Castro, 66
Oppido, Pago, Palatio, Prædio, & hujusmodi dato in Feudum, seu Emphyteusim, transit cum ipso in Feudatarium, seu Emphyteutam; *Communis*, *arg. cap. Cum sæculum 13. de Jurepatronatus*, & ibi Glossa verb. *Emptorum*; & ad hoc facit ratio allata *supra n.58.* Secus autem, si tale Castrum, Oppidum, Pala- 67
tium, Prædium, & hujusmodi, detur solum pro Pignore, aut Hypotheca, quia tunc Juspatronatus non transit cum ipso Castro, Oppido, & hujusmodi in Creditorem habentem Pignus, aut Hypothecam, sed remanet apud Debitorem, ita ut eveniente tali tempore vacantia Beneficii patronati, Jus præsentandi competat Debitori, & non Creditori; *arg. cap. Cum Bertoldus 18. De sententia, & re judicata*, & tenet *Communis Doctorum* cum Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris 7. de jurepatronatus num.16.* Et ratio est, quia ad hoc, ut transeat Juspatronatus cum aliqua re, requiritur omnino, quod ipsa res transeat quoad dominium directum, vel saltem utile, & non sufficit quod transeat solum quoad civilem, vel naturalem nudam possessionem, ut *arg. cit. cap. Ex litteris 7. De jurepatron.*, & *cit. cap. Cum Bertoldus 18. de sent. & re.*

& re judicata, docet ex communi Fagnan. *in d. cap. Ex litteris nu.*15. In creditorem autem habentem Pignus non transit dominium Pignoris, nec directum, necutile, sed nuda ipsius possessio(nisi aliter conventum fuerit) & tenetur Creditor fructus perceptos restituere, vel in sortem computare, & peccat utendo; *cap. Cum contra* 6. *de Pignorib. cap. Plures* 1. *de Usuris, & l. Sed an vi&, ff. de pignoribus, & l. Creditor, ff. de furt.* adeoque Jurispatronatus, nec accessorie transit cum Pignore, seu Hypotheca.

68 Juspatronatus annexum rei concessæ ad firmam, seu locatæ ad longum tempus, v. gr. saltem ad decennium transit ad Conductorem, ita ut eveniente vacatione Beneficii tempore locationis, & conductionis, Jus præsentandi spectet ad Conductorem, & non ad Locantem. *Communis* cum Abbate *in cit. cap. Litteris* 7. *de Jurepatronatus n.*5. Barbosa *ibid. num.*5. Pirhing *lib.*3. *Decretal. tit.*38. *nu.*76. *arg. cit. cap. Ex litteris* 7. *de Jurepatronat. & cap. Vestra* 2. *De Locato & Conducto*. Et ratio est, quia per talem concessionem ad firmam, seu locationem ad longum tempus transit possessio, & omnis utilitas rei locatæ in Conductorem, & consequenter etiam Juspatronatus, seu ratio præsentandi, quæ est quædam commoditas, & veluti fructus Jurispatronatus. Insuper secundum Barbosam *in cit. cap. Ex litteris* 7. *De Jurepatronat. n.*4. Glossam, & alios ibi citatos, Juspatronatus transit

69 etiam in Conductorem cum re locata, & conducta ad modicum, seu breve tempus, quia etiam per locationem ad modicum, seu breve tempus transit commoditas rei locatæ in Conductorem, ita ut illi liceat uti, & frui re conducta, ut habetur *in leg. Ex conducto* 16. *ff. Locati*. Ideoque videtur etiam transire in ipsum Jus præsentandi, seu ipsam præsentationem, quæ est quædam commoditas, vel quidam fructus Jurispatronatus juxta doctrinam Glossæ receptæ *in c. Cum olim* 14. *de majorit. & obedient. verb. Capitulo*, & Gloss. ult. *in c. Cum Bertoldus* 18. *de sent. & re judicata*.

70 At vero licet hæc sententia sit probabilis ut etiam censet Abbas *in cit. cap. Ex litteris* 7. *de jurepatronat. num.*5. & alii, tamen, ut fatetur ipsemet Barbosa *loc. cit. nu.*4. *in fine*, receptior est, & melioribus nititur fundamentis sententia contraria, scilicet, quod Juspatronatus non transeat ad Conductorem cum re locata, & conducta ad modicum, & breve tempus, sed maneat penes Locantem, quia tunc non transfertur utile dominium, nec possessio, sed nuda detentio rei, & jus percipiendi fructus, ut notatur *in l. Si certum §. Si duobus, ff. Commodat. & in l.* 3. *§. Ex contrario, ff. de acquirend. possess.* cum colonus conductus ad modicum, & breve tempus, non suo, sed Domini Locantis nomine possideat rem locatam; *l.* 2. *De præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* Abbas *in cit. cap. Ex litteris num.* 5. Fagnan. *ibid. num.*14. Bero *ibid. n.*2. Cardin. *in Clement.* 1. *§. Verum, in* 2. *qu. de rebus Eccles. non alienand.* Azorius *p.*2. *lib.*6. *c.*20. *q.*11. Pirhing *lib.*3. *Decretal. tit.*38. *num.*76. & alii plures citati a Barbosa *l. c. n.*4. *in principio*.

71 Juspatronatus amittitur, & penitus extinguitur variis modis, sive causis. *Primo*, Juspatronatus cessat, & omnino amittitur, si Ecclesia patronata sine spe reædificationis totaliter destruatur, vel redditus omnino deficiant, & pereant. *Communis*, *arg. c.* §. *fin. Inst. de Usufructu*. Rei enim non existentis, nullæ sunt qualitates; *cap. Ad dissolvendum* 13. *de desponsat. impuber. l. Si non obtulit* 4. *§. Condemnatum, ff. de re judicata*. *Secundo*, quando causa, propter 72
quam quis erat Patronus, perempta est; Lambertin. *de jurepatron. lib.*3. *q.*6. *art.*1. Barbosa *l.* 3. *juris Ecclesiast. univers. cap.*12. *num.*254. & alii passim. *Tertio*, deficiente, & penitus extincta linea vocatorum 73
ad tale Juspatronatus; tunc enim Ecclesia, seu Beneficium libertatem consequitur, & libere ab Ordinario confertur. Barbosa *loc. cit. n.*154. Pirhing *lib.*3. *Decretal. tit.*38. *n.*138. Reiffenst. *ibid. nu.*125. Engel. *ibid. num.*26. & alii communiter. *Quarto*, per non 74
usum longissimi, vel longi temporis ad præscriptionem requisiti, si videlicet interea duabus saltem vicibus Rector Ecclesiæ fuerit absque præsentatione institutus, dummodo tamen *Patronus* non fuerit legitime impeditus. Abbas *cons.* 106. *col. penult. lib.*2. Barbosa *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.* & *Communis aliorum*. *Quinto*, si Patronus patiatur Ec- 75
clesiam Patronatam erigi in Collegiatam, seu Monasterium, quia in his præsentatio aliqua locum non habet, sed electio; *cap. Nobis* 25. *de jurepatron.* & sic tenet *Communis* cum supracitatis. *Sexto*, si Ecclesia 76
patronata cum consensu Patroni alteri Ecclesiæ, vel Monasterio sine reservatione *Jurispatronatus* uniatur, vel incorporetur, quia per talem unionem, seu incorporationem censetur Ecclesia extincta, & consequenter etiam Juspatronatus in illa competens Patrono. Pirhing *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.* Zoesius *tit. de Jurepatronat. num.*68. Joan. And. *in cap.*2. *de Religiosis Domibus*, & alii. *Septimo* extinguitur per liberam 77
remissionem *Patroni*; quilibet enim renuntiare potest Juri suo; *cap. Si diligenti* 12. *de foro competent. & c. Si de terra* 6. *de privileg.* & tenet Zoesius *loc. cit.* Pirhing *l. c.* & alii; *arg. c. Si Laicus*, *unic. De Jurepatron. in* 6.

Octavo, Si Patronus Rectorem, vel alium Cleri- 78
cum ipsius Ecclesiæ per se, vel per alios occiderit, aut mutilaverit, eo ipso Juspatronatus amittit, textu expresso *in cap. In quibusdam* 12. *§. Sacris, De pœnis*. Nisi tamen id faceret ad sui necessariam defensionem, vim vi repellendo cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et tale Juspatronatus ob hanc delicti causam extinctum non transit ad hæredes, sed Ecclesia fit libera. Glossa *in cit. cap. In quibusdam verb. Prorsus ammittant*, Barbosa *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* Reiffenst. *l. c.* Vivian. *in praxi Jurispatronat. lib.* 15. *cap.*2. *n.* 10., & alii. *Nono*, si Patronus fiat Hæreticus, Schisma- 79
ticus, aut Apostata, seu Hæreticorum receptator, Fautor, & Defensor, quia in tali casu bonis omnibus spoliatur, & consequenter etiam Jurepatronatus eis annexo; *arg. cap. Absolutos* 16. *de Hæreticis*, Moneta *de Commut. ult. volunt. cap.*11. *num.*158. Vivian. *loc. cit. lib.* 15. *cap.* 2. *num.* 6. Barbosa *loc. cit.* Engel *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* *Decimo*, si Patronus se ingerat in perceptione fru- 80
ctuum Beneficii patronati, aut ejus bona usurpet, in tali enim casu ipso facto privatur Jurepatronatus, & incurrit excommunicationem reservatam, textu expresso *In Concil. Trid. sess.* 22. *de reform. cap.* 11. Vivian *loc. cit. lib.*15. *cap.* 1. *num.*13. Franciscus Leo *in Thesauro Fori Ecclesiastici p.*2. *c.*2. *c.*21 *n.*32. Barbosa *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.* & alii. *Undecimo*, si Pa- 81
trona-

tronus modo a Sacris Canonibus prohibito vendat, aut alio modo in alium transferat Jufpatronatus, quia in tali cafu ipfo facto privatur Jurepatronatus, & excommunicationi fubjicitur, textu expreffo *in Concil. Trid. feff. 25. de reform. cap. 9. §. Nec dictum Juspatronatus*, Engel *loc. cit.* Reiffenft. *loc. cit.*, &
82 alii. *Duodecimo*, Jurepatronatus privandus eft, qui illud fimoniace acquifivit; *arg. cap. Quia Clerici 6. De Jurepatronatus*, Zoefius *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.*
83 Reiffenft. *loc. cit.*, & alii. *Tertiodecimo*, fi Patronus ingratus fit Ecclefiæ, perdit jufpatronatus. Vivian. *loc. cit. lib. 15. cap. 2. num. 4.* Barbofa *loc. cit.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæft. 32. n. 9. & 19., & qu. 58. num. 2.* & alii.

Additiones ex aliena manu.

Differit hoc in Articulo *Auctor* de modis derivatis, quibus acquiritur jufpatronatus, tum de modis, quibus amittitur.

84 Agens *Auctor* de fucceffione, qui eft unus derivatis, afferit *nu. 7.* plures hæredes pro inæqualibus partibus inftitutos æqualiter in jufpatronatus fuccedere. At fi intelligit de exercitio jufpatronatus, res haud caret difficultate; dum illud juxta hæreditarias partes dividatur. Confer Gagliard. *de Jurepatronat. cap. 10. n. 4.*

85 Quod inquit *Auctor nu. 9.* conventiones, in quibus jus præfentandi per turnum dividitur, opus haud habere confenfu Ordinarii, accuratiori indiget difcuffione. Porro fi conventio hæc fit inita inter eos, quorum aliquis nullam prorfus partem jurifpatronatus habeat, neceffarius ad ejus validitatem eft confenfus Ordinarii, ifque non ratione juris præfentandi per turnum, fed alienationis in extraneum; Rot. *in Mediolanen. Juspatronatus 4. Junii 1734. cor. bon. me. Harrac.*

86 Quod fi inita fit dicta conventio inter Patronos, fed fit inter eos aliquis qui alienare quoquomodo prohibeatur, ut eft Patronus Ecclefiafticus, opus eft ad ejus validitatem ratione dictæ prohibitionis confirmatione Pontificia: Rota *in Paderbonen. Canonicatus 25. Junii 1726. cor. bo. mem. Cer.*

87 Si inita fit dicta conventio inter Patronos quorum nemo alienare prohibetur, fed Patronis in fuo cuique turno adjectum fit onus præfentandi has vel illas perfonas, ratione hujufce oneris ad illius validitatem accedere pariter debet Pontificia confirmatio; Rot. *in Valentina Beneficii 28. Junii 1723. cor. bo. me. Gamach.*

88 At fi dicta conventio interfit inter Patronos, nec aliquis de ipfis alienare fit prohibitus, nec onus iis fit adjectum præfentandi aliquem de certo genere Perfonarum, fubfiftit fine ulla Ecclefiaftici Superioris Auctoritate; Rota *cor. Dunozet. Jun. dec. 702. n. 1. & in Compoftellana Parochialis 22. Febr. 1734. §. Ubi vero, cor. Eminentifs. Crescentio.*

89 Utrum ad firmitatem dictæ conventionis requiratur consensus omnium Patronorum, an fufficiat consensus majoris partis ipforum, non incongrua quæftio eft. Requiri confenfum omnium Patronorum videntur affirmare Piton. *de Controv. Patron. allegat. 100. num. 318.* Rota *in Piftorien. Beneficii 1716. §. Alia cor. bo. me. Cerr.*

90 At ita intelligas, ut poffit dictam conventionem impugnare Patronus, qui non confenfit, non item ali qui de Patronis, qui fuum præftiterunt confenfum, quibufque propterea vetitum effe debet factum proprium impugnare; Rota *in Hydruntina Capellaniæ 10. Maii 1679. §. final. cor. bon. mem. dell' Olmo, & Barchinonen. Beneficii 22. Februarii 1704. §. final. cor. bon. mem. Cafareil.*

Quænam requirantur, ut hæc conventio afficere 91 poffit ex perfona propria vocatos ad jufpatronatus, Vide apud Piton. *de controv. Patron. alleg. 71. n. 15.*

Nec inutile eft hic accuratius explicare, an & 92 quando re non integra poffit necne fupervenire confenfus Ordinarii, & validare actum, in quo fuit translatum jufpatronatus. Plures vero diftinguendi funt cafus. Enimvero ubi agitur de donatione fimplici jurifpatronatus inutilis eft confenfus Ordinarii fuperveniens re nondum integra; idque quia non obftante hujufmodi donatione liberum erat donanti ab ea refilire, & ad alios jufpatronatus transferre; Rot. *in Pennen. Jurifpatronatus 2. Maii 1733. §. 7. & fequ.* & in confirmatoria 3. *Julii 1744. §. 4. cor. clar. mem. Millin.*

Aliter fe res habet quoad donationem jurifpatrona- 93 tus continentem pactum juratum de non revocando. Etenim quum hujufmodi donatio irrevocabilis maneat quoad donantem, etiam ante confenfum Ordinarii; Inde fit, quod fubsequens translatio, utpote irrita ex defectu poteftatis nullum præbere valeat impedimentum confenfui Ordinarii, qui quandocumque fupervenerit, validat actum ufque ab initio Rot. *in Aquilana Beneficii 28. Junii 1749. §. 3. cor. Rever. P. D. Canilliac Decano, & in Compoftellana Parochialis de Coiros 8. Maii 1747. §. 7. decis. coram Illuftr. Clement. inter impreffas Romæ 1781. apud Barbiellini ad Minervam.*

Quod in donatione jurifpatronatus continente pa- 94 ctum juratum de non revocando obtinet, id ex identitate rationis locum quoque fibi vindicat in difpofitione ejufdem jurifpatronatus facta per legatum. Nam quum hæres nullatenus ex fe impedire valeat quominus adimpleatur voluntas Teftatoris favore alterius de fuo jurepatronatus difponentis; immo illam modis omnibus ad optatum finem perducere teneatur; Hinc eft, quod fi ipfe hæres contra fas & jura voluntatem defuncti eludat donando ante confenfum Ordinarii jufpatronatus, nullum ex hujufmodi irrita donatione oriri poteft obftaculum fupervenienti confenfui Ordinarii, qui propterea indiftincte retrotrahitur ad diem factæ difpofitionis in præjudicium cujuslibet actus interim gefti Rot. *in Tuden. Parochialis de Teuton. 20. Junii 1757. §. 13.* & in confirmatoria 28. *Novembris 1757. §. 12. cor. R. P. D. Herreros.*

ARTICULUS III.

Jufpatronatus quoad ea, quæ concernunt ejus probationem.

CUm Beneficia præfumantur libera, alleganti Juf- 1 patronatus incumbit onus illud probandi. Rota recent. *p. 4. tom. 2. dec. 59. n. 9.* Alio autem mo- 2 do probari debet Jufpatronatus a perfonis fufpectis de ufurpatione, in quibus exactiores probationes requiruntur. Conc. Trid. *feff. 25. de reform. cap. 9.* Rota recent. *par. 4. tom. 2. dec. 59. n. 11.* Et alio modo a perfonis privatis, in quibus Conc. Trid. *loc. cit.* nihil innovavit circa hujufmodi probationem, fed illam

illam reliquit in terminis Juris communis; Rota *p.*
1. *dec.* 211. *n.* 2. *& dec.* 312. *num.* 2. *part.* 5. *tom.* 1.
dec. 290. *num.* 10. *par.* 12. *dec.* 162. *num.* 4. *part.* 17.
dec. 220. *num.* 11.
3 Perſonæ ſuſpectæ de uſurpatione Juriſpatronatus
ſunt omnes Domini Civitatum, Caſtrorum, aut Lo-
corum, Duces, Principes, Marchiones, Comites,
Barones, Univerſitates, ſeu Communitates, & alii
quilibet Domini perpetuam juriſdictionem habentes
in loco Beneficii. Sic declaraſſe Sacram Congrega-
tione Concilii refert Gonzalez *ad Regul. 8. Cancell.*
gloſſ. 18. *n.* 66. & ſæpe ſæpius tenuit Rota, & ſignan-
ter *in Sorana Jurispatronatus* 28. *Aprilis* 1603. *co-*
ram Card. Pamphil. & in alia Jacen. Parochialis 17.
Junii 1603. *coram eodem, & in Lucana Jurispatrona-*
tus 14. *Junii* 1621. *cor. Coccino, & par.* 2. *rec. dec.*
412. *num.* 4. *& decis.* 421. *n.* 1. *part.* 12. *dec.* 187. *n.* 1.
4 *part.* 14. *dec.* 488. *num.* 6. 7. *&* 8. Nec Juspatronatus
præſumitur acquiſitum ex uſurpatione ex ſola poten-
tia acquirentium, niſi etiam probetur eorumdem
temporalis juriſdictio in loco, ubi ſitum eſt Bene-
ficium; Rota *part.* 3. *recent. dec.* 172. *n.* 10. *& deciſ.*
191. *num.* 2. *part.* 12. *dec.* 187. *num.* 1. & ſæpe alibi.
5 Ita ut Juriſdictio, ſeu potentia extra locum Beneficii
non ſufficiat; Rota *part.* 5. *rec. tom.* 1. *decis.* 197. *n.*
37. *&* 38. Niſi potentia ſit talis quæ influat etiam in
locum Beneficii; Rota *part.* 7. *rec. dec.* 282. *n.* 22.
6 *& sequent. par.* 12. *dec.* 90. *n.* 26. Ceterum uſurpatio
non præſumitur in perſonis privatis alicujus loci,
quamvis ſint potentes in alio; Rota *part.* 12. *dec.* 90.
7 *n.* 24. Immo, ut uſurpatio ſuſpicare valeat de familia re-
quiritur, quod eadem familia ſit in loco Beneficii cum
tali juriſdictione, quæ incutiat formidinem Ordinario,
eumque retrahat a vindicanda uſurpatione Beneficii;
8 Rota *part.* 19. *to.* 2. *decis.* 539. *nu.* 6. Neque ad hunc
effectum potentia inducitur ex nobilitate & antiqui-
tate familiæ; Rota *part.* 12. *decis.* 90. *n.* 21. *&* 22.
9 Juriſpatronatus uſurpatio non ſolum præſumitur
in Dominis temporalibus, & Familiis potentibus,
ut ſupra, ſed etiam in Univerſitatibus, ſeu Com-
munitatibus. Conc. Trid. *cit. seſſ.* 25. *de reform. cap.*
9. ibi: *Seu Communitatibus, vel Univerſitatibus*;
Rota *part.* 5. *rec. tom.* 1. *dec.* 197. *num.* 31. *&* 32. *&*
part. 17. *dec.* 220. *n.* 9. *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 768. *num.*
10 4. & ſæpe alibi. Et hoc procedit etiam in Univerſita-
tibus, ſeu Communitatibus parvis, ut declaravit
Sacra Congregatio Concilii relata, & ſecuta a Rota
par. 5. *recent. tom.* 2. *dec.* 477. *num.* 14. & tenuit ea-
dem Rota *coram Mantica dec.* 253. *num.* 3. *& in Iller-*
den. Beneficii 11. *Mart.* 1596. *coram Penia, & in Cre-*
monen. Capellaniæ 2. *Aprilis* 1601. *coram Coccino*, ac
alias ſæpe, & cum plurimis tenet Barboſa *lib.* 3. *Ju-*
ris Eccleſiaſtici univers. capit. 12. *n.* 144. *& part.* 3.
de Offic. & poteſt. Episcop. allegat. 72. *n.* 62. *& in*
11 *Trid. seſſ.* 25. *de reformat. cap.* 9. *num.* 50. Immo hoc
itidem procedit in Univerſitatibus, ſeu Communita-
tibus parvis, quæ nullam juriſdictionem, ſeu impe-
rium habent in loco Beneficii; Rota *part.* 5. *tom.* 2.
dec. 477. *num.* 14. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 245. *n.* 6. *part.*
11. *dec.* 347. *n.* 14. *part.* 12. *dec.* 279. *n.* 3. & ſic con-
ſuevit declarare Sacra Congregatio apud Rotam *p.* 5.
tom. 1. *dec.* 197. *n.* 36. & cum pluribus tenet Barboſa
cit. alleg. 72. *num.* 32. *& cit. cap.* 12. *n.* 144. *& sequent.*
12 Etiamſi eſſent Univerſitates, & Communitates pau-
corum Parochianorum; Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *de-*
cis. 197. *num.* 36. ubi citat varias alias Rotæ deciſio-
nes. Barboſa cum pluribus aliis *cit. allegat.* 72. *num.*
32. *& cit. cap.* 12. *n.* 144. *&* 145.
Ceſſat autem præſumptio uſurpationis in Confra- 13
ternitate, ſeu Congregatione Perſonarum, quæ nul-
lam habent jurisdictionem, aut publicam auctori-
tatem, aut potentiam; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.*
290. *n.* 3. *&* 18. *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 321. *n.* 10. Item 14
ceſſat præſumptio uſurpationis, quando Juſpatro-
natus ſpectat ad Præſidentes Confraternitatis, etiam-
ſi ipſi eligantur a Communitate; Rota *ibidem num.*
22. Barboſa *cit. allegat.* 72. *n.* 64. *& cit. cap.* 12. *n.* 149.
Item Juſpatronatus non præſumitur acquiſitum ex 15
uſurpatione, ſi non totius Univerſitatis, ſed illius
partis eſſe prætendatur. Sic deciſum fuiſſe a *Sacra*
Congr. Concilii referunt Gonzalez *ad Regul.* 8. *Can-*
cellar. gloſſ. 18. *n.* 69. Barboſa *cit. allegat.* 72. *num.* 64.
& in Concil. Trid. cit. seſſ. 25. *cap.* 9. *n.* 51. Item Ju- 16
ſpatronatus non præſumitur ex uſurpatione, quando
una illius pars ſpectat ad Univerſitatem Parochiano-
rum, & alia ad alias privatas perſonas; Rota *in una*
Aurien. Parochialis 5. *Decembris* 1605. *coram Man-*
zanedo, & in Feusulana Juriſpatronatus 8. *Februa-*
rii 1610. *coram Cavalerio, quæ eſt deciſio* 210. *primæ*
partis recentior. num. 2. Barboſa *in Concil. Trident.*
loc. cit. num. 56.
Ceſſat quoque præſumptio uſurpationis, ſi privata 17
perſona, ſeu familia habeat Juſpatronatus ſimul cum
familia potenti, vel Univerſitati; Rota *in Firmana*
Altaris de Doriis 15. *Februarii* 1610. *coram Cardi-*
nal. Marquemont. & part. 2. *recent. decis.* 154. *ſub n.* 7.
& part. 17. *tom.* 2. *dec.* 768. *n.* 6. Menoch. *de præſumpt.*
lib. 3. *præſumpt.* 99. *num.* 15. *&* 16. *& conſil.* 654. Bar-
boſa *in Concil. Trid. loc. cit. num.* 53. *& cit. cap.* 12.
num. 147. Item ceſſat præſumptio uſurpationis, quan- 18
do Communitas, ſeu Univerſitas poſſidet Juſpatro-
natus ſimul cum perſona non ſuſpecta; Rota *in Lau-*
den. Juriſpatronatus 28. *Junii* 1630. *coram Pirovano*,
Barboſa *in Concil. Trid. loc. c. n.* 54. *& cit. allegat.* 72.
n. 64. *& cit. cap.* 12. *n.* 148. Item præſumptio uſurpa- 19
tionis Juriſpatronatus, ſi ſit mixtum ſeptem Officia-
lium Laicorum nomine Univerſitatis Laicalis, &
trium Eccleſiaſticorum privato nomine præſentan-
tium ratione mixturæ, & favore Eccleſiæ. Barboſa
in Concil. Trid. loc. cit. n. 52. Sellius *in Select. Cano-*
nic. cap. 27. *nu.* 4. ubi referunt deciſum *in Pampilonen.*
8. *Auguſti* 1620. Item ceſſat præſumptio uſurpationis 20
in Jurepatronatus competente Collegio Juriſtarum;
Rota *part.* 9. *recent. tom.* 2. *deciſ.* 32. *num.* 12. *part.* 12.
deciſ. 176. *num.* 4. Item ceſſat præſumptio uſurpationis 21
in Eccleſia, ſeu Monaſterio, Rota *part.* 10. *recent.*
deciſ. 322. *num.* 10. Etiamſi Eccleſia ſit Domina Ca-
ſtri, aut Juriſdictionis temporalis; Ipſa enim eſt ju-
ſtitiæ cultrix. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 401. *nu.* 7. *&*
seq. ubi refert. alias deciſiones, Barboſa *cit. allegat.*
72. *ſub. n.* 64. *& cit. cap.* 12. *num.* 253. ubi refert alias 22
Rotæ deciſiones. Item uſurpatio Juriſpatronatus non
præſumitur in Abbate Juriſdictionem temporalem ha-
bente *Sacra Congr. Concil. in Sublacenſi Juriſpatrona-*
tus 12. *Septembris* 1621. Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *de-*
cis. 401. *n.* 10. Barboſa *cit. allegat.* 72. *n.* 64. *& cit. c.* 12.
n. 153. *& cit. seſſ.* 25. *c.* 9. *n.* 45. *& in Summa Apoſtolic.*
deciſ. verb. Uſurpatio Juriſpatronatus n. 4. ubi citat
Rotæ

Rotæ citat decisionem.

23 Personæ privatæ, & non suspectæ de usurpatione Jurispatronatus sunt Patroni illi, qui non sunt Domini temporales loci, ubi fundatum est Juspatronatus. Rota *in Papien. Jurispatronatus* 17. *Februarii* 1611. *coram Manzanedo*, Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. cit. allegat.*72. *num.*66. *& in Concil. Triden. cit.*
24 *sess.*25. *cap.*9. *n.*45. Unde Juspatronatus talium personarum privatarum non admittit præsumptionem usurpationis, Rota *in Tuden. Parochialis* 7. *Novemb.* 1611. *coram Ubaldo, & part.* 12. *recent. decis.*90. *n.*1.
25 Barbosa *cit. alleg.* 72. *n.*66. Hinc ad probandum tale Juspatronatus personarum privatarum non requiritur rigor a Concilio Trident. præscriptus *in cit. sess.*25. *de reform.c.*9. sed pertinentiæ talis Jurispatronatus latis probatur ex probationibus sufficientibus de Jure communi. Rota *part.*4. *tom.*2. *decis.*275. *num.*1. & Do-
26 ctores communiter. Item rigor Concilii Tridentini in probando Jurepatronatus non requiritur, si agatur non contra Ecclesiam, seu libertatem Beneficii, sed solum inter ipsomet Patronos; Gonzalez *ad Regul.*8. *Cancellar. gloss.*18. *n.*59. Piasec. *in praxi nova Episcop. part.*2. *cap.*5. *n.*7. *vers. Non tamen.*, Barbosa *lib.*3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.*12. *n.*149. *& part.*3. *de Offic. & potest. Episcop. alleg.* 72. *num.*67. ubi adducit decisiones Rotæ.

27 Juspatronatus in personis potentibus, seu alias de usurpatione suspectis debet probari ex vero titulo fundationis, vel dotationis, quæ ex authentico documento ostendatur, vel ex immemoriali cum præsentationibus continuatis spatio quinquaginta annorum quæ omnes effectum sortitæ sint, & authenticis scripturis probentur, & aliter facta probatio non suffragatur. *Sacr. Congr. Concil.* apud Rotam *in Sorana Jurispatronatus* 28. *Aprilis* 1603. *coram Cardinal. Pamphil. senior.* & sæpius Rota recent. & signanter *p.* 1. *decis.* 481. *n.* 2. *part.* 5. *t.* 2. *decis.* 275. *n.* 2. *&* 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 290. *num.*16. *part.* 10. *decis.* 367. *n.* 2. *part.* 19. *t.* 2. *decis.* 539. *num.* 4. & clare Concil. Tridentinum *sess.* 25. *de reformat. cap.* 9. Jurispatronatus fundatio, & dotatio, ubi est probanda
28 in personis suspectis de usurpatione, tunc Concilium Trid. *d. cap.* 9. requirens authenticum instrumentum intelligitur per authenticas scripturas tantum, & non sufficiunt testes, præsumptiones, & probationes a Jure. *Sac. Cong. Conc. in Panormitana* 19. *Februarii* 1633. teste Bonfadin. apud Barbosam *in Summa apo-*
29 *stolicar. decisionum, verbo Juspatronatus n.* 11. Unde Juspatronatus in personis potentibus, & suspectis de usurpatione non probatur ex enunciativis antiquis cum quasi possessione præsentandi, quia observanda est forma tradita a Concilio Trident. *d. cap.* 9. & æquipollens non sufficit *Sacra Congreg. Concilii* teste Rota, *in Jacen. Parochialis* 27. *Junii* 1603. *coram Card. Pamphilio senior.* & sic tenuit sæpius Rota recent. & signanter. *p.* 4. *tom.* 2. *decis.* 27. *n.* 16. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 197. *num.* 62. *&* 63. *part.* 16. *decis.* 182. *num.* 12.

30 Scriptura authentica ad probandum Juspatronatus censetur Bulla Episcopi, seu consensus in scripto datus ad fundandum, construendum, seu dotandum. Vivian. *in prax. Jurispatronatus part.* 2. *lib.* 11. *c.* 5. *n.* 12. Piasec. *in praxi Episcop. part.* 2. *c.* 5. *n.* 6. Barbosa *l.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 118. *& in Tridentin. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 62. *& part.* 3. *de Offic. & potest. Episc. allegat.* 72. *numer.* 24. cum aliis ibi citatis. Scriptura, ut dicatur authentica, debet con- 31
tinere omnia requisita a Jure, tam in confectione, quam in extractione. Aloysius Riccius *in praxi rerum fori Eccles. resolut.* 126. *in* 2. *edit.* Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *num.*8. Barbosa *cit. cap.* 12. *n.* 119. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 62. *& cit. allegat.* 72. *n.* 27. Instrumentum regulariter, ut dicatur authenticum, non 32
solum debet confici cum debitis requisitis ex dispositione Juris communis, sed etiam intervenire debent solemnitates Juris municipalis. Barbosa *cit. c.* 13. *Juris Eccles. univers. num.* 119. cum Riccio *ibi cit.* & aliis. Scripturæ authenticæ ad probandum Juspa- 33
tronatus personæ suspectæ de usurpatione censentur ipsæ testium attestationes in antiqua acta redactæ, & in Archivio publico repertæ Rota *decis.* 542. *&* 580. *part.* 4. *divers.* Menoch. *consil.* 336. *num.* 23. Moneta *de commut. ultim. voluntat. cap.* 10. *num.* 210. Vivian. *cit. cap.* 5. *num.* 18. Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 121. *& cit. alleg.* 72. *num.* 26. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 63. cum aliis ibi citatis.

Non sufficiunt tamen testium attestationes etiam in 34
instrumenta, & in scripturas authenticas redactæ, si non fuerint confectæ in actu ipso præsentationis, & cadant super ipsis præsentationibus primario, & directe, quia alias redderetur elusoria dispositio Concilii, quæ rejicit testes; nam sequeretur semper posse admitti probationes factas per testes, quoties redigerentur in instrumenta, & in scripturas authenticas, quia hoc etiam posset dici probatio per scripturas authenticas; Rota in *Terracinensi Jurispatronatus* 10. *Aprilis* 1628. *coram Merlino*, Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 124. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 65. & alii. Nec etiam ad au- 35
thenticam probationem Jurispatronatus sufficeret, si prætendatur authenticas scripturas deperditas fuisse, illas probare per testes juxta formam capitis *Cum olim* 12. *de privilegiis*, Rota *in Calaguritana Jurispatronatus de Viana* 2. *Decemb.* 1624. *coram Remboldo*, Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 18. *n.* 82. Parisius *de Confid. qu.* 28. *n.* 258. Riccius *in praxi fori Eccles. resolut.* 136. *& in tract. de noviss. probat. Jurispatronatus resolut.* 119. *&* 121. Barbosa *cit. c.* 12. *n.* 122. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 66.

Præsentationes per authenticas scripturas probandæ 36
debent esse continuatæ, ut expresse statuit ipsummet Concilium *loc. cit.* ibi: *Etiam continuate*, ut scilicet una sequatur aliam. Parisius *de Confident. q.* 28. *num.* 255. Riccius *in praxi for. Eccles. resolut.* 133. *vers. Amplia secundo*, *& in tract. de noviss. probat. Jurispatronat. resolut.* 133. *n.* 4. Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 112. *& cit. allegat.* 72. *num.* 55. *& cit. sess.* 25. *n.* 56. 37
Non est tamen necessaria probatio continuati temporis in præsentando, si probentur extrema, cum tunc media præsumantur; Rota *in Florentina Capellæ* 30. *Maii* 1616. *coram Pirovano*, *& in Januensi Abbatiæ* 13. *Junii* 1625. *coram Buratto*, & supracitati Docto-
res. Et debent probari continuatæ saltem per spatium 38
quinquaginta annorum, textu expresso in ipso Concilio *loc. cit.* ibi: *Non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio*. Et prædicti quinquaginta anni 39
sumunt initium ab illo die, quo apparet factam fuisse primam præsentationem, & antiquiorum productam in actis cum subsequenti institutione, iique numerari

rari debent usque ad diem litis postremo motæ, in qua controvertitur, an sit, & constet esse de Jurepatronatus? Campanil. *in diversorio Juris Canonici rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 426. Barbosa *cit. allegat.* 72. *n.* 59. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 57. ubi id resolvunt ex Rotæ decisione. Nec sufficiunt præ-
40 sentationes continuatæ, nisi etiam sint effectum sortitæ, textu expresso in Concilio *loc. cit.* ibi: *Quæ omnes effectum sortitæ sint*. Dicuntur autem effectum sortitæ, si sint confirmatæ præsentationes. Riccius *in tract. de noviss. probat. Jurispatr. resolut.* 115. *&* 116. Parisius *loc. cit. q.* 28. *n.* 256. Barbosa *cit. allegat.* 72. *num.* 56. *& cit. cap.* 12. *n.* 14. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9.
41 *n.* 58. & alii. Nec sufficit unica præsentatio, licet fuerit effectuata spatio 50. annorum, & ultra, quia Concilium Tridentinum non contentatur unica præsentatione, cum requirat plures, easque effectuatas, ut dicit Rota *decis.* 557. *sub nu.* 1. *vers. Hinc autem p.* 4. *divers. & in Sorana Jurispatronatus* 28. *Aprilis* 1603. *coram Card. Pamphilio senior.* Barbosa *cit. c.* 12. *n.* 116. *& cit. sess.* 25. *ca.* 9. *n.* 60. Ferentil. *in annotat.*
42 *ad Burat. decis.* 139. *num.* 12. & alii. Dicta exactior, & plenior probatio Jurispatronatus in personis de usurpatione suspectis statuta a Concilio Tridentino *d. sess.* 25. *cap.* 9. *de Reformat.* requiritur tam in petitorio, quam in possessorio, ut declaravit Sacra Cong. ejusdem Concilii interpres, teste Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 19. *num.* 23. apud Rotam *part.* 5. *recent. tom.* 1. *decis.* 197. *num.* 41. & tenuit ipsa Rota sæpe sæpius, & signanter *in Reatinen. Juspatronatus* 28. *Octobris coram Robusterio, in Valentina Cappellaniæ* 28. *Aprilis* 1595. *coram Cardinal. Blanchetto, in Auximana Jurispatronatus* 28. *Maii* 1595. *coram Merlino, in Calaguritana Jurispatronatus de Viana* 15. *Martii* 1599. *coram Penia, in Romana Parochialis de Publicolis* 31. *Januarii* 1600. *coram Episcopo Pacen. in Bononiensi Parochialis de Gadeo* 17. *Junii* 1615. *coram Andrea*, quas omnes decisiones una cum aliis refert ipsa Rota *d. part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 197. *n.* 41. Unde non sufficit docere de quasi possessione præsentandi, ad effectum manutentionis; Gonzal. *dict. Gloss.* 18. *num.* 23. *vers. Ubi etiam*, Riccius *in d. tractatu de noviss. probat. Jurispatronat. resolut.* 84. Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 109. quia Concilium *d. cap.* 9. sustulit omnem possessionem. Seraphin. *decis.* 1395. *num.* 4. *vers. Neque obstat, & n.* 5. *vers. Et ex eo*. Barbosa *loc. mox cit.* Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 197. *num.* 42. *& part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 8. *n.* 7.

43 Juspatronatus in personis privatis, & non suspectis de usurpatione, non requirit tam exactam, & plenam probationem, sicuti in personis potentibus, & de usurpatione suspectis, ut clare patet ex ipsomet Concilio *d. sess.* 25. *cap.* 9. in illis enim Concilium nihil ibi alteravit, aut innovavit, adeoque probatio talis Jurispatronatus remanet adhuc sub dispositione Juris communis, ut sæpe sæpius dixit Rota, & signanter *decis.* 798. *n.* 4. *part.* 1. *divers. & dec.* 331. *prope finem part.* 2. *etiam divers. & dec.* 360. *num.* 2. *dec.* 374. *num.* 1. *par.* 2. *recent. & coram Cavalerio decis.* 560. *num.* 1. *coram Coccino dec.* 25. *& in Florentina Capellæ* 30. *Maii* 1616. *coram Pirovana, & in Bergomensi Cappellaniæ* 18. *Maii* 1629. *coram Merlino*, quas omnes citat, & sequitur Barbosa *cit. cap.* 12. *Juris Eccles. univers. num.* 102. adducendo etiam varios alios Doctores.

Hinc in ipsis personis privatis Juspatronatus pro- 44
batur variis modis. Et primo, probatur ex præsentationibus per quadraginta annos effectum sortitis, dummodo cum hujusmodi quadragenaria possessione concurrat publica vox, & fama, vel aliæ præsumptiones, quæ habeant vim famæ; Rota *part.* 1. *dec.* 312. *num.* 3. *part.* 2. *decis.* 360. *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 332. *num.* 1. *&* 2. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 290. *n.* 4. *part.* 10. *dec.* 321. *num.* 13. *part.* 12. *dec.* 224. *n.* 3. *part.* 15. *dec.* 148. *num.* 7. *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 576. *num.* 9. 10. *&* 26. *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 630. *n.* 1. 2. *&* 3. & sæpe alibi, Cassad. *dec.* 3. *num.* 4. *cum seq. de probat.* Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 85. *& cit. sess.* 25.
cap. 8. *n.* 1. cum pluribus ibi citatis. Et dicta qua- 45
dragenaria potest compleri etiam in unico præsentato si talis supervixerit, & fuerit in possessione per 40. annos, nec unquam evenerit casus novæ præsentationis; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 315. *n.* 2. *&* 3. Achil. *decis.* 5. *n.* 1. *de Jurepatronat.* Card. *consil.* 62. *num.* 8. Federic. de Senis *consil.* 234. *num.* 4. *in princip. vers. Ad id, quod quæritur*, Barbosa *in Conc. Trid. sess.* 25. *de reform. c.* 9. *num.* 22. ubi citat Rotam *in Bergomensi Cappellaniæ* 18. *Maii* 1629. *coram Merlino*.

Secundo, probatur Juspatronatus post enunciati- 46
vas centum annos, & hominum memoriam excedentes; Rota *part.* 19. *recent. tom.* 2. *dec.* 539. *n.* 12. & sepæ alibi. Et ad hunc effectum valde deserviunt enunciativæ Ordinariorum; Rota *part.* 14. *dec.* 291. *n.* 5. Cum enim Ordinarii præsumantur scire qualitates Beneficiorum, & soleant esse difficiles in canonizando Juspatronatus, & in admittendis præsentationibus in præjudicium libertatis Ecclesiæ; ideo plurimum attenduntur enunciativæ ab illis emanatæ; Rota *part.* 8. *dec.* 221. *n.* 3. Barbosa *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 24. *& cit. allegat.* 72. *n.* 40. *&* 41. *& cit. cap.* 12. *num.* 87. ubi citat plures Doctores, & Rotæ decisiones.

Hic tamen advertendum venit, quod enunciativæ 47
debent esse ad minus duæ, quia regulariter una non probat, quamvis sit antiqua; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 276. *num.* 2. *par.* 12. *dec.* 341. *num.* 17. Barbosa *locis cit.* ubi adducit alias Rotæ decisiones. Insuper enunciativæ debent provenire a diversis personis, & a diverso fonte, quia si provenirent ab eadem persona, licet plures, pro unica tantum haberentur. Beltramin. ad Gregor. XV. *decis.* 407. *num.* 5. Caputaq. *decis.* 337. *num.* 6. *part.* 3. Barbosa *locis citatis*, ubi adducit varias Rotæ decisiones. Et tales enunciativæ debent esse plurium instrumentorum a diversis Notariis confectorum, & requiritur, quod non emanaverint a personis suspectis, & interesse habentibus, ut statuit Rota relata, & secuta a Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 90. *& sequent. & cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 25. & passim ab aliis.

Tertio, probatur Juspatronatus ex sententia anti- 48
qua Episcopi, qua judicavit ad præsentationem alicujus Patroni Beneficium pertinere; Rota *recent. part.* 1. *decis.* 413. *n.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 276. *num.* 1. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 298. *n.* 3. *part.* 11. *decis.* 73. *nu.* 2. *part.* 12.

dec.

49 *dec.25. n.9.* Etiam si sententia lata fuerit in alio judicio ab Ordinario; Rota *part.3. decis.172. num.2.* In
50 cujus præjudicium, ejusque successorum ex illa probatur existentia, & natura Jurispatronatus; Rota *p.1.*
51 *decis.482. n.5.* Dummodo tamen sententia transitum fecerit in judicatum; Rota *part.9. tom.1. decis.23. num.11. part.10. decis.169. num.11. part.18. tom.2. decis.720. num.6.* Immo sententia antiqua Jurispatro-
52 natus; seu lata super eo tamquam super statu Beneficii, & obtenta ab interesse habentibus, ac in judicatum transacta facit Jus quoad omnes; Rota *part.3. dec.319. num.2. part.9. tom.1. decis.213. n.13. part.10. dec.321. num.4. & 5. part.17. decis.149. n.11.* Et facit
53 Jus quo ad omnes etiam non citatos; Rota *part.17. decis.333. num.5.* Quidquid sit in casu, quo constet adfuisse vetum Patronum, eumque non fuisse vocatum. Rota *ibid. n.6.* Prout facit Jus quo ad alios po-
54 stea præsentatos. Rota *part.18. tom.1. decis.143. nu.4.* Sententia autem censetur antiqua, si lata sit ultra 40. annos ante motam litem. Rota recent. *part.5. tom.1. dec. 348. num. 8.* & concordant Doctores passim cum Barbosa *cit. sess. 25. cap. 9. num. 29. & cit. cap.12. n. 69. & sequent.*

55 Quarto, probatur Juspatronatus ex litteris institutionalibus Antistitum, quibus attestantur Beneficium ad Præsentationem alicujus Patroni pertinere; Per assertionem enim, & confessionem Ordinarii in institutione emissam habetur sufficiens probatio Jurispatronatus. Rota recent. *part.3. dec.753. num.5. part.15. decis. 296. numer. 3.* & sæpe alibi; & concordant Doctores cum Barbosa *cit. cap.12. num.98. &*
56 *cit. sess.25. cap.9. num.30.* Ita ut assertiones Ordinariorum justificent, quod Beneficia in Ecclesia sint de Jurepatronatus alicujus. Rota *part.14. dec.444. num.17.* quibus plurimum deferendum venit. Rota
57 *part.14. decis.509. num.14.* Prout eis multum deferri solet propter eorum præjudicium. Rota *part.2. dec. 694. num.4.* Item probatur ex libris Episcopatus, in quibus Beneficium est descriptum de Jurepatronatus,
58 Rota *part. 3 decis. 172. n.7.* Item probatur ex antiquis Episcoporum Visitationibus Rota *part.3. decis. 735. n.6. part. 12. decis. 162. n.6.* Et sic Visitationes eorumdem probant pertinentiam Jurispatronatus. Rota *part. 5. tom. 2. decis 536. n. 16.* Quamvis dictæ Visitationes non fuerint factæ ab ipso Ordinario, sed a Visitatoribus per eum deputatis, præsertim si ex aliis sint adminiculatæ. Rota *ibid. n.17.* In Visitationibus enim sumuntur informationes a Testibus asserentibus Beneficium esse Jurispatronatus. Rota *part. 2. decis. 360. n. 11.*

59 Quinto probatur Juspatronatus ex provisionibus, & Litteris Apostolicis; Rota *par.11. decis.202. nu.2. part.12. dec.224. nu.7.* & sepæ alibi. Eoque fortius probat, si Papa disponat ex certa scientia quod Beneficia sint Jurispatronatus; quia tunc dispositio præjudicat libertati Ecclesiæ; Rota *par.5. tom.1. dec.197.*
60 *num.84.* Hinc Juspatronatus probari dicitur ex provisionibus a Pontifice factis tamquam de Jurepatro-
61 natus. Rota *par.12. dec.224. num.7.* Et eo magis ex multiplicatis provisionibus Apostolicis cum deroga-
62 tione Jurispatronatus. Rota *par.12. dec.161. n.2.* Immo etiam probatur ex provisione Apostolica quomodocumque habente clausulam derogatoriam; Rota *par.18. tom.2. dec.421. num.18. & 19.* quia ex saltem constat noluisse Papam immutare statum Beneficii. Rota *ibid. num.19.* Ad quem effectum sufficit, quod litteræ Apostolicæ continent simplicem enunciativam, Beneficium esse de Jurepatronatus. Rota *par.10. dec.321. sub num.14.* Neque enim excluditur, sed potius confirmatur Juspatronatus ex provisione Apostolica facta cum reservatione, vel derogatione illius etiam pro una vice tantum. Rota *par.10. dec.63. num.3. & dec.321. num.12. part.11. dec.254. num.1. par.14. dec.509. num.39.* Et eo for- 63
tius Juspatronatus probatur ex provisione Pontificis pro executione Ordinario commissa, & eo ab postmodum executa. Rota *p.18. to.1. dec.290. n.9. par.19. to.1. dec.136. n.3.*

Sexto, probatur Juspatronatus ex consensibus Pa- 64
tronorum reservatis, & præstitis in pluribus provisionibus. Rota *par.4. tom.1. dec.197. num.2.* Consensus enim, ut supra præstitus æquipollet præsentationi. Rota *par.14. dec.509. num.29.* Et sic Bene- 65
ficium probatur per consensum a Patronis præstitum resignationi. Rota *par.7. dec.221. num.5. p.12. dec.148. num.18., & 19.* Ex quo quidem consensu acquiritur quasi possessio præsentandi. Rota *ibidem* 66
n.20. p.2. dec.154. nu.4. Et hæc quasi possessio competit etiam Successoribus. Rota *p.12. dec.148. n.21.* Ita ut ex pluribus præsentationibus hoc modo factis resultet probatio Jurispatronatus. Rota *part.2. decis.154. n.5.*

Septimo, probatur Juspatronatus ex confessione 67
partis. Rota *part.9. tom.1. dec.5. num.1.* Puta si confessio partis adversæ emissa fuerit in supplicatione. Rota *part.3. dec.162. num.1.* eoque magis probat confessio partis adversæ, si fuerit geminata. Rota *par.2. dec.221. num.1.* Unde non solum probatur ex 68
confessione contra confitentem, sed etiam contra habentem ex eo causam. Rota *par.11. dec.73. n.33.* Sic etiam probatur ex confessione utriusque partis 69
per plures enunciativas adminiculata. Rota *par.19. tom.2. dec.662. num.4.* Ita ut Juspatronatus ex fundatione, & dotatione probatum satis dicatur per confessionem utriusque partis adminiculatam. Rota *par.5. tom.1. dec.542. num.1. & 2.* Cum hac tamen declaratione, quod hoc tantum procedit, quoties Ordinarius non est in causa. Rota *par.2. dec.274. num.1. par.11. dec.73. num.4. par.18. tom.2. dec.697. num.2. par.19. tom.2. decis.662. num.4.* Etiamsi con- 70
fessio emanaverit inter Collitigantes, quæ quidem probat in præjudicium confitentis, & quando lis non est cum Ordinario; Rota *par.13. dec.529. n.2. p.14. dec.291. n.4. p.19. dec.30. n.2. & 3.* Nullatenus vero probat in præjudicium Ecclesiæ; Rota *p.6. decis.289. n.21.* & sæpe alibi.

Octavo, probatur Juspatronatus ex fama, seu pu- 71
blica voce; Rota *par.4. tom.3. dec.530. num.6. p.18. to.1. d.149. n.6.* Hoc tamen debet intelligi de fama antiqua juncta longissima possessione, seu quasi præsentandi pluribus præsentationibus continuata; Rota *ibidem num.7. & par.1. dec.195. num.1. & p.2. dec.154. n.3. & 4.* Et ad hoc, ut sufficiat fama in 72
antiquis, debet esse cum præsentationibus effectuatis saltem per 40. annos; Rota *part.16. decis. 299. num.11., & seq.* Fama autem probatur ex pluribus 73
enunciativis; Rota *part.1. decis.148. num.1. part.9. tom.2. dec.321. num.35.* Ad quem effectum requirun- 74
tur

tur plures enunciativæ supra 100. annos; Rota *p.9. tom.2. dec.321. num.36. & 37*. Insuper Juspatronatus antiquum, in quo sufficiunt probationes per indicia, & conjecturas probatur per testes de fama, & communi reputatione deponentes; Rota *part. 2.*
75 *dec.694. num.6. & 7.* Hoc tamen est intelligendum juncta quasi possessione præsentandi per 40. annos;
76 Rota *part.1. dec.77. num.2. & 3. & dec.518. num.1.*
77 *par.3. dec.172. n.6. p.9. to.2. dec.329. n.7.* Nec enim probatur ex Testibus de sola publica voce, & fama deponentibus, nisi adsit quasi possessio; Rota *p.18. to.2. dec.781. n.5.* Testes vero ad effectum probandi in antiquis deponere debent de publica voce, & fama, quod quis pro vero Patrono semper habi-
78 tus fuerit; Rota *par.9. tom.1. dec.249. num.3.* Unde deponere debent de visu per annos 40. & de auditu a Majoribus, qui pariter ab aliis audiverunt; Rota *p.1. dec.154. n.6. p.15. dec.101. n.13.*

79 Nono, probatur Juspatronatus ex inscriptionibus armorum, & insignium sculptorum, & depictorum in Ecclesia; Rota *part.4. tom.2. decis.471. num.12. par.28. tom.2. dec.503. num.4. & 5.* Et maxime ex insigniis ejusdem familiæ sculptis in Ecclesia ab antiquissimo tempore; Rota *part.1. decis.518. num.6.* Eoque magis insignia probant, quando fuerint posita in limine fundationis; Rota *part.6. decis. 299. num.5.* Vel quando apposita fuerunt de mandato Judicis, quo casu bene probant quasi possessionem Jurispatronatus; Rota *par.4. tom.2. dec.471. nu.11.* Barbosa *cit. cap.12. num.93. cit. sess.25. cap.9. n.20.*
80 ubi citat varios Doctores, & Rotæ decisiones. Immo Rota *par.1. dec.13. num.3.* vult ad hoc sufficere insignia prædicta, quamvis non appareant valde antiqua, quia præsumuntur per Patronos apposita ad conservationem sui Juris, sed hoc intellige junctis aliis adminiculis, ut explicat Rota *ibid. num.3.*
81 *& seq.* Et eo fortius probatur tale Juspatronatus ex denominatione Capellæ talis familiæ, cujus sunt insignia; Rota *p.2. dec.694. n.6.* Barbosa *cit. c. 12. num.95., & cit. sess.25. cap.9. num.27.*, & alii *ibi* citati.

Additiones ex aliena manu.

82 De probatione jurispatronatus Personarum Potentum plura, eaque utilia habet *Auctor*, sed vide nihilominus Rot. *in Prænestina Rectoriæ S. Laurentii 4. Decembris 1733. cor. R. P. D.* Peralta *inter impress. Fol. Tom.2. Romæ 1787. apud Barbiellini ad Minervam, & in Urbevetana Jurispatronatus 21. Aprilis 1749. coram bo. mem. de Vais.*

83 Quoad vero probationem jurispatronatus Personarum Privatarum, interest scire, utrum illud pro-
84 betur ad omnes effectus, an ad effectus tantummodo honorificos. Mitius enim proceditur posteriori hoc casu quam priori illo casu, ac propterea quæ posteriori casu sufficiunt probationes, ea nullam vim habent priori casu.

85 Sic *enunciativæ, insignia gentilitia, onus ornandi, & manutenendi Cappellam*, & alia id genus probant utique juspatronatus ad effectus honorificos dumtaxat, non item ad omnes effectus; Rota *in Neapolitana Capellæ, & Sepulcri super bono jure 17. Januarii 1724. coram clar. mem. Calcagnin., & in Nepesina Jurispatronatus Capellæ 10. Decembr. 1725. coram bon. mem. Gamaches.*

Hac igitur cum distinctione intelligi debet *Auctor* 86
dum ait, probari juspatronatus enunciativis, insignibus &c.

ARTICULUS IV.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt Patronos, eorumque Jura, & onera.

PAtroni quoad propositum dicuntur, & sunt, 1
qui habent jus, seu potestatem a Sacris Canonibus concessam præsentandi aliquem ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium. *Sic in re communis.* 2
Patroni possunt esse, non solum Clerici, sed etiam Laici *cap. Decernimus 32. caus. 16. q.7. & cap. Quoniam 3. & cap. Cum autem 24. de jurepatronatus*, ibi: *Si Laicus fuerit, cui jus competit præsentandi*. Et est communissima, & patens quotidiana experientia; Quamvis enim Laici jurium spiritualium (inter quæ est Juspatronatus *ex c. de jure 16. de jurepatronatus*) non sint capaces; *c. Decernimus 2. De judiciis, c. Tua nos 25. de decimis*, cum similibus, tamen hujus jurispatronatus, quod non est quid pure spirituale, sed tantum spirituali annexum, ut dicitur *in cit. cap. de jure 16. de jurepatronatus*, ibi: *juspatronatus, quod est spirituali annexum*, sunt redditi capaces ex spirituali gratia, permissione, ac tolerantia Ecclesiæ, ut dicitur *in cit. cap. Quoniam 3. De jurepatronatus* ibi: *In qua eos Ecclesia hucusque sustinuit*, & jam concesserat *in cap. Decernimus 32. caus. 16. quæst. 7.* ut inde Laici magis allicerentur ad fundandas, & dotandas Ecclesias, & ad erigenda Beneficia Ecclesiastica, ut recte advertit Hugo *in cap. Piæ mentis 26. caus. 16. qu. 7.* Goffred. *in cap. Sacrosancta, de election.* Glossa *in Clement. final. post med. vers. Et fuit forte motivum, de rescriptis*, Fagnan. *in cit. cap. Quoniam 3. de jurepatronat. num.6.* Abbas *ibidem num.2.*, & alii passim.

Patroni esse possunt non solum Mares, sed etiam 3
Feminæ; *arg. cap. Cum Dilecta 16. De concession. præbend. & cap. Ex litteris 7. De jurepatronatus*, & docet Communis Doctorum, & praxis universalis.

Patroni esse possunt, non solum puberes, sed etiam 4
impuberes; *arg. cap. Piæ mentis 26. cap. Frigentius 27. cap. Quoniam 30. cap. Filiis 31. c. Decernimus 32. & cap. Monasterium 33. caus. 16. q. 7.* ubi cuivis Fideli fundanti, ædificanti, vel dotanti Ecclesiam, & hæredibus ejus conceditur *juspatronatus, nec ibid.*, nec *alibi* excipiuntur impuberes, & sic tenent Doctores communiter. Est tamen hic advertendum, quod, 5
quamvis impuberes ante septennium possint acquirere juspatronatus, & esse Patroni, defectu tamen usus rationis nequeunt pro tali tempore præsentare, sed nomine ipsorum debent præsentare Tutores. Garcias *de Beneficiis part.5. cap.9. num.193.* Azorius *par.2. lib.6. cap.21. quæst.14.* Pirhing *lib.3. Decretal. tit.38. num.18.* Reifenst. *ibid. n.38.* Lambertinus, & alii. Si autem impuberes sint majores septennio, 6
possunt ipsi præsentare etiam sine Tutorum suorum auctoritate, quia impuberes septennio majores, præsumuntur habere usum rationis. Unde sicuti eo tempore valide contrahunt sponsalia, ita etiam valide præsentant; Rota *decis.6. de jurepatronat. in antiq.*

Pirhing

Pirhing *loc. cit. num.*18. Reiffenst. *loc. cit. numer.*39. Garcias *loco cit. num.*186. *& sequent.* Castropal. *p.* 2. *tract.*5. *disp.*2. *num.*40. Azorius *loco cit.* Rebuff. *de Nomination. quæst.*17. *num.*40. & alii communiter, qui tamen omnes docent, valde decens, & æquum esse, ut impuberes præsentent auctoritate, & assen-
7 su Tutorum suorum. Hinc quamvis Tutores absolute præsentare possint, etiamsi pupilli impuberes sint majores septennio, eo quod Tutores habeant potestatem, nedum in personam, sed etiam in bona pupillorum: *arg. c. Si annum* 3. *de judiciis in* 6. Tamen si tales pupilli ante institutionem contradicant, & alios præsentent idoneos, isti sunt præferendi præsentatis a Tutoribus etiam dignioribus, quia cum tales pupilli sint præditi usu rationis, & sint Patroni Jurispatronatus, ad illos pertinet præsentatio; *arg. cap. Decernimus* 32. *caus.*16. *qu.*7. Sic Doctores *numero antecedenti citati*, & teste Garcia *l. c. n.*186., & alii communiter.

8 Si autem Patroni sint puberes, quamvis minores 25. annis; tunc non possunt præsentare Curatores, & si absque mandato, aut expresso consensu præsentent, eorum præsentatio est invalida, quia Curatores non dantur Minoribus quoad Ecclesiastica, & spiritualia, & ipsi minores, seu puberes, vel majores quatuordecim annis *in Beneficialibus, & aliis causis spiritualibus, & dependentibus ab eisdem*, nullatenus dependent a Curatoribus, textu expresso in *cit. cap. Si annum quartumdecimum* 3. *de judiciis in* 6. Garcias *l. c. nu.* 195. *&* 196. Pirhing *l. c. sub num.*18. Reiffenst. *l. c. n.*41. Castropal. *l. c. n.*21. & alii passim.

9 Sic etiam, si Filius familias sit Patronus, præsentatio spectat ad ipsum, & non ad Patrem, quia in spiritualibus, & quasi spiritualibus, seu dependentibus ab eisdem, non dependet Filius a Patre, nec illi subjicitur, textu claro *in cit. cap. Si autem quartumdecimum* 3. *de judiciis in* 6. Garcias *loc. cit. num.*198. Pirhing *loc. cit. sub num.*18. Reiffenstuel
10 *loco cit. num.*41. *&* 42. & alii. Id tamen limitatur in *jurepatronatus*, quod competit Filio ratione bonorum adventitiorum, quia, cum ususfructus talium bonorum spectet ad Patrem, *ex l. Cum oportet, Cod. de bonis, quæ liberis* ad ipsum Patrem spectare debet etiam *juspatronatus* talibus bonis inseparabiliter annexum; Garcias *loco cit. par.*5. *cap.*9. *num.*206. Castropal. *loco cit. num.*22. Reiffenstuel *loco cit. num.*42. & alii. Juspatronatus enim transit cum re in illum, qui eam cum dominio directo, vel saltem utili acquirit, ut *arg. c. Ex litteris* 7. *de Jurepatronatus, & cap. Cum Bertoldus* 18. *de sententia, & re judicata*, ut tenet ex communi Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris n.*15. Vide adducta supra *art.*2. *n.*16. *&* 61.

11 Patroni esse possunt non solum legitime nati, sed etiam spurii, vel alii illegitimi; *arg. cap. Piæ mentis* 26. *cap. Frigentius* 27. *cap. Quicumque* 30. *cap. Filii* 31. *c. Decernimus* 32. *& c. Monasterium* 33. *caus.*16. *quæst.*7. in quibus generatim cuicumque Christiano fundanti, extruenti, vel dotanti Ecclesiam, & hæredibus ejus conceditur juspatronatus, nec *ibi*, nec *alibi* excipiuntur illegitimi; Tum quia, cum Spurii, & illegitimi sint capaces hæreditatis, vel Legati relicti ab extraneo, possunt una cum hæreditate, vel Legato acquirere etiam Juspatronatus ei inseparabiliter annexum, uti pariter si spuriis, & illegitimis donetur, vel vendatur res aliqua, cui annexum sit inseparabiliter juspatronatus, ad ipsos transit etiam juspatronatus una cum re eis vendita, vel donata; quia juspatronatus transit cum rerum universitate, seu cum aliqua speciali re, cui sit inseparabiliter annexum per jura, & fundamenta adducta supra *art.*2. *num.*6. 25. 39. 40. 47. 55. 58. 61. *& seq.*

Patroni esse non possunt Judæi, Pagani, & Infi- 12
deles, quamvis Ecclesiam fundaverint, extruxerint, vel dotaverint, seu Castrum, aut Villam emerint, cui annexum sit juspatronatus, quia propter id jura citata numero antecedenti dicunt acquiri quidem juspatronatus, sed a solis Christianis, & Fidelibus. Unde Judæi, Pagani, & Infideles sunt omnino exclusi. Sic *communis Doctorum* cum Fagnan. *in c. Nobis* 25. *de jurepatron. n.*7. Abbat. *ibid. n.*3. Joan. Andr. *ibid. n.*3. Pirhing *l. c. n.* 20. Reiffenstuel *loco c. n.*43. *arg. cit. juribus*.

Patroni esse non possunt neque Hæretici, quia, 13
cum Hæretici sint extra Ecclesiam, non potest eis competere Juspatronatus, quod est Ecclesiasticum; *arg. cap. Didicimus* 31. *caus.*24. *quæst.*1. Tum quia omnia bona Hæreticorum ipso jure sunt confiscata; *cap. Cum secundum* 19. *de Hæreticis in* 6. adeoque etiam juspatronatus eis annexum; *cap. Accessorium* 42. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*, & faciunt dicta supra *art.* 2.
num. 19. 20. 21. Excommunicati tolerati, & non 14
vitandi possunt esse Patroni. Potest enim Episcopus consentire, quod tales Excommunicati fundent, ædificent, aut dotent Ecclesiam, & sic Juspatronatus acquirant, quamvis exercitium, & usum ipsius nequeant habere ante absolutionem. Jo. Andr. *in cap. Nobis* 25. *de Jurepatronat. num.*3. Pirhing *loc. cit. num.*21. Fagnan. *in cit. cap. Nobis num.*12. *&* 13. ubi dicit, quod Excommunicatus acquirit juspatronatus habitu tantum, sed non actu ante absolutionem, & citat plures alios; Tum quia Excommunicati non admittunt juspatronatus, quod ante Excommunicationem habebant, sed privantur solum ipsius usu, & exercitio, donec fuerint absoluti, Pirhing *loc. cit. n.*21. Azorius *par.*2. *lib.*6. *cap.*1. *q.*9. & alii passim.

Successio Patronorum in jurepatronatus hæredita- 15
rio, seu mixto fit in stirpes, & non in capita, unde plures hæredes unius Patroni defuncti, pro uno tantum simul Patrono reputantur, & unam tantum vocem habent; Sic ad dirimendas contrarias Doctorum opiniones fuit expresse statutum in *Clem. Plures* 2. *De Jurepatronatus*. Et sic hodie tenet Communis cum Rota recent. *par.*4. *tom.*2. *decis.* 47. *num.*9. *par.*7. *dec.*72. *num.*11. *part.*13. *decis.*103. *n.*2. *& dec.*272. *nu.*1. *par.*17. *dec.*99. *num.*3. & sæpe
alibi. Hinc Filii, seu descendentes admittuntur in 16
stirpes, & non in capita. Rota *par.*4. *tom.*1. *dec.*77. *num.*1. *par.*7. *dec.*275. *num.*3. *par.*11. *dec.*268. *nu.*3. Et sic stirpes attendi debet in præsentatione jurispatronatus, & non numerus personarum, ita quod plures ab uno descendentes procedant in stirpes, non autem in capita, & unius loco reputentur; Rota *par.*4. *tom.*1. *dec.*657. *num.*3., *& cit. Clementina*
Plures. Et idem procedit in Jurepatronatus hæredi- 17
tario ad plures lineas spectante, in quo præsenta-

tio-

tio fieri debet in stirpes, & non in capita. Rota *par.18. tom.2. dec.424. num.1.* Ita ut in Jurepatronatus tribus personis relicto quælibet ex ipsis suam constituat lineam, & vocem. Rota *ibidem num. 3.* Et descendentes ab una tantum partem habeant, quantam descendentes ab alia; Rota *ibid. n.4.*

18 Successio Patronorum in Jurepatronatus gentilitio, seu familiari fit in capita, & non in stirpes; Rota *part.4. tom.2. dec.47. num.2. par.5. tom.1. decis.284.*
19 *num.10. par.7. dec.280. num.4.* Et sic descendentes jure sanguinis succedunt in capita, & non in stirpes; Rota *p.2. dec. 251. n.5. p.13. dec.103. n.3.* Et omnes tenentur præsentare in capita; Rota *part.13. dec.83. n.21.*

20 Patroni a præsentatis nihil possunt exigere temporale, nisi quod in ipsa fundatione constat fuisse impositum; *cap. Sicut 2. de supplenda negligentia Præ-*
21 *lator. & cap. Præterea 23. de jurepatronatus.* Præsentatio est Simoniaca, quando aliquid datur, vel promittitur pro habendis vocibus, seu præsentationibus Patronorum; *arg. cap. Veniens 19. De Simonia*, ubi Abbas, & Decius *in not. 5.* Roch. de Curte *De jurepatronat. verb. Et utile, quæst.3. num.19.* Lambertin. *in simili tractatu lib.2. par.1. qu.9. art.8.* Navarr. *in Manual. cap.23. nu.100. vers. Nam cum quis*; Barbos. *lib.3. Juris Eccles. Univ. cap.12. n.202.* Rota *in Comensi Capellæ 11. Mart. 1595. & in Romana jurispatronatus 29. Januarii 1601. coram Card.*
22 *Millino.* Quamvis id fiat etiam ipso Præsentato ignorante; *c. Si alicujus 59. de electione, c. Nobis 27. de Simonia*; Rota *dec.285. n.3. p.1. divers. & in d. Comensi Capellæ*, Barbosa *loc. cit. num. 202.* & alii passim.

23 Patroni Laici habent solum quatuor menses ad præsentandum; *cap. Quoniam 3. & capit. Cum propter 27. de Jurepatronat. & cap. Si Laicus, unic. de Jurepatron. in 6. §. Verum* ubi sic præcise dicitur: *Verum licet Patronus Laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat*, & in ejus Summario *Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum.* Et sic *Communis* cum Rota *part.9. tom.1. decis.19. num.13. & eadem part.9. tom.2. dec.446. nu.16. p.12.*
24 *dec.25. num.4.*, & sæpe alibi. Quo quidem quadrimestris tempore elapso Patronorum auctoritas expirat, ita ut post illud non possint amplius præsentare, cum tunc collatio devolvatur ad Superiorem; *arg. c. Eam te decet 22. & cap. Cum propter 27. de Jurepatronat. cap. Licet 3. De supplenda negligent. prælat. & cap. Nulla 2. de concessione præbendæ*; Rota *part.2. recent. dec.10. num.7.*, & sæpe alibi.
25 Non præjudicat tamen dictum quadrimestre Pupillo, quin eidem ob non petitam in tempore dispensationem competat restitutio in integrum; Rota *par.13. rec. dec.290. n.14.*

26 Patroni autem Ecclesiastici de jure habent semestre ad præsentandum; *cap. Eam te decet 22. de Jurepatronat. & cit. cap. Si Laicus, unic. §. Verum, De Jurepatronat. in 6.* ibi: *Ecclesiam tamen, vel Monasterium, cui facta est a Laico Juris collatio patronatus) tempus habet semestre*, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Ecclesia vero* (habet) *semestre,*
27 *licet a Laico acquisiverit juspatronatus.* Tali semestri elapso Patronorum Ecclesiasticorum auctoritas expirat, ita ut post illud non possint amplius præsentare, sed pro ea vice collatio devolvatur gradatim ad Superiorem, idest de Capitulo ad Episcopum, de Episcopo ad Metropolitanum, de Metropolitano ad Nuncium, de Nuncio ad Papam; *cap. Licet 3. De supplend. negligentia Prælator. & c. Nulla 1. De concessione præbendæ*, & Rota *par.2. recent. decis.186. num.1. part.18. tom.1. dec.180. num.3.* Et 28
quilibet eorum habet sex menses ad conferendum a tempore scientiæ; Rota *in Spoletana Beneficiorum 31. Januarii 1694. coram Mantica inter ejus impressas Decisiones 260. & par.18. tom.1. recentior. decis. 180. num.3.* Quamvis devolutio esset facta a Laico 29
Patrono, qui tantum habet quadrimestre; Garcias *de Beneficiis p.10. c.3. nu.9.* Rota *dec.6. de Jurepatronatus in novis, & in Sabinen. Beneficii 11. Maii 1584. coram Gyptio, & in Salamantina Portionis 13. Junii 1586. coram Ubaldo.*

Potest tamen Episcopus, & respective Metropo- 30
litanus, & Nuncius elapso tempore Patronis, & respective aliis, ad quos jus fuerit devolutum, gratiam facere, & tempus ad præsentandum, seu respective conferendum prorogare; Rota *par.17. recent. dec.13. num.2.* Lambertin. *de Jurepatron. lib. 2. cap.9. num.33.* Castropalao *part.2. tract.13. disp. 2. punct.5. num.8.* Riccius *in praxi resolut. 195.* Barbosa *part.3. de offic. & potest. Episcopi allegat.72. num.143. & 170.* & alii; *arg. Sicut nobis 2. De supplenda negligentia Prælator.* ponderando ibi verbum *Liceat*, quod ponit causam in voluntate illius, cui licet. Cum hac tamen advertentia, quod Episco- 31
pus, & respective Metropolitanus, & Nuncius non potest prorogare tempus ultra sex menses; *argum. c. Nulla 2. de concessione præbend.* ubi ipsis in casu devolutionis conceduntur solum sex menses ad conferendum, ibi: *Infra sex menses personis, quæ digne administrare valeant, conferantur*, quia, ut recte censuit Rota *loc. cit. num.3. & 4.* & hoc solum facere potest in præjudicium sui ipsius, non autem in præjudicium alterius Superioris; Castropalao *loc. cit.* Reiffenstuel *lib.3. Decretal. tit.38. num.56.*, & alii. Quamvis autem possit Episcopus, & respecti- 32
ve Metropolitanus, & Nuncius supradictum tempus prorogare, ipsum tamen non potest abbrievare; Vivian. *in praxi Jurispatronat. part.2. lib.7. capit.7.* Castropalao *loc. cit. punct.5. num.8.* Barbosa *loc. cit. num.143.* Alphonsus de Leone *quæst.4. praxi 5. n.87.* ubi citat Rotam *in Salamantina Beneficii 4. Februarii 1630. coram Ghislerio*, in qua fuit expresse resolutum, Ordinarium non posse restringere, neque abbreviare tempus Patronis concessum a Jure ad præsentandum, quia Indultum a Jure beneficium non potest per Judicem tolli, *cap. Indultum 71. De Regul. Juris in 6.* ibi: *Indultum a Jure beneficium non est alicui auferendum.*

Patroni Jurispatronatus mixti possunt omnes præ- 33
sentare intra semestre; Rota *part.19. recent. t. 1. dec. 129. num. 3. & decis. 298. num. 1. 4. & sequent.* cum communi Doctorum. Tale enim Juspatronatus mi- 34
xtum gaudet privilegio Jurispatronatus Ecclesiastici ad effectum præsentandi intra semestre; Rota *part. 12. dec. 250. num. 15. & part. 13. decis. 376. num. 4. & 5.* Etiamsi minor pars sit Clericorum. Rota *part.* 35
12. decis. 250. num. 13. & 14. Ita tamen, ut Patro- 36
ni uti Laici intra Quadrimestre ad præsentandum an-

te Episcopi institutionem possint variare; Rota *ibid.*
37 *n.* 19. Quin amittant tamquam Clerici semestre ad præsentandum; Rota *ibdem num.* 20. *&* 21. Quia
38 in Jurepatronatus mixto semper attenditur qualitas favorabilior Patronis; Rota *ibid. n.* 22. *&* 23.

39 Tempus ad præsentandum non currit Patronis, nisi a die scientiæ, seu habitæ notitiæ vacationis; *arg. cap. Quia diversitatem* 5. *De concessione præbendæ*, ibi: *Semestre autem tempus non a tempore vacationis præbendarum, sed notitiæ ipsius potius volumus computari.* Et sic *Communis* Cum Garcia *de Beneficiis part.* 10. *cap.* 2. *num.* 34. Barbosa *loc. cit. num.* 134. & Rota *par.* 2. *rec. dec.* 10. *nu.* 7. *decis.* 173. *num.* 1. *& dec.* 406. *num.* 1. *part.* 3. *dec.* 377. *n.* 3. *par.* 7. *dec.* 221. *num.* 9. *par.* 19. *tom.* 2. *dec.* 678. *nu.* 12. Et qui-
40 dem dictum tempus currit solum a die scientiæ veræ, & certæ, nec sufficit dubia; Rota *par.* 5. *tom.* 1. *dec.* 15. *num.* 12. Ita ut probatio scientiæ debeat esse vera, & concludens, nec præsumptiva sufficiat; Rota *par.* 2. *dec.* 173. *n.* 1. Barbosa *loc. cit. num.* 35. *&* 36. cum pluribus aliis ibi citatis; *arg. cap. Præsumitur* 46. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.* Nisi ignorantia vacationis sit inve-
41 risimilis, quo casu tempus currit a die ipsius vacationis; Rota *part.* 3. *decis.* 377. *num.* 3. Præsumitur autem ignorantia potius, quam scientia, si Beneficiatus decesserit extra locum Beneficii, & habitationis Patronorum; Rota *par.* 3. *dec.* 21. *num.* 1. Similiter non
42 currit tempus Patrono legitime impedito, aut absenti, ut si Patronus sit absens Reipublicæ causa, vel injuste carceratus, vel si non haberet tutum accessum propter perhorrescentiam alicujus inimici; Tempus enim non currit legitime impedito, *arg. cit. cap. Quia diversitatem* 5. *De concessione præbendæ*; in cujus Summario sic expresse dicitur: *semestre ad eligendum, seu conferendum a jure præfixum non currit legitime impedito*, *& cap. Ne pro defectu, de election.* ibi; *Justo impedimento cessante*, Rebuffus *De Patron. poss. n.* 304. Barbosa *cit. alleg.* 72. *n.* 138. *& lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. c.* 12. *n.* 170. & communis aliorum.
43 Præsentatio intra prædictum tempus datum a Jure potest fieri a Patronis quocumque die etiam feriato, & etiam Paschali, cum sit quid extra judiciale, & sapiat spiritualitatem. *Communis* cum Barbosa *cit. allegat.* 72. *num.* 144. *& seq.*

44 Patronus Ecclesiasticus semel ac aliquem idoneum præsentavit, non potest amplius variare, seu pro illa vice alium præsentare, etiam cumulative; Quod tamen si fecerit, debet Episcopus primo præsentatum instituere, textu claro *in cap. Quod autem* 5. *cap. Cum autem* 24. *& cap. Pastoralis* 29. *De Jurepatronatus*; Rota *par.* 13. *recent. dec.* 14. *num.* 18. *par.* 17. *dec.* 250. *num.* 15. Fagnan. *in cit. cap. Cum autem* 24. *de Jurepatronatus num.* 15. ubi expresse dicit, quod Patronus Ecclesiasticus non potest variare præsentando alium etiam cumulative, & sic tenent etiam alii communi-
45 ter. Patronus autem Laicus potest variare præsentando secundum cumulative, non tamen privative, & exclusive hoc est, potest uni præsentato alium adhuc adjungere, & Episcopo, quem instituere velit, relinquere. Non vero potest primum penitus excludere, *arg. cit. c. Cum autem* 24. *de Jurepatronatus*; ubi cum relinquatur arbitrio Episcopi, quis ex duobus a Patrono Laico successive præsentatis instituatur, aperte declaratur primam præsentationem non fuisse revocatam; alioquin Episcopus non posset primum præsentatum instituere. Et sic *in cit. cap. Cum autem* tenent Joan. Andr. *num.* 6. Abbas *num.* 2. Ancharanus *num.* 3. Barbosa *num.* 2. Fagnan. *n.* 6. ubi ex Lambertino testatur sic tenere Communem Canonistarum, & Legistarum. Et sic Rota *par.* 9. *tom.* 1. *dec.* 235. *n.* 5. *par.* 14. *dec.* 431. *num.* 5. & sæpe alibi.

Ipse tamen Patronus Laicus potest semel tantum variare, *arg. cit. cap. Quod autem* 5. *cap. Cum autem* 24. *cap. Cum dilectus* 28. *& cap. Pastoralis* 29. *de Jurepatron.* ubi tum Textus, tum Summaria loquuntur tantum de duobus successive, & non de pluribus. Et sic tenet Rota *par.* 13. *recent. dec.* 14. *sub nu.* 18. *& dec.* 178. *num.* 4. *par.* 14. *dec.* 262. *num.* 5. Fagnan. *in cit. cap. Cum autem* 24. *de Jurepatron. num.* 8. & efficaciter probat Calderin. *cons.* 16. *An Laicus, tit. de Jurepatronat.* Garcias *de Benefic. par.* 5. *cap.* 9. *n.* 214. Roch. de Curte *de Jurepatronat. quæst.* 10. *verb. Honorificum*; Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 2. *par.* 2. *quæst.* 7. *art.* 23. Navarr. *in cap. Placuit de pœnitent. dist.* 6. *num.* 167. *& seq.* & pluribus aliis citatis, Barbosa *par.* 3. *de Offic. & potest. Episc. cit. alleg.* 72. *n.* 161. ubi citat etiam Rotam *in Compostellana Parochialis* 20. *Febr.* 1630. *cor. Merlino.* 46

Sunt autem multi, qui tenent, posse Patronum Laicum intra quadrimestre cumulative variare; non solum semel, sed bis, ter, quater, & quoties voluerit. Sic Glossa *in Clementin. Plures* 2. *de Jurepatron. verb. Præsentare*; Abbas *in cap. Quanto, de Judic. & ibi* etiam Decius, Castropalao *par.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 6. *num.* 3. Azorius *par.* 2. *lib.* 6. *c.* 2. Perez de Lara *de Annivers. lib.* 2. *c.* 9. *n.* 8. Navarr. *in suis sign. Canonic. concl.* 112. *n.* 8. Alphonsus de Leone *quæst.* 4. *prax.* 5. *nu.* 98. & probabilius Reiffenst. *lib.* 3. *decret. tit.* 38. *sub num.* 58. *arg. cit. cap. Quod autem* 5. *cap. Cum autem* 24. *& cap. Pastoralis* 29. Et ratio istorum est; quia talis cumulativa variatio non est odiosa, sed favorabilis Ecclesiæ, quia quanto plures ei præsentantur, pinguiorem habet facultatem eligendi, & acquirendi digniorem Rectorem. Unde ad id, quod in contrarium adducitur, quod variatio sit restringenda, utpote odiosa, dicunt esse quidem odiosam variationem exclusivam, non autem cumulativam, quæ potius est favorabilis. Et licet in citatis Juribus, tum Textus, tum Summaria loquantur tantum de duobus successive, per hoc tamen non excluditur tertius, quartus, quintus &c. cum dicta Jura loquantur tantum de duobus, ex quo solum de duobus se obtulit casus, qui si de pluribus se obtulisset, de pluribus etiam dicta Jura locuta fuissent. 47

Conveniunt tamen communiter Doctores utriusque sententiæ, quod Patronus Laicus, sicut potest duos cumulative præsentare successivis temporibus, ita potest duos cumulative præsentare successivis temporibus, ita potest præsentare plures simul unico contextu, dummodo id agat etiam cumulative eo modo ut Episcopus alterum eligat, & admittat. Rota *par.* 16. *dec.* 240. *num.* 10. Fagnan. *in cit. cap. Cum autem* 24. *de Jurepatron. num.* 5. & alii passim, *arg. cap. Clementin. Plures* 2. *de Jurepatronat. §. final.* Item conveniunt satis communiter Doctores, quod, si Patronus Laicus prima, vel secunda vice fecit præsentationem nullam, veluti, si præsentavit coram non haben- 48 49

te

te potestatem instituendi, possit intra Quadrimestre tertium præsentare quia tunc sicuti Patronus potest præsentare fit secundum ex toto, recedendo a primo; *arg.c.cum Laicis* 10. *de jurepatronat.* per quem textum ita tenet ex Abbate, & aliis Fagnan. *in cit.cap. Cum autem num.* 10. *&* 24. eodem modo potest præsentare tertium: Prima enim præsentatio, cum sit nulla, non computatur in numero præsentationum, & sic non impedit, quin secunda præsentatio sit prima, & tertius cumulative præsentatus sit secundus, quia, ut expresse dicitur *in cap. Non præstat* 52. *de Regul. Juris in* 6. *Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum*, adeoque Patronus Laicus, qui sic nulliter præsentavit prima, vel secunda vice, poterit intra Quadrimestre tertium, qui erit secundus, præsentare. Fagnan. cum aliis *in cit. c. Cum autem n.*9. *&* 11. Reiffenstuel *l. c.n.* 59. Rota *part.*12.
50 *recent. decis.* 154. *num.* 15. Idem dicendum venit, si Patronus prima, vel secunda vice ignoranter præsentavit inhabilem, seu indignum. Fagnan. *in cit. cap. Cum autem num.* 12. cum Joann. Andr. & Cardinal. *in cap.Cum vos* 4. *de Officio Ordinar.* In tali enim casu Patronus est sine culpa, sine qua nemo est privandus Jure suo, *cap. Sine culpa* 23. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus*.
51 Non potest tamen Patronus, lite pendente, nec etiam cumulando variare, Rota *part.*5.*recent.tom.*1.
52 *decis.* 607. *n.*4. Nec ea durante inter duos præsentatos alium tertium præsentare sine vitio attentati. Rota *part.*2. *decis.*504. *nu.*2. Barbosa *cit. allegat.*72. *n.*162. ubi citat plures alios, & adducit etiam decisionem
53 Rotæ. Minus vero, lite pendente, super titulo Beneficii inter Provisum Apostolicum, & Præsentatum, iterum alium præsentare potest. Rota *part.*2. *dec.*206. *num.* 8. Ita ut, neque possit cumulando præsentare
54 collitigantem. Rota *eaidem*. Pro ut neque in locum mortui alium præsentare potest. Rota *part.*3. *dec.*336. *sub num.*3. Barbosa *loc. cit.* cum aliis.
55 Ratio autem, quare ex supra dictis *Patronus Laicus* variare possit, & non *Ecclesiasticus*, multiplex a Doctoribus assignatur. Prima, & verior est quia præsentatio Ecclesiasticorum vim habet electionis, in qua electione non cadit variatio, cum statim electo acquiratur Jus in re *cap. Publicato* 58. *de electione* ibi: *Publicato scutrinio variare nequeunt Electores*; & ibi: Glossa verb. *Variare*. Non sic autem præsentatio Laicorum, quia præsentatus ab istis acquirit tantum Jus ad rem. Unde sicut non tenet secunda electio, prima non cassata, *cap. Consideravimus* 10. *& cap. Auditis* 29. *de election.* ita nec secunda præsentatio Ecclesiasticorum, Joan. Andreas *in cap. Cum autem* 24. *de Jurepatronat. num.* 7. Butrius *ibid. num.*9. Abbas *ibid. num.*7. Ancharan. *ibid. num.*5. Innocent. *ibidem in fine*, Fagnan. *ibid. n.*19. Gonzal. *Ad regul.*8. *Cancel. gloss.* 15. *§.*2. *nu.*1. Barbosa *cit. alleg.*72. *n.*154. ubi
56 citat Rotam, & plures alios Doctores. Secunda ratio potest esse, quia Clerici facilius, & melius possunt invenire, & cognoscere Clericos idoneos, quam Laici, qui cum sint extra Clericalem militiam, possunt titubare, Lambertin. *De Jurepatronat. lib.*2.*p.*3. *quæst.*7. *artic.* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 155. & alii.
57 Tertia ratio potest esse, quia Clerici Patroni pinguius Jus habent, quam Laici, ut dicit Glossa *in cit.c. Cum autem* 24. *de jurepat.* verb. *Persona*, id est ex præsentatione Clerici plus Juris tribuitur præsentato, quam ex præsentatione Laici, ut explicat Cardinal. *num.*4. *vers. Quæro quæ est ratio* cum Fagnan. *loc. c. num.*15. firmius enim debet esse verbum Ecclesiasticorum, quam Laicorum, *cap. Inter corporalia, & spiritualia* 2. *de translation. Episcop. & Clement. Cum illusio unic. de renunciation.* ibi: *Cum illusio, & variatio in personis Ecclesiasticis maxime sint vitandæ*. Immo pactio, sive locutio, vel dictum etiam cujuscumque firmius est, si agatur in foro Ecclesiæ, ut notatur *in cap. Antigonus* 1. *& capit. Qualiter* 3. *De Pactis*; Fagnan. *loc. cit. num.*16. & alii. Quarta ra- 58
tio potest esse, quia Laici habent tantum Quadrimestre ad præsentandum, Ecclesiastici vero semestre; unde æquum videtur, ut qui gravantur in uno, releventur in alio; *l. Eum qui, ff. de jurejur. l. Jure succursum* 6. *ff. de jure dotium*: & sic cum Patroni Laici graventur in hoc, quod tantum habeant Quadrimestre, releventur in alio, id est in hoc, quod possint variare. Barbosa *cit. allegat.*72. *num.*155. Reiffenstuel *lib.*3. *decretal. tit.*38. *n.*57. & alii.
Inter varia Jura, quæ Patrono ratione Jurispatronatus competunt, quatuor præcipue assignantur *in cap. Nobis* 25. *de Jurepatron.* & a Glossa *ibid. in fine* enumerantur in sequentibus duobus versiculis. 59

Patrono debetur honor, onus, utilitasque.
Præsentet, præsit, defendat, alatur egenus.

Patrono ita competit Jus præsentandi: ut si Clericum habilem & idoneum præsentet, Episcopus vel alius, ad quem spectat institutio, eum admittere, & in Beneficio instituere teneatur; *cap. Significasti* 18. *de Jurepatron.* cum similibus, & *Communis Doctorum* 60
Dummodo tamen præsentet in tempore a Jure statuto, quod est Quadrimestre pro Patrono Laico, ex dictis supra *num.*23. & semestre pro Patrono Ecclesiastico, ex adductis *num.*26. Nisi a Fundatore in fundatione cum consensu Episcopi fuerit tale tempus prolungatum, vel abbreviatum, uti posse sic prolungare, & abbreviare cum Episcopi consensu, & Episcopum non posse ipsum consensum denegare aliter Superior suppleret, docet Lambertin. *de Jurepatronat. part.*2. *lib.*1. *quæst. princip.* 28. *art.*7. Ventriglia *tom.*2. *de Jurepatronat. annot.*1. *§.*3. *num.*33. *& Communis aliorum*. Cum Fundator Beneficii possit in limine fundationis cum consensu Episcopi apponere conditiones, & pacta sibi benevisa, etiamsi Juri communi sint contraria, & Episcopus teneatur illa admittere, alias Superior suppleret, ut docet, & testatur de communi Monacell. *pa.*1. *tit.*2. *formul.*1. *num.*7. *& seq.* & tenet Rota *part.*4. *recent. decis.*530. *num.*2. Cardin. de Luca *de Jure patronat. disc.*15. *sub num.*6. *disc.*20. *num.*16. *discep.* 68. *num.*3. *de Benefic. disc.*33. *num.*6. *disc.*95. *num.*8. 61 62
Hinc sine consensu Patroni in tempore a Jure, vel Fundatore statuto habilem præsentantis, Episcopus alteri conferre non potest Beneficium Jurispatronatus & si ipso Patrono contradicente, conferatur ab Episcopo, collatio est irritanda, & facienda ad præcisam præsentationem ipsius Patroni, *cap. decernimus* 32. *caus.* 16. *quæst.*7. ibi: *Quod si spretis eisdem Fundatoribus Rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios in eorum loco, quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint, ordinari; & arg. cap.* 63

cap. Ex insinuatione 14. cap. Significasti 18. cap. Nobis 25. de jurepatron. cum similibus. Et sic tenet communis Doctorum.

64 Papa tamen si velit, potest libere disponere de Beneficiis Patronatis, nedum Ecclesiasticorum, sed etiam Laicorum, etiamsi invitis Patronis. *Communis* cum Glossa *in Clement. Per litteras 2. de præb. verb. Apostolicis*; Fagnan. *in c. Quoniam 3. de jurepatronat. num. 9.* Reiffenstuel *lib. 3. decretal. tit. 38. num. 63. arg. ca. Licet 2. de præbend. in 6.* Cum enim Juspatronatus, quod Laici in Ecclesiis habent, gratiosum sit eosque Ecclesia in tali potestate ex gratia sustineat, ut expresse dicitur *in cit. cap. Quoniam*, ibi: *Potestate, in qua eos Ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur, &c.* stat clarum quod Papa ex plenitudine potestatis possit tali Juripatronatus derogare *arg. cap. Omnis res 1. de Regul. Juris*, ibi: *Omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.*

65 Sed non expedit, ut Papa de Jurepatronatus Laicorum sic ipsis invitis disponat, ne Laici a Fundationibus retrahantur, ut notant communiter Doctores, & quia *Patronorum jura tollere, piasque Fidelium voluntates in eorum institutione violare æquum non est*, ut

66 dicit Conc. Trid. *sess. 25. de reform. cap. 9.* Unde nunquam Papa censendus est velle derogare Juripatronatus proprio Laicorum, nisi id clare exprimat. Fagnan. *loc. cit. n. 11.* Reiffenst. *loc. cit. num. 63.* Geminian. *cons. 38. Pro clariori n. 13. vers. Ex iis ergo patet*; Felin. *in tract. Quando litteræ Apostolic. præjudic. patron. in princip.* & alii passim.

67 Non sic autem de jurepatronatus Ecclesiasticorum, cui Papa censetur derogare per simplicem concessionem, unionem, aut reservationem ab ipso factam. *Communis* cum supracitatis: In tali enim Jurepatronatus Ecclesiasticorum cessant motiva non libere ei derogandi, quæ occurrunt in jurepatronatus Laico-

68 rum. Immo Juripatronatus Ecclesiastico potest derogare etiam Legatus Summi Pontificis, qui potest sibi reservare nondum vacantia Beneficia *Jurispatronatus Ecclesiastici*, eaque vacantia conferre, etiam absque consensu Patroni; quamvis non sic Beneficia *Jurispatronatus Laicalis, arg. c. Dilectus 6. de Officio Legati*; *& cap. Cum Dilectus 28. de Jurepatronatus*: & ibi Abbas *nu. 2.* Barbosa *num. 1.* & communis aliorum. Et ratio adducitur in *cit. cap. cum Dilectus*, scilicet, quia *Patronus Ecclesiasticus* subest jurisdictioni Legati Pontificii, & non sic *Patronus Laicus*.

69 Si autem Juspatronatus sit mixtum, tunc Legatus Pontificius, nec reservare, nec conferre potest Beneficium invitis Patronis, *quia Patronus Clericus* participat de privilegio *Patroni Laici*, cum in jurepatronatus mixto semper attendatur qualitas favorabilior Patronatus. Rota *par. 12. rec. dec. 250. num. 22. & 23.* & fuit dictum supra *a n. 33. ad 38.*

70 Patronus potest nominare Laicum, dummodo iste reperiatur Clericus tempore præsentationis. Vivian. *de Jurepatron. lib. 6. cap. 7. n. 50. par. 2.* Rota post eundem *dec. 148. n. 15 & seq. & part. 19. recent. dec. 621. n. 22. & in Farfen. Canonicatus 8. Junii 1711. §. Postremo coram Molines*, Garcias *de Beneficiis pa. 7. cap. 1. num. 32. & seq.* Parisius *de Resignat. lib. 4. q. 2. & 6.* Piton. *tom. 2. de controvers. Patron. alleg. 102.*

71 *n. 436.* Immo Patronus potest etiam præsentare Laicum coram Ordinario sub conditione, quod clericetur intra tempus statutum ad præsentandum, cum in hoc casu præsentatio collata videatur in tempus, quo Præsentatus erit capax per assecutionem Clericatus ante institutionem. Parisius *de Resignat. Benefic. lib. 4. quæst. 2. n. 5. & 6.* citans Rotam *in Imolensi Jurispatronatus 19. Novem. 1594. coram Orano*, cujus Rotæ, & Parisii sententiam in sensu conclusionis videtur sequi etiam Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat. 72. n. 78.* uti de facto pro se ipsum citat Pitonius *loc. cit. num. 437.* & sic tenet etiam Garcias *de Beneficiis p. 7. cap. 1. n. 28. & 29.* De Luca *de jurepatron. disc. 45. num. 7.* Modern. Roman. *discept. 13. num. 45.* Rota post Vivian. *de Jurepatronat. dec. 147. num. 19.* & admisit Rota *in Volaterana Beneficii 7. Decembr. 1709. §. Nec valuit, coram Crispo*, & sic tenuit etiam Rota *apud Peniam decis. 4. & 147. n. 20.* & in aliis, & Pyrr. Corrad. *in praxi Benefic. lib. 4. c. 6. n. 31. & 32.* ut refert Cardin. de Luca *cit. dec. 45. num. 5.* & alii plures.

Multi tamen, ut Ventriglia *tom. 2. annot. 7. num.* 72
12. & sequent. citans alios, Reiffenstuel *lib. 3. decretal. tit. 38. n. 71.* Castropalao, & Gonzal. apud ipsum, & alii tenent oppositum; scilicet, quod Patronus non possit præsentare Laicum sub conditione futuri Clericatus, nec alium aliunde incapacem sub conditione futuræ capacitatis intra tempus ad præsentandum statutum, v. g. sub conditione ætatis, seu dispensationis acquirendæ, & hujusmodi, volentes, quod in Beneficiis attendatur capacitas tempore præsentationis; At hæc opinio non habet sequaces, uti dicit Pitonius *tom. 1. de controvers. Patronorum allegat. 1. sub. nu. 23. in fine*, ubi expresse dicit, quod modus præsentandi inhabilem sub conditione habilitatis intra terminum Juris superventuræ, est omnino licitus; Et sic etiam modus se se opponendi cor. Institutore, quem servare possunt passive vocati, si per Patronos omittantur; possunt enim comparere; & instare pro institutione v. g. *Si, & postquam effecti fuerint Clerici, aut dispensati ab ætate*. Hæc enim præsentatio, aut oppositio, seu instantia non expletur pure, sed pendet ab eventu, seu conditione habilitatis purificanda intra quadrimestre, & interim remanet in pendulo: Unde aut non purificabitur conditio intra terminum, aut nulla adesse dicitur præsentatio, seu oppositio; aut purificatur, & tali casu Clericatus, seu dispensatio retrotrahitur ad diem præsentationis, & oppositionis, ut communiter dixerunt supracitati Doctores, & Rota *sub. n. 61.* Hæc ille.

Quamvis autem modus sic præsentandi sit omnino licitus Cardinalis de Luca *de Jurepatronatus cit. dec. 45. num. 8.* dicit, quod melius esset, quod Patronus differret præsentationem usque ad ultimum diem, vel horam termini a lege præfiniti ad præsentandum, atque ita expectare capacitatem personæ sibi placitæ, quæ ob superventam capacitatem posset tali tempore validissime adhuc præsentari, ut tenet Communis cum Pitonio *tom. 1. allegat. 2. nu. 24. & alleg. 4. n. 23.* 73

Patrono recusante præsentare quem nominavit Fundator, potest ille nedum irrequisito, sed immo etiam invito Domino comparere cor. Superiore, & institutionem obtinere. *Communis* cum Card. de Luca *de jurepatron. disc. 20. n. 7. vers. Etiam sine præsenta-* 74

tatione, Piton. *cit. tom.2. alleg.82. nu.10.* Rota *cor. Burrat. dec.755. n.2. & in rec. dec.68. num.2. part.12. & dec.335. n.1. & seq. part.15. & in Valentina Beneficii 9. Jan. 1693. §. Moti, & 3. Apr. ejusdem anni §. fin. coram Molines* impress. apud Piton. *discept. Eccles.7. n.31.*

75 Patronus nequit præsentare seipsum, quamvis sit Clericus, & undequaque dignissimus. *Communissima*, textu expresso *in c. Cum ad nostram 7. de institutionibus, & c. Per nostras 26. de jurepatronatus*; Præsentatio enim sui ipsius sapit ambitum, seu vitium ambitionis, ut innuitur *in cit. c.26. De jurepatronatus* Tum quia, ut expresse dicitur *in cit. cap. Cum ad nostram 7. de Institutionibus*; *inter dantem, & accipientem debet esse distinctio personalis*. Immo

76 Patronus non potest præsentari a Procuratore a se constituto ad præsentandum, quia virtualiter seipsum præsentare censeretur, *arg. cap. Qui facit 72. de Reg. Juris in 6.* ibi: *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum*. *Communis* cum Rota *decis.185. par.2. diversar.* Castropalao *part.2. tract.13. disput.2. punct.7 num.2.* Barbosa *lib.3. Juris Ecclesiastic. univers. cap.19. n.195. & par.3. de Offic. & potest. Episcop. alleg.72. n.87.*

* Potest tamen Patronus rogare Episcopum, ut si inveniatur dignus sibi illud conferat; sive debet juspatronatus suum alteri donare donatione sincera, ex qua ipse perpetuo expolietur jure Patroni, quando donationem approbaverit Episcopus vel saltem Episcopus conferat eidem absque prævia præsentatione Beneficium, & Beneficiatus illud acceptet, tum post collationem ipse præstet consensum suum. Benedictus XIV. *Institution. Eccles. 95. §. 5.**

77 Potest etiam *Patronus* acceptare Beneficium, si hoc eidem absque prævia præsentatione sui ipsius, motu proprio confert Episcopus; Tunc enim non præsentat se ipsum, nec collatio habet originem a se ipso, sed ab Ordinario Superiore vocatur, cui vocationi ipse consentire potest; Alioquin Patronus esset deterioris conditionis, quam alii Clerici, ipsique obesset, quod Beneficium fundaverit, quod non est dicendum; Barbosa *cit. lib.3. Jur. Ecclesiastic. univ. cap.12. num.199. & cit. alleg.72. n.90.* Abbas *in cit. c. Per nostras 26. de Iurepatronat.31.* Pirhing. *lib.3. de-*

78 *cretal. tit.38. n.73.* & alii passim. Immo potest Patronus rogare, & supplicare Episcopum, ut ipsi conferat Beneficium, quo casu poterit Episcopus, illum gratificando, admittere; Lambertin. *De jurepatronat. lib.2. par.1. q.8. art.3.* Zerola *in praxi Episc. part.1. §.2.* Pirhing. *loc. cit. n.91.* Barbosa *cit. ca.12. n.199.* Rota *in Regiensi Jurispatronatus 19. Januar. 1624. coram Pirovano, & in ead. 5. Maii 1625. coram Ubaldo, & in Barchinonen. Beneficii 2. Maii 1625. cor. Pirovano*.

79 Patronus potest præsentare filium, aut alium consanguineum, vel conjunctum; Filii enim, consanguinei, vel conjuncti ipsius Patroni non debent esse deterioris conditionis, quam alii; Alioquin Juspatronatus, quod est introductum in favorem Fundatoris, retorqueretur in odium ipsius, & suorum, quod nullatenus est dicendum, cum sit expresse contra *c. Quod ob gratiam 61. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*, & sic tenet communis Doctorum, & docet praxis universalis,

Si plures sint *Patroni*, potest unus præsentare alterum, dummodo sit habilis, *arg. cap. Cum in Jure 33. de electione.* ubi habetur, quod compromissarii unum ex seipsis eligere possint, & concordat *cap. Ne pro defectu 41. cap. Quia propter 42. de electione.* cum similibus, ubi eligentibus permittitur unum ex seipsis eligere, ut servat praxis universalis, & sic tenet communis Doctorum cum Glossa in *c. Consuluit.15. de Jurepatron. verb. Concedant.* 80

Patronus Ecclesiasticus tenetur sub mortali præsentare digniorem ad Beneficia Curata, seu Parochialia, sive præsentatio fiat in concursu, sive extra concursum. *Communis* cum Reiffenstuel *lib.1. decretal. tit.6. de election. §.10. a num.241. & libr.3. tit.38. de jurepatronatus num.77.* vide verb. *Beneficia art.5. a num.19. ad 27.* ubi late probata fuit hæc conclusio. Non sic autem Patronus Laicus, sed sufficit, quod præsentet dignum, seu idoneum; Fagnan. *in cap. Quoniam 3. de jurepatron. n.15.* Garcias *de Beneficiis par.7. cap.16. num.19.* Barbosa *in c. 18. sess.24. Conc. Tridens. num.152.* cum pluribus ab ipso citatis, contra alios plures ibi ab ipso adductos, & contra Reiffenstuel *lib.3. decretal. tit.78. a num.81.* ubi ait, & probat, quod probabilior, & merito tenenda est sententia contraria, dicens etiam *Patronos Laicos* graviter obligari ac sic præsentandum digniorem. At vide *cit. verb. Beneficia art.5. num.34. & 35.* ubi cum plurimis fuit conclusum contrarium. Fateor tamen opinionem Reiffenstuel, & aliorum Adversariorum esse vere probabilem. 81 82

Hinc quando Patronus Laicus præsentat Clericum dignum ad Beneficium etiam Curatum, tenetur Episcopus eum instituere, non obstante, quod judicet aliquem alium fore digniorem; *arg. Cum nobis §. Hic igitur 10. & cap. Cum Dilectus 32. de elect. Est communis Doctorum.* Immo præferendus est præsentatus a majori parte Patronorum, dummodo sit idoneus, & dignus, licet alius præsentatus a minori parte sit dignior, quia non est facienda comparatio zeli ad zelum, aut meriti ad meritum, sed numeri ad numerum; Glossa *in cap. Quoniam 3. de jurepatronatus verb. Majoribus*; Fagnan. *ibid. n.15.* Hostiensis *ibidem 5. in verb. Eligitur*; Lambertin. *tract. de jurepatronatus lib.2. part.3. quæst.4. artic.2. & 3.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.3. allegat.72. num.199.* & alii ibi citati; Rota *par.9. to. 1. recent. dec.235. num.7. & part.19. tom.1. decis. 298. num.8. & 9.* 83 84

Patronus tum Ecclesiasticus, tum Laicus non tenetur præsentare digniorem, sed sufficit, quod præsentet dignum ad Beneficia simplicia, & non curata; Vide *d. verb. Beneficia art.5. n.28. ad 30.* ubi est satis probata conclusio. 85

Patronus Ecclesiasticus præsentans scienter indignum privatur ea vice jure præsentandi, & devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium; Fagnan. *in cap. Cum vos 4. de Officio Ordinar. num.27. & sequent.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. cit. allegat.72. num.105.* & communis, ac certa aliorum; *arg. cap. Sicut nobis in fine 2. de supplenda negligentia Prælator.*, & ibi Glossa *fin.* Et faciunt textus *in cap. Cum in cunctis 7. §. Cleric. sane, & cap. Innotuit 20. de elect. & cap. Quamquam 18. eod. in 6.* ubi eligentes scienter indignum privantur ea vice jure eligen- 86

87 eligendi. Secus vero, si ignoranter inculpabiliter præsentet indignum, quia tunc præsentatione per Ordinarium rejecta, habet novum semestre ad alium præsentandum; *argum. cap. Si electio 26. de electtion. in 6.* ubi Juris terminus ad eligendum de novo conceditur, quando eligentes ignoranter inculpabiliter eligunt indignum, cujus electio ob vitium ab Electoribus sic ignoratum cassatur. Sic *Communis Doctorum* cum Labertino *par.* 1. *lib.* 2. *q.* 10. *art.* 4. *n.* 15. Fagnan. *in cit. c. Cum vos n.* 32. Abbate *ibidem n.* 5. Jo. Andrea *ibidem n.* 13.

88 Patronus Laicus præsentans scienter indignum, privatur probabilius etiam ipse ea vice jure præsentandi, & devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium; sic habetur expresse *ex Constitut. Novell.* 123. *De Sanctissim. Episcopis §. Si quis Oratorii Domum* 18. ubi sic statuitur: *Si vero, qui ab eis* (scilicet Patronis Laicis) *eliguntur, tamquam indignos prohibent Sac. Regulæ ordinari, tunc sanctissimus Episcopus quoscumque putaverit meliores, ordinari procuret.* Et concordat *Novell.* 131. *cap.* 10. *Si quis ædificationem.* Item *l. Cum quidam ita, ff. de Legat.* 2. & ibi Glossa, ubi probatur eum, qui electionem ex dispositione Testatoris habet, privari potestate eligendi, si eligit indignum. Et sic tenet Abbas *in cap. Cum vos* 4. *de Offic. Ordinarii n.* 5. ubi dicit hanc sententiam esse verissimam, & allegat Doctores de Rota idem tenentes *dec.* 205. Cardin. de Luca *de Jurepatronat. disc.* 47. *a num.* 2. ubi adducit Rotæ decisionem, & dicit hanc sententiam esse magis communiter receptam, & eam solide probat solvendo contraria: Lambertin. *de Jurepatronat. par.* 1. *lib.* 2. *qu.* 10. *ar.* 4. citans plures alios, Joan. de Lignan. *in Clement.* 1. *de jurepatronat.* Geminian. *in cap.* 1. *de præbend. in* 6. Barbosa *de Offic., & potest. Episcop. cit. allegat.* 72. *n.* 105. cum plurimis aliis ibi citatis; Rota *p.* 2. *rec. dec.* 206. *num.* 7. *par.* 14. *dec.* 291. *num.* 8. & alias repetitis vicibus tenuit Rota, teste Fagnano *in cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii num.* 39. ubi citat alios Doctores pro ista sententia: quamvis ipse *ibidem a num.* 46. dicat contrariam esse æquiorem, & benigniorem, & videri etiam de jure veriorem. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. cit. tit.* 38. *num.* 87. *ad* 89. & alii plures.

89 Et probatur a fortiori hæc nostra sententia, quia, si illi, qui de jure communi habent potestatem eligendi, vel conferendi Beneficium, ipso facto privantur tali jure, seu potestate, quando eligunt, seu instituunt indignum, *ut in cap. Cum in cunctis* 7. *§. final. de electione*, ergo a fortiori, & multo magis debent privari tali Jure Patroni, qui illud habent ex sola gratia; *cap. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus*, cum Jus commune difficilius tollatur, quam privilegium, *leg. Ejus militis §. Militia, ff. de militar. testament.*

90 Vere probabilis tamen est sententia contraria docens, quod *Patronus Laicus* scienter præsentans indignum, seu inhabilem, ea vice nec privatus, nec privandus sit jure præsentandi. Et hanc tenent Glossa *in cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinar. verb. Minus idoneæ*, & ibidem late Fagnan. *a num.* 35. *usque in fin.* Imola *num.* 6. Ancharanus *nu.* 4. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 104. & alii plures, *arg. cit. cap. Cum vos*, ubi certo præsupponitur indignum fuisse præsentatum a *Patrono Laico*, & tamen non devolvitur ad Episcopum jus providendi de Rectore Ecclesiæ, sed solum potestas constituendi Œconomum, quod satis demonstrat Patronum Laicum non fuisse privatum jure præsentandi, cum Episcopus non providerit de Rectore, seu Beneficiato Ecclesiæ, aut de Beneficio, sed solum de Œconomo, seu Administratore Beneficii adhuc vacantis. Et ratio est, quia si licitum est *Patrono Laico* variare, & alium præsentare, quando præsentavit idoneum; *arg. cap. Cum autem* 23. *de Jurepatronatus*; multo magis licitum est, si præsentavit indignum, cum variatio præcipue concedatur a Jure, quando actus est illicitus, ut notat Jo. Andreas *in cit. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii*, *arg. capit. Nostri* 9. *de electtion. & cap. Diversis fallaciis* 5. *de Clericis conjugat.* Tum quia in puncto jurispatronatus mitius est agendum cum *Laicis*, quam cum *Clericis*, ne ipsi Laici a fundationibus retrahantur. Glossa magna *in fine*, & Hostiensis *n.* 10. *in cap. cum Dilectus* 28. *de jurepatronatus*, & plene notatur *in cap. Dilectus* 6. *de officio Legati*; Tum quia nullibi reperitur in Jure statuta hæc pœna, quod *Patronus Laicus* scienter præsentans indignum, sit pro ea vice ipso jure privatus potestate præsentandi; Quamvis enim hæc pœna privationis sit expressa de eligentibus scienter indignum *in cit. cap. Cum in cunctis* 7. *§. final. de electtion.* hinc tamen non sequitur, ut locum habere debeat in præsentantibus indignum; *arg. cap. Statutum* 22. *de electtion. in* 6. cum præsertim subsit etiam diversitas rationis, nam eligentes tribuunt jus in re, præsentantes autem solum jus ad rem; *cap. Cum Bertoldus* 18. *de sententia, & re judicata*, ut dicit Fagnan. *in cit. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii num.* 54. ubi *num.* 55. subjungit hanc sententiam fuisse approbatam a Sacra Congregatione Concilii, quæ si in forma authentica adduceretur, ob auctoritatem tot undequaque Eminentissimorum Patrum non esset ab ipsa recedendum.

Certum autem est, & communiter tenent Docto- 91
res utriusque sententiæ, quod si *Patronus Laicus* ignoranter præsentet indignum, non privetur jure suo, sed possit variare, quia, si non privatur jure suo *Patronus Ecclesiasticus* præsentans ignoranter indignum, ut probatum est supra *num.* 87. multo minus privabitur *Patronus Laicus*, utpote cui Jura in hoc puncto magis favent, quam illi, ut patet ex dictis *num. antecedenti. Communissima arg. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii.*

Quando plures æque digni præsentantur ab eo- 92
dem *Patrono Laico*, potest Episcopus ex ipsis libere instituere quem velit, textu expresso *in cap. Cum autem* 24. *de Jurepatronatus*, ibi: *Cum autem Advocatus Clericum idoneum Episcopo præsentaverit, & postulaverit postmodum eo non refutato, alium æque idoneum in eadem Ecclesia admitti, quis eorum alteri præferatur, judicio Episcopi credimus relinquendum, si Laicus fuerit, cui Jus competit præsentandi.* Sic *Communis Doctorum*. Si autem plures præsententur 93
a Patrono Ecclesiastico, ille institui debet, qui prius fuit præsentatus, textu etiam expresso *in cit. cap. Cum autem*, ibi: *Verum, si Collegium, vel Ecclesiastica persona præsentationem haberet, qui prior est tempore, jure potior esse videtur.* Fagnan. *ibidem num.* 1.

*num.*1. Abbas *ibidem num.*1. Barbosa *ibidem num.*1., & alii communiter. Et ratio est clara, quia cum Patronus Ecclesiasticus non possit variare præsentando alium etiam cumulative per textum *in cap. Quod autem* 5. *c. Cum autem* 24. *& c. Pastoralis* 29. *de Jurepatronatus*, ut fuit dictum supra *n.*44. hoc ipso prima præsentatio valebit.

94 Quando plures inæqualis Dignitatis, aut meriti simul, vel successive ab unico *Patrono Laico* præsentantur, Episcopus tenetur instituere digniorem; *arg. cit. cap. Cum autem*, ubi tunc præcise relinquitur libertas Episcopo, quando æque idonei præsentantur, adeoque a sensu contrario si non æque idonei præsentantur, debet conformiter justitiæ distributivæ instituere digniorem; *argum. c. Licet ergo* 15. *caus.*8. *quæst.* 1. Fagnan. *in cap. Cum autem num.*18. Abbas *ibidem num.*5. Barbosa *de Offic. & potest. Episc. alleg.*72. *num.*201. Castropalao *p.*2. *tr.*13. *disp.*2. *punct.*9. *n.*3. Azorius *p.*2. *lib.*6. *cap.*22. *q.*14. Reiffenstuel *lib.*2. *Decretal. cit. tit.*38. *n.*107. & alii passim.

95 Item quando plures inæqualis Dignitatis, aut meriti præsentantur a pluribus Patronis cum æquali numero vocum Episcopus tenetur instituere digniorem; *cap. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus*, ibi: *Præsenti decreto statuimus, ut si forte in plures partes Fundatorum se vota diviserint, ille præficiatur Ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis*. Et sic tenent Innocent. *ibidem in fine*, Joann. Andreas *in cap. Cum autem* 24. *de Jurepatronatus num.*3. Barbosa *ibidem num.*8. *& cit. alleg.* 72. *num.*201. cum aliis ibi citatis. Castropalao *loc. cit. disp.*2. *punct.*9. *nu.*3. Roch. de Curte *de Jurepatronat. in verb. Honorificum q.*16. Lambertin. & alii plures apud Ricc. *in praxi part.*1. *resol.*217. *n.*1. *& sequent.* ubi cum aliis non excusat a peccato mortali Episcopum, qui prætermisso digniore, instituit dignum, licet non teneatur ad restitutionem, quem sequitur Ventriglia *tom.*2. *de Jurepatronatus annot.*1. *§.*3. *num.*47. ubi dicit hoc esse

96 se indubitatum. Et talis dignior prætermissus posset ab instituente appellare. Barbosa *cit. allegat.*72. *num.*202. Garcias *de Benefic. par.*9. *cap.*3. *num.*32. &

97 multi alii, quos refert Riccius *loc. cit. num.*4. Contrarium tamen tenent Fagnanus *in cit. cap. Cum autem* 24. *de Jurepatron. num.*23. Abbas *ibidem num.*9. Silvester *verb. Juspatronatus quæst.*8. Reiffenst. *lib.*3. *Decretal. cit. tit.*38. *num.*94. & alii plures volentes, quod quando plures a pluribus Patronis præsentati in votis sunt pares, licet in Dignitate, & merito sint dispares, seu inæquales, neuter eorum acquirat Jus, nec teneatur Episcopus aliquem ex præsentatis, etsi digniorem instituere, adeoque neque digniorem prætermissum posse ab instituente appellare.

98 Quando plures æqualis dignitatis, & meriti præsentantur a pluribus Patronis cum æquali numero vocum, tunc Episcopus potest ex ipsis sic præsentatis instituere quem maluerit, & sic est locus gratificationis. Jo. Andreas, & Abbas *in cit. cap. Cum autem* 24. *de Jurepatr.* Barbosa *ibidem num.*8. *& citata alleg.*72. *num.*200. Lambertin. *de Jurepatronat. lib.*2. *p.*3. *q.*5. *princip. artic.*1. *num.*2. Cæsar de Grassis de *Jurepatronat. decis.* 1. *numer.*9. Marc. Antonius *variar. resol. lib.*1. *resol.*104. *num.* 1. *vers. Tum demum*, Castropalao *loco cit. disp.*2. *punct.*9., & alii passim.

Quando Patroni litigant inter se super Juspatronatus, & litem non finiunt intra terminum quatuor, vel respective sex mensium a Jure concessum, & nullus ex ipsis est in notoria possessione præsentandi, tunc pro ea vice beneficium libere confert Ordinarius, ad quem pertinet institutio. *Communis* textu claro *in cap. Quoniam* 3. *cap. Si vero* 12. *cap. Eam te decet* 22., *& cap. Cum propter* 27. *de Jurepatronatus*. 99

Si vero unus ex litigantibus Patronis sit cum bona fide in notoria possessione præsentandi ad tale Beneficium vere Patronatum, tunc ipse valide, & licite præsentat, & præsentatus, non obstante lite, debet institui, & firmiter manebit talis præsentatus ab ipso, quamvis postea in judicio talis *Patronatus* succumbat, textu expresso *in cap. Consultationibus* 19. *de Jurepatronat.*, & ibi Doctores passim, & signanter Fagnanus *num.*16. *&* 17. ubi citat plures Rotæ decisiones. Barbosa *n.*5. cum pluribus ibi citatis; Et Rota *rec. par.*1. *dec.*224. *num.*1. *part.*2. *dec.* 191. *num.*1. *par.*10. *dec.*301. *num.*13. *par.*14. *dec.*469. *n.*5. & sæpe alibi. Ad quem effectum attenditur etiam unica præsentatio effectuata. Rota *par.*5. *to.*1. *dec.*8. *n.*4. Vivian. *in praxi Jurisdiction. Patronat. lib.*5. *c.*4. *n.*9. Gonzalez *ad Regul.*8. *Cancellar. Glossa* 18. *n.*76. & Glossa 45. *§.*2. *n.*29. Barbosa *loco cit. n.*6. cum pluribus ibi citatis. 100 101

Quando lis est inter Patronum, & Episcopum pugnantem pro Ecclesiæ libertate, si lis non finiatur intra terminum quatuor, seu respective sex mensium a jure statutum, nequit Episcopus aliquem pro libitu instituere, sed debet interea ponere Ecclesiæ Œconomum, donec lis finiatur *arg. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii*, Fagnanus *in cit. cap. Quoniam* 3. *de Jurepatron. n.*18. Abbas *ibidem nu.*7. Hostiensis *ibidem n.*7. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. cit. alleg.*72. *n.*141. citans Rotam *dec.*411. *n.*3. *par.*1. *diversar. & in c. Eam te decet* 22. *n.*6. *de Jurepatronatus*, & alii passim. 102

Item quando lis est inter Patronum, & præsentatum, vel inter ipsos præsentatos, non potest Episcopus pro libitu aliquem instituere, quamvis lis duret ultra quatuor, vel sex respective menses; sed interea, lite durante, debet deputare Œconomum; Fagnanus *in cit. cap. Quoniam num.*19. ubi citat Rotam, Abbas *ibidem num.*7. Barbosa *cit. alleg.*72. *numer.*141. *& Communis aliorum*; Et ratio est, quia cum *cit. cap. Quoniam* 3. *de Jurepatron.*, & alia Jura concedentia liberam collationem Ordinario tempore litis, loquuntur solum de casu, quo lis est inter ipsos Patronos, adeoque tamquam odiosa, & exorbitantia non sunt extendenda ad casus similes, etiamsi esset paritas rationis; *argum. cap. Quæ a Jure* 28. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda*, *& cap. Quod alicui* 74. *de Regul. juris eodem in* 6. ibi: *Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum*. Unde *cap. Is qui* 1. *Filiis Presbyterorum*, *§. Ille vero*, dicit expresse Summus Pontifex: *Prætextu dispensationis hujusmodi, quam exorbitantem a Jure oportet veluti odiosam restringi*. 103

Ex

104 Ex versiculis allatis *supra num.59.* quatuor præcipue Jura competunt Patrono; Unde visis iis, quæ ad ipsum spectant ratione *Juris præsentandi*, breviter adducuntur ea, quæ spectant ad ejus Jus *hono-*
105 *ris*. Jus igitur *honoris* competens Patrono, & indicatum in allatis versiculis per verba *Honor*, & *Præsit*, consistit specialiter in præcedentia Processionis, ita ut in Processionibus fieri solitis locus dignior præ aliis Laicis ei debeatur. Item quod in Ecclesia sua *Patronata* debeat honorari in præcedentia nobilioris Sedis, & dignioris loci, atque præcedentia in suscipienda pace, thurificatione, aque aspersione, candela in die Purificationis B. M. V. Palmæ ramo in Dominica Palmarum, & in suscipiendis Cineribus prima die Quadragesimæ, & Carbonibus benedictis in die Sabbati Majoris Hebdomadæ, & in aliis similibus casibus, *argum. cap. Piæ mentis 26. caus. 16. quæst. 7. & cap. Nobis 25. de Jurepatronat.*
106 Et sic *Communis Doctorum*. Limitatur tamen hoc Jus honoris quoad Thurificationem, & Pacem *in Mulieribus*, quia illis non datur Thus, & Pax inter Missarum solemnia, ut decrevit *Sacra Congregatio Rituum in Placentina 28. Januarii 1612. & in Lucerina 3. Junii 1517.*, ut refert Sellius *Select. Canonic. c. 51. nu. 17.* & Barb. *in Summa Apostolic. decisionum*
107 *verb. Mulieres n. 5.* Item limitatur Jus honoris debiti Patrono, quando adest præsens Dominus Territorialis loci, quia tunc præcedentia, & honorificentia in supradictis debetur ipsi Domino Territoriali ante *Patronum*, uti recte notant Fagnanus *in c. Nobis 25. de Jurepatronatus nu. 21. & sequent.* Pirhing *lib. 3. decret. tit. 38. num. 36.* Reiffenstuel *ibidem num. 111.* & alii. Cum etenim talis Dominus Territorialis jurisdictionem contentiosam habeat in suo Territorio etiam in ipsum Patronum, absurdum esset, si ipsi Patrono exhiberetur major honor, quam illius Domino habenti in eum jurisdictionem.
108 Si autem *Patronus* esset Rex, vel Supremus Princeps, tunc ratione prædictæ honorificentiæ tenerentur Presbyteri, & Clerici ejusdem Ecclesiæ Patronatæ occurrere ei usque ad ambitum Ecclesiæ; dummodo hoc non semper, & quotidie, sed raro fiat, ut docet Cassan. *in Catalog. gloriæ Mund. 4. part. considerat. 8. circa med.* & alii multi, quos refert, & sequitur Lother. *de re benefic. lib. 2. qu. 4. n. 3. & sequ.*, & jam notaverat Abbas *in cit. cap. Cum nobis 25. de Jurepatronatus n. 5.* & Glossa magna *in c. Unico eodem in 6.*
109 Patrono ratione Juris defendendi indicati in allatis versiculis per verbum *defendat*, competit præeminentia, ut possit defendere Ecclesiam, & inquirere, ne bona illius dilapidentur; & denunciare personas illa dilapidantes; Immo & perscrutari, ne a Beneficiato ipso dilapidentur, aut male alienentur, & revocare alienationem male, & indebite factam. Roch. de Curte *de Jurepatronatus verb. Onerosum num. 3. & verb. Honorificum sub num. 10.* Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiast. univers. cap. 12. num. 215.* Lambertinus *de Jurepatronat. lib. 3. qu. 2. principal. art. 5.* & alii. Quamvis tamen supradicta competant Patrono, & pro illis exequendis possit in judicio comparere, & instare, nihilominus ea ipsi competunt, nedum ex jure honorifico, & ex præeminentia, sed etiam & potius ex jure oneroso, ut advertit Lambertinus *l. c. per plures articulos*, Ventriglia *to. 2. de jurepatronatus annot. 1. §. 4. n. 12.* & alii.

Alias Patronus Ecclesiasticus de jure habebat custodiam Ecclesiæ vacantis; *arg. cap. Cum vos 4. de Officio Ordinarii, cap. bonæ memoriæ 51. de appellationibus cap. Relatum 12. de Testamentis §. Nomine, cap. Cum & plantare 3. de privilegiis §. In Ecclesiis.* 110
Patronus tamen Laicus non habebat de jure talem custodiam, sed defensionem tantum, ut *cap. Filiis 31. cap. Decernimus 32. caus. 16. quæst. 7. argum. cap. Cum vos 4. de Officio Ordinarii*, & ibi Glossa *penult. vers. Ex hac littera*, Innocent. *num. 1.* Hostiens. *num. 3.* Joann. Andr. *num. 15.* Fagnanus *num. 5.* Post Concilium autem Tridentinum, tam Patronus Ecclesiasticus, quam Laicus nullatenus potest se ingerere in fructibus Beneficii Patronati; Conc. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 9. vers. Patroni autem.* Immo Patronus se ingerens in perceptione fructuum Beneficii Patronati, aut bona ipsius usurpans, privatus est statim Jurepatronatus, & incurrit Excommunicationem Papæ reservatam; Concil. Trident. *sess. 22. cap. 11. vers. Quod si ejusdem Ecclesiæ Patronus*, Barbosa *ibidem n. 13. & 14. & in cap. Præterea 23. de Jurepatronatus n. 3.* Galet. *in Margarita casuum conscient. verb. Juspatron. penult.* 111 112 113

Patrono competit ultimo jus alimentationis indicatum in allatis versiculis per illa verba: *Alatur egenus, utilitasque*; textu expresso *in cap. Nobis 25. de jurepatronatus*, ibi: *Et si ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modeste succurratur, sicut in Sacris est Canonibus institutum.* Et tales Canones, in quibus est id institutum, sunt *cap. Contra 29. caus. 16. quæst. 7.* ibi: *Si vero Fundatores Ecclesiarum ad inopiam vergere cœperint, ab eisdem Ecclesiis temporalis vitæ suffragia percipiant*, & cap. *Quicumque 30. eadem causa 16. & qu. 17.* ibi: *Quicumque fidelium propria devotione de facultatibus suis aliquid Ecclesiæ contulerint, si forte ipsi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu præcipiant.* Et sic *communis Doctorum.* 114

Immo Jus alimentationis in tali casu competit Patrono, non solum pro se, sed etiam pro Uxore, liberis, & familia; *arg. cit. cap. Quicumque 20. caus. 16. quæst. 7.* ibi: *Ipsi, aut filii eorum*; Lambertin. *de jurepatronatus lib. 3. quæst. 3. princip. art. 6. nu. 3. & sequent.* Surdus *de aliment. tit. 4. quæst. 28. nu. 18. & tit. 7. quæst. 32. num. 30.* Barbosa *in cit. cap. Nobis 25. de jurepatron.* & alii communiter. Et talis alimentatio debet esse integra quoad cibum, potum, lectum, vestitum, & omnia, quæ ad honestam sustentationem sunt necessaria; *arg. cit. cap. Nobis 25. de jurepatr.* ibi: *Ab Ecclesia illi succurratur*, c. *cap. Contra 29. caus. 16. quæst. 7.* ibi: *Ab eisdem Ecclesiis temporalis vitæ suffragia percipiant, & cap. Quicumque 30. eadem causa, & quæst.* ibi: *Ab eadem Ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant.* 115 116
Nomine enim alimentorum veniunt non solum cibus, & potus, sed etiam vestis, habitatio, & alia necessaria ad prædictam honestam sustentationem; *arg. l. Legatis, ff. de alimentis, & cibar. & l. Verbo victus 33. ff. de verbor. significat.* ibi: *Verbo victus continentur, quæ esui, potuique, cultuique corporis,* 117

quæ

quæque ad vivendum homini necessaria sunt; *Vestem quoque victus habere vicem Labeo ait*; *Communis* cum citatis Doctoribus.

118 Talia alimenta debentur Patronis secundum qualitatem personarum, idest ampliora, & pinguiora nobilibus, quam ignobilibus, & rusticis, & sic de aliis plus, vel minus indigentibus. Surdus *de alimentis tit.* 4. *quæst.* 18. *num.* 15. Barbosa *lib.* 3. *juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 218. Riccius *in praxi part.* 1. *resol.* 164. Ventriglia *cit. tom.* 2. *annot.* 1. *§.*

119 4. *num.* 24. & alii passim. Et ea præstanda sunt Patronis in eorum domo propria, & non in ipsa Ecclesia. Surdus *de aliment. tit.* 5. *q.* 14. *n.* 21. Rebuff. *in tract. Congruæ portionis n.* 97. Barbosa *loc. cit. num.* 318. Ventriglia *loc. cit. n.* 26. & alii.

120 Patronus est alimentandus a Beneficiato per eum præsentato ad Beneficium, etiamsi ex post renunciaverit, vel donaverit Juspatronatus, quia jus alimentorum nunquam censetur donatum, cum cohæreat inseparabiliter personæ Patroni præsentantis. Lambertin. *lib.* 3. *quæst.* 3. *princip. art.* 13. *num.* 2. Riccius *in praxi par.* 1. *resol.* 264. *vers. Ampliatur*

121 *tertio*, Ventriglia *loc. cit. num.* 20. & alii. Immo ratione talis inseparabilitatis, nec si retineat juspatronatus potest Patronus tale jus percipiendi alimenta vendere, cedere, donare, vel alio titulo distrahere. Abbas *in cap. Præterea* 23. *de jurepatron. in fine.* Surd. *de alim. tit.* 7. *qu.* 32. *n.* 13. Tiraquell. *de retract. consanguin. §.* 36. *glossa* 1. *n.* 32. Ventriglia *loc. cit. n.* 20. ubi testatur de communi, quia cum hoc sit privilegium personale, cedi non potest, sed debet sequi personam, *cap. Privilegium* 2. *De Regul. juris in* 6. ibi: *Privilegium personam sequitur*.

122 Patronus pauper est alimentandus ab Ecclesia, etiamsi sit facta libera a Patronatu per renunciationem talis juris ipsi a Patrono factam, & hoc a fortiori, quia Ecclesia in tali casu, non solum recipit esse a prædicto Patrono, sed esse liberum, & proinde duplici favori debet correspondere duplicata obligatio, cum benefacienti sit benefaciendum: *c. Cum in Officiis* 7. *de Testamentis l. Sed, etsi §. Consuluit, ff. de petit. hæred.* quæ ratio, cum valeat apud omnes, multo magis debet valere apud Ecclesiam, quæ dicitur Mater, & refugium, seu confugium pauperum; *arg. c. ad Romanam Ecclesiam* 6. *caus.* 12. *quæst* 6. Lambertin. *loc. cit. num.* 3. Ventriglia *loc. cit. n.* 21. Pitonius *tom.* 1. *de jurepatron.* 44. *num.*

123 48. & alii passim. Immo etiamsi dos Ecclesiæ data per Fundatorem tractu temporis fuerit deperdita, seu consumpta sine culpa Patroni, & aliunde Ecclesia habeat redditus suos, adhuc de his redditibus propriis Ecclesia tenetur ad alendum Patronum, præsertim, si non fuerit ab alio dotante in ea juspatronatus acquisitum. Paulus de Cittad. *par.* 6. *art.* 4. *num.* 17. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 54. *num.* 9. *& tit.* 7. *quæst.* 34. *num.* 1. *per totam*; Gratian. *disceptat.* 552. *num.* 13. Lagunez *de fructibus par.* 1. *cap.* 33. *§.* 3. *n.* 80. Ventriglia *loc. cit. num.* 24. Riccius *in praxi par.* 1. *resolut.* 164. *ampliatur primo*, Lambertin. *de jurepatronat. tit.* 2. *q.* 3. *part.* 3. *artic.* 4. Pitonius *locis citatis n.* 48. & alii.

124 Jus alimentorum concessum ex benignitate Sacrorum Canonum Patrono, extenditur etiam ad ejus hæredes, sive consanguineos, sive extraneos, in quos Juspatronatus transivit. Rota *in Alatrina juris patronatus* 7. *Decembris* 1705. *§. fin. cor. Mellino*, *in Salernitana Alimentorum* 11. *Jan.* 1712. *coram Scoto*, *& in alia Salernitana Alimentorum* 20. *Junii* 1712. *coram Scoto* impress. apud Pitonium *tom.* 1. *de controv. Patronorum alleg.* 45. *num.* 66. 78. 79. *& seq.* & sic tenent Gonzalez, Butrius, Ancharanus, Zabarella, Vittalinus, Lambertinus, Mancinus, Reginaldus, & alii adducti a Rota, & Pitonio locis citatis.

Ut Patronus possit alimenta petere ab Ecclesia patronata, seu a Beneficiato, non est necesse, quod 125 sit in summa egestate, seu extrema necessitate, ut voluit Glossa in *c. Quicumque* 30. *caus.* 16. *quæst.* 7. *verb. Ad inopiam*; sed sufficit, quod ad talem inopiam vergere cœperit, ut non possit vivere secundum suum gradum, & conditionem. Lambertin. *de jurepatronat. l.* 3. *cap.* 3. *artic.* 3. *num.* 6. Covarr. *variar. Resolut. l.* 2. *cap.* 6. *num.* 8. Barbosa *in cap. Nobis* 25. *de jurepatronat. num.* 7. *& lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. capit.* 12. *num.* 116. Ventriglia *loc. cit. num.* 8. Rota *in una Regien. Prioratus* 1. *Julii* 1596. *coram Penia*, *confirmata* 19. *Junii* 1598. *& in Neapolitana Alimentorum* 11. *Junii* 1616. *&* 10. *Aprilis* 1617. *cor. Pirovano* & sæpe alibi, *arg. cap. Contra* 29. *caus.* 16. *qu.* 7. ibi. *Si Fundatores Ecclesiarum ad inopiam vergere cœperint*, & *cap. Nobis* 25. *de Jurepatronat.* ibi: *Si ad inopiam vergat.*

Alimenta Patrono debentur ab Ecclesia, seu Beneficiato solum ex superfluis ad Ecclesiæ seu Bene- 126 ficiati necessitatem: Primo enim loco, & ante omnia Ecclesia, seu Beneficiatus debet providere propriæ necessitati, & cultui Divino, & deinde si ultra necessaria ad suam congruam & honestam sustentationem, & Ecclesiæ, seu Beneficii reparationem, & manutentionem redditus adhuc superent, de his subvenire debet Patrono *arg. cap. Ita nos* 25. *in fine caus.* 25. *qu.* 2. In simili enim casu, & non aliter etiam libertus ex gratitudine obligatus tenetur alere Patronum; *l. Si quis, §. Alimenta, ff. de Agnoscend. & alend. liberis.* Sic Lambertin. *de jurepatron. lib.* 3. *q.* 2. *art.* 3. *num.* 1. 7. *&* 8. Riccius *in praxi par.* 3. *resol.* 293. *num.* 2. Abbas *in cap. Nobis* 25. *de jurepatron. n.* 6. Butrius *ibidem num.* 22. Surd. *de alimentis tit.* 7. *quæst.* 32. *num.* 1. Pirhing. *l.* 3. *decretal. tit.* 38. *n.* 37. Reiffenstuel. *ibidem num.* 115. Barbosa *lib.* 3. *juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 417. Pitonius *tom.* 1. *de controv. Patronor. alleg.* 44. *n.* 20. *& Communis aliorum*. Immo hæc qualitas, scilicet quod fructus Ec- 127 clesiæ, seu Beneficii supersint, deductis necessariis pro Beneficiato, & cultu Divino, reparationibus, instaurationibus, Vasis, ac ceteris rebus Ecclesiæ necessariis, est probanda per Patronum petentem alimenta, ad hoc, ut possit obtinere in judicio alimenta prædicta; *cap. Ita nos* 25. *in fine caus.* 25. *quæst.* 2. Glossa *in c. Quicumque* 30. *caus.* 16. *quæst.* 7. *verb. Ad inopiam*, Abbas *in cap. Nobis* 25. *de jurepatron. num.* 6. Bartol. *in l. Si quis a liberis §. De alimentis, ff. de liberis agnoscend.* & alii passim, & Rota *Neapolitana Alimentorum* 31. *Maii* 1606. *coram Manzanedo*, *& in eadem causa coram Pirovano* 11. *Janua.* 1616.

Insuper licet Beneficiatus habeat ex patrimoniali- 128 bus, vel alias per eum licite quæsitis, unde commo-

modo sustentari possit; adhuc ex fructibus Beneficii Jurispatronatus potest detrahere victum, & alia necessaria, & deinde si aliquid superest, succurrere Patrono. Lambertin. *de jurepatr. lib.* 3. *q.* 3. *principal. art.*4. *n.*2. *&* 3. Ventriglia *tom.* 2. *de jurepatr. annot.* 1. *§.* 4. *n.* 35. & alii passim.

129 Si patronus habeat Avum, aut Patrem, aut Fratrem divitem, a quo possit alimenta consequi, vel sit Religiosus professus, non debentur illi alimenta a Beneficiato; nec si posset sine praejudicio suae salutis, gradus, & nobilitatis ex industria sibi victum quaerere; Lambertin. *loc. cit.* 3. *n.* 4. Lother. *de re benefic. lib.* 2. *quaest.* 5. *n.* 35. Ventriglia *loc. cit. num.*

130 30. *&* 36. ubi citat Rotam, & sic alii plures. Item non debentur alimenta Patrono, cessante ejus inopia; cum enim inopia sit causa praestationis praedictorum alimentorum, stat clarum, quod, ea cessante, non sint illa amplius praestanda; *c. Cum cessante* 60. *de appellationib.* ibi; *Cum cessante causa cesset effe-*

131 *ctus*. Item Patrono non debentur amplius alimenta propter ejus ingratitudinem; Cum enim Patronus quidquid juris habet in Ecclesia, totum ex gratia possideat & de speciali gratia toleretur; *cap. Quoniam* 3. *de Jurepatron.* & ibi Fagnan. *n.* 7. & alii communiter, si evadat ingratus Ecclesiae; debet ab ipsa tali jure alimentorum privari; sicut in casu ingratitudinis privatur Filius sibi debitis alimentis. Surd. *de alimentis tit.* 7. *q.* 32. *n.* 6. *& seq.* Rebuff. *in tract. Congruae portionis n.* 135. Paulus de Cittad. *tract. de Jurepatron. part.*6. *art.* 4. *n.*163. Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *n.* 218. Ventriglia *loc.*

132 *cit. n.* 2. & alii. Limitatur tamen hoc cum Patrono ingrato poenitente, cui benigna mater Ecclesia benigne parcit. Surdus *loc. cit.* Ventriglia *l. c.* & alii.

133 Juspatronatus cujuscumque Altaris, vel Capellae existentis in Basilica Assisiensi S. Patris Francisci, in consulto Pontifice, concedi non potest. Nec jus sepulcri, vel scamni apponendi. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Fidelis Dominus §.* 14.

134 Si Patronus, Ordinario approbante, eam erectoa se Beneficio in limine fundationis, vel etiam ex intervallo, ob reservatam sibi facultatem, adjecit conditionem, ut deficientibus in vocata familia Clericis, possint etiam laici ejusdem familiae fructibus Beneficii sic erecti gaudere, cum onere per Capellanum satisfaciendi Missarum oneribus, tunc poterunt etiam hi dictos fructus percipere, non jure, & titulo Beneficii, sed jure saecularis administrationis, donec aliquis veniat de dicta familia quae sit Clericus, absque onere recitandi Horas Canonicas, ut ex rationibus allegatis, & receptis a *Sacra Congregatione, Concil. in Senogall. Capellaniae* 9. *Maii*; *&* 6. *Junii* 1750. in qua ad sequentia dubia.

I. *An erectio Jurispatronatus, de quo agitur, sit verum Beneficium, vel potius juxta reservationes a fundatore appositas, sit merum Legatum Pium laicale, itaut Laelius, qui clericare non vult, suos facere possit fructus ejusdem Jurispatronatus, cum onere tantum per alium celebrandi Missas a fundatore praescriptas?* Et quatenus negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam.

II. *An Laelius nolens clericare, perventus ad aetatem viginti annorum, possit percipere fructus Pii relicti, de quo agitur, absque eo quod teneatur ad recitationem Divini Offic. in casu &c.*

Et dicta Sac. Congregatio die 6. Junii 1750. Respondit: *Ad I. affirmative ad primam partem, quo vero ad secundam partem, facta per Laelium renunciatione Beneficii, & Clericatus, affirmative. Ad II. provisum in primo.* Sic in Thesauro Resolutionum Sacrae Cong. Conc. dicti anni 1750. *in Senogallien. cappellaniae*, ubi ad id adducitur consimilis Resolutio *in Derthonen.* 15. *Augusti* 1730. quae jam fuerat allata in Thesauro dicti anni 1730. *in Segovien. Cappellaniae, §. Caeterum*, praecisis his verbis: *Sacra Congregatio commisit Episcopo, ut ad erectionem praefati Beneficii deveniat, omnesque supradictas conditiones approbet, atque confirmet; modificata tamen ea conditione, in qua dicitur, quod Primogenitus frui possit Beneficio etiam in statu laicale, & conjugali in hunc modum, videlicet quod Primogenitus frui possit fructibus Beneficii vacantis, quousque superveniat alius capax de familia, satisfactis interim oneribus Missarum Per Cappellanum ab eo eligendum.* Vide ibi, ubi multa ad rem.

Alia ad rem, vide verb. *Patroni*, verb. *Praesentatio*, signanter vero quoad onera Patronorum, vide verb. *Ecclesia art.* 3. *a num.* 63. *ad* 73. & verb. *Utensilia a n.* 8. *ad fin.*(*) Consule in hac re *Albertum* de Sacris Utensilibus Rem egregie pertractantem (*). 135

Additiones ex aliena manu.

Primarium jus, quod Patroni sibi vindicant, est praesentatio. Distingui autem debet praesentatio a nominatione. Haec enim est designatio, & electio subjecti Episcopo exhibendi pro institutione. Illa vero est exhibitio Episcopo hujus subjecti designati & electi pro institutione; Rota *in Augustana Canonicatus* 6. *Maii* 1718. *cor. bon. mem. Cerr.* Confer etiam eamdem Rotam *in Caesenaten. Vicariae* 9. *Maii* 1717. *cor. bon. mem. Gamach.* ubi clarius explicatur in quo consistat, & quando dicatur expleta praesentatio. 136

A nominatione potest quilibet Patronus resilire, nequaquam vero a praesentatione. Num id ipsum obtineat in nominatione Compatroni, vide apud Rotam *in Auximana Jurispatronatus* 27. *Iunii* 1718. *cor. bon. mem. Gamaches*. praesentatio vero praecedentis revocatoria nullitate laborat, non *absoluta*, quae ab omnibus opponi potest, sed *relativa*, quae juxta indolem nullitatis *relativae* ab eo tantum opponi valet, qui fuerat primitus praesentatus, et sic praejudicium sensit. 137 138

Nominatio quandoque fit a pluribus, ut si pluribus competat juspatronatus. At interest scire utrum iis qua Collegio, an qua singulis juspatronatus competat. Priori casu vota majorum intuitu Collegii designant praesentandum, posteriori vero casu majora simpliciter sufficiunt, hoc est non intuitu omnium Compatronorum; sed aliorum, qui simul ab aliis designantur, ut si fuerint quinque Patroni, & duo designent Cajum, tres reliqui vero alium, alium, atque alium, Cajus nominatus censetur; Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 38. *§.* 70. Bruneman. *jur. Eccles. lib.* 2. *cap.* 8. *§.* 18. 139 140

Inter jura honorifica Patronis debita primatum tenet honos precum in eo consistens, quod Patroni nominatim in precibus publicis Deo sint commendan- 141

142 dandi; de Roye *de Jure honorif. in Eccles. lib.* 1. *c.* 6. Origo hujus juris peti debet ex antiquissimo illo more recitandi inter Missarum solemnia nomina eorum, quorum insignia in Ecclesia extabant merita. Meminit hujus moris Innocentius I. *Epist. ad Decentium Episcopum Eugubinum* apud Justellum, & Voel-
143 lium *tom.* 1. *Bibl. Juris Can. vet.* Etiam pro Patroni Uxore, & Liberis nominatim orandum esse tenet Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 28. §. 129.

144 Hæ supplicationes, quæ in precibus publicis fiunt, sunt ordinariæ. At quæri solet, an Patronus extra ordinem exigere possit solemnes supplicationes, & gratiarum actiones ad Deum per hymnum decantatum: *Te Deum laudamus*, si forsan a gravissimo malo morbove liberatus sit? Affirmat Bohemer
145 *in decret. lib.* 3. *tit.* 28. §. 132. At male *meo judicio*. Nihil enim amplius Patrono concedendum, quam quod ei a jure concessum est. At a jure concessum Patrono haud est, ut extra ordinem exigere valeat canticum *Te Deum laudamus*.

146 Quinimo Card. Petra *in comment. ad Constit. Apostol. Constit.* 7. *Gregorii IX. n.* 57. tenet, nec in supplicationibus ordinariis exprimi posse nomina Patronorum vivorum, sed tantum defunctorum. Sed standum hic est observantiæ, ut non male tradit Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 28. §. 129.

147 Ad jura honorifica Patronorum refertur luctus Ecclesiasticus morti Patroni, vel eorum, qui sunt de ejus familia, dicandus.

148 Patrono etiam debetur honor Sedis in Ecclesia sua, tum debetur primus locus in processione. Honor Sedis ex loco honoratiori, & nobiliori æstimatur, 149
qualis est chorus, seu sacrarium solis Clericis sacratis dicatum; De Roye *de jur. honorif. in Eccles. lib.* 2. *c.* 3. ubi in primis provocat ad Synodum *Vvigorniensem anni* 1240. *cap.* 3. ubi hæc sancita: *Ne Laici sint in cancellis dum celebrantur divina, salva tamen reverentia Patronorum, & sublimium Personarum*.
Sed Patrono deberi sedem extra chorum, licet in 150
digniori loco, tenet Card. Petra *in Commentar. ad Constit. Apostol. Constit.* 7. *Gregor. IX. n.* 55. *& sequent.*

Hoc etiam præterea honori Patronorum datum, 151
ut possint sedilia fixa, & propria habere, quod olim cæteris denegatum, ut indicat *Synodus Oxoniensis anni* 1487. *cap.* 2. *apud Harduin. tom.* 2. *Concil.*

Huic accedit honor sepulturæ, ut non solum in 152
ipsa Ecclesia, sed & ut in loco ejusdem honoratiore sepulcrum sibi suæque genti constituere valeat *Patronus*; De Roye *de jur. honorif. in Eccles. lib.* 2. *c.* 3.
Quinimo sine consensu Patroni nemini sepultura 153
concedi in Ecclesia potest; Van. Espen. *jur. Eccles. univ. part.* 1. *tit.* 25. *cap.* 7. §. 25.

Hactenus de juribus honorificis Patrono debitis, 154
de quibus tamen, qui plenam cupit tractationem, adeat du Perroy *dans son traitè des droits honorifiques, & utiles des Patrons*. De alimentis, Patrono debitis, 155
vide quæ diximus in addit. ad verb. *Alimenta*. Et an Patrono jus aliquod in bona Ecclesiæ competere 156
possit, consule Card. Petr. *in commentar. ad Constit. Apostol. Constit.* 7. *Gregor. IX. num.* 18. *& plur. sequent.*

FINIS TOMI QUARTI.

8

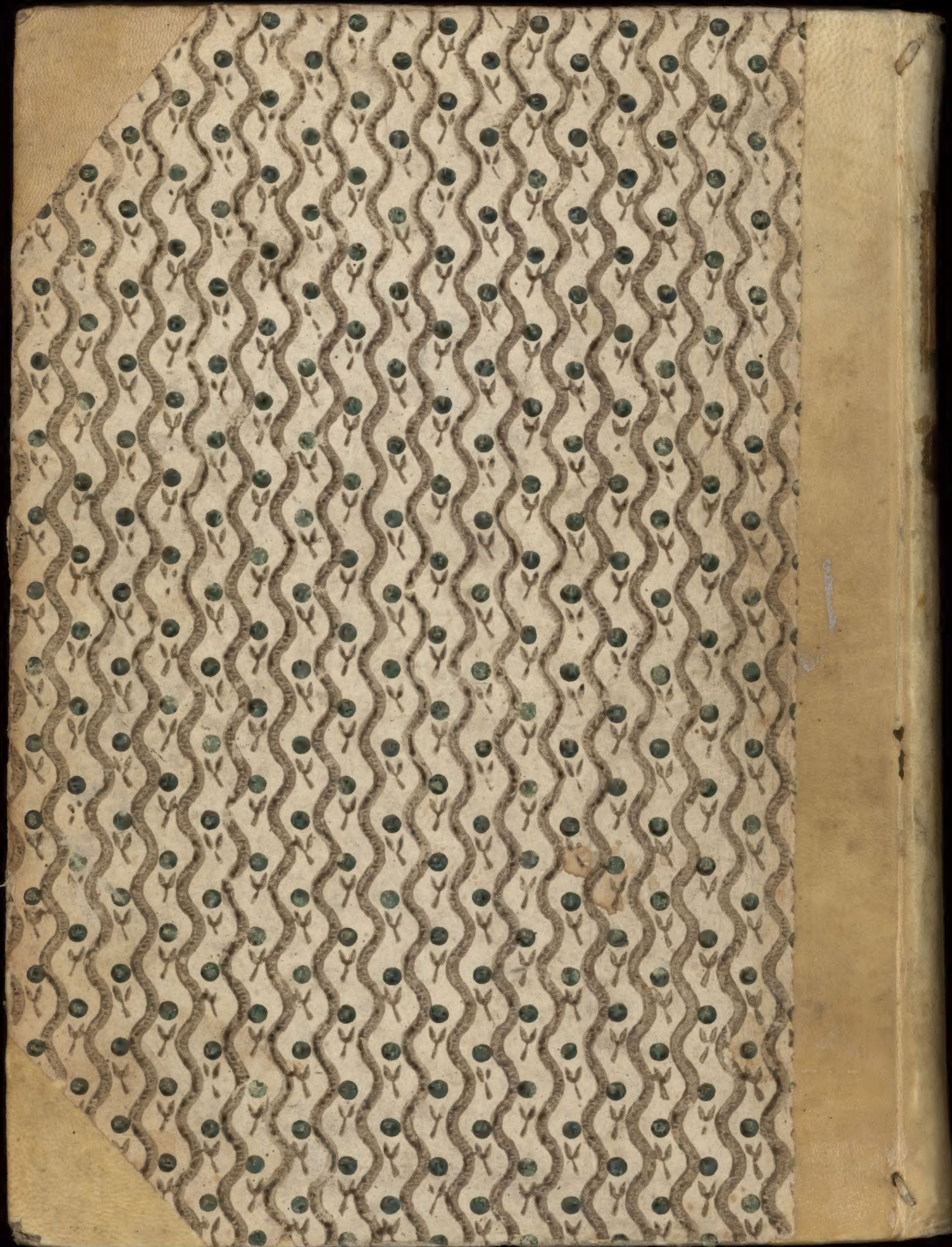

FERRARI
BIBLIOT.
TOM. V.

G – H – I